Auicēne perhypatetici philoſophi: ac medicorum facile primi opera in lucē redacta: ac nuper quantum ars niti potuit per canonicos emendata.

Logyca.
Sufficientia.
De celo & mundo.
De anima.
De animalibus.
De intelligentijs.
Alpharabius de intelligentijs.
Philoſophia prima.

¶ B. Cecilius Fabrianēſis canonicus regularis lectori. S.

Nuper auicēnae correcta volumina lector
Accipe longaeuo quae iacuere ſitu.
Canonici fecere patres: ne tanta latinis
Condita ſub putri gurgite gemma foret.
Euolet aethereas nullo prohibente per auras
Quo nullus toto pulchrior orbe labor.
Aſt p'ius haec ſuperum lecture inuenta parenti
Inde refer patribus qui tribuere pijs.

Cum priuilegio.

1508

MINERVA G. m. b. H., Frankfurt am Main
Unveränderter Nachdruck 1961

¶ Idem ad eundem. S. ⁊ foelicitatem.

DElectatus quiſqꝫ phyloſophandi ſtudio aetateꝫ conſumis: canonicos regulares diui Auguſtini mira pietate proſequere. Qui cum alia. Tum tibi in praeſentiarum nõnulla Auicẽnae volumina quae ſane (quod nephas dicere) pene ſquallentia tota: deperditaqꝫ iacebant: vultus reparata in priores: examuſſim emũcta: climataqꝫ imprimenda denuo formatoribus tradiderunt. Sunt autem ea haec eius metaphyſica. Itidem ſufficientia. Tum de anima. deqꝫ animalibus libelli perutiles his qui ad phyloſophiam aſpirant. Ac ſibi pariunt per gradus virtutum famam immortalem. At enim Auicẽnae ingenium quale extiterit. Quãtũue ad naturae ſecretiora ſpeculanda deſcenderit: q̃ue magnopere Ariſtotile cum primo: nec eo fortaſſis inferior: aemulando concertauerit: nedũ ego. Sed nec quidem muſarũ pater vna (vt par eſt) ſuis cum pegaſibus illuſtraret. Haec autem omnia cãdido lectori palam fient. Quãobreꝫ quicũqꝫ es qui ⁊ legitimũ ſophon. Et quae vel vna eſt dominis dignitas: ſcire deſideras. Haec q̃ꝫ primuꝫ auro precioſiora auro emes. In his te lectori iacturaꝫ feciſſe dolebis nũq̃. Illud poſtremo vt cum Auicẽnam ipſum lectitando deguſtaueris. Deo primuꝫ qui mentem illuminat: ⁊ veritatem oſtendit. Dehinc qui praeſtitere regularibꝰ patribus pio animo eſto non ingratus. Vale.

341666

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, [illegible]
NOV 7 1963

B751
.A35C12

¶ Incipit Logyca Auicēne.

¶ Caplm̄ de intrando apud ſcientias.

Inteētio phie.

DIcimus ꝙ intentio phie eſt comprehendere veritatem omnium rerū quantum poſſibile eſt homini comprehēdere. ¶ Res autē que ſunt: aut habent eſſe nō ex nr̄o arbitrio vel opere: vel hn̄t eſſe ex nr̄o arbitrio ⁊ ope. Cognitio autem rerū

Diſio phie p ſpeculatiuā ⁊ actiuam.

Quis ē finis ſpeculatiue ⁊ quis actiue.

primi membri vocatur phia ſpeculatiua. Sꝫ cognitio rerū ſecūdi membri vocatur phia actiua. Finis vero phie ſpeculatiue non eſt niſi perfectio aīe, vt ſciat tantū. Finis vero practice nō eſt vt ſciat tantū: ſed vt ſciat quid dꝫ agere ⁊ agat. Finis ergo ſpeculatiue eſt apprehēſio ſentētie que nō eſt opus: practice vero finis eſt cognitio ſententie que eſt in ope. vn̄ ſpeculatiua dignior eſt cōparari ſcientie.

Speculatiua dignior ē noīe ſcie ꝙ̄ practice.

Diſio reꝝ d qb9 eſt ſcia ſpeculatiua.

¶ Res autem que ſunt quaꝝ eſſe non eſt ex voluntate noſtra vel opere ſm̄ p̄mū mēbrū diuidūtur in duo: in res que cōmiſcentur motui: ⁊ res que nō cōmiſcent̄ motui. ¶ Res aūt que cōmiſcentur motui diuidūtur in duo: q2 aut in res que nō habent eſſe: niſi q2 poſſibile eſt eas admiſceri motui: ſicut eſt hūanitas ⁊ q̄dratura ⁊ his ſilia. Aut in res que hn̄t eē abſq3 hoc. Ille autē que non hn̄t eſſe: niſi q2 poſſibile eſt eas admiſceri motui iteꝝ diuidūt̄ in duo: q2 aut ſic ſunt ꝙ nec eē nec intelligi poſſunt abſq3 mā ꝓpria. ſicut forma hūana aut aſinina: aut ſic ꝙ poſſunt intelligi abſq3 mā: ſed nō eſſe. ſicut quadratura ad quā intelligendā nō eſt oīno neceſſe appropriari eā aliqua ſpē māe. Nec conſiderari ſm̄ aliquā diſpōnem motus. Res aūt que cōmiſcent̄ motui (⁊ hn̄t eſſe ſine illo) ſunt ſicut idētitas ⁊ vnitas ⁊ multitudo ⁊ cauſalitas.

Veritas reꝝ que pn̄t denudari a motu duplex ē.

¶ Reꝝ autem que poſſunt denudari a motu v̄itas eſt: ⁊ h̄ eſt duplex: aut eſt veritas neceſſaria: vt deus ⁊ intelligētia: aut veritas eaꝝ nō eſt neceſſaria: ſꝫ ſūt ſic ꝙ non eſt hoc eis impoſſibile: ſicut eſt diſpoſitio idētitatis: ⁊ vnitas ⁊ cauſalitas ⁊ nūerus qui eſt multitudo.

Res q̄ pn̄t denudari a motu (qb9 tn̄ n̄ ē ipoſſis mot9) duplr̄ pn̄t cōſiderari.

¶ Et h̄ aut ꝯſiderātur ſm̄ hoc qđ ſunt id qđ ſunt ipſe: ⁊ conſideratio earum non variatur in hoc ꝙ ſpoliate ſunt: ſed erunt tunc de tota conſideratiōe que eſt in rebus ex hoc ꝙ non ſunt in materia: q2 hec ex hoc ꝙ ſunt ipſa non ſunt in materia. Aut conſiderantur ſm̄ hoc ꝙ accidit eis non habere eſſe niſi in materia. ¶ Sed hoc etiam diuiditur in duo: q2 aut ꝓpter hoc qđ accidit: ipoſſibile eſt illas intelligi: niſi in reſpectu ad materiā ſpecialē ⁊ motum: ſicut ꝯſideratio de vno: ſꝫ ꝙ eſt aer aut ignis: ⁊ de multis ſꝫ ꝙ ſunt elemēta: ⁊ de cā ſm̄ ꝙ eſt calor aut frigus: ⁊ de ſcđo intelligibili ſm̄ ꝙ eſt aīa. ſ. ꝑncipiū mot9 corporis. ꝙ̄uis ſeparata ab eo poſſit exiſtere per ſeipaꝫ. ¶ Et ꝙ̄uis hoc non accidat niſi cōparatiōe ad materiam ⁊ admixtionem motus: tamē aliquādo diſpoſitiones eorum intelliguntur ⁊ certificantur ſine cōſideratione materie proprie ⁊ motus. Conſideratio v̄o p̄dicta eſt ſic̄ de aggregatione ⁊ ſegregatiōe ⁊ multitudine ⁊ diuiſiōe ⁊ radicis īuentiōe: et vt in ceteris diſpōnibus cōſequunt̄ numerū: h. n. ꝯſequūt̄ nūeꝝ: ⁊ ſunt in intellectū hominum: aut in exiſtentib9 mobilibus diuiſis ſegregatis ⁊ aggregatis. Sꝫ intellectus horū aliquando poteſt abſtrahi aliquo modo: ita vt nō ſit neceſſe eis aſſignari ſpeciales materias.

¶ Partes ergo ſcientiaꝝ ſunt aut ſpeculatio de cōcipiēdo ea q̄ ſunt cū h̄ ꝙ hn̄t i motu eē ⁊ exn̄tiā ⁊ pēdent ex materijs ꝓpriarū ſpērū: aut ſpeculatio ſꝫ ꝙ ſūt ſepata ab his in itellcū tm̄: aut ſꝫ ꝙ ſūt ſepata ab his in eſſe ⁊ intellectu.

Sumari ꝯcludit ex dict̄ diſiones ſpeculatiue phie

¶ Prima aūt pars diuiſiōis eſt ſcientia naturalis. ¶ Secunda eſt diſciplinalis pura ⁊ ſcientia de numero. ſ. illa que eſt notior: nam cognitio de materia numeri ex hoc ꝙ eſt numerus, non pertinet ad diſciplinalem. ¶ Pars vero tertia eſt ſcientia diuina. Poſtq̄ꝫ autē ea que ſunt naturaliter ſumuntur his tribus modis ſcientie phyce et ſpeculatiue ſunt iſte.

Cognitio nūeri ex hoc ꝙ ē nūerus nō ꝑtinet ad diſciplinalē ſciaꝫ

Diſio p̄ctice ī politicā ⁊ ychonomicaꝫ ⁊ ethicam.

¶ Philoſophia vero practica ſpectat vel ad ſcientiaꝫ ſententiarum per quas ordinatur conſortiū humanum cōmune: ⁊ vocatur gubernatio ciuitatis ⁊ eſt ſciētia ciuilis: aut per quas ordinatur conſortiū humanū familiare ⁊ vocatur ordinatio domeſticalis: aut per quas ordinat̄ modus vnius hominis ſm̄ honeſtatē anime ipſius: ⁊ vocatur ſciētia moralis.

Veritas moraliū ꝓbat̄ teſtimonio legis diue.

¶ Veritas autem omniū hoꝝ vniuerſalr̄ certificat̄ probatione: ⁊ teſtimonio legis. Sed vnūquodq3 horū ſigillatim certificatur ex lege diuina: finis ergo phie ſpeculatiue eſt cognitio veritatis: finis vero phie practice eſt cognitio bonitatis.

Cōtra finis p̄ctice ē op9 , vt dicit Ar. 2. meta tex. 3. ⁊ c̄. R n̄det ꝙ finis p̄ctice ē cognitio ordīata i opus.

a Eēn̄ reꝝ tres hn̄t reſpcūs ⁊ triplx eē: ⁊ h̄ ē qđ dn̄t alij per alia v̄ba ꝙ vl̄e tripl̄r h3 eē. ſ. añ re. in re. ⁊ poſt rem.

b Suppō p̄dicatio ⁊ vl̄itas ꝑticularitas ꝯſequūt̄ eēntias reꝝ put ſūt in intellcū.

¶ Eſſentie vero rerū aut ſunt in ipſis rebus: aut ſunt in intellectu: vn̄ habēt tres reſpectus: vnus reſpectus eſſentie eſt ſm̄ ꝙ ipſa eſt nō relata ad aliqđ tertium eſſe: nec ad id qđ ſequitur eaꝫ ſm̄ ꝙ ipſa eſt ſic. Alius reſpectus eſt ſm̄ ꝙ eſt in his ſingularibus. Et ali9 ſm̄ ꝙ eſt in itellectu. b ¶ Et tūc ſequūtur eam accidētia que ſunt ꝓpria iſtius ſui eſſe: ſicut eſt ſuppoſitio ⁊ predicatio ⁊ vniuerſalitas ⁊ particularitas in p̄dicando ⁊ eēntialitas ⁊ accn̄talitas in p̄dicando ⁊ cetera eoꝝ que poſtea ſcies.

Ex q̄ pꝫ n̄ dari ꝓpōnē realē: nec argumētatiōē.

¶ In eis aūt que ſunt extra nō eſt eſſentialitas nec accidentalitas oīno: nec eſt aliquod cōplexum nec incomplexum: nec ꝓpoſitio nec argumētatio nec cetera huiuſmodi. Cū autē volumus ꝯſiderare ad hoc vt ſciamus eas neceſſe eſt eas colligere in intellectu: ⁊ tunc neceſſario accident illis diſpoſitiones que ſunt proprie tantū intellectui: ⁊ precipue cum ꝯtenderimus cogitādo apprehēdere incognita ex cognitis. ¶ Res autē non ſunt incognite: niſi quātum ad nos. Diſpoſitio vero ⁊ id qđ accidit rebus ex eo ꝙ inuitamur ꝑ eas de incognitis ad cognita eſt diſpoſitio ⁊ accidēs qđ accidit eis in intellectu: ꝙ̄uis ipſe habeant eſſe preter hoc.

Nec̄itas logyce.

¶ Ergo de neceſſitate opus eſt ſcientia ad cognoſcendum illas diſpoſitiones quot ſunt et quales ſunt: ⁊ quomodo conſequatur hoc accidens: Sed (q2 hec conſideratio non eſt conſideratio reꝝ ſm̄ ꝙ habent eſſe aliquo modo duorum modorum predictorū eſſendi: ſed ſcđm hoc eſt vtilis ad apprehendendum diſpoſitionem illorum duorum eē) tūc ſm̄ ꝙ fuerit phia tractans ⁊ diuidens ⁊ inquirens res ſm̄ ꝙ habent eſſe: ⁊ diuiduntur in duo predicta eſſe: ſcientia h̄ ſm̄ eum non erit pars philoſophie: ſꝫ ſm̄ ꝙ prodeſt ad hoc: eri ſm̄ eum inſtrumentum in phia.

Scꝫ vel i ſe vl̄ in ſingularib9.

Q̄uō logyca n̄ ē ps phie: ſꝫ i9 inſtrumētū ca3 ien do phiaꝫ vno mō

Q̄uō logyca eſt ps phie capiēdo phiaꝫ alio mō.

¶ Secūdū quem vero phia fuerit tractans de omni inquiſitione ſpeculatiua: ⁊ de omni mō: hec ſciētia ſm̄ eū eſt pars phie ⁊ inſtrumētū ceterarum

Argumẽta q̃ fiũt circa logycã. vtꝝ ſit ps phie vl nõ: ſũt fruſtra ⁊ ſupflua.

Nõ ꝙ ſtoyci voluerũt logycã eẽ ptẽ phie. nã vniuerſã phiã diuidebãt i ꝑticas3 ſpeculatiuã ⁊ iſtrũlẽ. Achademici ãt dixerũt logycã i ſe nõ eẽ ptez phie: ſ3 vt iuſu eẽ organũ. ꝑipathetici ãt ꝯcedũt idẽ eẽ organũ ⁊ ptẽ vt p3 ꝺ manu q̃ ẽ ps ⁊ organũ corporis humani.

a Quid ſit logyca.

partium phie. Adyciemus autem poſtea expoſitionem. ¶ Et inde deceptiões que ſunt de huiuſmodi queſtione fruſtra ⁊ ſuperflue ſunt: fruſtra q2 non eſt oppoſitio in his dictionibus: vnuſquiſq3 enim eoꝝ intelligit de phia aliud q̃ alius. Superflue vero q2 ſollicitudo de huiuſmodi nõ ꝑdeſt. a Et h ſpẽs ſpeculatiõis vocatur logyca que eſt ſpeculatio rerum predictarum per quas deuenitur ad cognitione3 incogniti ⁊ ei9 qđ accidit ex eis ex hoc ꝙ ſũt ad h tm̃.

b Perfcõ hoĩs ĩ eo ꝙ hõ ẽ cog͠ſcere ꝟitatẽ ꝑpter ſe ⁊ bonũ vt fiat.

Quoniam perfectio hoĩs b ex hoc ꝙ ẽ homo habens intellectũ (ſicut poſtea ſuo loco oſtendetur) fuit cognoſcere veritatem ꝑpter ſe ⁊ bonum propter faciendũ illud ⁊ acquirendum: ſed natura prima ⁊ inchoatio hominis ſolum: erat parum vtilis ad hoc: ⁊ ꝙ plus habet̃ de hoc non habetur niſi acquirendo: ⁊ h acquiſitio eſt acquiſitio incogniti ſi acquirens incognitum eſt cognitu3. c Tũc oportet vt prius homo incipiat ſcire qualiter habeatur incognitum per cognitu3: ⁊ q̃liter ſit diſpoſitio cognitorum ⁊ ordo in ſeipſis ita vt proficiat ad cognitionem incogniti. vz. vel cu3 diſtincta fuerint in animo ſicut dicũtur: ⁊ forme illoꝝ cognitorum quieuerint in eo ordine quo debẽt: vt moueatur animus ab eis ad incognitum interrogatu3: ⁊ recognoſcat illud.

c Logyce neceſſitas.

Res aliq̃ ſcitur duob9 mõis. vno mõ ſimplici app͠heñſiõe. alio cu3 credulitate aut dubitatione.

¶ Sicut autem res ſcitur duobus modis: vno vt intelligatur tantũ: ita vt (cu3 nomen habeat quo appelletur) repreſentet̃ animo ei9 intentio: q̃uis nõ ſit ibi veritas nec falſitas: ſicut cũ dicitur homo: aut cum dicitur fac hoc: cum ergo cõprehenderis intentionem eius qđ tibi dicitur ia3 intellexiſti. ¶ Altero vt cum in intellectu ſit credulitas: ſicut cum dicitur tibi ꝙ omnis albedo ſit accñs ex quo non habebis intelligere huius dictionis intentionem tantu3: ſed etiam credere ita eſſe. Cu3 vo dubitaueris ita eſſe vel non eſſe ia3 intellexiſti quod tibi dictum eſt: non enim dubitas de hoc qđ nõ intelligis: nec de eo qđ ignoras: nõdum tamen credidiſti. Omnis. n. credulitas eſt cum intellectu ⁊ non ꝯuertitur. Intellectus eni3 in huius intentione ꝑdeſt tibi ad operandum in animo forma3 huius compoſiti ⁊ eorum ex q̃bus componitur: ſicut albedinis ⁊ accidentis. Credulitas vero de eo qđ habetur in animo comparatio eſt hui9 forme ad illam ad quã cõcomitatur.

Dubĩ nõ ẽ ꝺ eo qđ ñ intelligit.

Credere ꝓſuppõit itelligẽ ⁊ non ecõuerſo.

Res dr̃ icognita duob9 mõis. ſ. ſ3 itellm ſimplicẽ. Alio mõ ſm credulitatem.

¶ Sed mẽtiri differt ab hoc ſicut res eſt icognita duobus modis: vno ſm intellectum: alio ſm credulitatem: vnuſquiſq3 aũt hoꝝ non fit cognitus: niſi acq̃rendo. Non autem acq̃ritur niſi ex prius cognito ⁊ ex affectione ⁊ proprietate quã hab3 illud cognitum: ꝑpter qua3 mouetur animus a ſcientia cogniti ad ſciendu3 incognitum.

Que ſoleãt prodeſſe ad ſciẽdu3 id cui9 itell's neſcit. ⁊ q̃r ea ñ cõueniũt i vna rõne cõi.

¶ Eſt ergo hic q̃dda3 qđ ſolet prodeſſe ad ſciendũ id cuius intellectus neſcitur: non eſt autem vſus vt intentio continens hoc (ſm hoc ꝙ ſcientia eius ꝑdeſt ad ſcientia3 intelligẽdi) vocetur cõis: aut fortaſſe nõdu3 peruenit ad nos vt vna. Unum eni3 eoꝝ eſt diffinitio: ⁊ aliud deſcriptio: ⁊ aliud exemplu3: ⁊ aliud qđ eſt ſignum: ⁊ aliud eſt nomen ſicut poſtea declarabit̃. S3 illud in quo conueniunt non hab3 nomen cõe. Id autẽ qđ oppõit̃ ei ſit cognitum: deinde per illud cognoſcit̃ aliud ad modũ credendi illud.

Diuiſio rõnis.

¶ Qualecũq3 fuerit vocatur. Rõ alia eſt ſyllogiſmus: ⁊ alia iductio: ⁊ alia ſimilitudo: ⁊ alia aliud.

Logyce finis.

¶ Finis autẽ ſciẽtie logyce ẽ prodeſſe oĩno ad ſciẽdũ hec duo tantũ: hoc eſt vt hõ ſciat qualiter debeat eſſe dictio dans intellectu3 qui afferat ſcientiam veritatis eſſentie rei: ⁊ qualis ſit q̃ etiam oſtẽdit illam: q̃uis per eam non perueniatur ad veritatem eſſentie ipſius: ⁊ qualis ſit vicioſa que videtur hoc facere ⁊ nõ facit: ⁊ etia3 vt ſciat hõ qualis ſit dictio que facit fidem neceſſarie veritatis: ita ꝙ non poſſit infirmari: ⁊ qualis ſit faciens fide3 veriſimilitudinis: ⁊ qualiter ſit eius modi vt putet̃ eẽ aliqua duoꝝ modoꝝ: cu3 ipſa non ſit ita: ſed ſit falſa: ⁊ qualis ſit ita ꝙ cogat opinari ⁊ flectat aĩum: ⁊ ſufficiat abſq3 fide certiſſima: ⁊ qualis dictio operans in anima ad quod operatur fides. ſ. negationẽ ⁊ affirmationem ⁊ prohibitionem ⁊ dilatationem ⁊ conſtrictionem: non ex hoc ꝙ facit fidem: ſed ex hoc ꝙ facit veriſimilitudinem: multe enim veriſimilitudines comparantur hoc modo ꝙ operatur fides. ¶ Cum enim tu dixeris mel eſſe humore3 enormiter deformidat natura recipe: q̃uis non credat nullo modo: aut ſic deformidaret ſi eſſet ibi fides vel ſimilitudo que eſt pene fides: ⁊ que ſunt differẽtie inter illos modos: ⁊ quare fuerunt ita. ¶ Quiſquis autem diſcit hanc doctrinam: vt per eam tẽdat ad has duas intentiones eget propoſitionibus per quas venit in cognitionem harum duarum intentionum: ⁊ hec doctrina eſt logyca.

Neceſſitas logyce.

¶ Contingit autem homini vt aliquando manifeſtetur ei diffinitio naturaliter dans ei intellectum: ⁊ ratio faciens fidẽ: ⁊ ex hoc eſt res non doctrinalis nec ſic vera quin aliquando fallat. ¶ Si autem natura ⁊ intellectus ſufficiunt ad hoc ſine doctrina: ſicut fit in multis: nõ contingeret in ſententijs tanta diuerſitas ⁊ contradictio: nec vnus homo contradiceret ſibiipſi aliquando: ⁊ aliquãdo non: cum procederet ſm intellectum ſuum. Natura aute3 humana eſt inſufficiens ad hoc q̃diu non acquirit doctrinã: ſicut non eſt ſufficiẽs in multis alijs rõnibus: q̃uis ſepe contingeret vt faciat rectam: ſicut recta iaculatio ceci.

Q2 nã ⁊ intellus hũan9 ñ ſufficiãt ſine doctrina ad acgrẽdã diffõnẽ dãtẽ ſibi itell3 ⁊ rõnẽ faciẽtẽ fidẽ.

¶ Cum aũt acq̃ſierit doctrinam tota virtute humana: nõ tamen eſt ſufficiens ſibi vndiq3: ita vt nõ fallatur aliquo mõ: aliq̃ñ eni3 a doctrina declinatur in multis diſpoſitionib9. ¶ Ipſa enim nõ eſt detinens ⁊ prohibẽs ab errore multis de cauſis. Tũ q2 agẽs nõ eſt aſſecutus doctrina3 ꝑfecte. Tũ q2 aſſecutus eſt eã: ſed plurimũ pretermittit ea3 ⁊ abũdat in ſenſu ſuo. Tũ q2 plurimu3 accidit deſidem eẽ ad exercẽdũ eã ⁊ ꝑtermittit ea3.

Quibus ex cãis doctrĩa ſepi9 ñ ꝓhibet nos ab errore.

¶ S3 q̃uis ita ſit ingrẽs ſciam cũ habuerit eam ⁊ exercuerit eam: nõ tantũ erroris accidet illi q̃tum illis qui nõ habent eam. ¶ Et ꝑter hoc cũ ſepe exercuerit actionem aliquã ſue doctrine poterit corrigere errorẽ vbicũq3 fuerit in vltimo ſtupore.

Nota vtilitatem doctrine.

¶ Et q̃ñ ita eſt non ita accidet ei error circa occupationes ſue doctrine quas ſepi9 ſtudet exercere: ſicut accidit error in neglectis.

Min9 accidit error i doctrĩa q̃to plus i ea exercemur.

¶ Homo enim in conceptionibus ſuis habet aliqua de quibus plus intendit: ⁊ alia de quibus minus. Habẽs autem doctrinam logycam poteſt ſtudere ad certificandum veritatem illarum frequentando intentionem actionis ſue: iuxta regulam ſuã. Per exercitia eni3 doctrinalia peruenitur ad ſecuritate3 erroris. ſicut qui aggregat ſepe partes alicuius numeri vt fiat certior de q̃one ꝑpter retentionem totius ſũme.

Per exercitia doctrinalia puenit ad ſecuritatẽ erroris.

¶ Hec ergo doctrina neceſſaria eſt ad perfectionem hominis: non eni3 ſuffultus eſt proprietate per qua3 excuſetur ab inquiſitione.

Cõcludit neceſſitatẽ logyce.

Cōparatio logyce ad locutionē interiorem.

¶ Comparatio autē huius doctrine ad intellectū interiorem qui vocatur locutio interior: est ſicut cōparatio grāmatici ad manifeſtam ſignificationem que vocatur locutio: ⁊ ſicut comparatio melodie ad metruꝫ: ſed melos non tantuꝫ prodeſt ad menſurandū metra: ſenſus enim excuſat ab hoc ꝙ ad grāmaticam arabicam ſufficit aliquādo natura ruſticorū. ¶ Hac autem doctrina eget homo qui acquirit ſcientiaꝫ conſiderando ⁊ cogitādo: niſi fuerit homo diuinitus inſpiratus: cuius comparatio ad conſiderantes eſt ſicut comparatio ruſtici arabici ad diſcentes arabicum.

Credulitas ⁊ fides n̄ ſūt ab vno ſolo intellectu.

Impoſſibile eſt animū moueri ab vno ſolo intellectu ad credendum aliqd: hic enim intellectus nō eſt iudicium faciendi fidem eſſendi rem vel non eſſendi. Si enim fides eſſet: hic intellectus poneret reꝫ eſſe vel non eſſe: ⁊ tunc ipſe intellectus non valeret vllā fidem vllo modo: qḋ enim facit fideꝫ cauſa eſt fidei. Sed impoſſibile eſt aliquid fidei eſſe cauſaꝫ alteri⁹: ſiue haberet eſſe ſiue non.

Intell⁹ ſepe hr ex vno ſolo vbo.

¶ Intellectus autēꝫ ſepe habetur ex vno ſolo verbo. Si autem vnum nō ſufficit ad intelligendum illud eſſe vel non eſſe in eēntia ſua aut diſpoſitiōe: nec faciet fidem de alio. Cum vero addideris intellectuꝫ eſſe vel nō eē iam addidiſti ei ⁊ aggregaſti cum eo alium intellectum: ſicut poſtea declarabitur ſuo loco.

Intelligē ex vno vbo i paucis cōtingit.

Hoc aūt .ſ. ex vno verbo intelligere in paucis contingit: ⁊ ꝓpter hoc cum pleriſq; eſt diminutio ⁊ malum. Qḋ autēꝫ in pleriſq; dat intelligere ſunt intellectus compoſiti ſententie: compoſitum autem componitur ex multis: ⁊ inter multa ſunt vna.

Vnū i oī ↄpoſito vocat ſimplx.

ergo in omni cōpoſito ſunt aliq̄ vna: vnuꝫ autēꝫ in omni compoſito vocatur ſimplx.

Cōpoͫ n̄ p̄t cognoſci igrat. ſim plicib⁹ ↄponentibus.

Et q2 eius qḋ componitur ex multis impoſſibile eſt ſciri naturā ignoratis eius ſimplicib⁹. Ideo ↄuenientius eſt prius cognoſcere ſimplices q̄ compoſitas.

Cōtra p̄ phy. t. c. 3. tota ⁊ cōpoſita ſūt nob̄ notiora ſub⁹ ⁊ ↄponētib⁹. ꝗ ⁊c. Rn̄det negādo ↄn̄aꝫ: loqtur n̄ h̄ Auē. ḋ cognitiōe pfecta q̄ i hūiib⁹ cāꝫ hꝫ p cauſaꝫ: vt inq̄t Auer. p̄ phy ↄ. p̄ a Nō ſilitudinē.

¶ Cognitio autē cōpoſitoꝝ fit duob⁹ modis: q2 aut cognoſcūtur ꝑm hoc ꝙ apta ſunt vt ex eis fiat compoſitio p̄dicta: aut cognoſcūtur ꝑm hoc ꝙ ſunt nāe ⁊ res qb⁹ accidit h̄ intellect⁹. a ¶ Ad ſiītudinē domus que cōponit̄ ex lignis ⁊ alijs cōponentiū: cuius opus eſt cognoſcere ſimplicia domus. ſ. ligna ⁊ lateres ⁊ lutuꝫ.

Quō ligna lateres ⁊ lutū ptinēt ad ↄſideratiōem domificatoris: ⁊ qūo non.

¶ Sed ligna ⁊ lateres ⁊ lutuꝫ h̄nt diſpoſitiōes ꝓpter quas ſūt apta domui: ⁊ ei⁹ ↄſtructioni: ⁊ alias diſpōnes p̄ter has ſicut hoc ꝙ ligna ſunt hui⁹ ſiliē in qua fuit anima vegetabilis: aut ꝙ nā eoꝝ eſt calida: aut frigida: aut ꝙ opatio eoꝝ inter ea q̄ ſunt eſt talis vel talis. Hoc aūt ſcire nō eſt neceſſariū artifici domoꝝ: ſed an trabes ſit mollis vel dura: aut ſit ſana vel putrida: aut huiꝰ: neceſſariū eſt ſcire domoꝝ artifici. ¶ Similiter eſt in doctrīa logyca: non enim conſiderat incomplexa haꝝ rerum ꝑm ꝙ ſunt alicuius duorum modorum dictoꝝ eſſe: ꝑm ꝙ eſt in his ſenſibilibus: aut in intellectu: nec vt eſt in eſſentia harum rerum ex hoc ꝙ ſunt eſſentie: ſed ꝑꝫ ꝙ ſunt predicata aut ſubiecta: ⁊ vniuerſalia aut particularia: aut huiꝰ que non accidunt his itellectibus: niſi ex hoc qḋ diximus in premiſſis.

Quo pacto neceſſaria ſit ↄſideratio vocū in logyca: ⁊ qūo logycus n̄ hꝫ occupari ꝑ circa voces.

¶ Ad conſiderationem autem dictionum ducit nos neceſſitas: logicus enim ex hoc ꝙ eſt logycus nō habet ex hoc p̄mo occupari circa verba p̄ma: niſi quantum ad loquendum et agendum: non eni poſſibile eſſet logycum dicere ſolo intellectu: ita vt non conſiderentur aliqua eius: niſi ſolus intellectus tūc ſufficeret.

Ex hoc pꝫ logycaꝫ n̄ eē p̄mo de vocibus.

¶ Et ſi doctor artis poſſet reuelare id qḋ eſt in anima ei⁹ alio modo: ſuperſederet ſemp a verbis: ſed q2 neceſſitas ducit nos ad agendum cum v̄bis precipue (nō enim poteſt ratio componere intellecta quin cū illis proferat verba: imo cogitatio quaſi locutio eſt inter ipſum hominem ⁊ cogitatum ſuum verbis imaginaris) ſequitur vt verba habeāt diuerſas diſpoſitiones per quas differāt diſpoſitiones intentionum que cōcomitantur eſſe in anima: ita ꝙ fiant eis indicia que non haberētur niſi per verba.

Cōcludit neceſſ̄ꝫ eē logycā tractare de vocib⁹.

¶ Et ideo neceſſarium eſt in doctrina logyca vt vna pars ei⁹ eſſet conſideratio de diſpoſitionibus verboꝝum: niſi eniꝫ eſſet qḋ diximus: non eſſet ei neceſſarium etiam habere hanc partem cum hac neceſſitate: loqui eni de verbis comitātibus intellectus eſt tāq̄ꝫ loqui de eorum intellectibus. Cōgruuꝫ eſt ergo prius loqui de verbis.

Elicit errorē eius q̄ volebat logycā eē ḋ vocibus ꝑꝫ ꝙ ſignificant intellecta.

¶ Et ꝓpter hoc non valet qḋ ille dixit. ſ. ꝙ logyca inſtituta eſt ad conſiderandum dictionē ꝑm hoc ꝙ ſignificant intellecta: ⁊ ꝙ doctrina logyce eſt loqui de verbis ꝑm ꝙ ſignificāt intellecta. Oportet autem intelligi hoc ad modum quem diximus. Ille autem non delirauit ſic: niſi q2 non appꝛehēdit certiſſime ſubm logyce ⁊ modum eſſendi eius propꝛiuꝫ. Inuenit enim eſſe qḋ habent res in intellectu: ⁊ ideo poſuit ꝙ conſiderare eſſe qḋ eſt extra ſpectat ad doctrinaꝫ vel ad doctrinas phyſicas.

Quō ea q̄ ſūt in itellcū p̄nt dupl'r ↄſiderari.

Conſiderare vero eſſe qḋ eſt in intellectu ⁊ quomodo intelligitur in eo: ſpectat ad doctrinam aliaꝫ vel partem doctrine: non diſtinguens ⁊ neſciēs ꝙ ea que ſunt in intellcū: aut ſunt res formate in intellectu appꝛehenſe extrinſecus: aut ſunt res accidētes ei ꝑꝫ ꝙ ſunt in itellectu que nō fuerūt repꝛeſentate in aliquo extrinſeco. Cognitio autem hoꝝ duoꝝ ſpectat ad doctrinā vnam:

Innuit ſubꝫ logyce eē ens rōis.

quoꝝ vnuꝫ eſt ſubm doctrine logyce ꝑm accidēs qḋ accidit ei. Qḋ autēꝫ reſiduum eſt h̄ ſunt pars. ſ. ſcḋa. ¶ Et qḋ eſt ꝑm accidens qḋ accidit ei h̄. ſ. eſt qḋ ſit deducens nos ad habēdum aliam formaꝫ intelligibilem quā non habebamus: vel vtilis ad ducendū. Et qm̄ iſti vere nō cognouerūt ſubm logyce: nec ptē ad quā inſtituta eſt: ideo deliquerūt.

Tractare ḋ ſcia ſubti ē vni⁹ doctrine: ⁊ tractare ḋ ei⁹ accn̄tib⁹ eſt alteri⁹ doctrine hoc dictū idiget ↄſideratione.

¶ Tu aūt poſtea clarius ſcies ꝙ ois doctrina ſpeculatiua habet ſubiectū: ⁊ ꝙ non tractat niſi de diſpoſitionib⁹ ei⁹ et accidentibus: ⁊ ſcies ꝙ tractatus de ſciētia ſubiecti ē vnius doctrine: ⁊ tractatus de eius accidētibus e alterius doctrine: ⁊ ſimiliter debes ſcire de diſpoſitione logyce.

¶ Capl'm dicendi verbum complexum ⁊ incomplexū: ⁊ dicendi vniuerſale ⁊ particulare: ⁊ dicēdi eēntiale ⁊ accn̄tale: ⁊ id qḋ rn̄det ad qd. ⁊ qḋ nō rn̄det.

Vox duplex .ſ. Complexa. Incomplexa.

Poſtq̄ꝫ in docēdo ⁊ diſcēdo neceſſario indigemus verbis: dicemus ꝙ v̄buꝫ aut ē incōplexuꝫ aut ↄplexū.

Quid v̄bū ↄplexū: ſeu vox complexa.

¶ Cōplexū aūt eſt in quo iuenit̄ pars ſignātiua intellcūs q eſt ps intellcūs ſignātia tota ſignātōe eēntiali: ſicut ē hoc qḋ dicimus hō ſcriptoꝛ. h̄. n. verbū hō ſignāt vnū itellectū: ⁊ hoc verbū ſcriptoꝛ ſignāt aliū: quoꝝ vnūqḋq; eſt ps hui⁹ qḋ dicimus: hō ē ſcriptoꝛ. ſignātione reqſita ex v̄bo.

Quid v̄bū icōplexū ſeu vox icomplexa.

¶ Incōplexū aūt eſt cuius ps nō ſignāt ptē itellus toti⁹ ſignātōe eēntiali: ſic h̄ qḋ dicim⁹ hō: ꝙ ho ⁊ mo nō ſignāt ptes intētiōis quā ſignāt hō.

Remouet dubm.

¶ In hac autem doctrina non debet cõſiderari cõpoſitio que eſt ſm auditum: quoniam pars eius non ſignificat partem intellectus: ſicut hoc qđ dicimus dominus: cuꝫ non intẽdimus ſignificare do. vel minus: he enim ſillabe non ſunt de verbis complexis: ſed de incomplexis.

Que ſit deſcriptio vocũ icõplexaꝝ ſm antiqs.

¶ Qđ autem inuenitur in doctrina antiquorum de deſcriptione verboruꝫ incomplexorum hoc eſt. ſ. ꝙ incomplexa ſunt: quoruꝫ partes non ſignificant aliqd.

Reprhẽſio illius deſcriptiõis ſm quoſdam.

¶ Quaꝫ deſcriptionẽ multi reprehendunt dicentes debere addi ei. ſ. incõplexa eſſe: quoruꝫ partes non ſignificant aliquid de intellectu totius: qꝛ contingit aliquando partes incomplexorum ſignificare aliquos intellectus: ſꝫ nõ ſunt partes intellectus totius.

Defenſio illiꝰ deſcriptionis.

¶ Ego autem teneo ꝙ hec reprehenſio error fuit: ⁊ ꝙ hec additio nõ fuit neceſſaria ad ſupplendũ: ſed ad exponẽdũ.

Vox ex ſeipſa nihil ſignĩat.

¶ Verbum enim ex ſeipſo ſignificat omnino: aliogn omni verbo debita eſſꝫ ſignificatio: quã nũꝗ̃ variaret: nõ enim ſignificaret ad placitum loquentis: ſicut cum quis imponit verbum ad ſignificandum aliquẽ intellectum: vt canis cũ dicitur pro latrabili: ⁊ hec eſt eius ſignĩatio: deinde imponit ad ſignificandũ aliud ſicut piſces. Et hec eſt eius ſignĩatio: ſic etiã cũ in impoſitione fuerit vacuum a ſignificatione remanebit non ſignificans.

Verbuꝫ vel vox carẽs ſignĩato nõ eſt verbũ.

¶ Et ſm multos auctores: nec erit verbum: verbum eni nõ eſt vox ſm intellectũ multorum logycorum: niſi ſit ſignificatiuuꝫ: ⁊ quandoquidem ita eſt. Et qui protulit verbum incomplexũ non voluit partem illius ſeparate ſignificare parteꝫ intellectus totius nature: ⁊ voluit illius partem ſignificare aliquid aliud ꝗ̃ ſignificare ſolet: ⁊ ita placuit. Tunc pars illa non eſt ſignificatiua vllo modo: cum ſit pars eius in effectu.

Pars dictiõis icõplexe vt actu ps nihil ſignĩat: licet forte ſignĩet vt ps in poꝰ.

¶ Si auteꝫ fuerit in potentia: tunc fortaſſe ſignificabit aliquid: cum addiderint ei relationem aliquaꝫ deſignatam: hoc eſt vt ſit ibi voluntas loquentis aliquid ſignificandi per illam: omnino auteꝫ non ſignificabit duꝫ fuerit pars verbi incomplexi: ſed cum fuerit verbum per ſe. Cũ autem fuerit pars non ſignificabit aliquid vllo modo.

Cõſideratio ſimplicium pcedit cõſideratione cõplexorum.

¶ Verbum autem aut eſt complexum: aut incõplexum. Jam autem ſcis ꝙ prius eſt conſiderare incomplexum ꝗ̃ complexum.

Innuit diſioneꝫ vocis icõplexe i vniuocã ⁊ equiuocam.

¶ Deinde intentio incomplexi: aut talis erit ꝙ non prohibetur intellectum: ex hoc ꝙ intelligitur multa conuenire in eo equaliter: vt vnumquodqꝫ eorum dicatur ipſum eẽ equaliter: ſicut hoc quod dicimus homo habet intentionem in anima que comitatur Socratẽ ⁊ Platonem ⁊ reliquos vno modo: quoruꝫ vnuſquiſqꝫ eſt homo: imo ſicut verbum ſolis ⁊ lune vnumquodqꝫ ſignificat intentionem in qua non prohibet intellectus multa conuenire: ꝗ̃uis non ſit in actu.

Ex quo ſeqt̃ ꝙ ſol luna ⁊ huiuſmodi ſũt pdicabilia d pluribꝰ.

Quaſi dicat. ꝙ hoc ipedim ẽ ex pte dfectꝰ mãe.

¶ Prohibetur autem hoc ex cauſa alia non ex hoc qđ intelligitur ex verbo ipſo: vt ſicut luna aut eius intentio eſt vna ſic ꝙ non prohibetur in intellectu multa cõuenire in ea. ſ. in eo vno quod itelligit̃ de ea.

Ex q̂ ſeqt̃ ꝙ hoc nomẽ Socrates cõe plibꝰ ẽ terminus equocus.

¶ Sicut in hoc qđ dicimus Socrates: qꝛ ꝗ̃uis multi conueniant non conueniunt: niſi ſm audituꝫ eius: at intentio vna impoſſibile eſt: vt ponat̃ vna in qua multi conueniant: vna etenim ſuarum intentionum eſt ſubſtantia vel eſſentia huius ſingularis: ſed eſſentiã huius ſingularis vel ſubſtantiam prohibet intellectus attribui aly. Aliquando autem cum dicit̃ Socrates non queritur eius eſſentia: ſed aliqua ſuarum proprietatum in qua multi conueniunt. In hac autem parte diuiſionis ꝗ̃uis non prohibentur multa conuenire quantum ad auditum eius: tamen prohibetur eſſe in vna eius intentione cõmuni cõmunio in qua conueniunt.

Innuit diſiõeꝫ vocis icõplexe vniuoce i vleꝫ ⁊ pticularem.

¶ Prima autem pars diuiſiõis vocatur vniuerſalis: ſecũda vo particularis. Tu ſcis autem multa eſſe in verbis ad modum partis prime ⁊ in intellectibus multis qui ſunt ad moduꝫ partis prime: ⁊ hec eſt intentio de qua id quod intelligit̃ in anima non prohibetur habere comparationem ſimilitudinis ad multa.

Logycus vt ſic nõ hꝫ curare d eſſe vliũ.

¶ Non cures autem ſm h ꝙ es logycus qualiter ſit h comparatio: ⁊ an intellectus ex hoc ꝙ eſt vnus (in quo multa conueniunt) habeat eſſe in ipſis rebus que in ipſo cõueniunt vel eſſe ſeparatum extra per ſe preter eſſe quod habet in vno intellectu: an qualiter habet in tuo intellectu. Conſideratio autem horuꝫ alterius doctrine eſt: aut doctrinarum duarum. ¶ Jam igitur noſti ꝙ verbũ aliud eſt complexum: aliud incomplexuꝫ: ⁊ ꝙ incõplexũ: aut eſt vniuerſale: aut particulare. Noſti etiã ꝙ debemus poſtponere tractatum de complexis.

Circa ſinglares voces nõ ẽ occupatio ſcie.

¶ Scias etiaꝫ nos non occupari circa tractatũ verborum ſingularium ⁊ intentionuꝫ ipſarum: infinita enim ſunt nec numerari poſſunt: que etiam ſi eſſent finita ſcire ea ſꝫ ꝙ ſunt particularia non confert nobis perfectionem ſapientie: nec perueniemus per illa ad finem ſapientie: ſicut poſtea ſcies in libro ſapientie.

Cõſideratio hꝰ libri eſt circa voces vles.

¶ Sed qđ debemus conſiderare eſt conſideratio verbi vniuerſalis: ſcis enim ꝙ verbuꝫ vniuerſale non eſt vniuerſale: niſi habeat comparationem aliquaꝫ: aut in eſſe: aut in vera opinione ad particularia de quibus predicatur.

Predicaꝰ duplex vniuoca ⁊ dnominatiua.

¶ Predicatio auteꝫ fit duobus modis: qꝛ aut vniuoce ſicut hoc quod diximus ꝙ Socrates eſt homo: homo enim predicatur de Socrate vere ⁊ vniuoce: aut denominatiue: vt albedo de homine. dicitur eniꝫ homo albus ⁊ habens albedinem: nec dicitur eſſe albedo. Si autem contigerit dici corpus album ⁊ color albus diffinitio predicati huius non predicat̃ de ſubiectis equaliter: noſtra auteꝫ intentio non eſt hic niſi de eo qđ predicatur vniuoce. ¶ Enumerabimus ergo partes vniuerſalis ſm ꝙ comparat̃ ad particularia vniuoce. ⁊ dat eis nomẽ ⁊ diffinitionem: multa autem que inuenimus faciũt vocem primo non incedere ſolita via in diuiſione verborum: ſed poſtea redibimus ad illaꝫ.

De eſſentia rei ⁊ quõ qdaꝫ ẽ ſimplex: ⁊ qdã cõpoſita.

¶ Dicemus ꝙ oẽ qđ eſt: eſſentiam habet qua eſt id quod eſt: ⁊ qua eſt eius neceſſitas: ⁊ qua eſt eius eſſe. Eſſentia aũt vniuſcuiuſqꝫ rei vna eſt: ſed qđ eſt vnuꝫ abſolutum non eſt id qđ eſt ex multis intellectibus: ex qbus coniũctis proueniat vna eſſentia. Exemplũ autem huius nõ inuenit̃ in rebꝰ ſenſibilibus: debes ergo nũc credere eius eſſe: aliquando autẽ erũt vnũ aliquid non abſolutum. cuius eſſe ⁊ veritas compoſita eſt ex rebꝰ ⁊ intentionibus ex qbus coniunctis puenit eſſentia rei: cuius exẽplum eſt hõ: neceſſe eſt. n. vt hõ ſit ſubſtãtia habẽs dimẽſiones in ſpatys in qbus fiat lõgitudo ⁊ latitudo ⁊ ſpiſſitudo: ⁊ ppter hoc neceſſe eſt vt ſit hñs aiam qua vegetetur ⁊ ſentiat ⁊ moueat̃ volũtate: ⁊ preter h ſit aptus intelligere intelligibilia: ⁊ ſcire artes ⁊ docere eas: niſi fuerit phibẽs extrinſecũ nõ ex pte hũanitatis: cui oĩa q̄ cõueniũt ex cõuẽtu oĩuꝫ cõuenit eẽ vna: q̄ eſt eẽntia hoĩs.

De eẽntia rei cõpoſite: q ẽ cõpoſita adhuc magis cõponat dum ad ſinglaria cõtrt.

¶ Deinde autem admiſcentur ei alie intentiones: ⁊ alie cauſe propter quas fit vnumquodqꝫ ſingulariũ humanorum propter quas di cernitur vnumquod-

q̄ ſingulare ab alio: ſicut q̄ hoc eſt breue ⁊ illud lõgum: ⁊ hoc eſt albū ⁊ illud nigrum: non eſt aliquod iſtorum hõ. q̄ ſi non hr̄et iſtud ſingulare ⁊ hr̄et alia vice eius: neceſſe eſſet corrumpi propter hoc. Sunt autem talia que conſequuntur ⁊ que comitantur.

Qr̄ hūanitas eſt eētia ẏba ſingularis hoīs.

¶ Veritas autem ſui eſſe non eſt niſi humanitas: ergo id qd̄ eſt vnumquodq̄ ſingulare eſt ex eius humanitate: ſed ſpeciale acquiritur ex q̄titate ⁊ qualitate ⁊ ceteris. ¶ Et habꝫ etiaꝫ alias ꝓprietates preter humanitatem in quibus conueniūt homines: ſicut in humanitate: ſi ſunt vere proprietates hominis cōis: ſicut hoc qd̄ eſt rationalis. ſ. habens animaꝫ rationalem: ⁊ ſicut hoc qd̄ eſt riſibilis naturaliter: ſꝫ h̄ qd̄ eſt rationalis eſt vnum eorum: ex quibus coniūctis conflatus eſt homo: q̄ autem riſibilis eſt naturaliter eſt qd̄dam qd̄ cum humanitas conflata ē ex his ex quibus conſtat fuit neceſſe accidere ⁊ comitari: cum enim factus eſt homo ex coniunctione aīe rationalis cum materia eius fuit aptus animari: qd̄ animari ſequitur vt ſit in materia affectio ridēdi: ſicut fuit aptus ad alias affectiones verecundandi ⁊ lachrymādi: ⁊ admirandi ⁊ percipiendi artem ⁊ ſapientiam. Nullum autem horum habitus eſt: ⁊ per illa deinde ſubiectum factū eſt aptum recipiendi animaꝫ rationalem. ergo habitus anime rationalis p̄cedit: ⁊ perficitur per eum habitus humanitatis: et hec conſequuntur eum. Cuꝫ enim conſideras humanitatem neceſſaria ſunt. Iā ergo patet ex hoc q̄ hec eſt vera eſſentia rei: ⁊ ſunt hic proprietates: ex q̄buſdam quarum: ⁊ ex alijs conſtat veritas rei.

Riſibilitas d̄ neceſſitate ꝯſideratur ad p̄n² ex q̄bus conſtat humanitas.

¶ Quedam ergo ex his ſunt accidentia que non comitantur in eſſe eius verba ⁊ vniuerſalia que ſignāt eſſe vnius rei: aut multorum: ⁊ illa ſignificant ea que reſpondentur ad quid non alio modo. ¶ Si autē ſignificant ea que neceſſe eſt precedere in eſſe ad eēntiam rei: ita q̄ ex coniunctione eorum proueniat eē rei (quorum alterum tantum non eſt eē rei: nec verbū qd̄ ſignificat veritatem eſſe rei integre: ſed partem eius) debet vocari verbum eſſentiale: q̄ reſpōdentur ad quid. Qd̄ autem ſignificat proprietatem que eſt preter illa duo: ſiue ſit cōitas: ſiue non: ipſuꝫ voces accidentale: ⁊ eius intentio vocatur intentio accidentalis.

Verbū eēntiale quid.

Accn̄tale ⁊ intentio accn̄talis qd.

Dubitatio.

¶ De materia enim hic tractanduꝫ: ſi oportet vt intentio verbi vniuerſalis ſit continens intentionem verbi ſignificantis quid eſt eſſe rei (ſicut cōmune qd̄ continet propriuꝫ) aut non.

Solutio.

¶ Hoc enim qd̄ dicimus verbum eſſentiale ſignificat verbum: cuius intentio habet comparationem ad eēntiam rei. Eſſentia autem non comparatur ad eſſentiam rei: non enim comparatur alicui: niſi id qd̄ non eſt ipſum. Ideo q̄ putatur verbum ſubſtantiale conuenientius eſt: vt contineat intentiones conſtituentes eſſe rei: ⁊ vt verbum ſignificans eſſe rei non ſit ſubſtātiale: vt homo non eſt ſubſtātiale homini: ſed animal ⁊ rationale ſunt ſubſtātialia homini.

Cōparatio nō ē ad ſeipſuꝫ.

¶ Si autem non ponitur hoc nomen homo ſubſtantiale homini: ex hoc q̄ eſt homo ſed vnicuiq̄ ſingulariū: tunc neceſſe eſt vt aut comparetur propter ſubſtantialitatem veritati ſingularis: ⁊ hoc eſt etiam homo: aut vt dicatur collatio que ſit ſingularis: ⁊ tunc non erit ipſum integrum: ſed pars eius qd̄ eſt ſm̄ hoc q̄ eſt coniunctum: ⁊ accidet vt nec animal: nec rationale: nec homo: nec quicq̄ huiuſmodi ſit ſubſtātiale vnicuiq̄ ſingulari tantū.

Accn̄talia aliqn̄ erunt ſubalia.

¶ Accidentalia etiaꝫ ſicut eius color: ⁊ q̄ eſt filius Platonis ⁊ huiuſmodi: aliquando erunt ſubſtantialia: quādo erunt partes conſtituentes compoſitum: ⁊ tunc homo non plus erit ſubſtantiale ſingulari q̄ꝫ hoc: ⁊ iſte opiniōes ducent nos ad hoc: vt ſubſtantiale non ſit continens quicquid ſignificat eſſe.

Dr̄ia inter ẏbū ſubale ⁊ vle.

¶ Hoc autem qd̄ dicimus ſubſtantiale q̄uis ſm̄ naturam locutionis ſingularis habeat intentionem comparabilem: tamen ſm̄ placitum logicorum ſignificat aliam intentionem. Et hoc eſt q̄ verbum vniuerſale eſt quod ſignificat intentionem: cuius comparatio ad ſingularia talis eſt q̄ cum putabitur non eſſe ſubſtantia illoruꝫ particularium: non habebit eſſe: non q̄ horum ſubſtātia particularium debebat primum deſtrui: vt ſic poſſit putari illa deſtrui: ſꝫ quia ex illius deſtructione ſequitur deſtructio iſtorum: idem autem eſt an h̄ deſtructo ſit veritas ſcientie: an ſit de eo quod eſt neceſſarium veritati ſcientie quo conſtituatur: nam hoc ⁊ illud ſubſtantiale dicitur. Si autem non fuerit ita: ſed fuerit poſſibile in eſſe vel in opinione: vt ſubiectum maneat deſtructo p̄dic°. aut nō ſit poſſibile in eſſe: ſed deſtructio eius non ſit cauſa deſtructionis ſubiecti: ⁊ hoc non ſit poſſibile in eſſe: naꝫ illud deſtrui non cōtingit: niſi prius deſtruatur ſubiectum in ſe: ita q̄ ipſum deſtrui non eſt cauſa deſtructionis ſubiecti: ſed eſt accidens.

Accn̄tia ſeparabilia ſm̄ eē.

¶ Deſtructum autē in eſſe eſt ſicut ſtare vel ſedere que ſunt de his que cito deſtruuntur: vel ſicut iuuentus que tādem deſtruitur: vel ſicut ira tranquilli que facile remouetur: ⁊ ſicut mores qui facile tolluntur.

Accn̄tia ſeparabilia ſm̄ opione.

¶ Qd̄ autē deſtruitur in opinione non ineſſe eſt ſicut nigredo ethyopis.

Prope paſſiones nō p̄nt remoueri ſꝫ q̄ ſt aptitudines: ſꝫ ſoluꝫ q̄ ad actus ſuos.

¶ Qd̄ autem non remouetur: niſi prius remota cauſa ē ſicut hoc ad qd̄ homo nāliter aptus eſt: qd̄ poſſibile eſt remoueri ab homine in eſſe. Si autem potentia deſtruitur humanitas deſtruetur: nō q̄ deſtructio aptitudis naturalis ad ridēduꝫ ſit cauſa deſtructionis humanitatis: ſed quia non contigit riſibile deſtrui: niſi fuerit antea humanitas deſtructa. Ipſa enim riſibilitas non eſt cauſa ponendi humanitateꝫ: ſed humanitas eſt cauſa ponendi illā.

Quo deſtructa p°nāli alic° ſpēi q̄ ē c° paſſio deſtruit ⁊ illa ſpēs

Epylogus.

¶ Patet igitur diuerſitas que eſt iter comparationem animalis ⁊ rationalis: ⁊ etiam hominis ad ſingularia: ⁊ inter comparationem accidentiuꝫ ad iſta: primis enim deſtructis debent deſtrui ſingularia: ſed propter ipſam deſtructionem ſecundorum non deberet deſtrui ſingulare. Ex his autem ſunt quedā que deſtruuntur: ⁊ quedam que impoſſibile eſt deſtrui: niſi deſtruatur ſingulare. Et quoniaꝫ ita eſt in re: tunc ſubſtantiale erit continens quicquid ſignificat eſſe rei.

Subale duplex. qda qd̄ ſignat eſſe: ⁊ qdaꝫ qd̄ nō ſignat eſſe.

¶ Iam autem manifeſtum eſt q̄ verbū incomplexum vniuerſale: aliud eſt ſubſtantiale qd̄ ſignificat eſſe: ⁊ aliud ſubſtantiale qd̄ non ſignificat eſſe: ⁊ aliud accidentale.

¶ De diſcutiendo qd̄ dictum eſt de ſubſtantiali ⁊ accidentali.

Snia alioꝝ d̄ diffēne ſubalis ab accidentali.

IAm dixerunt in diſtinguendo ſubſtantiale ab accidentali q̄ ſubſtantiale eſt conſtituens: accidentale vero non eſt conſtituens: ſed non diſcernūt qualr̄ ē ꝯſtituēs ⁊ q̄lr̄ nō ꝯſtituēs. Dixerūt ēt q̄ ſubſtātiale impoſſle eſt putari deſtructū: vt remaneat ſubm̄: accidentale vō poſſibile eſt putari deſtructum vt remaneat ſubiectū: po

teſt autem aliqs diſcutere veritatem ⁊ falſitatem in
Impugnat ſen/ tentiā illam. bis.¶ Dicemus ergo. qꝛ hoc qꝺ dixerunt ꝙ ſubſtā/
tiale eſt cōſtituēs: non continet de ſubſtantialis na/
tura qꝺ eſt non ſignificans eſſe: conſtituens eniꝫ eſt
continens aliud a ſe. Jam autem incidenter noſti h:
Si autem volunt conſtituens intelligere qꝺ non in/
telligit̃ ex ſignificatione ſui nominis: ſed volunt in/
telligere idem qꝺ de ſubali: contingit eos inducere
nomen multiuocuꝫ qꝺ abſtulerunt ab eo cui primū
impoſuerunt: nec ſignant intentioneꝫ eius ad quod
tranſtulerunt: ⁊ erit laboꝛ idem de conſtituente ⁊ de
ſubali: quoꝛum vnūquodqꝫ tāta egebit expoſitione
quanta ⁊ alteꝝ.¶ Contra hoc autem qꝺ nitunt̃ de
deſtructione in opinione debes meminiſſe qꝺ predi
ctum eſt. ſ. ꝙ intentio vniuerſalis habꝫ propꝛietates
que ſunt pͥmo neceſſarie quibus poſtea efficit̃: ⁊ ha/
bet alias propꝛietates que cōcomitantur ⁊ ſequunt̃
eam: cum ipſa intentio fuerit habita: nihil autem po
teſt intelligi eſſe remotis illis ꝓpꝛietatibꝰ ab eo que
neceſſarie ſunt ei ad hoc vt habeat eſſe.¶ Jaꝫ eniꝫ
in pꝛemiſſis diximus ꝙ res habent eē: ⁊ ꝙ eſſe earuꝫ
eſt aliquando in viſibilibus: aliquādo in intelligibi/
libus: ⁊ qꝛ eſſe neceſſe vt habeat alterum duum eſſe
non eſt verum niſi poſtq̃ꝫ hoc eſt id quod res eſt in
ipſo eſſe: ⁊ impoſſibile eſt vt non habeat alterum eē.
Foꝛtaſſis auteꝫ habebit aliqua que concomitantur
eam in eſſe: ſed pꝛius erit ipſum eſſe: nam dualitateꝫ
comitatur ipſa paritas: ⁊ triangulꝰ comitatur tres
angulos pares duobus rectis eſſe: non propter vnū
duum eſſe: ſed ex hoc ꝙ eſt triangulus.¶ Hoc er/
go eſſe quod habent precedentia conſtituentia ſe
ex hoc ꝙ eſt eſſe: non habuit eſſe: niſi qꝛ illa pꝛeceſſe
runt: cum autem eſſe non habuit: nec habebit eſſe i/
telligibilis nec ſenſibilis. ergo cum habuit eſſe intel
ligibilis habebit eſſe cum illo intellectu id qꝺ conſti
tuit ſm hoc qꝺ in eo conſtituit̃. Cum autem hoc nō
habuerit eſſe in intellectu: impoſſibile erit ipa remo
ueri ab eo.¶ Hec igitur conſtituentia debent intel/
ligi cum intelligitur id quod conſtituitur: vt ſciatur:
ꝙ impoſſibile eſt ipſa ab eo remoueri: ⁊ conſtitui in
intellectu deſtructis illis in intellectu: in effectu nō.
¶ Dico autem ipſa haberi in intellectu non ipa cō/
ſiderari in animo in effectu: multa enim de intelligi
bilibus non intēdit animus: ſed dico ꝙ impoſſibile
eſt ea conſiderari in animo ⁊ eſſe quod conſtituunt
⁊ ipꝫ intelligi eſſe ſine illis in intellectu.¶ Et quā/
Conſidera bn̄ h dicta. doquidem ſic eſt: tunc propꝛietates que dicunt̃ ſub/
ſtantiales ex intentionibus intelligibilibus debent
neceſſarie intelligi ad ſubiectum hoc modo: eſſe eni
non intelligitur in intellectu: niſi pꝛecedat pꝛius eo/
rum intellectus.¶ Accidentia vero alia intelligere
non eſt pꝛius q̃ꝫ intelligere ipſum eſſe: nec ſunt etiaꝫ
cum intelligitur ipſum eſſe: ſed ſunt concomitantia
⁊ conſequentia: qꝛ non ſunt conſtituentia eſſe: ſꝫ ſunt
intentiones conſequentes eſſe. ergo eſſe ſtatuitur ſi/
ne illis: poſtq̃ꝫ autem ſtatuitur ſine illis: tunc nō eſt
longe quin intelligatur ipſum eſſe: q̃ꝫuis non pꝛeceſ/
ſerint ipſa vel non acciderint intelligi.¶ Jam autē
Remouet falſuꝫ intellectum. ſcis ꝙ hoc intelligere non volo dicere hoc. ſ. vt cum
intellexeris aliquid ⁊ cōſideraueris in effectu: ꝙ in/
telligas etiam partes ſuoꝛum conſtituentium in ef/
fectu: foꝛtaſſis enim non conſiderabis partes in tuo
intellectu. Sed dico ꝙ ſi conſideraueris conſtituēs
⁊ conſtitutuꝫ non erit tibi poſſibile remouere conſti
tutum a conſtituente ſe: taliter vt veruꝫ ſit conſtitu/
tum habere eſſe in intellectu non habente eſſe con/
ſtituente ſe. Et quando quidem ita eſt: eſſe debet im/
poſſibile ea remoueri ab eo: imo debꝫ habere iſta ſi/
ne dubio.¶ Accidentia autem non nego: quin vere
ſtatuantur eſſe in intellectu: cum non intelligatur
habens illa: ſed intellectus remouet iſta ab eo falſo.
Hoc autem non affirmo de omnibus accidētibus.
¶ Accidentium eniꝫ quedam concomitantur eſſe
pꝛincipaliter ⁊ manifeſte: non mediante alio accidē/
te: ⁊ tunc impoſſibile eſt ea remoueri ab eē remanē/
te eſſe: ⁊ conſiderans illa neceſſe ſimul cōſiderat: nō
enim eſt cauſa media inter illa: ſicut hoc ꝙ triangu/
lus eſt huiuſmodi: ꝙ aliquod lateruꝫ eius poteſt ꝓ/
trahi in directum in opinione: aut aliud huiuſmodi
qꝺ accidit illi.¶ Poſſibile eſt autem ꝙ eſſe accidē/
tis ſit alio mediante: ꝙ ſi non attendetur poterit re/
moueri a ſubo: ſicut hoc ꝙ oēs duo anguli trianguli
ſunt minoꝛes duobus rectis.¶ Si autem ſecunda
pars diuiſionis non eſſet vera: non eſſent ibi conſtā-
tia incognita: ſi vero pars pꝛima non eſſet vera non
verum eſſet qꝺ oſtendimus: ſcꝫ affirmare aliquod
cōmunicans eſſe qꝺ ſit medium.¶ Medium eniꝫ
ſi non ceſſat comitari eſſe vel non cōſtat haberi ab
iſto: aut in infinitum: aut eſt de conſtituentibus cō/
municans: incognitum (ſicut noſti) eſt cōmunicās
hoc: conſtituens etiam non eſt cōſtituens: conſtitu/
ens enim conſtituentis eſt conſtituens: ⁊ eſt cōmu/
nicans illud etiam ſine medio.¶ Ergo cuꝫ id qꝺ co
mitatur aliud non eſt: manifeſtum eſt: poſſibile eſſe
opinari in modo illud aliud comitāte deſtructo ali/
quo modo: ⁊ non eſt poſſibile aliquo modo.¶ Mo
dus vero poſſibilitatis eſt: qꝛ pōt intelligi ⁊ eſſe in i/
tellectu cum remotiōe illius comitātis ab eo in effe/
ctu. Reſpectus etiā huius poſſitatis eſt ſm itellectū
abſolutum: modus vero impoſſitatis eſt quoniā poſ/
ſibile eſt opinari triſteꝫ in ſenſibus illo comitante
remoto ab eo: ita vt exēpli gratia. hoc angulatū ha/
beat eſſe nō exiſtēte comitatione q̃ comitata eſt illō
in pͥncipio nāe: aut ſicut h triangulus eēt duoꝛuꝫ: ⁊
anguli eius nō eſſent minoꝛes duobꝰ rectis: que op/
poſitio falſa eēt: qꝛ nō eſt poſſe: hoc eſſe veruꝫ nec ra/
tionale manifeſtum: ſicut hoc qꝺ dicitur triangulus
eſt reſpectu huius poſſitatis: ⁊ eſt ſm intellectuꝫ qui
comitatur eē.¶ Patet ergo ex hoc ꝙ ꝓpꝛietatum:
quedaꝫ eſt quā poſſe eſt negari in actu: ⁊ q̄dā eſt quā Propꝛietates multiplices.
poſſe eſt in intellectu negare habere eē: ⁊ quedā quā
poſſe eſt negari in intellectu abˢᵉ: ⁊ quedaꝫ quā ipoſſe
eſt negari eē aliquo modo cum ſit accn̄s: ⁊ q̄dā quā
impoſſibile eſt negari cum ſit ſubale.¶ Differt aūt
ab accidente: eo ꝙ inter ſubas non affirmat pꝛecede
re eſſe aliqꝺ eē: aut eſſe ſubale: ſꝫ foꝛtaſſis affirmat
pꝛecedere ſubale: accn̄tale vero intellectus ponit eē
cōſequens: q̃ꝫuis ponat ⁊ nō remoueat.¶ Ergo iam
manifeſtū eſt qualiter non potuit occurrere intētio/
ni accn̄talis ⁊ ſubſtantialis ille qui noluit contētus
eſſe duobꝰ modis oſtenſionis quos pͥus diximus.
¶ Id qꝺ ſignāt eē dixerunt eſſe ſignatiuum ſubalis
cōis q̃rūcūqꝫ fuerit: ⁊ non puenit ad nos de h plus
diſcuſſionis.¶ Nos ergo ꝑquiramus an id qꝺ itel/
ligit̃ de hoc verbo ſm ſenſuꝫ vulgarē ſit h intentio
an non: ⁊ an qꝺ ſciunt minoꝛes ⁊ conſentiunt in co
tāq̃ꝫ in autentico: ſignificet illud: cum eniꝫ fecerimꝰ
hoc: oſtendetur nobis magna vtilitas. Idē aūt itel/

ligitur ſm ſenſum vulgarem:nunc ſignificandum.

Quid ſit ſignificatiuũ eẽ rei ſm ſenſum vulgarẽ.

¶ Significatiuũ.n.eſſe rei eſt id qđ ſignat intẽtionez qua res eſt id qđ eſt:res aũt non fit id qđ eſt niſi cum omnes ſuas habet proprietates ſubſtantialiter tam cões q̃ʒ proprias:hõ.n.non eſt id qđ eſt ex ħ ꝙ eſt aial: alioquin ex aialitate haberet̃ hũanitas.Cõcedo ãt ꝙ aialitas eſt neceſſaria ad hoc. vt homo ſit id qđ eſt:⁊ id propter qđ habitum habet eẽ rei ⁊ quid eſt: ⁊ quãdo quidez ita ẽ tunc ſubſtantiale cõe alicui cũ alio in ſua diffinitione vel propriuz:non eſt eſſe rei ſʒ pars eſſe.

Ponẽtes ꝙ ſbale ⁊ qđ ſignt eſſe ſunt vnũ.

¶ Mirꝝ autẽ eſt de multis qui tenent ꝙ ſubſtantiale:⁊ qđ ſignat eẽ: ſunt vnũ: ⁊ nõ ponunt ꝙ ſubſtantiale ſit propriũ ſignificatiuũ eſſe eius cui eſt ſubſtãtiale:.ſ.id qđ vocabim⁹ poſtea drĩa. Hoc aũt ſtultũ eſt.

Quid ſit ſignificatiuũ eẽ rei ſm ſenſum maiorꝝ.

¶ Cognitio autem diſpoſitiõis eius:qđ ſignat eſſe ſm poſitionẽ ſcđam:⁊ ſenſuz maiorũ ħ eſt.ſ.ꝙ inuenim⁹ aial ⁊ ſenſibile predicari de hoĩe equo ⁊ boue.Deinde ĩuenimus auctores artis dicentes ꝙ ſenſibile ⁊ oĩno quicquid eſt huiuſmodi. ex his vocant̃ drĩe eorꝝ que dicũtur genera ⁊ ponũtur ſubſtantialia:⁊ non ponũt ea eſſe aliquid illi⁹ totius qđ vocatur genus:⁊ omne qđ eſt ſignatiuũ eẽ:⁊ ꝯtinet multa diuerſa:ponunt genus. ¶ Similiter ẽ diſpoſitio hominis rõalis cõparatione ſingulorꝝ hominum.ponũt.n.ꝙ homo ſignat eos eſſentialr̃: ⁊ nõ ponunt ꝙ rationale eſt ita:vnde ponunt hoĩem ſpeciem aĩalis:ſed non rationale: qđ.n.dicit̃ ſignare q̃le qđ ſubſtantiale cõe:ponunt diuerſuz ab eo: qđ ſignificat eſſe ſubſtantiale cõe.ergo non tenent ꝯgruũ eſſe: vt vnum aliquid comparatione multorꝝ ſit eẽ ⁊ quale eſſe.ita vt ne ex eo ꝙ conueniũt in eo illa multa:ſit eorꝝ eſſe:⁊ in hoc ꝙ per illud drnt ab alijs multis ſit eorꝝ quale eſſe:ita vt ex hoc ꝙ dr̃ de multis. ⁊ ex eo ꝙ conueniunt in eo ſit genus aut ſpecies:ꝑter ħ erit eis drĩa:ſed cũ inueniunt genus querunt aliud qđ ſit drĩa que conſtituat genus:ſi eſt qđ habet differentiam conſtitutiuã:ſimiliter cum inueniunt ſpecies querunt alia extra earꝝ eſſentiam que ſunt earũ drĩe:ſi autẽ id non eſſet ſignatiuũ eẽ niſi cũ eẽt gen⁹ aut ſpẽs:tunc cum eſt ſignatiuũ ſubſtãtialis in quo conueniunt iudicium eius eſſet diuerſum ab hoc.

¶ Sunt autem ħ quedam prohibentia verum eſſe qđ dixerunt.ſ.ꝙ ſignificatm̃ ſubſtãtialis cõis eſt ſignificatm̃ eſſe:ſi quis autẽ horꝝ addiderit aliquid ꝑ qđ reſtringatur id qđ dicitur genus vel ſpecies ab ħ ꝙ eſt ſignificatm̃ eſſe hoc .ſ.ꝙ id quod eſt cõueniẽs inter ſubſtantialia in quibus conueniunt debet contineri in ſignatiõe ſubal'cõis:⁊ hoc eſt qđ non ſignat quale quid vllo modo:ita vt differentia inter illa ſit ħ:ꝙ id qđ ſignat quale qđ eſt idem cũ totalitate ſua: ⁊ ſicut eſt ſignificat quale quid:id autem qđ cõtinet ſignificationem magis cõmuniũ ex ſpecialibus cõibus non ſignat quale quid niſi accidentaliter: ſignificat eniʒ illud vna parte ſui tantũ: ſicut aĩal ⁊ vegetabile q̃uis differant per illud aliqua vegetabiliuʒ: tamen non habent hoc ex omni eo eẽ qđ aĩal habʒ: ſed ex aliquo eius: non eniʒ facit animal ex hoc ꝙ ẽ corpus.Sed ex hoc qđ eſt ſenſibile:qđ principaliter ſignificat quale quid:⁊ propter qđ ſignificat animal differentia ⁊ quale quid:ergo animal nõ facit differre ex ſua eẽntia:ſed ex parte ſui ſenſibile:quod ex ſui eſſentia non facit differre. ¶ Hoc autem eſt incertũ ⁊ non rectum.primo quia ſi ita eſſet oporteret: vt cum acciperemus cõmuniorẽ inter intentiones:ſic ẽ ſubſtantia ⁊ adiungeremus ei proprietatẽ magis ꝓpriam ſignificatiuaʒ alicuius rei:ſicut ſi diceremus: ſubſtantia ratõalis debet ſignificare eſſe: vt eſſet ſpecies hominis:vel genus vl' diffinitio hominis:aut ſui generis eſſet ħ' ſubſtantia rationalis:ſed non eſt ita apud eos:eius enim diffinitio ẽ animal rationale:animal vero ⁊ ſubſtantia non ſunt vnum:impoſſibile eſt autem vt vna res habeat diffinitionem integram ⁊ certam niſi vnam.

Impoſſe ẽ vnius rei eſſe pl'es diffinitiões ꝯpletas.

¶ Si autẽ ꝯtenderint inducere: cũ p̃mo cõi omnia ea que ſunt in medio ordinis: cõficietur qđ tenemus:quia cum ſignificat eẽ dʒ eẽ cõtinens perfectionem qualitatis:⁊ tunc hic labor deducet nos ad ħ: vt non ſit neceſſe notare ħ verbum agens eẽ ab eo cui impoſitum fuerat ad aliud placitum.Poſt autem oſtendemus ꝙ retinere ħ verbuʒ iterꝝ eſt obſeruare primaʒ eius impoſitionẽ:⁊ faciũt nobis omnes modi propter quos implicat ſic res: ⁊ poſt ħ deſtruetur hoc totum alijs modis:ex quibus etiam eſt quod de ſenſibili.Et deĩde eſt quod de animali:ipſe.n.conſtat ex intentiõibus cõmunibus ⁊ ꝓprijs:ſed intentiones in eo cõmunes ſunt:ſic̃ ħ ꝙ eſt corpus:aut aliquid aliud:⁊ qđ eſt habens virtutem: aut formam aut qualitatem qua non diſcernitur: qꝛ non diſcernitur niſi per id quod magis eſt propriuʒ q̃ʒ ipſa:hoc eſt:quia corpus aut aliud eſt habens virtutem comprehendentem ſingula tali vel tali mõ:⁊ ex illis eſt ħ ꝙ animal q̃uis non faciat differre vna parte ſue intentionis que eſt corpus:ſed alia parte q̃ eſt ſenſibile. Nos tamen ſcđm viam conſiderationis huius non incedimus:nec attendimus hanc cõſiderationem:nos enim non conſideramus animal niſi ſm ꝙ eſt animal: animal autem ex hoc ꝙ eſt aĩal vnum quidem eſt:⁊ ex hoc ꝙ eſt hoc vnuʒ neceſſe ẽ vt faciat differre differentia que eſt inter ipſum ⁊ vegetabile:aut non.Si auteʒ non facit differre ħ ꝯdit vt vegetabile cõueniat animali in hoc ꝙ eſt animal' qđ eſt impoſſibile.Si autem facit differre:tunc iam aduenit ex iſto ſm hoc ꝙ eſt animal differẽtia:q̃uis aduẽiat etiaʒ ex vna parte eius:⁊ fortaſſis ħ pars eſt cauſa principalis in hoc. Cum auteʒ fuerit in aliquo cauſa propter quã illud ſit cauſa alicuius diſpoſitionis quã habet cauſa:non videbitur propter ħ.vt habeat diſpoſitionem accidentaliter.Multa eniʒ ſunt huiuſmõi: cũ autẽ fuerit aliquid cauſa propter quã ſit aliud alicuius diſpoſitionis:⁊ cauſa habet illã diſpoſitionem: non ideo debet habere accidentaliter: multa enim ex rebus ſunt huiuſmodi. ¶ Non nego autem ibi eſſe quedam que conſequuntur id qđ ponitur ſignans eẽ quibus differt id qđ vocatur gen⁹ vel ſpecies a differentia.Et quedam que conſequuntur differentiam que habet ſenſibile:⁊ non animal: ſed ħ non eſt ſm primam poſitionẽ:nec ſm auctoritatem ſumptam de hoc ab illis qui tractauerunt de iſtis verbis ſm primam impoſitionem: ſed ſunt neceſſitates ad quas nos impellunt huiuſmodi repugnantia. ¶ Cum autem manifeſte intelligitur de v̉bo aliquid quo poſſumus eſſe contenti:tũc illđ poſtponere:⁊ ad aliud tranſire:modus.n.euagatiõis eſt: ⁊ pertinacie:ad quẽ adducit elatio: acquirẽdi ⁊ veritati ⁊ fo^di:ſe neſcire nec cogitare ex his q̃s dixim⁹ qđ omnibus niſi cum audiuit.

Sic.n.habʒ lfa. ſed forte melius elatio acqeſcẽdi veritati ⁊ fatẽdi ⁊c.

DIcemus nunc iam oñſum eẽ ꝙ verbum incõplexum vniuerſale: aut eſt ſubſtantiale aut accidentale:⁊ qđ eſt ſubſtantiale alicui:aut eſt aptum ſignare eſſe aliq̊

Eē ſubſale duplex ſ. ſignificans eē vni⁹. Signās eē mlt toꝝ.

modo:aut non eſt aptū.Significans autem eſſe eſt: aut qđ ſignat eſſe multoꝝ que non differunt ſubſtantialiter:aut ſignificat eē multoꝝ quorum eētie differunt ſubſtantialiter.Exemplum autem pmi eſt nomen ſolis quando vocatur ſol ħ deſignaꝛ: aut nomen hominis quando vocatur homo Socrates: ꝛ Ypocras.Exemplum autem ſcđi eſt ſignificatio huius nominis animal quū de equo ꝛ aſino ſimul alicui interroganti qui ſunt reſpondebit ꝙ ſunt animalia.hoc enim nomen ſignificat veritatem eorum integre ſꝫ ħ qđ interrogatur de collectiōe eorum: ꝛ queritur certitudo quam habent communem.

Dfia inter illa vlia ſubalia.

Differentia aūt duoꝝ modoꝝ ħ eſt:qꝛ primus modus eſt ſignificans eē collectionis:ꝛ tunc vniuſcuiuſqꝫ nomen eam nominis ſignificat ꝛ integre veritatē ſubſtantialem quā habent Socrates ꝛ Ypocras. Nec excedit eam nec relinquitur ab ea niſi qđ proprium eſt vniuſcuiuſqꝫ de proprietatibus accidentalibus:ſicut iam noſti ex predictis. De modo vero ſcđo tu ſcis ꝙ animalitas ſola eſt ſignificatiua eē hominis ꝛ equi vniuſcuiuſqꝫ per ſe:ex ea enim ſola non eſt vnumqđqꝫ eorum id qđ eſt:nec excedunt iſtā accidentalibus differentijs ſed ſubſtantialibus. Quicquid autem habent cōmune de eē nomen animalis ſignificat:ſenſibile vero ſignificat partem totius qđ complectitur ſignificatio huius nominis animal.eſt igitur pars perfectionis veritatis eorum in qua conueniunt non integre:ſimilis eſt diſpoſitio rationalis comparatione hominis.

Obiectio.

Poteſt autem hic aliqs dicere ꝙ animal nihil ſignificat qđ nō ſignificet ſenſibile:ſicut enim non eſt animal niſi corpus habens aīaꝫ:ita ſenſibile non eſt niſi corpus habēs animaꝫ.

Solutio.

Contra reſpondemus dicentes ꝙ hoc quod dicimus nomen ſignificare aliquā intentioneꝫ non eſt eo modo quo intelligiꝛ.ſ.vt quicquid nomen ſignificat neceſſario ſit ideꝫ eius ſignificatio. Scis eniꝫ ꝙ hoc nomen mobile quū ſignificat neceſſe eſt ibi eſſe mouentem:ꝛ hoc nomen tectum quuꝫ ſignificat neceſſe eſt ibi eſſe fundamentum: ꝛ tamen ob hoc non dicimus ꝙ hoc nomen mobile ſignificet: vel intelligatur ex eo mouens:nec ex hoc nomine tectuꝫ intelligatur aut ſignificetur fundamentum:ſenſus enim de ſignificatione nominis eſt:vt nomen ſit illius intentionis que eſt ex prima impoſitiōe.vnde etiam ſi fuerit alia intentio adiuncta prime extrinſecus quā percipit intellectus quādo percipit primam: nō ideo nomen erit ſignificatiuum eius ſꝫm impoſitioneꝫ pͥmam.Aliquādo erit vna intentio predicabilis de qͦcunqꝫ predicabiꝛ intentio alterius nominis:ſicut intentio corporis eſt cum intētione ſenſibilis: ꝛ cū intentione mobilis.Intentio enim quā ſignificat diuiſio eſt duobus modis:principaliter ꝛ ſcđario. principalis autē eſt:ſicut hoc quod dicimus animal ſignificare coniunctionem corporis habentis naturā ſenſibilis. Secūdaria eſt:ſicut huiuſmodi qđ ſignificat corpus.intellectus n.eius icluditur in intellectu animalitatis:neceſſario ergo id qđ ſignificat animalitatem continet intellectū corporis:non ꝙ extrinſecus inuat illđ. Erit ergo ħ ſignificatio vera ꝛ pncipalis: ꝛ ſecūdaria: ꝛ ſignificatio extrinſeca. Quando.n. dictio ſignificauerit aliquid qđ ſignificat: cognoſcitur intrinſecus:ꝛ aliquid extrinſecus adherere ei:qđ nō habetur ex ſignificatione dictionis:nec vt contentū: nec vt principale:nec vt coequale. Si autem volumus hoc totuꝫ complecti ꝛ acquirere:dicemus ꝙ

Nō eſt necīū ꝙ qcqd nom̄ ſignificat ſit illi⁹ nois ſignāio.

Signātio nois ꝓpe reſpicit primam ipōnē.

ſignificatio dictionum eſt tribus modis:qꝛ eſt ſignificatio parilitatꝭ hoc ꝙ eſt animal ſignificat corpus habens animam ſenſibilem:ꝛ ſignificatio continentie:vt ſignificatio corporis ab animali: ꝛ ſignificatio comitantie:vt ex tecti ſignificatione fundamentuꝫ.

Signātio dictionū triplx. Parilitatis contineñe. Comitantie.

Et quando quidem ita eſt redibimus ad id in quo eramus dicentes: quia intelligitur ex ſenſibili id qđ habet ſenſum:animal vͦ intelligimus ꝙ ſit corpus habens animam: ergo ſignificatio corporis ꝛ ſenſibilis eſt ſignificatio comitantie.Aliquādo vero ſꝫm placitum logicorum interſerunt ꝙ eſt corpus habens animam ſenſibilem. Eſt ergo ſignātio eius ſꝫm integram veritatem ſignificatio parilitatis: ꝛ ad eius partes ſignificatio continentie:ſignificatio ſenſibilis vero ſꝫm parilitatem non eſt niſi perfectū: totum vero ꝛ alias partes non ſignificat niſi ſꝫm comitantiam. Cum ergo dicimus hic dictionem ſignificare:non intelligimus hunc modum ſignificationis:vt iam oſtenſum eſt:que eſt dictio ſignificans eē:ex quo modo remouetur predicta queſtio. Dictio autem ſubſtantialis alicui que non ſignificat eē eius cui eſt ſubſtātialis:nec vt genus: nec vt ſpecies: impoſſibile eſt eē id qđ eſt generalius ſubſtantialib⁹ cōmunibus:tūc enim ſignificaret eē cōe aliqͦ modo. Eſt ergo minus cōmune ꝗ illud:ſed eſt aptuꝫ ad ħ: vt per illud differant contenta ſub eo inter ſe: eſt ergo aptum ad quale quid: ergo eſſe ſubſtantiale qđ non ſignificat eſſe rei eſt ſignificans quale quid.

Obiectio.

Si quis autem dixerit:qđ aptuꝫ eſt ad quale quid ipſum etiam aptuꝫ eſt ad quid.Sēſibile enim quāuis negatur ſignificare eſſe hominis:ꝛ equi: ꝛ bouis ad modum generis vel ſpeciei: non tamen negatur ſignificare eē cōmune audienti ꝛ videnti ꝛ tangēti. Unde non oportet ſubſtātiale diuidi in id qđ reſpondetur ad quid:ꝛ in id qđ reſpondeꝛ ad q̄le quid: ita vt alterum non contineaꝛ in altero:non enim cōſtat: vt quicquid ſignificauerit quid eſt: non ſignificet quale quid:vnde compellunt concedere quod dixiſtis debere alios dicere.

Solō.

Reſpondemus ad illud ꝙ pͥ⁹ qō ſolueꝛ cum ſcieꝛ nos non negare ꝙ illud qđ ſignificat quid ſunt aliq̄: ſignificet quale quid ſunt alia:quia cōcedimus hoc: non enim negamus niſi qꝛ(verbi grā:) ſenſibile eſt ſignificans eſſe ſpeciale.Senſibile etenim eſt:ſic animal in ſubſtantialitate homini equo ꝛ boui: quoniā ſenſibile ſubſtantiale cōmune eſt multis quibus animal eſt ſubſtātiale cōmune:ꝛ non negamus niſi qđdam aliud.ſcꝫ dicentes ꝙ conueniant in ſubſtantialitate:differant tamen in hoc ꝙ animal eſt per ſe ſignificans eſſe cōmune illis quibus vtrūqꝫ eſt ſubſtātiale alijs:vt corpori. Et per ħ non debet eē contētio in hoc quod dicimus ꝙ ſubſtantiale non eſt accidentale:noſtra enim intentio eſt ꝙ non eſt accidentale ei cui eſt ſubſtantiale. Nō aūt ſcđa ſoluiꝛ per ħ ꝙ non intelligim⁹ ſignāns q̄le quid:aptū tm̄ ad q̄le qd abſqꝫ qd:ita vt ei⁹ ſignātio nō ſit niſi intētio intrīſeca ei in nomine ſignificante eſſe generale: aut ſpeciale: ſed intentio conſtitutiua qua differunt.cum auteꝫ dicimuꝫ ſignificās q̄le quid intelligimus hāc itētioēꝫ.

Nō iplicat ꝙ ſbale ſit accn̄tale reſpectu diuerſoꝝ.

Dubitatio.

Si autem quis dubitauerit ꝛ conſiderauerit qualis ſit predicatio ſenſibilis de audiente vel vidente: ꝛ tangente:an ſit reſpondēdū de eo:aut quid:aut nō: ꝛ quo modo eſt poſſibile:vt reſpondeatur ad qd:qꝛ ħ hec erunt ſpecies ſenſibilis ꝛ aliqua diuerſa differentia:tunc ſenſibile non predicabitur de illis: vt id qđ

reſpõdetur ad quid:animal enim eſt perfectioꝛis ſignificationis:quomodo enim non eſſe ita:cum ipſuꝫ ſit perfectius predicatũ oĩ eo ꝺ quo predicaꝛ cõiter.

Solutio.

Iſte autem ſic dubitans debet ſpectare radices q̃liter predicetur genus de dr̃ia:hoc enim notum erit poſtea:ꝛ poſtq̃ꝫ hoc in manifeſtũ eſt:dicemus ꝙ ſubſtantiale ſignificans eẽ vel quid eſt:vocatur id qꝺ reſpondetur ad quid:ſubſtantiale vero ſignificans q̃le quid dicitur ad qꝺ reſpondetur ad q̃le:vt in ſua eẽntia:aut quale quid eſt.

Accñtale duplr .ſ. ꝓpriũ ꝛ cõe.

Accidentale vero aliquando eſt propꝛium nature eius de quo predicatur:ꝛ accidit illi tantum:ſicut riſibile ꝛ ſcriptoꝛ homini:ꝛ vocatur propꝛium:ꝛ aliquando eſt illi accidẽs ꝛ alỹ: ſicut album homini ꝛ alỹ:ꝛ dicitur accidens ꝯmune. Unde eſſe ſubſtantiale vniuerſale: aut ſignificat eſſe minus cõmune ꝛ vocatur ſpecies:aut notat q̃le eſſe ꝛ vocatur differentia.ſic vniuerſale accidẽtale: aut eſt propꝛium ꝛ vocatur propꝛietas:aut conueniunt in ipſo multa ꝛ vocatur accidẽs cõmune.

Cõcludit nũerũ vliũ ꝛ oñdit q̃ꝺ nullũ eoꝝ ẽ tale in ſe.

Ergo omne nomen vniuerſale:aut genus:aut differentia:aut ſpecies:aut propꝛietas:aut accidẽs cõmune. Hoc autem qꝺ eſt genus nõ eſt genus in ſe:nec in cõparatione omnium:ſed eſt genus eorũ que cõueniũt in eo:ſimiliter ſpecies non eſt ſpecies in ſeipſa:nec in comparatione omnium rerum:ſed in comparatione eius qꝺ eſt aliquid in ipſa:preter h̾ ẽt differẽtia nõ ẽ differentia niſi comparatiõe eius qꝺ diuiditur in ſua eẽntia per illam:ſimiliter etiam propꝛietas non ẽ ꝓpꝛietas niſi comparatiõe eius cuius nature accidit tantum:ſimiliter accidens cõmune non eſt accidẽs niſi in cõparatione eius cui accidit:ꝛ nõ alr. Nũc ḡ loquamur de vnoquoqꝫ eorũ per ſe:ꝛ deinde loq̃mur de eorum cõmunitatibus ꝛ differentỹs:ſic͞ habet vſus:incedentes ꝺm viam alioꝛum.

Dicemus ꝙ verbum ſignificans intentionẽ generis prius apud eos ꝺm primaꝫ impoſitionem ſignificabat aliud: ꝛ deinde per impoſitionem ſcꝺam tranſlatum eſt ad ſignificandũ intentioneꝫ que apud logicos vocatur genus. Illi autem intentionem in qua multi cõueniebant vocabant genus veluti genus eoꝛum:vt ceſares:aut patriam vt egyptỹ. Quod.n.apud eos vt ceſares:vocabatur apud nos genus comparatione ceſaruꝫ ſingulorum:ſimiliter egyptỹ vocabantur inter eos genus comparatione ſingulorũ qui nati ſunt in egypto:aut qui in ea cõmoꝛabantur. Unde etiam in quo cõmorabantur:ꝛ in quo conueniebant multi erat genꝰ eorum. Ceſar enim erat genus ceſaꝝ:ꝛ egyptus genus egyptioꝝ:ꝛ hec pars erat conueniẽtioꝛ apud eos generalitati. Ceſar enim cauſa eſt de hoc qꝺ ceſarietas ſit genus ceſaꝝ:ꝛ egyptus cauſa ꝺ hoc ꝙ egyptietas ſit genus egyptioꝝ:ꝛ putabant ꝙ cauſa dignioꝛ ẽ nomine q̃ꝫ cauſatum. Conuenit enim vtrũqꝫ in ſignificatione nominis anteq̃ꝫ appropiquauerint ſibi i eo.

Multiplex ſignificatũ huiꝰ vocis genꝰ:ꝛ q̃ñ tráſlata fuerit ad genus logicũ.

Uidetur etiam mihi ꝙ officia ꝛ artes vocabãtur genus. Et quoniã hec intentio que nunc vocatur apud logicos genus fuit vnum in intellectu qꝺ habet comparationem ad multa que conueniũt in eo. Quia in lingua ſua non erat ei nomẽ quo appellarẽtur ea que ſunt inter ſe ſimilia tranſtulerunt adhuc ꝛ vocauerunt genus hoc.ſ.de quo loquuntur dialectici:ꝛ deſcribunt dicentes ꝙ eſt:id qꝺ p̄dicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo ꝙ quid eſt. Prius autem q̃ꝫ incipiamus exponere hanc deſcriptionem inuoluamus facile ſenſum diffinitionis ꝛ deſcriptionis:ſed differemꝰ expoſitioneꝫ eaꝝ vſqꝫ ad locũ quo oſtendemus quid ſit ſillogiſmus ꝺmõſtratiuꝰ.

Deſcriptio gñis logici.

Nota de diffõe.

Dicamus ergo ꝙ primum qꝺ predicatur:ꝛ queritur in diffiniendo hoc eſt.ſ.vt nomen ſignificet eſſe rei. Si autẽ intentio rei fuerit intentio incõplexa non compoſita ex multis intentionibus:tunc nõ debet ſignificari eius ſubſtantia niſi nomine qꝺ tãtuꝫ ſignificat ipſam ſubſtantiã:ꝛ hoc erit nomen eius tantum:nec erit aliquid quo potius ſignificetur eſſe rei q̃ꝫ ꝓpꝛiũ nomen eius. Aliquãdo autem ſignificabitur nomie multiplicato:qꝺ eſt nomen eius:qꝺ erit manifeſtius q̃ꝫ ipſa. Cum vero ſignificatio nominis non dederit aliquid certũ:erit neceſſaria alia ſignificatio que nõ tantũ ſignabit eius ſubſtãtiã:quibus excitabitur intellectus ad intentiones per quas perueniet ad itellectum eius:aut contẽtus erit ſignis abſqꝫ eſſe: ꝛ nõ compꝛehendet illud ſicut tu modo. Quod ergo ẽ huiuſmodi non habet diffinitionem:ſed habet nomen quo oſtenduntur ei extra ꝛ accidentia ꝛ comitantia. Si enim intentio ſubſtantie fuerit compoſita ex intentionibus ex quibus eſt eius eſſe:ita ꝙ h̾ dent ei eſſe: quia de ſubſtantialibus magis propꝛia ſunt ei genus ꝛ differentia.(ſicut debes intelligere ex p̄miſſis.) Differentia autem differentie ꝛ genus generis ꝛ qꝺ componitur ex illis habet mediãte alio que cõtinentur in genere vel differẽtia.opoꝛtet ideo:vt diffinitio ſit compoſita ex genere ꝛ differentia:cũ auteꝫ dederint genus propinquũ ꝛ differentiã que eſt poſt ipſum:conficietur ex eis diffinitio:ſicut h̾ qꝺ dicitur de diffinitione hominis ꝙ eſt animal rõnale. Si autẽ genus nõ habuerit nomen dabũt ẽt diffinitionem eius:ſicut ſi animal non haberet nomẽ: diceretur coꝛpus habens animam ſenſibilẽ. Deinde apponeretur rationale. Similiter de differentia: omnino ante diffinitionem compꝛehendit omnes intentiões ſubſtantiales rei:ꝛ oſtendit eas:aut ſignificatiõe p̄ncipali:ſicut cũ oſtendit intentionẽ vnam contractaꝫ ex collatione ꝛ ſignificatione cõtinentie:ſicut quum oſtendit partes.

Nõ ꝺ ꝺſcriptiõe.

In deſcriptiõe vero nõ queritur niſi:vt componatur oꝛatio ex cõſequẽtibus rem que ſunt ei paria que habebit quicquid cõtinetur ſub ea: ꝛ nihil aliud:ita vt ſignificet eam ſignificatõe ſigni. Cõuenientius eſt auteꝫ: vt prius oꝛdinetur in ea genus:aut proximum:aut lõginquum. Et deĩde apponantur accidẽtia aut propꝛietates:ꝙ ſi ita nõ fuerit:erit tũc deſcriptio vicioſa.

Qualr ſit ꝺſcriptio vicioſa.

Exemplũ auteꝫ huius hoc eſt:quũ dicitur ꝙ homo eſt animal latarum vnguiũ erecte ſtature eminẽtium carniũ: riſibile:vl̾ cum dicitur hoc totũ abſqꝫ animali. Ergo p̄dicari in declaratiõe nominis generis eſt:ſicut hoc quod vocatur genus.

Predicari i diffinitiõe gñis ẽ ſiẽ genus.ſ.remotũ. p̄dicari ꝺo ꝺ pl̾ibus ẽ ſiẽ genꝰ ꝓpinquuꝫ.

Predicatuꝫ aũt aliud eſt de multis:aliud eſt de vno ſolo:ergo predicatũ de pluribus erit generi quaſi genus:predicatũ vero nõ de pluribus nõ indicat genus:predicatũ vero de pluribꝰ cõtinet genus ꝛ cetera. de quinqꝫ vlibꝰ. Cũ v̾o dicimus differẽtibus ſpecie in eo qꝺ quid eſt.appropꝛiatur genus. Differẽtia autẽ ſpeciẽ itelligimus differẽtia ſubſtãtialiter.

Spẽs ꝑ ſiẽa.

Species enim aliquãdo dr̾ veritas omnis rei in ſuo eſſe ꝛ foꝛma:ꝛ ita vt nõ conſideretur eius comparatio ad aliud:ꝛ precipue cum fuerit poſſibile in itellectu predicari de multis cõuenientibus in ipſa in effectu:aut nõ in effectu:ſed in potentia ꝛ ipoſſitate opĩonis. Ad oſtendendum autẽ qꝺ

ſit genus:non eſt neceſſe conſiderare aliquid boꝛū. Cū enim multa fuerint diuerſa in eē. Et deinde predicatur de illis aliud tali predicatiōe illud aliud erit genus. ❡ Debet autē intelligi h: qđ dicimus de hac re.ſ.ꝙ predicatur de multis ad interrogationeȝ per quid:quoniaȝ h iam debet fieri niſi interrogatur de multis ſimul non debent quoqȝ eoꝝ per ſe:ſicut iaȝ noſti. Differentia autē non predicatur in qd vllo modo. ❡ Species quoqȝ ex hoc ꝙ eſt ſpecies nō predicatur de aliquo predicatiōe huiuſmodi:ſed de eo p̄dicatur aliter. Si vero contigerit ipſam predicari taliter iam fit genus. ❡ Debes autē ſcire ꝙ nihil habet genus ⁊ ſpeciem:(que pertinēt ad relationē.)niſi ex hoc ꝙ habet intentionē diffinitionis eoꝝ. Cum autē attribuimus hanc diffinitionē generi: percipim⁹ qd genus. Percipimus aliqd inſuper qđ iudicaretur ſi diceremus.ſ.ex hoc ꝙ ita eſt ſi plenius diceremus: qđ autem poſtea appropriatur nomīe ſpeciei poſtea ſcies ꝙ non predicatur de multis diuerſis in ſpecie: ſed in numero. Accidentaliū vero nullū predicaꝛ in quid:nullius igitur alioꝝ eſt hoc propriū. Omne autem genus habet hoc propriū:diligenter ergo ꝯſiderata intentio huiuſmodi diffinitionis vocaꝛ genus.

Pria dubitatio. ❡ Contingunt autē circa h queſtiōes multe:quarum vna ē ꝙ ſi genus habet aliquid:quod ſit ei quaſi genus:(⁊ hoc eſt predicatū de multis.) tūc genus p̄dicabitur de genere: quod eſt ſupra ſe.

Solo. Quō p̄dicari de multis p̄dicaꝛ d̄ gn̄e ⁊ cōꝛ diuerſi mode tn̄: ⁊ nō ꝙ h oia ꝓa ſunt ex ꝓuilegio qđ hn̄t ſcōe ītētiōes qđ ē de ſe iuicē p̄dicari mutuo.

❡ Ad qđ reſpondemus:qđ predicatur de multis p̄dicatur de genere vt genus:ſed genus de eo non:vt genus:ſed vt accidens. Non.n. dicitur ꝙ omni p̄dicato de multis accidit genus:niſi aliquo reſpectu:ſicut animali accidit generalitas aliquo reſpectu.ſ.reſpectu cōmunitatis.ſicut in proximo oſtendemus: ita ꝙ generalitas non eſt conſtituens animal vllo mō. Nos autem non negamus quin intentio minus cōmunis predicetur de magis cōmuni:ſȝ non de omni. Si autem genus predicatur de predicato de multis:ſiē predicatū de multis predicatur de genere:eſſet īpoſſe.

Scda dubitatō. ❡ Item queritur de hoc ꝙ accipimus nomen ſpeciei in diffinitione generis. Cum enim volueris diffinire ſpeciem: videtur neceſſario apponendū nomen generis:ſicut poſtea oſtendetur.cuȝ dicitur ꝙ ſpecies eſt id quod ponitur ſub genere. Sed interroganti videtur eſſe ignotum. Oſtendere.n.ignotū per ignotum. non eſt oſtendere: nec declarare:omnis autem diffinitio vel deſcriptio eſt declaratio. ❡ Ad hoc autem iam reſponderunt quidam dicentes ꝙ quia duoꝛuȝ relatiuoꝛum vnū non intelligitur eſſe niſi ꝯparatione alterius:genus autem ⁊ ſpecies relatiua ſunt:ideo debet vnuſquiſqȝ eoꝛum accipi in deſcriptione alterius neceſſario. Unumquodqȝ enim eoꝛum non eſt id quod eſt niſi ex comparatione alterius.

Solō q̄rūdā: ⁊ ē poꝛphyrij capitulo de ſpē.

Obo p̄ma. ❡ Hec autem deſcriptio auget dubitationem in alijs que ſunt preter genus ⁊ ſpeciem:in quibus eſt implicatum:qđ in genere ⁊ ſpecie: augmentum vero implicationis non eſt explicatio. ❡ Indagatoꝛ etiam

Scda. dicet tibi adapta diffinitioneȝ relatiuoꝛum:cuȝ diffinitione generis ⁊ ſpeciei:⁊ fac ſcire quomodo:(quū ſint ſimul incognita.) ſcitur alterum per alterum.

Tertia. ❡ Item in ſolutione ſolent conſiderari propoſitiōes queſtionis ⁊ deſtrui altera vel vtraqȝ:in hac autē ſolutione quā h inducit non cōſiderauit propoſitiōes. Non enim dixit ꝙ genus ⁊ ſpecies vtraqȝ non ſunt incognita apud introducenduȝ: nec dixit cum ſciaꝛ alteꝝ ex altero:(quū ipſum ſit ignotum.) Non eſt hoc dicere ignotuȝ per ignotuȝ. Hoc eniȝ negare impoſſibile erat eum:nec poterit etiam negare ꝙ docere ignotū per ignotū nō erat declarare. Nec dixit ꝙ ex oꝛdine haꝝ propoſitionū non prouenit: qđ queritur ex eis:quare h non conſiderauit ꝓpoſitiones q̄ſtionis:nec ſuum ſyllogiſmum in hoc fecit.

Quarta. ❡ Et etiam accidit ei maximus erroꝛ ex hoc ꝙ nō potuit inuenire differentiaȝ que eſt inter id qđ ſciꝛ cuȝ

Dr̄ia īter ſcitum cū alio ⁊ ſcitum ex alio. aliquo:⁊ id ex quo ſciꝛ aliud. ❡ Id enī ex quo aliud ſcitur eſt id qđ per ſe ſcitur:⁊ fit pars oſtēdēdi aliud cui:quū adiūcta fuerit alia pars perueniet ad cognitionē alterius:qđ iaȝ cognitū fuerat nunq̄ȝ ante illđ. Qđ autem ſcitur cum aliquo eſt id qđ cum perfecta fuerit cognitio rei ex conuentu oſtendentiū rem: ſiꝛ ſicut res etiam ſcietur. Et cum non illa ſcitur illđ nūq̄ȝ ſcietur:nec ex illo ſcieꝛ res. Et ideo ē ps totius collationis que oſtendit rem: partes enim collationis oſtendentis rem:quū non conueniunt ſimul:nō ſcietur res:vna enim eaꝝ eſt ſignificans partem cognitionis quā habet res tantum: ⁊ interdum partes dicuntur:⁊ nōdū ſunt complete:ideo dicimus eſt res ī cognita. Cū vero complete fuerint:ſicut res.tūc ⁊ ſcitur id quod ſcitur cum re:re vera vero non ſciuntur niſi ſimul. Cū autem ſciuntur alia ex alijs ſeqꝛ:vt cognitio vnius ſit pꝛioꝛ cognitione alterius:⁊ non cum cognitione alterius. Et ideo id qđ ſcitur cū aliq̄ aliđ eſt ab eo ex quo ſcitur aliud. Id eniȝ ex quo ſciꝛ aliđ prius eſt in cognitione q̄ȝ illud. ❡ Unde dicimus ꝙ relatiua non diffiniuntur ſm̄ hanc imperitiaȝ: quaȝ inuenit ille qui putat per eam ſoluere huius q̄ōneȝ. Sed in diffinitione relatiuoꝝ eſt quidā modus collationis per queȝ remouebitur hec perplexitas: cui⁹ declarationis alius eſt locus. ❡ Sed exempluȝ ei⁹ ī proximo eſt hoc:ꝙ quū interrogatus fuerit quid eſt nihil dices. Reſpōdeo ꝙ h eſt qui habet fratrē: niſi dixerit ꝙ ille frater cuius pars ē pater alterius qui dicitur eſſe frater eius:⁊ tūc in duas partes declarationis quaꝝ nulla eſt diffinita ex altero relatiuoꝛuȝ. Qui autem h expedieris iam oſtendiſti rationeȝ relatiuoꝛum ſimul. ❡ Poſtq̄ȝ vero iam oſtēdimus il-

Solō ꝓpꝛia ad ſcdaȝ dubitatōēȝ. lum nihil dtermīnaſſe redibimus ad id a quo digreſſi ſumus dicentes ꝙ diffinitio generis perfecta eſt:lȝ non accipiatur in ea ſpecies:ſm̄ hoc ꝙ ſpecies eſt: ⁊ refertur ad ipſum:ſed ſm̄ hoc ꝙ eſt eſſentia. Cū eniȝ intelligitur ex ſpecie eſſe:⁊ veritas rei ⁊ foꝛma:(plerumqȝ.n.intelligitur ex ea hoc:ſm̄ vſum eoꝛuȝ.) nō erit tunc ſpecies ad genus. Cum.n.intelligitur.(differentia ſpecieȝ.) differentia ineſſe ⁊ foꝛma:iam ꝑfecta eſt diffinitio generis. Cū enim dixeris ꝙ gen⁹ predicatum de multis diuerſis in ſeipſis eſſe ⁊ foꝛmis: ⁊ ſubſtātialibus ad interrogationē per quid ſunt:iaȝ perfecta eſt diffinitio generis:⁊ non eſt neceſſe ſpēm ex hoc ꝙ eſt relata poni in eius diffinitione:q̄uis relatio aliquo modo h intelligatur. Sed non eſt ſic:vt propter hoc ſit diffinitio que eſt eoꝛum: quoꝝ vniȝ diffinitur ex altero:ſed relatio que eſt h intelligiꝛ eſſe hec.ꝙ quū dixeris ꝙ eſt predicatum de mltis diuerſis in eſſe:iaȝ poſuiſti diuerſa in eſſe predicari de ipo. ⁊ hoc eſt quod inuiꝛ de relatiōe que tibi accidit.

Soluit dubiuȝ. ❡ Qđ autem non fecerit diffinitionem eoꝛum:quoꝝ alterum diffinitur ex altero hoc eſt:quia pars diffinitionis eſt eſſe:ſed vniuerſalitas diuerſa in eſſe nō diffinitur per genus. ❡ Ergo iaȝ diffiniſti gen⁹ tali diffinitione:ex cuius fine ⁊ in potentia diffiniri ſpecieȝ que refertur ad genus q̄uis non poſueris:eam in ef-

Excuſat ſe.

fectu:(ſm ꝙ eſt relatiua.) partē diffinitionis generis. ¶ Sed diſputare de hac pitia diffinitionum q̄s habent reliua: ꝛ quare ſic eſſe debeat: ꝛ quomodo poterit conſiderari: id qđ habet vnūquodꝙ relatiuorum per ſe non: vt predicetur comparatione alterius: poſtea declarabitur alibi.

Multiplex ſignū ſpēi ſm analogiam.

Species autē apud grecos dicebatur ſꝫ aliam intentionem preter ſpeciem logicā: nomen enī qđ tranſtulerunt greci pꝛius ad intentionez ſpeciei logice prius impoſuerant ſm primam inſtitutionez formeq vniuſcuiuſqꝫ: ꝛ quia poſtea inuenerunt ꝙ ea que ſunt ſub eodem genere habēt formas: ꝛ eſſe que ſunt propria vnicuiqꝫ eoꝝ: ideo vocauerunt ea: ex hoc ꝙ ſunt: ita ſpecies: ꝛ ſicut nomē generis continebat intentionem vulgarem ꝛ logicam: ita nomen ſpeciei abſolute continet intentionē vulgarem ꝛ logicam. ¶ Et ſic nomen ſpeciei logice continet: ſm logicos duas intentiones: quaꝝ vna eſt cōmunior: ꝛ alia magis propria. ¶ Cōmunior autē intentio eſt hec quā dicūt referri ad genus: ꝛ diffiniūt dicentes ꝙ eſt poſita ſub genere: aut de qua predicatur genus ſubſtantialiter ꝛ alia huiuſmodi. ¶ Intentio vero magis propria eſt quā aliquando deſcribūt ſm aliquem reſpectū dicētes ꝙ eſt ſpecies ſpecialiſſima: ꝛ h̄ eſt que ſignificat eſſe: qđ eſt cōmune pluribus non differentibus ſubſtantialiter. ¶ Et hec intentio vocatur ſpecies: ſm primam intentionem: qꝛ h̄ nūq̄ erit quin ſit ſub genere. ¶ Et dicitur ſpecies ſm intentionem ſcđam. ¶ Sed inter hos duos actꝰ eſt differentia: quum tantum ſm primam intentiōez referatur ad genus: ſed ꝛ ſm ſcđam intentionem nō referatur ad ipſum: ad hoc enim: vt pdicetur de pluribus differentibus numero in quid non eſt neceſſe: vt ſit aliud quid cōmunius q̄ ipſa: qđ predicatur de ipſa. ¶ Itentio autem ſpeciei: ſm primū modū non eſt: ſicut genus: ſm intentionez ſpeciei: iuxta 2^m modum conſtituens illam. ¶ Poſſibile eſt.n. in opinione: vt id qđ eſt ſpecies hoc modo: primo non habeat ſpeciem: iuxta 2^m moduꝫ. Non prohibetur enim in intellectu intelligere vniuerſale qđ ſit p^m: ꝛ non eſſe ſub eo vniuerſale. Et preter h̄ non diuiditur differentijs: ſicut punctus ſm aliquos. ¶ Et qđ eſt poſſibile remoueri in opinione: etiam non erit ſubſtātiale: ſicut iam noſti: qđ autē non fuerit ſubſtantiale nō erit genus: ſed ſi neceſſe fuerit ibi eſſe non erit niſi accidens comitans. Aliquando autē dicitur: vt ſpecies ſpecialiſſima. ¶ Qđ autem intelligitur de hoc ꝙ eſt ſpecies ſpecialiſſima: non eſt id qđ intelligitur de h̄: ꝙ eſt ſpecies: ſm intentiōez qua dicitur de multis diuerſis numero in quid: qūo eteniꝫ cū ex hoc: ꝙ ē ſpecies ſpecialiſſima: ſpecies ſit ei: vt genus intrās in eiꝰ diffinitione: propter quā referatur ad ſpecies q̄ ſunt ſupra eam. ¶ Deinde certiſſime neſcio vter eorum modorum: ſm logicos fuerit prior: nō eſt.n. longe ꝙ id ad qđ primū tranſtulerūt nomen ſpeciei ſit id qđ eſt ſupra ſingularia. Et deīde propter hoc ꝙ accidit ei habere ſupra ſe aliam cōmuniorem vocauerūt: qđ eſt ſub cōmuni huiuſmodi ſpecialitatem. Nec etiaꝫ eſt longe ꝙ alia intentio antiquorū ſit: ſed qꝛ hāc intentiōez comitabatur: vt eſſet ſpecies ſpecialiſſima: ꝛ propter ſuam relationem reſtringentē ſpecialitatē: tantum abſqꝫ generalitate poſuerunt digniorez: tūc nomine ſpecialitatis: ꝛ quia eſt ſtatiꝫ poſt ſingularia

Spēs logica duplex .ſ. cōis ꝛ ꝓpria ſeu ſpāliſſima.

Spēs cōis qd.

Species ſpāliſſima quid.

Dfia iter ſpēm cōem ꝛ ſpēz ſpāliſſimā.

ꝙ ſpēs cōis non ſit ſicut genꝰ ad ſpāliſſimā ſpēz.

Quis mōꝝ ſpēi ſit prior.

vocata eſt ſpecies. Hoc autem eſt: qđ ego nequeo diſcernere: q̄uis magis foueā ꝙ nomē non fuerit pus impoſitū ſpeciei: ſꝫ reſpectū quo refertur ad genus. ¶ Debemus autem ſcire de ſpecie que vna eſt de qnqꝫ in diuiſione prima: ſm quē iſtoꝝ modoꝝ eſt ſpēs. ¶ Dicamus ergo poſſe eē: vt h̄ quinqꝫ membris diuiſio fiat taliter: vt includat vnum tantum duoꝝ modorum: ꝛ non alium: cum.n. dicitur ꝙ nomen cōmune ſubſtantiale: aut dicitur ſignificare eſſe: aut nō: ſi eſt ſignificans eſſe: aut eſt ſignificās eſſe cōmune differentibus nūero non ſpecie: tūc membꝝ ſignificās eſſe continebat genus ꝛ ſpeciē que eſt ſtatim poſt ſingularia: ꝛ excludit reſpectū ſpeciei: ſm intentionez q̄ eſt in relatione generis: ſꝫ membꝝ primū. ¶ Et poſtea predicatuꝫ de multis differentibus ſpecie in qd diuiditur in id qđ eſt ſic: de quo nō predicatur aliqd huiuſmodi: ꝛ hoc erit qđ vocatur genus tantū: ꝛ in id qđ predicat̄ de multis de quo predicatur aliquid huiuſmodi. Et ſm hunc reſpectū erit ſpecies: ſed hec diuiſio non attribuit numeꝝ ſpecialitatis: ſm intētionem relatam abſolute: ſed oſtendit nobis poteſtatez huiuſmodi ſpecialitatis: ſm hunc reſpectum .ſ. ꝙ eſt genus: ꝛ habet ſpecialitatez: ꝛ oſtendit nobis naturā ſpeciei: ſm reſpectum propriū ſaluam ꝛ integram. ¶ Et poſſibile ē autē diuidi taliter: vt det nobis ſpeciem que eſt ſm intentionem cōmunez: ꝛ ſpecies ſꝫ intentionē propriā ſit in ſcđo membro: ita vt ſit in id qđ eſt ſpecies. aut qđ eſt ſpecies ſpecialiſſima: tamen accidit eſſe ſpeciē. (ſm intentionē quā poſuimus eē magis propriaꝫ.) qđ eſt ſpecies que ſit genus. ¶ Cū autez diuiditur vniuerſale: ſm qđ eſt vl̄e cōmunicatior cōſideratio de illo eſt: vt diuidatur diſione quaꝫ habet comparatione inferiorum ſuoꝝ qbus eſt vniuerſale: ꝛ tunc remouebitur ſpecies ſꝫ intentionem cōmunē: ꝛ non habebitur poſtea niſi ex alio reſpcū: ꝛ tūc ſpecies que primo percipitur erit ſpecies: ſꝫ intentionem propriā. Si autem non curauerit de hoc: nec de diſpoſitionibus vniuerſaliū: ꝛ de accidētibus eoꝝ que ſunt inter illa: ex h̄ ꝙ ſunt vniuerſalia: (ſicut hoc ꝙ vnū eſt cōmunius vel magis propriū comparatione alterius non comparatione ſingulariū.) tūc proueniet tibi ſpecies relatiua: ſicut in proximo oſtēdemus. ¶ Non debet autē quis credere: vt h̄ qnqꝫ mēbris diuiſio ſit includens omne id in quo diuiditur vniuerſale. Aliquando.n. aliquid diuiditur in aliqua ꝛ excluduntur ab eo alia que non includunt̄ niſi in alia diuiſione. Animal.n. cum diuidit̄ in loquēs: ꝛ in non loquens non erit niſi bimembris differētia a qua excluditur volatile ꝛ greſſibile: ꝛ tūc erit neceſſarium fieri aliam diuiſionem. ¶ Non debes autez perſiſtere in dicendo ꝙ h̄ diuiſio quiqꝫmembris debeat includere omnē intentionem cuiuſcūqꝫ vniuerſalis: ꝛ reſpectuū eius: ſed debes ſcire ꝙ nō ducit nos ad hoc implicitū: niſi qꝛ duo membra diſcreta cōueniunt in vno nomine qđ eſt ſpecies. ¶ Conuenientius eſt autem dicere ꝙ cū h̄ qnqꝫ habita fuerint, ꝓuenit ex comparatione que eſt inter illa aliquid aliđ .ſ. diſpoſitio eius qđ eſt magis propriuꝫ inter ea que predicantur in quid: comparatione magis ꝯmunis: ita ꝙ ſit ſpecialitas magis propria: ſicut ante accidit. hec etiaꝫ ſingularitas ꝛ indiuidualitas quas pretermiſerunt ſic currentes de eis. ¶ Si autem voluerit facere diuiſionem ex qua detur nobis ſpecies: ſꝫ intentionem relatam que eſt cōmunior: tunc conuenit dici ꝙ nomen ſubſtantiale: aut predicatur in qd: au

Dubitatio.

Quis modꝰ ſpēi eſt vnuꝫ ex qnqꝫ vibus.

Solo.

non:id autem qđ predicatur in quid intelligitur cõmune id qđ conuenit reſponderi ad interrogationẽ factã de multis quid ſint. Deinde dicemus ꝙ ea q̃ predicantur in quid differant in cõmunitate ⁊ proprietate. Quedam enim eoꝝ ſunt cõmunia ⁊ quedã cõmuniora:ex predicabilibus autẽ in quid id qđ ē cõmunius eſt genus minus cõmunis: ⁊ minus commune eſt ſpecies cõmunioris:inuenta autem ſpecie diuidemꝰ alr̃ dicentes: neceſſe eē aut vt ſpecies fiat genus alij ſpeciei aut non. Et hec diuiſio oſtendit nobis quinqꜫ manifeſte:⁊ natura ſpeciei ſꝫm intentõeʒ cõmuneʒ continetur in ea. Species vero 2ᵐ intẽtionem ſecũdã includetur in ea aliquo modo:ſed in diuiſione prima non fuit ita. ¶ Uulgata autẽ diuiſio

Diuiſio vulgata q̃nqꜫ vlĩũ.

horũ quinqꜫ affinior eſt prime diuiſioni. Diuiditur enim ſic:omne nomen incomplexum ſingulare: aut ſignificat vnũ aut multa. Significans autem vnuʒ eſt nomen ſingulare:ſignans autẽ multa:aut ſignificat multa differentia ſpecie:aut nũero. Signãs vero multa differentia ſpecie:aut eſt ſubſtantiale:aut ē accidentale. Si autem eſt ſubſtantiale: aut predicatur in quid:aut in quale quid. Signans autẽ multa differentia ſpecie in quid ponitur genus:ſignificans quale quid eſt differentia:accidentale vero eſt accidens cõmune. Deide dicitur ꝙ id qđ ſignificat multa differentia nũero:aut predicatur in quid:⁊ eſt ſpecies:aut predicatur in quale quid:⁊ ſic ē proprietas.

Reþhẽſio illius diñõis vulgate.

¶ Hec autẽ eoꝝ diuiſio non includit ſpeciẽ ſꝫ intẽtionem relatiuam: nec differentiaʒ ſꝫm ꝙ eſt differẽtia:non enim continetur in ea de differentijs niſi qđ predicatur de multis ſpeciebus. Non eſt autẽ h̃ natura drĩe:aut h̃ ex h̃ ꝙ eſt differentia:non enim omnis differentia eſt ita ſicut poſtea oſtendetur. ¶ Si autem conſiderarent qđ tu poſtea ſcies non poſſent reprehendi:ſed ſcies eos:nec conſideraſſe:nec percepiſſe:⁊ ideo non poſſumus eos excuſare:fortaſſis autem doctorum primus conſiderauit. ¶ Et in hac diuiſione non diſtinxerunt inter proprietatẽ ⁊ differẽtiã quã non habet niſi ſpecies. ¶ Et excluſerunt ꝓprietateʒ que eſt proprietas ſpeciei medie ⁊ compar eius. Non enim aſſignauerunt proprietatẽ ſꝫm ꝙ eſt proprietas ſpeciei:ſed ſꝫ ꝙ eſt proprietas ſpeciei ſpecialiſſime:ſicut non aſſignauerunt ſpeciem niſi ſpecialiſſimam.

Diſfõ ſpẽi ſpãliſſime vulgata.

CErtificemus nunc vulgatas deſcriptiões ſpeciei dicẽtes ꝙ ſpeciei.(ſꝫm ꝙ ſpecies non refertur ad genꝰ.)perſpicitur diffinitio talis: ꝙ ipſa ē que predicatur de pluribus nũero differentibus in quid:in qua non conuenit cũ ea:nec genus:nec accidens cõmune: vnũqđqꜫ enim eoꝝ predicatur de multis differẽtibus ſpecie: non autẽ multis differentibus numero. ¶ Hoc ãt qđ dr̃ predicari de multis differentibus nũero debet intelligi.ſ.de numero tantũ. Niſi eniʒ ſic intelligatur:ex hoc ꝙ predicatur de multis differentibus numero non prohiberetur predicari de multis differentibus ſpecie:predicatur enim de multis differentibus ſpecie aliq̃n qđ predicatur de multis differentibus numero:quare proprietas huius nominis nõ eſt ſpeciei:ſed tãtuʒ eius qđ predicatur:niſi ſic excludatur id qđ predicaẗ de multis differentibus ſpecie ab eo quod intelligitur de hoc:⁊ hoc eſt per qđ differunt a ſpecie genus ⁊ accidens: aut per qđ diſcerniẗ

Sꝫ ꝓaccñs coiplatũ ñ pdicaẗ đ drñubꝰſpẽ:vt criſpitudo ſimitas ⁊ huiuſmõi.q̃re ⁊c̃.ſolue tu.

Nota limitatõnẽ diffõnis ſpẽi ſpãliſſime:cuꝰlimitatõis fuit auctor Auicẽ.h.vt narrat Alber.in vlĩbꝰ.

ab ea differre que predicantur de multis differentibus ſpecie. ¶ Huius autem drĩe exemplũ eſt id qđ diuiditur in duo equalia:ē enim differentia paris ſꝫ numeꝝ:ſed aliquando dicitur de linea ⁊ ſuperficie ⁊ corpore:non enim par eſt tantũ qđ diuiditur in duo equalia:ſed cũ additũ fuerit numero qđ eſt ei quaſi genus erit propriũ paris. ¶ Sed non diſcerniẗ per hoc ſpecies a differentia que eſt propria ſpeciei:ſicut eſt rationale.ſ.habens virtutẽ diſcurrendi. hoc eniʒ ſolus homo habet. Quod eniʒ de angelo predicatur hoc eſt alterius intentionis:in qua non conuenit hõcuʒ angelo. ¶ Aliqui autẽ verboſi poſſunt excludere ab hac diffinitione.(ſꝫm hunc modum diſcernendi.) ſpeciem a differẽtia. Modus vero hic eſt: vt dicatur ex natura ſpeciei ſꝫm hanc intentionem debet non predicari niſi de multis differentibus numero: ſed nature differentie non debeẗ hoc. Et hic modus eſt exceptus: ſed per h̃ ꝙ predicatur in quid ſpecies a differentia abſoluitur:⁊ etiaʒ differt a proprietate: proprietas enim non predicatur in quid. ¶ Ergo h̃ deſcriptio eſt recte aſſignata que non comitatur niſi intentioneʒ que diciẗ ſpecies ſpecialiſſima. ¶ Species vero ſꝫm ꝙ refertur ad genus habet duas deſcriptiones: quarum vna eſt h̃:qua dicitur ꝙ eſt poſita ſub genere:altera vero ꝙ ē id de quo predicatur genus in quid. ¶ Debemus autem h̃ cõſiderare dicẽtes ꝙ ſi ex.(poſita ſub genere.) itelligitur ꝙ ſit magis propria q̃ ipſum in predicatione:ſicut qđ predicatur de parte eius de qua predicatur dicitur eſſe id ſub quo h̃ eſt:ſi inq̃ ita eſt tũc ſingulare ⁊ ſpecies ⁊ differentia ⁊ proprietas cõueniunt in hoc. ¶ Si v̄o intelligatur.(poſitum ſub genere.) de eo qđ vl̃e eſt tantũ:⁊ non ſingulare:tũc intelligitur ꝙ non datur ex ſignificatione nominis:⁊ preter h̃ differẽtia ⁊ ſpecies ⁊ proprium conueniunt in hoc. ¶ Si vero itelligatur ex poſito ſub genere qđ eſt propinquius ſibi coniunctũ in illo ſine medio:tunc excluditur ſingulare:ſed non propriũ ⁊ differentia. ¶ Si vero intelligatur ꝙ eſt ſibi coniunctuʒ non in ordine cõmunitatis tantum:ſed in ordine intentiõis:etiam excludetur proprietas:ſed non differentia. ¶ Si vero itelligitur ꝙ eſt in cuius natura eſt cõmune.ſ.id qđ eſt ſuperius eſt contentũ in ſignificatione eius:appropriabitur hec deſcriptio ſpeciei:genus eniʒ non eſt in natura drĩe:nec proprietatis:ſed eſt quaſi ſemen eoꝝ:⁊ non eſt intra eſſentiaʒ eoꝝ:⁊ eſt comparatio eius ad illa:ſicut cõparatio rei conſequentis neceſſario: ⁊ nõ comparatio eius qđ intrat ſubſtantiam eoꝝ: ſicut iã noſti. Hoc autẽ nomen.(poſitũ ſub genere.) nõ ſignificat hanc intentionẽ expoſitaʒ tot modis:nec ſꝫ impoſitionem nec ſꝫm vſum:non enim memini me aliquo loco librorꝝ auctoꝝ huius artis inueniſſe hoc nomẽ ſic debere intelligi. ¶ Deſcriptio vero ſcđa h̃ eſt ꝙ ſpecies eſt de qua predicatur genus eius i qd: aut ſic dicitur:ꝙ eſt id đ quo predicatur genus eius in quid. ¶ Contra tũc ſi intelligiẗ predicari in quid quod iam oſtendimus: oportet aliqđ addi qđ eſt de quo ⁊ aliđ predicatur genus eius in quid: ⁊ erit hoc proprium ſpeciei:de differentia etenim non predicatur genus in quid vllo modo:ſicut nec de proprietate ⁊ accidente:eſſe autẽ indiuidui non perficitur genere tantum. ¶ Si autem ex hoc qđ intelligiẗ inter eam ⁊ differentiam ⁊ ꝓprietatẽ ⁊ accidens differẽtia intelligitur:inter eam ⁊ ſingulare non eſt differẽtia niſi contineatur in ea ꝙ ſit vniuerſale huiuſmodi.

Per quid drãt ſpẽs ſpãliſſima a diã ſpẽi ſnia alioꝝ.

Opi. ꝓpã ⁊ ꝯa.

Deſcriptiões ſpẽi cõis q̃ referẗ ad genus.

Quõ itelligẽda ſit illa dſcriptio: ſpẽs ē q̃ ponitur ſub genere.

Verus intellcũs illꝰ deſcriptõis.

Genus ē q̃ſi ſemẽ differẽtie ⁊ ꝓprij: nõ tñ intrat ſubãm eoꝝ.

Quõ itelligẽda ſit 2ª diffõ ſpẽi cõis vbi excludũtur multi intellectus falſi.

❡ Tamen adhuc inter eam ⁊ dr̃iā generis non erit dr̃ia. ❡ Qui aūt diffinit dicēs ꝙ ſpēs eſt id qđ ē magis ꝓpriū de duobus vlibus predicabilibus in quid: neſciunt diffinire ſpēm. Non.n. ꝯuenit dici niſi ſic.ſ. ꝙ eſt vl'e magis ꝓpriū de duobus vlibus ꝑdicabilibus in quid. Ex quibus aūt ſcies h̃: Niſi exercueris ꝑncipia ⁊ locos que ſunt ꝓpria diffinitionū.

Genus duplex.

❡ Dicemus aūt nūc ꝙ genus ⁊ id eſt genus qđ ipoſſ'e ē fieri ſpēm: qm̄ ſupra illud nō eſt aliud cōius genus: ⁊ aliđ ē qđ ſm aliū reſpectū poteſt fieri ſpēs: qꝛ hꝫ ſupra ſe genus cōius ꝙ̄ ſit ipſum.

Spēs duplex.

Et ſilr ſpēs: qꝛ alia eſt ſpēs quā ipoſſ'e eſt fieri genus: nā non eſt ſpēs minus cōis ꝙ̄ ipſa: ⁊ alia eſt que alio reſpectu pōt fieri genus: nā ſub ipſa eſt alia ſpēs minus cōis ꝙ̄ ipſa.

Genus triplex.ſ. Supremū. Medium. Infimum.

❡ Ordinabitur ergo genus multis modis: qꝛ aliud eſt ſuꝑmuꝫ genus: qđ non eſt ſpēs vllo modo. ⁊ genus mediū qđ eſt ſpecies: ⁊ genus: ſub quo eſt ſpecies ⁊ ſupra qđ eſt aliud genus: ⁊ genus infimuꝫ: qđ eſt ſpecies ⁊ genus: ſub quo non eſt genus.

Spēs triplex.ſ. Suprema. Media. Infima.

❡ Silr ⁊ ſpēs: qꝛ alia eſt infima ſub qua non eſt ſpecies vllo modo: nec ē genus aliquo modo: ⁊ ē ſpecies ſuprema ſub generaliſſimo genere: ⁊ ſupra eā nō eſt ſpēs aliquo mō: ⁊ eſt ſpecies media que eſt ſpēs ⁊ genus: ſed nō vnius eſt genus ⁊ ſpecies.

Coordinatio ꝑdicamēti ſube.

❡ Vulgatū āt exēplū huius eſt cathegoria ſube: ſubſtantia etenim non habet genꝰ ſupra ſe: ſub qua eſt corpus: ſub corpore vero corpus aīatum: ſub corpore animato animal: ſub aīali: aīal rōale mortale: ſub aīali aūt rōali eſt homo ſub hoīe vero eſt Socra. ⁊ Plato ⁊ ſilia. ❡ Sortes ģ ⁊ Plato ⁊ ſilia ſunt ſingularia: ⁊ ſuba eſt genus gn̄aliſſimū: nā non eſt ſupra eam genus: hō vero eſt ſpēs ſpāliſſima: nā nō eſt ſub eo ſpēs. Que aūt ſunt inter h̃ ſunt genera ⁊ ſpēs: ⁊ media reſpectu inferioꝝ genera: reſpcū ſupioꝝ ſpecies: vt corpus ſpecies eſt ſube: ⁊ eſt genus aīati: aīatum aūt eſt ſpecies corporis ⁊ ſpēs aīalis: in quo conueniunt vegetabilia ⁊ aīalia: aīal vero eſt ſpēs aīati: ⁊ eſt genus rōalis aīalis: in quo ꝯueniunt aīalia irrationalia ⁊ hō: aīal vero rōale eſt ſpēs aīalis ⁊ genus hoīs. Conueniunt.n. homo ⁊ angelus in eo.

Hoc dictū ē ſm viā Platonicorū: quā ēt porphyrius i hoc ſequutus eſt. ſū hoc dictū in fine capli moderabitur ab Auicen.

❡ Ergo aīal rōale erit genus īfimū. ⁊ ſuba genus ſupremū. Corpus vero ⁊ qcqđ eſt inter illa eſt genus mediuꝫ: ſed corpus eſt ſpecies ſuprema: ⁊ homo eſt ſpēs infima: aīatū vero qđ eſt inter ea eſt ſpēs media: ſuba vo reſpectu eius qđ ſub ipſa: eſt genus gn̄aliſſimū ⁊ ſupmum: ⁊ qm̄ non hꝫ reſpectuꝫ ad aliquid qđ ſit ſupra eā eſt id qđ nō eſt ſpēs: hō vero reſpectu eoꝝ que ſupra eā ſunt erit ſpēs ſpāliſſima ⁊ ſpēs īfima: ſed reſpectu inferioꝝ eſt duobus modis.ſ. in reſpectu eorū q̃ ſunt ſub ipſa: ſm hoc ꝙ non ſunt ſpēs. Et ēt ſm ꝙ đ illis ꝑdicat: reſpectus vo quē hꝫ ad id qđ eſt ſub ipſa ſm ꝑdicationē: attribuit ei intentionē ſpālitatis non relatiue ad genus. Et h̃ eſt intētio ſcđa eius qđ dcm̄ eſt. Alius vero reſpectus attribuit ei ꝙ eſt ſpēs ⁊ nō genus: ⁊ ꝙ eſt ſpēs ſpāliſſima: ſpēs aūt non eſt genus ⁊ eſt ſpēs eo modo quo diximus.

Spēs ē equoca ad illos tres modos ſpēi.

❡ Intellectus aūt eoꝝ triū ꝙ̄uis ſint comitantes ſe: ſunt tn̄ diuerſi. Si aūt ſpēs dr̃ vnaqueqꝫ iſtaꝝ intentionū: dicet̃ de his tribus ſola pticipatione noīs: ſed diffōes ipſoꝝ intellectu erunt diuerſe. Si vero vnus tn̄ eoꝝ ſpēs ſunt ipſa dictio dicet̃ quā habebit vnus erit diffō eius: ⁊ dº alterius erit deſcriptio eius que non intelligit̃ ex hoc noīe: non vt ſignum comitās illā.

Rñdet dubio. Sub ſpē ſpāliſſima ſunt ſubtra vlia.

❡ Sicut aūt ſub ſpē ſpāliſſima ſunt ſubtra vlia ꝙ̄uis nō ſint ſpēs: ſic ſcriptor nauta: ethyops ſūt ſub hoīe. ❡ Silr nō ē longe quin ſupra genus gn̄aliſſimū ſint ꝑdicabilia q̃ non ſunt genus: ſed intētiones comitantes in qbꝰ cōueniunt genera ⁊ geneꝝ gn̄a ſicut accn̄tia: ⁊ ſic alia que ꝑdicant̃ de mltis gn̄aliſſimis. ſic poſtea cogſcetur.

S ꝑ genꝰ gn̄a lmmn ſunt aliq ꝑdicata.

❡ Illa aūt dr̃ia quā attribuerūt ſube pueniens vſqꝫ ad hoīeꝫ nō eſt recta: ꝙ̄uis nō ipediat intelligi id qđ intendit̃: corpus.n. hn̄s aīaꝫ cū ꝯplectit̃ vegetabilia cū ſenſibilibus: nō ꝯplectit̃ angelos niſi ſola pticipatiōe noīs: ģ corpus hn̄s aīam nō erit ꝯtinens angelos.

Moderat ſuperius poſita i exēplo coordinationis ꝑdicamenti ſube: qꝛ illa non ſunt ſipaliſſe dicta.

❡ Silr aūt qm̄ dr̃ rōale hō ⁊ angelus: nō erit hoc niſi ſola pticipatione noīs. Rōnale.n. qđ eſt dr̃ia ꝑdicata de hoīe nō ꝑdicat̃ de angelis: ⁊ qm̄ qdē ita eſt: tunc aīal rōale nō eſt genꝰ hoīuꝫ ⁊ angeloꝝ: nec corpus hn̄s aīaꝫ eſt genus hoīuꝫ ⁊ angeloꝝ: nec corpus hn̄s aīaꝫ eſt genus vegetabiliū ⁊ angeloꝝ ⁊ aīaliū: ⁊ qm̄ qdem ita eſt mortale non eſt dr̃ia quam nec̄e ſit poni in diffōne aīalis rationalis per hoīem ⁊ non hominem.

Differentie nomen ſm logicos intentiones

primā ſignat ⁊ ſcđam. ❡ He autem intentiones nō ſunt: ſicut intentiōes gn̄is ⁊ ſpēi. Prima.n. poſitio generis non fuit niſi a vulgo: trāſlatio vo fuit a maioribus: ſed dr̃ie nomē ꝑmū logici ipoſuerunt: ⁊ deinde trāſtulerūt.

Pria ipoſitio generis ⁊ ſpēi fuit fcā a vulgo: ſc'a ꝑma ipoſitio dr̃ie fuit fcā a ſapientibus.

❡ Cuius ꝑma poſitio eſt h̃ cū dr̃ ꝙ dr̃ia eſt qua differt aliqđ ab aliquo ſubalr. ❡ Poſt ꝙ̄ igit̃ ſic factū eſt dꝫ dr̃ia ꝑdicari de tribus ſꝫ prius ⁊ poſterius. ita.ſ. vt dr̃ia alia eēt cōis ⁊ alia ꝓpria ⁊ alia magis ꝓpria.

Ex quo pꝫ ꝙ differētia eſt analoga ad tria ſignificata.

Dr̃ia cōis qđ.

❡ Cōis āt dr̃ia eſt id per qđ pt aliqđ differre ab aliq̃: qđ iteꝝ pōt differre per illud ab ipſo: ⁊ per quā aliqđ pōt differre a ſeipſo in duobus tpibus: cuius exēplū ſunt accn̄a ſeparabilia: vt ſtare ſeder̃. Socra.n. aliqn̄ differt ab Platone p hoc ꝙ ille eſt ſedens ⁊ nō iſte: ⁊ poſtea aliqn̄ fit eꝰ. Hec ģ dr̃ie ipoſitio cōis ē vtriſqꝫ. Silr ſortes aliqn̄ differt a ſeipſo duabus horis in q̃ꝝ vna eſt ſedēs ⁊ altera nō ſedens. Et hec eſt dr̃ia cōis.

Dr̃ia ꝓpria qđ.

❡ Propria vo dr̃ia eſt id qđ accn̄tibus eſt ꝑdicabile comitans. Cuꝫ eni dr̃ aliqđ differre accidēte iſepabili ab eo qđ per ipſum differt: ſp erit dr̃ia ꝓpria: vt dr̃ia hoīs ab equo hoc ꝙ eſt carnis nitide. ❡ Hec.n. dr̃ia eſt ppa hoīs cōpōne equi: per quā iteꝝ nō pōt equus differre ab hoīe: nec̄e eſt.n. vt aut nullo mō ſit poſſ'e equū habere hanc ꝓprietatē: aut vt ſit poſſ'e.

ꝙ dr̃ia ꝓpria dcā no poſſit eſſe mutua reſpcū extremorum.

Si ipoſſ'e fuerit hr̃e aliq̃ mō: tunc ipoſſ'e erat hanc dr̃iaꝫ eſſe inter eos niſi fixam. Si vo poſſibile fuerit vt equus hēat eā: nō differet per eā equus ab hoīe: ſed cōueniet. h̃ igit̃ dr̃ia ē quā nō hꝫ niſi alteꝝ duū tm̄.

Ex quo pꝫ ꝙ differētia ꝓpe dcā ē duoꝝ modoꝝ.

❡ Sūt aūt q̃daꝫ per q̃ ſp fit dr̃ia: ſicut exēplū qđ poſuimꝰ: ⁊ h̃ eſt ꝓpetas: ⁊ ſunt q̃dā que ſunt ſubti ſui qbus fit dr̃ia ſed nō ſemper: ſic nigredo qua differt ethyops ab alio hoīe: ab ethyope.n. nō ſepat̃ nigredo: illū vo aliū hoīem poſſ'e ē fieri nigꝝ: ⁊ tūc nigredo nō erit iter eos differētia.

Diſtinguit inter vnū moduꝫ dr̃ie ꝓprie dr̃iā cōmunem.

❡ Cū aūt nigredo fuerit dr̃ia erit ꝓpa ethyopis tm̄: cū vo nō fuerit eiꝰ ꝓpa: tūc nō erit eius dr̃ia. Cōis āt nō eſt ita: per ipſam.n. aliqn̄ illud differt ab hoc: ⁊ h̃ ab illo aliqn̄.

Diſtinguit iter differētia cōeꝫ ⁊ ꝓpriā ſcđi modi ex vna prte ⁊ dr̃iam ꝓpriā pmi modi ex alia.

❡ Per dr̃iaꝫ vero cōem ⁊ ꝓpriā aliqn̄ drn̄t ſingularia eiuſdē ſpēi: per pm̄ vo membꝝ diuiſionis ꝓprie dr̃ie non drn̄t ſingularia eiuſdē ſpēi inter ſe: comitant̃.n. nāꝫ ſpēi: p hoc.n qđ accidit alicui ſingulariū: ⁊ ſic nō ſp drt per eā. Si āt accideret cui accidit in p̃ eſſe: ſic hn̄t hoīes a pn̄ natiuitatꝭ ꝙ poſtea ipoſſ'e eſt accidere: tunc poſſ'e eſt eſſe in hac dr̃ia aliqđ quo differat ab alio ſingulari: ⁊ eſt ipoſſ'e nō differre vllo mō ab hoīe: etenim ſingulari poſt eſſe ſuū cā di

Dña magis ,ppria qd.

Quõ dñat dña magis ,ppa ab aliis.

ſceſſit pncipiũ eẽndi:hoc igit erit id per qđ differũt ſingularia ipſius ſpẽi. ¶ Dña vero que vocat̃ magis ,ppria eſt ↄſtitutiua ſpẽi que cũ adiungit̃ nãe generis efficit illud ſpẽm:⁊ deinde comitatur ⁊ accidit quicqd comitat̃ ⁊ accidit:⁊ h̃ eſt ſubalis nature generis qđ ↄſtituitur in eẽ ſpẽi:⁊ h̃ dat eſſe ⁊ diſtinguit ⁊ deſignat:ſicut eſt rõnalitas homini que differt a ceteris que ↄueniunt cũ ea:,ppria.n.non primus ↄcurrit nature generis:⁊ accurrit ⁊ pficit:cetere vero nõ adueniunt nãe cõi:niſi poſtq̃ aduenit h̃:⁊ adaptat ⁊ preparat ad oĩa que accidũt ⁊ comitant̃. Hec eni nõ adueniunt nec accidũt:niſi poſt hanc ,pprietatẽ q̃ eſt ſicut rõnalitas homini. ¶ Uirtus.n.que vocat̃ aĩa rõnalis ex hoc q̄ cõiungitur nãe aĩal fit rõnale ⁊ pceptibile ſciẽtie ⁊ artiũ:vt nauigationis ⁊ agriculture:⁊ adaptatur etiã ad mirandũ ⁊ reſpiciendu3 propter mira3:⁊ lachrymãdum ⁊ erubeſcendũ ⁊ faciendum cetera que h3 hõ:non q2 ex ↄiunctiõe alicuius horum cũ aĩalitate h3 aĩal aptitudinẽ qua fiat rõnale:ſed q2 aptitudo cõis ⁊ virtus cõis humana eſt ,pter quã vocat̃ rõnalis. Illa aũt ſunt accidẽtia ei⁹ ⁊ ↄſequentia ea3. ¶ Hoc aũt ſciri poteſt facile ⁊ certificari:nã ſi non inueniret̃ in hoĩe virtus p̃ma apta ad cognoſcẽdum ⁊ ad intelligẽdum:nõ haberet has ſingulas aptitudines. que virtus eſt illa q̃ vocat̃ rõnalitas:,pter quã fit rõnale:que eſt dña ↄſtitutiua ſubſtãtialis nãe ſpeciei. Qđ aũt eſt album vel nigrũ vel aliquid h3 non eſt de eis q̃ adueniũt nature ſpẽi aut generis:⁊ ſeparãt ⁊ efficiunt ex eo qddã qđ ↄtingit eſſe hõ. Debes aũt ſcire certiſſime:quia dña iter dñiam magis ,ppriã ⁊ illas dñas h̃ eſt.

Alie diuiſiones differentie.

¶ Uñ pt dici q̄ dña3 alie ſunt ſepabiles alie inſepabiles. Inſeparabiliũ vero:alia eſt ſubalis:alia eſt accidentalis.

Quõ differũt alteratũ ⁊ aliud.

¶ Ite3 põt dici q̄ dña3 alia facit aliud:alia alteratu3. Aliud võ eſt id cui⁹ nã eſt alia:alteratum võ eſt cõius q̃3 illud. Omne.n.qđ differt ab alio eſt alteratu3:nõ aũt omne qđ differt ab alio eſt aliud ſi intelligat̃ aliud id qđ eſt diuerſu3 ſubal'r.

Riſibile ñ differt ſbal'r a ñ riſibili inq̃ztũ riſibile:ſ3 inq̃ztũ rõnale.

¶ Ite3 dñaru3 alia eſt faciens alteratũ tñ:ſiue ſit ſeparabilis vt ſedere ⁊ ſtare:ſiue inſeparabilis:ſicut riſibile ⁊ lati vnguis:riſibile eteni q̃uis neceſſe ſubal'r differat a nõ riſibili:tñ h̃ diuerſitas non ↄtingit in ſuba:ex hoc q̄ riſibile:q2 riſibile accidit ſecundario. poſtq̃3 diuerſitas ↄtingit in ſuba ſine eo:⁊ deinde accidit illđ. Primu3 aute3 qđ diuerſitatẽ efficit eſt rõnalitas tantũ: impoſſibile eſt autẽ vt riſibile faciat differre ſubal'r id de quo p̃dicat̃ ab eo de quo nõ p̃dicat̃:ſ3 h̃ q̄ differãt ſubal'r nõ eſt ex riſibili:ſed ex alio qđ eſt rõnale. Dña ergo que eſt magis ,ppria eſt cã eẽntialis differẽtie facientis aliud ẽm placitũ auctoꝝ huius artis imponẽtiũ hoc nomẽ aliud.

Quid ſit differẽtia q̃ ẽ vnum ex quinq3 vlib⁹

¶ Noſtra aute3 intentio hic eſt ↄſiderare hãc dñam tñ que eſt vna ex quinq3 ⁊ nõ alias:cui⁹ certa deſcriptio eſt hec:q̄ eſt vl'e ſimplex p̃dicatũ de ſpẽ:in quale qd eſt ẽm eſſentia3 generis ſui. ¶ Et hoc ẽt qđ p̃dicat̃ de ſpẽ in q̃le quid h3 etiã multas deſcriptões diuulgatas: ſicut h̃ qđ dicit̃ q̄ dña eſt qua differt a genere ſpẽs:⁊ etiam qua abũdat ſpẽs a genere:⁊ etiã qua differũt que cõueniunt in genere:⁊ que p̃dicatur de plurib⁹ differẽtibus ſpẽ in quale qd.

Supplet deſcriptiões differẽtie q̃ ẽ terciũ p̃dicabile.

¶ Debemus aũt diligẽter cõſiderare has deſcriptiões ⁊ certificare eas. Dicem⁹ ergo q̄ cũ addiderint vnicuiq3 ha3 deſcriptionum aliquid erit par:h̃ aũt eſt vt dicatur ſubalis:⁊ h̃ ſubſtantiale eſt id per qđ differt ſubſtãtialiter ſpẽs a genere. proprietas.n.(q̃uis per ea3 ſpẽs differat)non eſt taliũ ſubal'. ¶ Sil'r d3 dici de eo quo differt ſpẽs a gñe in ſua eſſentia:⁊ de hoc q̄ dñt ſubal'r ea q̃ non differunt gñe:⁊ de h̃ q̄ p̃dicatur eſſential'r de pluribus in quale qd eſt.

Diffõ i q̃ ñ ponitur gen⁹ diffiniti l3 ſignet nãz diffiniti ⁊ ſit ei eq̃lis tñ eſt ↄpleta.

¶ Deſcriptiones võ tres pones q̃uis ſint pares cu3 dña: nõ tñ includũt id qđ eſt in dña:vt gen⁹ eius:quo.ſ.ↄplet̃ diffinitio q̃uis ſine eo poſſit haberi ſignãtio ſubalis equalis:ſicut ſi aliquis diceret q̄ homo eſt rõnale mortale:ſignaret.n.naturam hoĩs:⁊ eẽt ei equalis:ſed non pficeret̃ niſi noĩaret̃ id qđ eſt ei quaſi genus qđ eſt aĩal. Sed cur aut qũo eſt hoc poſtea dicet̃ in ſuo loco.

Ul'e ẽ q̃ſi genus differentie.

Ul'e ñ ponit̃ i deſcriptiõib⁹ p̃dicabiliũ:ſ3 deſcriptio vlis loco vlis.

¶ Qđ aũt ẽ q̃ſi genus dñe hoc eſt vl'e:d3 g̃ addi illi. ¶ In d̃ſcriptõe võ iã noĩat̃ vl'e cũ dr̃ p̃dicari de multis: predicari.n. de multis eſt deſcriptio vl'is:g̃ iam attribuit̃ ei deſcriptio aliq̃ que eſt q̃ſi genus:q̃uis nõ deſignet̃ ex nomine.

Quõ itell'm illđ qđ dña p̃dicat̃ d̃ plurib⁹ differẽtibus ſpẽ.

Primus itell'us. Scđus. Tercius.

¶ Hoc aũt qđ dr̃ de pluribus differẽtib⁹ ſpẽ: h3 tres intellectus: vnũ quẽ nõ pcipit qui vult perlegere hunc libꝛ:quẽ poſtea oſtendemus in ſuo loco. ¶ Ceteri vero duo ,ppe manifeſte ſunt q̃ꝝ vnus eſt: vt nã dñe cõtineat p̃dicatiõe plures ſpẽs ſine dubio preter vnã illã ſpẽm a qua differt̃. ¶ Alius vero eſt q̄ nã dñe d3 p̃dicari quale qd eſt vnũqđq3 multoꝝ differentiũ ſpẽ iter ſe:q̃ſi dicat̃ ex ipſa: p̃dicat̃ in q̃le qd nõ d̃ oĩb⁹ ſil':ſ3 d̃ vnoq̃q3 eoꝝ p ſe: veluti ſi diceret̃ q̄ enſis ẽ q̃ pcutiũt̃ hoĩes:ñ q̄ hoĩes oẽs illo pcutiãtur:ſed quicũq3.

Impugnatio illoꝝ intellectuũ.

¶ Hec aũt expõ aliẽa ẽ ⁊ nõ recta. ¶ Si aũt poſſe fuerit hoc intelligi ex ea niſi qđ p̃mũ intellectũ eſt:tunc h̃ deſcriptio h̃ modo itellecta erit vicioſa. nã.n.dñe ex h̃ q̄ eſt dña nõ d3.(ſic tu ſcis.) nõ eſſe ,ppa vnius ſpẽi:hoc.n.contingit:aliquãdo.n. accidit h̃ aliqb⁹:accidit.n.h̃ accñs nãe dñe:ſ3 nõ vl'r dicte dñe. Et pp hoc nõ eſt accñs cõe oĩbus dñys:ita vt h̃ ſit in deſcriptõib⁹ ſicut dña in diffõnibus:hoc g vicioſum eſt. ¶ Eſt aũt qđ in hoc q̄ dr̃ p̃dicari in quale quid:hec aũt differamus vſq3 ad illũ locu3 q̃ loq̃mur de dñys iſtoꝝ gnq3. ¶ Quãuis ſi intellexerim⁹ deſcriptionẽ ẽm nr̃a p̃ncipia.⁊ ẽ3 hoc qđ expoſuim⁹ al's:pficietur deſcriptio: ⁊ erit deſcriptio multoꝝ. ¶ Nos aũt non pſcrutamur hãc deſcriptionẽ in h̃ loco niſi ẽm hoc qđ intelligũt hi qui tractant de ea. ¶ Debet ẽt ſciri q̄ nulla dña cõſtituit de ſpẽbus q̃s ↄtinet genus niſi vna tñ.

Dñe hñt duas ↄparationes.

¶ Deide dñe duas habẽt ↄparationes:vna3 ad id qđ diuidunt.ſ.genus: ⁊ aliam ad id in qđ diuidunt. Rõale etenim diuidit aĩal i hominem ⁊ ↄſtituit hoĩem:g̃ eſt diuiſiũ generis ⁊ ↄſtitutiũ ſpeciei.

Dña gñis gñaliſſimi nõ h3 niſi vnã ↄparatiõe3.

Si aũt gen⁹ fuerit gñaliſſimũ nõ habebit dñas niſi diuiſiuas:ſi võ fuerit ſub gñaliſſimo hẽbit differentias diuiſiuas ⁊ ↄſtitutiuas. Et dñe diuiſiue ↄſtitutiue:ſunt que diuidũt genus eius ⁊ ↄſtituunt ſpẽm ex eo:genus.n.cũ diuidit̃ dñys gñat̃ ſpẽs ſub gñe. Diuiſiue võ ſunt que diuidunt iſtud ⁊ cõſtituunt ſpẽm ſub eo.

Ex q̃ p3 q̄ abſolute loquẽdo de dña ñ pt dici q̄ ipa ſit magis cõmunis vl' minus q̃ illđ cui⁹ ẽ dña.

¶ Conſtitutiue võ gñis non ſunt minus cões q̃3 ipſu3:ſed eius diuiſiue ſunt min⁹ cões q̃3 ipſum.

Nec gen⁹ gñaliſſimum:nec ſpẽs ſpãliſſima habz vtraq3 dñas.ſ.diuiſiuã ⁊ ↄſtitutiuam.

¶ Genus gñaliſſimũ h3 dñas diuiſiuas:ſed non ↄſtitutiuas:ſpẽs vero ſpãliſſima h3 ↄſtitutiuas: ſed nõ diuiſiuas.

Quõ oĩs dña cõſtitutiua ẽ diuiſiua ſ3 non cõ.

¶ Nulla aũt cõſtitutiua eſt niſi diuiſiua. Diuiſiuarũ aũt(ẽm q̄ videt̃)aliqua eſt non conſtitutiua. hoc aũt nõ eſt niſi in dñys negatiuis ſiue priuatoꝛys q̃ vere nõ ſunt dñe. Cũ eni dicimus. q̄ aĩal aliud eſt rõnale aliud ẽ irrationale. irrõnale nõ ſtabiliuit ſpẽm aliquã oppoſita3 rationali:niſi forte contingeret q̄ qcqd eſt irrõnale eſſet vna ſpẽs:ſicut id qđ non diuidit̃ in equalia ſub nũero eſt ſpẽs vna: ⁊ eſt impar:aut ſi homo non erubeſceret ponere animal irrõale genus brutoꝝ ⁊ ſpẽm aĩalis. ¶ Sed q̃3

uis hoc aliqs faceret:adhuc tñ oſtẽdem⁹ ꝙ irrõnale vere nõ eſt dr̃ia:ſed ẽ quedã cõitas.Silr̃ de oib⁹ priuatiuis:ꝑuatiue eni comitantes ſunt rex:cõparatione intentionum:qbus carent. Irrõnale eni non itelligitur niſi reſpectu rõnalis.℄ Spẽs ergo habz itẽtionẽ ſuã ⁊ dr̃iam ſuaz que eſt aliqd exiſtens in eẽntia ſua:⁊ deinde conſeqtur vt non predicetur de alio.

Priuatio n.ñ itelligit:niſi ꝑ ſuũ habitum.

℄ Aliquãdo autem cogimur nomẽ ꝑuatoriũ ponere pro itentiõe quaz habet res in ſua eſſentia cũ non fuerit eius nomen:ꝑpter hoc autez nõ opoꝛtet ꝙ negatio ħ ſit ꝓpꝛiuz eius nomen:ſed eſt nomẽ cõicans illã:qd trãſfert ab eo cui iditum eſt ad ħ.℄ Si aũt ex aĩalibus non eẽt pꝛeter hoiem niſi hinibile: hinibile cẽt dr̃ia eius.Deinde ſi eẽt hoc nomẽ ⁊ diceretur irrõnale ⁊ itelligeretur ex eo hinibile:tunc irrõnale dabit ſignationem dr̃ie.℄ Poſtꝗ̃ autẽ irrationale eſt quoddaz cõius ꝗ̃ dr̃ia vniuſcuiuſqz ſpecierũ animalis:⁊ non hz vnuz aliqd cõe ponens affirmatiuũ pro quo poſſet poni irrõnale:in quo cõueniat ſignuz eius:niſi ex itentiõe ꝑuandi rõnale.℄ Priuationes vero ex hoc ꝙ ſunt ꝑuatiões nõ ſunt itẽtiões conſtitutiue rex:ſed ſunt accidẽtes ⁊ comitantes reſpectiue:poſtꝗ̃ iã ſunt eſſentie eox:tũc irrõnale nõ eſt vere dr̃ia in qua conueniũt bꝛuta:⁊ que ſit cõſtitutiua eox.℄ Si aũt aliquis voluerit ponere illud dr̃iam ⁊ ſtabilire ꝙ anĩal rõnale pꝛius eſt ſpẽs:⁊ poſtea genus:⁊ ponere ꝙ aĩal diuidit vna diuiſione equali in ſpẽm ſpecialiſſimam ⁊ in genus:ſimul faciet: ⁊ tunc ꝙ ois differentia diuiſiua erit etiã ꝯſtitutiua.℄ Si autem voluerit modũ qui habet veriſſime nõ erãt iſte differẽtie:qũo.n.eſſent differentie:cũ non conſtituant aliquam ſpẽrum.℄ Differentie eniz vere nõ ſunt niſi que ſunt cõſtitutiue cuz diuidunt.℄ De ħ autem qd quidam putant:ꝙ differentiax quedam ſunt cõferẽtes eſſe que diuidũtur:⁊ deinde expectãt donec alia veniat dr̃ia ⁊ ꝯſtituãt ſimul:ſicut rõnale qd foꝛtaſſis putatur anĩal diuidere: ſed expectat ad cõſtituendam ſpẽm:donec ei adiungatur moꝛtale.

Añꝗ̃ cogimur reb⁹ ipõnẽ noia priuatiua.

Cõſidera dr̃ias conditionales.

Cõcludit ꝙ irrationale ñ ſit dr̃ia ꝯſtitutiua bꝛuti.

Priuationes vt ſic ñ ſũt ꝯſtitutiue rex.

Dr̃ie vere ſunt ꝗ̃ ſſ ꝯſtitutiue quũ diuidunt.

Op.quoꝛũdã.

℄ Hec opinio falſa eſt.Dr̃ia enim que nõ diuidit ⁊ prouenit ex ea conſtitutio ſpẽi non eſt neceſſe omnino.vt ſit conſtituens ſpeciem ſpecialiſſimaz. Intereſt enim an dicamus ꝙ ſpeciez cõſtituũt:aut dicam⁹ ꝙ conſtituit ſpẽm ſpecialiſſimã.Rõnale eniz ꝗ̃uis conſtituat hoiem qui eſt ſpẽs ſpecialiſſima: ꝯſtituit tñ rõnale aĩal:qd eſt ſpẽs aĩalis ⁊ genus hominis: ſi eſſet vex qd dicit.ſ.ꝙ rõnale cõius eſt ꝗ̃ homo:⁊ ꝙ animal rõnale ꝑdicatur de hoie ⁊ de angelo non ſola cõione nomis:ſed vniuoce.℄ Hoc aũt qd dr̃ aĩal rõnale eſt dcm̃ cui⁹ iunctura hz itentionez itellectiuaz que eſt min⁹ ꝗ̃ aĩal:⁊ nõ eſt dr̃ia:ſed dr̃ia eſt ps eius.ſ.rõnale:nec eſt ꝓpꝛiũ:ꝑ ſine dubio eſt ſpẽs ei⁹. Silr̃ oñditur ꝙ ſit genus hois:ſicut mãifeſtauit auctoꝛ yſagogax alr̃s.Rõnale igit iam ꝯſtituit ſpẽz ad quã erat genus:cum ergo diuidit conſtituit ſine dubio.℄ Conſtat autez de hoc ꝙ vna dr̃ia non predicatur pꝛima predicatiõe:niſi de vna ſpẽ ſemper: nec predicatur in quale quid de multis ſpẽb⁹: niſi ſcdario ⁊ mediãte aliquo.℄ Dicemus aũt nũc ꝙ eſſentia vniuſcuiuſqz rei vna eſt.℄ Opz ergo vt eſſentia rei nec augeat:nec minuatur.Si eniz eſſe rei ⁊ eſſentia eſſet idez qd eſt verum inter terminos antedicte diuiſionis:ſed qd eſt augmentatũ eſt pꝛeter diminutum:tunc augmentuz eſt pꝛeter eſſe rei.Simil̃r ſi eẽ eius eſſet id quod eſt diminutuz.ſilr̃ ſi eſſet eſſe mediocre.Intẽtio autem cõis tribus que nõ eſt vna numero nõ eſt ipſa eſſentia rei que eſt vna nũero:nõ.n. põt dici ꝙ augmentatum ⁊ diminutum conueniãt in vna itẽtiõe ꝗ̃ ſit eẽntia.ergo eẽntia rei non recipit magis nec minus.℄ Si aũt augeat:ꝯſtituit ei⁹ eſſentia:⁊ ex eius augmẽto.tũc ei⁹ eſſentia eſt magis. Si vo ei⁹ eẽntia nõ ꝯſtituit ex augmẽto ſz ex diminutiõe:tunc eius eſſentia ẽ minus:ſi vo ex nullo eorum ꝯſtituitur:tũc non eſt cõſtituta ex augmẽto aut diminutiõe:ſed ex itẽtiõe cõi.℄ Et ẽ ibi qſtio quam prediximus:ꝗ̃uis eni impoſſe ſit de his itentiõibus dici ꝙ cũ augetur radix hz eſſe qd augetur:ſed cũ augetur diſtrahit id qd pꝛius habebat eẽ:in cui⁹ deſtructiõe ẽ deſtructio eius qd pꝛius conſtituerat:⁊ in ci⁹ deſtructiõe ẽ deſtructio eius qd pꝛius erat ꝯſtitutũ. ℄ Silr̃ etiã de diminutiõe:radix eni nõ ẽ ipſa eadẽ in diſpõne ꝑma ⁊ ſcda diſpõne.ſ.diminutiõe: tũc mãifeſtuz ẽ ꝙ ꝗ̃ ẽ magis ꝓpa nõ reſpicit magis ⁊ minus.℄ Alias vo dr̃ias:q̄ adueniũt poſt eẽntiã nihil ꝓhibet recipe magis ⁊ minus:ſiue ſint ſepabiles:ſic rubor ⁊ erubeſcẽtia ⁊ palloꝛ ex timoꝛe:ſiue ſint inſepabiles vt nigredo ethyopis. [a] ℄ Et ꝗ̃uis hoium ali⁹ ſit ſubtilioꝛ:ali⁹ vo hebetioꝛ:nõ tñ virt⁹ rõnalis [b] recipit magis ⁊ min⁹:lz ẽt aliqs eẽt ꝗ oĩno nihil itelligeret ſicut ifans:ħ.n.accñs nõ eẽt ei⁹ dr̃ia:ei⁹.n.differetia eſt qd in ſua ſuba ẽ virtus:que quũ nihil ꝓhibuerit opabitur rõnales opões:⁊ ħ virtus ẽ vna. [c] ℄ Sz aliqñ accidit ei defectus inſtrumentox:⁊ aliquando duritia ⁊ inobediẽtia eox:tñ variant actiones ei⁹ aliqñ in tarditate ⁊ i deſtructione:⁊ aliqñ in magis ⁊ min⁹.Intentio aũt ei⁹ predicta ẽ ꝑmanens ſtabilis ꝗ̃ ẽ vna nã ei⁹:variãt actiones [d] ſm diuerſitatem patientiũ ab eo hos modos diuerſitatis: que aliquãdo fiũt debilioꝛes:aliqñ foꝛtioꝛes:⁊ hoc fit ꝑp nãm ex qua ⁊ in qua opat:ſilr̃ coꝛ ⁊ cerebꝛũ ſunt centra vtutis rõnalis quib⁹ ꝑficit ei⁹ potẽtia:vt actio intelligẽdi ⁊ cogitãdi ⁊ hꝫ: ex equalitate ꝗ ⁊ ineqlitate ſue cõplexiõis ꝓuenit diuerſitas hax opõnuz:rõ eniz ẽ intellectualis:⁊ qcqd eſt hꝫ non ẽ dr̃ia conſtitutiua hois:ſed ſunt accñtia ⁊ ꝓpꝛietates:⁊ ꝑfect⁹ nõ eſt niſi in aptitudine que fit iter duas aptitudies.℄ aptitudinem agentis ⁊ aptitudinem patientis:ſed ħ quã nũc hz agens nõ variat.℄ Debes autẽ ſcire ꝙ dr̃ia ꝗ̃ eſt vna de qnqz eſt ſicut rõnale qd ꝑdicat de ſpẽ abſolute:rõnalitas aũt ꝑdicat de ſpẽ denomiatiue.℄ Hec qnqz ſunt vnũ qdam.ſ.ħ nomẽ vl'e:cui⁹ foꝛma nois in illis oibus eſt vt ꝑdicet de oibus ſuis ſingularib⁹ ꝗ̃ ꝯueniũt in eo:ſic vt attribuat ei nomẽ ſuũ ⁊ diffõnez ſuã:rõnalitas nõ dat alicui nomẽ ſuũ vel diffinitionem ſuam:hoc autem ſi vocat dr̃ia:ſit dr̃ia:ſed alterius itẽtiõis ab ea itẽtiõe de ꝗ̃ loqmur: ℄ Silr̃ itellige ꝓpꝛietatẽ ⁊ accñs:ħ.n.qnqz debẽt ꝑdicari ad modũ ꝑdicatiõis generis ⁊ ſpẽi ſz ħ ꝙ eſt ꝑdicatio:ꝗ̃uis ñ ſit ita ꝗ̃ ad ſilitudinẽ i accñtalitate.

Impugnatio illius.

Auctoꝛ yſagogarum.

Q2 eẽntia rei nõ ſuſcipiat magis aut minus.

Dirit nihil ꝓhibz:q̄ aliqñ ſi dr̃ie iſepabiles ꝑ accidẽs ꝗ̃ ñ ꝑñt ſuſci pere magis ⁊ minus i codẽ ſubo nuõ: vt ſimitas: lz reſpcũ diuſox ſuſcipiat magis ⁊ minus.

a Remouet dubium.

b Uirt⁹ rõnal:⁊ ꝑ ꝯñs rõnale nõ ſuſcipit magis ⁊ minus.

c Dr̃ quũ virtus rõnalis ñ ſuſcipiat magis ⁊ min⁹ ei⁹ opões ſuſcipiũt magis ⁊ minus.

d Actões variãt ſz diuerſitatẽ patientiũ.

Conſidera ħ:q̄ vĩ dẽ ꝙ rationale ſit dr̃ia:ñ at rõnalitas:⁊ magl .n.fac differre rõnalitas ꝗ̃ rõale: iõ ħ dcm̃ videt dubitabile.

Rõnalitas ẽ differentia:ſ ñ ſz ꝙ dr̃ia ꝯſiderat ħ. q.d.ꝙ ẽ dr̃ia ꝗ̃tũ qd fac differre:ñ aũt ꝗ̃tũ ad ꝑri.ex qb⁹ ſolut rõ ſupi⁹ tacta.

Ropꝛietas

autẽ dr̃ ſz logycos duob⁹ modis:vno modo q̄ dr̃ de oi intentione que eſt ꝓpꝛia alicui⁹ ſiue abſolute ſiue cõparatiõe alicui⁹.alio mõ q̄ dr̃ ꝺ aliquo qd ẽ ꝓpꝛiũ alicui⁹ ſpẽi ꝑ ſe ⁊ ñ alteri⁹.Aliqñ etiã ꝓpꝛiũ dr̃ qd ẽ ſpẽi ois ⁊ ſemp.℄ Ꝓpꝛiũ aũt qd eſt hic vnuz de qnqz ſm logicos vtputa id quod eſt medium ipſoꝛuz eſt quod predicatur de indiuiduis vnius ſpeciei in quale quid non ſubſtantialiter:ſiue ſit cõe ſemper: ſiue non.℄ Qd enim eſt cõe ſemper (ſiue ſit ſpẽs ſpãliſ

Quaſi.d.ꝙ dbẽt ꝑri ꝺ ꝑlib⁹: ſicut ꝗ⁹ ⁊ ſpẽs:ñ tñ ꝗ̃ ad ꝑri accñtalr̃ cõueniũt cũ ſpẽ ⁊ ſpẽ.

Quid ſit ꝓpꝛiuz qd ẽ vnũ ꝺ qnqz ꝑlib⁹ ſm logycos.

ſima:ſiue media) magis ꝓprium eſt ꝙ̃ h. ¶ Si aũt hoc eſſet ꝓprietas que eẽt vna de quinqꝫ: tũc maior eſſet diuiſio ꝙ̃ in qnqꝫ: ſed quãuis hoc appropҏietur ſpẽi: alij tñ preter hoc ꝯuenientius eſt nomen ꝓprij: ꝛ alia intẽtio eſt magis ꝓp̃a ꝙ̃ illa: poſſibile ẽ aute vt omne accñs qḋ eſt ꝓpriũ cuilibꝫ vl̃i dicat̃ ꝓpriũ: ſiue illud vl̃e ſit genus gnãliſſimuꝫ: ſiue genus ſubalternũ: ſiue ſpẽs ſpãliſſima. ¶ Uſus aũt fuit ꝓprium accipi id qḋ eſt ꝓprium ſpẽi ꝛ ꝯñs dr̃iam. Et ꝓprietas que eſt vna de qnqꝫ eſt id qḋ predicat̃ de indiuiduis alicui⁹ ſpẽi tm̃ ꝛ non de alijs: ſiue ſit cõe illis oĩbus: ſiue nõ ſit cõe oib⁹: ſiue ſpẽs ſit media: ſiue ſpecialiſſima.

Op. qrũdã d ꝓprio qḋ e quartũ ꝓbile qd ſit.

¶ Quidã aũt voluerũt oĩa alia ꝑter propriuꝫ ponere inter accidẽtia cõia: ita vt ſi nõ ſit niſi vnius ſpẽi tm̃: ſed nõ omni: aut alicui eius parti ꝛ ſit poſſibile illã partẽ illud non hr̃e: ſit h accñs cõe: ita vt accidẽs ſit vni⁹ ſpẽi ꝛ oĩs ꝛ ſemꝑ: ꝛ ſit h proprietas vel nõ ſit ita: ſed ſit multaꝝ ſpecieꝝ vel vnius: ſꝫ non eo mõ quo diximus ꝛ ſit accidens cõe.

Impugnatio opinionis.

¶ Sed hec dictio eſt vicioſa non ſignãs rem vel cõitatem eius ꝛ ꝓprietatẽ eius ꝛ vnitatem eius: ſed ſm aliud: nomẽ enim accidẽtis cõis ponunt opponi proprio: poſtꝙ̃ aũt non ꝯtingit appellare ꝓpriuꝫ: niſi ſm hoc qḋ eſt vnius ſpẽi: ergo tũc cõe nõ ꝯuenit dici niſi qꝛ eſt vnius ſpẽi: ergo quũ dicimus hoc nomẽ ꝓprium nõ ꝯtingit vt poſuimus id qḋ eſt magis propriuꝫ de tribus modis ſignificare intentioneꝫ que eſt vna de quinqꝫ. ¶ Que acceptio cõior facit proprietates diuidi in quatuor. ſ. in proprietatẽ que conuenit alicui ſpeciei: ſed non ſoli vt bipes comparatione equi: ꝛ in eam que eſt dignior. ſ. in eam que cõtingit omni ſpeciei: ꝛ in eam que ꝯuenit ſoli ſpeciei: ſed vel cuiqꝫ vel non omni: vt nauigatio agricultura homini: ꝛ in eaꝫ que ꝯuenit omni ꝛ ſꝑ vt riſibile vel bipes: nãl̃r autem animo ſemꝑ vt iuuẽtus homini. ¶ Proprietas autem que dignior eſt eſſe vna de qnqꝫ eſt illa quaꝫ diximus: que. n. cõuenientior eſt eſſe ꝓprietas eſt cõmunicans ſemper ꝛ ꝯueniẽs ſpẽi ꝛ omni ꝛ ſemper. ¶ Hoc aũt qḋ dicimus ꝙ ſic ꝛ ſic ſemper eſt ꝓprietas vera que appropriatur ſpẽs ꝛ non eſt vna de diuiſione quiqꝫ: nam cõtradicit ad h qḋ dicimus. ſ. qꝛ id qḋ eſt de diuiſione quinqꝫ: qꝛ vero ꝓprietas ſꝫ h: non ꝙ ipſa ſit vera proprietas ꝙ̃ conueniat eſſe ꝓpriuꝫ ſpeciei. ¶ Debes autẽ ſcire ꝙ proprietas que eſt vna de quinqꝫ eſt riſibile nõ riſibilitas: ꝛ nauigabile nõ nauigabilitas ꝛ alia hꝰ: ſicut diximus in differẽtia: aliquãdo tamẽ concedimus in v̓bis ꝛ accipimus riſibilitateꝫ loco riſibilis.

Riſibilitas ñ ẽ ꝓpriuꝫ: ſꝫ riſibile ꝛ hoc intellige ſic ꝙ ñ ẽ ꝓpriũ iq̃ꝫ tũ ꝑdicabile.

¶ Accidẽs vero cõe eſt id qḋ eſt predicabile de pluribus differentib⁹ ſpẽ non ſubaliter vt album non vt albedo.

De accñs qḋ eſt quitũ vl̃e ñ ſit illd qḋ ꝯdiuidit ad ſubam.

¶ Non eſt autẽ hoc accñs illud qḋ eſt oppoſitũ ſube. ſicut multi putant: ipm̃. n. non ꝑdicatur de ſuo ſubto ſic vt ſit ipm̃: ſed denoiatur ab eo nomẽ: h aũt qnqꝫ ꝓdicantur vno modo: ſicut iam ſepe diximus. ¶ Accñs aũt cõe qḋ eſt hic: eſt ſicut album: ꝛ ſicut vnuꝫ: ꝛ alia hꝰ.

Innuit h ex ꝑſſe cõcretũ accñtale ſignare vtrũqꝫ. ſ. formã ꝛ ſubm.

dicitur enim ſocrates eſt albus. i. ſoc. eſt aliquid ꝛ albedo: res autem hñs albedineꝫ eſt id quod predicat̃ de ſoc. predicatione vera: ſed res hñs albedinem nõ eſt accidens eo modo quo eſt oppoſitũ ſubſtãtie: ſed eſt ꝯñs accidens ſm hanc intẽtionem: ꝓpter h etiã quũ dicimus ꝙ corpus aut eſt creatũ aut eſt eternũ: eternũ aut creatũ: nec eſt genus: nec dr̃ia: nec ꝓpriũ: nec ſpẽs corpis: ſꝫ ẽ de collectione ꝑdicabiliũ h mõ. creatũ aũt nõ ẽ accñs ſm hãc itẽtionẽ. Si. n. ita eẽt tunc accñs predicaret̃ de corpore nõ denoiatione: ꝛ ſic corpus eẽt accñs.

Quõ capitur accidẽs hic.

¶ Accñs aũt intelligit̃ h ꝓ accidentali: ꝙ̃uis nõ ſit accidens ſm verã intẽtionem. Accñtale aũt aliud eſt ꝓpriũ aliud cõe: accñtale aũt eſt oppoſitũ ſubali ꝛ eẽntiali: accñs vero oppoſitũ ẽ ſube. Eſſentiale vero aliqñ eſt accñs: vt genus accidẽtis ſicut color albedini: aliqñ eſt ſuba: accñtale ſimil̃r aliqñ eſt accñs: aliquando ẽ ſuba: hic aũt accñs non intelligit̃ niſi accñtale: ꝙ̃uis nõduꝫ oſtẽdimus diſpõnem accidẽtis qḋ eſt oppoſitũ ſubſtãtie.

Carpit latenter porphy.

¶ Et hoc eſt qḋ primũ non conſiderauit qui ꝑpoſuit aſſignationẽ qnqꝫ horum añ logycaꝫ.

Deſcriptiones vulgate accñtis cõis: ꝛ he capiũt a porphyrio. c. de accñte.

¶ Deinde accñs cõe habꝫ deſcriptiones diuulgatas: ſicut h que dicit ꝙ accñs eſt qḋ adeſt ꝛ abeſt ꝑter ſubiecti corruptioneꝫ: ꝛ ſicut qḋ dicitur ꝙ accidens eſt qḋ poteſt idem habere ꝛ non habere: ꝛ qḋ eſt: nec genus: nec ſpecies: nec differẽtia: nec propꝛium: ſemꝑ autem in ſubiecto ſubſiſtens. ¶ Conſideremus ergo hꝰ deſcriptiones diuulgatas: ꝑma autẽ multis modis vicioſa eſt.

Primuꝫ arm̃ ꝯ ꝑmã dſcriptiõeꝫ accñtis cõis.

Tũ qꝛ non nominatur in ea intẽtio que eſt ei q̃ſi genus. Jam autẽ inuimus ſimile huic in aliq̃bus diffõnib⁹ dr̃ie.

Scḋm.

¶ Tuꝫ qꝛ ſi intelligit̃ ex adeſſe ꝛ abeſſe fieri ꝛ deſtrui: tunc accñtia cõia inſeparabilia non ſunt ita. Iſti aũt concedunt ꝙ accidẽs cõmune aliud eſt ſeparabile aliud inſeparabile. ¶ Si h aũt itelligit̃ ex hoc ꝙ eſt ineſſe cẽ in opiniõe in vtroqꝫ: tũc iaꝫ datur nomen qḋ ſm eos eſt tm̃ voce cõe. hoc enim qḋ hoc nomine (adeſſe) dr̃ ineẽ: ꝛ ab opinione: dr̃ equiuoce ſm vocis participationeꝫ tm̃: ſed hoc eſt de his que iam prohibita ſunt: ſicut poſtea manifeſtabitur hoc.

Tertium.

¶ Poſt h autem. accidẽtalia que non ſunt eſſentialia: quedaꝫ ſunt quibus remotis in opiniõe impoſſibile eſt remanere id qḋ eſt: non corruptum: ſicut iaꝫ oſtẽdimus in predictis: ꝛ quedã poſt que nõ eſt ipoſſibile in opiniõe remanere: non corruptum. De his auteꝫ oibus non fit mentio in hac deſcriptione: q̃ oĩa inueniuntur in ſecũda deſcriptione: multa enĩ ex accidentibus ſunt ſemꝑ permanẽtia: ſemꝑ aũt permanens nõ eſt poſ̃e nõ eſſe: niſi in opione tm̃: ipſe auteꝫ non noiauit opinionẽ. Si auteꝫ noiaret ſeq̃retur qḋ diximus.

Sꝑ ꝑmanẽs nõ pt ñ eẽ niſi ꝑ itellectum.

¶ In deſcriptiõe aũt per negationẽ tertia ſingularia accñtium ꝯueniũt.

Impugnatio 3e diffonis accñtis

¶ Si aũt addiderint ei ꝙ ẽ vl̃e hꝰ appropriabit̃ accñti cõi. Auctor autem huius artis addidit ei ꝙ ẽ in ſubto ſubſiſtẽs: h auteꝫ nõ addidit: niſi qꝛ putauit ex h accñs qḋ eſt hic vnũ de qnqꝫ eſſe accñs qḋ eſt oppm̃ ſube. ¶ Jã aũt dr̃ ꝙ vtilitas hui⁹ additiõis nõ ẽ: niſi vt diſtinguat̃ iter illud ꝛ nomẽ qḋ nihil ſignat: ſic̃ ẽ dubm̃. ¶ Sꝫ ẽ fabuloſũ. Ipe. n. ex h qḋ dixit ñ eẽ gen⁹ ñ itellexit: niſi nomẽ qḋ ſignat itẽtionẽ vl̃eꝫ q̃ nec ẽ itẽtio generis: nec ſpẽi: nec dr̃ie: nec ꝓprij. g̊ i h ñ ꝯuenit cũ eo v̓bũ ñ ſignãs: h. n. ſꝫ ꝙ audit̃ ñ diffinit accñs: ita vt cũ dr̃: ꝙ ñ ẽ gen⁹. nec ſpẽs: nec dr̃ia nec ꝓpriũ: ꝯueniat cuꝫ eo i h aliḋ nom̃ qḋ nihil ſignat: vñ oporteat apponi dr̃iã q̃ ẽ iter h ꝛ illḋ: ſi. n. h dictio ñ ſignat: niſi ſꝫ qḋ audit̃: ꝯueniũt i ea alia noia audita q̃ ſ̃t ſignãtª: nec ſunt genus: nec ſpecies: nec dr̃ia: nec ꝓpriuꝫ.

¶ Expleta eſt pars ꝑma libri collectionis ꝑme: ꝛ deo cui nihil eſt ſimile ſint gr̃e infinite.

COgnitio eius quod dictũ eſt de diuiſione hoꝝ quinqꝫ ſuffic. ꝑtis ad agendum de cõitatibus ꝛ differẽtijs que ſunt inter h quinqꝫ.

Uſus librorꝫ introductoriorꝫ ſuit agere d cõitatib⁹ ꝛ differẽtijs.

¶ Uſus auteꝫ fuit in libris introductionũ agere de his. Faciem⁹ g̊ ſic̃ ꝛ illi ꝯſiderãtes dixerũt: ꝛ ſi

cipiemus a cõitatibus dicentes ꝙ cõitas in qua con-
ueniunt hec quinqꝫ:eſt h.ſ.ꝙ nulla ſint.ſ.predicabi-
lia de pluribus:ſed oia conueniant in alio.vz.q2 qc-
quid predicatur de predicato eorum vt de ſubiecto:
illud idem predicat̃ de ſubiecto eoꝝ. Natura enim
generis gnãliſſimi predicat̃ de omni eo de quo p̃di-
catur genus ſubalternuz:ſilr̃ genus differẽtie ⁊ dr̃ia
dr̃ie:ſimilr̃ id quod p̃dicatur de ꝓprio ⁊ accñte: colo
ratum eni qd̃ eſt genus albi predicat̃ de ſocrate al-
bo.Silr̃ viſibile qd̃ eſt accidens albo predicatur de
ſocrate albo:qm̃ p̃dicat̃ de eius accidente cõi:dr̃ eni
omne album viſibile.ſilr̃ autem mutatio que eſt ge-
nus riſibilis:oia enim h predicant̃ vniuoce:etenim
de quo predicãtur attribuunt nomẽ ſuum ⁊ diffini-

Pria cõitas ge
neris ⁊ dr̃ie.

tionem.¶ Genus autez ⁊ differentia conueniunt in
vuigato:natura eni generis dz predicari de ſpẽbus:
ſed ſi nõ fuerit neceſſe:non tam̃ erit impoſſibile:ſilr̃
nõ eſt impoſſibile naturaz dr̃ie predicari de plurib⁹
ſpeciebus:ſed eſt qd̃dam ↄtrariũ huic qd̃ iam expe-
diuimus in p̃dictis.¶ Exẽplum autẽ huius poſue-
runt rõnale qd̃ contineat multas ſpẽs:⁊ tu noſti qd

Dãnat exẽpluz
Porphyrij.

ſit in hoc:qr̃ ſicut noſti non bene fecerũt:in ponẽdo
hoc exemplum rõnale:q̃uis.n.ↄtineat plures ſpẽs:
non tamẽ ille ſpẽs propinque ſunt illius:ſed ſũt ſpe-
cies vnius ſpeciei quã ↄſtituit rõnale quum adiun-
gitur aiali.¶ Si aũt nolunt hoc dicere de ſpẽb⁹ ꝓ-
pinquis:ſed de ſpẽbus quibuſcũqꝫ:tũc oportet vt nõ
obliuiſcantur huius cũ aſſignant cõitatem inter ge-
nus ⁊ ſpeciem:aliqua eni ſpẽrum eſt que cõtinet plu
res ſpecies. Ipſi vero non ponũt hꝰ cõitatem eẽ iter
genus ⁊ ſpẽm.

2 cõitas gñis ⁊
differentie.

¶ Cõitas autez ſcd̃a diuulgata eſt h
ꝙ genus ⁊ dr̃ia ↄueniunt in hoc ꝙ qcqd predicat̃ de
iſtis in qd predicat̃ etiã de illis ſpẽbus que contineñ-
tur ſub ipſis. Tu autez noſti ꝙ h cõitas nõ eſt ꝓpria
generis ⁊ dr̃ie:ſed eſt cõis etiã alijs. Si autẽ dr̃ ꝙ id
qd̃ predicat̃ de illis in qd predicat̃ ẽt (de his ſpẽb⁹
que ↄtinẽtur ſub illis) in qd:hoc oſtendit manifeſte
qd̃ dcm̃ eſt:⁊ tamen ſi diceret̃ veꝝ eſſet:ſi intelligat̃
predicari in quid aliud q̃ꝫ p̃dicat̃ ad interrogationẽ

3ª cõitas eorũdẽ.

per qd ſicut in ꝓmo oſtẽdemus.¶ Cõmunio ve-
ro tertia diuulgata eſt h:ꝙ deſtructio eoꝝ cã eſt de-
ſtructionis ſpẽrum que ↄtinent ſm̃ idez tp̃s. Deſtru
cta eniz aialitate ⁊ rõnalitate deſtruit̃ hõ ⁊ equ⁹ ⁊c̃.
Hec aũt cõitas conſequens eſt ad aliam cõitatez q̃
eſt radix:hoc eſt:q2 vnũqd̃qꝫ eoꝝ pars eſt ſpẽi ⁊ con
tinens ipſaz:hec ergo eſt radix ⁊ illa eſt ramus:⁊ h ẽ
propria cõitas inter genus ⁊ dr̃iam:q̃ non inuenit̃ in

Pria ꝓpetas ge
neris ⁊ dr̃ie.

alijs.¶ Proprietatu vo qbus dr̃t genus ab alijs ꝓ-
ma diuulgata h eſt:q2 genus p̃dicatur de plurib⁹ q̃ꝫ
dr̃ia ⁊ ſpẽs ⁊ ꝓprium ⁊ accñs:ſed hoc ꝙ p̃dicatur de
plurib⁹ q̃ꝫ ſpẽs dr̃ia ⁊ ꝓpriũ manifeſtum eſt:ꝓpetas

Obio quã ñ ſol-
uit.

eni ꝓpria eſt vnius ſpẽi tm̃.ſimilr̃ ⁊ dr̃ia.¶ De acci
dẽte aũt nõ ita pz per ſe:an debeat eẽ minus genere:

Poſſz dici ꝙ g⁹
de plib⁹ p̃dr̃ q̃ꝫ
accñs:q2 nullũ ẽ
gen⁹ qd ñ poſſit
p̃dr̃i a.ſ.min⁹ d̃ du
ab⁹ ſpẽb⁹.ſz dñ ẽ
aliqd accñs qd ñ
p̃t p̃dr̃i niſi d̃ vna
ſola ſpẽ:vt pz de
ſimitate ⁊ qbuſdã
alijs accñtib⁹ co
pulatis.

ꝓprietas eniz decẽ p̃dicamẽtoꝝ de qbus poſtea lo-
quemur ſunt accñtia cõia ſpẽbus eoꝝ:⁊ non ſunt in-
feriores generib⁹ in ſua cõitate. Eſt aũt quedã ex il-
lis cõior ⁊ maior ſicut h ꝙ ſuba ita eſt ꝙ non recipit
magis ⁊ minus:h.n.cõior eſt q̃ꝫ ſuba.¶ Si autẽ qs
dixerit ꝙ h negatio eſt que nõ ↄtinet intentionẽ ali-
quã:poſſumus inuenire cõicantia ⁊ accñtia que ſũt
cõiora vnoquoqꝫ p̃dicamẽtoꝝ:ſicut eſt vnũ ⁊ ens:⁊
ſicut incipe vel fieri.

2ª ꝓpetas eorũ-
dem.

¶ Dr̃ia aũt ſcd̃a q̃ aſſignat̃ iter
genus ⁊ dr̃iaz h ẽ:ꝙ gen⁹ ↄtinet dr̃iam in poᵃ. Cũ.n.
ↄſideraueris nãm ſubtaz gnãlitati:dr̃iaz eſſe nõ eſt
neceſſe:nec ĩpoſſe:ſed ei⁹ eẽ eſt poſſe:cui⁹ poſſitas ẽ poſ-
ſibilitas q̃ nõ eſt eq̃lis nãe generis:ſz in nã generis
remanat ei oppm̃:⁊ poſſitas alteri⁹ dr̃ie:⁊ h ẽ intentio
ↄtinẽtie:ↄtinens.n.dz adeq̃ri toti rei:⁊ ſuperexcedere
partẽ.

3ª ꝓpetas gñis ⁊
differẽtie.

¶ Dr̃ia vero tertia eſt ꝙ gen⁹ ꝑus eſt dr̃ia:ge-
neris.n.aliqñ iuenit̃ dr̃ia deſignata:aliqñ vero dr̃ia
non hz eẽ niſi in genere:⁊ ꝓpter h deſtructa nõ de-
ſtruit nãm generis.

Dubitatio.

¶ In his autẽ duab⁹ differẽtijs
eſt q̃dã dubietas:ꝙ q̃dã dr̃iaꝝ eſt extra generis na-
turaz:ſic̃ diuiſio in eq̃lia q̃ eſt dr̃ia paris:ſicut putat̃ ẽ
extra nũeꝝ.¶ Rñſio aũt ad h poſtea mãifeſtabit̃
al's.

Quarta ꝓpetas
gñis ⁊ dr̃ie.
Primũ argm̃ cõ-
tra ꝓprietatem.

¶ Quarta aũt dr̃ia eſt:ꝙ dr̃ia p̃dicat̃ in q̃le qd:
genus vo in qd.¶ Sz h ſolũ dcm̃ non ponit dr̃iaz:
duob⁹ eni attribuere duas ꝓprietates diuerſas nõ ẽ
hoc ſignare dr̃iaz q̃ eſt iter ea:ſi qs eni diceret ꝙ dif-
ferẽtia iter platonẽ ⁊ ſocratẽ ẽ ꝙ h eſt ſenſibilis:ille
rõnalis:⁊ h eſt nauta:ille vo artifex:nõ ſufficit h ad
differẽdũ. Due eni ꝓprietates q̃ ſunt diuerſe in itel-
lectu fortaſſis eidẽ ↄuenire pñt:nec ẽ lõge qn plato
ſit ſenſibilis. Vñ q̃uis itellectus hꝰ diuerſus ſit ab
hoc ꝙ ſocrates ẽ rõnalis:non tñ iccirco opz vt pla-
to differat ab eo:non eni ipoſſe eſt ꝙ vnuſquiſqꝫ eoꝝ
cũ hoc ꝙ eſt ſenſibilis ſit ẽt rõnalis:ꝓprietates eniz
poſſibiles in intellectu:aliquãdo ↄueniũt in aliquo
hñte ꝓprietatem:ſicut nauta ⁊ artifex:ſed debz iter
illas vis eẽ negationis:ita vt ſenſibile comitet̃ non
eſſe rõnale:⁊ rõnale non eẽ ſenſibile.

Scd̃m argm̃.

¶ Deide h ꝙ
genus p̃dicatur in qd non ꝓhibet predicari in quale
quid ſm̃ p̃ncipia iſtoꝝ:nec ſm̃ eos eſt hic vis nega-
tionis:per id eni qd̃ ↄſtituit eſſe rei nõ eſt impoſſe rẽ
differre ab eo qd̃ non hz illud eẽ:ita vt ⁊ ſz h quo in
eo ↄuenit̃ p̃dicet̃ in qd:⁊ ſm̃ hoc ⁊ per illud quo di-
ſtinguitur p̃dicetur in quale qd. Vñ non eſt impoſſi
bile genus alicuius eẽ dr̃iam etiã:duob⁹ reſpectib⁹:
ſi dr̃ia que queritur fuerit hec. Non aũt ꝓuenit im-
poſſibile ex hoc ꝙ genus alicuius ſit eius dr̃ia:ſeu ꝙ
dr̃ia alicuius ſit genus alterius:hoc non eſt impoſſe
ſm̃ ꝙ itelligo:ſicut ſenſibile quod eſt genus aliquo
mõ audictis ⁊ videtis ⁊ ẽ dr̃ia alr̃.¶ Si qs aũt dixe-
rit ꝙ vnũ aliqd aliqñ ẽ gen⁹ ⁊ dr̃ia alicui⁹:ſz q̃uis
ſit genus ⁊ dr̃ia alicui⁹:tñ reſpectus quo eſt genus
eſt reſpectus quo eſt dr̃ia:⁊ dixerit nos non velle ni-
ſi oſtẽdere dr̃iam que eſt inter duos reſpectus: quo-
ruz vnus vocat̃ gnãlitas:⁊ alius differẽtialitas:non
aduerſabimur ei:nec ↄtendemus cũ eo de appella-
tione:alius eſt eni hic ab eo cũ quo nobis ſermo eſt:
noſter eni ſermo cũ eo eſt q dicit ꝙ nomẽ generis ⁊
dr̃ie ſignat duas naturas diuerſas:ita vt nihil vnuz
ſit appropriatũ duabus naturis ſm̃ vnũ ſubm̃:ſz po
nit vnã duaꝝ naturaꝝ competentẽ vni duaꝝ predi
cationũ:⁊ alteram alij p̃dicationi.¶ Modus autẽ
ſm̃ quẽ proceſſimus in oſtẽdẽdo id qd̃ eſt p̃dicabile
in qd ⁊ p̃dicabile in q̃le qd oſtẽdet tibi ꝙ p̃dicabile
in qd nõ ẽ p̃dicabile in q̃le qd. h ḡ diffõ nõ ẽ eo mõ
ſtabilis.

Obiectio.

¶ Põt aũt aliqs dicere nobis:vos iaz ſepe
apte dixiſtis ꝙ dr̃ia aliqñ p̃dicat̃ i qd:⁊ p̃cipue i liº.

Solutio.

dmõſtratiõis.¶ Cõtra quẽ dicem⁹ qm̃ itereſt inter
h qd̃ dicim⁹ aliqd p̃dicari i qd.⁊ aliqd p̃dicari q̃ſi in

Aliud ẽ p̃dr̃i i qd
⁊ aliud ẽ p̃dr̃i qua-
ſi in qd.

qd:ſic̃ itereſt iter h qd̃ dicim⁹ eẽ.⁊ h qd̃ dicim⁹ cõti-
neri in eẽ.¶ Predicabile.n.q̃ſi in qd eſt oẽ id qd̃ cõ
tinet̃ in intẽtiõe facta de eẽ:⁊ illud ſolum nõ ſignat
eſſe.¶ Predicabile in quid eſt id ſoluz quod rñdet̃
ad quid. Differentia vero ↄtinet̃ in eſſe ⁊ q̃ſi in qd:
quoniam eſt pars eius quod reſpondetur ad quid:
ſed in quibuſdam ⁊ non in alijs: genus vero ſem-
per ſignificat quid eſt:ſemper enim monſtrat prin-

cipium rei eſſentie. ¶ Differētie vero fortaſſis ſunt cōparatiōes ꝛ relōnes ad actiones ꝛ paſſiones ꝛ ad alia: ꝛ pp hoc ponit genus cōueniētius iſtis reſponſioni ad qd. ¶ In quibus verbis duplex eſt error: vnus ꝙ dr̄ie que ſunt hꝰ nō ſunt coſtitutiue: ſed comitātes. Alius. q2 cū aliqd differt ab alio: oꝫ vt illō habeat dr̄iam illam tm̄ ꝛ non aliud. Si aūt dr̄ia ponitur ſolo vbo vno maiore ꝛ meliore parte verbi: vt verbi grā. dicat genus eſſe cōuenientius reſponderi ad quid ꝙ dr̄ia: tunc diuerſitas nō erit ꝑm h: ſꝫ ſm aptitudinem que eſt in vno eorꝫ ꝛ nō in altero. Si autē hoc fecerint erit hic deuiatio a certitudine dmōſtrandi ad aliud aliqd relm accidētale. Si autē hoc nō fecerint erit inter genus ꝛ aliquas illarū dif-

Quinta ꝓꝑetas gn̄is ꝛ differētie. ferentia in diffōne. ¶ Dr̄ia autē que eſt poſt hāc eſt hec: ꝙ de generibus ſpēs non habent niſi vnum.

Obiectio. ¶ In hoc aūt dicto abſolute error eſt: nam ſi accipiꝰ modo qualicūqꝫ genus nō propinquum ꝛ ꝯtinuum tantū: inueniūtur etiā vni ſpēi genera multa: genera eniꝫ diuerſa cōitate aliquādo ſunt multa vnius.

Solutio. ¶ Sed non oīa ſunt vere genera illius: q2 quedā illoruꝫ ſunt genera generis ſui. Silr̄ aliqn̄ inueniuntur dr̄ie multe diuerſe in ordie: ſed vere nō ſunt differētie alicuius: naꝫ quedā eaꝝ ſunt differentie ſui generis. ¶ Sicut exēplum qđ poſuerunt. ſ. rōnale nō eſt propinqua dr̄ia hoīs: ꝑm ꝙ ordinauerunt diuiſionē ſuā: ſed eſt dr̄ia ſui generis: ꝛ ꝑm hāc ſniam non ē eiꝰ dr̄ia ꝓpinqua niſi mortale. ¶ Hoc aūt ꝑm exēpluꝫ eoꝝ vnū eſt. ſicut eni genus ꝓpinquuꝫ qđ nō eſt generaliſſimū (ꝑm eius exēplum) eſt vnū: ita ꝛ dr̄ia ꝓpinqua (que non eſt dr̄ia generis) ꝑm eoꝝ exēplū ē vna qđ eſt mortale. Sed ī his locis pn̄t īueniri alia exēpla: ſicut ſenſibile ꝛ mortale. volūtate autē ſunt ꝑm ꝙ videꝰ due dr̄ie ꝓpinque: aīalis ergo genus ꝓpinquuꝫ non eſt niſi vnū: ꝛ differentie ꝓpinque aliquādo ſunt plures ꝙ vna. ¶ Itē eſt hic alius error: ſcꝫ q2 plura ſunt genera: quoꝝ alia ꝯtinenꝰ in alijs: donec vltimū habeaꝰ vnum genus: plures aūt dr̄ie ſegregate ſunt: nec ꝯtinētur alie in alijs: ſed ſufficere

Sexta ꝓꝑetas gn̄is ꝛ differētie. verbis in hoc alteriꝰ eſt doctrine. ¶ Dr̄ia vero que eſt poſt hāc: h eſt: ꝙ genus eſt ſicut mā: dr̄ia vero ſicut forma. ¶ Plenior aūt ſenſus huius eſt vt dicaꝰ

Qꝛ genꝰ nō ſit mā lꝫ ſit ſicꝫ mā. vide Auer. ꝓ meta. c. 17. ꝙ idē eſt: ſicut mā ꝛ non mā: mā. n. non predicaꝰ de compoſito qđ ꝯpoſitum ſit ipſa: genus vero ꝑdicaꝰ de ſpē: ita ꝙ ſpēs ē ipm: mā etiā ſubiectis duabꝰ formis diuerſis non cōparaꝰ ad vtraſqꝫ: niſi in duobꝰ tēporibꝰ: genus vō ꝯtinet vtraſqꝫ dr̄ias oppoſitas in eodē tēpore. ¶ Sūt aūt hic alie dr̄ie: que nunc differuntur als dicēde: qm̄quidem genus non eſt mā: nec dr̄ia eſt forma: ſed ē ſicut mā: eo ꝙ nā eiꝰ in intellcū eſt recipiens dr̄iam cui quū aduenit dr̄ia fit ipm aliquid exn̄s in actu: qualis ē diſpō māe ꝛ forᶜ. ¶ Qm̄ aūt eſt genus dr̄ie ſicut ē mā forme: ꝛ differentia eſt generi ſicut forma materie patet.

Prima cōitas gn̄is ꝛ differētie. PRima diuulgata iter genus et ſpēm eſt cōitas quā habebat cū dr̄ia: qm̄ vtraqꝫ priora ſūt eis de qbꝰ ꝑdicanꝰ. ſ. eis quoꝝ ſūt ge-

2ᵃ cōitas. nus ꝛ ſpēs. ¶ Scđa ē cōitas gnālis: ſcꝫ vnūqđqꝫ eoꝝ ē vniuerſale: ꝛ qui hanc cōitatem aſſignant indicant ꝙ h cōitas eſt generalis quā iteruꝫ reperit. Si autem hic aliter voluit accipi vniuerſale: tunc debꝫ intelligi preter vniuerſale abſolutum. ſ. ꝙ eſt cōe eſſe ſuoꝝ

Prīa dr̄ia gn̄is ꝛ ſpēi. ſingularium. ¶ Prima quoqꝫ differentia ē illa quā habebat cuꝫ differentia. ſ. q2 ſpēs ꝯtinetur ſub genere: genus autem non continetꝰ ſub ſpē.

¶ Item alia dr̄ia (2ᵃ dr̄ia.) in qua eſt ſenſus idem eſt: q2 natura generis eſt prior natura ſpēi: ꝛ hoc q2 poſita natura generis non ponit naturā ſpēi: ſed deſtructa deſtruit nāꝫ ſpēi: deſtructa vero nā ſpēi non deſtruit nām generis: ſꝫ poſita ponit. ¶ Iteꝫ alia dr̄ia affinis iſtis ē: (3ᵃ dr̄ia.) q2 genꝰ ꝑdicaꝰ de ſpē vniuoce ꝛ vniuerſalr̄: ſpēs vero nō ꝑdicatur de nā generis vniuerſalr̄. ¶ Sed h differentia includitur in dr̄ia continendi ꝛ non ꝯtinendi: nec eſt de differentijs que ſunt in vi negandi ꝛ affirmandi ꝑncipalr̄: hoc eniꝫ eſſet ſi diceretꝰ ꝙ genus ꝑdicatur de ſpē vniuoce ꝛ vniuerſalr̄: ꝛ deinde h proprietas remoueretꝰ a ſpē: h autem non negatur a ſpē ꝑm hunc modum: ſed aliter: ſed q2 nō predicatur de genere vniuoce ꝛ vniuerſalr̄: hoc auteꝫ negatm̄ nō eſt illud affirmatū. forma vero huius dr̄ie h eſt: ꝙ ſpēs nō eſt pars generis in eo ꝙ hꝫ genus erga ſpeciem.

¶ Item alia differētia eſt (4ᵃ dr̄ia.) ꝙ vnūquodqꝫ generis ꝛ ſpēi excedit alteruꝫ eo modo quo alteꝝ non excedit alterum: genus eniꝫ excedit ſpēm vniuerſalitate: cōtinet autem multa alia ſubiecta preter ſubiecta ſpēi. (Hoc intellige đ cōtinētia actualiꝫ ꝛ nō đ poteſtatiua.) Species vero excedit genus in intētione: ꝯtinet eni in ſe intētionem generis ꝛ inſuper intētioneꝫ dr̄ie: ſicut eniꝫ aīal ꝯtinet ſub ſua vniuerſalitate hominē ꝛ qđ non eſt homo: vt qđ eſt preter humanitateꝫ. Similr̄ homo ꝯtinet in ſua intētione aīalitatē ꝛ aliam intentionē vltra animalitatē. ſ. rationalitatē.

¶ Itē (5ᵃ dr̄ia.) alia dr̄ia quaſi exorta ab illa eſt ꝙ inter ſpēs non ē genus gnāliſſimuꝫ: nec inter genera ē ſpecialiſſimū: ꝗuis in vnoquoqꝫ ſit mediū.

¶ Genus vō ꝛ ꝓpriuꝫ (Prima ꝯuenientia gn̄is ꝛ ſpēi.) ꝯueniunt in hoc ꝙ predicanꝰ de ſpē ꝛ ꝯſequunꝰ ad eam: qm̄ poſita ſpē ponitꝰ proprium. h autem conuenientia aliquādo eſt cū alio preter propriuꝫ: ꝯuenit eni in h cū ꝓprio cōi. ¶ Itē alia cōitas ē (Scđa ꝯuenientia gn̄is ꝛ ꝓpꝛij.) ꝙ nā generis ꝑdicaꝰ de ſpēbus ſub ſe ꝯtentis equalr̄: ſpēs eniꝫ aīalis equaliter ſunt aīalia: nec recipiūt magis ꝛ minus. Silr̄ etiā ꝓpriuꝫ vt riſibile de ſingulis hoīum.

¶ Hec aūt cōitas (Impugnat latēter porphyriū. Primo.) ſi deſignaretur in cōitate que eſt inter genus ꝛ ſpeciē ꝛ dr̄iam melius eſſꝫ: ſed ibi pretermiſſum ponit hic. ¶ Quāuis non ꝯueniat omni (Scđo.) proprio. Uerecūdia eniꝫ in effectu ꝓpria eſt hoī que non ē equalr̄ ī illis. Silr̄ multa alia in alijs. ¶ Quā (Tertio.) aūt rationē ꝑpoſuit hic hō: vel quā inductionem ad demōſtrādū ꝙ ꝓpꝫ ē ita conſidera: nec poſuit niſi vnū exēplū de h: qui modus demōſtratiōis nō ē doctrinalis in declarādo id qđ nō ē ꝑ ſe notuꝫ. ¶ Hoc (Declaꝛ đ gn̄s ꝓpꝛijs eſt veꝝ ꝙ nō ſuſcipiūt magꝭ aut minꝰ: ꝛ đ qbus non.) tm̄ certe veꝝ ē in aliqbꝰ ꝓprijs nō in oībꝰ q̄ ſunt ꝓpria aptātia ꝛ ꝯn̄tia formas: ꝛ q̄ hn̄t ſpēs oēs ꝛ ſemper. Propria vō ſubalia que ꝯſequunꝰ mās pluriuꝫ recipiūt magis ꝛ minus. ¶ Sꝫ qui h dixit: q̄ſi oblitus huiꝰ: in ſequētibꝰ ꝯtrariū ponit eius: cuꝫ aſſignat propriū eius modi cui nō ꝯuenit h dr̄ia ſicut poſtea ſcies.

¶ Iteꝝ ē alia cōitas. (Tertia ꝯueniētia gn̄is ꝛ ꝓpꝛij.) ſ. ꝙ vnūqđqꝫ coꝝ predicatur de ſuis inferioribus vniuoce ꝛ nomine ꝛ diffinitione: ꝛ etiaꝫ poſſet dici de alijs preter ipa. Quiſqꝫ autem audierit h ꝛ intellexerit ꝛ cōnexerit: debebit non obliuiſci eius qđ dicitur in libro cathegoriarū: cum putatur ꝙ predicatum vniuoce eſt ſubſtantiale tm̄.

¶ Prima aūt dr̄ia (Prīa dr̄ia gn̄is ꝛ ꝓpꝛij.) h eſt ꝙ genus prius ē eēntialiter: ꝓprium vero poſterius: ꝓpriuꝫ. n. nō fit niſi cū ſit ſpēs: ꝛ ꝓuenit aut ex mā: (Propriū quarto mō triplex.) ſic latitudo vnguium vel aliud huiuſmodi: aut ex forma ſicut perceptibile doctrine: aut ex vtroqꝫ vt riſibile. ¶ Scđa vero (Scđa dr̄ia gn̄is ꝛ ꝓpꝛij.) dr̄ia eſt ꝙ genus continet multas ſpēs: ꝓprium ve-

3. drīa. ro non niſi vnā certā. ¶ Tertia drīa eſt q̄ gen⁹ pre/
dicatur de vnaq̄q̄ ſpē vlr̄ ⁊ non ꝯuertit̄: nō eniʒ dr̄
q̄ oē aīal eſt hō: ſicut dr̄ q̄ ois hō eſt aīal: proprium
vō ꝯuertit̄: ois.n. homo aptus natus eſt ridere: ⁊ om
ne aptū ad ridendū eſt homo: h̄ aūt drīa eſt inter ge
.4. drīa. nus ⁊ ꝓpriū cōe ſubale. ¶ Poſt hanc aūt ſequit̄ alia
drīa que ꝯtinet̄ in ea.ſ. q̄ q̄uis ꝓpriū hēat ſpēʒ: ⁊ ſp
ſicut hʒ genus: non tñ hʒ illō alia ſpēs: ſicut hʒ gen⁹.
.5. drīa. ¶ Item alia drīa que elicit̄ ex pma.ſ. q̄ ex gn̄e dſtru
cto deſtruit̄ ꝓpriū: ſed non ꝯuertit̄. ¶ Si quis autē
voluerit accipere hāc drīā pter drīaʒ que eſt ſcʒ pri⁹
⁊ poſterius non deerit ei rō: ſed erit ei laborioſum.
Drīa ꝯuenien/tia gn̄is ⁊ accn̄s. ¶ Genus vero ⁊ accn̄s cōueniunt in hoc q̄ vnūq̄dq̄
eoꝝ p̄dicat̄ de pluribus. ¶ Sed h̄ cōicatio eſt gn̄a/
lis: q̄ ſi ſaltē diceret plurib⁹ drn̄tibus ſpē aſſignaret
cōitatē ꝓpriā iter genus ⁊ accn̄s tm̄: licʒ non aſſigna
Pria drīa gn̄is ⁊ accidentis. ret aliā cōitatē. ¶ Prima vō drīa eſt q̄ genus pus ē
ſpē: ſicut iaʒ noſti: ſpēs vō poꝛ eſt eo qō ei accidit. Si
eniʒ qō ei accidit ꝓuenit ab ei⁹ ſpālitate: tūc ſpālitas
iam ꝯſtituta eſt ex drīa: ⁊ deinde accidit ei qcqd acci
dit qō iā apte expoſuimus. Si ergo fuerit de accn̄ti
bus extrinſecus: ſpēs pus erit iam facta ſubm ⁊ apta
ad recipiendū ipſum accn̄s extrinſecus. h̄ aūt drīa ē
Scda drīa. etiam inter genus ⁊ ꝓpriū. ¶ Itē alia drīa eſt.ſ. q̄ ea
que ſunt ſub gn̄e ꝯueniunt in eo eq̄lr: que vero ſunt
ſub accn̄te nō ꝯueniunt in eo equalr̄. ¶ Hec autem
aſſignatio deformata eſt: oſtendimus.n. drīā que eſt
inter ſuba eoꝝ: ⁊ eſt iteꝝ opus oñdere drīā iter ipſa.
¶ Cōuenientius aūt eſſet dicere q̄ genus nō p̄dica/
tur de ſuis inferioꝛibus niſi cauſalr̄: accn̄s vero eq̄li
ter: ⁊ eſſet drīa cognita in pma aſſignatōe: deberet.n.
dr̄e q̄ accidentia aliqñ predicant̄ ineq̄lr̄: vel ſi non
q̄ oīa accn̄a p̄dicent̄ ineq̄lr̄: ſicut q̄drangulus ⁊ triā
gulus ⁊ ſilīa: cuius lectio facit opiari q̄ omne accn̄s
Obo. p̄dicet̄ ineq̄lr̄. ¶ Conſidera ḡ ex hoc q̄ poſtq̄ acci
dentiū aliqua pñt p̄dicari ieq̄lr̄: qs ꝓhibebit etiaʒ h̄
Solo. fieri in ꝓprys. ¶ Et foꝛtaſſis pp hoc q̄ accn̄s ē com
munius: ꝓpriū vō par: attribuit̄ iſti qō non attribui
3 drīa gn̄is ⁊ accidentis. tur illi. ¶ Poſt hāc vō ſeq̄t̄ drīa.ſ. q̄ accn̄tia exiſtūt
in indiuiduis pncipalr̄: gn̄a vero ⁊ ſpēs ſunt poꝛa in/
diuiduis. ¶ Hec q̄q̄ drīa obliq̄ ē ⁊ iuoluta: ōberet
eni dicere q̄ accn̄a ſunt in indiuiduis pncipalr̄: gn̄a
vero ⁊ ſpēs nō ſunt in idiuiduis pncipalr̄: aut dicere
q̄ gn̄a ſunt prioꝛa ſpēbus: accn̄tia aūt non. Quis .n.
ꝓhibet qñ aliqd ſit pmū: vt habeat eē pncipaliter:
.4. drīa gn̄is ⁊ accn̄tis. ¶ Itē alia drīa eſt q̄ accidentia predicant̄ de indiui/
duis nullo mediāte in quo ꝯueniant: vt eſt ſpēs: gen⁹
vō foꝛtaſſis non ita predicat̄. nomē autē ſpēi nō erat
ei nec̄e. Ipſe.n. non intendebat drīaʒ aſſignare niſi
.5. drīa. inter genus ⁊ accn̄s. ¶ Poſt hāc aūt eſt drīa q̄ gn̄a
predicant̄ in quid eſt: accidētia vō nō. h̄ ēt drīa ē in/
ter genus ⁊ proprium quam illic pretermiſit.
Cōueniētia drīe ⁊ ſpēi. ¶ Differentia aūt ⁊ ſpēs ꝯueniūt i hoc q̄ p̄dicant̄ de
ſub ſe ꝯtentis eq̄lr̄: ⁊ in hoc q̄ ſunt ſubalia: ſed h̄ con
uenientia eſt inter genus ⁊ drīā quā ibi pretermiſit.
Pria drīa inter drīaʒ ⁊ ſpēm. ¶ Differunt aūt in hoc q̄ ſpēs p̄dicat̄ in qd: drīa vō i
Hō q̄nq̄ rn̄det ad q̄le d aīalib⁹: ſed per accn̄s. quale qd. hō.n. q̄uis ꝯgrue reſpondeat̄ ad q̄le ex ani
malibus: h̄ tñ nō habet pncipalr̄: nec ex ſeipſo: ſʒ cā
rationalis qō iam dudū pertractatum eſt. ¶ Diffe
.2. drīa. rentia ſcda eſt. q̄ ſpēs non p̄dicat̄ niſi de plurib⁹ dif/
Nota limitatōēʒ hāc: q̄ abſolute loquendo h̄ drīa eſſet falſa: ⁊ ſic i/tellige poꝛphy/rium. ferentibus nūero tm̄: drīa vero plurimū: aut frequē
tius predicat̄ de plurib⁹ drn̄tibus ſpē. ¶ Que diſcre
pātia ē iter drīā ⁊ ſpēʒ ſpāliam: ñ iter drīā ⁊ ſpēʒ abſo
lute. ¶ 3a vō diſcretia ē q̄ drīa ē poꝛ ſpē: ⁊ poſuit exēm
.3. drīa. huius ſcm deſtructionē dicens q̄ rōnale ſublatū re/

mouet hoīem: ſed non remouet̄ ſublato hoīe: angel⁹
enim rationalis. ¶ Nec poſuit drīam ⁊ ſpēm q̄ ſunt Nota declaratōēʒ quia expoſitores poꝛphyrij aliter exponūt hoc.
ſimul: ſed accepit drīā gn̄is hoīs ⁊ ꝯpauit hoī. Sʒ ſi
aliqs diceret q̄ ſpēs eſt prioꝛ drīa que eſt rōale: eſſet
deuius a veritate. ¶ Silr̄ ſi hic poneret drīaʒ ⁊ ſpēʒ
que ſunt eq̄les: drīa eſt prioꝛ ſpē ſcm hoc q̄ eſt cau/
ſa eius: pp quā dʒ hr̄e eſſe: cuius ꝯparatio ad ſpēʒ eſt
ſicut ꝯpatio foꝛme ad cōpoſitū. ¶ Item aſſignauit
aliā drīam dicens q̄ due drīe aliquādo cōueniūt ad .4. drīa.
ꝯſtituendā vnam ſpēm: ſed due ſpēs non cōueniunt
ad ꝯſtituendā tertiā ſpēm: ⁊ poſuit exemplū duaruʒ
drīaꝝ rōalis ⁊ moꝛtalis. Conſtat aūt has non eſſe eq̄
les in oꝛdine: ſicut iam expoſuimus. ¶ Hec aūt di/ Duplex itellcūs hꝰ drīe.
ſcrepantia dr̄ ex vno duoꝝ reſpectuū.ſ. aut vt quum
ponant̄ due drīe ad modū dictū.ſ. ſenſibilis ⁊ mobil̄
voluntate: aut vt dicat̄ q̄ due drīe diuerſe in oꝛdine
quū ꝯueniunt ex eaꝝ ꝯuētu cū eo cū quo ꝯueniunt
ꝓuenit alia ſpēs diuerſa ab vnaq̄q̄ illaꝝ. Due vō ſpe
cies diuerſe in oꝛdine non ꝯueniūt: vt ex eis ꝓueniat
ſpēs alia pter vnāquāq̄ illaꝝ. cōioꝛ.n. ex illis eſt ꝗs
minus cōis: comitatū vō nō eſt aliqō ꝯflatum ex ea/
rum ꝯcurſu: ſed id qō eſt ex vna eaꝝ: due vero ſpēs
diuerſe que non ſunt diuerſe in oꝛdine non ꝯueniūt
vllo modo. ¶ Poteſt aūt aliqs dicere q̄ rationale ⁊ Obo pma.
moꝛtale ſunt in ſe due ſpēs aliq̄ꝝ reꝝ: q̄uis non ſint
due ſpēs hoīs: ꝯuenienter vero fecerunt ſpeciem.
¶ Silr̄ multe nāe diuerſe ſpē cū ꝯueniūt prouenit ex
eaꝝ cōuentu tertia ſpēs: ſicut ex dualitatis: ⁊ ternali Scda.
tatis ꝯuentu fit qnarietas: que eſt ſpēs tertia ab illis.
¶ Ad h̄ rñdemus q̄m intentio ꝯſiderādi hꝰ diſcrepā
tiam alia eſt ab hac nr̄a: eteniʒ intētio eſt h̄ de alys q̄ Solō pme.
p̄dicant̄ de alys qbus ſunt cōia. Cū aūt fuerint drīe
vt rōale moꝛtale que p̄dicant̄ de aliqb⁹ ſubtis: ⁊ cū ve
nerint faciant qōdā tertiū qō erit vnū ex ſpēbus illa
rum reꝝ. Ille aūt res erunt illis: ſicut indiuidua ſūt
ſubta ſpēꝝ: eſt aūt ſic rōale aīal intra eſſe illoꝝ indi
uiduoꝝ: ſed non eſt intra eſſe rōale vel moꝛtale. Vñ
rōale ⁊ moꝛtale nō ſunt due ſpēs cōparatione illoꝛū:
q̄uis p̄dicent̄ de illis: aliogn eſſent media inter ipſa
indiuidua ⁊ genus qō eſt aīal: etenim due ſpēs ſuba/
les non due drīe diuiſiue. ¶ Iam ḡ in drȳs inueniū
tur due drīe ꝯſtituētes vnā ſpēm cōem ſubtis qō nō
inuenit̄ in ſpēbus. ¶ Sed q̄ ſint ſpēs diuerſe ex q̄ꝝ
ꝯcurſu fiat ſpēs: cuius ſubm ſit preter ſubta illaꝝ: h̄ Innuit ſolōnem ſcde.
non negat̄. ¶ Drīa vero ⁊ ꝓpriū ꝯueniunt in h̄ q̄ p̄/ Pria ꝯueniētia drīe ⁊ ꝓprij.
dicant̄ de ſub ſe ꝯtentis equalr̄. Debes aūt ſcire hoc
non ꝯtingere niſi in aliqbus ꝓprys: ex quibus eſt ꝓ/
prium cōe qō eſt ſp ⁊ foꝛmale. Riſibilia etenim oīa
riſibilia ſunt equalr̄: ſicut rōalia ſunt equalr̄ rōalia.
¶ Et ꝯueniunt in hoc q̄ oīa hn̄t illa ⁊ ſemper. h̄.n. Scda ꝯueniētia.
ēt hʒ ꝓpriū cōe ſp inherens. ¶ Differunt aūt in hoc Pria drīa ꝓprij ⁊ drīe.
q̄ ꝓpriū veꝝ non eſt niſi vnius ſpēi. Drīa vero aliqñ
multaꝝ: tu aūt iam noſti hoc. ¶ Poſt hāc ſequitur Scda drīa.
alia drīa quaſi eadē vel ꝯſilis.ſ. q̄ drīa aliqñ nō p̄di/
catur ꝯuerſim: non enim dr̄ q̄ eſſe rōale eſt hō: vera
aut ꝓprietas ꝯuertit̄. ¶ Conueniunt aūt drīa ⁊ acci Cōueniētia drīe cū accn̄te iſepa/bili.
dens inſepabile in hoc q̄ ſubm ſp hʒ illa. ¶ Sʒ dif/
ferunt in hoc: q̄ drīa ſp ꝯtinet id cuius eſt drīa: ſʒ nō Pria drīa iter drīaʒ ⁊ accn̄s.
ꝯtinet̄ ab eo. ¶ Dixit ēt vir ille: q̄ accn̄a ꝯtinēt alia
preter illa que hn̄t: ex hoc q̄ ſunt cōia: ⁊ ꝯtinētur ab
illis: eo q̄ ſubm non eſt ꝓprie receptibile alicui⁹ coꝛū
qō eſt in illo: ſed eſt ſubʒ alterius: ⁊ iō ꝯtinet illud: ſi/
cut ꝯtinet accn̄s qō nō hʒ ꝓprie predicari de vno tm̄
ſuoꝝ ſubtoꝝ: ſed accidit alys. ¶ Oblitus āt fuit hꝰ Latenter carpit poꝛphyrium.
qō dixerat.ſ. q̄ vnū ſubm aliqñ multas hʒ drīas que

ↄueniunt in illo. ¶ Nomen aũt ↄtinendi eſt nomẽ ambiguũ nõ doctrinale:nec oꝫ agere de illo. ¶ Qđ aũt itelligit̃ ð mõ ↄtinẽdi qui attribuit̃ accñti ⁊ gñi: diuerſum eſt a mõ qui negat̃ ab eis. ¶ Erat aũt ali⁹ modus quẽ dicere meli⁹ fuerat.ſ.ꝙ accñs aliqñ ↄtinetur ⁊ aliqñ ↄtinet:ſubm eniꝫ ſm aliqđ eſt cõius ⁊ ſꝫ aliqđ minus cõe ſicut albũ qđ ſicut p̄dicat̃ ð alio p̄ter hoĩeꝫ:⁊ ſic hõ p̄dicat̃ de alio p̄ter albũ. Uñ nec oĩs hõ eſt albus:nec oẽ albũ eſt hõ:ſed aliqđ h⁹ eſt illud:⁊ aliquid illius nõ eſt hoc. ¶ Nec aũt diſcrepãtia eſt ab aliq̃b⁹ accñtibus non ab oĩbus. Attende ꝙ q̃ño poſuit accñs rei cui nõ eſt cõe extra vniuerſitatem accidentis:qđ in p̄dictis videbat̃ eẽ i ea ⁊ ex ea: hoc autẽ iõ ſic poſuit qm̃ accñti:a quo diſtiguit differentiam:attribuit necio ↄuenire ſpẽm ⁊ aliquid amplius:fortaſſis aũt noluit hanc diſcrepãtiã eſſe ab oĩ accñte ſed ab aliq̃. ¶ Itẽ alia ẽ:ꝙ nulla dr̃ia recipit magis ⁊ minus. ¶ Nõ.n.dr̃ie ꝓhibent̃ recipere magis ⁊ minus:qđ.n.eſt accñs non ꝓhibet̃ hr̃e hoc. hic aũt hõ abſolute dixit ꝙ accidentia recipiunt magis ⁊ minus ⁊ dr̃ia non. ¶ Itẽ alia diſcrepantia eſt:ꝙ differentialitas ꝓhibet oppoſitas dr̃ias hẽri in vno ſubiecto:ita vt idẽ ſit rõale ⁊ irrõale. accñtalitas aũt nõ ꝓhibꝫ hoc.ↄria.n.de accñtalibus ſepabilibus aliqñ hñt ſubm vnũ. ¶ Conuenit aũt ſpẽs cũ vo ꝓprio in hoc ꝙ de ſe ↄuerſim p̄dicãtur:⁊ in hoc ꝙ vtrũqꝫ ſp ſil' hꝫ eſſe. ¶ Dr̃nt ãt in hoc ꝙ id qđ eſt ſpẽs alic⁹ ſit genus alterius:ꝓpriũ vo nõ ſit ꝓpriũ alteri⁹. ¶ Nec aũt dr̃ia minus diſſoluta eſt:pᵐ quidẽ in p̄miſſis non ↄſiderauit dr̃iaꝫ que eſt inter ſpẽm que eſt ſub gñe: ⁊ aliud:ſed ſp intẽdit de ſpẽ ſpãliſſima: nunc aũt p̄termittit illud ⁊ intendit de ſpẽ q̃ eſt ſub gñe qđ adhuc paꝝ erat. ¶ Sꝫ ſi diceret ꝙ ſpẽs alicuius aliqñ ſit ꝓpriũ alteri⁹: ꝓpriũ vero nõ ſit ſpẽs:ↄueniens eẽt dr̃ia:ſed iudiciũ de ſpẽ eſſet falſum. ¶ Si vo diceret ꝙ ſpẽs alicuius ſit genus alterius: ꝓpriuꝫ aũt nulli⁹ ſit genus.Congrue diceret̃ hoc:ſed iudiciũ de ꝓprio eſſet falſum:ſed ſicut ſpẽs nõ ſpãliſſima ſit genus:ſimiliter ꝓprietas ſpẽi non ſpãliſſime ſit genus. Eſt.n. ꝓprietas ſupioris ſpẽi:⁊ eſt genus ſuaꝝ ſpẽꝝ: ſic color qui eſt ꝓpetas ⁊ genus. ¶ Si aũt dr̃et ꝙ ſpecies alicuius aliqñ ſit ꝓprietas alterius: ꝓpetas vero alicuius nõ ſit ꝓprietas alterius eſſet ↄueniẽs. ¶ Alia dr̃ia eſt ꝙ ſpẽs prior eſt i eſſe:ꝓprietas vo poſterior: ⁊ hoc eſt itelligibile ⁊ ↄcedẽdũ. ¶ Deinde ſubiũxit aliã dr̃iaꝫ.ſ.q2 ſpẽs ſp eſt in actu: ꝓpriũ aliqñ. ¶ Sꝫ hic eſt ↄrietas.Si.n.vult dicere ꝓpriuꝫ:vt qđ eſt in effectu:tunc iam declinabit a via per quã incedebat vſqꝫ mõ:ſi vo dixerit ꝓprietatẽ aptitudinẽ nãlem:ħ ſp eſt in actu. ¶ Silr ħ dr̃ia.(ſi vã ẽ.) deberet ẽt poni inter genus ⁊ dr̃iã cũ ꝓprio. ¶ Itẽ alia dr̃ia ꝙ eorum diffõnes ſunt diuerſe. ¶ Sed ħ dr̃ia cõis eſt oĩbus:⁊ non ẽ ꝓpria tm̃ iter ſpẽm ⁊ ꝓpriũ. ¶ Spẽs vo ⁊ accñs ↄueniunt in hoc ꝙ ſunt vlia.Et dixit nõ eſſe multa in q̃bus ↄueniũt eo ꝙ ſunt nimis diſtantia. ¶ Dr̃ia vo ħ eſt:ꝙ illa eſt in eſſe:hoc aũt nõ. ¶ Et ꝙ vniuſcuiuſqꝫ ſube ſpẽs vna eſt:accñs vo non ẽ vnuꝫ. ¶ Sed ⁊ ħ dr̃ia inuenitur inter genus ⁊ accñs:⁊ inter ſpẽm ⁊ ꝓpriũ. ¶ Et ꝙ ſpẽs prior eſt accidente in eẽ intellecto. ¶ Et ꝙ ſpẽ ſubiecta eius eq̃lr ꝑticipant:accidente vo nõ:q̃uis ſit iſepabile:vt nigredo ethiopis. ¶ Propriũ vo ⁊ accñs iſepabile cõueniunt in ħ ꝙ ſp hñtur a ſubtis. ¶ Sed dr̃ia nõ debuerat p̄termitti inter ſpẽm ⁊ accñs iſepabile. ¶ Dr̃nt ãt in hoc:ꝙ ꝓprietas eſt vnius tm̃ ſpẽi:accñs vo iſepabile ẽ pluſqꝫ vnius ſpẽi:ſicut nigredo ethiopis ⁊ corui. Debet aũt hic reminiſci eius qđ dixit i pᵃ pte. ¶ Itẽ alia dr̃ia ꝙ accidens inſepabile eq̃lr non ꝑticipat̃:ꝓpriũ vero eq̃lr.tu autẽ ſcis quid ſit cauſa in ħ. ¶ De ſunt cõitates ⁊ dr̃ie diuulgate q̃s poſuit qui gnqꝫ vlibus primus libꝝ fecit:q̃bus nos ↄtenti ſumus iuxta ordinẽ ipſius. ¶ Quicquid aũt dixit de dr̃ijs que non ſunt cões p̄t corrigi:ſic vt dicat̃.v.g.ꝙ dr̃ia nõ ſolet ſic eẽ: ⁊ erit ħ corruptio ſue lectionis: ſed ħ non ſemper. ¶ Si.n.recte inceſſiſſet ðbuerat aſſignare cõitates q̃ ſunt inter gnqꝫ:⁊ deinde que ſunt iter q̃terna ⁊ q̃terna.Et deinde inter terna ⁊ terna.⁊ deide inter bina ⁊ bina. ¶ Silr debuerat p̄us aſſignare dr̃ias vniuſcuiuſqꝫ ad reliqua q̃tuor:⁊ deinde duoꝝ ad tria. Et deinde vniuſcuiuſqꝫ ad aliud ꝓprie. Et ſi diligenter iuiſſet:vt debuit non eſſet ibi cõitas vel dr̃ia iter aliqua duo q̃s p̄termitteret indiffinite ⁊ nõ aſſignaret eas iter alia duo:q̃ſi fortaſſe aſſignat̃:vbi p̄termiſit: ↄuenientius eſſet.

Corrigit dubiũ porphyrij.

.2. dr̃ia accñs ⁊ dr̃ie.
Cõtra porphy.

.3.dr̃ia.

Cõueniẽtia ſpẽi ⁊ ꝓprij.
Dr̃ia dr̃ia ſpẽi ⁊ ꝓprij.
Carpit porphy.

Corrigit dubiũ porphyrij.

2.dr̃ia ſpẽi ⁊ ꝓprij.
3.dr̃ia.
Cõtra porphy.

.4.dr̃ia.

Cõueniẽtia ſpẽi ⁊ accñtis.

Dr̃ie ſpẽi ⁊ accidentis.
Prima.
Scđa.
Tertia.
Quarta.

Cõueniẽtia ꝓprij ⁊ accñtis inſepabilis.
Dr̃ia ꝓprij ⁊ accidẽtis iſepabil'.

2.dr̃ia.

In q̃b⁹ corrigẽdus ſit porphyri⁹ i lib.vliũ.

Poſtquam iam oñdim⁹ ħ quiqꝫ vlia debemus ſcire: qm̃ id qđ ex illis eſt genus nõ eſt genus vniuſcuiuſqꝫ rei:ſed ſolius ſue ſpẽi. Silr ⁊ dr̃ia nõ eſt dr̃ia vniuſcuiuſqꝫ rei: ſed ſm hoc qđ eſt diuiſiua eſt vnius gñis: ⁊ ſꝫ ħ ꝙ eſt ↄſtitutiua eſt dr̃ia ſpẽi illius gñis. ¶ Debes ẽt ſcire ꝙ vnũqđqꝫ iſtoꝝ:p̄t eſſe genus vel q̃ſi genus:⁊ dr̃ia:⁊ ſpẽs:⁊ ꝓpriũ:⁊ accñs. ¶ Senſibile etenim eſt q̃ſi ſpẽs app̄hendentis:⁊ eſt genus audientis ⁊ vidẽtis:⁊ eſt dr̃ia aĩalis.Generabile q̃qꝫ ẽ genus bipedis ⁊ q̃drupedis:⁊ eſt ſpẽs mobilis:⁊ ꝓpetas aĩalis: ⁊ eſt cõe noĩs hoĩuꝫ. ¶ Aliqñ ergo illa gnqꝫ cõueniunt in vno. ¶ Genus ãt nõ eſt genus dr̃ie vllo mõ:nec differentia eſt ſpẽs gñis:ſi.n.ita eẽt:tũc dr̃ie eẽt alia differentia:dr̃ia.n.eſt intentio extra nãm gñis. Rõale etenim nõ eſt aĩal hñs rõeꝫ:ſed quãdã hñs rõem:q̃uis comitet̃ illđ eẽ aĩal:aĩal.n.hñs rõnẽ hõ ẽ. ¶ Si aũt aĩal eſſet intra intentionẽ rõalis:tunc cũ diceret̃ aĩal rõale eẽt q̃ſi diceret̃ aĩal qđ eſt aĩal:hñs.n. rõeꝫ ⁊ rõabile idẽ eſt. ¶ Cũ aũt genus p̄dicat̃ de dr̃ia eſt. ſicut cũ p̄dicat̃ accñs inſepabile de eo de quo p̄dicatur:⁊ non eſt intra eẽ ei⁹:ſꝫ gen⁹ dr̃ie q̃ſi mã:cui⁹ cõparatio ad ipꝫ q̃dã mõ eſt.ſic ↄpõ ꝓpꝛij qđ non eſt: oĩs dr̃ia ↄſtituit ⁊ dat ei eẽ in effectu q̃uis inſit itra diffõnẽ ei⁹ ⁊ ei⁹ eẽ.ſic eſt itra q̃le eẽ reꝝ ei⁹:⁊ ſic mãe forma:ſed ħ eſt ſi fuerat dr̃ia gñis abſolute: ⁊ nõ fuerit extra eẽ ei⁹ vllo mõ.Si vo diligẽter attẽdit̃ vnũqđqꝫ eoꝝ vẽ nõ niſi ð ſpẽ p̄dicat̃. Nec ãt oĩa adiſces in pħia pᵃ. ¶ Sꝫ ↄpõ gñis ad dr̃iã:eſt ſic ↄpõ accñtis cõis. ¶ Accñs vo cõe aliqñ ↄpõe gñis ẽ ꝓpetas: ⁊ aliqñ ↄpõne ſpẽi accñs cõe:ſic moueri volũtate:qđ eſt ꝓpetas aĩalis:⁊ cõe accñs hoĩuꝫ. ¶ Aliqñ ẽ ꝓpetas gñis ſupioris:ſic albedo q̃ eſt de ꝓpetatib⁹ corporis ↄpoſiti:⁊ eſt cõe accñs hoĩuꝫ:⁊ aliqñ ẽ de ꝓpetatibus gñis gñaliſſimi. ¶ Aliqñ accñs cõe nõ eſt ꝓpetas alic⁹ gñis:accidit.n.alij extra cathegoriã illaꝫ.ſic non recipe magis ⁊ min⁹ qđ eſt ð cõitatib⁹ ſube.⁊ eſt cõe illi ⁊ alij:nec eſt ꝓpetas alic⁹ gñis:poſtea .n. ſcies qm̃ alia ẽt gñaliſſima hñt ħ. ¶ Cõpatio aĩalis ad ħ aĩal:ſm ꝙ eſt aĩal:⁊ addit̃ ei deſignatio: nõ ↄſiderata in eo rõalitate:ẽ ſic ↄpõ gñis ad idiuidua: qñqꝫ ẽt p̄dicat̃ de eo:vt ſpẽs:q̃ eſt ſpẽs reᵘ idiuiduoꝝ: de idiuiduis:non ãt vt gen⁹. Nõ eſt.n.gen⁹ in ↄpõne ſingulorum aĩaliũ ſm ꝙ ſcã ſunt rõalia vl' ↄpõe h⁹ rõalis nõ

Quõ gnqꝫ vlia aliqñ ↄueniũt in vno.

ꝙ gen⁹ nõ ſit gen⁹ dr̃ie: nec dr̃ia ſit ſpẽs gñis.

ꝙ gen⁹ nõ ſit intra itellectũ dr̃ie diuiſiue.

Quõ p̄dicet̃ genus de ſua differẽtia diuiſiua
Que ſit ↄpõ dr̃ie diuiſiue ad genus ⁊ ecõuerſo.

Quõ aliqđ ẽ ꝓpriũ gñis ⁊ accidẽs cõe ſpẽi.

Dare aliqđ accidẽs cõe qđ nõ ẽ ꝓpriũ alicuius.

Quõ aĩal ſit cõpari ad hoc animal: vt genus: ⁊ vt ſpẽs.

conſiderata in eo aialitate.eſt.n.vt ſpẽs ẜm intẽtõez quã dixim⁹.¶ Et idẽ ẽ.vt dr̃ia ſpẽs ⁊ ꝓpꝛiũ.ẽ.n.dr̃ia ſinguloꝝ aialiũ.riſibile ẽt eſt vt ſpẽs huic riſibili nõ ↄſiderato ẜm hoc ꝙ eſt hõ:non ẽ.n. ꝓpꝛiũ niſi hoĩs ⁊ idiuiduoꝝ hoĩs.¶ Silr̃ ẽt albũ huic albo:(reᵘ.cuius ẽ albũ ↄ̃ſignatũ.)ẽ vt ſpẽs:accñs q̃cq̃ cõe ñ ẽ cõe niſi rei q̃ eſt ſubƺ: vt ſit ħ albũ:non huic albo ẜƺ ꝙ ẽ hoc albũ.

Q̃ño gen⁹ miſcetur cũ dr̃ia.

¶ Debet ẽt ſciri ꝙ ħ q̃nq̃ aliq̃ñ comiſcẽtur inter ſe multis modis:genus.n.cũ dr̃ia: apphendens.n.eſt q̃ſi genus dr̃ie hoĩs q̃ eſt rõale:aut habẽs aiaƺ qð eſt genus rõalis:⁊ ſic eſt genus dr̃ie. Jã autẽ accidit ei:vt ſit dr̃ia g̃nis:hñs.n.aiaƺ dr̃ia eſt alic⁹ generis medioꝝ que hƺ hõ.

Q̃ño gen⁹ miſcetur cũ accñte

¶ Aliq̃ñ autẽ cõmiſcetur genus cũ accñte:ſic color qui ẽ genus accñtiuƺ hoĩs que ſunt albedo ⁊ nigredo.¶ Hec ãt ↄ̃pð dr̃t a pᵃ:ñ.n.dƺ vt genus dr̃ie ↄ̃ſtitutiue eſſe genus ſpẽi:⁊ põt vt genus eſſe accñs ad ipſaƺ.¶ Concedo aũt ꝙ genus dr̃ie aliq̃ñ eſt dr̃ia ↄ̃ſtitutiua g̃nis aut ſpẽi:⁊ ꝑꝑ ħ genus accñtis eſt accñs g̃ni ⁊ ſpẽi.

Permixtio generis cũ ꝓpꝛio.

¶ Permixtio autẽ g̃nis cũ ꝓpꝛietate eſt:ſic admirans in actu qð ẽ:vt genus ridentis in actu quod eſt ꝓpꝛiũ:⁊ vociferãs ẽ genus hinibilis qð eſt ꝓpꝛiuƺ.

Permixtio dr̃ie cuƺ g̃ne ꝓpꝛio ⁊ accñte.

¶ Dr̃ia ẽt aliq̃ñ miſcet̃ cuƺ g̃ne:ſicut ſenſibile qð eſt dr̃ia ⁊ gen⁹ hoĩs.¶ Et miſcet̃ cuƺ ꝓpꝛietate:ſicut ↄ̃pð ad duos rectos angulos eius cuius tres anguli dicunt̃ eq̃les duob⁹ rectis. Eſt.n.dr̃ia ⁊ ꝓpꝛetas triãguli.¶ Aliq̃ñ ãt miſcet̃ cum accñte ſic diſgregatiuũ viſus qð eſt dr̃ia accñtis viſui.

Permixtio ꝓpꝛij cũ g̃ne dr̃ia ⁊ accñte.

¶ Pꝛopꝛetas aliq̃ñ miſcet̃ cũ g̃ne:greſſibile.n ẽ ꝓpꝛetas cõis hoĩs.¶ Et aliq̃ñ miſcet̃ cũ dr̃ia:⁊ pleruq̃ñ deſinit eẽ ꝓpꝛetas ſpẽi:aliq̃ñ eſt cõioꝝ ꝓpꝛietate ſpẽi: hoc aũt eſt cũ dr̃ia fuerit cõis:ſicut diuidi in duo eq̃lia qð eſt dr̃ia paris:hñs.n.mediũ q̃ſi ꝓpꝛetas eſt huius dr̃ie.¶ Aliq̃ñ ãt miſcet̃ cũ accñte cõi:viſibile et enim eſt ꝓpꝛetas colorati.Coloratũ aũt eſt accñs cõe hoĩ.

Permixtio accidẽtis cũ alijs.

¶ Accñs aũt aliq̃ñ miſcet̃ cũ g̃ne:nec deſinit eẽ accñs ſpẽi.Eſt.n.accñs ſpẽi:ſed eſt de nũero accñtiũ ſpẽi:nec eſt cõe accñs g̃ni:ſed eſt ꝓpꝛetas eius. Eſt ãt aliqd qð eſt accñs cõe vtriq̃:⁊ cũ ħ ẽt ſilr̃ eſt accñs differentie ⁊ pꝛoprietatis.

¶ Cõpleta eſt ſcða pars libꝛi pꝛimi:⁊ ei qui dedit ſcire ſint gratie infinite.

Vſus fuit vt cũ q̃nq̃ ħ diſtigueret̃:diceret̃ ẜm hoc ꝙ vno reᵘ ſunt nãlia:⁊ alio reᵘ logicalia:⁊ alio itellectualia: ⁊ foꝛtaſſis ẽt diceret̃ ꝙ vno reᵘ ſunt abſq̃ multiplicitate ⁊ alio cũ mł'tiplicitate:⁊ fuit viſus:vt tractatus de his poneret̃ ↄ̃tinuus cũ tractatu g̃nis ⁊ ſpẽi:q̃uis ħ cõe ſit q̃nq̃ vlibus.¶ Dicemus g̃ imitãtes poꝛes ꝙ vnũqðq̃ eoꝝ que ponunt̃ exẽpla ꝑ aliq̃ iſtoꝝ q̃nq̃ eſt in ſe aliqd aliud:⁊ in ħ ꝙ eſt genus:aut ſpẽs:aut dr̃ia:aut ꝓpꝛietas:aut accñs cõe eſt aliud aliqd.

Aial i ſe: nec eſt ſinglare nec vle.

¶ Ponam⁹ aũt in ħ exẽplũ g̃nis dicẽtes:ꝙ aial eſt in ſe qðdã: ⁊ idẽ eſt vtꝝ ſit ſenſibile:aut ſit intellectũ in aĩa. Jn ſe ãt huius:nec eſt vle:nec eſt ſingulare.Si.n.in ſe eſſet vle: ita ꝙ aialitas ex ħ ꝙ ẽ aialitas eſt vlis:opoꝛteret nullum aial eſſe ſingulare:ſed oẽ aial eſſet vle.Si autẽ aial ex ħ ꝙ eſt aial eẽt ſinglare:ipoſſe eẽt eſſe pluſq̃ vnũ ſingulare.ſ.ipƺ ſingulare cui dbet̃ aialitas:⁊ eẽt ipoſſe aliđ ſingulare eſſe aial.

Aial in ſe ẽ aial tm̃.

¶ Aial ãt in ſe ẽ qðdaƺ itellectũ in mẽte qð ſit aial:⁊ ẜƺ ħ ꝙ itelligit̃ eẽ aial nõ ẽ niſi aial tm̃.Si ãt pter ħ itelligit̃ eẽ vle:aut ſingular̃:aut aliqd aliđ:iã itelligit̃ pter ħ qðdã.ſ.id qð ẽ aial qð accidit aialitati.¶ Aialitas.n. nõ fit ſingularis deſignata niſi:qꝛ adiũgit̃ ei aliqd qð facit illaƺ. Silr̃ eſt in intellectu:qꝛ nõ fit ſinglaris niſi addiderit intellectus aliqd per qð fiat ſingularis.

Q̃ño aial fiat vle p itellcũ.

¶ Ceide nõ accidit extrinſecus:vt ſit vle:ita vt ſit vna eẽntia veriſſime que eſt aial cui accit in vlib⁹ extrinſecus: vt ipſa eadẽ hẽat eſſe in multis:ſed in mẽte accidit huic foꝛme aialitati itellecte:vt ponat̃ ↄ̃pð ad multa:⁊ vt ipſius vnius foꝛme ſit ↄ̃pð certa ad multa q̃ ſimilantur in illa:intellectus.n.pðicat illã de vnoq̃q̃ illoꝝ.¶ Sed q̃lr̃ ſit ħ vlterius attende: qꝛ ita ſicut ð figura vel de alijs:aut ſicut pãnus albus:pãnus ãt alb⁹ i ſe eſt qðdã:⁊ albedo aliud que ↄ̃iungit̃:ſic qðdã aliud eſt ex vtriſq̃ ↄ̃poſitũ.¶ Silr̃ aial i itellectu qðdaƺ eſt:⁊ eius vlitas ſiue g̃nalitas aliud qddã: ⁊ hoc qð eſt aial g̃nale aliđ qðdã.

Gen⁹ logicũ qd.

¶ Et g̃nalitas vocat̃ genus logicũ:de qua itelligit̃ ꝙ pðicet̃ de multis dr̃ntibus ſpẽ ad interrogationẽ factã per qd: ⁊ nõ expꝛimit vel deſignat aliqd qð ſit aial vel aliud aliquid.
¶ Sicut albũ qð in ſe ẽ aliqd itellectũ. Sed ꝙ ſit hõ aut lapis eſſet pter id qð itelligit̃ de illo:ſed ↄ̃ſeq̃t ad illud:⁊ putat̃ eſſe vnũ:⁊ genus logicũ ẽ hoc.

Gen⁹ nãle qd.

¶ Nãle aũt genus eſt aial ẜm ꝙ eſt aial:qð eſt aptũ ad ħ: vt ei qð itelligit̃ de illo ponat̃ ↄ̃pð g̃nalitatis. Cũ.n. iam intellectũ eſt in aĩa fit aptũ:vt intelligat̃ ei g̃nalitas:cui nõ eſt aptũ id qð itelligit̃ de Socra.nec qð itelligit̃ de hoĩe.¶ Ergo nã aialitatis que hƺ eẽ i ſenſibilib⁹:dr̃t p ħ accñs a nã hũanitatis ⁊ a nã Socratis:iõ qꝛ eſt eius modi:ꝙ cũ itelligit̃ fit apta:vt ↄ̃ſeq̃tur eã vlitas.ſ.g̃nalitas que eſt cũ ipſa: ⁊ nõ hƺ extra niſi aptitudineƺ: vñ dr̃.¶ Ergo ħ qð dr̃ genus.(qð vult in intelligi res nãlis que fit apta in itellectu eẽ genus:⁊ in naturalibus nõ eſt genus:ſed qꝛ admiſcẽtur ei que ſunt aliqd ceteroꝝ nãliũ.)nõ eſt longe vt appꝛopꝛiet̃ ei nomẽ h⁹ itẽtiõis:⁊ vt denoiet̃ ħ nomẽ ab eo qð accidit ei aliq̃ mõ:qð eſt g̃nalitas. Cũ autẽ g̃nale ẽ i intellectu:ħ eſt qð intelligit̃ de g̃ne nãli.ſcƺ ↄ̃poſitũ.G̃nalitas ãt intellecta p ſe.(ẜm ħ ꝙ eſt per ſe ſola in intellectu:⁊ eſt gen⁹ itellcũ:ẜƺ ꝙ ẽ aliqd ȝ eis p q̃ tractat logicus.)eſt gen⁹ logicũ.¶ Hoc autẽ gen⁹ logicũ q̃uis nõ hẽat eẽ niſi in intellectu:non tm̃ oƺ:vt id qð itelligit̃ ex ħ qð ẽ itellectuale: ſit id qð itelligit̃ ex ħ vt eſt logicũ.⁊ nõ ẽ idẽ:cũ oñſa ſit diuerſitas vtriuſq̃ reſpectus.

Licƺ gen⁹ logicũ pðicet de ſpẽb⁹ ſuis noĩe ⁊ diffinitiõe. nõ tñ pðicat ð ſpẽb⁹ ſubiectoꝝ ſuoꝝ hoc modo.

¶ Jtẽ infra gen⁹ logicũ duo ſunt:vnũ.ſ.ſpẽs ei⁹ ex hoc ꝙ eſt gen⁹:alteꝝ ſubta ſua gb⁹ accidit.Spẽs aũt eius ſunt qꝛ gen⁹ abſolute ẽ vniuerſalius q̃ genus g̃naliſſimũ ⁊ genus ſubalternuƺ. Ergo ipſum attribuit vnicuiq̃ eoꝝ g̃nuƺ determinatoꝝ q̃ ſũt ſub ipſo:diffõnẽ ſuã ⁊ nomẽ:⁊ vnũqðq̃ eoruƺ dr̃ eẽ gen⁹:⁊ diffinit̃ diffõne g̃nis:ſpẽb⁹ vo ſubtoꝝ eius nõ attribuit diffõnẽ ſuã.nec nomẽ.hõ.n.(q eſt ſpẽs aialis ẜm ħ ꝙ eſt aial.)nõ pðicat̃ de eo cũ aialitate g̃nalitas q̃ accidit aialitati.nec noĩe. nec diffinitione.hoĩeƺ.n.non oƺ fieri genus:nec noĩe:nec diffinitione ẜm ħ ꝙ pðicat̃ de eo aialitas.¶ Si autẽ aliq̃ ſpẽꝝ ſit genus ħ non hƺ ex pte ſue g̃nalitatis q̃ eſt ſupꝛa eã:ſed ex pte eoꝝ q̃ ſunt ſub ea.Gen⁹ aũt nãle attribuit ei qð eſt ſub ſe nomẽ ſuũ ⁊ diffõnẽ ex pte ſue nãlitatis.ſ.ex ħ.v.g.ꝙ aial ẽ aial:nõ ex ħ ꝙ ẽ genus nãle.ſ.aliqd qð cũ intellectũ fuerit appetet̃ fieri gen⁹ ex ħ ꝙ eſt ita:ipoſſe.n.ẽ vt ħ nõ hẽat id qð ẽ ifra illud.

Q̃ño itelligẽdũ illud ꝙ gen⁹ nãle dat ei qð ẽ ſub ſe nomẽ ⁊ diffõeƺ.

¶ Et oĩo cũ dr̃ ꝙ gen⁹ nãle dat ei qð eſt ſub ſe nomẽ ſuũ ⁊ diffõnẽ:ħ nõ eſt ſatis veꝝ: niſi accñtalr̃. nõ.n.dat ex ħ ꝙ eſt gen⁹ nãle:ſic ẽt nõ dedit ei ħ qð eſt gen⁹ logicũ:qꝛ nõ dedit niſi nãƺ q̃ eſt apta eẽ gen⁹ nãle:ħ ãt nã p ſeipſam nõ eſt genus nãle ſic nõ ẽ ge

nus logicū. ¶ Si aūt nō vult itelligi genus nāle niſi nā p̄ᵘ p ſe q̄ eſt apta gnālitati: ⁊ nō itelligiẜ genᵘ nāle qḋ nos itelligimus: tūc ↄgruū eſt dicere ꝙ genᵘ nāle ei qḋ eſt ſub ſe attribuit iuū nomē ⁊ diffōnē: ⁊ tūc aial nō eſt genᵘ nāle vē: niſi q̄ eſt aial tm̄. ¶ Attēde ḡ ſi eſt rectū h̄ itellectuale eſſe ſubꝫ ⁊ h̄re gn̄alitateꝫ vel ↄpoſitionē: hoꝝ aūt oiuꝫ iudiciū i intellectu ē. ſicut iudiciū nāſ. ¶ Cōuenientiᵘ aūt eſt: vt aialitas in ſe aliqñ voceẜ forma gnāl: ⁊ aliqñ forma itelligibil: ſed ex h̄ ꝙ eſt aialitas: nō eſt genᵘ vllo mō: nec in intellectu: nec extra itellectū: q̄ nō fit genᵘ niſi cū adiūgiẜ ei aliqs reſpectus: aut in itellectu aut ex̄. Iā autē inuenimus hos duos reſpectus. ¶ Iā āt itellectū ē ꝙ nā gn̄is eſt duobᵘ modis: aliqñ. n. eſt in itellectu p̄: ⁊ deinde exiſtit in ſenſibilibus: ⁊ exiſtit in multiplicitate extrinſeca: ſic̄ cū qs itelligit prius aliqd artificiale: ⁊ poſtea efficit illud in actu: aliqñ p̄ hꝫ eſſe in ſenſibilibᵘ: ⁊ deinde formaẜ in intellectu: ſic̄ cū alicui ↄtigit videre aliq̄s hoies: ⁊ ex eis ipmiẜ forma hūana in eo. ¶ Et oio aliqñ forma itellecta eſt cā exiſtendi in ſenſibilibus formas q̄ ſunt in eis: ⁊ aliqñ forme q̄ hn̄t eſſe in ſenſibilibᵘ ſunt cā aliq̄ mō eſſendi formaꝫ intellectiuā. ſ. ꝙ exiſtit in itellectu: poſtq̄ iā habuit eē in ſenſibilibᵘ. Sꝫ q̄ oiuꝫ que ſunt ↄpō ad deuꝫ ⁊ ad angelos eſt: ſic̄ ↄpō artificialiū que ſunt apḋ nos ad ajaꝫ artificē: iō id qḋ eſt in ſapiētia creatoris ⁊ angeloꝝ ⁊ de vitate cogniti ⁊ ↄphenſi ex rebᵘ nālibᵘ hꝫ eſſe añ multitudinē. qcqd aūt itelligiẜ de illis eſt aliqua intētio. Et deide acqriẜ eē eis qḋ eſt in multiplicitate: ⁊ cū ſunt in m̄tiplicitate nō ſunt vnū vllo mō. In ſenſibilibus. n. forinſecᵘ nō eſt aliqd cōe niſi tātū diſcretio ⁊ diſpſio. Deide iteꝝ hn̄tur itelligētie apḋ nos poſtq̄ fuerit in m̄tiplicitate. ¶ Hoc aūt. ꝙ ſūt añ m̄tiplicitateꝫ: ⁊ q̄lr itelligētie ſunt vniᵘ eēntie: an ⁊ h̄ multiplicaẜ pp illas: aut nō cuius ſilitudines exiſtūt h̄ nr̄ tractatus nō ſufficit ad h̄: q̄ ad aliū tractatum ſapie ptinet. ¶ Debes aūt ſcire: q̄ hoc qḋ dicimus de gn̄e: exēplū eſt ſpēi ⁊ dr̄ie ⁊ ꝓpetatl ⁊ accn̄tl: qḋ deducet te ad viā cōprehēdēdi q̄lr h̄ ſunt intellectualia ⁊ logica ⁊ nālia: ⁊ qḋ ex eis eſt in m̄tiplicitate: ⁊ añ: ⁊ poſt multiplicitatē. ¶ Debes ēt ſcire ex te ꝙ que in nā ſunt gnā geneꝝ ſunt plura q̄ vnū ⁊ ſunt finita: ſic̄ poſtea d̄clarabimᵘ. Ea vō q̄ ſunt ſpēs ſpēꝝ: que ſunt ſeruate ⁊ in nā: ſunt finite: ipſe vō in ſe infinite ſunt in pōa. Spēs. n. ſpēꝝ multaꝝ cathegoriaꝝ q̄ ſequuntẜ poſt: nō finiūtẜ: ſic̄ ſpēs ſpēꝝ q̄titatis ⁊ q̄litatis ⁊ ſitus ⁊ alioꝝ. ¶ Indiuidua vō ſunt ifinita ſ̄ꝫ gnātionē ⁊ prioritatē ⁊ poſterioritatē ⁊ ſenſatōeꝫ ⁊ collocationē de eis in tpe terminato finituꝫ eſt diuiſio. ¶ Indiuiduū āt nō fit indiuiduū niſi cū adiungūẜ nāe ſpēi ꝓpetates extranee cōicātes: aut ñ cōicātes: ⁊ deſignaẜ ei aliq̄ mā h̄ vel illa. ¶ Impoſſe ē āt adiūgi ſpēi ꝓpetates itellectas q̄tq̄t fuerint: q̄ ad vltimū non erit eaꝝ demōſtrare intētionē indiuiduantē pp q̄ indiuiduū conſtituaẜ in itellectu. Si. n. diceres ꝙ Plato eſt longus: ſcriptor pulcher talis ⁊ talis: q̄tq̄t ꝓpetates appoſueris: nō tñ̄ deſcribeẜ per illas in intellectu indiuidualitas Platonis. Poſſibile eſt. n. vt intentio que cōponiẜ ex his oibus bēatur a pluribᵘ q̄ ab vno: non aūt demōſtrat tibi eū niſi eē: ⁊ oñſio intentionis indiuidualis: velut ſi diceres ꝙ eſt filius illius ⁊ eſt in tali hora longus phs: ↄtigeret illa hora nullū aliū ↄuenire cū eo in illis ꝓprietatibus: ⁊ ↄtingeret te ſcire hunc viſum: tūc ſcires eius indiuidualitatē: queādmodū ſcires id qḋ ē ſenſibile ſi digito oñdereẜ tibi: veluti ſi oñdereẜ Plato hora tertia: tc̄. n. certificareẜ tibi indiuidualitas illius: ⁊ hoc eſſet tibi oñdens idiuidualitatē eius. ¶ Nā aut gn̄is tm̄: (niſi aliqd aliud in ſup adiūgaẜ ei:) ipoſſe eſt ↄtingere in eā multitudinē: hoc. n. ꝙ dicimᵘ Platonē ſeu Socratem eē idiuiduū nō eſt nomē equocū: ſicut multi putant: niſi intelligaẜ idiuiduū aliqḋ deſignatū: indiuiduū. n. abſolutū nō ſignat niſi vnā intentionē cōeꝫ. Cū. n. Socra. dr̄ eē idiuiduū: nec volumᵘ diceẜ ꝙ ſit Socra. ſed q̄ hꝫ eſt q̄ id qḋ intelligiẜ de eo nō pōt ↄuenire alȷ: ⁊ in hac intētiōe ↄueniūt alȷ ꝑter ipꝫ. ¶ Ergo idiuidualitas eſt de diſpōnibᵘ que accidunt naturis ſubtis gnālitati ⁊ ſpālitati: ſic̄ accidit ei gnālitas ⁊ ſpālitas. ¶ Dr̄ia āt que ē iter hoieꝫ q ē ſpēs: ⁊ indiuiduū hois: qḋ eſt cōe nō tm̄ noie: ſed ēt p̄dicatione de multis: h̄ eſt. Dicimus. n. ꝙ intellectus d̄ homine: qui eſt ſpēs: eſt ꝙ ſit aial rōale: ꝙ aūt dicimus de hoie indiuiduo eſt ꝙ h̄ nā accepta cuꝫ accn̄te: qḋ accidit ei: ↄiuncta eſt alicui māe deſignate: ⁊ h̄ eſt ſic̄ cū dicimus hō q̄dā. ſ. aliqḋ aial rōale: ḡ aial rōale eſt cōius q̄ hoc: aliqñ. n. eſt ſpēs aliqñ idiuiduū. ſ. h̄ vnū noiatū: ſpēs. n. eſt aial rōale: ſic̄ aial rōale idiuiduuꝫ eſt aial rōale. ¶ Cōio aūt dr̄ i rebus cōibus: q̄ q̄dā eſt ſ̄m ſubta pticularia: ſic̄ cōitas q̄ aial cōius eſt homine: ⁊ q̄dā eſt ſ̄ꝫ reſpectus ↄtingētes: ſic̄ h̄ qḋ ē animal: eſt cōius q̄ aial cū accipiẜ genus: ⁊ q̄ aial cū accipitur ſpēs: ⁊ q̄ aial cū accipiẜ indiuiduū. Gnālitas ḡ ⁊ ſpālitas ⁊ idiualitas nō ſunt ſubtoꝝ pticulariū q̄ꝝ vnū ſit ſub altero: ſed ſunt reſpectᵘ qui ↄtigunt ei: ⁊ approꝑiant illud: ⁊ ſic hō aliqñ accipiẜ cū aliq̄ accidente: ſic̄ hō riſibilis: ⁊ p̄dicaẜ de pticularibᵘ ſubtis de qbuſcūq̄ hō tm̄: ſic ⁊ hō ſingularis. Unitas. n. eſt de his q̄ comitanẜ rē: de qbᵘ poſtea oñdemᵘ ꝙ nō ſūt ↄſtituentia eēntiā rei. ¶ Ergo cū vnitas ↄiūgiẜ hūanitati fit hō ſingularis vel indiuiduū: in q̄ ↄueniunt oia indiuidua: nec tñ̄ iō eſt ſpēs: q̄ eſt ↄiunctio ex na ⁊ accn̄te vel nō comitante vel comitante: ſed nō ↄſtituente: ⁊ que ſunt hꝫ nō ↄſtituūt ſpēs: ſic̄ hō cū riſibili ⁊ lachrymabili ⁊ mobili ⁊ qeſcenti tertius cū receptibili pulchritudīs: ⁊ vniᵘ nō eſt alia ſpēs: q̄ hō p ſe eſt ſpēs: qm̄ ↄſequūẜ accn̄tia que ſunt accn̄a ſpēi nō ↄtenta ſub ſpē, p qbus debeat eſſe alia ſpēs noua: ⁊ h̄ poſtea certificabitur in phīa p̄ma.

¶ Pricipis Auicēne phī ogica auctore deo explicit.

Marginal notes:

Nā gn̄is qñq̄ hꝫ eē p̄ ꝓ i itellectu: deide i ſenſibilibᵘ ⁊ qñq̄ econuerſo.

Triplex eē vlis. ſ. añ rē: i re: ⁊ poſt rem.

In ſinglaribus extra itellcū nō ē aliqd cōe.

Nota de nuō generū gn̄aliſſimoꝝ ſpēꝝ ſpāliſſimaꝝ ⁊ indiuiduoꝝ.

Spēs ſpāliſſime mltoꝝ p̄dicamētoꝝ ſunt ifinite.

Nō poſſumᵘ intelligere q̄t ſint ſ̄ꝫ nūeꝝ ꝓpetates ↄhērea ſpēꝝ ad eē indiuiduale.

Que ſit dr̄ia iter hoieꝫ qui ē ſpēs ⁊ idiuiduū hois qḋ ē cōe multis.

Cōitas in rebus duplex.

Quare hoc cōe (idiuiduū hois) nō ē ſpēs ſinglariū hoiuꝫ: lꝫ i eo ↄueniāt oia illa.

⁋ Incipit ꝓhemium in ſufficientia Auicēne.

POſtquam expediuimus
nos auxilio dei ab eo qđ
opus fuit ꝓponere huic
noſtro libro.ſ.de doctri/
na paruitatis logyce ar/
tis:debemus nunc ape/
rire ſermonez de doctri/
na ſcientie naturalis: ſꝫ
moduz noſtri prefixi cō/
ſilij:ad quem iaz noſtra
ſpeculatio ꝑuenit:qꝛ vt
ponamus ordinē in ipo:
ad ſimilitudinem ordi/
nis:quem conſueuit phyloſophia perypatheticorū:⁊ ac/
cingamus nos in id quod remotius eſt a manifeſtatione
⁊ a prima ſpeculatione:⁊ in quo aduerſarius longius vi/
detur eſſe a perfidia. Remittamur autē in eo in quo ve/
ritas detegit faciem ſuam:⁊ conuincit aduerſariū in hoc
Ut Ar. p̄ topi.ca.9. de ſua falſitate ⁊ mendacio:⁊ non conſumamus vitā no/
ſtram in deſtruendo quālibet ſententiā:nec declinemus
a breuitate obuiando eis aliquantulum. Quā multuz ꝑ/
termiſerunt tractatores ſcientiarum:eo ꝙ laborauerūt
in deſtruendo verbuz debile:⁊ fuerunt diligentiſſimi in
explanatione eius queſtionis:cuius veritas per ſe pate/
bat:enumerantes omnem vim:⁊ certificantes quālibet
diuiſionem:⁊ perſcrutati ſunt vnamquāqꝫ aſſertionem.
Quādo autem fluctuauerunt in intricato ⁊ peruenerūt
ad partem ambiguam pertranſierunt tranſcurrendo.
⁋ Nos autem confidimus ꝙ in hoc erimus in via illis
oppoſita:⁊ in ſemita illorum ſemite contraria:⁊ ſtudebi/
mus pro poſſe:vt explicemus rectum eorum qui preceſ/
ſerunt nos:⁊ ꝑtermittemus tranſcurrendo id in quo cre
dimus eos erraſſe. Et hoc eſt quod nos prohibuit eluci/
dare libros eorum:⁊ exponere auctoritates eorum. Ti/
mui eniz peruenire ad ea:in quibus crederem eos erraſ/
ſe:ne forte eſſet neceſſe aut excuſare eos:⁊ induere ratio/
nem que videretur eſſe pro eis:aut manifeſte aduerſari
eis. Sed deus liberauit nos ab hoc:q deſtinauit illis ho/
mines qui omnem vim ſuam appoſuerunt in hoc ⁊ ex/
poſuerunt libros eorum. Quiſqs autez deſiderauerit ſci/
re dicta eorum:expoſitiones docebunt euz ⁊ ſufficient ei.
Sed qui appetit ſcientiam ⁊ intellectum:inueniet ea co/
aceruata.ſcđm ꝙ cōquiſiuit modus noſtre inquiſitionis
cum breuitate noſtri tēporis in his libris quos fecimus:
⁊ appellauimus libros ſufficientie. Et deus ſit dator au/
xilij. ⁋ Explicit prohemium.

⁋ Incipit liber primus. Caplm. I. De cauſis ⁊ principijs
naturalium:⁊ de aſſignanda via qua peruenitur ad ſcié/
tiam naturalium per principia cauſarum.

A IAm ſciſti ex tractatu in quo eſt ſci/
entia probationis quā ab/
breuiauimus ꝙ ſcientiarum alie ſunt vniuer
ſales alie particulares:⁊ ſciſti comparatiōes
aliaruz ad alias. Et nūc debes ſcire:qꝛ ſciētia
in cuius doctrina ſumus eſt ſciētia naturalis ⁊ eius ſub/
Subiectū ſcie nā is. iectum (quandoqdem ſciſti ꝙ omnis ſcientia ſubiectum
habet) eſt corpus ſenſibile:ſm hoc ꝙ ſubiacet permuta/
tioni:⁊ id quod inquirit̄ de eo in illa ſunt accidentia que
accidunt ei:ex hoc ꝙ tale eſt. Et ea ſunt accidētia que vo
cantur eſſentialia:⁊ ſunt coherentia:qꝛ ei coherent ex eo
ꝙ eſt corpus ſenſibile:ſiue ſint forme:ſiue ſint accidētia:
2.phyſic. tex.4. ſiue coniuncta ex illis:ſicut intellexiſti:⁊ res naturales

ſunt hec corpora ſcđm hunc modum:⁊ quicquid accidit
eis ex eo ꝙ ſunt huiuſmodi. Et vocantur omnia natura/
lia propter comparationem que eſt inter illa ⁊ virtutem
que dicitur natura:quā tu ſcies poſtea. ⁋ Quorum que/ Res nāles ſe hn̄t aliq̄ mō ad nām.
dam ſunt ſubiecta illius:quedam vero ſunt impreſſiōes
⁊ motus:⁊ diſpoſitiones que emanant ex illa. ⁋ Si res
naturales habent principia vel occaſiones ⁊ cauſas: nō Ar. circa pn cipiū ꝓmi li. p, l.⁊.2.ph. 27.⁊ vbiqꝫ io.poſte,c.4
certificatur ſcientia naturalis:niſi ex illis:qꝛ iam expreſ/
ſum eſt in ſcientia probationis ꝙ non eſt via ad certitu
dinem cognitionis reruz que habent principia:niſi per
comprehenſionem ſuorum principiorum:⁊ per compre/
henſionem principiorum habetur cognitio earuz. Quia
hoc genus doctrine eſt docere quomō perueniatur per
illud ad certitudinem cognitionis rerū:que habent pn̄/
B cipia. ⁋ Item ſi res naturales ſunt habentes principia:
non poteſt eſſe quin ipſa principia ſint:aut ſingula ſingu
lis particularium:⁊ omnia non cōmunicāt in principijs:
⁊ tunc oportet:vt ſcientia naturalis vtilis ſit ſimul:⁊ ad Hec diſio de p̄ſalitate pn̄cipiox ē ꝓmo phy.tex.6.
affirmandum quia ſunt hec principia:⁊ ad certificanduz
quid ſunt:aut ſi res naturales cōmunicant in principijs
primis que omnibus ſunt cōmunia:⁊ ſunt principia ſuo
ſubiecto cōmuni ⁊ diſpoſitionibus cōmunibus:ſine du/
bio non erit affirmatio horum principiorum ſi eguerint Pricipia nō ꝓbāt i ſcia.ꝑ phyſi.xi.⁊.p. poſteri.⁊.4. meta.
probatione in arte naturalium : ſicut cognitum eſt ex
tractatu ſcripto de ſcientia probationis:ſed in altera ar/
te. Imo concedendum erit ponendo qꝛ ſunt:⁊ ſciendum
imaginando quid veraciter ſunt:et hec erit naturalis.
⁋ Item ſi res naturales habuerint principia cōmunia
omnium earum:aut habent principia propria: ſicut eſt
genus earum:vt animatum: aut habent principia pro/
priora proprijs:que ſunt alique ſpecies ſuarum ſpeciex:
vt principia ſpeciei hominis earum. Si autez habuerint
accidentia eſſentialia cōmunia omnium illaruz:⁊ hec.ſ.
alia cōmunia vni generi:⁊ alia cōmunia vni ſpeciei:erit
in his forma docendi ⁊ diſcendi rationabiliter.hoc ſcꝫ vt Ordo doctrine ꝑ phy.i p/ he.⁊.tex.57.
incipiatur ab eo quod magis cōmune eſt : ⁊ perueniatur
ad id quod magis propriuz eſt. Iam enim ſcis qꝛ genus
pars eſt diffinitionis ſpeciei.ergo debet vt cognitio ge/
neris ſit prior cognitione ſpeciei. Qꝛ cognitio partis dif/
finitionis prior eſt q̄ꝫ cognitio totius diffinitionis : ⁊ co/
gnitio diffinitiōis prior eſt q̄ꝫ cognitio diffiniti:qꝛ cogni/
tione diffinitionis cognoſcitur quid ſit diffinituz. ⁋ Qꝛ
C ergo ſic eſt:debent cognoſci principia rerum cōmunium
priuſq̄ꝫ res cōmunes:⁊ res cōmunes priuſq̄ꝫ res minus Et ſic e dicit Ar. ꝑ° ꝑ prīb° aialiuz.ca ꝑ.
cōmunes. ⁋ Debemus ergo incipere in docendo a prin
cipijs rerum cōmuniū:qꝛ res cōmunes magis note ſunt Ar.ꝑ phy.t. cō.2.
quantum ad rationes noſtras:q̄uis non ſint note quan/
tum ad naturam:hoc eſt quia non ſunt res quas natu/
ra intendit:vt perficiat eſſe in ipſis. ⁋ Non enim exigi/ ꝑ metaphi.ꝙ act°ſt ſuppoſitox i ꝓhe.
tur a natura facere animal abſolute:vel corpus abſolu/
te:ſed vt ſint nature ſpecialium:⁊ cum natura ſpecialiuz
habuerit eſſe in ſingularibus fiet aliquod indiuiduum.
Ergo hoc intenditur: vt nature ſpecialium faciant eſſe
aliqua indiuidua in ſenſibilibus:non autem intenditur
hoc indiuiduum expreſſe ſignatum:ſed in natura parti/
culari que propria eſt ipſi indiuiduo. Quia ſi intendere/ Qꝛ nā itēdit iduiduū vagū:nō aūt ſignatum.
tur hoc indiuiduum expreſſum:deſtrueretur eſſe ⁊ ordo
eius:quando deſtrueretur indiuiduum:vel quando de/
ſineret eſſe. Iterum ſi intenderetur natura cōmunis ⁊ ge
neralis eſſe ⁊ ordo eius perficeretur cum fieret:ſicut cū
fieret corpus qualicūqꝫ mō:vel animal qualicūqꝫ mo/
do. Ergo iaz pene māifeſtū eſt:qꝛ hoc exigitur:vt nā ſpēi
opet̄ indiuiduū:nō ꝓprie deſignatū:⁊ h̄ ē ꝑfectio ⁊ finis
vlis:⁊ qđ eſt prius ⁊ magis notū q̄ꝫtū ad nāz:h̄ eſt:⁊ nō ē

.ſ.l poſt ꝓmē/ tis ſꝫ illō a q̄ ꝯuerūt ꝯña.
D

hoc prius nã:ſi itelligimus prius ſicut dcm̃ ē in cathego/
rys:ſed intelligimus prius pro fine. ¶ Et omnes homi/
nes ſunt quaſi conuenientes in cognitione naturarum
cõmunium ⁊ generalium:ſed differunt:qꝛ quidam illo/
rum ſciunt ſpecialia ⁊ pertingunt ad illa ⁊ perſcrutantur
diuiſionem. Alij vero perdurant in ſcientia generalium:

Iſtã ꝯſlã po nit phus. z. meta. te. i4.

alij.n.ſciunt aĩalitatẽ:alij hũanitatẽ. Et cũ ſcia puenerit
ad nãs ſpãles ⁊ ad ea q̄ accidũt eis:ceſſabit īqſitio:⁊ nõ
curabit ꝙ deſit ei ſciẽtia ſingulariũ:nec diuertet ad illã.

In porphyrᵒ c. de ſpẽ.

¶ Notum eſt autez ꝙ ſi comparauerimus inter res cõ/
munes ⁊ nõ cõmunes:⁊ contulerimus eas inter ſe quã/
tum ad intellectum:inueniemus res cõmunes notiores

Et hoc Ar. tex. ꝯ.5.

quantum ad intellectum. Sed cum contulerimus eas
inter ſe quantum ad ordinez eſſendi qui requiritur a na/
tura vniuerſali:inueniemus res ſpeciales notiores quã/
tum ad naturam. Quãdo autem comparauerimus inter
ſingularia deſignata ⁊ res ſpeciales: ⁊ cõſiderauerimus
quomõ ſunt quantum ad intellectum:non inueniemus
ſingularia deſignata quantum ad intellectuz:nec poſte/
riora nec priora niſi interuenerit vis ſenſibilis interior:
qꝛ tunc ſingularia erunt notiora q̃ꝫ vniuerſalia. Singu/
laria enim depinguntur in vi ſenſibili interiore:⁊ poſt ex
illis itellectus abſtrahit cõmunitates ⁊ diuerſitates:et
abſtrahit naturas cõmunium ſpecialium:⁊ cum compa

Et hoc Ar. tex. cõ. 4.

rauerimus ea quantum ad naturam inueniemus cõmu
nia ſpecialia notiora:q̃ꝫuis initium abſtractionis eorum

Nota.

eſt a ſingularibus deſignatis. ¶ Natura etenĩz non ap/
petit facere corpus:niſi vt per illud perueniat ad facien
dum hominem vel aliud eiuſdem generis:⁊ appetit fa/
cere ſingulare ſignatum:generatũ ⁊ corruptibile: vt na/

z. ð aĩa. t. 34.

tura ſpeciei habeat eſſe:⁊ cum potuerit habere qð appe/
tit in aliquo ſingulari qð tale eſt:cuius materia non eſt
ſubiecta corruptioni ⁊ mutationi: non eſt neceſſe vt fa/
ciat ſpeciei aliud ſingulare:qualia ſunt ſol ⁊ luna ⁊c̃. q̃ꝫ/
uis ſenſus ⁊ imaginatio in ſuis comprehenſionibus par/
ticularium incipiunt primum ab imaginatione ſingulari
que magis habet ſimilitudinem cuz intellectu cõmuni:
donec perueniat ad imaginationem perſonalem que eſt

Et hoc Ar. tex. cõ. 5.
E

indiuiduum purum ex omni parte. ¶ Sed declaratio
huius qualiter eſt:hec eſt ꝙ corpus eſt intellectus cõmu
nis:⁊ ex eo vnde eſt corpus:poteſt fieri ſingulare:⁊ eſſe
hoc corpus. Iterum animal eſt intellectus cõmunis et
magis ꝓprius q̃ꝫ corpus:⁊ vnde eſt animal:põt fieri ſin/
gulare:⁊ eſſe hoc animal. Iterũ homo eſt intellectus cõ/
munis:⁊ magis ꝓprius q̃ꝫ animal: ⁊ vnde eſt homo põt
fieri ſingulare:⁊ eſſe hic homo. Et quuz cõparauerimus
hos ordines virtuti comprehendenti:⁊ ꝯſiderauerimus
in illis duas ſpecies ordinatiõis:inueniemus ꝙ illud qð
ſimilius eſt cõmuni ⁊ propinquius ſimilitudini:illud no
tius eſt.qꝛ non poteſt apprehendi ſenſu ⁊ imaginatione
ꝙ hoc eſt iſtud animal niſi ante apꝑhenderit qꝛ eſt hoc
corpus. Et non apprehenditur ꝙ hic eſt hic homo: niſi
prius apprehẽdatur ꝙ eſt hoc animal ⁊ hoc corpus. Ali/
quando autem apprehendit ꝙ hoc eſt corpus:cum vi/

Exẽplum.

derit a longe: ⁊ non apprehendit ꝙ eſt hic homo. Iam
ergo declaratum eſt ⁊ ratuz:ꝙ diſpoſitio ſenſus eſt in ſe/
cunda diſpoſitione rationis:qꝛ quod magis ſimilat cõ/
mune:notius eſt in ſeipſo quantum ad ſenſum:ſed in tẽ/
pore imaginatio acquirit per ſenſum indiuiduuz ſpeciei:

ꝑ. phy. te. c. 5.

non ſignatum proprietate:primum enim quod depingi/
tur in imaginatione infantis ex forma quaz ſentit ſcðm
affectionem ex ea imaginatione:illud eſt ſingularis for/
ma viri:aut ſingularis forma mulieris:niſi qꝛ nõ diſcer/
nit inter virum qui eſt pater eius:⁊ viruz qui non eſt pa
ter eius:⁊ mulierem que eſt mater eius:⁊ mulierem que
non eſt mater eius. Sed poſtea diſcernitur ab eo vir qui
eſt pater eius:⁊ vir qui non eſt pater eius: ⁊ mulier que
eſt mater eius:⁊ mulier que nõ eſt mater eius. Et ſic de/
inceps non deſiſtit diſcernere paulatim hec ſingularia.
Et hec imaginatio que depingitur in eo ex indiuiduo hu
mano abſoluto non propriato:eſt imaginatio itellectus
qui vocatur:incertus vel vagus: vnde dicitur dupliciter — Sĩgulã vagũ dr plex.
ſingulare vagum:quando formatur in ſenſu de ſingula/
ri eminus apparenti:⁊ quando imaginatur ꝙ eſt corpus — F
abſq; apprehenſione animalitatis vel humanitatis:con/
uenit vtriſq; nomen ſingularis vagi vniuoce:quia quod
intelligitur de verbo ſingularis vagi in itellectu primo:
hoc eſt ꝙ eſt vnum ſingulare ex ſingularibus ſpeciei ex
qua procedit non ſignatum:quomodo eſt vel quale ſin/
gulare eſt. Si autem ſit aliquis vir vel aliqua mulier:
erit quaſi intellectus ſingularis.i.non cõmunis multis
qui eius participant diffinitionem quaſi adunans intel/
lectum nature ſubiecte ſpecialitati aut diuerſitati:ſed fit
ex illis vnus intellectus:qui vocatur ſingulare vagum
vel incertum:non ſignatum:ſicut hoc quod ſignificatur
cum dicimus animal rationale eſt vnum:⁊ non dicitur
de multis:⁊ diffinitur hac diffinitione. Ergo diffinitio
ſingularis erit vnum cum diffinitione nature ſpecialis:
⁊ omnino hoc eſt ſingulare non ſignatuz. Sed aliud eſt
hoc ſingulare corporale expreſſe deſignatum:⁊ non eſt
aptum vt ſit aliud. Sed quantum ad intellectum aptuz
eſt:vt adunetur ei intellectus animalitatis ⁊ inanimali/
tatis:non ꝙ res in ſeipſa ſit apta:vt vniatur eius corpo/
ralitati quilibet horum duorum intellectuum. Singu/
lare autem vagum vel incertum in primo intellectu
aptum eſt quantum ad ſenſum: vt ſit in eſſe. Singula/
re quodlibet eius generis ⁊ eius vnius ſpeciei:⁊ in intel/
lectu ſecundo:non eſt aptuz ſenſui:vt ſit quodlibet ſin/
gulare ipſius ſpeciei:quia non erit niſi hoc ſingulare ſi/
gnatum:⁊ fit tamen aptum quantum ad ſenſum aptitu/
dine incertitudinis vtriuſlibet vt aſſignetur animali/
tati ſignate tantum abſq; inanimalitate:aut inanimali/
tati ſignate tantuz abſq; animalitate:ſignatione quan/
tum ad ſe:poſtq̃ꝫ eius iudicium eſt:quod in ſe non po/
teſt eſſe aptum ad vtrũlibet: ſed vnum tantum ſigna/
tum. ¶ Intelleximus etiam comparationes inter cau/ — G
ſas ⁊ cauſata:⁊ comparationes inter partes ſimplices ⁊
compoſitas:⁊ cum fuerint cauſe intellecte in eſſe cauſa/
torum ſicut partes eorum:ſicut ligna ⁊ eorũ figura quã/
tum ad lectum:erit comparatio eorum ad cauſata: ſicut
comparatio ſimplicium ad compoſita. Sed cum fue/
rint cauſe remote a cauſatis:ſicut carpentarius a lecto:
erit ibi alia conſideratio:⁊ vtrecq; comparationes habẽt
comparationem quantum ad ſenſum et quantum ad
intellectum ⁊ quantum ad naturam. Sed comparatio
quantum ad ſenſum inter cauſam et cauſata hec eſt:ꝙ
quando cauſe ſunt remote:ſi fuerint cauſe ⁊ cauſata ſen/
ſibilia:nõ erit ibi magna prioritas vel poſterioritas alio/
rum ad alia ſenſibilia. Et ſi fuerint non ſenſibilia: nulla
illorum habebunt comparationem quantum ad ſenſuz.
Similiter etiam eſt iudicium de imaginatione:ſed quã/
tum ad intellectum:fortaſſis cauſa poteſt cognoſci prius
q̃ꝫ cauſatum:⁊ ratio procedit a cauſa ad cauſatum: ſicu/
ti cum homo videt lunam coniunctam ſtelle cuius gra/
dus eſt in dracone:⁊ ſol fuerit ei oppoſitus per dyame/
trum:iudicabit ratio ꝙ eclypſis erit. Similiter cum ſcie/
rit ꝙ materia eſt mota ad putreſcendum: cognoſcet ꝙ
febris erit. Fortaſſis autez aliquando cognoſcet cauſatũ

prīuſq̄ cauſam: ⁊ procedet de cauſato ad cauſam. Aliquando autem per cauſatum ſciet cauſam: nunc ſignificatione: nunc ſenſu. Fortaſſe quandoq̄ ſciet prius cauſatum: ⁊ ex eo perueniet ad cauſam: ⁊ iterum ex ea cauſa ad aliud cauſatum. Sed iam declarauimus has omnes conſiderationes: in doctrina noſtra qua docuimus artē probandi. Sed comparatio harum cauſarum remotarum a ſuis cauſatis: hec eſt: ꝙ ſcd̄m comparationem eorum quantum ad naturam: quodcūq̄ eoꝝ fuerit cauſa finalis: ipſum eſt notius quantum ad naturam. Et quodcūq̄ illorum fuerit cauſa efficiens: non quod eſſe illius eſt vt ſit cauſa efficiens eius quod facit ipſuꝫ eſſe erit notius q̄ cauſatum quantum ad naturaꝫ. Et cuius eſſe fuerit quantum ad naturam: non propter ſeipſum: ſed vt faciat qd̄ habet eſſe per illud: donec factum ſit finis eius: non ſolum in faciendo: ſed etiam in eſſe: ſi fuerit in natura res huius modi: non erit illud notius q̄ cauſatū: imo cauſatum notius erit illo quantum ad naturam. Sed comparatio partium compoſitorum ad ea que ſunt cōpoſita ex illis: hec eſt: ꝙ compoſitum notius eſt quantū ad ſenſum: q2 ſenſus prius ſentit ⁊ comprehendit totum: deinde diſcernit: ⁊ quando comprehendit totum: apprehendit illud intentione cōmuniori quod eſt corpus aut qd̄ eſt animal: deinde diſcernit illud. Sed quantum ad intellectum: ſimplex eſt anteq̄ compoſitum: q2 non ſcitur naturā compoſiti: niſi prīuſq̄ cognoſcimus ſimplicia eius. Et qui non cognouerit eius ſimplicia: fortaſſis tamen iam cognouit illud per aliquod accidens ſuorum accidentium: aut per genus ſuorum generum: ⁊ tamen non peruenit ad eſſe illius tāq̄ ſi nouiſſet corpus rotundum: aut graue: aut his ſimilia: ⁊ non nouiſſet eē ſue ſubſtantie. Sed quantum ad naturam: compoſitum eſt qd̄ appetitur in pluribus rebus: ⁊ partes appetūtur: vt fiat ex eis perfectio compoſiti. Sed quod eſt notius quantū ad intellectum: ex rebus cōmunibus ⁊ proprijs: ⁊ ex rebus ſimplicib⁹ ⁊ compoſitis: ſunt cōmunia ⁊ ſimplicia. Sed quantum ad naturam propria ⁊ ſpecialia ⁊ ea que ſunt compoſita. Sed tamen ſicut natura in dando eſſe: incipit a cōmunibus ⁊ ſimplicib⁹: ⁊ de illis facit eē partes ſpeciales ⁊ compoſita: ſimiliter diſciplina a cōmunibus ⁊ ſimplicibus: ⁊ ex illis ſapiens ſumit ſcientiam ſpecialium ⁊ compoſitorum: ⁊ de vtraq̄ illarum ceſſat inq̄ſitio prima: quando inueniunt ſpecialia ⁊ compoſita.

In phe°. phyſi.

8 phyſic. tex.35.

¶ Capl'm. II. De diſponendis principijs naturaliū ſm̄ legem preponendi ⁊ conſtituendi.

A Deinceps poſtquā res naturales habent pricipia: enumerabo ⁊ ordinabo illa ſicut exigit ordo illorum: ⁊ demonſtrabo quid ſunt: et dicam. ¶ Or corpus naturale eſt ſubſtantia in qua poſſibile eſt intelligi lineam vnam: ⁊ aliam lineaꝫ ſecantem illam ſuper rectos angulos: ⁊ tertiam aliaꝫ interſecantem ambas illas ſuper rectos angulos: ⁊ ex hoc eſt ꝙ huiuſmodi eſt forma. qua corpus eſt corpus: ⁊ corpus non eſt corpus: ex eo ꝙ habet tres dimenſiones deſignatas: q2 corpus habet eſſe corpus conſtitutuꝫ: q̄uis mutentur dimenſiones que ſunt in eo in effectu: quia cera aut pars aque aliquando habet dimenſiones in effectu. ſ. longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ ſpiſſitudinem definitas ſuis terminis. Sed quādo cōmutatur figura: corrumpitur vnaqueq̄ illarum dimenſionum deſignataꝝ: ⁊ ſuccedunt loco illaruꝫ alie dimenſiones ⁊ extenſiones: ⁊ corpus remanet in ſua corporeitate: nec permutatum: nec corruptum. Forma autem quā aſſignauimus. ſcꝫ ꝙ

De corpe

Nō dant dimēſiões iterminate ſm Auic.

ipſum eſt eius modi in quo poſſibile eſt intelligi has dimenſiones: nec eſt permutata nec corrupta. Sed iaꝫ de his al's innuimus: ⁊ cognouiſti ꝙ he dimenſiones deſignate ſunt quantitas extremorum eius que adueniunt ei ⁊ permutantur: ſed forma ſue ſubſtantie non permutatur: ⁊ hec quantitas ſequitur permutationem accidentium in eo: aut formarum ſicut aqua cum caleſcit augetur capacitas. ¶ Sꝫ hoc corpus naturale vnde eſt corpus naturale habet principia: ſed vnde eſt generatum ⁊ corruptibile ⁊ omnino permutabile habet etiā amplius ſupra principia. Sed principia quibus apprehendit̄ eius corporeitas: quedam ſunt partes eſſentie eius ⁊ demonſtrant eſſentiaꝫ eius: ⁊ hec digniora ſunt apud eos vocari principia: hec autem duo ſunt: quorum vnum ſic eſt corpori ſicut materies lecto: aliud vero ſicut forma lectitas abſtracta a lecto: ⁊ quod eſt in eo tāq̄ materies in lecto. vocatur yle ſubiectum: materia: origo: ⁊ elementum: ſed diuerſis reſpectibus: ⁊ quod eſt in eo ſicut forma lectitas in lecto: vocatur forma. Sed poſtq̄ forma corporeitatis: aut eſt prior ceteris formis que ſunt naturaliū: ⁊ generibus ⁊ ſpeciebus eoꝝ aut ſimul iuncta cum illis: ita ꝙ non poſſunt ſeparari ab ea: tunc hoc quod eſt corpori qd̄ eſt materies lecto: ipſum etiam eſt alys que habent has formas in hoc ordine: q2 omnia habent eſſe cū corporeitate: ⁊ hoc eſt ſubſtantia. Qd̄ quum conſideratum fuerit in ſe non relatum ad alia: inuenietur in ſe vacuum ab hac forma in actu: ⁊ erit eius aptitudo recipiēdi has formas ⁊ coherendi eis: Sed ex aptitudine nature ſue abſolute vniuerſalis eſt quaſi genus duarum ſpecierum quarum vniuſcuiuſq̄ propriū eſt recipere quaſdam formas tantuꝫ: ⁊ nō alias poſt corporeitatem. Sed ex aptitudine proprie ſue nature eſt cōmunis omnibus: ⁊ ipſum totum eſt potens recipere omnes has formas: quaſdam ſimul: quaſdam vero viciſſim tantuꝫ: ⁊ habebit in natura ſua comparationem aliquam cum formis: vt ſit receptibile illarum. Et erit hec comparatio quaſi eſſet in illa: pictura vel vmbra vel imaginatione formaruꝫ: ⁊ erit forma ipſa perficiens hanc ſubſtantiā in actu. ¶ Ponatur ergo naturaliter: ꝙ corpus ex eo ꝙ eſt corpus habet principium quod eſt yle: ⁊ principium qd̄ eſt forma: ſiue forma corporalis cōmunis: ſiue forma ſpecialis aliqua ex formis corporum: ſiue forma accidentalis: cum acceperis corpus ſcd̄m ꝙ eſt albuꝫ vel forte vel ſanum: ⁊ ponatur iterum: q2 hoc qd̄ eſt yle: non denudatur a formis: vt exiſtat per ſe vllo modo: q2 non habet in ſe eſſe in effectu: niſi fuerit in ea forma per quaꝫ habeat eſſe in actu: ⁊ ſit ſine forma que diſcedit ab ea. Sꝫ diſceſſio eius non fit niſi ſucceſſione alterius que excuſet eam ⁊ exiſtat vice eius. Alioquin corrumperetur yle in actu: ⁊ hec yle ſcd̄m hoc quod eſt in potentia receptibilis forme aut formarum vocatur yle: ⁊ ſcd̄m hoc ꝙ eſt in actu ſuſtinens formam vocatur ſubiectum. ¶ Non autē hic accipimus ſubiectum ſicut in logyca quando diffiniebatur ſubſtantia: q2 yle non eſt ſubiectum ex hoc intellectu vllo modo. Et ſcd̄ꝫ hoc ꝙ eſt cōmunis omnibus formatis: vocatur materia vel maſſa: ⁊ ſcd̄m hoc ꝙ omnia reſoluuntur in illā: ⁊ eſt ipſa pars ſimplex receptibilis forme totius compoſiti: vocatur elementum. ¶ Similiter etiam quicquid eſt ſicut illud: ⁊ ſcd̄m hoc ꝙ ab illa incipit compoſitio: vocatur origo. ¶ Similiter etiam quicquid eſt aliud quod eſt ſicut illa: fortaſſe eſt quando incipitur ab ea origo: quando autem incipitur a compoſito: ⁊ peruenitur ad illam: vocat̄ elm̄tum: q2 el'ntū eſt ſimplicior pars compoſiti. Et hec ſunt principia que ſunt de eſ

B

De mā. 5. modis dicta.

In h carpit ab Au. 8 ph.

C

7. metaph.

Subm̄ yle.

Materia.

Elemētū.

Origo.

5. metha. t. 3.

D

Define ⁊ ef/ ficiéte.

Alis cá p pdi catóez ⁊ p cá/ litaté. d pma hř. 2. phyſi. ⁊ 5. meta. d. 2ª hi. 8. ph. ⁊ p̊.

ſe corporis. Sed corpus habet alia principia: efficiens ⁊ finale. Efficiens autem eſt quod imprimit formam que eſt in corporibus in materia eorum: ⁊ perficit mate/riam per formam: ⁊ ex vtriſq͛ conſtituit compoſitum quod agit per formam: ⁊ patitur per materiam. Finalis eſt ꝓpter quaꝫ impreſſe ſunt forme in materijs: ⁊ q͛ no/ſter ſermo eſt de principijs cõmunibus: tunc erit efficiẽs ſicut hic accipimus cõmun :: ⁊ finis qui hic intẽditur cõ/munis. Cõmune autem hic intelligitur duobus modis: vno enim modo efficiens cõmunis eſt ille qui facit pri/mum opus: ex quo cetera opera habent ordinem. Sicut ille qui attribuit prime materie primam formam corpo/ralẽ: ſi eſt ibi res que ſic eſt: ſicut ſcies ſuo loco. ¶ Et hic eſt qui dat originem primam ex qua completur genera/tio quecũq͛ eſt poſt eam: ⁊ erit finis cõmunis: finis qui intenditur: naturalibus omnibus: ſi eſt ibi qui ſic eſt ſi/cut ſcies ſuo loco: ⁊ hic eſt vnus modus. Alius autẽ mo/dus eſt cõmunis q participatur ad moduꝫ vniuerſalis: ſicut efficiens cõmune eſt id quod predicatur de omni/bus factoribus particularibus rerum particularium: et finis vniuerſalis eſt ille qui predicatur de omnibus par/ticularibus finibus rerum particulariuꝫ. Et differentia que eſt inter duos modos hec eſt. ſ. ꝙ cõmune ſcd̃m pri/mum intellectum eſt in eſſe eſſentia vna numero: ⁊ inu/it intellectus ꝙ ipſa eſt: ⁊ non competit ei: vt dicatur de pluribus. Cõmune autem ſecundo modo non habet in eſſe eſſentiam vnam: imo eſt res intellecta complectens eſſentias multas conuenientes in intellectu ſcd̃m quod ſunt efficientes aut finales: ergo hoc cõmune dicetur de multis. ¶ Sed principium efficiens cõmune omni ſe/cũdum modum primum: ſi res naturales habent prin/cipium huiuſmodi: non erit naturale: q͛ omne naturale eſt poſt hoc principium: ⁊ ipſum habet ad omnia rela/tionem: eo ꝙ eſt principium eorum: non ꝙ ſit naturale: q͛ ſi principium eſſet naturale: tunc eſſet principiuꝫ ſui/ipſius: quod eſt impoſſibile. Aut primum principium ef/ficiens eẽt aliud preter hoc: ⁊ hoc eſt impoſſibile: ⁊ quã/do quideꝫ hoc ſic eſt: naturalis non habet vllo modo tra/ctare de eo: q͛ non cõmiſcetur cum naturalib⁹ vllo mo/do. Fortaſſe autem principium erit hoc naturalibus et nõ naturalibus: ⁊ eius cauſalitas habebit cõmunius eſſe q̃ cauſalitas eius: qđ proprie eſt cauſa reruꝫ naturaliuꝫ: ⁊ rerum que habent relationem ad res naturales: ſi eſt ibi res que ſic eſt. Concedo autem poſſe eſſe: ꝙ vniuerſi/tatis rerum naturalium ſit ipſe principium efficiẽs om/nia naturaua preter ſe: non principium efficiens natura/lia abſolute. ¶ De principio auteꝫ efficiente cõmuni in ſecundo modo: non eſt mirum ſi tractat naturalis ſcd̃m ſuam diſpoſitionem. Modus auteꝫ tractandi de eo hic eſt: vt ſciat diſpoſitionem omnis eius qđ eſt principium efficiens aliquod rerum naturalium: ⁊ quomodo debe/at eſſe in eius potentia: ⁊ quomõ debeat eſſe relatio eius ad ſuum cauſatum prope ⁊ longe: ⁊ equidiſtantia ⁊ op/poſitio ⁊ cetera: ⁊ ꝙ probet. Cũq͛ fecerit hoc: ſciet natu/ram cõmunis factoris naturalium hoc modo: poſtq̃ ſci/uerit diſpoſitionem que propria eſt ei quod eſt naturale efficiens naturalium: ⁊ hoc modo cognoſcet diſpoſitio/nem principij cõmunis. Sed q͛ hec principia ſunt qua/tuor: de illis adhuc ſigillatiꝫ tractabimus inq̃tũ ſunt in ſubſtantia naturali: vt probatum eſt in phyloſophia pri/ma. Sed corpus ex hoc ꝙ eſt mutabile: ⁊ ex hoc ꝙ eſt perfectibile: aut cepit eſſe: aut generatum: habet inſuper aliud principium. q͛ ex hoc ꝙ eſt mutabile aliud eſt q̃ ex hoc ꝙ eſt perfectibile: ⁊ ex hoc ꝙ cepit eſſe: aut eſt ge/

p̊ ⁊. 2. phyſi.

Cõtra eos q dicũt eiña nõ hic cdm effi/cientem.

E
De pñcipijs

neratum: aliud eſt q̃ ex hoc ꝙ eſt hec duo. Quia quod intelligitur ex hoc ꝙ eſt mutabile: hoc eſt ſcd̃m ꝙ erat alicuius proprietatis habite qua deſtructa ſucceſſit alia. Eſt ergo ibi res ſtabilis que eſt mutabilis. Sed affectio que habebat eſſe priuatur: ⁊ que aberat cepit eſſe. Jam ergo omnino declaratum eſt: q͛ ex hoc ꝙ eſt mutabile: habet aptitudinem recipiendi id quod remotum eſt ab illo: ſcilꝫ rem receptibilem eius quod mutatum eſt de il/lo: ⁊ eius quod permutauit illud: ⁊ forma habita: ⁊ pri/uatio eius erat cum forma permutata. Sicut pãnus ꝙ permutatur de albedine in nigredinem. nigredo priua/tur: cum albedo incipit eſſe. Qđ autẽ intelligitur ex hoc ꝙ eſt perfectibile hoc eſt: q͛ contingit res que non erat in eo abſq͛ remotione alicuius ab eo: vt quieſcens cum mouetur: q͛ dum quieſcebat non erat niſi priuatio mo/tus qui eſt in illo poſſibilitate ⁊ potentia. Poſtq̃ autem motum eſt: non eſt ab eo aliquid remotum: niſi priuatio tantuꝫ: ſicut tabula munda quando ſcribitur in ea ſicut perfectibili: neceſſe eſt vt habeat eſſentiaꝫ que fuit prius imperfecta: ⁊ poſtea completa eſt: ⁊ rem que acceſſit ei ⁊ priuationem que preceſſit. q͛ priuatione opus eſt pro/pter quaꝫ res ſit mutabilis aut perfectibilis. Si eniꝫ nõ eſſet ibi priuatio: non poſſet eſſe perfectibile aut mutabi/le: imo perfectio ⁊ forma eſſent in eo ſemper. Ergo mu/tabile ⁊ perfectibile neceſſe eſt: vt habeat antea priua/tionem quouſq͛ certificetur ꝙ ſit mutabile vel perfe/ctibile. Priuatio autem non habet opus inquantum eſt priuatio: vt ſit ibi perfectio ⁊ permutatio. Remota eniꝫ priuatione: neceſſe eſt: vt remoueatur mutabile ⁊ perfe/ctibile ſcd̃m hoc ꝙ eſt mutabile ⁊ perfectibile. Remo/to autem mutabili ⁊ perfectibili: non eſt neceſſe vt remo/ueatur priuatio: ergo priuatio ſcd̃m hoc prius eſt: ergo eſt principium: quia ſi quid eſt neceſſarium: vt habeat eſ/ſe qualecũq͛ ad hoc vt aliud habeat eſſe: ſed non econ/uerſo. tunc erit principium. Aut ſi hoc non ſufficit ꝙ res ſit principium quicquid neceſſarium eſt: vt habeat eſſe qualecũq͛: niſi ꝙ neceſſarium eſt: vt habeat eſſe a re que eſt ei principium ſine prioritate ⁊ poſterioritate: ⁊ tunc priuatio non erit principium. Sed non eſt vtile: vt con/tendamus de nomine. vnde mittamus nomen principij: ⁊ dicamus ꝙ opus eſt ſine conuerſione. Jnuenimus er/go receptibile mutationis ⁊ perfectionis: ⁊ inuenimus priuationem: ⁊ inuenimus formã: que omnia opus ſunt: vt corpus ſit mutabile ⁊ perfectibile: ⁊ hoc clareſcet no/bis cuꝫ parua inſpectione. Sed quod intelligitur ex hoc ꝙ corpus eſt generatum: aut cepit eſſe facit neceſſariuꝫ affirmare reꝫ que fit: ⁊ priuationẽ ꝑcedere. ¶ Sed res generata ⁊ que cepit ſi habet neceſſe ꝙ precedat ſuum initium ⁊ ſuam generationem eſſe ſubſtantie quod ha/bebat coniunctionem cum priuatione forme generati. Poſtea diuiſit ſe: ⁊ corrupta eſt ab ea ꝑuatio: hec eſt res que tam cito non clareſcit ſicut illud. Jmo prius debet poni naturali poſitione. ⁊ ſufficienti inductione: ⁊ proba/ri in phyloſophia: ⁊ fortaſſe poterit ars thopicorum ſa/tiſfacere voluntati diſcipuli: ⁊ faciet eum quieſcere. Sed doctrina probationis non miſcetur cuꝫ arte thopice diſ/putationis. Ergo corpus habet de principijs que non ſe/parantur ab eo: nec etiam ab eo qđ venit in illud poſt eſ/ſentiam: ⁊ ipſa ſunt que non proprie deſignamus nomi/ne principiorum. Sed ex hoc ꝙ eſt corpus abſolute: yle eſt ⁊ forma corporalis ſignata: quã comitãt q̃titates ac/cidentales aut forma ſpecialis que ea ꝑficit. Sꝫ ex hoc ꝙ eſt permutabile: aut perfectibile: aut generatuꝫ: addi/mus ei comparationem priuationis que habꝫ conueni/

De ꝑua tio ẽ ꝑñⁿ gñatóie p̊ phyſic.

Duplex paſſio ꝑfe ctiua ⁊ cor ruptiua. 2. de aïa

Neccitas ꝑuatióis.

4. ph. t. 7

F

entiam cum ſua yle anteq̃ exiſteret:⁊ erit hoc principiũ
ſicut dictum eſt. Sed ſi acceperimus ſcdm ꝙ eſt cõmu-
ne permutabili:perfectibili:⁊ generato:erunt principia
Ar. pmo phy.1.cõ.64. yle:⁊ affectio ⁊ priuatio. Si vero ſcdm qd proprium eſt
permutabili:erunt principia yle:⁊ cõtrarietas:q2 ad me-
dium non mutatur:nec de medio:niſi ex hoc ꝙ eſt in eo
5.ph.1.6. aliqua contrarietas. Et videtur eſſe differentia inter cõ-
trarietatem ⁊ affectionem ⁊ priuationem quã tu iam di-
dicisti:⁊ ſubſtantia ex hoc ꝙ eſt ſubſtantia:affectio eius
eſt forma:⁊ iam te fecimus ſcire differentiam que eſt in-
ter formam ⁊ affectionez. Sed mutabilium ⁊ perfectibi-
5.ph.1.81 lium non in ſubſtãtialitate:affectio eorum eſt accidens:
ſed iam vſus fuit:vt in hoc loco omnis affectio vocetur
forma. Ergo vocemus nos omnez affectionem formaʒ:
ſcʒ vt ꝑpter omne qd fit in receptibili: receptibile fiat
deſignatum proprietate. Et yle differt ab vnaquaq; iſta-
rum:q2 inuenitur cum vnaquaq; illarum aliquo modo.
Et forma differt a priuatione:q2 forma eſt eſſentia per
ſeipſam.ſ.eſt additũ eſſe ſuper eſſe:qd habet yle. Priua-
tio vero non addit eſſe ſuper eſſe quod habet yle:ſed co-
mitatur eam ad moduʒ comparationis eius ad hanc for-
mam:cuʒ non habuerit eſſe:niſi in potentia ad recipien-
dum illam. Et hec priuatio non eſt priuatio abſolute:ſʒ
eſt priuatio habens aliquem moduʒ eſſendi:q2 eſt priua-
tio rei cum preparatione ⁊ aptitudine ad illam in mate-
ria deſignata. Homo eniʒ non fit homo ex non huma-
p phy. nõ ex ptige/ n fit ptin/ gens. p. physi. nitate:ſed ex inhumanitate receptibili humanitatis:⁊ ge-
neratio fit per formam:non per priuationeʒ:⁊ corruptio
fit per priuationem:non per formam. Et dicitur ꝙ res
fit ex yle ⁊ priuatione:⁊ nõ dicitur ꝙ fiat ex forma: ſicut
dicitur ꝙ lectus fit ex yle ⁊ ex priuatione:⁊ nõ dicitur ꝙ
fiat ex forma. q2 cum dicitur lectus fieri ex yle ⁊ priua-
B tiõe:intelligitur.ſ.ex lignis ⁊ ex non lecto:⁊ multis locis
certum eſt dici ꝙ fit ex yle:⁊ in multis non eſt certum.
7.phy. ¶ Semper autem dicitur ꝙ fit ex priuatione. Non.n.
Ar. pmo phy.1.cõ.59. dicitur ꝙ ex homine fiat ſcriptor:ſed dicitur ꝙ homo fit
ſcriptor:⁊ dicitur ꝙ ex ſpermate fit homo: ⁊ dicitur ꝙ
ex lignis fit lectus. Cauſa autem eius qd dicitur ex ſper-
mate hoc.ſ.ẽ:q2 expoliatur forma ſpermalitatis: q2 pre-
5.meta. poſitio ex.habet hic intellectum de poſt:ſicut ſignificat
in locutionibus eorum ex priuatione:ſicut cuʒ dicitur:q2
ex non homine fit homo.i.poſt non humanitatem. Sed
ex materialiter:vt cuʒ dicitur ex lignis fit lectus:quia li-
gna ⁊ ſi non fiant abſq; forma ligneitatis:fiũt tamen iaʒ
cum ipſo abſq; forma quadam.quia niſi mutentur ligna
ſcdm aliquem modorum ⁊ aliquam figurarum eraden-
do ⁊ dolando non fiet ex eis lectus:nec figurabitur eius
figura. Ergo aſſimilantur ſpermati aliquo modo:eo ꝙ
vnũquodq; eorum mutatum eſt a ſua diſpoſitione:⁊ di-
cunt ibi etiam prepoſitionem ex. ¶ Ergo in his duobus
modis ſubiectorum ⁊ materierum ex dicitur ex intelle-
ctu poſt:⁊ in vno modo ſubiectorum: dicitur prepoſitio
ex:⁊ de ex alio ſenſu. Uerbi gratia. q2 quãdo aliqua fiũt
ſubiecta alicui formarum:⁊ fiunt ſubiecta illi cõmixtio-
ne aut compoſitiõe aliquali:dicitur aliquid generari ex
illis:⁊ ſignificat tunc prepoſitio.ex.aut.de.hoc ſcʒ ꝙ ge-
neratum conſtitutũ eſt ex illis:ſicut ex galla ⁊ attramẽ-
to fit incauſtrum. ¶ Et videtur adhuc etiaʒ ꝙ in primo
modo dicitur ex prepoſitio intellectu compoſito ex poſt:
⁊ ex hoc intellectu. Sicut in ſpermate vel materie cum
fit ex illis qd fit ex hoc intellectu:ſcilʒ quia qd eſt:prius
erat in diſpoſitione aliqua:deinde mutatum eſt ex ea ali-
quid: ⁊ conſtitutum eſt ex eo generatum quod dicitur
p physic. vbi.s. fuiſſe ex illis. Ergo ꝙ fuit quaſi ſperma vel atramentuʒ:
non dicitur ꝙ fiat ex eo res generata:nec dicitur ꝙ ſper-
ma fiat homo:nec attramentum incauſtrum: ſicut dici-
tur ꝙ homo ſcriptor fit:niſi aliquo modo tranſumptio-
nis:aut modo quo dicitur aliquid alteratum eſt.i.corru-
ptum. Et ex eo ꝙ eſt ſicut materies. Aliquando dicũtur
hi duo modi:quia dicitur ꝙ ex materie fit lectus:q2 ma- Et qd materies fit lect9.
teries non corrumpitur ad modum corruptiõis ſperma- Mõ ẽ icorruptibil fm cẽtiã p phy ſi.in fine.
tis. ¶ Unde aſſimilatur homini ſcdʒ hoc ꝙ percipit ſci-
entiam ſcribendi. Sed q2 ſi non amiſerit figuram:nõ re-
cipiet figuram lecti:inde aſſimilatur ſpermati ſcdm ꝙ
mutatur ad humanitatem. Et ſcdm ꝙ hoc non conuenit
vt dicatur de illo ex. Sed cum adiungitur ei priuatio:af-
firmatur:ſicut cum dicitur. Ex homine non ſcriptore fit
ſcriptor. Et ipſa priuatio non conuenit ei vllo modo:niſi
vt dicatur cum prepoſitione.ex. Non eniʒ dicitur ꝙ nõ
ſcriptor eſt ſcriptor:quia tunc eſſet ſcriptor non ſcriptor.
¶ Certuʒ eſt autem ꝙ ſi non intelligitur ex non ſcripto-
re:ipſemet non ſcriptor. Sed ſubiectum de quo predica-
tur non ſcriptor:fortaſſe tũc dicetur illud:ſed prepoſitio
ex.poteſt dici de eo ſemper:q̃uis hoc omnino non affir-
mo:nec cetera huiuſmodi:quia fortaſſe lingue diuerſifi-
cantur in vſu dicendi hec ⁊ non dicendi.imo dico ꝙ cuʒ
intellexerint de prepoſitione ex.duos modos quos dixi-
mus:recipientur vbi recipimus:⁊ non recipientur vbi
non recipimus. ¶ Dicunt autem in hoc loco yle affici D p phy.61.
deſiderio forme:⁊ yle aſſimilant femine:formam autem
aſſimilant maſculo:⁊ hoc eſt qd ego non intelligo. Et de-
ſiderium animalis nemo eſt qui non remoueat ab yle:
deſiderium autem naturale quo trahitur res ſicut lapis
deorſum:vt perficiatur poſt imperfectionem quã habe-
bat ſui loci naturalis. Illud etiam deſiderium longe eſt
ab ea:poſſet auteʒ hoc concedi ꝙ yle eſt deſiderans for-
mam:ſi ipſa eſſet vacua ab omnibus formis:aut eſſet af-
fecta faſtidio forme que adiuncta eſt ei:aut ſi non eſſet
contenta formis que perficiunt eam ⁊ faciunt eam eſſe
ſpeciem:aut ſi poſſet ipſa moueri per ſe ad ſuſcipiendam
formam:ſicut lapis ad conſequendum locum:aut etiaʒ
ſi eſſet in ea virtus mouens. Sed non eſt vacua ab om-
nibus formis:nec conuenit ei faſtidire formam habitaʒ
vt ſtudeat eam excutere ⁊ abycere a ſe:q2 ſi propter acq-
ſitionem alterius forme:venit faſtidium habite forme:
iccirco ꝙ habet eam:tunc debet vt non deſideret eam.
Si autem faſtidit eam propter longeuitatem temporis:
tunc deſiderium accidet illi ſcdm tempus:⁊ non erit de
ſua ſubſtãtia:ſed erit hic cauſa que hoc facit debere. Sʒ
non conceditur vt ſit non cõtenta eo qd habet:quaſi de-
ſideret vt cõiungantur contraria in ſe:q2 hoc eſt inconue-
niens:q2 inconueniens eſt fortaſſe qd putatur deſidera-
re deſiderio animalis:⁊ deſiderium vehemens non eſt:
niſi ad finem in natura perficiente:⁊ fines naturales nõ
ſunt inconuenientes. Cum hoc igitur quomõ concedi-
tur:ꝙ yle moueatur ad formam:cum forma non adue-
niat ei:niſi ex cauſa que prius remouet eius formaʒ que
erat:non q2 ipſa acquirat eam ſibi ſuo motu:⁊ etiam ſi
non acciperent hoc deſiderium eſſe formarum conſti-
tuentium que ſunt prime conſtitutionis: ſed ſecũdarum
conſtituentium que conſequũtur:acceptio huius deſide-
ry adhuc eſſet difficilis:neduʒ cum attribuerint ei deſi-
derium formarum conſtituentium: vnde propter hec
omnia:difficilis eſt mihi intellectus huius verbi:q2 ma-
gis vr̃ hoc eſſe dictio figurate loquẽtiũ q̃ phyloſophorum.
Fortaſſe poterit alius hoc intelligere recto ĩtellectu:vñ
in hoc cõuertatur ad illum. Sed ſi eſſet loco yle ſimpli-
citer:aliqua yle iam cõſtituta a forma naturali:⁊ contin-
geret ex ipſa forma naturali que eſt in ea:motus ad per-
fectiones illius forme:ſicut terra in deſcenſu:⁊ ignis in

aſcenſu:fortaſſis hec locutio adhuc eēt poſſibilis:ꝗuis il lud deſideriū nō attribueretur:niſi forme agēti. Sed in yle ſimpliciter deſiderium nō intelligo.

¶ Caplm.III.qualiter hec principia ſunt cōia.

A QUoniam noſtra ſpeculatio fuit hic d cōibus pricipijs:debemus conſiderare in his pricipijs tria cōia:ſm quē duorū predictorū modorū ſunt cōia. poſtmoduz autem declarabitur ꝙ corpoꝝ quedā ſunt receptibilia generatiōis ⁊ corruptionis:hoc eſt quia quedaz ſunt quorū yle renouat formam ⁊ amittit formaz.Et quedam ſunt que non ſunt receptibilia generationis ⁊ corruptionis:ſed eſſe eoruz eſt perpetuum:⁊ qñ quidem hoc ſic eſt:non erit yle cōmunis ſm primū duorū predictorū modoꝝ:qꝛ nō poteſt yle cum ſit vna:vt aliquādo recipiat formaz generatorū ⁊ corruptibiliū: ⁊ aliquādo recipiat formam eius qđ non corrumpitur in ſua natura:nec habꝫ generationem materialē:qꝛ hoc eſſet impoſſibile.Sed fortaſſis ↄceditur ꝙ ſit yle cōis aliquibus corporibus.i.corporibꝰ generatis corruptibilibꝰ quorum alia generātur ex alijs ⁊ corrumpunt alia:ſicut declarabitur ex diſpoſitione quatuor que vocantur elementa.¶ Fortaſſis autē ponitur materia ſubiecti forme que nō corrumpitur:⁊ ſubiecti forme que corrumpiť materia vna in ſe apta recipere omnez formam.Sed ei qđ nō corrumpitur contingit illud:qꝛ adiūctum eſt forme que nō habet cōtraria.ergo cauſa ꝙ non generatur ⁊ non corrumpitur:erit ex parte ſue forme que prohibet eius materiaz ab eo qđ eſt in natura eius:non ex pte materie obedientialis.¶ Cuz ergo ſic fuerit:imo poſtꝗ ſic eſt:ſicut poſtea apparebit:tunc erit yle cōis ſm hūc modum:⁊ ſi ſit cōis omnibus naturalibus:aut generatis ex corruptibilibus ex illis:eſt tamē de numero perpetuoꝝ: eo ꝙ nō eſt ex re que mutetur in aliud.¶ Si eniꝫ ita eſſet:opus haberet alia yle:⁊ illa alia eſſet prior ea ⁊ cōis.

B ¶ Sed ſi naturalia habēt principium formale cōe ſm primū modum:non inuenitur in formis ꝙ putemus ſic eſſe:niſi corporeitatez.Qꝛ ſi permutatio corporum in generatione ⁊ corruptiōe non fit niſi poſt formaz corporeitatis:vbi gratia:ſicut forma corporeitatis que eſt in aq̄: quādo mutatur in aerez remanet ſicut erat in aqua:tūc erit pͥncipium corporū formale cōe illis oibus ſm hūc modū:qꝛ poſt hoc pͥncipiū:adhuc erunt illis principia formalia:quoꝝ vnūquodqꝫ erit proprium vniuſcuiuſqꝫ illorū.Sed ſi res nō ita eſt:ſed cuꝫ corrumpitur aqueitas:corrūpitur corporeitas que erat in yle eius:ꝑpter cōſortium corruptionis aqueitatis:⁊ generata eſt corporeitas alia numero ſimilis illi in ſpecie:tunc non habebunt corpora quale hoc eſt principium formale commune: poſtea autem apparebit loco ſuo veritas horum duorum modorum. Si haberent corpora principium formale huiꝰ:cuꝫ quedam ex eis habeant formaz que nō ſeparatur:tunc illud principiū formale eſſet ſemper cōiunctū ſue materie:⁊ non eſſet ex illis que generātur et

C corrumpūtur:ſed de perpetuis.¶ Sed de priuatiōe ex ſua diſpoſitione claret ꝙ ex omnibꝰ priuationibus: non conceditur aliqua eſſe cōmunis ſm primuꝫ modum: qꝛ hec priuatio eſt priuatio alterius rei que poteſt generari:⁊ qꝛ poteſt generari:non eſt longe quin genereť. Ergo tunc non remanebit ipſa priuatio:nō ergo tunc erit cōis. Sed cōmune ſecūdo modo ex duobus poteſt inueniri in vnaquaqꝫ manerie horum principiorū:ſcꝫ ꝙ ſit cōmune omnibꝰ generatis ⁊ mutabilibus:qꝛ omnia cōueniūt in hoc:ꝙ vnūquodqꝫ eorū habet formam ⁊ materiam ⁊ priuationeꝫ.Et hoc cōmune dicunt ꝙ non generatur: nec corrumpitur ꝑpter hoc ꝙ vniuerſalia nō dicuntur generari nec corrumpi.Sed vniuerſalia dicūtur nec generari nec corrūpi duobꝰ modis. Intellectus vnius modi ꝙ vniuerſale nō generatur nec corrumpitur eſt hic.ſ. qꝛ nō fuit hora in mūdo prima in qua habuit eſſe primū ſingulare:aut prima ſingularia:in qua non predicaretur de illis aliquod vniuerſale:⁊ fuit hora ante illud in qua nullus eorum habuit eſſe:⁊ in corruptione contrarium. Ergo huius modi ſūt aliqui qui dicūt:ꝙ hec pͥcipia cōmunia nec generātur nec corrūpuntur:⁊ iſti fuerunt homines qui dicerent ꝙ in mūdo ſemper eſt generatio et corruptio ⁊ motus:⁊ ꝗdiu mundus eē habuerit.¶ Secundi autez modi hic eſt.ſ.vt conſiderētur quid ſunt: ſicut quid eſt homo:⁊ vt conſideretur:an homo ex hoc ꝙ eſt homo:generatur ⁊ corrumpitur:⁊ inuenietur ꝙ intellectus quo eſt generatus:⁊ intellectus quo eſt corruptus non eſt intellectus quo homo eſt homo:imo eſt quoddā qđ concomitatur eum:⁊ non eſt de ſubſtātia eius. Ergo ſic dicūtur hec principia cōmunia iuxta ſcđm moduꝫ ex duobus modis predicte cōmunitatis:⁊ noſtra ſpeculatio de principijs eſt hic hoc modo. Non eniꝫ loquimur hic de primo modo Sed cū acceſſerimus ad ſingularia que habēt eſſe ex illis:inueniemus materias que generātur ⁊ corrumpūtur:ſicut ligna ad lectum:⁊ galle ad encauſtruꝫ:⁊ yle prime de qua inuimus ꝙ non generatur nec corrumpitur eſſe eius eſt perpetuuꝫ.¶ Sed formarum alie ſunt que generantur ⁊ corrumpūtur:⁊ ipſe ſunt que ſunt in generatis ⁊ corruptibilibꝰ:⁊ alie ſunt que nec generātur nec corrumpūtur:⁊ ipſe ſunt que habent eſſe in ſempiternis.Aliquādo autez dicūtur nec generari:nec corrumpi alia ratione:qꝛ fortaſſe diciť ꝙ forme que ſunt in generatis ⁊ corruptibilibus:nec generantur:nec corrumpūtur hac ratione.ſ.qꝛ nō ſūt compoſite ex materia ⁊ forma:vt generentur ⁊ corrumpātur. Volunt et.n. generationeꝫ eſſe aduentuꝫ forme ad ſubiectuꝫ:⁊ eſſe generatuꝫ compoſituꝫ ex illis.Et corruptionem que eſt ei oppoſita.ſed ꝑuationis generatio:ſi ipſa habꝫ generationē: hoc eſt.ſ.vt ſit poſtꝗ non fuerit:⁊ eſſe eius ⁊ acceſſus nō eſt eſſe qđ habeat eſſe in ſe:ſed eſt eſſe p accidēs:qꝛ ꝑuatio eſt priuatio rei deſignate in re deſignata in qua eſt illa in potentia.Ergo habet aliquem moduꝫ generationis etiam accidētaliter:⁊ corruptionis accidentaliter. Ergo generatio eius eſt cuꝫ ſeparať forma a materia:⁊ fit priuatio hoc modo.Sed corruptio eius eſt cuꝫ recipiť forma:⁊ tunc ꝑuatio que eſt huiuſmodi nō habet eſſe: qꝛ ita hec priuatio eſt priuatio accidentaliter:ſicut eſſe eius eſt accidēta iter qđ eſt corruptio forme:⁊ eius ꝑuatio eſt eē forme.Sꝫ perfectio forme ⁊ eſſe non eſt niſi ex comparatione priuationis que cōtingit ei aliquo reſpectu. Conſtitutio autē priuationis ⁊ eſſe:eſt ex cōparatione ipſius ad formaꝫ.Ergo priuatio ꝑuatiōis eſt reſpectus aliquis qui cōtingit forme ex reſpectibus relatiuis ex quibꝰ fortaſſis aliquis accidit ei aliquando vſqꝫ in infinitum:⁊ potentia priuationis eſt hoc ordine:qꝛ potentia vera eſt in comparatione effectus ⁊ pfectionis. Et nō eſt pfectio in priuatione.ergo non habet verum effectum. ¶ Debes etiaꝫ ſcire adhuc hec tria principia cōmunia quomō ſm comparationeꝫ eorū conueniant vnicuiqꝫ illoꝝ que cōtinentur ſub eis.qꝛ piget nos quod dicunt.ſcꝫ ꝙ nomen vniuſcuiuſqꝫ illorū eſt tranſlatiuū:qꝛ ſi ita fuerit: labor, phyloſophoꝝ erit irritus:qui impoſuerunt multis principijs tria nomina:quoꝝ vnūquodqꝫ contineat multitudineꝫ aliquaꝫ pͥncipiorū:⁊ tria nomina contineant oīa principia:qꝛ ſatis poteramus excuſari in hoc:vt iter nos cōueniremus in oibus:⁊ vniuocaremur in eis.Et ſi hoc

Marginal notes (left): De corruptibile ⁊ incorruptibile dſnt pluſꝗ genere. — Ai ɔ phm p celi ⁊ cōmē. ibidem. — z.meta. ⁊ p phyſi. — Poꝰ dic ordine ad actū

Marginal notes (right): p.celi.⁊.8 phyſi. — Alia ſi p pcipia pu natiue. — D — 7.meta. ñ gñatur ſpā:ſꝫ ſpe ra enea. — 5.phyſi. — Quā vocāt alij d' ſinone logycam. — E

faceremus aut nõ faceremus:ſed reciperemus: qđ fecerunt ipſi:non eſſent in manib⁹ noſtris:niſi tria nomia: ⁊ ignorarem⁹ itellectus principiorũ vllo mõ:vnde male fecit qui hoc tantũ contẽtus eſſe voluit. Nõ poſſumus etiã dicere ꝙ vnũquodqꝫ eorum predicetur de contentis ſuis vniuoce pure:cum cadant ſub vnoquoqꝫ illorũ diuerſi modi diuerſe predicatiõis:qui diuerſificãtur in itellectu ꝑncipalitatis ſm prioritatẽ ⁊ poſterioritatẽ.Sꝫ p̃ phy.49 põt:imo dꝫ:vt ſigñatio eoꝝ ſit ſigñatio quaſi equoca: ſicut ſignificatio eſſe eſt principij ⁊ vnius.Jam vero didiciſti differentiã inter vniuoca ⁊ equiuoca:⁊ quaſi equiuoca in logyca. ❡ Ergo quicqđ dicitur eſſe yle habet naturã que generaliter itelligitur ꝙ eſt res que ſolet recipere aliã rem in ſua eſſentia quã prius non habebat.Et hoc eſt vnde eſt quicqđ eſt:⁊ eſt hoc in illa non accidentaliter:⁊ aliquãdo eſt ſimplex:aliquãdo compoſita poſt ſimplicẽ:ſicut materies lecti.Et receptũ aliquãdo eſt forma ſubſtãtialis:aliquando eſt affectio accidentalis:et quicqđ dicitur eſſe forma hoc eſt affectio recepta in hac re predicta:ex quibus fit aliqua rerũ hoc modo compoſitionis:⁊ quicqđ dicitur ꝑuatio:eſt non eſſe id qđ vocamus formã in ſuo ſuſceptibili.Et tota noſtra ſpeculatio de forma:⁊ de eius ꝑncipalitate ad id perducitur.ſcꝫ qđ eſt principium ex intellectu: qđ eſt vna ex duabus partibus generati:non ꝙ ſit efficiens. ❡ Si autem conceditur ꝙ forma ſit efficiens:iam declarauimus ꝙ naturalis non habet tractare de principio efficiente:⁊ principio finali cõmuni ſm modũ primũ omnibus naturalibus. Ergo debemus tractare de pricipio efficiẽte cõmuni naturalib⁹ que ſunt poſt enꝫ.Quãdoquidẽ iam explicauimus de pricipijs que magis debẽt vocari ꝑncipia.i.conſtituentia generatũ ſiue corpus naturale. ❡ Debemus ergo tractare de principijs que magis digna ſunt vocari cauſe:⁊ ex illis notũ faciemus principiũ efficiens cõmune naturalibus:qđ eſt natura.

Diffõ materie. p̃.phy.te.cõ.82.

Aũ. ꝑmo phy.2.p̃.

❡ Caplm̃ 4^m^. De improbatione eorũ que dixerunt Parmenides ⁊ Meliſſus de principijs eſſendi.

POſtquã autẽ ad hoc peruenimus: rogauerũt nos aliqui de ſocijs noſtris:vt loqueremur de ſentẽtijs quas adinuenerunt antiq de principijs naturalibus. Jam eniꝫ fuit viſus nominãdi eas in ingreſſu ſcientie naturalis:⁊ vt induceremus verbum de natura:⁊ ipſe ſentẽtie ſunt ſicut ſententia que dicta eſt Meliſſi ⁊ Parmenidis.ſ.ꝙ ens eſt vnum nõ mobile. ❡ Dixit eniꝫ Meliſſus:ꝙ eſt infinitũ:ſed Parmenides ꝙ finitũ:qꝛ ſicut ſentẽtia eius qui dixit:ꝙ ens vnũ infinitũ receptibile motus:aut eſt aer:aut aqua:aut cetera ex his.Et ſicut ſentẽtia eius qui poſuit ꝑncipiũ infinitum numero.ſ.ꝙ aut ſunt athomi diſperſe per inania aut minima corpora ſimilia ei que generãtur ex eis in aqueitate:⁊ carneitate ⁊ aeritate ⁊ ceteris:omnia cõmixta in oĩ: ⁊ cetere ſentẽtie que enumerãtur in libris perhypateticorũ:qꝛ etiã ꝙ loqueremur de eis ſm modum quo illi deſtruxerunt ſentẽtias eorũ.Sed dicemus ꝙ ſentẽtias Meliſſi ⁊ Parmenidis nos nõ ꝯprehendimus:nec poſſumus intelligere intentiones eorum:nec putamus eos adeo fuiſſe imperitos:ſicut videtur in verbis eorũ.Jpſi eniꝫ etiam tractauerunt de naturalibus:⁊ de multitudine principiorũ eorũ:ſicut Parmenides concedit terrã ⁊ ignẽ:⁊ ꝙ omnia generata componũtur ex illis.Unde videtur inuere:ꝙ ens ipſum eſt:qđ habet verum eſſe:ſicut ſcies ſuo loco:⁊ ꝙ eſt infinitũ non mobile:⁊ ꝙ eſt infinite potentie:⁊ ꝙ eſt finitũ intellectu ſm ꝙ finis eſt: ad quẽ omnia perueniunt:⁊ in hoc ꝙ peruenitur ad illum putatur finitũ:ſm ꝙ peruenitur ad illum.Aut videtur ꝙ intentio eorũ ſit alia:ſcꝫ ꝙ natura entis: vnde eſt natura eſſendi ſit vna in intellectu:diffinitiõe aut deſcriptione:⁊ ꝙ cetera entia ſunt aliud a natura ipſius eẽ: qꝛ ſunt talia quib⁹ aduenit eſſe:⁊ comitatur ea:ſicut humanitas in ens:⁊ nõ eſt ipſum eſſe:nec eſſe eſt diffinitio eius:ſed eſſe eſt extra diffinitionẽ eius:⁊ aduenit eẽtie eius:ſicut declaratum eſt al's.Uidetur ergo ꝙ is qui dixit finitũ:noluit intelligere terminatũ eſſe in ſeipſo:nõ naturas eũtes in multitudine in infinitũ.Et qui dixit infinitũ:intellexit ideo ꝙ aduenit rebus infinitis.Et hoc non erit tibi obſcurum ex eis que diſces al's:qꝛ homo in eo ꝙ eſt homo:nõ eſt ens:inqꝫtãtum eſt ens.Sed intellectus eius eſt extra illũ:⁊ ꝑpter hoc eſt diſtributio vniuſcuiuſqꝫ rerum que cõtinentur in predicamentis:eo ꝙ vnaqueqꝫ illarum eſt ſubiectum entis:⁊ ens comitatur illã.Aut ſi hoc noluerunt:ſed potius proteruierũt: tunc nõ eſt mihi poſſe aduerſandi eis.Quia argumẽtatio qua improbetur eorũ ſentẽtia:erit ſine dubio compoſita ex propoſitionibus quas oportet in ſe eſſe manifeſtiores cõcluſione. ❡ Sed nihil inuenio manifeſtius hac concluſione:aut vt ſint conceſſe ab aduerſario:ſed non poſſum ſcire quã ex ipſis propoſitionibus concederet:qꝛ ſi ipſi conceſſerint hoc abſurdũ:quis promittet ꝙ ipſi audeant negare aliquã ex propoſitionib⁹ que poſite ſunt in argumẽtatione contra illos.Et etiã qꝛ inuenio propoſitiões multas quibus opponitur:illis minus notas ꝙ̃ ſit concluſio ꝑpter quas volumus illas iducere.Sicut dicitur:qꝛ ſi ens eſt ſubſtãtia tantũ:non erit finitum nec infinitum.Hec eniꝫ duo acceſſibilia ſunt quãtitati:⁊ quantitas acceſſibilis ſubſtãtie:tunc ergo ſubſtãtia ens:⁊ ꝙ̃titas ens.ergo ens erit pluſqꝫ duo.Sed cum attenderis: inuenies finitati aut infinitati opus eſſe ad certitudinẽ ſui eſſe:vt ſit quãtitas continua.ſ.mẽſura certa.Sꝫ multum opus eſt exponere:ꝙ quãtitas certa non eſt exiſtẽs: niſi in materia ⁊ in ſubiecto:qꝛ h̃ nõ eſt ens:niſi in ſubiecto:qꝛ hoc non poteſt exponi per ſe:ſꝫ eget ad expoſitionem ſui nõ modico ſtudio. ❡ Quomõ ergo accipiemus h̃ propoſitiones ad concludendũ qđ patet per ſe: Similiter ⁊ illud dixerũt.ſ.ꝙ infinitũ eſt diffinitũ partibus ſue diffinitiõis ⁊c. ❡ Sed ſentẽtiarum ceterorũ hominũ inueniemus deſtructionẽ in hoc loco: aliqua facili ſignificatiõe. Nos eniꝫ iã diſpoſuimus verbum de his que poſtea ſequũtur per qđ cognoſces reuelationẽ ſue certitudinis cognitione ſufficiẽti. ❡ Et dicemus nũc ꝙ his qui dixerunt ꝑncipiũ vnũ eſſe:poſſumus opponere duobus modis.vno qꝛ dixerunt ꝑncipiũ vnum eſſe:altero qꝛ viderunt ꝙ hoc principiũ erat:aut aqua:aut aer. Sed opponere illis qui dixerũt:ꝙ principiũ eſt:aut aq̃: aut aer:ibi erit melius:vbi loqmur de pricipijs generatorũ corruptibilium:nõ vbi loquimur de principijs cõibus:qꝛ illi poſuerunt illud ꝑncipiũ generatis ⁊ corruptibilibus.Sed deſtructio dictiõis ꝙ principiũ vnũ eſt:hec eſt:qꝛ eorum ſententia ponit omnes res conuenire in ſubſtantia:⁊ differre in accñtibus:⁊ negant eſſe diuerſitatẽ in corporibus ex ſpecificis dĩrijs.ſed in ſequentib⁹ declarabiť ꝙ corpora differunt ſpecificis differentijs.Qui aũt dicunt ꝙ principia ex qbus gñãtur hec generata:infinita ſunt:iã cognoſcũtur ignorare gñãta: iõ ꝙ dicũt ꝑncipia eoꝝ infinita eſſe.vnde nõ cõprehẽdunt ea ſcientia:nec cõprehendunt ꝙ gñãtur ex eis.Poſtqꝫ ergo non ſunt in via ſciẽdi gñãta:quomõ ergo ſcire poterunt: ꝙ ꝑncipia coꝝ ifinita ſunt.Sed opponere illis qui dixerunt ꝑncipia illa ifinita eſſe athomos diſperſas eẽ ꝑ inania:aut poſita in cõmixtione:melius erit ibi:vbi loqmur

p̃.phy.te.cõ.7.

Jn p̃ phi. ⁊ alibi. p̃ metha.3. celi.

2.phy.te.6. Jn metha.nĩ aliqđ ẽ nou⁹ p̃ phy.tex.13.

p̃ phy.t.c.15.

2.phy.⁊ p̃ de gñatione.

p̃.phy.35.

de pncipijs gnãtoꝝ corruptibiliũ: poſtq̃ autem peruenimus ad hunc finē: terminemus hoc caplm. Capitulũ autem hoc incidens eſt in hoc noſtro libro. Uñ ſi quis voluerit iterſerere: iterſerat. q aũt noluerit: nō iterſerat.

¶ Caplm quintũ. de notificatiōe nãe quid ſit.

A Dicemus ꝙ corporibus que apud nos ſunt. adueniut actiões ꝛ motus: ꝛ inueniemus ꝙ quedã eoꝝ veniũt ex cauſis q̃ ſunt extra ea: ex qbus fiũt i eis ipe actiones ꝛ motus: ſicut caliditas aq̃ ꝛ aſcēſus lapidis: ꝛ inueniemus ꝙ qbuſdã eoꝝ adueniũt actiões ꝛ motus ex ſeipſis: nō ex cã extrinſeca: ſicut aq̃ calefacta cum dimittit̃ p ſe frigeſcit ex ſua natura: ꝛ lapis in altum piectus: cũ relinqtur deſcēdit ex ſua nã. Et fortaſſis nr̃a opinio de ɔuerſione ſeminũ in alia: ꝛ ſpermatũ in aïalia erit ẜm hanc opionē: ꝛ inueniemus ēt ꝙ aïalia aguntur in oēs ſuos motus ſua ſponte: ꝛ nō videmus ꝙ ipellentem habeãt extriſecus: qui agitet ea illis motib⁹. Per h̄ ergo formabit̃ in nr̃is aïabus opinio: ꝙ motus ꝛ oino omnes actiões ꝛ paſſiones q̃ eueniũt corporib⁹: aliquãdo ſũt ex cauſa extrinſeca ꝛ peregrina: aliqñ ex ſeipſis: nō ex cauſa B extrinſeca: ſed eoꝝ q̃ ſunt ex ſeipſis nō ab extriſecis: nos in pma ſpeculatiōe ɔcedimus: ꝙ quedã ſunt iſtituta ad 5. phyſi. te. 7. vnũ aliqd: ꝛ non declinant ab eo. Et q̃dã ſunt inſtituta ad multa: ꝛ iſuper ad varios modos: ꝛ ɔcedemus ꝙ oĩũ hoꝝ modoꝝ. alij adueniunt ſpōte: alij nō ſpōte: ſicut aduentus leſiōis ex cadente lapide: ꝛ cōbuſtio ex igne vrēte: ꝛ hoc eſt qđ formaṫ in nr̃is aïabus. Poſt hoc autē qs faciet ſcire ꝙ hec corpora quoꝝ nō iuenimus motorē extrinſecũ: moueant̃ ꝛ agant̃ ex pncipio extriſeco qđ nos non cōprehendimus neq̃ ſentimus. Sꝫ fortaſſis angeli dicũtur mouere firmamētũ: aut vt firmamētũ remotuꝫ eſt ꝛ nō ſentitur: aut fortaſſis eſt ſenſibile in ſua eſſentia: ꝛ nō in actiōe: hoc eſt q2 nō eſt ſenſibilis habitudo que ē inter ipſuꝫ ꝛ patiens ab ipſo q̃ ſignificet ꝙ ex ea fiat iſta actio: ſicut hō qui non vidit magnetem attrahētem ferruꝫ ſenſibilr̃: nec cognouit intelligibiliter ꝙ ſit attrahēs ferrum: q2 difficilis eſt hec cōprehenſio ſiue itelligentie. Cuꝫ viderit ferrum moueri ad ipm: nō erit lōge ipſuꝫ putare ꝙ moueat̃ ex ſeipſo: ſed faciemus pōneꝫ quã concedat nãlis: ꝛ probet diuinus. ſ. ꝙ corpora que mouent̃ his motibus: quotiēſcũq̃ mouent̃ ex virib⁹ que ſunt in eis: que ſunt. ſ. pncipia ſuoꝝ motuũ ꝛ ſuaꝝ actionũ. Illarum viriũ q̃dã vis eſt que mutat ꝛ ɔuertit: ꝛ venit ex ea actio vno mō non ſponte. Et eſt q̃dam alia ſponte: ꝛ eſt alia vis varioꝝ motuum ꝛ actionuꝫ ſilr̃ nō ſponte: ꝛ eſt alia vis ſimilis ſponte. Similr̃ eſt diuiſio in quiete. Prima ergo diuiſionum eſt ſicut vis lapidis in ſuo deſcenſu: ꝛ quies eius in centro. Et hec vis vocat̃ natura. Secũda vis eſt ſicut ſolis in circuitu ſuo apud ſapientiores phorum: et vocatur anima angelica. Tertia eſt ſicut vis herbarum C in naſcēdo ꝛ creſcendo ꝛ quieſcendo: q2 ipſe mouent̃ nō ſponte: ꝛ diuerſis motibus. ſ. erigendo: radicando: dilatãdo: elongando. Et vocatur aïa vegetalis. Quarta eſt vis animaliũ: ꝛ vocat̃ anima ſenſibilis: ꝛ fortaſſis omnis vis ex qua venit actio nō ſponte: vocatur natura. Unde aïa vegetabilis: natura vocat̃. ¶ Et fortaſſis vocatur natura omnis vis, ex qua venit ſua actio ſine cogitatiōe ꝛ diſcretiōe: ſicut aranea dicit̃ texere ex natura: ſicut ꝛ ſimilia aïalia. Sed natura eſt qua corpora nãlia ſunt nãlia: ꝛ qñ volumus hic ingrere eſt natura ẜm primũ modum.

2. phy. t. 2. 6. ¶ Miruꝫ eſt autem illud qđ dicunt. ſ. ꝙ qui inquirit: an ipſa eſt: certe deridēdus ſit: ſed puto hoc eos noluiſſe intelligere: ꝙ nãlis ſi ingrit an natura eſt: deridendus eſt. Ideo q2 vult ex ipſa ſua arte pbare pncipia eius. Si aũt hoc voluerũt: aut aliquid aliud hꝫ: ſed voluerũt hoc: ſcꝫ q2 eſſe huius vĩtutis manifeſtũ eſt per ſe: hoc ego non audiam nec dicam quo mō hoc dicam: cum difficile ſit inuenire motorē vniuſcuiuſq̃ rei mote: cũ iam etiaꝫ in h̄ diu laborauerit ipſe qui hãc ſñiam dedit. Quo ergo deridebitur q motuꝫ videt: ꝛ querit rōnem: an habeat motorē. Et querit ab eo vt cōcedat eſſe motorē: ꝛ ꝙ ſit extra. S. veꝝ eſt: q2 dictio de eſſe nãe pncipium eſt ſcientie nãliũ ꝛ nãlis non dꝫ reſpondere negãti eaꝫ. Sꝫ eius diffinitio pertinet ad tractatores phie prime: nãlis autē debꝫ ſcire 5. meta. certitudinem qd eſt. ſed iã diffinierunt nãm dicentes ꝙ ipſa eſt primũ pncipiuꝫ motus rei in qua eſt ꝛ qetis eius 2. phy. te. cō. 3. per ſeipſam: nō per accñs. Non q2 neceſſe eſt: vt omni rei nãli ſimul ſit pncipiũ vtriuſq̃. ſ. motus ꝛ qetis: ſed vt per ſe ſit principium aut motus ſi fuerit: aut quietis ſi fuerit. D Sꝫ poſtea viſuꝫ fuit cuidam q ſucceſſit ꝙ hec deſcriptio eſſet imperfecta: vñ ꝛ voluit ei addere dicētis, q2 hec deſcriptio effectuꝫ nature ſignificat: non ſubſtãtiã: nō. n. ſignificat niſi habitudinē eius ad id qđ venit ex illa: ꝛ iō oportet: vt addatur eius deſcriptio: ꝛ dicat̃ ꝙ nã eſt virtus diffuſa per corpora que attribuit eis formas ꝛ figuras. Et eſt pncipiũ ſic ꝛ ſic. Nos autē incipiemus declarare intētionē deſcriptiōis poſite ab auctore primo: ꝛ poſtea redibimus ad refellendã hui⁹ garruli ſupfluam additionē huic deſcriptioni demōſtrãtes: q2 qđ dixit: peſſimuꝫ eſt ꝛ falſum: ꝛ nō eſt opus eo: nec etiaꝫ ad cōmutandum. Et dicemus ꝙ itellectus hui⁹ qđ dicitur pncipium motus hic eſt. ſ. pncipiuꝫ efficiens: ex quo venit motus in aliũ a ſe. ſ. corpus mobile. Et qđ dictum eſt primũ: intelleximus ppinquũ. ſ. vt inter illud ꝛ mobile non ſit mediũ. Fortaſſis anima. n. pncipium eſt aliquoꝝ motuuꝫ corporum in qbus eſt: ſed mediãte alio. Jam. n. opinati ſũt aliqui hoium: ꝙ anima facit motuꝫ locoꝝ mediante natura. Sed non video ꝙ nã conuertat motum mēbroꝝ cōtra ſeipſam ppter obediētiam ſui ad aïaꝫ. Et ſi ſic natura ɔuerteret: non ɔtingeret laſſitudo: quando cōpellit illam aïa ad id qđ nãe nō conuenit: ꝛ officium aïe non attraheret ad ſe officiũ nãe. Si aũt voluit dicere: ꝙ anima facit appetere: ꝛ ex illo appetitu mouet̃. ſimilr̃ etiã natura facit hoc: ſicut poſtea declarabit̃. Et fortaſſis iſte appetitus nō eſt motor: ſed eſt res per quã mouet motor. Et ſi anima habuerit mediũ in mouendo: nō erit ille iter motus locales: ſed iter motus gnãtionis ꝛ vegetatiōis. Uñ q2 voluerunt ꝙ diffinitio hec eſſet cōis oibus motibus: E ideo addũt ei primũ. q2 aïa aliquãdo ē in re mobili: ꝛ mouet aïa id in quo ipſa ē motu vegetatiōis ꝛ alterationis: ſꝫ non pmo: imo cum adminiſtratiōe nãrum ꝛ qualitatuꝫ: ꝛ hoc declarabit̃ poſtea: ſed qđ dictũ eſt rei in qua ē: hoc dicit̃ ad dr̃iam nãe ab artificiali ꝛ violēto: ſed qđ dictuꝫ eſt per ſe: hic iã itelligitur duob⁹ modis: vno in comparatiōe eius ad rem mobilē: ꝛ altero in cōparatione eius ad mouentē: ꝛ in pmo mō ſic itelligitur: ꝙ nã mouet per ſe ipſaꝫ qñ eſt in diſpōne: vt ipſa moueat: q2 non eſt poſſibile. vt ipſa nō moueat: niſi ipediatur aliquo motu contrario: ſicut eſt motus cogens. Scđo autē mō itelligit̃ ꝙ nã mouet qcqd ipſius mouet per eēntiaꝫ nō extriſecus. Et qđ dcm̃ eſt non per accñs: itelligit̃ etiã duob⁹ modis: vno in cōparatione nãe. ſcđo autē in cōparatione mobilis. In cōparatione aũt nãe ſic: q2 nã eſt pncipiũ eius qđ mouet certe per ſe: nō per accñs. Et motus accñtalis ē ſicut motus qeſcentis in naui ex motu nauis. ¶ Scđs autē modus eſt: ꝙ quãdo nã mouet ſtatuam: nō mouet niſi accidentalr̃: q2 nō mouet eſſentialr̃ niſi es: non autē ſtatuaꝫ: q2 ſtatua vnde eſt ſtatua: nō mouet̃ a nã ſicut lapis. Et iō medicus non erit nã: cũ ipſe ſibi medet̃. Et phyſica mo-

net qđ in ipſa eſt:qꝛ eſt in eo:nō vñ eſt infirmus:ſed vn/
de ē medicus. Quia cū medicus medeť ſibi ⁊ curať: nō
curať vñ eſt medicus:ſed vnde medicatus. Quia vñ eſt
medicatus eſt alius:⁊ vñ medicus alius:qꝛ vnde eſt me/
dicus eſt efficiens medicinā ⁊ cōponens. vñ aūt medica
tus:eſt recipiens medicinā ⁊ infirmus. Sed additio il/
la quā voluit addere ille qui voluit corrigere primos:eſt
F inanis:qꝛ virtus quā poſuit quaſi genus in deſcriptione
nāe:hoc eſt vis efficiens:⁊ cū eā diffinierit:diffiniet ꝙ eſt
ꝑncipiū motus vnius in aliud:vnde eſt aliud. Et itellcūs
ꝟtutis non eſt alius:niſi qꝛ eſt ꝑncipiuꝫ motus qui eſt in
re:⁊ nō eſt intellectus penetrantis: ſed qꝛ eſt in re: ⁊ non
eſt intellectus formantis aut figurātis:ſed potius ex in/
tellectu mouentis.Et nō eſt intellectus cuſtodiendi for/
mas ⁊ figuras:ſed ex intellectu quietandi illas. Et ſi hic
hō diceret:ꝙ nā eſt ꝑncipiū exiſtēs in corporibus ad mo
uendum ea ad ſuos profectus:⁊ quietandū ea in eis:⁊ ꝙ
eſt ꝑmuꝫ ꝑncipiū motus rei in qua eſt:⁊ quietis eius per
ſe ipſam:non per accidens: ipſe non eſſet niſi iterans ver
ba quibus opus non eſt. Silr ſi cōmutaret aliquaꝫ par/
tem ſue loquutionis per ꝟbū qđ eſſet multiuocu ad illā:
repeteret verbū:nec putaret ſe repetiſſe:⁊ per hoc corre/
ctor ille iperfecte đſcriptionis ſicut exiſtimat:putauit ꝙ
cū dixit virtutē:iam ſignificauit eſſentiā non relatiuam
ad aliū:ꝙ non vtiqꝫ fecit:qꝛ qđ intelligit virtus hoc prin
cipium motus ⁊ qetis ⁊ nihil aliud:⁊ virtus nō deſcribi/
tur:niſi ex cōparatione relationis:vñ non receſſit ab ea:
qñ dixit virtutē.Quicqd ḡ hic homo dixit:nō fuit niſi va
nuꝫ ⁊ falſum.Intellectus ergo eius qđ dixit diffinitor ꝑ/
mus.ſ.ꝙ ē ꝑncipiū motus ⁊ quietis:non voluit dicere:ꝙ
ſit ꝑnᵐ motus localis tm̄:ita ꝙ non ſit ꝑnᵐ motus ꝭꝫ q̄li/
tatem:ſed voluit dicere:ꝙ qcquid fuerit ꝑnᵐ cuiuſcunqꝫ
motus per ſeipſum:hoc eſt nā.Sicut ꝑnᵐ motus qui eſt
in q̄ttitate:⁊ qui eſt in q̄litate:⁊ qui eſt in loco ⁊ in ceteris:
ſi fuerit aliquis motus.Sed poſtea declarabunť mane
ries motuū.Sed ꝑnᵐ motus quo mō eſt in q̄ttitate (hoc
G eſt).ſ.diſpō nāe ex qua venit augmētū dilatatōis in ſpa
cio:aut ꝯctio ꝯſtrictionis in ſpacio: qꝛ hoc eſt moueri de
q̄ttitate ad q̄ttitatē.Et ſi volueris intelligere creſcere ex
nā tm̄ ⁊ extendere:⁊ acceperis nām ex intellectu vnius
intentionū predictaꝝ tm̄:fac.Sed qūo eſt ꝑnᵐ motus in
qualitate:hoc eſt ſicut.ſ.diſpō nāe aque:cuꝫ acciderit ei:
vt recipiat qualitatē extraneā quā non habet per nām.
Cōtra ſē cōmē. ¶ Frigiditatē etenim hꝫ per nāꝫ:vñ cū coactio remota
fuerit:nā ſua conuertet aquā in ſuā q̄litateꝫ: ⁊ quietabit
eā in illa.Silr corpoꝝ cū corrumpunť complexiōes po
ſtea nititur nā:⁊ reuocat eā complexionē conuenienteꝫ.
Sed in loco manifeſtū eſt:qꝛ hoc eſt ſicut diſpoſitio nāe
lapidis:quū mouet eū deorſum:⁊ diſpō nāe ignis:quum
mouet eū ſurſuꝫ.Sed qūo eſt ꝑnᵐ motus in ſubſtātijs hͦ
eſt:ſicut diſpō nāe:quū mouet ⁊ preparat ad formā māꝫ
cū apparatu q̄ttitatis ⁊ q̄litatis: ſicut ſcies poſtea. Sed
formam ei fortaſſis nā nō attribuit:ſed ꝑparať ei:⁊ hꝫ eā
aliūde.Unde melius eſt:vt cognoſcať hoc ex alia ſciētia.
¶ Ergo hͦ ē diffō nāe que ē ei gnālis ⁊ ꝯuertibilis: ⁊ dat
vnicuiqꝫ nāꝝ que ſunt ſub ea:intellectū eius.

¶ Caplꝫ ſextū.de cōpōe nāe ad māꝫ ⁊ formā ⁊ ad motū.

A TU ſcis ꝙ vnūqđqꝫ corpꝰ hꝫ nām:
māꝫ ⁊ formā:⁊ accñа. Nā
eius eſt vis ex qua venit motus eius:⁊ ꝑ/
mutatio,que ſunt in eēntia eius: ſilr qes
eius ⁊ ſtatus.forma eius eſt eſſentia eius
ex qua eſt id qđ eſt:mā eius:eſt id qđ in/
telligiť:ſubm eſſe ſue forme. Accña ſunt
ea que qñ mā coꝝ fuit informata forma coꝝ:⁊ ꝯſtitura

fuerit eoꝝ ſpālitas:aut ſimul concreanť:aut accidūt ex/
trinſecus:⁊ fortaſſis nā rei aliqñ erit ipſa forma:aliquan
do non erit.Sed in ſimplicibus nā eſt ipa forma:⁊ natu
ra aque eſt ipſa forma qua aqua eſt aqua.Sed nā ē vno
reſpectu:⁊ forma alio reſpectu.Cum.n.ꝯſiderať ꝭꝫ actio
nes ⁊ motus que veniunt ex illa:vocať nā.Qñ vero cō/
ſideratur ꝭm hoc ꝙ ꝯſtituit ſpēm aque:⁊ non attendun
tur motus ⁊ ipreſſiones que veniunt ex ea:forma vocať.
Unde forma aque:fortaſſis eſt vis que ex mā aque con
ſtituit ſpēm que eſt aqua.Et hoc eſt non ſenſibile:ex qua
veniunt paſſiōes ſenſibiles:vt frigiditas ſenſibilis: ⁊ pō/
deroſitas ſui deſcenſus que eſt inclinatio in actu que nō
eſt corpi:qñ ē in ſuo termīo nāli.¶ Ergo actio nāe ſicu/
ti in ſuƀa aque eſt:aut reſpectu patiētis ab ea frigiditas:
aut reſpectu agentis in illa hūiditas:aut reſpectu loci nō
B proprij motus:aut comparatione loci ꝓprij:quies:⁊ hec
frigiditas ⁊ hūiditas ſunt accidentia que comitātur na/
turā:quū non fuerit qđ ꝓhibeat.Nō aūt oīa accidentia
ſequuntur formā in corpore:qꝛ forma aliqñ eſt ꝑparās
mām ad patiendū a re extrinſeca que accidit: ſicut cum
preparat ad recipiendū accidentia artificialia:⁊ mlta ex
accidentibus nālibus.Sed in corporibus compoſitꝭ nā
eſt ſicut aliquid forme:⁊ non eſt ipſa forma:qꝛ corpa cō/
poſita non ſunt id qđ ſunt ex ſola virtute que mouet ea
eſſentialiter alicubi:q̄uis necīū eſt:vt qñ fuerint qđ ſunt
ſint in eis ipſe virtutes.Sed veluti ipſa virtus ſit ps ſue
forme:⁊ tanq̄ forma eoꝝ ſit ꝯiuncta ex multis intētio/
nibus ⁊ adūata:ſicut hūanitas que retinet in ſe vires na
ture ⁊ vires aīe:qꝛ qñ ꝯiunguntur aliquo modo ꝯiūctio
nis hec oīa conſtituunt eſſentiā humanaꝫ. Sed quis ſit
hic modus coniunctionis:melius eſt vt declareť in phia
ꝑma.Si qui aūt voluerint appellare nām:nō id qđ nos
diffinimus:ſed id ex quocūqꝫ veniunt actiones rei q̄cūqꝫ
modo:ſiue ſit ille modus quē nos đ nā diximus:ſiue nō
ſit:fortaſſis nā cuiuſcūqꝫ rei:erit tunc forma eius.Sꝫ rō
nr̄i ꝓpoſiti exigit:vt nomē nāe ei ponamus qđ diffiniui/
mus.¶ Hoꝝ aūt accidentiū quedā ſunt que accidunt
extrinſecus:quedā ſunt que accidunt ex ſuƀa rei.Sūt.n.
quedam que ꝯſequunť mām:vt nigredo ethyopis:⁊ cica
trices vulneꝝ:⁊ extenſio ſtature.Sunt ēt quedā que cō/
ſequunť formā:ſicut ſpes ⁊ gaudiū ⁊ potentia ridendi ⁊
cetera in hoībus.Quia hͦ q̄uis ad eſſe ſuū neceſſario exi
gant:vt mā habeat eē:tñ origo eoꝝ ⁊ ꝑnᵐ ex forma ē:qꝛ
ēt inuenies accidentia que comitanť formā: ⁊ oriunť ex .2.de aīa.
ea:⁊ accidūt ei alio modo:⁊ non egent participatōe māe.
Et hoc ſcies qñ declarabitur tibi ſciētia de aīa.Sūt ite
rum accidentia que egent mā ⁊ forma.⁊ oriunť ex vtra/
qꝫ eaꝝ:ſicut dormitio ⁊ vigilatio: q̄uis ex illis quedam
ſunt ꝓpinquiora forme:vt vigilatio:quedā ꝟo ꝓpingo/
ra māe:vt dormitio.Que vero ꝯſequunť ex parte māe:
aliqñ remanēt poſt formā:ſicut cicatrices vulneꝝ: ⁊ ni/
gredo ethyopis poſt mortē.Ergo nā vera eſt illa quam
inuimus.Et differentia inter ipſam ⁊ formā eſt illa quā
inuimus.Et dr̄ia inter ipſam ⁊ motū:multo manifeſtior Et diſcors
eſt.hoc aūt nomen nāe iam accipiť ex multis itellectibꝰ: ab Ariſt.2.
ſed qui magis digni ⁊ ꝓprij ſunt:tres ſunt:dr̄.n.nā:ꝑnciᵐ phyſico.
qđ prediximus.Dicitur nā: qua ꝯſtituiť ſuƀa cuiuſcūqꝫ
rei:dr̄ nā:eſſentia cuiuſcūqꝫ rei.Qui āt dicūt nāꝫ:id q̄ cō/
ſtituitur ſuƀa cuiuſcūqꝫ rei:merito diuerſificanť in eo ꝭꝫ
diuerſitatē ſuaꝝ ſententiaꝝ ⁊ intētionū. Quia qui diuer
tit ad dōm ꝙ pars que dignior eſt ad ꝯſtruendū omnes
ſuƀas:illa eſt mā eaꝝ ⁊ yle.dicit ꝙ nā cuiuſcunqꝫ rei: eſt
mā eius.Qui aūt dicit:ꝙ forma hic magis mereť ponit
eam nām rei:fortaſſis aūt inter tractatores fuerunt aliq
q putauerunt:ꝙ motus eſt ꝑmū ꝑnᵐ qđ acqrit ſubſtātijs

ſuas perfectiones:⁊ ꝯſtituerunt illuȝ:nām cuiuſcūqȝ rei. Qui vero dicit nām cuiuſcūqȝ rei formā eius: ponit eaȝ in ſimplicibus:eſſentiā illoꝝ:⁊ in compoſitis eoꝝ cōple/xionem.Sed poſtea ſcies quid ſit cōplexio:nunc tñ interim aliquid dicemus de ea.

.ſ. pma pmi. D

¶ Dicimus ergo ꝙ complexio eſt qualitas veniens ex reciproca paſſione qualitatū ꝯ̃riaꝝ in corporibus ſibi permixtis. Antiqui aūt p̄ores ſolebāt nimis cōmendare ⁊ preferre mām:⁊ dicere ꝙ ipſa erat nā.

Ariſ.ſ.2.phyſ. tex.cō.7.

¶ Ex quibus erat antiphon quē noiat doctorū primus:de quo dicit:ꝙ conſtituerat ⁊ ratum habebat ꝙ mā erat nā:⁊ illa cōſtituebat ſubſtantias: ⁊ dicebat:ꝙ ſi forma eſſet nā rei:lectus cum putreſceret:ꝯuerteretur in id qđ faceret ramuȝ:⁊ eius ramus fieret lectus.Sed nō eſt ita.imo redit in ſuam nām lignealē: ⁊ naſcitur lignū. Quaſi hic homo vidiſſet:ꝙ nā eſt mā:⁊ non ois mā: ſed mā cuius eſſentia ꝯſeruata eſt in vnaqꝗ permutatione: ⁊ tāqȝ non diſceneret inter formā artificialē ⁊ nālē.Sed non diſcernit inter id qđ accidit:⁊ formā:nec ſciuit:ꝙ cōſtituens reȝ: neceſſe eſt:vt ſit de eſſe eius rei que non eſt neceſſe in p̄uatiōe eius:vt permaneat cuȝ fuerit priuata. Quia quid prodeſt nobis:vt res ſit permanens in diſpoſitionibus ⁊ eſſe eius:cū non ſufficiat ad hoc:vt res hēat eſſe in actu:ſicut hoc qđ eſt yle:que nō dat rei eſſe in effectu:niſi hoc qđ ei tribuit potentiā ſui eſſe. Sȝ forma eſt que ducit ad effectū.Nōne.n.vides:ꝙ quū ligna ⁊ lapi/des ſiue lateres habuerint eſſe:domus erit in potentia: Sed eius eē in effectu:habetur ex forma ſua: ⁊ ſi poſſibile eſſet formam eſſe ſine mā:mā non eſſet neceſſaria. Qꝛ hꝫ homo ignorauit:ꝙ ligneitas forma ē que ſeruaꝛ̄:etiaȝ tunc qñ naſcitur.¶ Ergo ſi qđ neceſſariū eſt intelligere eſſe nām:hoc eſt qđ dat rei ſubſtantialitatē ſtā: tunc forma adhuc dignior ē.Et qm̄ corpora ſimplicia ſunt id qđ ſunt in actu ex ſuis formis:⁊ nō ſunt id qđ ſūt ex ſuis materijs.Alioquin non diuerſificarenꝛ̄.tunc claꝝ eſt:qꝛ nā non eſt mā.Sed in ſimplicibus eſt forma: ⁊ ipſa in ſe eſt forma formaꝝ:non mā māꝝ.Sed in compoſitis nō te latet:ꝙ nā diffinita ſola non dat eis eēntias eoꝝ:niſi cuȝ adiūcta fuerit alijs additiōibus quouſqȝ auocet forma eoꝝ perfecta:nā:ad modum multiuocoꝝ. Et tunc de hꝫ ⁊ de primo:dicetur nā cōiter.Sed motus hoc eſt ꝙ ma/gis lōge eſt:vt ſit natura reꝝ.Quia ille eſt:vt manifeſta/bitur poſtea:qui aduenit ex diſpōne imperfectionis:⁊ eſt peregrinus a ſubſtantia.

¶ Capl'm ſeptimuȝ.de verbis denominatiuis a natura: ⁊ declaratione ſignificationum ſuaꝝ.

A .2.phy.tc.cō.4.⁊.5.

HEc ſunt verba que ponūt ⁊ dicūt.ſ. natura naturale: ⁊ qđ habȝ nām:⁊ qđ ē ex nā ⁊ naturalr:⁊ qđ currit curſu naturali. ¶ Sed nāle eſt: quicquid ē cō/paratum nāe:⁊ cōparatū nāe eſt: aut in quo eſt nā: aut qđ eſt per nām: ⁊ in quo eſt nā:hꝫ eſt ꝙ formatur nā:aut cuius nā ē:vt pars ſue forme. Sȝ qđ eſt per nāȝ: hoc eſt.ſ.impreſſiones ⁊ motus:⁊ quicqd eſt eiuſdem generis cuȝ illis:vt locus ⁊ tempus ⁊ cetera alia.Sed qđ habet nām:hoc eſt qđ habet in ſe hoc pn̄m: ⁊ hoc ē corpus mobile ex ſua nā:⁊ quietū ex ſua natura. ¶ Sed qđ eſt ex nā:hoc eſt cuius eē eſt in actu:aut ſua exiſtentia in actu ex nā:ſiue ſit eſſe p̄mū:ſicut indiuidua nālia:ſiue ſit eſſe 2m: ſicut ſpecies nāles.Sed qđ dicitur naturalr:hoc ē qđ imitatur nām quocūqȝ mō:ſiue ſit qđ ab ea exigitur:ſicut indiuidua ⁊ ſpecies ſubſtantiales: ſi/ue ſint comitantia illā:ſic accidentia comitātia: aut ſub/ſequentia.Sed qđ currit curſu naturali:hoc eſt ſicut motus ⁊ quietes quas facit nā per ſeipſam ⁊ per ſuā eēntiā: ⁊ nō preter ſolitū:qꝛ qđ eſt preter ſolitū:aliqñ eſt ex cauſa extranea:aliqñ eſt per ſeipſam:ex cauſa recipiēti actionem eius:hoc eſt materia.Quia caput latum ⁊ digit⁹ ſu/perfluus:non ſunt currentes curſu nāli: ſed ſunt natura/liter ⁊ ex natura:qꝛ cauſa eoꝝ natura eſt: ſed nō propter ſe:ſed pp recipiens:hoc eſt quia materia eſt in tali diſpoſitione ſue quātitatis ⁊ q̄litatis ſue:vt recipiat iſtđ. B

Et natura dicitur ad modū particularis:⁊ ad modū vniuerſalis.Sed que dicitur ad modū particularis:hoc eſt natu/ra propria vniuſcuiuſqȝ indiuidui.Sed que dꝛ̄ ad modū vniuerſalis:fortaſſis aut erit vniuerſalꝛ̄ ꝯſiderata vt ſpe/cies:vt erit vniuerſalis abſolute:⁊ ambe non habent eē in ſignatis indiuiduis:nec ſunt eſſentie exiſtentes:niſi in intellectu. De bo meta.ſi tracta. ca.5.

¶ Dico.n.ꝙ nō hn̄t eſſe niſi particulare:vnū autȝ eoꝝ eſt qđ intelligimus.ſ.ꝙ p̄ncipio eius modi qđ dat oibus ſingularibus ſue ſpeciei eſſe illoꝝ.Scđm autē eſt qđ itelligimus de p̄ncipio qđ ꝯtinet oia q̄qȝ in ſuo or/dine:⁊ iaȝ putauerunt aliqui:ꝙ vnūqđqȝ eoꝝ eſt virtus habens eſſe.Sed p̄ma eſt diffuſa in ſingularibus ſpēi:⁊ altera eſt diffuſa i oibus.Et quidaȝ eoꝝ putauerunt ꝙ vniuſcuiuſqȝ hoꝝ:ſuū eſſe ⁊ ſua origo a p̄mo p̄ncipio eſt vnū:ſed diuiditur ꝯm diuiſionez totius:⁊ diuerſificaꝛ̄ in recipientibus.Sed nihil hoꝝ debet audiri: qꝛ nō habēt eſſe:niſi vires diuerſe que ſunt in recipientibus:⁊ nunqȝ fuerunt vnū:qđ poſtea diuidereꝛ̄.Sed cōcedo ꝙ hn̄t cōparationē ad vnū: ⁊ illa cōparatio quā habent ad vnuȝ qđ eſt p̄ncipiū:non aufert diuerſitatē eaꝝ quā habēt ex rebus:nec facit eas comparatas nudas vl' abſtractas in ſe eſſe.Quia nā non habet eſſe ex hꝫ intellectu:nec in eēntia p̄mi p̄ncipij.inconueniens eſt.n.vt habeat in ſua eēntia aliqđ qđ ſit extraneum a ſua eēntia:ſicut ſcies poſtea. Nec ſunt vnū in via veniēdi ad res:ad moduȝ alicuius fluentis anteqȝ perueniant:nec habent eſſe vnū aliqđ in rebus ſine diuerſitate.

C ¶ Sed nā cuiuſcūqȝ rei:aliđ eſt in ſpecie ⁊ numero:nec etiā exemplū qđ dant de apparitione ſolis:eſt ita:quia a ſole non dſcendit aliquid qđ cōſtituat vnū aliqđ:nec corpus:nec accidēs:ſed eius radi⁹: fit in recipiente:⁊ fit in vnoquoqȝ recipientiū alius nūero.Et ille radius non habet eſſe in nō recipiente: nec eſt aliquid qđ ſit ex collectione radij ſubſtantie ſolis q dſcēdit a ſole ad mās:vel degit ⁊ veſtit eas. Sed ꝯcedo ꝙ ſi non variareꝛ̄ recipiens:⁊ eſſet vnuȝ: impreſſio eſſet vna ſȝ illud tunc.Sed certitudo hui⁹ declarabiꝛ̄ in alia ſcia: tamen ſi fuerit nā que ſit vniuerſalis hoc modo: nō erit vniuerſalis:iđ qꝛ eſt nā.Sed qꝛ aut eſt intellecta apđ p̄/mos qui ſunt p̄ncipia a quibus deſcēdit diſpoſitio oiuȝ: aut qꝛ eſt nā alicuius p̄mi corporis ex celeſtibus corporibus:qbus mediantibus ſeruaꝛ̄ ordo.Et non erit oio vna nā que ſit vna in eſſentia:diffuſa in alia corpora.Sic aūt debes intelligere nām vniuerſalē ⁊ particlarē. ¶ Poſt hoc āt ſcire debes:qꝛ multa ſunt extra curſum naturaleȝ particularē que non ſunt extra curſum naturaleȝ vlēm: qꝛ mors q̄uis nō eſt ex lege nāe particularis: que ē Socratis:eſt tñ ex lege nāe vniuerſalis: ſȝ multis modis:tū .ſ.vt anima exuatur a corpore ad felicitatē beatoꝝ:que eſt cauſa propter quā creatus eſt homo. Sed ſi degene/rauerit:hoc non ſit cauſa nature:ſed cauſa male electio/nis. Tuȝ vt alij homines habeāt eſſe qui tantuȝ debent habere eſſe:quātū ⁊ hi qui modo ſunt.Quia hi ſi ſemper viuerēt:ceteros nō caperet locus:nec ſufficeret eis vict⁹: nec in potentia materia eēt ſufficiētia alioꝝ cū ⁊ ipſis debeatur eſſe quale eſt hoꝝ eſſe:⁊ nec illi mererentur p̄ua/tionem ſemper:nec iſti vītaȝ ſemper. ¶ Ergo hꝫ ⁊ cetera alia:acquiruntur ex nā vniuerſali.Similiter digitus ſu/perfluus acquiſitus ē ex natura vniuerſali que dat vni/cuiqȝ materie qcquid forme preparatū eſt ei ſine ſuper/

fluitate. Si autẽ ſuperfluitas fuerit in materia que meretur formã digitalẽ: non prohibet nec diminuit.

¶ Capl'm. VIII. de quibus debet intendere ſcia nãlis: ⁊ in qbus ꝯueniat cũ alijs ſcientijs: ſi ꝯuenit.

A Poſtq̃ iam ſcis nãz: ⁊ ſcis ea q̃ ſunt naturalia: tunc iaʒ declaratuʒ eſt tibi apertiſſime de quibus tractat h ſcia naturalis. Et qꝛ q̃titas diffinita eſt: vna ex his que comitãt hoc corpus nãle: ⁊ ex ſuis accñtibus eſſentialibus. ſ. longitudine ⁊ latitudine ⁊ ſpiſſitudine deſignatis: ⁊ figura eſt vna ex his que comitantur q̃titatẽ: tunc figura eſt vna de comitantibus corpus nãle. Et qꝛ geometrie ſubiectũ eſt q̃titas: tunc ſubiectũ eius eſt vnũ ex accidentibus huius corporis naturalis: ⁊ qꝛ accidentia de quibus tractat geometra accidentia ſũt huius accidentis. ¶ Ergo ſʒ hoc Geometria fit particularis aliq̃ modo apud ſcientiã naturalẽ. (.2. phyſi. tex. cõ. 18.) Sed geometria pura non conuenit cũ ſcientia naturali in queſtionibus. Sed ſcia numeri eſt remotior a cõuenientia cũ nã: ⁊ eſt maioris ſimplicitatis. Sʒ ſunt alie ſcie ſub his. ſicut ſcia de põderibꝰ: ⁊ ſcia muſice: ⁊ ſcia d̃ ſpis mobilibꝰ ⁊ ſcia de aſpectibꝰ: ⁊ ſcia d̃ aſtrologia: ⁊ iſte ſũt ꝓpingores ꝯueniẽtie ſcie nãli. (2. phy. te. cõ. 19.) Sed ſciẽtia de ſperis mobilibus: ſimplicior eſt omnibus illis: ⁊ eius ſubiectũ eſt ſpera cuʒ motu: ⁊ motꝰ multã habet conuenientiã cũ q̃titatibus propter ſuã cõtinuationẽ: q̃uis ſnã continuatõeʒ nõ habeat ex ſua eẽntia: ſed ex cauſa cõtinui curſus aut temporis: ſicut poſtea declarabimus: ⁊ ẽt probatiõibus quas inducunt in ſcia de ſperis mobilibus: non ponunt ꝓpões naturales vllo modo. Scie vero muſice ſubiectuʒ ſunt thoni ⁊ tẽpora: ⁊ habʒ pncipia a ſcia naturaliũ ⁊ ſcia numerorum. ¶ Silr ſcie de aſpectibus: ⁊ ſcie de põderibus ſubiectũ ſunt q̃titates comparate ad aliquẽ ſituʒ viſus: ⁊ habent pncipia a naturalibus: ⁊ a geometria: ⁊ he omnes ſcientie non conueniunt cũ ſcia naturali in queſtionibus vllo modo. Sed oẽs tractant de his que ſunt ſibi ſubiecta ſʒ q hñt q̃titatẽ: ⁊ ſm q accidunt eis coaccidẽtia q̃titati. Nec qꝛ intelligũtur accidere q̃titati: debet idcirco poni q̃titas in corpore naturali in quo eſt pnm motus ⁊ quietis: qꝛ nõ

B eſt neceſſe. Sed ſcie aſtrologie ſubiectũ ẽ maxima pars ſubiecti ſcie naturaliũ: ⁊ pricipia eius ſunt nãlia ⁊ geometrica. Sʒ naturalia ſunt ſicut hoc qd̃ dr̃: q motus corporum celeſtiũ: neceſſe eſt: vt ſit ſemper vnius modi: ⁊ cetera ſimilia his de quo multa dixerũt in pmo libro Almageſti. Sed geometrica nõ ſunt occulta. Et geometria differt ab alijs ſciẽtijs in hoc q participat cũ ſcientia naturali in qõnibꝰ ẽt. ¶ Ergo ſubiectũ ſuarum queſtionum eſt aliquid de ſubiectis queſtionũ ſcie naturalis: ⁊ etiam predicatum in illis eſt aliqd̃ accidens ex accidẽtibus corporis naturalis: qd̃ eſt etiam predicatũ in queſtionibꝰ ſcie naturalis. Sicut terra eſt ſperica: ⁊ celũ ẽ ſpericũ ⁊ ſimilia. ¶ Ergo hec ſcia eſt quaſi ſit mixta ex naturali ⁊ diſciplinali. Cum diſciplinalis pura ſit abſtracta nõ in materia vllo modo. Et hoc quaſi ſit ponens hãc abſtractaʒ in materia deſignata. Sed propoſitiones quibus ꝓbantur queſtiones que ſunt cõmunes tractatoribus ſciẽtie: aſtrologie ⁊ naturalis: ſunt diuerſe. Quia ꝓpões diſciplinales ſunt inueſtigatrices ſpeculatiue vel geometrice. Sed ꝓpoſitiones naturales ſumpte ſunt ab eo: pp cuius eẽ eſt natura corporis nãlis: ⁊ aliquãdo cõmiſcet naturali: ⁊ recipiet propoſitiones diſciplinales in ſuis ꝓbationibus: ⁊ cõ. Silr cõmiſcet diſciplinalis: ⁊ recipit ꝓpoſitiones nãles in ſuis ꝓbationibus. Et cu audieris q nãlis dicit: q ſi terra non eſſet ſperica: qd̃ remanet de luna-

C ri eclypſi: non eſſet actuale. Scias quia iam cõmiſcuit: ⁊ cum audieris: q diſciplinalis dicit: qꝛ ex corporibus illd̃ eſt dignius qd̃ eſt dignioris figure que eſt rotunda: ⁊ qd̃ partes terre mouent ad illud in directũ: ⁊ ſilia his: ſcias qꝛ iam cõmiſcuit. ¶ Attẽde ergo qũo diſciplinalis ⁊ naturalis differunt in ꝓbatione huius. ſ. q aliqd̃ ex corporibus ſimplicibus eſt ſpericũ: qꝛ diſciplialis ſumit ad declarationem huius qd̃ inuenit in diſpoſitione planetarum: in ortu. ſ. eorum ⁊ occaſu: ⁊ receſſione ab hemiſperio: ⁊ acceſſione ad illud. Non. n. h eſſet poſſibile: niſi terra eſſet ſperica. Et naturalis dicit q terra eſt corpus ſimplex: g̃ figura eius nãlis quã debet habere ex natura ſua: ẽ in toto ſibi cõſimilis: ergo eſt incõueniens: vt ſit in ea diuerſitas. Or ſit in vna eius parte angulus ⁊ in alia parte recta linea: aut q i alia parte eius ſit aliquis modus curuitatis: ⁊ in alia diuerſus ab ea. ¶ Primus ergo ducit ꝓbatiões ſumptas ex comparatione oppoſitionũ ⁊ ſituũ: ⁊ diſtantiarum: ita vt non ſit ei opus aliquo intellectu virtutis naturalis: vt per eam probet intentionẽ ſuã. Et inuenimus q ſcõs inducit ꝓbationes ſumptas ab eo qd̃ debet natura corporis naturalis: vnde eſt naturale. ¶ Ergo pmus dixit: q eſt. a. ⁊ non dixit cãm: ⁊ alius dixit cãm: ⁊ quare eſt. Numeris aũt ex quo ſunt nũeri: aliquãdo inueniunt ea que ſunt nãlia: cũ inuenitur par eis vnũ: ⁊ aliud vnũ. Et hoc q vnũqdq; eorum eſt vnũ: nõ eſt hoc ex ſua eẽntia. v. g. Unde ẽ aqua: aut ignis: aut terra: aut arbor: aut cetera. Sed vnitas eſt que comitatur illud extra eſſentiaʒ

D eius: ⁊ hec ratio illorum duorum vnorum. vnde ſunt aliquo mõ eſſendi ſimul: eſt forma dualitatis in illo eſſe: ⁊ ſilr in ceteris nũeris: ⁊ h eſt numerus nũeratus qui ſilr etiam inuenitur in eſſentijs non nãlibus: que poſtea declarabuntur tibi habere eſſentiã ⁊ exiſtẽtias. ¶ Ergo nũerus nõ continetur ſub ſcia naturali: quia non eſt ps eius: nec ſpecies ſui ſubiecti: nec eſt ꝓpriũ accidens eius: qꝛ eſſe eiꝰ nõ eſt neceſſe: vt pendeat ex nãlibus: neq; ex non naturalibus. Ratio. n. pendendi hec eſt: vt ꝓpriũ eſſe eius c d̃r pendere: ſit ex illo: ⁊ debeat ſe ei. Immo eſt oppoſitꝰ vnicuiq; illorum exiſtentia ⁊ diffinitõe. Sed ſi pendere ab aliquo neceſſariũ eſt: tũc ab eſſe cõi: qꝛ eſt ex illis que comitantur illud. ¶ Ergo nã nũeri. vnde eſt apta intelligi: h eſt. ſ. nuda vel abſtracta: ⁊ oĩo abſq; materia: ⁊ tractatꝰ d̃ ea: ſm hoc qd̃ eſt natura nũeri. Et de eo qd̃ accidit ei ex hac parte: eſt tractatus nudus abſq; mã. Sed poſtea iaʒ accidunt diſpoſitiones de quibus tractet arithmeticus. He diſpoſitiones non accidunt ei: niſi qꝛ iaʒ debuit ſuũ pendere exiſtentie in mã: q̃uis non debet ſuũ pẽdere cũ illis materie in diffinitiõe: nec materie ſignate. ¶ Ergo ſpeculatio de natura numeri erit ſm q eſt ſpeculatio diſciplinalis. Sed q̃titates ꝯueniunt cuʒ pendentibus ex mã: ⁊ differunt ab eis. Sed ꝯuenientia earum cũ pendentibus ex materia: hec eſt: q q̃titates ſunt de his que intelliguntur ſubſiſtere in materia ꝓculdubio. Sed dr̃ia earum eſt multis modis. Uno qꝛ formarum naturaliũ quedaʒ eſt que ſtatim per ſe intelligit' non eſſe apta accidere cuilibʒ materie: ſicut forma que eſt aque qua eſt aqua. Impoſſi-

E le etenim eſt: vt inueniatur in mã lapidis quãdiu fuerit in cõplexione illa: non ſicut rotũditas que poteſt eſſe in qualibet duarum materiarum: ⁊ in quauis alia. Sed ſicut forma hũanitatis ⁊ eius natura que ĩpoſſibile eſt eſſe ĩ materia ligneali: ⁊ hec eſt loquutio quã certiſſime intelligere non eſt difficile: qꝛ ad manũ ſunt exempla eius: altero qꝛ ſunt quedã ex formis naturalibus quas nõ eſt ĩpoſſibile accidere cuiuis mãe: ſicut ẽ albedo ⁊ nigredo ⁊ alia huius generis. Intellectus etenim nõ curat q̃uis ponat eas in q̃libet materia: ſi ratio ⁊ diligens ꝯſideratio facit poſtea cognoſci q nã albedinis ⁊ nigredinis nõ pt acci-

acere niſi complexioni ꝛ preparationi ꝓprie. Qđ.n.aptuꝫ
eſt nigredini ſm intellectū colorandi nō tingendi:nō eſt
receptibile albedinis ea ratiōe propter aliqđ.ſ. qđ eſt in
ſua cōplexione ꝛ nā. ¶ Sed q̄uis hec ita ſint:tñ non po
teſt aliqua illaꝝ intelligi: niſi coniuncta cū alio ab ipſa:
qđ eſt ſuperficies ꝛ q̄titas que in intellectu diuerſa ſunt
a colore:deinde conueniunt hi duo predicti modi in vno
.ſ.q꞉ intellectus nō percipit aliquā illaꝝ: niſi q꞉ iaꝫ acceſ
ſerat ꝓprietas comparationis eius ad aliud:que cōiūcta
eſt cū eſſentia eius ſicut ſubiectū. Intellectus eteniꝫ cuꝫ
perceperit formā humanā: ɔñs eſt: vt percipiat etiaꝫ cū
ea cōparationē eius ad māꝫ propriā. Quia non percipit
niſi ſic:ſilr etiam albedinē:cū perceperit intellectus:cō
ſequenter etiaꝫ percipiet latitudinē in qua eſt neceſſario.
G Quia nō vult intelligi albedo:niſi intelligat̄ cū q̄titate.
Et notū eſt:q꞉ albedo aliđ eſt a q̄titate:vñ cōparatio al
bedinis ad q̄titatē ſimilis eſt cōparatiōi quā habet res
ad id qđ eſt ſubiectuꝫ eius. Deinde q̄titas differt ab his
duobus modis in quibus cōueniunt. Q꞉ intellectus ꝑci
pit q̄titatē nudā.quo modo.n.non ꝑcipit ſic:cū itellcūs
multa egeat inquiſitōe in tractando:donec pateat ꝙ q̄
titas non inuenitur niſi in mā. Et differt a p̊ modo:ī vno
qđ eſt propriū.ſ.q꞉ intellectus qñ intelligit cōparationē
q̄titatis ad mām:non eſt neceſſariū:vt aſſignet ei mām
propriā:ꝛ differt a ſcđo mō in hoc:ꝙ ſicut intellectui nō
eſt neceſſariū ad intelligendū q̄titatem: vt aſſignaret ei
mām propriā:ita ratio ꝛ intellectus nō egent hoc. Quia
ratio ad intelligendā ipſam q̄titatē:non eget:vt eā intel
ligat in mā. ꝛ ratio etiam non iudicat ꝙ q̄titas hēat ꝓ
priam mām ſpecialē deſignatā:q꞉ q̄titas non ſeparatur
ab aliqua māꝝ. Ergo nō eſt ꝓpria vni ſoli māe:ꝛ tñ cum
hoc ēt non eget in intellectu ꝛ diffinitione mā. Iaꝫ autē
quidā putauerunt ꝙ albedinis ꝛ nigredinis idē eſt iudi
cium:ſed nō eſt ita:q꞉ nec intellectus imaginans nec dif
finitiones nec deſcriptiones q̄s aſſignant eis: pñt effice
re:vt non egeant mā:cuꝫ multū inquiſierint ꝛ diligēter
tractauerint. Sed non denudant̄ a mā niſi alio itellcū:
H hoc eſt:q꞉ forma non eſt pars exiſtentie eaꝝ: ſicut eſt ꝑs
exiſtentie compoſiti. Sed eſt pars in eaꝝ diffinitione:ꝛ
multa ſunt pars diffinitionis alicuius que nō ſunt pars
eſſentie eius:cū in diffinitione eius aliquid fuerit:qđ ha
bet cōparationē ad aliud:qđ ē extra eēntiā diffiniti. Iā
etiam declaratū eſt tibi hoc in libris probationis. Ergo
doctrina nūeri ꝛ doctrina geometrie:ſunt due doctrine:
que non habent opus in ſuis ꝓbationibus attendere ad
mām nālem:aut vt aſſumant ꝓpoſitiones:que ɔueniant
māe vllo modo. Sed doctrina ſpere mobilis:ꝛ ēt pluſq̄
illa:doctrina muſice:ꝛ pluſq̄ ēt illa: doctrina de aſpecti
bus:ꝛ pluſq̄ oēs ille: doctrina aſtrologie: aſſumunt ma
teriam:aut aliqđ ſuoꝝ accidentiū materie.ſ. q꞉ inquirūt
diſpoſitiones eius. Unde neceſſe eſt: vt aſſumant māꝫ.
Quia he doctrine:aut tractant de nuō rei:aut de q̄tita
te:aut đ figura que eſt in re. Et nūerus ꝛ q̄titas ꝛ figura
ſunt accidentia rebus nālibus ꝛ accidūt cū nūero ꝛ q̄ti
tate ɔſequutiones eſſentiales:ēt numeri ꝛ q̄titates:ꝛ cū
voluerint vt tractemus de his que accidunt diſpōnibus
numeri ꝛ q̄titatis que accidunt vnicuiq̄ reꝝ naturaliū:
conſequitur oīno:vt neceſſario ɔſideremus illā rem na
turalem:quaſi doctrina naturalis ſit cōpoſita: ꝛ geome
trica ſit ſimplex:ꝛ naſcunt̄ ex illis alie doctrine:q̄ꝝ ſubꝫ
eſt vnius doctrine:ꝛ predicata ſuaꝝ qōnū in illis:ſunt al
terius doctrine. Et qñ quidem in aliq̄bus ſcientijs q̄ cō
parant̄ diſciplinali: opus habet intellectus reſpicere ad
mām:ꝑꝑ comparationeꝫ que eſt inter illas ꝛ nālia:quā
to magis ipſa ſciētia naturalis. ¶ Ergo falſa eſt opinio
illius qui putauit:ꝙ forma tm̄ eſt id qđ debet tractari in
ſcientia naturali:ꝛ nullo modo mā.

¶ Caplm. IX. de aſſignādo quid ē de quo potius dꝫ intē
dere naturalis in tractatu ſuo.

Iam neglexerunt omnino aliq nālium de q
bus erat Antiphon:attendere formā rei:ꝛ pu A Contra antiphō.
tauerunt ꝙ mā ſola eſt quā oēs debent inq
rere ꝛ cognoſcere. Que cū aſſequuta fuerit ce
tera que cōſequunt̄ eam:accidētia ꝛ coherentia ſunt ifi
nita:que non comprehendunt̄. Et vr̄ mihi ꝙ hec mā cui
obligauerunt tractatū ſuū:ē mā corporea informata:nō
aūt prima tanq̄ ſint obliti prime. Fortaſſis.n.aliqui eoꝝ
confirmabunt hoc ex artibus artificialibus: facientq̄ cō
parationē inter nālia ꝛ artificialia:ꝛ dicent: ꝙ qui extra
hit ferꝝ:intentio eius eſt de ferro habendo:nec curat cu
ius forme ſit. ¶ Et qui deſcendit in ꝓfundū maris:intē
tio eius eſt acquirendi precioſum lapidem:non curat cu
ius forme ſit:ꝛ ꝙ magis nobis detegit infirmitatē huius
ſnīe hoc eſt.ſ.ꝙ priuaremur cognitione ꝓprietatū reruꝫ
nāliū ꝛ ſpecialitatuꝫ eaꝝ que ſunt forme eoꝝ. Et ꝙ etiā
auctor huius ſnīe fieret ſibi ɔtrius. Quia ſi ſufficeret ei co
gnitio māe non formate:tunc ſufficeret ei ad omnē ſciē
tiam cognitio rei in ſe nō habentis eſſe in actu:ſed ſic̄ eſt
res que eſt in potentia.deinde vnde ꝓcedet ad cognoſcē
dum:poſtq̄ neglexerit formas ꝛ accñtia reſpuerit:accñ
tia eteniꝫ ꝛ forme ſunt que trahunt intellectus noſtros
ad apprehēdēdā ſapiētiā. Sed ꝛ ſi forte nō ſuffecerit ſi B
bi cognitio māe non formate: ꝛ contenderit cognoſcere
ꝙ mā habet formā: ſicut forma aqueitatis ꝛ aereitatꝭ ꝛ
cetera:tunc ergo nō pretermiſit attendere formas:ꝛ hoc
qđ putauit.ſ.ꝙ qui ferꝝ extrahit:formaꝫ nō attendit:eſt
opinio falſa:q꞉ eius qui ferꝝ extrahit:nō eſt ſubiectū ſui
artificij ferꝝ:ſed finis. Quia ſubiectū ſue artis: ſunt cor
pora metallina que intēdit fodere ꝛ fundere. Et h̊ opus
eſt forma ſui artificij:ꝛ p̄mo acq̄ſitio ferri eſt finis ſui ar
tificij. Deinde fit ēt ſubiectū alioꝝ artificioꝝ:quibus nō
ſufficit acquiſitio ferri:niſi vt laborent in dando formaꝫ
ꝛ accidens. ¶ Et iam fuerunt ēt alij cōtrarij ex tractato
ribus ſcientie nālis:qui ɔtempſerunt mām oīno dicen
tes:q꞉ non fuit neceſſariū opus ad eſſe:niſi vt appareret
in ea forma cū ſuis impreſſiōibus. Et q꞉ p̊m opus nō fue
rit niſi forma.vnde qui plene habuerit cognitionem for
me:non ei eſt opus intendere ad mām:niſi velit intēde
re ad rem que non eſt opus. Et iſti fuerunt nimis p̄ſum
ptuoſi in hoc ꝙ pretermiſerunt mām: ſicut illi fuerunt
extra viam in p̄termittendo formā. Et p̄ter hoc difficile
qđ dicūt in ſcientijs naturalibus ſicut inuimus in caplo
p̄cedente:adhuc ēt nō ſuffecit his hoc ꝙ poſtpoſuerunt
cōparationes que ſunt inter formas ꝛ mās:q꞉ nō omnis
forma ɔuenit omni māe:nec ois mā ē inreceptibilis om C
nis forme. Quia forme ſpāles nāles ad acq̄ſitionē ſuaꝝ
eſſentiaꝝ:habent opus:vt habeant mās ſpāles proprias
formis:q̄bus conſtitutū eſt eſſe eaꝝ ad hanc formā:quā
multa.n.accidentia ſunt que non veniunt ex forma: ſed
ex mā:ꝛ qñ quidem perfecta ſcientia:ꝛ vera cōprehēſio
non eſt niſi de eo qđ eſt:ſicut eſt:ꝛ qđ comitat̄ illđ. Eſſen
tia aūt forme ſpecialis eget mā propria:ꝛ ſuum eē comi
tatur māꝫ ꝓpriā. Tunc quō perficiet̄ ſcia numeri ex ſciē
tia forme tm̄:cum non fuerit hec diſpō cognita apđ nos
vere. Et quō erit hec diſpoſitio certa apud nos:cū nō at
tenderim⁹ ad mām:cū in materijs non eſt aliqđ magis
cōe:nec magis remotū a forma q̄ mā p̄ma. Sed ex co
gnitione nāe eius:ꝛ ꝙ in potētia ipſa eſt oīa: inde acgre
mus ſapientiā.q꞉ forme que in h⁹ mā exiſtunt: aut ē ne

ceſſarium vt remoueantur qñ mutantur alie pro ipſis: aut eſt poſſibile: ⁊ non credibile. Unde que intẽtio ē melior inter ea que ſciri debent ꝙ intentio diſpõnis rei in ipſo ſuo eſſe: an ſit forma: an mutabilis. Sed naturalis ĩ ſuis ꝓbationibus ⁊ in perfectione doctrine ſue: opus hꝫ: vt retineat omnē cõprehenſionē mãe ⁊ forme ſimul. Et forma confert ſibi ſcientiã. ſ. quid ſit ipſa res in actu: magiſꝙ mã. Et materia confert ſibi ſciam potentie eſſendi in pluribus diſpoſitiõibus: ⁊ ex vtriſq; perficiẽ cognitio de ſubſtantia rei.

❡ Caplm. X. de aſſignanda proprietate vniuſcuiuſq; q̃tuor cauſarum.

A Iam premiſſimus in predictis intẽtiões ſignificantes eſſe cãm mãlem: ⁊ cãm efficientem: ⁊ cãm formalē: ⁊ cãm finalē. Nũc aũt debemus cognoſcere diſpoſitiones harꝫ cãrum: per quas in ſubſequentibꝰ habebimus facilitatem ꝑueniendi ad cognitionē cauſatoꝝ naturaliũ. Sꝫ ꝙ omne generatũ ⁊ corruptibile: ⁊ ꝙ omne ſubiacẽs motui: ⁊ omne cõpoſitũ ex mã ⁊ forma: hñt cauſas inuentas que ſunt he q̃tuor ⁊ non plures. In hoc non debet fatigari tractatus nãlis: q: hoc diuini eſt. Sed certitudinē earũ quid ſunt ⁊ ſignificationē ſuaꝝ diſpoſitionũ ponere: hoc ē a quo naturalis non poteſt excuſari. ❡ Dicemus igiẽ: ꝙ cauſe eſſentiales reꝝ naturaliũ ſunt quatuor. Efficiens: materia: forma ⁊ finis. Et efficiens in rebus nãlibus aliquando dicitur p̃nᵐ motus in alio a ſe: ſm hoc qȯ ē aliȯ. Sed intelligatur motus hic: oĩs exitus de potentia ad effectũ per formã in materia. Et hoc p̃nᵐ eſt cauſa conuertendi in aliud: ⁊ mouendi de potentia ad effectũ. Sic medicus cũ ſanat ſeipſum: p̃nᵐ eſt motus in aliũ: vñ ē alius: q: ipſe non mouet niſi ĩfirmũ: ⁊ infirmus aliud eſt a medico ſm hoc ꝙ eſt infirmus. Et ipſe non ſanat: niſi ſm hoc ꝙ eſt id qȯ eſt. ſ. vnde eſt medicus. Sed curatio eius ⁊ receptio ſua curatiõis: ⁊ eius motus ad illã: non eſt ex hoc ꝙ eſt: id qȯ eſt. ſ. vnde eſt medicus: ſed ex parte qua ē infirmus. ❡ Principiũ autē motus: aut eſt preparãs: aut eſt perficiens. Sed preparans eſt id qȯ preparat mãm: ſicut motus ſpermatis in permutationibus preparantibus. Et perficiens eſt id qȯ tribuit formã conſtituenteꝫ ſpecies naturales: ⁊ eſt extra naturalia. Et non pertinet ad nãlem ſcire hoc veriſſime: ſed tñ: vt ponat ꝙ hoc eſt preparans ⁊ attribuens formã: ⁊ nõ dubitet ꝙ preparator ſit p̃ncipiũ motus: ⁊ ꝙ perficiens eſt etiam p̃ncipiuꝫ motus. Quia ipſum eſt vere qȯ trahit de potentia ad effectum. Jam aũt aliquãdo enũeratur conſiliator ⁊ adiutor inter principia motus. Sed adiutor videẽ eſſe pars p̃ncipij motus: ſicut ſi eſſet p̃ncipiũ motus exercitus regis: ⁊ adiutor pars eius: ſed dĩa inter regē ⁊ adiutoreꝫ hoc eſt: q: rex mouet propter finē qui eſt ſuus: ⁊ adiutor mouet ꝑꝑ finē qui non eſt ſuus finis propter aliũ finē: q nõ eſt ipſi finis: ſed regi acquiſitus ex motu. Immo ē finis alius: vt gratitudo aut remuneratio: aut honorificatio: ſꝫ conſiliator eſt p̃ncipiũ motus aliquo mediãte: q: eſt cauſa forme in alijs que eſt p̃ncipiũ motus p̃mũ ad rem volitam. Et eſt p̃ncipiũ principij. Hoc ergo eſt p̃nᵐ efficiẽs reſpectu reꝝ naturaliũ. Sed quũ accipitur p̃ncipiũ efficiens non in reſpectu reꝝ naturaliũ tantũ: ſꝫ reſpcũ ipſiꝰ eſſe: erit cõlorĩs intentionis ꝙ ſit hoc: ⁊ erit hoc quicqd eſt cã eſſendi: ſed remotũ a ſua eſſentia. Unde aũt eſt remotum: ⁊ vnde non eſt illȯ eſſe ꝑꝑ ipſum cã eſt efficiẽs.

C ❡ Dicamus autē nunc de p̃ncipio materiali: q: p̃ncipia mãlia conueniunt in vno intellectu: hoc eſt: q: illa in naturis ſuis ſunt acqſitiua reꝝ extraneaꝝ: ⁊ habent habitudinem ad cõpoſitũ ex illis eſſentijs extraneis: ⁊ habent habitudinē ad ipſas eſſentias. ſicut corpus habet comparationē ad ꝯpoſitũ. ſ. albũ: ⁊ comparationē ad ſimplex. ſ. albedinem. Et cõparatio eius ad cõpoſitũ eſt: ſicut comparatio cauſe ſemp: q: eſt pars ꝯſtitutionis compoſiti: ⁊ pars in ſeipſa prior eſt tota: q: conſtituit eſſentiam eius. Sed cõparatio eius ad illã non intelligiẽ niſi tribus modis. vno. ſ. ꝙ nec precedit: nec ſequiẽ eã in eſſe. i. non eget eo in conſtitutione. Et alio ꝙ mã eget tali quale hoc eſt in conſtitutione in effectu: qȯ ſit prius ea in eſſe eſſentiali: quaſi eſſe ſuũ nõ pendeat ex mã: ſed ex alijs p̃ncipijs: Sed comitatur illũ cũ inuentũ fuerit: vt perficiat mãm eius: ⁊ ducat ad effectũ: ſicut ſunt multa quoꝝ ꝯſtitutio eſt cũ aliquo: ⁊ comitaẽ illud poſt conſtitutionē ſuam: vt conſtituat aliud. Sed fortaſſe cõſtituet illud aliud diſcedendo a ſua eſſentia: ⁊ aliquãdo ꝯſtituet aliȯ per cõmixtionē ſue eſſentie: ⁊ hꝰ vocatur forma: ⁊ aut habet p̃tē in perficiendo mãm ꝯſtitutione ſue eſſentie: aut ipſum eſt conſtituens proximũ. Et declaratio huius eſt in prima doctrina. Tertius aũt modus ē: vt mã ſit cõſtituta ĩ ſua eſſentia: ⁊ ducta ad actũ: ⁊ precedat rem: ⁊ ꝯſtituat eaꝫ: ⁊ hoc eſt qȯ vocamus accidens proprie: ꝙuis aliquãdo vocemus accidens oẽs affectiones: ergo erit p̃mus modus ſm relationem eſſendi ſimul. Et duo alij modi ſm relationem prioris ⁊ poſterioris. Sed in p̃mo hoꝝ duoꝝ poritas eſt eius qȯ eſt in mã: ⁊ in ſcȯo eoꝝ eſt poritas mãe: ⁊ modi p̃mi non manifeſtatur eſſe. Sed ſi exemplũ hꝫ: ſit anima: ⁊ materia p̃ma: qñ coniungunẽ ad ꝯſtituendũ hoiem: ſed de duobus alijs modis iaꝫ ſepe diximus: ſed materia cũ generato ex ea cuius ipſa eſt pars eſſe: habet ⁊ aliũ modũ reſpectus comparationis. Et dignũ eſt: vt hoc comparatio adaptetur forme: ⁊ mã aliquãdo ſufficit per ſe ſola: vt ſit ipſa pars mãlis eius qȯ habet mãm: ⁊ hoc ſit in aliqua mã reꝝ: ⁊ aliquando non ſufficit: niſi adiuncta fuerit ei alia mã ex qua: ⁊ ex ipſa cõfletur quaſi vna mã ad perficiendũ formã rei. ⁊ hoc ſit in alia materia reruꝫ: ſicut herbe ad electuariũ: ⁊ ſicut humores ad corpus. Et quũ fuerit materia ex qua res nõ ꝑuenit: niſi alia materia fuerit ei adiuncta: aliqñ erit ex cõmixtione tñ: ſicut ſingularia hoiuꝫ in exercitu: ⁊ domus in ciuitate. Aliqñ erit ex coniunctione ⁊ cõpoſitiõe ſimul tñ: ſicut lateres ⁊ trabes domui. Aliquãdo erit ex coniunctione ⁊ cõpoſitione ⁊ cõuerſione: ſicut elemẽta generatis. Quibus elementoꝝ non ſufficit ſola cõiunctio: nec ſola cõpoſitio cõtingendi ſe: vł obuiandi ſibi: ⁊ recipiendi figurã: vt ex hoc habeant eſſe gnãta: niſi ⁊ alia agant in alia: ⁊ alia patiantur ab alijs: quouſq; ex eis quieſcentibus in coniũctione proueniat qualitas vniformis que dẽ complexio: ⁊ tunc coaptabitur forme ſpeciali: ⁊ ꝑꝑ hoc ē triacha: ⁊ quicqd eſt ſimile illi: q: ꝙuis cõmixte fuerint ſpecies eius: ⁊ coniuncte ⁊ compoſite: non tñ adhuc erit triacha: nec hẽbit formã triachitatis: niſi cũ mora temporis quo alie agant in alijs q̃litatibus ſuis: ⁊ ꝑueniat ex eis vna qualitas tã ꝙ ꝯſimilis illis omnibus: ⁊ ſic ꝑuenict opus ex eaꝝ participatione. Et haꝝ forme eſſentiales ſunt fixe ⁊ ꝑmanẽtes: ſed accidentia eaꝝ ex q̃bus patianẽ paſſionē conuerſionis: mutantur ⁊ ꝯuertunẽ conuerſione muniẽdi ſup abundantiã que eſt in ſingulis eoꝝ quouſq; quieſcat in eis qualitas dominãtiuꝫ minus ꝙ erat in dominãtibus. vel minuẽdi. Jam aũt fuit vſus: vt dicatur habitudo propoſitionũ ad cõcluſionē ſimilis habitudini formaꝝ ad materias: ſed melius eſt: vt forma ꝑpoſitiõnũ ſit figura eaꝝ: ⁊ propoſitiones cũ figura eaꝝ aſſimilanẽ cauſe efficienti: quia ipe ſunt efficiẽtes ꝯcluſionē. Et ꝯcluſio ex hoc ꝙ eſt concluſio eſt res preter ipſas. Sed q: adinuenerunt ꝙ quando

Margin notes: B (beside "firmus. Principiũ autē motus"); D (beside "hoc eſt qȯ vocamus accidens"); E (beside "habeant eſſe gnãta"); 2. phyſi. tc. cõ. 25. (beside "❡ Dicemus igiẽ"); 2. phi. te. cõ. 31 (beside "ſunt efficiẽtes ꝯcluſionē").

maioꝛ terminus ⁊ minoꝛ cõueniunt: prouenit inde ↄcluſio: ⁊ iam erat ante hoc in argumentatione. Accidit eis h̄ opinio: ꝙ in argumentatiõe eſt ſubiectũ ↄcluſionis: adyciẽtes etiã eſt ipſa argumẽtatio eſt ſubiectũ ↄcluſiõis. Sed terminoꝝ maioꝛis ⁊ minoꝛis natura eſt: vt vterqꝫ ſit ſubiectus forme ↄcluſionis: ⁊ non ſunt tunc termin⁹ maioꝛ nec mĩoꝛ: ſed ſunt ſubiecti: vt ſunt termini maioꝛ:
F nec ſunt tunc ſubiecti ↄcluſionis: qꝛ vnuſquiſqꝫ eoꝝ qñ fuerit aliquis modus habitudinis vnius ad alteꝝ: tunc erit terminus maioꝛ ⁊ terminus minoꝛ. Et iſte eſt mod⁹ ſꝫm quẽ cõparant̄ ambo in effectu habitudine ꝓpria ad mediũ: habẽtqꝫ habitudinẽ ad cõcluſionẽ: ſicut ad id qḋ eſt in potentia. Sed qñ fuerint alio mõ conſiderati: erũt ſubiecti ↄcluſionis in actu: qui modus eſt: vt vnus coniungatur aliȷ ſꝫm habitudinẽ predicãdi ⁊ ſubȷciẽdi: aut antecedendi ⁊ ↄſequendi pꝛeter habitudinẽ: etiam quaꝫ pꝛius habebant. Ac per hoc qui eſt in argumentatõe terminus minoꝛ aut maioꝛ: non eſt ipſemet qui eſt in potentia terminus ↄcluſionis: ſed alius eiuſdẽ ſpeciei: qꝛ nõ ẽ poſſibile: vt dicatur ꝙ rei vne in nũero accidat: vt ſit terminus maioꝛ aut minoꝛ ⁊ ſubiectus partis cõcluſionis. Nec intelligo quõ debeant poni propoſitiones ſubiectũ concluſionis. Ut aũt comparauimus ad mãꝫ: ⁊ id qḋ ꝓuenit ex ea: aliquãdo materia erit mã ad recipiendũ generationẽ: ⁊ aliquando erit ad recipiendũ compoſitiõeꝫ ⁊ conuerſionẽ ſimul. Et hoc eſt qḋ dicimus de cauſa materiali: ſed ⁊ forma dicitur eẽntia que quãdo fuerit habita in mã ↄſtituet ſpẽm. Et dicitur forma ipſamet ſpecies: ⁊ dr̄ forma: figura ⁊ depictio: ⁊ dr̄ forma: diſpoſitio ↄgregationis: ſicut forma exercitus ⁊ forma ꝓpoſitionũ oꝛdinataꝝ: ⁊ dr̄ forma: oꝛdo viuendi ſicut lex: ⁊ dr̄ forma oĩs affectio quecũqꝫ fuerit: ⁊ dr̄ forma certitudo cuiuſcunqꝫ
G rei: ſiue ſit ſubſtãtia: ſiue ſit accidens. Sed differt a ſpẽ: qꝛ h̄ aliqñ dr̄ gen⁹ gnãliſſimu: aliqñ dr̄ h̄ foꝛͣ itellcũs abſtractus a mã: ⁊ forma que accipit̄ ꝓ vno ex pꝛincipȷs ẽ ſꝫ cõparationẽ eius qḋ eſt compoſitũ ex ipſa ⁊ materia: qꝛ eſt pars eius qḋ ipſa ↄſtituit in actu qualecũqꝫ ſit illḋ. Et materia eſt pars que non cõſtituit in actu: qꝛ eſſe materie non ſufficit: vt ſit in actu res: ſed vt ſit in potẽtia. Ergo res non eſt id qḋ eſt ex ſua mã: ſed ex eẽ forme fit res in actu. ſed ↄſtitutio mãe per formã fit alio modo. Cauſe etenĩꝫ formalis aliquãdo eſt reſpectu generis: aut ſpeciei ⁊ hec eſt forma que conſtituit numeꝝ: aliquãdo ẽ reſpectu alius modi: ⁊ h̄ eſt forma ſine qua mã fit ſpecies: quia ipſa ſuperueniens eſt: ſicut forma figure ad lectum ⁊ albedo reſpectu coꝛpoꝛis albi. ſed hic finis eſt intentio ꝑꝑ quã venit forma ad mãꝫ: ⁊ hec eſt pars vera ⁊ ps que putatur vera: ⁊ propter hũc finẽ eſt motus qui ꝓuenit ab efficiente non accidental̄r: ſed eẽntial̄r. Et efficiẽs contẽdit efficere qḋ eſt bonũ reſpectu illius: ⁊ aliqñ erit vere: aliquãdo vero erit in opiniõe: quia ipſe aut ſic erit: aut ſic putabitur.

¶ Caplm. XI. de cõparationibus cauſaꝝ inter ſe.

A Efficiens quodã reſpectu eſt cã finis. Quomodo. n. non erit ſic: cũ efficiens ſit qḋ facit finẽ eſſe? Et finis alio reſpectu eſt cauſa efficientis. Quõ non erit ſic: cũ efficiens nil faciat niſi ꝑꝑ euꝫ: ⁊ non niſi ꝓpter eum faceret aliquid. Ergo finis mouet efficientẽ: vt ſit efficiẽs. Unde cũ dicitur: quare exercitaris: ⁊ dico: qꝛ vt ſaner: erit hec rñſio: ſicut ſi diceret̄. Quare ſan⁹ fact⁹ es: ⁊ dicerẽ: qꝛ exercitaui me: eſſet rñſio: qꝛ exercitatio ẽ cauſa efficiens ſanitatis: ⁊ ſanitas eſt cauſa finalis exercitationis. Sꝫ ſi diceretur. Cur queris ſanitatẽ: ⁊ dicerẽ: vt exerciter: non eſſet vera rñſio: nec ꝓbabilis. deinde cum

2. phi. t. c. 30

queritur. Cur queris exercitiũ. ⁊ reſpondeo: qꝛ vt ſaner: erit rñſio certa. ¶ Efficiens aũt non eſt cauſa efficiendi finẽ eſſe fineꝫ: nec vt finis habeat eſſe in ſe: imo eſt cã: vt ſit finis ꝓpꝛius: qꝛ drĩa eſt inter eſſe aliquid: ⁊ eſſe ſic iaꝫ didiciſti. Et finis eſt cã propter quaꝫ efficiens habet eſſe efficiens. Ergo ipſe eſt ei cauſa: vt ille ſit cauſa. ⁊ efficiẽs non eſt cauſa finis: vt finis ſit cauſa. Et hoc declarabit̄ ĩ ph̄ia ꝑma. Deinde efficiens ⁊ finis: ambo ſunt quaſi duo ꝑncipia: non ꝓxima compoſito cauſato. Et efficiens: aut erit pꝛeparatoꝛ mãe: ⁊ tunc erit cauſa faciendi eſſe mãm ꝓpinqꝫ cauſati: non cauſa propinq̃ cauſati. Aut erit attribuens formã: ⁊ tunc erit cauſa faciendi eſſe formã ꝓpinq̃. Et finis eſt cauſa efficientis inqꝫtũ eſt efficiens: ⁊ ẽ cã forme ⁊ materie mediante motu quo mouet efficiẽs cõ
B poſitũ. Sed pꝛincipia propinq̃ rei ſunt yle ⁊ forma: ⁊ nõ eſt mediũ inter illa ⁊ cõpoſitũ: ſed ſunt due cauſe eiusq̃ ſunt due partes eius ↄſtituentes illud ſine medio. Quis differat ↄſtitutio eius vniuſcuiuſqꝫ illaꝝ: cum h̄ ſit cauſa que non eſt illa. Sed aliqñ accidit: vt foꝛͣ ⁊ materia ſint cauſa cũ medio ⁊ ſine medio ſimul duobus modis: ſꝫ qñ ↄpoſitũ non fuerit ſpẽs: ſed ps: ⁊ fuerit foꝛͣ: nõ q̃ ꝓpꝛe nomiat̄ foꝛͣ: ſꝫ affectio accñtal̄: tũc erit mã ↄſtituẽs eẽntiã illius accidentis qḋ perfecit partẽ illam ſꝫm ꝙ eſt pars. Ergo erit aliqua cauſa cauſe: ⁊ cũ ita ſit: tunc vnde mã ẽ pars compoſiti: ⁊ cauſa materialis: inde non eſt inter ea mediũ. Sꝫ forma qñ fuerit vera forma: ⁊ de pꝛedicamẽto ſubſtãtie: ⁊ fuerit ꝑfectiua mãe in effectu: ⁊ mã fuerit cauſa compoſiti: tunc hec forma erit cauſa cauſe compoſiti: ⁊ cũ hec ita ſint: tunc ex hoc ꝙ forma eſt pars cõpoſiti: ⁊ cauſa formalis: inde non eſt iter ea mediũ. Ergo materia quãdo fuerit cauſa cauſe compoſiti: non eſt hec vñ ipſa eſt cauſa materie compoſiti. Sed forma quãdo fuerit cauſa cauſe cõpoſiti: non eſt h̄ vnde ipſa eſt cauſa formalis compoſiti: ⁊ aliqñ contingit: vt eſſentia efficientis ⁊ forme ⁊ finis ſit vna. Et erit ipſa eſſentia cui accidit: vt 2. phy. tx. co. 70.
C ſit ipſa efficiẽs ⁊ forma ⁊ finis. qꝛ in patre ꝑncipiũ eſt generationis forme hũane ex ſpermate: ⁊ non eſt hoc totũ qḋ eſt patris: ſed tantũ ſua forma humana: ⁊ qḋ eſt in ſpmate non eſt niſi forma humana: ⁊ non eſt finis ad queꝫ mouetur ſperma: niſi forma humana. Sed vnde conſtituit cũ materia ſpeciem hoĩs: eſt forma: ⁊ vnde finitur in ea motus ſpermatis: eſt finis. Et vnde incipit ab ea compoſitio eius: eſt efficiens. Sed quãdo comparat̄ materie ⁊ compoſitioni: eſt forma: ⁊ quãdo cõparatur motui: aliqñ eſt finis: aliquãdo efficiẽs. Sed finis reſpectu terminationũ motus: ⁊ hec eſt forma que eſt in filio. Efficiens auteꝫ reſpectu inchoationis motus: ⁊ hec eſt forma que eſt in patre.

¶ Caplm. XII. de differentȷs cauſarum.

A Unaqueqꝫ cauſaꝝ aliquando eſt eẽntial̄r: aliquãdo accidẽtal̄r. Aliquãdo eſt propinq̃: aliquãdo eſt remota: aliquãdo propꝛia: aliquãdo cõis: aliquãdo ꝑticularl: aliquãdo vniuerſalis: aliqñ ſimplex: aliquãdo cõpoſita: aliquãdo in potẽtia: aliquãdo in effectu: aliquãdo cõmiſcentur inter ſe cum aliȷs. Sed has diuerſitates pꝛius aſſignemus in cauſa efficiente: dicemus igitur: ꝙ cauſa efficiens eſſential̄r eſt ſicut medicus cuꝫ curat: aut ſicut ignis cum calefacit. h̄ eſt vt cauſa ſit ꝑncipium eſſentie illius operis: ⁊ accipiatur ſꝫm ꝙ eſt ꝑncipiuꝫ illius. Et cauſa efficiẽs accidental̄r eſt id qḋ differt ab hoc: ⁊ eſt multoꝝ modoꝝ: ex quibus eſt vnus quãdo efficiens eſt qui operatur opus. Qḋ cũ remouet contrarium pꝛohibens ſuum cõtrarium: confoꝛtatur aliud cõtrarium: ⁊ tunc aſcribitur ei effectus alterius contrarȷ.

Sicut ſcamonea dicitur infrigidare quando expellit colerã rubeã. Itez alio modo efficiens eſt: qđ ꝓhibz aliđ a ſuo actu naturali. Quãuis prohibitio non ſit ex cõtrarietate: ſicut quũ quis remouet aliquid cui aliđ mittebatur: cũqꝫ h̓ ceciderit: dicit̃ ille hoc deieciſſe. Itez alio mõ: cum vna res accipitur multis reſpectibus que hꝫ mltas proprietates: ⁊ ex vna illaꝝ aliquid erit ꝑncipiũ eſſentialiter alicui actui: ⁊ tamen non referetur ad illam: ſed ad aliqđ alioꝝ que coherent ei: ſicut cũ dicitur: ꝙ medic⁹ fa
1. phi. 74 bricat. ſ. qđ eſt ſubiectũ medici eſt fabricans. Fabricat ĝ
B vnde eſt fabricator: non vnde eſt medicus. Aut accipiet̃ ſubiectũ ſolũ non coniunctum illi predicato: ⁊ dicet̃: homo fabricat. Itez alius modus eſt: vt cũ efficiens fit: aut natura: aut voluntate iens ad aliquẽ finem: ad quez: aut perueniet: aut nõ: ſed cũ eo accidet alius finis: ſicut lapis cum vulnerat: hoc non accidit: niſi q2 ipſe per ſeipꝫ cecidit: vt aliqđ caput eſſet illi obuiũ ſuper qđ cecidit ſuo põdere: ⁊ vulnerauit. Et aliquãdo dicitur res efficiens accidentaliter: q̃uis ipa nihil fecerit. Iõ ꝙ accidit ſepius: vt ſequatur aliquid laudabile: aut vt fugiat terribile: ⁊ cũ h̓ ſcierit: volꝫ illđ applicari ſibi: ſi fuerit res laudabilis: aut elongari a ſe: ſi fuerit terribilis. Et putabit̃ ꝙ ipſius pſentia fuerit cauſa illius boni aut mali. Sed efficiens ꝓpinquum eſt illud inter qđ ⁊ factum non eſt mediũ: ſicut lacertus ad mouendũ membra: ⁊ remotũ eſt illđ inter qđ ⁊ factũ eſt mediũ: ſicut aĩa ad mouendũ membra. Sꝫ efficiens propriũ eſt illud a quo non patitur niſi vnũ ſoluꝫ ſingulare: ſicut ſpecies quã ſumit ypões: opat̃ in ſolo corpore eius. Et efficiens cõe eſt illud quo participant̃ multa ad patiendũ ab eo: ſicut aer qui conuertit mlta: q̃uis ſint ſine medio. Sed particulare eſt illđ qđ eſt cã ſingu
2. phi. 36. laris cauſati ſingularis: ſicut medicus huius curationis: aut vt ſit cauſa ſpãlis cauſati ſpecialis: equalis illi in ordine cõitatis aut ꝓprietatis: ſicut medicus curationis: ſꝫ vniuerſale eſt: vt ipſum ſit materia: non attributa illi tãtum cauſato qđ refertur ad ipſum: ſed cõior: ſicut medicus huic curationi: aut efficiẽs huic artificio. ſꝫ ſimplex eſt cum opus prouenit ex vna tm̃ virtute vt attrahere ⁊ expellere a virtutibus corporalibus. Sed compoſitum eſt cũ opus prouenit ex multis virtutibus que ſunt vna in ſpecie: vt multi hoĩes cũ mouent nauiꝫ: aut diuerſa in ſpecie: ſicut fames que fit ex virtute attractiua ⁊ ſentiente: ſed qđ eſt in actu: eſt ſicut ignis reſpectu rei accenſe: ſꝫ in potentia eſt ſicut ignis reſpectu rei in qua nõdũ eſt accenſus: ſed poteſt accendi in ea: ⁊ potentia aliqñ eſt ꝓpiqua: aliquãdo remota. Remota aũt ẽ: ſicut potentia pueri ad ſcribendũ. Propinqua aũt eſt: ſicut potẽtia ſcriptoris qui adeptus eſt habitũ ſcribendi ad ſcribendum. Iã
C ergo poſſibile eſt: vt tu cõmiſceas eas: ſed relinquim⁹ ea tuo ingenio: ⁊ aſſignabimus hos reſpectus etiã in principio materiali. Sed mã eẽntialiter eſt illa que pp ſeipam recipit rem: ſicut vnctũ inflãmationẽ. Sed que eſt accñtaliter eſt multoꝝ modoꝝ in hoc vno: cum materia ẽ cũ forma cõtraria alij forme que remota aduentu ꝯtrarie: accipi pro materia forme acquiſite: ſicut dicitur: ꝙ aqua eſt materia aeris: ⁊ ſperma mã hominis: ſed ſperma non eſt materia eius: iquãtũ eſt ſperma: q2 ſpermalitas amittitur in generatione hoĩs. Aut cum accipitur ſubã cũ forma que non efficit ſubiectũ eſſe ſubiectũ: ſed q̃uis nõ eſt contraria alij forme habite: tamen fit ſubiectũ: ſicut dicitur ꝙ medicus medetur ſibi: q2 non ſibi medetur: vñ eſt medicus: ſed vnde eſt infirmus. Ergo ſubiectũ curatõis infirmus eſt non medicus. Sed materia ꝓpinqua ẽ: ſicut membra corpori: remota ſicut hũores: ⁊ adhuc etiaꝫ elementa. Materia aũt propria ſicut corpus hoĩs cũ complexiõe ſua forme eius cõis: ſicut ligna lecta ⁊ cathedre: ⁊ ſic de ceteris. Sed differentia ẽ iter ꝓpinquã ⁊ ꝓpriaꝫ: q2 cauſa materialis aliquãdo eſt propinqua ⁊ cõis: ſicut ligna lecto. Materia vero ꝑticularis eſt: ſicut hec ligna huic cathedre: aut hec ſubſtãtia huic cathedre. Uniuerſalis autẽ ſicut ligna huic cathedre: aut ſubſtãtia huic cathedre. Materia vero ſimplex: ſicut yle omnibus reb⁹: aut ligna quãtũ ad ſenſum omnibus lignealibus cõpoſita: ſicut humores corpori: ⁊ ſicut ſpecies tyriache: mã in actu: ſicut corpus hoĩs ſue forme: ⁊ in potentia: ſicut ſperma illi: aut ſicut ligna iformia adhuc ſine magiſterio cathedre: ⁊ h̓ ẽt potentia: alia eſt propinqua: alia eſt remota. Sed iſti modi etiam ꝯueniunt forme: eſt. n. eſſentialiter: vt figura cathedre. ſed forma accidentalr̃: eſt ſicut al D
bedo ⁊ nigredo cathedre: ⁊ aliquando hec prodeſt ei q̃ ẽ eſſentialr̃: ſicut durities lignoꝝ ad recipiendam figuraꝫ cathedre. Aliquãdo forma erit accidẽtalr̃ cauſa coherẽtie: ſicut motus quieſcentis: cũ dicitur quieſcens in naui: moueri ⁊ mutari accidentalr̃. Et forma propinqua ẽ: ſic quadratura huic quadrato. Et forma remota eſt ſic habens angulũ illi: ⁊ forma propria non differt a particulari: ſicut diffinitio rei: aut differentia: aut ꝓprietas rei: ⁊ cõmunis non differt ab vniuerſali ſicut genus ab hñtibus ꝓpria. Forma vero ſimplex eſt: ſicut forma aq̃ aut ignis que eſt forma non conſtituta ex formis multis numero: cõpoſita autẽ ſicut forma hominis que eſt conſtituta ex multis viribus: ⁊ ex multis formis que cõueniũt. forma vero in actu cognita eſt: ſed forma in potentia eſt aliquo modo potentia cũ priuatione. ¶ Sed omnes iſti reſpectus cõſiderant̃ etiam circa finẽ: finis enim eſſentialiter eſt ad quẽ tendit motus nãlis: aut voluntarius propter ſe: nõ propter aliud: ſicut ſanitas medicine: finis vero accidentalr̃ multis modis eſt: vno cũ aliquid ſit non ꝓpter ſe: ſicut contritio medicine: vt bibatur. ſed ꝓpter ſalutẽ: ⁊ hic eſt vtilis: vel qui putatur vtilis: ſed primus eſt bonum vel qui putat̃ bonum. Alio modo eſt finis: qđ comitatur finẽ: aut qđ accidit fini. Sed qđ comitat̃ finẽ: ẽ ſic E
comeſtio cuius finis eſt egeſtio. Et hec comitat̃ finẽ: ſed non eſt finis: q2 finis eſt depulſio famis: ſed qđ accidit fini: eſt ſicut decor ex exercitio: q2 ex exercitio non intẽditur decor. ſed ſanitas: ⁊ ex ſanitate ſequit̃ decor. Itẽ alr̃: finis eſt ſicut illud ad qđ motus non eſt veniens: ſed ipſe opponit̃ ei: ſicut vulneratio lapidi deſcendenti: ⁊ ſic qui ſagittam mittit ad auem: ⁊ ſagittat hominẽ. Aliquãdo finis eſſentialis ſimul eſt ẽt cũ accidentali: aliquãdo nõ: ſꝫ finis propinquus vt ſanitas medicine. Remotus: ſic eſt fortuna medicine. finis proprius: ſicut inuentio deſiderati amici quum queritur. cõis ſicut expulſio colere ex potu mãne que eſt finis illi ⁊ potui violaꝝ. Sed finis particularis: ſicut quũ quis capit ſuũ debitorẽ propter quẽ capiendũ diu peregrinatus eſt. Uniuerſalis: ſicut alic̃ i⁹ vindicta de malefactore. ſimplex autez finis: vt ſaturatio comeſtiõis. Cõpoſitus: vt decor ⁊ calefactio ex veſte ſerica. Et iſti duo fines certe ſunt ꝯmunes. ſꝫ finis i actu ⁊ potẽtia eſt ſicut forma que ẽ in effectu ⁊ potẽtia. Scias aũt ꝙ cauſa in potentia eſt contra cauſatũ in potentia: q2 q̃diu cauſa fuerit in potentia cã: tãdiu cauſatũ erit in potentia cauſatum. Et poteſt eſſe: vt vnũqđqꝫ eoꝝ ſit in ef F
fectu actu diuerſaꝝ ſpecieꝝ: ſicut ſi homo ſit cauſa: ⁊ cãtum lignũ: ergo erit homo dolator in potentia: ⁊ lignum dolatum in potentia: ⁊ non poteſt eſſe: vt eſſentia cauſati: habeat eſſe cum priuatione cauſe vllo modo. Et fortaſſe dubitationẽ generat hic. ſ. ꝙ fabrica reſtat etiam poſt fabricantẽ. Sed debes ſcire: q2 fabrica nõ reſtat poſt fabricatorẽ: ſꝫm ꝙ fabrica eſt cãtũ fabricatoris: q2 cauſatũ

fabꝛicatoꝛis non eſt niſi mouere partes fabꝛice ad ↄiun
ctionē:⁊ hoc non remanet poſt eum. Sed ſtabilitas con
iunctionis ⁊ poſitio figure ſtabiliuntur cauſatis pmanē
tibus:que quādo coꝛrūpuntur:coꝛrumpit̄ fabꝛica:ſꝫ cer
titudinē huius ſententie:⁊ aliaꝝ ↄſimiliū quas p̄miſi
mus ↄmittimus philoſophie pꝛime. Ergo ſupſedeamus
ab eis vſqꝫ illuc.

¶ Capl'm. XIII. de fato ⁊ caſu:⁊ de diuerſitate ſentiendi de eis:⁊ declaranda veritate in eis.

A Oſtq̄ꝫ autem iam loquuti fuim⁹
de cauſis:ſed ⁊ fatū
2.phy.47. ⁊ caſus:⁊ qcqd accidit ex ſe:a quibuſdaꝫ com
putantur inter cauſas:non eſt pꝛetermittēdū
conſiderare de his:vtꝝ ſint inter cauſas: aut
non ſint:⁊ ſi ſunt:quomodo ſunt inter cauſas. Sed anti
quiſſimi antiquoꝝ olim diſſenſerunt in intellectu de fa
to ⁊ caſu. Nā quedaꝫ ſecta fuit que negauit fatū ⁊ caſuꝫ
eſſe de numero cauſaꝝ:⁊ negauit ea itelligi eſſe vllo mo
do:dicens:ꝙ poſtq̄ꝫ inuenimus vniuerſis rebus cauſas
ex quibus eueniunt ⁊ videmus eas:inconueniens eſt:vt
pꝛetermittamus:⁊ poſtponamus eas quaſi nō ſint cāe:
⁊ incipiamus querere cauſas ignotas:fatū ſimul ⁊ caſuꝫ.
Foſſoꝛ eteniꝫ cum theſauꝝ ſubito inuenit:dicunt impiti:
2.phy.56. q2 omnino fatū felix ſibi accidit. Sed quādo offendit in
aliqđ:⁊ ledit̄:dicunt abſolute: q2 fatū infelix illi accidit:
cum fatū nullo modo cōſequutū eſt:q2 omnis qui fodit:
ſuffoſſuꝫ inuenit:⁊ omnis qui incedit:pꝛeceps ruit. Et di
cunt ꝙ aliquis:q2 iuit ad foꝝ ad ſedendum in meritoꝛio
ſuo vidit ſuū debitoꝛē:⁊ conſequutus eſt ab illo ius ſuū:
⁊ hoc fuit opus fati:ſed non eſt ita: imo potius: quia iuit
ad locum vbi erat debitoꝛ ſuus:⁊ q2 habebat ſenſum vi
dendi:vidit eum. Et quāuis finis ſui exitus ad foꝛum nō
fuerit hic finis:tamen non debet dici exitū ad foꝛū non
fuiſſe veram cām ↄſequendi ius ſuum a debitoꝛe ſuo:q2
poſſibile eſt:vt vnū opus habeat multos fines: ⁊ pl'a ta
B lia ſunt. Sed quādo accidit:vt actoꝛ illius operis ꝑpōat
ſibi vnū ex illis finibus finem:⁊ pꝛetermittat aliū q̄tuꝫ
in ſe eſt:non q̄tum in re eſt. Quia in ipſa re alius finis ē:
quē ſimiliter vtile eſſet pꝛoponere ⁊ aliuꝫ pꝛetermittere.
Nōne enim vides ꝙ ſi hic homo pꝛeſciſſet debitoꝛē ſuū
eſſe in foꝛo:⁊ ideo exiſſet:vt inueniret ⁊ appꝛehenderet:
tunc non diceret̄ fato hoc accidiſſe:ſed ꝑpter aliud a fa
to ⁊ caſu. ¶ Ergo iā videtur eis ꝙ q2 pꝛopoſuit ille ſibi
finem vnam ex rebus quā poſſibile erat cōſequi ex ſuo
exitu ad foꝛum:idcirco negetur exitus non eſſe in ſeipſo
cauſa rei cuius eſt cauſa:quādo opinati ſunt ꝙ hoc mo
uebatur ſuo ꝑpoſito huius ꝑpoſitoꝛis. Et hec fuit vna
ſecta. ¶ Item fuit alioꝝ ſecta huic ↄ̄ria: que nimis ex
tulit fatū:q diuiſi ſunt in pl'res ſectas. ¶ Quidā.n.eoꝝ
dixerunt ꝙ fatum eſt cauſa diuina occulta quā non app̄
hendit intellectus:adeo ꝙ quidā eoꝝ poſuerunt fatū eē
cui omnes deberent adherere vt deo:ſed per cultū fati:⁊
inſtituerunt ei templū:⁊ ad honoꝛē eius idolū cui deſer
uirent ad modū idolatrie. ¶ Item fuit q̊rūdā ſecta que
ſm aliquid pꝛepoſuit ⁊ pꝛefecit fatū rebus naturalib⁹ di
cens ꝙ mundus fato conditus fuit. Et hic fuit Democri
tus:⁊ h̄ eius ſecta. dicebat.n.ꝙ p̄ncipiū omniū ſunt mini
ma coꝛpoꝛa indiuiſibilia pꝛe duritie ſua ⁊ piuatione ina
nitatis que ſunt infinita nūero ⁊ diſperſa per inane ifini
tum ſpacio:⁊ ꝙ ſubſtantia eoꝝ in natura ſua figurabilis
eſt:ſed figuratio eoꝝ diuerſa:⁊ ſunt ſemꝑ mobilia ꝑ ina
ne:⁊ cū contigerit vt obuient ſibi multa ſimul: ⁊ cōiun
gantur inter ſe ſm affectionē aliquam: tunc pꝛouenit ex
eis mundus:q2 in eſſe multi mūdi ſunt ſicut iſte infiniti
numero:⁊ ꝑpter hoc dixerūt:ꝙ res particulares ſic̄ ſen

ſibilia ⁊ vegetabilia ſunt generata non caſu. ¶ Itē alio C
rum ſecta fuit qui non fuerunt auſi dicere mundū cum
vniuerſitate ſua generatū caſu:ſed generata ex p̄ncipijs
elementalibus poſuerunt generata caſu. Sed qđ contin
git ex affectione ſue coniunctionis eſſe aptum ad perma
nendū ⁊ ad ꝑpagandū:remāſit ⁊ generauit: ⁊ qđ nō fuit
ſic:non generauit:q2 in p̄ma creatione generabant̄ alia
diuerſoꝝ mēbꝛoꝝ ⁊ diuerſaꝝ ſpecieꝝ. ⁊ generabatur ani
mal qđ dimidius erat vitulus:⁊ dimidius caper:⁊ ꝙ mē
bꝛa animalium:ita vt ſunt in ſuis dimenſionibus ⁊ affe
ctionibus ⁊ qualitatibus non ſunt ex intentione alicui⁹
vtilitatis:ſed cauſaliter. v.g. Secūdarij dētes non ſunt
acuti ad incidendū:nec molares ſunt plani ad molēduꝫ:
niſi q2 cauſal'r materia coniuncta eſt in hāc foꝛmā: ⁊ cā
liter accidit:vt hec foꝛma eſſet vtilis ad aptitudinē pma
nendi:vt per hoc.ſ.ipſa res permaneret: ⁊ per hoc ſingu
loꝛe haberet vitaꝫ:⁊ qđ habuit genitalia ꝑcreauit filios:
non vt ſpecies eius remaneret:ſed caſu. ¶ Dicemus igit̄ 2.phy.49
ꝙ reꝝ quedam ſunt ſemper:quedā vero ſepe vel frequē
ter. Et que ſunt ſepe: ſunt vt ignis qui ſepi⁹ cōburit ligna
cū coniungitur illis:⁊ ſicut qui egreſſus: vt eat ad oꝛtuꝫ:
ſepius perueniat ad illum. Quedā vero non ſunt ſꝑ nec
ſepe. ſed que ſunt ſepe illa ſunt que non ſunt raro. ¶ Er
go eſſe eoꝝ poſtq̄ꝫ non pōt eſſe quin ſit:aut erit ex conſue
tudine ſolius ſue nature rei:aut non erit ſic:⁊ cū non fue
rit ſic:aut cauſa egebit alia pari cauſa: aut participe: aut
remouente pꝛohibens:aut nō indigebit. ſed cū cauſa nō
indiguerit pari ex illa pari cauſa:non debet magis eē q̄ꝫ
non eſſe:non magis debet eſſe ex cauſa q̄ꝫ non eſſe:q2 nō
eſt in ipſa:nec in illa ſola:nec in illa cōpari:vt debeat ma
gis eſſe q̄ꝫ non eſſe. Ideo vt hec res ex illa cauſa potius
habeat eſſe q̄ꝫ non eſſe:ergo ex illa ſepius non eſt. Sꝫ cū
non eguerit pari:aut participe qđ diximus:opoꝛtet vt ſe
pius ſit per ſe:niſi ꝑhibeat aliquid:aut aduerſet̄ ſibi ali
quid:q2 ꝑpter hoc fallitur raro. Quapꝛopter opoꝛtet:vt
cū nihil pꝛohibuerit:nec repugnauerit aliqđ: ⁊ ſeruaue
rit nām ſuam:tunc ꝑueniat ſolito curſu. Et hec eſt diffe D
rentia inter ſemper ⁊ ſepe:eo ꝙ ei qđ eſt ſemper: non ad
uerſatur aliquid cōtrariū. Unde ſequitur: vt qđ eſt ſepe
cū ditione remouendi cōtraria ⁊ ꝑhibentia fiat neceſſa
rium:⁊ hoc in nālibus manifeſtū eſt:⁊ in rebus volunta
rijs. Quia voluntas quū firma fuerit ⁊ perfecta:⁊ mem
bꝛa fuerint apta motui ⁊ obedientia:⁊ non fuerit ibi cau
ſa que pꝛohibeat:ne cauſa que minuat velle:⁊ fuerit illđ
qđ appetitur poſſibile:vt ad illud perueniatur:tūc claꝝ
eſt impoſſibile eſſe non inuenire ad illđ: ⁊ quādo quidē
id qđ eſt ſemper:vnde eſt ſemper nō dicit̄:q2 fato eſt. tūc
hoc etiam qđ eſt ſepe:eiuſdem generis eſt: ⁊ eidē iudicio
ſubiacet. Concedo aūt ꝙ ſi apponitur aliquid: aut remo
uetur:foꝛtaſſis ex remotione eius qđ adeē ſolebat:dice
tur fieri fato vel caſu. Et tu ſcis ꝙ hoīes non dicunt: qđ
eſt ſepe ex vna cauſa pꝛopꝛia:aut vt qđ eſt ſemper:fiat ca
ſu vel fato. Reſtat ergo qđ eſt vtrumlibet:⁊ qđ eſt raro.
¶ Dubitari āt poteſt de eo qđ eſt vtrūlibꝫ an đbeat di
ci caſu ⁊ fato:an non debeat. ¶ Iam aliqui ↄſtituerunt E
poſterioꝛes perhipathetici:vt qđ eſt caſu vel fato nō ſit .ſ. Thē.vt
niſi hoc qđ raro accidit ex ſuis cauſis:ſꝫ qui pꝛeſignauit .d. Aū 2.
hanc viā non ſic inſtituit. ſed vt non ſit ſꝑ:nec ſepe qđ eſt phyſi. cō.
caſu vel fato:⁊ qđ induxit poſterioꝛes:vt ponerent caſuꝫ 48. lꝫ hoc
pendentē ex rebus raris:⁊ non ex vtrūlibet: ſunt foꝛme nō ĩueīat
diſpōnis:⁊ hoc claret in rebus voluntarijs. Q2 iſti poſte expꝛeſſe ĩ
rioꝛes dixerunt. ꝙ comedere:⁊ non comedere:⁊ ambula themiſtio
re:⁊ nō ambulare:ſunt ex rebus que ad vtrūlibꝫ veniūt ſꝫ magis ĩ
ex ſuis p̄ncipijs. Sꝫ poſtq̄ꝫ ambulauerit ambulatoꝛ:aut Ioā. grā
comederit comeſtoꝛ volūtate ſua:non dicemus h̄ caſua matico. 1.
pꝛioꝝ.

le eſſe.Sed nobis nõ videtur recta additio huius cõſti
tutionis:ſuper hoc qȏ conſtituit magiſter.Et declarabi
mus iudiciũ huius ſentẽtie paucis verbis:hoc eſt qꝛ vna
⁊ eadem res aliquando ex vno reſpectu ⁊ ſepe:ſed neceſ
ſaria:⁊ alio reſpectu eſt vtrũlibet.ſed raro.Sed quando
perfecte conſiderata fuerit.⁊ aſſignate fuerint omẽs eius
diſpoſitiones:fiet neceſſaria.Sicut quuꝫ conſideratur ꝙ
materia ex qua gñãtur manus concepti:abũdauit ſupꝛa
id qȏ expenſuꝫ eſt de ea in quinqꝫ digitis.Et qꝛ virtꝰ di
uina que fluit in corpora iuenit aptitudinem vel habili
tatem ſufficientem in mã naturali ad formaꝫ debitã: qꝛ
ipſa quãdo tale quid inuenit:non permittit eſſe ocioſum:
erit tũc neceſſariũ:vt creetur digitus ſupfluus.Ergo erit
h:quãuis eius poſſibilitas ſit rara et inuſitata compara
tione nãe cõis:non tantũ rarum vel inſolitum compara
tione cauſarum quas nominauimus:ſed etiam neceſſa
rium.Et fortaſſis ingſitio tractatus declarabit nobis ꝙ
res cũ non debuerit exiſtere ex ſuis cauſis:nec excedere
nãm poſſibilitatis:non exiſtet per illas.Sed declaratio
F huius ⁊ cõſimiliuꝫ retardata eſt ad phiam pmaꝫ.¶ Er
go poſtq̃ ſic eſt res:nõ eſt longe:vt ſit vna natura in cõ
paratione vnius rei ſepiſſima:⁊ in cõparatione alterius
rei vtrũlibet:qꝛ diſtantia que eſt inter eſſe ſepe:⁊ eẽ vtrũ
libet:magis ꝓpinqua eſt q̃.diſtantia que eſt iter neceſſa
rium ⁊ raꝝ.Uñ comedere ⁊ ambulare qñ comparantur
voluntati:⁊ ponit̃ voluntas ibi eẽ:tranſeũt de diffinitio
ne poſſibilitatis que eſt vtrũlibet ad ſepe.⁊ cum de hoc
exierint.non erit cõueniẽs vllo modo vt dicant̃ caſu fie
ri vel fato.Sed cũ non comparantur vel referuntur ad
voluntatem:ſed conſiderãtur in ſeipſis quãdo.ſ.eque eſt
poſſibile:vt ſit comedere:veriſimile eſt tunc:vt dicat̃ in
tantũ ad illuꝫ:⁊ caſu accidit.vt comederet.Sꝫ hoc in cõ
paratiõe dicit̃ introitus nõ volũtatis. Similiter cum di
xerit aliquis obuiaui illi:⁊ caſu accidit vt ambularet:vel
obuiaui illi:⁊ caſu accidit vt ſederet:qꝛ hoc totum vſita
tum eſt ⁊ familiare:ideo eſt firmuꝫ.Ad ſũmam autẽ cuꝫ
res fuerit in ſe nec ſperata nec formidata:qꝛ non eſt ſem
per nec ſepe:tũc eſt conueniens dicere ꝙ cauſa que du
cit ad eſſe:ſit caſus vel fatuꝫ.Et h ſit:cum poſſibile eſſet
ex ea euenire qȏ non ſolet ex ea euenire:nec ſemꝑ nec ſe
pe.ſed cũ nõ potuerit ex ea euenire:nec debuerit eẽ ex il
la:ſicut ex pſentia alicuius eclypſis lune:tũc non dꝫ dici
ꝙ preſentia illius caſu accidit:vt eẽt cã eclypſis lune.Sꝫ
poteſt dici ꝙ caſu accidit.vt eſſent ſimul.ergo pſentia il
lius non erit cauſa eclypſis lune:ſed cã accidentaliter eſ
ſendi pſente eclypſi.qꝛ eſſe ſimul cũ eclypſi non eſt ecly
G pſis.¶ Sed ad ſũmam cum fuerit res talis ex qua oĩno
non poſſit ꝓuenire alia res:ipſa tunc nõ erit cauſa illius
caſualis:qꝛ nõ erit illius cauſa caſualis:niſi cuꝫ potuerit
prouenire ex ea qȏ nec fuerit ſemper nec ſepe. Et ſi pre
ſciret agens quomõ dicũtur motꝰ oĩum:⁊ firmiſſime vel
let ⁊ eligeret caſus:certiſſimus ſibi fieret finis. Sicut ſi
exiens ad foruꝫ preſciret ꝙ eius debitor eſt in via:hoc ſi
bi certũ proponeret fineꝫ.Et exiret tunc a diſſõne vtrũ
libet ⁊ rari.Sꝫ exitus illius qui preſcit debitoreꝫ ſuũ eẽ
in partem ſui exitus:ducit eum ſepius ad obuiandum il
li.Sed exitus nõ preſcientis ſm ꝙ eſt iſcius fortaſſis du
cit eum:fortaſſis nõ:⁊ tunc eſt caſus comparatione exitꝰ
ſine conditione addita:⁊ eſt nõ caſus comparatiõe exi
tus habita conditione.Uñ manifeſtum eſt ex hoc ꝙ cãe
caſuales ſunt:cũ ſunt ꝓpter aliquid:ſed ſunt cauſe effici
2.phyſic. entes eoꝝ per accidens.ergo caſus eſt cauſa reꝝ natura
lium:⁊ volũtariaꝝ per accidens:nec ſemꝑ eueniens nec
ſepe:⁊ eſt in quocũqꝫ eſt per aliqd:⁊ non eſt cauſa eẽntia
lis que illud iduxerit.Aliquãdo autem accidũt res nõ vo
luntarie:nec fiũt caſu vt impreſſio veſtigij in terra: cum
egreditur ad capiẽdum debitorem ſuuꝫ:qꝛ hoc q̃uis nõ
fiat ex volũtate:tamẽ neceſſariũ eſt volito. Sed poterit
aliqs dicere:ꝙ aliq̃do dicimus.ſic ⁊ ſic accidit caſu: q̃
uis res ſit frequẽtiſſima:ſicut cum dicit̃ ꝙ iui ad illũ ex
negocio aliquo:⁊ caſu accidit ꝙ inueni illũ in palatio: et
nõ fruſtrat̃ in hoc vbo:eo ꝙ ille ſoleat eſſe in palatio ſe
piſſime.¶ Sed reſpõſio ad hoc eſt ꝙ hic nõ dixit h ſꝫ h
ꝙ res ẽ in ſe:ſꝫ ſm ꝙ opinatꝰ eſt.Si eni magis putauerit
ꝙ ille debeat eẽ in domo:nõ dicet tũc h caſu accidiſſe: ſꝫ
ſi nõ iuenerit dicet ꝙ caſu accidit ſic.Imo dicet h quuꝫ
eque fuerit in putatiõe eius in ipſa hora ⁊ in ipſa diſpõne
ꝙ ſit in domo vel nõ ſit in domo:⁊ erit tũc ſua putatio in
ipſa hora in iudicio vtriuſlibꝫ:nõ i iudicio eſſendi ſepius
aut necio:q̃uis in cõparatiõe hore ſolite ẽ ſepiꝰ.Aliq̃do
aũt putat̃ de multis reꝝ nãliũ q̃ rariſſime ſolent eẽ:ſicut
auꝝ qȏ naſcit̃ magni põderis:aut hyacintus que excedit
mẽſurã ſolitã:ꝙ iueniat̃ caſu:eo ꝙ hoc fiat rariſſime:ſed
nõ ẽ ita:qꝛ nõ ponit reꝫ ſub caſu cũ ↄfert̃ eẽ abſoluto.Sꝫ
cũ ↄfert̃ cãe efficiẽti eẽ rariſſime:ↄtigit eã ẽt eẽ ex illa ra
riſſime.h eni auꝝ vel h hyacintꝰ nõ ꝓueniũt ex cã effici
ente ea:imo ex ṽtute ſua ⁊ ꝑꝑ abũdãtiam multe mãe. Et
qñ qdẽ hic ſic ẽ:tũc hꝰ opus nõ euenit niſi ex ſeipõ ſemꝑ
aut ſepe euẽtu nãli.Et dicemꝰ ꝙ cã caſualis poſſe ẽ vt ꝑ
ueniat ad ſuũ finẽ eẽntialẽ:⁊ poſſibile ẽ:vt nõ ꝑueniat:ſi
cut qui vadit ad mercimonia ſua:⁊ iuenit debitorẽ ſuuꝫ
caſu:fortaſſis retrahit̃ per h a ſuo fine eẽntiali:fortaſſis
nõ retrahit̃:ſꝫ vadit ad illũ:⁊ ꝑueniet ad illũ.Aut ſic la
pis dſcẽdẽs qñ vulnerat caput aliqȏ:fortaſſis ſtabit:for
taſſis deſcẽdet ſuo deſcẽſu.Et ſi ꝑuenerit ad iſtũ finẽ nã
lem in cõparatiõe eiꝰ.erit cã eẽntialis:⁊ in cõparatiõe fi
nis accidentalis:cauſa caſualis.¶ Sꝫ cũ nõ ꝑuenerit ad I
illum cõparatione finis accñtalis:erit cã caſualis:⁊ i cõ
paratiõe finis eẽntialis:fruſtra.ſicut dr̃ ꝙ bibit potioneꝫ
aſſellandi:⁊ nõ aſſellauit:⁊ fuit eius bibere fruſtra:⁊ i cõ
paratione finis accñtalis:erit cã caſualis.¶ Item puta
uerunt fieri ⁊ accidere res nõ ꝓpter finẽ ſed leuitate:nec
tamẽ fieri caſu:ſicut q ignoranter apprehẽdit barbã ſuã
⁊ cetera hꝰ.Sed nõ eſt ita ſicut poſtea declarabimus in
phia pma certitudinem rei in illis.Deinceps auteꝫ dice
mus ꝙ caſus cõior eſt q̃ fatum in hac noſtra lingua: qꝛ
omne fatũ eſt caſus:ſed nõ oĩs caſus eſt fatum.Iſti enim
forſitan nõ dicunt fatum:niſi qȏ ducit ad rem alicuiꝰ p̃
cij:⁊ eius initiuꝫ eſt volũtas dñi arbitrij qui ſit de rõna
bilibus adultis:q̃uis dicatur fatum aliud etiam preter
hoc:ſicut lignum quod diuiditur:⁊ eius pars vna dicat̃
honeſtis vſibꝰ ⁊ alia ps cloace:⁊ illa dr̃ fortunata:h autẽ 2.phyſice
infortunata:ſed hoc tranſumptiue eo dicitur.Sed cuius
initium eſt naturale:non dicitur fuiſſe ex fato:ſed fortaſ
ſis attribuunt ei nomen eius qȏ eſt ex ſeipſo:niſi cum cõ
parantur alij principio voluntario.Res auteꝫ caſuales
adueniunt ex concurſu duarum rerum:aut plurium.Sꝫ
in omni concurſu duo concurrentia:aut erunt ambo mo
bilia:vt ſibi concurrant:aut erit vnum quietum ⁊ alteꝝ
mobile ad illud.¶ Qꝛ ſi ambo qeuerint:ambo reſtabũt K
in diſpõne nõ ↄcurrẽdi in q̃ erãt pus:⁊ nõ iteruenient ali
qs ↄcurſus iter illa.Et qñqdẽ h ſic ẽ.tũc poſſe ẽ:vt ꝙ ↄti
gãt duo motꝰ ex duobꝰ pncipijs:vno nãli:⁊ altero volũ
tario:⁊ ↄcurrũt ad vnũ finẽ q i ↄpõne volũtarij:aut erit
bonũ p̃cioſuꝫ:aut malũ p̃cioſuꝫ:⁊ erit tũc fatũ illiꝰ.Sꝫ in
ↄparatõe motꝰ pncipij nãlis nõ erit fatũ:qꝛ drĩa iter ifor
tuniũ ⁊ malũ ↄſiliũ h ẽ:ꝙ malũ ↄſiliũ ẽ eligere cãꝫ q̃ ſe
piꝰ ducit ad malũ finẽ:⁊ ifortuniũ h ẽ ꝙ cũ nõ ducit ſepi
ad finẽ malũ:ſꝫ illũ ifortunatũ q facit illȏ educit ad illũ.
Et fortuna eſt ex qua multa bona proueniunt ſepe fato

quando ipſa habetur. Infortunium autē ex quo ſepe accidunt multa mala fato: quando ipſuz habetur. Ergo ex habito primo ſuſpicātur ꝙ adueniet cū ea bonum quod ſolet euenire. Et ſuſpicantur ex habito ſecūdo ꝙ eueniet cuz eo malum qđ ſolet euenire. Et aliquando vna cauſa caſualis habebit fines caſuales indefinitos. Unde non poſſunt cuſtodiri a caſu: ſicut cuſtodiūt ſe hoies a cauſis eſſentialib⁹: ſed orant deū: vt liberet eos ab his malis.

❡ Caplm. XIIII. De conuincendo eos qui errauerunt in fato ꝛ in caſu: ꝛ deſtruendo ſententias eorum.

A Poſtquā iaz declarauimus quid ſit caſus: ꝛ an ſit. debemus īuenire deſtructiones rōnū falſaꝝ de caſu: ꝗuis melius eſſet differre hunc tractatum poſt naturam in phia prima. qꝛ propoſitiones quas ſumimus ad hunc tractatum: plures ex eis ſunt quaſi poſitiones: ſed qꝛ volumus placere in hoc ꝛ in alijs: ſicut fuit vſus: dicemus ꝯtra intētionē eius q oīno negauit caſum: argumentās ꝙ qcqd eſt hꝫ cām cognitaz: ꝛ ideo non eſſe opus inqrere eius cauſam que eſt caſus. Rō eius nō cōcludit qđ querit. Non eſt eniz veruz ꝙ qꝛ inueniunt ſingulis rebus cauſaz: ideo caſus nō habeat eē. Sed fortaſſis ipſa que eſt cauſa rei ex qua res non ꝓuenit ſemꝑ nec ſepe. eſt cauſa caſualis vnde ſic eſt. Sed qui dixit ꝙ vna res habꝫ multos fines ſimul: falſitas ſubintrauit in eum ꝓpter cōionem nois finis: qꝛ finis dr̄ id ad qđ res peruenit quocūqꝫ mō ꝙ dicitur finis: id qđ querit ex opere: ꝙ autez q̄ritur ex motu nāli eſt diffinitū ꝛ queſitum ex voluntate: eſt etiaz diffinitum: qꝛ nos nō intēdimus hic niſi de fine eſſentiali. Sed cōtra eum qui dixit ꝙ finis non dꝫ conuerti in non finez ꝓpter poſitionez. vꝫ. ꝙ cum poſuerit finem capere debitorez: erit res nō fatalis: ꝛ cū poſuerit finez exitum de meritorio: erit res fatalis. Reſpōſio erit hec: qꝛ qui dixit ꝙ poſitio nō conuertit diſpōnez huiuſmodi nō eſt credendus. Nōne enim vides ꝙ poſitio in vno facit rē ſepius: in alio raro: qꝛ qui ſuſpicatur ꝙ ſuus debitor in via eſt: ꝛ exit ad illum capiēduz: vnde h̄ ſic eſt ſepe capit. Et qui ſuſpicaī: exit de meritorio ſuo: ſꝫ

2.phyſic.

B non capit eū ſepe. ❡ Ergo ſi ꝓpter poſitionem diuerſaz variatur iudiciū rei in ſepe Similr̄ variaī iudiciū rei in hoc ꝙ eſt caſuale vel nō caſuale. Sed Democritus q poſuit creationez mundi caſu: ꝛ videt ꝙ generata ſunt natura: ꝙ manifeſtat falſitatez ſue ſnīe: hoc eſt vt oſtendam⁹ ei qd ſit caſus: ꝛ ꝙ ipſe eſt finis accn̄talis nō ſolum rei naturalis aut volūtarie: ſed etiā violente: qꝛ violētia terminatur nā aut voluntate: qđ poſtea declarabitur. vn̄ violentia vel coactio poſt coactionez non poreſt procedere in infinitū. Ergo natura aut volūtas in ſe prior eſt caſu. Ergo pma cauſa mūdi eſt natura aut volūtas. ꝗuis corpora de qbus dicit ꝛ videt ꝙ ſunt dura ꝛ ꝯueniētia i ſubſtantia: ſed diuerſa in figuris: ꝛ videt ꝙ ſunt mobilia ex ſeipſa per inane: que cū ꝯiungūtur ſibi ꝛ contingūt ſe: ſed ſm ipſuz non eſt aliqua vis neqꝫ forma: niſi figura tātuz coniūctio eoꝝ: ꝛ figure eoꝝ: non conſolidant ea iter ſe: qn poſſibile ſit illa diſpergi: ita vt ſemꝑ ſint in ſuo motu: quē habent ex ſeipſis. Debēt ergo ex ſua eēntia ſemꝑ illa moueri ꝛ diuidi: ita vt nō maneat in eis cōtinuatio. Qđ ſi ita eſſet: non eſſet celū cuius eē ꝓcedit vno mō in tractatib⁹

C ſubſequentib⁹ inter duo extrema tēporis. ❡ Sed ſi diceret ꝙ in ſubſtātijs hoꝝ corpoꝝ ſūt diuerſe: vires ꝛ ꝙ accidit eis vt ꝯcurrant ꝛ conſtringātur inter ſe: ſed ꝙ debile ex eis fit inter duo conſtringētia. ꝛ conſtrictio vtriuſqꝫ cōſtringentiū adequaī ſm equalitatem duaꝝ virium: ꝛ h̄ eſſet ſic. Fortaſſis eſtimareī dicere aliqd donec declaremus: qꝛ nec hic qui eſt: nec cōtinget ſicut inueniemus

poſtea: miruz eſt autem ꝙ rem que eſt ſemꝑ cui nō accidit excedere ordinē: nec eſt res cui accidit gnāri fato aut caſu vllo modo: ponit caſualē: ꝛ ponit rebus particularibus finem: ꝛ in illis videtur eſſe caſus. Sed abendedix ꝛ conſimiles poſuerunt particularia caſu: ꝛ etiā miſcuerūt caſum cuz neceſſario: ꝛ poſuerunt caſu habitum materie ꝛ formationē eius ex ſua forma neceſſario non ꝓpter finez. U. g. dixerunt ꝙ dentes non ſunt acuti ꝓpter incidēdum: ſed caſualiter. qꝛ ſic habita fuit mā: vt nō reciperēt: niſi hanc formaz. ergo fuerunt acuti neceſſario. Jam vo in hoc ꝯſenſerunt rationibus dicentes qūo eſſet natura que fecit ꝓpter aliquid. naz ſi ſic eſſet. nō eſſent deformitates ꝛ ſupfluitates ꝛ mors in nā vllo modo. He enim diſpoſitiones nō intēduntur. ſed caſu fiūt: qꝛ materia ei⁹ modi eſt. vt ſequātur eam hꝫ diſpoſitiones. ❡ Quia ſilr̄ D eſt iudicium de alijs rebus naturalibus preteritis q̄ fuerunt eius modi. vt in eis eēt vti itas. ꝛ nō comparauerūt ea caſui nec neceſſitati materie. ❡ Sꝫ putauerūt ꝙ ipſa Opio. non eueniunt niſi ex efficiēte qđ facit ꝓpter aliqd. ❡ Et Contra. ſi ſic eſſet: nō eſſet niſi ſemꝑ ꝛ eternū: ꝛ nō diuerſificarētur. ꝛ hoc eſt ſicut pluuia quā ſciunt certe gnātā eē ex neceſſitate māe: qꝛ ſol quum euaporat ꝛ aſcendit vapor ad De pluuia. ſpaciū frigiduz: infrigidaī ꝛ conuertiī in aquā ponderoſam: ꝛ deſcendit neceſſario: ꝛ caſu accidit: vt proſit. Ideo putauerut ꝙ ille pluuie intendūtur a nā ꝓpter illas cōmoditates dicentes. ꝙ nō attenduntur corruptiones q̄s raro faciunt. ꝛ dixerūt ꝙ accidit in h̄ tractatu aliud. ſ. ꝙ ordo inuētus in gnātione reꝝ naturalium: ꝛ eaꝝ proceſſus eſt ad id ad qđ debet neceſſitas q̄ eſt in materijs. Sꝫ non eſt id qđ debeamus appreciari: qꝛ ſi adhuc ꝯceſſerimus ꝙ vegetabilitas ꝛ gnātio habent ordinē: ſimilr̄ deteriorari ꝛ ire ad corruptionem: ſuū habent ordinem nō Ethica. inferiorez illo: qui eſt ſicut ordo ethice febris a ſuo principio vſqꝫ ad finē eius contrarius ordini vegetabilitati. Ergo ꝓpter hoc deberēt etiā putare: ꝙ ethica ꝓpter aliquid eſt qđ eſt mors. Deinde ſi nā facit ꝓpter aliqd: adhuc queſtio reſtat de illo aliqd: quare illđ natura fecit ſic vt eſt: ꝛ ſequentur interrogatiōes in infinitum. ❡ Dixe E rūt ergo quomō natura erit efficiens ꝓpter aliqd qꝛ cuz natura ſit vna: diuerſificātur eius opera ꝓpter diuerſitatem materiaꝝ: ſicut calor qui ſoluit aliquid: vt ceram: ꝛ indurat aliquid vt ſal ꝛ oua: ergo miruz eſt ꝙ calor ē efficiens cōbuſtionem ꝓpter aliquid: ſed comitaī h̄ neceſſario quia materia eſt eius modi: vt quuz eam calor tetigerit debeat ipſa cōburi. Silr̄ eſt iudiciū de alijs virib⁹ naturalibus. ❡ Qđ autez nos debemus dicere in h̄ tra Op. Au ctatu ꝛ ſentire: hoc eſt. ſ. ꝙ non eſt opus diſſerere an caſus ſit intra gnātionem rerum nāliū. ſ. in comparatione ſuoꝝ ſingulariuz: qꝛ habitus huius ceſpitis in hac pte huius terre: ꝛ habitus hui⁹ grani triticei in h̄ nouali terre: ꝛ habitus hui⁹ ſpermatis in hac vulua: nec eſt ſemper nec ſepe. Sed ſatis faciemus concedentes ꝙ h̄ ꝛ quicqd eſt conſimile ſit caſuale. Aſſignabimus autem hoc qđ dicimus in generatione ſpice grani triticei per attractionem alimenti a terra. ꝛ concepti ex ſpermate per attractionem alimenti a matrice. poſt caſum illum: ꝛ inuenimus. qꝛ non eſt caſuale: ſed eſt res quam natura facit: et vis adducit. ❡ Similiter conſentimus cū eis in hoc qđ F dicunt ꝙ materia que eſt in dentib⁹ non recipit: niſi hāc formā. Sed ſcimus ꝙ hec materia non habuit hanc formā: eo ꝙ non potuit accipere niſi hanc formam. Sed hec forma habuit hāc materiam: ideo ꝙ non potuit materia recipere: niſi hanc formaz. In domo eteniz nō ſubſedit lapis in imo ꝛ trabes i ſūmo: eo ꝙ h̄ ē grauior ꝛ illa leuior: ſꝫ qꝛ h̄ ē op⁹ artificis cui placuit magis: vt ꝯiūcti

lignoꝝ ex ſuo opere eēt tali modo: ⁊ ideo cōiunxit ea ſic.
Sed certus tractatus declarabit certitudinē huius qđ
dicimus: q̄ꝛ vna pars terre cū ceciderit in ea granū triti/
ci faciet naſci ſpicaꝫ tritici: ⁊ ſi fuerit granum ordei faciet
naſci ſpicā ordei. Et incōueniens eſt vt dicat̄ ꝙ ptes ter/
re ⁊ aque moueant̄ per ſe: ⁊ diffundant̄ in ſubſtātia gra/
ni ⁊ augmentent: qđ poſtea declarabit̄ ꝙ motus eaꝝ ex
ſuis locis nō eſt ex ſeipſis. q̄ꝛ mot⁹ quos hn̄t ex ſeipſis iā
cogniti ſunt. Ergo motus eaꝝ non ſunt niſi attractiones
virtutū latentiū in granis attrahētium ex licētia creato/
ris qui eſt excelſus. Deīde nō poteſt eē quin ſit in uno no
uali terre: aut alie partes q̄ ſunt apte gn̄ationi grani tri/
ticei: ⁊ alie apte gn̄ationi ordei: aut vt qđ eſt aptum gene/
ratiōi tritici: idē ſit etiā ipm aptum gn̄ationi ordei. Sed
ſi id qđ eſt aptum vtriq꜠ eaꝝ eſt vna pars: tūc iaꝫ remo/
ta eſt neceſſitas cōparata māē: ⁊ ꝯuerſa eſt res. ſ. ꝙ neceſ/
ſitas nouiter aduenit māē ex formatore qui attribuit ei
illā formā: ⁊ mouet eam ad illā formā. Ille enī aut ſem/
H per aut ſepe hoc facit. ¶ Iaꝫ ergo declaratū eſt ꝙ qcqd
ſic eſt: opus ē ꝙ veniat ex ipſa re tēdēte ad illud: aut ſem/
per quādo nō habuerit īpedimētum: aut ſepe qn̄ habue/
rit impedimētū. Et h̄ eſt qđ intelligimus: cū dicimus fi/
nem in reb⁹ nālibus. Si aūt partes fuerint diuerſe: tunc
ſilitudinē que eſt īter v̄tutē que eſt in grano: ⁊ īter illaꝫ
mām: granum attrahit mām ipſaꝫ: ⁊ attrahit eā ad ptem
propriaꝫ ſemp aut ſepe: vbi attribuit̄ ei aliq̄ forma. Erit
igit̄ etiā virtus que eſt ī grano mouēs per ſe hāc māꝫ ad
illā formaꝫ ſubſtantie: ⁊ q̄litatis ⁊ figure: ⁊ vbi: ⁊ nō erit
hoc neceſſitate māē: q̄uis neceſſariū eſt māꝫ eē eius mo/
di: vt moueat̄ ad hāc formā. ¶ Ponamus aūt. grā exē/
pli. hoc qđ nā māē exigit hanc formā: ⁊ ꝙ non eſt recepti
bilis niſi hui⁹ forme. Nō tn̄ eſt neceſſe: vt ſit ei⁹ mot⁹ il/
luc vbi acqrat ipſaꝫ formā quā prius nō habuit neceſſi/
tate que ſit in ea: imo ex alia cā que mouet illam: ⁊ attri/
buit ei id qđ ipſa tantū apta eſt recipere ⁊ nihil aliud. Ex
his ergo oībus māifeſtū eſt. ꝙ motiones mārūꝫ a nā ſūt
ex lege nālis appetitus vſq꜠ ad extremū definitū: ⁊ h̄ eſt
ſemp aut ſepe: ⁊ hoc ē qđ ītelligimus cū dicimus nomen
finis. ¶ Poſt h̄ etiā manifeſtū ē. ꝙ fines qui ex mā ꝑue
D niūt qn̄ natura eſt eius modi: vt nō īpeditur: nec ei repu/
gnatur: oēs ſunt bonitates. Sꝫ cū ꝑuenerit ad finē q ma/
lus eſt: illud ꝑuenire nō eſt ex ea: nec ſemp: nec ſepe. Ita
vt noſtra aīa quādoq꜠ admirans incipiat ꝑquirere eius
cām accn̄teꝫ. Et dicamus qd cauſe fuit: ꝙ hec planta ſic
aruit: aut qd cauſe fuit ꝙ hec mulier abortiuꝫ fecit. Et
quādoquidē ſic eſt: tūc nā mouet̄ ꝑpter bonitateꝫ ⁊ nō
eſt h̄ in ipſo aīali tātuꝫ: aut vegetabili tantū: ſed ēt in mo
tib⁹ corpoꝝ ſimpliciū ⁊ ſuoꝝ opeꝝ que fluunt ab eis na
turalr̄: q̄ꝛ illa ſemp tendūt ad finē: interiꝫ dū nō impedi/
tur ſuus motus ab ordine ꝓprio: nec trāſgrediūtur illuꝫ
niſi cā repugnante. Silr̄ ſagacitates ⁊ īgenia q̄ ſunt ī ani
mab⁹ aīalium ꝓpria nidificādi ⁊ texendi ⁊ ſiliuꝫ: imitā/
tur res nāles: ⁊ fiūt ꝑpter aliquē finē. Si aūt res caſu ac/
cidūt cur de grano tritice[o] nō naſcit̄ ordeum: Et cū non
naſcit̄ arbor cōpoſita de ficulnea ⁊ oliua: ſicut apud eos
accidit caſu hircoceruus: ⁊ cur nō redeunt illa extranea:
vel renouant̄ mira: ſed remanēt ſpecies ſeruate ſepius.
¶ Sed qđ ſignificat nobis ꝙ res nāles ſunt ꝑpter finē:
I h̄ eſt ꝙ qn̄ ſentimus impediri aut debilitari nām: adiu/
uamus eaꝫ arte: ſicut phyſicus facit qui ſcit ꝙ qn̄ remo/
uet̄ ꝯtrium: aut adiuuat̄ virtus: nā ꝑficit ad ſanitatem ⁊
ad bonū: q̄ꝛ q̄uis nā careat diſcretione: nō tn̄ iccirco dꝫ
iudicari ꝙ opus qđ ex ea ꝓcedit: non tēdit ad finē: q̄ꝛ di/
ſcretio non eſt: vt efficiat opus hr̄e finem: ſed vt aſſignet
opus qđ paucis debeat eligi inter cetera opera ex quib⁹
poſſibile eſt illud eligi vnūquodq꜠: quoꝝ habet finē ꝓ/
priuꝫ ſibiipſi. Ergo diſcretio eſt ꝑpter deſignandū opus:
non ꝑpter faciendū illi finem: etſi aīa eſſet immunis ab
omnibus affectiōibus diuerſis ⁊ a ſuccedētibus deſide/
rijs. nō procederet ex ea niſi vna actio vniformis q̄ ſem/
per ſm̄ vnū ordinē diſcurreret ſine deliberatiōe. Si aūt
hoc per aliud cōprobare volueris: attende diſpōneꝫ ho/
rum artificioꝝ. Non enī dubitamus quin artificiuꝫ fiat
ꝑpter finē: ⁊ artificiū cum ꝯuerſum fuerit in habitū: non
erit opus deliberatione: ad exercēdū illud. Imo contra/
rio continget: q̄ꝛ ſi deliberationē ibi adhibuerit: turbabi
tur peritiſſimus: ⁊ hebetabit in agēdo qđ ſolebat. Sicut
qui ſcribit: aut qui tāgit cytharā: ſi īcipit diſcernere vnā/
quāq꜠ lr̄arum: aut vnūquēq꜠ thonorum: ⁊ voluerit ſcire
numerum eoꝝ. hebetabit̄ ⁊ impediet̄ ⁊ nō procedet ſuo
ordine in ſingulis que īcepit agere: niſi in eo qđ facit ſi/
ne deliberatione: q̄uis initium illius operis ⁊ appetitus
eius nō fuerit niſi ex deliberatiōe: ſed exercere illud pri/
muꝫ in ꝑ̄ncipio eſt ſine deliberatiōe. ¶ Similr̄ eſt quiꝫ K
aliquis bibens ſubito adheret ad aliqd ne cadat: ⁊ velo/
citer recurrens manus ad ſcalpendū mēbrū pruriens ſi/
ne cogitatu ⁊ deliberatiōe: ita ꝙ formā eius qđ agit non
prius habuerit in imaginatiōe. ⁊ qđ eſt clarius hoc eſt: ſcꝫ
ꝙ virtus aīalis que qn̄ mouet mēbrum: manifeſtū eſt ꝙ
eligit ad mouēduꝫ: ⁊ cognoſcit ꝙ mouet: non mouet illđ
per ſeipſaꝫ nec ſine medio: q̄ꝛ qđ mouet ꝓprie caro eſt la
certi: ⁊ motus mēbri ſeqtur hoc: ⁊ aīa nō ꝑcipit ꝙ carneꝫ
moueat: q̄uis hec actio eſt volūtaria ⁊ prima. Sꝫ rō de
formitatis reꝝ ⁊ ꝯſilium hec eſt: ꝙ q̄dam ſunt ex dimi/
nutione ⁊ breuitate curſus nālis. Quedā vero ſunt ex ſu/
perfluitate. Qđ aūt eſt diminutio ⁊ turpitudo eſt ex ꝑ̄ua
tione operis ꝑpter inobediētiā materie. Nos autem nō
cogimur dicere ꝙ nature ſemp eſt poſſibile mouere oēꝫ
materiam ad ſuum finem: nec concedimus ꝙ priuatiōes
ſuarum actionum habeant fines. Sed ꝯcedimus ꝙ eius
opera in materijs ſibi obediētibus ſunt ꝑpter fines: ⁊ h̄
non eſt contrariuꝫ illi. Sed mors ⁊ ethica ſunt ꝑpter de/
fectuꝫ nature corporalis in comitādo in materia formā
eius: ⁊ conſeruando eam in illa per reſtitutioneꝫ eius qđ
reſolutum eſt ex ea. ¶ Ordo autem ethice nō eſt vt om/ L
nino non tendat ad finem: q̄ꝛ ordo ethice habet cauſam
preter naturaꝫ corpori imperanteꝫ: que cauſa eſt calor: ſꝫ
cauſa caloris eſt natura. ergo cauſa ethice eſt nā: ſed acci/
dentaliter: vnicuiq꜠ autem harum finis eſt: ſed finis ca/
loris ē vt moueat humiditateꝫ ⁊ conuertat eam: ⁊ afferat
ei nutrimētuꝫ ordinate. Et hic eſt eius finis. Nature au/
tem que eſt in corpore finis eſt conſeruare corpus q̄diu
poſſibile fuerit cum nutrimento poſt nutrimentum. Sꝫ
cum ſcđm nutrimentuꝫ acceſſerit: ſecūdum nutrimentū
minus erit q̄ primuꝫ ꝑpter cauſas quas poſtea dicem⁹
in ſcientijs particularib⁹. Illud alimentuꝫ erit cauſa ac/
cidentalis ordinis ethice. Ergo ethica ſcđm ꝙ ordinata
eſt ⁊ tendit ad fineꝫ eſt opus nature: q̄uis nō eſt opus na
ture corporis. Nos autē non conceſſimus quodcūq꜠ fue/
rit in rebus naturalibus: debeat eſſe finis nature que eſt
in ipſa: ſed diximus ꝙ omnis natura agit ſuuꝫ opus pro/
pter fineꝫ quem hꝫ. Sed opus alterius poteſt eſſe nō ꝓ/
pter finem quē habeat. Mors autem ⁊ diſſolutio ⁊ ethi/
ca ⁊ oē huiuſmodi q̄uis nō ſint finis vtilis q̄tuꝫ ad cor/
pus illi⁹ q hec patit̄: ſunt tn̄ finis q dꝫ eē q̄tū ad ordineꝫ
vniuerſitatis. Et iā inuimus h̄ ī eo qđ ꝑ̄ceſſit. ¶ Cū aūt M
ſcicris diſpōneꝫ aīe: euigilabis ad finē qui eſt morti ne/
ceſſarius: ⁊ ad fines qui ſunt debilitati neceſſarij. Sed ſu
perfluitates ſunt etiā generate ꝑpter aliquē finē: q̄ꝛ ma/
teria quādo fuerit ſupabūdans: mouebit eaꝫ nā: ⁊ ducet

eam ad formã ad quã dꝫ ex ea aptitudine que eſt in illa:
nõ eniꝫ permittit eã ociari. Ergo erit in ea opus nãe pro/
pter finẽ: q̃uis id qđ duxit ad hunc finẽ: illud eſt id quod
caſu accidit: cã. ſ. non nãlis. Sed illud qđ dicũt de pluuia
nõ debemus cõcedere: ſed dicimus ꝙ ꝓpinqtas ſolis et
remotio eius: ⁊ acceſſus caloris ꝓpter ꝓpinquitateꝫ eiꝰ: ⁊
frigiditatis eius ꝓpter remotionẽ: ſicut poſtea ſcies: eſt
cã ⁊ ordo multarum reꝝ que ſunt bonoꝝ finium in natu
ra: qꝛ ex deſcenſu ſolis appropinquãtis: ⁊ eius motibꝰ in/
clinatis ꝓuenit euaporatio que aſcẽdit illuc vbi infrigi/
daẗ: ⁊ deſcẽdit neceſſario. Ergo nõ ſufficit ad hoc neceſ/
ſitas mãe: ſed eſt ħ opus diuinũ qđ facit mãm peruenire
ad ſuam neceſſitatẽ: ac per hoc ꝯſeqtur eam finis. Oẽm
eteniꝫ finẽ aut plures ex finibꝰ: comitaẗ neceſſitas i mã:
ſed cauſa mouens ingrit mãm ⁊ facit eam eius modi: vt
coniungatur forme neceſſitate que eſt in ipſa q̃ erat finis
appetitus: q̃re ħ cõſidera in artificÿs: qꝛ dicemus eis ad/
huc ꝙ qꝛ motus hꝫ finem: ⁊ opus finẽ: nõ iõ opꝫ vt oĩs fi/
nis habeat finem. vt nõ reſtet iterrogatio de quare: qꝛ fi/
nis verus eſt q itendiẗ ꝓpter ſe ꝓpter quẽ ⁊ cetere res ap
petũtur. De eo aũt qđ appetiẗ ꝓpter aliqd debꝫ interro/
N gari quare. ⁊ reqri reſpõſio de fine. ¶ Sed de eo qđ ap/
petitur ꝓpter ſe: nõ cõuenit iterrogari: quare appetiẗ. qꝛ
non dꝛ̃ cur queris ſanitatẽ: aut cur queris bonitateꝫ: aut
quare fugis ifirmitatẽ? aut cur fugis malũ? ſi autem mo
tui vniuerſali eẽt finis quare eſt: aut q̃re eſt finis: oporte/
ret tũc vt oĩs finis haberet finem. Sed eſt ei finis ſm ꝙ
eſt ibi remotio ⁊ renouatio que venit ex cã materiali aut
volũtaria: ⁊ non opꝫ mirari ꝙ calor opereẗ alicuius cõ/
buſtionẽ: qꝛ veꝝ eſt ꝙ calor operatur ad cõburenduꝫ et
ad deſtruendũ cõbuſtum: ⁊ cõuertendum in ſilitudineꝫ
ſui: aut in ſilitudinem ſubſtãtie in qua eſt. qꝛ nõ eſt caſus
⁊ finis accidẽtalis: niſi inq̃tum cõburit pãnos alicuius
pauperis: ⁊ hic nõ eſt ei finis oĩno: qꝛ nõ cõburit illos: qꝛ
ſunt pãni pauperis: nec qꝛ ſit in igne hec v̾tus cõburens:
ſcꝫ ꝓpter hoc: ſed vt cõuertat qđ tãgit in ſubſtãtiam ſuã:
⁊ diſſoluat qđ eſt aptum diſſolui: ⁊ iduret qđ eſt aptũ in/
durari. ¶ Nũc autem caſu accidit: vt iſti pãni tetigerint
illum. Ergo opus ignis in nã finem habet: q̃uis non fue
rit eius obuiatio huic patiẽti: niſi accñtaliter. Nec tamen
ideo dꝫ negari eẽ finis eſſentialis: qꝛ finis eſſentialis eſt
dignior fine accñtali. Igitur iã declaratum eſt ex his oĩ/
bus ꝙ mã ꝓpter formaꝫ eſt: ⁊ qꝛ ipſa preparaẗ ad recipi/
endũ eam: ⁊ aduenit ei forma. Sed qcũq; attendit vtili/
tates mẽbrorum aĩalium. ⁊ partes vegetabiliũ: nam du
bitat quin res nãles ſint ꝓpter finem. Sed poſtea facie/
mus te olere de hoc aliqd in fine noſtroꝝ verboꝝ de na/
turalibus. ſ. ꝙ preter hoc nõ debꝫ negari in rebꝰ natura/
libus eẽ res neceſſarias. ſ. quaꝝ quibuſdam egent ꝓpter
finem: ⁊ quedam comitantur finem.

¶ Caplm. XV. Quomodo pertineant iſte cauſe ad iter/
rogationes factas per quare. ⁊ ad reſponſa.

A POſtquaꝫ declaratus eſt numerus cã/
ſarum ⁊ earum diſpoſitio:
dicemus ꝙ nãlis debet intendere: vt vlitateꝫ
earum comprehendat: ⁊ maxime formarum:
donec perficiaẗ in eo cõprehenſio etiã cauſa/
ti. Sed ad res diſciplinales nõ pertinet principium mo/
tus. qꝛ nõ habent motum: ⁊ ſimilr̃ non pertinet ad eas fi/
nis motus: nec mã vllo mõ. Sed opꝫ conſiderare in illis
cauſas formales tantũ: qꝛ debes ſcire: qꝛ in interrogatio/
ne de rebꝰ mãlibus ſicuti in quare: fortaſſis itelligiẗ aliq̃
cauſarum. Sed ſi itelligatur in ea efficiens ſicut quiꝫ di
citur: quare litigauit ille cũ illo? Poſſibile eſt: vt reſpon/
ſio ſit finis. ſicut cũ reſpondeẗ: vt vindicaret ſe ab illo: qꝛ
poſſibile eſt vt reſpõdeatur Conſiliator: aut efficiẽs ꝑ
efficiente. Et hic eſt q duxit ad effectum: ſicut cũ diciẗ ꝙ
ille ꝯſuluit: aut qꝛ auferebat ſibi ius ſuũ. qꝛ hic eſt effici/
ens forma electionis ex qua ꝓceſſit vltima actio. ¶ Sꝫ B
ſi reſpõderi debeat formalis aut mãlis: hoc adhuc diſcu
tiendũ eſt. qꝛ forma eſt forma opis. i. litis. ⁊ nõ ẽ iterroga
tio niſi de cauſa ſui eſſe ex efficiẽte: vnde nõ eſt aptuꝫ re/
ſpondere illam. qꝛ ipſa nõ eſt cã ſui eſſe ex efficiente. niſi
fuerit illa forma que eſt finis finiũ. Ergo erit ex ſeipa: nõ
ex cauſa que moueat efficiẽteꝫ vt ſit efficiens ſm modũ
quem inuimus in declaratione cõparationis que eſt in/
ter efficiẽtem ⁊ finem. qꝛ per hoc nõ erit cã ꝓpinqua eſ/
ſendi ipſaꝫ in ipſa mã ex efficiente: ſed eſt cã efficiẽdi ipꝫ
eſſendi efficiẽtem: qꝛ ex hoc ꝙ hꝫ eſſe in materia non eſt
cauſa litis. ſed vñ eſt eſſentia ⁊ intellectus. Sꝫ cũ fuerit
interrogatio de illa ſi hꝫ eſſe: non debet eſſe reſponſio de
illa vnde hꝫ eẽ: ſꝫ vnde eſt itellectus ⁊ eſſentia: ⁊ fortaſſis
forma de qua interrogaẗ: erit ipſemet intellectus cõten
tus in illa vel accñs illi: ⁊ incedẽs ſm eam. Et erit aptuꝫ
vt ſit ipſe intellectus reſpõſio ſicut cũ dꝛ̃. Quare ille fac̃
iuſtitiã. reſpõdetur. qꝛ iuſtitia pulchra eſt: ⁊ pulchritudo
erit qualitas iuſtitie ad ſilitudinem forme: ⁊ ipſa forma
non erit reſpõſio pro qua facta eſt iterrogatio: ſꝫ alia for/
ma ab ea que eſt aut pars diffõnis: aut accidẽs ei. qꝛ pul/
chritudo cõmunioris itellectus eſt q̃ꝫ iuſtitia: ⁊ aut ẽ acci
dens comitãs: aut eſt pars diffõnis ſubſtãtialis. Sed cuꝫ
apta fuerit forma ad reſpõdendum eam hic tunc ſm ꝙ
ſic eſt iã contineẗ in collocutiõe dicentis ⁊ mouentis ad
electionem: qꝛ de materia idem eſt iudiciũ: qꝛ cũ dꝛ̃. qua/
re dolauit ille hec ligna ⁊ fecit ex eis lectũ? Reſpondeẗ.
qꝛ habebat ligna: nõ eſt ſufficiens: niſi addiderit ei dicẽs:
qꝛ habebat ligna firma ⁊ apta ad faciẽdum ex eis lectũ:
⁊ non erãt ei opus ad aliud. ¶ Sꝫ in rebꝰ volũtarÿs dif C
ficile eſt aſſignare cãm ſufficientẽ: qꝛ voluntas ẽt adhuc
moueẗ: poſtq̃ complete ſunt res quas difficile eſt nume
rare: ⁊ fortaſſis multas ex eis nõ ꝑcipiet vt enumeret: ſed
in rebꝰ naturalibus ſufficit aptitudo mãe ⁊ ꝯcurſus vir/
tutis efficientis. Erit ergo de ea reſponſio ſola habitudo
cõparationis materie in illis quãdo noĩata fuerit in iter/
rogatione ꝑſentia efficiẽtis. Sꝫ qñ iterrogatio fuerit đ fi/
ne: ſicut cũ dꝛ̃. q̃re curatus eſt ille? Cõgrua erit reſponſio
de ꝑnᵒ efficiẽte: ſicut cũ reſpõdeẗ. qꝛ bibit medicinã: ⁊ eſt
congruũ vt reſpõdeaẗ ꝑnᵐ mãle adiũctũ efficiẽti. ſ. dica/
tur. qꝛ cõplexio ſui corporis ẽ fortis nãe: ⁊ ſufficit noĩare
ſolã mãm. Sꝫ forme ſolius noĩatio paꝝ ſufficit ad ſoluẽ
duꝫ q̃ſtionẽ. vt dicaẗ. qꝛ eius ꝯplõ tẽperata fuit. vñ tran/
ſibit ad aliã iterrogationẽ que ducit nos ad mãm aut ef/
ficiẽtẽ. Sꝫ cũ fuerit iterrogatio de aptitudine mãe: ſicut
fortaſſis cũ dꝛ̃. cur ẽ corpus hoĩs receptibile mortis: poſ/
ſibile eſt vt reſpõdeaẗ cã finalis: ⁊ dicaẗ qꝛ ſic factũ ẽ: vt
cũ ꝑfecta fuerit aĩa: euadat a corpore qꝛ ẽ poſſibile: vt re/
ſpõdeaẗ cã mãlis ⁊ dicaẗ: qꝛ eſt cõpoſitũ ex ꝯtrarÿs. Et
nõ eſt poſſibile vt efficiẽs reſpõdeaẗ ad iterrogationeꝫ
factam de aptitudĩe: qꝛ nõ ẽ poſſibile: vt efficiẽs det mãe
aptitudinẽ. vt qꝛ ſi nõ dederit: non ſit apta. ¶ Sꝫ ſi apti D
tudo itelligiẗ aptitudo ꝑfecta: fortaſſis dabit eã efficiẽs:
vt cũ dꝛ̃ de ſpeculo. cur recipit formã: ⁊ reſpõdeẗ. qꝛ poli/
tor poliuit. Sed aptitudo originalis comitaẗ mãm: ⁊ eſt
poſſibile: vt reſpõdeaẗ forma: cũ ipſa fuerit ꝑfectrix apti
tudinis. ſicut cũ diciẗ de ſpeculo. qꝛ eſt politum ⁊ terſuꝫ:
qꝛ omnino interrogationi non ꝯuenit materia: niſi quã/
do comprehẽditur cum forma: ⁊ iterrogatur de cauſa eſ/
ſendi formam in mã. Sed cum iterrogatio fuerit de for/
ma. mã ſola nõ ſufficit: vt reſpondeatur pro ea: ſed opꝫ vt
adiũgatur ei aptitudo ⁊ cõparetur efficienti ⁊ fini: vt re/

ſpōdeaṫ ꝓ illa. Et cū voluerís poſtponere q̄cq̄d minus plene dr̄. vt dicas rem certam. Scias ꝙ reſponſio certa nō eſt: niſi noīes oēs cauſas que nō fuerint cōtente in interrogatiōe. q2 cum noīate fuerint ⁊ cōſumate certo fine: ceſſabit iterrogatio. Cōpletur tractatus de naturalibus auxilio dei ⁊ gratia.

¶ Incipit liber ſecundus de motu ⁊ cōſimilibus.

¶ Capl'm primum. De motu.

A Poſtquā perfecimus librū de pn̄cipijs cōmunibus rerū nālium: debemus ꝓcedere ad loquēdū de eaꝝ accn̄tibus cōibus: ſed nulla ſunt magis cōia q̄ꝫ motus ⁊ q̄es. ¶ Et quies (Quies.) ſicut poſtea declarabimus diſpōnē eius: eſt ꝑuatio motus. Debemus ḡ ꝑus agere de motu: ⁊ dicemus. ꝙ eoꝝ q̄ ſunt. q̄dam ſunt in actu omni mō. q̄dam vō ſunt in actu ſm aliq̄d: ſm aliq̄d in potentia: ⁊ ipoſſibile eſt: vt aliqua res ſit in potētia oī mō: q̄ non habeat eē in actu aliquo mō. Credatur h̄ ⁊ cōcedaṫ ſic poſitum: q̄ꝫuis in ꝓximo poſſit cognoſci: deide q̄cq̄d ē in potentia ſolet exire de ea ad effectum q̄ eſt oppoſitus ei. Q2 aūt ipoſſibile eſt exire ad effectum nō eſt ei potentia ad illū. Sꝫ exitus de potētia ad effectū: alius fit ſubito: ⁊ alius a nō ſubito. ſed q̄ eſt gn̄aliter vtroqꝫ iſtoꝝ ſm ꝙ eſt gn̄alioꝛ: eſt res que accidit oībus predicamentis. ¶ Nulla eni cathegoꝛia eſt q̄ nō habeat exitū de potentia ſua ad ſuū effectū: aut in ſubīa: ſicut exit9 hōis ad effectuꝫ. poſtq̄ꝫ fuerit in potētia aut i q̄litate: ſicut exitus nigredinis ad effectū de potētia: aut i aliq̄ð. vt exitus pr̄is de potētia ad effectū. aut in vbi. ſicut eleuaṫ ſurſuꝫ in effectuꝫ poſt potentiā. aut in q̄n: ſicut exitus antiq̄ ad effectuꝫ de potētia. aut in ſitu. ſicut exit9 ſtātis ad effectū de (B — Antiq̄rū opinio de motu.) potētia. ſil'r in hr̄e: ſil'r in agere ⁊ pati. ¶ Sed intellus in quo ꝯuenerūt antiq̄ in vſu appellandi motū: nō ē ille in quo ꝯueniunt oēs iſti modi exeūdi de potētia ad effc̄m. Sed ille q̄ eſt motus exeūdi nō ſubito: ſꝫ gradatiꝫ. ⁊ hic nō ꝯuenit niſi certis cathegorijs. ſicut q̄litati: q2 hn̄s q̄litateꝫ in potētia. poſſibile ē vt ꝓcedat ad effectū paulatiꝫ (In qb9 p̄dicamētis repit motus.) donec ꝑueniat ad illum. Sil'r hn̄s q̄ꝫtitatem i potētia Et nos declarabim9 poſtea q̄ ſunt cathegorie: i qb9 poſſe eſt cadere hūc exituꝫ de potētia ad effectū. ⁊ in qb9 nō ē poſſibile cadere. Sꝫ niſi h̄ eēt ꝙ in diffōne tēpoꝛis: neceſſarium ē ponere motū: ⁊ ꝙ cōtinuatio ⁊ oꝛdinatio recipiūt tēpus in ſui diffōne: ſubituꝫ ēt recipiunt inſtās in ſui diffinitiōe. Q̄n dicit̄ ꝙ ſubituꝫ eſt id q̄ð eſt in iſtāti: ⁊ ꝙ iſtans recipit tēpus in ſui diffōne: q2 ip̄m eſt extremitas tēpoꝛis: ⁊ ꝙ tēpus recipiṫ in diffōne mot9: facile eēt dicere ꝙ motus eſt exitus de po^a ad effectuꝫ in tēpoꝛe continuo ⁊ nō ſubito. Sed in oībus iſtis deſcriptiōib9 eſt ðclaratio circularis implicita. ¶ Jō neciuꝫ fuit: vt q̄ hāc doctrinā nobis tradidit icederet alia via. Cōſiderauit eniꝫ (Qua via inceſſit Ariſt.) diſpōnem mobilis: q̄n ē mobile in ſe. ⁊ ꝯſiderauit modū exeūdi q̄ ꝓprius ē motui in ſe: ⁊ ipoſuit ei nomē ꝑfectionē ⁊ actionē ſupra gn̄ationē in effectu: cui9 opp^m eſt potētia. Aliq̄n eniꝫ res eſt mobilis in po^a. ⁊ aliq̄n eſt mobilis in effectu ⁊ ꝑfectiōe: q2 tunc ei9 effectus ⁊ ei9 ꝑfectio ē motus. Ergo motus participat ⁊ ꝯuenit cū alijs ꝑfectiōibus ſm hūc modū. Et differt ab alijs ꝑfectiōibus ſm aliuм. q2 cū alie perfectiōes hn̄tur. res eſt cū illis i effectu: ⁊ nō eſt amplius in po^a aliq̄d de eo q̄ð habeṫ i effectu. ¶ Nigrū eteni cū fit nigrum in actu: nō reſtat in po^a aliq̄d de tota nigrediē quā hꝫ. Et quadratū cū fit quadratū in effectu: nō reſtat in po^a aliq̄d de tota q̄dratura quā habet. C ¶ Sed mobile q̄n fit in effectu mobile: putaṫ ꝙ adhuc ſit in po^a mobile ꝑ vl'itateꝫ totius ꝯtinui mot9 et hꝫ eē in illo in po^a ēt alius motus ꝑter hūc quo moueṫ. ꝓp quā eſt mobile. Et iueniṫ illud in po^a: etiā aliud ꝑter h̄ q̄ð eſt mobile i effectu. q2 eēntia mobilis in effectu ſi nō fuerit in po^a aliq̄d ad q̄ð moueaṫ: ⁊ ad q̄ð ꝑ motuꝫ applicetur: tūc q̄n ē in motu nō ē eius diſpoſitio ⁊ eius cōparatio ad aliud q̄ð ē ei in potētia: ſicut ē ei añ motū. ¶ Q2 in hoꝛa (Po^a duplex añ motū.) quietis añ motū eſt illud in po^a abſoluta. imo habꝫ duas potētias. vnā iā in illo: alterā ꝑueniēdi ad illud. Ergo hꝫ tūc duas ꝑfectiōes: ⁊ hꝫ ad eas duas cōparatiōes. Sed poſtq̄ꝫ acq̄ſierit perfectionē vnius potētiaꝝ: reſtat adhuc in po^a in illa re: que appetiṫ a duab9 potētijs: ſed in vtriſq̄ꝫ: ⁊ q̄ꝫuis vnā iā habeat in effectu q̄ ē vna de ꝑfectionibus ⁊ prioꝛ. tn̄ nōdū ē liberat9 ab eēndo in po^a i vtriq̄ꝫ: (Mobile cū mouet ē i duplici po^a.) vna ad quā itur ꝑ motuꝫ: ⁊ altera ipſe motus: q2 motus ſicut apparet nō cōpletur mobili q̄n reſtet i po^a vllo mō: vnde motus ē ꝑfectio ꝑma eius q̄ð ē in po^a: ſed nō ex oī parte: q2 poſſe eſt: vt q̄ð ē in po^a habeat aliā ꝑfectionem: ſicut ꝑfectio humanitatis aut caballitatis nō pendet ex eſſendo in po^a ſm ꝙ adhuc eſt in po^a. Q̄uō. n. pēderet: cū illa nō liberetur a po^a dum hꝫ eē: nec ēt in ꝑfectiōe: ꝑ poſtq̄ꝫ habita fuerit. ¶ Ergo motus ē ꝑfectio ꝑma eius q̄ð ē (Mot9 ē ꝑfectio p^a ei9 q̄ð in po^a.) in potētia: ſm ꝙ eſt adhuc in potētia. ¶ Jā aūt diffinierunt motum diffōnibus diuerſis ⁊ ambiguis: ⁊ h̄ accidit (D) ꝓpter mutabilitatē rei in nā ſua: cui9 nā eſt vt nō iueniantur diſpōnes eius ſtabiles in actu ⁊ eē eius: ſicut vr̄ eſt (Motus q̄re diffōnib9 diffiniatur.) inter id q̄ð iam preteritum eſt: ⁊ id q̄ð futuꝝ eſt. ¶ Quidam autē ex eis diffinierunt eū per alteritatē: eo ꝙ faciat alteritatē diſpōnis ⁊ inducat alterā que nō erat: q2 et (Diffō aliq̄ꝝ.) hic neſciuit: ꝙ q2 iducit alteritatē: nō ideo oꝫ ipſe in ſe eē alteritas: q2 q̄ð inducit aliq̄d: non debet eē illud aliq̄d: et (Cōtra.) ſi alteritas eēt motus: tūc q̄cq̄d eſt alteꝝ: eēt mobile: ſed nō eſt ita. ¶ Et dixerūt alij ꝙ motus ē nā idiffinita. Q̄ð (Alioꝝ diffō.) bene poſſet ita eſſe: ſi hec ꝓprietas eēt illi nō conueniens alij ꝑter motum. ¶ Sed eſt aliq̄d aliud q̄ð eſt hꝫ. ſicut (Contra.) infinitas ⁊ tēpus. ¶ Et dixerūt alij ꝙ motus eſt exit9 ab (Alioꝝ diffō.) equalitate: foꝛtaſſis. n. ſtatus rei: vno mō equalitas ē cōparatiōe totius ſui ſtatus in quo ꝑficiṫ. ¶ Sed cōparatio partiū motus ⁊ diſpōnuꝫ eius: nō eſt eq̄lis rei q̄ mo (Contra) ueṫ in tēpoꝛib9 diuerſis: q2 mobile in loco in vnoquoq̄ꝫ momēto hꝫ aliud vbi: ⁊ alterabile in vnoquoq̄ꝫ momento hꝫ aliā qualitatē: q2 ad has deſcriptiones non induxit eos: niſi neceſſitas ⁊ anguſtia vie. ¶ Nō eſt auteꝫ nobis opus repetere eas ⁊ deſtruere: q2 ſano igenio ſufficit ad (F) falſificādum eas. id q̄ð diximus. ¶ Sed q̄ð dixerūt in (Alia diffō.) diffōne motus ꝙ eſt diſceſſio a diſpōne in diſpoſitiōem: aut ꝓceſſio de potētia ad effectum: eſt erroꝛ. Q2 habitu (Contra) do diſceſſionis: aut ꝓceſſionis ad motū: nō eſt ſicut habitudo generis: aut q̄ſi generis. ſed ſicut habitudo nominū multiuocoꝝ. Hec eni duo noīa ⁊ nomen motus oēs impoſuerūt a nā mutationi de loco. ⁊ poſtea tranſumpſerunt ad diſpoſitiones. Q̄ð autē hic ſcire debes hoc eſt: ꝙ cum (Nom̄ motus hꝫ duplicē itellectum.) de motu ſcieris quātum ſcire debes: iuenies ꝙ eſt nomē duoꝝ itellectuuꝫ. ¶ Unus eſt ꝙ nō eſt poſſibile vt habeat eſſe in actu ſtabile in ſignatis: ⁊ alius ꝙ poſſe eſt vt habeat eē in actu ſtabile in ſignatis in iduiduis vel ſenſibilib9. Motus eteni ſi itelligiṫ eē res continua quam intelligunt in mobili de pn̄o ad fineꝫ. Hec ē res que non acquiritur mobili vnq̄ꝫ: duꝫ eſt inter pn̄cipiū ⁊ finē. Sꝫ putant ꝙ iam acq̄ſierit aliquem modū acq̄ſitionis cum fuerit mobile in fine: ⁊ ibi eſt hoc continuum itellectum annichilatuꝫ ex parte eſſe. Q̄uō ergo poterit habere verum eſſe: cū hec res non habeat certiſſime eēntiaꝫ ſtabilem in ſignatis in ſenſibilib9? ¶ Sed deſcribitur foꝛma (E) eius ſtabilis in itellectu ꝓpter comparationem mobilis ad duo loca: vnū quem dimiſit: ⁊ aliū ad quē peruenit.

Aut deſcribitur in imaginatiōe alio modo.s. ꝙ forma rei
mobilis: cū ipſa res habet eē in loco: ⁊ habȝ ꝓpinquitatē
⁊ remotionē corporū: iā impſſa eſt in illa: ⁊ poſtea ad/
ueniet ei ſcđm ſenſum alia forma ꝓpter aliā occupatio/
nem alterius loci: ⁊ ꝓpter aliam propinqtatem ⁊ aliam
elongationē. Et ipſa percipiet vtraſq; formas quaſi ſint
vna forma motus: ſed nō hȝ in eſſe occupationē ſtabilē
in itellectu: qꝛ mobile non hȝ ſtabile eē in duobus extre/
mis ſimul: nec diſpoſitio que eſt itervtrūq; hȝ ſtabile eē.
¶ Intellectus vō quo hȝ eſſe in actu cui nomen accidit
vt ſit motus q eſt in mobili ipſe eſt diſpoſitio eius media
q̄diu nō eſt in pn̄cipio motiōis: nec puenit adhuc ad fi/
nē eius: ſȝ eſt in ſpatio medio ſic ꝙ in illo ſpatio nō ē in
aliquo iſtantiū qđ habuit in tempore ſui exitus ad effe/
ctum. Ergo ſuū eſſe quādocūq; notaueris: erit preteriēs
locum q̄diu fuerit in trāſitu. ⁊ hec eſt forma mot⁹ que ē
in mobili: ⁊ hec eſt medietas iter pn̄m propoſitū ⁊ finem
.s. vt in quo pūcto poſueris: nō ſit in eo amplius ſicut nec
antea: nec poſt. nō ſicut duo termini extremitatū: qꝛ hec
medietas eſt forma motus: ⁊ eſt ꝓprietas vna que comi
taē mobile: ⁊ nō diſcedit ab eo q̄diu eſt mobile. Cōcedo
autē ꝙ permutanē termini medietatis accn̄talr̄: ⁊ mo/
bile nō eſt hn̄s medietatē: qꝛ eſt in hoc pūcto: ⁊ nō i alio:
ſed eſt in medio: qꝛ eſt illius ꝓprietatis quā diximus.s. in
quocūq; pūcto ſignaueris i eo: nec fuit antea: nec erit po/
ſtea: qꝛ qđ eſt hȝ eſt qđdā qđ comitatur ſemꝑ in quocū/
q; pūcto fuerit: ⁊ non p̄dicatur de eo ꝓpter vnū inſtans
B ſine alio: ⁊ hec eſt certiſſime perfectio p̄ma. ¶ Sed cum
iā preterierit iſtās. erit hec adeptio perfectionis ſcđe: et
hec eadē forma iuenit in mobili: cū eſt in ipſo iſtanti: qꝛ
in quocūq; iſtanti poſitū fuerit. conuenit dici qꝛ eſt i pū/
cto medio in quo: nec fuit antea: nec erit poſtea. ¶ Illđ
Quō intellig̃ ois mot⁹ eē i tempore.
autem qđ dr̄ ꝙ ois motus eſt in tēpore: ſi motum volunt
intelligi diſpōnem quā hȝ res iter pn̄m ⁊ finem. ad quē
peruenit: ſiue in eo fuerit: ſiue nō. ipſa diſpoſitio diſtenſa
eſt in tēpore: qꝛ huius diſpōnis eſſe eſt ſicut eſſe reꝝ q̄ p̄/
tereunt: ⁊ differt ab eis alio mō. qꝛ res que fuerūt in p̄te/
rito: iā habuerūt eē in iſtanti p̄terito qđ tūc fuit p̄ſens.
Sed hoc nō eſt ita. ergo hic motus eſt trāſitus. ſed ſi mo/
tus itelligiē pfectio p̄ma quā diximus: ⁊ eſt eē ei⁹ in tpe:
non ex hoc itellectu.s. vt tēpus comitetur illū pificatio/
ne. ¶ Sed qꝛ nō pōt eſſe quin ſit in trāſitu ⁊ huic tranſi
Trāſit⁹ ⁊ motus dr̄nt.
tui coequeē tēpus. Ergo nō pōt eē: quin ſit tēpus. qꝛ trā/
D ſitus eſt ſtans in vnoquoq; iſtanti illius temporis eūtis
cum eo. Si qs autem dixerit nobis qđ eſſe in loco in quo
Inſtās nō hȝ ee in actu.
nec antea nec poſtea fuit. ſiliter relatio ad illū ⁊ qđ voca
mus iſtans: eſt res vl'iter itellecta que non hȝ eē in actu:
qꝛ non hȝ eſſe in actu: niſi ꝙ eſt in hoc loco i quo nec an/
tea fuit: nec poſtea erit. Similr̄ ⁊ relatio ad illud eſſe: ſed
Res vlis nō hȝ eē niſi i idiuiduis.
res vlis nō habet eē niſi in idiuiduis. Illud autē nō eſt
aliquod vnū ſingulare. ſicut cōuenerunt in hoc docto/
res doctrine hui⁹: dicemus ꝙ eē in loco ſm ꝙ dr̄ de loca
tis multis. ſine dubio ita eſt vt dixerūt. Sed ſm ꝙ dr̄ de
vno locato in multis nō ſimul. h̄ eſt dubiū. qꝛ nō eſt lō/
ge: vt vnus itellectus ſit generalis: ⁊ dicaē de vna re duo/
bus tēporibus. q̄uis nō habeat eſſe. niſi vnū ſingulare:
ſicut corpus nigrū quādo albificaē. qꝛ corpus cum ē ni/
grū: eſt in eo nigredo que eſt color: ⁊ color eſt ſicut pars
nigredinis ꝓpter ꝓprietatē ex qua eſt nigredo: qꝛ poſtq̄
fuerit album: nō poſſumus dicere ꝙ ipſa res cui acceſſit
ꝯiunctio ꝓprietatis ſit remanēs. ⁊ acceſſit ei poſtea pro/
prietas alia: ſicut ligno. exēpli grā. qđ eſt in domo cū tali
proprietate ꝙ eſt pars parietis. ⁊ poſtea ipȝ ſit pars tecti.
Sed illud nō eſt ſic. imo eſt ſicut ſi deſtrueretē paries et
lignū qđ eſt in illo. Et poſtea fieret in domo alius paries
⁊ aliud ligniū in eo q̄le illud. Et h̄ eſt. qꝛ nigredis non ſic
deſtruiē dr̄ntia. vt reſtet ipſa portio nāe generis eius que
eſt adiūcta cū ipſa: aliogn non eſſet dr̄ntia ſpecifica: ſȝ eēt
accidēs nō ſpecificū. Hoc autē iam cognitū eſt ex alijs
locis. ¶ Et quādoq̄dem hoc ſic eſt. cōſiderabimus ſi iu/ I
diciū eſſendi in loco in quo eſt locatū aliquādo adiūctū
proprietati eſſendi in h̄ loco. ⁊ aliquādo adiūctum alij p/
prietati ſi eſt ſicut iudiciū coloris aut nō eſt. ſed iudiciū
eius eſt ſicut caloris iudiciū q calor aliq̄ñ operaē in h̄:
aliquando in illo. Aut ſicut humiditatis que aliqñ patiē
ab illo: aliquādo ab iſto: cū ſit ipſa vna ⁊ eadē. Aut ſicut
alicuius alterius accidētis qđ remanet vnum ⁊ idē. ⁊ ac/
cidit ei ꝓprietas poſt proprietatem. Uñ dicemus nūc ꝙ
hec ꝓprietas eſſendi hic aut ibi ex itellectu loci: nō ē res
que habeat eſſe i actu ipſamet: ſicut poſtea māifeſtabiē.
¶ Cōtinuum non hȝ partes in actu. ſed accidit ei vt in/ Cōtinuus ñ hȝ ptes in actu.
terſeceē ꝓpter cauſas que iterrūpūt tranſitum: ⁊ de illo
fiūt in actu trāſitus multi ſm aliquē modū iterruptiōis:
⁊ inter termios illius iciſionis. iteꝝ ſunt tranſitus q non
poſſunt colligi ſub vno iſtanti: aut ſub vno motu ſȝ mo/
dū quo diximus ꝙ motus eſt in iſtāti. Sȝ motu qui eſt
ſȝ modū trāſeundi cui coequaē tēpus.s. itētio quā appel Intentio iſtāt quō mltiplicatur.
lamus iſtans. nō eſt multiplicata in effectu in illo: qꝛ illđ
nō multiplicatur in actu: niſi ꝓpter multitudinē trāſitus
in actu. Et quādoq̄dem nō multiplicaē in actu. ⁊ motus
eſt in vno ſubto.s. tranſitu q veriſſime eſt. ⁊ nō eſt plures
numero. tūc neceſſario eſt vnus numero. ¶ Nō eſt autē
quemadmodū color ⁊ eius diſpoſitio ſunt in ſubto: cum
ip̄m eſt in diſpōne nigreſcēdi vel albeſcendi. qꝛ mot⁹ nō
facit debere eē iterruptiones in actu. ſed p̄manet ei⁹ cōti
nuatio talis: ꝙ ex ea nō debȝ eē mutatio huius diſpōnis
cōparatione ſubti: donec deſtruatur in ea res. que eſt ſta
bilis idiuidualr̄. qꝛ cōparatio in actu nō diuerſificaē: ni/
ſi diuerſis in actu. ⁊ nō multiplicatur vnum in actu. niſi
cum multiplicato ꝓpter cōparationem. quādo.s. cōpara
tio fuerit multiplicata in actu. Et qm̄ tranſitus eſt vnus:
tūc in cōtinuatiōe nō eſt diuerſitas. ſed poſtea diuerſifi/
catur cōparatione ad illum: nec ꝓpter hoc diuerſificaē
nūerus vnius rei. ¶ Poſtea vero cū acciderit tranſitui K
diuiſio aliq̄. ⁊ diuerſitas. ⁊ hec ſi pēdeat ex motu. nec mo
tus ex illa: nec vnū eoꝝ ponit aliud. erit dualitas q̄ acci/
dit ex illo nō multiplicata ex ſeipſa. ſed ꝑ accn̄s. ⁊ ꝓpter
cōparationē vnius ad plura. Et ꝯparatio erit extrinſeca:
nō de eſſentia rei vllo mō. Et oīno nō erit hec diſpoſitio
ſicut diſpō coloris: q̄ eſt certe: nō ꝓpter cōparationē rei
extriſece: que diuerſificaē. ſed ex adiūctiōe differētie ni/
gredinis ⁊ albedis. Unde eē mobile in loco abſoluto nō
fiet plura q̄ ſunt eē in h̄ loco ⁊ in illo: qꝛ in trāſitu motus
nō eſt diſcōtinuatio in actu. nec locus hic ſignatus tātū
⁊ nō alius. Ut ideo ſit poſſe ꝙ locus abſolutus ſit gn̄alis
aut ſpālis: q ſpecificeē aut idiuiduetur cā ſue cōparatiōis Mot⁹ pēdet ex ſex rebus.
ad loca multa in actu. ¶ Opȝ aūt ſcire ꝙ motus pendet
ex ſex reb⁹. q̄ ſūt motū ⁊ mouēs: ⁊ i quo eſt: ⁊ a quo eſt: ⁊
ad qđ eſt: ⁊ tp̄s. Sȝ ꝙ motus pēdeat ex moto: nō ē dubm̄:
ſed ꝙ pēdeat ex mouēte: qꝛ qđ eſt motū: aut habebit mo
tū ex ſe ex h̄ ꝙ ē corpus nāle. aut habebit ex alia cā. Si
aūt hr̄et motū ex ſeipſo. ⁊ nō ex alia cā vllo mō: mot⁹ nō
priuareē vnq̄: q̄diu fuerit eēntia corporis nālis qđ mo/
ueē ꝑ illū: ſȝ mot⁹ ſepe p̄uaē a corporib⁹ p̄manēte eēntia
corpoꝝ. ¶ Itē ſi eēntia mobilis eēt cā mot⁹. ita ꝙ idem L
eēt motum ⁊ mouens: tunc motus deberet eſſe ex ſeipſo.
ſed nō ē ex ſeipſo: qꝛ inuenitur eēntia corporis naturalis
quod non eſt mobile. Ergo ſi inuenitur corpus natura/
le ſemꝑ mobile: hoc eſt propter proprietatem quā habȝ
preter ſuā corporalitatem nālē in ſeipſo: ſi motus nō eſt

ab extrinſeco:aut eſt extra ipm ſi motus eſt ab extriſeco.
Dino autez non eſt poſſibile vt eſſentia rei ſit cā ſui mo/
tus.ſ.vt idem ſit motuz ⁊ mouens:niſi ſit ipſamet mouēs
per ſuam formā:⁊ mota per ſuuz ſubm.Aut mouens ac/
cepta vno mō:⁊ mota accepta alio mō.Et per hoc decla/
rať:ꝙ nulla res pōt mouere ſeipſaz:hoc eſt ꝙ omne mo
uens cum mouerit:aut mouebit:ita ꝙ ſe nō moueat: aut
mouebit:ita ꝙ ſe moueat.Sed ſi mouens mouerit ita ꝙ
ſe nō moueat:tunc ipoſſibile eſt:vt mouens ſeipſum mo/
ueat:ſed extra eſt qꝺ mouet.Si autem cum mouerit mo
uet ſe:⁊ motu quem habet in actu mouet:ſed intellectus
mouendi non eſt niſi vt in aliquo mobili in potentia fa/
ciat motuz eſſe in actu:tunc non mouet aliquid de potē/
tia ad effectum:niſi ex motu qui eſt in ipſo in actu. Ergo
impoſſibile eſt:vt idē motus ſit in illo in actu ⁊ in poten/
tia quā ſit ei neceſſe acqrere.Uerbi grā.Sicut ſi eēt ca/
lidum qūo calefaceret ſeipm ſuo calore.ſ.ſi eſt caliduz in
effectu:quomō erit calidū in potentia:vt acqrat calorem
ſibiipſi:Sic eniz eſſet calidū in effectu ⁊ in potentia ſil'.
M ¶ Dino aūt nā corporeitatis h̄ ē.ſ.nā ſube hn̄tis lōgitu/
dinez ⁊ latitudinez ⁊ ſpiſſitudinē.Sed hic terminus res
vniuerſalis eſt ex qua non prouenit motus:alioquin de/
berēt corpora conuenire in illo.Sed ſi addiderint ſuper
hūc terminuz aliquaz aliam intentionez ex qua corpus
comiteť motus:ita vt ſit ſuba habens longitudinez ⁊ la/
titudinem ⁊ ſpiſſitudinez:⁊ aliam ꝓprietatem cum illis
predictis ꝓpter quā moueať:tunc principiū motus erit
additio que eſt ſupra cōditionem que cuz fuerit genera/
bitur per illaz corpus.Si vō fuerit extra:erit hoc mani/
feſtius.Jam autez dixerūt in ſtabiliendo:ꝙ omne motū
habet mouentez:dictionez veriſimilē:qꝛ qꝺ accōmoda/
tius dici poteſt de illo hoc eſt.ſ.ꝙ omne quod moueť: ſi/
cut poſtea declarabitur:eſt diuiſibile habens ptes quas
non prohibet opinari quietas natura corporeitatis quā
habēt:qꝛ ſi hoc ꝓhibuerit:prohibebit etiam aliud preter
hoc.Sed omnis opinio de re quā non prohibet natura:
eſt opinio poſſibilis q̄tum ad illam naturam.Ergo opi/
nari partem mobilis qetam ex hoc ꝙ eſt corpus:eſt opi
nio que nō eſt impoſſibilis niſi cum dictione:⁊ ipſa pars
non eſt illud totū.Sed omne qꝺ eſt mobile ex ſeipſo po/
nere ꝙ nō eſt ipſum.ſed aliud eſſe quietuz:⁊ precipue cuz
fuerit non ipoſſibile in ſe:non proueniet ex eo in opiniōe
quietum eſſe:qꝛ ex poſitione ꝙ oēs partes corporis ſunt
quiete nō ponitur quies totius:ſicut ex cauſa ꝓuenit cau
ſatuz:quies eni totius ſicut poſtea declarabiť:eſt cōiun/
ctio qetuz partiū:cū fuerit partes actu vel potētia. Ergo
N nullum corpus eſt mobile ex ſeipſo. ¶ Si autez dixerit
aliquis hec noſtra dictio.ſ.mobile ex ſeipſo nō qeſcit:cuz
aliud ab ipſo poſuerint qetum:non erit vera:niſi cuz qe/
ſcere illud aliud fuerit impoſſibile:⁊ nō fuerit poſſibile:⁊
tunc ſignificabit hoc ꝙ quieſcere illud qꝺ cum eo debet
quieſcere:eſt ipoſſibile:⁊ nō eſt poſſibile.Sed cuz quietē
illius fuerit ipoſſibile eſſe:tunc ex poſitiōe quietis hui⁹
proueniet quies illius qꝺ eſt mobile ex ſeipſo:q̄uis ſit h̄
impoſſibile:ſicut multa impoſſibilia veniūt ex alijs im/
poſſibilibus.Ergo poſſibilitas quietis mobilis ex ſeipſo
nō poteſt eē:ſed ſi poſuerit aliud impoſſibile poſſibile ē:
vt comitetur illud qes eius impoſſibilr.qꝛ nō eſt impoſ/
ſibile:niſi cuius quies eſt in eſſe:ſed nomiate qetez eius:
quādo poſuerint impoſſibile qꝺ non poteſt eſſe.⁊ quādo
poſuerint etiam quod remouet ab eo ꝙ ſit mobile ex ſe/
ipſo:hoc eſt ꝙ non deſtruit illud verum:qꝛ illa eſt cathe/
gorica:⁊ hec eſt hypothetica:qꝛ h̄ eſt:ſicut ſi poneremus
ꝙ centum pars ſunt denarij:nōne decem tunc eſſent cē/
tum ⁊ aliud:Sed hoc non eſt non eniz debet ꝓpter hoc
vt noſtra dictio ꝙ decem non ſunt plures q̄ centum ſit
falſa:ſimiliter de mobili ex ſeipſo. ¶ Si poſſibil' eſt opi/ O
nio de quiete ſue partis ex hoc ꝙ corpus eſt.tamē poſſi/
bilis non eſt ex hoc ꝙ eſt pars mobilis ex ſeipſo ⁊ ex na/
tura ſua.ſ.qꝛ q̄uis poſſibilis eſt ex natura ſui generis:im/
poſſibilis tamē eſt ex natura ſua propria.ſed non poteſt
poni ſic.Sicut homo ex hoc ꝙ eſt animal non eſt impoſ/
ſibile vt ſit auis:ſed eſt impoſſibile ex hoc ꝙ eſt homo.
Ergo quandoqdem hoc eſt impoſſibile:iaz concluſuz eſt
ex poſitione ipoſſibili poſitio impoſſibilis. ¶ Nos autē Opi. pba.
non concedimus hoc ꝙ mobile ex ſeipſo non qeſcit pro/
pter qetem alterius:niſi cum quies alterius fuerit in eē:
aut in opinione opinatoris.Alio vero modo dicimus ſe/
qui:vt mobile ex ſeipſo qeſcat cum poſuerint quietē im/
poſſibilez in alio:⁊ dicemus reſponſionez huius:qꝛ pars
corporis ex hoc ꝙ eſt corpus nō prohibetur a qete:ſ; ex
alia intētione que accidit preter corporeitatē.Qꝺ ſi ita ē
tunc cauſa motus in vnaquaqꝫ parte eſt aliqd additu:⁊
in hoc conſentiēt Sed poterit quis dicere nobis: ꝙ ne/
ceſſitas nos cōpulit inducere partem:poſtq̄ via ratioci/
nationis talis eſt:cur non p̄mum induxiſtis de toto:Qꝛ
q̄uis putetur quietum ex eo ꝙ eſt corpus:non tamē eſt
poſſibile ex hoc ꝙ accidit ei aliqua additio ſupra corpo/
reitatem:ꝓpter quā factum eſt mobile ex ſeipſo:⁊ neceſ/
ſarium mouendi.⁊ ipoſſibile quieſcendi.Et ſi illa rō ſuf/
fecit hec magis ſufficere debet.Si autez id qꝺ in illis ra/ P
tionibus intelligere volunt.aliud eſt q̄ hoc.ſ.ꝙ primus
auctor nec voluit intelligere:nec dicere vllo modo:ſ; eſt
potius decoratio quedam quā apponunt verbis eius:cū
ille non putauerit poſſibilitatem hanc ponendam in eo
ex hoc ꝙ eſt corpus:nec attendit poſſibilitatez:ſed dixit:
ꝙ quicquid eſt preter qꝺ putatur aliquid aliud quietuz:
ex quo ſeqtur illud eſſe qetum:non eſt mobile ex ſeipſo
Hoc non eſt concedendum:qꝛ id eſt ſicut iaz declaraui/
mus in conſenſu prime dubitatiōis quū diximus ꝙ poſ/
ſibile eſt:vt ſit aliqd mobile ex ſeipo:⁊ deinde ſi putatur
de eo aliquid impoſſibile:accidit ex ea opinione illud eē
non mobile ex ſeipſo.Et nō ſequitur illud impoſſibile:vt
permuteť eius iudiciū ad impoſſibile qꝺ ſecutum eſt ex
illo impoſſibili.Sed poſſibile eſt vt mobile ex ſemetipo
cum putatur eius pars qeta:non ſit quietum:ſed tunc dz
vt deſtruatur.Et ſi dixerint ꝙ hoc eſt impoſſibile: dice/
mus ita eſſe:qꝛ iam conſecutum eſt aliud impoſſibile qꝺ
ante hoc poſuerunt.Sed huius dictionis reſponſio: non
eſt ad manuz:⁊ fortaſſis alius preter me poterit ad hec
reſpondere.Exiſtimo eniz ꝙ ratio huius diſputationis
non faciet nos indigere his:hoc eſt:qꝛ propoſitio hec ſi
conceſſa fuerit:erit qeſcere aut impoſſibile:aut non ipoſ/
ſibile:⁊ complebiť ratio.Propoſitio ſiquidē que eſt hec
dictio.ſ.ꝙ omne id cuius motus ipoſſibilis eſt ꝓpter po/
ſitionez qetis in alio qꝺ eſt preter illud:eſt ipoſſibile aut
non ipoſſibile:quaſi diceremus.ꝙ qcqd ipoſſibile ē mo/
ueri ꝓpter poſitionē poſſibilitatis in alio ab ipſo:nō eſt
mobile ex ſeipſo.Et ſi ꝯceſſerint hoc iaz pfecta ē dictio ⁊
argumētatio:ſed totus labor eſt in certificādo hāc ꝓpō/
nez.Ergo ſtudeat alius p̄ter nos ex auctorib⁹ hui⁹ rōnis
in certificatiōe hui⁹ ꝓpōnis:⁊ fortaſſis fiet ei facilius qꝺ
nobis eſt difficile. ¶ Sz in hac rōne alia ē dubitatio: qꝛ Q
continuo q̄uis poſſibile eſt vt aſſignētur partes:tn̄ ipoſſ'e
eſt vt puteň ille partes:aut mobiles: aut qete:niſi acci/
dental'r:qꝛ nō ſunt hn̄tes ſitū:niſi q̄diu ſunt partes cōti/
nui:niſi accn̄taliter. Nec ſunt hn̄tes ſitum:⁊ hoc ē qꝺ po/
ſtea declarabitur.Ergo quando quidem opinio quietis
partis eſt opinio que nō poteſt certificari niſi diuidatur
in actu:tunc hec diſputatio facilis erit:niſi ſententia ali/

cuius fuerit: q opinio ſeparatiõis ⁊ quietis eſt ſimul. Si
aũt tu putaueris in ꝓpoſita parte qetem: ⁊ illa fuerit cõ-
tinua: nõ putaſti niſi itellectũ qui ꝯuenit qeti ſolo nomi-
ne: q₂ vera diffinitio qetis nõ poteſt putari in illa parte:
ſicut nõ poſſunt putari res impoſſibiles in itellectu ⁊ ma-
gnitudie ſimul. Ergo alij qui cõprehẽdent hãc rõnẽ: ſint
Quid ſit motus. noſtri vicarij in illa. Sed q motus pendeat ex hoc. ſ. de
quo eſt: ⁊ ex hoc ad qđ eſt: colligimus ex eius diffõne: q₂
ipſe eſt p̄ma perfectio que acqritur rei habẽti perfectio-
nem incedẽtem ſecũ ad illã que hʒ diſpõnem potẽtie añ
vtrãq₃ perfectionẽ. Et hec diſpoſitio que eſt pfectio pri-
ma: eſt derelinquere cã. ſ. potẽtiam: ⁊ tendere ad ſecũdaʒ
R perfectionem. ¶ Et aliq̃do id de quo eſt: ⁊ ad quod eſt:
erũt duo cõtraria: ⁊ aliq̃do erũt inter duo contraria. Sʒ
vnum eorũ eſt propinquus alteri contrariorum: ⁊ alterũ al-
teri. Et aliquãdo neq₃ erunt duo contraria: nec inter duo
contraria: ſed erũt de rebus que habẽt cõparationem ad
contraria: aut ad oppoſita aliquo modo: ⁊ tũc nõ conue-
niunt ſimul: ſicut eſt diſpoſitio firmamẽti: cui⁹ motus p̄n-
cipiũ nõ aduerſatur fini eius: nec tamẽ ſimul coniũgen-
tur. Et aliquãdo id de quo eſt: ⁊ ad qđ eſt tale q perma-
nebit in eẽ aliquo tẽpore: ita q hʒ etiã in extremis quie-
tem. Et aliquãdo nõ permanet in eo ſtatu: nec eſt ei ſtat⁹
in illo cũ poſuerint ei quaſi terminũ in actu: momẽtũ: ſi-
cut celũ in cuius motu eſt relinquere p̄ncipiuʒ: ⁊ tendere
ad finẽ: ſed nõ hʒ in aliquo illorum ſtatũ. ¶ Deinde poteſt
nobis aliqs dicere: q termini in cõtinuo ſm itellectum
noſtrũ: nõ hñt eſſe in actu: ſed in potẽtia: q₂ nõ fiũt i actu:
niſi in inciſiõe: aut aliqua termini deſignatiõe: aut tactu:
aut equidiſtãtia: aut accidẽti: aut poſitiõe: ſicut poſtea di-
cemus. Unde vbi nulla harum cauſarum fuerit in actu: non
erit ibi p̄ncipiũ nec finis: ⁊ vbi nõ fuerit p̄ncipium nec fi-
nis deſignatus a quo icipiat motus: ⁊ ad quẽ nõ erit mo-
6. phyſic. ⁊ 8 phyſic. cõtra Anaxagorã. tus. Ergo celuʒ ſi nõ habuerit cãm terminalem: non erit
mobile: qđ eſt impoſſibile. Qđ autem ad hoc reſpõdebi-
mus: hoc eſt q motus hʒ p̄ncipiũ ⁊ finem ſm potẽtiã: et
3. de aia. 55. ſm effectum Sed potẽtia eſt duob⁹ modis: q₂ ⁊ ſm ꝓ-
pinqtatem ad effectũ: ⁊ ſm elõgationeʒ ab effectu. Exẽ-
pli gratia. Mobile cũ mouet̃ habʒ in potẽtia propinqua
terminũ: q₂ tu potes ponere illud iam ꝑueniſſe ad illum
in quocũq₃ pũcto poſueris. Et tunc erũt h̄ illi certiſſime
in potẽtia. Sʒ nõ fiet terminus in effectu: niſi cum i actu
fuerit vbi poſuerimus vel vbi inciderimus in actu. Et cũ
hoc tamẽ nõ ceſſabit: ſed ꝓcedet inter terminũ quem re-
liquit: ⁊ terminũ ad quẽ accedit. Et ſm hoc q eſt termi-
nus motus: nõ eſt poſſibile: vt fiat in actu terminus mo-
tus ꝓpter poſitionẽ: aut ꝓpter cãm terminatam in actu.
Sed hʒ neceſſe: vt perficiat trãſitũ vſq₃ ad illum: donec
fiat h⁹. ſ. vt ſit ibi aliqđ qđ poſſibile ſit poni p̄ncipium: et
poſſit poni finis: ⁊ oĩo vt deſignatio termini quã ponis
in motu in vnoquoq₃ motuũ celi quaʒ inuimus in hora
certa ⁊ tenemus: hoc ponat̃. Aliq̃do eniʒ ponimus in eo
p̄n^m ⁊ finem ſeparatim reſpectu duorum pũctorum diuerſorum
que ſunt duo termini illius mẽſurati per motũ in ea ho-
S ra in qua ſignauimus. Aliq̃do eſt vnũ pũctum qđ idem
ip̄m eſt principiũ ⁊ finis. ¶ Sed p̄n^m eſt q₂ motus eſt ex
illo: ⁊ eſt finis: q₂ motus eſt ad illũ: ⁊ eſt h̄ ci in duob⁹ te-
poribus: vnde q motus localis aut ſitualis habʒ eſſe ex
p̄ncipio ⁊ fine: ex h̄ eſt q cũ tu ſignaueris motũ ⁊ tranſi-
tum ſignabit̃ cum hoc p̄n^m ⁊ finis ſtabilis p ſeip̄m. Sed
q mobile localiter pẽdet ex p̄ncipio ⁊ fine: ex h̄ ẽ vt hoc
ſit in effectu ei: aut in potẽtia ꝓxima effectui: h̄ quocũqʒ
mõ fuerit: ꝯcedemus. q₂ nos nõ ꝯſtituimus vnũ ex illis:
⁊ modũ propriũ: ſed oĩo q₂ ambo pendent ex p̄ncipio
⁊ fine ſm hãc formam ⁊ ꝯſtitutionem prenotatã: non q

vtraq₃ ſit in actu. Poſt hec aũt veriſimile eſt: q motus
⁊ mouere ⁊ motio ſunt vna eſſentia. Sʒ cuʒ accipitur in
reſpectu ſuiipſius eſt motus. Cũ autẽ accipit̃ in reſpectu
eius in quo eſt: noĩatur motio. Cum aũt accipit̃ in cõpa-
ratione eius a quo eſt: vocat̃ mouere: ⁊ nos oʒ iſtud cer-
tificare hic: ⁊ diſtinguere conſideratione ſubtiliore q̃ ſit
illis veriſimile. ¶ Ergo dicemus: q veritas eſt ꝯtra hãc
formã. ſ. q₂ motio diſpoſitio eſt mobilis: ⁊ h̄ q mot⁹ cõ-
fertur mobili ſm q in eo eſt. diſpoſitio eſt motus nõ mo-
bilis. q₂ ꝯparatio motus ad ſubiectũ eſt alia ab itellectu
cõparationis ſubiecti ad motũ. q̃uis ſe comitent̃ in eẽ.
Silr mouere diſpoſitio eſt mouẽtis non motus. Et ꝯpa-
ratio motus ad mouentẽ: diſpoſitio eſt motus nõ mouẽ-
tis: Ergo q̃do qdẽ hoc ſic eſt: motio erit cõparatio ſubie-
cti ad motũ: non motus cõparatus ad ſubm. Uñ non eſt
motio ipſe motus qui eſt ꝓpter ſubm. ¶ Sicut nec mo-
uere eſt ipſe motus qui eſt in ſubiecto. Et nõ multum in-
ſtabimus: q motus cõparatus ſubto ſit intentio intelle-
cta: ſicut cõparatus motori. Sʒ he due intẽtiones nõ ſi-
gnificabũtur his duob⁹ noĩbus. Motum aũt pẽdere ab
eo in quo eſt: ſm q eſt in aliquo p̄dicamẽtorum non conce-
dimus eſſe ſubm eius: nec id qđ itẽdit̃ acqri per motũ: q₂
mobile cũ mouet̃: dr̃ eſſe in medio duarum reruʒ. ſ. inter id
qđ relinquit: ⁊ id ad qđ tendit: aut vbi: aut qualitatẽ: aut
cetera aliorum: cum motus eſt mutatio rei nõ ſubito. Ergo
erit hoc mediũ inter duos termios: q₂ erunt alicuius ca-
thegorie. ſ. aut vbi: aut qualitatis: aut ceterorum: ⁊ tunc di-
cetur motus eſſe in illo p̄dicamẽto: poſtea aũt argumen-
tabitur huius rei declaratio: cum ſcieris comparationeʒ
motus ad predicamenta.

Ex h̄ elicitur ſm Scotũ q actio nõ ẽ formalr idẽ qđ mot⁹.

T

5 Ariſt. 3 phy. t. 19

6. phy. 32

3. phyſic. tex. 4.

¶ Caplm. II. De collatione motus ad cathegorias.

A

Iam diſſenſerunt in collatiõe motus ad ca-
thegorias. Quidam eni dixerunt q motus ẽ
predicamẽtuʒ patiendi. Alij vero dixerunt q
hoc nomen motus cadit ſuper maneries que
ſunt in illo: ſola caſuali participatione noĩs. Quidam et
eniʒ dixerũt q hoc nomẽ motus eſt nomẽ cõe: ſicut vbũ
eſſe ⁊ accidentis qđ ꝯtinet multa non vniuoce nec equo-
ce: ſed participatione caſuali: ſed manerie que ꝯtinentur
ſub eſſe ⁊ accidẽte p̄ma continentia: ſunt ipſe cathegorie.
Manerie vero que ꝯtinentur ſub noĩe motus ſunt ſpẽs:
aut manerie predicamentorum: q₂ de vbi qđdam eſt qe-
tum: ⁊ qđdã eſt pertrãſiens: qui eſt motus in loco. Et de
quali qđdam eſt quietuʒ ⁊ qđdaʒ pertranſiens: ⁊ hic eſt
motus alteratiõis. ¶ Et de q̃to quoddã eſt quietum: ⁊
qđdam eſt diffluens: ⁊ hic eſt motus in quanto qui eſt 3. phy. t. 5
augmẽti ⁊ diminutionis. Et fortaſſis aliquis eorum perdu-
rabit in ſnia ſua: ita vt dicat q ſubſtãtia ſimilr quedã eſt
quieta: ⁊ q̃dam diffluens: ⁊ hic eſt motus in ſubſtãtia. ſ.
generatio ⁊ corruptio. Et dixerunt q hec q̃titas difflu-
ens: vna eſt ex ſpecieb⁹ quãti continui ꝓpter poſſibilita-
tem inueniendi terminũ cõem in ea. Sed differũt in h̄: B
q hoc nõ hʒ ſitum: ⁊ ꝯtinuuʒ hʒ ſitum ⁊ quietẽ: ⁊ dixe-
runt q nigreſcere ⁊ nigredo vnũ genus ſunt: ſed nigredo
eſt quieta: nigreſcere vo eſt non quietum. Et oĩo ptran-
ſitio in vnoquoq₃ predicto genere eſt motui. Sʒ quidaʒ
ex his dixerunt: q quãdo motus refertur ad id in quo ẽ:
eſt predicamẽtum patiendi: cum vero ad id a quo ẽ: eſt
predicamẽtum agendi. Quidã autem ex eis appropinq̃-
uerunt huic reſpectum qualitati pertrãſeunti: ⁊ remoue-
runt motũ a duobus predicamẽtis agendi ⁊ patiendi Et
diſcordauerũt auctores in hoc noĩe pertrãſeũdi q₂ qdaʒ
ex eis diuerſificauerunt inter nigredinẽ ⁊ nigreſcere di-
uerſitate differẽtie ſpecifice. Quidã aũt ex eis diuerſifi

Abſtracta dĩũt a ꝯcret. inſinitiuis. 7. meta. t. 3. ⁊ i p̄ñti c. d relatis.

Op. Sã. Tho.

cauerunt non diuerſitate differentie ſpecifice:ſed quia ē ſicut additio que additur linee que fit maior:⁊ tamen ꝓpter hoc non exit a ſua ſpecie. Primi aūt dixerunt ꝙ nigreſcere ſꝫ hoc ꝙ eſt nigreſcere:eſt nigredo pertrāſiens: qȝ non eſt ei aliquid preter eſſe ipſius ex hoc ꝙ eſt nigreſcere. Ergo diſtat a nigredine permanenti per differētiā.

C ¶ Poſſumus aūt declarare falſitatem vtriuſqȝ ſententie:ſed pma deſtruitur per nūeꝝ:⁊ ſcda per albedinē cuꝫ ſit res que non eſt preter eſſe albi ex hoc ꝙ eſt albū ſine vlla dria. Eſt autē adhuc hic tertia ſententia quā dicūt: ꝙ nomen motus q̄uis ſit cōmune ſicut dictū eſt: tamē manerie que ſunt ſub ipſo:nō ſunt ſpecies predicamētorum ſꝫm modū quē dixerunt. Quia nigreſcere non ē ſpecies qualitatis:nec adire ſpēs vbi:qꝛ motus non cōtinetur ſub qualitate: ideo ꝙ qualitas ſit genus ei⁹. ¶ Nec etiam qꝛ ſit ſubiectū eius:⁊ ſꝫm hanc intentionē:nō ē diſcrepantia in eis: ſed cū pmutatur eius ſubſtātialitas: dicetur illa permutatio q̄diu permutatur motus i ſubſtātia. Si autem fuerit in vbi:dr̄ motus in vbi:⁊ omnino ſi fuerit id de quo eſt:⁊ ad qȝ eſt qualitas:motus eſt in q̄litate. Si vero fuerit q̄titas:motus eſt in q̄titate:⁊ de omnibus iſtis motibus predicatur motus vniuoce. Qꝛ pfectio quā accipimus in eius deſcriptiōe quaſi genus: ē de nūero verboꝝ.ſ.ens ⁊ vnitas. Et tu ſcis ꝙ q̄titas ⁊ qualitas:⁊ vbi non ſunt ſub vno gn̄e. Ergo quādo quideꝫ h̄ predicamenta non cōtinent̄ ſub vno genere:tunc nec cōparatio perfectionis pme:erit eis aliquid qȝ cōtineat ea continētia generis. Et ſic non habemus rationē accipiēpiendi motū in intellectu generali:qꝛ hec deſcriptio dat intelligi ꝙ non ſignat̄ de illis niſi noīe tantum cōmuni.

> Mot⁹ dīt i ſubīo ⁊ accidēte ꝑ elīcō.1.

¶ Snic igitur que magis attendunt̄ in hac inquiſitōe: he tres ſunt:ſed media non mihi placet. Non abhorreo: qȝ dicunt in ea.ſ.ꝙ nigreſcere ſit qualitas.⁊ augeri q̄titas:⁊ precipue hoc ꝙ nigreſcere ſit nigredo que intenditur:qꝛ intenſio nigredinis eſt:imo intenſio eſt ſubiecti in ſua nigredine:hoc eſt:qꝛ cū poſuerimus nigredineꝫ intēdi:neceſſe eſt:vt aut ipſa nigredo habeat eſſe:⁊ accidat ei cū intenſione augmentū:aut non habeat eſſe. Si aūt nō habuerit eſſe:tunc impoſſibile eſt: vt id qȝ priuatū eſt ⁊ annihilatū:dicatur eſſe qūo intenditur. Quia ꝙ p̄dicat̄ eſſe:oportet vt ſit res habēs eſſe:⁊ ſtabilis eētie. ¶ Si

D vero fuerit nigredo ſtabilis eſſentie:tunc non eſt pertrāſiens ſicut opinati ſunt ꝙ ſit qualitas ptranſiens. Sed ē ſemper ſtabilis:⁊ accidit ei augmentū:propter qȝ nō eſt ſtabilis in ſua menſura.ſed in vnoq̄qȝ momēto hꝫ aliam menſurā. Et hec augmentatio continua eſt motus:nō nigredo. ¶ Ergo intenſio nigredinis ⁊ eius fluxus:aut intenſio ſubiecti in ſua nigredine:⁊ eius pertrāſitio in ea: motus eſt:non nigredo intenſa: ⁊ propter hoc etiam adhuc declarabit̄ hoc etiaꝫ. Quia intēſio nigredinis ex̄hit eam a ſua prima ſpecie. Qꝛ impoīe eſt: vt diſcernam⁹ inter id qȝ habet eſſe de illa:⁊ inter id qȝ poſtea eſt illi additum ⁊ adiūctū:ſed ad quēcūqȝ terminū peruenerit:q̄litas eſt ſimplex vna. homines auteꝫ oēs terminos q ſunt ſimiles termino nigredinis vocant nigredinē: ⁊ oēs qui ſunt ſimiles termino albedinis.ſ. qui ſunt propiquiores ei:vocāt albedinē:ſed nigredo abſoluta eſt vna: ⁊ eſt extremitas vera.⁊ albedo ſilr.ceteri aūt ab eis ſunt: vt comixti:⁊ cōmixtū non eſt vnū extremoꝝ:nec conueniunt cū eo in certitudine intellectus: ſed nomie. Species eni diuerſe nō ſunt niſi in medio. Sed alicui qȝ eſt circa aliqȝ extremoꝝ:accidit vt conferat̄ ei. ¶ Et qꝛ ſenſus ali

E quādo non diſcernit inter illos:eſtimat eos vnā ſpecieꝫ: ⁊ tn̄ non eſt ita. Certitudo aūt huius rei eſt in ſciētys vniuerſalibus. Alia autē ſnia eſt validior q̄ iſta que nō comitatur eam niſi in vno qȝ cōmune eſt vtriſqȝ ſentētys. Cuius fundamentū tale eſt ꝙ qui impoſuerūt p̄dicamētis hunc numeꝝ:cogunt̄ ad vnū ex duob⁹.vt aut concedant ꝙ motus eſt vnū de generibus gn̄aliſſimis: aut vt addatur numero predicamentoꝝ additio neceſſaria: qꝛ manerie motuū nō intrāt ſub aliqȝ illoꝝ generū in p̄dimento patiendi:q̄uis ille ſint itellectus vniuerſales:p̄dicati de multis predicatione geneꝝ:ſed ſi contenti volūt eſſe denario predicamentoꝝ:debēt permittere:vt ponamus predicamentū patiendi ipſum motū: ⁊ non querāt in predicamento patiendi purā vniuocationē: cuius videmus eos hic eſſe fautores:⁊ eā in alys non obſeruant. ¶ Jam.n.fecerunt in predicamēto hn̄ditātā pmiſſiōeꝫ quā magis deberent permittere fieri in motu.q̄uis non eſt longe ꝙ verbū perfectionis ⁊ affect⁹ ſit cadēs in ſubſtantia:⁊ in reliquis nouē caſu dubietatis.ſed eorū caſus ſuper manerias motus non eſt aperta dubietate. Qꝛ dubietas eſt:cū verbū eſt vnuꝫ ſꝫm intellectū:ſed res quas ſignificat ille intellectus diuerſificant̄ ſꝫm pōritatem ⁊ poſterioritatē in illo. Sicut ens prius eſt ſubſtātiarum: ⁊ poſtmodū accidētiū:ſed intellectus motus qui eſt perfectio prima eius qȝ eſt in potentia ſꝫm ꝙ eſt in potētia. non eſt.ſ.ꝙ illam perfectionē aliquis qui dicitur motus habeat ex alio. Naꝫ qꝛ motus localis eſt huiuſmodi: nō eſt hec cauſa ꝓpter quā alteratio ſit huiuſmodi. Sed eſt poſſibile:vt eſſe motū localeꝫ:ſit cauſa eſſendi alterationem. ¶ Ergo pōritas ⁊ poſterioritas erunt ſꝫ intellcm̄. verbi eſſe:non ſꝫ intellectū verbi motus:ſicut dualitas que eſt prior ternarietate ſꝫm intellectū eſſendi: ⁊ nō eſt prior ea:ſed ſꝫm intellectum numerādi. Qꝛ numeralitas vtriuſqȝ illaꝝ eſt ſimul:ſed numeralitas nō eſt ternarietati ſꝫm ꝙ eſt dualitati:qꝛ eſſe ternarietatis pendet ex eē dualitatis. Quod eniꝫ intelligit̄ de eſſe: aliud eſt q̄ qȝ itelligitur de nūero:⁊ tu iam ſciſti hanc intētionē in alys locis. ¶ Ergo nō eſt longe: vt pfectio q̄uis ſit quaſi equiuoca in cōparatione aliaꝝ rerū: ſit vniuoca in compōne aliaꝝ:⁊ vnica in cōparatione haꝝ:ſicut non eſt longe.vt ſit quaſi equiuoca in cōparatione aliquaꝝ reꝝ:⁊ vniuoca in cōparatione eius qȝ eſt ſub aliqua illaꝝ. Sed redibimus ad id in quo eramus: ⁊ obycicm⁹ duabus ſectis ſic. Quid dicitis de p̄dicamēto patiendi: Eſt ne ipſuꝫ ipſe motus: An eſt cōparatio motus ad ſubiectū ſicut dicitis. Si.n.fuerit ipſe motus abſolute:tunc motus eſt vnū de generibus:aut ſi eſt aliquis vnus ex motibus.v̄.g. Sicut motus localis:aut alteratōis:tunc oportet vt addāt nūero geneꝝ. Si.n.motus localis fuerit genus: alteratio ſimiliter genus erit:⁊ motus augmenti genus. ¶ Singuloꝛum.n.hoꝝ tm̄ debetur vni q̄tū ⁊ alteri. Aut ſi fuerit motus localis non genus:imo nomen ambiguū:tunc inuenietur ſub illo intellectus qui eſt genus:q̄uis ſit min⁹ vniuerſale:q̄ ſuū continens. ¶ Si aūt predicamentum patiendi non fuerit ipſe motus ſimplr̄: ſed eſt cōparatio motus ad ſubiectū:tunc non pōt eſſe. Quin ipſuꝫ ſit aut motus ſimplr̄:aut aliquis motus:ſꝫ ſi fuerit motus ſimpliciter:tunc non poteſt eſſe:quin motus ſimplr̄ predicetur de ſuis manerys vniuoce:⁊ tunc motus reſpectu ſue eſſentie:erit genus. Et genera erunt plura q̄ decē. Sed ipſuꝫ eſſe generis reſpectu ſue eſſentie multo melius eſt q̄ vt cōparatio eius ad ſubiectū ſuū ſit genus:aut ſi non eſt melius:non tn̄ minus d̄bet vt ſit. Si aūt fuerit dict⁹ ambigue:ſilr̄ predicamentū patiendi qȝ eſt cōpō huius cuius nomen eſt ambiguū ad ſubiectū:dicetur quaſi equoce:⁊ ſic non eſt genus.ſed ſi predicamentū eſt comparatio alicuius manerie motus: tunc ſilr̄ h̄ debent habere alie manerie:⁊ ſic erit per ſe vnū genus. Et in compa B

ratione ſui ad ſubiectū:erit aliud genus:ꝛ augebunť genera multa augmentatione.Siſr etiam debent interrogari de cauſa:quare.ſ.ipſam qualitaté poſuerunt genus: ꝛ non cõparationé eius ad ſubiectum poſuerunt genꝰ:qꝛ illic acceperunt cõparationé motus ſimplr:aut alicuius motus quā fecerunt genus:ꝛ ipſum motū non fecerunt genus:ſed ſi qđ ſumunt eſt natura reꝝ:ꝛ eſſentia earum abſtracta nō cū accidétibus comparationū quas habꝫ: aut aliqua alioꝝ:tunc debent ponere predicamentū patiendi ipſam eandé diſpoſitioné patiendi:nō id qđ eſt cõparatio eius ad aliud.Et totus hic ſermo nō certificabiť tibi:niſi poſtꝙ ſcieris illud qđ diximus olim de diſpōne
D agendi ꝛ patiendi ꝛ mouendi ꝛ motionis. ¶ Unde melius eſt eis:vt predicamentū paſſiōis:ꝛ motū:ponāt vniꝰ continentie ſiue vnius equipollentie. Nos.n. non cogimur obſeruare hanc regulam famoſam qua diciť ꝙ decem ſunt genera:ꝗꝝ vniuſcuiuſqꝫ eſt certiſſima generalitas:ꝛ ꝙ nihil eſt extra ipſa.¶ Põt aūt declarari hec ratio ei qui poſuit motui nomen ambiguū abſolute.Sed poſtꝙ diſtincte ſunt ſententie quas poſuimus: ꝛ non recepimus eas:remanſit veritas vna.ſ.ſentētia prima: ſed poſtꝙ iam declarauimꝰ ꝯparationé motus ad predicamentum.Et māifeſtauimus intellectū noſtri dicti.ſ. motum eſſe in predicamento quid ſit.declaremus āmodo i quot predicamentis cadat.

Contra Ariſt. 5.metu.

¶ Caplm.III.de eodem.

A PONEMUS fundamentuꝫ:ꝗuis oporteat aliqd reperere de his que diximus. Et dicemus ꝙ dictū noſtruꝫ ꝙ̄ diximus in hac vel in illa cathegoria motum eſſe:poteſt itelligi quatuor modis. Unus eſt ꝙ predicamentū ꝗuis non eſt ſubiectū motus per ſe:eſt tñ ſubiectū eius cum medio:ſicut extremitas corporis ꝙ̄ mediāte accidit corpori ſuperficies.¶ Scđs modus nō inuenitur in libris.¶ Tertius eſt: ꝙ predicamētū genꝰ eſt motus:ꝛ motus eſt ſpecies eius. ¶ Quartus auté eſt ꝙ ſubſtantia mouetur de vna ſpecie que eſt in vna cathegoria ad aliam:ꝛ de vno modo ad aliū. Quia intentio ꝙ̄ noſtra eſt ſnia é hec vltima:ꝛ dicemus ꝙ hoc qđ dicimꝰ: ꝙ in ſuba eſt motus é dictio ipropria.qꝛ in hac cathegoria non cadit motus.Natura.n. ſubſtātialis cū deſtruiť: deſtruiť ſubito.Et quādo generať:generať ſubito:ꝛ non eſt inter eius potentiā puram:ꝛ eius effectuꝫ puꝝ:perfectio media.Qꝛ forma ſubſtātialis nō recipit magis ꝛ minus.¶ Si.n.reciperet magis ꝛ minꝰ:neceſſario:cū ſuba eſſet iter magis ꝛ minus:aut remaneret eius ſpecies:aut non remaneret.Si aūt remaneret:nō mutaretur forma ſubſtantialis aliquo modo:ſed ꝙ mutareť eſſet accidés forme tantū:qꝛ qđ eſſet magis ꝛ minus deſtrueretť: ſuba autem non deſtrueretť:qꝛ tunc eſſet alteratio: aut alia ex eis:non aūt generatio.Si vero ſuba non remanet cū magis.tunc magis induxit aliam ſubam.Similr in vnoꝗꝙ puncto quo fit magis:generabitur alia ſubſtātia: ꝛ pma deſtruetur.Et erit inter ſubſtantiā ꝛ ſubſtantiā poſſibilitas ſpecieꝝ ſubſtantialiū infinitaꝝ in potētia: ſicut in ꝙ̄litatibus.¶ Sed iam noſti ꝙ veritas aliud eſt ab hoc.
B ¶ Ergo forma ſubſtātialis generať ꝛ corrūpiť ſubito.ꝛ cuius talis eſt ꝓprietas non eſt inter eius potentiā ꝛ effectum mediū qđ ſit motus.Jté dicemus adhuc: ꝙ ſubꝫ formaꝝ ſubſtantialiū non cõſtituitur in effectu niſi per receptioné forme ſicut ſciſti.¶ Et ipſum in ſe non hꝫ eé: niſi res tantū que ſit in potētia ꝛ eſſentia:non habens eé in actu.¶ Ergo impoſſibile eſt:vt moueatur de alio ad aliud.ſed ſi motus ſubſtantialis habuerit eé:ꝛ mobile illud habuerit formā per quā eſt in actu:tunc erit ſubſtantia iam perfecta:ꝙ ſi illa ſubſtātia fuerit illa que erat antea:tunc iam habet eſſe in hora acquirendi illā aliā ſubſtantiam:nec corrupta nec permutata a ſua ſubſtātialitate:ſed tantū a ſuis diſpoſitionibus: ſed ſi fuerit ſubſtātia alia preter eam que eſt a qua ꝛ ad quā:tunc erit ſubſtantia iam corrupta in ſubſtantia media.Quia ſic gnāta eſt ſubſtantia in effectu:qꝛ dictio de hac erit: ſicut dictio de ſubſtātia a qua diximus fuiſſe motū.Qꝛ aut erit i toto illo tempore in nā ſubſtātie ad quā mutatū é: aut nō erit: ſed ſi fuerit in natura ſubſtātie ad quā mutatū é:aut fuit mutatio ad ſubſtātiaꝫ ſubito:aut fuit in aliqua pte illius temporis ſeruans ſuā ſpém pmam:ꝛ in alia parte illiꝰ temporis cadens in aliā ſubam ſine medio.Qđ ſi ita fuerit: ſequeť qđ diximus.ſ.motuꝫ de ſpecie ad ſpecié ſubito eé: ꝛ erit illud tempus parificatū motibus alijs a motibus ſpecialitatis ſubſtātie.Qꝛ iam fuerunt motus in ſubſtantialitate:non in tempore.¶ Sed nō põt dici ꝙ hanc dictionem ſequatur etiā motus alterationis. Yle eteni ꝙ̄tum ad hoc in quo modo ſumꝰ neceſſariū eſt ſue ſubſtantie:formā eſſe in actu:ꝛ cū forª habuerit eſſe in actu:ſubꝫ eius fiet ſpecies. ¶ Ergo ſubſtantia que eſt inter duas ſubas:eſt res habens eſſe in actu:non per accidens. Non eſt auté:ita in ſpeciebus quas eſtimant inter duas qualitates:qꝛ non ſunt neceſſarie ad conſtituendū ſubiectū in actu.¶ Item affirmant ꝙ in ſubſtantia non eſt motus: eo ꝙ eius natura non habet ꝯtrariū:qꝛ poſtꝙ eius natura non habet cõtrariū:impoſſibile eſt:vt permuteť a ſua natura ad aliam nām ꝑm modū augendi:aut minuendi. ita vt diſpoſitio in qua é in hora motus:ſit diſpoſitio media inter duo extrema que non ꝯueniunt:ſicut inter duo vltima diſtantia inter que eſt ꝯrietas.Et quia debemus nos diſcutere hoc iudiciū dicemus: ꝙ neceſſariū eſt nobis ponere nām vel ſubiectū in diffōne contrarij.Siꝰo accipitur ſubiectū veꝝ habens eſſe in actu ſpecieꝫ.ſ. receptibileꝫ accidentiū que habet illa ſpecies: tunc forª ſubſtantialis non habebit cõtrariū:qꝛ ipſa eſt in materia nō in ſubiecto.Aut ſi ſubiectū accipitur quodlibꝫ ſubſiſtés: videť ꝙ forma focalis cõtraria eſt forme aqueali:nō earum ꝙ̄litates tātū:qꝛ in hoc nulla eſt dubitatio. ꝙ a forma deſcendunt qualitates quas habꝫ. Due.n.forme pticipant vnū ſubiectū:ꝛ viciſſitudinantur in ea.ꝛ eſt iter illas maxima diſtantia.Et hoc ét declarat amplius ille qui dixit:ꝙ celū nō eſt generatū eo ꝙ forma eius nō habet cõtrariū:quaſi ponens:ꝙ omnis generati forma habeat cõtrariū:ꝛ ad illud mutetur.Unde ponit ignis ꝛ aeris ꝛ aque ꝛ terre formas ꝯtrarias.Quare ergo negauit formam ſubſtantialé habere ꝯtrariū vllo modo.¶ Uidetur āt mihi ꝙ ꝯtrariū ꝙ hic nominauit ſit id inter qđ: ꝛ aliud eſt vltima diſtantia.Nec eſt inter illud ꝛ aliđ vltima diſtantia:niſi cum fuerit tertia res que diſtet ab ea minuſꝙ illa alia:ꝛ ſit media:ſic vt poſſibile ſit ſubiectuꝫ permutari in illa diſtantia:ſicut qđ diſcurrit inter diſtātiam duaꝝ reꝝ.¶ Sed inter formas ſubſtantiales in qbus é pª pmutatio:ñ é mediū ad hūc modū: ſic iter igné ꝛ aeré ñ é meᵐ:aut vř eiꝰ ſnia eé:ꝙ viciſſitudo quā põit i diffinitione contrarij:hoc eſt viciſſitudo duaꝝ reꝝ inter quas eſt maxima diſtantia:ſicut diximus.Poſſibile eſt: vt ſit ſine medio:ergo poſſibile eſt:vt remoto vno cõtrariorum:accedat aliud ſine alio medio.Quāuis etiā poſſibile eſt:vt ſit diſtantia cū viciſſitudine medij:ſi fuerit ibi mediū.¶ Ergo mutatio eſt progreſſus inter duo extrema cõtinuus.Deinde nō videtur ei ꝙ ſubiectuꝫ:recipiat formam focalé ſtatim poſt aquealé:ita vt non prius recipiat formaꝫ aeris medij ſine progreſſione continua: ſed affirmat ꝙ quieſcit ſine dubio i forma aerali.Tūc ergo

Contra Auē. 3.celi ꝯ.67. 5.phy.te.10.

ꝑ phy.23.

Mānō é hoc aliqđ.7.meta.5.phy.te. 6.ꝑ ð gnōne.

ꝑ ð gnōne tex.10.

C

5 phi.t.x.

Pro ſcō Tho.

ꝑ celi.20. tex.

In pntis capto de ſuba.

D

Scđm .ſ. Tho. ſilr i ter ħa ꝯ riaē mot⁹ ꝯtrarijs.

forma aq̄lis non eſt contraria forme focali: qꝛ permutatio non tendit de vna ad aliā: ſed de focali ad aerialē. Nec forma focalis ꝯtraria eſt forme aeriali: qꝛ nō eſt inter illas vltima diſtantia. Unde ſi eius intentio fuit hec intentio: tunc hec inquiſitio de hoc redit in declarationē primā quā tractauim⁹. Hec.ſ. eſt ꝙ natura ſubalis nō denudatur paulatī. Qꝛ nō recipit fortitudinē ⁊ debilitatē: ſic vt fortitudo ⁊ debilitas ſint duo extrema que ꝓprie appellenť nomīe forme. ⸿ Poſtea vero declarabimus in phīa pͥma ꝙ forme ſubſtātiales nō recipiunt magis ⁊ minus declaratione manifeſtiori. Sed qꝛ videtur ꝙ ſpma fit animal paulatim: ⁊ granū fit aīatū: putať ꝙ ſit ibi motus. Qđ aūt de hoc ſcire debes hoc eſt.ſ. ꝙ ſpma q̊uſqꝫ genereť animal: accidunt ei alie generatiōes: quas cōtinuant permutationes ſm q̄litatē ⁊ q̄ntitatē: ⁊ ſpma nō ceſſat permutari paulatim: cū ſit adhuc ſperma quouſqꝫ perueniat ad terminū quo denudeť a forma ſpermali: ⁊ ꝯuatur in coagl'atū. Et eſt eius diſpoſitio ſic quouſqꝫ vertitur in duꝝ: deinde in oſſa: ⁊ neruos ⁊ venas ⁊ alia que nos non perpendimus. ⸿ Silr etiam q̊uſqꝫ recipiat formam vitalē: ⁊ deinde etiam ſilr alteratur ⁊ permutatur q̊uſqꝫ corroboratur ⁊ ſeparať: ſed apparātia diſpoſitiōis facit putari: ꝙ hoc ſit vna progreſſio de forma ſubſtantiali ad aliam formā ſubſtantialē: qꝛ putatur ꝓpter hoc ꝙ in ſubſtātia ſit motus: ſed non eſt. Immo ſunt ibi multi motus ⁊ quietes multe.

⸿ De qualitate.

G 5.phi.t.18 SEd motum eſſe in qualitate: hoc manifeſtū eſt. Sūt āt inter hoīes aliqui qui dicunt: ꝙ motus nō eſt in oībus ſpeciebus q̄litatis: ſed ī viſibilibus viſui ſubiacentibus tantū. Et dicunt ꝙ ſpēs diſpoſitionis ⁊ habitus in anima habet eſſe: ⁊ corpus naturale non eſt eoꝝ ſubm: ſed potentia ⁊ impotētia: ⁊ durities ⁊ mollities: ⁊ ſilīa his cōſequuntur accidētia que accidunt ſubiecto. ꝓpter quoꝝ accidentiū aliquod ſubꝫ fit ſubiectū eaꝝ. Et tunc ſubiectū potentie non eſt ipſū qđ eſt ſubiectū impotentie. Silr autem contingit res in duritie ⁊ mollitie: ſed figure ⁊ cōſimilia īueniuntur ſubito in materia que recipit eas: ⁊ non recipiunt magis ⁊ minus. Neſcio autem quid dicunt de curuitate ⁊ rectitudine ⁊ ceteris: ſed apud me non eſt ita vt dicunt. Qꝛ ī ſubiecto diſpoſitionis ⁊ habitus ſiue ſit anima: ſiue ſit corpus: ſiue vtrūqꝫ ſimul: ſm diſpoſitionē participationis: ē perfectio eius: qđ eſt in potētia ſm ꝙ eſt in potētia in aliqua ſuba. ⸿ Et hoc qđ dixerūt ꝙ duritiei ⁊ mollitiei nō

H eſt vnū ſubiectū: ⁊ potentie ⁊ impotētie: deſtruitur in augmento ⁊ diminutione: qꝛ ſm eoꝝ dictionē: oporteret nō eſſe motū: ſed in his rebus non dicimus ſubm: niſi nām ſpeciei receptibilis accidentiū: qua durante natura: non permutabitur ſpecies: nec corrūpeť forma ſubſtātialis: qꝛ ſubiectū eſt permanens. Et nō curamus ſi ꝓpter accidens qđ accidit ei: aut propter augmētū qđ acceſſit ei: fit ſubiectū propriū diſpoſitionis: ⁊ eēntie eius in qua ē motus. Cōcedo aūt ꝙ figuraꝝ iudiciū videtur eē aliud a iudicio aliaꝝ qualitatum in quas cadit alteratio.ſ. in hꝫ ꝙ ſubito generantur.

⸿ De quātitate.

H 5.phi.t.18 IN quātitate eſt etiā motus: ⁊ hoc duobus modis: vn⁹ eſt ſm augmentū additū quo augetur ſubm: ⁊ ſm diminutionē ex diſſolutione qua minuitur ſubm: ſed eius forma in vtroqꝫ ꝑmanet: ⁊ hoc vocatur augmentū ⁊ diminutio. Alius eſt ſine augmento ſibi addito: ⁊ ſine diminutione ſibi ſubtracta: cū ſubiectū ipſum recipit menſurā maiorem ⁊ minorē ex diſſolutione vel reſtauratione ſine ſeparatione ſuaꝝ partium. Et hoc q̄uis comitetur permutationē eſſentie q̄ eſt ex qualitate: tamen aliud eſt ab augmento ⁊ diminutione que ſunt in quantitate: ⁊ qꝛ hec diſpoſitio.ſ. ꝓgredi de potentia ad effectū paulatim: eſt perfectio eius qđ eſt in potentia: ergo eſt motus. ⸿ Sed iam dubitať ꝙ magnum ⁊ paruum nō ſunt cōtraria: cū motus omnes ſint inter ꝯtraria: ⁊ dicemus ad hoc. Dubitatio. ⸿ Qꝛ nos nō cogimur affirmare ꝙ omnes motus ſint inter cōtraria tm̄: ⁊ nō in alijs. Reſponſio. Cum.n. fuerint aliqua oppoſita que nō cōueniant ſimul: ⁊ proceſſerit res de vno ad aliud paulatim: vocamus illam rem mobilē: q̄uis nō ſit ibi ꝯtrarietas. Magnum aūt ⁊ paruū inter que mouetur vegetabile ⁊ areſcibile: non eſt ipſū paruū ⁊ magnū abſolute: ſed quaſi natura poſuerit ſpeciebus ſenſibilibus ⁊ vegetabilibus terminos in magnitudine: ⁊ terminos in paruitate q̊s non excedunt: ⁊ mouentur inter eos. Ergo magnum ibi erit magnū abſolute: ⁊ non erit paruū cōparatione alterius magni in eadem ſpecie. Silr paruū erit paruum abſolute: ⁊ quādo quidē hoc ſic eſt: iam longe eſt: vt ſint ſimilia cōtrarijs: ſed ſunt cōtraria. ⸿ Si aūt aliquis dixerit ꝙ Obiectio. vegetari motus eſt localis: nam locus mutatur propter illđ. Erit reſponſio hec: ꝙ nos cū dicimus vegetari motum eſſe ſm quātitatē: non prohibemus quin etiam mo- Reſpōſio. tus localis ibi ſit. Non.n. negamus quin in ſubiecto vegetationis ſint due mutationes: vna quātitatis: ⁊ altera vbi. Ergo in eo duo motus ſimul. Sed in predicamen- 5.phy.tex.10. I to relationis videtur ꝙ plures ex motibus non ſunt niſi ex vna diſpōne ad aliam ſubito. Aut ſi diuerſificantur ī aliquibus locis: mutatio certiſſima prius erit in alio predicamento cui accidit relatio. Relatio.n. ſolet cōtingere in alijs predicamentis: ⁊ non certificať per ſeipſam. qꝛ cum predicamentū fuerit de his que recipiunt magis ⁊ minus: ſubiectū relationis recipiet: ⁊ comitabitur illud receptione priore: ⁊ erit motus in re cui accidit relatio ꝑ ſeipſū: ⁊ primo ⁊ in relatione ⁊ accidentaliter ⁊ ſcđario. ⸿ Sed in predicamento vbi: motum eſſe manifeſtū eſt. ſed in predicamēto quādo: videť ꝙ mutatio de re ad rē 5.phy.tex.18. ſit ſubito: ſicut mutatio de anno ad annū. ⁊ de menſe ad menſē. Aut videť ꝙ diſpoſitio de quādo ſit ſicut diſpoſitio relationis: in hoc ꝙ in ipſo quādo non mutatur đ re In qñ nō eſt ꝯrietas: nec ē motus. ad rē: niſi mutatio prius fiat in quātitate aut qualitate: ⁊ ſit tempus comes illius mutationis. ⁊ cauſa illius accidat in quādo mutatio. ſed id in quo non eſt mutatio. poſtea ſcies. qꝛ non eſt in tempore. q̄uo ergo habebit motū in tempore? ⸿ Sed in predicamento ſitus. iā dixerūt ꝙ non eſt mot⁹ vllo modo. qꝛ non eſt in ſitu cōtrarietas. K Auctor ſex ꝑncipioꝝ. Cum.n. moueť res a ſtando ad ſedendū. ſemper eſt in iudicio ſtādi. quouſqꝫ fiat ſedens ſubito. ſilr ⁊ cum moueť a ſedendo ad ſtandū. nō.n. ceſſat eſſe in iudicio ſedentis. donec fiat ſtans ſubito. Et veritas affirmat ꝙ in ſitu motus eſt. ⁊ ꝙ non eſt multū neceſſe. vt ſit vera cōtrarietas inter duo extrema motus. Et hoc declarabiť tibi: quum conſideraueris motū celi. q̄uis in predicamento ſit⁹ nō eſt longe. qn̄ ſint cōtraria. ſicut reſupinus ꝯtrarius eſt ꝓcumbēti. Et hꝫ dixerūt ꝙ mutatio ad ſedēdū ē ſubito. ſi voluerint intelligere ſedere ꝙ eſt extremū. qꝛ iſtđ acquiritur ſubito. ſilr nigredo extrema. ⁊ vbi extremū acquiruntur. Et ſi omnis ſitus ex quo mouetur ad ſedendum ſit paulatim q̊uſqꝫ perueniat ad extremū. qđ eſt ſedere. ⸿ Silr diſpoſitio hec eſt. ſicut diſpoſitio mutandi deſurſum ad deorſū. Sed qualr motus habeat eſſe in ſitu. hꝫ ē.ſ. vt omnis qui mutat ſitū. nō diſcedat cū omni totalitate ſua a loco. ſed vt habitudo ſuaꝝ partiū que erat ad

partes ſui loci:muteť ad partes alias:hoc eſt mobile eſſe in ſitu ſine dubio.q2 locus eius non eſt mutatus.ſed mutatus eſt ſitus eius in ſuo loco:⁊ locus eſt idē ipſe qui primus. vnde cū pmutatio fuerit in ſitu:⁊ in ea fuerit ꝓgreſſio paulatim:erit illa pmutatio:motus in ſitu. q2 omnis motus eſt pmutatio diſpoſitionis ad hūc modū:⁊ reuerſio:ſil'r erit relata diſpoſitioni ad quā mutata eſt:non ad aliud ad qđ nō eſt mutata. Nolo āt hic dicere: ꝙ oē mobile in ſitu ſit ſtabile in loco ſuo. Non.n. habeť ex meo verbo qđ dixi.ſ.omne fixū in ſuo loco mutans ſitū ſuum gradatim:hoc eſt mobile in ſitu ſit ita. Non.n.nego ꝙ tēporalis res nō mutat ſitū: niſi cuʒ mutauerit locu ſuum. Mea.n.intētio hec eſt:ſtabilire.ſ.mobile eſſe in ſitu ſtabiliendo mobile aliqđ in ſitu.ſed ſi poſſibile ē vt res mutet ſoluʒ ſitū ſuū nō mutando locū ſuū:debes ſcire hanc L

4.phy.t.45 poſſibilitatē eſſe motus celi. ¶ Quia aut erit: ſicˀ firmamentum qđ nō eſt in loco ex intellectu termini circūdātis illud ⁊ cōtinentis:⁊ equale ſm ꝙ intelligimus locuʒ. Aut erit in ſuo loco:⁊ nō diſcedet a totalitate ſui loci: ſed permutantur habitudines ſuaꝝ partiū ad alias ptes ſui loci quibus occurrit.Et cū nō fuerit ibi niſi hec pmutatio ⁊ locus eſt idem:⁊ hec mutatio eſt mutatio huius habitudinis.⁊ hec habitudo eſt ſitus:tunc nō eſt ibi: niſi ħ motus qui eſt in ſitu:ſed ꝙ motus celi eſt localis: cōſtat apud eos:ſed hic motus nō eſt in q̄ſtitate: nec in qualitate:nec ſubali:nec in alio predicamento niſi in ſitu. q2 cuʒ in ſingulis cathegorijs pergſieris:non inuenies:qđ conueniat huic motui:niſi ſitus ⁊ vbi.ſed non eſt in vbi: tūc remanſit in ſitu. ¶ Si aūt dixerit aliquis: ꝙ omnis ps firmamēti eſt mobilis localiter:⁊ omne cuius omnis ps mobilis eſt localr:ipſum totū eſt mobile localr. Reſpōſio ad hec eſt ꝙ veritas aliud eſt ab hoc:q2 firmamentū nō habet partē in actu que moueatur:ſed ſi ponerem⁹ ei partes:tamen non diſcedunt a loco ſuo:ſed vnaqueqꝫ illarū partiū diſcedit a parte loci qui eſt totius:ſi totū habet locum. Non enim eſt locus partis: pars loci qui eſt totius.ſed fortaſſis pars loci qui eſt totius:eſt pars.q2 ps loci qui eſt totius nō circūſcribit partē: ⁊ locus ſicut ſcis eſt circūdans.ſed fortaſſis continuū non habet ptes i loco niſi in potentia:ſed iam diuulgauerunt iſtud in ſuis libris:ꝙ q̄uis omnis pars diſceſſerit a ſuo loco: non oportet tamē:vt totū diſcedat a ſuo loco ꝓprio:q2 differentia eſt in dictione noſtra qua dicimus oēm partē ⁊ oēs partes.q2 omnis pars fortaſſis erit alicuius modi: ⁊ totū nō erit illius modi.Q2 totalitatis certitudo vel diffinitio ꝓpria:eſt diuerſa a certitudine ſingulaꝝ partiū.Et non vides primū:q2 omnis pars:pars eſt totius: ⁊ totū non eſt pars:⁊ omnis pars decē eſt vnū.⁊ decē non ſunt vnū.ſed redibimus ad inquiſitionē noſtrā:⁊ dicemus ꝙ poſſibile eſt.vt locus circūdet aliquid qđ habet partes in actu: ſicut arenā ⁊ ſimilia:⁊ vnaqueqꝫ illius pars diſcedit a loco ſuo.⁊ totū non diſcedit a loco ſuo.ſed de hoc in q̄ modo ſumus nō dubitamus.q̄uis credimus: ꝙ omnis ps eius diſcedit a ſuo loco ꝓprio: ⁊ ipſum totū non diſcedit a ſuo loco ꝓprio.Q2 non eſt dubitatio: ꝙ totū non ē mobile localiter:q̄uis oīs pars eius ſit mobil'. ¶ Videtur ergo mihi ꝙ omnis qui ꝯſiderauerit qđ diximus ⁊ dyiudicauerit iuſte:dyiudicabit certiſſime ꝙ in ſitu ē motus.

Dubitatio. M

Reſpōſio.

Dubitatio. N ¶ Fortaſſis ſi aliquis dixerit:ꝙ intellectus de motu in loco:non eſt:vt mobile diſcedat a loco: ſed vt ſit mobile: ⁊ tamē ipſum in loco:q̄uis nō diſcedat ab eo.Diceť tūc:

Reſpōſio. ꝙ hoc qđ eſt mobile ⁊ mutabile:debet intelligi:vʒ.vt ſi ħ qđ eſt mobile ⁊ mutabile:non eſt iđ ꝙ diſcedat ab vno ⁊ eat ad aliud:tunc hoc nō eſt motus certiſſime:nec permutatio:ſed motus ⁊ permutatio que dicis ſunt i comnione ſolius nois. Si aūt eſt ideo qđ permutatur: ⁊ non in loco:tunc eſt ibi diſpoſitio aliqua que permutať.⁊ ē in ea motus ꝓprie.q̄uis res ſit in loco. ¶ Erit ergo res ꝑmutata:⁊ tñ ipſa in loco. Unde nō oportet. vt pmutatio ſit permutatio localis.q̄uis fiat in loco.⁊ noſtra opinio de motu qđ ſic eſt.non eſt intellectus ꝙ mobile ſic ē:ſed ita vt tu ſcis.¶ Predicamentū habendi ego vſqꝫ modo non certiſſime cōprehendi.ſed ſi ita eſt.vt dixerunt ꝙ ħ predicamentuʒ dicitur eſſe cōparatio corporis ad id qđ circūdat illud ⁊ comitať in motu: tunc permutatio hui⁹ cōparationis ſm moduʒ primū non eſt niſi in ſuperficie circūdanda:⁊ in loco.⁊ ſm totā meā opinionem:non ē in eo per ſeipſum ⁊ primo motus. ¶ Sʒ in p̄dicamēto agēdi ⁊ patiendi fortaſſis putabiť eſſe motus multis modis. O

Quia aliqñ res erit ſic ꝙ neqꝫ aget neqꝫ patietur.ſed poſtea diſponetur paulatim: quouſqꝫ fiat agens ⁊ patiens. Et tunc qđ aget ⁊ patieť erit finis illius diſpoſitionis ad ſimilitudinē nigredinis que eſt finis nigreſcēdi. Et ideo putatur ꝙ in illis duobus predicamentis eſt motus. Aliquādo aūt mouetur res que nec patitur calorē nec agit: ⁊ ſit poſtea patiens calorē:aut agens.⁊ fit hec paulatim. ⁊ putatur ideo ꝙ ſit hic motus. Aliqñ paſſio erit cū motu paulatim.⁊ poſtea paulatim ordinabiť q̄uſqꝫ fiat velox ⁊ intendatur:aut ecōuerſo:⁊ tunc putať ꝙ hic ſit motus velocitati.ſed dicam ꝙ in primo modo nō eſt motus ad agendū ⁊ patiendū.ſed ad acquirendū affectioneʒ ⁊ formā ex qua poſſit conſequi actio aut paſſio. ¶ Sʒ ſecundum modū ſoluit id qđ poſtea declarabimus.ſ.ꝙ nō poteſt ꝯtinuari curſus calefaciēdi ad frigeſcendū vl' ecōuerſo:niſi interrumpať: ⁊ ſit in medio ſtatus aut mora. 5.phi.t.xi

¶ Sed intentio mō non eſt ꝙ quis ponat permutationem paulatim de velocitate in potentia ad velocitatē in effectu motū. q̄uis ſit perfectio eius qđ eſt in potētia ſʒ ꝙ eſt in potentia.Sed hoc eſt in velocitate ⁊ tarditate.⁊ hec nō ſunt motus.nec actōes:nec paſſiones: ſed duo accidentia:aut due qualitates:aut due affectiōes mot⁹.aut actionis.aut paſſionis.¶ Et oīno impoſſibile eſt: vt natura agēdi:aut patiendi ſit motus ſm modū quo motus dicitur eſſe in predicamento.Et ſi poſſibile eſt: vt ſit motus inter frigeſcere ⁊ caleſcere paulatim: tunc impoſſibile eſt quin ſit hoc caleſcere:aut dum frigeſcit: aut poſtq̄ deſinit frigeſcere:q2 ſi fuerit hoc caleſcere dum frigeſcit ⁊ cōſtat:q2 motus ad caleſcendū iam habet in ſe aliqđ ď natura caleſcendi:⁊ nā caleſcendi habet in ſe aliquid de natura caloris:tunc cū frigeſcit caleſcit.⁊ cum moueť ad frigeſcere moueť ad caleſcere:qđ eſt falſum.Si autē eſt hoc caleſcere:poſtq̄ deſinit frigeſcere:tunc eſt in ſtatu q eſt poſt frigeſcere.ſicut poſtea ſcies. Et cū ħ etiaʒ neceſſe erit tunc aut vt motus ſit ipſum caleſcere:aut mot⁹ ad caleſcenduʒ.Si aūt fuerit motus ipſuʒ caleſcere:tūc nō erit inter frigeſcere ⁊ caleſcere:niſi tēpus quietis:aut nec erit ibi motus nec quies:ſicut poſtea ſcies.¶ Si vō motus fuerit ad caleſcendū:impoſſibile erit: tunc cū mouetur:quin aut habeat in ſe aliqđ caloris:aut non hēat. Si aūt non habuerit:tunc non eſt hic pmutatio aliqua vllo modo.Si aūt habuerit:tunc ſine dubio eſt ibi aliq̄ participatio nature caloris:⁊ hoc ē caleſcere.¶ Ergo cū mouetur ad caleſcendū:iam habet in ſe caleſcere.Si āt forte poſuerimus caleſcere.id qđ eſt in fine.ſ.extremū ⁊ motum ad illud:id qđ eſt remiſſius q̄ ſit illud:tūc ďbes ſcire ꝙ calor ipſe.⁊ omnis motus diuiduntˀ tempore.ſic poſtea ſcies.Q2 cum calor perficiť in momento: iam nō eſt ibi caleſcere.Si.n.caleſcere ibi eſſet:eſſet per ſucceſſiōeʒ: aut per partes.⁊ omnis pars caleſcendi eſſet caleſcere. ⁊ pars prior eſſet remiſſior.⁊ ſic nō eſſet finis. nec eſſet ca- 6 phi.t.7

Marginalia (right column): 5.phy.tc. 67. — .5.phi.tc. 44. P

leſcere ſm hanc rationem. Sed iam poſuimus illḋ cale
C ſcere: ergo hoc eſt inconueniẽs. ſed ſi fuerit caleſcere nõ
diuiſibile vllo modo: tunc nõ erit motus caleſcere. ſꝫ ca
lor. Si aũt fuerit diuiſibile: tunc nihil erit caleſcendi qḋ
ſit finis. ergo nõ ẽ neceſſe in caleſcere: vt ipſum ſit finis.
ſed vt paulatim caleſcat: ⁊ accipiat aliquid caloris: ⁊ nũ
ꝗ̃ perfecte caleat. Sed poſtꝗ̃ iaꝫ ſcis h̃ de v̓bo caleſcen-
di ꝙ eſt paſſio: iam etiã ex hoc ſcis de verbo calefaciẽdi
ꝙ ẽ agere: ⁊ hoc tibi ſufficiat. Et dimitte quĩcquid h̃ ice-
pimus: iam enim ex ꝑmiſſis patuit ꝙ motus nõ cadit ni
ſi in quatuor predicamentis: que ſunt ꝗ̃titas ⁊ q̃litas: ⁊
Vid Au. vbi ⁊ ſitus. ¶ Jam aũt cognouiſti collationẽ motus ad
4 phi. c. predicamenta. ſed poſtꝗ̃ iam nouiſti naturam motus:
45. debes ſcire.

¶ Capl'z. IIII. ḋ aſſignatiõe oppoſitõis iter motũ ⁊ q̃etẽ.

A INtellectus de quiete perplexus ẽ. Quia diuulgata ſnĩa na
turaliũ eſt: ꝙ oppoſitio que eſt inter motuꝫ ⁊
quietẽ: eſt oppoſitio priuationis ⁊ habitus: nõ
oppoſitio ꝯ̃riorꝫ. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ iter il-
la non debet eſſe alia oppoſitio: niſi vna iſtarꝫ oppoſitio-
num. ſ. aut priuationis: aut ꝯ̃rietatis. ¶ Jam aũt accepi-
mus nomen motus ex intellectu verbi formalis nõ pri-
uatorij: cũ diximus ꝙ motus eſt perfectio prima. Si au
tem oppoſitio fuerit oppoſitius priuationis ⁊ habitus:
tunc impoſſibile erit quin alter eorꝫ modus ſit priuatio.
¶ Dicemus ergo ꝙ corpus cũ fuerit ꝑuatũ motu ꝙ ſo-
lebat moueri: dicet̃ quietũ. ¶ Intellectus autẽ hui' qḋ
dicimus. ſ. ꝙ ſolebat moueri hic eſt. ſ. vt aut ſit id ex quo
pendet motus qui eſt in illo: aut vt ſit in loco ⁊ in tempo
re etiam: qꝛ cũ habuerit eſſe in vno loco aliquo tpe: dice-
tur ꝙ eſt quietũ. Hic ergo due ſnĩe ſunt habite de q̃ete.
Vnã eſt priuatio motus eius qḋ ſolebat moueri: altera
vbi: in quo habet eſſe aliquo tpe. Unde ſi fuerit quies pᵃ
iſtarꝫ: ⁊ alia comitatur eam: erit tunc quies priuatio. Si
aũt quies fuerit ſcḋa ⁊ ꝑma comitatur eam: tunc nõ erit
quies priuatio. ¶ Ponamus ergo ꝙ quies que ẽ oppo-
ſita motui: eſt intentio formalis: qꝛ diffinitio eius ſigñat
ꝙ formal'ẽ. Et cũ voluerim' facere collatõeꝫ iter hãc diffi-
nitionem ⁊ diffõnẽ motus: oportet: vt poſſimus elicere:
aut diffinitionẽ motus ex hac diffinitõe quietis: aut hãc
diffinitioneꝫ a diffinitione motus: ſicut docet reg'la ꝓba-
6 topi. ca tionis de eliciendo diffinitioneꝫ vnius cõtrarij a diffõne
pitulo. 5. alterius. Non autẽ dico: ꝙ regula diffiniendi vnũ ꝯ̃riuꝫ:
ſit vt ſumat̃ eius diffinitio a diffinitione ſui cõtrarij: qꝛ
hec eſt res quã prohibuim': cũ docuimus analeticha: ⁊
B ſoluimus ea aliquo mõ: cũ docuimus topica. ¶ Sꝫ di-
cimus ꝙ hoc ꝗ̃uis non eſt neceſſariũ: nec eſt regula iue-
niendi diffõnem: tamen poſſibile eſt. ſ. vt diffinitio vnius
cõtrarij ſit diſtans a diffinitione alterius contrarij. ⁊ ꝓ-
batio hꝫ viã ad illḋ. ¶ Et ſi ſupradicte due diffões fue
rint ſibi contrarie ⁊ oppoſite. Poſſibile eſt tunc: vt quies
ſit habitus. Si aũt ille due diffinitiones non opponunt̃
ſibi: non erit tunc huius intentiõis quies: qꝛ quies oppo
ſita eſt motui. ſed erit eius intentionis que comitat̃ intẽ
tionem quietis: ⁊ quies eſt quã ſignificat diffinitio priua
tionis. ¶ Primo ergo dicemus ꝙ hec deſcriptio nõ eſt
oppoſita predicte deſcriptioni motus que eſt data ſꝫ h̃
nomen motus. Quia illud qḋ diximus ꝙ motus eſt ꝑfe
ctio prima eius qḋ eſt in potẽtia ſm ꝙ eſt in potẽtia. Cũ
voluerimus aptare motui locali: conuertemus dicentes
ſic. ꝙ motus eſt perfectio ꝑma in vbi eius qḋ eſt in potẽ-
tia in vbi ſm ꝙ eſt in potẽtia. ¶ Et hec diffinitio nõ op-
ponitur diffinitiõi quietis quã poſuimus. ſed fortaſſis co
mitatur eam aliquid qḋ eſt oppoſitũ illi. Et hoc non ne-
gamus: qꝛ concedimus ꝙ ſenſus vniuſcuiuſꝗ̃ duarum
ḋſcriptionũ quas aſſignauimus quieti: vnus comitatur
alium: ⁊ non ſunt idẽ. ¶ Si autẽ voluerimus elicere dif C
finitionẽ quietis ex diffinitione motus: ſic vt intellectus
quietis ſit intellectus formalis: tunc neceſſe eſt: aut dica
mus ꝙ ſit perfectio ꝑma eius qḋ eſt in effectu in vbi ſꝫ
ꝙ eſt in effectu i vbi: aut dicamus ꝙ ſit perfectio ſecũda
eius: qḋ eſt in potentia in vbi ſꝫ qḋ eſt in potentia i vbi.
Sed ꝑmũ horꝫ non erit diffinitio comitans quieteꝫ: ⁊ qꝛ
quies vnde eſt quies: non eget vt ſit ꝑfectio prima: ⁊ res
habeat perfectionẽ ſcḋam: qꝛ poſſibile eſt: vt intelligat̃
quies eſſe quies: cũ res non habeat in ſe perfectionẽ: niſi
id tantũ qḋ habet in ſe. Sed deſcriptio ſcḋa ſigñat ꝙ ne-
ceſſarium eſt adeſſe: vnde quies eſt quies: vt precedat il
lud motus: ſed hoc non eſt neceſſe. Et ſi remouerim' ver
bum primi ⁊ ſcḋi non ſeruabimus legẽ oppoſitõis in dif
finitione: ⁊ ſi mutauerimus aliter: non erit intellect' cer-
tus vllo modo. Si aũt voluerimus inducere oppoſitõeꝫ
perfectionis: erit tunc in potentia: ⁊ quies erit certiſſime
de rebus priuatorijs. ¶ Ergo iam manifeſtũ eſt ꝙ im-
poſſibile eſt elicere de diffinitione motus diffinitionẽ pa
rem diffinitioni quietis: vt ⁊ quies ſit oppoſita illi. Et cũ
hoc quieſcit habitus. Si aũt poſuerimus primã diffõnẽ
quietis quã diximus: primũ cadet in illa tempus: aut qḋ
pendet ex tempore: ⁊ ſic diffiniet̃ per motũ: ⁊ erit q̃es dif
finita per motũ. ¶ Sed cõtrariorꝫ non eſt vnũ pars in
deſcriptione alterius. Et adhuc etiã tꝑs erit in ḋſcriptiõe 6. topi. cap. 5.
motus: qui eſt cadens in deſcriptione ipſius. ¶ Et mo-
tus eſt prior tempore in itellectu: ⁊ nõ erit poſſibile tũc: D
vt motus ſit priuatio: ſi fuerit quies habit': qꝛ ꝑuatio nõ 4 phy t. 99.
continetur in intellectu habitus: ſed ecõtrario fit: qꝛ mo
tus continetur in diffinitione temporis qḋ cõtinetur in
diffinitione quietis prenominate intentionis formalis.
¶ Ergo clarꝫ eſt ipoſſibile eſſe. ſ. vt dicamus de hoc eli-
cere ꝙ motus eſt cũ corpus nõ habet vnũ vbi in aliquo
tempore. videamus ergo ſi hoc elicere poſſit dici vl' fieri
alio modo. ¶ Et dicemus ꝙ id qḋ põt melius dici: h̃ ẽ.
ꝙ quies eſt exiſtentia in vno vbi aliquo tempore añ qḋ
⁊ poſt qḋ eſt in illo. Motus aũt eſt exiſtentia in vno vbi,
ita ꝙ nec antea: nec poſtea fuerit in illo. Ergo in notifici
catione huius rei: poſuimus ante temporale ⁊ poſt tẽpo-
rale: cũ ipſa non terminetur niſi tpe: ⁊ tempus terminat̃
per motum: ergo motus acceptus eſt in notificatiõe ſui.
Ergo ꝯſtat ꝙ motus non poteſt itelligi hoc modo: ergo
non ẽ deſcriptio. Et ꝙ eſt adhuc debilius. hoc eſt qḋ eſt
qḋ large accipientes dicunt. ꝙ quies eſt exiſtentia in vno E
vbi aliquo tpe: ⁊ motus eſt exiſtentia in vbi non aliquo
tpe. Quia ad hoc conſequit̃ qḋ diximus ante: ⁊ conſeq̃t̃
etiam aliud: diſpoſitio. ſ. mobilis in ꝑncipio motus ⁊ i fi-
ne: qḋ eſt exiſtere in vno vbi nõ aliquo tempore: cũ ipſuꝫ
nec ſit motus nec tꝑs. ¶ Jaꝫ g̃ manifeſtũ eſt: ꝙ nullus
modus eſt certificandi oppoſitionẽ diffinitionis mot' ⁊
diffinitionis quietis: ita vt diffinitio quietis ſit ex intelle-
ctu habitus. ¶ Reſtat ergo vt diffinitio quietis ſit ex i-
tellectu priuationis: ⁊ ſcias ꝙ vnicuiꝗ̃ manerie mot' eſt
quies que eſt oppoſita. Ergo ⁊ vegetationi eſt quies que
eſt oppoſita. ¶ Silr ⁊ alterationi: ⁊ ſicut quies que ẽ op
poſita alterationi: non eſt qualitas que habet eſſe in ali-
quo tempore. ſꝫ eſt quies in ipſa qualitate. ¶ Similiter
quies que eſt oppoſita motioni: non eſt vbi aliqḋ: ſꝫ q̃es
in ipſo vbi. Ergo quies eſt priuatio motus. ¶ Ergo poſt-
ꝗ̃ loquuti ſumus de motu ⁊ quiete: opus eſt nobis: vt aſ
ſignemus certitudinem intellectus de eo qḋ dicitur lo-
cus: ⁊ de eo quod dicitur tempus: quia hec duo ſunt que
multam habent affinitatem cum motu.

¶ Capl'z. V. In principio loquendi de loco: deſignande
ſunt rationes eorum qui ipſum negauerunt: ⁊ rões eoꝝ
qui ipſum eſſe affirmauerunt.

A PRimum qd de ipſo tractare dbem⁹
hoc eſt. ſ. ipſius eſſe ſi eſt lo-
cus: aut ſi loc⁹ non habet eſſe vllo modo: q̃ꝛ-
uis nos ex noīe loci: non intelligamus ei⁹ eēn
tiam: niſi cōparationē tātū quā habet ad cor
pus qd moratur in eo: ⁊ diſcedit ab eo: ⁊ ad illuz accedit
ꝑ motū. Quia tractatus de eſſe rei aliquando eſt poſtq̃z
certificat̄ eius eēntia: ⁊ aliquādo eſt anteq̃z certificetur
eius eſſentia. v̓. g. ¶ Cum ꝯtigerit hoc qd iam cognitum
ſit aliqd accidens eius. Sed nos iaz cognouimus ꝙ hic
ꝑ d aīa te. xi. eſt res que habet hanc cōparationez predictā: nec ſcimus
quid ſit ipſa res. Ergo habemus opus ſcire quid ſit ipſa
res: ⁊ tunc cū cognouerimus ſuam eſſentiā: oportebit vt
declaremus eius eſſe: deinde ſi non conſtiterit cōpōnez
illam habere eſſe: erit neceſſe vt declaremus: que eſt eēn
tia cui appropriatur illa cōparatio: ⁊ hoc eſt qd iaz dcla-
ratum eſt tibi al's. ¶ Dicemus ergo: quia fuerunt hoīes
qui negauerūt locū habere eſſe omnino: ⁊ fuerunt aliꝗ q
affirmauerunt illum eſſe. ¶ Sed illi qui negauerūt: ra-
tiocinati ſunt hoc multis ratiōibus: q̃ꝝ interpretationez
B nos manifeſtabimus. Hoc eſt ꝙ ſi locus habet eſſe: nece
eſt: vt aut ſit ſubſtātia aut accidens. Si aūt fuerit ſubſtā
tia: aut ſuba ſenſibilis aut intelligibil'. Si aūt fuerit ſuba
ſenſibilis: ⁊ oīs ſuba ſenſibilis habet locū: tunc locus ha
4. phi. tex. 6. bet locū: ⁊ ſic in infinitū. Si aūt fuerit ſubſtantia intelli-
gibilis: inconueniens eſt: vt dicat̄. ꝙ ſuba ſenſibilis acce
dit ad illam: aut diſcedit ab illa: q2 intelligibiles ſube nō
ſunt demōſtrabiles viſui: ⁊ non habent ſitum. Sed quic
quid accidit ad ſubam ſenſibilez vel diſcedit ab ea: ē mō-
ſtrabile ⁊ habet ſitum. Si vero fuerit accidens: tūc id in
quo eſt hoc accidēs eſt: ſicut id in quo eſt albedo. ¶ Id
autem in quo eſt albedo denominat̄ ab albedine: ⁊ dici
2. topi. 2. ca. tur albeſcens aut albū. Ergo ſuba in qua eſt locus: dz no
minari a loco: vt ſit ipſa locata. ¶ Sed locus locati ē ac-
ꝑ metaphi. cidēs ei: ergo debet comitari illud in motu: vt eat cū illo
quocūq3 ierit. Et cū hoc fuerit: non erit locus. vnde mo-
2, 2, topi. c. 21 uetur: ſed cū quo mouetur. Uos aūt dicitis ꝙ locus eſt:
vnde res mouet̄: non cū quo mouet̄. ¶ Itez neceſſe eſt:
vt locus aut ſit corpus: aut nō corpus. Si aūt fuerit cor-
pus: ⁊ locatū eſt in illo: tunc locatū penetrat illud. ſ3 cor-
pus penetrare corpus eſt impoſſibile. Tūc ergo qūo erit
corpus: cum ipſe nō ſit vnū ex corporibus ſimplicib⁹ ne
q3 ex cōpoſitis? Si aūt non fuerit corpus: quomodo co-
aptabitur corpori: ⁊ parificatur ei? qcquid enim eſt eq̄le
C corpori: corpus eſt. ¶ Itez motus nihil ē: niſi cōmutatio
a propiore ad remotius: ⁊ hec mutatio. ſicut accidit cor
pori: ſic etiam accidit ſuperficiei: ⁊ linee ⁊ puncto. Sed ſi
ꝑꝑ huiuſmodi mutationē: mutabile debet mutare locū:
tunc ſuperficies debet mutare locū: ⁊ linea locū: ⁊ etiam
punctus locū. Et manifeſtum eſt: q2 locus puncti dz eſſe
equalis ei: quādo quidē iam poſuiſtis: ꝙ locus equalis ē
locato: eo ꝙ non capit aliud preter illud. Sed qd equale
eſt puncto: punctus eſt: ergo locus puncti: punctus ē. Er-
go quare eſt vnū eoꝝ locus: ⁊ alteꝝ locatum? Sed fortaſ
ſis vnūqdq3 eoꝝ locus eſt ⁊ locatum. Et vnūqdq3 eoruz
ex reſpectu illius ad aliud eſt locatū: ⁊ ex reſpectu illius
ad hoc eſt locus. ſed hoc iam negaſtis: poſtq̃z non vultis:
vt locus ſit locatus in eo qd locatū eſt in ipſo. ¶ Itez ēt
adiecerunt dicentes: ſi punctus habuerit locū: q̃to ma-
gis debetis ei attribuere ponderoſitatē aut leuitatē? Et
hoc etiaz intenderunt illi qui negauerunt motū dicētes:
ꝙ ex nullo intellectu dicetur corpus habere locū ⁊ mo-
tum ex quo non ſimiliter affirmet̄ punctus hr̄e locuz ⁊
motum. Unde ſi attribueritis puncto motū: tunc iaz at-
tribuiſtis ei: ⁊ attribuiſtis ei pondus aut leuitatē: ⁊ ꝯſtat
hoc eſſe falſuz. ¶ Itē q2 punctus nō eſt niſi extremitas
linee: ſ3 extremitas linee ē itellcūs ꝑuatōis: q2 h̄ itellcūs D
ꝑuatiōis quomodo habebit locū: aut motuz? Pūctus vō
eſt extremitas linee: q2 eſt finis: ſ3 finis eſt in quo termi- Finis.
natur res: vltra quē non remanet ex ea aliquid. Uñ cuz
punctus non habuerit locū: nec corpus habebit locum.
Et qui affirmat corpori locū: affirmat etiā ⁊ pūcto locū.
¶ Item locus apud vos neceſſarius motui: q2 dicit' mo
tum egere eo: ergo eſt vna ex cauſis motus: ſed nō ē effi-
ciens cauſa motus: quomodo enim eſſet: cū omnis mot⁹
quē localem dicitis habeat ꝑncipiū efficiens cognitū ꝑ-
ter locū. Nec etiam eſt ꝑncipiū materiale alterius: nam
motus exiſtentia non eſt niſi in mobili: nō autez in loco.
Nec eſt ꝑncipiuz formale: quia locus non eſt forma mo-
tus. Nec eſt ꝑncipiū finale: q2 apud nos egent eo: anteq̃z 4. phi. te.
perueniat̄ ad finem ⁊ ad perfectionē: ſicut egent in gnē- 34.
tione. ¶ Si aūt locus fuerit finis non erit finis ideo q2
eſt locus: ſed q2 eſt locus in aliqua diſpoſitione. Sed no-
ſter ſermo non eſt de loco: niſi ſm ꝙ eſt locus abſolute.
Si aūt locus erit perfectio: ideo ꝙ illū deſiderat mobi-
le: aut natura: aut voluntate: eſſet ēt vna de perfectionib⁹ E
hominis: vt eſſet in locis que dſiderat. q̃uis perfectio q̄-
dam eſt ꝑpria: ⁊ quedā cōis. Et propria eſt forma rei: lo- Perfectio duplex.
cus aūt nec eſt forma mobilis: nec forma motus. Cōem
autem ꝑfectionē habet vna res ⁊ alia: locus vero non eſt
niſi proprius. Si vero corpus eſſet in loco: tunc corpora
vegetabilia eſſent in loco: ⁊ ſi in loco eſſent: locus augere
tur cuz eis: ⁊ eſſet eoꝝ locus mobilis: ⁊ locus haberet lo
cum. ſed vos negatis hec omnia. Qui aūt affirmāt locuz
eſſe: probant hoc ex eo ꝙ vident motum dicentes. ꝙ mo
tus ſine dubio eſt diſceſſio ab alio ad aliud. Sed non fit
diſceſſio a ſubſtantia: nec a qualitate: nec a q̃titate eſſen
tialiter: nec ab aliꝗs intellectibus. Quia oīa hec remanēt
cum motu. Motus etenim non eſt in ſe diſceſſio a re in Motus.
qua corp⁹ erat quā poſtea permutat: ⁊ hoc eſt cui nomē
imponim⁹ locum. ¶ Itē etiam ratiocinati ſunt hoc ex vi
ciſſitudine quā videbant dicentes. Uidemus. n. ꝙ corp⁹
mecū eſt: ⁊ poſtea videmus ꝙ diſcedit: ⁊ videmus ꝙ alid
corpus ſuccedit in loco vbi illud erat. Exēpli grā. vrce⁹ ī
quo prius ē aqua ⁊ poſtea refunditur in eo aer aut oleū:
ratio diꝗudicat: ꝙ hec alteratio permutauit hanc rem: ⁊
ſucceſſit aliud ī re in qua alteꝝ erat antea: q2 primū erat
propriatū in ea: ſed modo iam abeſt ab ea: ⁊ quātitas ⁊ q̄-
litas non eſt in eſſentia alicuius eoꝝ: nec ſubſtantia: ſ3 in
locū in quo erat primū ſucceſſit 2m. ¶ Omnes aūt homi
nes cognoſcunt ꝙ eſt hic deorſum ⁊ ſurſum non fert̄ res
in ſurſum ⁊ deorſum ꝑpter ſubaz quā hēat: aut propter
q̃titatē: aut propter qualitatē: aut propter cetera aliorū.
¶ Sed ꝑpter id qd vocamus locuz: vſq3 adeo ꝙ figure F
diſciplinales non imaginantur: niſi attribuantur eis ſit⁹
⁊ locus. Quia niſi eſſet hoc qd locus non habet eſſe niſi
in corpore cū ſuo eſſe ⁊ ſua ſingularitate ⁊ ſpālitate ⁊ ꝓ-
priꝗs ⁊ differentiꝗs: non eſſent aliqua corpora quoꝝ alia
ex natura ſua mouerent̄ ſurſum: ⁊ alia deorſum. ¶ Iaz
autem tractum inoleuit locus ꝙ imaginatio multitudi-
nis negat eſſe aliquid qd nō ſit in loco. Et affirmat ꝙ lo-
cus eſt res per ſe ſubſiſtēs: ⁊ neceſſe eſt: vt paratus ſit ad
exiſtēdū corpora in eo. ¶ Unde ēt Homerus verſifica Homer⁹.
tor cum voluit dicere verſus in quibus loquebat̄ de or-
dine creature nō vidit aliquid qd poneret ante eſſe loci:
⁊ ideo dixit: ꝙ ꝑmū qd deus creauit loc⁹ eſt: ⁊ poſtea hāc
terram adeo latā. Sed diſſoluere rōnes quas iduxerūt

negantes locu3:poſtponemus vſq3 in horā qua cōprehē demus eſſentiam loci. Ergo notificemus pᵐ eēntiā loci.

¶ Cap. m. VI. In quo enumerantur diuerſitates hoiu3 in ſentiendo de loco ⁊ inducunt̄ rōnes eoꝝ.

A Nomen loci vulgus accipit duobus modis. Alij.n.intelligunt locu3 id in quo res ſita eſt:q poſtea non diſtinguūt an locus ſit corpus qḋ eſt inferiꝰ:an ſuperficies ſuperioꝛ corporis inferioris. Alij vero de vulgo quaſi animaduertentes putant ꝙ locus eſt ſola ſupficies ſuperioꝛ corporis inferioris ſine alijs. Alij aūt intelligunt locū eſſe rem continentē aliā:ſicut lagenā vinu3: ⁊ domū homines:⁊ omnino id in quocūq3 res eſt:q̄uis nō reſideat in eo:⁊ hoc eſt vſitatius apḋ eos: q̄uis illud nō ſatis intelligāt:q2 maioꝛ pars eoꝝ affirmat ꝙ ſagitta locu3 penetrat.⁊ celū ⁊ terra q̄tū ad eos qui intelligūt formam mundi:ſita ſunt in loco:q̄uis nulli imitantur. S3 ſapientioꝛes deprehenderunt:ꝙ id cui attribuit̄ hoc nomen loci ſm intentionem ſcōa3 habet has ꝓprietates.ſ. vt ſit id in quo eſt res:⁊ a quo diſcedit per motū.⁊ quod nō capit aliud cū illa:⁊ recipit ea que mouentur ad ſe: q̄ poſtea proceſſerunt paulatim quouſq3 putauerunt ꝙ locus eſt ꝯtinens:cū locatū dicit̄ eſſe in eo. Deinde poſtq̄ voluerunt ſcire eſſentiam huius rei ⁊ eſſe: quaſi diſtixerunt in cordibus ſuis dicentes:ꝙ quicqd eſt ꝓpriū vniꝰ rei:ꝙ non eſt alterius:neceſſe eſt:vt aut ſit de eſſentia eiꝰ aut ext̄ eſſentiā eius:ſi aūt fuerit de eēntia eiꝰ.aut erit materia:aut forma eius. Si aūt fuerit extra eſſentia eius: ⁊ fuerit ei par ⁊ appropriet̄ ei:tunc aut eſt terminus.i.ſupficies que applicat̄ ei:⁊ circūſcribit illud tm̄: ⁊ non aliud: aut eſt circūſcriptū ⁊ circūſcribens qḋlib3 eoꝝ: aut ē ſpacium qḋ adequat̄ dimenſiōibus eius ⁊ circūſcribit illḋ: nec permittit occupari ab alio q̄diu eſt in illo. Alij vero putauerunt ꝙ locus eſt yle:quomodo.n.nō:cū yle ſit receptibilis viciſſitudinis. Alij aūt putauerunt locum eſſe ſpacia dicentes:ꝙ inter extremitates vaſis continentis ſunt ſpacia infinita permanentia: ⁊ viciſſitudinant̄ i eis corpora ꝯtenta in vaſe:q2 proceſſit res vſq3 adeo.vt diceretur hec eſſe opinio cōis.

B ¶ Sed q2 naturalis eſt ei rō: ideo omnes iudicant:ꝙ aqua que eſt inter terminos vaſis:cum ipſa remouet̄ ⁊ ſeparatur:recipitur aer in eode3 ſpacio. Quia ratiocinati ſunt iſti etiam multis modis rationum cōtra eos qui tenent ſnia3 de ſuperficiebus dicētes. Q2 ſi locus eſſet ſuperficies rei:tunc motus eēt diſcedere ab vna ſuperficie ⁊ ire ad aliam. Tūc g̃ volatile qḋ eſt exiſtens in aere ⁊ lapis qui exiſtit in aqua:cū aer ⁊ aq̄ ꝑmutāt̄ circa ea:⁊ volatile:⁊ lapis mutant̄ de ſupficie ad ſupficiē: debent localr̄ eē mutata:q2 hic quē vocatis locum:iam permutatus eſt circa ea. Si autē fuerint qeta:i quo loco ſunt quieta: Quia quieti ḋbitū eſt:vt ꝑmaneat in ſuo loco aliquo tempoꝛe.⁊ de qeto vera eſt hec dictio: Ergo quādo quidē non comitatur ea ipa ſuperficies:qd eſt qḋ comitatur ea:niſi ſpaciū quo circūſcribunt̄:quod nec auferr̄:nec mutat̄.ſed ſemper eſt vnū ⁊ idē.

¶ Dixerunt etiam ꝙ ad res ſimplices non ducit nos niſi reſolutio ⁊ intellectus abſtrahendi ⁊ diſiūgendi vnūq̄dq3 eorum que ſimul cōiuncta ſunt:⁊ poſt abſtractionē ſingulorꝝ:id qḋ remanet in intellectu:ipſu3 eſt ſimplex qḋ habet eſſe in ſe:q̄uis per ſe ſolum non habeat exiſtere. Et ꝓpter hoc cognoſcimus mām ⁊ forma3 ⁊ ſimplicia que ſunt vnū in rebus compoſitis.ſicut cū putauerimꝰ aquā ⁊ cetera corpora remota non exiſtentia in vaſe:ſeqt̄ hoc: vt ſpaciū ſit ſtabile hn̄s eſſe inter eius extremitates. Ergo ⁊ hoc etia3 habet eſſe:qn̄ illa habuerint eſſe cum illo.

C ¶ Dixerunt ēt:q2 hoc ꝙ corpus eſt in loco:non hab3 ex ſuis ſuperficiebus:ſed ex ſua ſpiſſitudie ⁊ ſua q̄titate:vn̄ neceſſariū eſt:vt id in quo eſt cū ſua corpoꝛeitate: ſit eq̄le ei. Ergo erit hoc ſpaciū locus:q2 locus ḋbet eſſe eq̄lis locato.⁊ locatū eſt corpus qḋ habet tres dimenſiōes:ergo locus eſt habens tres dimenſiones.

¶ Dixerūt etia3 ꝙ locus debet eſſe res que non permutet̄ vnq̄3:nec remoueatur vllo modo. Sed fines continentis aliquādo mutantur aliquo mō:aliquādo remouent̄.

¶ Dixerūt ēt ꝙ homines dicunt locū aliqn̄ eſſe vacuū:aliquādo eſſe plenu3:⁊ non dant ꝙ ſuperficies aliquādo eſt vacua: aliqn̄ plena.

¶ Dixerunt etiā ꝙ tenere hanc ſniam de ſpacijs: ponit ꝙ vnūq̄dq3 corpus eſt in loco:ſnia autem eoꝝ que eſt de ſuperficie cōtinente affirmat ꝙ aliqḋ corpoꝝ non eſt in loco.

¶ Dixerunt etiā ꝙ ignis cuius motus eſt ſurſum:⁊ terra cuius motus eſt deoꝛſu3: querunt locū totaliter:⁊ incōueniens eſt:vt querant extremitatē corpoꝛis qḋ eſt ſurſum aut deoꝛſu3: q2 impoſſibile eſt:vt corpus totaliter ſuperficiē tangat.ergo querit gradū oꝛdinis in ſpacio. He ſunt rationes doctoꝝ de ſpacio abſoluto:ſed doctoꝝ huius ſpacij ſunt due ſententie. Quidam.n.eoꝝ nō conſentiunt:vt hoc ſpaciū remaneat vnq̄3 vacuū ſine implēte:ſed affirmant ꝙ nūq̄3 ſeparatur ab occupante: niſi ſuperueniat aliud occupans. Et quida3 eoꝝ non ſentiūt ita:ſed ita ꝙ poſſibile eſt:vt hoc ſpaciu3 aliquādo ſit plenum:aliquādo vero vacuū:⁊ iſti ſunt doctoꝛes ſententie de inani.

D ¶ S3 ex his qui ſunt doctoꝛes ſnie de inani qdam ſunt qui putant:ꝙ hoc vacuū non eſt ſpacium: ſed eſt non res:quaſi non ſit res niſi corpus.

¶ Primū autē propter qḋ viſum fuit eis tenere ſniam de inani: fuit h̄.ſ. aer. Quia opinio prima vulgaris hec eſt.ꝙ id qḋ non eſt corpus:nec eſt in corpoꝛe:illud non eſt. Poſtea eoꝝ pria opinio de eſſe corpus hec fuit:ꝙ nō ſunt corpora:niſi tm̄ viſibilia:⁊ qḋ non ſentit̄ viſu putatur non eſſe corpꝰ:vn̄ iudicant ꝙ non eſt aliquid.

¶ Ideo iudicāt de eſſe aeris: ꝙ nō eſt aliquid:ſed nihil. Q2 foꝛtaſſis vas in quo ē aer non putatur ſm primā ſniam:ꝙ ſit in eo aliqd:ſed putatur ꝙ ſint ibi ſpacia vacua. S3 primꝰ ad hoc icitauit eos per hoc ꝙ oſtendit eis vtres inflatos qui reſiſtunt tangēti:⁊ per tactum docuit eos aerē eſſe corpus: ſicut cetera corpoꝛa:inq̄tum corpus eſt.⁊ ex his qui hoc viderūt qdam cōuerſi ſunt:vt nō tenerent amplius ſniam ꝙ inane ſit h̄ aliquid:q2 hoc qḋ putabatur eſſe inane.ſ.aer:viſum eſt eis plenum.

E ¶ Fuerunt aūt alij qui cōceſſerūt: ꝙ aer non eſt inanis:ſed plenus:ſed cōmixtus cū inani:⁊ nō ſeparatus ab inani. Inuenerunt etenim ratiōes ⁊ argumentationes ex quibus cōcluſerunt:ꝙ inane eſt.⁊ rōnes eoꝝ de hoc ſunt he.

¶ Dixerunt.n.nōne vides quomodo corpora diſſoluuntur ⁊ cōſtringunt̄ nihilo intrante aut exeunte. vnde diſperſio eſt elongatio partiū a ſe taliter:vt remaneant inter illas loca vacua. Et cōſtrictio vl̄ denſatio eſt reditus illaꝝ partiū per illud inane diſpſu3. Et dixerunt:nos videmus vas plenū cinere: cum quo tm̄ tātum colligit̄ in eo ḋ aqua:q̄tū ſolum impleret illḋ. Dixerunt etiam ꝙ cū lagena impletur vino. Deide ſi ponatur illud vinu3 in vtre:⁊ vtrūq3 poſtea in lagena:lagena cōtinebit vinū ⁊ vtrem ſimul:⁊ niſi ꝓpter hoc ꝙ in vino eſt inane iuxta capacitatē vtris:impoſſibile eſſet vinum ⁊ vtrē ſimul capi in lagena quā ſolū implebat priꝰ vinū.

¶ Dixerunt ēt ꝙ vegetabile non vegetatur niſi ꝓpter aliquid qḋ diffunditur aliqd in pleno ſed inani. Quida3 aūt eoꝝ poſuerunt hanc rationem generalē dicentes:ꝙ neceſſe eſt:vt mobile moueatur:aut per inane.aut ꝑ plenum. Sed ſi mouetur per plenū plenū itrat in plenū: reſtat ergo vt moueatur per inane.

¶ Quidam aūt eoru3 conati ſunt probare hoc per harūdinē per quā cū aqua F

ſugatur:mox aqua ſequit᷑ ⁊ ſubītrat que ſi plena eēt aliquid non colligeret qđ in eam ingredi poſſʒ. ❡Dixerūt ēt ꝙ mobile qñ moueť:neċe ē:vt aut ipellat plenū ⁊ moueat illđ:aut vt penetret illđ.Sʒ penetraṙ nō pt.❡Reſtat ergo vt impellat ⁊ moueat illud:⁊ ſilr faciet id quod impellitur.inq̄tū mouetur.ſequitur ergo vt cū aliquod mobile motū fuerit:moueatur totus mūdus:⁊ cū aliqđ mobile motum fuerit motu vehementi:ſequit᷑ vt totus mundus vacillet fortiter ad inſtar prioris motus vehementis.ſed hoc qđ dixerunt locū eſſe id in quo res ſita ē accipiunt a vulgo:qđ appellat ſedes ſuas loca ſua:⁊ nos non curamus ſi huiuſmodi appellanť loca.Non eni opꝰ eſt nunc certificare hunc locū in quo locatū eſt.Sed ꝙ dixerunt locū eſſe ꝯtinens ⁊ equale:eſt neceſſariū omni mobili quocūq₃ modo fuerit:ꝙuis nō initatur ſup eū. Sed qui dixerunt ꝙ locus eſt ſuperficies quocūq₃ modo fuerit:dixerunt ꝙ ſicut ſuperficies vrcei eſt locus aq̄: ſilr ſuperficies aque eſt locus vrcei.Quia ſuperficies aq̄ eſt ſupficies que tangit totā ſuperficieʒ alterius rei que cōiungitur ſibi.❡Et dixerunt ꝙ firmamentū eſt mobile:ſed oē mobile locum habet:ergo ⁊ firmamentuʒ habet locum.ſed non eſt ſuperficies alicuius circūſcribentis que illum contineat.locus aūt eius eſt exterior ſupficies celi:qđ ſub ipſo eſt.Ergo nō eſt ois locus ſuperficies circūſcribentis continens.ſed eoꝝ qui dixerunt:ꝙ locꝰ eſt ſuperficies cōtinens:poſtea nominabimus ſniam:⁊ certificabimus eam:prius aūt debemus deſtruere has ſnias:⁊ perſequi eos:⁊ ďtegere fallacias que ſunt in argumentationibus eorum.

❡Caplm. VII.de deſtructione ſententie eius qui putauit ꝙ locus eſt materia aut forma: aut quelibet ſuperficies contingens aliam aut ſpacium.

A SEd declaratio deſtructiōis ſententie eius q vidit ꝙ yle aut forma eſt locus: hec eſt.vt ſciať ꝙ locus eſt a quo diſceditur vl acceditur per motū.Ad yle aūt vel ad formā non eſt motꝰ vllo modo:⁊ qcqd generať:quādo generatur mutat locum ſuum nālē:ſicut aqua cum fit aer.ſed nō mutat materiam ſuam nālē.❡In pncipio autē generationis res prius eſt in loco q̄ in forma ſua.Et diciť ꝙ ligna fiunt lectus.⁊ diciť ꝙ ex aqua fit vapor:⁊ ex ſpmate homo:⁊ nō diciť ꝙ locus fiat aliqđ corpus:nec ex loco fiat corpus. ❡Illos aūt qui dixerunt ꝙ locus eſt quelibʒ ſupficies contingens aliā ſuperficiē:ſiue ſit ꝯtenta ſiue continens: ꝯſequitur vt ponant vnū corpus in duobus locis.Seq̄ť enim ex eoꝝ ſententia:vt vrceus habeat duo loca:locuʒ .ſ.qui eſt ſuperficies aque que eſt in eo:⁊ locū.ſ.ſupficieʒ aeris qui circūdat eum.ſed iam cognitū eſt ꝙ vnū corpꝰ non poteſt eſſe ſimul in duobus locis:⁊ vnū locatuʒ non habet niſi vnū locum:⁊ non cōpulit eos h̄ dicere:niſi q₂ ignari fuerunt motus celi:⁊ putauerunt eū eſſe localem. Et adinuenerunt ꝙ vltimū corpus non eſt in loco q̄ circūſcribať mobile:⁊ ꝙ eſt exterius motu locali.ſʒ poſtq̄ cognita fuerit intentio noſtra de motu ſituali:liberabun
B tur ab hac coactōe ⁊ euadent hanc neceſſitatē.❡Sʒ ex his qui dixerunt ꝙ locus eſt ſpaciū exiſtēs inter extremitates cōprehendentis ⁊ cōprehenſi:illi qui dicunt eē impoſſibile:vt hoc ſpaciū ſit vacuū a locato:conuincunť ꝑ hoc ꝙ neceſſe eſt:vt hoc ſpaciū:aut habeat eſſe cū corpore contento vel occupante:vel non habeat eſſe.Si autē non habuerit eſſe:tunc non erit locus locato exiſtēte in loco.Quia locatū eſt h̄ corpus cōtentū:⁊ locus eſt h̄ ſpacium qđ non habet eſſe cū hac occupatione corporis cōtenti aliud nūero.⁊ tunc diſcretū eſt ab illo recipiens proprietates:⁊ accidentia que ſunt alia nūero ab his cōſimilibus eoꝝ que ſunt corporis contenti:aut vt non ſit aliđ ab illo:ſed ſi vniatur cū eo:⁊ fiat idem ipſum.Si aūt fuerit aliud ab illo:tunc eſt ibi vnū ſpaciū iter extremitates continentis qđ eſt locus:⁊ aliđ ēt in locali qđ eſt iter extrema continentis aliud numero ab illo.ſed intellectus noſtre dictionis de ſpacio ſingulari qđ eſt inter hec duo: hic eſt.ſ.ꝙ hec res continua que recipit inter ea hāc deſtructionē:ſit vna ſingularis.Quicqd ergo ē iter hāc extremitatē ⁊ illā:eſt hoc ſpaciuʒ qđ eſt inter duo extrema terminata:ergo ſine dubio eſt vnū indiuiduū nō aliud ⁊ aliud.Ergo quicqd eſt inter hanc extremitatē ⁊ illaʒ eſt ſpaciū vnū ſingulare:non ſpaciū ⁊ ſpaciū.Et quādo qdē hoc ſic eſt:non erit inter hoc extremū ⁊ illud:ſpaciū corpori vnū ⁊ aliud.ſed ſpaciū corpis qđ eſt in corpe hʒ eſſe. ergo illud aliud ſpaciuʒ non habet eſſe preter hoc.Si āt idem ipſum fuerit:tunc nō eſt ibi ſpaciū preter hoc.Silr cum acceſſerit aliud corpus.nō erit ibi aliud ſpaciū:niſi qđ habebat primū corpus:ergo non habebit eē vllo modo inter extrema continentis ſpaciū qđ ſit aliđ a ſpacio contenti.ſed non eſt poſſibile apđ eos:vt ſit vacuū aliqd a locato.Ergo ſpaciū nō habet eſſe ſolum:niſi cū conſequutione inconuenientiū.v.g.ſicut ſi putares remanere ipſum corpus cōtinens non cōtingens extremitates inferiores:alias cū alys nullo corpore coexiſtēte in eo:⁊ hoc eſt tāq̄ ſi diceretur.ꝙ cōputauerimus quinq₃ diuiſa in duas equales partes:erunt tunc augmētate ſuper imparem adiectionē vnius.❡Sed poſtq̄ hoc qđ ſeq̄ť repu C
tatur inconueniens:non oportet vt illa duo ſpacia habeant certitudinē eēndi.Quomodo.n.eſt poſſibile:vt ſint duo ſpacia ſimul:cū cōſtet ꝙ omnia duo ſpacia pla ſunt q̄ vnū ſpaciū:q₂ ſunt duo ēt ꝯiuncta nō reſpectu alteriꝰ. ⁊ omnis adiunctio ſpacy ⁊ ſpacy:maior eſt q̄ vniꝰ.Maius enim eſt id cū additur ſuper menſurā alterius aliqd preter illaʒ:⁊ maius in q̄titate eſt:ſicut plus in numero: ⁊ qđ eſt pluriū menſuraꝝ inter menſuras:illud eſt maiꝰ: ergo cum ſpaciū intrauerit intra ſpaciū:ſi id qđ intrat annihilatur.tunc ſpacium qđ habet eſſe intrat in annihilatum.Si autē permanſerit id ⁊ qđ intrat in illud coniuncta:⁊ duo cōiuncta maiora ſunt q̄ vnūqđq₃ eorum:tunc duo ſpacia erūt maiora q̄ vnuʒ.Sed nō ita ſe habʒ res. q₂ adiunctum qđ eſt inter duo extrema ipſum eſt menſura vniuſcuiuſq₃ illoꝝ:⁊ tunc adiunctum nō eſt maiꝰ vno. Poteſt aūt aliquis hic iterrogare de linea duplicata:ſic vt vna medietas iungať aly medietati:⁊ fiant due linee ꝙ ex duplicatione lōgitudinis eaꝝ non additur alicui latitudini alicuius eaꝝ.ſed hoc falſum eſt:q₂ neceſſe eſt:vt aut vnaqueq₃ medietas ſepareť ab alia in ſitu:⁊ cōiunctio vtrarūq₃ linearum faciat aliam dimenſioneʒ maiorem q̄ ſit dimenſio vnius eaꝝ.Sed ſi nō fuerit in rectitudinem duplicatio vnius:dimenſio non erit receptibil coniunctionis:ſed ſeparabitur dimenſio a dimenſione. aut vt fiat vnum:⁊ ſi poſſibile eſt hoc:tunc non erūt due linee:ſed vna.❡Sed hoc ꝙ corpora prohibētur ingre D
di vnum in aliud:non ꝓhibet hoc corpus intrare in illđ collectio totius que eſt in corpore.ſ.tam formaꝝ q̄ qualitatum ⁊ alioꝝ huiuſmodi.Quia hec ſiue ſint ſiue non ſint:dum corpus habuerit eſſe:ingreſſio vnius in aliđ ſp erit prohibita.Nec yle eſt qđ prohibʒ intrare in yle aliā numero.quia cū dixerimus ꝙ yle prohibetur intrare in aliam yle:aut dicimus hoc ad modum negandi:ſicut dicimus ꝙ vox non videt ſe:aut cuʒ dicimus ꝙ anime nō accidit motus:quoniam non ſoleat vnq̄ de duabus materys dici:ꝙ poſſibile ſit alteram in alteraʒ ingredi:aut non ex hoc intellectu:ſed potius ex intellectu oppoſitio

nis qui eſt oppoſitus ingreſſioni oppoſitiõe propria. In
tellectus eniꝫ ingreſſiõis hic eſt: ꝙ cũ quãlibet vnã dua-
ruꝫ reꝝ in ſe intrantiũ aſſumpſeris: aliquid de altera: ha
bebit eſſe in ſitu cũ alia: qꝛ non ſeparat̃ vna illaꝝ in ſitu
ab alia. Similr̃ qð eſt oppoſitum huic hoc eſt: vt eẽntia
huius ſit ſeparata in ſitu ab eẽntia illius: ⁊ partes huius
ſint ſepãte a partibꝰ illius: vnde ſi dixerint ꝙ mã ꝓhibe
tur ad ingreſſionẽ ex intellectu negãdi qui eſt pͥma intẽ-
tio: nõ eſt nũc nobis ſermo de hoc. Sit aũt nunc ꝯceſſum
hoc: qꝛ yle in ſe hꝰ eſt. Noſter aũt ſermo eſt de intẽtione
ſecũda: ⁊ hic ſenſus ſecũdus nõ intelligit̃ in yle: niſi cum
attribuitur ei ſitus: hoc aũt non fit ſic: niſi per accñs. ſcꝫ
ꝓpter cauſaꝫ dimẽſiõis que accidit ei ꝓpter quã ſit apta
E ad ſeparandũ ⁊ diuidẽdũ. ¶ Qꝛ aptitudo. yle. ſ. vt dica-
tur de ea oppoſitio hec que eſt ingredi ⁊ nõ ingredi: qð ẽ
oppoſitũ illi. Res eſt que accidit ei ex parte dimẽſionis
que dimẽſio eſt cauſa ꝓpter quã accidit ei oppoſitio: ⁊ i-
primit̃ in ea. Et ipſa eſt cã ꝓpter quã yle non ingredit̃ in
yle. Sed ſi dimẽſioni hoc eẽt poſſibile: ⁊ in ſola nã yle nõ
eſſet alia ꝓhibitio oppoſita huic ingreſſioni. Non tamen
prohiberet̃ yle ab hac ingreſſiõe. Unde qñ̃o eſt poſſibi-
le vt hec yle in qua eſt dimẽſio ꝓhibeat̃ ab hoc ꝓpter ſe:
⁊ nõ ꝓpter ꝓhibitionẽ dimenſionis corporalis que pro-
hibet vt eſſentia eius nõ recipiat aliam dimẽſionẽ corpo
ralem: qꝛ non eſt yle hꝰ: vt nõ recipiat nãm dimenſionis
⁊ retineat: nec etiam vt non recipiat nãm dimenſionis ⁊
augmẽtuꝫ. Naꝫ ꝙ recipiat: hoc declarabit tibi vel igreſ-
ſio vel infuſio: cuꝫ ea certificauerimus ⁊ notificauerimꝰ.
Ergo ſi dimẽſio non ꝓhibetur recipere aliam dimenſio-
nem in ſe: ⁊ yle apta eſt ad ſuſcipiendũ dimẽſionẽ: ⁊ in nã
ſua q̃ ẽ yle nõ ẽ vt ſeorſuꝫ accipiat̃ ſola q̃ſi oppͣ iſuſiõi: tc̃
dꝫ vt iſuſio vniꝰ corpis i aliḋ ſit poſſis. qꝛ oẽ ꝯpoͫ ex duo-
bꝰ: nõ ẽ niſi ipa ꝯiũcta: niſi accidat ibi alteratio ⁊ paſſio q̃
ſit forma tertia: ⁊ intellectus tertius ab illis: ⁊ iudiciũ de
vnoquoqꝫ illoꝝ: idem eſt qð de compoſito. Cuꝫ aũt non
prohibuerit illud vnũquodqꝫ illoꝝ: nec prohibebit com
poſituꝫ. Sed totalitas corporis ꝓhibet infundi aliḋ cor-
pus in ſe. ergo veꝝ eſt qð in ſuis partibꝰ habet̃ qð hoc ꝓ-
hibet. Et qꝛ non ſunt oẽs non prohibentes: yle aũt nõ eſt
cauſa prohibẽs hoc: nec eſt illa ꝓhibitio ex actione eius
F propria aut paſſiõe ꝓpria. ¶ Reſtat ergo ꝙ nã dimen-
ſionis nõ patiatur infundi. Sꝫ ſi ex hoc debꝫ vt yle ifor-
mata dimẽſione nõ infundat̃ in aliã dimenſionẽ. tũc im-
poſſibile eſt: vt corpus infundat̃ in dimenſionẽ vllo mõ.
¶ Iteꝫ locatuꝫ qð eſt in vaſe ⁊ implet illud. neceſſe ẽ vt
materia eius ⁊ yle: aut ifundat̃ in illud ſpaciũ infinitum:
aut non. Si aũt ſeorſum eſt: ⁊ non intrat in illud: corpus
quod habet illaꝫ yle nõ intrauit in illud vas: nec imple-
uit illud: qꝛ ſpaciũ infinitũ ſolum eſt per ſe exiſtens: ⁊ nõ
eſt adiunctũ materie vel corpori qð intret in illud. Quia
corporis qð intrat in illud: nõ eſt eẽntia vacua a ſua ma-
teria: ſed ſi illud ſpaciũ penetrauerit eſſentiaꝫ materie cũ
dimẽſione que eſt in materia continget hoc ꝙ in mã iaꝫ
penetrauerint due dimẽſiones equales conuenientes in
G natura. ¶ Sꝫ iaꝫ notũ eſt ꝙ res ꝯuenientes in nã q̃ non
ſpecificatur differentijs ſubſtãtialibꝰ: non multiplicant̃
ex eſſe: ſed ex materijs ſuſtinẽtibus: vnde cũ materia eo-
rũ fuerit vna: nõ multiplicant̃ vllo modo: vnde nõ ſunt
due dimenſiones. Si autẽ poſuerimus ꝙ dimẽſio mul-
tiplicatur in materia: cum ſint in ea due dimenſiones: ⁊
ꝙ hoc ſit ex proprietate dimẽſionali: ⁊ ꝙ hoc habet ma-
teria ex hoc ꝙ vna dimẽſio penetrat illam: ⁊ qꝛ habꝫ ſuã
proprietatem per quã alia dimenſio penetrat illam: nos
tamen non inuenimus in materia: niſi vnum modũ con-
tinuitatis: ⁊ vnũ modũ diuiſionis: ita ꝙ ſi dimẽſio fuerit
in ea vna tantũ: forma erit eadeꝫ. Hoc eſt autem qð dici-
mus ad deſtruẽdũ eẽ hꝰ ſpacij ifiniti. Iã aũt dixerũt ad
deſtructiõeꝫ eiꝰ qðdã cõpoſitũ ſup h̃: ſcꝫ ꝙ ipoſſe ẽ vt ſpa
cia habeãt eẽ i ſpacijs ſine fine. Et nos vſqꝫ mõ ñ potui-
mus h̃ intelligere nec certificare: ⁊ tñ debemꝰ adherere
eis. Sꝫ i ſequẽtibꝰ aut nos dicemus h̃: aut alius ꝓ nobis.

¶ Caͫ. VIII. De ꝯuicẽdis illis q tenent ſniaꝫ de inani.

PRimum qð debemus eis oſtẽdere h̃ A
eſt. ſ. ꝙ inane nõ eſt nihil ab-
ſolute: ſicut putant multi ex illis. Et ſi inane
omnino nihil eſſet: non eẽt hic contentio vlla
inter nos ⁊ illos. Ergo ſit inane aliqd qð ha-
beat eſſe: ⁊ ꝯcedamus eis hoc. Et ꝓprietates quas attri-
buunt inani: probant ꝙ inane hꝫ eſſe: ⁊ ꝙ eſt quantitas:
⁊ ꝙ eſt ſuba: ⁊ hꝫ potẽtiã efficientẽ. Impoſſibile eſt eteñ
vt nihil ſit qð eſt inter duo magis ⁊ minus. Inane autẽ
aliquãdo eſt inter duo corpora magis ⁊ minus. Et inane
qð menſurat̃ inter celũ ⁊ terram maius eſt: q̃ꝫ qð menſu
rat̃ inter duas ciuitates in terra. Et eſt iter illa aliqua cõ-
paratio: ⁊ vnũquodqꝫ eoꝝ inuenit̃ habere mẽſuraꝫ. Erit
ergo vnũ inane mille cubitoꝝ: ⁊ aliud decem cubitoruꝫ:
⁊ vnum inane terminabit̃ pleno: ⁊ aliud feret in infini-
tuꝫ. Et impoſſibile eſt vt he omnes diſpõnes dicant̃ eſſe
eius qð omnino nihil eſt abſolute. Sꝫ qꝛ recipit has oẽs
ꝓprietates: ⁊ he ꝓprietates eẽntialiter ſunt q̃titatis: qua
mediãte ſunt etiã alioꝝ ab illa: tunc neceſſe eſt vt inane
recipiat has ꝓprietates aut eſſentialiter aut accidentali-
ter. Si aũt receperit eſſentialr̃ eſt q̃titas. ſi vero acciden
taliter eſt res que hꝫ q̃titatem: aut accidẽs hñs q̃titatẽ:
aut ſubſtãtia habẽs q̃titatem: ſed accidẽs non poteſt ha
bere quantitatẽ: niſi qꝛ hꝫ eſſe in ſubiecto habenti quan-
titateꝫ. Seqtur ergo vt inane ſemꝑ ſit coniũctũ ſubſtan-
tie habẽti q̃titatem. Hoc aũt nõ erit niſi quantitas con
tinua receptibilis diuiſionis in tribꝰ dimenſionibꝰ. Ergo
ſi vnaqueqꝫ ſubaꝝ aut q̃titatũ habuerit eẽ i eẽntia ina-
nis: ⁊ oĩs ſuba q̃ ẽ hꝰ ẽ corpꝰ: g̃ inane ẽ corpꝰ. ¶ Si ãt fue B
rint extriſecꝰ ei adiũcta: ⁊ ñ ꝯſtituẽtia ipꝫ: tũc erit illḋ acci
dẽs i corpe. Accñs ãt qð ẽ i corpe. ñ recipit itra ſe corpꝰ. g̃
nõ recipit corpꝰ inane. Si ãt recipit eẽntialr̃: ſine dubio ẽ
q̃titas eẽntialr̃. Et nãle ẽ q̃titati q̃ ẽ q̃titas eẽntialr̃ ⁊ q̃
diſtẽdit̃ tribꝰ dimẽſiõibꝰ vt iformet̃ ꝑ eã mã: ⁊ vt ſit cõti
nẽs: ⁊ affectio corpis ſẽſibil'. Si ãt ñ iformat̃ ꝑ eaꝫ mã: h̃
nõ hꝫ ex h̃ ꝙ ẽ q̃titas: ſꝫ ex eo ꝙ ſibi accidit. Et h̃ accñs
nece ẽ vt aut ſoleat eẽ ñ i ſubo: aut ñ ſoleat. Si ãt ſolet eẽ
nõ i ſubto: ⁊ iã ꝯiũctũ ẽ cũ ſpacio: tc̃ h̃ ſpaciũ nece ẽ vt ſit
ꝯiũctũ rei exñti ñ i ſubto ꝓter illḋ: ⁊ id cui adiũgit̃ ſpaciũ
⁊ exiſtit i eo exñti ꝑ ſe ẽ ſubꝫ i q̃ exiſtit ſpaͫ iane. Et ſubm
ſpacij ⁊ ñ alioꝝ ẽ ꝑ ſe ñ i ſbo: ⁊ adiũgit̃ ei ſpaͫ ⁊ ꝑfic̃ illḋ.
Si ãt ñ ſolet eẽ ñ i ſubo: ñ hẽbit eẽ cũ eo qð ẽ ſecũ niſi in
ſubo. g̃ qñ̃o erit ſpaͫ ꝑ illḋ exñs ñ i ſubo: cũ ipꝫ ñ poſſit eẽ
ſine ſubo. Si ãt dixerit ꝙ ſubꝫ eiꝰ ſpaciũ ẽ. qð quũ ẽ i ſuo
ſubo: fac̃ vt ſubꝫ ſuũ ñ ſit i ſubo. Intell's hꝰ dictiõis erit: ꝙ
id qð ñ hꝫ exñas ꝑ ſe: cũ accidit ei qð ñ exiſtit ꝑ ſe: ſꝫ i ſubo
fac̃ illḋ exiſter̃ ꝑ ſe: ñ i ſubo. Et tc̃ erũt aliq̃ q̃ ſt̃ ex nã ſua
accña: ⁊ accit eis: vt fiãt ſube. Et erit ſbalitas aliqd qð ac
cidit aliqbꝰ naturis. Sꝫ hꝰ mãlͫ ẽ icõueniẽs: ⁊ ꝓpe i phĩa
pͣ: ⁊ oĩo ſpaͫ qð inuit̃ receptilc vtriuſqꝫ rei: ẽ nã vna i nuõ:
⁊ ñ ꝯtinet̃ ipa niſi ſub vno gñe. g̃ erit ipa nã aut ens: cꝰ eẽ
ẽ i ſubo: aut ens cꝰ eẽ ñ ẽ i ſubo ¶ Itẽ ſi aliqñ ipm fuerit C
ſuba: ⁊ aliqñ fuerit ñ ſuba. qñ fit ñ ſuba iã oĩo ꝺſtructa ẽ i
eo ipiꝰ eẽnͣ itãtũ ꝙ receſſit a gñe gñãlimo qð ẽ ſubalitas:
⁊ tc̃ ſine dubio ẽ ꝺſtructa. qꝛ adhuc ẽt ſi ſua ſpẽs ꝓuaret̃: ⁊
ñ genꝰ eiꝰ gñãliͫ: ñ tñ remãeret eiꝰ ſuba: q̃to magl nc̃: cũ
ꝓuat̃ eiꝰ genꝰ gñãliſſiͫ. Uides ꝙ ꝑt remãere eiꝰ ſpẽs: vñ
eſt ſuba. Si autẽ fuerit hec intentio accidens inſeparabi-
le: tunc neceſſe eſt: vt aut non ſeparet̃ ab inani eo ꝙ ina-
ne ẽ ſpaciũ diſtẽſuꝫ tribꝰ dimẽſiõibꝰ: ⁊ tũc nõ ſepabit̃ ab

di ſpacio:ꝛ ſic oē ſpaciū erit expers mãe.ꝙ ē icōueniens: aut nō ſepareť iō ꝙ ſeqť illō poſtq̃ ē ſpaciū diſtēſū dimēſioib⁹.Ergo eadē dictio erit de ħ ꝙ de ſupiori:ꝛ erit ħ ifinitū.Et ħ ↄſecutio nō ē ſic ↄſecutio itellcūs differētialis ad itellcm̄ gnālē:qꝛ nã ſpacij cū fuerit diuiſibilis trib⁹ dimēſioib⁹:tūc erit nã ſpãlis menſure vel q̃titatis:ſicͤ ē nã linee:ꝛ ſic ē nã ſupficiei.qꝛ dr̄ia iter nãm gnālē ꝛ qđ ↄſequiť ex accn̄tib⁹:ꝛ iter gnālē:ꝛ qđ ↄſeqť ex dr̄ntys.ħ ē: ꝙ nã gnālis diuidiť p dr̄ias q̃ ↄſequunť nãȝ ſm ꝙ ē nã.
D ¶ Sȝ et ſi nō ↄſequunť:itellcūs tñ pcipit ꝙ debeãt ↄſequi:ꝛ imaginať ea:ꝛ ſic poſſunt apđ eū.Jlla hn̄e eē ꝛ oīno dr̄ia ei⁹ eſt id ex quo eſt:qꝛ quū dr̄ ſpaciū abſolutuȝ.ſ.qđ recipit diuiſionē vndiq̄ abſq̄ đſignatiōe alicui⁹.Dr̄ia q̃ ↄſequiť ħ ē.ſ.q̄ ē in vna pte:aut in duab⁹:aut i oīb⁹ptib⁹. Et ħ dr̄ia q̃ iformat ꝙ itelligiť de ſpacio:ꝛ fač illō hr̄i in eē ꝛ itellectu:ꝛ itellcūs eget ea ad itelligēdū illō eē in intellectu pfecto.Sȝ ħ ꝙ ſpaciū aliđ ē qđ ↄiūgiť albedini aut nigredini:ꝛ aliđ ē iſepabile a mã.ꝛ aliđ ē exn̄s abſq̄ mã.Hoc nō diſcernit ſuã ſpãlitatē:nec eget eo ad cognoſcēdū qđ ſit ſpaciū ꝛ ↄſtituēdū.Sȝ ſunt talia q̃ ↄſequunť illō ex ħ ꝙ ē i mã.ꝛ ex ħ ꝙ hȝ eē.Et diſtiguūt ei⁹ eēntiaȝ extriſecus.Nã dr̄ie ſunt qb⁹ↄſtituiť eēntia rei:ſiue hēat eē in idiuiduo.ſiue nō.ꝛ dr̄ie ſūt qb⁹ ſit q̃le eē rei:ſiue res hēat eē vna nūero.ſiue nō.Hui⁹ aūt rei pficiet ſcia i alia doctrina.Sȝ nã ſpacij efficiť ſpaciū i ſuo eē:cū habuerit aliquē modū diuerſitatis ꝛ diſtēſiōis.Et pter ħ erūt accidētia adueniētia illi q̃ nō ſūt ei neceſſaria ad eē ſpaciū.
E ¶ Sȝ poſtq̃ poniť ꝙ hȝ eē iã nō ē opus itellectui apphēdere aliqđ aliđ p qđ hēat eē ei⁹ ſpãlitas.Sicͤ non ē op⁹ poſtq̃ colo2 hȝ eē:aut aīal hȝ eē:vt fiat aliquo mō ſpēs q̃ hēat eē:ꝛ iō nō ē poſſe apud itellectū ſi dr̄ia certa deſtruatur ꝛ ſpēs q̃ remaneat ei portio ſui generis.Sȝ ħ dclarabiť aľs.Et q̃doq̄dē ħ ſic ē.tūc hec diuerſitas q̃ ē iter ſpaciū qđ ē in mã:ꝛ ſpaciuȝ qđ nō ē in mã nō erit diuerſitas dr̄ie ſpecifice:ſȝ dr̄ia accn̄tiū iſepabiliū q̃ ſunt extra cōſtitutionē nãe ſpacij ꝛ ſpecificationē ei⁹.Rex eniȝ q̃ ↄueniunt in nã:nō ē ipoſſe:vt accn̄s vni⁹ attribuať alteri. Sed fortaſſis erit ipoſſe aliquo ,phibēte.ſ.aut tpe:aut cã extrinſeca.Uiđ aūt mihi ꝙ nūc digreſſi ſum⁹ extra tractatuȝ de quo erat nr̄a itētio loq̄:q tractat⁹ ē ſilio2 verbis nãlibus.
F ¶ Dicem⁹ g̃ ꝙ ſi aliqđ ſpaciū fuerit diuiſuȝ a mã:necͤ ē: vt aut ſit finitū:aut nō finitū.Sȝ nã inanis ſȝ oēs q affirmãt ei⁹ eē:eſt ꝙ nō finiať:niſi penes plenū.ſi aūt illō plenū fuerit finituȝ:finieť ēt illō penes inane.Opȝ g̃ vt ſm eos ſit aliqđ ſpaciū ifinitū ħ mō ſicut poſt declarabim⁹. Ergo ipoſſe ē vt ſit inane ſicut dicūt.¶ Jtē ſi inane fuerit:necͤ ē vt plenū itret i illō:aut nō itret.Si aūt plenum itrauerit i illō:necͤ ē:vt ſpaciū inanis aut remaneat in itroitu illi⁹ hn̄s eē:aut deſtruať.Si aūt deſtruiť nō dȝ illud appellari loc⁹:id.ſ.qđ de inani circūdat co2p⁹ qđ ē cōiūctū illi:ꝛ qđ i ipſo ē tãtū.Deſtructū ē.n.iaȝ qđ erat itra illō de ſpacio inanis: ꝙ totū ēt illō nō erit locus:ſȝ extremitas ei⁹ q̃ ē circa locatū.qꝛ ſi totū illō putareť đſtructū preter ħ extremū:tūc locatū eēt in tali:ꝙ ſi moueret diſcederet ab eo:ꝛ relinq̄re illō paratū ad recipiēduȝ aliud co2p⁹ qđ ſibi ſuccederet.¶ Jtē qcqđ eſt pter ħ extremū: morant i eo co2po2a multa:ꝛ loc⁹ rei nō capit cū eo aliđ co2pus.Et pter ħ ſi ħ ſpaciū aliqñ đſtruiť:ꝛ aliqñ hȝ eē: tūc aliqñ ē in potētia.ꝛ aliqñ ē in effectu.Sȝ oē qđ ſic ē: id qđ eſt in po^a ē itellcūs:q ē añ eē illi⁹ in nã recipiēte eē
G eius.¶ Credãt ħ nãles ꝛ teneãt q̃ſi fundamētū poſitū. Ergo erit inane cōpoſitū ex ſpacio ꝛ mã q̃ informať illo ſpacio:ꝛ erit hn̄s ſitū:ꝛ erit demōſtrabile.ꝛ ħ ē co2pus.g̃ inane erit co2p⁹.Si aūt remanet hn̄s eē itroeūte altero: tunc erit ſpaciū qđ itrat in ſpaciū:ꝛ hui⁹ipoſſitatē iaȝ deſtruximus.¶ Jtē dicimus ꝙ impoſſibile eſt vt in inani

ſit motus aut qes.Sed in omni loco eſt mot⁹ ꝛ qes.ergo inane nō eſt locus.Sȝ ꝙ in eo nō eſt mot⁹.ex ħ eſt ꝙ oīs motus.aut eſt violētus aut nãlis:Et dicimus ꝙ in inani nō eſt motus nãlis:qꝛ motus nãlis.aut eſt circularis.aut rectus:q̄re impoſſibile eſt:vt in inani ſit motus circularis:qꝛ inanis nã eſt:vt non finiať nec termineť: niſi fuerit poſt illud co2pus infinitū qđ ,phibeat illud extendi in infinitū.Ergo ponamus co2pus qđ moueať circulariter ſuper rotaȝ que eſt a.b.c.d.ꝛ ſit rota ipa volubilis:ꝛ ſit ei⁹ centruȝ t.ꝛ ponam⁹ extra eã lineã rectã que ſit b.r.infinitaȝ equidiſtãtē a.c.a.aut in inani:aut in pleno:aut i vtroq̄:ꝛ ſit linea t.c.que cōtineat itra centrū ꝛ pūctū c:qđ eſt volubile:quocūq̄ mō volueris circūferre:ꝛ qꝛ linea t.c. eſt perpēdicularis:aut quaſi perpēdicularis ſup d.h.nō verſus ȝ.cū ,ptraxeris a puncto c.in ifinitum:nō ↄcurret cū ȝ.qꝛ ſine dubio pūctuȝ t.hȝ partē que nō ē ad partem h.ȝ.finita quã circūdat vndiq̄ rota a.b.c.d.Sȝ nos non H poſueramus ſic.voluať ergo tūc linea aut lōgitudo q̃ nō concurrit cū h.ȝ.duȝ eſt in ea parte.quouſq̄ cadat ſup lineã a.t.ꝛ dcide pťereat:ꝛ tūc ſine dubio interſecabit h.ȝ. ꝛ qñ fuerit in pte h.ȝ.ꝛ fuerit ppendicularis aut nō ppendicularis ſup a.c.ſi ,ptrahať in ifinitū iterſecabit h.c.ſine dubio in pūcto aliquo h.ȝ.ſed ħ nō eſt vnū pūctum deſignatū:qꝛ potes ponere in linea h.ȝ.pūcta multa ꝛ cōtinuare ea ad centrū t.lineis multis.Et quotiēs cōuenerit linea t.c.ſup aliquã illaȝ poneť in rectitudinem icīſiōis pūcti:vñ ,ptracta eſt illa linea.Et qꝛ rectitudo ē poſt nō rectitudinē:opȝ vt ſit in p̄mo momēto tpis rectitudinis qđ eſt in diſtãtia iter duo tēpora in rectitudinē alicuius pūcti.Sit g̃ pūctuȝ l.ꝛ ponamus pūctū t.ꝛ poſſum⁹ contiuare iter t.r.q.per lineã que eſt t.q.ſed linea t.c.cum in circuiēdo pueuerit quouſq̄ obuiet linee q̃ erit in rectitudine linee q.ſed linea h.ȝ.eſt prio2 pūcto h.ꝛ prio2 momēto h.qđ ē p̄mū pūctū añ rectitudinē linee h.ȝ.ꝛ ħ eſt ipoſſibile.Ergo nō ē mot⁹ circularis in inani qđ poſuerunt.
¶ Jteȝ dicemus ꝙ nec mot⁹ nãlis rectus:qꝛ mot⁹ nãlis I. rectꝭ eſt diſcedere a loco ꝛ ire ad locū.Et opȝ vt id a quo diſcediť ſit diſcretū in nã ſua ab eo ad qđ itur.qꝛ ſi id qđ relinquiť fuerit in oīb⁹ ſuis ,ppꝛietatib⁹ q̃le eſt illud ad qđ itur:fruſtra relinq̄ret nã vnū:ꝛ iret ad aliđ ſile illi:qꝛ nãle relinq̄re:ħ eſt fuga nãlis:ꝛ ipoſſe eſt vt fugiať ab eo ad qđ itur nãliter.Sȝ repetem⁹a p̄n⁹ dicētes ꝙ mot⁹naturalis neceſſe ē:vt aut tēdat ad locū:aut nō tēdat ad locuȝ.Sȝ impoſſibile ē:vt mot⁹nãlis nō tendat ad locū ,ppꝛiū.Si aūt tendit ad locū:neceſſe ē vt locus ille aut habeat eē:aut nō hēat eē.Si aūt nō habuerit eē:ipoſſe ē:vt diſcedať ab eo vel eať ad illū.Si autem habuerit eē:aut erit res itelligibilis:cui⁹ eēntia nō hȝ ſitū.neq̄ ē demōſtrabilis:aut hēbit ſitū:ꝛ erit res đmōſtrabilis. Jmpoſſe eſt aūt:vt ſit res itelligibilis nō hn̄s ſitū:qꝛ ad hoc nihil nō moueť.Reſtat g̃ vt hēat ſitū:qꝛ tūc necͤe ē:vt aut ſit res q̃ nō diuidať pp ħ ꝙ paulati itur ad qeſcēdū i eo.aut vt diuidať.Si ãt diuidiť:tūc aliq̃ ps illi⁹erit magis ,ppa mobili qđ moueť ad illū:ad quã cū mobile pueuerit:ꝛ iã fuerit in parte illa:tunc ps illa eſt locus ad quē tendiť:et qđ remanſit eſt pter illū.¶ Si aūt nōdum fuerit in lo K co ad quē tendit:ſed opȝ preterire illū:tunc illud via ē ei ad locū.non pars loci.Et hoc iudiciū erit ſimilr̄ de eo qđ reſtat poſt illū.Si autē non diuidiť ex hoc:ꝙ ad illū tendiť:tunc neceſſe eſt:vt hoc qđ nō diuidiť:aut nō habeat oīno qđ ex nã ſua impoſſibile eſt poni in ea diuiſio:qꝛ ex nã ſua eſt ꝙ tale nō frangiť ſicut diximus de celo:aut vt ſit res que non diuidiť vllo mō.Si aūt non diuidiť fractiōe.ſed poſitione:tunc eſt co2pus extra inane:ꝛ motus non eſt tantū in ſolo inani abſolute.ſȝ in co2po2e. Et hoc co2pus etiã neceſſe eſt:vt aut ſit tantū alicubi ꝛ nō alibi:

aut nō alicubi tantū. Si aūt fuerit alicubi tantū. tūc aliqua pars inanis diuerſa eſt ab alia per nām: iō ꝙ eſt magis alicubi ꝙ̄ alibi: ſi aūt non eſt potius alicubi tātū tūc: poſſibile eſt tūc vt ab eo diſcedat. Et cū diſceſſerit ab illa parte inanis. neceſſe eſt vt illud corpus ad qđ ponimus moueri: aut moueat̄ ſuo motu nāli ad partē primaꝫ inanis in qua eſt corpus. Aut vt moueat̄ ad aliā parteꝫ in q̄ eſt corpus. Sꝫ non mouet̄ ad primā parteꝫ. aliogn motꝰ eius ad illā partē eſſet motus nālis quem hꝫ eſſentialr̄: q꞉ illi corpori qđ in ea eſt. ipſa accn̄taliter eſt. Nec ē poſſibile: vt nāliter moueat̄ ad aliaꝫ partē. Corpus. n. mobile niſi perceperit aliquo mō: ꝙ corpus ad qđ ibat ⁊ erat ī illa: iam motū eſt de loco ad locū: quomō cōtinget vt dimittat partē quā appetebat ſuo motu. ⁊ eat ad illā ptem nāliter. niſi fuerit illud corpus tale ex quo procedat affectio aut v̄tus que ſit principiū motus corporis ad quod mouet̄ nāliter: ſicut illa que eſt inter magnetē ⁊ ferrū. et tunc motus erit violētus nō nālis. Si aūt perceperit: erit
L ibi adiſcere: ⁊ erit motus volūtarius non nālis. ¶ Sꝫ h̄ totū falſum eſt: ꝙ̄uis locutio de motu illius corporis an ſit natura: aut nōn nā. redit ad id qđ deſtruimus ⁊ negamus. Si aūt id ad qđ tendit̄ non diuidit̄ ex hoc ꝙ ad illud tendit̄ vllo mō. ⁊ hꝫ ſitum: tunc eſt aut pūctum: aut linea. aut ſuperficies. Et tunc neceſſe eſt vt oīnes partes ſint conſimiles inꝙ̄tum ſunt pūcta: aut linee. aut ſuperficies: aut vt ſit vna pars pūctum. ⁊ alia linea: ⁊ alia ſuperficies. Si aūt partes fuerint puncta. aut linee. aut ſuperficies. puncta aūt ⁊ linee ⁊ ſuperficies non diuerſificant̄: niſi aut accn̄tibus que illis accidūt: aut accn̄tibꝰ ꝓprijs quibus illa talia ſunt. aut extraneis ab illis. ⁊ oīa hec comitant̄ punctū: lineā. ſuperficieꝫ ꝓpter res quaꝝ figure ſunt diuerſaꝝ nārum que ſunt extremitates earuꝫ. Sed inane nō eſt ita: ergo ipoſſibile eſt vt ſit in eo diuerſitas: ita ꝙ ſit vna eiꝰ pars pūctuꝫ. ⁊ alia linea. ⁊ alia ſuperficies. aut alio aliquo mō vnde poſſit diuidi. Qūo eniꝫ ē poſſibile vt ſit in inani in vna parte pūctuꝫ tantū in effectu: ⁊ in alia linea: aut ſuꝑficies aut aliud. Inane autē totum vnuꝫ cōtinuum eſt in quo nō eſt inciſio: eo ꝙ nō hꝫ māꝫ ꝓpter quā recipiat has diſpōnes. Iam autē diximꝰ: q꞉ h̄ non eſt niſi cauſa corporis: qn̄ illud declarauimus. Ergo in inani nō eſt diuerſitas partiū. ⁊ poſtꝙ̄ non eſt in eo diuerſitas partiū ⁊ locoꝝ: tunc ipoſſibile eſt. vt ſit in eo locus qui nāliter dimittat̄: ⁊ locus ad quem nāliter tēdat̄. ergo nō eſt in inani quies nālis. q꞉ non eſt in inani locus in quo potiꝰ quieſcat̄ naturalr̄ ꝙ̄ in alio. ¶ Item eēntie iſtoꝝ corpoꝝ mouent̄ nāliter ad aliquas partes. ⁊ diuerſificant̄ ex hoc in cito ⁊ paulatiꝫ ꝓpter aliquid qđ eſt in
M mobili. aut ꝓpter aliqđ qđ eſt in tranſitu. ¶ Sed qđ eſt in mobili: fortaſſis eſt ꝓpter diuerſitatē virtutis que ē in conſimili: q꞉ qđ plus hꝫ pōderoſitatis deſcendentis: aut leuitatis aſcēdentis ex ſua v̄tute. aut ex maiore magnitudine illud eſt citius. ⁊ qđ minus. illud ē tardius. Aliꙗ̄do aūt fit ex diuerſitate ſue figure. V. g. quadratū cum inciderit ſpaciū ſuo acumine. nō ita incidit ꝓpter ſuaꝫ ſuꝑficiem: ſicut tornatile acutum incidit ſpaciū acumine ſuo. Ordo eſt. q꞉ hoc neceſſe eſt vt multa moueat. ⁊ hec ſunt cuicūꝙ obuiauerit primū. Huic aūt non eſt neceſſe mouere multa. Ergo ſemꝑ eſt in cā velocitatis potētia ⁊ vis impellēdi id qđ prohibet reꝫ: ⁊ reſiſtit ei aliꝗ̄ obiectione ⁊ virtute irrūpendi: q꞉ qđ potentius eſt ad dirūpendum: hoc eſt citius: ⁊ qđ eſt debilius: hoc eſt tardiꝰ. Et hoc totum nō intelligit̄ in inani. Sꝫ dimittamus nūc hūc moduꝫ: q꞉ non eſt in eo magna vtilitas ꝙ̄tuꝫ ad hoc de quo modo tractamus. Sed tarditas ⁊ velocitas que eſt propter ſpaciū hec eſt: ꝙ ꝙ̄to fuerit tenuius incidit̄ citius: ⁊

qđ ē groſſius incidit̄ tardius. ¶ Et oīno cā eius hec eſt: N
ſcꝫ potētia reſiſtendi ipellenti ⁊ interrūpenti: aut debilitas. q꞉ tenue magis pōt impelli ⁊ interrūpi. Groſſius v̄o ⁊ ſpiſſius eſt magis obſtās. Et ꝓpter h̄ non eſt penetratio rei mobilis in aere. ſicut eſt penetratio eiꝰ in terra vl̄ in lapidibꝰ. ⁊ eius penetratio iter vtraꝙ. Sed tenuitas ⁊ ſpiſſitudo diuerſificant̄ in magis ⁊ minus. Nos aūt certiſſime ſcimus ꝙ cā huiꝰ ē reſiſtentia: que ꝙ̄to mior fuerit: fiet citius. ⁊ ꝙ̄to maior fuerit. fiet tardius. Ergo tarditas ⁊ velocitas ⁊ citatio mobilis diuerſificant̄ ꝑm diuerſitateꝫ reſiſtētie. q꞉ ꝙ̄to minus obſtaculi poſuerimꝰ: motus dꝫ eſſe citior. ⁊ ꝙ̄to plus. dꝫ eſſe tardior. Ergo cuꝫ mouet̄ aliqd in inani: neceſſe eſt vt iterrūpat ſpaciuꝫ vacuū motu in tēpore. aut nō in tꝑe. Sed ipoſſ̄e eſt vt ſit nō in tēpore: q꞉ prius icidit partē ſpacij ꝙ̄ totū ſpaciū. Ergo opꝫ: vt ſit in tēpore. Sed oꝫ. vt illud tēpus ſine dubio habeat cōparationeꝫ aliquā ad tempus motus q̄ eſt in pleno refrenanti. Et vt cōparatio duuꝫ tempoꝝ ſit cōparatio refrenatiōis: ſi eſſet in inani ad obſtaculū pleni. Sed impoſſibile eſt vt tp̄s motus vbi nō eſt refrenatio. habeat cōparationē ad tēpus in quo eſt refrenatio aliꝗ̄. Sed opꝫ vt tp̄s non refrenationis nō habeat aliquā cōparationē ad tp̄s refrenationis aliquo mō. Ergo opꝫ vt motꝰ ſit non in tēpore. ſed iā erat in tēpore. Ergo hoc eſt ipoſſibile. Non eſt aūt neceſſe: vt in hac nr̄a declaratiōe: ponamus hanc refrenationē cuiꝰ eſt hec ꝑ̄dicta cōparatio debere eē: aut non eē. ¶ Sꝫ dicimus ꝙ tēpus huiꝰ motus O
qui eſt in inani: eſt eq̄le tēpori motus alicuiꝰ refrenationis ſi eēt. Et hec ꝓpoſitio vera eſt. Iam enim declarauimus eā eſſe verā. Sed oīs motus q̄ eſt ī inani: eſt motus rei in qua nō ē refrenatio. Et hec iteꝝ ꝓpoſitio vera eſt. Et oīs motus q̄ eſt in ꝑuatione refrenatiōis: nō eſt equalis vllo mō motui qui eſt in aliꝗ̄ refrenatiōe aliꝗ̄ cōparatione ſi haberet eē. ergo ſeqtur ex his ꝓpōnibꝰ: vt nullus motus ſit inani: cuiꝰ tēpus ſit equale tēpori motus q̄ eſt in pleno refrenāti ⁊ reſiſtēti aliꝗ̄ cōparatione ſi hr̄et eē: ⁊ ſequit̄ ex hac ⁊ ex prima. q꞉ nullus motꝰ eſt in inani: ⁊ q꞉ motus eſt in inani: qđ eſt ipoſſ̄e. ¶ Pōt autē h̄ aliqs dicere: ꝙ oēꝫ viꝫ mouētē q̄ ē in corpore: dꝫ comitari tp̄s iuxta mēſurā corporis i ſua magnitudie: ⁊ iuxta mēſuraꝫ illiꝰ in ſua fortitudie ⁊ debilitate: ꝙ̄uis nō ſit ibi obſtaculuꝫ vllo mō. Et poſt h̄ fortaſſis augebūt̄ tēpora ꝑm augmētū aliquoꝝ obſtaculoꝝ. Sꝫ nō opꝫ: vt q̄cūꝙ refrenatio fuerit: hēat aliꝙ̄ affectionē in corpore. Nō. n. oꝫ: vt cū aliꝗ̄ refrenatio afficit corpꝰ: eiꝰ vna medietas efficiat vnā medietatē: ⁊ altera medietas afficiat aliā medietatē: q꞉ ſi opꝫ cū aliquot hoīes mouēt aliquā molē ⁊ mutāt eā: earu ſola medietas moueat aliqd eiꝰ. Aliogn cū gutte multe ꝑferāt id ſuꝑ qđ cadūt. vna eaꝝ faceret aliꝙ̄ affectionē. Ergo poſſ̄e ē: vt obſtaculū cuiꝰ tp̄s ē ꝙ̄tū tp̄s obſtaculi inanis. nō hēat aliꝙ̄ affectionē. Nec ē affectio: niſi alteriꝰ refrenatiōis ſi hr̄et eē. ¶ R̄n̄ſum aūt ad hec h̄ ē. qm̄ P
nos accepimꝰ refrenationē ꝑꝫ ꝙ ē refrenatio afficiēs: cuiꝰ tp̄s ē tp̄s motus in nō irrefrenatiōe. Si nō opus fuerit dicere refrenationē afficiētē. q꞉ cū refrenatio dr̄ nō afficiēs: idē ē tāꝙ̄ ſi diceret̄ refrenatio nō refrenatio. Senſus eni refrenatiōis: affectio ē. ⁊ nihil aliđ. Sꝫ h̄ affectio fit duobꝰ modis. Unus ē diminutio v̄tutis loci ⁊ v̄tutis ꝑueniēdi huc vel illuc. Scđs aūt ē. vt obſtaculum faciat quietem: ⁊ non ceſſent fieri quietes in ſingulis obſtaculis. ſicut nulla earum per ſe. ſed collectio omnium ſentiatur ſicut affectio guttarum. Tu autē poſtea ſcies ꝙ nulla eſt affectio ꝑm aliquē duorum modorum de qua non ſit in nā mobilis poſſe recipe minꝰ ea: ſi afficiēs ſit ibi: q꞉ afficiat. Ergo ſeqtur ex h̄: vt aliquaꝝ illaꝝ refrenationū

quas recipit nã corporis:ſit tp̃s eq̃le tẽpori non refrena/
tiõis:ꝙ ẽ ipoſ'e. Jã ḡ manifeſtũ ẽ:ꝙ in inani nõ ẽ motꝰ na
turalis vllo mõ. Dicemꝰ ẽt ꝙ nec motꝰ coactus.aut ẽ cũ
ꝯiũctiõe mouẽtis:aut ſeparatiõe. Si aũt fuerit cũ ꝯiun/
ctiõe mouẽtis:ſil'r mouẽs eſt motus:⁊ ipſe ẽt eſt motꝰ aut
per violẽtiã:aut ꝑ aiaȝ:aut ꝑ nãm. Si aũt fuerit ꝑ violẽ/
tiam:tunc tãdin ꝓcedet ſermo quouſqȝ terminet̃ motus
Q in aia vel nã. Si aũt fuerit per aiam:aiam aia mouet ap
petitu qui diuerſificat̃ debilitate ⁊ fortitudĩe. ¶ Et de/
bemus de hoc dicere idẽ qđ de motu nãli. Si aũt fuerit
nãlis:opȝ ſequi qđ diximus. Si autẽ aialis aut nãlis mo
tus nõ fuerit in inani:tunc nõ erit in inani motus coactꝰ
per quẽ mouens ꝯiungat̃ cũ moto. Si auteȝ mouens re/
motus eſt cũ facit motũ:ꝯſeqtur tunc diuerſitas ex eo in
quo fit motio:⁊ continget q̄cquid diximus de motu nãli.
¶ Iteȝ motus coactus q̄ eſt ſeparatus a mouẽte fortaſ/
ſis habebit eẽ motore eius abſente. Et incõueniens ẽ vt
habeat eẽ ipſe motus qui ꝑficit renouãdo continue eius
cã nõ exiſtente. Ergo opȝ vt ſit ibi cã que facit motũ ſu/
pereſſe:⁊ vt ipſa cã ſit in moto efficiens illud. Et hec eſt
aut virtus accñtalis que venit in reȝ motã a mouente:ſi/
cut calor in aquaȝ ex igne:aut affectio eiꝰ cui obuiat res
mota ⁊ penetrat illud. Et hec affectio itelligit̃ duobꝰ mo
dis.ſ.aut vt pars ꝓma eiꝰ in quo ẽ motus:q̄ꝛ ipulſa eſt a
motore per motũ ꝯtingẽtem illaȝ. Ipſa impulit qđ erat
ante ſe:⁊ ꝓceſſit ſic vſqȝ ad finẽ partiuȝ:⁊ hec res impul/
ſa ⁊ imiſſa:q̄ꝛ erat ſita in illo medio:oportebat vt moue/
retur ad inſtar illaꝝ partiũ impulſaꝝ que mouebant̃ ci/
tius q̃ȝ motus huiꝰ rei imiſſe quã impulit motor:eo ꝙ fa
ciliores ſunt ad impellendũ q̃ȝ res illa imiſſa:aut vt ſit i/
terruptio impellẽtis illud corpus mediũ per ipulſaȝ reȝ:
que cogit rem:vt conſtringat̃ ⁊ ꝯbat̃ retro.⁊ ꝯiungat̃:⁊
ſeq̄tur ex hac ꝯiunctione vt ipellat̃ corpus. Et erat vlte/
rius:⁊ hoc totũ nõ formatur in inani. Et he diuiſiões nõ
fiunt tot:niſi q̄ꝛ motus aut eſt ex v̓tute:aut ex corpore:qđ
R mouet tãgendo. ¶ Sȝ de eo qđ mouet tangẽdo:idẽ ẽ iu/
diciũ qđ eſt de eo qui portat. Si aũt motus fuerit coactꝰ
in vniuerſo ex virtute que eſt in inani:oȝ vt ſuperſit mo/
tus:⁊ nõ ceſſet vllo mõ:nec interrũpat̃.q̄ꝛ virtus cũ fue/
rit in corpore:neceſſe eſt vt aut ſemꝑ maneat in corpore:
aut vt priuet̃. Si autẽ remanſerit:tunc motus ſemꝑ erit.
Si autẽ priuabit̃ aut debilitabit̃:neceſſe eſt vt ꝓuet̃ aut
debilitetur aliqua cã:aut priuet̃ vel debilitet̃ ex ſua eſ/
ſentia. Dictio autẽ de priuatione docebit te regulam di/
ctionis de debilitate. Dicemus ergo ꝙ ipoſſibile ẽ vt pri
uetur ex ſua eẽntia:q̄ꝛ qđ debet eſſe priuatũ ex ſua eſſen/
tia:ipoſſibile eſt vt habeat eẽ aliquo tẽpore. Si autẽ pri/
uatur ex alia cã:illa cauſa:aut erit in corpore mobili:aut
erit extra illud. Si autẽ fuerit in corpore mobili:ſed iam
erat nõ cã illius in effectu cuȝ ceperit motus:q̄ꝛ erat iun/
cta:⁊ poſtea fit cã:tunc vt ſit ſic aliquã aliã cãm habȝ:et
res in hoc tẽdet in ifinitũ. Si aũt fuerit cauſa extra cor/
pus:aut adiutor cauſe que eſt in corpore fuerit extra cor/
pus:oportebit vt illa efficiens:aut adiutor efficiat tãgen
do.aut non tangendo. Si autẽ fecerit tangẽdo:tunc cor/
pus eſt qđ tangit mobile:ſed in puro inani nõ eſt hec cã.
Ergo motus cogẽs in puro inani nec ceſſat nec q̄eſcit. Si
auteȝ facit nõ tangendo:ſed aliq̃ cauſaꝝ efficit que ẽ ſe/
parata:tunc q̄d cauſe fuerit qđ ꝓmũ ipſa nõ afficit illud.
Et erit dictio de hoc eadẽ que de cã que eſt in corpore:ſȝ
melius eſt vt conſecutio refrenationuȝ cõtinua ſit id qđ
debilitat hãc violẽtiã:⁊ priuat eã.qđ eſt ipoſſibile:ſi mo
tus fuerit in puro inani:⁊ hoc eſt ſi cã motus fuerit coa/
ctio. Si autẽ cauſa motus fuerit corpus tangẽs qđ mo/
uet ad moduȝ portandi.aut ſiſtendi:redibit dictio de cã
que coniũcta mobili cõmouet illud. De qua iã dcm̃ ẽ ꝙ
dicendũ fuerat.ḡ iã claꝝ eſt ꝙ nõ eſt motꝰ cogẽs i inani
puro:ſiue ſit adiunctus mobili:ſiue ſit ſeꝑatus ab eo. Ex
his ergo que diximus iã manifeſtuȝ eſt ꝙ in inani nõ eſt
aliq̄s motus nec nãlis:nec cogẽs:⁊ ẽt dicemus adhuc ꝙ
nec quies eſt in eo. Sicut.n.id qđ quieſcit eſt id qđ non
hȝ motũ:⁊ ſolet hr̃e ſic in inani:ſicut nõ ſolet eẽ motꝰ:ita
nec q̄es. ¶ Iaȝ aũt ꝓuenit error eoꝝ q̄ tenẽt ſnĩaȝ ꝺ ina/ S
ni ad ħ:vt ponẽt illud eẽ vim attrahẽtẽ aut mouentẽ.di
centes ꝙ retẽtio aq̃ in vaſis q̃ dicunt̃ furariaquã nõ eſt:
niſi ex attractiõe inanis qđ primum attrahit id qđ ẽ ſpiſ/
ſius:⁊ deinde qđ eſt tenuius. Dixerũt etiam alij ꝙ inane
mouet.corpora verſus ſurſuȝ.q̄ꝛ cuȝ diſpergit̃ corpꝰ ꝑꝑ
motũ inanis qđ in ipſo penetrat:fit leuiꝰ.⁊ citius aſcẽdit
ſurſum. ¶ Cõtra qđ dicimꝰ.ꝙ ſi inani ineſſet vis attra/
hẽs:impoſſibile eẽt diuerſificari ꝑtes inanis.vt caꝝ alia
eẽt fortior:⁊ alia debilior.q̄ꝛ vnaqueqȝ ꝑs inanis ita eẽt
attrahens ſicut alia:⁊ tũc nõ oporteret.vt plus attrahe/
ret̃ ab vna ꝑte q̃ȝ ab alia.ſed ſi id qđ detinet aquã in vaſe
furãte aquã:inane eſt qđ implet illud:cur tũc cũ relinq̄t̃
vas:deſcendit aq̃:q̄ꝛ oporteret:vt retineret aquã in ſe et
cuſtodiret ⁊ nõ ꝑmitteret egredi.nec ꝑmitteret etiã vas
in quo eſt deſcẽdere ꝑꝑ aquã que retinetur in eo. Tũc ḡ
retinere dȝ ẽt ſimul ⁊ vas. Quid ãt diceret de vaſe:ſi illđ
faceremus leuiꝰ q̃ȝ ſit aq̃: ¶ Sil'r illđ qđ dicũt de eleua T
tiõe corpoꝝ ꝑꝑ inane:neceẽ vt aut inane diſpergẽs ꝑtes
corporis ſparſi ſit id quo motꝰ fert̃ ſurſuȝ:ſȝ id ex quo res
eſt vt ſeꝑabile ẽ ab ea:⁊ tũc illđ inane erit iſeꝑabile ab eo
in motu eiꝰ.⁊ tũc erit iens cũ eo:⁊ ẽt egebit loco:ſi fuerit
mutatũ hñs dimẽſiões ⁊ ſtatutũ i ſitu:aut vt nõ ſit iſeꝑa
bile ab eo:ſȝ vt ſit non ceſſans mutare inane poſt inane.
Si aũt ſic fuerit:in quocũqȝ inani poſuerimꝰ tãget illud
in momẽto.ſȝ in momẽto nihil mouet illđ.⁊ poſt motuȝ
nõ erit tãgẽs illđ. Sȝ fortaſſis dabit ei v̓tutẽ aliquã:⁊ illa
virtus ꝯſueſcet remanere i eo.⁊ mouere illud. V.g.ſic ſi
calefaceret:aut ſi fieret i eo aliq̃ affectio q̃ remaneret in
eo:⁊ alia affectio eẽt mouẽs ⁊ non ceſſaret:⁊ illa affectio
addẽdo:⁊ motꝰ feſtinãdo. Sȝ ꝙ illa affectio debeat ma/
gis ad vnã ꝑtẽ inanis q̃ȝ ad aliã:cũ inane totũ ſit ꝯſil'e ſi/
ue vniforme ẽ icõueniẽs. Sȝ mirꝝ ẽ ꝙ ex diſperſiõe ina/
nis inter partes aque ꝓueniat affectio in ꝯiũctiõe ꝑtiuȝ:
que nõ veniat ſigillatim in vnaquaqȝ eaꝝ:q̄ꝛ incõueniẽs
eſt vt ſint partes ſeꝑate.quaꝝ vna nõ moueatur a cauſa
mouente.⁊ tota cõiunctio eaꝝ moueat̃ ab illa. Sȝ opor/
teret vt eſſet ꝯiunctio cõpoſita ex partibꝰ ſeꝑatis aut cõ/
tingẽtibꝰ ſe:que nõ mouerent̃ niſi ꝓpter eẽntiaȝ motus
qui afficit vnãquãqȝ partiũ. Et tunc diſperſum cuiꝰ par/
tes ſunt diſperſe ꝓpter inane nõ moueret̃ niſi ꝓpter ina/
ne:⁊ ꝓueniret antea ſurſuȝ vnaqueqȝ ſigillatiȝ pars eiꝰ:
ſed vnaqueqȝ illaꝝ partiũ nõ eſt diuerſitas:cũ acceperi/
mus ea ſm̃ ſimplicitatẽ partiũ ꝯſiliuȝ. Ergo non ſit eius
aſcẽdere ꝓpter diſperſionẽ inanis:ſed ꝑꝑ ꝯtinentiaȝ ina/
nis qđ circũdat illud:⁊ tũc videret̃ ꝙ cũ quo adunatum
fuerit:⁊ fuerit multũ:non patiet̃ ꝓpter inane. ¶ Cuȝ aũt V
diſperſum fuerit:⁊ diminute fuerint ꝑtes eius patientur
partes eiꝰ paruiſſime ab inani:⁊ ꝯtinget ex hoc ꝙ q̄cq̄d ẽ
mouet̃ ſurſuȝ. Et cũ ħ ñ oĩa corpora patiet̃ hãc paſſiõeȝ:
ſȝ corpora tm̃ q̃ hñt nãs ꝓꝓas ꝑꝑ q̃s ꝺbẽt ſpargi ꝑꝑ ina/
ne:⁊ certitudo huius eſt hec:ꝙ nã aliquoꝝ corpoꝝ eſt vt
partes elongate ſint a ſeipſis poſtq̃ȝ recipit dimenſioneȝ
illaȝ inanis ꝓpter diſperſiones. Et nã alioꝝ corpoꝝ eſt
remotior ab hoc.⁊ mirabile eſt imaginari fugã iſtarum
partiũ que ſunt vnius generis a ſeipſis quouſqȝ ſeparen/
tur:q̃uo contingat ⁊ q̃uo vna pars nãliter fugiat ſurſum
⁊ alia deorſuȝ:⁊ alia dextrorſuȝ:⁊ alia ſiniſtrorſuȝ quouſ/

ꝙ accidat diſperſio. videt̃ tibi ꝙ oĩbus his partib⁹ accidet hec fuga: aut ꝙ vna earuꝫ eſt q̄eta permanens: ꝛ alie fugientes nõ permanẽtes. Sed mirabile eſt ꝙ vna earũ non fugiat: alie fugiant: cuꝫ oẽs partes ſint conſimiles: et inane qḋ in eis eſt ſit conſi'le. Et iteꝝ mirabile eſt: ꝙ vna pars vadit dextrorſuꝫ. ꝛ alia ſiniſtrorſuꝫ: cũ vtriuſq; vnũ ſit iudiciũ in nã ꝛ in eo in quo mouet̃ non ſit diuerſitas.

X Ergo ex his manifeſtũ eſt ꝙ inane nihil eſt. ¶ Sꝫ in vaſis p̄dictis: ſiue in illis que vulgo dicunt̃ cedaqua nõ accidit aliq̄d qḋ videt̃ eſſe extra nãm: niſi q2 iͣpoſſibile ē ꝙ inane habeat eſſe. Et q2 ſuperficies corpoꝝ debẽt ſe contingere: cũ fuerit ibi ex contactu coactio ex qua eſt ꝑpter tangentẽ viciſſitudo deſcẽdentis ſubito: ꝛ tũc ſeparat̃ ſuperficies vna ab alia que ꝯtingebat eam. Et q2 ſup̄ficies aque que eſt in vaſe furante aquã: debet nãliter tangi ſuperficie alteri⁹ corporis: ſicut ſuperficie digiti: iccirco dꝫ vt ſit retenta ꝛ nõ deſcendat: cuꝫ ſuperficies illa retinuerit ſe in ſua: vt non deſcẽdat cũ ea. Ideo oportet neceſſario: vt reſtet. Si auteꝫ poſſibile eſt eſſe inane: ꝛ ſuperficies corpoꝝ diſiũgi: poſſibile eſſet tũc attrahi aquã nõ ꝑm viciſſitudinẽ. Sed attrahit̃ aqua in vaſe per ſuxioneꝫ eo ꝙ extremitas ei⁹ qḋ deſcendit tangit extremitatem alterius: ꝛ ꝑpter iͣpoſſibilitateꝫ interruptionis ꝛ ſeparationis que aduenit ꝑpter eẽ inanis: ꝛ ꝑpter obedientiã attracti ſugendo a trahenti. Et iõ eſt poſſibile eleuari magnũ põdus ꝑpter vaſculũ paruũ qḋ artificioſe ſit poſituꝫ ſup illud: ꝛ alia multa ex operib⁹ miris que fiũt ꝑpter impoſſibilitatem eſſendi inane.

¶ Caplm. IX. De certificando q̄d ſit locus: ꝛ de deſtruendo ſententias eoꝝ qui dixerũt locũ nihil eſſe: ꝛ dixerunt nihil de eo.

A Poſtquaꝫ locus eſt id in quo eſt ſoluꝫ corpus: ꝛ in quo iͣpoſſibile ē eſſe cũ eo aliud preter ip̄m: q2 eſt ei eq̄le: ꝛ eſt qḋ renouat̃ ꝛ qḋ ſeparat̃: ꝛ in vno illi⁹ viciſſitudinant̃ multa locata: ꝛ he oẽs proprietates aut aliqua illaꝝ non hñt eẽ niſi in yle aut forma aut inani: aut ſuperficie ꝯtingente quocũq; mõ. Sed oẽs nõ inueniunt̃ in yle nec in forma. Inane autẽ non habeat eſſe nec vacuũ: ſuperficies ṽo non vacua nõ eſt locus: nec de illa eſt aliq̄d ꝯtinens: niſi que eſt finis corporis continẽtis: tũc ergo locus eſt ſup̄ficies que eſt finis corporis cõtinẽtis. ꝛ nõ in alia: q2 ipſe eſt continẽs ꝛ equalis ꝛ p̄manens locatis. ꝛ eã implent locata: ꝛ nihil plus: ꝛ diſcedit ab ea in motu: ꝛ accedit ad eaꝫ: cũ locatũ tendit ad eaꝫ: ꝛ impoſſibile eſt eẽ in ea duo corpora ſimul. Ergo iã declaratũ eſt locũ habere eẽ: ꝛ q̄d ſit. Sꝫ aliq̃do contingit vt locus ſit vna ſup̄ficies: aut multe ſuperficies ex q̄bus ſit vnus locus: ſicut locus aque in flumine: ꝛ aliq̃do cõtingit vt alique iſtaꝝ ſuperficieꝝ ſint mobiles accidẽtal'r. ꝛ alique ſint quiete. Et aliq̃do ꝯtingit vt oẽs ſint mobiles circulariter ſup mobile: cũ ipſuꝫ ſit quietum: ꝛ aliquãdo continẽs ꝛ contentũ diuerſificãt̃ in cõiũctiõe ſicut multi celoꝝ. Et debemus cõſiderare cũ fuerit. exẽpli gratia. aqua in vrceo. ꝛ in medio aq̄ aliq̄d aliud qḋ circũdet aq̄. Sed iaꝫ ſcimus ꝙ locus aque eſt ſup̄ficies cõcaua vrcei. Ergo ipſa ſola eſt locus ei⁹: aut ipſa: ꝛ ſup̄ficies exterior tumida corporis qḋ eſt in aq̄ ſimul ſũt locus aque: ſicut ſi eẽt aqua in tali figura: ꝙ ꝯtineret eaꝫ ſup̄ficies exterior tumida: ꝛ alia ſuperficies ꝯcaua: ꝛ alie due ſuperficies hoc mõ. Sup̄ficies. n. concaua ꝯtinentis ſola nõ eſt loc⁹ eius. ſꝫ adiũctio ſuperficieꝝ que tangũt oẽs partes eius. Ergo vr̃ ꝙ adiũctio ſuperficieꝝ que tangũt aquã in oib⁹ partib⁹ eius. ſ. concaue vrcei ꝛ tumentis exterioris q̄ eſt
B corporis qḋ eſt intus in aq̄ ſit locus eius. ¶ Sed h̓ ē qḋdaꝫ. ſ. ꝙ concauitas figure quã preſignauimus nõ continet illã ſola: ſed continent eaꝫ ſup̄ficies adiũcte q̄ ſunt ſicut vna ſuperficies. Et illic nõ eſt ita res. ſꝫ ꝯcauitas ſufficiebat ad ꝯtinendũ: ſiue eẽt ibi ſup̄ficies tumens exterior: ſiue nõ. Ex duab⁹ aũt ſuperficiebus diſiũctis nõ cõponit̃ vnũ aliq̄d qḋ ſit locus hoc modo Sed in p̄dicta figura componit̃ ex duab⁹ ſuperficieb⁹ contingentibus ſe vna ſup̄ficies que tangit vnã ſuperficiem q̄ eſt aq̄. Uidet̃ ergo ꝙ q̃do ex coniũctione ſit vnũ: ip̄m vnũ coniũctũ ſit vnus locus: ꝛ partes coniũcti ſint partes loci: et non ſit aliq̄ illaꝝ locus toti⁹. vbi aũt oĩno componuntur nõ ſit h̓ ſicut in iſta. 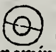 Sed ꝯ rõneꝫ p̄mã negantiũ locũ eſſe: nos ſic dicimus: ꝙ locus accidẽs eſt: ꝛ poſſibile eſt ab eo denominari nomẽ ei⁹ in quo eſt. Sed non denominauerũt ab eo: q2 non cõprehenderũt illuꝫ: ꝛ multa talia ſunt. Si aũt denominauerũt non opꝫ vt ſit nomẽ eius hoc nomẽ qḋ eſt locatũ: q2 locatũ denominatum eſt a locatione. Nõ eſt aũt locatio ꝙ res habeat accidens qḋ ſit locus eius. Poſſibile eſt. n. vt in re ſit accidens: ꝛ ab eo denominet̃ nomẽ alteri⁹ rei: ſicut generatio que eſt in patre: aut ſicut ſapiẽtia q̄ eſt in ſapiente a q̄ denominat̃ nomẽ rei ſapite in qua nõ eſt ſapientia. Ergo poſſibile eſt vt a loco denominet̃ nomẽ locati: q̃uis loc⁹ non ſit in eo: ſed ipſe in loco. Sꝫ hoc ꝙ corpus ꝯtinet aliḋ corpus: ita ꝙ ſup̄ficies eius iterior ſit locus eius: hec ē itentio intellecta: ꝛ poſſibile eſt vt denomiet̃ ab ea nomẽ illius continentis.

C ¶ Sꝫ ſi denominaret̃ ab ea nomen eẽt verbũ ſicut locare: locus aũt non eſt ṽbum: nec congruit lingue vt iponeret̃ ei nomen h̓ȯ. Nec tñ ideo minus debet locus eſſe accidẽs. ¶ Sed ꝯtra rõnem ſc̄dam reſponſum hoc eſt: ꝙ locus nec eſt corpus: nec eſt eq̄le corpori. Sꝫ recipit illud ex hoc intellectu. ſ. ꝙ coaptat̃ ſuis extremitatib⁹ p̄ma coaptatione. Hoc aũt qḋ dicimus ꝙ locus eq̄lis eſt locato eſt dictio impropria: q2 enim volumus dicere ꝙ locus ꝑp̄lis eſt locati: viſum fuit certe ꝙ eſſet ei equalis extremitati eius extrinſece: iõ ꝑprius eſt ei certiſſime: q2 impoſſibile eſt vt ſit intus corpus preter corpus: cui⁹ extremitas exterior eq̄lis eſt illi extremitati que eſt locus. Et cũ id qḋ dixerũt de equalitate loci ad locatuꝫ: non ſit ꝓbabile qḋ credi debeat: nec per ſe ſatis notũ qḋ ꝓbatiõe nõ egeat: tũc nulla ē dubitatio. ¶ Sꝫ dubitationẽ tertiã nõ deberemus hr̃e: niſi diceremus: ꝙ oĩs mot⁹ qualiſcũq; fuerit. ſiue eſſentialr̃: ſiue accñtalr̃: debꝫ ſtabilire locuꝫ. Sed nos nõ dicimus hoc: imo dicimus ꝙ motus rei eẽntial'r eſt vt ſeparet̃ ab omni qḋ eſt cu illa: ꝛ ꝯtineat illam ſeparatione eſſentie ſue non cauſe comitãtis. Et hoc eſt ꝑpter qḋ ſtabilitur locus.

D ¶ Superficies aũt ꝛ linea ꝛ punctũ comitant̃ corpus in quo ſunt: ꝛ non ſeparant̃ ab eo vllo mõ. Sed corpus aliq̃do ſeparatur ab omni eo qḋ eſt cũ eo: ꝛ apud ip̄m eſt: ꝛ qḋ circũſcribit illud. Uñ opꝫ vt linea ſeparet̃ a linea. ꝛ ſuperficies a ſuperficie: q2 ſi poſſibile eſſet vt linea ꝛ ſuperficies ꝛ punctuꝫ ſepararent̃ eẽntialiter ꝛ motu ſui. tunc eẽt ideꝫ iudiciũ qḋ dixerunt. Sꝫ qḋ dixerunt ꝙ punctũ eſt p̄uatio diſcutiendũ eſt: ſed al's nec pertinet ad preſens: q2 iaꝫ diſcuſſum eſt. ¶ Sed ratio quarta nõ deberet eẽ: niſi ratuꝫ eẽt: ꝙ q̄cq̄d neceſſariũ eſt: eſt cauſa. Sꝫ non eſt ita. q2 cã indiget cauſato ꝛ comitantib⁹ cauſatuꝫ: q̄ tamẽ nõ ſũt cãe. Sicut cauſatũ indiget cã ꝛ comitãtib⁹ cãm. ꝛ tñ nulluꝫ coꝝ eſt cã cauſe. ¶ Nã cã eſt que neceſſario eſt ꝑ ſe ꝛ non per aliud: ꝛ illa ē prior. Cauſa
¶ Locus aũt eſt de his que neceſſaria ſũt motui. Sꝫ locus nõ ē prior motu cãlitate: Locus
ſed eſt prior eo nã: ita ꝙ ſi fuerit motus: erit locus. Non aũt ſi fuerit locus: erit motus. Sed hec prioritas alia eſt a cauſalitate: q2 opꝫ: vt eẽ illi⁹ ſit cũ eẽ iſti⁹: ꝛ ꝯſtituat eſſe

illi⁹:queadmodū nō h₃ eē cauſatū niſi fuerit cā:ꝛ h̄ certificabit̄ tibi in alia doctria. Ergo poſſe ē:vt locus gnāliꝰ ſit q̄ʒ motus:ꝛ comitet̄ motuʒ:nec tñ ſit cā ei⁹:iteꝝ ꝙ motus habeat eē in mobili. Hoc nō negat̄ ita vt locus ēt ſit ei⁹ cā mālis. Multa.n.ex reb⁹ hñt eē in duob⁹ ſubiectis mālib⁹ ſm multos hoīum.q₂ mot⁹ ē ſeparatio:ꝛ nō eſt lōge vt habeat eē ꝛ ſeparato.ꝛ ab eo a quo ſeparat̄: ꝛ vtrūqʒ ſit ſubiectū ei⁹. Ergo erit motus i mobili ꝛ i lo‑
E co. ¶ Si aūt hoc deſtruit̄:alio ſigdeʒ mō deſtruit̄ nō ꝑpter hāc certitudinē ꝙ mot⁹ h₃ eſſe i mobili.ꝛ oīno loc⁹ ē id qđ comitat̄ ſubiectū motus.q₂ ſubiectū motus ex hoc ꝙ eſt in effectu ſubiectū motus.ſ.ex h̄ ꝙ mot⁹ h₃ eē in illo tātū eſt in loco ſine dubio:q̄uis eius qđ ē in loco nō ē cā. Ergo locus eſt comitās cām mālez motus. ¶ Sʒ ratio quinta nō deberet eē niſi vegetabile qđ eſt in loco eēt permanēs ſemꝑ in eodē loco. Sʒ q₂ ſemꝑ mutat locum poſt locū:ſicut mutat q̄titatē poſt q̄titatē:iđ non curamus qđ dixerūt. Deſtruamus ergo ſnias eoꝝ ꝗ male ſenſerūt de eēntia ei⁹. Argumētatio aūt eoꝝ ꝗ dixerūt ꝙ in loco viciſſitudinant̄ res.ꝛ in yle viciſſitudinant̄:iam ſcis q₂ h̄ nō eſt aliqd cōcludens. Si eniʒ dixerint ꝙ id i quocūqʒ viciſſitudinant̄:locus eſt.nō ꝯcedimus h̄:q₂ loc⁹ nō eſt niſi aliqd in quo viciſſitudinant̄.ſ.corpora locata. Similr ꝛ cōtra id qđ dixerūt ꝙ locus ē ꝑmū ꝯtinens ꝛ circūſcribens.ꝛ iđ eſt forma h̄.q₂ locus nō eſt qcqd ē ꝑmuʒ ꝯtinens.ſed id qđ continet aliqd diſcretū a ſe:ꝛ ēt forma non ꝯtinet itra ſe aliqd:q₂ ꝯtinens diſcretū eſt a ꝯtento: yle aūt non eſt ſeparata forma. ¶ Itē ſi circūſcribēs volunt appellare extremitatē qua res terminat̄.nō ē aucto‑
F ritas ꝙ locus ſit hꝫ:ꝛ ꝙ nō eſt veꝝ iā claruit. ¶ Si autē circūſcribens volūt itelligere id qđ eſt ꝯtinens:tūc ē nomen denoīatiuū ꝯtinentis:ꝛ ſenſus hui⁹ eſt ſenſus illius. ¶ Itē locus eſt id qđ ꝯtinet locatū ꝛ circūſcribit:id aūt qđ eſt locatū corpus eſt:forme aūt ꝯtinēt māꝫ:ꝛ nō ē in eis corp⁹. Sʒ rōnes eoꝝ ꝗ tenent ſniam de ſpacio cuius fundamētū eſt h̄.ſ.ꝙ ſupficies ē ꝑmutabilis. Locati aūt locus nō ꝑmutat̄:ſʒ nō eſt ibi aliqd ꝑmanēs niſi ſpaciū: dicemus nos nō ꝯcedere ꝙ locatū nō mutet locū ſuum: eſt eni cōmutās locū ſuū:ſed ex h̄ ꝙ ē corp⁹.nec eſt mobile nec qetuʒ. Ideo aūt ſm nos nō ē qetū:q₂ nō eſt in vno loco omni tēpore. Si aūt cū dr̄ qetū nō itelligūt hoc:ſed id poti⁹ cui⁹ cōparatio ad res fixas in eo nō ꝑmutat̄:tūc quietū eſt h̄ mō. Aut ſi id qđ ſi dimitteret̄ in ſua diſpōne ꝛ in ſuo loco:teneret ſuū locū:ꝛ nō mutaret eū ꝑ ſeipſum: ſed ſemꝑ teneret vnū locū. Nos mō nō accipimus qetū ex ꝑmo ſenſu nec ex iſto. Si.n.accipemus ex vno iſtoꝝ duoꝝ ſenſuū eſſet qetū. Nō mobile eteni eſt id a quo nō
G eſt pn̄ᵐ motionis. Mobile eteniʒ certe h̄ eſt a quo ē pn̄cipiū motionis.ſ.in quo ē pfectio ꝑma ei⁹ qđ eſt in potentia ex ſeipſa:ita vt ſi oīa q̄ ſunt:ita vt ſint oīa apud ipʒ maneāt in ſua diſpōne.ei⁹ tñ diſpō eſt vt mutet̄.ſ.vt q̄uis ea que circūſcribūt ipm.ꝛ ſunt adiūcta illi. Oīa ſint permanētia ita vt ſunt:ꝛ nihil acciderat eis.tñ ꝙ accideret ipſi:
H eēt ꝑmutatio cōparationis in eis. ¶ Hoc aūt nō eſt ita: q₂ nō eſt neceſſe:vt corpus ſine dubio ſit qetū aut mobile. Corpus.n.h₃ diſpōnes qbus nec eſt mobile nec qetū in loco:ꝛ alias qb⁹ nō h₃ locū ꝓpriū.ꝛ alias qbus h₃ locū proprium.q₂ h₃ locū.ſed non h₃ ipm eūdeʒ in oī tēpore.vñ ipm non eſt pn̄ᵐ diſcedēdi ab eo.ꝛ alias qb⁹ h₃ locū quē h₃ aliquo tēpore:nō in oī tēpore. Nos aūt non accipim⁹ in tēpore niſi ſm h̄ ꝙ eſt in momēto. Ergo corp⁹ erit nec quietū nec mobile. ¶ Sed cōtra hoc qđ dixerūt de reſolutiōe h̄ eſt:q₂ nō eſt reſolutio eo mō quo ipſi dixerunt.
Reſoluere. ¶ Reſoluere eteni eſt ſeparare in intellectu vnāquāqʒ partiū rei que ſunt in illa. Et hec ſeparatio oſtēdit nobis yle:ꝓbat eni ꝙ ibi eſt forma.ꝛ q₂ forma nō exiſtit per ſe. ſed in mā. Ergo probatur ꝙ in hac re ſenſibili eſt forma ꝛ mā. Sed ſpaciū qđ dixerūt:nos vero accepim⁹ eo mō: q₂ ſpaciū non ꝑcipit̄ intellectu:niſi remoto locato ꝛ priuato:q₂ fortaſſis tūc cuʒ remotū ꝛ ꝑuatū fuerit locatuʒ: oportebit in opiniōe ſpaciū itelligi. Sʒ mā nō cōprehendit̄:niſi cū itellectu cōprehēdēdi formā:non aūt cuʒ intellectu remouēdi vel abſtrahendi. ¶ Si aūt reſolutioneʒ D
accipiunt ex alio ſenſu.ꝯtinget tūc error ꝑpter cōionem noīs.q₂ reſolōnem hāc accipimus nos ex intellectu opinādi reʒ ꝑuatam.ꝛ cū hꝫ opinionē habuerimus de forᵃ: ſeqtur tūc deſtructio māe.non cōprehenſio. Ex remotione aūt locati non ꝑuenit nec deſtructio ſpacij neqʒ poſitio. Sed id ex quo nō ꝑuenit deſtructio ſpacij.nobis nō eſt opus.q₂ ꝓlocutor noſter nō dixit. Sʒ nec poſitio illius:q₂ ex ipſa ſola deſtructione locati:nō ꝑuenit ſpatiū eē:niſi addiderint aliqd:hoc.ſ.ꝙ corpora retinētia locatuʒ habēt eſſe ꝑmanētia in ſua diſpōne. Sʒ ſi fuerit vnū corpus tantū qđ putet̄ priuatum ex priuatiōe ſue priuationis:non ſeqtur intelligi tale ſpaciū.qđ ſi non eēt.putatio priuationis corporis nō intelligeret̄. Sed intellectus ſemꝑ ſeqtur reſolutionē ad cōprehendēdū ſpaciū infinituʒ.ſiue ſit ibi corpus qđ remoueat̄:ſiue nō. Sed ſpaciū eſſe ſm ſenſuʒ mēſurandi:non eſt itellectus mēſurare ꝑuationeʒ corporis:niſi in regula ſeruādi corpora retinentia illud que menſurabat ſpaciū terminatuʒ. Et niſi eſſet propter mēſurare.non eſſet opus ꝑuatione corporis ad intelligendū ſpacium. Et ꝑꝑ hoc totuʒ concedamus iaʒ ꝙ h̄ ſpaciū contingit in intellectu:cū ꝑuatur corpus.aut corpora. ¶ Sʒ vñ ſciemus ꝙ hec opinio nō ē falſa.quo‑ I
uſqʒ ei⁹ aſſecutio nō ſit falſa. Et ſi veꝝ eſt hoc qđ poſuim⁹ eē poſſibile:ideo vt h̄ qđ ſeqtur non ſit abſurdū.fortaſſis aliqs iudicabit ꝙ itellectus diſcernit.ꝛ qcqd cōprehendit:cōprehenſuʒ eſt:ſed nō eſt ita. Multe eniʒ ſunt ex diſpoſitionib⁹ que hñt eſſe:ꝛ ſunt diuerſe ab intellectu. Et iđ redibimus iaʒ ad initiū ſermonis ꝛ dicemus:ꝙ reſolutio diſtiguit res:quaꝝ certificat̄ eſſe in cōpoſito.ſed ſunt ꝑmixta apud rōneʒ:ꝛ diſcernit alias ab alijs cōſtituēdo ꝛ terminādo. Et ſunt aliq̄ eoꝝ quaꝝ vna ſignificat eē alteri⁹:qđ cū inſpectū fuerit:per vnā cognoſcet̄ alia:ꝛ erit tunc reſoluere ex ſenſu relinquēdi ꝛ diſcedendi ab eo ad aliud:non ex intellectu priuādi. ¶ Sed ꝯtra rōnes que hanc ſeqtur reſponſuʒ hoc eſt.ſ.ꝙ dictio huius ꝗ dicit ꝙ corpus eget loco nō ꝑpter ſuperficieʒ ſuā:ſed locus eget eo ꝑpter corporeitatē ei⁹:ſi vult dicere ꝙ ex hoc ꝙ ē corpus d₃ eſſe in loco:dictio vera eſt:nō tñ oportet vt iđ locus ei⁹ ſit corpus. Non.n.opʒ vt quotiēs aliq̄ res habuerit aliqd ꝓprie que h₃ aliquā relationem ad aliud ꝑpter aliquā proprietateʒ quā habʒ:vt illud ad qđ refertur habeat eandē proprietatem. Non eniʒ oportet:vt q₂ corp⁹ eget principijs quibus ſit corpus non qbus habeat eſſe: iccirco oporteat etiaʒ principia eius eſſe corpora. Nec q₂ accidens indiget ſubiecto ex hoc ꝙ eſt accidens:ideo debeat ſubiectū eius eſſe accidens. Sed ſi voluit dicere ꝙ omnis dimenſio corporeitatis deb₃ habere dimenſionē in qua ſit.hec eſt repetitio queſtionis ꝑme:ꝛ oīno ad corpus deb₃ habere locū:nō iccirco d₃ ꝯtingere locuʒ tota ſua corporeitate. Sicut ꝛ ſi deberet habere cōtinens ꝑpter ſuam corporeitateʒ:non tamē ideo deberet contingere continens tota ſua corporeitate:ꝛ omnino nondum eſt conceſſum ꝙ corpus debeat hr̄e locuʒ propter ſuam corporeitatē:niſi q̄tum conceſſuʒ eſt ꝙ ꝑpter ſuaʒ corporeitateʒ d₃ habere ꝯtinens. Senſus auteʒ vtriuſqʒ dictionis hic eſt:ꝙ totū corpus:qđ itelligimus in aliq̄ re:dicimus ꝙ eſt in loco.ꝛ ꝙ eſt in ꝯtinēti. ¶ Sʒ q₂ reʒ cum K

ſua totalitate eē in aliquo:nõ eſt ipſaꝫ tãgere illud ſua totalitate:dicimus enĩ ꝙ tota hec aqua ⁊ tota eius collectio eſt in hoc vrceo.ſed nõ volumus dicere.ꝙ eius totalitas tãgat vrceuꝫ.❡ Sꝫ contra rõnem que ſeqtur poſt hanc que eſt de qualitate loci ad locatum iam expediuimus reſponſuꝫ.Sed de ea que eſt poſt hãc que tenet hoc ꝙ locus nõ mouet̄:conceſſuꝫ eſt ꝙ locus nõ mouetur ꝑ ipm̄.Sed ꝙ nõ moueat̄ accidentalr̄:hoc non eſt conceſſum:nec diuulgatũ:qꝛ vulgus nõ negat ꝙ locus rei non moueat̄:vident enĩ ꝙ vrceus:locus eſt:⁊ põt ſm eos ſine dubio moueri.❡ Sꝫ contra rationẽ que eſt poſt hãc: ⁊ initītur vſibus vulgi.pmo dicemus ꝙ nõ eſt illa rõ in rebꝰ intelligibilibꝰ.ſcdo ꝙ ſicut nõ timent dicere ſpaciũ infinituꝫ qđ eſt in vrceo:aliqñdo eſſe plenũ: aliqñ vacuũ. Silr̄ non verent̄ dicere ꝙ ſuperficies vrcei concaua:aliquãdo eſt plena:aliqñ vacua.Sed hoc ſi vulgus intellexerit vtrũqꝫ ſenſuꝫ:qꝛ illi nõ debent diiudicare vba:quoruꝫ ſenſum intelligere nõ conſueuerint.Videt̄ aũt ꝙ facilius itelligerent locũ eſſe ſuperficiẽ concauam ꝙ̃ aliqd aliud:plenuꝫ enĩ in vſu eoꝝ hoc eſt:qđ cõtinet reꝫ totaꝫ cum ſua mole vel corpulentia:ita vt vndiqꝫ ↄtigat illã. None enĩ vides dici iter eos ꝙ vrceus plenus eſt:⁊ vter plenus eſt.Sꝫ de ſpacio qđ illi dixerũt:neſciũt aliqd eſſe in vrceo:niſi ꝙ cõtinens ꝓprie ſignificat hac ꝓprietate. Contineñs aũt magis videt̄ eſſe ſupficies ꝙ̃ ſpaciũ. Spaciuꝫ enim nihil ↄtinet:ſed fortaſſis res que implet illud: cõtineret illud:ſi hr̄et eſſe:⁊ ideo ↄſueuit vulgus dicere: ꝙ vrceus eſt plenus:⁊ renuũt dicere ꝙ ſpatiuꝫ qđ eſt intus ſit plenuꝫ.Sed vrceus eſt nomẽ ſubſtãtie terreſtris fabricate ſm figurã ſupficiei interioris cõtinẽtis.Et ſi h̄ ſuperficies poſſet exiſtere per ſe:ipſa eēt vice vrcei:⁊ diceret̄ de ſupficie qcqd nũc dr̄ de vrceo.Ergo iã manifeſtuꝫ eſt:ꝙ cũ illi dixerit vrceuꝫ eſſe vacuũ vel plenuꝫ:⁊ acceperint hoc ex eo ſenſu quo dr̄ aliqs locus eſt vacuus vel plenus:ꝙ pro ↄtinẽte hoc dicũt.Concedo aũt eos nolle dicere de ſupficie abſolute ꝙ ſit plena vel vacua. Supficies enĩ abſolute nõ eſt locus:ſed locus eſt ſupficies ex intellectu circũſcribentis.Sed cum acceperint ſuperficiem abſolutã ex itellectu ſupficiei circũſcribentis:nõ ne-
L gabunt hoc.❡ Sed ratio que eſt poſt hãc que dicit ꝙ cuꝫ poſuerimus ſpaciũ eſſe locũ:tunc oē corpus habebit locũ.Et dixerunt hoc eſſe rõnabile ⁊ ratũ:hec ratio inanis eſt.Si enĩ nõ fuerit neceſſariuꝫ omne corpus eſſe in loco neceſſitate ſuiipſius:tunc noſter labor in affirmãdo hoc erit caſſus.Fortaſſis aũt verius eſt:ꝙ aliqđ corpoꝝ eſt qđ nõ eſt in loco.Si autem fuerit hoc nõ eget nr̄o ingenio ſiue cõſilio.Si autẽ hec ꝓpoſitio fuerit euidẽs ꝙ omne corpus eſt in loco.⁊ non fuerit poſſibile.vt oē corpus circũſcribens.aut aliqđ aliud opinabile habeat locũ nõ ſpaciũ.niſi ſpaciũ ifinitũ.⁊ ſpaciũ ifinituꝫ habuerit eſſe:tũc erit neceſſe vt ſpaciũ infinitũ ſit locus. Nulla autẽ iſtaꝝ eſt neceſſaria.Vides.n.ꝙ̃ta ē hec ſeductio qua laboramus.vt omne corpus ſit in loco.Cõcedamus auteꝫ ꝙ omne corpus ſit in loco:nõ enĩ iccirco oportet.vt ſpaciuꝫ ſit locus:fortaſſis enĩ ſpaciũ nõ hꝫ eē. Cõcedamus itẽ ꝙ oē corpus ſit in loco.⁊ ꝙ ſpaciũ habeat eſſe.non tñ ideo ſeqtur:vt locus ipſe ſit ſpaciũ:poſſibile eſt enĩ vt in hoc ſpaciũ nõ ſit locus:ſed ſit comitãs locum.⁊ ſit cõe oĩ corpori ꝓpter cõitatẽ loci.Si auteꝫ voluerint dicere:ꝙ magis vr̄ multitudini.ſ.ꝙ oē corpus eſt in loco:nõ ē hec ratio:vt auctoritatẽ huius ſnĩe ſumãt ex opiõne multitudinis ⁊ vulgi.Non.n.bene ſtabiliũt ſniam quã tenẽt ex hoc ꝙ tenẽt ⁊ dicunt:ſicut eſt in rumore ⁊ exiſtimatiõe. Nos autẽ poſſumus attribuere illis aliã ſniaꝫ.ſ.qꝛ oē qđ eſt:eſt in loco:⁊ deſignat̄.Et he due ſnĩe equales ſunt in quãtum tenet eas vulgus:ſed poſſumus eos auertere ab eis cõuertendo ⁊ docẽdo per creaturã itellectualem ⁊ rationalem.Jaꝫ enĩ docui te modos iſtaꝝ ꝓpõnuꝫ quãdo locuti fuimus in dyaletica.⁊ declarauimus ꝙ opiabiles ſunt nõ itelligibiles.⁊ iõ non debemus curare de eis:ꝙ̃uis hoc qđ iudicãt omne corpus eē in loco:nõ eſt ſꝫ eos ita ratum ſicut hoc ꝙ omne quod eſt:eſt in loco deſignatum. Jpſi enim non intelligunt de locatione aliud: niſi quod intelligunt de ſitu.Sed licꝫ hoc eſſet verum:non tamẽ quod dixerunt de ſpacio debet eſſe veruꝫ:ſicut declarauimus.qꝛ poſſibile eſt vt aliud ſit locus qđ habeat eē ⁊ nõ ſpaciũ.⁊ ꝙ vnũquodqꝫ eoꝝ ſit in vnoquoqꝫ corpore.vnde hoc ꝙ ſpaciũ eſt ↄtingens vnũquodqꝫ corpꝰ: non eſt rõ vt ꝓpter hoc ſit locus eiꝰ.Poſſibile eſt enĩ vt omne corpus habeat duo.quoꝝ vnũ ſit locus eiꝰ ⁊ non aliud.Sed q tenent rõnẽ que eſt poſt hãc.debent ſcire:ꝙ extremũ querere fit duobꝰ modis.qꝛ aut q̃rit̄ qđ eſt poſſibile querere:aut qđ nõ eſt poſſibile.querere aũt qđ nõ eſt poſſibile hoc eſt vt corpulentũ querat intrare cũ tota mole ⁊ corpulẽtia ſua in ſupficiẽ ⁊ in extremũ corporis. *Querere duobꝰ mõis.*
❡ Querere aũt qđ eſt poſſibile.h̄ eſt vt querat contigere illud tantũ:queãdmodum tangit circũſcriptum ſuum circũſcribens. M Et hic ſenſus verus eſt:cũ ſuperficieꝫ poſuerint locũ.Deinde ſi nõ querit extremũ.non tñ debet propter hoc q̃rere locũ vel ordinem in ſpacys ordinatis. Sed fortaſſis quereret ordinem in ſitu terre: ꝙ̃uis non eſſet neceſſe.vt oĩs ſitus eſſet in ſpacio.ſed ſitus eēt relatio vnius corporis ad aliud corpus:qđ eſt ſub ipſo in aliqua parte:ita ꝙ nõ eēt ibi ſpaciũ:niſi dimẽſiones corporuꝫ ↄtingentiũ ſe.❡ Sed ↄtra rõnes auctoꝝ ſnĩe ð inani reſponſuꝫ cõtra eã que eſt de raritate ⁊ denſitate:h̄ ē: ꝙ denſitas fit duobꝰ modis. *Denſitas fit duobꝰ mõis.* Vna enim denſitas eſt q̃ fit ex ↄiũctione partiũ diſperſaꝝ in aere q eſt inter eas qui quũ exit de iter eas ipſe redeũt in locũ ſuuꝫ:ita vt non ſit inter ea inane.cui oppoſita eſt raritas.Et alia dẽſitas eſt: nõ qꝛ partes diſperſe ↄiungũtur:ſed qꝛ ipſa mã aliqñ recipit maiorẽ corpulẽtiã:aliqñ minorẽ corpulẽtiã. Vtreꝙ enim ſunt due res accidẽtales.Nõ eſt enĩ vni earum mã magis debita ꝙ̃ aly.Cum aũt recipit maiorẽ corpulentiã dr̄ ꝙ fiat denſum:cuiꝰ oppoſitũ eſt raꝝ.Et hoc eſt qđ in alia doctrina declarabit̄:qđ ꝙ̃uis hic nõ dicat̄:nõ obeſt.Jntẽtio enĩ huiꝰ ē ꝙ hec ps deſtruat̄:⁊ remaneat illa alia pars de qua locuti ſumus.Sꝫ locutio de vaſe cineris oĩno falſa eſt.qꝛ ſi eēt vera:eſſet totũ vas vacuũ:et nõ cinis in eo.❡ Sꝫ cõtra locutionẽ de vtre ⁊ vino:poſſibile eſt vt mẽſure quã hꝫ vter nõ appareat diſtãtia ab alia ſenſibilr̄.⁊ poſſibile eſt ↄtingere:vt vinũ minuat̄: cũ exit ex eo vapor aut aer ⁊ fiat minꝰ.Et poſſibile ē vt fiat minꝰ ꝑꝑ ↄſtrictionẽ nãlẽ aut violentã:ſicut poſtea ſcies. ❡ Sꝫ ↄ̄ locutionẽ de vegetabili:cuiꝰ nutrimẽtũ diffundit̄ iter duas q̃ſlibꝫ ꝑtes corpoꝝ contigẽtes ſe:⁊ extẽdit eas ꝑꝑ mutationẽ ſui ⁊ remãet iter illas:⁊ dilatat̄ earum corpulẽtia.Si aũt nutrimẽtũ penetraret inane anq̃ penetraret:⁊ poſtq̃ penetraret:eēt vna ⁊ eadẽ corpulentia ſine augmẽto.❡ Sꝫ ↄ̄ locutionẽ de vaſe per flatũ attrahẽte aquã reſpõſuꝫ initit̄ ei qđ diximus de dẽſitate ⁊ raritate.Vr̄ ꝙ poſſibile ē:vt corpꝰ recipiat maioreꝫ corpulẽtiã ⁊ miorẽ:⁊ eiꝰ alia fiat ꝑ nãꝫ:alia ꝑ viꝫ.Sic̄ ē poſſibile vt corpꝰ calefiat ⁊ frigeſcat:⁊ caloris ⁊ frigoris aliđ ſit per nãꝫ:aliud ꝑ viꝫ.Silr̄ ē diſpõ in magnitudie ⁊ puitate:⁊ qñqdẽ h̄ poſſibile ē:tũc quotiẽs minuerit aliq̃ pars corporis:nõ ē neceſſe:vt qđ remãſit remaneat in ſua pma corpulẽtia.Nec cuꝫ accipit̄ aliqua pars aeris que implebat vas:eſt neceſſe vt quod remanſit remaneat in ſua ꝓpria corpulentia:⁊ ſit inane quod eſt poſt illam.Et etiam

N hoc non fuerit neceſſe:tunc non coget nos illud. ℂ Cuꝫ autem aliud ab hoc fuerit:poſſibile eſt vt aer debeat habere naturaliter aliquam corpulentiaꝫ:⁊ poſtea erit neceſſe vt in alia diſpoſitiōe fiat maioꝛ.ideo qꝛ ſumitur de eo aliqua pars per vim:ita vt non poſſit attrahi corpus aliud in loco vel cōmutatiōe eius vel.vice eius quod ſumitur ex eo ⁊ de eius corpulētia.Et poſtq̄ aſſumi de eo hanc partē non eſt poſſibile:niſi ſic vt diſpergatur.et redeat quod remanſit in prioꝛem quantitatem:qꝛ negatur ibi eſſe inane:⁊ qꝛ debet eſſe plenū.Et hec diſperſio era poſſibilis:ideo conatum eſt ingenium educere hoc poſſibile ad effectum.Et qꝛ trahit ſe in vnam partem:⁊ ſuperficies eius cōtingit id qđ eſt ante illud in alia parte:⁊ ſit hoc ſicut ſi diffunderetur ⁊ creſceret per vim qđ obedit cogenti.⁊ diffunditur diffuſiōe magna.⁊ ex illo quod dilatatur aliud eſt extra vas.⁊ hoc eſt quod ſuxum eſt:⁊ eſt qđ remanet in pleno vaſis quod impleuit ſua dilatatione que neceſſe eſt propter attractionem ⁊ ſuxionem. Et cum remota fuerit hec ſuxio:⁊ fuerit poſſibile vt redeat ad ſuam habitudinem prioꝛem:ideo qꝛ attrahit aquam aut aerem qui exiſtit in loco vnde eſt motum:contrahetur ⁊ redibit in ſuam quantitatem.ℂ Nos autem cum ſufflauerimus in vas:⁊ imiſerimus illud in aquā:exibit ex ea ventus multus qui diſperget aquam: ⁊ poſtea rediens aqua ſubintrabit in illud.Ergo ſcimus ſine dubio ꝙ iam miſimus in vas aliquid per vim:quod remota vi egreſſum eſt.Et hoc neceſſe eſt vt introitus eius quod imiſimus per vim ſit aut penetratio per inane aut p̄ denſitatem eius quod erat ibi:que ceſſit ingredienti per viꝫ. Sed illa denſitas ſicut diximus ⁊ innuimus.qꝛ eſt per vim:redit in naturam ſuam remoto cogente. Si autem fuerit propter penetrandum per inane quouſq̄ perueniat ad locum eius:locus non eſt potens nec abhoꝛrēs corpus aeris quo implebatur quem remouit a ſe ⁊ repulit. Nec eſt ex natura aeris vt deſcendat deoꝛſum propter inane quod ſit in eo deſcēſu tali qui ipellit aquā. Opoꝛtet ergo vt non ſit neceſſe aerem diſcedere ab eo ⁊ remoueri.Si autem inane eſt qđ abhoꝛret euꝫ:cur non abhoꝛret alium aerem:Si autem abhoꝛret:cur cuꝫ foꝛtiter ſugitur ⁊ dimittitur:donec ingrediatur aeris tantū quantū ſolet egredi:⁊ mittitur ſubito in aquam:cuꝫ ſubintrat aq̄ in eum:Si autem inane abhoꝛret aerem ⁊ expellit euꝫ: plus deberet abhoꝛrere aquam.foꝛtaſſis autem ſi inane abhoꝛret aerem naturaliter:⁊ attrahit aquam: cur permittit aquam ſparſam in aere que erat in vacuo vt deſcendat:Si autem ponderoſitas eius eſt que vincit ſuxionem inanis:cur mouet aquam cum ponitur vas ſuper eaꝫ:⁊ aqua non vincit inane:ſed attrahitur:Retinere autem ponderoſum qđ erat contentum in eo:non eſt difficilius q̄ eleuare ponderoſum quod erat diſperſum.

O ℂ Poſtq̄ autem declaratum eſt inconueniens huius partis:remanſit oſtendere ꝙ cauſa huius hec eſt: ꝙ neceſſe eſt vt aer habeat quantitatem minoꝛeꝫ propter cōſtrictionem qua remota diſpergitur ⁊ redit in quantitatem ſuam.Et qꝛ eſt ibi alia cauſa propter quaꝫ debet habere maiorem quantitateꝫ que eſt calefactio ⁊ tenuitas propter conſtrictionem motus ſufflationis.Ideo nō potuit eſſe quantum debeat eſſe:propter denſationem conſtringentem que habet maioꝛem vim q̄ tenuitas huius. Jam autem acceſſit prohibitio ⁊ propter calefactionem que accidit debuit fieri aer maioꝛis quantitatis q̄ habebat ante ſufflationem.Et qꝛ ipſa calefactio eſt accidentalis quieſceret:⁊ contraheretur aer ad ſuam quantitatem quā debet habere naturaliter:niſi eſſet ibi illa calefactio ⁊ inciperet aqua ingredi:ideo qꝛ impoſſibile eſt vt ſit ibi inane ⁊ propter hoc videmus:qꝛ id quod inflatur per viꝫ:prius egreditur ab eo aer:⁊ poſtea attrahitur aq̄ ad ſe:ſicut ſi clauderetur os vaſis digito:aut ſi calefaceret ad ignem qui illud calefaceret ⁊ non frangeret:⁊ poſtea mitteretur ſuper aquaꝫ:contigit p̄us vt refugiat aliquid ex aere:⁊ poſtea ſugatur aqua in vaſe.ℂ Sed reſponſum contra rōnem que eſt poſt hanc ſimile eſt huic .ſ.ꝙ mobile impellit quicquid eſt aeris ante ſe.⁊ extēdit hoc vſq̄ ad partem in qua non habebit aer impulſionē: ⁊ contrahitur diſcurrens inter impulſum ⁊ non impulſum:⁊ habet neceſſe recipere minoꝛem quantitatem.Qđ autem eſt poſt illum eſt econuerſo:qꝛ quoddaꝫ eſt de illo qđ trahitur cum ipſo:⁊ quoddam eſt quod non repugnat ⁊ non trahitur:ſed diſpergitur quod eſt inter illa: ⁊ ſit maioꝛis quantitatis:⁊ contingit ex hoc exiſtentia cōgrua in habitudine temperata.Ergo ſufficiat nobis hoc qđ locuti ſumus de loco.⁊ loquamur āmodo de tpe.

ℂ Caplm.X.Initium loquendi de tempoꝛe ⁊ de diuerſitate ſentiendi de eo ⁊ de his que opponunt̄ errātib⁹ in eo.

TRactatus de tempoꝛe comparatur tractatui de loco.qꝛ ipſum eſt de rebus que comitantur omnem motū:⁊ diuerſitas hominum in ſentiendo de eſſe ⁊ de eſſentia eius eſt ſicut diuerſitas ſentiendi de loco.Fuerunt enim aliqui qui negauerunt htempus haere eſſe vllo modo.Quidam auteꝫ attribuerunt ei eſſe:nō qꝛ ſit de ſenſibilibus exterius vllo modo: ſed qꝛ eſt aliquid opinabile. Alij autem attribuerunt ei eſſe:non ꝙ ſit aliquid vnum in ſe:ſed qꝛ eſt aliqua comparatio aliquo modo ad aliquas res qualeſcūq̄ fuerint. Dixerunt enim ꝙ tempus eſt aggregatio hoꝛarum. Sꝫ hoꝛa eſt accidens cauſatum cuius eſſe ponitur ex eſſe alterius accidentis:tunc eſt hoꝛa alterius accidentis qualecūq̄ creatum fuerit.Quidam autem attribuerunt tēpoꝛi eſſe ⁊ exiſtentiam ſtabilem.ℂ Quidam autem poſuerunt illud eſſe ſubſtantiam exiſtentem per ſeipſam. A

Sed qui negauerunt eſſe tempoꝛis innituntur ex multis rationibus:quarum quedam eſt ꝙ tēpus ſi habuerit eē: aut erit diuiſibile:aut indiuiſibile.Si autem fuerit indiuiſibile:impoſſibile eſt vt aliquid eius ſit annus ⁊ menſis:⁊ dies ⁊ hoꝛa:⁊ preteritum ⁊ futurum.Si autem fuerit res diuiſibilis:habebit eſſe cuꝫ omnibus partib⁹ ſuis: ⁊ opoꝛtebit vt preteritum de illo ⁊ futurum habeat eſſe ſimul.Si autem alique eius partes habuerint eſſe:⁊ alique nō:neceſſe eſt vt aut ſit hec diuiſio quā diximus cōtinens preteritum:preſens ⁊ futurum:aut continens tātuꝫ hoꝛas ⁊ dies ⁊ his ſimilia.Sed preteritum ⁊ futurū nihil ſunt auctoꝛitate omnium qui affirmāt tempus eē. Preſens vero ſi ſit diuiſibile: redit ipſa eadem queſtio. Si autem fuerit indiuiſibile tempus:erit id quod appellatur inſtans qđ non eſt tempus.Et preter hoc etiaꝫ impoſſibile eſt vt habeat eſſe in effectu:qꝛ ſi haberet eſſe in actu:neceſſe eſſet vt aut remaneret aut deſtrueretur. Si autem remaneret aliquid eius eſſet prius ⁊ aliquid poſterius:⁊ totum non eſſet in ſtans:preteritum autem ⁊ futurum eſſet ſimul in inſtanti.qđ totum eſt impoſſibile. Si autem deſtruitur:neceſſe eſt vt deſtruatur ⁊ deſinat eē in inſtanti cōſequenti:inter quod ⁊ ipꝫ eſt tempus: opoꝛtet vt exiſtat aliquo tempoꝛe.Jam autem deſtruximus hoc.Si autē deſinit eſſe in inſtanti:qđ ſequitur poſt ipꝫ: erit inſtans poſt inſtans continue:ita ꝙ tempus non intendat inter illa.Sed hoc negant affirmatoꝛes tempoꝛis:deinde oīno quomodo tempus habebit eſſe:qꝛ quantūcūq̄ tempoꝛis poſuerimus ſm̄ eum qui poſuerit: ter-

minabitur duobus inſtantibus:inſtanti.ſ.preterito:⁊ in-
ſtanti qđ comparatione preteriti eſt futuruʒ. Nunqꝫ au-
tem poteſt eſſe:vt ſint ſimul:ſed vnum eorum erit nihil.
Cum autem nihil fuerit:quomodo poteſt eſſe: vt ſit res
que eget extremo qđ nihil eſt? Aut quomodo res habet
extremuʒ qđ eſt nihil? ⁊ omnino quomodo erit aliquid
continuās inter id qđ eſt aliquid ⁊ inter id qđ eſt nihil?
Et hec eſt fortis ratio ex qua pendent negātes tempus.
¶ Dixerunt adhuc etiam:ꝙ ſi neceſſe eſt motui inꝗ̃tuʒ
eſt motus alicuius.vt habeat tempus:non tamen eſt ne-
ceſſe huic motui inꝗ̃tum eſt motus: vt aliud etiam cor-
pus moueatur niſi corpus eius. ¶ Sed fortaſſis h̃ erit
C neceſſarium in aliquibus:non vt ſit motus:ſed vt quia ꝗ
facit motum:habet neceſſe cum mouet vt moueatur.Et
hoc non eſt cauſa motus ex hoc qđ eſt motus:nec eſt de
numero comitantium motum.Et quando quidem ſic ē
qualemcūqꝫ motum poſuerimus eſſe:ſequitur ex hoc ꝙ
eſt motus:vt habeat tempus. Non autem ſequitur ex h̃
ꝙ eſt motus:vt ſit ibi alius motus. Et poſtqꝫ ſic eſt: om-
nis motus comitabitur tempus per ſe qđ nō pertinet ad
alium motum:ſicut comitatur locum per ſe. Non habēt
autem omnia vnum tempus:niſi quemadmodum om-
nia habent vnum locum.ſ.vnuʒ comunione de quo mo
do non loquimur.Cum auteʒ fuerint motus ſimul:tem-
pora eoruʒ ſine dubio erunt ſimul:⁊ tunc neceſſe erit. vt
ſint ſimul aut in loco:aut in ſubiecto:aut ī dignitate: aut
in natura:aut in alio preter ſimul tempore. Sed de om-
nibus modis ſimul impoſſibile eſt:vt ſit aliquis ꝑor vel
poſterior.ſ.aliquis qui habeat eſſe:⁊ aliquis qui non ha-
beat eſſe. Remanſit ergo vt eoruʒ ſimul ſit illud ſimul
qđ eſt tempore:hoc eſt vt multa ſint in vno tempore:aut
in vno inſtāti qđ eſt extremitas temporis. ¶ Sequitur
ergo ex hoc:vt multa tempora habeant vnum tempus:
⁊ erit dictio de toto illo tempore cuʒ illis:eius ſenſus cu-
ius dictio de illis q̄ cōueniunt in illo. Oportebit ergo vt
ſint infinita tempora ſimul.veſtra autem ſententia ē ꝙ
tempora comitatur motus.Erunt ergo tunc motus infi
niti ſimul.Erūt ergo ibi mobilia infinita ſimul.Erūt er-
go ibi corpora infinita ſimul.Et hoc eſt illud impoſſibi-
le qđ negatis.⁊ prohibetis habere eſſe:⁊ propter has ra-
tiones:⁊ qꝛ opus eſt:vt tempus habeat eſſe: fuerunt ne-
ceſſarij multi homines qui attribuerent tempori alium
modum eſſendi.ſ.eſſe qđ eſt in intellectu. Ea autem que
ſunt in intellectu ſunt ea que comprehendunt intellect⁹
cum intelligunt ipſa ⁊ ordinant:inter quos generanť for
me comparationum que non habent eſſe niſi in intellcū
tantum. ¶ Dixerunt ergo tempus eſſe quoddam quod
formatur in intellectu de comparatōe mobilis ad duos
terminos tranſitus qđ eſt circa vnum eorum in effectu:
⁊ non eſt circa alteruʒ in effectu: quia hoc qđ eſt illic nō
habet eſſe cum hoc qđ eſt hic. ¶ In ſenſibilibus aūt ha
bet eſſe in anima.habet enim eſſe in anima ſimul:⁊ ima-
ginatio vtriuſqꝫ:⁊ imaginatio medij qđ eſt inter illos ſi-
mul.non habet auteʒ eſſe in ſenſibilibus aliquid exiſtēs
inter illos. ¶ Eſt autē in intellectu aliquid qđ imagiať
D in ratione.ſ.qđ interim dum mobile eſt hic ⁊ illic: eſt ali
quid ad cuius menſuraʒ perficitur tranſitus:aut in hoc
cito:aut in hoc tarde:que habent iſti motus: aut quia ha
bent iſtos ex motibus multis ⁊ quietibus compoſitos.
Ergo tempus eſt menſura curſus motus que non habʒ:
niſi quia ratio depingit eaʒ in ſe:cum formanť in ea vtri
qꝫ termini motus in effectu ſimul.Sicut ꝑdicare ⁊ ſubij
cere ⁊ ꝑpoſitio ⁊ his ſimilia que ſunt talia que ratio ad-
inuenit in rebus intellectis:⁊ comparatiōes quas ponit
inter illas quorum nullum eſt de numero exiſtentium.

¶ Dixit autem ſententia quā prenominauimus:ꝙ tem
pus non eſt niſi aggregatio momentorum. Cum eniʒ tu
ordinaueris momenta ſibi ſuccedentia ⁊ cōiunxeris nō
dubitabis quin illorum aggregatio ſit tempus. Et quan
do quidem ſic eſt:tunc cum cognouerimus momēta:co-
gnoſcemus ⁊ tempus.Sed non eſt momentuʒ niſi quā-
tum conceſſit momentator:hoc eſt.ſ.vt ſignet initiuʒ ali
cuius accidentis quod accidit illi:⁊ dicat.v̇.g.erit ſic ⁊ ſic
poſt duos dies.Cuius ſenſus eſt.ſ.ꝙ erit cum eleuatione
ſolis poſt duas eleuationes.Ergo momentum eſt eleua-
tio ſolis.Ergo eleuatio ſolis non fit momentum: niſi ꝓ-
pter aſſignationem illius qui hoc dixit. Si enim voluiſ-
ſet:aliud ſignuʒ poſuiſſet: ſed eleuatio ſolis eſt cōmunior
⁊ notabilior ⁊ diuulgatior.⁊ ideo elegit hoc: ⁊ alij huiuſ-
modi ad determinandum tempus.Ergo tempus eſt col
lectio rerum que ſunt momenta deſignata:aut que ſolēt
poni momenta deſignata.Et dixerunt ꝙ tempus nō ha
bet eſſe aliter niſi hoc modo.Scitur autem hoc ex rōni-
bus prepoſitis. ¶ Dixit autem alia ſecta ꝙ tempus eſt E
ſubſtantia eterna.Quomodo enim non erit ſubſtantia:
cum ſit neceſſarium eſſe. Tanta enim eſt neceſſitas ſui
eſſe ꝙ non eget probari ratione:quia quo magis ſtudue-
ris deſtruere tempus: īuenieris affirmare tempus eſſe.
¶ Remouebis enim tempus eſſe:aut ante aliquid: aut
poſt aliquid.Cum autem ſic feceris:iam feciſti eſſe cum
remotione eius prioritatem ⁊ poſterioritatem:⁊ idcirco
poſuiſti tempus remouēdo tempus. Hec enim prioritas
aut poſterioritas que eſt huiuſmodi nō eſt niſi in tempo
re.⁊ cum tempore.Ergo tempus eſt neceſſariū eſſe.Om-
ne autem qđ neceſſarium eſt eſſe:impoſſibile eſt non eē.
Omne autem qđ impoſſibile eſt non eſſe:non eſt accñs.
Omne autem qđ eſt:⁊ non eſt accidens:eſt ſubſtātia.vñ
poſtqꝫ tempus eſt ſubſtantia:⁊ neceſſarium eſt quid tūc
impoſſibile eſt:vt eſſe eius pendeat ex motu.Ergo poſſi-
bile eſt:vt tēpus ſit:⁊ ſi non ſit motus. Ergo ſm̃ eos ali-
quando tempus eſt cum motu:⁊ menſurat motum. Ali-
quando eſt ſine motu:⁊ tunc vocatur Arabice adhar:qđ
nos poſſumus:⁊ ſi non ſatis proprie:dicere ſempiternuʒ.
He ſunt opiniōes habite de tempore. ¶ Melius eſt au-
tem nobis:vt prius oſtendam⁹ tempus habere eſſe:⁊ qđ
ſit:⁊ vt aſſignemus viam ad cognoſcendum ipſum eſſe
per eſſentiam eius.Deinde redeamus ad rationes illas
⁊ ſoluamus eas. ¶ Dicemus ergo: ꝙ qui conceſſerūt ꝙ
tempus habere eſſe:eſt vnius intellectus:diſſenſerunt ēt
inter ſe:quia quidam eorum dixerunt:ꝙ motus eſt tem-
pus. ¶ Quidam vero dixerunt ꝙ motus celi eſt temp⁹: F
non alij motus.Alij vero dixerunt ꝙ recurſus celi eſt tē-
pus.i.vna reuolutio.Alij vero poſuerunt tempus ipſum
celum.Sed qui poſuerunt motum eſſe ipſuʒ tempus di-
xerunt ꝙ inter omnia que videntur eſſe:ipſe motus tan
tum eſt qui recipit in ſe preteritum ⁊ preſens:⁊ ꝙ natura
eius eſt:vt habeat ſemper duas partes ad hunc motum.
Et quicquid eſt ſic:eſt tempus. ¶ Nos enim non puta-
mus eſſe tempus:niſi cum ſentimus motū.In infirmo eni
vel dolenti elongatur tempus: ⁊ abbreuiatur voluptuo
ſo:ideo ꝙ motus diuerſi retinentur memoriter in men-
tibus illorum duorū. ſed delenť de memoria voluptuo-
ſi propter voluptatem eius. ¶ Qui autē nō percipit mo
tum:non percipit tempus.Sicut dormiētes in cauerna. 4.phi.te.cō.
quia qui non perceperunt motus qui fuerunt inter prin- 92.
cipium recūbendi ⁊ dormiendi ⁊ inter horam experge-
ſcendi:neſcierunt ſe niſi vna die dormiuiſſe.Auctor autē
primus ſignificauit ꝙ aliquibus hominibus diuinis cō-
tigit ſimile huic. Et ſignificat hora ꝙ iſti antea fuerunt
qꝫ dormitores cauerne. He ſunt dictiōes antique de cer-

tificatione eſſe tempoꝛis. Nulle autē iſtarum vere ſunt. Sed ꝙ motus non eſt tempus hec eſt ratio: quia aliquā do eſt motus velox: aliquando tardus. Tempus autem non eſt velocius nec tardius tempoꝛe: ſed bꝛeuius aut lō gius. Amplius etiam aliquando duo motus ſunt ſimul: ſed duo tempoꝛa non ſunt ſimul. Tu ſcis auteꝫ ꝙ aliqñ duo motus diuerſi ſunt in vno tempoꝛe: cuꝫ tempus eo/ rum non ſit diuerſum. ¶ Differentie autem motus alie ſunt a differentijs tempoꝛis: que autem comparanꝛ tem poꝛi ſunt ſicut: ecce ſubito ⁊ momentū ⁊ paulo ante: que non ſunt de eſſentia motus vllo modo. Tempus autem poteſt accipi in diffinitione motus velocis pars differen tie. Motus vero non ita accipitur: ſed accipitur ideo: qꝛ eſt pars pꝛioꝛ: poteſt enim dici ꝙ ſubitum vel velox eſt: qđ pertranſit curſum ſuum in bꝛeuioꝛe tempoꝛe: ⁊ non eſt ratio: vt dicatur in motu bꝛeuioꝛe vl' vt dicaꝛ qđ per/ tranſijt curſum longioꝛeꝫ in motu bꝛeuioꝛe. ¶ Judiciū autem de motu celeſti eſt hoc idem iudicium. Ratio.n. exigit vt dicatur: ꝙ ipſe eſt velocioꝛ omnibus motibus: quia tempoꝛe quo ille perficit curſum ſuum: nihil eſt qđ tantum in eo peragere poſſit: imo minus: de quo poſtea loquemur in cōſequētibus. Et hoc tempus ſignificat ali quid pꝛeter duos motus: ſignificat eniꝫ intellectū cui cō parantur ambo motus ⁊ adequantur in eo: ſed differunt in menſura curſus: ſed hoc qđ hic intelligitur: nō eſt eēn/ tia alicuius eoꝝ. vnus.n. eoꝝ non cōicat cū alio i eēntia.

C cōicāt āt ambo in re in qua ſunt. ¶ Pōt aūt ex ħ appa/ rere deſtructio ſententie eius qui poſuit momēta accidē/ tia que fiunt momenta alijs accidentibus. ¶ Jpſi enim non ponunt momentum ipſum accidens qđ cōtingit ꝺꝫ ꝙ ipſum accidēs eſt motus aut generatiōis ⁊ coꝛruptio/ nis: aut albedinis ⁊ nigredinis aut alioꝛuꝫ. Jmmo neceſ/ ſe eſt: vt dicatur ꝙ momentum ſit ex deſignatione: ⁊ eſt neceſſe vt ponatur eſſe aliud cuꝫ eſſentia momenti: ⁊ de hac coniunctione: ⁊ de hoc ſimul hoc intelligitur omni/ no qđ deſignat vnūqđqꝫ accidentium. Sed omnia duo coniuncta in aliquo cōiunguntur: ⁊ omnia duo que ſunt ſimul: in aliquo ſunt ſimul. Ergo cum eoꝝ eſſe fuerit ſi/ mul: ſed eſſe vnius eoꝝ eſt determinare id qđ habet eſſe cum eſſe alterius. Tunc intellectus huius ſimul ſine du bio non eſt id qđ intelligitur de quolibꝫ illoꝝ. Sed hoc ſimul eſt oppoſitū intellectui quo vnuꝫ pꝛeponitur: ⁊ al/ teruꝫ poſtponitur: ⁊ hoc in quo eſt ſimul eſt hoꝛa que cō iungit illa duo quoꝝ vnumquodqꝫ poteſt poni in ſimul quaſi aliquid aliud: pꝛeter illa cōtingeret in illa hoꝛa. Et ſi hoc ipſum determinare hoꝛam eſſet hoꝛa: tunc quū re ſtaret aliquod tempus: qđ eſſet vnum ⁊ idem: opoꝛteret: vt tempus remanendi ⁊ initiū eius eſſet vna hoꝛa. Nos autem ſcimus ꝙ hoꝛa deſignata eſt terminus inter ꝓ̇us ⁊ poſterius: qui non diuerſificatur. Et ꝺꝫ hoc ꝙ eſt mot⁹ aut quies: aut aliđ diuerſificatur. Ergo hoc quod eſt ac/ cidens: ⁊ qđ eſt motus: aut quies non eſt hoc qđ eſt ꝓ̇us: aut poſterius aut ſimul. Sꝫ certitudo pꝛioꝛis aut poſte/ rioꝛis aut ſimul aliud eſt que ē diſpoſitio tempoꝛis. Sꝫ ratio eoꝛum qui poſuerunt tempus eſſe motuꝫ initiꝛ ꝓ/ poſitioni non pꝛobabili. Dictum etenim eſt ꝙ quicquid debet habere in natura ſua aliquod pꝛeteritū ⁊ aliquod futurum illud eſt tempus. Hoc auteꝫ non eſt conceſſuꝫ. Multa eniꝫ que non ſunt tempus: ſunt pꝛeterita ⁊ futu/ ra: ſicut diluuiū ⁊ dies vltimus. Unde opoꝛteret: vt ſit ꝑ/ ter hoc alia conditio. ſ. ꝙ quicqđ ex ſeipſo eſt aliquid ei⁹ eſt pꝛeteritū ⁊ aliquid futurum: ita vt tempus ſit natura rei que comparatur alij: hoc eſt per ſeipſum pꝛeteritum aut futurū. Motus autem cum pꝛeterijt: non eſt ipſum eſſe motum qđ eſſe pꝛeterituꝫ: ſed eſt coniunctus cū pꝛe/ terito. Et ideo poteſt dici motus in tempoꝛe ꝑterito: non poteſt dici motus ideſt in motu pꝛeterito. ¶ Si autē vo

D lunt dicere vnum motum ex ꝑteritis: de hoc non eſt nūc noſtra intentio: ſꝫ vt motus ſit adequatus eſſe rei in qua eſt. Sed qui dixerunt ꝙ tempus ē vna reuolutio firma menti: oſtēditur impoſſibile per hoc ꝙ omnis pars tem poꝛis tempus eſt: pars autem reuolutionis non eſt reuo/ lutio. Que autem remotioꝛ eſt anno: eſt opinio eoꝛum ꝗ putauerunt ꝙ tempus eſt celum pꝛopter ſyllogiſmuꝫ ꝗ conſtat ex duabus affirmatiuis in figura ſecunda: ꝗ̃uis vna ex illis pꝛopoſitōibus falſa eſt: dixerūt eteniꝫ ꝙ om ne coꝛpus eſt in tempoꝛe ⁊ omne coꝛpus eſt in celo: hoc autem non eſt ita. Uerum eſt autem ꝙ omne coꝛpus quod non eſt celuꝫ: eſt in celo: ſed ꝙ in tempoꝛe foꝛtaſſis eſt omne coꝛpus eſt in tempoꝛe: foꝛtaſſis eſt omne coꝛ/ pus abſolute. Celum enim ipſum etiaꝫ in loco eſt eo mo/ do quo coꝛpoꝛa ſunt in tempoꝛe. Sed poſtꝗ̃ iā inuimus ſententias falſas de eſſe tempoꝛis: debemus nunc inuere eſſentiam tempoꝛis: ex quo etiam declarabimus nobis eſſe tempus. ⁊ declarabimus etiam ex ſolutione rationū pꝛenominatarum eſſe eius.

¶ Capitulum. XI. De certificare quid ſit tempus: ⁊ ſta/ bilire illud.

A DIcemus autem claꝝ eſſe: ꝙ poſſibile eſt. vt duo mobilia ſimul in/ cipiant moueri: ⁊ perficiāt curſum ſimul. vnū autem perficiat minoꝛem curſum: ⁊ alterum maioꝛem. Et fiat hoc aut pꝛopter diuerſitateꝫ velocitatis ⁊ pꝛioꝛitatis: aut pꝛopter diuerſitatem quie/ tum permixtaꝝ. ſicut multi opinantur. Poſſibile eſt ēt: vt incipiant duo: ⁊ perficiant duos curſus equales. Sed cum vnus peruenerit ad finem curſus: alius nonduꝫ ꝑ/ uenerit: ⁊ hoc fiat pꝛopter diuerſitatem pꝛenominatam. Sed inter pꝛincipiū omnis motus vſqꝫ ad eius finē ſem per eſt poſſibilitas perficiendi curſuꝫ ipſuꝫ ipſo motu cu ius velocitas ⁊ tarditas deſignata ſunt: aut compoſitio eius cū quietibus: ⁊ poſſibilitas perficiendi curſum aliū maioꝛem ipſo pꝛopter velocitatem eiuſdem motus: aut pꝛopter minoꝛem admixtionem quietū. Et poſſibilitas perficiendi curſum minoꝛeꝫ illo pꝛopter motū tardioꝛē illo: aut pꝛopter maioꝛem admixtioneꝫ quietū. Et ipoſſi bile eſt hoc aliter eſſe. Ergo inter pꝛincipiū motus ⁊ finē ei⁹ iā pꝛobatū eſt eſſe poſſibilitateꝫ rei terminate ꝺꝫ com parationem motus ⁊ velocitatis. Cum autem dimidia/ uerimus curſum ipſum: ⁊ poſuerimus eandem velocita/ tem aut tarditatem: erit ibi alia poſſibilitas inter pꝛinci/ pium illius curſus: ⁊ finē ſue medietatis. Quia in illa tar ditate ſiue velocitate non perficietur niſi medietas cur/ ſus. ¶ Similiter etiam inter hunc fineꝫ dimidiatū mo/ do poſitum: ⁊ inter finem pꝛimū. Ergo poſſibilitas ad fi/ nem: ⁊ a fine erit equalis: ⁊ vnaqueqꝫ illaꝝ eſt medietas poſſibilitatis quā poſueramus antea. Erit ergo poſſibili/ tas quā antea poſuimus diuiſibilis. Nūc autem non cu res: vtrū hoc mobile ponas eſſe rem que certiſſime mo/ ueatur in loco: an locuꝫ quem aſſignes mobili in ſitu: qđ videtur eſſe mobile localiter. Diſcedit eniꝫ a tactu alicu/ ius pꝛopter tactus alioꝝ continuos aut ab equidiſtātia vnius pꝛopter equidiſtantias alioꝛū continuas: ⁊ finitur qđ pertranſit aliquo curſu qualicūqꝫ modo. Non enim

B pꝛopter hoc diuerſitateꝫ iudiciū de hoc in quo modo ſu/ mus. ¶ Dicemus ergo iam pꝛobatū eſſe ꝙ hec poſſibili tas eſt diuiſibilis. Sed omne diuiſibile menſura eſt: aut aliquid habens menſuram. Hec ergo poſſibilitas nō eſt extra menſuram: neceſſe eſt ergo vt ſit menſura curſus: aut alia menſura. Si autem fuerit menſura curſus: tunc

eq̄lia in curſu:erūt eq̄lia in hac poſſibilitate:ſed nō ē ita. Ergo menſura eſt alterius rei.ſ.q2 aut eſt mēſura mobilis aut non:ſed non eſt menſura mobilis. Si enim mēſura mobilis eſſet:mobile maius:eſſet maius hoc modo:ſ3 non eſt ita. Ergo eſt mēſura:nec curſus nec mobilis. Cōſtat aūt q̄ motus ipſe non eſt hec eadē menſura nec velocitas nec tarditas. Motus eni3 in q̄tū ſunt motus cōueniunt in motu:ꝛ aliquādo in velocitate ꝛ tarditate:q̄uis differant in hac menſura. Aliquādo aūt diuerſificātur motus in velocitate ꝛ tarditate:ꝛ conueniunt in hac menſura. Ergo iam ratū eſt eſſe menſurā:poſſibilitatem cadendi motum iter prius ꝛ poſterius:ex qua proueniūt curſus terminati:que non eſt mobilis nec curſus:nec eſt ipſe motus. Et impoſſibile eſt:vt hec mēſura exiſtat per ſe. Quomodo enim exiſteret per ſe cū ipſa deſtruatur cū eo qđ menſuratur. Omne aūt qđ deſinit eſſe ꝛ corrūpit̄ eſt in ſubiecto:aut eſt cauſa ſubiecti: hec igitur menſura habet eſſe propter ſubiectū:ꝛ poſſibile eſt:vt ſubiectū ei⁹ primū ſit materia mobilis propter hoc qđ diximus.ſ. ſi eſſet q̄titas materie ſine medio:materia propter eā: aut fieret maior aut minor. Eſt igit̄ in ſubiecto mediāte alia affectione. Et impoſſibile eſt:vt ſit in ſubiecto mediante affectione permanenti.ſicut eſt albedo ꝛ nigredo. Si.n. ita eſſet:illa affectio poneret in materia aliā menſuram

C permanente3. ¶ Relinquitur ergo q̄ menſura eſt affectionis non ſtabilis que eſt motus de loco ad locū:aut đ ſitu ad ſitum:inter quos eſt ſpaciū in quo fiat motus ſitualis. Et hoc ē qđ vocamus tempus. Tu ſcis aūt q̄ motui accidit diuidi in prius ꝛ poſterius:ꝛ non eſt in eo p̄us niſi qđ eſt vlterius in curſu ꝛ poſterius: ꝛ poſterius niſi qđ eſt circa finē curſus. Et cōſequit̄ hoc:q2 qđ eſt pri⁹ in motu:non eſt cū poſteriore in eo: ſicut prior ꝛ poſterior i curſu ſunt quādoq3 ſimul. Nec eſt poſſibile. vt id de motu qđ eſt comes ꝛ par prioris in curſu:fiat poſterius.nec vt qđ eſt comes poſterioris:fiat prius. Sed hoc eſt poſſibile in curſu. Ergo prioritas ꝛ poſterioritas in curſu proprietas ſunt que accidunt ei ex hoc q̄ ſunt motus: nō ex hoc q̄ ſunt curſus. Et numerant̄ per motū. Motus eni per partes ſuas numerat prius ꝛ poſteri⁹. Motus ergo non nūerat ex hoc qđ ipſe habet in trāſitu prius ꝛ poſterius. Motus etia3 habet menſurā proprie menſurā trā-

D ſitus. ¶ Tempus aūt eſt hic nūerus ꝛ hec menſura. ergo tempus ē nūerus motus: cū diuiſus fuerit motus in prius ꝛ poſterius non tempore ſed tranſitu. Alioqn eſſet in hac declaratiōe diffinitio circularis. Sicut putauit aliquis ex diſcipulis:ꝛ errauit. Et hoc tempus eſt ēt id qđ ꝑ ſeipſu3 eſt menſura omnis eius qđ ex ſe ipſo habet pri⁹ ꝛ poſterius:ꝛ cuius poſterius nō eſt cū priore ipſius: ſicut inuenitur in alijs rebus propter ipſum quaſda3 priores: quaſdā vero poſteriores. ¶ Res enim in quibus eſt p̄ꝰ ꝛ poſterius:ex hoc intellectu.ſ.q̄ prius deſyt eſſe:ꝛ poſterius non eſt cū priore. Non ſunt ita ex ſeipſis: niſi q2 habent eſſe cū aliqua ex partibus huius temporis. Ergo id qđ comitat̄ parte3 que eſt prior:dicitur prius: ꝛ qđ comitatur partē poſteriorē:dicitur poſterius. Cōſtat aute3 q̄ he res ſunt mutabiles:in quo enim non eſt mutabili-

E tas:ei nihil preteryt nec futuꝝ ē. ¶ Et h̄ tempus nō eſt prius ꝛ poſterius propter aliud. Si enim ita eſſet:id eius qđ eſt prius:non eſſet prius:niſi q2 habuit eſſe in prioritate alterius rei. ¶ Ergo illa res:aut aliqua alia res i qua finiretur ordo in vltio rei:eſſet ex ſeipſa prior ꝛ poſterior: videlic3 ex ſeipſa reciperet relatione3 ſm quā eſt prius ꝛ poſterius. Et conſtat quonia3 ipſum eſt res in qua p̄mo cadit poſſibilitas permutationū quēadmodū diximus:ꝛ deinde cadit in aliud ab illo propter illud. Erit ergo illđ

Tp̄is diffinitio. 4.phi.te.cō.101.

menſura que menſurat poſſibilitate3 prenominata3 per ſeipſam. ¶ Illud ergo ē in quo ſumus:ꝛ nihil aliđ. Nos enim non poſſumus hoc nomen temporis niſi rei que ex ſeipſa eſt menſura poſſibilitatis:in qua cadit primitus poſſibilitas predicta. ¶ Manifeſtū eſt ergo ex hoc q̄ menſura predicta eſt que per ſeipſa3 recipit relationē prioris ꝛ poſterioris:imo que diuiditur in prius ꝛ poſterius. Et non dico q̄ tempus eſt prius relatiue: ſed dico q̄ temp⁹ propter ſeipſum comitat̄ hec relatio:ꝛ ēt comitatur aliđ propter tempus:quia cū aliquid dicitur eſſe prius:ꝛ illđ nō fuit tempus:ſed motus aut quies:aut aliquid h̄ꝫ: erit tūc intellectus eius hic.ſ.q̄ eſt cū re que eſt in tali diſpoſitione quā comitat̄ cū comparata fuerit diſpoſitioni alterius rei habentis prius per ſeipſa3:hec comitantia per ſeipſa3. ¶ Illud autē qđ precedit aliud anteq̄ ſit. hoc ē qđ habet eſſe cū priuatōe alterius rei que non eſt ipſa habente eſſe. Eſt ergo prius eo reſpectu priuationis eius: ꝛ eſt cū eo reſpectu eſſe ipſius tātū:q2 in aliqua diſpoſitōe eſt cū illo:ergo nō eſt prius eo: ideo q̄ illud habeat eē in duabus illis diſpoſitionibus:q2 diſpoſitio eius quo erat prius:non eſt eade3 que eſt eius cū quo eſt. Ergo ſine dubio đſtructū eſt aliquid:id.ſ.qđ habebat prioritatis:quādo ſit cū illo. ¶ Hec igitur preceſſio ꝛ pōritas intellect⁹ eſt quē habet non per ſeipſa3:nec permanentē cū exiſtētia ſue eſſentie exiſtentie:ꝛ impoſſibile eſt:vt h̄ intellect⁹ remaneat cū diſpoſitione alia aliquo modo propter impoſſibilitatē ſui ipſius. ¶ Impoſſibile eſt.n. vt ſit pri⁹ ꝛ cū eo:ſed in eo qđ habet hunc intellectū: non eſt hoc impoſſibile:quia aliquādo habet eſſe prius: aliquādo hab3 eſſe cum eo ꝛ aliquādo poſt:cu3 ipſum ſit vnum ꝛ idem. ¶ Sed ipſa res que eſt ante:ꝛ poſt per ſeipſa3: q̄uis ſit in comparatione:impoſſibile eſt tamen vt remaneat ipſa eadem: ꝛ ſit poſteaquā erat antea:q2 ſenſus de poſt non contingit:niſi cū deſinit eſſe qđ erat antea. Et id qđ habet iſtud eſt remanens cū deſtructiōe eius qđ eſt antea. Et hoc.ſ.tempus impoſſibile ē:vt ſit comparatio ad priuationem tantū:aut ad eſſe tantū:q2 comparatio eſſe rei ad nō eſſe rei fortaſſis:ita eſt propter prioritatē: ſicut per poſterioritatē. Similiter etiā eſt q̄tū ad eſſe:ſed eſt comparatio ad non eſſe:q2 coheret alij rei:qđ cū adiunctum fuerit ei fiet prius:ꝛ cū alij:fiet poſterius. ¶ Priuatio āt in vtraq3 diſpoſitione eſt priuatio.ſ.nō eſſe. Simil'r etia3 eſſe:ſimiliter eius oppoſitū adiungit̄ ei qđ ſibi cōparat̄: q2 cōparatu3 etiā comparatur ei retrograde:ꝛ h3 idē iudicium:q2 eſt tempus vel comparatio ad tempus. Si āt tempus eſt:tunc eſt qđ dicimus. Si vero comparatio eſt ad tempus:erit eius prioritas propter tempus:ꝛ redibit prior dictio.ſ.q̄ huius prioritatis:aut poſterioritatis primum ſubiectū eſt tempus. Tempus eſt eni3 id cui ex ſe ipſo accidit ante ꝛ poſt.imo id cui accidit ex ſeipſo ante ꝛ poſt tempus eſt. ¶ Iam.n.declarauimus q̄ ip̄m per ſeipſum eſt menſura poſſibilitatis deſignate. Et poſtq̄ cōſtat q̄ tempus non eſt aliquid exiſtēs per ſe. Quomodo eni3 exiſteret per ſe:cū non habeat eſſentiā: tūc eſt qđ fit ꝛ deſinit eſſe:ſed omne qđ eſt h̄ꝫ:eſſe eius pendet ex materia. Erit ergo tempus materiale:ꝛ preter hoc q̄ eſt materiale: non habet eſſe in materia niſi mediante motu. Si.n.non eſſet motus ꝛ mutatio: nō eſſet tempus. Qūo enim eſſet tempus:cū non eſſet ante ꝛ poſt:quomodo āt eſſet ante ꝛ poſt:cū non fieret res corruptibilis: Non.n. ſunt ſimul ante ꝛ poſt:niſi deſinat eſſe res prior ſm hoc q̄ eſt prior ad hoc q̄ vt ſit res poſterior ſm hoc qđ ē poſterior. ¶ Ergo ſi nō fuerit ibi diuerſitas ꝛ mutabilitas: vt deſinat eſſe aliquid:ꝛ fiat aliud.non erit ibi poſt: quia non fuit antea. Nec erit ibi antea:quia non fuit ibi poſt.

(Right margin letters: F, G, H, I, K, L)

Ergo tempus non hȝ eſſe niſi fuerit renouatio diſpōnis
in qua oportet: vt ſemper eat: alioquin non erit tempus:
qꝛ ſi aliquid fuerit ſubito: cū non ſit aliqd vllo modo: q̄-
uiſ fiat aliud ſubito: neceſſe eſt. vt aut ſit inter illa poſſi-
M bilitas renouationis aliquaꝝ reꝝ: aut non. ¶ Si autē
fuerit iter illa poſſitas renouatōis reꝝ. tūc erit iter illa an-
te ꝛ poſt. Ante aūt ꝛ poſt non certificant̄ niſi propter re-
nouationē aliquaꝝ reꝝ. Jaȝ aūt poſueramus: ꝙ non eſt
ibi renouatio aliquaꝝ reꝝ: qꝛ hoc eſt incōueniens. Si āt
non fuerit inter illa hec poſſibilitas: tunc erunt cōiūcta:
ꝛ neceſſe eſt: vt illa adiunctio ſit ſuccedēdo continue aut
non. Si aūt fuerit ſuccedendo: tunc iam adepti ſum⁹ qđ
propoſuimus: q̄uis ſit inconueniens. Et poſt declarabi-
N tur eius inconuenientia. ¶ Si autē fuerit interruptum:
redibit prima dictio iteȝ. Ergo oportet neceſſario: vt ſi
tempus fuerit: ſit renouatio diſpoſitionū aut coniūctiȝ:
aut continue. Unde ſi non fuerit motus: non erit tēpus:
ꝛ qm̄ tempus: ſicut diximus eſt menſura ꝛ cōtinuū ꝛ pa-
riter comitans continuationes motuū ꝛ curſuū: tūc tp̄s
ſine dubio hȝ diſtinctionē putatā que vocat̄ inſtās.

¶ Caplm. XII. De declaratione inſtantis.

A Dicemus ꝙ cognitio inſtātis habetur
ex cognitione temporis. Nā
qꝛ tempus eſt cōtinuū ſine dubio habet diſti
ctionem opinatā: ꝛ hec vocat̄ inſtans. Hoc āt
inſtans non habet eſſe in actu vllo modo: ſed
in intellectu ꝛ in cōparatione ipſius temporis. Alioquin
interrumperetur continuatio temporis. Sed non eſt ei⁹
eſſe: niſi in q̄tū accipit̄ in intellectu cōtinuans diſtenſio-
B neȝ in directū. ¶ Continuans aūt nō habet eſſe in actu
in eo ꝙ habet diſtenſionem rectā: ſm ꝙ eſt continuans.
Alioqn eſſent multa continentia ꝛ infinita: ſicut poſtea
declarabimus. Non. n. haberent eſſe in actu: niſi iterrū
peretur tempus aliquo modo interruptionis: falſum eſt
aūt ꝙ interrūpat̄ continuatio tp̄is: qꝛ ſi ponit̄ iterruptio
in tempore: neceſſe eſt ꝙ illa iterruptio ſit: aut in p̄ncipio
C temporis: aut in eius fine. ¶ Si aūt fuerit in principio
tp̄is: oportebit. vt illud tempus non habeat ante. ꝛ ſi nō
habuerit ante: oportebit ꝙ de non eſſe: nō peruenerit ad
eſſe. Si aūt poſt non eſſe ceperit eē: erit eius eſſe poſt nō
eſſe. ergo eius nō eſſe precedit eius eſſe. ergo habebit an-
te neceſſario: ꝛ erit illud ante intellectus alius a p̄uatiōe
propter quā predicatum eſt de illo quo mō diximus al's.
D ¶ Res ergo que recipit hūc modū anterioritatis habe-
bit eſſe non exiſtēte tempore. Ergo ante hoc tempus erit
tempus: qđ erit continuū cū illo: illđ ante: ꝛ hoc poſt. Et
E hec diſtinctio. ſ. inſtans coniunget illa. ¶ Jam aūt pone
batur diſtinguens: ergo hoc eſt falſum. Simil'r ſi pōitur
diſtinguēs queadmodū finis dicitur: neceſſe ē. vt poſt il-
lud ſit poſſibilitas eſſendi aliquā rem: aut non. Si autē
impoſſibile eſt: vt poſt illđ aliquid habeat eſſe: nec neceſ-
ſarium eſſe: ita vt ipoſſibile ſit aliquid eſſe cū priuatione
finis ad quē peruenit: tunc iam deſtructū eſt: vt ſit eius
eſſe neceſſe: poſtq̄ deſtructa eſt poſſibilitas: eſſe autē ne-
ceſſarium ꝛ poſſibilitas abſoluta nūq̄ deſtruunt̄. Si āt
poſt illud fuerit hec: tunc habet poſt. Ergo eſt illud ante:
ergo inſtans cōtinuans eſt non diſtinguens. Tēpus igit̄
non habet eſſe in actu in inſtanti comparatiōe ſui: ſed in
potentia. ſ. potentia propinqua effectui: hoc eſt qꝛ contin-
git: vt in tp̄e fiat inſtans ſemper: aut actu alicuius ponen
tis: aut vt motus perueniat ad ipſum: ꝛ faciat illud diſti
ctionē cōeȝ inuiſibilē: ſicut principiū aſcendendi ad oriē
teȝ: aut deſcendendi ad occidentē: aut aliud aliquid. ꝛ ħ
vere non eſt facere diſtinctionē in eēntia temporis: ipſi⁹
ſed in reuelatione eius ad motus: ſicut contingit ex diffe
rentiis relationū in q̄titatibus multis: cū vna pars cor-
poris ſeparat̄ ab alia parte corporis: aut per eqdiſtātiā:
aut contactū: aut propter dſignationē alicuius: ita tn̄ vt
non fiat ſeparatio in actu aliqua in ipſo. Sed fit in eo di
ſtinctio aliqua cū accipit̄ in comparatiōe alterius: ꝛ illđ
equidiſtans cū fuerit habituȝ comparatione hꝫ: nō erit
eius priuatio hec in omni tp̄e: qđ eſt poſt illud. ¶ Dictio F
aūt illius qui dixit: ꝙ neceſſe eſt: vt priuatio eius ſit: aut
in inſtanti qđ conſequitur illud: aut in inſtāti qđ non cō-
ſequitur: ħ eſſet ſi concederet̄ ꝙ eius priuatio habet p̄n-
cipium ꝛ inſtans: ſed non eſt ita: imo p̄ncipiū p̄uatiōis ei⁹
eſt extremitas temporis: in quo toto ipſum non eſt. Nō
eniȝ ex priuatione intelligitur: niſi vt res deſinat eē poſt-
q̄ habuerit eſſe. Eſſe aūt inſtantis in hoc loco: hoc eſt vt
ſit extremitas temporis in quo toto ipſum nō eſt. Priua
tio aūt eius non habet principiū a priuatiōe que ſit p̄or
inſtanti in quo deſijt eē. Inter eē. n. illius ꝛ eius p̄uatōeȝ
non eſt niſi diſtinctio que eſt eē: ꝛ nihil aliud. Tu autem
poſtea ſcies ꝙ quietū ꝛ mobile: ꝛ generatū ꝛ corruptum:
nullū eoꝝ habet primū inſtās in quo fuerit mobile aut
quietū: aut generatū aut corruptū. Tempus. n. diuidit̄ in
potentia infinite. ſed qui putauerūt poſſe dici ꝙ inſtans
aut deſtruit̄ paulatim ꝛ extēdit̄ finis eius cū eo ad nihi-
lum: aut deſtruit̄ ſubito. Et tūc eius deſtructio fiet in in-
ſtanti. Huius dictiōis nos debemus declarare falſitatē.
¶ Dicimus igit̄ ꝙ ſubito deſtrui vel ſubito fieri. ſ. i vno
inſtanti: non eſt oīno oppoſitū ad paulatim deſtrui ꝛ ad
paulatim fieri: ſed eſt minus q̄ oppoſitū. Nam huic op-
poſitū eſt qđ non tendit ad eē vel ad nō eē: aut ad permu
tationem vel ad cetera paulatim: qđ eſt veꝝ de eo in qđ
cadit ſubito: ꝛ eſt ēt veꝝ de eo: qđ eſt in aliquo toto tem-
pore nihil: ꝛ cū extremitate ipſius qđ non eſt tempus hꝫ
eſſe: ꝛ ēt de eo qđ in toto aliq̄ tp̄e habet eē: ꝛ in extremo
ipſius qđ non eſt tp̄s: ſit nihil. ¶ Quia hec duo nō fiunt G
nec deſinunt eē paulatiȝ: p̄mū etiam ſil'r: hoc eſt cuius eē
vel non eē eſt in inſtanti: ſed ſm differt a p̄mo: qꝛ in p̄mo
ponitur iudiciū de inſtanti ꝙ ſit extremitas tp̄is eſſen-
tialiter: ſicut iudiciū totius tp̄is. Sed in ſcđo ponit̄ iudi-
cium inſtantis diuerſum a iudicio tp̄is: ita ꝙ non ponat̄
inſtans poſt inſtans diuerſum ab illo. Alioqn cōtingeret
ꝯiūctas iter inſtantia: ꝛ illđ inſtans eſſet extremitas eēn-
tialiter. Nō eſt aūt noſtra loqutio de hoc ſcđo mō: ſi af-
firmatur eius eē aut non. Nos. n. non loqmur de eo ſꝫ ꝙ
eſt veꝝ: ſed ſm ꝙ dicitur negatiue. Hec aūt negatio eſt
hec. ſ. ꝙ nec ſit nec deſtruit̄ paulatim: ꝛ itelligit̄ nihil fie
ri vel deſtrui ſubito que eſt generalior q̄ negatio. Snāli-
lior aūt non comitatur magis ꝓpriā: nec oꝫ. vt id qđ in-
telligitur predicatū: aut ſubiectū habeat eē veꝝ aut nō.
Jam aūt cognitū eſt hoc in doctrina dyaletice. ¶ Ergo H
poſtq̄ hec quā dicimus. ſ. non fieri nec deſtrui paulatiȝ:
ē generalior q̄ hec: cū dicimus fieri aut dſtrui ſubito: qꝛ
qđ habet hec incipit eē in inſtanti: tūc dictio eius qui di-
xit ꝙ eſſe: aut ſubito aut paulatim eo mō non eſt verum
quo modo eſt veritas cōtradictoriaꝝ quaꝝ vna exiſten
te vera: altera nō eſt vera. qꝛ oppoſitū eius qđ ſit ſubito:
eſt id cuius principiū nō inuenit̄ in inſtanti: ꝛ ſine dubio
non ſequit̄. vt fiat vel vt eſſe deſinat paulatiȝ: ſed aliqn̄
eſt veꝝ cū illo ad moduȝ quo diximus. Si aūt voluerit
dicere de eo: qđ habet eē ſubito. ꝙ non eſt inſtans in quo
non habeat eſſe: nec eſt aliqđ inſtans in quo eat proficiē
do. ¶ Sil'r in deſtructo ſubito: ſed ſi hoc voluerint. tunc
hoc comitabitur oppoſitū. ꝛ affirmabit̄ illoꝝ iudicium.
Non oportebit aūt. vt eē illius ſit inceptū ſubito. aut de-
ſtructum ſubito. Eſt aūt hic quoddā. q̄uis nō pertineat
ad hunc locū. qđ debemus nominare. vt ſit nobis via ad

certifica..du3 qd diximus.hoc.s.q scire debemus.q in/
stanti qd est cōe inter duo tempora in quorum vno res est
vno modo.⁊ in alio est alio modo.si in illo instāti res est
in nullo illorum modorum.aut est in aliquo illorum tantū.⁊ nō
in alio.Si autem sunt hec duo in vi contradictoriarum.si/
cut tangere ⁊ non tangere.⁊ esse ⁊ non esse. tunc impossi/
bile est.vt remoueantur a re illa duo in illo instanti posi
ta.¶ Oportet ergo sine dubio.vt sit in illo instanti aliq̄
I illorum modorum.sc3 quis scit quo illorum modorum sit.¶ Dici
mus etiam q ad id qd est sine dubio aduenit aliquid ⁊
destruit illud: ⁊ necesse est illam rem que aduenit posse
aduenire in instanti:⁊ hec est res cuius dispositio nō va/
riatur in quocūq instanti acceperis temporis sui esse.⁊
non est necesse:vt in q̄ntum sit comitetur eam tempus.⁊
q ita est.ipsum in instanti cōi appropriatur per ipsu3.si/
cut tangere ⁊ quadratura ⁊ ceteris de affectionibus per/
manentibus:quorum esse idem est in vno quocūq instan/
ti sui esse.sed qd differt ab hoc est illud cuius eē est in in/
stanti ⁊ in tempore ⁊ futuro tantū. Instans autem disti/
guens inter illa:non patitur hoc.Ergo erit ibi oppositu3
eius.sicut discessio:⁊ non tangere:⁊ non mouere.Sūt āt
quedam quorum consimilis est dispositio in aliquibus in/
stantibus sui temporis:⁊ non in omni huius propter p̄n
cipium qd accidit ibi.Et sunt quedā quorum dispositio/
nem impossibile est esse consimile3 aliquo modo. Qd āt
est possibile est.sicut non tāgere qd est separatio.Hoc.n.
non contingit nisi motu ⁊ diuersitate dispositionis.⁊ est
stabile in hac p̄prietate.qd est non tangens. imo separa/
tum.Sed quorum dispositiones consimiles sunt.q̄uis eo/
rum dispositiones fuerint aliūde:non est hoc ex eo q est
separatio vel non contactus:sed id in quo est.hoc impos/
sibile:h est.sicut motus cuius dispositionū vna non ē si/
milis alij in aliquo instanti: sed in vnaquaq renouatiōe
est propinquitas ⁊ elongatio noua inter dispositiōes mo
tus.Qd autem est non mobile cum motum fuerit:⁊ tan
gens cu3 non tetigerit in instanti distinguenti inter duo
tempora illius postq̄ non est p̄ncipiu3 distinctionis nec
motus:tunc est in eo tactus ⁊ priuatio motus:sed hoc q̄/
uis est preter nostra3 intentionē: prodest tamen ad illd:
⁊ ad alias multas questiones. Sed hoc de quo loquitur
est instans:circūdatu3 preterito ⁊ futuro qd est accidēs
tempori.⁊ accidit ei propter esse suum.Et hoc instans for
tassis si voluerint possunt accipere alio modo:tāq̄ si ex/
tremitas mobilis sit aliqd punctum qd faciat suo motu:
⁊ suo impetu aliquē cursum:imo aliquā lineam: sicut si
dicere3 q sola extremitas ē mobile: deinde in illa linea
possunt poni puncta non que faciunt lineam. sed que pu
tantur continentia in illa.Silr videtur q in tempore ⁊
in motu sit aliquid.sicut hoc qd suo cursu lineam facit:⁊
aliud.sicut puncta que continentur in linea:sed non effi/
ciunt eam:quia si putatur mobile ⁊ terminus in cursu ⁊
in tempore est sicut mobile:tunc efficiet motū continuū
in cursu continuo ⁊ comitabitur tempus cōtinuū. Sili/
tudo huius ē hec:q mobile ante dispositionē que comi/
tatur illud in motu est extremitas inuisibilis efficiēs suo
cursu continuationē:⁊ comitatur illud de cursu punctū:
⁊ de tempore momentū.Non enim est cum illo longitu
do cursus quā transijt.nec motus quē intēdit perficere.
q iam pertransijt:nec tempus.q iā preterijt.⁊ nihil ha/
k rum erit cum illo nisi extremitas inuisibilis.¶ Ergo d
tempore nihil erit cum eo nisi instans.⁊ de trāsitu nihil:
nisi id qd declarauimus esse vere.s.motum qui est dum
res mouetur.Et de cursu pars: aut pūctū aut aliqd aliō.
Et vnumqdq istorum est finis ⁊ mobile: etiā finis ē supp/
situs s̄m hoc q mouetur.Sicut si esset aliquid qd exten

ditur a principio cursus vsq ad locum ad quem peruc/
nit:ipsum ex hoc.qd mobile tendit a principio vsq ad fi
nem:⁊ essentia eius que modo est continua: est termin9
⁊ finis suppositus ex hoc q iam motum est ad hunc termi
num.¶ Debemus ergo discutere.q sicut mobile ē eēn L
tia vna.⁊ suus cursus qui fecit q ipse ē terminus ⁊ finis.
fecit etiam cursu3. Similiter est in tempore aliquid qd
est modo fluens:⁊ facit tempus suo fluxu: qd est aliqd i/
uisibile.vnde ipsum est ipsum.⁊ ipsum est instans vnde
est ipsum:⁊ est non permanens ex hoc q est instans:⁊ nō
est permanens nisi cum terminauerit tempus: sicut illd
non est mobile:nisi cū terminat qd terminat.q ipsu3 in
se est punctum vel aliquid aliud.Et sicut mobili accidit
ex hoc q est mobile:vt impossibile sit esse bis:destruitur
enim in destructione sui motus.¶ Similiter instās.vnū M
est instans.non potest esse bis.sed id qd possibile est esse
bis:non est vnum mobile ex hoc q est aliquid cui acci/
dit motus.Qd si ita fuerit:cōstat q instans suo fluxu fa/
cit tempus:⁊ non est hoc instās qd ponitur inter duo tē/
pora:vt continet illa:sicut punctum qd putatur suo mo/
tu efficere cursum:nec est hoc punctum: illud qd putat̄
in cursu.Si autem h instans habuerit esse:illud erit esse
rei coniuncte cū intellectu:quem certificauimus in pre/
missis q sit motus:cum quo non inuenitur nec prius nec
posterius.similiter est sicut hoc qd habet locū cum tran
sit in cursu facit motum sicut etia3 hoc qd est huius intē
tionis:quā appellamus instans:cum procedit in cursu in
prioritate ⁊ posterioritate motus:faciet tempus.ergo cō
paratio huius ad prioritatem ⁊ posterioritatem est hoc
instans qd in se est id qd facit tempus:⁊ numerat tp̄s p̄
pter distinctiones quas facit in eo.Cum accipit̄ vt istās,
⁊ facit prioritates ⁊ posterioritates nūeratas:sicut puncta
que lineam numerant:eo q vnūqdq illorum punctorum est
cōmune inter duas lineas relatiue.Numerator aūt veris
simus est id qd primum attribuit rei vnitatē ⁊ multitudi
nem in numero iterum ⁊ iterum.¶ Instās autē qd est h nu N
merat tempus.Si.n.non esset instans: nō numeraretur
tempus.Prius quoq ⁊ posterius numerāt tempus alio
mō s̄m q est pars eius.⁊ acquirit ei partem propter esse
instantis:⁊ postq̄ ante ⁊ post sunt partes temporis:⁊ oīs
pars potest diuidi sicut partes linee: tunc vnitas magis
conuenit instanti: ⁊ numerare magis conuenit vnitati.
Instans aūt numerat quēadmodum ⁊ punctum: ⁊ non
diuiditur.Motus quoq numerat tempus:ideo q facit
numerum temporis quo est prius ⁊ posterius. Tp̄s aute3
numerat motum:ideo q ipsu3 est numerus motus.v.g.
Quia.n.homines sunt causa.vt sit numerus.v.g. Dece3:
tunc propter esse hominū:habet esse denareitas:⁊ eoru3
denareitas non fecit homines esse homines: sed nūera/
tos.s.habentes numerum.Unde anima cum numerat ho/
mines:numerari nō est natura hominis:sed est denarei/
tas que accessit nature hoīs.¶ Anima ergo p̄pter ho O
minem numerat decem:silr p̄p motum numerat temp9
ex intellectu predicto:⁊ nisi esset propter motum ⁊ pro/
pter id qd facit in cursu terminum prioritatis ⁊ posterio
ritatis:tempus non haberet numerum.sed tempus mensu/
rat motum.⁊ motus mensurat tempus.Tp̄s aūt mensu
rat motum duobus modis.vno quidem modo facit eu3
habere mensurā:alius q sua q̄titate ostendit q̄titatem
sue mensure.Motus autē mensurat tempus:eo q indi/
cat mensura3 eius per id qd fit in eo prius ⁊ posterius.⁊
est differētia inter vtrūq modorum:q indicare mensura3
aliquando est:sicut mensura indicat mensuratū: ⁊ aliqn
sicut cum mensuratum indicat mēsuram.¶ Silr aliqn P
cursus indicat mensuram motus: ⁊ aliquādo motus in/

dicat menſuram curſus: qꝛ aliquādo dicitur. Iter octo miliarioꝝ: ꝛ aliquādo iter vnius diei. Sed qđ attribuit menſuraȝ alij: alteꝝ eoꝝ eſt hoc.ſ. qđ per ſeipſuȝ eſt mēſura. Unde qꝛ tempus eſt continuum: huius nature ē ꝙ pōt dici longū ꝛ breue. ꝛ qꝛ eſt numerus cōparatiōe pⁱoris ꝛ poſterioris. ſicut pdiximus: ꝯtingit dici mltū ꝛ paucum. Silr ꝛ motus cui accidit cōtinuatio ꝛ diſcontinuatio. ergo dicunꝰ de eo ꝓprietates continui ꝛ diſcontinui: ſed hoc accidit ei aliūde. Qđ autē appropriatur ei. ħ ē.ſ. cito ꝛ paulatim. Iam ergo oſtendimus modū inueniendi inſtans in effectu ſi eſt inſtās in effectu: ꝛ modum ſui eſſe in potentia.

¶ Caplm. XIII. De ſoluendis dubitationibus dictis de tempore: ꝛ de formandis interrogationibus temporalibus. ſicut de eo qđ eſt in tempore: aut qđ eſt nō in tpe. ꝛ ī ſempiternū. ꝛ ſemper ꝛ ſubito: ꝛ ecce ꝛ paulo ante ꝛ paulo poſt ꝛ eternalr.

A Ad cautem qđ dicitur de tempore ꝙ nihil eſt. ꝛ ꝙ nō habȝ eē: ex hoc intellectu dicitꝰ.ſ. ꝙ nō habet eſſe in ħ inſtanti. Intereſt aūt an dicatur nō eſſe abſolute: an dicatur non eſſe in inſtanti qđ mō eſt. Nos aūt concedimus ꝛ affirmamus: ꝙ tempus non habet eſſe hoc mō: niſi in anima ꝛ in intellectu. ſed eē abſolute: qđ eſt oppoſitum ad non eſſe abſolute. hoc eſt verū eſſe: qꝛ ſi hoc eſſe non fuerit veꝝ: eius negatio erit vera. Erit igitur veꝝ. vt dicatur ꝙ iter duo extrema alicuius ſpacij: non eſt menſura poſſibilitatis motus ad aliquem terminū quem certiſſime perficiat vel pertranſeat. ꝛ cū hec negatio fuerit falſa.ſ. ꝙ motus habet in illo tantillo citiſſimo menſuram aliquā in qua poteſt perficere vł ꝑtranſire tantū ſpaciū: ꝛ pōt tranſire minus de illo ꝓpter magis paulatim: ꝛ plus de illo. ꝓpter citius: ſicut iaȝ declarauimus: tūc affirmatio que eſt huic oppoſita erit vā. ħ eſt: qꝛ ineſſe eſt mēſura huius poſſibilitatis: ꝛ affirmatio oſtendit eſſe rei abſolute: q̄uis non oſtendat illđ habere eſſe in hoc inſtanti: aut alio modo: ſed hoc eē nō habet propter intellectū: qꝛ licȝ nō hoc intelligeretur: tamē haberet hunc modum eſſendi: ꝛ hunc modū affirmandi
B eſſe. ¶ Preter hoc aūt debes etiam ſcire: ꝙ eoꝝ que ſūt quedā ſunt que habent eſſe veriſſime: ꝛ quedā ſunt debiliora in eſſe. Tempus aūt videtur eſſe debilius in eſſe q̄ motus. qꝛ eius eſſe videtꝰ eſſe reꝝ que ſunt ex cōparatiōe aliaꝝ: q̄uis tempus ex hoc ꝙ eſt tempus non eſt relatiuum: ſed comitatur illud relatio. Et qꝛ ſpaciū eſt: fuit id qđ ſolet eſſe in illo: aut comitans illud: aut qđ ſolet ptrāſire: aut qđ ſolet eſſe menſura pertranſeūdi eē occultius q̄ eſſe ſpacij. Si autē dixerint: ꝙ non habet eſſe vllo modo: erit falſum. Si aūt voluerint attribuere tempori eſſe huiuſmodi: non erit niſi in intellectu. Ergo ꝓpoſitio quā poſuerunt ꝙ tempus non habet veꝝ eſſe.ſ. nō hȝ eē in vno inſtanti: eſt propoſitio vera. Et hec non negat tēpus habere eſſe: nō in inſtanti: ſed eius eſſe eſt ad moduȝ generationis: qꝛ quecūq; duo inſtantia poſueris: erit inter illa id qđ vocatur tempus: ꝛ hoc non eſt in aliquo inſtantium aliquo modo. Et oīno qui inquirit ꝙ ſi tempus habuerit eſſe: eius eſſe erit in inſtāti: aut in tempore: aut in hoc qđ q̄rit quādo habet eſſe: hoc negligendū eſt: ꝛ nō
C debemus curare de illo. ¶ Quia tps habet eſſe. nec in inſtanti. nec in tempore: nec habet quando: ſȝ habet eē abſolute. Quō enim haberet eſſe in tempore cum ipſum ſit tempus? Ergo hoc qđ dicitur ꝙ tempus aut non hȝ eſſe in inſtanti: aut habet eſſe permanens in tempore: nō eſt veꝝ: qꝛ id qđ non habet eſſe nō eſt oppoſitū ei. qđ habet eſſe in inſtanti: aut qđ habet eſſe permanens in tempore.

Sed tempus habet eſſe: ꝛ non eſt vnuȝ illoꝝ duoꝝ eſſe. Non enim eſt hoc niſi. ſicut ſi diceretꝰ ꝙ aut locus non habet eſſe: aut habet eſſe in loco: aut in extremitate loci. Non enim neceſſe eſt: vt aut habeat eſſe in loco aut termino loci: aut nō habeat eſſe: qꝛ alique ſunt reꝝ que nullo modo habent eſſe in loco: de quibus locus eſt vnus: ꝛ aliqua ſunt que non habent eſſe in tempore de quibꝰ tps eſt vnum. ſicut poſtea ſcies. ¶ Contra hoc aūt qđ dixerunt: ꝙ ſi tempus habet eē oportet. vt omne motū comitetur tempus: reſpōſio hec eſt: qꝛ multū intereſt an dicatur ꝙ tempus eſt menſura oīs motus: ꝛ an dicatur ꝙ eiꝰ eſſe pendet ex omni motu. i. nullus motus eſt qui per ſe non habeat tempus. Et etiam intereſt an dicatur ꝙ eēntia temporis pendet ex motu ad modū accidētis ei: ꝛ an dicatur ꝙ de eſſentia motus pendet tempus ad modum quo tempus accidit illi. Sed ꝯ primā dicimus hoc: ꝙ id qđ menſurat aliud: non debet eſſe accidēs illi: ꝛ exiſtere in illo: qꝛ aliquādo ſeparatū menſurat id qđ eſt ſeparatū ab illo equalitate aut equidiſtantia. Sed cōtra ſcđaȝ: ꝙ cū eſſentia alicuius rei pendet de natura alterius rei: nō eſt neceſſe. vt natura illius nō ſeparetur ab illa: ꝛ nos nō probauimus de tempore: niſi qꝛ pendet ex motu: ꝛ eſt affectio eius: nec de motu: niſi qꝛ omnis motus menſuratur tempore: ꝛ propter has probationes non oportet. vt vnūquodq; motum comitetur per ſe tempus propriū: nec vt quicquid menſurat aliquid ſit accidens illi: ita vt oīs motus habeat tempus proprium. qđ accidit illi tantum per ſe: ſed ex motibus omnibus qui habent pncipiū ꝛ finem non pendet ex eis tempus. Quomodo. n. pendet ex eis tempus? Si. n. haberēt tempus: ipſuȝ terminaretur D
duobus inſtantibus. ſed iam negauimus hoc. ¶ Concedo autem ꝙ cū fuerit tempus motui qui eſt huiuſmodi ꝙ ex eo debet pendere eſſe temporis: ꝛ menſurentur per illud alij motus. Et hic motus de quo vere dicitur ꝙ eſt pertranſiens: ꝛ non terminanꝰ eius extremitates ī actu. Si aūt quis dixerit ꝙ ſi nō eſſet ille motus: non eēt tps. ita ꝙ in omnibus motibus alijs preter illum: nō eēt pus ꝛ poſterius. Et ſicut diximus in opiniōibus. ꝛ corpꝰ non habet neceſſe. vt ſit corpus mobile ad motuȝ alteriꝰ corporis. Erit ergo poſſibile. vt moueatur: ꝛ nō ſit tempus. E
Reſpōſio ad hoc hec ē: qꝛ poſtea ꝺclarabimus: ꝙ ſi nō eſſet motus circularis corporis ſperici: motus recti non haberēt loca: nec eſſent motus recti naturales: nec eēnt motus per viȝ. Ergo poſſe eſſe motū vnius corporis tantum abſq; alijs corporibus eſt impoſſibile. Quāuis hec impoſſibilitas nōdum eſt manifeſta. Non. n. omnis impoſſibilis impoſſibilitas manifeſta eſt. Multoꝝ eteniȝ impoſſibiliū non manifeſtatur impoſſibilitas: niſi ꝺclaratione probatiōis. ¶ Sed ſi cōtenti fuerimus ſola opinione: ꝛ remouerimus motum circularē: ꝛ affirmauerimus motū rectū finitum in opinione: ſilr poterimus affirmare in opinione tempus terminatū. ¶ Opinio eniȝ non negabit hoc: ꝛ nos nō attendimus hoc niſi id ꝓpter qđ affirmatur eſſe tempus. Ergo eius eſſe pendet ex vno motu: ꝛ menſurat illum: ꝛ menſurat etiaȝ ceteros motꝰ: quos impoſſibile eſt eſſe abſq; motu corporis efficiētis tempus ſuo motu niſi intellectu: qꝛ hoc eſt. ſicut mēſura que eſt in vno corpore: ꝛ menſurat etiam qđ eſt ei oppoſitum ꝛ equidiſtās ei. Sed qꝛ menſurat duo corpora cū ipſum ſit vnū ſingulare: non oportet tamē ob hoc. vt pēdeat a duobus corporibus. Sed poſſibile eſt. vt pēdeat ab vno qđ menſurat: ꝛ menſuret aliud etiam a quo non pendet. Motus etiā non habet mēſurare niſi pp ſpaciū F
qđ eſt continuum. ¶ Et qꝛ continuitas ſpacij fit cā eēndi prius ꝛ poſterius in motu: ꝛ propter hec duo fit motꝰ G

cauſa eſſendi numeru₃ eius: ⁊ hic numerus eſt tempus.
Ergo motus cõtinuus eſt ex duabus partibus.ſ.ſm ſpa
cium ⁊ ſ₃ tempus: ſed ipſe in ſe non eſt niſi perfectio ei⁹
qđ eſt in potentia: ⁊ non continetur in hoc intellectu con
tinuatio neq₃ menſuratio. Non enim in perfectione eſt:
qđ eſt in potentia: nec in mutatiõe alicuius ad aliud: nec
in exitu de potentia ad effectũ: intelligitur vt inter princi
pium ⁊ finem ſit aliquid receptibile diuiſionis quã reci/
pit continuũ: ſed hoc intelligitur ex alio modo conſide/
randi.ſ.quo intelligitur ꝙ hic intellectus non eſt niſi de
q̃titate continua ⁊ nõ de alio. Si.n.putarem⁹ tres atho/
mos in quoꝝ medio mouetur mobile: tunc cũ moueret̃
de primo ad tertiũ: eſſet in eo perfectio eius qđ eſt in po/
D tentia: q̃uis non eſſet hic motus in continuo. ¶ Ergo ꝑ
pter hoc ꝙ ipẽ eſt certitudo perfectionis illius qđ eſt in
potentia: non oportet. vt motus diuidatur. Et ideo dum
neſcierimus alia neſciemus ꝙ hoc eſſe oporteat. Nõ.n.
eſt diuiſio niſi continui receptibilis diuiſiõis. Unde ma
nifeſtum eſt ꝙ cõtinuatio eſt quedã accidẽs qđ comitat̃
motũ ꝑꝑ ſpaciũ ⁊ ꝑꝑ tẽpus: ⁊ oĩo ſi ñ attẽderim⁹ ſpa^m i tpe
ñ iuenirem⁹ i motu ꝯtinuatõẽ: ⁊ ħ cũ nec̃e fuit mẽſurar̃
motũ neceſſe erit nominare ſpaciũ aut tempus. S₃ cau
ſa continuationis temporis ſimilis eſt cõtinuationi mo/
tus in ſpacio. Non eſt enim cauſa cõtinuationis tempo/
ris continuatio motus tantũ: q₂ propter continuatione₃
ſpacij ſolũmodo: ſi non eſſet ibi motus: non contingeret
continuatio temporis: ſicut poſſibile ẽ moueri aliqđ mo
bile in aliquo ſpacio: ⁊ poſtea quieſcat: deinde icipiat in/
de moueri ⁊ moueatur quouſq₃ perficiat ſpaciũ: tũc erit
continuũ: ⁊ tempus non erit continuũ. ſed oportet: vt cã
continuationis temporis ſit continuatio ſpacij: ita ꝙ nõ
I ſit ibi quies. ¶ Cauſa ergo ꝯtinuationis temporis ẽ ꝯti
nuatio motus ſm hoc ꝙ eſt cõtinuatio motus: ⁊ hoc nõ
eſt niſi continuatio ſpacij collata motui: ħ eſt: vt non ſit
ibi quies. Et hec continuatio non eſt cauſa qua tps ſit cõ
tinuum: ſed eſt cauſa vnitatis temporis. Non eni₃ ẽ tps
aliquid cui accidat cõtinuatio propria illi: imo ipſu₃ eſt
ipſa continuatio: ⁊ ſi aliquid daret tempori cõtinuatio/
nem nõ ex intellectu vnitatis eſſentie temporis cõtinui:
tunc continuatio eſſet accidens tpi: non eſſentia. Et ſicut
diximus ꝙ aliquis calor eſt cauſa alterius coloris: ⁊ ali
quis calor ſit cauſa alterius caloris.ſ.q₂ ſit cauſa eſſendi
alium calorem aut colorem: non vt qualitas ſit calor.
K ¶ Similiter dicimus ꝙ aliqua continuatio eſt cã eſſen
di aliã continuationẽ que non eſt cã propter quã illa cõ
tinuatio ſit continuatio. Quia illa cõtinuatio per ſe ẽ ꝯti
nuatio. ſicut ille calor eſt calor per ſe. Unde nullus põt
dicere nobis ſic. Ego nõ intelligo in motu ꝯtinuationẽ:
niſi ex cauſa ſpacij vel temporis. Tu aũt non vis vt cõti
nuatio ſpacij ſit cauſa temporis. Nec eſt poſſibile. vt di/
cas ꝙ continuatio temporis eſt cã tpis: ⁊ poſtea dicis ꝙ
cõtinuatio motus eſt cauſa tpis: cũ non ſint ibi continua
tiones: niſi iſte due. Ad ħ reſpõdebimus dicẽtes ꝙ nos
cõtinuitatẽ ſpacij non ponimus cauſa temporis abſolu/
te: niſi ſm ꝙ eſt motui: ⁊ motus ſit per illam cõtinuus.
¶ Reſpectus.n.cõtinuationis ſpacij in ſe eſt vnũ quid:
⁊ eius reſpect⁹ adiuncte cũ motu eſt aliud. Intellige nũc
q₂ continuatio ſpacij ſm ꝙ eſt motui eſt cauſa que ẽ eẽn
tia tpis: qđ eſt per ſeipſum continuũ: non cauſa qua eſſen
tia tpis ſit continua. hec eſt.n.res que non habet cauſa₃:
⁊ ideo demonſtrat̃ ꝙ tempus res accidẽtalis eſt motui:
qđ non eſt ei genus. nec dr̃ia: nec vlla ſuaꝝ cauſaꝝ: ſ₃ eſt
L res q̃ comitat̃ eũ: ⁊ mẽſurat̃ ꝑ ipſ₃. ¶ De qđib⁹ ãt tpalib⁹
q̃ fiũt: vt ſciat̃ quõ ẽ res in tpe. ¶ Dicimus ꝙ res nõ ẽ i
tpe: ſ₃ principia que ꝓpoſuim⁹ niſi ex itellectu hñdi pri⁹
⁊ poſterius: ⁊ omne qđ habet in ſe intellectũ prioris ⁊ po
ſterioris: aut eſt motus: aut habẽs motũ. Sed motus ha
bet ħ ex ſeipſo. Mobile vero habet hoc ex motu: ſed ſ₃
hoc ꝙ dicũtur ſpẽs rei ⁊ eius partes ⁊ eius fines q̃ ſunt
aliquid in aliquo ſm ħ prius ⁊ poſterius: ⁊ inſtans etiã:
⁊ hore ⁊ menſes ⁊ anni dicuntur eſſe in tempore. S₃ in/
ſtans eſt in tempore. ſicut vnitas in nũero: prius autem ⁊
poſterius in tempore: ſic par ⁊ impar in nũero: hore autẽ
⁊ dies: ⁊ menſes: ⁊ anni: ſicut duo ⁊ tres ⁊ quatuor: ⁊ decẽ
in nũero. Motus autẽ in tpe. ſicut decẽ accidentia in d/
narietate. Mobile vero in tpe. ſicut ſubiectũ decem ac/
cidentium in denarietate. ¶ Quies aũt aut putatur per M
ſeuerans: ſtabilis ſemper: aut putat̃ accidiſſe illi prius ⁊
poſterius accidentaliter: ⁊ hoc prius ⁊ poſt habet ex cau
ſa duoꝝ motuum: q₂ laterales ſunt ei. Nam quies ẽ ꝑua
tio motus in illo qđ ſolet moueri: nõ priuatio motus ab/
ſolute: ⁊ ideo non eſt longe: vt quies ſit inter duos mot⁹.
Et quies huiuſmodi habet aliquo mõ prius ⁊ poſterius:
⁊ propter hoc ꝙ eſt duobus modis quietũ: hoc ꝯtinet̃ in
tempore accidentaliter. Unde ideo ꝑmutationes q̃ ſunt
ſimiles motui locali in hoc ꝙ incipiũt a ſũmo vſq₃ ad
ſũmũ continentur in tpe ob hoc ꝙ habent prius ⁊ poſte
rius: ⁊ cũ aliqua permutatio ſubito occupauerit totu₃ ꝑ/
mutabile: ⁊ inceperit minui vel augeri de cõtinuatione
nihil habet: niſi continuationẽ temporis tãtũ: ideo ꝙ pri
us ⁊ poſterius: non eſt niſi in tpe tantum: ⁊ q₂ ipſa nõ eſt
efficiens tempus continuatio motus in ſpacio: aut in eo
qđ videtur ſpaciũ: ⁊ cũ hoc eſt habens prius ⁊ poſteri⁹: ğ
pendet ex tempore: ergo eſſe ipſius eſt poſt eſſe cãe tpis
que eſt motus ex quo ẽ mutatio localis. Et he mutatio/
nes conueniunt cũ motibus qui fiunt in ſpacijs ex ħ ꝙ
menſurantur tpe: ⁊ non conueniunt cum eis ex hoc ꝙ eẽ
tpis pendet ex motibus qui fiunt in ſpacijs: ⁊ eſt cauſatũ
eoꝝ. Et hoc tantum eſt in motibus qui fiunt in ſpacijs.
¶ Jam aũt noſti quid velimus intelligere: cu₃ dicimus N
motus qui fiunt in ſpacijs: ſed res in quibus non eſt pri⁹
aut poſterius vllo modo: non ſunt in tpe: q̃uis ſint cum
tpe. ſicut mundus eſt cũ grano ſinapis: ſed nõ eſt in gra/
no ſinapis. Si aũt aliquid habuerit prius ⁊ poſteri⁹ aliq̃
modo ex hoc.ſ.ꝙ eſt mobile: ⁊ alio modo nõ fuerit rece/
ptibile prioris ⁊ poſterioris ex hoc.ſ.ꝙ eſt eſſentia. Jllud
ex hoc ꝙ non recipit prius ⁊ poſterius: non eſt in tpe: ſed
ex alio modo eſt in tpe. Jllud aũt qđ eſt cum tpe. ⁊ non
eſt in tpe.ſ.cuius eſſe eſt cũ diuturnitate totius tpis: hoc
eſt ſempiternũ: ⁊ omne diuturnũ cuius eſſe vnu₃ ẽ. Jllđ
eſt ſempiternum.ſ.qđ in hac diuturnitate habet eſſe vnũ
⁊ idem. ſic eſt in omnibus horis cõtinue quaſi ſempiter
num ſit comparatio ſtabilitatis ad nõ ſtabilitatẽ: ⁊ com/
paratio huius comitãtie tpis cũ ſempiterno eſt: ſicut cõ/
paratio habitus mobilis ad tempus: ⁊ cõparatio perma
nentiũ reꝝ inter ſe ⁊ coeuitas quã habent hoc modo: eſt
intellectus ſuper ſempiternũ. videt̃ aũt mihi ꝙ meli⁹ no
men illi qđ ꝑt imponi ſemp eſt: ⁊ ꝙ omne diuturnu₃ eſt
ſine omni ꝑmutatione abſolute: ⁊ ſine aliqua cõpatione
hore poſt horã: hoc eſt ſemp. ¶ Miror ãt de hoc qđ di O
cũt.ſ.ꝙ ſempiternũ ẽ diuturnitas getl: aut ꝙ ẽ tps ñ nũe
ratũ motu. Quõ.n.ñ: cũ ñ itelligat̃ etas vl' tps: niſi id i c⁹
eẽn⁹ ẽ p⁹ ⁊ poſteri⁹. ⁊ cũ fuit ibi p⁹ ⁊ poſteri⁹: debebit reno/
uari aliq̃ ei⁹ diſpõ. ſic dixim⁹. ğ nec̃i⁹ ẽ ei mot⁹. Jn gete ãt
iuenit̃ p⁹ ⁊ poſteri⁹. ſic dixim⁹. Tps vo ñ ẽ cã alic⁹ rei. S₃
q₂ intra diuturnitatẽ tpis gñant̃ multa ⁊ corrũpunt̃: q̃ꝝ
non apparet cauſa manifeſta: ideo in putauerũt hoc ho/
mines tpi. q₂ nõ inueniunt ibi aliqđ aliud adiunctũ niſi
tps: nec ꝑcipiũt. Uñ cũ res bona eſt: laudant tps. Cum
vo mala eſt: accuſant: ⁊ tñ reꝝ que hñt eſſe pleruq₃ cauſe
manifeſte ſunt priuationis vero ⁊ corruptiõis cãe occul/
te ſunt. Cuſa.n. fabricandi cognita eſt: cã vero ruine ⁊ de/

P ſtructionis plerūq̧ non intelligit̄. ¶ Silr eſt ēt ſi volueris inducere multa particularia. Cōtingit ḡ ex hoc: vt q̄ ſepius cooperat̄ tp̄i id q̄d eſt de rebus priuatorys ꝛ corruptorys. ſicut obliuio ꝛ labefactatio ꝛ d̄ſtructio ꝛ annihilatio m̄ae ꝛ cetera: idcirco hoīes accuſant tp̄s ꝛ loquūtur male de eo. Tempus v̄o habet accidentia multa que ſignificant̄ aliq̄bus noībus que debemus noīare ꝛ nūerare: de quibus eſt inſtans q̄d aliqn̄ intelligit̄ eſſe terminus cōis: qui eſt inter p̄teritū ꝛ futur̄: de quo iaꝫ loquuti fuimus: ꝛ nihil aliud: aut aliqn̄ intelligit̄ oīs terminus cōis q̄uis ſit diſtinctio rer̄ preteritar̄ aut futurar̄. Aut aliqn̄ intelligitur eſſe finis tp̄is: q̄uis nō d̄ſignet cōitatē: qui cū debeat ſp̄ intelligi terminus cōis ꝯtinuās: tn̄ accipitur non ꝯtinuans: q̄uis preter ſignōnem noīs ſciat: qꝛ oīno eſt cōis: ꝛ non eſt poſſibile vt ſit diuidens q̄d ſcitur ex alio modo conſiderationis preter intellectū ſignificationis nominis. ¶ Aliquādo aūt d̄r inſtans: tp̄s q̄d

Q eſt multū ꝓpinquū preſenti iſtāti: ꝛ eſt minus breue. certificatio aūt veritatis huius dictiōis hec eſt: q̄ oē tp̄s in quo accidat aliquid: habet duos terminos ſine dubio: ꝛ ſunt duo inſtantia in intellectu: q̄uis ipſa non ꝑcipiat illa: ꝛ hec duo inſtantia ſunt in intellectu p̄ntia ſimul ſine dubio: ꝛ tn̄ aliqn̄ intellectus percipit prioritatē vnius in eſſe: ꝛ poſterioritatē alterius: ꝛ hoc fit ꝑꝑ longitudinem ſpacy: que eſt inter illa: ſicut percipit inſtans q̄d eſt p̄us inter inſtantia hore diei. ꝛ aliqn̄ duo inſtantia adeo erūt ſibi ꝓxima: vnum eor̄. ſ. circa alter̄: q̄ intellectus nō ꝑcipiet in p̄mo intuitu inter illa ſpaciū niſi cū mora: ꝛ diu ꝯſiderauerit: ꝛ itellectus percipit illa quaſi cōtigerit ſilr: ꝛ quaſi ſint vnū inſtans: q̄uis conſideratio ꝛ ꝑſcrutatio

R ꝓhibeant intellectū ab hoc in p̄mo intuitu. ¶ Sed q̄ diu nō redit intellectus ad ſe: concipit duo inſtantia q̄ſi ſint ſimul. De verbis aūt tp̄alibus vnū eſt id q̄d d̄r: ecce q̄d eſt ꝯpatio rei accidentis in tp̄e cuius q̄titas non ꝑcipitur ꝑꝑ breuitatē ei⁹ ad ſuū tempus: cū illa res: nec fuerit ſeparata: nec precogitata. Et de his verbis eſt ēt id q̄d d̄r ſubito: ꝛ ħ eſt q̄d ſign̄at aliq̄d accidere in inſtāti: ꝛ aliquando ſign̄at oppoſitū eius: q̄d d̄r paulatim de quo iaꝫ loquuti fuimus. De his ēt verbis eſt illud: q̄d d̄r paulo poſt: ꝛ hoc eſt q̄d ſign̄at inſtans futur̄ ꝓximū p̄nti: cum non facile ꝑcipit̄ q̄titas ſpacy inter illa ꝑꝑ breuitatē ei⁹. De his ēt eſt: id q̄d d̄r paulo an̄: ꝛ hoc ē: q̄d ſign̄at ꝯparationem inſtantis preteriti ꝓximi inſtāti p̄nti. ¶ Sꝫ tp̄s

S q̄d eſt inter illa non ꝑcipit̄. Ergo paulopoſt oppoſitū eſt in futuro ad paulo ante in p̄terito: ꝛ q̄d eſt prius: ſꝫ in p̄terito ſign̄at id q̄d remotius eſt ab inſtāti p̄nti: ꝛ q̄d eſt poſterius ſign̄at q̄d eſt oppoſitū huic. ſed q̄d eſt prius: ſꝫ in futuro: ſign̄at q̄d eſt ꝓpinquius p̄nti: poſterius aūt eſt id q̄d eſt remotius a p̄nti. Olim eſt tp̄s q̄d v̄r longum inter ipſum ꝛ hoc inſtans p̄ns cōparatoē oppoſitor̄ termior̄ tp̄is. Olim etiaꝫ in tempore abſolute ꝛ veriſſime eſt illō: cuius tempus non habet initium.

¶ Completa eſt pars ſc̄da partis p̄me: de collectōe n̄aliū. Et ei q̄ d̄dit itelligere q̄r̄e ſint iſinite. Incip̄ ps 3ᵃ. Caᵐ. I.

A DE his q̄ h̄nt n̄alia ex ħ q̄ h̄nt q̄titates. Prolog⁹ d̄ q̄litate tractādi ꝑpe in hoc lib⁹. N̄alia ſunt corpa ꝛ diſpōes corpor̄. Quātitas aūt ꝑmixta eſt cū vtriſq̧: q̄titas āt que eſt corpor̄: ſunt diuiſiōes: ſꝫ q̄titas diſpoſitionū corpor̄ ē: ſicut tp̄s ꝛ cetera q̄ comitāt̄ corpa: aut

B accn̄talr: aut eēntialr. ¶ Diſpōes āt corpor̄ comitat̄ q̄titas: aut ꝑꝑ q̄titatē corpor̄ in q̄b⁹ ſunt: ꝛ cū q̄b⁹: aut ꝑꝑ tp̄s: ſicut tp̄s comitat̄ motū. Aut ꝑꝑ ꝯpōnē ali⁹ nūeri qui ꝓuenit ex illis: aut ꝑꝑ aliquā q̄titatē. Sꝫ ex oīb⁹ modis comitātie q̄titatis hic eſt remotior: ꝛ ħ eſt q̄ d̄r iſinita: ſꝫ varietates reſpectuū q̄bus ꝯſiderant̄ q̄titates: ſunt aut diſpōnes q̄s corpa p̄nt h̄re per ſe ſola: ſic̄ eſt finitas: ꝛ iſinitas in magnitudine: ꝛ ſic̄ finitas ꝛ iſinitas in diuiſione vel ſectōe ꝑtiū. Aut in cōpōne vnius ad aliā: vt comitantia ꝛ ꝯtactus ꝛ ꝯtinuatio ꝛ his ſilia. ¶ Sed diſpōes cor- C

por̄ ſunt motus ꝛ tp̄s. Q̄d āt ꝯſiderat̄ de diſpōe q̄titatum eor̄ ħ eſt. ſ. ſi h̄nt p̄nᵐ aut finē: aut ſi nō ſunt ita. ſ. nō h̄nt finē: ſed vires eor̄ ꝯſiderant̄ ex diſpōnib⁹ q̄titatū q̄ ſunt in illis: ſi appetent̄ reb⁹ h̄ntib⁹ finē: aut non h̄ntib⁹: qui quo modo ħ poteſt eſſe in illis.

¶ Capl'z. II. de comitātia ꝛ ꝯtactu ꝛ ꝑmixtione ꝛ ꝯiūctōe ꝛ diſiūctione ꝛ medio ꝛ extremo: ꝛ ſimul ꝛ ſepatim.

A ANteq̄ loq̄mur de finitate corpor̄: ꝛ de diſpōe eor̄ in magnitudīe: debemus p̄us loq̄ de eor̄ finibilitate ꝛ iſinibilitate in ꝑuitate ꝛ in ſectiōe. Sꝫ an̄ ħ d̄bem⁹ ſcire comitātiā ꝛ tactionē ꝛ penetrabilitatē ꝛ ꝯglutinationē ꝛ ꝯtinuationē: ꝛ q̄d ē medietas vl' extremitas: ꝛ vt ſciam⁹ ſil' i loco ꝛ ſepatiꝫ. ¶ Dicem⁹ ḡ q̄ duo ꝯn̄a ſūt illa iter q̄r̄ p̄ᵐ ꝛ ꝫᵐ nō ē aliq̄d ſui ḡnis: ſic̄ dom⁹ ꝯn̄tes ſe: qꝛ q̄ ꝯſeq̄t̄ ꝑmaꝫ ē illa iter quā ꝛ ꝑmā nō ē aliq̄ ſui ḡnis.

¶ Sꝫ aliqn̄ ꝯueniūt in ſp̄e. ſic̄ dom⁹ ꝛ dom⁹: ꝛ aliqn̄ ſūt diuerſa in ſp̄e: vt hō ꝛ equus: ꝛ mons ꝛ arbor: ꝛ tūc nō accipiunt̄ ꝯn̄a ſꝫ ħ: q̄ ſunt diuerſa in ſp̄e: ſꝫ ſꝫ ħ q̄ vniunt̄ in aliq̄ cōi aut eēntiali: vt ē corpeitas: aut accn̄tali: vt ē albedo: ꝛ ſtatio i acie: ꝛ ituit⁹ ad vnā p̄tē. Cū āt n̄ fuerit iter illa aliq̄d d̄ ħ q̄d h̄nt cōe: tc̄ q̄dcūq̧ eor̄ accepit ꝫᵐ: dicet̄ eē ꝯn̄s alteri⁹. v.g. Sic̄ ſi accipēt p̄dcā ſꝫ ħ q̄ ſūt corpa exn̄a: equ⁹ eēt ꝯn̄s hoī: ꝛ poſtea mōs ꝛ arbor: ſi āt accipēt ea ſꝫ q̄ ſūt aīalia: equ⁹ eēt ꝯn̄s hoī: ꝛ n̄ mons: nec arbor. Si āt accipēt ſꝫ q̄ hoīes ſūt: nō eēt ibi aliq̄d q̄d ꝯſeq̄ret̄ ſinglarē hoīeꝫ: niſi eēt ibi ali⁹ hō. ¶ Sꝫ ꝯtigēs eſt id iter C

c⁹ extremitatē ꝛ extremitatē ei⁹ q̄d tāgit̄ ab eo: n̄ capit aliq̄d q̄d h̄eat ſitū. Ergo duo ꝯtigētia ſt̄ ea q̄r̄ due extremitates ſt̄ ſil': n̄ i loco: ſꝫ i ſitu q̄ p̄t inui. Extremitates ēteni n̄ ſt̄ i loco vllo⁹. ſꝫ h̄nt aliq̄uē ſitū. Pūctū. n. hꝫ aliq̄uē ſitū. ſit⁹ āt q̄uē hꝫ ē ħ. ſ. vt poſe ſit oñdi eē alic⁹ ꝑtl ꝑpe: ꝯtigēti b⁹ āt ꝯueīt talr oñdi i duab⁹ ſuis extremitatib⁹ ſil'. Cū āt fuerit duo: q̄r̄ extrēitates n̄ ſolū ſe ꝯtingūt. ſꝫ eēntia vni⁹ ꝯtigit totā eēntiā alteri⁹: n̄ erit ħ tāger̄ ſꝫ ꝑmiſceri. Permiſceri etenī n̄ ē niſi cū tota eēnᵃ vni⁹ iſūdit̄ i totā eēntiā alteri⁹. ꝛ ħ iſūdi n̄ ē niſi cū vnū tāgit q̄cq̄d d̄r iſūdi i illō. Si āt fuerit eq̄lia: n̄ erit vni⁹ aliq̄d. q̄d n̄ tāgat aliō. Si āt vnū exceſſerit: n̄ erit toᵐ itrās i illō. niſi ſꝫ ħ tm̄. q̄d eq̄le ē ei. ¶ Certitudo āt ꝑmixtōiſ ē. vt nihil ſit d̄ eēnᵃ vni⁹ q̄d D

n̄ tāgat eēntiā alt̄i⁹: nec remāeat aliq̄d d̄ vno q̄d n̄ tāgat alter̄: ſꝫ q̄ duo ꝑmixta ſint illa q̄ ſt̄ ī eodē loco ꝑ ħ id q̄d ꝯſeq̄t̄ ꝑmixtōeꝫ: itellīt̄ n̄ q̄d ſit ip̄a. ꝛ q̄d itellīt̄ eē ip̄a ħ ē. ſ. tact⁹ tōlr. qꝛ cū aliq̄d tetigerit aliō tōlr. ꝛ aliō n̄ excedit illō. tc̄ q̄cq̄d tetigerit vnū eor̄. illō idē tāget aliō. Alioqn p⁹ tactū iueīret̄ i aliq̄ illor̄ aliq̄d vacuū ab alio. nos āt d̄ixeram⁹ q̄ vnū tāgeret toᵐ aliō. ꝛ n̄ eēt aliq̄d ſupexcedēs i vno q̄d n̄ ſit i alio. ꝛ ħ ē poſe. ḡ cū duo ꝯtigerit ſe tōlr. tc̄ q̄cq̄d ꝯtigerit vnū tāget ꝛ reliquū. ꝛ vnū nō ꝓhibꝫ ꝯtigi aliud. nec creſcit moles additione milliū ex eis. ſicut ēt ſi mille pūcta ꝯiūgeret̄. ¶ Cū āt aliq̄d tetigerit aliō: ꝛ il- E

lud ꝛ illō tāgēs tetigerit alia res q̄ n̄ tetigit p̄ᵐ. tc̄ hꝫ i ſua eēnᵃ aliq̄d āpli⁹ p̄ter id q̄d tetigit p̄ᵐ. ꝛ illō āpli⁹ fuit illō. q̄d iueīt aliō ꝯtigēs vacuū a tactu p̄ⁱ. ꝛ illō fuit ħ q̄d tetigit. ꝛ n̄ potuit tāger̄ p̄ᵐ. ꝛ ħ oīa clara ſt̄ itellcūi. ſil'r cū aliq̄d occupat̄ i tāge⁹ aliō. ꝑꝑ q̄d d̄n̄ tāgit. ꝓhibet̄ tāger̄ aliq̄d aliō. tc̄ āt erit occupatū totū. aut aliq̄d d̄ illo. ſi āt totū fuīt occupatū. tc̄ n̄ poterit illō tāger̄ ꝯtiger̄ aliq̄d aliō ꝫᵐ vllo⁹. Si āt aliq̄d d̄ illo. tc̄ occupatio. ꝛ tact⁹ n̄ erit occupatio tōl. nec tact⁹ tōl. Et he ꝓpōnes ꝑ ſe note ſunt.

¶ Explic̄ ſuffiᵃ. Auic. optie caſtigata ꝛ emēᵗᵃ ꝑ can̄. regl'ares. diui Aug'. i mōaſte⁹ diui Ioā. d̄ viridario ꝯmorātes.

¶ Incipit liber Auic. de celo ⁊ mundo.

¶ Collectiones expoſitionum ab antiquis grecis in libro Ariſt. de mundo qui dicit̃ liber celi ⁊ mundi. Expoſitiones iſte in .16. continentur caplis.

¶ Caplm̃. I. Qꝫ corpus perfectius eſt omni quãtitate ⁊ ꝙ mundus poſterius eſt omni corpore.

Differentia inter corpus ⁊ quãlibet aliã magnitudinẽ hec eſt: ꝙ corpus diffundit̃ ad oẽs dimẽſiões: ſed magnitudo que hꝫ vnã dimenſionẽ vocat̃ linea: ⁊ que duas dimenſiões vocat̃ ſupficies: que vero hꝫ tria ſpacia vocat̃ corpus: ⁊ poſt tria ſpacia nõ reſtat alia quarta dimẽſio. Scientia aũt hui⁹ rei hꝫ eſſe in natura intelligentiaꝝ: q2 intellectu nõ põt imaginari aliquid aliud ad qꝺ immutetur vt addat̃ ei alia dimenſio: ſic mutat̃ linea ad planitieꝫ cũ addit̃ longitudini eius aliq̃ latitudo: ⁊ ſicut etiã mutat̃ ſupficies ad corpus: quãdo in intellectu addit̃ eius longitudini ⁊ latitudini altitudo. ¶ Cõſtat igit̃ ex h̃ ꝙ rebus q̃titatẽ hñtib⁹ corp⁹ perfectius eſt: eo ꝙ ↄtinet in ſe oẽs dimenſiões. ¶ Et vnũqꝺqꝫ ex corporib⁹ que ſunt in mũdo perfectuꝫ eſt h̃ mõ: ſed nõ eſt pfectum eo ꝙ nõ terminet̃ penes aliud corpus: totus vero mũdus pfectus eſt vtroqꝫ mõ: q2 hꝫ longitudinem ⁊ latitudinẽ ⁊ pfundum: ⁊ q2 terminatio ei⁹ nõ ẽ penes aliud corpus. ¶ Poſtea võ demõſtrauimus nõ eẽ poſſibile. vt celum ſit infinitum: ⁊ ꝙ non eſt poſſibile: vt vltra illud ſit aliquid aliud.

Uide ꝓmo celi ab Ar. a text. 9. 2. vſqꝫ ad. t. 9. 4. iclu ſiue. vbi hñtur oia tradita in hoc. c. ꝑ

¶ Caplm̃. II. Qꝫ natura celi eſt preter quattuor naturas: ⁊ ꝙ eſt corpus ſimplex.

Quod autem non eſt poſſibile vt motus ſenſibilis ſit alteri⁹: niſi corporis rõ hec eſt: ꝙ oẽ qꝺ mouet̃ ẽ nec̃e vt ſit in loco: motus eteni nõ ẽ niſi mutatio ꝺ loco ad locuꝫ: ⁊ nõ occupat vel iplet locũ: niſi corpus. Opꝫ g̃ ex h̃ vt motus nõ ſit niſi corporis ꝭꝫ ſubti ꝓprietatẽ. ¶ Et qñqꝺeꝫ hoc ſic eſt. dico ꝙ nõ põt corp⁹ nõ hr̃e motũ ſibi nãlẽ. q2 cũ fuerint due res. quaꝝ vnius nã ↄuenit cũ nã alterius ꝭm aliqꝺ: ⁊ differt ab ea ꝭm aliquid: ⁊ ↄueniunt in actiõe ꝭm aliqꝺ: ⁊ differũt in actione ꝭm aliqꝺ. Opꝫ vt cã actiõis in qua ↄueniũt ſit ipſa nã in qua cõueniũt: ⁊ vt cã actionis in qua differunt ſit ipſa nã in qua differunt. Licꝫ qꝺem nãlis vigor motus mouẽtis ſemp ↄ̃rius ſit motui ↄpoſitorum: ⁊ poſtq̃ iuenim⁹ vnũqꝺqꝫ corpus ꝑꝑ diſpõnes que in eo ſunt in corpeitate habere motuꝫ diuerſuꝫ a motu quẽ habet aliũde ꝑter ipſas diſpõnes: tunc neceſſe ẽ vt cã diuerſitatis in motib⁹ corpoꝝ ſit diuerſitas ſuaꝝ diſpõnum nãlium: ⁊ motus ipſe in quo ↄueniũt ex eo ẽ in quo ↄueniunt. Seqtur g̃ ex hoc neceſſario. vt oẽ qꝺ eſt corpus hẽat motũ nãleꝫ. ¶ Sed motuũ alij ſunt ſimplices: alij cõpoſiti: motus autẽ ſimplices ſunt duo. circularis ⁊ rectus: ⁊ motus ↄpoſitus ẽ ex duob⁹ motib⁹. ¶ Probatio aũt ꝙ vnuſqſqꝫ motus ſimplex: aut eſt rectus. aut circularis hec ẽ. ꝙ ipoſſe ẽ motuꝫ eẽ: niſi ꝭm lineã: ſꝫ linee ſimplices ſunt circularis ⁊ recta: nec itelligit̃ mot⁹ alius ab his. ¶ Qꝺ ẽt mãifeſtat̃ ꝑ viſuꝫ. Inuenim⁹ eteniꝫ ex qb⁹ nãleꝫ ſibi quedã motũ ↄſeq̃t̃ corpus motũ ois corporis qꝺ eſt i mũdo: aut ad ſuũ mediũ: aut circa ſuũ mediũ. ¶ Et mot⁹ g̃ ẽ circa ſuũ mediũ circularis ẽ. Duo aũt mot⁹ q ſũt ad mediũ ⁊ a medio recti ſũt: ſꝫ q ſũt a ſuo me⁹ ſũt vſus ſurſũ. ¶ Corpoꝝ ãt qꝺã ſũt ſimplicia. ⁊ qꝺã ↄpoſita. eius ãt qꝺ eſt ſimplx̃: mot⁹ dꝫ eẽ ſimplex ⁊ purus: ⁊ eius qꝺ eſt cõpo^m dꝫ eẽ ꝭm dñanteꝫ in eo q̃litatẽ: ⁊ vt in motu ſit (ꝑꝑ reꝫ ex qua eſt ↄpoſit⁹) diuerſitas: ſic ẽ motus ligni in quo accẽdit̃ ignis cũ mouet̃ deorſuꝫ mouet̃ ſicut illꝺ lignũ in quo nõ ẽ accẽſus ignis. ¶ Sꝫ cũ fuerit motus circularis i mũdo. ⁊ nõ ẽ poſſe vt mot⁹ circularis ſit accñtalis. oporteret. n. tũc vt eẽt por eo mot⁹ nãlis circularis: h̃ ẽ q2 res q̃ mouet̃ circulr̃. ⁊ ꝑ accñs non mouet̃ niſi ex re q̃ mouet̃ circulr̃ ⁊ ꝑ nãm ad quietẽ. opꝫ vt ſit in mũdo mot⁹ circularis circa q̃etẽ ⁊ circa reuolutionẽ ꝑpetuus. Sꝫ ois mot⁹ ẽ corporis: ⁊ cuius mot⁹ nãliter diuerſus fuerit a motu ceteroꝝ corpoꝝ: ei⁹ etiã nã eſt ꝑter eoꝝ nãm. ¶ Opꝫ g̃ vt ſit in mũdo corp⁹ diuerſuꝫ in nã ſua ab alijs corporib⁹ qꝺ moueatur motu circulari ꝑ nãꝫ ſuã. ¶ Si aũt dr̃ ꝙ eſt vna ex q̃ttuor naturis q̃ mouet̃ motu circulari: dicim⁹. ꝙ vnaqueqꝫ q̃ttuor nãꝝ motũ nãlẽ hꝫ ſibi ꝓpriũ ⁊ i directũ. ⁊ nõ ẽ vt vnũ corp⁹ hẽat duos mot⁹ nãles. Ergo ipoſſe eſt vt vnaqueqꝫ q̃tuor nãrũ: moueat̃ motu circulari: niſi ꝑ viꝫ. ⁊ h̃ mot⁹ ẽ preter nãꝫ ſuã. Ergo nec̃e ẽ. vt ſit aliud corp⁹ qꝺ moueat̃ motu circulari ex ſua nã. Cũ aũt mot⁹ circularis. ſic̃ diximus: fuerit ſube ſimplicis. ⁊ mot⁹ ſimplex non ẽ niſi corporis ſimplicis: oportebit tũc vt mot⁹ circlaris ſit corporis ſimplicis. ¶ Si ãt dr̃ ꝙ ẽ corporis ↄpoſiti. mot⁹ ãt corporis ↄpoſiti: ſic̃ dixim⁹: ẽ ꝭꝫ dñantẽ i eo: tũc opꝫ vt corp⁹ i quo nihil dñat̃ ſit ſine dubio corp⁹ ſimplx̃. ¶ Mãi^m eſt g̃ ex his q̃ dixim⁹. ꝙ mobilis circulr̃ cũ ſuis ↄtẽtis. i. celi nã eſt ꝑter q̃tuor corpa q̃ ſũt h̃ corp⁹ ſimplex. ⁊ ꝙ mot⁹ circularis ẽ illi nãlis. q2 ſi nõ eẽt ei nãlis ꝑfecto hr̃et ſine dubio aliũ ab illo motũ nãlẽ. q2 iã declarauim⁹ ñ poſſe eẽ corp⁹ ſine motu nãli: vñ ſi hr̃et motũ nãlẽ ꝑter circulareꝫ hr̃et duos mot⁹ ſibi nãles: qꝺ ſupius repudiatũ eſt.

Proceſſus h⁹ capli hꝫ ꝑ celi a. 1. 9. 5. vſqꝫ ad. t. cõ. 16.

Qꝫ omne cõp⁹ hẽat motũ ſibi nãlem.

Qꝫ omis mot⁹ ſimplx̃ ſit rectus vł circularis.

Cõcludit neceſſariũ eſſe dari q̃ntum cõp⁹ ſimplx̃: qꝺ dr̃ quinta eſſentia.

¶ Caplm̃. III. Qꝫ corpus celi non recipit augmentũ.

Augmentũ eſt incremẽtũ qꝺ corpus recipit in ſuis trib⁹ dimẽſiõib⁹: q̃ ſũt latitudo longitudo ⁊ ꝑfundũ: ⁊ ꝙ ſit eq̃le in oib⁹ ſuis ꝑtib⁹: ita vt nõ iueniatur maius in vno loco q̃ in alio: nec plus in interiori ei⁹ q̃ in exteriori: ⁊ ꝙ ſit ſic̃e ſine dr̃ia hui⁹ ⁊ illius: ⁊ ſine ꝑmutatione corporis qꝺ creuit a ſua diſpõne. ¶ Q2 ſi nos cogitauerimus corp⁹ ↄgelatũ qꝺ reſolutuꝫ ẽ inueniemus augmẽtũ in ſuis trib⁹ dyametris: ⁊ inueniemus oẽs eius ꝑtes ↄſiles: ⁊ augmẽtuꝫ in eis eq̃le: ſed eſt a ꝑma diſpõne ꝑmutatũ: ⁊ iõ qꝺ erat ↄgelatũ iã diſſolutũ ẽ. g̃ h̃ nõ dr̃ augmentũ: eo ꝙ cũ aliqꝺ creſcit. ſicut diximus dꝫ eẽ vt remaneat in ſua diſpõne non mutatũ. ¶ Itẽ ſi cogitauerimus vltimũ neruuꝫ q extendit̃: iueniemus ꝙ creuit: ⁊ nõ inueniemus ipm̃ incremẽtũ in aliquo loco lõgitudinis chorde pluſq̃ in alio: ſꝫ iueniemus latitudineꝫ ⁊ ꝑfundũ decreuiſſe ꝭm ꝙ creuit lõgitudo: ⁊ iueniem⁹ ꝙ neruus mutatus eſt a ſua diſpõne. vꝫ. q2 iuenimus eũ induruiſſe: ⁊ in chordã ꝑmutatũ. g̃ nõ vocat̃ h̃ augmẽtum: q2 augmẽtũ. ſicut diximus eſt icremẽtũ ⁊ latitudis ⁊ ꝑfunditatis. Augmẽtũ nerui q extendit̃ nõ ẽ niſi lõgitudinis tm̃: ex quo ẽt in latitudie ⁊ ꝑfunditate ↄſequuta ẽ diminutio. ¶ Et q2 creſcens ſic̃ dixim⁹ remãet in ſua diſpoſitione. Neruus võ cuꝫ extenditur indurat̃ ⁊ fit chorda. ¶ Item ſi cogitauerimus veſicaꝫ que inflat̃ inueniem⁹ eius lõgitudinẽ ⁊ latitudinẽ creuiſſe: ſed inueniemus ei⁹ altitudinẽ ꝭm ſpiſſitudinẽ ſui corporis diminutaꝫ: q2 illa quãto magis extendit̃ attenuat̃: ⁊ iõ ex hoc nõ dicim⁹ eaꝫ creuiſſe. ¶ Dum aũt cogitauerimus neruos: aut venas: aut oſſa de ceteris mẽbris corporis creuiſſe inueniemus

Augmentuꝫ quid.

In augmẽtatiõe dꝫ illꝺ qꝺ augẽt remãere idẽ. ⁊ de hoc vide ꝑ ꝺ gñatiõe. tc. cõ. 33.

In augmentatiõe dꝫ fieri cremẽtũ ꝭm oẽꝫ dimẽſionem.

augmētum niſi fuerit a ſua diſpoſitione remotum: quia
cum neruus extenditur attenuatur: ⁊ ideo ex hoc nō di/
cemus eum creuiſſe: cum autem contemplemus corpus
qōdam vel membꝛuꝫ equale: quod eneraticuꝫ dicimus:
conſtans ex neruis ⁊ venis carne ⁊ oſſe: creuiſſe inueni/
mus augmentum in ſua longitudine latitudie ⁊ profun/
do augmentatione equali: ita ꝙ ſi ante augmentū ſigna/
uiſſemus ſigna in longitudine ⁊ latitudie ⁊ ꝓfundo mē/
bꝛi: ⁊ poſteā conſideraremus quantuꝫ intereſſet inter il/
la ſigna: poſtq̄ꝫ creuit inueniemus augmētum inter que/
libet duo ſigna mēbꝛi: ⁊ ꝙ creuit equali proportione ad
totū augmētū: qō eſt inter queqꝫ duo ſigna ipſius mem/
bꝛi: ⁊ inueniemus ꝙ ipſum augmentuꝫ non fecit in mē/
bro qō creuit diuerſitatem in ſuis partibus: ⁊ inueniem⁹
ꝙ totum non eſt mutatuꝫ a ſua diſpoſitione: ſicut muta/
tur congelatum cum reſoluitur: ⁊ conglobatum cū ſpar/
gitur: ⁊ contractum cum extendit̄: ſed inueniemus illud
Aliud req̄ſi/ tū ad veram augm̄tatiōꝫ. in ſua diſpoſitiōe in qua erat anteq̄ꝫ creſceret. ¶ Et quā/
do quideꝫ hoc ſic eſt: tunc neceſſe eſt vt aliquod infun/
datur ei qō non erat in eo: ⁊ qō ſit de natura eius. Illud
autem qō infunditur non poteſt eſſe quin ſit: aut de na/
tura illius corpoꝛis qō creuit: ſed erat in alio loco ab illo:
ſed motum eſt ad illud: aut vt ſit aliquid pꝛeter naturaꝫ
eius: ſed permutatum eſt ⁊ conuerſum in naturam illius
corpoꝛis qō creuit: tale autem creſcere poteſt dici: magis
tamen ſm̄ quantitates: qꝛ nihilominus manens idē ſub/
ſtantialiter creſcit. ¶ Ad hoc ergo vt fiat augmentum:
vt diximus opoꝛtet vt fundatur rei augmentande aliqd
qō ſit de eius natura: vel conuertatur in eādem naturā.
¶ Iſti eniꝫ duo modi non poſſunt conuenire celo: ſi eniꝫ
Q꞉ celū non pt augeri vi/ de ēt Ar. p̊ celi 1. cō. 20. ⁊. 21. dixerimus ꝙ illud eſt de natura eius celi ⁊ motum eſt ad
illud ⁊ infuſuꝫ eſt ei: tunc non poteſt eſſe quin illud mo/
ueatur ad illud: aut per ſeipſuꝫ: aut ab alio mouente illō:
ſi auteꝫ dixerimus ꝙ moueт̄ ad illud per ſemetipſuꝫ: tūc
neceſſe eſt ꝙ aut ſit ſurſum: ⁊ moueatur deoꝛſum: ⁊ tunc
eſt ponderoſuꝫ: aut ſit deoꝛſum ⁊ moueatur ſurſuꝫ: ⁊ tūc
eſt leue. Sed nos declarabimus ꝙ in natura celi nō eſt
ponderoſitas nec leuitas. ergo non eſt poſſibile: vt mo/
ueatur ad illud motu ſuiipſius. ¶ Si autem dixerimus
ꝙ mouetur ad illud ab alio mouente illud: tūc non opoꝛ/
tet vt infundatur: ſed vt adiungatur tantuꝫ eius ſuperfi/
ciei: hoc auteꝫ nō eſt: qꝛ ponderoſuꝫ: aut leue non pōt ha/
bere motum in celo: ⁊ nihil eſt quo ſit leuius: aut ponde/
roſius: corpus autem cum mouetur ad corpus: ſi moue/
tur ſurſum: eſt leuius eo: ſi vero mouetur ad mediuꝫ: eſt
ponderoſius eo: celum autem non habꝫ aliquid ponde/
roſitatis. aut leuitatis. aut ꝓpterea ſit aliquid pondero/
ſius. aut leuius eo. ergo non poteſt eſſe vt ifundatur ali/
quid vnde fuit augmentū eius per motuꝫ alteri⁹. ¶ Et
cū hoc ſit: non eſt poſſibile vt diffundatur illud per oēs
partes eius equaliter: ſed iā determinauimus ꝙ augmē/
tum in creſcente ſit in omnibus partibus eius equaliter:
⁊ poſtq̄ꝫ non eſt poſſibile vt id vnde celum creſceret mo
ueatur ad illud: nec motu ſuiipſi⁹: nec motu alterius: tūc
iam deſtructum eſt: vt ſit aliquid de natura eius qō mo
ueatur ad illud: ideo vt per illud fiat augmentum eius.
¶ Reſtat ergo vt conſideremus ſi eſt poſſibile eſſe ali/
qō extra illud: cuius natura permutata cōuertatur in na
turaꝫ celi: ⁊ infundat̄ ei ſicut humoꝛ permutatus fit cum
venis: vena cuꝫ oſſibus: os cum neruis. neruus auteꝫ in
cartilaginibus. ¶ De celo dicaꝫ etiā illud nō eē poſſibi/
le: qꝛ iam declarauimus ꝙ conuerſio nō eſt niſi de con/
trario in contrariū. Celū autē non hꝫ cōtrarium. ergo nō
eſt poſſibile vt aliquid conuertatur in nām celi: vt ex eo
fiat augmentū eius. ¶ Si aūt dixerit quis ꝙ per motū

alicuius qō moueт̄ ad ſurſum: mouetur aliquid qō eſt de
natura celi quouſqꝫ iungatur ei: ⁊ cū adiunctum fuerit ei
attrahit illud ad ſe: qꝛ eſt cōſimile quouſqꝫ ifundat̄ ei: ſi/
cut nutrienduꝫ attrahit ſibi cibū quouſqꝫ infundatur ei.
¶ Dicemus ꝙ receptibile nutrimēti non attrahit cibū
quouſqꝫ infundat̄ ei niſi vt reſtauret qō diminutum eſt
de eo. Celuꝫ autē non minuit̄: ſicut poſtea declarabim⁹.
ergo celuꝫ non attrahit ad ſe qō coniūgitur illi quouſqꝫ
infundat̄ ei: q̄ꝫuis ſit de natura eius.

¶ Caplm̄. IIII. Q꞉ celum non recipit generationem: nec
corruptionem in natura ſua.

OMne quod incipit eē vel fieri: ei⁹ effectio eſt ex duabus Tis Ar. p̊ celi. 1. 2. 20.
cauſis: vna eſt mā ex qua fit: altera eſt pꝛiua/
tio. Similr̄ eius qō deſinit eſſe non fit dſtru/
ctio. niſi cū ex diſpoſitiōe ſua imutatur in ſuū
contrariuꝫ: ⁊ omne qō fit ex reb⁹ contrarijs ſibiipſis eius
deſtructio ſimilr̄ fit ex rebus ꝯtrarijs ſibiipſis: ſed poſt/
q̄ꝫ celum eſt corpus quātuꝫ ſicut diximus. pꝛeter q̄tuoꝛ
elemēta: ⁊ non inuenitur aliud corpus qō ſit contrariuꝫ
illi: quia motui circulari ſicut diximus non eſt poſſibile:
vt aliquis motus ſit contrarius: tunc iam manifeſtum
ex hoc ꝙ celum non recipit generationē: nec corruptio/
nem: ⁊ quandoquidem hoc ſic eſt: tunc iam manifeſtum
eſt ꝙ non eſt mutabile ab vna diſpoſitione ad aliam qō
ſempiternum eſt.

¶ Caplm̄. V. Q꞉ celum eſt finitum.

IAm declarauimus in p̄miſ/ ſis celuꝫ Q꞉ celuꝫ ſit finituꝫ magnitu/ dine.
eſſe corpus. ſꝫ diffinitio corpoꝛis eſt vt habe/
at longitudinem latitudineꝫ ⁊ pꝛofunditatē:
ſed lōgitudo ⁊ latitudo eſt ſuperficies: ſuper/ p⁹ rō.
ficies auteꝫ eſt finis corpoꝛis. ergo opoꝛtet ex hoc vt cor/
pus ſit finitum neceſſario: ideo ꝙ corpoꝛi eſt neceſſariū: De finita/ te celi quo ad magni/ tudinē. vi/ de Ar. p̊ celi a. t. 2. 33. vſqꝫ ad tc. cō. 43.
vt habeat longitudinem latitudineꝫ ⁊ ſpiſſitudinem: ſed
ſuperficies non eſt aliqd niſi longitudo ⁊ latitudo. ergo
ſequit̄ ex hoc ꝙ omne corpus habet ſuperficiem: qꝛ non
eſt poſſibile vt corpus ſit ſine ſuperficie: ſed ſupficies eſt
finis corpoꝛis. ergo omne corpus ſine dubio habet finē.
ergo non eſt poſſibile vt corpus ſit ſine fine: ſed celuꝫ eſt
corpus. ergo celum ſine dubio eſt finitum. ¶ Dico etiaꝫ 2ª rō.
ꝙ corpus non poteſt eſſe ſine lōgitudine latitudine et ꝓ/
funditate. ergo nō eſt aliqua pars corpoꝛis quā non mē/
ſuret lōgitudo latitudo ⁊ pꝛofunditas. Unde poſtq̄ꝫ nō
eſt aliqua pars corpoꝛis quā non menſuret longitudo la
titudo ⁊ pꝛofunditas: tunc non poteſt eē corpus ſine ex/
tremitate: eo ꝙ ſi extremitatem non haberet: opoꝛteret
tunc vt vltra id cuius parteꝫ menſurāt lōgitudo latitu/
do ⁊ pꝛofunditas: eſſet aliquid qō non ſimiliter menſu/
rāt longitudo latitudo ⁊ pꝛofunditas: ⁊ hoc eſt falſuꝫ: qꝛ
qui cogitant ꝙ celuꝫ menſurant longitudo latitudo ⁊ ꝓ/
funditas: ſi menſurant illud pꝛimū cum alio pꝛeter ipm̄:
tūc cōtinentur in eo qō metitur longitudo latitudo ⁊ ꝓ/
funditas ſed non metit̄ illud longū latum ⁊ pꝛofunduꝫ.
¶ Pꝛimū ergo eſt aliquid qō eſt additū ſuper id qō mē
ſurat longuꝫ latum ⁊ pꝛofundū: ꝙ ſi ita fuerit tūc ꝙ pꝛi/
muꝫ menſurat longū latuꝫ ⁊ ꝓfundum qō erat pꝛius: eſt
infinitum: ſed iam erat finituꝫ ꝓpter ſuam receptionem
additionis. Iam ergo manifeſtū eſt ex hoc ꝙ omne cor/
pus qō circūſcripſit lōgitudo latitudo ⁊ ꝓfunditas fini/
tuꝫ eſt: ſed oē corpus mēſurāt lōgitudo latitudo ⁊ ꝓfun/
ditas. g̊ nō eſt poſſibile vt corp⁹ ſit ifim. ¶ Dico ēt ꝙ non 3ª rō.
pōt opinari qs celū eē ifim: qꝛ ſi celū mēte ꝯcipit ſtatiꝫ co/
gitat corpus. Corpus aūt iducit ſupficiē: ſupficies v̊o in/
fert finē: ⁊ ſic nullū corp⁹ excogitari pōt infinitū. ¶ Un 4ª rō.

ꝑtiam magis approbari pōt ꝙ celū finitū ē ex ħ qđ dicā: ſcʒ ꝙ cū aliqđ mouet ⁊ tps in quo mouet eſt finitū: tunc motus in quo mouet in ipſo tpe finitus eſt: eo ꝙ tps comitaт motū ēt ab initio tpis: ⁊ finis eiꝰ cū fine ipſius eſt: vñ poſtꝙ̄ motꝰ finitus ē. tūc lōgitudo ſpacij (in quo motus eſt) finita ē: eo ꝙ mēſura motꝰ ꝯſeqт mēſuraʒ lōgitudinis ſpacij: in quo ē motꝰ. Si aūt tps in quo mouet celū eſt finitū: ſicut ſpaciū vniꝰ diei: tūc motus ꝗ ē in eo finitꝰ eſt: eo ꝙ hʒ ꝑnᵐ. ſ. initiū diei: ⁊ finē. ſ. terminū diei. Si āt ħ motus fuerit finitus: tūc lōgitudo ſpacij ē finita. Si āt lōgitudo ſpacij ē finita. tūc corpꝰ cuiꝰ (ē ipſa lōgitudo). ſ. celum ē finitū. ¶ Et certificabiт illđ ēt ħ exēplo. Cuiꝰ oēs partes finite ſunt: ipm totū finitū ē: ſed oēs ꝑtes motꝰ firmamēti (q̄ diſtinguunt ſinglis reuolutiōibꝰ) finite ſunt pro ſpacio vniꝰ diei finito. ꝗ motꝰ firmamēti finitꝰ ē. ⁊ ipm firmamētū finitū. ¶ Ponamꝰ igr̄ circulū ⁊ eiꝰ cētruʒ a. a quo ꝓtrahat linea: vſqꝫ dū tāgat fere ſuperiorē ꝑtē circūferētie in q̄ ē b. qꝛ ſi accipiaт linea circuli ſupra cētrū a. ⁊ ꝯtinuē moueatur: tūc oʒ b. neceſſario ad eundē

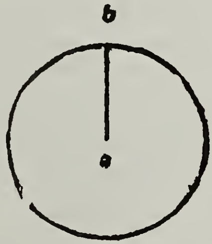

punctū redire vñ exiuit. ¶ Amplius aliqđ nō hr̄e finem dr̄ duobꝰ modis. aut ſm potētiā agēdi (cui nihil pōt reſiſtere) aut ſʒ q̄litatē: cū eiꝰ diſtenſio ⁊ lōgitudo ⁊ magnitudo ⁊ rotūditas ñ hʒ terminū penes quē termiat. Nūc aūt ad pñs nō ē neciuʒ illđ qđ ē ifiniᵐ ſʒ poᵃᵐ. Illi āt ꝗ dixerūt ꝙ mūdus ifinitꝰ ē. nō volūt itelligere ifiᵐ. niſi ꝙ ſm q̄titatē corpis: aut ſʒ q̄titatē ſui tpis ē ifiᵐ. ¶ Et nihil pōt ħ excogitare niſi tribꝰ modis: qꝛ aut cogitabit id qđ hʒ eē vel fuit vel ē poſſe fore: aut id qđ ñ hʒ eē: nec fuit poſſe fuiſſe: nec ē poſſe fore. ¶ Si āt dixerimꝰ ꝙ q̄titas ifinita hʒ eē incurremus icōueniens. vʒ. qꝛ ois q̄titas q̄ hʒ eſſe: qcqđ eſt eius neceſſe eſt vt habeat eē: ꝗ ipm totū hʒ eſſe: qꝛ ſi ipm nō totuʒ hʒ eſſe: tunc aut aliqđ eius hʒ eſſe: aut aliqđ eius nō hʒ eſſe: aut nihil eius hʒ eſſe: neutra aūt harum dictionum eſt vera. Ideo ꝙ nihil eſt eius qđ non exiſtat ⁊ habeat eſſe. qđ aūt infinitū eſt nō hʒ totū. qđ āt non hʒ totum: nō hʒ eſſe: qꝛ totū nō eſt niſi cōprehenſio oium partiū rei. ꝗ iā māifeſtū ē ꝙ q̄titatē ifinitā nō pōt ꝗs opinari hr̄e eē. ¶ Et poſtꝙ̄ nō ē poſſe opinari q̄titatē ifiᵗᵃʒ hr̄e eē: tūc magis ipoſſe ē opinari illā habuiſſe eē. Qđ autē habuit eē: ⁊ mō nō hʒ: aut non habebit ⁊ ꝙ deſinit eſſe. aut deſinet hr̄e: ⁊ ꝑteritum ⁊ finitū ē: ꝙ autē infinitū ē nūꝙ̄ pōt ꝑterire. Nulla nāqꝫ ps eternitatis trāſit: ⁊ ſicut nō pōt ꝑtranſire ifinitū: nec pōt ꝑterire motu ſuo ſpaciū qđ ē ifinituʒ: ita nō ē poſſe ꝑtranſire ⁊ ꝑterire qđlibet aliud ifinitū: qꝛ nec initiū nec terminū hʒ. ¶ Et hoc mō pʒ ēt: qm̄ nō ē poſſe vt q̄titas habuiſſet aliq̄do: ⁊ mō nō hʒ eſſe ifinitū: ⁊ cū ħ fuiſſet: qđ futuꝝ eſt. ſilr ꝑtranſibit ⁊ ꝑteribit. ¶ Iam ꝗ ꝯſtat ꝙ q̄titas ifinita: nō ē ð rebus q̄s hoies poſſunt opinari vel hr̄e eſſe. vel eē poſſe habuiſſe vel habituras eē: nō ē ergo itellcūs nr̄e dictionis ð opiatiōe q̄titatꝭ ifinite. ſ. vt ſit q̄titas ex māifeſto q̄titatum ꝑter totum ifinita: cui nō poſſet aliqđ addi: ⁊ q̄ non ſit aliqđ maius vel maximū. qꝛ nihil ē ex rebꝰ hn̄tibꝰ magnitudinē ⁊ lōgitudinē qđ in tm̄ creſcere poſſit vt nō poſſit aliqđ addi. Sʒ itellectus nr̄e dictiōis qua dicimꝰ nos opinari q̄titateʒ ifinitam hic ē. ſ. vt ſit hꝰ ꝙ ſuſtineat ſibi addi aliud poſt aliū ſemꝑ ſine fine: ita vt non ceſſet: ⁊ vt quicqđ eſt ifinitū ſit hꝫ. ſ. vt patiatur ſibi addi aliud poſt aliđ ſemꝑ: alioqn nō erit ifinitū: eq̄le eſt. n. vt res hēat eē in ſe: ⁊ de eēntia ſua nihil deſit ſibiipſi: ⁊ vt ꝯprehēdaт ab alio: ſic vt nihil eius deſit ꝯprehendenti. ¶ Ergo qđ mō hʒ eē: aut qđ fuit: aut qđ futuꝝ eſt: ipoſſe eſt vt ſit ifinitū. Iō qꝛ ſuſtinet addi ſibi aliqđ in futuꝝ. ⁊ nō ē terminꝰ in quo ceſſet: ipm aūt ſuſtinere ſibi addi aliqđ in futuꝝ: ħ ē ꝙ ſi eſt ei terminꝰ euenit ħ ꝙ iā finiт et ifinitū ſit finitū. ¶ Iteꝝ ampliꝰ māifeſtabiт ħ ꝙ diximꝰ ēt ꝑ nūeꝝ. ħ eſt ꝙ nihil nūeri eſt qđ nō poſſit duplicari ⁊ augeri: ſicut numeri ꝗ ſunt ab vno vſqꝫ ad decē. vñ poſtꝙ̄ nullus nūerꝰ eſt ab vno vſqꝫ ad decē: qui non poſſit duplari ⁊ augeri: tūc nūerus cum nūero poſſet addi ⁊ fieri maior q̄ erat. ¶ Poſtꝙ̄ aūt veꝝ eſt ꝙ nō eſt poſſe q̄titatē ifinitaʒ hr̄e eſſe: nec fuiſſe: nec futurā fore: tunc iā māiᵐ eſt. qꝛ q̄titas celi in ſuo tpe ⁊ in ſua eēntia terminata eſt: ⁊ initiū habʒ. Dico ēt ꝙ ſi celū eēt ifinitū. ꝗ itellectus mouet opinionē q̄titatis ifinite: qꝛ poſſis eſt ex rebꝰ hn̄tibꝰ lōgitudineʒ et magnitudinē. ꝙ iteꝝ ꝯferre ſibi poſſunt cui nō poſſit aliquid addi aliud poſt aliud ſemꝑ ſine fine: ita vt nō ceſſet ampliꝰ. Dcm̄ ē aūt ifinitū nō hr̄e totū: totū aūt dicimus qđ hʒ in ſe: ⁊ de eē ſuo nihil deſit ſibi ipſi: ⁊ vt ꝯprehēdiт nō falſa imaginatiōe: ſit vt nihil eiꝰ deſit cōprehendēti. ꝗ qđ hʒ eē: aut qđ fuit. aut qđ futuꝝ ē ipoſſe ē vt ſit ifinituʒ. Ideo ꝙ ē ꝯprehēſibile ⁊ ſuſtinet ſibi addi aliqđ in futuꝝ vt ei terminꝰ eueniat: ⁊ iteꝝ cū finiт ifiᵐ ſit finitū. Ampliꝰ aūt poſtꝙ̄ māiᵐ ē ꝙ nō ē poſſe q̄titatē ifinitā hr̄e eſſe vel fuiſſe vel futurā fore: tūc quoqꝫ māiᵐ ē ꝙ q̄titas celi in ſuo tpe ⁊ ſua eēntia finita ē. ¶ Et iteꝝ dico ēt ꝙ ſi celum eēt ifiᵐ: ⁊ hr̄et motū circularē: circulus ille in quo mouereт deberet eē ifinitus: ſʒ nullus circulus ē ifinitus. ꝗ celū nō ē ifiᵐ. ¶ Dico ēt ꝙ ſi corpꝰ ifiᵐ moueret circulr̄ oʒ vt ſit motꝰ circularis ifinitꝰ: ita ꝙ nullū eiꝰ pūctū redeat ad ſuū locū: ħ ēt māifeſtauit Ar. in lib. de auditu nālī ꝙ motꝰ corpis ifiniti oʒ eē ifinitus. Iō ꝙ ſpaciū in quo moueт oʒ eē ifiᵐ. Alioqn ꝯtigeret vt ſpaciū eiꝰ finitū ꝑcederet magnitudinē ifinitā: ſʒ ſi ſpaciū i quo ē motꝰ fuerit ifinitū. tūc nō eēt poſſe vt motꝰ excedat illđ: ⁊ poſtꝙ̄ nō ꝑterit. neqꝫ excedit illđ. tūc in illo ſemꝑ erit ſine fine: ſed ſi eēt motꝰ circularis ifinitus. tūc oporteret vt circulus eēt infinitus. ſic aūt nō eēt circulus nec linea recta: ⁊ ſilr nō eēt motꝰ ſm circulū nec ſm lineaʒ rectā: vñ qꝛ nō ē poſſe circulū eē ifiᵐ: ita nec ē motus circularis ifinitꝰ. ¶ Non eſt autē poſſe vt ſit corpus ifiᵐ: qđ moueaт ⁊ non circulr̄: vnde ſeqtur ex his vt celū nō ſit ifinitū: ipm. n. eē ifinitū eſt ipoſſe cuʒ eius punctum redeat ad locum ſuum: vñ qꝛ nō eſt poſſe circulum eē ifinitū: ita nec eiꝰ motus circularis ifinitus. ꝗ motus corporis ifiniti nō pōt eē circularis. Ideo ꝙ ſpacium in quo moueт oʒ eē ifinituʒ qđ moueaт ⁊ nō circulr̄. ſeqriт ergo ex his vt celū non ſit ifinitū: eo ꝙ motus eius circularis eſt. qꝛ nō eſt poſſe vt ſit corpꝰ ifinituʒ qđ moueaт circulr̄. ¶ Iam ēt ꝓbaт alio modo nō poſſe eē corpus ifinitum: qꝛ nō pōt eē: quin oē corpus ſit aut ꝯtinuʒ: aut diſcretū: ſi autē dr̄ ꝙ corpus infinitū cōtinuū eſt dicamus ꝙ nihil eſt corporis ꝯtinui qđ non ꝯtinueт alij: ⁊ poſtꝙ̄ nihil eſt eius qđ non continuetur alij: tunc oportet vt nihil ſit eius: niſi qđ eſt coniunctum cuʒ alio: ⁊ poſtꝙ̄ ſic eſt tunc neceſſe eſt vt corpus continuum habeat extremitatem: quia ſi non habuerit extrema

Tps comitaт motū ab initio.

5ᵃ rō.

Diſtiguit multiplicitate huiꝰ termini infinitū.

6ᵃ rō. Qȝ celuʒ ñ ſit infiᵐ magnitudine.

Qȝ ñ det ifinitū ſʒ nūeꝝ

7ᵃ rō.

Vide de hoc Ar. ꝑ celi. a text. cō. 44. vſqꝫ ad. 54.

8ᵃ rō.

opoꝛtebit vt totum habeat eſſe ⁊ plus: ⁊ iſtud ſit aliqd aliud: ⁊ hoc falſum eſt. qꝛ q dixit ꝙ aliqd eius habet eſſe poſtremuꝫ ſi ꝙ ꝑus eſt fuerit ꝯtinuū cuꝫ alio: tunc iſtud ꝯtinuabit̄ in eo ꝙ ꝑus erat ꝯtiᵐ cū reliquo corꝑis. ḡ iam cepit addi ei qđ pᵐ fuit ꝯtiᵐ: ⁊ qñ qdē ħ ſic ē: tunc ꝙ ꝑmū erat ꝯtiᵐ: ⁊ dicebat̄ ifiᵐ ſuo toti cuiꝰ q̄lib ꝫ ps ꝯtinuat̄ alij: ⁊ poſtq̄ ſic eſt neceſſe ē vt coꝛpus ꝯtinuuꝫ hēat extremitatē: eo ꝙ ꝯtinuatio ꝑ totum deſcēdat: ⁊ rurſus conuertatur. ergo iaꝫ manifeſtuꝫ eſt ꝙ omne coꝛpus ꝯtinuū habꝫ extremuꝫ ⁊ fineꝫ. ḡ coꝛpus infinitū nō eſt continuum. ¶ Si autē dr̄ eſſe diſcretuꝫ dicemus ꝙ ꝑtes eiꝰ nō pñt eē niſi his tribꝰ modis. ſ. aut vt vnaqueq ꝫ eaꝝ ſit finita: aut vt vnaqueqꝫ eaꝝ ſit ifinita: aut vt q̄dā eaꝝ ſint ifinite: ⁊ q̄dāꝫ finite: nō pōt āt vnaqueqꝫ ꝑtium eē ifinita. aliogn poſt vnū infinitū eēt aliud illi additū: nec pōt ēt vnaqueqꝫ partiū eē finita. qꝛ ſi partes eēnt finite ēt nūero. opoꝛteret vt totū eēt finitū. ¶ Si aūt dr̄ ꝙ ifinitus ſit nūerꝰ partiū. dicemus ꝙ diuiſio coꝛpoꝛis in illas ꝑtes nō pt eē: quin ſit aut itegre cōpleta: aut nō itegre ꝯpleta: ſi aūt dr̄ ꝙ itegre cōpleta eſt: tunc ꝑtes eius finite ſūt nūero: ſi āt dr̄ ꝙ nōduꝫ integre cōpleta eſt tūc ꝑtes que iā diuiſe ſūt finite nūero ſunt: ⁊ illud coꝛpoꝛis qđ nōdū diuiſuꝫ eſt adhuc tale eſt ꝙ ſilr̄ poſſe eſt diuidi: ſicut ⁊ cetere ꝑtes. quōcūqꝫ aūt ꝯtingat vt in diuidēdo ꝓcedat̄ ſemꝑ ꝑtes finite erūt nūero. ergo nō ē poſſe vt partiū coꝛpoꝛis ifiniti ifinitus ſit nūerus. ¶ Poſtq̄ autē nō pōt eē coꝛpus qn ſit contiᵐ: aut diſcretuꝫ. Coꝛpꝰ aūt infinituꝫ nō pōt eē continuuꝫ nec diſcretū: tunc nō eſt poſſe ꝙ coꝛpus ſit ifinitū. ḡ celū finituꝫ eſt: ⁊ ħ eſt qđ ꝓpoſuimus demr̄are. ¶ Ex q aūt pōt ꝓbari ꝙ mundus vnus eſt: ⁊ ꝙ hic ſolus ē in quo ſumus: ⁊ nō alius: ⁊ ꝙ poſt ipm nō erit aliud coꝛpꝰ. ¶ Et hoc eſt ꝙ vnūqđqꝫ coꝛpoꝝ hꝫ motū ⁊ quieteꝫ aut nāliter aut ꝑ viꝫ: vnicuiqꝫ aūt coꝛpoꝛi locus (ad queꝫ mouetur) eſt nālis: ſed motus ꝑ viꝫ eſt motꝰ de loco ad quem mouet̄ coꝛpus nāliter: ad ꝯ̄riuꝫ eius loci vn̄ motū fuit: qꝛ in quocūqꝫ loco generit motus coꝛpoꝛis: motus eiꝰ nālis nō eſt niſi ad illuꝫ locuꝫ: ad cuius ꝯ̄rium eſt motus eius violētus. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ nō pōt eē qn terra moueat̄: aut nāliter: aut ꝑ viꝫ niſi in mūdo tm̄ in quo ē mō: ſed ab illo mundo ad iſtuꝫ nō ē poſſe vt moueat̄. aut nāliter aut per vim. Dicemus ꝙ ſi ħ nō ē poſſe: et ſit tamen poſſibile eā moueri ad hunc mundū qđ ſi ita fuerit ⁊ manifeſtum fuerit ꝙ ꝑꝑ nullam iſtaꝝ qnqꝫ cāꝝum ꝓhibet̄ moueri terrā in mundo in quo ē qn moueat̄ ad hūc mūduꝫ. aut nāliter. aut per viꝫ tūc māifeſtabit̄ ꝙ poſſe eſt vt terra moueat̄ in mūdo in quo eſt ad hūc mūduꝫ. aut nāliter aut ꝑ viꝫ. ꝑꝑ qđ autē manifeſtabit̄ ꝙ nulla iſtarum qnqꝫ cāꝝum ꝓhibet terraꝫ moueri de mūdo in quo ē ad hunc mūdū. hoc eſt qđ dicaꝫ. ſ. ꝙ nō pōt dici ꝙ nā coꝛpoꝛis qđ mouet̄. ſiue ſit terra. ſiue ſit aliđ. aut nā coꝛpoꝝ q̄ mouet ⁊ mouet̄ in illis i illo mūdo ſit alia a nā coꝛpoꝛis qđ mouet̄ ⁊ coꝛpoꝝ in qbus mouet̄ in ħ mundo: qꝛ ꝙ ille mūdus cōpoſitꝰ ſit ex coꝛpoꝛibꝰ ſimplicibꝰ alijs a coꝛpoꝛibꝰ ex qbus ꝯpoſitꝰ ē hic mūdus. ſicut iā ꝑdiximus ⁊ adhuc ⁊ ampliꝰ dicemus in ſequētibꝰ ħ nō ē poſſe eē: qꝛ ñ eſt cōpoſitus ex coꝛpoꝛibꝰ: tūc non cōicat cū ħ mūdo: niſi in ſolo noīe: ⁊ abſurdū ſit vt dicat̄ mūdus ille q ē poſt hūc mūduꝫ ꝯpoſitꝰ ex nō coꝛpoꝛibꝰ: non. n. appellat̄ ꝓꝑe hoc noīe: niſi qđ eſt coꝛpus. Nos aūt nō intēdimus hic infirmare niſi ſniam eiꝰ q dixit ꝙ mundus ē aliꝰ ꝑ̄ter hunc mūduꝫ: q eſt ſine dubio cōpoſitus ex coꝛpoꝛibꝰ: nō autē ē poſſe excogitare coꝛpoꝛa ſimplicia alia ꝑ̄ter hec ex qbꝰ ē cōpoſitio hꝰ mundi. ḡ nō ē nā mobilis. vt moueat̄ in illo mūdo ⁊ nō moueat̄ ad hūc munduꝫ nec decet nā coꝛpoꝛuꝫ que mouet mobile: ⁊ in qbꝰ mouet̄ in illo mūdo vt ſit ꝑ̄ter nām coꝛpoꝝ q̄ ē in ħ mundo q̄ſi moueat illa ⁊ ꝓhibeant̄ mouere iſta: ⁊ moueri in iſtis.

¶ Caplm̄. VI. Qꝛ mundus eſt tantuꝫ vnus.

DEterminanduꝫ aūt ē nūc ꝙ mūdus vnus ē: ⁊ ꝙ hic ſolus eſt in quo ſumꝰ: ⁊ nō alius. ¶ Si vo alius eſt ꝯpōnē hꝫ: qꝛ ſi nō ē ꝯpoſitus ex coꝛpoꝛibꝰ: tūc nō cōicat cū ħ mūdo niſi i ſolo nomie: que cuꝫ ita ſe hēant opꝫ vnūqđqꝫ coꝛpꝰ alteriꝰ mūdi ad ſuā nām ꝓꝑerare: qđ ſi ita nō ē. neċe ē vt ꝯtigat ex aliquo iſtoꝝ qnqꝫ modoꝝ. ſ. aut ꝑꝑ diuerſitatē nāe eius: aut ꝑꝑ diuerſitatē nālium coꝛpoꝝ q̄ mouēt mobilia ⁊ in qbus mouet̄. aut ꝑꝑ diuerſitatē menſuraꝝ illaꝝ: aut ꝑꝑ diuerſitatē menſure eiꝰ: aut ꝑꝑ diuerſitatē mēſure ſpacij in quo ē motꝰ: nullus aūt excogitare pt aliā cāꝫ ꝑ̄ter has: ꝑꝑ quā poſſe ſit terrā moueri i mūdo in quo ē abſqꝫ ħ ꝙ moueat̄ ad hūc munduꝫ: aut nālr̄. aut ꝑ vim. ¶ Manifeſtabit̄ aūt ꝙ nulla iſtaꝝ cāꝝuꝫ ꝓhibet terrā moueri ꝺ mūdo in quo ē ad hūc mūdum. Qꝛ nec poteſt dici ꝙ nā coꝛꝑis: ſiue ſit terra: ſiue aliud: aut nā coꝛpoꝝ q̄ mouet ⁊ mouet̄ in illis in illo mūdo ſit alia a nā coꝛꝑis qđ habet moueri i ħ mūdo: neċe ē ḡ vt alteriꝰ mūdi coꝛpoꝛa moueant̄ motibꝰ i ſurſuꝫ qđ ē ſuꝑiꝰ ad hūc mūdū: ⁊ qñqꝫ tāgat ſperā ignis hꝰ nr̄i mūdi: eiqꝫ miſceat̄. ¶ Si āt dr̄ ꝙ mēſure illoꝝ coꝛpoꝝ: q̄ mouēt i illo mūdo: nō ſūt mēſure coꝛpoꝝ hꝰ mūdi. Jō ꝙ ē maioꝛ. tūc nihil ꝓhibet ſi terra moueat̄ ꝑꝑēdiculr̄ ad hūc mūdū: qn occupet ⁊ opprimat cētrū hꝰ mūdi: ita vt q̄dā ꝑtes ſuꝑfluāt ⁊ excedāt: ſi aūt mioꝛ fuerit q̄titas illoꝝ coꝛpoꝝ: tūc nō erit icōueniens minꝰ maioꝛi moueri ꝑ obediētiā vel excellionē poſtq̄ nā attrahētis vel eiꝰ motoꝛ ꝑ viꝫ poteſt illud mouere. ¶ Si aūt dr̄ ꝙ ꝑ ſpaciū vetat̄ aliqd trāſire ad hūc mūdū. Dicemꝰ ꝙ lōgitudo ſpacij nō ꝓhibet aliquid moueri ſuo motu nāli. Sic. n. videmꝰ leue ⁊ graue moueri: ſiue ſit remotū. ſiue ſit ꝓꝑinquū: nec ēt ꝓhibet moueri ſi ſit motoꝛ q mouere poſſit ⁊ tps hēat. ḡ nulla ē q̄ttuoꝛ cāꝝ q̄ ꝓhibeat aliqd illiꝰ mūdi moueri ad hūc mundū: aut nālr̄. aut ꝑ viꝫ: qꝛ nec ſpaciū. nec tps vetat: cū oīs motꝰ coꝛꝑis penes id vel aliđ coꝛpꝰ hēat finiri. ¶ Māiᵐ ē ēt ꝙ nec diuerſitas mēſure mobilis pꝛohibet de mūdo illo moueri aliqd ad mūdū hūc. qꝛ ſi dixerimꝰ ħ eē ꝑꝑ mēſurā eiꝰ: tc̄ erit ħ. aut ꝑꝑ magnitudinē. aut paruitatē. ¶ Si dr̄ ꝙ de mūdo illo terra nō pōt moueri ad hūc mūdū ꝑꝑ ſuā magnitudinē: tūc ſumamꝰ aliquā ꝑtē eiꝰ quā poſſe ſit moueri ad hūc mūdū: ⁊ ꝺ illa ſit nobis ſmo. ¶ Si āt dr̄ ꝙ ꝑꝑ ꝑuitatē ſuā pōderoſuꝫ aliqd ⁊ ſi ſit ꝑuiſſimū: hꝫ tm̄ aliqd pōderoſitatis: ſic̄ ⁊ leue cū fuerit ꝑuiſſimū. hꝫ tm̄ ꝑtē aliquā leuitatis: qcqd. n. ꝑtē hꝫ leuitatis aut ponderoſitatis ſine dubio mouet̄ ꝑ eā: q̄uis tardet̄ motꝰ eiꝰ. Nos. n. inuenimꝰ ħ māiᵐ i q̄lꝫ ꝑte terre: cū eā eleuamꝰ ⁊ dimittimꝰ: q̄uis ſit ꝑuiſſima. ¶ Si āt dr̄ ꝙ mēſure coꝛpoꝝ q̄ mouerēt mobile: ⁊ i qbꝰ mouet̄ i mūdo illo: nō ſt̄ mēſure hoꝝū coꝛpoꝝ q̄ mouerēt mobile. ⁊ in qbꝰ mouet̄ in ħ mūdo: ⁊ iđ mouet̄ in illo mūdo ⁊ nō mouet̄ ad hūc mūduꝫ Sꝫ ſi ħ dr̄ iđ eē ꝙ mēſura illoꝝ coꝛpoꝝ ē maioꝛ. tūc nō ꝓhibꝫ coꝛpꝰ (cū ꝺ nā ipſiꝰ fuerit moueri in coꝛꝑe) vt moueat̄ in maioꝛi ſe: ſic̄ mouet̄ in mioꝛi. ḡ illđ (ſiue nālr̄. ſiue ex coactiōe fuerit motꝰ eiꝰ) poſſe ē vt moueat ⁊ moueat̄ in ꝑuo ⁊ in magno: poſtq̄ motoꝛ eiꝰ ꝑ viꝫ pōt illđ mouere. ¶ Si aūt dr̄ ꝙ ſpaciū in quo mouet̄ i illo mūdo: ē ꝑ̄ter ſpaciuꝫ in quo mouet̄ i ħ mūdo. eo ꝙ ſpaciū i q̄ mouet̄ i illo mūdo ⁊ ꝑtranſit̄: maius eſt ſpacio in quo mouet̄ in ħ mundo: ⁊ propterea nō mouetur. Dicemus ꝙ longitudo ſpacij non pꝛohibet eam moueri ſuo motu naturali. Uidemus enim leue ⁊ pōderoſum moueri de loco ſuo: ſiue ſit

T.l.capl. ſequētis ſ.6 ſ. ꝺterminādū

ꝑ celi.loq.

ꝓ rō ꝙ vnꝰ tm̄ ſit mūdꝰ: ꝺe q̄ mā vide Ar.ꝑ celi a.te.cō. 76. vſqꝫ ad.te.cō. 98.

remotū:ſiue ꝓpinquū:nec ꝓhibet̄ moueri per vim:ſi ſit motor qui mouere poſſit ⁊ tp̄s habuerit. ¶ Ergo nulla eſt cā que ꝓhibeat aliqd illius mundi moueri de illo ad hūc mūdū:aut nāliter.aut per viꝫ. Jdeo ꝙ diuerſitas inter motum in illo mundo.⁊ motuꝫ in hoc mundo:nō poteſt excogitari ex alia cā:niſi ex vna iſtaꝝ quinqꝫ cāruꝫ. Jaꝫ aūt nulla iſtaꝝ cāruꝫ ꝓhibet aliqd de illo mūdo moueri ad hunc mundum:aut naturaliter.aut per vim.

Remouet q̄ſdaꝫ falſas ronōes.
¶ Jtē ſi dicat̄ ꝙ terra ⁊ vnūq̄ꝺq̄ꝫ alioꝝ triū nō pōt moueri i celo:⁊ iō nō pōt eē vt terra ⁊ vnūq̄ꝺqꝫ alioꝝ triuꝫ moueat̄ de illo mūdo vſqꝫ ad hūc mūduꝫ. Dicem⁹ qꝛ h̄ qꝺ celū ꝓhibet terrā ⁊ vnūq̄ꝺq̄ꝫ alioꝝ triū moueri in ſe nō pōt eē niſi qꝛ aut mot⁹ ei⁹ ꝯrius ē motui ei⁹:aut qꝛ nō eſt ꝯrius. Jā aūt videmus terrā moueri i re.cū mot⁹ ē ꝯrius motui ei⁹:ſicut ignis:⁊ in re cum motus non eſt contrari⁹ motui ei⁹:ſic aq̄.ḡ celū nō ꝓhibet terrā nec aliqꝺ triū moueri in ſe ꝑꝑ h̄. ¶ Si aūt dr̄ ꝙ aq̄ aer ⁊ ignis nō prohibēt terrā moueri in ſe.niſi qꝛ aq̄ ē pōderoſa:⁊ aer ⁊ ignis leuia:celū autē ꝓhibet.iō:qꝛ nō eſt graue nec leue. ¶ Dicemus ꝙ magis ꝯgruit rē leueꝫ moueri in ſe.eo ꝙ motus grauis ꝯri⁹ ē motui leuis:⁊ graui magis ꝯgruit ꝓhibere graue moueri in ſe ꝑ vim:eo ꝙ mot⁹ grauis nālis ꝯrius eſt motui eius ꝑ viꝫ:ei aūt qꝺ ē nec leue nec graue: magis cōpetit nō ꝓhibere moueri in ſe:aut nālr.aut per vim id qꝺ hꝫ aliqd grauitatis aut leuitatis. ¶ Jteꝫ ſi dr̄ ꝙ non eſt poſ̄e aliqd graue aut leue moueri de h̄ mundo ad aliū.ſicut nō eſt poſ̄e aliqd pōderoſuꝫ aut leue moueri de alio ad iſtuꝫ.

Poſ̄e dr̄ pir dr̄.
¶ Dicemus qꝛ poſ̄e dr̄ multis modis quos poſt enumerabim⁹.ſꝫ ſufficiat mō vt ad pn̄s ꝗdem dicamus:qꝛ nō poſ̄e aliqd ē nō poſ̄e ex ſeipſo:aut ex alia cā.qꝺ aūt nō eſt poſ̄e ex ſeipo ponere.po⁹ eſt quā ꝯſequūtur multa abſurda.id aūt qꝺ eſt non poſ̄e ponere ex alia cā:po⁹ ē quā non ꝯſequunt̄ aliqua abſurda.Exēpli grā.q dixerit aliquē ſtāteꝫ ſedere nō ex diſpōne.ſed ex ſeipſo: ē impoſ̄e.⁊ poſito hoc ſequent̄ multa icōueniētia:ſi autem dixerit qs aliquē portare centū milia talenta.hoc nō ē impoſſibile ex ſeipſo:eo ꝙ centū milia talēta portabilia ſint in ſe:ſed ex alia cā nō portant̄:aut qꝛ nō inuenit̄ aliqs illaꝝ viriuꝫ ꝗ portare poſſit.aut qꝛ non vadit ad portādū: ſi aūt poſuerimus cētū mille talēta poſſe portare aliquē: ⁊ veniſſe ad portandū ea:nō ſequitur vllum incōueniēs. ¶ Ergo ꝙ diximus eē ipoſ̄e:vt aliquis de h̄ mundo moueat̄ in celuꝫ:aut nāliter aut ꝑ vim:iſtud ipoſ̄e nō eſt de ꝓmo mō.ſꝫ de ſcꝺo.ſ.qm̄ ſi poneremus reꝫ aliquā eē tante virtutis que poſſet leuare terrā quouſqꝫ mitteret eaꝫ in celū ⁊ ꝑtranſiret.ſeq̄retur tūc terrā moueri vſqꝫ ad celum:⁊ tūc non eēt hoc icōueniens neqꝫ abſurduꝫ. Dictio eniꝫ nr̄a ꝙ terra eſt in alio mūdo qꝺ eſt non poſ̄e moueri ad hūc mūduꝫ:eſt de ꝓmo mō.ꝙ eſt ñ poſſibile ex ſe:qm̄ ſequeret̄ terrā moueri ad ſurſuꝫ nāliter:qꝺ ſi poſuerim⁹ ſeq̄tur incōueniens ⁊ abſurditas h̄.ſ.qm̄ ſequit̄ terrā moueri ad ſurſuꝫ nāliter. ¶ Ergo iā manifeſtū eſt poſſibile eē terrā moueri ſcꝺo mō ab illo mundo ad iſtū munduꝫ: ſi ſit aliqd tante virtutis qꝺ eam poſſit impellere vel leuare. ¶ Si aūt dr̄ ꝙ in nā illi⁹ terre nō ē niſi qes:⁊ in nā ei⁹ nō ē motus. Dicem⁹:qꝺ nō hꝫ motū nāleꝫ nō mouet̄ per viꝫ. Qꝺ aūt nō mouet̄ nec per nāꝫ:nec ꝑ vim nō mouet̄ vllo mō. Si aūt oē id cui⁹ nā eſt nō moueri poſ̄e eſt moueri.ergo linea ſupficies locus ⁊ tp̄s ſciētia pħia ⁊ quid eſt ei⁹ nā nō moueri poſſūt niſi per viꝫ:ſed h̄ eſt ab-

2ª rō ꝙ vn⁹ tm̄ ſit mūdus.
ſurdū:dicere corp⁹ eē:⁊ nō moueri poſſe. ¶ Jam ēt dicamus ſubtilius.quia ſi eſſet mūdus extra hunc munduꝫ. cui⁹ firmamētū moueret̄:tūc eius eēt mot⁹ contrarius: h̄ aūt idē cū eo:quoꝝ vtruꝫ concedat̄ ad icōueniēs ducꝛ qꝛ tūc oporteret ꝙ ꝑꝑ ꝯflictuꝫ vtriuſqꝫ ſphere nūꝗ̄ moueren̄t ſtelle fixe:aut vt per ꝯueniētiā motuuꝫ duplo citius rapen̄t planetis.

3ª rō.
¶ Dicemus ēt adhuc ꝙ ſi cōcedit̄ eſſe aliū mūduꝫ in cui⁹ medio eſt terra qualis ē iſta:cōcedet̄ etiā vere aduētus illi⁹ terre de medio illi⁹ mundi ad hūc mūdū ꝑ obedientiā aut ꝑ viꝫ.ſ.qꝛ poſtꝗ̄ aliqua corpora ſunt(quoꝝ vnūq̄ꝺq̄ꝫ in ſe pōt moueri)mouet̄ nālr aut ꝑ vim:tūc nō erit icōueniens opinari ꝙ vterqꝫ mundoꝝ totus poſſit moueri aut nāliter aut ꝑ vim. Ponam⁹ ergo ꝙ alter eoꝝ totus moueat̄ ad partē alteri⁹ nāliter: aut ꝑ viꝫ:ita vt pūctū centri vtriuſqꝫ mūdi tangat ſupficiem ꝯtinēteꝫ aliū:qꝺ cū fuerit:tūc ſm̄ vtrāqꝫ poſitionē ideꝫ mouebit̄ nālr ⁊ ꝑ vim.nālr iō:qꝛ.n.nālr ꝺ extremo h⁹ mūdi terra mota ē ad mediū illi⁹ mūdi:mouebit̄ necio ad ſuū centrū. Per viꝫ aūt iō:qꝛ de medio illi⁹ mūdi mota eſt ad extremū hui⁹:⁊ h̄ eſt icōueniens:ſcꝺm mūdū eē qui putet̄ moueri.ita vt aliqd ei⁹ itret in aliqd iſti⁹:cuꝫ ꝑfectus ſit in ſe:⁊ in eo nihil ſit vacuū.incōueniēs eſt ḡ putare aliū mūdū eē ꝑter hūc.

Remouet falſaꝫ cuaſionem.
¶ Si auteꝫ dr̄ ꝙ opꝫ ꝙ ois terra moueat̄ ad cētrū mūdi in q̄ ē:ita ꝙ ē ps ei⁹.ſimilr̄.⁊ ignis dꝫ moueri ad ſupficiē que ꝯtinet hūc mūduꝫ.iō ꝙ eſt ps ei⁹:⁊ ē in eo. ¶ Dicemus ꝙ ſi ita res ē:tūc ſuperioritas ⁊ iferioritas nō ſunt diffinita nec ꝯria.nec motus ad ſupius ⁊ mot⁹ ad iferi⁹ ſunt diuerſo mō diffiniti.aut etiā ꝯrȷ:ſed pōt ꝯcedi ꝙ ſupius ſit ad iferi⁹:⁊ mot⁹ ad iferius ſit motus ad ſupius.qꝛ ſi nos putauerimus ꝙ alius mūdus ē ſup hūc mundū:⁊ putauerimus in eo ignē moueri nāliter:tūc motus ei⁹ nō magis ꝯuenit:vt dicat̄ ad inferius ꝗ̄ ad ſupius:eo ꝙ ſi ē a medio illius mūdi.iaꝫ etiā ē ad mediū iſti⁹ mūdi. Silr ſupficies q̄ ꝯtinet hūc mūdū huic mūdo eſt ſuprema:⁊ illi mūdo ē infima:h̄ aūt ē falſuꝫ ⁊ abſurdū:ois.n.motus nālis q ē de vno ad aliud neceſſe eſt vt iter id a quo eſt mot⁹:⁊ id ad qꝺ eſt motus:ſit ꝯrietas:duo aūt iter que ſit ꝯrietas:icōueniens ē vt vnū eoꝝ ſit aliud.ḡ neceſſe ē vt vnūq̄ꝺqꝫ eoꝝ ſit diffinitū diffinitiōe:in qua nō cōicet alteꝝ. U.g.curari eſt mutari de languore ad ſanitatē ⁊ nō ꝯcedit̄ ꝙ lāguor ſit ſanitas:neceſſe eſt aūt vt lāguori diffinitio ſit ꝓpria q̄ nō ſit cōis ſanitati. Silr cū motus ſit ꝺ loco v̄ſus locū aliū:tunc neceſt vt ſit ꝯrietas iter vtrūqꝫ locū.ſ.iter ſupius ⁊ iferius:⁊ nō ꝯcedit̄ ꝙ vnus eoꝝ ſit alius.vel ꝙ diffinitio vni⁹ conueniat alteri:qꝛ motus corporis nūꝗ̄ eſt ad nō ꝯriū:niſi in circulari tm̄:qꝺ cū ita ſit.opꝫ iuenire diffōnē oīo terre ꝯriā:qꝺ eſt icōueniēs.

4ª rō
¶ Jā ēt monſtratū eſt in lib⁹ q eſt poſt ſciaꝫ nāliuꝫ:ꝙ nō ē mūdus ꝑter hunc mūdū:⁊ ꝓbationē inde ſumpſimus:qꝛ iuenit̄ in celo mot⁹ ꝗ nō ē nālis. Jnuenit̄.n.ꝙ vnūquodqꝫ celoꝝ planetaꝝ diſcurrentiū mouet̄ motu ſibi ꝓprio de occidēte in orīēteꝫ:⁊ mouetur cū circulo ſtellaꝝ fixaꝝ oēs duobus motib⁹ cōibus

Jnuenit̄ i celo mot⁹ ꝗ nō eſt nālis.
oibus celis:qui eq̄les ſunt in oibus illis:quoꝝ vnus eſt verſus occidētē.alter ad orīētē. Dicemus ergo.ꝙ poſtꝗ̄ ſic iuenit̄ vt diximus.tūc opꝫ vt motus ꝓprius quo mouet̄ vnūq̄ꝺqꝫ celoꝝ planetaꝝ currētiū ſit ei motus nālis:⁊ ꝙ vnus duoꝝ motuū(ꝗbus mouet̄ circulus ſtellaruꝫ fixaꝝ:qui.ſ.eſt de occidēte ad orīētē)ipſe ſit ei nālis: neceſſe eſt.n.vt vnus duoꝝ motuū ꝗbus mouet̄:ſit ei mot⁹ nālis.ergo ꝯueniētius eſt vt motus de occidēte ad orienteꝫ ſit ei nālis:nā qꝛ nā celi eſt vna nā:motus aūt oiuꝫ celoꝝ qui eſt ei nālis erat motus ab occidēte ad orīētē:opꝫ tūc vt motus celi naturalis eſſet de occidēte ad orientē. ¶ Poſtꝗ̄ aūt motus vniuſcuiuſqꝫ celoꝝ velocior ē motu celi circūdantis illos:celū auteꝫ ſtellaꝝ fixaꝝ eſt circūdans oēs celos:oportuit tunc etiā vt eius mot⁹ eēt tardior motibus illoꝝ:⁊ motus qui in celo eſt tardior.hic motus eſt. Motus auteꝫ qui in celo eſt velocior:h̄ mot⁹ eſt ꝗ eſt de oriente ad occidētē. ¶ Ergo iā manifeſtū eſt

his duob⁹ modis: ꝙ de his duob⁹ motib⁹ nullus eſt cōue-
niētioꝛ vt ſit nālis celo ſtellaꝝ fixaꝝ: q̄ꝫ motus quo mo᷑
de occidēte ad oꝛiēteꝫ. ¶ Poſtq̄ꝫ aūt h̄ mot⁹ ē nālis ce-
lo ſtellaꝝ fixaꝝ. tūc ceteri celi nō mouentur h̄ motu niſi
ꝑꝑ motū h⁹ celi. Nō ē āt icōueniēs vt celū ſtellaꝝ fixaꝝ
(poſtq̄ꝫ ipꝫ mouet ceteros celos h̄ motu) vt moueat eos
nō tāgēdo vnūq̄dq̄ꝫ eoꝝ: ſed vt moueat vnū eoꝝ tāgen-
do: qđ tactū moueat aliud tāgēdo: ⁊ ſic reliq̄ reliquos cō-
ſequunt̄. ġ nō ē poſſe vt moueant̄ ēt ceteri ſingli celoꝛum
motu celi ſtellaꝝ fixaꝝ. ¶ Silr̄ mot⁹ vniuſcuiuſq̄ꝫ celo-
rū eēt mioꝛ motu ſtellaꝝ fixaꝝ: ſilr̄ mot⁹ vniuſcuiuſq̄ꝫ ce-
loꝝ eēt mioꝛ motu celi circūdātis illū. ſ. qꝛ nulla res ē q̄
moueat̄ motu alteri⁹ rei (quaꝝ altera nō ſit i fixa i alia)
cui⁹ mot⁹ poſſit eq̄ri motui mouētis ſe. Mot⁹. n. mouētꝭ
mioꝛ ē motu rei q̄ mouet̄ ab ipo. Nos āt inuenim⁹ ꝙ oēs
celi mouent̄ motu celi ſtellaꝝ fixaꝝ eq̄lr̄: ⁊ in nullo celo-
rū ē h̄ mot⁹ mioꝛ q̄ꝫ in alio. ergo ſequit̄ ex h̄ vt aliq̄d celi
ſtellaꝝ fixaꝝ tangat vnūquodq̄ꝫ celoꝛum: ⁊ vt illud qđ
implet inter diſtantias celoꝛuꝫ poſtq̄ꝫ iūt oēs diuerſarū
circūferentiaruꝫ ſit de natura ſpere aut planete: ⁊ iō mo-
uet ſtellas ſuo motu: eo ꝙ vnumquodq̄ꝫ illorum occu-
patū eſt ab illa: ⁊ quando q̄dē h̄ ſic eſt: celi tñ oēs mouēt̄
alio motu: q̄ eſt ab oꝛiēte ad occidētē: tūc nō pōt ꝯcedi vt
iſte ſecundus motus ſit naturalis celo: q̄ ſi eſſet opoꝛteret
tūc vt vnūquodq̄ꝫ celoꝝ haberet duos mot⁹ naturales:
⁊ hoc nō erat poſſibile. ¶ Non eſt etiā poſſibile vt ſit h̄
motus a coꝛpoꝛe alio ꝑter aliqđ iſtoꝝ celoꝝ: ſi. n. h̄ eſſet
motus ab alio coꝛpoꝛe: opoꝛteret vt ipſuꝫ coꝛpus firma-
mēti tangeret vnūquodq̄ꝫ celoꝝ. Impoſſibile eſt aūt vt
ſit aliud coꝛpus qđ moueat̄ ab oꝛiente in occidētē qđ tā-
gat circulos ⁊ moueat illos ſuo motu: ſi aūt tangantur a
duobus coꝛpoꝛibus: quoꝝ vnum niteretur eos mouere
de oꝛiēte ad occidentē. ⁊ alteꝝ de occidēte ad oꝛientem:
tūc nō mouerētur ipſi. nec coꝛpoꝛa que viderent̄ moue-
re ipſos. nec iteruꝫ motu ſupꝛa volantis coꝛpoꝛis poterūt
citari: cum viſu ipſo percipiamus ꝙ firmamentū cū ſuis
contentis in ſe habeat moueri. ¶ Determinandū auteꝫ
etiā nunc eſt qđ (illi qui dixerūt firmamentuꝫ eſſe extra
hūc munduꝫ mobile) intellexerunt. Dicebāt aūt omneꝫ
motū ex trib⁹ cauſis ꝓuenire: aut a ꝓꝓꝛietate: aut a coꝛpo-
re: aut ab aīa. qđ ſi ita eſt tunc ideꝫ inceſſanter ⁊ nūq̄ꝫ mo-
ueri: neceſſe eſt vt concedāt: qꝛ abuſuꝫ eſt firmamentum
dicere ⁊ aliquo iſtoꝝ motuū poſſe moueri. ¶ Qđ. n. ſm̄
dominātē ꝓꝓꝛietatē mouet̄ linearuꝫ ſeq̄tur motum. qđ
vero a coꝛpoꝛe foꝛtioꝛi violētiā patit̄: qđ vero ab aīa vo-
luntarie mouet̄: ⁊ ad quietē ſeſe hꝫ: ſic eñi videmus mo-
ueri hoīs coꝛpus ⁊ belluaꝝ. ¶ Qui aūt dicunt ꝙ aīalis
eſt celi motus: tunc ſi alius mundus fuerit opꝫ vt ipſius
celum habeat aliū motoꝛem: ſicut eñi non pōt eſſe vt nā
huius aīalis moueat coꝛpus alterius aīalis: nec vt aīa
iſtius animalis moueat coꝛpus alteri⁹ aīalis. ¶ Similr̄
non poteſt eſſe ꝙ ſi aliq̄d moueat celum: ſicut aīa ⁊ natu-
ra mouet coꝛpus: vt moueat celuꝫ alteri⁹ mūdi. ¶ Se-
quitur ergo ex hoc ꝙ ſi alius mūdus eſt: ꝙ habeat aliuꝫ
motoꝛem ꝑter motoꝛē iſtius mūdi: qđ eſt impoſſibile. iō
ꝙ motoꝛ celi (ſicut narrauimus) nō eſt coꝛpus: ⁊ qđ nō
eſt coꝛpus nō hꝫ mām: que autē ꝯtingit in nā coꝝ diuer-
ſitas nō eſt niſi ex mā. ¶ Si auteꝫ nāe oīs eius qđ eſt in
illo alio mūdo ſunt ꝯuenientes cum naturis oīs eius qđ
eſt in hoc mūdo ⁊ he non ſunt diuerſe ab illis: niſi qꝛ mā
vniuſcuiuſq̄ꝫ eaꝝ eſt ꝑter mām haꝝ: tunc opꝫ vt nā mo-
toꝛis celi illius mūdi ſit ipſa eadem que nā motoꝛis celi
iſtius mundi. qꝛ nō eſt diuerſitas preter illā ꝙ mā hui⁹ ē
preter mām illius. Iaꝫ autē monſtrauimus ꝙ motoꝛ h⁹
celi nō hꝫ mām. iō qꝛ nō eſt coꝛpus: ⁊ qꝛ nihil hꝫ māꝫ ni-
ſi coꝛpus. ¶ Si aūt motoꝛ celi moueat illud ſua volun-
tate opoꝛtebit ēt ex hoc vt nō ſit alius mundus: qm̄ ſi eſt
alius mūdus ⁊ hoīes hui⁹ mundi non habēt opus hoīb⁹
illius mūdi: nec hoīes illius mundi veniunt ad iſtuꝫ: ne-
q̄ꝫ inuenit̄ in aliquo mundoꝝ niſi ꝙ inuenit̄ in alio. poſ-
ſibile aūt erat vt ciues vtriuſq̄ꝫ mundi ꝯuenirent in vnū
mundū: ⁊ tunc eq̄tas diuine volūtatis fecit videre vt nō
eſſet niſi vnus mūdus. ¶ Ergo iā patēs eſt ex ꝓbatiōe
theologica ⁊ ex ꝓbatiōe demonſtrata naturali nō eē poſ-
ſibile vt ſit alius mundus.

¶ Caplm̄. VII. Qꝛ motus circuli ſtellaꝝ fixaruꝫ ab oꝛiē-
te in occidenteꝫ non poteſt eſſe a coꝛpoꝛe.

DIco ꝙ coꝛpus mouet coꝛpus duob⁹ mo-
dis. ſ. aut motu nāli ſicut aq̄ ſuo mo-
tu nāli mouet rotā: aut motu aīe que eſt i eo:
ſicut hō ⁊ cetera aīalia mouent molendinuꝫ.
¶ Cū autem coꝛpus mouet coꝛpus vt natu-
ra ſua. aut aīa que eſt in eo: tūc motio mouētis nō pōt fie-
ri niſi trib⁹ modis. qꝛ aut erit impellēdo: aut attrahendo:
vel vehendo. impellendo ſicut aq̄ ipellit rotam: attrahē-
do ſicut lapis magnetis attrahit ferrū. vehēdo ſic̄ aq̄ ve-
hit rateꝫ ⁊ rectoꝛē eius. ¶ Nō eſt aūt poſſe vt motus celi
ſtellaꝝ fixaꝝ de oꝛiēte ad occidētē ſit a re que ipellat il-
lud: vel a re que attrahat illđ ſupꝛa cētrū illi⁹ mot⁹ q̄n vi-
cat aliū motū ⁊ deſtruat. Iaꝫ aūt videm⁹ celū ſtellaꝝ fi-
xaꝝ moueri vtroq̄ꝫ illoꝝ motuū. ġ falſificatū ē ꝙ mot⁹
quo mouet̄ ab oꝛiētē ad occidentem ſit ex motu coꝛꝑis
qđ pellat illđ vel attrahat vel nālr̄ vel alr̄: ⁊ ꝙ faciat cē-
trū mutare. ¶ Dicem⁹ ēt ꝙ nō eſt poſſe vt mot⁹ quo mo-
uet̄ de oꝛiēte ad occidētē ſit a coꝛꝑe qđ illud vehat motu
nāe ſue vel aīe q̄ ē in eo: Coꝛpoꝛa. n. que vehūt alia motu
nāe: nō vehūt alia niſi ſꝫ ꝯpōnē vni⁹ ad aliđ: quā hꝫ in le-
uitate: aut i pōderoſitate: ſꝫ nō ē poſſe vt celū ſit alicuius
grauitatis aut leuitatis. ġ ſeq̄t̄ ex h̄ vt motus celi ab oꝛi-
ente in occidētē nō ſit ex vehitiōe coꝛꝑis qđ moueat̄ nā-
liter. ¶ Dico ēt ꝙ mot⁹ firmamēti nō pōt eē ex vehitiōe
coꝛpoꝛis qđ moueat̄ ab aīa q̄ ſit i eo. Coꝛp⁹ eteñi ꝙ mo᷑
ab aīa: q̄ ē in eo: neceſſe ē vt hēat motū nālē aliū ꝑter mo-
tuꝫ aīaleꝫ: ſicut coꝛpus aīalis: qđ mouet aīa motu volun-
tario: ⁊ mouet̄ nālr̄ motu quo moueri ſolet violēter i ſuo
caſu deoꝛſuꝫ q̄n dimittit̄ de ſurſuꝫ. ¶ Si ēt dr̄ ꝙ coꝛp⁹ ve-
hit celuꝫ motu aīe q̄ ē in eo. Dicem⁹ ꝙ nālis mot⁹ illius
coꝛpoꝛis nō pōt eē q̄n ſit aut circularis aut rect⁹: nō ē aūt
poſſe vt moueat illđ motoꝛ q̄ mouet̄ ꝑ aīaꝫ: c⁹ mot⁹ nālis
ſit circularis mot⁹: eteñi ꝑ aīaꝫ q̄cq̄d mouet̄: eget vt ini-
tat̄ quodāmō vni pti ei⁹ cū mouet aliā ptē eius ad locuꝫ
aliū: cui poſtea initat̄ iteꝝ. ⁊ ꝯtigit ex h̄ mutari ei⁹ mot⁹ fi-
gurā. Nō ē aūt poſſe vt ꝑmutet̄ figura rei c⁹ mot⁹ nālis ē 2. celi. 56.
circularis q̄n ðſtruat̄ ei⁹ mot⁹ nālis. Nō aūt ðſtruit aīa
motū nālē coꝛꝑis in quo ē ipa: ſꝫ ꝯſeruat i eo motuꝫ ipſi⁹
nālē. ⁊ attribuit ei aliū motū ꝑter ipꝫ. ¶ Ergo iā manifm̄ ē
nō eē poſſe vt id qđ mouet celū ſit coꝛp⁹ aīale: cui⁹ motus
aīalis ſit circularis. Reſtat ġ vt motoꝛ celi ſit coꝛp⁹ aīale
cui⁹ mot⁹ nālis ſit rect⁹. Nō ē aūt poſſe (ſicut ſupi⁹ claru-
it) vt illđ coꝛp⁹ tangat circulū celi ſtellaꝝ fixaꝝ nec ſub-
tus nec ſupꝛa: eo ꝙ māifeſtū ē nō eē poſſe vt poſt celuꝫ ſit
coꝛp⁹ qđ moueat̄ recte: nec ſupi⁹: eo ꝙ finis coꝛpoꝝ. que
mouent̄ recte ē iferi⁹ extremū ſub circulo celi. ¶ Si aūt
q̄s dixerit ꝙ coꝛp⁹ aīale qđ mouet celū: poſt celū ē. ðſtrui-
tur ex h̄ ꝙ ſi mot⁹ ei⁹ nālis fuerit circularis erit ps celi. ⁊
tūc nō erit poſſe vt vehat celū: eo ꝙ circularis nō ꝑmutat 4. phys.
locū ſuū nec initit̄ ei circularis. ¶ Si autē dixerit ꝙ nā 45.
ei⁹ ē moueri recte: icōueniēs erit: eo ꝙ nā coꝛpoꝝ (quoꝝ
mot⁹ ē rect⁹) ē vt ſint itra celū. ¶ Ergo iā māifm̄ ē ꝙ mo-
tus celi de oꝛiēte ad occidētē nō ē poſſe vt ſit a coꝛꝑe.

¶ Caplm. VIII. De figura celi spherica est.

z. ce. a te. cõ. zz. vſ q3 ad. 33. ptractatũ materia ab Ari.

Primo debem⁹ oñdere ꝙ ex oib⁹ figuris nulla ẽ ꝯueniẽtior celo ꝙ̃ spheri ca: ⁊ deĩn oñdem⁹ ñ eẽ poſ̃e. vt aliã hẽat niſi ſpicã. ¶ Dicem⁹ ğ ꝙ ex oib⁹ figuris nulla ẽ cõ ueiẽtior celo ꝙ̃ ſpica. Jõ q2 ce'ũ poſitũ ẽ ſic.

ꝙ figura ſperica ſit ꝯueiẽtior celo.

vt ꝯtineat qcqd ẽ i mũdo: figura ãt ſpica oib⁹ figuris ſup ficiẽ hñtib⁹ latior ⁊ capacior ẽ. ¶ Jtẽ q2 tp̃s mot⁹ celi ne ceſſario ẽ mẽſura oiũ3 motuũ. ſic patefecit h Ari. l. 4. li⁹ d auditu nãli: qñ noiauit tp̃s. Jõ ꝙ mot⁹ celi ẽ min⁹ oib⁹ reb⁹. ⁊ ẽ eqˡ mot⁹ ⁊ ꝯtinu⁹ ⁊ ſp. Jn oi. n. gñe rer̃ q̃ menſu rant̃ o3. vt id q̃ mẽſurãt ſit min⁹ oib⁹ q̃ mẽſurãt: ſic ẽ mi nus i nuõ vnitas: dragma i põdere. cyat⁹ i mẽſura. ergo

p̃ . rõ. z. rõ. 93. ⁊ iſra.

opoꝛtuit ex h. vt tp̃s mot⁹ celi. (eo ꝙ p illd mẽſurat tp̃s oiũ3 rer̃:) ſit min⁹ oib⁹ illis. Min⁹ ãt tp̃s corpor̃ hñtiũ eqlẽ motũ ẽ eor̃ q̃ ſunt velocioris mot⁹: op3 ğ ex h. vt ce lũ ſit velocioris mot⁹ ꝙ̃ ceteri mot⁹ rer̃ q̃ mẽſurant̃ per motũ celi: corpa ẽt eqlia i magnitudie ⁊ diuerſa i figura cũ mẽſura qd ptrãſeũt de ſpacio vno tpe fuerit eadẽ: tũc qd fuĩt vni⁹ linee aut qd fuerit paucior̃ linear̃ circũdã tiũ ſe erit velocioris mot⁹: ⁊ ex corpib⁹ eqlib⁹ magnitudi ne iſtd ẽ paucior̃ linear̃: qd ẽ corp⁹ circulare: ğ ſeqt̃ ex h vt figura ꝯueniẽtior celo ſit ſpica. ¶ Dicem⁹ ẽt ꝙ mltis

Mẽſurãs h3 rõnes mioris re ſpcũ mẽ ſurati.

.3. rõ ad idem.

modis figura ſpica ẽ ꝯueĩtior celo ꝙ̃ alia. vn⁹ ex eis eſt ꝙ celũ erat corp⁹ ſimplex ⁊ vni⁹ nãe: ⁊ nec̃e fuit. vt hr̃et fi gurã q̃ eẽt finita ⁊ pfcã. Talʼ ãt ẽ figura ſpica. als. n. figu ras ſupficiales pter circl'm ambiũt mlte linee ⁊ mlte ſu pficies. ſpica ãt ſola ẽ iter oẽs figuras corpales quã ãbit vna ſupficies. circl's. ſ. q̃ ſolus ẽ iter figuras hñtes ſupfi cie3 quẽ ambiat vna linea: vnũ aũt ꝑpiqus ẽ ſimplici ꝙ̃ id qd ẽ ãpli⁹ vno: nulla ãt figurar̃ ẽ quã termiet vnũ niſi circl's ⁊ ſpa. (ſicĩã pdixim⁹.) Celo ğ nulla figurar̃ ꝯue

4. rõ.

niẽtiõ ẽ. ¶ Ex ptib⁹ ſibi ꝯſĩlib⁹ ẽt nec̃ia erat ei fig⁹ talʼ: q2 erat corp⁹ finitũ. tũc ex oib⁹ figuris ſpica fuit ei ꝯueiẽtior. Jõ ꝙ ex oib⁹ corpib⁹ figura ſpica ẽ magis ꝯſĩliũ ptiũ. ſic ex figuris alis hñtib⁹ ſupficiẽ circl's ẽ ptiũ magis ꝯſĩliũ. Ceterar̃ aũt figurar̃ corpear̃ aut ſupficialiũ nulla con gruit celo. Jõ ꝙ oẽs diuerſar̃ ſunt ptiu3 ⁊ nõ ꝯſĩllũ. ğ ex his q̃ dixim⁹ p3. ꝙ ex oib⁹ figuris ſpica ẽ ꝯueniẽtior celo.

ꝙ celo nõ potuerit conuẽire alia fig⁹ ꝙ̃ ſpi⁹ rõ tacta. z. celi te. ꝯ. 27.

¶ Reſtat ğ vt mõſtrem⁹ nõ eẽ poſ̃e aliquã aliar̃ hr̃e ni ſi ſpicã. Dicem⁹ ğ ꝙ gnã figurar̃ 3ª ſunt. q2 q̃dã ſũt liea rũ rectar̃ aut circũflexar̃: q̃dã vo rectar̃ ⁊ circũflexar̃: q̃dã vo ſunt vni⁹ linee ambiẽtis vndiq: figure ãt mltarũ linear̃ oẽs hñt anglos ad ptẽ ſupeminẽtes. ſi ãt fig⁹ celi eẽt vna illar̃ q̃ ſunt mltar̃ linear̃. tc̃ cũ moueret̃ circu lariter vl' volubilr̃. nec̃e eẽt. vt p⁹ ip̃3 eẽt loc⁹ vacu⁹ que3

4. phyſi.

aliqñ occuparẽt angli ⁊ ptes ſupeminẽtes. ⁊ aliqñ dimit terẽt: ſ3 tñ determiatũ ẽ ab Ari. i li⁹. de auditu nãli nihil eẽ vacuũ poſt ꝙ̃ ãt poſt celũ nõ ẽ locus vacu⁹ nõ eſt poſ̃e vt mot⁹ celi ſit niſi reuolubilis. Celi ãt ſi eẽt figura ſpica: poſt ip̃3 eẽt inanitas. Seqt̃ ğ ex h ꝙ nõ h3 figurã q̃ hẽat mltas lineas. ¶ Figure ãt q̃ vni⁹ ſũt linee: ⁊ nõ ſunt nãe rotũde: ſic figura oui ⁊ lẽticule: cũ nos cognouerim⁹ eas reuolui: nõ erit ear̃ reuolutio vnifoꝛmis: q2 plˡib⁹ ear̃ ꝯti geret qd ꝯtigit figuris hñtib⁹ pl'es lieas: ⁊ ẽt ꝙ̃uis eo mõ nõ ſeqret̃ reuolutiõe3 ei⁹. vt eſſet vacuitas: q̃ mõ ſeqbat̃ reuolutõe3 figurar̃ mltas lineas hñtiũ: ſeqt̃ tñ aliđ ipoſ ſibile. h ẽ: q2 accit ĩfinitũ: ex reuolutõe ãt ſpe nõ ſeqt̃. vt p⁹ ei⁹ ãbitũ ſit vacuitas vllo⁹. ſic ex reuolutõe oiu3 figura rũ mlti linear̃ alteri⁹ modi. ¶ Figure vo q̃ ſũt vni⁹ linee ⁊ nõ ſũt nãe rotũde cũ reuoluunt̃ ſeqt̃ ꝙ ſeqbat̃ ex reuo lutiõe figurar̃ mltilĩear̃. ¶ S3 oĩo ſeqret̃ ⁊ aliđ ipoſ̃e: ꝙ opõteret vnũ eẽ ex duob⁹. ſ. aut vt nõ moueret̃ firma mentũ. ſic iuenim⁹ illd moueri ſup duas axes diuerſas: ⁊ đſtrueret̃ ei⁹ mot⁹ ieqˡes: cũ nõ ꝯtuaret̃ ſibyp̃ſis. aut cũ obuiarẽt ſibyp̃ſis: aut ꝯcedẽdũ erit. vt moueat̃ ſup vna3 axe3: ⁊ tc̃ đſtrueret̃ ei⁹ rõ ⁊ itẽtio pp quã poſiti ſũt pl'es celi: vtrũq3 ãt iſtor̃ ẽ icõueniẽs. ¶ Oẽs igr̃ figur̃ ſũt iſte: aut fig⁹ mltar̃ linear̃ ⁊ mltar̃ ſupficier̃: aut ẽ vni⁹ linee: ⁊ ñ ẽ vẽ rotũda. Aut q̃ ẽ vni⁹ ſuperficiei. ⁊ ẽ vẽ rotũda: ⁊ pter has nõ ẽ aliq̃ alia figura: nõ erat ãt poſ̃e. vt fig⁹ celi eſſet figura: q̃ ẽ mltar̃ ſupficier̃: nec figura q̃ ẽ vni⁹ ſupficiei: ⁊ nõ ẽ vẽ rotũda: opoꝛtuit ğ ex h: vt nõ eẽt fig⁹ rotũda: p3 ğ ex ſupradcis qd ñ ẽ fig⁹ celi niſi fig⁹ rotũda. Si aũt alr̃ eẽt: nihil aliđ dicem⁹. aut ꝫrio. q2 ſi quiſ dicat ſup. z. axeſ ieqˡes firmamẽtũ ab oꝛiẽte i occidẽtẽ volui. Axis ğ oꝛiẽta lis. (cũ breuior ſit.) pp maiorẽ ãbitu3 đſtruet̃. ſi vo ſup vnã axẽ latent̃ ignis moueret̃: neciũ eẽt nãlẽ oꝛdinẽ pũr: ⁊ vices tẽpor̃ variari q̃ ceteris horis recurſiõib⁹ ſider̃ ad eadẽ loca videm⁹ euenire. ¶ Dico ẽt ꝙ tp̃s mot⁹ celi: eſt menſura oiu3 motuũ: q2 vo mot⁹ celi vn⁹ ẽ ceteris q̃ mouẽ tur h motu. Jõ ꝙ mot⁹ circl'aris eſt. ⁊ ꝯtinu⁹ ⁊ ſp. Jn oi. n. gñe rer̃ q̃ mẽſurant̃ o3. vt id q̃ mẽſurant̃ ſit min⁹ oib⁹ ill' q̃ ſ3 modũ mẽſurãt̃: ſic vn⁹ i nuõ: dragma i põder̃: cyat⁹ i mẽſura: ğ opoꝛtuit ex h. vt tp̃s mot⁹ celi eo ꝙ p illd mẽ ſurat̃ tp̃s oiu3 rer̃ ſit min⁹ oib⁹ ill'. ¶ Min⁹ ãt tp̃s cõpo rũ hñtiũ eqlẽ motũ: ẽ eor̃ q̃ ſt̃ velocioris mot⁹. opõtebit ğ ex h. vt celũ eẽt: nõ eẽt alteri⁹ fig⁹ ꝙ̃ ſpice: q2 tũc eẽt tar dioris mot⁹. Corpa. n. eqlia i magnitudie ⁊ diuerſa i fig⁹ cũ mẽſura ei⁹ quã ptrãſeũt đ ſpacio vno tpe fuĩt eadẽ tũc ꝙ ſi fuĩt vni⁹ linee circũdãtis ſe erit velocioris mot⁹. Illd ãt ꝙ hꝫ ẽ circl'ar̃. ğ ſe⁹ ex h. vt fig⁹ ꝯueiẽtiõ celo ſit ſphe⁹.

Rõ ad idẽ tacta. z. celi te. cõ. z8.

.x. metaphy.

Vide te. ꝯ. 29. i. z. celi.

¶ Caplm. IX. De figura totius mundi eſt ſperica.

Jn premiſſis oñdim⁹ figurã celi ſpi cã eẽ: ⁊ ex h p3: ꝙ fig⁹ toti⁹ mũdi ſpica ẽ. Jõ ꝙ celũ ꝯphẽdit qcqd i mũdo ẽ: ⁊ ſpice coercꝫ itra ſe. nihil. n. ſperã cõ plet niſi ſpicũ. ¶ Reliqt̃ ğ. vt oſtendam⁹ ꝙ vnũqđq3 corpor̃ pn̄cipaliũ q̃ ſt̃ itra celũ. ſit ſpicũ. Cum . n. h oñderim⁹: ⁊ h ꝯſeqt̃ ꝙ fig⁹ celi iterior ſpica ẽ. ¶ Di co ğ ꝙ corpor̃ q̃ mouent̃ a nãis ſimplicib⁹: aut pp leuita tẽ. aut pp grauitatẽ. aut pp aliđ grauitatis: aut leuitatis. o3 vt figure eor̃ exteriores ſpice ſint. Corpa vo q̃ mouet̃ a nãis ſimplicib⁹ ſt̃ ignis aer aq̃ ⁊ terra. ¶ Jncipiam⁹ aũt pbar̃ ab eo c⁹ pbatio ẽ euidẽtior. ſ. ab aq̃. ¶ Dico igr̃ ꝙ fig⁹ aq̃ ẽ talʼ: q2 đ nã aq̃ ẽ. vt cũ pfũdiorẽ locũ iuenerit ꝙ̃ ſit loc⁹ i q̃ ẽ: vt đfluat i illũ. Alia vo ppõ ẽ ꝙ loc⁹ pfũdior cẽtro ẽ ppiqõ. qd ſpicũ itelligim⁹. Nc ãt ex h. (qũocũq3 accepis h qd vocaui cẽtr̃.) đcet vt tñ ſit vnũ ex pũctis. Põam⁹ ğ h cẽtr̃. a. ⁊ tc̃ ꝙ dr̃ aduertat̃ illo. ¶ Alia vo p batio ẽ ꝙ p vnã ptculã terre gnãlr̃ oñdem⁹ aq̃ nã3: q2 ſi q̃l3 aq̃ planã iuenerit ſupficiẽ terr̃. ſpa3 fac̃. ſi vo rotũdã ſaltẽ circũeũdo ad mo⁹ ſpe ſe h3: niſi fõte phibeat loci hi tu⁹. ¶ Põam⁹ ğ h cẽtr̃. a. ⁊ ptrabam⁹ ab eo. z. lieaſ eq leſ: q̃ ſint. a. b. ⁊ a. c. ⁊ ꝯtinuem⁹ extrẽa ear̃ p lineã. c. b. ita vt ſit fig⁹ triãgula: ⁊ deide a pũcto. a. ptrabam⁹ rurſu3 li neã rectã ad. c. b. lineã vſq3 ad pũctũ. d. me⁹. ğ liea. a. d. q̃

Vide. z. celi te. ꝯ. 30.

ꝙ aq̃ ſit rotũ da. p⁹ rõ q̃ tãgit a pho. z. celi te. ꝯ. 31.

. z. rõ.

Cõplemẽtũ pme rõnis.

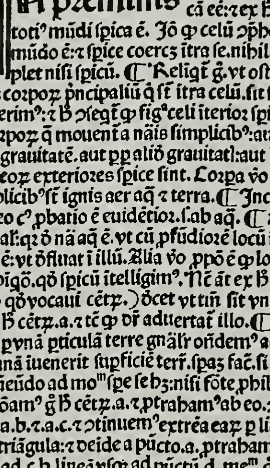

erit a cētro.a.vſq3 ad lineā.c.b.erit mioꝛ vnaqq3 lineaꝝ q̄ ſꝛ.a.b.ꝛ.a.c.ꝛ pbatio eiꝰ h̄ ē:qꝛ facimꝰ circluz ſup cētꝝ .a.ꝯtigētē extremū alicꝰ lieaꝝ q̄ ſꝛ.a.b.vl'.a.c.ꝛ tc̄ vtreq3 linee q̄ ſꝛ.a.b.ꝛ.a.c.ꝯtigūt circūferētiā ꝓpoſiti circli. Linea āt.a.d.nō ꝯtigit ad circūferētiā.ſūt ḡ tres linee q̄ ſūt .a.b.a.c.ꝛ.a.d.exeūtes ab eodē cētro:q̄ꝝ due q̄ ſūt .a.b.ꝛ .a.c.ꝯtigūt vſq3 ad circūferētiā.Tertia āt reliq̄ q̄ ē.a.d.n̄ ꝯtigit.ḡ liea q̄ ē.a.d.mioꝛ ē vnaqq3 lineaꝝ q̄ ſꝛ.a.b.ꝛ.a.c. ḡ ps.d.ē ꝓpīgoꝛ cētro ꝛ ꝓfundioꝛ:qd̄ eſt.a.q̄ ptes.c.ꝛ.d. Jā āt dixim⁹ ꝙ aq̄ ꝯcurrit ad locū ꝓfūdiorē.ḡ opꝫ vt aq̄ ꝯcurrat ad ptē linee.a.d.doec extremitas linee.a.d.adequet extremitatibꝰ lineaꝝ.a.b.ꝛ.a.c.ꝛ cū adeq̄bit ill'.tūc n̄ erit ipa ps iferioꝛ ill'.nec āplꝰ ꝯfluet aq̄.ſi addiderim⁹ linee q̄ ē.a.d.doec fiat eq̄l' vtriſq3 lineiſ q̄ ſꝛ.a.b.ꝛ.a.c.Et qn̄ qdē ſic ē: nec̄e ē tc̄ vt ſupficies aq̄ ſit ſpica: h̄ ē.qꝛ liea quā ꝯtigūt vna pte extremitates lieaꝝ eq̄liū q̄ ſꝛ ples q̄ due circl's ē ab vno medio exeūtiū.Silr ēt ſupficieſ quā ꝯtigūt ples linee pdcō mō ſpica ē.ꝛ ita māifeᵐ ē ꝙ ſupficies aq̄ exterioꝛ ſpica ē.¶ Dico ꝙ figᵃ aq̄ nō ꝯbuit eē ſpica nāl'r niſi pp ſuū motū ex pōderoſitate ab oī loco i q̄ ē ad ꝓpigorē cētro:cū n̄ iueīt illū occupaᵐ ab aliq̄ ſibi ſili: vl' ab alio pōderoſioꝛe ſe:terra q̄qꝫ motū hꝫ ēt eq̄lē.

¶ Caplm.X.Oꝫ figura terre ſpica eſt.

Dico ꝙ terra motū hꝫ eq̄lē:ꝛ aq̄ ēt mouet ꝯ loco i q̄ ē ad aliū locū ꝓpigorē centro.ſi nō fuīt occupatꝰ ab alio ſibi ſili:ꝛ ſi n̄ ꝓhibuerit durities ꝛ ꝯtiuatio.¶ Durities ꝛ.n. ꝛ ꝯtiuatio iā ꝓhibēt aliquā ptē terre ꝯſcēdere ad locū ꝓpigorē cētro q̄ ſit ille i q̄ eſt:q̄uis ille nō ſit occupatꝰ ab alio ſibi ſili:ſic mōtes.Cū āt nō fuīt durities ꝛ ꝯtinuatio.tūc eiꝰ diſpō erit.ſic diſpō aq̄. ¶ Durities vō ꝛ ꝯtinuatio nō pn̄t totalitatē terre ꝓhibere qn ſit figᵃ ſpice: ſꝫ id terre qd̄ ē vltra rotūditatē eiꝰ:pōderoſitas eiꝰ eq̄pollet duritiei ꝛ ꝯtinuatōi eiꝰ.Cū āt eminentia ptl q̄ excedit terre rotūditatē pua fuīt ꝯpōne dyametri terre:duritieſ vō eiꝰ ꝛ ꝯtinuatio fortes fuerīt:ꝯtigit idcirco.vt remāeat ex̄ rotūditatē eiꝰ.Si āt putaremꝰ eminētiā ptl q̄ excedit rotūditatē terre magnā ꝯpōne dyametri terre:ꝛ eiꝰ durities ꝛ ꝯtinuatio q̄tūcūq3 fortiores eēnt:nō poſſent retinere ptē illā qn moueret pp pōderoſitatē ſuā a loco q̄ eſt ei poſis:ꝛ ꝓpoꝛ ē cētro:oē.n.qd̄ excedit q̄titatē terre plꝰ hꝫ grauitatl q̄ qd̄ ē ꝓpigꝰ cētro.Cū.n.currētes ptes q̄ excedūt terre rotūditatē fuerīt pue ꝯpōne totiꝰ terre:durities tn̄ ꝛ ꝯtinuatio fōtes ſꝛ ꝛ iobediētes:qd̄ n̄ ꝯtigit.vt remaneāt ex̄ rotūditatē eiꝰ:oē āt terre id qd̄ ē duriꝰ ē pōderoſiꝰ. Nō āt iueniemꝰ viz duritiei ptiū terre m'ltipl'r fortiorē eē pōderoſitate:vis āt duritiei ꝛ ꝯtinuatiōis. ꝛ ſi ſit fortioꝛ pōderoſitate:nō ē tn̄ ita fortioꝛ qn aliq̄ ꝯpō ſit iter illa cognita:ſꝫ ē iter illa in exceſſu v̄tutl ꝯpō cognita. Cū ḡ ſuppoſite fuerīt ſup vnā ptē tot ptes: q̄ꝝ q̄titas v̄tutl pōderoſitatl vicat v̄tutē duritiei ipſiꝰ ptl i fine:opoꝛtebit tc̄ vt v̄tꝰ pōderoſitatl vicat v̄tutē duritiei ꝛ ꝯtiuatiōnis illiꝰ doec ſubſedeat. Et qn̄ qdē h̄ ſic ē:oꝫ vt illa ps q̄ excedit rotūditatē terre tota cadat:ꝛ fiat i locl ꝓximioribuſ ſibi q̄ ſūt ꝓpigoꝛa cētro.Et qn̄ qdē ſic ē tc̄.vꝫ.vt tota terra ſit ſpica:q̄uis nō ſit ita.vt ſpera q̄ ex cera cerea:nec tal'.vt ſupficies aq̄. Jō ꝙ ꝓhibuit durities ꝛ ꝯtiuatio aliq̄ꝝ ptiū eiꝰ. Jā ḡ māifeᵐ ē ꝙ figᵃ totiꝰ terre ſpica ē nāl'r.

¶ Caplm.XI.Oꝫ motꝰ celi eq̄lis eſt.

Jn premiſſis iā patefecimꝰ ꝙ vnūqdq3 celoꝝ hꝫ moᵐ nālez q̄ ē ꝓpꝰ:ꝛ ꝙ oēs celi hn̄t duos motꝰ i qbꝰ ꝯicāt.Dicā igr ꝙ vnūſqſq3 motuū celoꝝ q̄ ſꝛ ꝓpꝛiꝫ:ꝛ vnūſqſq3 oīuꝫ duoꝝ motuū.(cū ꝯſiderat⁹ fuīt p ſe.) ē eq̄l:nec putat ieq̄litas eē i ill'. niſi qꝛ i vno celo ſūt m'lti motꝰ ieq̄les:q̄s q̄ nō cogūit: ꝛ nō ſciuit reuolutōes vniuſcuiuſq3 eoꝝ p ſe:putauit eoꝝ motꝰ eē ieq̄les.Qd̄ āt teſtat motū celi eq̄lē eē:h̄ ē.ſ.ꝙ cū ꝯſideraueri motꝰ celoꝝ:iuenies ꝙ vnꝰ eoꝝ velocioꝛ ē altero: ḡ nō pt eē qn.aūt reuoluant i ipa ſua velocitate aut tarditate ſpe:aut ꝯ veloᶜᵗ ad tarditatē.ꝛ ꝯ tarditate ad velocitatez ſpe.¶ Pōamꝰ āt pᵐ ꝙ ſp reuoluunt velocitate ſua ꝛ tarditate:ꝛ vocemꝰ id qd̄ ē velociꝰ i motu terminū eiꝰ:ꝛ dicā ꝙ n̄ pt eē qn tminꝰ motꝰ.aut ſit i eiꝰ pnᵒ.aut i eiꝰ fiᵉ:aut i eiꝰ medio.Si āt terꝰ eiꝰ motꝰ fuīt i eiꝰ pnᵒ.tc̄ qd̄ ſeq̄t remiſſius ē:ſi āt i medio:tc̄ qd̄ p̄cedit itēdit ꝛ qd̄ ſeq̄t remittit. Motꝰ āt duobꝰ modis ē:qꝛ vnꝰ motꝰ ē mutatiōis ꝯ loco ad locū:ꝛ aliꝰ ē motꝰ ꝑmutatōis ꝯ poſitōe ad poſitōez:ea āt q̄ mouēt ꝯ loco ad locū diuerſo motu duobꝰ mōis mouent:qꝛ aut nāl'r.aut ꝑ viz:nāl'r ad locū:ꝑ viz ꝯ loco.que āt mouēt nāl'r tm̄:terꝰ motꝰ eoꝝ ē i vltᵒ.ſic motꝰ lapidis ꝯorſuꝫ:ꝛ motꝰ ignis ſurſū.Lapis.n.cū ab alio dimittit q̄ magl ꝯſcēderit ipetuoſioꝛ erit: ḡ terꝰ motꝰ eiꝰ ē i fine ipiꝰ: ſilr ignis cū ſurſuꝫ mouet.Que āt mouēt ꝑ viz terꝰ motus eorū ē i pnᵒ eorū:q̄ q̄to remotioꝛa fuerīt a ſuo motore:erūt ꝯbilioꝛis motꝰ.Et iō pnᵐ motꝰ eoꝝ ē velociꝰ.Deide lateſcit doec pficiat totꝰ ille motꝰ:qꝛ vehem̄tia iactus nō tm̄ velocitatl potuīt ei dari i pncᵒ.ne lateſceret: vn̄ qd̄ minuit aliqd ꝯ illo cū elōgat a motoꝛe:plꝰ ē q̄ ꝙ ꝯdit ipetus imiſſiōis:ꝛ iō nō apꝑꝫ i actu veſtigiū augm̄ti.¶ Que āt mouēt motu nāli vnoᵒ:ꝛ ꝑ viz alioᵒ h̄ ſꝛ 4ᵒʳ māe hn̄tes motꝰ nāles:ex ſpēbꝰ āt q̄s recipiūt i ipis materijs hn̄t alios motꝰ nāles.ſic aīalia ꝛ beſtie. Aīal eteni inq̄tū eſt cōpeū hꝫ aliqd grauitatl:pp quā moueat ꝯorſuꝫ:pp aīatiōnē āt q̄ ē i coꝛpe eiꝰ hꝫ alios motꝰ p̄ter motū q̄ mouet ex coꝛpe ſuo:itm̄ ꝙ aliqn̄ mouet motu q̄ ē ꝯrꝰ motui ſui coꝛpis.ſ.aut ſurſuꝫ.aut ſaltādo:ḡ h̄ motꝰ nāl' ē aīali iq̄tū ē aīal:ꝛ ē ꝑ viz iq̄tū coꝛpꝰ aīal' mouet eo.ḡ qcqd mouet aliq̄ motu ꝯſili iſtis termis:motꝰ eiꝰ ē i meᵒciᵒ:qꝛ i pncᵒ. cū icipit:nō mouet niſi ex v̄tute aīationis tm̄ q̄ ē i eo. ꝛ q̄ magl ꝓceſſerit:aut vſus acq̄rit ſibi augmᵐ v̄tutl:ꝛ ꝯfortat ēt motꝰ eiꝰ pp exercitiū:ḡ motꝰ eiꝰ pp illa duo augm̄tabit: ꝛ cū pſeuerauerit h̄ duo:laſſabit coꝛpꝰ ꝑ viz qd̄ fuīt moᵐ ꝯ moᵐ ſuū nālē:ꝛ icipiet motꝰ minui:finis āt i q̄ ſtetit augmētatio:ꝛ a q̄ icepit diminutio ipe ē terꝰ motꝰ eiꝰ:ꝛ ē ſic diximꝰ motꝰ eiꝰ i medio.¶ Jā āt videmꝰ:ꝛ h̄ ēt māifeſte i volādo ꝛ i luctādo ꝛ recalcitrādo:ꝛ i alijs motibꝰ ēt ſilibus his:he ſꝛ igiꝛ diſpōes motuū localiū.Motꝰ āt ꝑmutatiōis q̄uis ſint:aut nāles:aut ꝑ viz:aut nāles vnoᵒ:ꝛ ꝑ viz alioᵒ:duobꝰ mōis diuidunt tm̄:qꝛ aut ſꝛ ſubito:aut gradatiꝫ:ſi āt fuerīt gradatiꝫ:aut id qd̄ agit pᵒ ipediet velocitatē actōis q̄ ſeq̄t:aut nō ipediet. Si nō ipedit. tc̄ erit ꝑmutatio i augm̄tū ꝛ eiꝰ tres termi erūt i fine eiꝰ:ſic ꝑmuᵒ ꝯgelati i liqdū.Si āt id qd̄ agit ipedit id qd̄ ſeq̄t:tc̄ ꝑmutatio erit i ꝯcrem̄tū:ꝛ terꝰ eiꝰ erit i pnᵒ eiꝰ:ſic ꝑmutaᵒ gnōnis ꝛ coꝛruptōis vl' vegetatōis. Mā.n.dū mollis ē magis ē apta gnōni eiꝰ qd̄ gn̄at aut vegetat ex ea ex q̄to: eo ꝙ ea q̄to magl appropinq̄uerit ſiccitati lōgioꝛ ē ab hac aptitudie. Jō qꝛ caloꝛ agit i māꝫ hūidā: vn̄ fit gnō ꝛ vegetatio:ꝛ ſine dubio minuit eiꝰ hūiditas: ꝛ pp h̄ ēt minuit eiꝰ aptitudo ꝑmutatiōis ꝛ tardat.Et idcirco in pueris ꝛ adoleſcētibꝰ vegetaᵒ ꝛ augm̄tatio velocioꝛ eſt q̄ poſtea: he ḡ ſꝛ motuū diſpōes. Jā ḡ pꝫ ꝙ oīs motꝰ ieq̄l' q̄ fit gradatiꝫ terminū hꝫ:oīs āt terꝰ:aut ē i pnᵒ motꝰ aut i fiᵉ:aut i medio eiꝰ:ꝛ nō ſꝛ termini niſi i aliq̄ iſtoꝝ triū.¶ Poſt q̄ āt motꝰ celi ſpicꝰ ē:tc̄ n̄ ē i eo nec pnᵐ nec finis:nec mediū. Jn figᵃ.n.ſpica nō ē locꝰ q̄ ſit ꝯueniētioꝛ eē pnᵐ vl' vltimus:vl' mediꝰ. Jō ꝙ nō ē ſic res q̄ hꝫ duo extrema:aut pla:vt idcirco ſit pnᵐ motꝰ eiꝰ i vno extremoꝝ eiꝰ:ꝛ i altero finis motꝰ:ꝛ iter vtrūq3 extremoꝝ eiꝰ mediū:nec ē ſic

Cū tumoroſitaꝭ terre ꝛ eminētie i q̄buſdā ptibꝰ.

Quaſ tumoroſitates ꝛ eminētie partiū terre nō potuerūt eē i tota terra.

De hac mā. vide.2. celi. a tex.ꝯ.35.vſq3 ad.41.

Que ſunt illa q̄ mouēt motu nāli vno mō: ꝛ per vim alio modo.

res q̄ꝝ extremitates ꝯiũgunt̄.ſic fig̃ ꝯiũgunt̄ ãglõ:ꝛ iõ diſpõ vni⁹loci ipſi⁹ſit p̄ter diſpõnē alī ī⁹ loci ipſi⁹.ꝛ p̄p̄ea puteſ̄ initiũ mot⁹ei⁹ i vno loco ꝛ finis i alio ei⁹.ſ; ē ꝯiũctũ ꝛ nõ ē i eo fractio vl̄ diuerſitas. Oꝫ g̃ ex h̃.vt nõ ſit in co p̄n^m.nec finis nec me^m:quũ ãt nõ hũerit p̄n^m nec mediũ: nec finē.tc̄ ter⁹ mot⁹ei⁹ ñ erit i p̄n⁹ei⁹.nec me⁹:nec i fi⁹ei⁹ Cõſtat ꝙ aliq̄s mot⁹celi nõ hꝫ terminũ. ⸿ Iã ãt narrauim⁹ ꝙ oĩs mot⁹ ieq̄l̄ hꝫ terminũ:ꝛ mot⁹ celi ñ hꝫ terminũ.Seq̄ſ̄ g̃:vt ñ ſit ieq̄l̄. ꝛ h̃ dictio d̄ſtruit ei⁹ ſniaꝫ q̄ dic̄ motũ celi eē ieq̄lē p̄p reuolutõeꝫ ſui celi d̄ velo^{te} ad tarditatē.Iõ q̄ iã patefecim⁹ex nr̄a dictõe ñ eē ieq̄lē:ꝛ q̄ mot⁹ ñ ē ieq̄l.tc̄ eq̄lē vl̄ vnifõmis. Et ex d̄ſtructõe ſnīe iſtorũ d̄ſtruit̄ ēt dictio eoꝝ:q̄ dixerũt ꝙ mot⁹celi ē d̄ tarditate ad velo^{tem}ꝛ eꝯ:q̄ diuerſitas cõis ē trib⁹ ſentẽtys.Iaꝫ g̃ maīfe^m eſt ꝙ ſunt equales vel inequales diuerſi.

⸿ Ca^m.XII.d̄ op⁹ fuit diuer^{te} motuũ celi ꝛ eoꝝ m̄lti^{ne}.

Poſtq̄ꝫ g̃ ñ fuit poſ̄e.vt id q̄d adhibꝫ calorē ei q̄d ē p̄pig⁹nr̄e terre eēt getũ:ꝛ ñ fuit op⁹.vt calor eēt ſup faciē terr̄ vno⁹ i oīb⁹tp̄ib⁹ſp:qm̄ hñtia vitã op⁹ hñt calorē aliqñ ꝛ fridi^{te} aliqñ.Iõ nec̄e fuit:vt ipꝫ eēt mobile:nõ fuit ãt poſ̄e:vt ipꝫ eēt mobile i directũ:q̄ ſi ipſuꝫ eēt mobile i directũ:tc̄ ei⁹vtilitas iterrũpeſ̄ ꝛ nõ p̄maneret.Nõ ãt ē poſ̄is vtilitas p̄manẽtie:niſi ex motu circlari.Mot⁹ãt circa rē circul̄r p̄õit:vt ei⁹ lõgitudo ſit eq̄l:ꝛ nõ p̄tigit ad locũ me^m aliõ aliq̄d ei⁹q̄d ē i circuitu ei⁹niſi p̄ mo^m directũ.vñ nec̄e fuit aliq̄d eē q̄d moueret̄ directe. p̄p h̃ g̃ poſitũ ē in loco ei⁹q̄d circũdat ignis aliq̄d q̄d moueat̄ circul̄r:ꝛ vt ſit i eo vis q̄ moueat̄ i directũ:ꝛ ipꝫ ē celũ:ſ; vis ei⁹q̄ moueſ̄ i directũ radi⁹ē:ꝛ mot⁹ei⁹circul̄r eſt po^{tas}:ꝛ tm̄ v̄tutl ꝛ velocitatl in eo eſt:vt augeat v̄tutē aduẽr⁹radij ei⁹ꝛ velo^{tem}.Poſtq̄ꝫ ãt iã ē i aliq̄ loco celi radi⁹ ꝛ ignis ēt hꝫ radiũ:ei⁹radi⁹ē ꝯtinu⁹ cũ calorē radij celi: q̄ aliogn ñ eēt tãt⁹ calor i illo:ſplẽdor ãt ignis ñ hñt tm̄ v̄tutis.vt p̄tigat ad terrã:nec p̄t vis radij illoꝝ locoꝝ celi p̄uenire ad terrã:niſi p̄⁹ ꝯiũganſ̄ igni:q̄cq̄d ē ãt ꝯiũgiſ̄ ſuo gñi.Iõ ꝯtinuat⁹ē radi⁹celi cũ radio ignis:ꝛ iũct⁹ē cũ illo ad vtilitatē boiuꝫ p̄p p̄manẽtiã vite:ꝛ q̄ i diſpõib⁹diuerſis op⁹hũerũt diuerſis mẽſurl:calorl.ſ.ꝛ frigorl: ꝛ alijs q̄ ſequuntur h̃.⸿ Si.n.eēt vnum ſolũ celuꝫ:q̄d moueret̄ vno motu:ꝛ flueret tm̄ vn⁹radi⁹ab vno tm̄ loco ipſi⁹:homies ñ hẽrẽt illas diuerſas mẽſuras q̄b⁹ egẽt: ꝛ iõ pl̄es: celi poſitiſ̄:q̄ oēs moueãt̄ motu circlari:ſ; h̃ diuerſiſ mẽſurl ꝛ magnitudib⁹ꝛ mẽſurl diuerſis i magni^{ne}.Iõ vt id radij p̄tigat ad loca cõpoꝝ hñtiũ vitã diuerſaꝝ mẽſurarũ i diuerſis diſpõib⁹.⸿ Iã ēt patefec̄ Ari.i li⁹.d̄ ſenſu ꝛ ſenſato q̄l̄r fit applicatio radij:ꝛ ſplẽdorl ad loca remota a loco vñ fluit:ꝛ ꝙ flux⁹ ē f̃ꝫ aliq̄uẽ modũ p̄mutatõis directe:ꝛ p̄ viꝫ p̄uenit ad terminũ ſpicũ:vñ nõ ē nob nec̄ũ appõere h̃ aliq̄d ad h̃ i h̃ nr̄o li⁹.Nec oꝫ oñdeſ̄ ꝙ loca ſ̄t celo hñtia ſplẽdorē ꝛ radiũ:q̄ h̃ viſus teſtat̄.Si.n.ſplendor quē nos videm⁹ ſoli ꝛ vnicuiq̄ ſtellaꝝ eēt:i eo ꝙ eſt ifra celũ:tc̄ viſio ipſi⁹ diuerſa eēt i climatib⁹ mũdi:ſic viſio eclypſis ſol:ꝛ ꝙ app̄ꝫ d̄ receptiõne lumis lune a ſole ſignat ſplẽdorē i ipõ celo eē:ñ i eo q̄d ē ifra ipm̄. ⸿ Redeam⁹g̃ ad dictõeꝫ nr̄aꝫ.ſ.ꝙ celi ñ ſũt poſiti m̄lti: niſi vt moueanſ̄ diuerſis motib⁹: nec poſite ſ̄t i eis ſtelle m̄lte: niſi vt id d̄ radio.(q̄d p̄uenit ad loca cõpoꝝ hñtiũ vitã.) ſit diuerſaꝝ mẽſuraꝝ i diſpõib⁹ diuerſis:ꝛ id d̄ radio q̄d p̄uenit:poſitũ ē mẽſuraꝝ diuerſaꝝ i diſpõib⁹diuerſis:vt p̄ h̃ p̄ficiat̄ gnõ cõpoꝝ q̄ gnãnſ̄ i mũdo ꝛ vegetãt ꝛ aluñt: ꝛ vt recipiat augm̄tũ ꝛ diminutõeꝫ vnũq̄dq̄ illoꝝ qñ egueritt h̃ ꝛ h̃.⸿ Ex q̄ ſeq̄ſ̄ nec̄io fieri q̄d dixim⁹d̄ gnõne corporl ꝛ vegetatõe ꝛ icrem̄to ignis:ꝛ id p̄p q̄d poſit⁹ē ignis ꝛ reliq̄.Terra ãt ē:ſic poſita:vt ſit i mũ⁹ cõp⁹ ſtabile ge-

Quaſ̄ ne ceſſe fuit eē plures celos.

tũ diuturnũ ꝛ reuoluaſ̄ celũ circa illõ.ꝛ poſitũ ē celũ.ſic vt reuoluaſ̄ i circuitu terre circul̄r:p̄p ꝯſuatõeꝫ vegetatõis ꝛ aiatõis ſp.ſ.q̄tũ ad id c⁹nã ē p̄maeſ̄:ꝛ ñ ē h̃:niſi q̄ dator vite.i.creator bñdict⁹ ꝛ ex celſus ē p̄manẽs ꝛ eternus ſine fine. ⸿ Ca^m.XIII.d̄ nã ſtellaꝝ q̄d ſit.

Poſt h̃q̄ dixim⁹ d̄ celo ſeq̄ſ̄ ingſitio d̄ nã ſtellaꝝ.⸿ Primũ ãt d̄bem⁹ d̄ eis ingrere d̄ nã eaꝝ.ſ.aut ſint ignee: ſic q̄dã putauerũt:aut ſint nãe ſine igne.⸿ Dicim⁹ ãt ꝙ q̄ dixerit eas ignee nãe eē rõcinati ſ̄t dñtes: ꝙ ſplẽdor ꝛ calefactio p̄p̄a ſ̄t igni ſ; h̃ duo iueniũt i ſtell̄ illl:ſe⁹ ex h̃.vt ſtelle ſint ignee. ⸿ Hoc ãt ñ ē ita: ad h̃.n. vt res ignee nãe ſit ñ p̄t ſufficeſ̄.vt hẽat ſplẽdorē ꝛ calefactõeꝫ:niſi ēt hẽat cũ h̃:vt h̃ ipa actio ſit ei a nã: ꝛ nõ ex accñte.Ignis.n.calefac̄.iõ q̄ nã ei⁹calã eſt.Nõ ãt oē q̄d calefac̄ ei⁹nã ē calã.Inueim⁹.n. m̄lta q̄ calefaciũt accñtal̄r q̄ꝝ nã ñ ē calã:ſic mot⁹:quē ñ d̄bem⁹ dicer̄ calm̄ q̄uis calefaciat.iueim⁹ ēt ſ̄rm q̄d calefac̄ cõpa aialiũ ꝛ terre.iõ ꝙ ꝯſtrigit calorē i ill: ñ ig̃ſ̄ oē ſplẽdẽs ꝛ calefacies oꝫ vt ſit ex nã calꝫ.ſ; oꝫ.vt calefaciẽs ꝛ ſplẽdẽs ſit igneũ cũ nãl̄r ſit calꝫ.ꝛ hñs ſplẽ^{rem}.⸿ Nec ſuffic̄. vt hẽat ſplẽdorē tm̄:niſi hẽat cũ ſplẽdorē calorē.Inueim⁹.n.m̄lta hñtia ſplẽdorē i ſe:q̄ illũināt:vt fragm̄ta q̄rc⁹putride:ꝛ aial q̄d dr̄ noctiluca:ꝛ ſpecula:ꝛ alia hĩs ſilĩa:q̄ꝝ nã:nec p̄t dici ignea:vñ maīfe^m ē ꝙ q̄uis ſtelle p̄ueniãt cũ igne in calefaciẽdo ꝛ i ſplẽdẽdo:ñ tñ iõ ſ̄t ignee nãe.⸿ M̄lta aũt ſ̄t q̄ ſignãt ſtellas ñ eē igneas: vnũ eoꝝ ē h̃ ꝙ nã ignis ē moueri ab iferiori ad ſupi⁹:ꝛ q̄eſceſ̄ i ſupiori. Cõſtat ãt ſtellas reuolui:ꝛ ñ ē poſ̄e aliq̄d hr̄e motũ nãlē:niſi vnuꝫ. Seq̄ g̃ ex h̃ ꝙ poſtq̄ꝫ ſtelle reuoluunſ̄ ñ hñt motũ aſcẽdẽdi ad ſupi⁹:nec q̄eſcẽdi i ſupiori:ꝛ poſtq̄ꝫ ñ hñt h̃: tc̄ ñ ſ̄t ignee.⸿ Si ãt dr̄ ꝙ nã ſtellaꝝ ē eleuari ad ſupi⁹ꝛ q̄eſcere i ſupiori:ſ; celũ reuoluit eas p̄ viꝫ ſua reuolutione. Tũc ſeq̄ſ̄ h̃:vt fruſtra ſit i ſtell̄ mot⁹nãl̄ꝛ q̄es nãl:ꝛ ꝯtingit h̃:vt id q̄d ſp reuoluiſ̄:ſit mobile i directũ nãl̄r: q̄d ē ipo⁹.⸿ Itē ſnĩa dictõis illoꝝ q̄ dixerũt ſtellas eē igneas d̄ſtruit̄ alio⁹.ſ.ꝙ cõp⁹celi ē circũmouẽs.Si.n.ita nõ eēt: celoꝝ aliõ moueret̄ ab alio tõl̄r eiſdē motib⁹:cõp⁹ãt ſolidũ circũmouẽs aliõ ñ mouet aliõ corp⁹totũ eodē motu: ſuo motul:niſi fuit ēt illõ cõp⁹ circũflexibile.ſi.n.nõ fuit circũflexibile:tc̄ irrũpet illõ:ꝛ penetrabit i illõ: ꝛ qñ q̄dē h̃ ſic ē:tc̄ ſi ſtelle eēnt ignee non eēt poſ̄e:vt vnaq̄q̄ eaꝝ moueret celũ i q̄ ē. ⸿ Si ãt q̄s dixerit ꝙ ſtelle ſ̄t ignis circũmouẽs:ſic ferꝝ cãdẽs:aut p̄rũe:ferꝝ ãt cãdẽs:aut p̄rune ñ ſ̄t ignea:q̄d teſtat̄ h̃.ſ.ꝙ ignis moueſ̄ ad ſurſuꝫ: p̄runa võ vl̄ ferꝝ cãdẽs moueſ̄ dorſuꝫ:ꝛ ēt q̄uis h̃ duo recepit ab igne calorē ꝛ ei⁹ ſplẽ^{rem}:ñ tñ diu p̄manẽt i eo: ſ; redeũt ad nãꝫ ſuã:tc̄ ſi ſtelle eēnt ignee h̃ mõ ſplẽdor eaꝝ ꝛ calefactio minuerenſ̄:g̃ñ ꝯtigit eas minui i calorē: g̃ dictio ꝙ ſtelle ſ̄t ignee.ſic ferꝝ cãdẽs: aut p̄rune: f̄la ē. ⸿ Si ãt dr̄ ꝙ ignis ñ iueĩat ipellẽs aliq̄d d̄ eo: q̄d ñ p̄t ꝯſtrigi:ſic cõpa:q̄ apõ nos ſ̄t:ñ p̄ñt retīere ignē eo ꝙ penetrat illa.Celũ ãt p̄t retīere eas p̄p m̄ltã ꝯſtrictõeꝫ q̄ ē i eo:aut p̄p aliq̄d aliõ q̄d ē i eo:ꝛ iõ celũ ipellit ea:eo ꝙ coercenſ̄ ab eo.cũ ipꝫ reuoluit:ꝛ ñ hñt ſpa^m i eo: ad q̄d moueaſ̄:nec p̄ñt penetraſ̄ corp⁹celi:eo ꝙ ipellit eas ſuo motu.⸿ Dicem⁹ ꝙ cũ fuit aliq̄d d̄ q̄ dicũſ̄ due dictões:q̄ꝝ vna ſit d̄ hĩs q̄ ſepe ꝯtigit videri:ꝛ q̄ nãl̄r ſolẽt ꝯtigeſ̄.alia ãt diuerſa ab hĩs.tc̄ illa erũt nob viſibiliora q̄ magl ꝯcordant viſui ex hĩs q̄ nãl̄r p̄ueniũt.⸿ Ego ãr nũc dico dictõeꝫ d̄ ſtell̄ magl ꝯueniẽtē viſui ꝛ curſui nãli.hĩc eſt q̄d poſtq̄ꝫ ſtelle reuoluunſ̄ ſ̄t d̄ nã corpis i q̄ reuoluunſ̄:ꝛ d̄ nã eaꝝ ſplẽdor fit.Iã ãt patefec̄ Ari.i li⁹.d̄ ſenſu ꝛ ſenſato:ꝛ i li⁹.d̄ aĩa: ꝙ nõ ē d̄ nã eaꝝ calor: ſed calefaciũt nos ſuo motu.Inueiem⁹ãt m̄lta q̄ calefaciũt ſuo motu:ſicut

De hac m̃ vide.2.ce.a te.c.41.vſq̄ ad te.c.45.

Nõ dicẽtiuꝫ ſtellas eē nãe ignee.

Impugnatõ opionis illi⁹ ꝛ ſolo rõnis ei⁹:ꝛ q̄l̄r nõ oē ſplẽdẽs ꝛ calefaciẽs eſt nãe ignee.

Hic ſplendorē nãl̄r nõ arguit aliq̄d eē nãe igneꝫ:ni ſi cũ h̃ hẽat calorē nãl̄r.

Q̄ ſtelle non ſint nature ignee. p̄ma rõ.

Solõ falſa.

Impugnatõ ſolonis. Alia rõ q̄ dicẽtes ſtellas eē nãe ignee.

Falſa imaginatio:ꝛ ei⁹ ipugnatio.

Alia f̄la imaginatio.

Impugnatõ eius.

Opio p̄ha d̄ nã ſtellaꝝ.

ex motu ſagitte li queſcit plūbū qd in ea eſt: ferꝝ autem ꝛ lapis corpora animalium calefaciunt ſuo motu ꝛ alia. ¶ Poſtꝗ̄ aūt hec dictio de ſtellis conueniētior eſt viſui ſuo: eo ꝙ inueniemus qd id qd mouet aliū calefac̄ id: ꝛ ēt ꝯueniētior curſui naturaꝝ: eo ꝙ ſtelle circū ferunt̄: ꝛ natura eaꝝ eſt circūuolubilis. Dico aūt ꝙ eaꝝ nā q̄ ē motus ꝛ quies. que ſunt intra reuolui: diuerſa eſt a curſu naturaꝝ. Ideo ꝙ ſi ſtelle eſſent ignee mouerētur motu cōtrario ſue nāe: ꝛ eſt etiā ꝯ̄ria viſui. Ideo ꝙ non inuenim⁹ ignem impellentē. ꝛ qꝛ calor ignis ꝗ̄tūcūq̄ calidus fuerit: nō erit talis qualis calor ſolis: tūc noſtra dictio p̄ma ex duabus ꝯuenientior eſt vt vera ſit. ¶ Poſtꝗ̄ aūt diximus in hoc caplo qd ſufficit trāſeamus ad aliud.

¶ Capl'm. XIIII. Cur celū non calefacit nos: ꝛ ſol ꝛ ceteri planete calefactiōes hic agunt: ꝛ qūo pōt eſſe: vt actio ſolis pertingat ad id qd eſt infra celū.

PRimū autem qd debemus accipere in hac qōne hoc eſt: oē. ſ. qd poteſt obyci eis qui dicunt ꝙ celum non calefacit nos. ſed ſol ꝛ ceteri planete calefactiōes agūt hic. ꝛ omne id ēt qd excogitari pōt ab illo qui vult falſificare dictionē eius qui dixit ꝙ actio ſolis ꝑtingit ad iferiora celi. vt. ſ. per hoc poſſit dici ꝙ ſi ſol nō calefacit nos ſua natura ſed motu. tunc celū in quo eſt. (vt ceteros pretermittam⁹.) ꝯueniētius ē. vt calefaciat nos ꝗ̄ corpus celi: eo ꝙ celū eius multipl'r maius eſt ꝗ̄ corpus eius. Simil'r ē. ꝛ diſpoſitio vniuſcuiuſq̄ celoꝝ aliorum cōparatiōe ſtellaꝝ que ſunt in eis: qꝛ omne corpus celoꝝ ſimul oino incōparabil'r maius eſt ꝗ̄ omne corp⁹ ſtellaꝝ ſimul. vnuſquiſq̄ aūt motuū. (qui ſunt ſimul ꝓpry vniuſcuiuſq̄ celoꝝ.) ē equalis in oibus partib⁹ ſuis: ꝛ ſtelle nō hn̄t in illis plus motus ꝗ̄ cetere partes eaꝝ. Duo vero motus in quib⁹ ꝯueniūt ſtelle. ſ. motus de oriēte ad occidentē: ꝛ motus tardior qui eſt de occidente ad oriētē ſunt in oibus celis: ꝛ in ſingulis partibus vniuſcuiuſq̄ celoꝝ equal'r. vnde ſtelle non hn̄t de motu aliquid pluſꝗ̄ cetere partes celi. ergo ſeq̄ ex h̄ ꝙ ſtella nō agat motu aliquid in quo actio celi nō ſit vehementior: qd ſi ita eſſet. tunc illū qd pertingit ad nos de calore celi ſemper eſſet equale: ꝛ nō calefaceret nos ſol. niſi ſicut calefaceret aliqua pars ſui celi q̄n eſt ſuper capita noſtra in nocte: ꝛ ꝓpter hoc oꝫ. (ſicut diximus.) nos q̄rere cām propter quā ſol calefacit nos: ꝛ non celū. ſicut ſol. Poteſt āt quis dicer̄ ꝙ ſi ꝯcedit̄ ꝙ ſol motu ſuo calefaciat id qd ꝓpinquius eſt nobis: nō ei⁹ celū nec ceteros celoꝝ: ſequit̄ tunc vnū ex duobus. ſ. vt dicat̄ aut ꝙ celū calefacit: aut vt ꝯcedatur ſaltus. Si dicat̄ ꝙ calefacit celuꝫ: ſequit̄ ex hoc ꝙ celū eſt frigidū natural'r: qꝛ nihil calefit niſi frigiduꝫ: omne. n. qd permutat̄ nō permutat̄ niſi de ꝯtrario i ꝯtrariū. Si autēꝫ dr̄ eſſe frigidū neceſſe eſt: vt eius frigiditas: aut ſit ſimplex: aut mixta cū calore. Si ē ſimplx. tunc eſt in vltimo frigiditatis: ſed ſi celū tale eſſet: mundus deſtrueret̄ frigiditate eius: eo ꝙ calor ignis ꝛ act⁹ nō poſſent ei reſiſtere: qꝛ magnitudo eius longe ꝛ incōparabiliter maior ē ꝗ̄ magnitudo ignis ꝛ aeris: quare vis frigiditatis non eſt ſimplex: qꝛ ſic eſſet in eo. ſicut vis caloris in igne. Si autē frigiditas celi eſt cōmixta. tunc celuꝫ non eſt vnius nature. ſicut vos dicitis: ſed eſt cōpoſitum ex ꝯtrarys naturis. ꝛ quicquid eſt huiuſmodi auget̄ ꝛ minuit: ꝛ mutat̄ de diſpoſitione in diſpoſitionē ꝛ corrūpitur. ¶ Sequitur etiā ſi dixeritis in celo eſſe frigiditatem ꝙ ſit in eo grauitas. ꝛ tunc erunt in eo duo motus naturales vnus ad deorſum propter grauitatē: ꝛ ali⁹ circularis quē videm⁹. Motus ergo eius deorſum fruſtra erit in eo qd non mouetur in eo: ꝛ hoc totū abſurduꝫ eſt.

Si i celo eēt frigiditas i eo eēt grauitas.

¶ Si autē dixeritis ꝙ celū non calefacit: ſequitur etiaꝫ qd eſt abſurdius. ſ. qd permutatio ſit. ꝛ ſaltus: vt perueniat de alio ad aliud qd non tangit: ita vt non perueniat ante ad id qd eſt inter illa duo: ꝛ hec eſt demētia. ¶ Qd autem intelligitur de permutatiōe hoc eſt. ſ. ꝙ non peruenit prius ad aliquid. niſi ad id qd tangit. Et deinde ab eo qd tangit peruenit ad id qd non tangit. ſed peruenire de alio ad aliud. ita vt perueniat ante ad id qd non tāgit hoc eſt preter intellectū. ſicut Ariſt. ait lib⁹. de ſenſu ꝛ ſenſato. ¶ Qd ſi inter ipſuꝫ ꝛ inter calores eſſet corpus. qd non reciperet permutationē luminis: nullū calorē ſentiret viſus: permutatio. n. non eſt niſi cū cōiungitur radi⁹ viſus cū lumine exteriori: ꝛ lumen exterius cōiungit̄ cuꝫ caloribus. Applicatio autē ſplendoris non eſt niſi ex permutatione: permutatio autē non fit niſi in corpore. ergo non eſt poſſibile. vt coniungat̄ radius viſus cum caloribus. ſi inter illa fuerit inanitas. qꝛ propter hoc nō eſt poſſibile. vt apprehendat eos. ¶ Simil'r etiam dico ꝙ ſeq̄tur nō eſſe poſſibile. vt perueniat ad id qd eſt infra celū aliquid de corpore celi: qd nō recipiat calefactionē. Eq̄le enim eſt. vt inter permutātē ꝛ permutatū ſit inanitas ſiue corpus. qd non recipiat permutationeꝫ. ¶ Ergo ex his ſequitur ſicut diximus: oportere oſtendere qualiter eſt poſſibile. vt id qd eſt infra celū ex motu ſolis recipiat calorem. ꝛ oportet etiam. ſicut diximus ante: vt inquiramus quare celū non calefacit nos: ſicut ſol. ¶ Dico igit̄ ꝙ omnes celi conueniunt in hoc ꝙ omnes mouētur motu circulari. ꝛ inueniemus inter celos diuerſitatē eſſe in velocitate eoruꝫ ꝛ tarditate. vnde ſequitur ꝙ omnes celi habeant vnā naturaꝫ in qua cōueniūt: ex qua eſt motus circularis. ꝛ vt ſit vnicuiq̄ celorum alia natura qua differāt a ceteris celis: que tribuit ꝗ̄titateꝫ velocitatis. Natura auteꝫ vniuſcuiuſq̄ ſperaꝝ celeſtiuꝫ eſt reuolui circa centrū ſuum. ¶ Poſtꝗ̄ auteꝫ vnuſquiſq̄ planetarum habet celū. ꝛ natura eius eſt de natura ſui celi: oportet tunc vt vnuſquiſq̄ planetaruꝫ habeat motum circa centrum ſuum. Quātitas autem velocitatis que conuenientior eſt motui vniuſcuiuſq̄ planetarū eſt ꝗ̄titas velocitatis celi in quo eſt. ¶ Jam autem patefecit Ariſto. in libro. de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝙ celum de natura ſua habet ſplendorem. ſed differentia eſt inter partes eius ſ̄m maius ꝛ minus. quia in ſtellis ē plus: ꝛ in reliquis partibus celi eſt minus: ꝛ idcirco videtur lumen ſtellarum: ꝛ non videtur lumen corporis celi: ſicut non videt̄ lumē ignis qui eſt infra celuꝫ. ¶ Stelle etiam differunt ab alys in ꝗ̄titate luminis. ꝛ hoc conſtat per hoc ꝙ ſol eſt maioris ſplēdoris ꝗ̄ cetere omnes ſtelle: ꝛ luna: quia recipit ſplēdorē a ſole pluſꝗ̄ cetere omnes ſtelle. ¶ Similiter etiā patefecit Ariſto. in libro. de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝙ lumen nō peruenit de loco ad locum niſi permutatione: non motu de loco ad alium locum. Motus autem de alio loco ad alium locum eſt duobus modis. Un⁹ eorum eſt motus corporis de loco ad alium locum. Et alius eſt motus diſpoſitionis corporis ad alium locum corporis. ¶ Cum enim cogitauerimus ſperam ferri calefactam reuolui in aere. Inueniemus eā permutare partes ſuas de loco ad locum: ꝛ cum permutat locum vniuſcuiuſq̄ ſuarum partiuꝫ loco alio: ꝛ in aere qui eſt in circuitu ipſius ſpere inueniemus modū permutationis per calefactionem que aduenit ei ex ſpera certe calefieri que reuoluitur i eo ex parte ipſius vna ad aliam. ¶ Quod autē probat hoc eſt ꝙ ſi cogitauerimus vnamquāq̄ partem ſpere calide calidiorem ceteris ſuis partibus: inueniemus calorem qui accidit aeri: qui eſt circa partem calidiorem moueri ꝛ reuolui i circuitu ſpere: quia pars calidior ſpere nihil cale

facit: niſi illum aerem qui eſt ei oppoſitus: & ſm maiorem calefactionem eius fiet ether calidior ſibi oppoſitus. ¶ Dico ergo ꝙ eſt contra vnamquamq; ſtellarum de corpore celi: ꝙ de his que ſunt infra celū recipit̄ ſtellarum illarum lumen: que ſunt ſibi oppoſite ſm permutationem. & quia vnaqueq; ſtellarum reuoluitur ſupra centrum ſuum: & mouentur partes eius motu motionis de loco ad locum. Contingit propter hoc ꝙ lumen recipit mutatio luminis: qḋ recipiet̄ ſimiliter. ſicut mutatur de loco ad locum. quāuis ille motus ſit preter naturam eius: & non moueatur motu ad inſtar motus ſtellarum: & ſm quātitatē velocitatis earū. Omne autem cui accidit motus de loco ad locum: quāuis ille motus ſit preter naturam eius: & non moueatur eo motu: niſi ab alio eſt calor: hoc autem videmus manifeſte in omnibus que mouentur. ¶ Poſtquā autem lumen celi non pertingit ad nos: ſed lumen ſtellarum. Ideo a celo non recipimus calorem ſed a ſtellis. ¶ Sed quia in ſole coniuncta ſunt hec. ſcilicet ꝙ eſt propinquior nobis: & eſt velocioris motus: & in celo non eſt ſtella equalis corpori eius & pre ceteris eſt luminoſior: quia que ſupra ipſum ſunt: & ſi ſunt velocioris motus q̄ ille: ſed tamē remotiora a nobis: & que ſunt infra eū: & ſi ſint propinquiora nobis ſunt tardioris motus q̄ ille ſit: oportet ꝙ maiorem calorē a ſole q̄ ab alijs ſtellis habeamus.

Quare ñ recipim⁹ calores a celo ſed a ſtellis: & q̄re ſol pl⁹ calefacit nos q̄ alie ſtele.

¶ Capitulum. XV. Quod celum mouetur hoc motu quē videmus: non ſtelle.

Dicam ꝙ ſi ſtelle reuoluūtur neceſſe eſt earum reuolutionē fieri his tribus modis: aut vt celum totum: & ſtelle omnes vtraq; reuoluantur ſimul: aut vt celum ſit quietum & ſtelle reuoluantur: aut vt ſtellis quietis celum reuoluatur. ¶ Dictio autem eorū qui dixerunt ꝙ quietis ſtellis: celū reuoluat̄: & ſtelle moueātur ſimul: patet per ſe eſſe falſa: quia contingeret q̄titatem velocitatis vniuſcuiuſq; ſtellarū eſſe tantam: q̄ta eſt quātitas velocitatis rote celi in qua eſt ipſa. itaq; reditus ſtelle ad eundem locū ſtelle rote in qua reuoluitur: & curſus ipſius rote in qua eſt ſtella per totū ſpaciū ipſius: eſſet in vno tempore: & cū hoc ita eſſet poſtea cogitaremus duas quarū vna eſſet in rota equinoctij: & altera in vna rota alicuius reuolubilium. Profecto enim comparatio velocitatis vnius ſtellarum ad aliam eſſet qualis eſt comparatio ſpacij vnius rote ad aliam: ſimiliter etiam in ceteris ſtellis. ¶ Non eſt autem poſſibile: vt comparatio velocitatis motus rotarū vnius ad aliā ſit ſm comparationem magnitudinis vnius ad aliam. Sed hoc poſſet ſequi ſi poneremus omnes ſtellas redire ſimul ad locum vnde ceperunt: & hoc eſſet ſi omnes haberent vnum centrum continuum: & ſi hoc ita eſſet: tunc neceſſe eſſet velocitatem vniuſcuiuſq; motus rotarum eſſe ſm magnitudinem earum. ¶ Sed manifeſtū eſt ꝙ velocitas motus ſtellarum ſit ſm quātitatē magnitudinis rotarum in quibus mouerentur. ſcilicet quia ſi dixerimus ſtellas non debere moueri velocius. niſi quia ſunt in rotis maioribus: & ꝙ ipſam velocitatem nō habet ſtella niſi per rotā: & quia non mouetur motu velociori. niſi quia eſt in rota maiori: & ꝙ ipſam velocitatē non habet ex ſe: ſi hoc vnquā dixerimus & putauerimus ꝙ ſtella que eſt in rota maiori mutaretur ad rotam paruam: & ſtella que erat in rota parua mutaretur ad rotā maximam: diuerſificarentur earum motus eo ꝙ quātitas velocitatis motus earum non erat. niſi ſm quātitatem magnitudinis rote: & oporteret ex hoc ꝙ motus nō

Quid hâc mām. z. ce li ta te cō. 43. vſq; ad te. cō. 52. ꝙ celū & ſtelle ñ reuoluant̄ ſimul.

eſſet ſtellarum: ſed rote in qua ſunt. ¶ Si autem ſtelle que eſt in rota maiori nō debuit motus eſſe velocior motu ſtelle que eſt in parua rota propter magnitudinem illius & puitatē huius. tunc non inuenitur cauſa alia ꝑpter quā debuit augmentū velocitatis vniuſcuiuſq; ſtellarum eſſe ſm rotā in qua mouetur. ¶ Non poteſt autē concedi caſu accidiſſe hoc ꝙ vniuſcuiuſq; planetarū augeatur velocitas ſui motus ſm augmentum magnitudinis ſue rote: ita vt q̄titas temporis in quo perficit planeta motum ſuum. (quouſq; redeat ad locum ſuū.) ſit ipſa quātitas temporis i quo perficit ipſa rota: in qua eſt ipſe planeta: quouſq; perueniat ad locum vnde incepit. ¶ Si autem hoc contigiſſet: aut in duabus: aut in trib⁹ ſtellis poſſet quis dicere caſu contigiſſe hoc: & nō ex cauſa neceſſaria que illum cogat eſſe. Sed poſtq̄ hoc inuenitur in omnibus ſtellis. tunc non conuenit dici caſu accidiſſe & non ſine ratione. ¶ Conſtat igitur celum & ſtellas non eſſe poſſibile ſimul reuolui. ¶ Si quis autem dixerit ſtellas reuolui celo exiſtente quieto: ſequitur illud inconueniens qḋ ſequebatur illum qui dixit vtraq; reuolui ſimul: hoc eſt: quia ſequitur neceſſario motum ſtellarum eſſe velociorē motu rotarum in quibus ſunt. & hoc contingit caſu. ¶ Poſtq̄ autē motus non eſt ſtellis & celo ſimul: nec ſtelle mouentur celo exiſtente quieto: tunc reſtat ꝙ celum non moueatur ſtellis remanentibus fixis in eo: qḋ eſt cauſa propter quā non corrumpitur celum: & vt ſit continuū vnum cū alio: & vt ſit equalium partium: & etiam patuit ex premiſſis ꝙ figura ſtelle ſperica eſt. Ideo ꝙ in ſeipſam non mouetur ex omnibus enim figuris ſperica eſt conuenientior ei qḋ mouet̄ ſuper vnum centrum: & in eodem loco.

Cōtra tenentes ſtellas moueri celo ſtante.

ꝙ celū ñ moueat̄ ſtellis ſtātibus.

¶ Capitulum. XVI. De generatione quatuor elemētorum: & quid opus fuerit eis.

Ad probandum generationē quatuor elementorum: & quid opus fuit eis: debemus ꝑponere propoſitiones per ſe notas apud omnes gentes: quas non ſit neceſſe probare alicui hominum. ¶ In omni enim probatione certiſſima alicuius rei neceſſarie ſunt propoſitiōes per ſe note quales prediximus. Inuenimus enim ꝙ Geometra anteq̄ probet figuras ſuas proponit talia que ſunt communes animi conceptiones. & ideo non eſt neceſſe probare eas. ſicut hoc qḋ ibi dicitur ꝙ punctū eſt cuius pars nō eſt: & ꝙ linea eſt longitudo ſine latitudine: & quecunq; ſunt eidem equalia & inter ſe: & his ſimilia. ¶ Dicā igitur. ꝙ inuenimus ſenſibiliter & eſt per ſe notū ꝙ ex motu fit calor: & qḋ ex quiete fit frigiditas. Inuenimus etiam ꝙ calor emollit materias & diſſoluit eas. Frigiditas autē cōſtringit. Sed emollitio materiei & diſſolutio: aut erit talis. vt diſpergantur partes materie vſq; adeo ꝙ diſpoſitio que accidit appelletur ſiccitas: eo ꝙ vltra modū fines excedit mollitiei: aut erit talis ꝙ non multū diſperſe ſint partes. Sed adhuc ſunt continue: quāuis reſolute: & cuius fuerit talis diſpoſitio vocatur humidum. ¶ Cōſtrictio autem materiei: aut eſt in vltimo: ita ꝙ ptes eius ſunt in vltimo continuationis aliarum partium cum alijs: & in multa conſtrictione: & vocabitur tunc ipſa diſpoſitio ſiccitas: aut erit continuatio partium aliarum & coniunctio non in vltimo. ſed erunt ſparſe hincinde: & cuius fuerit talis diſpoſitio vocatur humidū: & hoc ē qḋ debemus proponere ad probandum generationem elementorum. ¶ Dicemus igitur ꝙ poſtq̄ celi motus eſt perpetuus. ſicut iā declarauimus & ſine fine: & propter

In ꝓbatiōe certiſſima neceſſarie ſunt ꝓpōnes ꝑ ſe note.

Siccitas qd

Humiditas quid.

Unū deſinit ignis.

hoc etiam eſt contingens corpus materiale. ℂ Sequitur ergo ex hoc neceſſario: vt qđ tangitur ab eo moueatur motu eius ſemper ſine fine: ꝛ quia corpus materiale receptibile eſt paſſionis in ſui natura. Sequitur ex hoc ꝙ motus calefacit illud: ꝛ qđ ſit maioꝛ vis caloꝛis: in eo ꝙ tangit celum: ꝛ eſt propinquius: ꝛ ob hanc cauſaꝫ ipa pars diſſoluitur vltra modum: quouſqꝫ perueniat ad vltimuꝫ ſiccitatis: erit ergo ignis corpus materiale. ſcilicꝫ ꝙ natura ignis eſt: ꝙ ſit calidus ꝛ ſiccus. ℂ Sed pars illa corporis recipientis paſſionem que continuatur cuꝫ illa parte eius. (que facta eſt ignis.) Quoniam in comparatione ignis: ꝛ ſm elongationem eius a motu celi: habet minus motus ꝙ̄ ignis: Opoꝛtet ꝙ ſit minus receptibilis caloꝛis: ꝛ propter hoc eius reſolutio erit mioꝛ ꝙ̄ reſolutio partis prime. vnde factus eſt ignis ꝛ erit pmanens in continuatione ſuarum partium aliaruꝫ cū alijs.

Gnō elementi aeris.

ℂ Ergo ex eo fiet aer: quia natura aeris eſt eſſe caliduꝫ ꝛ humidum. ℂ Sed pars tertia. (eo ꝙ motus debilitatur in illa.) opoꝛtet vt in illa appeat frigiditas ſenſu occultioꝛe: ꝛ propter hoc conſtringitur ſed non in vltimo: ꝛ fiet ex ea aqua: quia natura ſua aqua eſt frigida ꝛ humida.

Gnō elementi aque.

ℂ Sed pars quarta: que eſt vltima partium. (ꝛ que eſt in medio celi diſtās equali longitudine ab omni parte.) Quoniaꝫ motus celi omnino deſtructus eſt apud illam: ꝛ dominatur in ea quies in vltimo. ℂ Sequitur vt frigiditas in vltimo dominetur in ea: ergo conſtringetur pars illa in vltimo ꝯſtrictionis: ꝛ tunc fiet terra: quoniaꝫ terra natura ſua eſt frigida ꝛ ſicca.

Gnō elementi terre.

ℂ Sed id quod primum intendebatur in generatione terre fuit: ſicut iā prediximꝰ: hoc eſt quia opus fuit ei eſſe in medio celi corpus quietum: ꝛ in circuitu eius reuoluitur celum reuolutione perenni: ꝛ vt ipſum corpus eſſet in mundo: qđ eſt centrum rote. Ceteroꝛum autem elementoꝛum generationis intentio: fuit intentio ſecunda. Jdeo ꝙ terra eguit eis: vt cuſtodiretur per elemēta alia: quia ſi terra tangeretur ab illo coꝛpoꝛe: qđ ſemper mouetur. ſcilicet celuꝫ: moueretur motu eius ꝛ caleſceret: ꝛ cuꝫ caleſceret diſſolueretur: ꝛ non permaneret in loco ſuo: ſed moueretur ꝛ deſtrueretur omne viuens in ea propter caloꝛeꝫ motus. Ut hoc autem non contingeret poſita fuerūt cetera elementa media inter celum ꝛ terrā. Et idcirco: vt terra pmaneret quieſcens ꝛ perēnis in quiete ꝛ nō moueret̄.

Quō generatō terre pncipalꝰ itendebatur ꝙ̄ gnō alioꝝ elemētoꝝ.

Quō terra idiguit alijs elemētis: vt conſeruaret̄.

ℂ Explicit liber de celo ꝛ mundo.

¶ Incipit opus egregium de aia: qui ſextus naturalium Auicēne dicitur. ¶ Prohemiū.

Hic recapitulat antedicta i libris aliis aña. ⁊ de ordine dicēdi.
Primus
Secūdus

Jam expleuim⁹ i p̄rio libro verbū de his q̄ ſunt cōia nālib⁹: cui ꝯñr adiunximus librū ſecūdū: q est de cognitione corpoꝝ: ⁊ formaruꝫ: ⁊ p̄moꝝ motuū: in mundo nāe: ⁊ certificauim⁹ diſpōnes corpoꝝ q̄ nō corrūpūt ⁊ eoꝝ q̄ corrūpūt: poſt hūc ordinauim⁹ tractatū d̄ gnōne ⁊ corruptiōe: ⁊ de earū ſubis: deide adnexim⁹ librū de elēntis.

Tertius
Quartus

deinde adneximus verbū de actionibus primaꝝ qualitatū: ⁊ de earū paſſionib⁹: ⁊ de cōplōnib⁹ que generant̄ ex eis. Remāſit aūt vt poſt hec loqueremur de rebus gñatis. Sed q̄ res cōgelate: ⁊ inſenſibiles: ⁊ q̄ non hñt motū voluntariū ſunt p̄ores ⁊ aptiores generari ex elētis: iō de his locuti fuim⁹ in libro qnto:

Quintus

poſt hec autē remāſit de ſcia nāli: vt ꝯſiderem⁹ de reb⁹ vegetabilib⁹ ⁊ ſenſibilib⁹. Sꝫ q̄ vegetabilia ⁊ ſenſibilia ſūt ea: q̄ꝝ ꝯſtituūt̄ eēntie ex for⁹: q̄ eſt aia: ⁊ ex mā q̄ eſt corp⁹ ⁊ mēbra. Sed cognitio q̄ melior h̄r de eis eſt illa que h̄r de forma eoꝝ: iō eligimus p̄us loq̄ de aia.

Sextus

Nolumus aūt iterrūpere tractatū de aia loquēdo. ſ. p̄us de aia vegetabili: ⁊ de vegetabilibus: ⁊ poſtea de aia ſenſibili: ⁊ de ſenſibilib⁹: ⁊ deide de aia humana ⁊ de hoib⁹. Nō eni ſic diſpoſueramus. Si eni hāc iterruptionē facerem⁹ fieret nobis arduū ac difficile apprehēdere ſciaꝫ de aia. Primo q̄ eius ꝑtes cōnectunt̄ ſibi ipſis iter ſe. Scd̄o q̄ vegetabile cōuenit cū aiali in aia: q̄ hꝫ affectionē vegetādi: ⁊ nutriēdi: ⁊ generandi: quāuis ſine dubio differat ab eo in viribus aialibus: que ſunt ꝓp̄e generū eius: ⁊ deinde approprīātur ſpēb⁹ ei⁹. Ideoq̄ꝫ poſſe eſt nobis loqui de eo q̄d ꝑtinet ad aiaꝫ vegetabilē: h̄ eſt. ſ. id in quo ꝯuenit cū aiali. Nō eni adeo ꝑcepimus dr̄ias ſpecificas huius itētionis gñalis in vegetabilibus: ⁊ qñ qdē ſic eſt: tūc tractatus huius ꝑtis nō eſt poti⁹ dicēdus tractatus de vegetabilib⁹ q̄ꝫ de aialibus: q̄ cōparatio aialiū ad hāc aiam: eadeꝫ eſt que cōparatio vegetabiliū. Similiter etiaꝫ eſt diſpoſitio anime aialis ad cōparationē hois ⁊ ceteroꝝ aialium. Nos eni nō itendimus loqui hic de aia aiali: ⁊ vegetabili: niſi ſm̄ hoc in quo ꝯuenerit.

Ariſ p̄rio de ꝑtibus aialium. caplo p̄.

Nō eni ſcim⁹ ꝓpriū: niſi poſtq̄ꝫ ſciuerim⁹ cōe: nec multū curam⁹ de dr̄iis ſubalib⁹ vniuſcuiuſq̄ꝫ aīe vegetabilis ⁊ cuiuſq̄ꝫ aialis: hoc eni difficillimū. fuit ḡ cōmodi⁹ loq̄ de aia in vno libro: deide ſi potuerimus loqui de vegetabilibus ⁊ aialibus ꝓpria verba faciem⁹. Q̄d aūt poterimus plus facere de hoc pēdebit ex corꝑibus eoꝝ ⁊ ꝓꝑetatib⁹ ſuaꝝ affectionū corꝑaliū. Ergo p̄ponere doctrinā ſcie de aia: ⁊ poſtponere doctrinā de ſcia corꝑis: eſt via cōpendioſior: ⁊ notior ad diſcendū: q̄ꝫ preponere doctrinā de corpore: ⁊ poſtponere doctrinā ſciendi aiam.

Scia de aia quid p̄ſtet.

Sciētia eni de aia maius adminiculū eſt ad cognoſcendas diſpoſitiones corporales q̄ꝫ adminiculū corꝑis ad cognoſcēdas diſpoſitiōes aiales: q̄ꝫuis vnūq̄dq̄ꝫ eoꝝ eſt adminiculū ad alterū. Nō enim ſemꝑ neceſſe eſt alterū extremorū preponere. Nos autē eligimus p̄ponere verbū de aia ꝑpter excuſationē quā demōſtrauimus. Si quis autē voluerit mutare hūc ordinem: faciat. Nos auteꝫ nō calūniabimus illū. ⁊ hic eſt ſextus liber: cui ānectemus ſeptimuꝫ qui eſt de tractatu

Septim⁹

diſpoſitionū vegetabiliū: poſt hunc ſequet̄ liber octau⁹. in quo tractabit̄ de diſpoſitionibus aialium: ⁊ ibi perficiet̄ ſcia nālis.

Octauus

deide ꝯſequēter adyciemus ſcias diſciplinales diſtinctas in quattuor libris: poſt hec oia cōſequetur liber de ſcia diuina: deide adnectemus aliq̄d de ſcia de moribus: ⁊ ibi perficietur hic totus noſter liber.

¶ Partis prime capituluꝫ primum in quo affirmat̄ eſſe anime ⁊ diffinitur: ſm̄ q̄ eſt anima.

Dicemus igitur q̄ primū debemus cōſiderare de his: hoc ē. ſ. affirmare eſſe huius q̄d vocat̄ aia: deinde loq̄mur de eo q̄d ſequit̄ poſt hoc.

A
Corporū multiplicitas.

Et dicem⁹ q̄ nos videmus corꝑa q̄dā q̄ nō nutriunt̄ nec augmētant̄ nec generant̄: ⁊ videmus alia corꝑa que nutriunt̄: ⁊ augmentātur: ⁊ generant ſibi ſimilia: ⁊ videmus alia corꝑa que ſentiunt: ⁊ mouent̄ voluntarie. Sed non hñt hec ex ſua corporeitate. Reſtat igit̄ vt ſit in eſſentia eoꝝ principiū: preter hui⁹ corporeitatē. Et id a quo emanāt iſte actiōes dr̄ aia: ⁊ oio q̄cq̄d eſt p̄n^m emanādi a ſe actiones q̄ nō ſunt vni⁹ modi ⁊ ſunt voluntarie: iponimus ei h̄ nom̄ aia: ⁊ h̄ nom̄ ē nomē hui⁹ rei. nō ex ei⁹ eēntia: nec ex predicamento in quo cōtinet̄ poſtea.

B
Aia non eſt nomē eēntie.

Nunc auteꝫ nō affirmamus niſi eſſe rei que eſt p̄n^m eius q̄d diximus. ⁊ affirmamus eſſe rei ex hoc q̄d habet aliq̄d accidēs.

Ari. p̄ de aia t. cō. xi.

Opꝫ autē vt ꝑ h̄ accidens q̄d hꝫ: accedamus ad certificandū eius eſſentiā: ⁊ ad cognoſcendū quid ſit. fortaſſis eni iaꝫ didicimus: q̄ id q̄d mouet̄ hꝫ motorē: nec tamē ꝓpter h̄ ſcimus eſſentiā huius motoris quid ſit.

Ari. 7. phy. textu p̄.

Dicemus igitur q̄ poſtq̄ꝫ h̄ in quibus videmus eſſe aiaꝫ ſunt corꝑa: ⁊ nō ꝑficitur eſſe eoruꝫ ſm̄ q̄ ſunt vegetabilia: vel aialia: niſi ꝓpter exiſtentiā huius rei in illis: tunc hec res: pars eſt in cōſtitutione eoꝝ: partes aūt cōſtitutionis: ſicut aīs didiciſti: due ſunt: vna pars eſt id vnde res eſt id q̄d eſt in actu: altera vero pars eſt id vnde res eſt id q̄d eſt in potētia: q̄d eſt illi ſicut ſubm̄. Si aūt fuerit aia vt pars ſcd̄a: ſine dubio autē corpus eſt de gñe eius partis. tūc nō cōſtituet̄ aiale vel vegetabile nec ex corꝑe nec ex aia: ḡ opus erit alio cōſtituēte: q̄d ſit principiū in effectu ꝑꝑ id q̄d diximus: ⁊ hoc eſt aia. ⁊ ipſa eſt h̄ de quo loquimur. Sed opꝫ vt aia ſit id ꝑꝑ q̄d vegetabile: ⁊ aiale eſt in effectu vegetabile ⁊ aiale. Si aūt id fuerit corpus: ⁊ ſit corp⁹ cui⁹ formatū ſit ſicut diximus.

C

Si aūt fuerit corpus cum forma alia: tñ̄ ipſuꝫ nō eſt p̄ncipiū ex h̄ q̄ eſt corpus: ſꝫ erit p̄ncipiū ꝑꝑ illā formā: ⁊ emanatio illarū diſpoſitionum erit ab eſſentia illius forme: quāuis mediāte hoc corꝑe: ⁊ erit hoc corpus pars corꝑis aialis. Sed id erit prima pars vnde pendet illud principiū: ⁊ nō erit ipſum ſm̄ q̄ eſt corpus: niſi tm̄ aliquid de tota collectiōe ſubi. Cōſtat ergo q̄ eēntia aīe nō eſt corpus: ſed pars aialis aut vegetabilis: que eſt ei forma: aut q̄ſi forma: aut q̄ſi ꝑfectio vl̄ virtus: vel potētia.

Ari. ſcd̄o de aia t. cō. 26.

Dicemus igit̄ nūc: q̄ aia pōt dici vis vel potētia: cōparatione affectionū: que emanant ab ea. Similr̄ pōt dici vis ex alio intellectu: cōparatione. ſ. formarū ſenſibilium ⁊ intelligibiliū quas recipit: ⁊ pōt dici etiā forma cōparatione māe in qua exiſtit: ex quibus vtriſq̄ꝫ cōſtituit̄ ſuba vegetabilis aut aialis: pōt etiā dici ꝑfectio: hac cōparatione. ſ. q̄ perficitur gen⁹ ꝑ illam ⁊ hꝫ eſſe ſpecies per illā ſiue ſit de ſuꝑiorib⁹ ſpeciebus: ſiue de iferioribus.

D

Natura eteni generis imperfecta eſt ⁊ interminata: niſi perficiat eam natura differētie ſimplicis aut non ſimplicis adiuncte illi: cum autem aduenit ei cōſtituitur ſpecies.

E

¶ Differentia eniꝫ eſt perfectio ſpeciei ex hoc q̄ eſt ſpecies: vnaqueq̄ꝫ aūt ſpēs nō hꝫ differentiā ſimplicē. Jā ſciſti hoc: q̄ nō hñt niſi ſpēs quarū eēntie ſunt cōpoſite ex forma ⁊ materia: ⁊ forma in illis eſt

Ari. 6. topi. ca. 7.

differentia ſimplex eius qđ cõſtituit ex illa. deinde dici-
G mus ꝙ ois forma eſt pfectio: ſ3 nõ ois pfectio forᵃ. Ma-
giſter eni fabricandi pfectio eſt ciuitatis: ꝛ carpẽtarius li-
gnoꝝ perfectio eſt nauis: nec tamẽ ſunt forme ciuitatis
vel nauis. Et cuiuſcũqꝫ perfectionis eſt eſſentia ſepara-
ta per ſe ipſa: certe nõ ẽ forma materie: nec in mã: forma
eteni que eſt in materia eſt forma ipreſſa in illa: ꝛ exiſtẽs
ꝑpter illã: niſi forte conſenſerint vt perfectio ſpeciei vo-
H cetur forma ſpeciei. Sed iam conſenſerũt in hoc. vt hec
Ariſ.2.de aia t.c.36.2.37. res. ſc3 aia cõparatione materie ſit forma: cõparatiõe vo
totius collectionis ſit finis ꝛ perfectio. Et cõparatõe mo
uendi ſit principiũ efficiens ꝛ vis mouens. Et quãdo qui
dem ſic eſt: tunc forma ſignificat cõparationẽ ad rem re-
motiſſimã ab eſſentia ſubſtantie que habet eſſe per illa3
ꝛ ad rem propter quã ſubſtãtia habet eẽ qđ ipſa eſt: ꝛ ad
rem que ꝑpter ipſa3 eſt in potẽtia: ꝛ ad rẽ cui nõ cõparã
tur actiones que eſt materia. Anima eni forma eſt ex h̃
reſpectu. ſ. ꝙ hab3 eſſe in materia. Perfectio aũt ſigni-
ficat cõparationẽ ad rem perfectã: ex qua emanãt actio-
nes: q2 perfectio eſt reſpectu ſpẽi. Clarũ igiť eſt ꝙ cu3 in
doctrina de anima dř ꝙ ipſa eſt pfectio: hoc plus ſigni-
ficat intellectũ: ꝛ etiã hoc plus comprehendit omnes ſpe
D cies aĩe vndiqꝫ. Et hoc neceſſe eſt oĩe ſeparate a materia.
vnde ſi dixerimus etiã ꝙ aĩa eſt perfectio: boc mlto me-
lius eſt ꝙ̃ ſi dixerimus aĩam eſſe vim. aut virtutem aut
potentia3. Ea aũt que adueniunt ex aĩa: quedã ſunt quẽ-
admodũ motus: ꝛ quedã ſunt queadmodũ ſentire: ꝛ ap-
prehendere. Apprehendere aũt habet nõ ex hoc qđ ha-
bet virtutẽ que eſt pͥncipiũ efficiendi: ſed principiũ reci-
piẽdi. Mouere aũt h3 nõ ex hoc qđ hab3 in potẽtia pͥnᵐ
recipiendi: ſed pͥcipiũ agendi. Nec debet vnu3 ſibi ma-
gis attribui: ꝙ̃ aliud. ideſt vt magis ſit potẽtia vnius: ꝙ̃
alterius. Nã ſi cũ diciť potẽtia vel vis volunt ſignifica-
re vtrũqꝫ: habebit hec tunc cu3 equiuocatione nois. Si
autem cũ dicitur potẽtia voluerint ſignificare vnum tã-
I tum: ꝛ non aliud accidet hoc qđ diximus. ¶ Itẽ ẽt ſigni
ficatio huius nois potentia vel vis vel virtus: nõ appre
hendit abſolute eẽntia3 aĩe ex hoc qđ eſt aĩa niſi ex vna
tantũ parte: ꝛ nõ ex alia. Iã aũtẽ declarauimus in libris
logicis ꝙ hoc nõ eſt conueniẽs neqꝫ rectũ. Cum autẽ di-
ximus ꝙ aĩa eſt perfectio: cõprehendiť vterqꝫ itellectꝰ:
q2 anima eſt potẽtia qua perficitur in aĩali: cõprehenſio
rei eſt perfectio ex potentia ex qua emanant affectiões
etiam eſt pfectio: aĩa etiam ſeparata eſt pfectio: ꝛ anima
que nondũ eſt ſeparata eſt perfectio. Ex hoc autẽ ꝙ nos
K vocamus eã perfectionẽ nondũ itelligitur adhuc: an ſit
ſuba. Senſus eni pfectionis hic eſt. ſc3 id ꝑpter cuius eẽ
fit aĩal in actu aĩal: ꝛ vegetabile in effectu vegetabile: ex
hoc aũt nondũ itelligitur: an ſit ſuba an nõ. Dicimꝰ igiť
nos nõ dubitare: hanc rẽ non eſſe ſubam ex intellectu q̃
mã eſt ſuba: nec etiã ex eo intellectu: quo cõpoſitum eſt
Ari.2.de aia t.cõ.2.2.25. ſubſtantia. Sed an ſit ſubſtãtia ex intellectu forme. hoc
videndũ eſt. Si quis aũt dixerit ꝙ cum ego dico aĩam
ſubam. ſ. formam: non ex intellectu qui ſit generalior ꝙ̃
forma. hoc dico. Sed ex intellectu quo ſuba idem qđ for
ma eſt: hoc eni iam ex eis multi dixerunt: non eſt hic lo-
cus cõſiderandi nec diuerſitatis: vllo mõ: q2 intellectus
hic quo aĩa diciť eſſe ſubſtãtia idem eſt cũ hoc qđ eſt for
ma: imo hoc qđ diciť forma eſt ſuba idem eſt qđ forma
eſt forma vel pfectio: ſicut hõ eſt hõ: vel aliqs de vniuer
L ſitate hominũ: ſed hoc vanũ eſt. Si aũt diciť forma. Id
qđ nõ eſt in ſubiecto vllo modo. ſ. ꝙ non habet exiſtere
vllo mõ in eo qđ appellauimus ſubm: tũc non erit ois p
fectio ſuba: multe eni ex perfectionibus ſunt in ſubo ſine
dubio: quãuis multe ille cõparatione cõpoſiti: ꝛ ex h̃ ꝙ
ſunt pars illius non prohibet eas eſſe in ſubo: neqꝫ ex h̃
ꝙ ſunt in illo: non ſicut aliquid in ſubiecto ſunt ſi: ba: ſic
putauit aliquis illoꝝ. Non eni3 eſt ſuba qđ ex aliqua cõ-
paratione nõ eſt in ſubiecto. Ita ꝙ id qđ ex hoc nõ eſt in
hac re: vt in ſubiecto ſit ſuba: quia nõ eſt ſuba niſi cu3 in
nullo fuerit vt in ſubiecto. Et hic intellectus non ꝓhib3
illud eſſe in aliquo: ſicut qđ nõ eſt vt in ſubo. q2 nõ hab3
hoc ex oibus cõparationibus. Cũ autẽ cõparatu3 fuerit
ad aliquid in quo eſt non vt aliquid eſt in ſubiecto: tunc
eſt ſubſtãtia: ꝛ cũ cõparatur ad aliqđ eſt accidens: ꝛ eſt
etiã reſpectu ſui ipſius in ſe: q2 cũ aliqđ attenderis per ſe
ꝛ cõſideratũ fuerit in ſeipſo: ꝛ non inueneris ei ſubm ali-
quo mõ erit in ſe ſuba. Si aũt inueneris accidens qđ eſt
in aliquo nõ vt in ſubiecto. Et poſtq̃ inueneris illud in
aliquo ad modũ eſſendi in ſubiecto: in ſe accidens eſt: nõ
eni neceſſe eſt: vt cũ nõ fuerit accidens in aliquo: ſit ſub-
ſtãtia in illo: poſſibile eſt eni vt aliquid ſit in aliquo nec
vt accidens: nec vt ſubſtantia: ſicut poſſibile eſt: vt ali-
quid ſit in aliquo: nec vt multa: nec vt vnum: qđ tñ in ſe
aut eſt vnũ: aut multa. Subſtantiale aute3 ꝛ ſubſtantia M
non eſt vnũ: nec accidens ex intellectu accidentalis qđ
eſt in yſagogis: eſt accidens qđ eſt in categorys. Iã autẽ
declarauimus in doctrina artis logice: hoc ergo manife
ſtum eſt ꝙ ab aĩa non remoueбiť accidentalitas: ꝑpter
boc ꝙ in cõpoſito eſt ſicut pars: ſed vt op3 vt in ſe ſit vt Ex libro p̃ ſufficientie. cap.2.
nõ in ſubo vllo modo. Iam autem ſciſti quid eſt ſub3: g̃
ſi ois aĩa h3 eſſe non in ſubo. g̃ ois aĩa eſt ſubſtantia. Si
autem aliqua aĩa fuerit exiſtens per ſe: ꝛ vnaqueqꝫ illa-
rum fuerit in materia nõ vt in ſubiecto. tunc omnis aĩa
eſt ſubſtantia. Si autem fuerit aliqua anima exiſtens in
ſubiecto: quãuis cu3 hoc etiam ſit pars compoſiti: tunc
eſt accidens: quia hoc totum eſt perfectio: vnde nondu3
declaratum eſt nobis vtrũ aĩa ſit ſubſtãtia: an nõ ſubſtã
tia: ex hoc qđ ponimus eã eſſe perfectionẽ. Errauit igiť
qui putauit hoc ſufficere ad eã eſſe ſubam: ſicut ad eam
eſſe formam. Dicemus igitur ꝙ cũ ſcierimus aĩam eſſe
perfectionẽ quacũqꝫ declaratione aut dĩa deſignaueri-
mus perfectionẽ: nõ dicemus tamẽ nos ad hec ꝑpter h̃
ſcire aĩam quid ſit: ſed ſciemus eam ſm̃ hoc qđ eſt ani-
ma: hoc eni nomẽ aĩa non eſt indictũ ei ex ſubſtãtia ſua:
ſed ex hoc ꝙ regit corpora ꝛ refertur ad illa: ꝛ idcirco re N
cipitur corpus in ſui diffinitione: exempli grã: ſicut opus
accipitur in diffinitione opificis: quãuis nõ accipiať in
diffinitione eius ſm̃ ꝙ eſt homo: ꝛ ideo tractatus de aĩa
fuit de ſcĩa nãli. Quia tractare de anima ſm̃ ꝙ ẽ anima
eſt tractare de ea ſm̃ ꝙ hab3 comparationẽ ad materiã Ari. p̃ de aia. t.cõ.15.
ꝛ ad motũ: vnde op3 ad ſciendũ eſſentiã aĩe facere aliu3
tractatũ per ſe ſolũ. Cum enim ſcierimus eẽntia3 aĩe nõ
impediemur ſcire in quo pdicamẽto ſit. qui eni ſcit ꝛ co-
gnoſcit eſſentiã rei: ꝛ pre mẽte tenet nãm rei que eſt eẽn
tialis ei non impeditur ſcire: q2 eius eſt. ¶ Perfectio ãt O
eſt duobꝰ modis: perfectio pͣ ꝛ pfectio ſcđa. pfectio aũt Ari.2.de aia.t.c.5.
prima eſt ꝑpter quã ſpecies fit ſpecies in effectu: ſicut fi
gura enſis: perfectio aũt ſcđa eſt aliquid ex eis que con-
ſequuntur ſpeciem rei: aut ex actionibus eius. aut ex paſ-
ſionibus ſicut incidere eſt enſi: ꝛ ſicut cognoſcere ꝛ cogi
tare ꝛ ſentire ꝛ motꝰ homini: hec eni ſine dubio pfectio-
nes ſunt ſpeciei: ſed non prime. Non enim ad hoc vt ſpe- P
cies ſit id qđ eſt in effectu habet opus habere hoc in effe
ctu. Sed cum habuerit principiu3 hoꝝ in effectu. ita vt
hec fiant in potẽtia: que ante nõ erant ei in potentia. niſi
in remota potẽtia que eget vt aliqua alia res pcedat ea3
quouſqꝫ fiat ipſa ei certiſſima potẽtia: tunc aĩal fiet aĩal
in effectu: ergo aĩa eſt perfectio prima: ſ3 q2 perfectio eſt
perfectio alicuius rei: que eſt corpus. Ideo op3 vt corpꝰ

accipiatur in intellectu generali ⁊ equali: ſicut didiciſti in doctrina ꝓbandi. Non eniꝫ hoc corpus cuius aīa eſt pfectio eſt oē corpus. Nō eni eſt perfectio corpis artificialis ſicut ſcāni aut ſcabelli: ⁊ huiꝰ: ſed perfectio corporis naturalis: nec oīs corpis naturalis. Nō ē eni anima pfectio ignis aut terre: ſed eſt in hoc noſtro mūdo perfectio corpis nālis: ex quo emanant eius perfectiones ſecūde: ꝓpter inſtrumenta quibus iuuatur ad opera vite: quoꝝ primū eſt nutrimentū ⁊ augmentū. iō aīa quā inuenimus in aiali ⁊ vegetabili eſt perfectio prima corporis nālis inſtrumētalis habētis opera vite. ⁋ Sed dubitaē in hoc loco a quibuſdā. ſ. qꝛ aliquis dicere poteſt hic quōd in hac diffinitione non continetē aīa celi que operatur ſine inſtrumētis: qō ſi dimiſerimus nominare iſtrumēta ⁊ ſuffecerit nobis nominare vitā nō ꝓderit nobis: qꝛ aīa quā habēt celi non eſt nutriendi vel augendi: nec etiā ſentiendi: quā nos itelligimus per vitā: ſed tamē aīa quā nos ponimus in hac diffinitione hꝫ hoc. Si aūt volueris p vitā itelligere id qō habet aīa celoꝝ. vbi grā. de cognoſcendo: ⁊ imaginādo intelligibiliter: ⁊ mouēdo ad finē voluntarie. excipiemus corpus vegetabiliū ab vniuerſitate habentiū animā. Item etiā ſi nutrimentuꝫ eſt vita: cur nō imponimus nomen vegetabilibus viua ſiue animalia. ⁋ Item etiaꝫ pōt quis dicere: ꝙ opus fuit affirmare aiam: ⁊ cur nō ſufficit nobis dicere: ꝙ ipſa vita eſt perfectio hec ex qua emanat id qō attribuimꝰ neceſſario anime. Incipiemus aūt reſpōdere cōtra vnamquāqꝫ iſtarū oppoſitionū ⁊ ſoluemus eas. Dicemus igitur ꝙ de corporibus celeſtibus due ſunt ſnīe. Snīa vna eſt eius. ſ. q dixit ꝙ vis vel virtus vniuſcuiuſqꝫ ſtelle cōficitur ex ipſa: ⁊ ex multis que reguntur: ſicut quoddaꝫ aial. Opus igitur earū perficitur ex alijs que habēt motum: ⁊ ſunt hec ſicut inſtrumenta. Sed ħ dictio non currit per oēs ſtellas. Sententia etiā eius qui vidit: ꝙ in oī ſpera eſt anima ſolitaria ꝓpria: ⁊ vidit ꝙ ibi eſt nouum corpus: qō eſt vnū in effectu: nō habēs in ſe multiplicitatem. Iſti omnes vidēt ꝙ nomen aīe: cuꝫ dicitē de anima celorū: ⁊ de aīa vegetabili cōuenit eis quaſi equiuoce: qꝛ hec diffinitio nō eſt niſi aīe que eſt in cōpoſitis. Et cuꝫ fecerint vt cōueniant aīalia cum celo in intellectu nominis aīe: excluditur itellectus vegetabiliū ab illa vniuerſitate: q̃uis hoc facere difficile ſit: qꝛ aīalia ⁊ celū nō cōueniunt in intellectu nois vite: nec etiā in intellectu nominis rationalitatis. Rationalitas eteni que eſt hic cōuenit aīe habēti duos itellectus nāles: hoc aūt non eſt poſſibile eſſe illis ſicut poſtea videbis. Intellectus eteni illic eſt intellectus in effectu. Intellectus autē in effectu non eſt cōſtituens aīam que eſt pars diffinitionis aīalis rationalis. Similiṫ etiā ſenſus hic dicitē vis qui apprehēdit ſenſibilia ad modum recipiendi ſimilitudines eorū: ⁊ patiendi ab eis: hoc auteꝫ non poteſt eſſe illic: ſicut poſtea ſcies. deinde ſi ſtuduerint: ⁊ poſuerint aīaꝫ eē p̄maꝫ pfectionē eius qō eſt mobile volūtate: ⁊ docile ex omnibus corporibꝰ: ita vt diffinitio cōplectatur aīalia ⁊ aīaꝫ celoꝝ: excludentur vegetabilia ab eoꝝ vniuerſitate. hec dictio eſt rata. ⁋ Cōtra id qō dr̄ de vita ⁊ aīa reſpōſio ē: ſicut mox dicemus: qꝛ iam conſtat ꝙ in corporibus: opꝫ eſſe in effectu p̄ncipiū diſpoſitionum cognitarū ⁊ comparatarū ad vitaꝫ: ſicut eſt incedens. Si quis autē huic principio impoſuerit nomen vita: non erit nobis cū illo cōtentio: qꝛ qō itelligitē apud hoīes de nomine vite cum dicitur de animalibus eſt duo: vnū. ſ. vt in ſpecie ſit principiū a quo emanant ille diſpoſitiones: ⁊ alterū. ſ. vt corpus ſit aptū ad hoc vt emanēt ab illo iſte actiones. Sed de primo cōſtat: qꝛ illud nō intelligitur de aīa vllo modo. Secunduꝫ autē ſignat intentionem que non eſt anima: quia ad hoc ꝙ aliqd ſit aptū ad emanāduꝫ ex eo aliquid: aut vt fiat alicuius ꝓprietatis: eſt duobus modis. Unꝰ eſt vt ieſſe ſit aliquid p̄ter aptitudinē ipſaꝫ ex qua emanat: ſicut nauis que eſt apta ad hoc vt perueniāt ex ea cōmoda naualia: ⁊ hoc etiā indiget rectore quo perficiatur iſta aptitudo. Rector eteni: ⁊ hec aptitudo: nō ſūt vnū i ſubō. Et ſcđus eſt vt nō ſit in ſubō aliqd aliud preter hanc aptitudinē ſicut corpus qō eſt ita aptū vt proueniat ex eo cōbuſtio: ſm̄ eum qui ponit hanc aptitudineꝫ calorē: ita vt calorē eſſe in corpore idē ſit qō eē in eoꝰ hāc aptitudinē ſicut videtē: ſed hoc in aīa non cōceditē. Non eni idē eſt qō intelligitur de aīa: ⁊ de hac aptitudine deſignata: quomō eni nō eſt ſic: cū id qō itelligitē de hac aptitudine deſignata: non prohibeat: quin precedat eaꝫ eēntialiter aliqua perfectio: ⁊ aliqō p̄ncipiū in corpore: in q̄ eſt hec aptitudo: ꝙ autē itelligitē de perfectiōe p̄ma quā deſcripſimus: ꝓhibet vt precedat eā eſſentialiter alia pfectio: pfectio eteni p̄ꝰ nō hꝫ p̄nᵐ nec pfectōeꝫ p̄mā: ḡ qō itelligitē de vita: ⁊ de aīa nō ē vnū ⁊ idē: ſi qō dicimꝰ aiaꝫ volumꝰ itelligere qō oēs itelligūt. ſi āt volumꝰ ꝙ vita ſit nomē mutuocū ad aiaꝫ in ſignificando pfectionē p̄ᵃᵐ: nō cōtendimus ſup hoc: quin vita ſit nomē eius ꝙ volumꝰ affirmarmare de hac prima pfectione: ergo iā cognouimus nūc intellectū nois: quo appellatē hec res que vocatur aīa ex relatione quā hꝫ. ⁋ Debemus aūt nūc laborare ad cōprehēdendum quid ſit hec res: que. ſ. ex reſpectu predicto eſt aīa: ⁊ debemus innuere in ħ loco aliqd quo affirmetē eſſe aīe quā habemꝰ ad ſimilitudinē euigilandi ⁊ reminiſcendi: vt hoc multū ꝓſit ei in quo eſt virtus inſpiciendi veritatē per ſe ipſuꝫ: adeo vt nō egeat dirigi: ⁊ ad viā cōuerti: ⁊ ſepari ab erroribꝰ. ⁋ Dicemus igitur ꝙ aliquis ex nobis putare debet quaſi ſubito creatus eēt ⁊ pfectus. Sed velato viſu ſuo: ne videat exteriora: ⁊ creatus eſſet ſic quaſi moueretur in aere: aut inani: ita vt eū non tāgeret ſpiſſitudo aeris: quā ipe ſentire poſſet: ⁊ quaſi eēnt diſiuncta mēbra eius: ita vt nō concurrerent ſibi: nec contingerent ſeſe. deinde vt videat ſi affirmet eſſe ſue eēntie. Non eni dubitabit affirmare ſe eſſe: non tamē affirmabit exteriora ſuoꝝ mēbrorū: nec occulta ſuoꝝ iteriorū: nec animū: nec cerebrū: nec aliquid talium: ſed extrinſecus affirmabit ſe eſſe. Cuius non affirmabit longitudinē nec latitudinē nec ſpiſſitudinem. Si autem in illa hora: ⁊ in hoc ſtatu poſſibile eſſet ei imaginari manū: aut aliquod membroꝝ: nō tamē illud imaginaretur eſſe partē ſui: nec neceſſariū ſue eſſentie. Tu ſcis ꝙ id qō affirmatur aliud eſt ab eo qō nō affirmatē: ⁊ conceſſum aliud eſt ab eo qō non conceditur: ⁊ quoniā eſſentia quā affirmabat eē eſt ꝓpria illi: eo ꝙ illa eſt ipſamet: ⁊ eſt preter corpus eius: ⁊ membra eius que non affirmabat eſſe: ideo expergefactus habꝫ viam euigilandi ad ſciendum ꝙ eſſe anime eſt aliud q̃ eſſe corporis. imo non eget corpore ad hoc vt ſciat animā ⁊ percipiat eam. Si autem fuerit ſtupidus: opus habet cōuerti ad viam.

⁋ Capitulū ſcđm de numerando ea que dixerunt antiq de anima ⁊ eius eſſentia.

DIcemus igitur ꝙ antiqui dixerunt in hoc. ideo quia diſſenſerunt in via perueniendi ad illud: quidam enim illoꝝ contendere apprehendere ſciētiam anime p motum: quidam autē per intellectū: quidam vero per vtrūqꝫ: quidam vero per vitam indifferentē. Qui autem voluit peruenire ad ſcientiaꝫ anime per motum videbatur ei: ꝙ moueri non venit niſi ex mouente: ⁊ ꝙ motor primus oportet ſine dubio: vt ſit mobilis ex

Marginalia (left): Ari. ſcđo d aia. t.c. 6.7. — Diffinitio anime. — Queſtio Q — R — Reſpōſio — S — T — V
Marginalia (right): X — A — Alemeō crotoniata. Ari. p̄ d aia. t.cō.32.

ſeipſo:ſed aia eſt motoꝛ pꝛimus inſtrumentalis que ha/
bet inſtrumenta apta ad mouendū membꝛa muſculis ⁊
neruis:⁊ poſuit aiam mobilem ex ſeipſa:vnde poſuit eaꝫ
ſubſtantiā imoꝛtalem.putauit eniꝫ qđ qcquid mouetur
ex ſeipſo impoſſibile eſt moueri:dicens ꝙ coꝛpoꝛa cele/
ſtia ideo non coꝛrumpuntur ꝙ eius rei cauſa eſt perpe/
tuitas ini motus. Quidam autē ex eis negauit animam
eſſe coꝛpus:ſed poſuit eam ſubſtantiā incoꝛpoꝛeā mobi/
lem ex ſeipſa. Alij poſuerunt eā eſſe coꝛpus adinuenien/
tes ꝙ ipſa eſt coꝛpus mobile ex ſeipſo. Et ex eis fuere ali
qui qui poſuere aiam athomos:vt ꝓpter hoc eſſet habi/
lioꝛ in perpetuitate ſui motus:dicentes qđ aial attrahit
iſtos ſpirando:⁊ quia ſpirare eſt nutrimentū anime:qm̄
ſpirare facit aiam permanere ꝓpter reſtitutionē alioꝝ
eiuſdem generis.loco eoꝝ athomoꝝ qui emiſſi ſunt:q̄
ſunt coꝛpoꝛa indiuiſibilia ⁊ que ſunt pncipia:⁊ dixit eos
eſſe mobiles ex ſeipſis:ſicut videmus motū eoꝝ ſemper
in ſpatio aeris:⁊ ideo fuere apta ad mouēdū aliud. Qui/
dam vero dixere: eos nō eſſe aiam:ſed mouente eos que
eſt in eis ⁊ intrat coꝛpus ipſis intrātibus. Quidā autem
poſuit animā eſſe ignem:videbat eni ignem eſſe ſempi/
ternum motus. Quidam voluere peruenire ad ſcientiā
aie per appꝛehenſionem ſiue per intellectuꝫ. Ex quibus
quidaꝫ putauere:ꝙ aia nō appꝛehendit aliquid qđ eſt
extra illā:niſi quia ipſa eſt pꝛioꝛ eo:⁊ pꝛincipiū eius eſt:
vnde opoꝛtuit aiam eſſe pꝛincipiū:⁊ poſuit eam eē eius
generis:cuiꝰ eſt pꝛincipiū.ſ.vt ignis:aut aer:aut terra:aut
aqua. Alijs autē viſum fuit eā eſſe aquā ꝓpter multum
humiditatis que eſt in ſpermate ꝙ eſt pꝛincipiū genera/
tionis. ❡ Alij autē poſuere eam coꝛpus eſſe vapoꝛabi/
le:videbant eteni vapoꝛē eſſe pꝛincipiū oīum rerū:⁊ fue
runt multe alie ſententie:ſicut ille quas ſciſti:omnes au
tem iſti dicebant ꝙ aia nō ſcit omnia:niſi ex hoc ꝙ eſt
eſſentia pꝛincipij oīum rerum. Similiter etiā ſententia
eius eſt:qui vidit ꝙ pꝛincipia ſunt numeri:⁊ poſuit aiaꝫ
numerū. ❡ Quidā eni eoꝝ videre ꝙ anima nō appꝛe/
hendit in actu:niſi id de quo in ipſa eſt aliquid:tūc ergo
poſuit animā cōpoſitā ex his que vidit eē elemēta. Et h̓
eſt auedidem:qui poſuit aiam eſſe compoſitā ex q̄ttuoꝛ
elementis:⁊ ex victoꝛia ⁊ amoꝛe.dixit enim ꝙ aia nō ap/
pꝛehēdit quicquid eſt niſi per ſimilitudinē eius quā ha/
bet in ſe. Sed qui per vtrunq; eſt:ſicut illi qui dixere ꝙ
aia eſt numerus mouens ſeipſam:ſed eſt numerus ex h̓
qđ eſt appꝛehendens:⁊ eſt mouens ſeipſaꝫ ex hoc qđ eſt
pꝛimū mouens. Sed qui conſiderauerunt ꝑ vitā indiffe
rentē:ſunt quidam qui dixerunt ꝙ anima eſt caloꝛ natu
ralis.ideo quia cum ipſo eſt vita. Alij vero dixerūt ꝙ eſt
frigiditas.aia eteni denoīata eſt ab anhelitu:⁊ anhelitꝰ
eſt infrigidans:⁊ ideo infrigidamur per attractioneꝫ ad
cuſtodiendā ſubſtantiā anime. ❡ Quidaꝫ autē dixerūt
ꝙ anima eſt cōplexio:cōplexio eteni quādiu fuerit ſtabi
lis:non mouebitur ſanitas vite. ❡ Quidā autē dixerūt
aiam eſſe ſanguinē:cum eni ſanguis effunditur vita de/
ſtruitur. Quidam aūt dixerunt ꝙ anima eſt cōpoſitio ⁊
cōparatio inter elementa.ſcimus eteni ꝙ cōpoſitio ali/
qua eſt neceſſaria ad h̓ vt ex eln̄tis fiat aial:⁊ quia aia
eſt cōpoſitio:ideo diligit res cōpoſitas ex athomis ⁊ ol/
phatibus ⁊ ſapoꝛibus in quibus delectatur. Quidā pu/
tauere aūt ꝙ aia eſt deus q eſt ſublimis ſup oē qđ de illo
dicunt heretici:dicunt etenim ꝙ ipſe in aliquibus eſt na
tura ⁊ in aliquibus eſt aia ⁊ in aliquibus eſt intellectus
qui eſt ſubtilioꝛ ⁊ mirabilioꝛ ſupꝛa eſſe omne in quo ip
ſum faciunt cōmune. He autēꝫ ſunt ſententie antiquiſſi/
moꝝ de anima:que omnes falſe ſunt:ſed qui eam appꝛe
hendere voluerunt per motū pꝛimū incōueniens ꝙ eos

Diogenes

Democritus ⁊ leucippus ⁊ Pytago. vt Ari. ꝑ de aia t.cō.22.

Democritus vt dicit Ariſt. ꝑ de anima. t.cō.20.

Hyppus vt dicit Ariſt. ꝑ de aia.t.c.32

Ut dicit ariſ. ꝑ de aia t.cō. 28.

Empedocles vt ari. dicit ꝑ de aia.t.c.25

Xenocrates.

Periander coꝛinthius.

Chilon lacedemonius.

Galenus.

Critias vt ariſt.ꝑ ō aia t.c.32.

B

ſequit̃ h̓ eſt.ſcilicꝫ ꝙ obliti ſunt quietis. Si eniꝫ anima
mouet ex hoc:ꝙ ipſa mouetur:ſic enim poſuerunt:tunc
quies pꝛouenit ex ea quieſcente:ergo nō eſt mobilis ex
ſeipſa. Tu ſcis autem ex pꝛemiſſis ꝙ nulluꝫ mobile mo
uetur:niſi ex mouente:⁊ ꝙ nihil mouetur ex ſeipſo: aia
igitur non eſt res mobilis ex ſeipſa. ❡ Item hic motus
quo mouet̃ aīa:necē eſt vt aut ſit ꝓm locū:aut ꝓm quāti
tatē:aut ꝓm q̄litatē:aut ꝓm aliđ. Si āt fuerit localis ne/
ceſſe eſt vt ſit aut naturalis:aut violentus:aut animalis.
Si autem fuerit naturalis ſine dubio erit tm̄ ad vnam
partem:erit ergo motio anime ad vnam partem tantū.
Si autem fuerit violentus:tunc non erit mobilis ex ſe/
ipſa:nec erit eius intentio ex ſeipſa. ❡ Sed melius eſt vt
dicatur creatoꝛ eſſe pꝛimuꝫ pꝛincipium:q̄ꝫ ꝙ ſit anima:
ſi autem fuerit animalis:tunc anima pꝛioꝛ eſt anima: ⁊
ſit ſine voluntate:⁊ erit aut vnus ꝙ nun varietur:cuius
motio erit tantuꝫ ad vnam partem:aut erunt diuerſi:⁊
erunt inter illos:ſicut ſciſti quietes ſine dubio:⁊ tunc nō
erit mobilis ex ſeipſa:ſi ſit ꝓm quantitatem:ſed motum
ꝓm quantitatem:non habet mobile ex ſeipſo: niſi ex in/
fuſione alicuius qđ penetrat illud ⁊ conuertitur in eius
eſſentiaꝫ. ❡ Motus vero ꝓm permutationē aut erit ex
hoc qđ eſt anima:⁊ tunc anima cuꝫ mouerit deſinet eſſe
anima:aut erit motus ꝓm aliqđ accidentium:que acci/
dunt ei ex hoc qđ eſt anima:pꝛimum autem hoꝛum eſt:
quia hoc ꝙ ipſa mouetur non eſt ad moduꝫ ꝙ ipſa mo
uet:quia ipſa eſt quieta in loco cū mouet in loco.ſcđꝫ eſt
ꝙ permutationis ꝓm accidentia finis eſt habere illud
accidens:qđ cum habitū fuerit ceſſabit permutatio. Iā
etiam demonſtratum eſt tibi ꝙ anima non debet eē coꝛ
pus:⁊ ꝙ mouens in loco ſic vt moueatur ad modū quo
mouetur eſt coꝛpus ſine dubio. Si autem anima habe/
ret motum localem poſſibile eſſet animam ſeparari ab
aliquo coꝛpoꝛe:⁊ poſtea redire ad illud.⁊ iſti ponūt ani/
mam:ſicut argentum viuum in vtre: ꝙ cum voluitur
voluitur ⁊ vter:⁊ negant motum eius eſſe motū electio/
nis. ❡ Iam etiam ſciſti ꝙ ſententia de inani:delira eſt
⁊ vana. Similiter etiam ſciſti:ꝙ ſententia de pꝛincipio
vno elementari fabula eſt. Deinde incōueniens eſt illđ
ꝙ dixerunt.ſcilicꝫ ꝙ res debet eſſe pꝛincipiū ſciendi ea:
que ſequuntur poſtea:nos etenim ſcimus:⁊ compꝛehen/
dimus animabus noſtris multa: quoꝛum nos non ſu/
mus pꝛincipium. Sed deſtructio ſententie eius qui pu/
tauit ꝙ pꝛincipium vnum elementoꝛum eſt:hec eſt.ſcꝫ
quia nos ſcimus multa que non ſunt elementa:ſicut h̓
ꝙ omnis res aut habet eſſe:aut non:⁊ omnia equalia ei/
deꝫ inter ſe ſunt equalia:ſed impoſſibile eſt:vt ignis:aut
aqua:aut aliquod alioꝝ dicatur eſſe pꝛincipiuꝫ iſtoꝛuꝫ:
qđ docuerit nos hoc ita eſſe:aut econuerſo. ❡ Item ſen
tentia anime de hoc qđ ipſa eſt pꝛincipiū eius:aut eſt vt
cognoſcat pꝛincipium ipſum:aut vt cognoſcat ea que ac
cidunt ex pꝛincipio:⁊ non ſunt pꝛincipium:aut vtrunq;.
Si autem cognoſcit pꝛincipium aut vtrūq;. Sed ſciēs
rem debet eſſe pꝛincipiuꝫ eius:tunc anima eſt pꝛincipiū
pꝛincipij:quia ipſa eſt pꝛincipium ſui ipſius:vt ſciat ſeip/
ſam. Si autem non ſcit pꝛincipium:ſed diſpoſitiones q̄
ei accidunt:tūc quis iudicat ꝙ aqua aut ignis aut aliqđ
alioꝝ eſſe pn̄m. Sed q poſuerunt eaꝫ appꝛehendi per nu
merum dixerunt ꝙ pꝛincipium omnis rei numerus eſt.
immo dixerunt ꝙ eſſentia omnis rei numerus eſt:⁊ ꝙ
eius differentia numerus eſt:quātis als iam oſtendimꝰ
deſtructionem ſententie eoꝝ de pꝛincipio:⁊ adhuc po/
ſtea in doctrina pꝛime philoſophie oſtendimus etiā diſ/
ſolutionē ſententie eoꝛum ⁊ conſimilium:tamē deſtrui/
tur hic:⁊ hec illoꝛuꝫ ſentētia quantū pertinet ad tracta/

Repꝛobatio aliquorum.

Circa finē ſuffi.

Snia ſimilis poſita eſt ab ariſt. ꝑ de de anima per multos textus.

Cōtra hereticos.

Ex ſuffi. libꝛo.2. capi.9.

C

Libꝛo vel tracta.3. capi.5.

tum propriū de anima hoc modo.ſcilicȝ vt inſpiciamus
⁊ conſideremus ſi anima non eſt anima: niſi quia eſt nu/
merus aliquis.ſcilicȝ vt quattuor: aut quinqȝ: aut qꝛ eſt
par vel impar. aut aliquid ꝙ ſit cōmunius ꝗ̄ ſit aliquis
numerus. Si enim anima non eſt id qđ eſt: niſi quia ipſa
Nota de aialibus annuloſis
eſt aliquis numerus: qd dicetur de animali qđ eſt in me
dio gracillimum qđ cum inciditur mouetur vnaqueqȝ ps
eius ⁊ ſentit. Quia cum ſentit ſine dubio eſt ibi aliquid
Scđo de aia.t.c.20
imaginationis. Similiter vnaqueqȝ pars eius ſecedit fu
giens in partes: ⁊ hic motus ſine dubio eſt ex aliq̄ imagi/
natione. Conſtat autem ꝙ due partes mouētur duabus
viribus que ſunt in eis: ⁊ ꝙ vnaqueqȝ illarum minor eſt
numero qui erat in coniunctione. Si autem anima ſm
eos eſt numerus qui erat: ⁊ non aliud: tunc iſte due par/
tes mouentur ⁊ non per animas: qđ eſt impoſſibile: quia
vnaquaqȝ illarum eſt anima eiuſdē ſpeciei: cuius eſt ani/
ma alterius: ergo anima huius animalis vna eſt in effe/
ctu: ſed multiplex in potentia multiplicitate animarum:
hoc autem ꝙ in animali deſtruuntur due eius anime: ⁊
non in vegetabili eſt propter hoc ꝙ in vegetabili infuſuȝ
eſt inſtrumentum primuȝ: ꝑpter qđ permanet opus ani/
me: non eſt autem ita in animali in medio gracillimo: qꝛ
vna pars corporis animalis gracillimi non habet princi
pium reſeruandi complexionem aptam anime. Altera
autem habet ipſuȝ principium: ſed ad hoc vt reſeruetur:
eget ſanitate alterius partis: partium eteniȝ corporis al/
tera pendet ex altera ad ſuffragandum ſibi in cuſtodien/
do complexionem. Si autem non fuerit anima numerus
deſignatus: ſȝ fuerit numerus alicuius qualitatis aut ali
cuius forme: videbunt̄ eſſe in vno corpore multe anime.
Sciſtis eni ꝙ in multis paribus alij ptes ſunt: ⁊ in mul/
tis imparibus ſunt impares. Similiter in mltis quadra
tis ſunt quadrati: ſimiliter etiā ſunt alij reſpectuȝ. ¶ Itē
vnitates aggregate in numero. aut habent ſitum: aut nō:
ſi autem habuerint ſitum ſunt puncta: ſi autē fuerint pū
D cta: aut anima erit anima: ideo quia eſt numerus illoꝛuȝ
punctorum aut non ita: ſed erit vis: aut qualitas: aut cete
ra huiuſmodi. Sed illi poſuerunt naturā in animalitate
nudā numeralitate: ergo numerus qui eſt in punctis eſt
anima: ergo omne corpus cum poſueris in eo hūc nume/
rum punctorum: erit habens animam. In omni autē cor
pore poteris ponere pūcta quot volueris: ergo omne cor
pus poteſt habere animam eo ꝙ hec puncta poſſunt po/
ni in illo. Si autem anima fuerit numerus qui non habet
ſitum: ſed qui eſt vnitates diſgregate: tūc in quo ſunt diſ/
gregate cum non habēt materias diuerſas: nec acceſſerit
ad illas alie proprietates: nec differentie alie. Non enim
multiplicantur ea que ſunt ſimilia: niſi in materijs. Si
autem habuerint materias diuerſas: ⁊ ſunt habentes ſi/
tum habent corpora diuerſa. Siue autem ſit ita ſiue non
ſit ita: quomodo he vnitates ſiue puncta ſunt aggregata
ſimul: quando quidem colligatio vniuſcuiuſqȝ eorum cū
alio: ⁊ aggregatio illorum non ſit niſi vel ex hoc qđ ſunt
vnitates: vel ex hoc qđ ſunt puncta: oportet ergo vt vni/
tates ⁊ puncta concurrant ſibi ad coniungendū: vnūqȝ
fuerint. Si autem hoc ſit ex aggregāte qđ aggregat vnū/
qđqȝ alij: ⁊ ex coniungente qui coniungit vnāquāqȝ alij.
quouſqȝ coniuncta ſint: ⁊ ipſum conſeruat ea coniuncta
hoc vt ſit anima melius videtur. Sed ex hoc qđ dixerūt
animam compoſitam eſſe ex principijs: ⁊ ob hoc pōt ſci/
re principia: ⁊ alia preter pricipia: propter illud qđ habe/
tur in illa de ipſis: ⁊ hoc ꝙ non ſcit quicquid eſt niſi pro/
pter ſimilitudinē eius quā habet in ſe: ſequitur neceſſa/
rio: vt anima non ſciat ea que fiunt ex principio: ⁊ q̄ ſunt
diuerſa a natura eius. Coniunctio etenim aliquando fa/
cit affectiones in principijs: ⁊ formas que non ſunt in ea
ſicut oſſeitas: ⁊ carneitas: ⁊ humanitas: ⁊ aſineitas ⁊c. er/
go hec neceſſe eſt vt neſciantur ab anima: quia hec non
ſunt in illa: eo ꝙ non ſunt in ea: niſi partes principiorum
tantum. ¶ Si autem poſuerint ꝙ in coniunctione ani/ E
me eſt homo: aut equus: aut elefas: ſicut eſt in ea ignis: ⁊
terra: ⁊ victoria: ⁊ amor: magnam certe putauerunt ſtul/
ticiam. Si enim fuerit in anima homo: tunc in anima eſt
anima: ⁊ in eadem iterum eſt homo ⁊ elefas: ⁊ hoc erit in
infinitum: hoc etiā abſurdum eſt: ⁊ ex alia parte. ſcilicet
quia oportet ſm hanc poſitionem: vt aut deus nihil ſciat
aut ſit compoſitus ex omnibus: vtrūqȝ autem horuȝ he/
reſis eſt: ⁊ cum hoc etiam oportet vt ſit ignarus victorie:
vicij ⁊ contrarietatis: qꝛ victoria non eſt in eo. Ex victo/
ria eteniȝ ſm eos prouenit diſſolutio ⁊ corruptio eius in
quo eſt: ergo ſcientia creatoris de principijs erit imper/
fecta: ⁊ hec magna ⁊ abſurda eſt hereſis. deinde terra os
vt ſciat terram: ⁊ aqua aquam: ſed vt terra nō ſciat aquā:
nec aqua terram. Et calidum ſciat caliduȝ. ⁊ non ſciat fri
giduȝ. Et oportet vt membra in quibus eſt multuȝ terre
nitatis ſint multum ſentientia terraȝ: qđ non eſt ita: quia
ſunt nō ſentientia terraȝ: nec aliquid aliud: ⁊ hec ſunt vt
vnguis: ⁊ os. ¶ Melius eſt autem vt res patiatur: ⁊ affi
ciatur a ſuo contrario: ꝗ̄ vt afficiatur a ſuo ſimili. Tu au
tem ſcis ꝙ ſenſus eſt aliqua affectio: vel aliqua paſſio: ⁊
oportet ſm eos vt non hic ſit aliqua vis que apprehēdat
cōtraria. Et oportet vt albedo ⁊ nigredo non appreben/
datur vno ſenſu: ſed apprehendat̄ albedo pte viſus que
eſt alba: ⁊ nigredo parte eius que eſt nigra. Et quia colo/
res habent compoſitiones infinitas: oportet vt attribuā/
tur viſui partes infinite ⁊ diuerſorum colorum. Si autē
medij colores non ſunt certi: ⁊ non ſint niſi cōmixtio cō/
trarioꝝ ſm magis ⁊ minus abſqȝ alia diuerſitate: tunc
oportet vt apprehenſor albi apprehendat album puruȝ
⁊ apprehenſor nigri apprehendat nigrū purum: quia im/
poſſibile eſt ei apprehendere aliud ab ipſo: ⁊ oportet vt
non impediatur ſcire principia ſimplicia compoſitoꝝ
⁊ non cognoſcat media eorum in quibus non apparet al
bedo: ⁊ nigredo in effectu. Similiter etiaȝ oportet vt ap/ F
prehendat triangulum per triangulum: ⁊ rotunduȝ per
rotundum: ⁊ alias figuras infinitas: ⁊ numeros etiā per
ſimilitudinem eorum. Erunt igitur in ſenſu figure infini
te: ꝙ totum eſt impoſſibile. Tu ſcis autem ꝙ vnuȝ ſuffi/
cit ad probationem contrarioꝝ ⁊ ad cognitionem eoꝝ
per illud. Sicut regula recta per quā deprehēdimus re/ Prio de aia t.cō.85.
ctum ⁊ curuū ſimul. Non enim oportet vt quicquid ſci/
tur ſciatur per id qđ eſt eis proprium. Sed eorum qui po
ſuerunt animā apprehendentē res per motum ſuum cir
cularem vt eo moueatur ad apprehendum res per illuȝ
poſtea declarabimus deſtructionē ſue dictionis: cum de
clarauerimus ꝙ apprehenſio intelligibilis: impoſſibile
eſt vt fiat per corpus. ¶ Sed qui poſuerunt aiam cōple
xionem: ex predictis patet deſtructio ſententie ipſorum.
Non eniȝ omne ad quo deſtructo: vita deſtruitur: eſt ani
ma. Multa enim ex rebus ⁊ ex membris: ⁊ ex humorib⁹
⁊ alijs ſunt huiuſmodi: ⁊ nō negatur aliquid eſſe neceſſa/
rium ad colligendam animā cum corpore: qđ tamē non
eſt anima ꝑpter hoc. Ex hoc etiam ſcies errorem illius
qui putauit animā eſſe ſanguinem: quomodo enim eſſet
ſanguis mouens ⁊ ſentiens. ¶ Qui autem dixit animā
eſſe collectionem iam poſuit animā cōparatione rerum
intellectarȝ: quomodo autē anima inter cōtraria erit mo
uens ⁊ apprehendēs: Coniunctio eni ſemp eget coniun/
gente ſine dubio ⁊ melius eſt: vt ipſum ſit anima. Ipſuȝ
enim eſt quo diſcedente deſtructur coniunctio. poſtea

autez declarabitur tibi per id qđ disces de anima destru ctio omnium haruz dictionum alijs modis. Nunc autē debemus inquirere naturam anime. Jam autem dixe-runt in destruendo has dictiones multa alia non multū neceſſaria: ꝛ ideo pertranſimus illa.

¶ Capitulum tertiuz ꝙ anima continetur in predicamē-to ſubſtantie.

A DIcemus ꝙ iam ſcis ex premiſſis aīam non eſſe corpus. Si autez cō ſtituit ꝙ aliquā animam poſſibile eſt per ſeip ſam ſolam exiſtere non dubitabis ipſam eſſe ſubſtantiam: hoc autez non declarabitur tibi: niſi in aliquo eius qđ dicitur anima: ſed in ceteris ſunt ſi cut in anima vegetabili: aut i anima animalis hoc nō cō ſtabit: quia materia propria in qua exiſtūt iſte anime nō eſt id qđ eſt niſi ex complexione propria ꝛ affectione pro pria: ꝛ non remanet exiſtens cum illa complexione pro-pria in effectu: niſi quādiu fuerit anima in illa. Alia eniz eſt que facit eam illius complexionis. Anima enim ſine dubio eſt cauſa qua vegetabile ꝛ animale ſunt illius cō-plexionis quā habent. Anima etenim eſt principium ge nerationis ꝛ vegetationis ſicut diximus: ergo proprium ſubiectuz anime impoſſibile eſt eſſe id in effectu niſi per animaz: ꝛ anima eſt cauſa: vnde eſt ſic. Et impoſſibile eſt dici ꝙ ſubiectum propriuz habet eſſe in natura ſua: ꝛ ꝙ hoc fiat cauſa alterius rei que non eſt anima: cui poſtea adueniat anima: ſicut pars aliqua que non habet poſtea partem in eius diffinitione: nec in eius deſtructione vel eius ordine: ſicut diſpoſito accidentium: quoruz eſſe cō-ſequitur eſſe ſubiecti ſui conſecutione neceſſaria: ꝛ non ſunt conſtituentia ſubiectum in effectu. Sed anima eſt conſtituens ſuū proprium ſubiectum: ꝛ dat ei eſſe in effe ctu: ſicut ſcies poſtea hanc diſpoſitionem cum locuti fue rimus de animalibus. Sed inter ſubiectum remotum ꝛ animam ſunt alie forme: que non perficiunt ꝛ conſtituūt

Utruz in aia ſint plures fōme.

B illud. Cum autem ſeparatur anima: ſequitur neceſſario vt accidat ei cuz ſeparatione eius forma inanimalitatis que eſt ſicut oppoſita forme cōplexioni que eſt congrua anime. Et hec forma: ꝛ hec materia: quā habebat anima non remanſit poſt animam in ſua ſpecie aliquo modo: ſꝫ deſtruitur eius ſpecies: ꝛ eius ſuba que erat ſubiectum anime: ꝛ anima ſubſtituit in eo aliam formam propter quā remaneat materia in effectu in ſui natura. Illud er-go corpus naturale non erit iaz ſicut erat. Sed habebit aliam formam ꝛ alia accidentia. Et aliquando peribunt alique eius partes ꝛ ſeparabūtur a ſubſtantia poſtꝗ̄ mu tatum eſt totum: ꝛ non erit ſeruata eſſentia materie poſt ſeparationem anime. Sed que erat ſubiectum anime: fit nunc ſubiectuz alterius ab illa: ergo animā eſſe in corpo re non eſt id qđ accidens in ſubiecto eſſe: ergo anima ſub ſtantia eſt: quia eſt forma que non eſt in ſubiecto. Poteſt autē aliquis dicere: concedimus ꝙ anime vegetabili hec eſt forma. ſcilicꝫ ꝙ eſt cauſa perficiendi ſuam materiam propriam vel conſtituendi ſuum ſubiectum proprium. Sed de ſenſibili non eſt ita: videtur enim ꝙ vegetabilis perficiat eius materiam ad quā poſtea conſequēter ad-ueniat anima animalis: ergo anima animalis aduenit in materia que iam prius eſt conſtituta ab illa que eſt cau-ſa perficiendi materiam in quā adueniat anima. ſcilicet

Reſolutio in uuitur hic.

Anima ē ſub ſtantia.

Queſtio

C animalis: ergo nō eſt animalis niſi exiſtens in ſubiecto. Contra hoc autem ſic reſpondemus ꝙ ex anima vegeta bili: ſm ꝙ eſt anima vegetabilis non prouenit niſi corpꝰ vegetabile abſolute: ꝛ anima vegetabilis abſolute non habet eſſe niſi eſſe qđ eſt itellectus generalis: ꝛ hoc eſt tā tum in intellectu: eſſe autem ſenſibile eſt in ſuis ſpeciebꝰ qđ ergo dici oportet: hoc eſt: quia anima vegetabilis cau ſa eſt que habet etiam ſubiectū cōmune vniuerſale non habens eſſe. vꝫ. corpus vegetabile augmentabile abſolu tum: ergo non ſpecificatum. Sed corpus habens inſtru menta ſentiendi: ꝛ cognoſcendi: ꝛ motus voluntarij non prouenit ex anima vegetabili ſm ꝙ eſt anima vegetabi lis: vel ſm ꝙ facit tantū vegetationem: ſed ex hoc ꝙ ad-uenit ei alia differentia propter quā fit alia natura. ſcilꝫ anima ſenſibilis. ¶ Debemus autem ſuper hoc appone D re expoſitiones dicentes ꝙ per animā vegetabilem: aut volunt intelligi animā ſpecialem quā ꝑprie deſignet ve getabilis ſine ſenſibili: aut volunt intelligi intellectum cōmunem quo vniuntur anima vegetabilis ꝛ ſenſibilis: ſm ꝙ vegetat: ꝛ generat: ꝛ augmentat. Ħ enim aliquādo dicitur anima vegetabilis. Sed hec dictio eſt ipropria. Anima eni vegetabilis non eſt niſi in rebus vegetabili-bus: ꝛ intellectus in quo conueniunt anima vegetabilis ꝛ anima ſenſibilis: ſic eſt in vegetabilibus: ſicut eſt in ani malibus: ꝛ eſſe eius eſt: ſicut eē rei vniuerſalis in rebus: aut volunt intelligi vnaꝫ ex viribus anime ſenſibilis ex qua proueniunt actiones vegetandi: ꝛ augmētandi ꝛ ge nerandi. Si autem volunt intelligi per hoc animam ve getabilem que eſt ſpecialis comparatione facientis vege tationem hec in ſolis vegetabilibus eſt: ꝛ non in ſenſibili bus. Si autem volunt per hoc intelligi intellectum cō-munem: tunc non debet ei comparari intellectus vel nō debet accipi ſm effectum ſpecialem intellectus effectus ſpecialis. efficiens enim ſingulare deſignatum ipſum eſt cui debet comparari effectus ſingularis deſignatus: ꝛ Ħ iam in premiſſis demonſtratum eſt. Corpus autem qđ debet comparari anime vegetabili vniuerſali. hoc eſt. ſ. qđ eſt imperfectum cōmune. Sed qđ eſt perfectuꝫ aptū ad recipiendum ſenſibilitatem: aut non aptum: hoc non comparatur anime vegetabili. ſm ꝙ eſt communis: nec iſte intellectus conſequitur eaꝫ. Sed modus tertius nō poteſt eſſe vt putant. ſcilicꝫ qđ vis vegetandi adueniens ſola efficiat per ſe corpus animale. Si eni Ħ ſola vis eēt rector: ſola perficeret corpus vegetabile. Sed nō eſt ita. E non eniꝫ facit. ſcilicet in animali: niſi corpus animale cū inſtrumentis ſentiendi ꝛ motus: ergo ipſa eſt vis anime habentis alias vires: quarū vna hec eſt: que omnes ope-rantur ad hoc vt perueniat aptitudo inſtrumentoruꝫ ad perfectiones ſecundas ipſius anime: cuius vis hec eſt: ꝛ Ħ anima eſt animalis. ¶ Poſtea autem declarabitur ti bi ꝙ anima vna eſt ex qua defluunt he vires in membra ſed precedit actio aliquarum: ꝛ conſequitur aliaruꝫ ſm aptitudinem inſtrumēti: ergo anima que eſt in omni ani mali ipſa eſt congregans principia ſiue materias ſui cor-poris: ꝛ coniungens ꝛ componens eas eo modo quo me reantur fieri corpus eius: ꝛ ipſa eſt ſeruans hoc corpus. ſm ordinem quo decet: ꝛ propter eam non diſſoluunt il-lud extrinſeca permutantia: quamdiu anima fuerit in il-lo. Alioquin nō remanet in propria ſanitate. ſed propter dominium qđ anima habet in illis. contingit ꝙ vis ve-getabilis roboretur aut debilitetur cum percipit anima que reſpuit vel appetit odio vel amore qui non eſt corpo ris vllo modo: ꝛ hoc contingit cum id qđ percipit anima eſt credulitas que non eſt afficiens corpus ex hoc ꝙ eſt credulitas: ſed conſequitur eam paſſio gaudij aut dolo-ris: ꝛ hoc etiam eſt de apprehēſionibus animalibus: ꝛ nō eſt de his que accidunt corpori ex hoc ꝙ eſt corpus: ꝛ Ħ afficit virtutem vegetabilem ꝛ nutribilem. ita vt ex acci dente qđ primum accidit anime: ſicut gaudium rationa-bile contingat in ea robur ꝛ velocitas in actione ſua. Sꝫ ex accidente illi contrario. ſcilicet dolore rationabili cuꝫ

Reſponſio

quo nihil eſt doloris corporalis. cōtingat in ea debilitas
F ⁊ deſideria: ita vt deterioretur eius actio: ⁊ aliquādo deſtruitur eius complexio omnino. Etiā hoc ſufficiet tibi ad ſciendum ꝙ anima eſt continens in ſe vires ſentiendi ⁊ vegetandi: cum ipſa ſit vna: ⁊ ꝙ he non ſunt ſine illa. Conſtat ergo ꝙ anima eſt perfectiua corporis in quo eſt: ⁊ conſeruatiua eius iuxta ordinē ipſius qđ debet naturaliter diſſolui ⁊ diſpergi: vnaquaqꝫ enim pars corporis habet debitum loci: cuius nō habet alia: ⁊ debet disiungi alicui coniuncta: h autem non eſt ita: niſi vt conſeruet rem que eſt preter naturam eius: ⁊ hec res eſt anima in animali. Anima ergo perfectio eſt ſubiecti: qđ eſt cōſtitutum ab ea. eſt etiam conſtituens ſpeciem ⁊ perficiens eam. Res enim habētes animas diuerſas fiunt propter eas diuerſarum ſpecierum: ⁊ fit earum altercitas ſpecie non ſingularitate: ergo anima non eſt de accidētibus quibus non ſpecificantur ſpecies: nec recipiuntur in conſtitutione ſubiecti. Anima enim eſt perfectio ſubſtantie nō vt accidens nec ſequitur ex hoc vt ſit ſeparata: aut non ſeparata: non enim eſt omnis ſubſtantia ſeparata: quia illa non eſt ſeparata: nec forma: tu autem ſcis rem ita eſſe. Demonſtremus ergo ſummati vires aie: ⁊ eius actiones: ⁊ deinde exequemur ſingula perquirendo.

¶ Capitulum quartum de declarādo ꝙ diuerſitas actionum aie eſt ex diuerſitate ſuarum virium.

A DIcemus igitur ꝙ anima habet actiones diſtantes multis modis. quedam enim differunt in fortitudine ⁊ debilitate: quedam in velocitate ⁊ tarditate: quoniam opinio aliquis ſenſus eſt: ſed differunt a fortitudine in firmitudine ⁊ comprehēſione. Et ſubtilis differt ab hebete in cito diſcendo. ⁊ aliquando differunt in priuatione ⁊ habitu. Sicut dubitatio differt a ſcientia in hoc ꝙ dubitatio eſt priuatio cōprehenſionis alterius contradictoriarum. Scientia vero eſt certa comprehenſio vnius contradictoriarum: ⁊ ſicut mouere ⁊ quieſcere. Aliqñ enim differunt comparatione ſui ad ꝯ̄ria: vt ſentire albū: ⁊ ſentire nigrū: ⁊ guſtare dulce. ⁊ guſtare amarū. Aliquando autem differunt in genere: vt attingere colorem: ⁊ attingere ſaporem. imo ſicut attingere ⁊ mouere. intentio autem noſtra eſt nunc vt ſciamus vires ex quibus proueniunt iſte actiones: ⁊ an debeat vnaqueqꝫ ſpecies actionis habere vim ſibi propriam. an non. ¶ Dicemus igitur ꝙ actionū que differunt in fortitudine: ⁊ debilitate: principium vna vis eſt. Sed aliquando actio eſt perfectior aliquādo diminutior. Si autē per diminutionem oportet diminutum habere vim aliam preter virtutē: que eſt in perfecto: tunc oporteret ꝙ numerus viriū eſſet tantus quātus eſt numerus ordinum diminutionis ⁊ augmenti: que pene infinite ſunt: ſed vni virtuti accidet vt faciat unam actionē fortiorem vel debiliorem: aliquādo ſm ꝙ fuerit operatio: aliquando ſm euentum inſtrumenti: aliquando ſm prohibentia extrinſecus que erunt: aut non erunt: ⁊ que addent aut minuent. Sed faciendi ⁊ eius priuationis iam patuit ex predictis in dictionibus communibus: qđ principium vna vis eſt. Sed de differentia in genere actionū anime que ſunt ad modū habitus: ſicut comprehendere ⁊ mouere: aut ſicut vnum apprehendere aut aliud: ⁊ apprehendere: bonum eſt enī vt pertractet aliquis tractatorum: ⁊ vt videat exempli gratia: an omnes vires apprehendētes ſint vna vis: ⁊ an ipſa habeat apprehenſiones per ſeipſam: que ſunt intelligibiles: ⁊ alias apprehenſiones per inſtrumenta que ſunt diuerſe ſcđm diuerſitatem inſtrumentorum. Si autem intelligibiles: ⁊ ſenſibiles fuerint quaſi ex duabus viribus. An omnes ſenſibiles que intus imaginantur: ⁊ que apprehendentur extrinſecus ſint ex vna vi. Si autem que intus ſunt fuerint ex vna vi: aut ex multis viribus. An exteriores ſint ex vna vi que facit diuerſis inſtrumentis actiones diuerſas: non enim prohibetur vna vis apprehendere res diuerſas genere ⁊ ſpecie: ſicut diuulgatum eſt de diſpoſitione intellectus. ⁊ diſpoſitione imaginationis apud ſapientes. Senſata etenim cōmunia que dicunt̄ magnitudo ⁊ numerus: ⁊ motus: ⁊ quies: ⁊ figura. Aliquando ſentiunt̄ vnoquoqꝫ ſenſuum: aliquādo aliquibus ex illis: quamuis hoc fiat mediāte alio ſenſato. Demum an vis mouendi. ipſa ſit vis apprehendendi. cur enim hoc non eſt poſſibile. Et an vis concupiſcendi ſit ipſa vis iraſcendi: quia cum preſentatur aliquid qđ delectat patitur aliquo modo. Cum vero repreſentat̄ qđ moleſtat patitur alio modo: ⁊ an vegetabilis ⁊ nutribilis: ⁊ generans ſint aliqua iſtarū virium. Aut ſi nō ſunt. an ipſe ſint aliqua vna vis: que in re nondū perfecta forma moueat nutrimentum ad extremitates eius ſm aliquā affectionem: ⁊ aliquā figuram: ⁊ in ea perfecta moueat eodem motu: ſed quia figura iam perfecta eſt. ideo non accidit aliqua alia figura: cum augmentum iam peruenit ad hoc: vt vis illa non poſſit plus nutrimenti inferre: niſi quantū reſoluitur ex eo: ⁊ ob hoc ſtet. Remaneat autem ibi de nutrimento ſuperfluitas: que ſit apta generationi: ⁊ vis diffundat illam per membra generantis: ſicut nutrimentum diffunditur per inſtrumenta eius: ad nutriendum ea. deinde remaneat tantum nutrimenti. Supra id qđ opus eſt membris generati: ſuperfluitas que ſit apta ad id qđ vis ipſa conuertat illam. Sicut facit de multis ſuperfluitatibus membrorum. deinde ipſa vis ceſſet in fine vite ab inferendo aliquid pro reſtitutione eius qđ ſoluit̄ qđ ſit eq̄le ei qđ ſoluitur: ⁊ accidat ſinthesis. Et ſicut appellamus vim vegetandi: cur non ſimiliter appellamus vim per ſinthesim deficiendi. Et quia diuerſitas actionum non iudicat diuerſitatē viriū: vna enim ⁊ eadem vis operatur contraria: ⁊ vna vis mouet voluptatibus diuerſis. Immo vna vis facit in diuerſis materijs diuerſas actiones. harum omnium dubitationū ſolutio: oportet vt in promptu ſit apud nos: quouſqꝫ poſſumus affirmare vires anime: ⁊ vt affirmemus hūc eſſe numerum earum: ⁊ ꝙ alie eorū ſunt diuerſe ab alijs: quia ita conſtat numerū eſſe apud nos. ¶ Dicemus igi- C
tur primū: ꝙ vis ex hoc ꝙ ē vis eſſentialiter: ⁊ primo eſt vis ad aliud: ⁊ poſſibile eſt eam eſſe principium alterius rei ab illo: qr ex hoc qđ eſt vis ad aliud principium eſt illius. Si autem fuerit principium alterius ab illo nō eſt ex hoc ꝙ eſt principiū eſſentialiter illius primi. ergo vires ex hoc ꝙ ſunt vires non ſunt niſi principia actionū deſignatarum principaliter: poſſibile eſt tamen vt vna vis ſit principium multarum actionum: ſecundario que ſint eius quaſi rami: ⁊ non ſit principiū earum principaliter. Sicut viſus qui non eſt niſi prima vis apprehendēdi qualitatem que eſt color albus aut niger per quā corpus eſt huiuſmodi: vt cum interpoſitum fuerit inter corpus receptibile luminis ⁊ illuminans: illuminās non faciet in eo lumen. Uis etiam imaginatiua imprimit ſibi formas rerum materialium ſm ꝙ ſunt materiales: ſed nudas a materia: aliquo modo abſtractionis non perfecte: ſicut dicemus poſtea: quas contingit eſſe: aut colorē: aut ſaporem. aut ſonum: aut magnitudinem: aut cetera huiuſmodi. Uis autem: intellectiua eſt illa que apprehēdit ⁊ tenet in ſe formas rerum ſm ꝙ ſunt ſeperate a materia: ⁊ ab omnibus appendicijs eius quas accidit eē aut figura: aut numerus. ¶ Poſſibile eſt aūt vt vis ſit apta

B Ariſ. ſcđo de aia. t. 64.

Uis imaginatiua.

Uis intellectiua.

ad vnam actionem tantum deſignatam. Sed ſit ei ne
ceſſe aliquid aliud ſibi adiungi ad hoc: vt habeat in effe/
ctu qđ prius habebat in potentia. Si autem non habue/
rit illud aliud non operabitur. ħ ergo vis aliquādo erit
principium actionis in effectu: aliquando non principiū
eius in effectu. Sicut vis motiua: quā cum vehementer
optauerit vis deſideratiua ꝓpter aliquid virtutis imagi
natiue aut intellectiue qđ eaʒ impellit ad ħ mouebit ſine
dubio aliter non. Ex vna vi autē mouente vnū inſtrumē
tum non prouenit niſi vnus motus. Multi eteniʒ mot⁹
fiunt ꝓpter inſtrumenta motuum multa que ſunt in no/
bis vt muſculi. Et in vnoquoqꝫ muſculo eſt vis mouēs
ſingularis: que non mouet niſi vno motu ſingulari: ali/
quando etiam vnius virtutis diuerſe ſunt actiones ſm
D diuerſa receptacula: ⁊ ħ manifeſtum eſt. ¶ Dicemus g̊
nunc ꝙ prime diuiſiones actionuʒ anime ſunt tres actio
nes. ſcilicet in quibus cōueniunt vegetabilia: ⁊ animalia
ſicut ſunt nutrire: ⁊ generare: ⁊ actiones in quibus cōue/
niunt animalia omnia: aut plura ex eis: in quibus nō cō/
municant vegetabilia: ſicut ſentire ⁊ imaginari: ⁊ moue
re voluntarie: ⁊ actiones que proprie ſunt hominū: ſicut
percipere itelligibilia: ⁊ adinuenire artes; ⁊ meditari de
creaturis: ⁊ diſcernere iter pulchruʒ ⁊ fedum. Si autem
vires animales eſſent vna. actiones vegetabiles proue/
nirent ex ea vi: ex qua proueniunt vitales ſenſibiles p̄n/
cipaliter: ⁊ eſſet poſſibilis priuatio corporum vegetabi/
lium vt epar ⁊ ſtomacus. ¶ In membris etiam anima/
lium que nutriuntur ⁊ non ſentiunt qđ eſt duruʒ: vel eſt
molle. priuatio enim ſentiendi: aut eſt cauſa priuationis
virtutis: aut cauſa materie que non patitur ex calore vel
frigore: nec afficitur eis. Et quia non afficitur eis non de/
bet nutriri: quia non afficitur ſaporibus validis aut olfa
tibus fortiſſimis: afficitur autem illis. ergo non habet ħ
ex materia non recipiente: ſed ex priuatione virtutis ſen
ſificantis. Inuenimus auteʒ in illis vim nutriendi. ergo
he due vires diuerſe ſunt. ¶ Item motio anime que mo
uet aut erit ad modum mutationis abſolute: ſed omne
corpus eſt recipiens motuʒ abſolute. Aut erit motus ad
modum contrahendi ⁊ extendendi. Sed in corporibus
noſtris ſunt membra que magis recipient hoc q̃ mu/
ſculi in quibus eſt vita ⁊ nutrimentum. Sed non poſſu/
mus ea mouere. ergo cauſa huius non eſt ex ipſis: ſed ex
priuatione virtutis. Similiter in aliquibus neruis vis
ieſt ſentiendi tantuʒ abſqꝫ motu. In alijs vero vis eſt mo
uendi nec eſt inter eos tanta diſtantia: quia aliquando
inuenitur qđ id cui ineſt ſentire eſt ſimile ei: cui ineſt mo
uere: ⁊ habet plus minuſue qualitatis q̃ illud. nec tamē
ineſt ei motus: aliquando inuenitur qđ eſt ſic: nec tamē
ineſt ei vis ſentiendi ſic etiam potes ſcire ꝙ oculus non
eſt minus q̃ lingua. in potendo pati ex ſaporibus adhibi
tis: ⁊ oculus non ſentit ſaporeʒ ex hoc ꝙ eſt qualitas. nō
dico autem ex hoc qđ eſt guſtatum: ſed nec etiam ſonuʒ;
ſed conſtat: quia vis humana ex ſeipſa non poteſt iprimi
in materia. ⁊ conſtat ꝙ omnes actiones attribute anima
li neceſſe eſt vt habeat inſtrumenta: ergo ſenſus ⁊ imagi
nationes ſunt ex alia vi materiali: que nō eſt vis mouēs:
quāuis vires mouentis etiam pendeant ex viribus ima
ginandi ⁊ ſentiendi aliquo modo. ſicut poſtea declarabi
mus: cum autem intellexeris ħ ⁊ principia que poſuim⁹:
facile erit ſcire differentiam que eſt inter vires quas in/
tendimus numerare: ⁊ ordinare: ⁊ ſcies ꝙ omnis. vis ha
bet actionem primam: in qua non conuenit cum alia vi.
que hʒ actionem primā diuerſam ab eius actione p̄ma.

¶ Capitulum. V. De numerando vires anime ad mo/
dum ponendi eas.

NUmerabimus nūc vires ani
me quaſi po/ A
nendo. deinde procedemus ad declarandu
vnamquāqꝫ illarū. Dicemus igitur ꝙ vires
animales. primo diuiduntur in tres partes.
Una eſt vegetabilis que eſt p̄ma perfectio — Anima vegetabilis.
corporis naturalis inſtrumentalis ex hoc qđ generatur
⁊ augmentatur ⁊ nutritur. Nutrimentum autem eſt cor
pus qđ ſolet aſſimiliari nature corporis cuius dicitur eē
nutrimentum: ⁊ reſturat ei quantū reſolutum eſt de illo:
aut plus: aut minus. ¶ Secunda eſt anima ſenſibilis q̄ — Aia ſenſibilis.
eſt perfectio prima corporis naturalis iſtrumentaliſ. ſm
ꝙ apprehendit particularia: ⁊ mouet̄ voluntate. ¶ Ter — Anima humana.
tia eſt anima humana que eſt perfectio prima corporis — Ari. ſcđo đ aia. t. 6.
naturalis inſtrumentalis: ſm ħ ꝙ attribuitur ei agere
actiones electione deliberationis: ⁊ adinuenire meditan
do: ⁊ ſm hoc ꝙ apprehendit vniuerſalia. niſi autem eſſet
ꝑꝑ vſum: melius eſſet non accipere perfectionē p̄mā ne/
ceſſariam tantū in deſcriptione ſecūda. cum volum⁹ de/
ſcribere animā: non vim animalē quā habet anima ſm
illam actionem. perfectio etenim accipitur in diffinitio/
ne anime. non autem in diffinitione virtutis anime. Tu
autem poſtea ſcies differentiā inter animaʒ ſenſibilem.
⁊ vim mouendi. ⁊ apprehendendi. ⁊ inter animaʒ ratio/
nalem: ⁊ inter vim eorum que predicta ſunt de cognitio/
ne: ⁊ alijs cū aūt volueris altius ſcrutari vtiqꝫ melius eſt
vt vegetabilis accipiatur genus ſenſibilis: ⁊ ſenſibilis ge
nus humane: ⁊ ꝙ eſt cōmunius accipiat̄ in diffōne min⁹
cōis. ſilr ſi inſpexeris aias ſm vires que ſunt eis ꝓprie in
earū ſenſibilitate: ⁊ earū humanitate: fortaſſis cōſeque/ B
ris qđ diximus. Anima aūt vegetabilis habʒ tres vires. Prima
vnā nutritiuā. que eſt vis cōuertens corpus a corporeita
te in qua erat in ſimilitudine corpis in quo eſt: ⁊ vnit ei
pro reſtitutione eius qđ ſolutū eſt ex illo. Aliam augmē/ Secunda
tatiuā que eſt vis augēs corpus in quo eſt ex corpore: ꝙ
ipſa aſſimilat illi augmēto ꝓportionali in omnibus ſuis
dimenſionibus: que ſunt lōgitudo. latitudo. ⁊ ſpiſſitudo.
vt perducat rem ad ꝑfectionē. Tertiā generatiuaʒ q̄ eſt Tertia
vis accipiens de corpore in quo eſt partem illi ſimileʒ in
potētia: ⁊ operat̄ in ea per attractionē aliorū corporū: q̄
illi aſſimilat generari: ⁊ cōmiſceri: ⁊ ꝯuertit eā in ſimilitu
dinē ipſius in effectu. Anima aūt ſenſibilis: vł vitalis ſʒ
modū primū. hʒ duas vires: motiuā. ſ. ⁊ apprehendentē.
Sed motiua eſt duobus modis: qđ aūt eſt mouēs. iđ ꝙ
imperat motui. aut eſt mouens: ideo qꝛ eſt efficiēs motū.
Motiua autem ſm ꝙ eſt imperans motui eſt vis appe
titiua ⁊ deſideratiua; que vis cum imaginetur imagina/
tione: de qua poſtea dicem⁹: forma que appetitur aut re/
ſpuitur imperat alij virtuti mouenti vt moueat que ha/
bet duas partes vna que dicitur vis cōcupiſcibilis: que
eſt vis imperans moueri; vt appropinquatur ad ea que
putantur neceſſaria: aut vtilia appetitui delectamenti:
aliam que vocatur iraſcibilis: que eſt vis imperans mo/
ueri ad repellēdū id qđ putatur nociuum. aut corrūpens
appetitum vincendi. Sed vis motiua ſm ꝙ eſt efficiēs.
eſt vis infuſa neruis ⁊ muſculis: contrahēs chordas: ⁊ li
gamenta coniuncta membris verſus principium aut re
laxans ⁊ extendens in longum: ⁊ cōuertens chordas: ⁊ li
gamenta. econuerſo. contra principiū. Sed vis apprehē
dens duplex eſt. alia enim eſt vis que apprehendit a fo/
ris: alia que apprehendit ab intus. apprehendens a fo/
ris: aut ſunt qnqꝫ ſenſus: aut octo. Ex qbus eſt viſus que
eſt vis ordinata in neruo obtico ad apprehēdēdū formā
eius qđ format̄ in humorē criſtalinuʒ ex ſilitudinibus
corporum habentium colorē q̄ eueniunt ꝑ corpa radio/

ſa in effectu ad ſuperficies corporum terſorum. Ex illis

Auditus

etiam auditus que eſt vis ordinata in neruo expanſo in ſuperficie nerui obtici ad apprehendenduꝫ formā eius qđ ſibi aduenit: ⁊ commotione aeris qui conſtringit̄ inter percutiens ⁊ percuſſuꝫ. reſiſtens ei conſtrictiōe exacta ex qua prouenit ſonus. ⁊ prouenit eius cōmotio ad aerem collectum quietum qui eſt in concauitate nerui obtici mouens illum ad inſtar ſui motus: ⁊ cōmotiones illius motus tangunt neruum.

Olfatus

⁋ Et ex illis eſt olphatus qui eſt vis ordinata in duabus carunculis anterioris partis cerebri ſimilibus mamillaruꝫ capitibus: ad apphendenduꝫ id qđ offert ei aer attractus de odore qui eſt in vapore permixto cum aere. aut de odore impreſſo in illo. ex permutatione que fit ex corpore odorifero.

Guſtus

⁋ Et ex illis eſt guſtus qui eſt vis ordinata in neruo expanſo ſuper corpus lingue ad comprehendendum ſapores ſolutos ex corporibus contingentibus ipſum cum permiſcentur humori vnctuoſo lingue permixtione permutāti.

Tactus

⁋ Et ex illis eſt tactus qui eſt vis ordinata in neruis cutis totius corporis. ⁊ eius carnibus ad apprehendendum id qđ tangit illuꝫ: ⁊ afficit contrarietate permutāte complexionem. ⁊ affectionem corporis.

C

⁋ Videt̄ autē aliquibus hec vis non eſſe ſpecies ſpecialiſſima. Sed genus quattuor viriū m. aut etiam plurium diffuſarum ſimul in toto corpore: quarum vna diſcernit contrarietatē que eſt inter calidum ⁊ frigidum. Alia diſcernit contrarietatem que eſt inter humiduꝫ ⁊ ſiccuꝫ. tertia eſt diſcernens contrarietatem que eſt inter durum ⁊ molle. quarta vero eſt diſcernens contrarietatem que eſt inter aſperum ⁊ lene. ⁋ Sed quia collectio illarum eſt in vno iſtrumento ſcilicet cute. ideo putant̄ eſſe vna in eſſentia. ⁋ Sed virium apprehendentiuꝫ ab intus quedaꝫ apprehendunt formas ſenſibiles. quedam vero apprehendunt intentiones ſenſibilium: apprehendentium autem quedam ſunt que apprehendunt ⁊ operantur ſimul: q̄dam vero apprehendunt ⁊ non operantur. quedam apprehendunt principaliter. ⁊ quedaꝫ ſecundario. ⁋ Differentia autem inter apprehendere formas. ⁊ apprehendere intentionem. hec eſt ꝙ forma eſt illa quā apprehēdit ſenſus interior. ⁊ ſenſus exterior ſimul. Sed ſenſus exterior primo apprehendit eam. ⁊ poſtea reddit eaꝫ ſenſui interiori. Sicut cum ouis apprehendit formaꝫ lupi .ſ. figuram eius. ⁊ affectioneꝫ ⁊ coloreꝫ. Sed ſenſus exterior ouis primo apprehendit eam: ⁊ deinde ſenſus interior: intentio auteꝫ eſt id qđ apprehendit anima de ſenſibili. quamuis non prius apprehendit illud ſenſus exterior. ſicut ouis apprehendit intentionē quā habet de lupo: que .ſ. eſt quare debeat eum timere ⁊ fugere. quāuis hoc ſenſus non apprehendit vllo modo. Id auteꝫ qđ de lupo apprehendit ſenſus exterior primo. ⁊ poſtea interior. vocatur hic proprie nomine forme. Quod autem apprehendit vires occulte abſqꝫ ſenſu vocatur in hoc loco proprie nomine intentionis. ⁋ Differentia autē que eſt inter apprehendere operando. ⁊ apprehendere non operando hec eſt ꝙ de actionibus alicuius virium interiorum eſt componere aliquas formarum. ⁊ intentionum apprehenſarum cuꝫ alijs. ⁊ ſeparare ab aliquibus. habet ergo apprehendere ⁊ operari etiam in eo qđ apprehendit. Sed apprehendere non operando hoc eſt: cum forma aut intentio deſcribitur in vi tantuꝫ. ita vt non poſſit agere in eum aliquid vllo modo. ⁋ Differentia autem inter apprehendere principaliter. ⁊ apprehendere ſecūdario hec eſt. ꝙ apprehendere principaliter eſt cuꝫ forma acquiritur aliquo modo acquiſitiōis qđ accidit rei ꝑ ſe: apprehendere ſecundario eſt acquiſitio rei ex alio qđ eam induxerit.

D

Fantaſia

⁋ Virium autem apprehendentiuꝫ occultarum vitalium. prima eſt fantaſia: que eſt ſenſus cōmunis: que eſt vis ordinata in prima concauitate cerebri recipiens per ſeipſam formas omnes que imprimūtur quinqꝫ ſenſibus ⁊ reddunt̄ ei.

Imaginatio

⁋ Poſt hāc eſt imaginatio. vel que eſt etiam formans: que eſt vis ordinata in extremo anterioris concauitatis cerebri retinens qđ recipit ſenſus cōmunis a quinqꝫ ſenſibus ⁊ remanet in ea poſt remotionem illorum ſenſibilium. ⁋ Debes aūt ſcire ꝙ recipere eſt ex vna vi. que eſt alia ab ea ex qua eſt retinere. ⁊ hoc conſidera in aqua que habet potentiā recipiendi inſculptiones ⁊ depictiones ⁊ omnino figurā: ⁊ non habet potentiam retinendi. quamuis poſtea etiaꝫ addemus certitudinem huius. ⁋ Cum auteꝫ volueris ſcire differentiam iter opus ſenſus exterioris. ⁊ opus ſenſus cōmunis. ⁊ opus formantis. attende diſpoſitionem vnius gutte cadentis de pluuia. ⁊ videbis rectam lineā. ⁊ attende diſpoſitionem huius recti: cuius ſūmitas moueatur in circuitu. ⁊ videbitur circulus impoſſibile autē eſt vt apprehendas rem aut lineam. aut circulum niſi illam ſepe inſpexeris. Sed impoſſibile eſt vt ſenſus exterior videat eam bis. ſed videt eam vbi eſt: cum autē deſcribitur in ſenſu communi. ⁊ remouetur anteqꝫ deleat̄ forma ſenſus communis apprehendit eam ſenſus exterior illic vbi eſt: quia apprehendit eaꝫ ſenſus communis quaſi eſſet illic vbi fuit. ⁊ quaſi eſſet illic vbi eſt. ⁊ videt diſtenſionem circularem aut rectam. hoc autem impoſſibile eſt comparari ſenſui exteriori vllo modo. ſed formans apprehendit illa duo. ⁊ formiat ea. quamuis ſit deſtructa res que iam abyt. Poſt hanc eſt vis que vocat̄ imaginatiua comparatione anime vitalis. ⁊ cogitatiua cōparatione anime humane. que eſt vis ordinata in media concauitate cerebri vbi eſt neruus. ⁊ ſolet componere aliquid de eo qđ eſt in imaginatione cum alio ⁊ deinde aliquid ab alio ſm ꝙ vult.

Extimatiua

E

⁋ Deinde eſt vis extimatiua. que eſt vis ordinata in ſummo medie concauitatis cerebri. apprehendens intentiones nō ſenſatas: que ſunt in ſingulis ſenſibilibus. ſicut vis que eſt in oue diiudicās ꝙ ab hoc lupo eſt fugienduꝫ. ⁊ ꝙ huius agni eſt miſerēdū. videtur etiam hec vis operari in imaginatis compoſitionem ⁊ diuiſionem. ⁋ Deinde eſt vis memorialis. ⁊ reminiſcibilis que eſt vis ordinata in poſteriore concauitate cerebri. retinens qđ apprehendit vis extimatiōis de intētionibus non ſenſatis ſingulorum ſenſibiliū. ⁋ Cōparatio autem virtutis memorialis ad virtuteꝫ extimationis talis eſt qualis comparatio virtutis que vocatur imaginatio ad ſenſum communem. Et comparatio huius virtutis ad intētiones eſt qualis cōparatio illius virtutis ad formas ſenſibiles. he ſunt vires anime vitalis vel ſenſibilis.

Aīe rōnalis vires

⁋ Sed anime rationalis humane vires diuiduntur in virtute ſciendi ⁊ virtute agendi: ⁊ vnaqueqꝫ iſtarum virium vocatur intellectus equiuoce aut propter ſimilitudinem.

Vis actiua

⁋ Vis autem actiua eſt que eſt principium mouens corpus hominis ad actiones ſingulas que ſunt proprie cogitationis ſecundum ꝙ intentionibus conuenit ad placitum que appropriantur ei. Et habet reſpectum in comparatione virtutis vitalis appetitiue. ⁊ reſpectum in comparatiōe virtutis imaginabilis. ⁊ extimabilis ⁊ reſpectum in comparatione ipſius ad ſe. ⁋ Reſpectus autem eius ſecundum comparationem ad virtutem vitalem appetitiuaꝫ eſt mo

dus:propter queꝫ accidunt in ea affectiones que appropriantur homini. quibus afficitur cito ſiue ſit actio. ſiue paſſio: ſicut confuſio ⁊ erubeſcentia ⁊ riſus. aut huiuſmodi: reſpectus autem eius ſm̄ comparationem virtutis vitalis extimabilis aut imaginabilis. eſt modus ad quem tendit cum contendit adinuenire mãdata rerum generatarum ⁊ corruptarum ⁊ aduenire artes humanas. reſpectus autem quem habet comparatione ſui ad ſe. eſt modus qui generat in ea actionem ⁊ intellectũ contemplantem. ⁊ he ſunt intentiones que pendent ex actionibus ⁊ diuulgantur famoſe. ſicut hoc ꝙ mẽtiri turpe eſt. ⁊ iniuriari turpe eſt nõ quaſi probata: ⁊ quicquid ſimile eſt huic de proportionibus quarum differẽtia a ꝑ ſe notis primis. ſ. intelligibilibus diffinita eſt in libris logicis. quamuis comprobate fuerint: fient etiam per ſe note. ſicut iam didiciſti in eiſdem libris. ❡ Opꝫ autem vt hec virtus imperet ceteris virtutibus corporis. ſicut oportet pro iudicio alterius virtutis quã poſtea nominabimus. ita vt hec non patiatur ab illis vllo modo. ſꝫ ipſe patiãtur ab ea: ⁊ ſunt omnino ſubſtrate ſub ea. ne forte contingant in ea affectiones poſt ſe trahentes eaꝫ ꝓuenientes ex rebus naturalibus que vocantur peruerſi mores: quia oportet vt ipſa non ſit paſſibilis vllo modo. nec trahibilis. ſed imperãs. ⁊ tũc habet mores optimos. poſſibile eſt autem vt mores comparent̃ virtutibus corporalibus. ſed cum illa fuerit dominãs habebit affectionem efficientem: ⁊ ex intellectu habebit affectionem patientem: nominemus auteꝫ omnem affectionem moreꝫ. erit ergo vnũ ꝓpter qȯ contingunt mores in h̃. ⁊ in alio contingunt mores. propter hoc alium. ſi autem ipſa fuerit iuncta habebit affectionem paſſibilem. ⁊ ſimiliter affectionem actiuam non extraneam: que etiam erũt due actiones ⁊ duo mores. ⁊ mos quidem erit vnus. ſed habebit duas comparationes. mores autem qui in nobis ſunt nõ comparãtur huic virtuti. niſi quia anima humana: ſicut poſtea ſcies eſt vna ſubſtãtia: hñs cõparationẽ ad duo. quorum vnum eſt ſupra eam. ⁊ altera infra eaꝫ. ſed ſm̄ vnũquodq̨ iſtoruꝫ habet vim per quã ordinat̃

Uirt⁹ actiua.

habitus qui eſt inter ipſam ⁊ illud: hec auteꝫ virtus actiua eſt illa virtus quam habet anima propter debitum qȯ debet ei qȯ eſt infra eam. ſ. corpus ad regendum aliquid.

Uirtus cõtẽplatiua.

ſed virtus cõtemplatiua eſt illa virtus qua habet anima ꝓpter debitum qȯ debet ei. qȯ eſt ſupra ipſaꝫ. vt patiatur ab eo ⁊ perficiat per illud ⁊ recipiat ex illo tãq̄ꝫ anima noſtra habeat duas facies. faciem. ſ. deorſum ad corpus: quã oportet nullatenus recipere aliquã affectionem generis debiti nature corporis. Et aliam facie ſurſuꝫ verſus pꝛicipia altiſſima quã oportet ſemper recipere aliquid ab eo: qȯ eſt illic ⁊ affici ab illo. ex eo autẽ qȯ eſt infra eam generantur mores. ſed ex eo qȯ eſt ſupra eam generantur ſapientie. ⁊ h̃ eſt virtus actiua. ❡ Sed virtus contemplatiua eſt virtus que ſolet informari a forma vniuerſali nuda a materia. ſi autem fuerit nuda in ſe: apprehendere ſuam formã in ſe facilius ẽrit. ſi aũt non fuerit nuda. fiet tamẽ nuda. quia ipſa denudabit eã. ita vt de omnibus affectionibus eius. cuꝫ materia nihil remaneat in ea. ſed qualr̄ hoc fiat poſtea declarabimus. hec aũt v̄tus cõtẽplatiua hꝫ ad has formas cõparationẽ diuerſaꝫ. qꝛ id qȯ ſolet aliq̄d recipe aliq̄n eſt receptibile ei⁹ in potẽtia: aliq̄n eſt receptibile ei⁹ in effectu.

Potẽtia dr̄ trib⁹ modis. F

Potẽtia autẽ tribus modis dicitur ſm̄ prius ⁊ poſterius. dicitur eniꝫ potentia. aptitudo abſoluta. a qua non exiuit aliquid ad hoc in effectu. nec etiam habetur aliquid pro-

Capitulũ .II.

pter qȯ exeat: ſicut potentia infantis ad ſcribendum. dicitur etiam potentia hec aptitudo quãdiu non habet res niſi id propter qȯ ſit poſſibile eam peruenire ad effectũ ſine medio ſicut potentia infantis ad ſcribendum cum fuerit adultus. ⁊ cum cognouerit encauſtrum. ⁊ calamũ ⁊ ſimplicia elementa. ⁊ dicitur potentia aptitudo cuꝫ ꝑfecta fuerint inſtrumenta. ⁊ ex inſtrumentis acciderit ꝑfectio aptitudinis vt fiat potens faciendi quando libuerit ita vt non ſit ei neceſſe adiſcere. ſed ſufficiat ei vt tantum appetat. ſicut eſt potentia. ſcriptoris perfecti in arte ſua cum non ſcripſit. potentia autem prima vocatur abſoluta materialis. ſecunda autem vocatur potentia facilis vel poſſibilis potentia vero tertia eſt perfectio. perfectionis autem contemplatiue comparatio ad formas nudas quas prenominauimus. aliquando eſt ſicut comparatio eius qȯ eſt in potentia. abſoluta. ⁊ hoc eſt cũ hec potentia. anime nondum recepit aliquid de eo qȯ eſt ꝑfectio. quantum ad eam ⁊ tunc vocatur intellectus materialis ad ſimilitudinem aptitudinis materie p̄me: que ex ſe non habet aliquam formarum. ſed eſt ſubiectum omnium formarum. aliquando eſt comparatio eius qȯ eſt in potentia potentiali: hoc eſt cum impotentia materiali habentur de intelligibilibus prima per ſe nota. ex quibus ⁊ cum quibus acceditur ad intelligibilia ſecunda. ſed prima intelligibilia ſunt propoſitiones quas contingit credere non aliunde. nec quia auditor percipit vllo modo eſſe poſſibile eas aliquando non credere. ſicut ſentimus hoc: qȯ totum maius eſt ſua parte. ⁊ ꝙ eidem equalia. inter ſe ſunt equalia. ⁊ interim dum non acquiritur ei adhuc intentio eius qȯ eſt in effectu niſi hoc modo: tunc vocatur intellectus in habitu. ⁊ poteſt hic intellectus vocari intellectus in effectu. comparatiõe primi: potentia etenim prima non poteſt intelligere aliquid in effectu. ſed hec poteſt intelligere aliquid cum inquiſierit. aliquando eſt ſicut comparatio eius qȯ eſt in potentia perfecta. hoc eſt cum inceperint in ea conſiſtere forme intelligibiles adepte poſt per ſe nota. ſiue intelligibilia prima. ſed non conſiderat illa nec conuertitur ad illã in effectu. niſi veluti ſint repoſite apud eum vt cum voluerit conſideret illas formas ⁊ intelligat eas. ⁊ intelligat eas ſe intelligere: ⁊ vocatur hic ĩtellectus in habitu. eſt enim hic intellectus qui intelligit quotiens vult intelligere ſine labore acquirendi quamuis hic etiaꝫ poſſit vocari intellectus in potentia. comparatione eius ꝗ ſequitur poſt ipſum. aliquando autem eius comparatio eſt ſicut comparatio eius qȯ eſt in effectu abſoluto. hoc eſt cum forma intellecta nunc in preſenti eſt in eo. ⁊ ipſe conſiderat eam in effectu. ⁊ intelligit in effectu. ⁊ intelligit ſe intelligere in effectu. ⁊ ꝙ tunc habet eſſe in eo. eſt intellectus accommodatus ab alio qui vocatur intellectus accommodatus per hoc qȯ declarabitur nobis: qꝛ intellectus in potentia non erit ad effectum niſi per intellectum qui ſemper eſt in actu. ⁊ quia cum coniunctus fuerit intellectus qui eſt in potentia cum illo intellectu. qui eſt in actu: aliquo modo coniunctionis imprimetur in eo. ſm̄ aliquem modum formandi. ille qui eſt accommodatus ab extrinſecis: hi ſunt ordines virtutum. qui nominantur intellectus. ⁊ contemplatiui. ⁊ in intellectu accõmodato finitur genus ſenſibile ⁊ humana ſpẽs eius ⁊ illic virtus humana ꝯfirmatur primis principijs oĩs eius qȯ eſt. ❡ Conſidera ergo nunc ⁊ inſpice diſpoſitiones iſtaꝝ virtutuꝫ. qualiter alie imperant alijs. ⁊ qualiter alie famulant̃ alijs: ⁊ inuenies intellectuꝫ accõmoda

Intelligibilia p̄ma ⁊ ſcđa. Hec eadẽ alfarabi⁹: tractatu de intellectu.

G Uirtutuꝫ gradua tio.

tuꝫ preeſſe. ⁊ omnia alia ſubeſſe illi: qui eſt vltimus finis. deinde intellectui in habitu deſeruit intellectus in effectu: ⁊ intellectus materialis cuꝫ aptitudine que eſt in eo deſeruit intellectui in effectu deinde intellectus efficiẽs deſeruit his oĩbus. ¶ Obligatio eniꝫ aie cuꝫ corpore ſicut poſtea adhuc declarabit. eſt propter hoc vt pficiat̃ intellectus contemplatiuus ⁊ ſanctificet̃. ⁊ mũdet̃: intellectus aũt efficiẽs eſt rector illius colligatiõis anime cũ corpore: intellectui aũt efficiẽti deſeruit extimatio: extimationi aũt deſeruiũt due virtutes. virtus poſterior ea: ⁊ virtus prior ea. virtus aũt poſterior eſt virtus. que retinet qđ reddit extimatio memoriali. virtus aũt prior eſt ſup omnes virtutes vitales. deinde virtuti imaginatiue deſeruiunt due virtutes diuerſaꝝ actionũ: virtus autem appetitiua deſeruit ei cũ obediẽtia: q2 extimatiua iperat ei moueri aliquo modo ꝑceptionis. virtus aũt imaginatiua ſeruit extimatiue: ꝑ hoc ꝙ oſtẽdit ei formas retẽtas in ea: q̃ ſunt apte ad recipiẽduꝫ compoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ. deĩde hec dñantur alijs. virtuti aũt imaginatiue ſeruit fantaſia: fantaſie vero ſeruiũt qnq3 ſenſus: virtuti aũt appetitiue ſeruiũt cõcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. ſ3 concupiſcibili ⁊ iraſcibili ſeruit virtus mouens q̃ eſt in lacertis. ⁊ hic terminãtur virtutes vitales vel ſenſibiles. ¶ Deinde virtutibus vitalibus vel ſenſibilibus ſeruiunt vegetabiles: quaꝝ ꝑma ⁊ caput eſt generatiua. deĩde augumentatiua ſeruit generatiue: poſt nutritiua ſeruit augumẽtatiue: deĩde quattuor v̾tutes naturales ſeruiũt iſtis: ſ3 digeſtiue que eſt vna eaꝝ que ſeruiũt: retẽtiua ex vna parte. ⁊ attractiua ex alia pte. expulſiua vero ſeruit vnicuiq3 iſtaꝝ. deinde quattuor qualitates ſeruiũt his omnibus. ſed calori ſeruit frigiditas. ꝑparat eni ei materiã: vt ſeruet eius eſſentiã. frigiditas aũt nõ h3 ordinẽ in virtutibus: que ꝯueniunt appetitibus naturalibus niſi q̃ſi ſeruitiuꝫ vtilis obſequẽtis: ⁊ his duabus ſeruiũt ſiccitas ⁊ humiditas. ⁊ hic eſt finis graduũ virtutum.

¶ Expleta eſt pars prima ſexti de naturalibus. ¶ Incipit pars ſcđa eius capitulũ primũ de certificando virtutes que ſunt proprie anime vegetabilis.

A Incipiemus nũc ſignificare ſigillatim virtutes quas diximus ⁊ demõſtrabimus eas ex ſuis actionibus. ⁊ ꝑmo ex actionibus virtutũ vegetabiliũ. ſed primo oĩum diſpoſitionẽ virtutis nutritiue. dicemus igit̃ ꝙ ex ꝑmiſſis cognouiſti cõparationẽ nutrimẽti ad nutritũ ⁊ diffinitionẽ vniuſcuiuſq3 illoꝝ ⁊ ꝓprietatem. dicemus nũc ꝙ nutrimẽtũ nõ ſemper permutatur in naturaꝫ nutriti ſubito. ſ3 primo permutatur aliquãtuluꝫ a ſua qualitate. ⁊ aptatur ꝑmutationi in ſubſtãtia nutriẽdi. in quo operat̃ vna ex virtutibus ſeruiẽtibus virtuti nutritiue: que eſt digeſtiua: ⁊ hec eſt que diſſoluit nutrimẽtũ in animalibus. ⁊ preparat illud ad hoc vt diffundat̃ equaliter Deinde virtus nutritiua deducit illud in aĩal ꝑmo ſanguineũ ꝑmutãdo in ſanguinẽ. ⁊ humores ex quibus eſt ꝯſtitutio corporis. ſicut iam oſtẽdimus al's. ſ3 omne mẽbrum habet virtutẽ ꝓpriã nutritiuam. que eſt in eo que ꝑmutat nutrimẽtũ. in ſimilitudinẽ eius ꝓpriã ⁊ vnit ei. ergo virtus nutritiua reſtaurat qđ ſolutũ eſt: ⁊ aſſimilat ⁊ vnit. nutrimẽtũ aũt quãuis plures eius vtilitates ſint ex hoc ꝙ fit reſtitutio eius qđ ſolutũ eſt. nõ tñ ad hoc ſolũ eſt neceſſariũ. ſ3 quia natura primo eget eo ad augumẽtanduꝫ: que poſtea nõ eget eo niſi ad ponendũ illud tñ loco eius ꝙ diſſolutum eſt. ergo virtus nutritiua ex

Digeſtiua.

Nutritiua

viribus aie vegetabilis opatur omni tẽpore vite ſingularis que dũ ꝑmanſerit exercens ſuas actiones. vegetabile ⁊ animale erunt viua: cũ aũt deſtructa fuerit vegetabile ⁊ aĩal non erunt viua. non aũt eſt talis diſpoſitio aliaꝝ virium vegetabilium: augumẽtatiua eteniꝫ opat̃ primo cũ generat̃ aĩal. actionẽ que nõ eſt tm̃ nutritiue: finis enim nutritiue eſt id qđ diffinimus. ſed hec virtus diſtribuit nutrimentũ diuerſo modo: q̃ virtus nutritiua. qđ eni debet virtus nutritiua ex ſe hoc eſt. vt det vnicuiq3 mẽbro de nutrimẽto ſꝫm eius magnitudinẽ. ⁊ paritatẽ ⁊ de nutrimẽto vnit ei ſcđm mẽſurã quã h3 equaliter. augmẽtatiua vero tollit ab vna pte corporis nutrimẽtum quo indigebat: ⁊ addit alij pti. ⁊ vnit ei vt illa ps augeatur potẽtius q̃ alia. miniſtrãte ſibi nutritiua in h̾. ſi eniꝫ eſſet dominiũ nutritiue adequaret illas. aut etiaꝫ plus largiretur parti. cui augmẽtatiua ſubtrahit: verbi gratia. q2 nutritiua cũ ſola fuerit ⁊ eius actio fortior. ⁊ qđ reſtituitur fuerit amplius q̃ qđ reſoluitur: ipſa apponit in latitudine mẽbroꝝ ⁊ ſpiſſitudine eorum augumẽtum manifeſtiꝫ in groſſitie: longitudini aũt eius nõ addit augumẽtuꝫ qđ appareat: augumẽtuꝫ auteꝫ addit multo plus longitudini. q̃ latitudini: ſed addere longitudini difficilius eſt q̃ addere latitudini: in augumentatione etenim longitudinis neceſſe eſt nutrimẽtuꝫ diffundi in mẽbris duris. vt oſſibus ⁊ neruis: per oẽs partes eorum in longum. ⁊ ꝓpagãdo. ⁊ elongando inter eoruꝫ extremitates: in augmento aũt latitudinis aliquando ſufficit carnes augeri. ⁊ oſſa etiam nutriri in latitudine. ita vt non ſit neceſſe multuꝫ infundi in eo ⁊ moueri. aliquando autẽ mẽbra aliqua in principio vegetationis erũt parua: ⁊ alia mẽbra in principio vegetatõis magna: poſtea vero in fine vegetationis eius neceſſe vt id qđ eſt maius fiat minus. ⁊ qđ eſt minus fiat maius. Si aũt dominiũ eſſet nutritiue hoc ſemꝑ procederet eadem ꝓportione. nutritiua aũt ſꝫm qđ eſt nutritiua afficit nutrimẽtuꝫ ⁊ vnit corpori equali modo. aut pene equali. ſicut oꝫ fieri in natura eius vt in groſſicie. S3 augmẽtatiua imperat nutritiue vt diſtribuat nutrimẽtuꝫ ⁊ diffundat illud illic vbi debet augumẽtatiua diuerſo mõ ab hoc ꝙ debet nutritiua. nutritiua aũt deſeruit augm̃tatiue. in h̾ ꝙ nutritiua ſine dubio eſt vniens: ⁊ eſt operans ad nutũ virtutis augmẽtatiue. virtus vero augmẽtatiua non appetit niſi augumẽtare rẽ. ¶ S3 generatiua habet duas actiões. quaꝝ vna eſt creare corpus ⁊ figurare ⁊ formare. altera vero eſt attribuere partibus eius in ꝑmutatione ſcđa formas eaꝝ. ſ. virtutes ⁊ dimẽſiões ⁊ numeros. ⁊ figuras. aſperitatẽ ⁊ lenitatẽ ⁊ his adherentia: ſubiecta gubernatõi eius q ſolus oĩa põt: nutritiua v̾o ſeruit huic nutriẽdo: ſ3 augmẽtatiua ſeruit ei augẽdo ſꝫ ꝙ res meretur. hec aũt actio pficit̃ in ꝑncipio gñatiõis rei: deide remanet gubernatio cõmodata augum̃tatiue ⁊ nutritiue: cũ aũt opat̃ augum̃tatiua q̃ſi circa pfectionẽ. tũc gñatiua iteꝝ excitat̃ cũ duabus miniſtris ſuis ad gñandũ ſemẽ ⁊ ſpma in quo qeſcat v̾tus: q̃ eſt eiuſdẽ ſui gñis. oĩno ãt v̾tus nutritiua appetit h̾ vt ꝑ eã ꝯſeruet̃ ſuba cuiuſl3 ſingularis. ⁊ augm̃tatiua appetit. vt ꝑ eã pficiat̃ ſuba ſingularis. ſ3 gñatiua appetit vt ꝑ eã remaneat ſpẽs: q2 appetere ꝑmanere: ẽ res q̃ venit ex deo in oĩ qđ eſt: ⁊ in ſingulari qđ nõ eſt aptũ ad ꝑmanẽdũ. ſ3 eſt aptũ vt ſpẽs eiꝰ remaneat. excitat̃ virtus ad reparãdũ aliqd vice eius. vt ꝑ h̾ ſeruet̃ eius ſpẽs nutritiua. g̃ reſtaurat qđ reſoluitur ꝺ ſingulari. ⁊ gñatiua reſtaurat qđ reſoluitur de ſpẽ. ¶ Fuerunt autem multi: ex quibus aliquis putauit qđ nutritiua eſt ignis: quia ignis nutritur ⁊ augetur. ⁊ errauit duobus modis. vno quia nutritiua nõ nutrit: ſ3 nu

Arl. 3. de aia tex. 59. ⁊. z. t. 46.

Augm̃tatiua Nutritiue finis.

B

Nutritiua ⁊ augmẽtatiua ſunt circa ſingulare ⁊ gñatiua intendit ſpeciem.

trit et auget corpus.ignis vero ꝛ ſi nutriat. non nutrit
vel auget niſi ſe alio:quia ignis non nutritur.ſed fit in eo
aliquid poſt aliud.ꝛ extinguit̄ ꝙ pceſſit.ſi enim nutrire
tur:ꝛ eius nutrimentum fieret ſm nutrimētū corpore/
um non deberet nutrimētum corpori ceſſare ſicut nutri
mētum ignis non ceſſat:quādiu inuenit materiā.ſ; au/
Arl.z° de aia.t. 4. getur ſemper ſine fine. ¶ S; mirabilius eſt ꝙ dixit au
ctor huius ſententie.ſ.ꝙ arbores ideo radicant̄ deorſum:
quia terrenitas mouet eas deorſum ꝛ attenuant̄ in ra/
mis ſuperius.primus autē error ipſius fuit hic.ſ.ꝙ mul
torum vegetabilium grauiores ſunt rami. ꝙ̃ radix. ſe/
cundus autem ꝙ propter hunc motum. cur non ſepa/
rantur partes ꝛ diſcedit graue a leui.ſi hoc autem eſt ex
actione anime attribuamus etiam ſimiliter radicare. ꝛ
ramificare anime:quāuis videt̄ ꝙ in vegetabilibus ſur/
ſum eſt.vbi eſt caput eorum.ſed caput vegetabiliū eſt
Arl.z. de aia.t.38. radix eorum:quia inde oriuntur:deinde primum inſtru
mentū huius virtutis eſt calor naturalis calor enī eſt
aptus ad mouendū materias.poſt hec ſequitur frigidi
tas ad faciendum eas quieſcere in ſuis perfectionibus
creaturarum ꝛ conſumat eas. ¶ Sed qualitatū paſſi/
uarū inſtrumētum primum eſt humiditas. ꝛ h̄ eſt que
recipit figuram.quā ſequitur ſiccitas:que conſeruat fi/
C gurā.ꝛ iuuat ad retētionem forme. ¶ Uirtus autē ve/
getabilis que eſt in animali.non generat niſi corpus ani
male:quia eſt animatiua ex qua pēdet virtus animatio/
nis:que eſt differētia inter ipſam ꝛ eā:cum qua cōuenit
in hoc ꝙ eſt virtus nutriēdi ꝛ augmētandi.ꝛ complexa
tur angulos:ꝛ electa.complexione que eſt congrua ani/
mali. ꝙ autē facit hanc complexionē.eſt.virtus cōmu
nis vegetabili ꝛ animali.ſm ꝙ eſt cōmunis.hoc enim
ſcōm ꝙ eſt cōmunis non debet facere cōplexionē pro/
priā.non enim d; facere complexionē propriam niſi in
ipſis:in ipſis enī preter hoc ꝙ eſt nutritiua eſt etiā ani/
malis ꝛ habet in ſua natura vt ſenſificet:ꝛ moueat cum
habuerit inſtrumētū ꝛ ipſa eſt conſeruans illam coniū/
ctionem ꝛ complexionē ſicut cū relata fuerit ad habē/
tia coniunctionē fit coniungens.non enim eſt de natu/
ra elemētorū ꝛ corporum cōtrariorū coniungi per ſe.
ſed de natura habēt ire in partes diuerſas.que non con/
iungit niſi anima propria.Exēpli gratia.vt in palma eſt
anima palmifica.ꝛ in vua anima vuifica.ꝛ omnino ani/
ma que eſt forma ipſius materie.Anima etenī cum ſit
palmifica ſupra hoc ꝙ eſt anima augendi. habet etiam
eſſe anima palmifica.ꝛ in vua anima vuifica:palma aūt
non eget anima vegetabili.ꝛ alia anima ppter quā fiat
palma:non enī habet actiones pter quā vegetabiles.
ſed eius anima vegetabilis habet in ſua vegetabilitate
qua eſt palmifica.ſed anima vegetabilis que eſt in ani/
mali.poſt creationē animalis habet actiones.pter quas
actiones agit ſola ſecundū qͦd eſt vegetabilis tantum:qꝛ
eſt regēs animā animalē.imo eſt certiſſime preter ani
mā vegetabilem:ſi voluerint appellare animam vege
tabilē ex intellectu quo diximus.ſ.generali. ¶ Ex dif/
ferētia vero conſtituēte non puenit vlla anima vegeta/
bilium.ſed ex differentiis quas habet vnūquodq; vege/
tabile per ſe ꝛ non aliud:quia non eſt principium actio/
nis vegetabile proprium tantum. ſed anime vegetabili
animalis differentia qua ſeparatur ꝛ conſtituitur vna/
queq; ſpecies ſub ipſa.eſt virtus anime animalis adiū/
cta illi que aptat illi corpus.ꝛ eſt differentia ad modum
differētiarum quas habent ſimplicia non quas habent
cōpoſita.anima autē humana non pēdet ex corpore : ſ;
habet ſe ad corpus vt forma:ſicut poſtea oſtēdimus.nec
eget vt ſibi preparetur membrum.concedo autē ꝙ ani
matio eius differt ab aliis animationibus.ſimiliter etiā
membra apta ſunt eius animationi.

¶ Capitulū ſcōm de certificando modos apprehenſionū
que ſunt in nobis.

LOquamur nunc de virtutibus ſen A
ſibilibus.ꝛ apprehēdē/
tibus.ſ; loquamur de eis verba generalia.di
cētes:qꝛ videtur ꝙ apprehēdere non ſit niſi
apprehēdere formā apprehēſi aliquo mo/
dorū.ſed ſi apprehēdere eſt apprehēdere rem natura/
lem.tunc apprehēdere eſt apprehēdere formā.alicuius
abſtracti a materia aliqua abſtractione : ſpecies autem
abſtractionis diuerſe ſunt.ꝛ gradus earum multum di/ Abſtractio multiplex.
ſtantes:formis etenī materialibus propter materiam
accidunt diſpoſitiones.ꝛ alia que non habent ex ſua eſ/
ſentia.ex hoc.ſ.ꝙ ipſe ſunt forme. ergo illarum abſtra/
ctio a materia:aliquando eſt abſtractio non ſine illis ap
pendiciis.vel aliquibus earū:aliquando illa eſt pfecta
abſtractio que abſtrahit intellectam rem a materia: ab
aliis appendiciis in materia earum:exempli gratia.for/
ma etenim humana.ꝛ ſubſtantia eſt natura ſine dubio:
in qua conueniunt omnia ſingularia ſpeciei equaliter:
cuius eſt vna diffinitio.ſed quia accidit ei vt exiſteret in
hoc ſingulari ꝛ in illo.ideo multiplicata eſt:hoc autē nō
habet ex natura ſua.ſi enim ex natura humana eſſet.vn
de deberet multiplicari:tunc nō predicaretur homo de
aliquo numero vno. ſi vero humanitas eſſet ex hoc ꝙ
eſt humanitas petri.tunc humanitas non eſſet alterius:
ergo vnum ex accidētibus que accidunt humanitati ex
materia: eſt ſpecies hec multiplicationis ꝛ dimiſſionis:
accidunt autem ei alia preter ꝙ̃ hec accidentia.ſ. quia
cum fuerit in materia acquiretur ei aliquis modus quā/
ti. ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ ſitus.que omnia ſunt extranea a na/
tura ipſius:quia ſi hoc ꝙ eſt humanitas eſſet ex hoc pre
dicto modo:vel alio modo quāti ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ ſitus:
tunc ex hoc ꝙ eſt humanitas oporteret vnumquemq;
hominū conuenire cum alio in his intētionibus. ſi aūt
hoc qͦd eſt humanitas eſſet ex alio aliquo modo quanti.
ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ ſitus:oporteret vt omnes homines cō/
uenirent in illo modo:ergo forma humana ex ſui eſſen/
tia non debet habere accidētia hec:que ſolent ei accide/
re.ſed propter materiā habetur cum illis accidētibus.
ꝛ propter accidētia comparationis que eſt inter eā ꝛ ma
teriā:que comparatio cū remota fuerit deſtruetur ap/
prehēſio ipſa. viſus autem indiget his accidentibus.cū Viſus
apprehēdit formā eo ꝙ non abſtrahit formā a mate/
ria abſtractione vera.ſed eſt neceſſarium materiam ad/
eſſe:ad hoc vt forma hec apprehēdatur in illa: ſed ima/ Imaginatiua.
ginatio ſiue imaginari.eſt cū abſtrahitur forma a mate
ria maiori abſtractiōe:etenī formā capit ſine materia:
ita ꝙ ad hoc vt hoc ſubſiſtat in illa nō eſt neceſſe exiſte/
re mā:qꝛ mā ſiue ſit abſens:ſiue deſtructa: eē tū̄ forme
ſtabile erit in imaginatōe:ꝛ tūc apphēſio ipſius erit ab/
ſtrahēs eā a colligatiōe.quā h; cū mā abſtractione pfe/
cta:ſ; imaginatio nō denudat eā ab accñtibus mālib᷒.
ſenſus etiā nō denudat eā a mā denudatiōe pfecta:neq;
denudat ab accñtibus materie:ſ; imagiatio denudat eā
a mā denudatiōe vera:ſ; nō denudat eā vllo mō ab acci
dētibus materie:forme etenī q̄ ſūt in imaginatiōe ſunt
ſm h̄ ꝙ ſūt ſenſibiles ꝛ ſcōm q̄litatē ꝛ q̄̃titatē aliquā ꝛ ſi/
tū:nō eſt poſſibile imaginatiōi aliquo mō imaginari for
mā in tali diſpōne in qua poſſibile ſit ꝯuenire oīa indiui/
dua illi᷒ ſpēi:hō.n.imaginatus eſt ſicut vnus ex hoībus:
poſſibile eſt autem homines eſſe qui ſunt imaginati:nō
illo modo quo imaginatio imaginauit hominē illum.

Eſtima-
tiua.

¶ Sed eſtimatio parum tranſcendit hunc oꝛdineꝫ ab-
ſtractionis: eo ꝙ apprehendit intentiones immateria-
les. que non ſunt in ſuis materijs: quamuis accidat illis
eſſe in materia: quia figura. ⁊ coloꝛ. ⁊ ſitus. ⁊ his ſimilia
ſunt res quas non eſt poſſibile haberi niſi a materijs coꝛ-
poꝛalibus: bonitas vero ⁊ malicia. ⁊ conueniens. ⁊ incon-
ueniens. ⁊ his ſimilia ſunt in ſe res non materiales. qui-
bus tamen accidit eſſe materialis. ratio autem ꝙ he non
ſunt materiales. hec eſt. ſ. ꝙ ſi he eſſent materiales ex ſe
ipſis. non intelligerentur bonitas vel malicia vel conue-
niens vel inconueniens. niſi accidens coꝛpoꝛi. intelligū-
tur autem ſine coꝛpoꝛe: conſtat ergo ꝙ he in ſe nō ſunt
materiales. ſed accidit eis eſſe in rebus materialibus. ex-
timatio autem non apprehendit. neqꝫ aſſequitur niſi ſi-
milia hoꝛum. ergo extimatio apprehendit res materia-
les ⁊ abſtrahit eas a materia. ſicut apprehendit etiaꝫ in-
tentiones non ſenſibiles: quamuis ſint materiales. ergo
hec abſtractio purioꝛ ⁊ vicinioꝛ eſt ſimplicitati ꝙ̄ due
prime. ſed cum hoc tamen non expoliat foꝛmam hanc
ab accidentibus materie: eo ꝙ particulariter appre-
hendit eam ſm̄ pꝛopꝛiam materiam. ⁊ ſm̄ comparatio-
neꝫ eius ad illam ⁊ ligataꝫ cum foꝛma ſenſibili. ⁊ ſtipa-
tam accidentibus materie. ⁊ eſt ꝯueniētia imaginatiōis
cū illa. ¶ Sed virtus in qua foꝛme exñtes nō ſunt ma-
teriales vllo modo nec accidit eis eē materiatas. nec foꝛ-
me ſunt rerum materialiuꝫ: ſed denudate ab omni colli-
gatione eſt materia conſtat: quia compꝛehendit foꝛmas
apprenſione nuda a materia omni modo: in eo auteꝫ ꝙ
ex ſeipſo nudum eſt a materia. res manifeſta eſt. ſꝫ id qđ
habet eſſe cum materia. aut cuius eſt eſſe materiale. aut
cui hoc accidit. abſtrahit a materia. ⁊ ab omnibus appē-
ditijs ex materia que ſunt cum ipſa. ſed apprehendit id
apprehenſione nuda. ita ꝙ ſit exempli gratia ſicut ho-
mo qui pꝛedicatur de pluribus. ⁊ ita ꝙ apprehēdit mul-
ta in vnam naturaꝫ ⁊ ſequeſtrat illud ab omni quantita-
te. ⁊ qualitate ⁊ vbi ⁊ ſitu materialibus. niſi enim denu-
daretur ab hoc non eſſet aptū dici de omnibus. ⁊ in hoc
differunt appħēſio iudicantis ſenſibilis: ⁊ appħenſio iu-
dicantis imaginabilis. ⁊ appħēſio iudicantis extimabi-
lis: ⁊ apprehēſio iudicantis intelligibilis. ⁊ ad hanc intē-
B tionem duximus hoc verbuꝫ in hoc capitulo. ¶ Dice-
mus autem ꝙ ſentiens habet in ſua potentia finali. ſicut
ſenſatum in effectu. ſentire eteniꝫ eſt recipere foꝛmaꝫ rei
nudam a ſua materia. ita vt infoꝛmetur per eaꝫ ſentiēs.
videns ideſt mutari a foꝛmis ſenſibilibus que ſunt ex-
tra in rebus ſubiectis. eſt ſicut viſum in potentia. ſimili-
ter palpatum. ⁊ guſtatum ⁊c̄. pꝛimum enim ſenſatū cer-
tiſſime eſt id qđ deſcribitur in inſtrumento ſenſus. ⁊ id
apprehendit: videtur autem ꝙ cum dicitur ſentiri ꝙ eſt
extrinſecus intellectus eius eſt pꝛeter intellectum ſen-
tiēdi in anima. intellectus eniꝫ huius qđ dicitur ſentiri
extrinſecus eſt qđ eius foꝛmā aſſimilata eſt in ipſo ſen-
ſu. ſed intellectus ſentiendi in anima non eſt ꝙ ipſa foꝛ-
ma eius effigiata ſit in pꝛopꝛio ſenſu. ⁊ ꝓpter hoc diffici-
le eſt conſtituere eſſe qualitatum ſenſibilium in coꝛpo-
ribus. ſed certiſſime ſcimus ꝙ cum aliquod coꝛpus affi-
cit ſenſum: ſed ipſum non afficitur. qđ in ipſo eſt pꝛopꝛia
qualitas: que eſt pꝛincipium permutandi ſenſum ſenſu
nō permutante ipſum. ¶ Sed democritus ⁊ alia ſecta
naturalium. non poſuerunt iſtis qualitatibus eſſe vllo
modo. ſed figuras quas ponunt in athomis poſuerunt
cauſas diuerſitatis eius: quo afficiūtur ſenſus ꝓpter di-
uerſitatē oꝛdinis ⁊ ſituum earum: dicētes ꝙ ꝓpter hoc
vnus homo ſentit pannum vnum duoꝛum diuerſoꝛum
coloꝛuꝫ ſm̄ duos intuitus eius: pꝛopter quos variantur
comparationes eius que ſunt ad ſitus vnius rei in ſe. ſi-
cut colum colūbe: qđ aliquādo videtur cerulei: aliqñ ru-
bicundi. aliquando coloꝛis aurei ſm̄ diuerſitatem ſituū.
⁊ ob hoc vna ⁊ eadem res eſt homini ſano dulcis: ⁊ infir-
mo amara. ⁊ iſti ſunt qui poſuerunt ꝙ qualitates ſenſi-
biles non habent certitudinem in ſe: ⁊ ꝙ non ſunt niſi fi-
gure. ¶ Fuerunt autem alij qui non tenuerunt hāc ſen-
tentiam. nec poſuerunt iſtis qualitatibus certitudinem
in coꝛpoꝛibus. ſed dixerunt ꝙ he qualitates non ſunt ni-
ſi paſſiones tantum ſenſuum. ita ꝙ in ſenſibilibus nihil
eſt de eis. iam autem oſtendimus deſtructionem huius
ſentētie. ⁊ oſtēdimus ꝙ in aliquibus coꝛpoꝛibus ꝓpꝛie-
tas eſt que afficit ꝓpꝛietatem lingue. exempli gratia. id
. ſ. qđ vocamus dulcedinem cum guſtamus. ⁊ alia coꝛ-
poꝛa habent aliam pꝛopꝛietatem certiſſime quam voca-
mus guſtum. ⁊ nihil aliud. ſed ſentētie auctoꝛum de figu-
ris iam deſtruximus fundamentuꝫ in pꝛemiſſis. ſed ad
huc etiām patefiet deſtructio eius: ſi enim ſenſatuꝫ eſſet
figura. opoꝛteret vt cuꝫ tangeremus figuram. ⁊ apprehē-
deremus eam per ſe non cum pupilla. videremus etiam
coloꝛem eius: vnum enim ſentiēs ex vna parte apprehē-
dit vnum quid. ſed cum apprehēſio fuerit ex vna parte
id qđ de illo non apprehēditur: aliud eſt ab eo ꝙ appre-
hēditur: coloꝛ igitur aliud eſt a figura. ſi autem dicitur
ꝙ vna res afficit duo duabus affectionibus diuerſis: cu-
ius vna affectio in vno ſit tactus. ⁊ eius affectio in alio vi-
ſio. ſi ita fuerit ipſa figura non erit ſenſata. ſed figura erit
affectio diuerſa per quam afficit in diuerſis ſenſibus ali-
um ꝙ̄ illa. ſenſibile etiam coꝛpus eſt. quod ſicut ipſi te-
nēt nō afficitur niſi ex figura. erit ergo vt ſenſibile non
afficiatur niſi ex figura. vna ergo eadem res afficitur in
vno inſtrumēto vna figura. ⁊ in alio alia: ſed ſm̄ eos nul-
la figura eſt que non poſſit tangi: ergo hoc viſibile etiaꝫ
poſſibile eſt tangi. conſtat autē ꝙ in coloꝛe contrarietas
eſt: ⁊ pꝛeter hoc etiaꝫ in ſapoꝛe. ⁊ pꝛeter hoc etiā in alijs.
in nulla autem figurarum eſt aliquid contrarietatis: iſti
etiam certiſſime ponunt ꝙ omne ſenſatum eſt tactum.
ipſi etiaꝫ ponunt ꝙ de viſu aliquid emittitur: qđ tangit
idem. ſed ſi ita eſſet opoꝛteret. vt qđ tāgitur duobus ſen-
ſibus eſſet tantuꝫ figura. miruꝫ eſt autem ꝙ obliti ſunt
figuras non apprehendi niſi cum fuerint ibi coloꝛes aut
ſapoꝛes. aut odoꝛes. aut alie qualitates. ⁊ ꝙ nullo modo
ſentitur figura nuda. ſi autem fuerit hoc. tunc ex hoc ꝙ
figura nuda cum ſit ſenſibilis afficit ſenſum aliqua iſta-
rum affectionum. ⁊ pꝛeter figuralitatem affirmatum eſt
eſſe iſtarum affectionum: ⁊ quia non eſt ipſamet figura.
⁊ conſtat quia ſenſus non ſentit figuram nudaꝫ. niſi ſen-
tiat cum ea aliud. ¶ Dixerunt etiam aliqui antiquoꝛuꝫ C
qđ poſſibile eſt: vt anima alio modo ſentiat ſenſibilia. ſi-
ne medijs. ⁊ ſine inſtrumētis. ſed media ſunt ſicut aer.
exempli gratia. viſuꝫ: inſtrumēta vero ſunt ſicut oculus
viſui. vnde hi pꝛocul ſunt a veritate. ¶ Si enim ſentire
haberet anima ꝑ ſe ipſam ſine inſtrumentis. tunc hec i-
ſtrumenta eſſent score ocioſa in creatura ⁊ inutilia. Iteꝫ cum
anima ſm̄ eos aliud ſit a coꝛpoꝛe non habens ſituꝫ: im-
poſſibile eſt tunc aliqua coꝛpoꝛa eſſe ꝓpinquioꝛa ei: ⁊ ac-
cidētia ad ipſam. ⁊ alia remotioꝛa ab ea ⁊ occultata: que
non ſentiat. ⁊ omnino opoꝛtet vt nō ſit diuerſitas in ſitu
coꝛpoꝝ quātuꝫ ad ipſam. nec occultatio nec manifeſta-
tio: he. n. diſpoſitiones coꝛpoꝝ ſunt. ⁊ circa coꝛpoꝛa. ⁊ oꝫ
vt aīa aut ſit apprehēdens oīum ſenſibiliū aut nullius.
ita vt nō poſſit abeſſe aliqđ ſenſatū ab eius appħēſiōe.
h eni abſentia eſt alicuius rei q̄ eſt diuerſa a pſentia ei⁹
⁊ hec res aliqñ eſt abſens aīe. aliqñ pñs qđ fit ex loco ſi-
tuali: oꝫ ergo vt aīa ſit coꝛpus. iſti autem nō tenent hoc.

¶ Poſtea aũt declarabimus. ꝙ forme apprehenſe que non poſſunt ſeparari a materia. ⁊ a colligatione cuꝫ materia. impoſſibile eſt imprimi ſine inſtrumento corporali. Sed ſi anima non egeret medijs ad apprehendenduꝫ res. oporteret vt viſus non egeret lumine. nec medio claro. ⁊ applicatio viſi ad oculum non prohiberet viſum. ⁊ obturatio auris nõ ꝓhiberet ſonũ. ⁊ langores q accidũt

b

huiuſmodi inſtrumẽtis nõ ꝓhiberẽt ſentire. ¶ Fuerũt autem aliqui qui poſuerunt mediũ diſturbans dicentes qȯ mediuꝫ quanto fuerit tenuius. magis erit peruium. vnde ſi eſſet purum perfectior eſſet viſio. ⁊ res amplius videretur q̃ꝫ modo videatur. ⁊ eſſet poſſibile videri tũc quicquid eſt in celo: hec autem dictio falſa eſt. non enim oportet vt ſi ꝓpter attenuationem prouenit augmentuꝫ viſus. ideo ꝓpter priuationem aeris proueniat mai⁹ augmentum videndi: attenuatio autem non eſt via. vel cauſa attenuandi corpus. ſed inane ſm eos eſt priuatio corporis. ſi autem inane haberet eſſe aliquid: tunc inter ſenſatum ⁊ ſentiens remota non eſſet continuitas vllo modo. nec eſſet ibi actio nec paſſio. ¶ Fuerunt etiã alij qui putauerunt. illud. ſ. ꝙ ſentiens generaliter. vt anima: pendet ex ſpiritu: qui eſt corpus acute penetrans. cuius poſtea exponemus diſpoſitionem. quia ipſum eſt inſtrumentum apprehendendi. ⁊ quia hic ſolum poteſt extendi ad ſenſibilia ⁊ obuiare illis. ⁊ equediſtare ab illis. ⁊ habere ad illa aliquem ſitum ex quo prouenit apprehẽdere. hec autem ſententia etiam falſa eſt. huius eniꝫ ſpeciei non retinetur eſſentia. niſi per hec nutrimenta que illum circũuolant. ſi autem admiſcetur ei aliquid extrinſecus complexionaliter aut ſm compoſitioneꝫ: deſtruitur eius ſubſtantia: deinde non habet motum localem. quem ſi haberet poſſibile eſſet ipſum ſeperari ab homine: ⁊ poſtea redire ad ipſum. ⁊ poſſibile eſſet hominem mori ⁊ viuere ſecundum ſuam propriam voluntatem vno tempore. ſi autem ſpecies eſſet huius. non indigeret inſtrumentis corporalibus. ergo verum eſt ꝙ ſenſibus neceſſaria ſunt inſtrumenta corporalia. ⁊ aliquibus eoꝝ media. ¶ Quia ſentire eſt paſſio aliqua que eſt receptio forme. ſenſati. ⁊ permutatio in ſimilitudinem ſenſati in effectu. ⁊ ſentiens in effectu eſt ſicut ſenſatum in effectu. ⁊ ſentiens in potentia ſicut ſenſatum in potentia. ſenſatum etenim certiſſime ⁊ propinquum hoc eſt per qȯ informatur ſentiens ex forma ſenſati. ergo ſentiens eſt aliquo modo ſentiens ſeipſum non corpus ſenſatum. ipſuꝫ enim eſt qȯ informatur forma. que eſt propinquiuꝫ ſenſatum. ſed extrinſecum informatum eſt forma. que eſt ſenſatum procul: ergo illud ſentit ſeipſum non vitere. ⁊ ſentit ſeipſum non corrui: cum voluerimus dicere propinquiorem ſenſum. ⁊ in quo iam non eſt medium. ſed paſſio ſentientis ex ſenſato. non eſt ad modum motus nec eſt illi affectio cõtrarij ad contrarium: ſed eſt perfectio. ſ. quia perfectio que eſt in potentia. iaꝫ fit in effectu. ſine conuerſione effectus in potentia. ¶ Poſtq̃ꝫ autem locuti ſumus de apprehendere qȯ eſt generalius q̃ꝫ ſentire. ⁊ locuti ſumus de qualitate ſentiẽdi generaliter. dicemus nunc ꝙ omne ſentiens apprehendit ſuum ſenſatum: ⁊ apprehendit etiaꝫ priuationem ſui ſenſati: ſed ſenſatum apprehendit per ſeipſum priuationem ſui ſenſati. ſicut tenebras oculus: ⁊ ſilentium auditus. ⁊ huiuſmodi. quia illa in potentia ſunt: non in effectu: ſed apprehendere qȯ vnumquodq̧ horum eſt apprehendere. nõ pertinet ad ſentientem. apprehendere etenim hic nõ eſt ꝙ videatur nec ſonus qui audiatur. vnde non apprehẽditur niſi actione intelligibili. aut extimabili. ſicut poſtea declarabitur ex earum diſpoſitione.

¶ Capitulum tertium de ſenſu tactibili.

A

PRimus ſenſuum propter quem animal. eſt animal eſt tactus: ſicut enim omne qȯ habet terrenam animam habet virtutem nutritiuam. ⁊ poſſibile eſt vt nõ habeat aliquam aliaruꝫ. ſed non cõuertitur: ſic omne qȯ habet animaꝫ ſenſibilem habet ſenſum tangendi: ⁊ poſſibile eſt vt nõ habeat aliquem aliorum: ſed non conuertitur. diſpoſitio etenim nutritiue comperatione virtutum aliarum anime terrene: eſt qualis diſpoſitio tactus comperatione aliarum virtutum anime ſenſibilis: hic eſt ꝙ prima compoſitio animalis eſt ex q̃litatibus tactibilibus: ⁊ ex quibus eſt cõplexio eius: deſtructio eius fit ex earuꝫ diuerſitate: ergo ſentire eſt natura anime. ⁊ oꝫ vt ſit prima natura illud qȯ iudicat. vnde proueniat deſtructio: ⁊ id propter qȯ conſeruatur qȯ prodeſt ⁊ eſt prior alijs ſpeculationibus que iudicãt ea que proſunt. ſed non ad ꝯſtituendum: aut nocent. ſꝫ nõ ad deſtruendum. ¶ Guſtus autem quamuis inter guſtata iudicet id propter qȯ permanet vita. tamen poſſibile eſt vt deſtructo guſtu animal remaneat animal.

Ari. 3° de aia.t. 66.

¶ Alij enim ſenſus fortaſſis cooperanť ad inquirendũ nutrimentum conueniens. ⁊ ad diſcedendum a nociuo. ¶ Alij etiam ſenſus non iuuant ad ſentiendum qȯ aer continens vel circundans corpus exẽpli gratia eſt adurens vel congelans. Et ꝙ omnino fames eſt deſiderium ſicci ⁊ calidi. ⁊ ſitis eſt deſiderium frigidi ⁊ humidi. nutrimentum etenim certum eſt qȯ eſt huiuſmodi qualitatum quas apprehendit tactus. Guſtus etiam eſt delectatio: vnde ſepe deſtruitur ſenſus guſtus: cum infirmatur ⁊ remanet animal. ergo tactus eſt primus ſenſuum qui eſt neceſſarius omni animali terreno. De motu aũt poteſt quis dicere ꝙ cognatus eſt ſenſui in animali. ſicut in ſenſibus vna eſt ſpẽs prior. Similiter videtur inter virtutes motus ſpecies aliqua eſſe prior. ſed diuulgatum eſt ꝙ animalium quoddam eſt habens ſenſum tãgendi ⁊ non habet virtutem mouendi ſicut ſpecies conchilium. Dicemus ꝙ motus voluntarius duplex eſt: q² ⁊ eſt motus localis de loco ad locum. ⁊ eſt motus cõtrahendi ⁊ extendendi membra animalis: ex quo non prouenit motus totius de loco ſuo. Impoſſibile eſt autẽ vt animal habeat ſenſum tangendi. ⁊ nõ habeat in ſe virtutem motus aliquo modo. quomodo enim ſciretur habere ſenſum tangendi. niſi videretur in eo aliquis modus refugiendi contactum vnum ⁊ appetendi alium: vnde exemplum. de conchilibus qȯ inducũt ⁊ de alijs. nihil valet: quoniam nos videmus conchilium. in ſuis conchis motus conſtritionis. ⁊ dilatationis. ⁊ reflexionis: ⁊ extenſionis in partibus eoruꝫ: quamuis non diſcedant a loco ſuo. ¶ Et ex hoc cognoſcimus ꝙ ſentiũt tactum. videtur ergo. ꝙ quicquid habet tactum habet in ſeipſo aliquẽ motũ voluntariuꝫ. aut in ſe toto. aut in ꝑtibus ſuis. ¶ Ea autem que tanguntur diuulgatum eſt ꝙ ſunt calor. ⁊ frigiditas humiditas ⁊ ſiccitas. aſperitas ⁊ lenitas ⁊ grauitas ⁊ leuitas. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ viſcoſitas. ⁊ ſolubilitas. ⁊ huiuſmodi non ſentiuntur: niſi conſequentes eas quas prediximus. Caliditas etenim ⁊ frigiditas vnaqueq̧ per ſe ipſam ſentitur propter hoc ꝙ accidit inſtrumento pati ab eis. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ humiditas ⁊ ſiccitas putantur nõ ſentiri per ſe ipſas: quia accidit ex mollicie vt obediatur omni volenti penetrare in corpus ſuum: ⁊ ex ſiccitate accidit vt reſiſtatur: quia cum coniungitur ei membrũ ſentiens reprimit illud. Ex aſperitate etiam accidit ſimile huic: q² ex partibus ſupeminentibus accidit repri-

Ari. 2. de aia.t. 28. ⁊ .88.

Ari. 2. de aia.t. 28.

Ari. 2. de aia.t. 16.

mere. ex ſubſiſtētib⁹ vō nō accidit aliqd. Ex leni quoqꝫ accidit lenitas. ⁊ equalitas. Sꝫ ex grauitate accidit tendere deorſuꝫ. ⁊ ex leuitate ꝯriuꝫ huius. Dicemus gͣ ꝯtra auctorē huius dictionis. nō eſt neceſſe vt ſenſatum p ſe ipſum ſentiat̄ ſine paſſione accidente ex ſe ipſo. Calidū enim quā diu nō calefecerit non ſentiet̄: qm̄ non ſentit̄ qđ eſt in ſenſato. ſed id qđ accidit ſentienti ex illo. ita vt quādiu illud nō accidit ei ipſuꝫ nō ſentit̄: qꝛ ſenſatū per ſe ipſum eſt. id ꝑpter qđ accidit inſtrumēto ſentienti. qͣlitas ſimilis ei. que in illo eſt. ⁊ tūc ſentit̄: ſilr̄ eſt rephenſio que fit ex ſicco. ⁊ aſpero. ⁊ lenitas ex leni. ⁊ tendere ad locū ꝓpriū ex graui ⁊ leui. Grauitas etenim ⁊ leuitas ſunt due iclinationes. ⁊ extēſio etiā eſt inclinatio ad aliquā ptē. he diſpoſitiones cū acciderint inſtrumētis ſentiunt̄ ſine medio caliditatis aut frigiditatis aut coloris. aut saporis aut alioꝝ ſenſibiliū: ita vt ſi nō eēt illud mediū: nō illud eēt ſenſatū pͥmo. nec ſenſatum p ſe ipſum. ſꝫ eēt ſenſatū ſcđo ⁊ accn̄talr̄. ¶ Eſt aūt h̄ alius modus de eo qđ ſentit̄. ſicut ſolutio ꝯtinuitatis q̄ venit ex vbere vel ex alio. ⁊ nō eſt ex calore. vel ex frigore. nec ex humore: nec ex ſiccitate. nec ex duritie. nec ex mollitie. nec ex aliqua p̄dictaꝝ. Silr̄ etiā ſentire voluptates tactibiles. ſicut voluptas coytus. ⁊ ſimilia oꝫ ꝯſiderare qualr̄ fiāt. ⁊ quo mō attribuant̄ virtuti tactiue ꝓprie. ¶ Iaꝫ autē putauerūt aliqui hoies ꝙ nulle qualitates ſentiunt̄ niſi mediāte eo ꝙ accidit ex ſolutione ꝯtinuitatis. ſed nō eſt ita. Calidū etenī ⁊ frigidū. ſcđꝫ ꝙ ex eis mutat̄ complexio. ſentiunt̄ equalr̄. Solutio aūt ꝯtinuitatis nec ē equalis. nec ꝯſil̄is in toto corpe. vñ nos dicimus ꝙ ſicut aial̄ generat̄ ex mixtiōe elemētoꝝ ⁊ ex cōpoſitiōe: ſic etiā ſanitas ⁊ īfirmitas q̄dā cōparant̄ cōplōni. ⁊ q̄dā officialiū coequalitati ⁊ cōpōnī. ⁊ ſicut in corruptiōe cōplōnis eſt aliqd qđ eſt noxiū: ſic etiā in corruptiōe cōpōnis eſt aliqd qđ eſt mortifeꝝ: ⁊ ſicut eſt tactus ſenſus. quo dep̄hēdit̄ qđ corruptū eſt de cōplexione. ſic etiā eſt ſenſus quo cognoſcit̄ qđ corruptū de cōpoſitione. gͦ ⁊ tactu dep̄hendit̄ etiā ſolutio cōtinui. ⁊ eius ꝯriuꝫ qđ eſt eius reſtauratio in cōtinuitate. ¶ Dicem⁹ etiā ꝙ oīs diſpoſitio q̄ eſt ꝯria diſpoſitioni corpis. ſentit̄ in pmutatione ⁊ motu ad illā. ⁊ nō ſentit̄ poſtꝙ̄ habet̄ ⁊ reſidet: ſenſus ⁊ enim aut paſſio eſt. aut adiūctus paſſioni paſſio aūt nō eſt niſi cuꝫ aliqd remouet̄ ⁊ aliquid aduenit: vnde inquieto non eſt paſſio. ⁊ hoc eſt in malis ⁊ in bonis cōplexionib⁹ ſimul. cōplexiones etenim male cū quieſcant poſtꝙ̄ corrupeͬrunt cōplexiones nāles. ita qđ he male facte ſint quaſi naturales nō ſentiunt̄: ⁊ ob hoc etiā nō ſentit̄ calor ethicoꝝ: quāuis multo fortior ſit ꝙ̄ calor tertianoꝝ. Sed ſi naturales adhuc habuerint eſſe: iſte extranee q̄ aduerſant̄ ſentient̄: ⁊ hoc nominat̄ infirmitas cōplexionis diuerſe: ⁊ iſtud quietū vocat̄ infirmitas cōplōnis ꝯueniētis. gͦ dolor ⁊ remedium doloris etiam ſunt de ſenſibus tactibilibus. Sed differt tactus ſecundū hanc intētionē ab alijs ſenſibus. Alioꝝ etenim ſenſuum quidā ſunt qui nō hn̄t voluptatem nec dolorem. ⁊ quidam ſunt qui delectant̄ ⁊ dolent mediantibus alijs ſenſibus. Sꝫ ille in quo non eſt voluptas eſt viſus qui non delectat̄ nec dolet. Sed aīa eſt que delectatur intus ꝑpter illud aut dolet. ¶ Similiter etiaꝫ eſt diſpoſitio auditus: qꝛ auditus non dolet ex forti ſono. ſicut viſus ex forti colore ſicut eſt lumen. nec dolet ex hoc ꝙ audit aut videt. ſꝫ ex hoc ꝙ tangit. ⁊ accidit ei dolor tactibilis. ⁊ ſic aduentus huius afficit illum conſtrictione tactibili. ¶ Sed olfatus ⁊ guſtus. dolent. ⁊ delectant̄ cum afficiuntur conueniēti qualitate aut inconuenienti. Tactus vero aliquando dolet ꝑpter qualitatem tactiuaꝫ. aut delectat̄. aliquando dolet aut delectat̄. nō mediante alia qualitate que ſit primuꝫ ſenſatū. Sꝫ ꝑpter ſolutionē ꝯtinuitatis. ⁊ ꝑpter ſuam cōtinuitatē. Ex ꝓprietatibus auteꝫ tactus eſt ꝙ hꝫ inſtrumentuꝫ naturale qđ eſt caro neruoſa ex hoc ꝙ ſentit: aut caro ⁊ neruus ſentit ex tactu: quamuis non ſit ibi mediū aliquo modo. Ipſe enim ſine medio pmutat̄ ꝑpter tangentia habentia qualitatē. ⁊ cuꝫ pmutat̄ ſentit. non eſt autē iſta diſpoſitio omnis ſenſus cum ſuis ſenſatis. nec debet putari ꝙ ſentiens eſt neruus tantuꝫ: ſꝫ neruus reddit certe ſenſum tactibilē alij mēbro qđ eſt caro Si enim ſentiens eſſet ipſe neruus tantū: oporteret eſſe ſentiens in tota cute hominis ⁊ eius carne aliquid expāſum ſicut ſunt pāniculi. aut ſenſus eius eſſet. non in omnibus partibus eius. ſed in aliquibus partibus que ſūt in eo. neruus aūt qui eſt ſenſus tangendi eſt reddēs ⁊ recipiens ſimul: Neruus vero cōcauus eſt reddēs viſum. ſed non eſt recipiens. non enim eſt recipiens. niſi ille cui reddit̄. qui eſt criſtallinus humor: ⁊ qui ambit illū ſpūs ergo manifeſtuꝫ eſt ꝙ natura carnis eſt recipere ſenſuꝫ. quamuis ad recipiendum illum eget vt recipiat aliūde. ⁊ ex virtute alterius membri: mediantibus aūt neruis. Si vero principium fuerit in illa. erit ſentiens per ſe ipſam. quāuis ſit caro ſicut eſt cor: licet enim ſepararētur in corde fila neruoꝝ: non eſt tamen longe quin excipiāt ab eo ſenſum. ⁊ reddant vni origini. ⁊ ab e origine reddatur cerebro. ⁊ alijs membris: ſicut poſtea demonſtrabimus: ⁊ qualiter ſit diſpoſitio epatis ex hoc ꝙ diſperguntur in eo vene capillares: que ex eo recipiunt ⁊ reddūt alij. poſſibile eſt autem vt hoc ꝙ diſperguntur in eo capillares vene ſit potius ad roborandū eſſentiā ſuam. ⁊ ad ꝯſtringendum carnem ſuaꝫ. ¶ De his autem als diſputamus poſtmodū. Ex proprietatibus etiaꝫ tactus ē ꝙ tota cutis que circundat corpus: eſt ſentiens p tactū. ⁊ non vna ſola pars eius eſt. qꝛ enim ſenſus iſte eſt natura conſeruans corpus. ab accidentibus que multuꝫ nocent ſi conſiſterent in aliquo mēbroꝝ cui acciderent: oportuit idcirco vt totum corpus poneretur ſentiens p tactum. ⁊ quia alijs ſenſibus reddunt̄ res non contingētes. ⁊ de procul ſufficit vt eoꝝ inſtrumentum eſſet vnuꝫ membrum: cui cum ſenſatum ſibi coniunctum fecerit impedimentuꝫ: ſciet anima ⁊ cauebit ſibi ab eo ⁊ ſeperabit corpus a parte illa. ¶ Si autem inſtrumentū tangēdi eſſet aliquod vnuꝫ membroꝝ: non perciperet anima de corrumpentibus: niſi quantuꝫ contingeret illud. ¶ Videntur autē virtutes tangēdi multe: quaruꝫ vnaqueqꝫ appropriatur vni contrarioꝝ. videlicet vt id p qđ comprehendimus ꝯrietateꝫ que eſt inter graue ⁊ leue ſit aliud ab eo p qđ apprehēdimus ꝯrietatē que eſt inter calidum ⁊ frigidum. Iſte ⁊ enim ſunt prime actiōes ſenſus. ⁊ oportet vt vnūquodqꝫ genus eaꝝ habeat virtutē propriā. Sed qꝛ iſte virtutes diffuſe ſunt p oīa mēbra equaliter. ideo putauerunt eas eſſe vnam virtutē. veluti ſi tactus ⁊ guſtus eſſent diffuſi p totū corpus: ſicut ſunt diffuſi in lingua putaret̄ ꝙ eoꝝ principiū vna virtus eēt. Sed qꝛ diuerſi ſunt extra linguā. ideo cognita eſt eoruꝫ diuerſitas. Nō aūt oportet neceſſario vt vnaqueqꝫ iſtarum virtutum inſtrumentū habeat ſibi ꝓpriuꝫ. Sꝫ poſſibile eſt vnum inſtrumentū eſſe cōe illis. Omne autem mediū nō oꝫ habere in ſeipſo qualitatē quam reddit. iō vt cum receperit. ⁊ reddiderit: reddat aliquid nouū: ꝑpter qđ accidat paſſio. ⁊ accidat ſentire: paſſio etenim nō accidit niſi ex re noua. Similr̄ etiā inſtrumentum tangendi: ſed medium. exempli gratia. qđ non eſt calidum nec frigidum. eſt duobus modis: vnus eoꝝ eſt vt nullo modo participet ipſas qualitates. Alter vero vt partici-

B C D

c ethi/ febre. differen/ ſenſuū

omne aut medium non oportet habere in se qualitatem quam reddit

pet eas. ſed equaliter. ita vt nec calidũ nec frigidũ. ſ; tẽperatum vel equale mediũ. Impoſſibile aũt erat vt inſtrumentũ tangendi eſſet vacuu; ab his q̃litatibus oio. Ex illis. n. cõpoſitũ eſt: oportuit ergo eſſe vacuũ ab vltimitatibus cã complexionis ꝛ equalitatis ad ſentiendũ id qḋ eſt diſtẽperatum: qꝛ qḋ ex cõplexiõibus tangentibus eſt vicinius equalitati illud eſt ſubtilioris ſenſus. Et qꝛ homo ex omnibus aĩalibus ꝓpinquior eſt equalitati. ideo eſt ſubtilioris tactus: qui eſt primus ꝛ cap̃ ſenſuu;. Et quia animal eſt terenũ. iõ impoſſibile eſt ſeparari ab eo qui non fit niſi ex cõpoſitione equali que iudicet inter ꝯtraria. ergo manifeſtum eſt ex hoc. ꝙ ſimplicia ꝛ illis ꝓxima. nec habent ſenſu; nec vitam. nec augmentũ. qḋ eſt in aliquo. qḋ eſt ꝓpinquũ ſimplicibus. Sufficiat autẽ qḋ locuti ſumus de tactu.

Ari. de ſenſu ꝛ ſen. Lec. 9

Ari. tertio de aia. tex. 63. ꝛ 66.

Capitulum quartũ de guſtu.

A

Guſtus ſequit̃ poſt tactu;. cuiꝰ vtilitas eſt in actione ꝑ quã ꝑficit̃ corpus que facit deſiderare nutrimentũ. ꝛ experiri. Conuenit autem cũ tactu in vno. ꝙ guſtatũ frequẽtius tactu deꝓhendit̃. ſed differt ab eo in eo ꝙ ipſe tactus non reddit ſaporẽ ſicut tactus calidi reddit calorẽ ſed quaſi eget medio qḋ recipiat ſaporẽ ꝛ ſit in ſe non habẽs ſaporẽ: q eſt humor ſaliuc: qui ꝓuenit ex inſtrumentis ſaliualibus. Si vero hic humor fuerit expers ſaporum reddet ſapores firmiter. Si autẽ admixtus fuerit ei aliquis ſapor ſicut eſt in amaritudinarijs. aut in illo qui habet in ſtomaco ſuo humorẽ acetoſu;: manifeſte ꝯfundet qḋ reddit cum ſapore qui eſt in eo ꝛ aſſimilabit illud amaro aut acido. Eſt autẽ h̃ locus ꝯſiderandi hoc. ſ. an hic humor nõ fiat medius niſi qꝛ cõmiſcent̃ ei partes habẽtes saporem cũ mixtiõe diffuſa ꝑ eũ. ꝛ deinde penetret ꝛ diffundat̃ in lingua. quouſq; cõmiſceat̃ cũ lingua. ꝛ ſentiat̃. an ipſe humor ꝑmutetur ad recipiendũ ſaporẽ ſine cõmixtione hoc eni; cõſiderandũ eſt. Si enim ſenſatu; eſt ipſum cõmixtũ. tũc humor nõ eſt medius abſolute. ſed eſt medius ad facilius ꝯtinuandã ſubſtantiã ſenſatã habentẽ qualitatem ꝯſentientẽ. Ipſum aũt ſentire nõ fit niſi tactu ſentientis ſenſatũ ſine medio. Si aũt humor fuerit qui ſaporẽ recipit. ꝛ ſit alicuius qualitatis ꝑ ipſum ſenſatum certiſſime erit humor. ꝛ fiet hoc ſine medio. ꝛ ſapor cum offenderit inſtrumentũ guſtãdi ſentietur. Senſatu; vero qḋ venit ab intrinſecus ſi poſſet habere hũc tactũ accidentẽ ſine medio. eſſet guſtus nõ ſicut viſus. qui non põt offendere inſtrumentũ videndi ſine medio. ſi enim inſtrumentu; tetigerit viſum nihil apꝓhẽdet. Melius eſt aũt vt h̃ humor ſit faciendi facile. ꝛ ſit alterius qualitatis. ꝛ ꝯfundatur ſimul. Si enim poſſet. tangi ſubtiliter ſine humore eſſet guſtus. Si aũt dicit̃ quomõ ponticũ ꝛ ſtipticũ guſtant̃ cum ipſa oppilent ꝛ ꝓhibeant penetrare. Dicemꝰ ꝙ primũ cõmiſcent̃ cu; lingua mediante hoc humore: deinde afficiunt ipſum alia qualitate ꝑ quã cõmiſcent̃. Sapores aũt quos apprehendit guſtus. ſunt dulcedo, ꝛ amaritudo. ꝛ acetoſitas ꝛ ſtipticitas. ꝛ ponticitas. ꝛ acuitas. ꝛ vnctuoſitas. ꝛ ſalſedo ꝛ inſipiditas. Inſipidu; aũt videt̃ quaſi quod non h; ſaporem. ꝛ eſt ſicut quod guſtatur de aqua ꝛ de albumine oui. Sed ceteri multiplicati ſunt propter hoc ꝙ ſunt medij: quia preter hoc ꝙ afficiunt guſtũ. ſunt quidam eoꝝ qui afficiunt ꝛ tactu;. Sed cõponit̃ ex natura ſaporatiua. ꝛ affectiõe tactiua. vnũ quiddã qḋ non diſcernit̃ vno ſenſu. ꝛ fit illud. quaſi ſapor purus ꝛ diſcretus. Videt̃ aũt ꝙ vni ex ſaporibus qui ſunt medij inter extrema adiungat̃ ſolutio ꝛ calefactio ꝛ vocat̃ h̃ compoſitio acuitas. Alij aũt adiũgit̃ ſapor ꝛ ſolutio ſine calore. ꝛ hoc eſt acredo. Alij aũt cu; ſapore ꝯiũgunt̃ ſiccare ꝛ ſpiſſare. ꝛ hec eſt põticitas. Similiter ẽt eſt in alijs que expoſita ſunt in libris phicis.

Capitulum quintũ de olphatu.

A

Quamuis homo maioris igenij eſt in olfaciẽdo q̃; omnia aĩalia. ꝛ in propalãdo odores occultos cõfricatiõe qḋ nõ hñt cetera. ꝛ attenuat eos ad ſentiẽdũ olfaciendo. in quo conueniunt cetera cũ eo. tñ cum hoc non recipit odores fortiter. ita vt ex eis afficiãtur imaginationibus eius ſimilitudines firme. Sicut acquirunt̃ ex tactis ꝛ guſtatis. vnde videtur ꝙ diſcretiões odoꝝ in aĩa ipſius ſunt debiles. ꝛ ideo odores apud eum nõ habent noĩa niſi duobus modis. vno mõ ſ; modum placendi ꝛ diſplicendi: ſicut dicitur redolens ꝛ fetẽs: ꝛ ſicut ſi diceret̃ ſapor ſapidus. ꝛ inſipidu; ſine diſcretione differentie ꝛ appellatione. Alio vero mõ cũ denominat̃ eius nomẽ ſecũdũ ſimilitudinẽ eius ad ſaporẽ vt dicat̃ odor dulcis. ꝛ odor accidus. quaſi odores qui ſolẽt ꝯiungi cum ſaporibus nõ cõparant̃ niſi illis. nec cognoſcunt̃ ſine illis. Uidetur aũt ꝙ diſpoſitio apprehendendi odores in hoĩe eſt ſicut diſpoſitio apꝓhẽdẽdi corpora reꝝ ꝛ odores eaꝝ in aĩalibus habẽtibus oculos duros. vident̃ etenim nõ apprehendere niſi quaſi ſimilitudines incertas ſicut cum debilis viſus. apꝓhẽdit corpus eminus. Multa vero animaliũ habentium occulos duros hñt maximã virtute; apꝓhendendi odores ſicut apis. ꝛ ꝙ eſt ſimile illi: cui non eſt neceſſe olfacere. ſ; reddunt̃ ei odores in aere. Mediũ aũt odorandi eſt corpus non habens odore; ſicut aer ꝛ aqua que deferunt odores odoratoꝝ. Jam aũt diſſenſerunt hoĩes in odoratu. quidam eoꝝ enim dixerunt ꝙ odor reddit̃ ꝓpter ꝑmutationẽ medij ex reſolutione partiũ corporis ſenſati. Quidam vero dixerunt ꝙ non reddit̃ niſi ꝓpter ꝑmutationẽ medij. ita vt nõ ꝑmiſceat̃ in eo aliqd corporis odoriferi quod reſoluat̃ ex eo. Quidã aũt dixerunt ꝙ redditur ſine ꝑmutatione alicuius de corpore eius. ꝛ ſine permutatione medij. ſ. ꝙ corpus odoriferꝝ operat̃ in corpus non odoriferꝝ. inter que corpa eſt mediũ corpus nõ odoriferꝝ in quo nõ operat̃. ſed mediũ eſt deferens actione; iſtius in illu;: ſicut dicit̃ in principijs ſonoꝝ ꝛ colorum: debemus aũt nos hoc ꝯſiderare ꝛ certificare. S; vnuſquiſq; vſurpantiũ aliquam haꝝ ſentẽtiaꝝ rõnẽ h;. Qui enim dicunt vaporẽ ꝛ fumũ ratiocinant̃ dicẽtes. ꝙ niſi odor diffunderet̃ ex diſſolutione alicuius. calor ꝛ q̃cquid calorẽ excitat ex ꝯfricatione. vel euaporatione ꝛ ꝯſimilibus non excitaret odores neq; frigiditas occultaret. Clarum eſt igitur ꝙ odor non venit ad odoratum niſi propter vaporẽ qui euaporat ex odorifero ꝛ ꝑmiſcet̃ aeri ꝛ diffundit̃ ꝑ illũ. ꝛ ideo cũ diu odoraueris pomũ marceſcit ꝓpter multũ qḋ reſoluit̃ ex illo. Qui aũt dixerũt de ꝑmutatione ratiocinati ſunt dicentes. ꝙ ſi odores q replent ſpacia magna fierent ex reſolutione alicuius oporteret vt odoriferꝝ minoris ponderis fieret. ꝛ fieret parua eius q̃ntitas. ꝓpter reſolutionẽ eius qḋ reſoluit̃ ex illo. Qui aũt dixerũt de redditu. ꝓcipue ratiocinati ſũt dicẽtes nõ poſſe dici ꝙ vapor reſoluat̃ ex odorifero ꝛ diffundat̃ longe vſq; ad. c. leucas vel plures. Nec põt ẽt iudicari ꝙ odoriferum ſit magis permutans corpora q̃; ignis ex ſua calefactione. Ignis. n. magnus non calefacit niſi id qḋ eſt circa ſe. ſed ſi calefecerit vſq; ad tactũ vnius lapidis magnũ qd erit. Inuenimus aũt odores ꝑtingere vſq; ad lõginquas partes ex quo aufert̃ nobis dubitatio: qꝛ h̃ qḋ tam lõge diffundit̃ nõ ex vapore diffuſo. nec ex factꝰ ꝑmutatione. Notu eſt. n. ꝙ in terra grecoꝝ

A

Ari. 2° de aia. t. 92

⁊ occidentaliũ non fuit vnq̃ꝫ viſa auis tigris.⁊ inter eos ⁊
terrã in qua eſt auis illa:eſt magna diſtantia pene quan/
tũ diximus.Cõtingit aũt aliquo tẽpoꝛe fieri bella in par/
tibus illis ⁊ adueniſſe illuc aues tigrides: cũ ducẽ nulluꝫ
haberent niſi odoꝛẽ.ergo odoꝛ indicat nõ poſſe dici ꝙ ꝑ
B tã longũ ſpatium vapoꝛes aut permutationes aeris per/
uenerint illuc.¶ Nos aũt dicimus poſſibile eſſe.vt odo
ratũ ſit vapoꝛ.⁊ poſſibile eſt vt vapoꝛ permutetᷣ propter
odoꝛiferũ.⁊ fiat odoꝛ:⁊ fiat idẽ qd̾ vapoꝛ:qꝛ qcqd hꝫ par/
tes ſubtiles.⁊ ſolet diffundi cũ attigerit inſtrumẽtũ odo/
randi:⁊ offenderit in illũ ſiue ſit vapoꝛ ſiue aer permuta
tur in odoꝛẽ.⁊ per ipſuꝫ ſentietᷣ odoꝛ. Jam auteꝫ noſti ꝙ
omne mediũ ex permutatione apprehenditᷣ. Senſatum
etenim ſi poſſet occurrere ſentienti:ſentiretᷣ etiã ſine me/
dio. Qd̾ aũt idicat ꝑmutationẽ ꝯtineri ſub hoc modo:hͦ
eſt ꝙ ſi nos euapoꝛaremus.exẽpli gratia.camphoꝛaꝫ.ita
vt tota eius ſubã reſolueretᷣ.⁊ perueniret ex ea odoꝛ qui
diffunditᷣ vſq̃ꝫ ad aliquẽ terminũ:poſſibile eẽt ẽt diffun/
di odoꝛẽ illũ in duplũ illius loci propter permutationẽ:⁊
poſitionẽ partiũ ſingulariũ eius in ſingulis partibꝰ illius
loci totius.ita vt ex illo redolerent ſingule partes illiꝰ du
pli odoꝛe qualis ille fuerat.Sed cũ ex vnaquaq̃ꝫ illaruꝫ
partiũ minimaꝝ euapoꝛat aliquid:cõiunctio iſtoꝝ vapo
rũ:qui reſoluti ſunt ex camphoꝛa in omnibꝰ illis partibꝰ
que ſunt pluſq̃ꝫ ꝑdictus terminus.duplus eſt totius va/
poꝛis ꝑme euapoꝛationis cõparatus illi:ergo oꝫ vt defe/
ctus qui accidit ei in hoc ſit pene illũ:aut conuenibile illi.
Manifeſtũ igitur eſt ꝙ permutatio nõ excluditᷣ ab hoc.
¶ Sed id qd̾ dixerunt de redditu ꝑdicto eſt impoſſibile.qꝛ
redditus nõ fit niſi cõparatione aliqua ⁊ ſitu aliquo qui
fit inter reddẽs ⁊ cui redditᷣ. Coꝛpus aũt odoꝛiferuꝫ non
eget aliquo iſtoꝝ.Si enim cogitares camphoꝛã iã muta
tã vel delataꝫ alſ. Vñ non põt reddi ibi odoꝛ eius.imo
ſã eſt annihilata oĩno:nõ tñ ꝓhiberetur odoꝛ eius rema/
nere in aere:⁊ hoc ſine dubio fit ex ꝑmutatiõe aut ꝑmix/
tione:ſed id qd̾ induxerunt de predictis auibus põt eſſe:
ꝙ venti validi cõmouerũt odoꝛes vapoꝝ qui ſoluti ſunt
ex cadaueribus vſq̃ꝫ ad ꝑdictũ ſpatiũ altitudinis etheris
⁊ ſentit qui eſt foꝛtioꝛis ſenſus q̃ꝫ hõ:⁊ ab aꝉtioꝛi loco: ſicꝫ
ꝑdicte aues ⁊ ſiĩes.Tu aũt noſti ꝙ ſicut odoꝛes ꝑueniũt
ad multa ex aĩalibus multo plus q̃ꝫ ad hoĩes. Similiter
redduntᷣ eis viſibilia a lõginquis ſpatijs ⁊ vltra montes
altiſſimos.Jpſe enim circũuolant in aere.⁊ ꝑuenit viſus
eaꝝ in longinquũ vltra modũ quouſq̃ꝫ eleuantᷣ multum
ſupꝛa montes altiſſimos.Jã enim videmus vultures cir
cũuolantes eleuari ſupꝛa montes altiſſimos.⁊ tu poſtea
diſces in geometria cauſas elongationũ ꝓpter quas vi/
detur magis ⁊ magis.ergo põt eẽ ꝙ aues ille eleuate fue
rint in aere quouſq̃ꝫ apparuit illis lõgitudo illius ſpatij.
⁊ viderũt cadauera.¶ Si aũt negauerint coloꝛes cada/
uerũ reddi eis:plus debẽt negare odoꝛes reddi: quoꝛum
redditio eſt debilioꝛ. Et ſicut non omni aĩali eſt neceſſe
mouere palpebrã ⁊ oculũ ad hoc vt videat: ſimiliter nõ
omni aĩali eſt neceſſe olfacere ad hoc vt odoꝛet.Multis
enim ex illis accidit odoꝛare nõ olfaciendo.

¶ Capitulũ ſextũ de ſenſu audiendi.

A Poſtq̃ꝫ iã locuti ſumus de tactu ⁊ de gu/
ſtu.⁊ olfatu:ꝯuenit vt loquamur
de auditu.Dicemus igitᷣ ꝙ ad loquẽdũ de au/
ditu opoꝛtet ꝑus loqui de ſono.⁊ de eius eẽn/
tia.⁊ ꝯuenit etiaꝫ in hoc loqui de tinitu. Dice/
mus igitᷣ ꝙ ſonus nõ eſt aliquid ſtabilis eẽntie.nec habꝫ
fixũ eſſe:ita vt poſſit ſtabiliri eẽ eius:ſicut ꝯceditᷣ de albe
dine ⁊ nigredine ⁊ figura:que habẽt eſſe ſtabilituꝫ.ita vt
poſſit ſtũ eẽ ſtabiliri qd̾ quaſi enim nõ habet principiuꝫ
eſſendi.⁊ adueniendi.nec diciᷣ niſi ad aliquid. Manife/
ſtũ eſt aũt ꝙ ſonus quiddã eſt qd̾ accidit.ſꝫ nõ accidit ni/
ſi ex ſciſſione vel ꝑcuſſiõe. Percuſſio aũt eſt ſicut cũ ꝑcu/
titur lapis aut trabs.⁊ contingit inde ſonus.Sciſſio vero
eſt ſeparatio partiũ vnius ſciſſi a partibus alterius ſicut
in trabe cuius aufertur ſpiſſitudo cuꝫ ſeparantur partes
eius alie ab alijs in longũ. Nõ autẽ ex omni percuſſione
accidit ſonus. Si enim percuſſeris coꝛpus qd̾ eſt ſicut
lana molle non ſenties ſonũ.vnde opoꝛtet vt coꝛpus qd̾
percutis habeat aliqd ſoliditatis.⁊ vt motus eius cũ quo
percutitur reuerberetur a ꝑcuſſo:⁊ ſic ſentiatᷣ.Similiter
ſi incideris rem paruã aut rem nõ habentẽ duritiẽ ſciſſio
nõ faciet ſonũ vllo modo.¶ Percuſſio aũt ex hoc ꝙ eſt
percuſſio nõ eſt diuerſa:qꝛ ſciſſio ex hoc qd̾ eſt ſciſſio non
diuerſificatᷣ:qꝛ vnũ eſt qd̾ facit tãgi.⁊ aliud eſt incidere
⁊ ſciſio ex hͦ ꝙ eſt incidere:ſꝫ facere tangi differt a facere
tangi in foꝛtitudine ⁊ debilitate. Similiter etiã incidere.
differt ab icidere ad ſimilitudinẽ huius. Oẽ aũt qd̾ ꝯcur/
rit ad tangendũ illud opoꝛtet vt euacuet ſibi locũ coꝛpo
ris alterius ꝙ ſe tangebat.⁊ mutetᷣ ad illũ.Omne aũt ab
ſciſſuꝫ ab alio iã euacuauit locũ ſuũ.⁊ querit aliũ ad queꝫ
ꝑueniat.Sed hoc in quo fit iſte motus:eſt res mobilis.⁊
ĩpetuoſa ſine dubio.vt aqua aut aer.ergo in vnaquaq̃ꝫ ꝑ/
cuſſione.⁊ ſciſſione.fit motus aeris aut alteriꝰ hꝫ.aut pau
latim aut ſubito.ad modũ cõmouẽdi ⁊ attrahẽdi ꝑ vim.
opoꝛtet igitur hoc eẽ rẽ que neceſſaria eſt ad hoc:vt con/
tingat ſonus qui eſt motus aeris foꝛtis aut conſimilis.
B ¶ Debemus autẽ notificare ſi aut eſt ſonus ipſa ꝑcuſſio
vel ſciſſio aut eſt motus cõmotionis qui accidit aeri ex hͦ
Aut eſt aliquid tertiũ qd̾ fit ex hoc vel cõiungitur illi.Sꝫ
ſciſſio ⁊ percuſſio ſentiuntᷣ viſu mediante coloꝛe. Nullus
autẽ ſonoꝝ ſentitᷣ mediante coloꝛe.ergo percuſſio ⁊ ſciſſio
nõ eſt ſonus.Sic vero neceſſe eſt vt ſint ſicut cauſe ſoni.
Sed de motu aliquãdo dubitatᷣ.⁊ putatᷣ ꝙ ſonus eſt ipſa
cõmotio aeris.ſed nõ eſt ita.Genus eſt motus:ſentitᷣ etiã
alijs ſenſibus.quãuis fiat hoc mediãtibus alijs ſenſatis.
Specificans aũt efficiẽs ſonũ aliquando ſentitᷣ vſq̃ꝫ ad
doloꝛẽ:ſicut ex ſonitu tonitrui. Aliqñ ꝯtingit mõtes ſub/
uerti ⁊ foꝛtaſſis nocent aĩali ⁊ deſtruunt.Sepe iuuantur
hoĩes ſonitu tubaꝝ ad ſubuertendas turres excelſas.ſed
ſenſus tangẽdi:ſicut iã innuimus aliquãdo patitᷣ ex hoc
motu:ſecũdũ ꝙ eſt motus.⁊ nõ ſentit ſonitũ.nec etiã qui
intelligit ſe ab aliquo moueri intelligit ſonitũ.Si aũt ſo/
nitus certiſſime eſſet ipſe motus.nec eſſet ꝯſequens aut
cõcomitans.tunc cũ ſciretᷣ motus ſciretᷣ ⁊ ſonus.hoc aũt
non eſt ita.vnũ enim ⁊ idẽ nõ põt ſciri ⁊ neſciri ſimul ni/
ſi ex duabus partibꝰ aut ex duabꝰ diſpoſitionibus.ergo id
ex quo eſt ſonus in ſua eẽntia ⁊ ſpecialitate.nõ eſt id ex q̊
eſt motus eſſentialiter ⁊ ſpecialiter.ergo ſonus accidens
eſt qd̾ accidit ex predicto motu quẽ ꝯſequitᷣ.⁊ eſt cũ illo.
Cũ aũt cõmotio aeris aut aque ꝑuenit ad neruũ expan/
ſum intus in aure receptibile ſoni.ante quẽ eſt cõcauitas
in qua eſt aer quietus mouetᷣ motu eius qui peruenit ad
ipſum.⁊ poſtq̃ꝫ eſt quaſi paries ſuꝑ quẽ eſt neruus expã/
ſus ſentiens ſonitũ.tunc ſentitᷣ ſonus.Oꝫ aũt impedimur
ſcire de ſonitu:hͦ eſt.ſ.an ſit aliqd qd̾ habeat eſſe in ſe cõſe
quens per ſe eſſentiã motus.vel adiũctũ alij:an nõ acci/
dit ſonus niſi cũ fuerit ibi auditus.Quilibet aũt hoc ſen
tire põt:ꝙ ſonus nõ habet eſſe per ſe.nec accidit ſenſui ni
ſi tactu cõmoti aeris.imo ex omnibꝰ que tangunt locum
predictũ ꝓpter tactũ accidit ſonus in illo Et an ipſe ſonꝰ
cõtingat ex cõmotione aeris qui eſt in neruo receptibili
ſonitus.an cõtingat per ipſuꝫ tactũ.hec enim diſcernere
difficile eſt.qꝛ eoꝝ qui negãt ſonitũ habere eẽ per ſe.ſen/
tentia nõ eſt a deo infirma:ſicut eoꝝ qui negant reliqua

Sonus
Percuſſio.
Sciſſio.

ſenſata. Iſti eniz poſſunt attribuere ſenſato ſonabili pro/
prietatē cognitā que facit ſonitū que eſt cōmotio aeris. ⁊
cōparatio cōmotionis ad ſonitū eſt: ſicut cōparatio qua/
litatis que eſt in melle ad id qḋ afficit̄ illo in ſenſu. Sed
differentia eſt hec: qꝛ affectio acquiſita ex melle in inſtru
mento ſentiēte. ⁊ ex igne in inſtrumēto ſentiēte eſt illius
generis qḋ eſt in illis: cū hoc etiā aliquādo qui ſentit calo
rē calefacit aliud cū exiſtit in eo affectio. Sed diſpoſitio
ſonitus ⁊ cōmotionis aeris. nō eſt ita: qꝛ cōmotio eſt vnū
quid. ⁊ ſonitus eſt aliud. Cōmotio enim ſentit̄ in vno in/
ſtrumento. ⁊ ſonitus in alio. Ipſa aūt qualitas non ſentit̄
alio inſtrumēto. Nec oportet etiā ꝙ qcqd afficit aliquid
aliqua affectione habeat eā in ſe. Debemus aūt ſcire cer/
C titudinē qualiter ſit hoc. ¶ Dicemus igit̄ ꝙ illud qḋ iu/
uat nos ad ſciendū ꝙ accidens afficiens auditū habet eē
in ſe. hoc eſt ꝙ ſi nō contingeret niſi in ipſo neruo neceſ/
ſe eſſet. vt cōmotio aeris aut ſentiret̄ auditu ex hoc ꝙ eſt
cōmotio. aut nō. Si autē cōmotio aeris ex hoc ꝙ eſt cō/
motio ſentiret̄ auditu. nō dico aūt ꝙ ſentiat̄ tactu inſtru
menti auditus. aut audiret̄ primo. aut mediante ſonitu.
Si aūt ſentiret̄ primo. primū aūt ſenſatū auditus ſonit⁹
eſt: in hoc enim nulla eſt dubitatio. tūc cōmotio aeris ex
hoc ꝙ eſt cōmotio eſſet ſonitus. Iaꝫ aūt deſtruximus h̄.
Si autē ſentiret̄ mediāte ſonitu: quiſquis audiret ſonitū.
ſciret ibi eſſe cōmotionē: ſicut quiſquis videt colorē qua/
drati mediante quadrato ſcit ibi eſſe quadratū. ſꝫ nō eſt
ita ſi aūt nō ſentiret̄ niſi tactu accideret ꝙ diximus. ergo
non oꝫ vt ſentiatur cōmotio audito ſonitu. ¶ Cōſidere/
mus aūt quid ſit dicendū poſt hoc: ⁊ dicemus ꝙ ſonitus
cū audit̄: auditur ex parte: ⁊ neceſſe eſt. vt aut pars audia
tur: eo ꝙ ꝓncipiū ſoni ⁊ eē inde eſt: ⁊ inde venit. aut iō ꝙ
mobile debitū auri: in quo nōdū eſt ſonus ſꝫ facit ſonuꝫ:
cū ꝓuenit ad aurē ex illa parte mouet̄: ⁊ ex illa percutit: ⁊
idcirco videt̄ ꝙ ſonus ex illa parte veniat. aut vtrūqꝫ il/
loꝝ. Si autē hec fiat ꝓpter hoc ꝙ ipſuꝫ mobile eſt ſenſi/
bile. Si aūt hec nō eſſet hoc ſenſibile non ꝑciperet̄ pars
ſui principij. tūc oportet vt ſentiat̄ auditu cōmotio aeris:
quō apprehendit̄ pars ſoni: qḋ iā oſtendimus eē impoſſile.
Si aūt fuerit ꝓpter vtrūqꝫ illoꝝ ꝯtinget ex hoc illḋ im/
poſſibile etiā. ⁊ ex hoc affirmabit̄ ſonus comitari cōmo/
tionē aeris. Reſtat ergo vt fiat hoc ꝓpter h̄ ꝙ ipſe ſon⁹
illic efficiatur: ⁊ inde venit. Si. n. ſonus nō accideret niſi
auri tantū nihil diſtaret an cauſa ei⁹ veniret a dextro. vel
a ſiniſtro: precipue cū cauſa eius nō audiat̄: qꝛ eſt hic ali/
quid. ſ. cōmotio aeris afficiens ad ſimilitudinē ſui aereꝫ
qui eſt in aure. Aliquando tñ eius pars nō apprehendit̄
nō enim apprehendit̄ niſi cuꝫ peruenit. ergo quō appre/
hendit̄ ſonus qui non accidit niſi cū ꝓuenit eius cauſa. ḡ
iā manifeſtū eſt ꝙ ſonus habet eē aliqd per ſe. nō ex hoc
ꝙ audit̄ in actu. ſed ex hoc ꝙ eſt audibilis in potentia: ⁊
eſt quiddā qḋ eſt: ſicut aliqua ex affectionib⁹ cōmotiōis
D aeris preter ipſaꝫ cōmotionē. ¶ Debemus aūt certifica
re nūc verbū de percutiente ⁊ percuſſo. Dicemus igit̄ ꝙ
ad ꝑcutiēdū eſt neceſſe vt aliquis motus ꝑcedat. ⁊ aliqs
ſequat̄. Motus aūt qui ꝑcedit percuſſionē aliquādo eſt
ex vno corpoꝝ occurrente alteri. aliquādo eſt ex vtroqꝫ
illoꝝ. ⁊ neceſſe eſt vt vnū eoꝝ aut vtrūqꝫ reſiſtat ſibi ſen/
ſibiliter. Si enim alterū impellit̄ aut percutit̄. nō ſic vt
ſentiat̄. ſed cū mora que nō ſentiat̄ nō eſt ibi ſonus: ꝑcu/
tiens aūt ⁊ ꝑcuſſum vtrūqꝫ eſt efficiens ſonū. Sed illud
amplius efficit qḋ eſt durius. ⁊ quod magis reſiſtit alteri.
ipſuꝫ etenim habet ibi maiorē partē. Motus aūt ſecun/
dus eſt ceſſio aeris aut fuga. ⁊ eius inter illa ꝯſtrictio. Du
rities autē iuuat ad cōſtringendū fortiter aerē: ⁊ leuitas
ſil'r ne recipiat̄ aer in concauitatib⁹ aſperi. aliquādo vo cor

De ꝑcutiēte ⁊ percuſſo.

pus ꝑcuſſuꝫ eſt multe mollitiei ⁊ humiditatis: ſed cū for/
titer motū fuerit. ⁊ coactus fuerit aer qui eſt in medio: ꝑe
netrare ipſuꝫ. ⁊ coanguſtus inter illa: tūc ipſuꝫ corpus nō
ꝑmittit aerē penetrare in ſe. nec ſcindere ſe i breui tēpore
Sed reſiſtet aeri qui eſt in medio: ⁊ nō cedet ei: ⁊ reſiſtet
etiā ꝑcutiēti qui cogit ipſuꝫ multū irrumpi in breui tpe.
⁊ nō irrumpet̄. ſed reſiſtet ꝑcutiēti. ⁊ cū illo ꝯſtringet ae/
rē mediū. q̄uis nō ſit hoc ex potentia recipientis. nec ex
potentia efficientis ꝑcutientis. ⁊ ipſuꝫ reſiſtere ſit ei loco
duritiei. Tu aūt ſcies hoc cū attenderis ꝙ quādo bacu/
lo paulatiꝫ aquā ꝑcutis. poteris ſcindere ſine labore. Si
aūt cito percuſſeris reſiſtet tibi. ⁊ ꝓpter hoc etiā aer reſi/
ſtet. Sed pōt eſſe vt ipſius aeris q̄dā pars ſit reſiſtens. ⁊
quedā cōſtricta inter ipſaꝫ: ⁊ ꝑcutiens qḋ facit ꝯſtrictio/
neꝫ. imo pōt eſſe vt aer fiat tres partes. vna eſt ꝑcutiens
ſicut ventus: altera reſiſtens: ⁊ altera ꝯſtricta inter illas.
ſecundū aliquā affectioneꝫ cōmotionis. Durities vo vel
ꝯſtrictio nō eſt prima cauſa accidendi hāc cōmotionē. ſꝫ
habent hoc ex hoc qḋ iuuat reſiſtere. reſiſtentia eteni eſt
ꝑma cā. ergo ſonus accidit ex cōmotione molis corporis
impetuoſi ꝯſtricti. inter duo corpa ꝯtraria ſibi reſiſtētia
ſcḋm ꝙ ſic eſt: ⁊ ſicut aq̄ ⁊ aer. ⁊ celuꝫ ꝯueniūt in nā reddē/
di colores. que nā vocat̄ claritas. ſic aqua ⁊ aer ꝯueniūt
in hoc ꝙ accidit eis ſonus. cui⁹ nomē ſit receptio cōmo/
tionis. nō fit aūt hoc: eo ꝙ aqua aut aer ſint mediū ſicut
claritas nō eſt ex hoc ꝙ eſt mediū celū aut aer. vꝫ aūt ꝙ
aqua aut aer ex hoc ꝙ reddunt odorē aut ſaporē. hñt ſil'r
aliqd in quo ꝯueniūt. ꝙ nō hꝫ nomē. Sꝫ humiditas que
reddit ſaporē eſt ſapiditas: illud vero in quo ꝯuenit cū eo
redditio odoris nō hꝫ nomē. Sꝫ tinitus accidit ex cōmo
tione. quā facit hec cōmotio. cū. n. huic cōmotioni reſiſtit
aliqd ſicut mons aut paries. ita vt faciat eaꝫ ſtare. Acci/
dit tūc etiā inter hāc cōmotionē que mouet̄ ad ꝑcutiēdū
parietē aut montē. ⁊ inter id qḋ ꝑcutit ⁊ ꝯſtringit aliū ae/
rē qui reuerberat hūc. ⁊ repellat retro ꝯſtringēdo. cuius
figura eſt ſicut figura ꝑma ⁊ affectio eius. ſicut cū pila ꝑ/
cutit parieteꝫ neceſſario inter illa. aer cōmouet̄ ⁊ illa re/
dit retro. Iā aūt declarauimus cām ꝓpter quā pila reſi/
lit retro. ergo ipſa fit cā repercuſſionis aeris. Remanſit E
autē vt ꝯſideremus ſi tinitus eſt ſonus qui accidit ex cō/
motione ſecūdi aeris cōmoti motu ꝑmi. aut ſi eſt comes
cōmotionis aeris primi iteꝝ reuertētis. videt̄ aūt tinit⁹
eſſe cōmotio ꝑmi aeris ad nos iteꝝ reuerſi. vñ eſt ꝓprie/
tas illius. ⁊ affectionis eius. ⁊ ꝙ ꝑcuſſio huius aeris non
efficiat ſonū ex leuiſſima ꝑcuſſione huius aeris ſecundē.
ꝑcuſſio enim aeris ſecūdi. nō eſt fortis. Si. n adeo eēt for
tis. vt ex ea accideret ſonus. noceret auditui. videt̄ aūt ꝙ
ois ſonus tinitū hꝫ: ſꝫ nō audit̄: omne aut lumē reuerbe/
rat̄. videt̄ aūt etiā ꝙ de hoc ꝙ tinitus nō audit̄ in domi
bus ⁊ in manſionib⁹: cauſa hec eſt: ꝙ cū ſpatiuꝫ fuerit ꝓxi/
mū inter ſonū ⁊ reuerberātē ſonū: nō audiunt̄ in diſcre/
tis duob⁹ tēporib⁹. ſꝫ ſimul: ſicut audiunt̄ ſonus ⁊ ꝑcuſſio
qui eſt cū illa. q̄uis certe eſt poſt illā. Si aūt reuerberās
fuerit ꝓcul. videbit̄ eſſe in tēpore: qḋ eſt inter duos ſonos
diuerſitas ſenſibilis. Si aūt ꝑcuſſuꝫ fuerit duꝝ ⁊ planū.
ex hoc ꝙ reſultat multa reciprocatione ꝑmanet lōgo tē/
pore ſicut fit i balneis. Videt̄ aūt ꝙ cauſa quare reſonat
in planis heremis debilius. ⁊ ſub tectis reſonat fortius.
hoc eſt. ſ. qꝛ duplicat̄ cū tinitu qui ſentit̄ cuꝫ eo in tēpore
quaſi vno: debes aūt ſcire ꝙ cōmotio aeris nō eſt: motus
localis ſicut vnius ⁊ eiuſdē aeris. ſꝫ ſicut diſpoſitio cōmo
tionis aque que accidit ex viciſſitudine percuſſionū ſibi
ſuccedentiū: cū quiete ꝑcedēte quietē. Hec aūt cōmotio
que facit ſonū facit cito: ſꝫ nō multū ꝑcutit. Poterit aūt
hic aliqs dubitare dicēs ꝙ ſicut dubitātes de tactu. aſſi/

gnauimus ei multas vtutes:eo ꝙ apprehēdit multa ꝯtraria.ſic etiā auditus apprehēdit ꝯtrarietatē:que eſt inter ſonū acutū ⁊ graue:⁊ ꝯtrarietatē que eſt iter debilē ⁊ fortē:⁊ ꝯtrarietatez que eſt inter durū ⁊ molle:⁊ inter leue ⁊ aſperū ⁊ ceteras.cur ergo nō aſſignauimus ei multas virtutes:Sic reſpondemus ad hoc ꝙ primū ſenſibile auditus eſt ſonus.Accidentia aūt que accidūt ei primo ſenſibili poſtq̄ eſt ſonus hec ſunt.Illic vo.ſ.in tactu vnūquodq; contrarioꝝ ſentitur per ſe non cauſa alterius.Ergo ſufficiat hoc de doctrina ſoni ⁊ ſentiendi.

¶ Explicit pars ſecunda ſexti de naturalibus.

¶ Incipit pars tertia capitulū primū de viſu.

A Debemus nunc loqui de viſu.Sz ad loquendū de eo neceſſe eſt prius loqui de lumine:⁊ de luminoſo:⁊ de trāſlucēte:⁊ de colore:⁊ de qualitate ꝯtinuitatis:que cadit inter ſentiens ⁊ ſenſatū viſibile:loquemur aūt prius de lumine dicentes:ꝙ cū dicit̄ lumen.⁊ dicitur lux:⁊ dicit̄ radius:videt̄ quātū ad impoſitionē nominū nō eſſe inter illa maxima diſtantia.vnde nobis neceſſe eſt vt priuſq̄ de eis loquamur:diſtinguamus ea inter ſe.Sunt aūt hic tres intentiones differētes iter ſe:quaꝝ vna eſt q̄litas quaz apprehēdit viſus in ſole ⁊ igne.ita vt nō diſcernatur eē albedo:aut nigredo: aut rubor:aut aliquis alioꝝ.Secūda eſt id qđ reſplendet ex eis.ſ.ſplēdor qui videt̄ cadere ſup corpora ⁊ detegit̄ in eis albedo:aut nigredo:aut viriditas.Tertia eſt que apparet ſup corpora:veluti ſi diſgregentur:⁊ veluti tegat colorē eoꝝ:⁊ quaſi ſit aliquid emanans ab eis.Si aūt hoc fuerit in corpore acquirenti hoc ex alio corpore:vocabitur radioſitas. Si autē fuerit in corpore qđ habet ex ſeipſo:vocabit̄ radius.nunc aūt nō ſunt nobis neceſſaria radioſitas vel radius.Sed due prime.ſit aūt vna coꝝ.ſ.ea que habet illđ ex ſeipſa lux:⁊ vtilitas eius ſit lumen. Hoc autē ꝙ vocamus lucē:ſicut id quod habet ſol ⁊ luna:eſt id qđ videtur per ſeipſuz.Corpus aūt qđ gerit hanc qualitatē:cū fuerit inter ipſuz ⁊ viſuz aliquid ſicut eſt aer ⁊ aqua videbit̄ neceſſario.ita vt nō egeat:ſicut eget id cui nō ſufficit ad h̄ vt ſit eſſe eius viſibile:ſicut eſt eē aerē aut aquā aut ſilia eorū inter ipſuz ⁊ viſuz:⁊ inde eget:vt id quod vocamus lumē prius illuſtrauerit illud ad hoc vt appareat tūc:⁊ hoc lumen erit in eo affectio corporis habētis lucē cū oppoſitū fuerit illi:⁊ fuerit inter ea corpus ꝙ non ſolet regere affectionē lucēdi:⁊ receptibilis lumē ſic̄ aer ⁊ aqua: que adiuuant ⁊ nō impediunt.¶ Corpora aūt ſecūdū primā diuiſionē ſunt duob⁹ modis.ſ.corpus ꝙ nō ſolet obtegere:ſicut predictū eſt:qđ vocat̄ trāſlucēs:⁊ corpus qđ ſolet obtegere ſicut mons ⁊ paries:eius autē qđ ſolet obtegere quoddā eſt qđ ſolet videri:ita ꝙ ad h̄ nō eget alio:poſtq̄ fuerit ibi mediū trāſlucēs:⁊ hoc eſt lucidū ſicut eſt ſol ⁊ ignis:⁊ quoddā eſt non tranſlucens:ſed obſcurans ꝙ eſt poſt ipſuz:attende hoc in cādela cū ſupuenit cādele:qm̄ vna eaꝝ ꝓhibet operari alterā in eo ꝙ eſt mediū iter illas:ſilr etiā ipedit viſuz ne videat̄ qđ eſt poſt illa:⁊ qđdā eoꝝ eſt qđ eget:vt ſit ibi aliqd qđ faciat illud eē alicuius

B ꝓprietatis:⁊ hoc eſt coloratū.¶ Lumē aūt eſt qualitas primi mēbri diuiſionis:ſm ꝙ eſt ſic. ¶ Color aūt eſt qualitas ſecundi mēbri diuiſionis:ex hoc ꝙ ſic eſt.paries eni non ꝑmittit lucidū illuminare aliquid qđ poſt ipſuz eſt. nec eſt ipſe ex ſeipſo lucens:qui eſt corpus coloratū in potentia.color enīz in effectu:nō accidit niſi ex cauſa luminis.lumen enim cū illuſtrauerit aliquod corpus:accidit in eo albedo i effectu:aut nigredo aut viriditas ⁊ cetera h9.ſi vero non illuſtrauerit eſt tenebroſuz vl̄:aut fuſcuz.

Color nō eſt actu niſi ꝑ lumē. Ari. ſcđo de anima textu 67.

ſed in potētia eſt coloratū.ſi voluerimus dicere colorē in effectu.hoc eſt albedo:aut nigredo:aut rubor:aut palor: aut his ſilia.Non.n.albedo eſt albedo.nec rubedo eſt rubedo niſi ſm qđlibet qđ videmus:nō aūt ſit h̄ vt videamus niſi fuerit illuſtratū.nō putes aūt ꝙ albedo que nō eſt hoc modo:vt eā videamus:aut rubedo aut cetera h9. habeāt eſſe in corporibus in effectu. vñ cū aer obſcurus ꝓhibet nos a videndo.ipſe aer nō eſt obſcurat⁹.nō enim eſt obſcuratū:niſi.qđ erat illuminatū.aer aūt quāuis non eſt in eo aliquod lucidū:tñ nō ꝓhibet apprehendi illuminatū:nec obtegit colorē qui eſt in effectu in aliquo.attendi h̄ in aqua ꝓfunda cū fuerit in ea aer totus hui⁹ ꝓprietatis quē tu putas obſcurū cū lumen illuſtrauerit corp⁹: qđ eſt extra poſitū in aere quē tu putaſ illuminatū:videbit illud:⁊ aer obſcurus qui eſt inter te ⁊ ipſuz nō ꝓhibebit:ſz aer ſm ſe in vtraq; diſpoſitiōe eſt quaſi nihil.ergo obſcuritas nō eſt niſi diſpoſitio nihil videndi.q2 qualitates que ſunt in corporib⁹ nō trāſlucentibus nōdū ſunt illuminate:ſed ſunt tenebroſe.in ꝓpotētia aūt viſibiles:ſed nō videntur nec videt̄ aer.ergo videt̄ qđ videtur tibi ſi clauderes oculos:ꝙ obſcuritas eſſet equalis:⁊ ꝙ videres eā quaſi eſſet diſpoſitio tua ſi eſſes in aere obſcuro:ſz nō eſt ita:nō.enim cū claudis oculos vides aerē obſcuꝝ nec qđ vides de obſcuratione eſt aliqd in oculis tuis:niſi hoc tm̄:q2 nō vides:⁊ omnino non eſt niſi ꝓuatio luminis ab eo qđ ſolet illuminari.ſ.ꝙ aliquādo videtur:lumen enim viſibile eſt:⁊ illud in quo eſt lumē:eſt viſibile: trāſlucēs aūt nō eſt viſibile vllo mō:obſcuritas autē eſt in ſubo luminis:⁊ vtrūq; eſt i corpore:qđ nō eſt trāſlucēs.ergo corpus cuius color ſolet videri:cū nō fuerit illuminatū fiet obſcuꝝ:⁊ tūc nō erit certiſſime in eo color in effectu. Qđ aūt putant̄ iſti colores eſſe:ſz occulti hoc nihil eſt.aer.n. nō tegit eos:quāuis ſit obſcurus:cum colores fuerint in effectu:ſi aūt homo appellet colores aptitudines diuerſas que ſunt in corporibus:que cū illuminantur vna eaꝝ eſt albedo:⁊ alia rubedo.hoc pōt eē:ſz fict ꝓpter equiuocationē nominis.albedo etenim certiſſime nō eſt niſi cuius eſt ꝓpriū videri:⁊ hoc non pōt eſſe cū eſt inter te ⁊ ipſaz aliquid peruiū:qđ vebit viſuz:ipſa tñ nō videt̄:peruiū aūt aliquādo eſt peruiū in effectu. aliquādo in potētia:ſz ad hoc vt ſit in potētia:peruiū nō eſt neceſſe ipſuz ꝑmutari in ſe.ſz ꝑmutari in aliud ⁊ moueri in aliud:⁊ hoc eſt commeabile ⁊ peruiū:ad hoc aūt vt ſit oino i effectu:nō eget in ſe alio:ſed ad exiſtendū commeatiōe ⁊ ꝑuiatione in effectu:permutatio vo qua eget ꝑuiū in po^a ad h̄ vt ſit ꝑuiuz in effectu:eſt ꝑmutatio corporis colorati:ad h̄ vt illuminet̄.⁊ vt color ei⁹ habeat̄ in effectu.motus vo eſt vt corpus lucidū moueat̄ ad aliud ſine ꝑmutatione illi⁹.¶ Iā aūt in ꝑmiſſis cognouiſti certitudinē ei⁹:cū aūt acquirit̄ vnū iſtoꝝ reddit̄ viſibile:⁊ ſit hoc ꝑuiū in effectu.pp eē alteri⁹ ab ipſo.¶ Debemus aūt certificare hūc reddituū ſz differemus h̄ quouſq; enumeremus dubitationes q̄ ꝯtingunt in eo qđ diximus.⁊ ex ſolutione earum fiet facilius affirmare qđ diximus.

Ari. ſcđo de aia.te.70.

Ari ſcđo de aia.te.65.

Ari. ſcđo de aia te.66.

¶ Capitulū ſecunduz ꝙ radius non eſt corpus: ⁊ de enumeratione diuerſitatū in hoc.

A Quidam putauerūt ꝙ lumē deſcēdens ex lucido ſup corpa nō eſt q̄litas que ꝯtingit in eis.ſed ſunt corpa ꝑuiſſima ſeparata a lucido corpore circūquaq; comitātia lōgitudinē lucidi deſignata que mouent̄ motu illi⁹:⁊ cū cadūt ſup corpora illuminant̄ ex eis. Quidā vo dixerunt ꝙ hoc lumē nihil eſt:nec eſt aliqd aliud niſi manifeſtatio colorati:imo quidā fuerūt putantes ꝙ lumen qđ eſt in ſole nō eſt niſi multa apparentia ſui coloris

que ſuperat viſum. ¶ Nos autē debemus primū attendere veritate in his ſententijs dicētes ꝙ impoſſibile eſt vt hoc lumen: ⁊ hic radius ſolis ⁊ ignis qui cadit ſuꝑ corpora: ſint corpora in quibus fit hͻ qualitas que ſentitur: aut enim erūt ꝑuia: ⁊ tūc eſt neceſſe vt remoueat̃ eorum ꝑuictas: cū multa in vnū denſant̃: ſicut paruiſſime ꝑtes criſtalli ſunt criſtalline: ⁊ denſatū ex eis nō eſt ꝑuiuꝫ: aut erūt ꝑuia: quoꝝ nō admittat̃ ꝑuictas: ⁊ tūc non erūt lucida. ¶ Jā aūt diſtinximus īter lucidū ⁊ ꝑuiū. Si aūt ꝑp denſationē fuerint non ꝑuie denſatio eoꝝ obteget qđ eſt inter illas: ⁊ quāto maior fuerit denſatio: tāto maior erit obiectio. lumen vero quanto magis denſat: ſi eſſet aliqđ: qđ poſſet denſari tanto magis reuelat viſibile. ſimiliter ſi iſto ab initio lumināte eēnt luminate nō ꝑuie. ſic ignis ⁊ hꝰ. ergo manifeſtū eſt ꝙ radius in coloribus nō eſt corpus. ¶ Jtē impoſſibile eſt corpus moueri nāliter ad diuerſa loca. ¶ Jtē etiā ſi ille partes fuerint corꝑa que ſeparant̃ a lucido: ⁊ obuiāt luminato: tunc cū obnubilata fuerit ſpera: neceſſe eſt eis ɔtingere vt adnihilent̃ aut ꝑmutentur aut ſuꝑexcedat nubes. Hoc aūt ꝙ nubes ſuꝑexcedat nimis incredibile eſt: qꝛ hec res eſt que aduenit ſubito. adnichilatio aūt ꝑpter obnubilationeꝫ eſt huius generis. quomodo enim iudicabūt ꝙ corpus cū penetrauerit inter duo corpora. adnichilet̃ alteꝝ eoꝝ: ex permutatione aūt accidit qđ diximus. ſ. qꝛ illuminat̃ ex oppoſitione lucidi. cū aūt obnubilat̃ ꝑmutat̃. ⁊ qñ quidē ſic eſt qđ fuit neceſſe: vt corpora paruiſſima recte aduenirēt ex parte lucidi: ⁊ cū hec corpora nō permutant̃ per ſeipſa ex ꝑmutatione lucidi. Sed ratio a qua pendent auctoꝝ ſententie de radio: quedā eſt quā dicunt. ꝙ radius ſine dubio deſcendit a parte ſolis: ⁊ aduenit ex parte ignis. ⁊ hic eſt motus. nullus aūt motus eſt niſi corporis. ¶ Jtē radius mouet̃ motu locali: locali motu lucidi. motū auteꝫ localē nō habet niſi corpus. ¶ Jtē radius offendit in aliqđ ⁊ reuerberat̃ ab illo ad aliud. reuerberatio aūt motus
B corporalis eſt ſine dubio. ¶ He autē oēs argumentationes falſe ſunt: ⁊ propoſitiones oēs falſe ſunt. Hoc eniꝫ ꝙ dicimus radiū deſcendere aut exire aut intrare: nomina ſunt tranſumptiua. qꝛ nihil de hoc habet. qꝛ enim accidit ab alto putatur deſcendere: ⁊ eſt ad modū accedēdi quātū apparet ex eius diſpoſitione. Hoc aūt nō eſt deſcendere. nō enim videtur aliq modo in via: nec eget tēpore ſenſibili: ⁊ neceſſe eſt vt aut ꝓbatio iudicet qđ deſcēdit. quomodo autē hanc habere poterunt: aut ſenſus iudicet hoc eius cui innituntur? Quomodo autē ſenſus indicabit motū mobilem: cuius tempus non ſentit̃? Nec ſentit̃ in medio ſpatio eius. ſed verbū de locali motu radij nō eſt potiꝰ q̃ꝫ de motu locali vmbre. qꝛ oportet vt vmbra ſit corpus qđ mouetur locali motu. nullus autē motus eoꝝ eſt motus localis. ſed tantū deſtructio ⁊ renouatio. cū enim renouat̃ equidiſtantia. renouantur ⁊ hec. Si aūt aliquis ſtulte inſteterit dicens ꝙ vmbra mouet̃ localiter. neceſſe eſt tūc vt vmbra moueat̃ localiter ꝑpter lucē: aut lux moueat̃ localiter ante ipſam ⁊ poſt ipſaꝫ. Si aūt mouet̃ ꝑpter luceꝫ: ⁊ occupat locū alterius lucis. Ponamus lucē occupare totā terrā: ⁊ tunc lux nō habebit motū localem quē non cooperit niſi vmbra. ⁊ tūc eſt falſuꝫ de motu vmbre. hoc. ſ. ꝙ lux moueat̃ ante vmbram. ſic vt moueatur vmbra. Ponamus ergo lucidū conſiſtere: ⁊ conſtat: qꝛ cū extiterit: ſtabit etiā cū eo lux: ⁊ hoc inducit nos ad hoc. vt motus habentis vmbrā ſit cauſa exterminandi lucem. ¶ Poſſibile eſt aūt vt multi illoꝝ putent lucē moueri ex diuerſis partibus lucido exiſtente: ⁊ obſcuratur tūc a ꝗs locus: aut cū lux fugit: vmbra reſiliat retro. ⁊ redeat illuc vbi diſceſſit ab vmbra: ſed hec oīa fabule ſunt: qꝛ vmbra non exterminat lucē. nec illa nec lux ſunt corpora: quāuis vtraqꝫ habeant motū localiter. Hoc. n. fit ex renouatione: non eo ꝙ eadem res moueatur localiter. ¶ Reſplendere aūt radium: verbū eſt etiā trāſumptum. corpus autem cū illuminatur: ⁊ eſt polituꝫ ſolet illuminari ab eo aliud corpus ſibi oppoſitum: ita vt non moueatur ad illud localiter. Sed auctores alterius ſententie que videtur ſplendor non habere eſſe. ſed ponitur eſſe ipſe color cū apparet in euidentia clara: poſſunt dicere. qꝛ qđ aſpicit̃ in hoc eſt id qđ apparet cū colore ex claritate comitante colorata. ipſa autem claritas non eſt aliquid in ipſo viſu. ſed eſt quiddā qđ accidit viſui ex cōparatione lucidioris ad minus lucidū: ⁊ ꝙ eſt maioris luminis eſt coloris euidentioris: eo ꝙ eſt fortioris affectionis res lucida. lumen eniꝫ qđ eſt in candela eſt paulo minus: q̃ꝫ lumen qđ eſt in luna. ſed lumen qđ eſt in luna abſconditum eſt paulo minus q̃ꝫ lumē diurnuꝫ ex ſole in tectis ⁊ domibus: imo in locis habentibus vmbrā: in quibꝰ nō eſt radius ſolis. Hoc enim lumē lune deſtruitur in vmbra domoꝝ: ⁊ cū eleuatur ſol adnichilatur: ⁊ qđ videt̃ in domibus fortius eſt: q̃ꝫ qđ videtur de lumine lune. Homines autem non tenēt qđ ſit in vmbra ſplendor vel radioſitas: quāuis ſit luminoſa. ſed tenent ꝙ etiam lumen candele operatur in corporibus ſplendorē. lumen quoqꝫ lune in nocte operatur hoc idē. Hoc aūt habent ex cauſa operationis ad obſcuritatē nocturnā que facit videri illud paruū lumen lune. eſſe radiū ſplendenteꝫ qđ non eſt niſi manifeſtatio coloris aliqua. qđ aūt habet ſol de hoc: eſt fortius ⁊ fortioris affectionis. qui enim lumen videt in pariete album. putat in pariete eſſe aliquid aliud preter albedinem: ⁊ preter eius euidentiā: ⁊ vocat̃ illud radius. Si aūt aliquis cōparauerit hͻ vmbre que eſt in pariete: ipſa vmbra cauſa alicuius obſcuritatis occultat nobis aliquid de albedine: qđ deberet apparere quaſi ſit admixta obſcuritati: que non eſt niſi obſcuritas: vel augmētū obſcuritatis: ſicut lumen non eſt niſi manifeſtatio vel augmentuꝫ manifeſtationis. Sunt aūt ex his multi qui tenent ꝙ ſol non eſt ſplendor eius. ſed virtꝰ manifeſtationis coloris eius. color enim qui ſuperat viſum virtute ſue oſtenſionis apparet ſplendor ⁊ radius qui occultant colorē ꝑpter imbecillitatē viſus: nō ꝑpter ſuā occultationē in ſe: ⁊ hoc faciunt vt viſus non poſſit apprehendere rē manifeſtā: que cum debiliora fuerint apparebit color. ¶ Dixerunt etiā ꝙ animalia que nocte lucent cū lucēt non ſentitur color eoꝝ vllo modo. in die vero habent colorē manifeſtū. ⁊ tunc non eſt in eis lumen ipſuꝫ. ergo lumen eſt cauſa virtutis euidentie coloris eoꝝ ⁊ nihil aliđ: ita ꝙ non videntur niſi in obſcuro: ⁊ ſunt maioris virtutis: cū apparent in obſcuro: ⁊ manifeſtant̃ viſui. qꝛ obſcuritas debilitauit illū. Cū autē apparet ſol vincit manifeſtationem eoꝝ: ⁊ reddit colores eoꝝ: ⁊ viſus pōt eos apprehendere. viſus enim eſt audax apprehendere in manifeſto: ⁊ roboratur cū ſol eleuat̃. Alij autē dixerunt non ita rē eſſe. ſed qꝛ ſplendor aliud eſt ⁊ color aliud. ſed ſolet ſplendor cuꝫ ſuperauerit viſum obtegere qđ ſit in illo: ſol quoqꝫ colorem habet: ⁊ cū colore claritatē: ⁊ claritas obteget colorem: propter ſplendorem: ſicut luna. ⁊ ſicut lapis niger politus cum ſplendet apparet luminoſus: ⁊ nō videtur eius nigredo: dixerunt etenim ꝙ hoc aliud eſt a ſplendore. ſplendor enim nihil aliud eſt q̃ꝫ manifeſtatio coloris. ſplendor vero non eſt manifeſtatio coloris: ſꝫ aliud: qꝛ aliquando occultat colorem: relucentium etenim lumen apparet in obſcuro: ⁊ tegitur color eorum: cuꝫ vero apparet ſol vincit lumen eorum ⁊ abſconditur. ſed apparet color eorum Oportet auteꝫ conſiderare hanc ſen-

ter tiam:⁊ ramos eius predictos.
¶ Capitulum.III.de his que debent dici de hoc.
A DIcemus qꝫ de apparẽtia coloris:duo intelligunt̃ in hoc loco:vnũ
eſt forma coloris in effectu. aliud eſt apparẽ/
tia coloris habentis in ſe eſſe in effectu viſui.
Prima aũt ſententia ſignificat accidentia co/
loris:⁊ eſſe eius.Secunda vero indicat cõparationẽ co/
loris:aut eſſe ipſius comparationis. Huius aũt ſecunde
manifeſta eſt falſitas.Si enim putatur ꝙ ipſum lumen
eſt cõparatio coloris ad viſum. oportet vt lumen ſit cõ/
paratio:aut eſſentia cõparationis:⁊ nõ habeat in ſe ſtabi/
le eſſe.Si autẽ volunt dicere ꝙ lumen eſt factura colo/
ris huius:qđ eſſet viſus:videretur tunc quicquid eſt hoꝝ:
aut eſt ipſe color:aut aliquid qđ accidit cũ aliquid extra
remouet̃:ſicut cum aufertur obnubilatio aut ſimilia. Si
autẽ fuerit ipſe color:erit hoc ipſo modus primus.Si aũt
fuerit diſpoſitio que accidit propter quã apparet:tunc lu
men erit preter colorẽ:ſed de intentione pma neceſſe eſt
vt aut dicat̃:ꝙ apparentia eſt exitus de potentia ad effe/
ctum:⁊ tunc ſol non eſt lucens poſt ipſũ vnũ momentũ:
aut volunt ꝙ ipſa eſt color: ⁊ tunc id quod dicitur de ap/
parentia nihil eſt:ſed oportet dici:ꝙ lumen eſt color:aut
volunt dicere ꝙ eſt diſpoſitio adiuncta colori:aut ſemꝑ
aut aliquando:ita vt ſit color cui accidit:aliquãdo lumẽ:
⁊ aliquando obſcuritas.Color vero in vtraqꝫ diſpoſitio/
ne habet eſſe in effectu .Si autẽ fuerit ipſa cõparatio ad
id quod videt̃ habere.redibit ſecũda ſententia .Si vero
fuerit aliud:redibit etiã illud idẽ. Si aũt conceſſerimus
ꝙ lux:quãuis ſit ipſe color:ſit color qui eſt in effectu:ne/
ceſſe eſt tunc vt aut lux predicetur de omni colore qui eſt
in effectu:aut vt albedo tantũ ſit color:⁊ nigredo ſit tene
bra:⁊ erit impoſſibile:tunc vt color niger illuſtretur a lu/
ce:ſed hoc impoſſibile non eſt:qm̃ nigrũ illuſtratur ⁊ illu
ſtrat aliquid:ergo lux non eſt tantũ albedo.Si autẽ lux
non fuerit ſolũ modo albedo:ſed omnis color.tunc aliqđ
qđ eſt lux erit contrariũ alij:qđ non eſt lux:ſed luci non
eſt oppoſitũ niſi tenebra.ergo illud eſt ĩpoſſibile.¶ Item
intentio qua nigrũ eſt lucidum:eſt preter nigredinẽ eius
ſine dubio:⁊ ob hoc etiã eſt preter albedinem.Color aũt
ſcilicet natura generis eius qđ eſt in nigredine eſt nigre/
do:⁊ color qui eſt in albedine:eſt ipſa albedo non accidẽs
illi.ergo color abſolutus generalis nõ eſt ipſa lux. ¶ Itẽ
aliquando ex luce manifeſtatur tranſlucens ſicut aqua
aut criſtallus.Cum autẽ fuerit in tenebris ⁊ ceciderit ſu/
per ea lux ſolũmodo: deteget ea ⁊ tranſlucent: ⁊ hec eſt
lux non color.¶ Item aliquid eſt lucidũ:⁊ coloratum:
ex quo tantũ aliquando aduenit lux alij:ſicut apparet in
aqua aut in pariete.Aliquando autẽ cũ fortior fuerit ap/
paret lux cum colore ſimul:ita ꝙ quandoqꝫ rubeſcit aut
paleſcit paries:aut aqua in qua apparet.Si aũt lux eſſet
detectio coloris:⁊ tenebra eſſet tectio coloris:tũc affectio
coloris rubei in oppoſito ſibi eſſet rubor:nõ illuminatio
ſola.Si autẽ fuerit hec oſtenſio alterius coloris:cur cũ
fortius eſt facit in ſibi oppoſitum occultari colorẽ eius:
⁊ de hoc forti colore vehit colorem ad illum:quãuis ſen/
tentia huius rationis dicat ꝙ rubor aut viriditas aut ce
teri hoꝝ ſunt permixti ex manifeſtationibus alboꝝ:⁊ oc/
cultationibus nigroꝝ.Sequitur ergo ex hoc:vt cũ color
alicuius corporis fuerit manifeſtatus ex radio qui illum
irradiauerit:⁊ deinde corruſcauerit ſuper intẽtionẽ que
intelligit̃ de illo lux alterius corporis habentis colorem:
vt color eius non appareat ſuper illũ.neceſſe eſt etenim
vt hui⁹ illuminati qđ illuminat aliud :manifeſte partes
dent colorẽ per ſe ſole aut cũ alio . Si autẽ ſole tunc ipſe
non debent manifeſtare colorẽ:qui eſt in illis:⁊ vt albifi/
carent. Nõ aũt tegerẽt colorẽ eius cũ rubificarẽt aut vi/
ridarent.Si aũt fuerit cũ alijs:ita vt habentes colorem
manifeſtũ:⁊ habentes colorẽ abſconditũ operent̃ vtraqꝫ
ille detectionẽ.iſte vero occultationẽ:tunc occultatio co/
loris habebit affectionẽ in ſibi oppoſito:ſꝫ occultatio co/
loris nõ habet hanc affectionẽ.non enim vides ꝙ cũ ſola
fuerit occultatio coloris:non afficiet ſibi oppoſitũ:ſicut
afficit manifeſtatio coloris quã dicunt cũ eſt ſola.Si aũt
dixerint ꝙ color eſt manifeſtatio:⁊ rubor etiã ⁊ viriditas
⁊ ſimilia his:ex hoc ꝙ ſunt rubor aut viriditas.qꝫ rubor aut
viriditas cũ multũ manifeſta fuerint operant̃ qualia ip/
ſa ſunt:⁊ faciũt viriditatẽ aut ruborẽ:dicemus quidẽ er/
go ꝙ cũ parua eſt manifeſtatio:apparet color ei⁹ qui eſt
illi oppoſitũ ſicut eſt:⁊ ſm intellectũ qui eſt lux ſola tãtũ
operat̃ quãtũ operat̃ ⁊ luces qđ nõ habet colorẽ .Cũ aũt
vehemẽs fuerit eius manifeſtatio deſtruit̃ illud:⁊ obte/
get ꝑpter aliũ colorẽ quo inueſtit̃ . Oportet aũt primũ
vt nõ operet̃ in eo niſi parũ de colore ſuo:⁊ poſtea cũ au/
geret̃ operaret̃ in eo amplius:⁊ vt quãcũqꝫ affectione fa
cit nõ eſſet niſi occultare colorẽ eius:⁊ admiſcere ſuo co/
lori:non aũt ſic eſt:ſed primũ apparet color eius multa
euidẽtia:⁊ nõ apparet in eo niſi color qui eſt in ei⁹ aptitu
dine.ꝙ ſi lucidũ aliqđ ibi eẽt viridaret autruberet ꝑpter
eius actionẽ.poſtea vero cũ ſit manifeſtius:redit ad de/
ſtruendũ colorẽ ſuũ:⁊ ad occultãdũ ⁊ inueſtiẽdũ cũ alio
colore quẽ nõ habet ex nã.vna ergo iſtaꝝ actionũ eſt ex
aliqua cauſa qꝫ alia.Altera etenĩ venit ex luce . Corpus
etenĩ ſi nõ haberet colorẽ:⁊ haberet lucẽ hoc faceret ſi/
cut criſtallus trãſlucens.Alia vͦ eſt ex colore eius. Cum
multũ manifeſtat̃ ꝑpter hãc lucẽ.ita vt reſultet in aliđ.
Nos enĩ quãuis dicimus:ꝙ lux nõ eſt manifeſtatio co/
loris:non negamus tñ lucẽ eſſe cauſã manifeſtandi colo
rẽ ⁊ cauſam reſultandi in alio.¶ Dicemus igit̃ ꝙ cũ lux B
eſt pars cõpoſitionis huius viſibilis:qđ vocamus colorẽ: Lux eſt pars coloris.
⁊ eſt quiddã qđ cũ admixtũ fuerit colori q eſt in potẽtia:
tũc ex vtroqꝫ ꝓueniet id qđ eſt color in effectu:ꝑpter cõ/
miſcibilitatẽ.Si aũt nõ fuerit hec aptitudo erit lumen ⁊
ſplẽdor per ſe tm̃:lux enim eſt ſicut pars eius qđ eſt color
⁊ cõmixtio eius:ſicut albedo ⁊ nigredo habent cõmixtio
nes:ex quib⁹ accidũt alij colores medij:ſed dictio ei⁹ qui
dixit ꝙ lux ⁊ lumen non ſunt niſi manifeſtatio coloris:⁊
id qđ dixit poſtea de his que lucent in nocte. deſtruit̃ ex
hoc ꝙ candela ⁊ luna ſepe opprimũt lumen illoꝝ:⁊ ma/
nifeſtant colorẽ eoꝝ:ſꝫ oporteret vt lumẽ candele magis
eſſet manifeſtãs colorẽ:⁊ oporteret vt ei⁹ cuius ꝑpter cã/
delã manifeſtatur color nõ appareret color in tenebris.
Hoc aũt nõ eſt ita.nec eſt ſicut dixerunt. ¶ Sed hoc ꝙ
dicitur ꝙ ſol: ⁊ ſtelle habent colores:⁊ ꝙ lux obtegit co/
lores illoꝝ videtur eſſe verũ.qꝫ aliq̃ hñt in ſeipſis colorẽ
que cũ refulgẽt augmentatur coꝝ fulgor:ita ꝙ ſupat vi/
ſum:⁊ nõ ſentit̃ color.Quedã vͦ habent ex colore lucẽ:⁊
hͦ eſt res cui lux eſt nãlis comes nõ adueniens aliunde.
Quedã vͦ ſunt ſube cõmixte aut cõmixtione cõpoſitio
nis ex partib⁹ alijs luminoſis ⁊ alijs hñtib⁹ colorẽ:aut cõ
mixtione cõplexionis ex q̃litatib⁹ ſicut mars ⁊ ſaturnus.
Nõ aũt eſt mihi poſſibile iudicare de ſole aliqđ . ¶ Iã ḡ C
etiã cognouimus diſpoſitionẽ lucis ⁊ luminis:⁊ coloris Lucis diffõ.
etiã trãſlucentis. Lux.n.eſt q̃litas que ex ſua ẽẽntia eſt
pfectio trãſlucẽtis:ſm ꝙ eſt trãſlucẽs:eſt etiã aliq̃ qua/
litas in eo ꝙ eſt viſibile ex ſua eẽntia:⁊ nõ per aliđ:⁊ ſine
dubio viſibile ex ſua eẽntia:ꝓhibet videri id qđ eſt poſt
ipſũ. Lumen vͦ eſt qualitas quã mutat corpus nõ trã/
ſlucens a lucido:⁊ trãſlucens efficit̃ ꝑ eã tranſlucens in
effectu.Color aũt eſt qualitas que perficit̃ ex luce:⁊ ſolet

penetrare corpus ꝓhibens affectione lucentis ab eo:in/
ter qḋ ⁊ lucens fuerit ipſum corpus mediũ. ergo corpo/
ra ſunt lucida ⁊ colorata ⁊ ꝑuia. Fuerunt autẽ multi qui
dixerunt ꝙ corpoꝝ quedã videnť ꝓpter q̃litatẽ que eſt
Arl. ſcḋo de aia tē.72. in eſſentia eoꝝ:⁊ quedã videnť ꝓpter qualitatẽ alienam:
que dixerunt eſſe tranſlucentia:ſed ꝑmuȝ mẽbꝝ diuidiť
primũ in duo:quoꝝ vnũ eſt id qḋ apparet in trãſlucenti
eẽntialiter cũ fuerit habitũ qḋ eſt lucidũ:ſcḋȝ eſt ꝙ eget
ad hoc vt ſit viſibile tenebris ⁊ ꝑuitate: ſicut aĩalia no/
cte lucentia:ex h̊ ꝙ lucent ſicut noctiluca:⁊ ſicut fruſta
quercus putride:⁊ aliqui vermes:iã vidi ego ouũ galline
hȯ:⁊ locuſtã mortuã hȯ:⁊ grillũ mortuũ hȯ:non eſt autẽ
hec diuiſio receptibilis nec recta:nã lucidũ videť per ſe/
ipſum in tenebris ⁊ in luce ſimul:ſi eniȝ lumini qḋ reddit
fuerit aliys p̃ſens ei:qui videat videbiť:ſi vero nõ fuerit
p̃ſens ei:tñ videbiť etiã:ſicut ignis quẽ videt homo in lu
ce ſiue ſit lux eius ſiue alterius:⁊ videť in tenebris:ſȝ ſol
non põt videri in tenebris:eo ꝙ eſt in oppoſito viſui vi/
dentis. Cũ aũt eleuať implet mũdũ luce:⁊ nõ ꝑmittit lo/
cũ tenebroſum:ſed ſtelle non videnť niſi in tenebris:qm̃
lumẽ eaꝝ multo minus eſt q̃ȝ lumen ſolis. ⁊ ideo nõ illu/
ſtrãt res:neqȝ illuminãt eas:neqȝ tñ ꝓhibent eas videri.
Et poſſe eſt vt cũ tenebre fuerit videanť i tenebris:nõ ꝙ
tenebra ſit cã q̃re ipſe videãť ꝑ ſe. Oȝ aũt ſciri ꝙ de lumi
nibus quedã ſunt que ſuꝑant in tãtũ ꝙ nõ videnť:ſicut
lux ſolis que ſeꝑat lucẽ ignis debilis:⁊ lucẽ ſtellaꝝ:ita vt
nõ videanť lucere corã luce ſolis:non ꝓpter hoc ꝙ tene/
bra neceſſaria eſt ad hoc vt videanť:ſȝ qꝛ neceſſe eſt vt in
ſe ſint lucentes nõ tenebroſe cõparatione noſtri viſus:cũ
vero ſol ſit abſens:apparẽt ⁊ videnť:eo ꝙ ſunt lucentes
cõparatiõe noſtri viſus:ꝑꝑ diſpoſitionẽ que eſt in noſtris
viſibus. Fortaſſis aũt iudiciũ de igne ⁊ de luna cõtra lu/
men:qḋ eſt debilius ipſis:h̊ idẽ eſt iudiciũ:⁊ oportebit vt
ipſa lux nõ ſit comparatione noſtri:cũ apparuerint ignis
aut luna:ſȝ oportebit eſſe tenebras:⁊ ſic apparebunt:ſed
oportebit vt nõ ſit ibi aliqd vincens lumẽ:⁊ ſic videbun/
tur:⁊ viſus poterit illas apphendere. Tu ſcis aũt ꝙ atho
mi qui ſunt in aere nõ ſunt huiꝰ generis vt illuminata ab
illis nõ videanť niſi in tenebris:ſȝ cũ fuerit homo in tene
bra:⁊ radius ſolis illuſtrauerit illa: poterunt videri. Si
aũt hõ fuerit in radio nequaq̃:⁊ hoc fit ꝑꝑ id qḋ eſt in lu
ce athomoꝝ:viſus enim hõis cũ vincit multa luce nõ vi
debit eos:cũ vero nõ fuerit victus videbit eos. Silr ea q̃
lucẽt in nocte:nõ ſunt alterius generis:niſi generis lucẽ/
tiũ:ſȝ differunt non diuerſitate nature:ſȝ in debilitate:ſi/
cut aũt h̊ differũt a lucẽtibꝰ i generalitate nature:⁊ ſtelle
ſilr. Hec aũt diuiſio non eſt vera niſi dicatur ꝙ lucẽtiuȝ
quedã ſunt que vincũt alia:⁊ quedã vincunť ab aliys. in/
tellectus aũt huiꝰ nõ eſt ꝙ vnũ afficiat aliud. ſȝ potius in
noſtro viſu:ſicut duroꝝ q̃dã ſunt duriora ⁊ q̃dam minus
dura. ergo nõ debet dici ꝙ ea que in nocte lucẽt ſint ſpe/
cies aut genus aliquod per ſe preter genꝰ coloratoꝝ aut
lucentiũ:ſed qꝛ ſunt de vniuerſitate lucentiũ que vincũ/
tur ab aliys excedẽtibus ea in relucẽdo. vnde nõ videnť
eſſe ſimul cũ eis ꝓpter debilitatẽ nr̃i viſus:noſtri eteniȝ
viſus non poſſunt ea apprehẽdere niſi cũ remoueť clari/
tas refulgentiũ ſuperantiũ noſtros viſus. Si auteȝ hanc
ſniaȝ tenuerit:diuiſio bona eſt:ſȝ nõ tenẽt hãc ſniaȝ:imo
putãt ꝙ lucẽtia ſunt vnũ genꝰ:⁊ colorata aliḋ:⁊ hec aliḋ.

¶ Capitulum. IIII. de conſiderando ſentẽtias dictas de coloribus ⁊ eoꝝ accidentia.

A DE his aũt que expedire debemus vnuȝ
eſt. ſ. ꝯſiderare aliã ſentẽtiã de co
loribus ⁊ de luce:que niſi expedita fuerit non
poterit oſtendi firmitudo noſtre ſententie ẞm
diuiſionẽ. ¶ Dicemus igiť ꝙ de ſentẽtiys coloꝝ vna eſt
ſentẽtia eius qui tenet ꝙ color albꝰ nõ fit niſi ex aere ⁊ lu
ce vel ſplendore:⁊ color niger ex huius ꝯrio. Color enim
albus nõ fit niſi ex trãſluceti cũ ipſuȝ diuidiť in partes
minutiſſimas:que poſtea ꝯdenſantur. ex hoc eniȝ accidit
ei vt eius ſuperficies recipiat lumen:⁊ luceant: ⁊ qꝛ ſunt
trãſlucẽtes reddunt lumẽ alie aliys:⁊ qꝛ ſunt paruiſſime
fit hoc in eis:quaſi ꝯtinuũ:⁊ qꝛ trãſlucens nõ videtur ni/
ſi per colorẽ alienũ. ideo eaꝝ peruictas nõ videtur:ſȝ re/
uerberationes condenſaꝝ ſuperficieꝝ illaꝝ videnť con/
tinue:⁊ videtur totũ albũ. vnde dixerunt ꝙ ꝓpter h̊ ſpu
ma aque videť alba:⁊ nix alba:qm̃ ſunt paruiſſime par/
tes inanimate trãſlucentes quibꝰ cõmixtus eſt aer:⁊ dif/
fuſa eſt in eis lux:criſtallus vero ⁊ vitrũ grauia non trã/
ſlucent:ſed cuiuſcũqȝ eoꝝ cũ ꝯtinuate fuerint ſuperficies
deſtruct eoꝝ peruictas:ſed cũ vnaqueqȝ eius pars fue
rit per ſe ſola fiet trãſlucens:in tranſlucente vero qḋ eſt
magni coloris:cũ ꝯtingit ſciſſio:locus ille ſciſſionis vide/
tur albus. ¶ Dixerũt etiã ꝙ nigredo facit putari priua/
tionẽ ꝓfunditatis corporis ⁊ luminis ⁊ ꝑuitatis ſimul.
Quidã autem poſuit ex eis aquã cauſam nigredinis di/
cens. qꝛ cũ humectanť illa videtur habere aliquid nigre
dinis:⁊ dixerunt hoc fieri eo ꝙ aqua extrahit aereȝ que
non tranſlucet ſicut aer:nec penetrat per eã lumẽ ad ſu/
perficies. ⁊ ideo remanent tenebroſe. Quidã autem vo/
lunt ꝙ nigredo eſt certiſſime color ⁊ origo coloꝝ: eo ꝙ
non ſeparatur. vnde impoſſibile eſt eã tingi:albedo vero
accidit tranſlucenti ꝓpter diuerſitatẽ eius:nõ eſt aũt lõ/
ge:vt ſententia prima de nigredine:ducat etiaȝ ad hanc:
poſuit enim nigredinẽ certificationẽ eius qḋ nõ tranſlu/
cet ex hoc ꝙ non tranſlucet:⁊ hoc eſt certificatio coloris
qui reuerberať ex illa. ¶ Dixerunt aũt ꝙ elementa oĩa
ſunt trãſlucẽtia:⁊ cũ cõponũť accidit ex eis albedo:quẽ/
admodũ diximꝰ:vt id qḋ eſt oppoſitũ viſui ſit ſuꝑficies
equales tranſlucentes ad hoc vt penetret eas viſus:⁊ qꝛ
nigredo accidit cũ id qḋ de corpore opponiť viſui fuerit
anguloſum:ita vt ꝓhibeat trãſlucere extrema que attin/
git viſum:tũc anguli illi q̃uis illuminanť:nõ tñ ſatis pe/
netrat eos lumẽ:⁊ obſcuranť ꝓpter hoc. ¶ De tota eniȝ B
hac collectione ſententiaꝝ:id qḋ mihi difficilius eſt diffi
nire:hoc eſt. ſ. albedinem fieri ex lumine:⁊ ꝙ nigredo eſt
color verus. Nos enim ſcimus ꝙ trãſlucentia albeſcũt
cũ rediguť in puluerẽ:⁊ admiſcenť aeri:ſicut ſciſamuȝ
qḋ albeſcit eo ꝙ admiſceť ei retentio aeris in ſe cũ ꝑuieta
te que eſt in nã eius. Scimus etiã ꝙ nigredo non recipit
aliũ colorẽ vllo modo:ſicut albũ recipit aliũ colorẽ loco
albedinis ꝓpter ſuã ꝑuietatẽ:⁊ qꝛ eſt ſubm nondũ aptũ:
qḋ nõdũ aũt eſt a qualitatibꝰ ipſũ eſt receptibile illaꝝ. ita
ꝙ nõ eſt neceſſe ei ad hoc dimittere aliqd:qḋ enim occu/
patũ eſt ab vna nõ recipit aliã niſi poſt remotionẽ illius:
⁊ iſti ſunt qui poſuerũt ꝑmordiũ colorũ ꝑuietatẽ aut nõ
ꝑuietatẽ. Fuerũt aũt aliy ꝯtrariy iſtis qui ꝑuietatẽ negle/
xere dicẽtes ꝙ oĩa corpora ſunt colorata:⁊ impoſſe eſt ali
quod corpus eẽ ſine colore:ſȝ pori ⁊ vacuitates cũ fue/
rint multe in corporibus penetrabit in eis radius qui ve
nit ex lucido vſqȝ ad aliã partẽ:⁊ penetrabit in eis radius
viſus:⁊ videbiť ꝙ eſt poſt illa. Sentẽtiã primã dicemus
ita eſſe:ſȝ nõ in corpore ꝯtinuo ⁊ ꝯiuncto. nõ eniȝ apparet
color niſi in denſitate eius. Cũ enim ꝯiungiť ⁊ humecta/
tur:albedo auferť ab eo in ꝯiunctione ⁊ ſiccitate. Gipſuȝ
eteniȝ nõ albeſcit ꝓpter ꝯtritionẽ tñ:quo reddiť in par/
uiſſimas partes:ſȝ qꝛ decoctio facit illḋ hȯ:vt cũ humec/
tatũ fuerit:⁊ poſtea exiccatũ albeſcat fortiter ꝓpter cõ/
plexionẽ ex qua hoc accidit illi. Et aũt nobis demõſtrat
illḋ:hoc eſt ꝙ ſi actio ignis in gipſo nihil aliḋ faceret niſi

facilitatem contritionis: tunc multa facilitas attritionis que ducit partes in minutiſſima efficeret ipſam attritionẽ in gipſo ⁊ calce ⁊ ſimilibus: ⁊ quicquid ita attereretur redigeret̄ in puluerem: ⁊ poſtea cũ aqua inſpiſſaret̄ albeſceret ſicut gipſum: ſed nõ eſt ita. Efficere etenim ita rez facilẽ ad conterendũ aliquando ducit nos ad effectionẽ quã diximus que nõ eſt cauſa q̄re albedo ſit.

C ¶ Itez ponamus ꝙ in gipſo fiat hoc: queadmodũ dixerũt. ſed non oĩs albedo fit hoc modo. Oua etenim cũ coquũtur albugo eoꝝ quia fit ⁊ alba: ⁊ impoſ̄e eſt dici ꝙ ignis addiderit ei raritatẽ ⁊ diſgregationez: nihil enim addidit ei: niſi conſtrictionẽ aliq̄ modo: nec ꝙ acciderit ei aer ⁊ permiſcetur ei. Primũ etenim cum ouũ coquitur fit ponderoſius: ⁊ hoc etiã fit propter aerẽ qui ſeparatur ab eo. Secũdo ꝙ ſi aer ibi eẽt ⁊ infunderetur in humorẽ eius: ⁊ faceret illud albeſceret egeret loco maiore. ¶ Itẽ medicina quã faciunt deceptores: ⁊ vocatur lac virginis: fit ex aceto: in quo coquitur litargirũ: quouſq; diſſoluitur in eo: ⁊ poſtea colatur quouſq; acetum fiat tranſlucentius: ⁊ albius ⁊ miſcetur cum aqua in qua decoctum fuit alumen vetus: ⁊ colatur multuz quouſq; fiat quaſi lacbrima. Si autẽ negligentius fit non prouenit confectio que queritur: cũ vero permiſcentur he due aque coogulatur littargirũ trãſlucens diſſolutũ: ⁊ albeſcit multũ ſicut lac accidũ: deinde exiccatur: ⁊ non fit hoc: ideo ꝙ tranſlucẽs ibi fit: cui accidit diuiſio. littargirũ etenim diſperſuz ⁊ diſſolutum erat in aceto: nec fuerunt ibi particule multum tranſlucentes: que conuenientes conſtringuntur: ſed eſt neceſſe vt maior fiat diſperſio propter aquã veteris aluminis: nec fuit ꝑmixtus etiã cũ eis aer exterius vllo modo. Non enim contingit hoc niſi ex aliquo modo permutationis. ergo ſecundũ meũ intellectũ: nõ fit oĩs albedo: ſicut dixerunt. Si autẽ albedo non eſſet niſi lux: nec nigredo: niſi id quod dixerunt: tunc non componeretur albedo ⁊ nigredo ſemꝑ niſi vno modo. Manifeſtatio aũt huius eſt ꝙ album tranſit paulatim in nigrum tribus vijs: vna eſt primũ in ſubpalidũ: ⁊ hec progreſſio eſt pura. Cum enim fuerit progreſſio pura prius proueniet ad ſubpalidũ: deinde ad palidũ: ⁊ tandiu ſic quouſq; fiat nigrũ. q: ſic ꝓcedẽs h̄ vno modo: nõ ceſſat paulatim intẽdi nigredo ſola: quouſq; fiat pura nigredo. Alia autẽ via eſt ad ſubrubeũ: deinde ad rubeũ poſtea ad nigredinez. Tertia vero via eſt qua itur ad viriditatẽ. deinde ad indicũ poſtea ad nigredinẽ. Et in iſtis modis nõ põt eſſe diuerſitas: niſi ex diuerſitate ei⁹ ex quo cõponunt̄ colores medij: ſi eniz nõ fuerit ibi niſi albedo ⁊ nigredo: ⁊ nõ fuerit origo albedinis niſi lux: tũc impoſ̄e eſt vt differãt iſti modi aut ꝓcedat̄ in cõpoſitione albedinis ⁊ nigredinis niſi ſecũdũ viã vnã in qua nõ ſit vlla diuerſitas: ⁊ niſi ſecũdũ plus vel minus tantũ: ⁊ he nõ erũt diuerſe vie. Nã ſi eſſent diuerſe vie: oporteret vt eẽt ibi aut ꝑmixtio alicuius: qđ nec eſt albedo nec nigredo: ⁊ oporteret vt eẽt permixtio rei viſibilis. Nõ eſt aũt in reb⁹ res que putat̄ eſſe viſibilis que nõ ſit albedo nec nigredo: vel cõpoſita ex illis niſi lux: ſecũdũ eũ qui ponit lucẽ aliud ab ipſis: cuius ſententia ſi nõ deſtruit̄: nõ poterit fieri ꝑmutatio colorum in diuerſos modos. Si autẽ poſſibilis fuerit hec ꝑmutatio oportebit vt ſit ibi tertiũ viſibile preter albedinẽ ⁊ nigredinẽ. Hoc aũt viſibile nõ põt eẽ: niſi poſuerimus lucẽ preter colorẽ: ⁊ ſecũdũ hoc poſſibile eſt cõponi colores: ⁊ vt cũ albedo ⁊ nigredo ꝑmixte fuerint ꝑ ſe procedit̄ ſecũdum viã ſubpalidi. Cũ aũt lux permiſcet̄ nigredini: ⁊ fuerit quaſi nubes ſuꝑ quã reuerberat̄ quaſi niger fumus: qui admixt⁹ eſt igni: erit rubor: ſi nigredo fuerit ſuꝑans: aut erit citrinus: ſi nigredo fuerit victa: ⁊ fuerit ibi ſuper

lbũ quõ ranſit in igrum.

abundantia albedinis reſplẽdentis. Si vero fuerit citrinus ꝑmixtus nigredini: ⁊ nõ fuerit in eaꝝ partibus ſplẽdor cõtinget viriditas: ⁊ omnino cũ nigredo fuerit occultior: ⁊ albedo manifeſtior rubor fiet ecõuerſo. deinde nigredo ſi fuerit ſuꝑans in primis erit color fuſcus. Si v̄o nigredo fuerit ſuꝑans ſecũdario: erit color folioꝝ porri. Si autẽ fuerit magis ⁊ magis: erit illa viriditas intenſa que caret nomine. Si aũt admiſcetur hec albedo: erit color yari. Si aũt ad hoc yaro admiſcet̄ nigredo cũ paruo rubedinis erit indicus. Si autẽ rubori admiſcet̄ indicus erit carminiũ: ⁊ ſic poſſunt colores cõponi: ⁊ idẽ eſt qualitates admiſceri: ſiue corpora cõpleri.

D ¶ Iã autẽ notuz eſt ꝙ ex colore nigro ꝑ reuerberationẽ nõ reddit̄ alij colori lumẽ vllo mõ. Oportet. n. ꝙ ex coloribus viridibus aut rubeis: nõ reuerberat̄ niſi albedo: ⁊ ex ꝑtibus nigris nihil reſultaret maxime cũ ſint debilez ⁊ attrite. Si aũt dixerint ſe videre eas reſplẽdere ꝑmixtim: reſponſio ad hoc erit ꝙ ex ꝑmixtione ꝓuenit actio ⁊ paſſio: ⁊ cauſa illius ꝑmixtiõis ꝓuenit q̄litas: ⁊ nil refert an faciat hoc ars an natura: q̄uis natura põt efficere complexionẽ que eſt ad modũ ꝑmutationis. Ars vero nõ põt niſi coniunctionẽ: ⁊ fortaſſis p̄ter h̄ natura operatur aliquã ꝑmutationẽ. Natura etenim põt attenuare cõplexionẽ que eſt ad modũ ꝑmixtionis ⁊ cõtritionis in minutiſſima. Ars vero non põt tantũ indagare. Nature etenim infinite ſunt actiones in diuidendo: ⁊ operando in potentia ⁊ effectu. Ars vero nõ põt elicere quicquid eſt latens illaz ad effectũ. ergo iam manifeſtũ eſt ex hoc: ꝙ albedo certiſſime nõ eſt lux. Non autem negamus aerẽ non habere actionẽ aliquam in albificando: ſed nõ queadmodũ dixerũt: niſi qđ efficit complexionem albificantez: ſimiliter non poſſumus dicere ꝙ albedo ſciſami tota eſt queadmodũ dixerunt: ſed de complexione. Aer eniz facit colorẽ albũ nõ propter cõmixtionem tantũ: ſed etiã propter permutationẽ. Si autez firma eſſet eoꝝ ſententia poſſet eſſe ꝙ res alba aut colorata paulatim attenuaret̄ quouſq; auferret̄ eius diuerſitas: ita vt tranſluceret aut pene tranſluceret. Hoc autẽ nõ eſt ita. Sed hoc ꝙ dixerunt ꝙ nigrũ nõ eſt receptibile alterius coloris: aut volunt dicere ex intellectu ꝑmutandi aut tingẽdi. Si aũt voluerit dicere ex intellectu ꝑmutandi mentiti ſunt. Qđ enim ꝯiuncit eos eſt iuuentus ⁊ canities. Si aũt ex intellectu tingendi hoc eſt ex diſpoſitione vicinitatis nõ qualitatis. Nõ aũt eſt longe vt id qđ eſt nigrũ nõ fiat nigrũ: niſi cũ ibi fuerit virtus penetrabilitatis: ⁊ retentionis: ⁊ ꝯſtrictionis. i. vt permiſceat̄ ⁊ penetret ⁊ inhereat: ⁊ vt albedo que eſt in rebus ſit diuerſa ad h̄ in natura ſua: ⁊ ideo albedo non põt inueſtire nigrũ: ⁊ penetrare in illđ ⁊ adherere ei: quãuis hoc etiã nõ ſit impoſ̄e. Cũ. n. elaborauerũt in ceruſa vel in ꝯſiĺi aliquo modo penetrãdi: ⁊ diſſoluẽdi nigredinẽ que in eo fiet albũ. Sz ſententiã ſecundã nõ eſt facile tenere: niſi poſuerimus eẽ inane: pori etenim quos dixerũt neceſſe eſt vt aut ſint pleni corpore aut vacui. Si aũt fuerint pleni corpore: ipſum corpus aut trãſlucebit propter poros quos habet: aut erit ſine poris: ⁊ nõ terminabitur hoc niſi in tranſlucẽti: qđ fit ſine poris: ⁊ hoc eſt diuerſũ ab hoc qđ dicũt: aut terminabit̄ in inani: ⁊ erit eoꝝ ententia ꝙ neceſſario inane habeat eẽ: ſz inane nõ habet eſſe. Deinde ipſi dicũt ꝙ nõ oẽs pori ſunt apti ad trãſlucẽdũ: niſi fuerint ſitus eoꝝ recti ſine obliquitate: ad hoc vt recte ingrediant̄ per eos radij. Faciamus ergo pilã niueã vel de criſtallo: vel de iacinto albo trãſlucẽti: ⁊ ipſos porros qui ſunt in ea: tranſlucentes recti: dicamus eſſe in longitudinẽ: ⁊ alij ita in latitudinẽ: ⁊ ſic erunt in trãſuerſum: aut ex quacũq; parte volueris: q̄uo ergo erunt pori

Obiectio. Solutio.

Albedo non eſt lux.

recti in trāſuerſuꝫ:alioꝝ poroꝝ rectoꝝ:ita vt nō appare/
at in eis tortuoſitas ex qua parte iſpexeris.ergo neceſſa/
rio accidit ex aliquibus partibꝰ diuerſitas rectitudinis:
⁊ exiſtentia partiū non habentiū porros in rectitudine li/
neaꝝ:que putanṫ exiſtere recte ab oculo:aut vt totū cor/
pus ſit inane:⁊ hoc eſt impoſſibile.Oportet ergo vt cū ſi/
tus diuerſi fuerint in trāſlucente varietur etiā ibi eoꝝ ꝑ/
uietas omnino.Deīde quomodo erit diſpoſitio corporis:
in quo tantum eſt poroꝝ ⁊ vacuitatū ꝙ occultaṫ eius co
lor:ita vt appareat quaſi ſine colore cū ipſum habeat in
ſe colorē:⁊ non obnubilet colorē alterius rei que eſt poſt
ipſum:imo certiſſime reddit id qđ poſt ipſum eſt.Si aūt
ipſum obtegit colorē ſuū non facit hoc:niſi per id qđ eſt
quaſi nihil.ergo porri qui ſunt in eo ſunt multo plus q̄ꝫ
plenū qđ eſt in illo.Qūo ergo poterit habere hanc ꝯſtri/
ctionē iacinti:cū ipſum nihil ſit niſi vacuitas. Si autē hō
faceret in iacinto tria:aut quatuor foramina:⁊ poſtea cō/
tereret minore vi infringere poſſet:hec igiṫ ſententia fal/
ſa eſt.ergo colores habent eē:⁊ non eſt eſſe eoꝝ ex hoc ꝙ
ſunt lux:nec lux eſt apparētia eoꝝ:quāuis ex hoc ꝙ ſunt
in effectu:nō ſunt in luce:trāſlucens enim habet eſſe:⁊ h̄
eſt ꝙ demōſtrare intendimus vſqꝫ ad hūc locuꝫ.'Reſtat
adhuc dicere:qūo fiat diſpoſitis videndi:ex quo pendet
etiā certificare:qualiter reddaṫ lux a tranſlucente.

¶ Caplm. V.de diuerſitate ſentētiaꝝ de viſu:⁊ de deſtru
ctione prauaꝝ ſniaꝝ:ſecundū ꝙ eſt in ipſa re.

a DIcemus ergo ꝙ famoſe ſententie de
hoc tres ſunt:quāuis vnaqꝫ
eaꝝ habeat ſubdiuiſiones:vna enim eſt ſentē
tia eoꝝ qui tenent ꝙ radij lineares exeunt de
pupilla ad modum piramidis:cuius caput eſt
verſus oculū:⁊ eiꝰ baſis ad partē rei viſe:ꝓpter quod aūt
fit minor viſio:eſt id qđ diciṫ ſagitta: que eſt linea medij
radij:equidiſtās ab extremis:⁊ aliquid videre eſt in illđ
hāc ſagittā mouere Alia vero ſententia eſt eius qui tenet
ꝙ radius exit de pupilla:ſed de toto eo nō ꝑuenit tamen
ꝙ tāgat hemiſperiū celi:niſi ꝓpter diſgregationē ex qua
ꝑuenit dilatatio viſus:ſꝫ cū egrediṫ ⁊ ꝯiungitur aeri luci
do fit ei aer inſtrumentū ⁊ apprehendit per illud.Tertia
autē ſententia eius qui tenet ꝙ ſicut alia ſenſibilia nō ap
prehenduntṫ ex hoc ꝙ aliquis ſenſuū ꝑtingat ad illa vel
offendat in illa vel ꝯiungaṫ eis:aut tranſmutat nuncium
ad illa:ſic ergo viſio non fit:ideo ꝙ radius exeat aliquo
modo:⁊ occurrat viſo:ſed q2 forma viſi ꝑuenit ad viſum
trāſlucente reddēte ipſaꝫ.'Ratiocinate aūt ſunt duo pri/
me ſentētie:dicentes:q2 nō fuit neceſſe alijs ſenſibꝰ vt ſen
ſibilia aduenirēt eis:niſi q2 nō certificaṫ eoꝝ apprehen/
ſio niſi tāgendo:ſicut eſt guſtus ⁊ tactus:⁊ ſicut odoratꝰ
qui attractione cogit odorē obuiare ſibi:vt patiaṫ ab illo:
⁊ ſicut ſonus quē ꝑducit cōmotio ad auditū. In viſu aūt
non pōt hoc eē:viſuꝫ etenim remotū eſt.⁊ ideo nō videṫ
qđ ſibi adiunctū eſt:nec etiaꝫ pōt offendere in illud acci/
dens:qđ habet eſſe in corpore viſibili.ſ.color eius aut fi/
gura:accidentia etenim non offendunt ei quando quidē
eſt ſicut res oportet vt virtus ſentiendi pertingat vſqꝫ ad
locum ſenſati ad hoc vt offendat in illud. Non pōt auteꝫ
virtus ſentiendi moueri motu locali niſi mediante corpo
re:qđ eam prouehat illuc.'Hoc autē corpus eſt ſubtile hu
ius generis cuius eſt radius ⁊ ſpūs:⁊ ideo vocamus illđ
radiū:⁊ q2 in oculo eſt corpus hꝯ.ideo videṫ homini in te
nebris:ꝙ lumē deſcēdat ab oculo ſuo:⁊ reſplēdet ſuꝑ na/
ſuꝫ ſuū:aut ſuꝑ aliqđ qđ eſt circa illđ oppoſitū illi. ¶ Itē
in mane hō exꝑgefactus:cuꝫ aperit oculos videṫ videre
radios corā oculis ſuis.¶ Itē foramē vuee impleṫ lumi
ne alterius oculi:cū claudiṫ alter. Cū aūt fortiter intueṫ:

tunc dubiū nō eſt corpus eē qđ trāſferṫ in aliud. Secū/
da aūt negauit ꝙ corpus quale eſt oculus nō capit de ra
dio tantū:de quo vna linea ꝯtinuet inter viſuꝫ:⁊ ſtellas fi
xas:nedū tot alie linee que diſperguntṫ ad oīa que viden
tur in mundo ꝓcipue cū quicquid videṫ de eo nō videaṫ
niſi ꝯtinuū equaliter.Oportet ergo vt id ꝓpter qđ vide/
tur ſit continuū.'Negauit adhuc etiā ꝙ hic radius exiēs
nō moueṫ in tempore nō ſenſato ab oculo vſqꝫ ad ſtellas
fixas.¶ Dixerunt etiā oportere vt cōparatio tēporis tui
motꝰ ad rē iter quā ⁊ te ſūt duo cubiti ad tpſ mct g ēi vſqꝫ
ad ſtellas fixas:ſit cōparatio duoꝝ ſpatioꝝ. Oꝫ g̊ vt inter
duo tpa appeat diuerſitas.¶ Fortaſſis aūt auctores ter
tie ſnie ratiocinanṫ ſecūdū hoc:ꝯtra auctores de radio li
neari:neſciētes qm̄ hoc friuolū eſt:poſſunt etenim pone/
re tpſ non ſenſatū:eo ꝙ eſt breuiſſimū:in quo motus eſt
radius vſqꝫ ad ſtellas fixas.deinde pōt diuidi hoc tēpus
infinite:⁊ poſſunt de eo ſumere partē:aut partē partis:cu
ius cōparatio ad totū illud ſit:ſicut cōparatio breuis ſpa
tij ad longū:q̄uis duo tpa vtriuſqꝫ longitudinis.vtraqꝫ
nō ſunt ſenſata:eo ꝙ ſunt breuiſſima. ¶ Sꝫ auctores de
radijs habēt rationē:quā deſtruere difficile eſt:hoc eſt.ſ.
qđ dicunt:ꝙ ſpecula teſtanṫ eſſe radioꝝ ⁊ ſplēdorē eoꝝ:
neceſſe eſt eteniꝫ vt viſui reddaṫ forma ſpeculi poſtqꝫ eſt
reddita ſpeculo forma viſi oppoſita effigiata in eo:aut vt
ſit ſicut dicemus nos.'Radius eniꝫ egreditur ⁊ offendit
in ſpeculū.deinde reꝑcutiṫ ad offendendū in illuꝫ:a quo
reuerberaṫ ſecundū aliquē angulū propriū.Cū autē fue
rit deſtructa prima dictio remanebit ſecūda: propter qđ
aūt declarabiṫ deſtructio prime dictionis:hoc eſt qđ he
forme ſi eſſent effigiate in ſpeculo:ſine dubio effigies ille
eēnt in loco aliquo ſuꝑficiei:ſicut cū color ⁊ lux reuerbe/
rantur ſimul a trāſlucente extra primū ſubiectum:⁊ cuꝫ
inſpiciṫ illa redditio ſplendoris in vno eodēqꝫ loco vidē
tur varie diuerſitates ſituū intuētiū.Effigies aūt que eſt
in ſpeculo nō eſt hꝯ:imo mouetur localiter:propter mo/
tū localē intuētis.Si enim nō moueteṫ localiter niſi lo/
cali motu viſibilis tantū:nō eſſet hic difficultas. Sꝫ hoc
ꝙ motu locali mouetur intuētis:ſignificat ꝙ locus verꝰ
nō eſt ibi in quo impmaṫ forma:ſꝫ cū intuens formā mo
uetur:etiā directio linee mouetur: que cū reuerbereṫ ad
viſum facit ꝓprium angulū:⁊ videntur per ipſam eandē
lineam viſibilia:⁊ per ipſam etiā videtur alia pars ſpecu
li in qua videntur eſſe ipſa viſibilia.⁊ ſic nō ceſſat moue/
ri.Dixerunt etiā:q2 qđ ſignificat certitudinē huiꝰ eſt hoc:
ꝙ in viſu hominis aliquando imprimunṫ ſimulacra vi/
ſibiliū:⁊ reuerberanṫ inde ad viſuꝫ alterius videntis:ita
vt videat illud hic ſecūdū vidēs:⁊ nō videat illđ dn̄s pu/
pille in qua aſſimilatū eſt hoc ſimulacrū ad inſtar imagi
nationis.Si aūt hec impreſſio eſſet certa in viſu eiꝰ:opor
teret ſecundū auctores ſententie de ſimulacris:vt vterqꝫ
equaliter apprehēderet illud ſimulacrū.Ipſi etenim te/
nent ꝙ certitudo videndi eſt:vt ſimulacrū rei appareat
in viſu.vnde cuiuſcūqꝫ viſu apparuerit ſimulacrū debet
illđ videre.¶ Dixere etiā ſe ex hoc iudicare ꝙ inſpiciēs
ſpeculū videṫ videre formā ſuā:ſed non eſt ita.'Radius
etenim cū offendit in ſpeculū:⁊ apprehendit illud reuer/
beratur repercuſſus ⁊ offendit in formā intuentis:⁊ apꝑ/
hendit eā:⁊ q2 videt ſpeculuꝫ:⁊ ſe vna rectitudine exitus
linee radialis:videtur ei ꝙ alter ſit in altero. Dixere ēt:
q2 ſignificat h̄ nō eſſe impreſſuꝫ in ſpeculo:h̄ eſt ꝙ cū vi/
deṫ h̄ nō dubitaṫ nō eē in ſuꝑficie ſpeculi:ſꝫ q̄ſi in imo:⁊
quaſi longinquū ab ea:⁊ h̄ lōginquitas neceſſe eſt:vt aut
ſit in imo ſpeculi:ſed ſpeculū non habet tantam profun/
ditatem:nec etiā ſi haberet tantam ꝓfunditatē reddere/
tur nobis qđ effigiatur in eo.'Reſtat ergo vt illa longin/

quitas ſit longinquitas econuerſo aperte profunditatis
ſpeculi: ⁊ verū eſt ꝙ non apprehenditur ipſa: niſi in illa lō
ginquitate que eſt inter illū ⁊ ſpeculū: qꝛ eius effigies nō
fuit impreſſa in ſpeculo. Nos autem debemus deſtruere
primum duas primas ſententias: ⁊ affirmare veritatem
tertie ſententie que noſtra eſt. deinde redibimus ad hāc
B oppoſitionē: ⁊ ſoluemus eā. ¶ Dicemus ergo prius: qꝛ
id quod egredit᷑ de viſu neceſſe eſt vt aut ſit aliquid ſta/
bile eſſe habens ſitū: ⁊ ſit ſubſtantia corporea: aut vt ſit
aliquid qđ non habet exiſtere per ſeipſum nec habet eſſe
niſi propter rē tranſlucentem que eſt inter viſum ⁊ viſi/
bile. Qđ autem eſt huiuſmodi nature: ꝙ nō debet dici ꝙ
ſit egrediens de viſu: ſed deberet dici: qꝛ eſt paſſio aeris
propter viſum: ⁊ aer propter paſſionē illā fit āminiculū
videndi. Hoc autē fit duobus modis: aut ad modū āmi/
niculi medii: aut ad modū āminiculi inſtrumenti. Prius
autem q̄ʒ exequamur diuiſionē iudicabo ego iudiciū ge/
nerale: ꝙ videre non ſit ex ꝑmutatione aeris ſecundum
diſpoſitionē que adiuuet viſum aliquo modo. Ipſa enim
diſpoſitio ſine dubio fieret affectio in aere nō intentio re/
lata quantū ad vnum videntē ⁊ non ad aliū. Nos autē
non negamus eſſe hanc diuiſionē: ſed dicimus neceſſe eē
vt ſit relatio inter aerē ⁊ videntem cū viderit: ⁊ propter
hanc relationē fiet viſio: ſed negamus diſpoſitionē ⁊ affe
ctionē fixam ⁊ ſtabilē eſſe in ipſo aere: ⁊ in eēntia eius: ꝓ
pter quā fiet aer alicuius qualitatis: aut ꝓprietatis in ſe:
quāuis non permaneret in ſe: nec eēt in eo cū remoueret᷑
efficiens. hoc etenim non habet affectionē aer in cōpara/
tione vnius viſus ⁊ non alterius: ſed eſt ei in cōparatione
oīs ꝙ ſicut eſt albū non eſt albū in cōparatione vnius: ⁊
non alterius: ſʒ eſt in ſeipſo albū: ⁊ albū cōparatione oīs
qđ eſt: quāuis non remaneat albū remota cauſa albificā
te. vnde neceſſe eſt vt illa affectio aut recipiat intenſionē
⁊ remiſſionē: vt aliquādo. ſ. ſit debilior: ⁊ aliquādo forti/
or: aut ſit ſemꝑ vno modo. Si autē fuerit vno modo: ne/
ceſſe eſt vt cauſa eius recipiat magis ⁊ minus: aut vt non
recipiat. Si aūt natura cū receperit intēſionē ⁊ remiſſio/
nē: ⁊ illa nō fuerit cauſa per ſeipſā. Oportebit vt ſequat᷑
eā cauſatū in recipiēdo intēſionē ⁊ remiſſionē. Impoſſi/
bile eſt aūt vt recipiat remiſſionē ⁊ actionē: quā facit ipſe
fortis: cū ei⁹ intēſio ⁊ remiſſio fuerit aliqđ in nā ſua ꝓpter
quā fit cauſa. ergo ſequit᷑ vt vtutes agētes in aere: cū mul
te fuerint ⁊ frequētes: actio huius diſpoſitionis: ⁊ huius
affectionis ſit in aere fortior: ⁊ vt virtutes viſus ⁊ diſpoſi
tio aeris in hac affectiōe minuāt debilitatē viſus: ꝓcipue
cū nō ſit hoc ex hoc: qđ nō recipit itenſionē ⁊ remiſſionē: imo
eſt ex modo virtutū ⁊ diſpoſitionib⁹ virtutis. Nō eſt aūt
vtus eius ſicut diximus in cōparatione vnius viſus: ⁊ nō
alterius: ſʒ ex ſeipſa. Sequit᷑ ergo vt qui ſunt debiles vi/
ſu cū ꝯuenerint videāt fortius: ⁊ cū diuiſi fuerint videāt
debilius: ⁊ vt debilis viſu cū fuerit itra latus fortiter vi/
dentis videat fortius: ſʒ aer ꝓpter illā affectionē ꝑmuta/
tur fortius quocūqꝫ modo fuerit: ſiue ex ꝯiunctione cau/
ſarū multarū aut fortiū: eo ꝙ ad reſcidendū formā: ⁊ ad/
iuuādū viſum ſit fortior: quāuis etiā debilitas viſus ope/
retur defectū in hoc. Cōiunctio etenim multorū debiliū
ſimul nō eſt: ſicut cū eſt vnus debilis tantū: quēadmodū
eius qui eſt debilis viſu: nō eſt diſpoſitio ſui viſus equa/
lis in aere claro ⁊ in aere ſpiſſo: debilis etenim cū inuene/
rit aliqđ āminiculū extrinſecus ſine dubio actio ei⁹ erit
fortior. Nos aūt videm⁹ ꝙ debilis viſu nō iuuat᷑ aliquā/
tulū in ſuo viſu ex ꝯſortio videriū fortiter: nec ex coniun/
ctione debiliū viſu multorū ſimul. ergo clarū eſt hoc eſſe
falſum. Redeamus autē nunc ad diuiſionem q̄ʒ premi/
ſimus dicētes neceſſe eē vt aer aut ſit mediū aut inſtru/
mentū. Si autē fuerit inſtrumentū: aut erit ſentiens aut
reddens. Non pōt autē aliquis dicere aerē ſic permuta/
ri vt fiat ſentiēs: ita ꝙ ſentiat ſtellas: ⁊ reddat viſui id qđ
ſentit. deinde aer nō tangit quicquid videt᷑. Vident᷑ enim
ſtelle fixe quas aer non contingit. Abſurdū eſt enim dice
re ꝙ celi: qui ſunt in medio patiant᷑ ex noſtro viſu: ⁊ fiant
eius inſtrumentū ſicut aer fit ei inſtrumentū. Hoc enim
nullus prudentiū recipit: aut dicemus ꝙ lux eſt corpus
diſperſū in aere ⁊ in celo vnita noſtris viſibus: ⁊ fit inſtru
mentū ipſorū: adhuc etiā ſi ꝯcederimus abſurdum hoc:
oporteret vt videremus totū corpus ſtelle: ⁊ vt ꝯcedere/
mus aliā abſurditatē. ſ. ꝙ in celo ſunt pori: qui nō poſſunt
parificari medietati corporis celi: ⁊ oporteret ꝙ quecūqꝫ
ſtella inſpiceretur eius non tantū vna pars videret᷑: ſed
oēs. deinde adeo ⁊ valida virtus noſtrorū viſuū: ꝙ per/
mutaret totum aerē ⁊ lucem que eſt diffuſa in corporib⁹
celorū: ſicut ipſi dicunt: ⁊ totum fieret virtus ſentiēs: aut
quelibet alia. deinde aer ⁊ lux non ſunt coniuncta vni vi
ſui tantū: ⁊ non alii. Cur ergo cōſentiunt ꝙ reddunt᷑ vni
viſui: ⁊ non alii. Si autē neceſſarium eſt viſui cū videt vt
ſit in oppoſito viſi: ita vt aer reddat ei qđ ſentit: tunc ipſū
ſentire aeris non eſt cauſa qua ipſa ſenſibilia reddantur
anime. ſed vt viſus cadat in aliquā oppoſitionē viſi: ⁊ in/
ter illa fieret aer medius. Si autē aer ſentit per ſeipſum:
⁊ reddit etiā: que cura nobis ſi ſentiat in ſe: Quia ꝙ no/
bis confert ad ſentiendū: hoc eſt. ſ. ꝙ aer reddit nobis: id
quod videtur: ⁊ non curamus an ipſe ſentiat in ſe an nō.
Si autē volunt dicere ꝙ eius ſentire eſt noſtrum ſentire:
tunc celum ⁊ aer: ⁊ omnia ſentiunt propter nos. Si vero
non ponitur inſtrumentum: ſed medium ꝙ patitur pri/
mo a viſu: ⁊ poſtea perficitur vt ſit mediū. debemus cō
ſiderare quali paſſione patiatur: ad hoc vt reddat. vide/
licet ſi hoc eſt. ideo ꝙ recipit a viſu virtutem vite: cum
ipſum ſit elementum ſimplex. hoc eſt impoſſibile: aut ſit
ꝑuius in effectu ꝓpter viſum. Sol autē efficacior eſt ad
efficiendū eū ꝑuium in effectu: ⁊ ſufficiētior. ¶ Utinā ſci
ret quid efficiat viſus in hoc aere. Si enim calefacit eum C
oportet vt cum infrigidatur aer prohibeatur videre. Si
autē infrigidat: oportet vt cū aer caluerit ꝓhibeatur vi/
dere: ſimiliter de ceteris contrariis. Omnia enim contra/
ria in que permutatur aer habēt cauſas preter viſū: que
cum habite fuerint: non erit neceſſe ipſum permutari ꝓ
pter viſum: ſicut cū habentur eius cōtraria nō eſt neceſ/
ſe vt ꝑmutet᷑ ꝓpter viſum: ⁊ fortaſſe nō accidit ꝓpter vi
ſum ꝑuietas nec qualitas habens contrariam aliā de co
gnitis: ſed accidit ꝓpter eū proprietas que caret nomine.
quomodo ergo potuerunt eam ſcire auctores huius ſen/
tentie: ⁊ quomodo apprehenderūt eā. Nos autē ꝓpoſui/
mus iam propoſitionē cōmunē: que ꝓhibet has omnes
permutationes: ⁊ idē eſt an compararentur proprietati:
an nature habenti nomen. Deinde putamus ꝙ cū aer
fuerit tranſlucens in effectu ⁊ colores fuerint colores in
effectu: non ſit neceſſe eſſe aliud ad habendum viſum.
Ponamus autem nunc ꝙ egrediens ab oculo ſit ſubſtā/
tia corporea: radialis ſicut volūt plures ex illis. Dicem⁹
ergo ꝙ eius diſpoſitio: neceſſe eſt vt ſit bis quatuor mo/
dis: ſcilicet vt aut ſit coniuncta cum toto viſo: ⁊ non ſepa/
rata a vidente: aut ſit ꝯiuncta cū toto viſo: ⁊ ſit ſeparata
a vidēte: aut ꝯiuncta cū vna parte viſi: ⁊ nō cū alia: quo/
cūqꝫ modo fuerit eius diſpoſitio cum vidente. aut vt ſit
ſepata a viſo: ⁊ vidente: ſʒ pars prima falſiſſima eſt. vʒ. vt
de oculo exeat corpus continuum qđ implet vnū hemiſ/
perium mūdi: ⁊ cōtingat celeſtia corpora. deinde cū clau
ſerit palpebras: ⁊ aperuerit iterū egrediatur aliud corpus
quantum ⁊ primum: aut cum clauſerit redeat totū i illo

collectio ad oculū:vt cū iterū apertus fuerit egrediatur
tota ab eo:quaſi hoc ſtet ad arbitriū claudentis.deinde
cū nō videtur aliquid:eminus in ſua figura:⁊ magnitu-
ne ſi viſus ꝯtingat ad illud ⁊ ꝯtingit.Magnitudo etenī
magis deberet ꝑfecte apprehendi tactu ꝙ̄ color. Radi-
us enim fortaſſis diſgregatur ⁊ rarificat̄ ⁊ videtur color
quaſi confuſus color: ſʒ dimenſio videtur quaſi incerta
dimēſio.Incertitudo aūt dimenſionis nihil diminuit de
eius tota magnitudine:⁊ qꝛ eſt diſgregat⁹:eſt quaſi ſit cō-
poſitus ex corporali dimenſione ⁊ nihilo:aut nō corpore:
⁊ in hoc nō confert nobis angulus qui eſt in viſu:ſed con
fert auctoribus de ſimulacris qui dicunt ꝙ ſimulacrum
reſultās in ſpeculo apparet in parte piramidis putate pe
nes ſuperficiē criſtallinā: aut cuius caput eſt intra eam.
Si enim angulus fuerit maior eo ꝙ res ꝓpinquior eſt:
erit tunc illa pars maior:⁊ effigies que in ea apparet mi-
nor.Si autē angulus fuerit minor:eo ꝙ res eſt remotior
erit pars minor:⁊ effigies que apparet in ea maior. Sed
ſecundū ſententiā eoꝝ qui ponunt ꝙ res viſa eſt illa que
tangit̄ inſtrumento vidēdi:hic angulus nō conferet eis.
Pars vero ſcḋa eſt manifeſtioris incōuenientis.ſ.ꝙ ſi h̄
egrediens de oculo ſepatur a vidētē:⁊ ꝑuenit vſqꝫ ad vi-
ſam minorē:⁊ ꝯtingit eā etiā nulla exiſtente ꝯtinuatione
inter ipſaʒ ⁊ vidētē:⁊ videns ſentit id qḋ ſentit ipſuʒ:erit
hoc quaſi diceret̄:ꝙ aliqs pōt aliqd tangere manu abſciſ
ſa:aut ꝙ ſuo corporis ſerpentis reddit̄ id qḋ tangit cau-
da ei⁹ que eſt abſciſſa ab ea ꝑ ſenſuʒ qui remanet in cau-
da:niſi dicat̄ ꝙ egrediens ꝑmutat mediū:⁊ per ipſuʒ trā
ſit aliquid viſui:⁊ tunc erit reddēs:⁊ ꝑmutatū ſimul. Iaʒ
aūt diximus de hoc qḋ ſufficit.Si autē fuerit ꝯtinuus cū
aliq̄ parte viſi:oportet vt nō videat̄ totū niſi id tm̄ in qḋ
offendit.Si aūt ponit̄ viſuʒ ꝑmutatū in naturā exeuntis
radij ⁊ fuerit quaſi vnū:quid dicemus de celo cū videri-
mus illud:poterimus ne dicere ꝙ celū ꝑmutatur in na-
turā illius exeuntis radij vt fiat cū eo ſentiens:quaſi ſint
vnū aliud:ita vt offendat in ſtellā ſaturni:⁊ videat eā to-
tā:ſilr̄ ⁊ iouē ⁊ ceteras magnas ſtellas. Huius aūt mani-
feſta eſt falſitas.deinde iā oſtendimus hāc ꝑmutationē
aeris eſſe non poſſe in eis que ꝑmiſimus. Si autē dicitur
ꝙ aer trāſlucens nō vnit̄ cū eo ad vnū:ſʒ ꝑmutat̄ in natu
rā reddētē:⁊ ei qḋ tangit radius:⁊ qḋ nō tāgit reddit aer
formā eius:ꝓpter ꝑmutationē que accidit ei.ꝑma reſpō-
ſio ad hoc eſt:ꝙ aer cū nō ꝑmutatur ꝓpter pupillā tm̄ ⁊
reddit ei cui reddere ſolet:ita vt non egeat corpore egre-
diēte.Scḋa vero eſt.qꝛ declarauimus īpoſſibilitatē iſta-
rū ꝑmutationū.Tertia vero eſt ꝙ aer medius qui eſt in-
ter duas lineas egredientes debet reddere vnicuiqꝫ illa
rū qḋ reddit alteri:⁊ ad vltimū collectioni radij:ex colle-
ctione aeris intrantis inter lineas reddet̄ forma ſenſati:
bis aut multotiens:⁊ tunc oportet videri ſenſatū bis aut
ſepius:ꝑcipue ſi fuerit ſicut eſt ſententia aliquoꝝ ex his
qui dicūt ꝙ linee nō apprehendūt ꝑ ſe niſi qḋ reddit eis
aer:deinde ſi pupille reddit̄ ab omnib⁹.ſ.lineis ⁊ aere ſi-
mul:tūc eſt reddens ſimulacrū ſicut dixit auctor ꝑmus.
Qui aūt ſcierit ꝙ in his que ſunt nō eſt inane:⁊ ꝙ corpora
celoꝝ ſolida ſunt ⁊ in eis non ſunt vacuitates vel ꝯcaui-
tates:ſciet hoc eſſe impoſſibile:⁊ ꝙ h̄ egrediēs nō poteſt
penetrare ī illa:ſʒ qualiter pōt hoc exiēs penetrare aquā
niſi fuerit in ea inane:ita vt offendat in terrā totā:que eſt
ſub ea:⁊ videat eā:cū ipſa terra ſit ꝯtinua cū aq̄:⁊ nō cre-
ſcat ei⁹ moles ꝓpter id qḋ admiſcet̄ ei.Si aūt fuerit ibi
inane quāta erit magnitudo haꝝ inaniū vacuitatū que
ſunt in aq̄:quāuis aqua ſit grauis deſcēdens in vacuita-
tes:⁊ ipleat eas:⁊ videt̄ tibi ꝙ tota aq̄ ſit vacuitates:aut
maior pars eius:aut medietas:ita vt hoc exiēs poſſit pe-
netrare vſqꝫ ad totū id qḋ eſt ſub aqua:⁊ offendat in illḋ
⁊ ꝯtingit illud cū ipſuʒ nō ſit ſeparatū a viſu:ſi enim ſepa
raret̄ eſſet mirabilius.¶ Si autē quis dixerit videmus D
ꝙ res parua penetrat aquā multā:ita ꝙ colorat eā ſicut
crocus:de quo paꝝ qd tingit multū aque dicemus ꝙ co-
loratio multe aque a croco pauco neceſſe eſt fieri aliquo
duoꝝ modorum.ſ.vt aut infectio que accidit aque nō ſit
niſi in partibus croci:⁊ partes aque ſint ita vt erant: aut
vt partes aque permutate ſint in ſe ꝓpter infectioneʒ ſi-
cut permutant̄ propter caliditatē:⁊ frigiditatē:⁊ odoreʒ:
non ꝙ ſubſtantia aliq̄ permiſceat̄ eis:⁊ huius permuta-
tio fit aut ſecundū permutationem vere infectionis:aut
ſm̄ permutationē infectionis ſimilitudinarie: ſimilitudi
naria dico:ſicut cū apparet ſuper aquā effigies alicui⁹ la-
tentis in ea:⁊ non oppoſita viſui:aut ſicut videt̄ ꝙ aq̄ eſt
eiuſdē coloris:cuius eſt etiā vas ſuū. Hoc aūt cum fuerit
multū apparebit ſuperficies aq̄ ſm̄ illā infectionē:ꝙ̄uis
de illo ſit paruʒ in ea.Si aūt h̄ infectio fuerit ſecūdi mo-
di:hec apparitio nō proderit huic intentioni:aqua eteniʒ
permutata ⁊ effigiata eſt:paruʒ enim croci penetrauit in
illā totā:qꝛ aliqñ ꝑmutat̄ id qḋ eſt magne molis ab eo
qḋ eſt magne v̄tutis ⁊ parue molis:⁊ oīno ſi aer fuerit hu
ius diſpoſitionis ꝙ permutet̄ ꝓpter radios: incidemus
in id qḋ negauimus ante:qꝛ oportebit vt cū radij fuerint
multi:fiat aeris multa ꝑmutatio:⁊ proſit multū ad vidē-
dū.Si aūt fuerit ad modū redditus ſine permutatione:
tunc natura aeris eſt que reddit ſimulacrū recipientib⁹:
vt etiā reddat viſibus.Si autē non fuerit ad modū ſecū-
di membri diuiſionis ſed primi:tunc nō poſſumus dubi-
tare ꝙ aque minima ſunt permixta per minima croci:⁊
econuerſo:cum minima aque ſine dubio maioris quanti
tatis ſint ꝙ̄ minima croci:⁊ ꝙ inter queqꝫ duo minima
croci ſit aqua pura:⁊ ꝙ ille aque pure que ſunt inter duo-
queqꝫ minima croci ſint maiores:ꝙ̄ minime partes cro-
ci:ita vt comparatio minimorum ad minima: cum cola-
ta fuerint ſibiipſis:ſit ſicut comparatio totius ad totum:
cūqꝫ ita fiunt quantitates maioris minimorū croci:erūt
paruiſſime:⁊ erit impoſſibile illas diffundi per totā aquaʒ:
⁊ tunc non poterunt aquam contingere totā:iter:ſed hic B
modus falſus eſt.Tota enim aqua tincta videt̄:⁊ fit hoc
ex vna duarum cauſarum:aut qꝛ queqꝫ minima croci:⁊
aque ſunt adeo minima: ꝙ non apprehenduntur ſenſu
diuiſa:ſed hoc non prohibet alia eſſe multo maiora alijs:
corpora enim diuiduntur in infinitum: ⁊ poſſibile eſt vt
minimum aque ſit milies tantū quā ſit minimum croci:
⁊ tamen tante paruitatis eſt ꝙ non ſentitur per ſe ſepa-
ratim:cūqꝫ ita fuerit non poterit viſus diſcernere inter
minima croci:⁊ minima aque: ſed videbitur ex eis vna
coloratio diffuſa inter rubeū ⁊ trāſlucens:⁊ hic eſt vnus
modus:aut vt minima ſenſibilia croci:non ſint in ſitib⁹
oppoſitis:⁊ equidiſtantibus:ſed cum duo minima croci
habuerint ordinem ſuper vnum ſenſibile minimū aque:
aut minima croci ſint inferius taliter vt ſi eleuentur cuʒ
alijs cooperiant ſuperficiem aque:⁊ ſint quedam illaruʒ
que videantur in ſuperficie ſuperiore:⁊ quedam que trā-
ſmutant ſimulacra ſuperficiei ſuperioris: ⁊ concurrant
omnia in ſimulacris ſm̄ vnuʒ colorem: aqua nō reddat
colorem vniuſcuiuſqꝫ illorum propter ſuam perſpicuita-
tem:⁊ videatur totum continuum in vna ſuperficie:⁊ vi-
deatur ꝙ diffuſus eſt vel diſcurrit per totam aquam:
ſed non eſt ita.Certificatio autē huius membri eſt pau-
citas infecti viſi in tenui: qḋ nulli⁹ eſt ſpiſſitudinis:⁊ mul
titudo eius qḋ videtur in profundo: quāuis comparatio
ſimilis eſt.Comparatio enim croci qui eſt in tenui ad te-
nue eſt ſic cōparatio croci qui eſt in ꝓfundo ad ꝓfundū:

⁊ his duobus modis poteſt id quod paruum eſt vincere vel inficere id quod eſt multū.ſed certe paruū non vincit multū in quātitate:ſed fortaſſis in qualitate apparendi. Si aūt poſuerint ꝙ hic exiens parum penetret in aerē. ⁊ non peruenit ad rē viſam:⁊ poſtea aer remotus reddit ei:⁊ ipſe viſui aut ꝙ aer reddit ei propter ſuā perſpicuitatem tantū ſine permutatione.cur ergo ipſe nō reddit pupille:⁊ excuſat laborē egrediendi ſpiritū ad aerē:qui eſt expoſitus nocumētis? Si vero fuerit propter permutationem:iam diximus de hoc qđ dicendū fuit.deinde aer pupille cui nō permutatur:ita ꝙ nō egeat ſpiritu.

¶ Capitulum. VI.de deſtruendo ſententias eoꝝ per ea que dicta ſunt de ſententijs ipſoꝝ.

A

ACcedamus nunc ad euacuandum aliqua inconuenientia que ſequuntur ex poſitionibus eoꝝ ex quibꝰ eſt id quod dixerunt:ꝙ partes exeūtes de viſu reuerberantur ab alijs corporibus ad alia: ⁊ cum viderint vnū corpus reuerberantur inde ad aliud corpus:⁊ vident illud aliud corpus:ad quod reuerberātur:exempli gratia:cum peruenerint ad ſpeculum reſultant inde ad aliud corpus:⁊ vident illud etiā.ergo videntur ea ſimul.ergo vnū quid videtur duo ſimul:⁊ videtur ꝙ vnum eoꝝ videat ſe in altero. Hanc autē poſitionem conſequuntur obiectiones. Quarum vna eſt ꝙ reuerberatio huiꝰ radij aut eſt ex duro:aut ex leni:aut ex vtroqꝫ: ſed hec reuerberatio aliquādo videtur ex leni:qđ nō eſt durum ſicut aqua.ergo durities non eſt cauſa.reſtat ergo vt eius cauſa ſit lenitas:aut poſtq̄ꝫ cauſa eſt lenitas neceſſe eſt vt ſufficiat ad hoc qualiſcunqꝫ lenis ſuperficies fuerit:aut vbi egeat ſuperficie leni:que ſit partium continuarum. Si autē hoc membrū fuerit neceſſe:impoſſibile eſt illum reuerberari ex aqua:eius enim ſuperficies ſecundū eos:non habet continuitatem ꝓpter multos poros quos ponunt eſſe in illa:qui ſunt cauſa propter quā poteſt videri perfecte qđ eſt poſt illam. Si autē non eſt neceſſaria continuitas:oportet vt hec reuerberatio ſit in omnibus corporibus:quāuis ſint aſpera:naꝫ cauſa aſperitatis eſt angulus:aut qđ videtur angulis eius qđ eſt cōcauum ante pupillam. Omne autē anguloſum neceſſario habet aliquam ſuperficiem:in qua non eſt angulus:⁊ eſt lenis:alioquin anguli tenderēt in infinitum:aut diuiſio corporum terminabitur in partibus non habentibꝰ ſuperficies:⁊ hec vtraqꝫ falſa eſt.ergo omnes corporis ſuperficies compoſite ſunt ex ſuperficiebus lenibus.oportet ergo vt in vnaquaqꝫ ſuperficie fiat reuerberatio: aut vt dicatur vnum de duobus.ſ.ꝙ aut in ſuperficiebꝰ paruiſſimis non reuerberatur radius:aut ꝙ in ſuperficiebus diuerſorum ſituū reuerberatur radius ad partes diuerſas:⁊ diſgregatur illud reuerberatum:⁊ non apprehenditur de illo aliquid propter priuationem coniunctionis: ſed prima pars diuiſionis falſa eſt.notum eſt enim ꝙ ſi de viſu exit corpus qđ ſubito diffundat̄ per hemiſperiū mundi:illud qđ primum exit:exit vnitum: ⁊ quo magis elongatur vertitur in minores partes.⁊ magis diſgregatas:⁊ vt cum reuerberatur vnaqueqꝫ pars eius: ⁊ vnaqueqꝫ ſūmitas ſubtilis linee eius: ſine dubio non offendit niſi in partem que eſt equalis ei:⁊ reuerberetur ab illa:⁊ ad hoc nec ꝓdeſt nec obeſt id quod eſt preter illam: ſed fortaſſis ſi ſuperficies lenis in quā offendit fuerit minor ea non reuerberatur in ea. Nos aūt cum conſideramus hoc non inuenimus ꝙ cauſa ⁊ neceſſitas prohibendi reuerberationem in rebus exiſtentibus apud nos ſit hoc:qđ paruiſſime ſuperficies eaꝝ ſunt multo minores ſūmitatibus linearum radij offendentibus in ipſas:ali quando enim accidit vt aliquid ſit aſperū:⁊ ſcimus certiſſime ꝙ partes eius que habent ſuperficies lenes:habent quantitates quas nō dubitamus eſſe maiores quātitatibus ſūmitatum exeuntiū radiorum:⁊ propter hoc non reuerberantur in illis:⁊ hoc eſt ſicut vitrum contritum:⁊ ſal ⁊ criſtallus confracta ad modum ſimille:quoꝝ partium ſuperficies ſcimus veriſſime eſſe lenes: ⁊ non ſunt adeo paruiſſime:vt ſint minores ſūmitatibus exeūtis radij:que cū coniunguntur nō reuerberatur in eis radius:imo etiam nec in alijs maioribus q̄ꝫ ſint hec.deinde impoſſibile eſt vt corpora contrita terrena recipiant diuiſionem in partes que ſint minores partibus quas recipit corpus radiale:cum diuidatur in filas: ita vt pars conſtricti ſit minor ea in quā diuiditur diſſolutū. Deinde ſi cauſa reuerberationis in leni eſt priuatio penetrabilitatis ⁊ repercuſſio retro.hoc totum eſt in aſpero. Si autem nō eſt repercuſſio:niſi priuatio penetrabilitatis.tūc non debet reuerberari ab alio:corpus etenim non habet ex natura motus diuerſos:ſed ex violentia. Tu ſcis antē ꝙ cum lucidum receperit illud naturaliter non repercutiet retro niſi per violentiam. ¶ Deinde lenitas non eſt de affectionibus agentibus in corpora vt mutet naturaꝫ eius qđ offendit in eam:nec eſt de virtutibus repellentibus a ſuis corporibus aliquid:ita vt elongare faciat corpora a ſe:ſi enim lenitas eſſet cauſa elongādi corpora.tūc elongaret qđ eſt inter illa:in quocūqꝫ ſitu eſſet ⁊ oporteret viſum reuerberari a ſpeculo:qđ tangeret radius exiens lineatus in eo:non cum offenderet in illud ſūmitate tantum. Si autem cauſa reuerberationis eſt repercuſſio retro aut tumor:ſicut accidit pille: deberet reuerberari ab omni corpore:qđ non penetrat:quāuis nō eſſet lene. ¶ Sed ſm̄ ſententiam auctorum de ſimulacro poterit hoc dici.ipſi enim ponunt lenitatem cauſam reddendi ſimulacrum:⁊ ꝙ omnis lenitas ſiue ſit parua:ſiue ſit magna:cauſa eſt reddendi ſimulacrum aliquod:ſed ſimulacra que reddunt paruiſſime ſuperficies ſunt adeo parua: ꝙ non cognoſcit ea viſus:⁊ ideo non ſentiuntur. Ponunt etiam ꝙ in corpore aſpero permiſcetur obſcuritas cum lumine ⁊ obſcuratur quicquid ſubſiſtit in eo:⁊ quicquid ſupereminet eſt adeo paruum ꝙ nō poteſt reddere ſimulacrum viſui. Si autem eſſet planum non contingeret iſtud. ¶ Sed auctores reuerberationis ꝓpter huiuſmodi paruitatem non excuſantur a priuatione reuerberationis. Si autem cauſam huius non ponunt paruitateꝫ: ſed diſgregationem:ipſa diſgregatio inuenitur etiam in ſpeculis ſignatis talibus figuris: ꝙ radius reuerberatur ex illis ad hemiſperium mūdi perfecte:ſicut ſcitur in ſcientia de ſpeculis:⁊ fortaſſis reuerberatio ex aſpero:nō tantū diſgregat radium: quantum illa ſpecula figurata: ſed fortaſſis concurrūt linee multe ad vnū punctū. Hec eſt vna de obiectionibus. ¶ Secunda vero obiectio eſt ꝙ quomodo aliquando reuerberatur ab aqua ⁊ aliquādo penetrat eaꝫ:oportet enim tunc vt in altero iſtoꝝ defectus contingat propter alterum: ſcilicet vt aut viſum ſub aqua non videatur integre:ſed videantur de eo puncta penes ſenſum diſtincta:non habentia perfectam formam:aut vt reuerberans in illud:nō videatur omnino: ſed videantur de eo puncta penes ſenſum diſtincta que non habeant integram formam:quāuis vnum videatur perfectius:⁊ forma alterius comparatione huius videatur imperfectior. Non autem ita ſe habet res. ¶ Obiectio autem tertia eſt:ꝙ reuerberatum ab aliquo:a quo deſcendit: ⁊ continuatur alij per quod videntur poſtea due eorū forme ſimul:neceſſe eſt vt aut ꝓpter ſeparationem radij reuerberati:non debeat forma ſenſati: ſepa

rari a radio:aut vt debeat. Si aũt nõ debet tunc cur non videmus cũ auertimur ſpeculum a quo diſceſſit radius. neſcimus enim cauſam huius.niſi qꝛ iactus radij:mutatus eſt alr̃s. Si aũt propter ſeparationem forma debet ſeparari a radio:tunc quomodo vidẽtur forma ⁊ ſpeculuȝ ſimul in vna hora. Si aũt id qð de radio exiſtit in ſpeculo ipſuȝ eſt qð videt formã ſpeculi.⁊ id qð de illo deſcẽdit ab eo:ipſuȝ eſt qð videt formã alterius rei.tunc iã appropriata eſt vnicuiqꝫ viſoꝝ aliq̃ pars radij.oportet ergo vt non videanť ſimul.ſicut cũ radius iactatur in platonẽ:⁊ radius in ſocratẽ:vna oculi apertione videnť ſimul.nec oportet ꝓpter illum:vt qð videtur de platone videať nõ diuerſum ab eo qð videtur de ſocrate. Si autem dixerunt cauſam huius eſſe ꝙ radius reddit formaȝ ſm vnam lineam:⁊ reddit formam anime ductu illius linee:⁊ ꝙ vna tantũ linea eſt que ſimul reddit hoc ⁊ illð:⁊ quicquid videtur vna linea totum videtur vnũ in loco.dicemus primo deſtructã eſſe hanc ſententiam:cum negabatur ꝙ linea exiens ſit videns exterius.ſed tantum reddens.ſecundo qð non negatur egredi linea que offendat in lineã reuerberatam ⁊ continuetur ei. Si aũt ipſa reddit per id quod ↄtinuatur ei de lineis.⁊ virtus que eſt in oculo ſentit. Non autem exiens:tunc oportet vt videatur res duabus lineis ſimul:⁊ vt videatur forma cũ ſpeculo:⁊ cum alijs:⁊ oportet vt multotiens accidat videri rem geminatam:non propter cauſaȝ que ſit in viſu.ſed propter cõtinuitatem linearũ radij.quo videntur ad vnam lineaȝ Hoc aũt non eſt:nec cõtingit:non eſt enim poſſibile nobis videre aliquid in ſpeculo:⁊ per ſe niſi cum oppoſituȝ fuerit viſui. Si vero non fuerit oppoſitum: videbimus illud ſicut ſpeculum tm̃. Sit autẽ ſecundum ſententiam eorũ a.punctum viſus:⁊ b.locus ſpeculi.⁊ linea b.c.egrediatur de oculo.⁊ reuerbereť a corpore qð eſt contra c.⁊ alia linea a.d.egrediatur:⁊ interſecet lineã b.c.in puncto e.⁊ illic coniungatur ei.dicemus ergo ꝙ ſm ſententiã eorum oportet vt forma d.videatur cum forma d.c.⁊ vt videatur forma c.a duabus ſũmitatibus e.⁊ b.⁊ duabus lineis e.a.⁊ b.a.partes enim harum lineaꝝ que egrediuntur ab oculis aut erunt continue:aut,contingentes ſe. Si aũt fuerit continue:⁊ quedã eaꝝ ſolent recipere affectionem aliquaꝝ ſicut diximus ita ꝙ ambe reddunt pupille:⁊ affectio fuerit in toto ipſo corpore:⁊ non fuerit in alia eius ſuperficie que ſit propria alicuius partis.nec fuerit redditio illa volũtaria:nec artificialis:ſed naturalis.tũc patiens cũ offenderit in agens qð agit offendendo debet pati ex eo iudicium enim de exitu aptitudinũ naturaliũ que ſunt in ſubſtantijs reꝝ ad effectũ eſt:vt natura aptitudinis ſit in eſſentia patiẽtis:q̃uis non ſit ꝓpter cauſaȝ alicuius:qð ſit de natura agentis:⁊ vt res ex qua eſt actio ſit in natura agentis:quãuis patiens quaſi non ſit:⁊ cum hoc ita fuerit exitus ad effectũ non erit niſi quantum de vno coniungitur alteri. Cũ aũt agens peruenerit ad patiens.⁊ remota fuerit media.⁊ hoc.ſ.in quo eſt virt⁹ agentis.⁊ hoc in quo virtus patiendi:oportet vt actio ⁊ paſſio que eſt inter illa ꝑueniat naturaliter quocũqꝫ modo fuerit continuitas.angulus etenim qui eſt ibi aliquo modo.ſi eſt nõ ꝓdeſt illi quicq̃.nec priuatio penetrabilitatis,nec finibilitas tranſlucentis.ſ.aeris apud ſpeculuȝ efficit ibi aliquid:qꝛ tantũ deeſt vt finiatur penetrabilitas.⁊ continuenť ei linee quantũ ſi ſit infinita ⁊ ↄtinuẽtur ei linee.

B Agens etenim debet agere:⁊ patiens debet pati. ¶ Si aũt forma ⁊ quaſi affectio non fuerint in toto ipſo corpore radij:qui diffunditur:ſed in vna tm̃ eius ſuperficie:aut in puncto qui eſt finis eius ⁊ terminus:⁊ non ad partem ipſius linee.ſ.e.d.ad hoc vt ex ea parte ↄtinuetur ei ⁊ patiatur ab ea.ſed nõ in extẽſione illius linee: oportebit tũc vt non patiatur inter principiũ linee:⁊ eius ſũmitatẽ:⁊ vt forma cadat ſubito a ſuperficie ↄtingente eã in aliã ſuperficiẽ ſine paſſione partiũ mediaꝝ:in continuo etenim nõ eſt inciſio in effectu:aut oportebit vt redditio fiat per lineã directã:que eſt a.b.⁊ non fiat per angulũ qui eſt ante e.punctũ etenim ſiue angulus accidentia ſunt rectitudini.⁊ hoc eſt qð nunquã dictũ fuit.ergo manifeſtũ eſt:qꝛ paſſio linee e.a.a linea c.e.eſt ſicut paſſio linee b.a.a linea e.b.ſed tanto oportet amplius:quanto ꝓpinquius eſt.ergo forma c.debet reddi vtriſqꝫ lineis que ſunt e.a ⁊ b.c. oportet ergo videri c.nõ vnũ tm̃:ſȝ duo.oportet etiã reddi forma d.cũ forma c. Ipſi aũt ponũt ꝙ forma b.reddiť cũ forma c.ergo oportet videri tres formas que ſunt d.c. b.ſimul.hoc aũt totũ nõ eſt ita.ſilr̃ etiã ſi eẽnt ↄtingẽtes: nã ſi vnaqueqꝫ partiũ ipſaꝝ lineaꝝ reciperet affectionẽ in toto ſuo corpore:ſequereť ex tactu vt actio ⁊ paſſio.trãſiret ab vna parte ad aliquã:que eſt añ ſe. Si aũt nõ eſt ita:ſȝ in ſuperficiebus que ſunt oppoſite viſo.tũc nõ oȝ viſuȝ reddi viſui per aliquẽ anguloꝝ:qui ſunt extra illã ſuperficiẽ. Si aũt interrogauerint nos dicentes cur ↄcedistis ꝙ redditio hui⁹ forme cadat in rectitudinẽ ſm aliquã affectionẽ alioꝝ viſuũ tangentiũ eã:⁊ nõ alioꝝ: Dicem⁹ qꝛ certe nos nõ dicimus ꝙ lux ſit:ideo ꝙ eſt recipiẽs aliquid de deſcriptionib⁹:⁊ de formis ad trãſferẽdũ eas ad aliud vllo modo.ſȝ dicemus ꝙ illuminatũ ſolet reddere formã ſuã ſibi oppoſito:niſi fuerit inter ea aliqd interpoſitũ:qð eſt coloratũ.ſcȝ ſi mediũ fuerit tranſlucens.ſi vo mediũ prius eſt recipiens:⁊ poſtea reddens:redderet oĩbus viſibus quocũqꝫ modo eſſet ſitus eius:ſicut reddiť calor oĩbus tactib⁹ quocũqꝫ modo ſit ſitus eius. ¶ De his aũt que debent queri in hoc loco eſt ꝙ ſepe videmus formã ⁊ dimenſionẽ forme ſimul vna hora.⁊ videmus ea ſeꝑata.ſ.qꝛ videmus in ſpeculo ſimulacrũ alicui⁹ rei.⁊ ipſa videmus ꝑ ſe ſeꝑatim:⁊ hoc totũ ſimul:⁊ fortaſſis hȝ nõ ↄtingit niſi ex duabus lineis radij:quaꝝ vna dirigiť ad ipſuȝ in directũ ⁊ alia ꝑ anguluȝ reuerberationis:ↄſideramus ergo hoc ſi eſt poſſe:an impoſſibile.dicemus ergo ꝙ ꝑꝑ iactũ duaꝝ lineaꝝ radij in rẽ viſaȝ nõ deberet res duo videri.radij etenim ſm eos quo magis ↄuenerit ꝑtes ſuꝑ rẽ viſaȝ.⁊ denſate fuerint certi⁹ depꝛehẽdẽtur.⁊ lõgi⁹ ab errore numeri:precipui etenim ex illis ↄcedunt hoc:⁊ nõ ↄcedũt ꝙ cũ vnus radius viderit vnã rẽ tm̃ ſit vna.⁊ cũ alius radius ceciderit ſuꝑ eũ ⁊ coniunctus fuerit ei.ſit ꝓpter hoc error in viſu:q̃uis impoſſe eſt eſſe vt vnã rẽ ↄtingant duo radij ſil:ſiue ſint duo radij ꝑ̇ncipaliter:ſiue ſint duo radij:ꝑ̇ncipalr̃ vnus:⁊ alius ex reuerberatiõe.radi⁹ etenim ſm eos corp⁹ eſt.corp⁹ aũt nõ penetrat corpus:ſȝ eſt poſſe vt radius cadat ſuꝑ radiũ:⁊ ſi inceſſerimus hac via nõ erit viſio illoꝝ vtrorũqꝫ.ſ.forme rei cui⁹ eſt forma ad modũ tãgendi:ſȝ videbiť vnũ ꝑ tactũ:⁊ aliud ꝑꝑ receptionẽ ex illo:⁊ nihil intereſt an vtriqꝫ radij ſint extremitates lineaꝝ exeuntiũ in directũ aut vn⁹ ſit ſic:⁊ alius ex latere ꝑ reuerberationẽ.g̃ ſi aliq̃ cã eſt hec:nõ eſt idcirco ꝙ duo radij cadãt ſuꝑ vnã rẽ abſolute.ſed hoc pacto ꝙ vnus radius ſolus cecidit ſuꝑ ipſuȝ:⁊ alius cecidit ſuper ipſuȝ:⁊ ſuper aliud etiã. Hec aũt diuiſio deſtruiť ex duobus ſpeculis ſibi oppoſitis.radij.n.hi non diuidunť ſm hũc modũ:ſȝ ſi fuerint ibi ꝑtes radij erũt cadentes ſuper vtrũqꝫ eoꝝ ſimul:⁊ cũ hoc viſus videbit vnũqðqꝫ ſpeculũ:⁊ ei⁹ ſimulacrũ:vna via ſȝ duo radij hic nõ diuidunť. nec eſt poſſe vt vnus radius reddat vnũ ſimulacrũ:⁊ ali⁹ aliud.vnuſqſqꝫ.n.eoꝝ apprehẽdit id qð alter:⁊ apꝑ̃hendẽs eſt vn⁹.oportet g̃ id apꝑ̃hẽdens:⁊ hoc nõ ſint duo.qꝛ oportet vt viſus apprehendat formam. vniuſcuiuſqꝫ ſpe

culi ſemel.⁊ nõ multotiẽs. Si aũt frequẽtatur ꝓpter reuerberationẽ:⁊ potuerimus excuſare illud alia leni excuſatione violẽtie ⁊ ſuſtinuerimus illud credere:non oportet ꝓpter hoc eẽ ibi iterationẽ.ergo cur ex vnoquoqꝫ ſpeculo redduntur ſimulacra multa:ita vt vnũ ſpeculuꝫ videat̃ multotiẽs:cũ ipſum videat̃ ſemel:ſicut eſt ⁊ multotiens eius ſimulacrũ.Si aũt dicit̃:ꝙ q꜡ radius reuerberat̃ ab hoc ſpeculo in illud.ideo videtur illud ſpeculũ in iſto.⁊ deinde q꜡ iteꝝ reuerberat̃ ab illo in iſtõ idcirco illud videt̃ in iſto:cur quũ iterũ reuerberatus fuerit nõ videtur:ſicut primo viſuꝫ fuit. Si aũt dicit̃ ꝙ ṗmo viſum fuerit vna parte radij.⁊ ſcd̃o alia parte radij.ſi ꝑtes fuerint reddẽtes.⁊ nõ vidẽtes nõ reddet aliud niſi ipſuꝫ idẽ ſimulacrũ:⁊ ex diuerſitate iactuũ ipſoꝝ ſuꝑ illud:cũ ipm ſit vnũ nõ ꝓueniet diuerſitas in viſu. Hoc aũt iã declaratũ eſt.ipſi.n.tenẽt ꝙ partes reuerberati ꝑtrãſeunt ſuper viſuꝫ a quo reuerberãtur.⁊ tũc oportet vt ad partes illas trãſferat̃ forma eius.⁊ cũ hoc non oportet ꝑꝑ ſuã mutationẽ ſuꝑ illas vt augeat̃ numerus ei⁹ qđ apprehenditur primo:⁊ qđ apprehendit̃ ſcd̃ario.qđ.n.ex forma redditur vnũ eſt.ſi aũt partes fuerint ꝑ ſe videntes ſequet̃ ꝙ diximus:cũ negauerimus videri ſimulacrũ reuerberatũ ſuper illas.deĩde oportebit vt nõ videãtur ſimulacra paulopoſt cũ ipſa fuerint minora. ¶ Et fortaſſis dicet̃ ꝙ radius poſtq̃ ſepe repcutitur:longius fit eius ſpatiũ.⁊ propter hoc in vnaquaqꝫ vice videt̃ minus ⁊ differt ṗmũ a ſcđꝫ in paruitate.oportet ergo primũ vt linee radiales cũ denſate fuerint ex reuerberatiõe nõ ſint quaſi vna linea que eſt groſſior ⁊ fortior q̃ꝫ ṗma.ſed vt remaneant linee recuruate alie poſite circa alia ſeruata exiſtentia eoꝝ in eo ꝙ ſunt vnite.ſed h̾ iudiciũ incredibile eſt:⁊ cũ hoc nõ concedit̃ apud eos ꝙ paruitas in longitudine ſm̃ angulum recuruata ſit quanta eſt in longitudine directa deinde quid dicent de ipſo eodẽ viſo:cũ elongata fuerint ſpecula a ſe in duplũ illius ſpatij qđ eſt inter reuerberatões:nõ videbitur paruiſſimũ exempli gratia:ſicut ſi reuerberaretur viſus a ſpeculo a.ad ſpeculuꝫ b.videt̃ forma b.in ſpeculo a.deinde viſus reuerberatur a ſpeculo b.ad ſpeculũ a.⁊ forma ſpeculi a.videt̃ in ſpeculo b.⁊ deĩde reuerberatur viſus a ſpeculo a.ad ſpeculũ b.⁊ videret formã a.⁊ poſtea cũ hoc videret formã b.in ſpeculo a.⁊ longitudo que erat inter illa duoꝝ palmoꝝ neceſſario ꝓpter id qđ percutit radius de ſpatio recuruato qđ eſt inter oculum:⁊ vnũ ſpeculoꝝ fieret octo palmorum. Si autẽ nos elõgaremus ſpeculum b.a loco ſuo decẽ palmis nõ videremus ſpeculũ in ipſa paruitate.quãuis mirum eſt qđ diximus de differentia forme que apprehenditur per ſeipſã:⁊ que apprehenditur ex reuerberatione eius:⁊ que appꝛhenditur ab illa duabus reuerberationibus. Hoc enim totum diſtinctum eſt penes viſum. q꜡ due forme apprehenſe ſunt vnius materie.⁊ in vno recipiente. Differentia autem formaꝝ aut eſt ex diſiunctionibus ⁊ intentionibus.aut eſt ex recipientibus. De aũt due forme in ſeipſis vna ſunt:⁊ ſubiectum eaꝝ primũ eſt vnũ:⁊ recipiens eaꝝ ſecundũ eſt vnum.cur ergo debent eſſe due forme? Sed ſcd̃m noſtraꝫ ſententiã de hac abſurditate nihil ad nos.due etenim forme ſcd̃m nos ſunt viſe a duobus recipientibus:quoꝝ vnum eſt eius ſubiectũ primũ:⁊ alterũ eſt corpus terſum qđ eſt recipiens ſimulacrũ ſubiecti primi aliquo modo receptionis:⁊ efficiens formã ſimulacri in oculo aliquo modo. ¶ Deinde contra illud mirabile de radio poſt radiũ hoc eſt dicendũ:ꝙ ſi res ita eſt vt diximus.ſ.ꝙ radius ſecundus nõ debet penetrare primuꝫ.ſed vt contingat exterius:quomodo tangit radius reuerberatus viſibile:⁊ videt illud ⁊ non tangit niſi quantum

dedit rei contingens precedens:ſi auteꝫ videt id quod ille videt ſecundũ ꝙ patitur ab illo:⁊ receptio eius qđ recipit ſit cauſa continuitatis ſue cum illo: deſtruitur debitum patiendi per angulum deſignatũ.nec etiaꝫ apprehendet aliquid aliud numero ab eo qđ apprehẽdit primus vllo modo.Si aũt tetigerit alias partes rei preter illas quas tetigit alius nullus eoꝝ apprehẽdit certiſſime.nec ambo apprehendunt aliquid vnũ.

¶ Capitulum. VII. de diſſoluenda queſtione quam induxerunt de complendo verbo de viſibilibus inter que ⁊ tranſlucentia ⁊ terſa ſunt ſitus diuerſi.

SOluemus nunc queſtiunculã predictaꝫ:que fallit eos ob hoc A
ꝙ ꝓpinquitas ꝓhibet videre:⁊ ꝙ impoſſibile eſt colores ⁊ figuras moueri a ſuis ſubiectis motu locali. Hoc enim nõ facit pro eis:niſi diceremus ꝙ viſus aut alicui⁹ ſenſuũ eſt abſtrahere formã a materia hoc modo.vt formã ipſaꝫ aſſumat a ſua materia:⁊ mutet eã motu locali ad virtuteꝫ ſentientem . Hoc autẽ nullus dixit:ſed dicimus hoc fieri ad modũ patiendi. Paſſio enim non fit vt patiens abſtrahat virtutẽ agẽtis aut qualitatem eius. ſed vt recipiat ab eo conſimile eius . ſed alterius generis q̃ꝫ ſit illa . vnde non dicimus ꝙ viſus recipit a viſo formam ſimilem ei que in illo eſt:ſed aliã:q꜡ in hoc etiã ꝙ non ſentitur niſi ꝓpter ꝓpinquitatem:ſicut odoratum ⁊ tactũ:ſentiens non abſtrahit formaꝫ eius.ſed fit in eo ſimilis forme eius. Sunt enim quedã rerum que non patiuntur niſi offendendo:⁊ ſunt quedã que cuꝫ offenderint diſcedit ab eis aliquid:qđ eſt neceſſarium ad hoc vt afficiat eoꝝ affectum.⁊ hoc eſt in hoc loco radius:quẽ neceſſe eſt continuari cuꝫ forma viſibili:ad hoc vt habens formã iactet ex ſua forma ſimulacrum in aliud qđ eſt ſimilitudo eius:qđ videtur iactare ſuũ ſimulacrũ:deinde cũ intẽditur ſuper illud lux:ita vt inficiat ſuo colore id quod eſt illi oppoſitum.⁊ tranſferat in illud certiſſime:cum id quod eſt ei oppoſitum:fuerit receptibile huius:quãuis hoc ſit mediante ſpeculo.⁊ propter hoc ꝙ eget luce viſibili. eget etiam medio veluti inſtrumento qđ adiuuet apprehẽdere.⁊ hoc eſt peruietas:⁊ vt menſura eius habeat terminum determinatum quo nullus minor poteſt apprehendi . Qꝛ autem apprehendens apprehendit ſimulacrum apprehenſi : ſignificat id qđ remanet in imaginatione de forma viſi.ita ꝙ imaginat̃ illud quando vult.⁊ putat imaginatũ eſſe formã rei viſe.⁊ ꝙ tranſlatũ eſt ad imaginationẽ ⁊ motuꝫ:ſed mouetur res ſua forma:imo eſt aliquid extra illã cõſimile illi. Hoc etiã ꝙ forma remanet in oculo multo tẽpore cum inſpexeris ſolẽ:⁊ poſtea auerteris te ab illo ſignificat tibi ꝙ oculus recipit ſimulacrum:ſimiliter imaginatio cadentis gutte videtur linea:⁊ gutta que mouetur circulariter videtur circulus aliquis. Impoſſibile eſt autem videri diſtenſionem gutte mote in tempore.quin imaginetur res in duobus locis. Oportet ergo vt de hoc ꝙ gutta prius eſt ſurſum:⁊ poſtea deorſuꝫ:⁊ diſtenditur in medio: ⁊ de hoc ꝙ gutta eſt in vno extremo ſpatij:in quo reuoluitur:⁊ deinde in alio extremo eius:⁊ diſtenditur in medio ſimulacruꝫ huius:velut ſit imaginatuꝫ penes te. Hoc autem non fit in vno momento. Oportet ergo vt ſimulacrum eius qđ preceſſit:ſit certiſſime poſt ipſum ⁊ remanens poſt ipſum:⁊ eius qđ ſenſimus poſterius:⁊ fiat ex illis diſtenſio q̃ſi ſenſata:ſꝫ hoc fit ꝓpter hoc ꝙ forma ei⁹ imp̃ſſa eſt:q̃uis gutta iã mota eſt a termino in quocũqꝫ poſueris eã:⁊ nõ remãſit in illo termino:ſuis duobus temporibus. ¶ Sed in hoc ꝙ dixerunt de lumine apparente ante oculos:cauſa erroris ſui hoc eſt ꝙ

hoc non fit ſecundū eos niſi vno modo qui putauerunt non eſſe concedendū: ꝙ oculus eſt quiddā habēs in ſua ſubſtantia aliquid: queadmodū lucentia: de quibus prediximus in pmiſſis: qui in tenebris lucet ⁊ illuminat qđ eſt corā ipſo per qualitatē quā in ſe efficit: nō per aliquid qđ diſcedat ab eo: quaſi non ſit etiā poſſibile ex confricatione ⁊ tactu contingere aliquando in tenebris igneos radios tenues: ſicut contingit ex confricatis ſuperficiebus pupillarū: ⁊ ex manu confricante puluinaria ⁊ barbam.

B ¶ Iam autē patebit tibi ꝙ ipſa pupilla pōt eſſe de his que in nocte lucent ⁊ illuminant ⁊ iactāt radios ſuper id quod eſt oppoſitū illis. Oculi etenim multoꝝ animaliū ſunt huiꝰ. ſicut oculus leonis ⁊ ſerpentis: ⁊ quando quidē ſic eſt: pōt illuminare tenebroſuȝ. Unde mlta ex animalibus vident in tenebris: qm̄ illuminant rē luce procedēte ex oculis virtute ſuoꝝ oculoꝝ. ¶ Sed de verbo qđ vna pupilla impletur: cū altera clauditur: quis negat: ꝙ in neruo concauo ſit corpus ſubtile qđ eſt vehiculū virtutis videntis: qđ appellat̄ ſpiritus: qui mouet̄ aliquādo occultando ſe: ⁊ ſubterfugiēdo: aliquādo apparēdo ⁊ intuendo: qui cū clauſus fuerit alter oculoꝝ fugit ocium ⁊ tenebras naturaliter: ⁊ vadit ad aliū oculū: eo ꝙ ꝯcauitas cōmunis eſt eis: ſicut nouerunt auctores cyrurgie: ppter hoc autē ꝙ vna res implet̄ ex alia: non oportet vt in nā implētis ſit emiſſio ⁊ exitus ⁊ progreſſio in terra: ⁊ diſceſſio vſq; ad terminos mūdi. ¶ Sed oppoſitio de verbo ſpeculi tangit oēs tenētes ꝙ in ſpeculo format̄ forma ſenſibilis. Ea autē que contra hec poſſunt reſpōderi ſunt tria: vnū quoꝝ quaſi innititur auctoritati. videlicet ꝙ forma nō imp̄mit̄ in ſpeculo eo modo: quo forma materialis imprimit̄ in ſuis materijs: eo ꝙ nō ꝯiungit̄ in illis cōtrarie. Sed hec forma ⁊ eius cōtraria imprimunt̄ ambe in toto ſpeculo. Nō enim eſt turpe ꝯuenire in eo ſimul ſimilitudinē albedinis ⁊ nigredinis: ſunt enim in eo nō vt fiat quale ppter illas. ſed ſicut fit intellectibus qui intelligunt albedinē ⁊ nigredinē ſine participatione ſui. Deinde qđ reddit̄ videnti: eſt quiddā qđ eſt alicuius operationis inter tria. ſ. videns ⁊ qđ videt̄: ⁊ ſpeculū: ⁊ cōparatio hoꝝ trium nō cōcurrit: in vnāquāq; partē ſpeculi. q2 vna pars eius reddit ipſaȝ albedinē. ⁊ alia ipſaȝ nigredinē ⁊ eſt diſtinctio eoꝝ in viſu. Coniunctio aūt redditus ⁊ diſtinctionis acquirit viſui q̄le ipſuȝ ⁊ viſuȝ. Hoc aūt reſponſum ego non teneo nec intelligo. Nec intelligo quomodo forma eſt impreſſa in corpore materiali. ſ. ſpeculi cū ipſa nō ſit in eo: ⁊ aliquādo vacuet̄ corpus ab eo: cum ipſa ſit impreſſa in eo: quomodo ergo corpus eſt non vacuatū ab ea: cū ipſa nō appareat in illo: Sed appareat in eo forma quā habet. quāuis ipſum ſoleat videri: aut quomodo erat noſtra diſpoſitio in comparatione ſtātis poſt ſtantē: Hic aūt eſt plixus labor. labor enīȝ qui eſt in h: hic eſt: ꝙ q2 nō ponit̄ figura imprimi in ſpeculo: ponitur figura nō terminata. ⁊ labor etiā qui eſt hic: hoc eſt ꝙ ponit̄ forma nigredinis in corpore. ita vt ipſa non ſit nigredo corporis: ⁊ concedit̄ ꝙ albedo ꝯiungat̄ ei in corpore ſimul: ⁊ ponit̄ forma nigredinis alia nigredine. ſilr forma albedinis pter albedinē. ¶ Sed verbū de intellectu ⁊ intellecto differimus vſq; ad tp̄s ſuū. ¶ Duorum

C autē que poſſunt reſponderi: vnuȝ reſpondebimus affirmantes illud: ⁊ aliud dicemus quaſi veriſimile. Qđ autē affirmamus hoc eſt: ꝙ primo dicimus non oportet: cū aliquid neceſſariū fuerit ad hoc. vt aliqd operet̄ in aliđ: erit illud neceſſariū: velut ſpeculū ⁊ tranſlucens patiat̄ a p̄mo id quod patitur ab eo tertiū: alioquin teneremus ꝙ cū dolaretur cū enſe dolaret ⁊ ipſe: ⁊ cū in nocte incederetur ſecundū ducatū alicuius ſigni incederet ⁊ ipſuȝ.

Secundo ꝙ nō eſt per ſe notū nec omnino manifeſtuȝ. vt omne corpus efficiēs debeat offendere in patiēs. quāuis enim hoc inueniatur per inductionē in pleriſq; corporū: non tn̄ eſt neceſſe: vt oīs actio ⁊ paſſio fiat per offenſionē ⁊ contactū: poſſibile eſt enim vt actiones aliquoꝝ in aliqua fiāt ſine offenſione: ſicut eſt poſſibile: vt nō corpus agat in corpus ſine offenſiōe: ſicut deus: ⁊ intellectꝰ ⁊ anima. ergo non eſt mirū ſi vnum corpus agat in aliud corpus ſine offenſione. ⁊ ſi quedā corpora. agāt offendēdo: ⁊ alia nō offendendo. Nemo aūt probare pōt hoc nō eſſe poſſibile. neq; ꝙ ppter diſtantiā ⁊ ſitū: que ſunt inter duo corpora: ſit impoſſibile operari vnū eoꝝ in aliđ ſine offenſione. Nō enim intereſſet. hic niſi aliquis modus admirationis: quaſi oīa corpora non ſoleant operari alia in alia: niſi ppter huiꝰ diſtantiā ſeparationis. Cuȝ enim ei ꝯtingeret videri corpus agens qđ ageret. nō offendendo: miraret̄ de illo: ſicut modo mirat̄ de agente abſq; offenſione: ⁊ quādo quidē hoc eſt: tūc nō eſt impoſſibile: quātū ad intellectum ꝙ noſtra ſentētia approbata ꝯfirmat: ⁊ nō eſt argumentatio que deſtruat eā. Dicemus ergo ꝙ corpus lucēs ex ſe ipſo: ⁊ illuminatū coloratū ſolet agere in corpus ſibi oppoſitū: cum fuerit receptibile ſimulacri ſicut viſus eſt receptibilis: ⁊ fuerit inter ea corpus qđ non hȝ colorē actionē: que eſt forma q̄lis eſt eiꝰ forma. ita vt nil agat in id qđ eſt mediū: q2 nō eſt receptibile: eo ꝙ eſt trāſlucens. poſtq̄ aūt nō eſt p ſe notū: neq; pbatū demōſtratione: ꝙ nullū corpus operat̄ in ſibi oppoſitū mediāte tranſlucente vllo modo. Hoc autē fuerat primo intellectum. Sed iā eſt affirmatuȝ per id quod probauimus de qualitate apprehendendi: tūc eſt poſſibile. Similiter etiam cum non eſt impoſſibile: vt loco vnius medij ſint duo media. ſ. medium: ⁊ aliud mediuȝ: ⁊ loco vnius ſitus ⁊ vnius diſtantie ſint duo ſitus ⁊ due diſtantie: ⁊ diſtantia ⁊ ſitus predicta cum alia diſtantia ⁊ ſitu alio. Et loco huius ſolius medij tranſlucentis ſit medium qđ eſt coloris terſi cū tranſlucente. Et in loco diſtantie oppoſitiōis inter ipſum: ⁊ hoc tranſlucens illuminatū: ſit diſtantia ⁊ oppoſitio cū illo terſo habente diſtantiā ⁊ ſitū predictū: cū lucenti illuminato viſibili. ergo hoc corpus: cuius oppoſitū habet duo media. ſ. terſuȝ ⁊ tranſlucens: ſolet agere in omne qđ opponitur ſibi oppoſitū ⁊ terſuȝ: cū omne oppoſitū habet conſimilē peruietatē: quāuis ſit terſum poſt terſum in infinitū. Cū autē fuerit vtrūq; in ſitu diffinito actione que eſt qualis eius forma. ita vt nō agat aliquid in tranſlucente vllo modo. ergo tranſlucens ⁊ terſum ſunt duo neceſſaria ad hoc vt vnū operetur in aliud qđ nō ſit in illa duo. Et cū ita fuerit ⁊ contigerit vt ſimulacrū terſi veniat ad viſum cū ſimulacro alterius ſimul: ⁊ viſum fuerit vtrūq; in vna parte videntis: putabimus ꝙ ſimulacrum appareat in terſo: ⁊ h eſt econtrario ei qđ dicitur de radijs. Modus autem ad quē accedimus. hic eſt: ſcȝ ꝙ non oportet: vt omne imprimens imprimat in aliud ſimilitudinem ſui. q2 ſicut eſt poſſibile imprimere in aliquid ſimilitudineȝ ſui: ſic eſt poſſibile vt non imprimat in aliud ſimilitudinē ſui. poſſibile eſt autē vt lucens imprimat aeri aliquā impreſſionē que non eſt ex hoc ꝙ format̄ forma ſimilis forme lucētis ⁊ illuminati. Sȝ vt imprimat aeri tale qđ: qđ nō apprehenditur ſenſu viſibili: neq; vllo alioꝝ ſenſuū: niſi in ſupficie aeris: que finitur apud lucēs: ⁊ opponit̄ parti in qua eſt hñs ſimulacruȝ: ⁊ ppter hoc poſſibile eſt vt iprimat terſo aliquā impreſſionē: aut mediante nō tranſlucente: aut nō mediāte: poſtea tranſlucens aut terſum operentur in inſtrumētū videndi: aut principaliter aut mediāte ſua impſſione in ſuperficiē aeris: qui eſt ad partem eius: impreſſionē que eſt qualis

forma eius:q̄ exigit vnūquodq; illorum principaliter.ergo vnūquodq; agentiū agit actionē diuersaȝ ab eo q̄ eſt in eo.ſ.agens viſibile qđ agit in trāſlucēs aut terſum.⁊ trāſlucens aut terſum qđ agit in viſum.Et multa ſunt hō.ſ. vt aliquid agat actionē diuersaȝ ante ſuā. Et deīde ipſuȝ in qđ agit operetur in aliđ tale q̄lis eſt nā primi.ſicut eſt motus ex quo accidit in aliqđ corpus calor: qđ cuȝ incaluerit ex calore illius:accidet alius motus a primo motu numero:ſed ei conſimilis in ſpecie. Contingit autē videre reuerberari a ſpeculo formā ⁊ colorē in pariete. tanq̄ ſita ſint in pariete que nō mouentur ſecundū ſitū videntis neq; ſunt ſita aliquo modo in ſpeculo.ſed ſciunt̄ venire a ſpeculo ad parietē:que ⁊ſi videant̄ in ſpeculo:nō tñ videntur ſita in eo.ergo ſpeculum impreſſionē impreſſit qualis nō exiſtit in eo.ſilr̄ diſpoſitio viſus. Sed de verbo repercuſſionis ex aqua iaȝ dixerunt aliqui auctores. ſcientie de radys.q̄ radius cū cadit ſup eā expanditur.⁊ refrangitur primū:⁊ occupat maiorē locū. deinde videt̄ in maiore q̄ id quod opponit̄ illi.Sed de auctoribus de ſimulacris: aliqui dixerunt q̄ cauſa in hoc.hec eſt.ſ.q̄ aliqua pars eius qđ eſt oppoſitū ꝑpter quod eſt ſpeculū. ⁊ alia eius pars reddit. ꝑpter hoc qđ penetrat oppoſitū. Et non eſt longe putari q̄ totum reddit. ideo q2 eſt ſpeculum ſed ſpeculū qđ eſt intꝰ diuerſuȝ eſt a ſpeculo viſibili qđ eſt extra.Dixit vnus ex antiquis expoſitoribus.q̄ q2 viſui deeſt ſubtilitas videndi.contingit ei videre longius ⁊ ſpargi viſum ex inſpectione:⁊ augeri ſimulacruȝ. Pōt autē h̄ dictio cōfirmari ſic:vt dicatur q̄ id qđ ſolet videri alicuius elongationis.⁊ alicuius mēſure cū putat̄ longius q̄ ſit ⁊ nō fuerit viſa eius menſura:que debet videri ꝑpter elongationē illā.ſed maior illa cū certe ꝓpinquius fuerit:videbitur eius menſura maior q̄ menſura debita ſue elongationi.videretur ergo maior ſolito. deinde eget multa conſideratione. vt certificator originum percipiat hoc.⁊ fiat eius modi.ne ſibi in hoc veritas obſcuretur.ergo hec queſtiuncula nō eſt magis ꝓpria vniꝰ ſententie q̄ alterius.Nā diſgregatio quā dixerūt auctores diſgregationis vel fractionis:ſi eſt ex ꝑcuſſione:cū remanet in ſua diſpoſitione.⁊ cū iterū repercutitur dirigit̄. nō eniȝ radȳ eſt penetrare in directū. Si aūt hoc eſt impoſſibile.quid eſt in radio qui penetrat illud.cū offendit in illđ:⁊ poſtea auget̄ res in ꝓfundo.cur accidit ei:vt cū eius ꝓfunditate augeat̄ fractio:Et cur cū extēſione eius non auget̄ rectitudo:Q2 quātū ad intellectū oporteret: vt accideret ei propter extenſionē repcuti. ⁊ nō expandī. Et omnino quā bonuȝ eſt id qđ dixit auctor primus.ſ.vt viſibile veniat a latitudine ad coanguſtationē:⁊ colligat̄ ſibi.hoc enim eſt plus adiuuans ad certificādū eiꝰ formā q̄ vt videns egrediens ſit ab oculo.⁊ diffundat̄ in latitudinē.Quod autē debet ānecti huic loco eſt id quod dicemus de ſitibus viſi.⁊ videntis ⁊ ſpeculi. Dicemus igitur q̄ aliquādo accidit:vt viſum ⁊ vidēs.⁊ lucidū ſint in vno trāſlucēti.aliquādo aūt cōtingit vt lucidū ⁊ viſum ſint in trāſlucētibꝰ:iter que ſunt ſupficies.Si aūt fuerit ſitus ſupficiei in oppoſitione que eſt iter vidēs ⁊ efficiēs lumē nō videbit̄ illa ſupficies ſicut ſuperficies celi ⁊ aeris.Si vero ſupficies fuerit ex̄ hec:ſicut ſupficies aque ⁊ nubiū in aere:⁊ lucidū nō eſt in hac oppoſitione in ipſa ſupficie:reuerberabit̄ lux que venit a lucido ad viſuȝ.⁊ videbit̄ ſeparata. Jam autē ſciſti quid ſit reuerberatio. Si vero infra ſupficiē in qua reuerberatū fuerit viſibile in quo eſt:eo q̄ eſt trāſlucēs.⁊ demonſtrabit illud ꝑpter hoc q̄ eſt ſpeculū:ſpeculū aūt ibi erit parificatū ei qđ opponit̄ viſibilis fuerit directū videnti.Si vero rectū fuerit erit ſpeculuȝ in loco in quo offendit:ſed linea que exit de viſu.⁊ perpēdicularis erit exiēs de viſo:qđ eſt in aqua per qđ reddit̄ eius ſimulacrū in rectitudinē.Si eni pieceris anulū in pelui:in qua non pōt videri:cū illā poſtea impleueris aqua videbitur. Si vero viſum fuerit extra tranſlucens mediū preter tranſlucens in quo eſt videns lucidū.tranſlucēs mediū demonſtrabit illud.Si aūt nō fuerit ita.ſȝ fuerit ex parte vidētis ſupficies illius trāſlucentis nō oſtendet niſi fecerit ei coloreȝ extraneū pp aliquid qđ imponit̄ ex altera parte ad hoc vt videat̄.

¶ Capitulū octauū qualiter vnū videt̄ duo.

A Dicemus q̄ hoc q̄ vnū videtur quaſi duo nimis eſt ɔſiderādū:ex eo enim pēdent auctores de radys dicētes q̄ q2 viſio fit ꝑpter aliquid qđ egredit̄ de viſu: ⁊ offendit in rē viſaȝ:⁊ deide ɔtingit refrangi eius ſitū penes viſuȝ.Oportet vt id qđ eſt vnū videatur quaſi duo diſcreta.⁊ videat̄ duo.⁊ neſciunt q̄ ex hoc ſequitur eos abſurditas magna.Si eni videre fieret tactu ſūmitatū radiorꝫ qui ɔueniunt ſuper id.tunc deberet videri in vnaquaq; diſpōne vnū.qđ nō impediret refractio ſūmitatū radiorꝫ refractorꝫ.Uerū eſt autē q̄ ſimulacrū viſi reddit̄ mediante tranſlucente membro receptibili apto:leni illuminato:ita vt non recipiat illud ſubſtantia tranſlucentis aliquo modo ſecūdū q̄ eſt ipſa forma.ſed cadit in illud.ſecundū oppoſitionē non in tempore.primū aūt cui imprimitur ſimulacrū viſi eſt humor criſtaloidos:penes quē nō cōſiſtit certe videre. Alioquin vnū videret̄ duo.duo enim ſimulacra ſunt in criſtaloidis.ſicut cū tangitur ab vtraq; manu ſunt duo tactus. Sȝ hoc ſimulacrū redditur a duobus neruis concauis vbi coniunguntur in modum crucis qui ſunt duo nerui quorum diſpoſitionē aſſignabimus cū loquemur de cyrurgia:q̄ſi enim ex forma exteriori venit in extimationem piramis rotūda.ita vt iactet angulū ſuū vltra ſuperficiē criſtaloidos.Silr̄ ſimulacrū in quo eſt criſtaloides medante ſpiritu reddente qui eſt in neruis contingentibus ſe redditur effectioni piramidis.⁊ offendunt ſe dne piramides: ⁊ cancelantur ibi ⁊ vnitur ex eis forma ſimilitudinaria vna penes partē ſpiritus qui geſtat virtutē videndi:deinde q̄ eſt poſt hoc eſt ſpiritus reddens qđ videtur non apprehendens iterū.Si autē diuideret̄ iterū apprehenſio ꝑpter diuiſionē neruorꝫ:⁊ iſte reddens eſt aliquid de ſubſtantia videntis:⁊ penetrat in ſpūm qui eſt repoſitus in primo ventriculo cerebri:⁊ imprimitur iterꝫ forma viſa in ipſo ſpiritu.qui eſt gerens virtutē ſenſus cōmunis:⁊ ſenſus cōmunis recipit illam formaȝ:⁊ hec eſt perfectio videndi.¶ Uirtus autem viſibilis eſt extra ſenſum cōmunem:quāuis emanet ab eo. Uolo autē dicere q̄ virtus viſibilis videt:⁊ non audit.neq; olfacit neq; tangit. neq; guſtat.virtꝰ vero ſenſus cōmunis.videt ⁊ audit ⁊c̄. B Sicut ſcies poſtea:deinde hec virtus que eſt ſenſus cōmunis reddit formam alȳ partiſpiritus:que eſt in continua cum parte ſpiritus que vehit ipſum:⁊ imprimit in illā formā ipſam.⁊ reponit eā ibi apud virtutē formalem que eſt imaginatiua:ſicut poſtea ſcies que recipit formā. ⁊ conſeruat eam.Senſus etenim cōmunis eſt recipiens formā.ſed non retinens.imaginatiua vero retinet q̄ recipit ille.Cauſa autem hec eſt q̄ in ſpiritu in quo eſt ſenſus cōmunis nō exiſtit impſſa forma exterius aphenſa.niſi quādiu cōparatio p̄dicta inter illā ⁊ rē viſam fuerit pn̄s. aut ſtatim futura.cū autē abſens fuerit viſuȝ.delebit̄ de eo forma:⁊ nō exiſtit tāto tempore q̄ attendi debeat.ſed in ſpiritu in quo imaginatiue forme ſunt exiſtētes. q̄uis a longo tēpore abſentate fuerint:ſic in ꝑrimo manifeſtabitur tibi:forma autē cū fuerit in ſenſu cōmuni erit in eo

ſenſata certiſſime:ita vt ſi iprimeret̃ ibi forma non veri eē.nō ſentiet̃.ſicut in amaritudinarijs.Cum aūt fuerit in imaginatione erit imaginata non ſenſata:deinde forma que eſt in imaginatione penetret poſteriorē ventriculū. cū voluerit virtus extimatiua:ꝛ eleuauerit neruum ꝛ de duob⁹ mēbris que terminant̃ penes neruū fecerit vnū:ꝛ ꝯiunget̃ forma cū ſpiritu.qui gerit virtutē extimatiuam mediante ſpiritu qui gerit v̄tutē imaginatiuā que vocat̃ in hominib⁹ v̄tus cogitationis:ꝛ forma que erit in imaginatiua imprimet̃ in ſpiritu v̄tutis extimationis.ꝛ virtus imaginationis deſeruit v̄tuti extimationis reddēs ei qđ eſt in imaginatiua.Sed hoc nō retinet̃ in effectu in v̄tute extimationis.niſi quādiu fuerit aptus trāſitus:vt duo ſpiritus offendant in ſe.ꝛ duo v̄tutes occurrāt ſibi. Sed cū reſpuerit eū virtus extimationis.delebit̃ ex ea forma illa.¶ Probatio aūt certitudinis huius rei.ſ.ꝙ exiſtentia huius forme in extimationē eſt extra exiſtētiā eius in imaginatione.hoc eſt aūt ꝙ imaginatio eſt quaſi ꝯſeruatrix:ꝛ for͡e que ſunt in ea nō ſunt ſemꝑ imaginate ab aia in effectu.Si.n.ita eſſet imaginatio:ſimul deberet imaginari multas formas qualiſcūꝗ forma eēt in imaginatione.ſed neꝗ hec forma in imaginatione eſt admodū eius qđ eſt in potētia.Si.n.ita eēt oporteret vt creature exteriores redderēt ad eā iteꝝ.Sed ſunt repoſite in illa. Extimatio vero mediāte v̄tute cognitionis aut imaginatiue oñdit eas aīe.ꝛ penes eā cōſiſtit redditio formaꝝ ſenſibiliū.Sed memoralis eſt ꝑpter aliud:ſicut poſtea oſtēdemus.¶ Iſta fundamenta oportet vt ſint in promptu penes te.ꝛ deinde redibimus ad noſtꝝ ꝓpoſitū dicentes ꝙ cauſa videndi vnū duo:q̄druplex eſt.vna enim eſt cōtorſio inſtrumēti qđ reddit ſimulacrū qđ eſt in criſtaloide duoꝝ neruoꝝ:ita ꝙ duo ſimulacra nō reddunt̃ vni loco in directū.ſed vnūqđque illoꝝ tendit ad partē virtutis viſibilis per ſe:due enim linee duoꝝ ſimulacroꝝ non trāſeunt̃ eo tranſitu qui ſolet cancelari.cū per tranſeunt ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ.Oportet ergo ex hoc:vt ex vnoꝗꝗ ſimulacro.qđ venit ex criſtaloide imprimat̃ ſimilitudo per ſe.ꝛ in partē viſibilis ſpiritus per ſe. Erūt ergo quaſi duo ſimulacra ex duab⁹ cauſis diſcretis extrīſecus. ideo ꝙ nō vniuntur due linee egredientes ex eis ad centrum duoꝝ criſtaloidū:que ſunt penetrātes duos neruos cōcauos.ꝛ ꝑpter hāc cauſaʒ res apparēt multe diſpſe.¶ Secunda aūt cauſa eſt motus viſibilis ſpiritus:ꝛ ei⁹ cōmotio ad interiora dextrorſum ꝛ ſiniſtrorſum. ita ꝙ ps apprehendens ꝑtranſit terminū ſuuʒ qui eſt ei deſignatus nāliter.ꝛ tendit verſus partē duaꝝ criſtaloidū motu fluctuante ꝛ vacillante ad hoc: vt deſcribat̃ in illa ſimulacrū:ꝛ ſimilitudo anteꝗ cancelent̃ due piramides.ꝛ tunc ꝑpter h̄ apparent duo ſimulacra.ꝛ hoc eſt ſicut ſimulacrū qđ ſemel deſcribit̃ a ſole in aqua ſtagnante ꝛ quieta. ꝛ ꝙ deſcribit̃ ex ſole fluctuāte deſcriptione iterata. Quia angulus qui habet̃ inter lineā viſus directi in aquā ꝛ lineā ſolis directā in aqua:penes quē angulū ꝯſiſtit noſtꝝ videre.ad modū quo de ſpeculo reddit̃ nobis aliqđ non remanet vnus.qꝛ mouet cū cōmotio ad multa.ꝛ m̄tiplicabit̃ iſte angulus.ꝛ imprimet̃ in eo ſimulacrum pluſꝗ vnū.¶ Cauſa aūt tertia eſt ex ꝯcuſſione motus ſpiritus latētis qui eſt vltra bifurcationē ante ꝛ retro.ita ꝙ habʒ duos motus ad duas ꝑtes ꝯtrarias.vnū motū ad ſenſuʒ cōmunē.ꝛ aliū motū ad ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ ad hoc:vt forma ſenſibilis reddat̃ ei iteꝝ anteꝗ deleat̃ id qđ reddit̃ ſenſui cōmuni.ꝛ quaſi ſtatim cū reddiderit formā ſenſui cōmuni redeat aliqua ps eius ad recipienduʒ ꝙ reddit v̄tus viſibilis:qđ fit ꝑꝑ velocitatē motus.quaſi enim deſcribit̃ in ſpiritu recedēte forma.ꝛ ipſe dat eam ſenſui

C

Prima. Cā videndi vnū duo quadruplex.

Secunda.

Tertia.

cōmuni.Omne aūt deſcriptū hʒ aliqđ tp̄s exiſtēdi quouſꝗ deleat̃.Cū autē mota fuerit a ſuo termino recipiens p̄ma pars ſpiritus ex ꝯcuſſione ſui motus. ſequit̃ alia ps que recipiat:ſicut ꝛ p̄ma.anteꝗ deleat̃ de p̄ma.ꝛ mouet̃ ſpirit⁹ ꝑꝑ ꝯcuſſionē ad partē anteriorē:que erat in oppoſito viſibilis:ꝛ apprehēdit illud:deinde mouet̃ ꝛ nō remouet̃ ab eo forma ſubito.ſʒ eſt in eo v̄ſus aliā ꝑtē:que eſt ēt forme receptibilis.deīde apprehēdit etiā formā alia ps: eo ꝙ habet̃ in oppoſito ꝓpter qđ apprehēdit formā ſuccedente parte p̄ma:cuius cauſa eſt ꝯcuſſio:ꝛ cū ita fuerit erit in vnaꝗꝗ eaꝝ forma viſibilis.Prima eteni for⁹ nōdū deleta eſt a p̄ma parte recipiēte que reddit ſenſui cōi: aut que nō reddit ei.quouſꝗ impmat̃ in ſecūda. ¶ Differentia aūt inter hāc cām ꝛ p̄orē hec eſt:ꝙ hic mot⁹ cōcuſſionis eſt ante ꝛ retro:ille aūt erat dextrorſum ꝛ ſiniſtrorſuʒ.ꝛ ꝓpter hꝯ cām id qđ eſt velocis mot⁹ ad duas partes videt̃ quaſi duo:anteꝗ enim deleat̃ eius forma a ſenſu cōmuni:cū ipſuʒ ſit ad vnā ꝑtē:videt ipſuʒ viſus: cū ipſuʒ ſit in altera parte:ꝛ cōcurrūt ſimul due eius apprehenſiones que fiūt in duab⁹ partib⁹:ꝛ ob hoc cū mouet̃ punctuʒ ſuꝑ aliqđ circūuolubile videt̃ linea circularis.Cū vero extendit̃ punctū ſubito in directū.videt̃ q̄ſi linea directa.Siltudo aūt huius motus eſt v̄tigo.¶ Cū enim contigerit aliqua cauſaruʒ que ſcripte ſunt in libris phyſice:que moueat ſpiritū qui eſt in anteriore ventriculo cerebri circulariter.ꝛ v̄tus viſibilis reddiderit illic formā ſenſatā ꝑpter ſpiritū qui eſt receptibilis eius v̄tutis. non quieſcit in loco ſuo.ſed mouet̃ ꝛ ſuccedet alia ps que recipiet ipſaʒ formā poſt receptionē illius anteꝗ deleat̃ de illa.ꝛ ſit circulariter:ꝛ ob h̄ videnī viſibilia circūferri:ꝛ permutari apud videntē.Cꝫ aūt circūferꝛ nō eſt niſi vidēs qđ variat̃ circa id qđ videt̃.Cū aūt recipiēs fuerit fixum ꝛ motū fuerit viſum.citiſſime mouebit̃ ſine dubio eius ſimilitudo interior ab vna parte recipiētis ad aliaʒ. Si enim ſimilitudo cōſiſteret in ipſa vna parte cōparatio recipientis cū recepto eēt vna ꝛ eadē.¶ Cū igit̃ accideri gerēti ſimulacrū moueri a loco ſuo mouebit̃ ſimulacrū ſine dubio.ꝛ mutabit̃ eius comparatio ad corpus. qđ eſt extra:ꝛ cōtinget illud qđ cōtingeret ſi id qđ eſt extrinſecus moueret̃.¶ Itē qui inſpicit aquā cito defluētē videt̃ ei ipſa moueri ad vnā partē.ꝛ cadit in aliā.Cauſa aūt huius eſt.qm̄ videt̃ ei qđ oia moueant̃ ꝯtra motū aque.Ex vehementia quoꝗ motus ꝓpter quā prouenit velocitas ſeparationis. videt̃ ꝙ ſeparatio fiat ex duab⁹ partib⁹.¶ Cauſa huius eſt motus ſimulacri in recipiente:ꝛ ꝙ fixum eſt in omni parte in qua ponit̃ fixuʒ aliquo tempore.¶ Debes aūt ſcire ꝙ preter has cauſas eſt ibi alia cauſa māis adiuuans illas que eſt huiꝰ ſcʒ ꝙ ſuba ſpiritus eſt ſuba vltima ſubtilitatis.ꝛ velocis obedientie ad recipiendū motū:ita vt cū ꝯtingerit in eo cauſa ꝓpter quā debeat mutari ſimulacrū ab vna ꝑte ad aliā:ſequet̃ moueri ſuba ſpiritus in aliquo motu in directū illius partis:quāuis ſit partiſſimus ille motus.¶ Cauſa aūt hui⁹ eſt:qm̄ vnaqueꝗ v̄tutū apprehendentiuʒ impellit̃ nāliter ad ſuū cōprehenſibile:ita vt quaſi delectet̃ cū illo.Cū vero impellit̃ ad illud inclinat̃ gerulus ei⁹ ad illud.ꝛ ꝑꝑ hoc ſpiritus viſibilis totus impellit̃ ad lucē.ꝛ retrahitur a tenebris nāliter.¶ Cū aūt ſimulacrū impellit̃ ad vnā partē ſpiritus:ꝛ nō ad aliā:v̄tus quaſi ipellit̃ cū ſuo inſtrumento ad partē inclinationis ſimulacri. Inſtrumentum etenim obedit illi ad parteʒ quā petit virtus.ꝛ ꝑpter hoc ꝯtingit in ſpiritu motio ad illā partē ꝓpter ſubtilitatē ſibi ꝛ ſuā velocitatē ad recipiēdū motū tanꝗ ſequat̃ motum ſimulacri.ꝛ ꝓpter hāc cauſaʒ cū incepit homo inſpicere aliquid qđ circunuoluit̃:videnī ei oia alia circūuolui:eo

D

ꝙ ꝯtingit in ſpū motus circularis ex hoc ꝙ ſequit̄ motū ſimulacri: ⁊ ꝑpter h̄ cū iſpexerit ꝙ cito mouet̄ in directū ꝯtingit in ſpū motus rectus:⁊ ecōtrario illius motꝰ ptis:ꝓs eni motus rei eſt ꝯ̄ria pti motꝰ h̄ntis ſimulacrū. Oȝ ḡ videri oīa moueri ꝯ̄ illā ptē.ſimulacra enī ȝ rerum nō ſunt fixa. ¶ Quarta aūt cā eſt ꝯcuſſio motꝰ q ꝯtingit i foramine vue:tunica eni vuea eſt facile moueri taliter ꝙ dilatat̄ p eā foramē.aut coanguſtat̄ aliqñ foris aliqñ ītus:⁊ i directū.vel in obliquū.⁊ ex eiꝰ expulſione foris: oȝ vt ꝯtingat anguſtatio ⁊ dilatatio foraminis:⁊ ex eius expulſiōe ītus oȝ vt ꝯtingat ꝯſtrictio ⁊ ꝯ̄ctio foraminis. cū aūt ꝯtingit foramē anguſtari videt̄ res maior. ¶ Cū v̄o dilatat̄ v̄r minor.aut ꝯtinget cū iclinabit̄ ad vnam ptē videri in aliquo loco.⁊ ꝯtinget q̄ſi pmū viſum ſit p̄ter viſuȝ zᵐ:ſȝ ꝑcipue cuȝ apparuerit alia forma.anteq̄ȝ deſtruat̄ pma. ¶ Pōt aūt hic aliqs dicere.cū nō exiſtit forma eadē cū motu recipiētis:ſicut lucis forma manet eadē cū motu recipiētis:vt cū recipiēs declinauerit ab oppōne deſtruat̄ forma in ipſo.⁊ ꝯtingat forma in eo qđ ſuccedit loco eiꝰ.⁊ nō ſint due forme nec duo viſus. nec ꝯtinuet̄ linea puncto.nec videant̄ res circul'r moueri. ¶ Dicemus qm̄ nō lōge eſt qđ ſpūs q ē cōis ſenſus non ſolet tenere formā ꝑ oppōnē tm̄.quā non retineat poſt oppōnē magno tpe.vñ nō eſt ſicut retētio luminis ab illuminato p lucē q̄ deſtruit̄ ſubito:nec ſicut retētio ſculpture in lapide q̄ durat lōgo tpe.ſed eſt iter vtrūq̄ȝ.⁊ eiꝰ cālitas q̄ūtū eſt ad formā eſt cā quā adiuuāt ⁊ ꝯfortant poſt oppōnē aliquo tpe.cauſe q̄s iuenies p̄dictas in eo ꝙ adiuuat motū eiꝰ ⁊ reuocat ad nāȝ ſuā colloq̄mur de his:⁊ ex h̄ ſciet̄.ꝙ h̄ qđ ſpūs latēs recipit ſiīitudies viſibiles nō eſt ſicut receptio ſimulacri ſimplicis qđ aufertur cū remotiōe oppōnis. ¶ Vex eſt aūt ſenſus eē hos diuulgatos. ⁊ ꝙ nā nō mouet̄ ab vno gradu aīalitatis ad aliū gradū ſupiorē niſi poſtq̄ȝ ꝑfecerit qcq̄d ē in gradu illo.ex quo ſequit̄ oēs h̄ri apud nos.ſȝ q ꝯtēdit declare h̄ ſillogiſmo neceſſario:laborauit in ſupfluū:q2 qcq̄d dixerūt de h̄ nō eſt ꝓbatū:nec ego itelligo illud q̄ſi ꝓbatū.ſi aūt alius itelligit diſcat̄ ab eo ex tractatu noſtruȝ: ſenſus enīȝ ſinguli ⁊ ſenſibilia ſūt illud qđ diximus.ſunt aūt h̄ ſenſus cōes ⁊ ſenſibilia cōia.loq̄mur aūt de ſenſibilibus cōibus dicētes.qđ nr̄i ſenſus aliqñ ſentiūt cum eo qđ ſentiūt alia.q̄ ſi eēnt ſola p ſe.nō ſentirent̄. ¶ Hoc āt ſunt dimēſiōes:numeri ſitus ⁊ motus ⁊ qetes ⁊ ꝓpinqtas ⁊ elōgatio ⁊ ꝯtactꝰ ⁊ cetera ab his q̄ ꝯtinent̄ cū iſtis. h̄ eni nō ſentiunt̄ accn̄tal'r:ſenſatū etenīȝ accn̄tal'r eſt id qđ nō ſentit̄ certiſſime.ſȝ eſt ꝯiūctū cū eo qđ ſentit̄ certiſſime.ſicut h̄ qđ ſentimꝰ p̄rēȝ platōis. ⁊ fratrem ſocratis.ſenſibile etenīȝ eſt color ⁊ figura.ſȝ q2 ꝯtigit h̄ eē cōiūctū cū alio ab ipſo relatiue.iō diximus nos ſenſiſſe relatiuū.cū nos nō ſenſerimꝰ illud vllo mō: neq̄ȝ.n. eſt in aīa nr̄a imaginatio ⁊ deſcriptio p̄ris platonis.ex h̄ qđ ē p̄r illiꝰ.q̄ſi ipſa imaginatio ⁊ deſcriptio ſit acq̄ſita p ſenſuȝ aliquo mō:ſȝ figura ⁊ numerus.⁊c̄.ex eis q̄uis non ſentiunt̄ p ſe ſola.tñ coꝶ deſcriptio ⁊ imaginatio ſeq̄tur imaginationē eiꝰ qđ ſentit̄ vel apꝑhēdit̄ ex h̄ ꝙ ē color aut calor aut frigiditas. ita ꝙ deſcriptio eoꝶ q̄ ſunt h̄ in imaginatiōe nō pōt eē ſine illis etiā:nō oȝ aūt vt cum aliq̄d fuerit apparēs vel apꝑhēſuȝ ab alio in aliquo mediāte aliquo ꝑpter hoc ſit vt apꝑhēſuȝ vere. multa enīȝ ex rebus q̄ ſunt certe.⁊ nō accn̄tal'r.nō ſunt niſi mediātibus alijs.hec aūt ſenſibilia cōia:q2 ab his ſenſibus poſſibilia ſunt apꝑhēdi.iō nō eguerūt alio ſenſu.imo:q2 apꝑhēdi ſine medio fuit ipoſſibile fuit etiā ipoſſibile eē aliū ſenſuȝ p ſe. ¶ Viſus āt apꝑhēdit magnitudinē ⁊ numerū ⁊ figurā ⁊ ſitū ⁊ motū ⁊ qetē mediāte colore:⁊ v̄r qđ apꝑhēſio motus ⁊ qetis ꝑcipiat̄ virtute alia p̄ter ſenſuȝ. ¶ Tactus aūt apꝑhēdit hoc totū mediāte duritie aut mollicie:in pleriſq̄ȝ vero fit aliqñ mediāte calore ⁊ frigiditate. ¶ Guſtus quoq̄ȝ apꝑhēdit ſapore cū guſtauerit guſtū multū diffuſuȝ ⁊ apꝑhēdit numeꝶ cū iuenit plures guſtus in corꝑibus.ſȝ motū ⁊ quietē.⁊ figurā q̄ſi apꝑhēdit etiā ſed debil'r.ſȝ iuuat̄ ad h̄ tactu. ¶ Sȝ p olfatū q̄uis nō apꝑhēdat̄ magnitudo neq̄ȝ figura neq̄ȝ motus neq̄ȝ quies tali apꝑhēſiōe q̄ videat̄ olfaciēti.tñ apꝑhēdit̄ p ipſuȝ numerus:⁊ v̄r olfaciēti:aīa aūt eſt q̄ apꝑhēdit alio mō argumētatiōis ⁊ extimatiōis:ſcit.n. ꝙ id cuius odor deficit ſubito iaȝ abijt.⁊ id cuius odor ſupeſt adhuc pmanet. ¶ Auditus v̄o nō apꝑhēdit magnitudinē:ſȝ oſtēdit eā aīe oſtēſiōe aliqñ fallaci: qđ fit ex h̄ ꝙ ſonos maximos cōparat magnis corꝑibus:q ſepe ꝯtigūt ex puis corꝑibus vel eꝯ:aliqñ apꝑhēdit numeꝶ.⁊ aliqñ apꝑhēdit motū ⁊ qetē p tenorē vel defectū:q accidit ſono ꝓtracto.⁊ qđ diuerſitas ſui defectꝰ eſt ex h̄ qđ renouat̄ ſibi illa ꝓtractio.ſȝ hec apꝑhēſio fit ꝑpter h̄ ꝙ aīa ſolet apꝑhēdere q̄dā q̄ viſu nouit.fallit̄ tñ multotiens: ⁊ poſſibile eſt vt audiat̄ ſonus qetis rei.eo mō quo audit̄ ſonus mobilis:⁊ ſonus mobilis queādmodū audit̄ quietis ſonus.ḡ nō oȝ credi huic oſtēſiōi.q̄ nō eſt neceſſaria: niſi q2 ita ꝯtingit in pleriſq̄ȝ.figurā v̄o nō apꝑhēdit auditus niſi figurā ſoni nō corꝑis.qđ aūt audit̄ de ꝯcauo. ⁊ ſcit̄ ꝑpter hoc eius ꝯcauitas.hoc eſt qđ accidit aīe. ⁊ cognoſcit aīa ſm modū ꝯſiderādi ⁊ diſcēdi:qual'r viſus eſt in illo. ¶ Videt̄ aūt ꝙ diſpō viſus in multis q̄ apꝑhendit eſt etiā q̄lis eſt huius diſpō.ſȝ apꝑhenſio viſus in eo qđ apꝑhēdit de hoc eſt manifeſtior:⁊ h̄ ſunt ſenſibilia q̄ vocant̄ cōia.eo ꝙ ꝯueniūt in illis plures ex ſenſibꝰ: numerus aūt eſt q magis dȝ vocari cōis:oēs enīȝ ſenſus cōueniūt in illo. ¶ Jā aūt putauerunt aliq hominū ꝙ hec ſenſibilia cōia h̄nt ſenſuȝ exn̄tē in aīalibus in quo ꝯueniūt:⁊ a quo apꝑhedūtur.ſed nō eſt ita. tu enīȝ ſcis ꝙ q̄dā ex his apꝑhēdunt̄ p colorē:q ſi nō eēt:nō apꝑhēderētur.⁊ q̄dā apꝑhendunt̄ p tactū.q ſi nō eēt nō apꝑhēderent̄.ſi aūt poſſibile eēt aliqđ iſtoꝶ apꝑhēdi ſine mediante q̄litate q̄ eſt primū apꝑhēſuȝ ab alio iſtoꝶ ſenſuuȝ. tūc eēt hoc poſſibile.ſed vti nobis ſit ipoſſibile apꝑhendere illud niſi mediāte apꝑhēdente qđ apprehēdit ſenſu cognito.aut ſignificatiōe ſiue mediante ſenſu.hoc nō habere ſenſuȝ cōmunem vllo modo.

¶ Expleta eſt pars tertia ſexti de naturalibus. ¶ Incipit pars quarta.Capitulū primū: in quo eſt verbuȝ cōmune de ſenſibus exterioribus quos h̄nt aīalia.

Senſus aūt q eſt cōis: alius eſt ab eo quē tenēt illi:q putauerūt ꝙ ſenſibilia cōia haberēt ſenſum cōmunē.nā ſenſus cōis eſt vis cui reddūtur oīa ſenſata.ſi.n.non eēt hec virtus q̄ apꝑhēderet coloratū ⁊ tactū:nos nō poſſemus diſcernere iter illa:neq̄ȝ dicere ꝙ hoc nō eſt illud.dicamus aūt ꝙ hec diſtinctio ⁊ ſi nō fiat ab itellectu.tñ oȝ ꝓculdubio vt itellectus iueniat ea ſimul:quouſq̄ȝ diſcernat ea iter ſe.ſȝ eni ꝙ ſunt ſenſata. ⁊ ſȝ ꝙ reddunt̄ a ſenſatis nō apꝑhēdit ea itellectus. ſic̄ poſtea declabimus.aliqñ aūt nos diſcernimus iter illa. oȝ ḡ vt ꝯiūcta ſint apud diſcernētē aut in ſua eēntia.aut extra eā.ipoſſibile eſt āt h̄ fieri itellectu ſic̄ poſtea ſcies. oȝ ḡ vt ſit h̄ in alia virtute:ſi eni nō ꝯiūgerent̄ in imaginatiōe aīaliū q̄ carēt itellectu.nō iclinarent̄ deſiderio ꝓprio ad dulcedinē.ſ. ꝙ res q̄ eſt huius forme eſt dulcis: cū viderēt eā:nō appeterēt ad comedēdū:⁊ p̄ter h̄ ſi nō eſſet apud nos virtus:ꝙ hic hō albus eſt mimmus:eo ꝙ

Margin notes (left): Quarta; Dubitatio; Rn̄ſio; E; Ari.z.de aia.t.64.; Ari.z.de aia.t.65.; Viſus; F
Margin notes (right): Tactus; Guſtus; Olfatus; Auditus; A; Sēſus cōis quid eſt.

andiuimus eũ canẽtẽ:nõ pbaret nobis eius iocularitas ex ſua albedine ⁊ e͞p.ſi aũt nõ eẽt in aialib⁹ virtus in q̃ ꝯiũgerent forme ſenſatoꝝ:difficilis eẽt eius vita.ſi olfa tus nõ oñderet ſaporẽ:⁊ ſi ſon⁹ nõ oñderet ſaporẽ.⁊ ſi forma baculi nõ rememoraret formã doloris.ita ꝙ fugiat ab eo:oꝫ ḡ ſine dubio vt forme iſte habeãt vnũ aliqd in quo ꝯiũgant̃ extrinſecus.iã aũt oñdit nobis eẽ h⁹ v̾tutis ꝯſideratio reſpectus reꝝ q̃ oñdũt ſe h̄re iſtrumẽtũ p̄ter ſenſus exteriores:ſicut videmus ꝙ ei q in circuitu voluit̃:vr̃ qcqd eſt in circuitu moueri:qđ aut eſt accñs qđ accidit viſibilibus.aut eſt accñs qđ accidit inſtrumẽto quo pficit̃ viſus.ſ; nõ eſt accñs qđ accidit viſibilibus poſtq̃ nõ eſt i viſibilibus:pcuidubio in alio eſt.vertigo aũt nõ ẽ niſi cã mot⁹ vaporis q ẽ in cerebro.⁊ in ſpũ qui ibi eſt cũ accidit ſpũi circũuolui.ḡ v̾tuti q̃ eſt ibi: accidit id qđ iã expediuim⁹.Silr̃ ꝯtigit hoieꝫ iſpicere aliqd velociter circũuolui ſicut pdiximus.ħ aũt nõ fit ꝑpter aliqd qđ ſit in alia pte oculi neq; in ſpũ ibi expãſo. ¶ Cuiuſmodi eſt ſilr̃tudo velocitatis mobilis pũctalis q̃ vr̃ directa vel circularis:ſicut iã pdictũ eſt:⁊ ꝑpter ħ aſſimilatio falſaꝝ imaginũ.⁊ audit⁹ falſoꝝ ſonoꝝ aliqñ accidit eis in qbus nõ eſt leſuꝫ iſtrumẽtũ ſentiẽdi:aut ei q quaſi clauſos hꝫ oculos:cã aũt h⁹ nõ eſt niſi q̃ꝛ apparet i ħ pñcipio imagines:que aut videntur in ſomnis aut fiunt ex deſcriptiõe forme in theſauro: retinẽte formas.ſ. aut ex alia.ſ; ſi ita eẽt oporteret. ꝙ qcqd ibi cuſtodit̃ eẽt pſens aie nõ pars ei⁹ tm̃.ita vt q̃ſi ps illa ſit ſola viſa vel audita.aut ꝯtingit ex alia v̾tute.q̃ eſt aut ſenſus exterior.aut iterior.ſ; ſenſus exterior nõ pdeſt in ſomnis:q̃ꝛ aliqñ q imaginat colores eſt puatus oculis.reſtat ḡ vt ħ fiat in ſenſu iteriore.ipoſſibile eſt aũt ħ fieri niſi in pñcipio ſenſuũ iterioꝝ:p qđ iperat v̾tus extimatiua:⁊ vult ꝑpalare ꝙ eſt in theſauro.ſ; fiat in vigilãte etiã.in quo cũ firmiter fiũt ſtabilita ſenſata erũt q̃ſi pſentata:⁊ hec v̾tus eſt: q̃ vocat̃ ſenſus cõis:q̃ eſt cẽtrũ cõe oiuꝫ ſenſuũ:⁊ a q̃ deriuant̃ nerui.⁊ cui reddunt̃ ſenſus ⁊ ipſa eſt vere q̃ ſentit.ſ; retinere ea q̃ hec appħẽdit:eſt illi⁹ v̾tutis q̃ vocat̃ imaginatio:⁊ vocat̃ formalis:⁊ vocat̃ fantaſia. ⁊ fortaſſis diſtiguũt iter imaginationẽ ⁊ fantaſiã ad placituꝫ. ⁊ nos ſumus de illis q ħ faciũt.forme aũt q̃ ſunt in ſenſu cõi:⁊ ſenſus cõis ⁊ imaginatio ⁊ fantaſia ſunt q̃ſi vna virtus:⁊ q̃ſi nõ diuerſificant̃ in ſubo.ſ; in forma:ħ eſt quia qđ recipit nõ eſt qđ retinet.formã eni ſenſibilẽ retinet illa q̃ vocat̃ formalis fantaſia ⁊imaginatio:⁊ nõ diſcernit illã vllo mõ:niſi q̃ꝛ tñ nõ retinet:ſenſus eniꝫ cõis ⁊ ſenſus exteriores diſcernũt:aliquo mõ ⁊ diiudicant: dicunt eniꝫ ħ mobile eſſe nigrũ.⁊ ħ rubicũdũ eẽ accidit: p hãc aũt retinẽtẽ nihil diſcernit̃ de oi qđ eſt niſi tm̃ de eo qđ eſt in ipſa.ſ.qđ hꝫ hãc vel illã formã. ¶ Jã aũt ſcim⁹ veriſſime in nr̃a nã eẽ.vt cõponamus ſenſibilia iter ſe ⁊ diuidamus ea iter ſe ſ; formã quã vidim⁹ ex̃.q̃uis nõ credamus ea eẽ vel nõ eẽ. oꝫ ḡ vt in nobis ſit virtus q̃ hoc opat̃:⁊ hec eſt virtus q̃ cũ itellectus ei iperat vocat̃ cogitãs.ſ; cũ v̾tus aialis illi iperat vocat̃ imaginatiua.deinde aliqñ diiudicam⁹ de ſenſibilibus p itẽtiões: q̃s nõ ſentimus: aut iõ ꝙ in nã ſua nõ ſunt ſenſibiles vllo mõ: aut iõ q̃ꝛ ſunt ſenſibiles.ſ; nos nõ ſentimus in hora iudicy:ſ; q̃ nõ ſũt ſenſibiles ex nã ſua.ſunt ſicut inimicicie.⁊ malitie.⁊ que ſe diffugiũt.quã appħendit ouis de forma lupi.⁊ oino itẽtio q̃ facit eã fugere ab illo.⁊ ꝯcordia quã appħẽdit de ſua ſocia.⁊ oino itẽtio q̃ gratulat̃ cũ illa: ſũt res q̃s appħẽdit aia ſenſibilis:ita ꝙ ſenſus nõ doceat eã aliqd de eis.ḡ v̾tus q̃ hec appħẽdunt̃ eſt alia v̾tus ⁊ vocat̃ extimatiua:aut ſunt ſenſibiles ſic.exẽpli gr̃a cũ videmus aliqd ceruleũ:iudicamus eẽ mel ⁊ dulce.ħ enim nõ reddit nobis ſenſus in ipſa hora.cũ ipſ; ſit de gñe ſenſatoꝝ:quãuis iudiciũ ei⁹ nõ ſentiat̃ vllo mõ:⁊ q̃uis partes eius ſint de gñe ſenſati:nõ tñ appħẽdit in pñti:ſed eſt iudiciũ qđ iudicat:qđ forte eſt in eo.⁊ ipm etiã fit ex aia virtute.extimatio aut opat in hoie iudicia ꝑpa:ex qbus eſt illud cũ aia ptinaciter negat eẽ res q̃ nõ imaginãtur neq; deſcribunt̃ in ea.⁊ oio nõ vult eas credere eẽ:⁊ hec virtus ſine dubio ꝯſiſtit in nobis q̃ eſt diiudicãs in aiali iudiciũ nõ diffinitũ:ſicut ẽ iudiciũ itellectuale.imo iudiciũ imaginabile ꝯiũctũ cũ ſingularitate ⁊ forma ſenſibili.⁊ ex hac emanãt quãplures actiões aialiũ. ¶ Uiſus aũt eſt:vt id qđ appħẽdit ſenſus vocet̃ forma:⁊ qđ appħẽdit extimatio vocet̃ itẽtio. ¶ Sꝫ vnaqueq; iſtaꝝ hꝫ theſauꝝ ſuũ.theſaurus aũt ei⁹ qđ appħẽdit ſenſus ẽ v̾tus imaginatiua:cuius locus eſt anterior ps cerebri:vñ cũ ꝯtigit in ea ifirmitas corrũpit̃ hic modus formalis:aut ex imaginatiõe formaꝝ q̃ nõ ſunt:aut qđ ẽ difficile ei ſtabilire id qđ eſt in illa.theſaurus vero appħẽdẽtis itẽtionẽ eſt virtus cuſtoditiua:cuius locus ẽ poſterior ps cerebri.⁊ iõ cũ ꝯtingit ifirmitas:corrũpit̃ id cuius ꝑpriũ eſt cuſtodire has itẽtiões:q̃ virtus vocat̃ etiã memorialis. ⁊ etiã retinẽs.ſ; retinẽs ob ħ ꝙ id qđ eſt in ea heret firmiter.⁊ ẽ memorialis.ꝑpter velocitatẽ ſue aptitudinis ad recõdãdũ:p qđ format̃ cũ memorat̃ poſt obliuionẽ.qđ fit cũ extimatio ꝯuertit̃ ad ſuã virtutẽ eſtimatiuã ⁊ repſentat vnãquãq; formaꝝ q̃ ſunt in imaginatiõe. ita vt q̃ſi mõ videat ꝙ ipſe ſint forme eius:cũ vero oñſa fuerit forma que apprehendit intẽtionẽ que deleta erat. apparebit ei intentio ſicut appareuerat extra: ⁊ ſtabiliet eam virtus memorialis in ſe:ſicut ſtabilierat pus.⁊ fict memoria:⁊ aliqñ pueniet ab itẽtiõe ad formã.⁊ memoria tũc habita nõ habebit cõparationẽ ad id qđ ẽ in theſauro retinẽdi:ſed ad id qđ eſt in theſauro imaginãdi. ⁊ ei⁹ ꝯuerſio erit aut ex ħ ꝙ ꝯuertit̃ ad itẽtiões q̃ ſunt in retẽtiõe.ita vt itẽtio faciat ſibi formã neceſſario apparere.⁊ ꝯuertet̃ iteꝝ cõparatio ad id qđ eſt in imaginatiõe: aut ꝑpter ꝯuerſionẽ ad ſenſuꝫ. exẽplũ aũt pmuꝫ eſt: ꝙ cũ oblitus fueris cõparatiõis tue ad aliquã formã q̃ iã tu ſcieras:ꝯſiderabis actionẽ.q̃ apparebat p illã. ⁊ cum ſcieris actionẽ.⁊ iueneris eã.ſcies quẽ ſaporẽ aut quã figurã.aut quẽ colorẽ debeat h̄re. ⁊ reuocabit̃ cõparatio tui ad formã ⁊ cũ poſueris ħ acgret̃ comparatio ad formã q̃ in imaginatiõe eſt:⁊ reſtitues cõparationẽ in memoriã.theſaurus.n.itellectus memoria eſt: que retinet itẽtionẽ.ſi ãt iplicitũ fuerit tibi ħ ex hac pte:vt nõ facile itelligat̃.⁊ ſenſus reddiderit formã rei: reuocabit̃ ⁊ reſtituet debit in imaginatiõe. ⁊ redibit cõparatio tui ad illud. ⁊ reſidebit in memoria.⁊ hec virtus q̃ cõpõit iter formaꝫ ⁊ formã. ⁊ iter formã ⁊ itẽtionẽ.eſt quaſi virtus eſtimatiua:⁊ ħ ꝑpter locũ:nõ pp ħ qđ iudicat.imo q̃ꝛ facit puenire ad iudiciũ. ¶ Jã ãt poſuerũt locũ ei⁹ i medetiate cerebri.iõ vt hẽat ꝯtinuitatẽ cũ itẽtiõe ⁊ cũ for⁹:vr̃ aũt ꝙ v̾tus eſtimatiua ſit v̾tus cogitatiua ⁊ imaginatiua ⁊ memorialis. ⁊ ꝙ ipſa eſt diiudicãs.ſ; p ſeipſaꝫ eſt diiudicãs p motus v̾o ſuos ⁊ actiões ſuas.eſt imaginatiua:⁊ memorialis.ſ; ẽ imaginatiua p id qđ opat̃ in formis. ⁊ memorialis.p id qđ ei⁹ vltima actio.ſ; retẽtiua ẽ v̾tus ſui theſauri: ⁊ vr̃ ꝙ formalis ⁊ cogitatiua hꝫ ſit memoria. q̃ puenit ex intentione ipſa.que intelligitur hominis.

¶ Caplꝫ ꝫ^m đ actiõib⁹ formal'.⁊ cogitatiue hoꝝ ſenſuũ iterioꝝ i q̃ tractat̃ đ ſõno.⁊ vigilys.⁊ de ſõno fallaci.⁊ v̾o ⁊ aliquãtulũ de ꝑpetate ꝑphetãdi.

AGemus prius de v̾tute formali dicẽtes ꝙ v̾tus formalis q̃ ẽ imaginatio.⁊ ipſa ẽ vltia in q̃ reſidẽt forme ſenſi-

Margin notes: B; Cogitatiua; Extimatiua; Extim[…] no qui[…] operet[…]; C; Memoria; A

bilium.⁊ facies eius quam ad ſenſibilia habet eſt ſen/
ſus cōmunis:ſenſus eniꝫ cōmunis reddit virtuti forma/
li q̄ſi ad reponēdū qcqd ei reddūt ſenſus exteriores ⁊ ip
ſa reponit:⁊ aliqñ virtus formalis reponit q̄dā q̄ nō ſūt
apphēſa ſenſu:v̄tus v̄o cogitatiua ꝯuertit̄ ad formas q̄
ſunt in hac v̄tute formali ad cōponēdū eas:⁊ reſoluēdū:
qm̄ ſunt ſub a ipſius.⁊ cū eis cōpoſuerit formā aut diuiſe
rit.poſſibile eſt vt reponat in illa:illa eni nō eſt theſaur⁹
huius forme.ſꝫ ꝙ hec forma cōpat̄ ad aliqd: aut ſcḋm
ꝙ eſt aduenieñs ab itus vel de foris:ſꝫ ē theſaurus eius:
iō ꝙ ipſa eſt forma abſtracta ħ mō abſtractiōis: ſi autē
hec forma eo mō quo eſt cōpoſitiōis vel diuiſiōis adue
niret de foris hec v̄tus retineret eā:pter ħ etiā ſi appa/
reret huic v̄tuti ex alia cā:cū aūt ꝯtigerit ex alia cā. aut
ex imaginatiōe aut ex cogitatiōe.aut ex aliqua figuraꝝ
celeſtiū.vt appareat in formali alia forma:⁊ intellectus
fuerit abſens:aut ceſſans ab iſpiciēdo:poſſibile ē tūc de/
ſcribi in ipſo ſenſu cōi.quē oñdimus:aut audiat ⁊ videat
colores ⁊ ſonos q nō hñt eē ex̄.neq; aliqd de illis eſt ex̄.
⁊ ſepius ꝯtingit ħ.cū negligēs eſt v̄tus itelligibilis:q: cū
aia rōnalis occupat̄ alijs.⁊ nō oñdit eſtimationē.⁊ ima
ginationē.tūc ꝯfortat̄ imaginatiua ⁊ formatiua in ſuis
ꝓprijs actiōib⁹.ita vt forme q̄ imaginant̄ videant̄ ei.q̄ſi
B ſenſate.¶ Ad maiorē aūt h⁹ declarationē dicemus nos i/
ſequētibus demōſtratiōes:ꝙ oēs he v̄tutes ſunt vnius
aie deſeruiētes ei:crede ħ nūc ſic poſitū:⁊ ſcias ꝙ occu/
patio aie circa aliquā iſtaꝝ retinet eā ne adiuuet alias:
⁊ ne conſeruet eas ab errore ipſarum.⁊ ducat eas ad viā
rectitudinis.anima enim cum occupata fuerit circa inte
riora non ſolet curare de exterioribus:quantuꝫ deberet.
⁊ cum occupata fuerit circa exteriora. pretermittit gu/
bernare virtutes interiores.ipſa enim cum intente con/
ſiderat ſenſibilia exteri⁹ ea hora qua de his tractat: de/
bilitatur eius imaginatio ⁊ memoria.cū v̄o obedit actio
nibus v̄tutis ꝯcupiſcibilis debilitant̄ actiōes v̄tutis ira
ſcibilis.ſed cū obedierit actiōib⁹ v̄tutis iraſcibilis debi/
litant̄ actiōes v̄tutis ꝯcupiſcibilis:⁊ oio cū obedierit diſ/
ſpoſitioni actionū motiuaꝝ debilitant̄ actiōes apphēſi/
ue ⁊ ecōtrario.cū v̄o aia nō occupata fuerit actionibus
huius vel illi⁹.ſꝫ fuerit trāquilla: veluti eēt ſepata: acci
dit fortiori iter v̄tutes ⁊ opatiōes vt opet̄ ⁊ ſupet:cū v̄o
occupata fuerit vna v̄tute: ⁊ ob ħ ꝑtermiſerit cōpeſcere
aliā v̄tutē nō retrahit̄ a ſuis actionib⁹ ſupfluis.niſi ꝑ cu/
ſtodiā aie.⁊ extimatiōis circa ſe:tūc ꝯfortabit̄ illa v̄tus:
⁊ diſcurret ꝑ actiōes ſuas quas hꝫ nālr:ſic̄ illud vulgi.iā
vacuus eſt:aer ſubaudis ab accipitre. egredere colūba
⁊ diſcurre.ħ āt qḋ accidit aie nō occupari actiōe alterius
v̄tutis.aliqñ fit ex ōbilitate q̄ īpedit ⁊ retrahit a pfectio/
ne.ſic̄ fit in lāgorib⁹ ⁊ iterioꝛib⁹:aliqñ i q̄ete ſicut in dor/
mitiōe.⁊ tūc id de quo curioſior eſt nihil aliud eſt.niſi i/
perare v̄tuti de qua magis curat.¶ Deinde v̄tus imagi
natiua eſt v̄tus quā aliqñ retrahit aia a ſua actiōe ꝓpria
duobus modis.vno cū occupat̄ aia ſenſibus exteriori/
bus.⁊ ꝯuertit v̄tutē formalē ad operādū in ſuis exterio/
ribus.⁊ mouet eā ꝑ id qḋ reddit ei de illis. ita ꝙ non ꝑ/
mittit imaginatiuā cogitare.ſꝫ vt imaginatiua ipediat̄ a
ſua ꝓpria actiōe.⁊ formalis etiā ipediat̄:ne poſſit ꝯiūgi
imaginatiue:⁊ id quo vtraq; eget de ſenſu cōi eſt ꝑtinaꝝ
ad ipediēdū ſenſus exteriores:⁊ hic ē vnus modus.Ali/
qñ aūt aia ꝑualet ſup eā in ſuis actiōibus q̄ ꝯtinuat̄ eidē
cognitiōe ⁊ cogitatiōe.⁊ ħ duobus modis. vno cū dñat
imagiatiue ⁊ ſubucit eā ſibi.⁊ ſenſuꝫ cōeꝫ cū ea ad cōpo/
nēdū formas aliq̄s ⁊ diſiūgēdū:ſꝫ qḋ appetit aia vehe/
mēter.vñ ñ licꝫ imagiatiue agere ꝙ ōbebat agere nālr.
ſꝫ trahit̄ ad ꝑtē ad quā trahit eā aia rōnalis.alio cū reuo
cat eā ab imaginatiōib⁹ q̄ nō aſſimilant̄ rebus extrinſe/
cis.⁊ retrahit eā ab his falſificādo eas.vñ nō multū licꝫ
ei effigiare eas ⁊ repſentare.¶ Si aūt imagiatiua ipedi C
ta fuerit vtroq; mō debilitat̄ ei⁹ actio. ſꝫ remoto vtroq; Impedimē/
ipedimēto:ſicut fit in hora dormiēdi. aut vno mō ſic̄ in ta aie.
ifirmitatib⁹ q̄ debilitāt corp⁹ ⁊ ipediūt aiaꝫ ne habeat i/
tellectū ⁊ cognitionē:⁊ ſicut fit i terrore cū debilitat̄ aia:
⁊ q̄ſi diſſoluit̄.ꝓpter id qḋ timet̄ ⁊ retrahit̄ oino ab itel/
lectu ꝓpter ſuā debilitatē.⁊ q: timet ne accidāt res cor/
porales:⁊ ſic q̄ſi diſcedet ab itellectu.⁊ ab eius dñio.tūc
pōt imaginatio niti.⁊ ꝯuerti ad formalē ⁊ ꝯiūgere.⁊ opa
ri:⁊ eaꝝ adunatio ꝯfortat̄ ſimul.⁊ actio formalis fit ma
nifeſtior:⁊ forme q̄ ſūt in formali pſentant̄ in ſenſu cōi:⁊
vident̄ q̄ſi habeāt eē extrinſecus:opatio etenīꝫ apphen
ſa ex eo qḋ venit ab exterioribus:⁊ ex eo qḋ venit ab ite
riorib⁹ eſt id qḋ pn̄tat̄ in formali.⁊ nō differt niſi in cō/
paratiōe.ſꝫ cū ſenſatū vere eſt id qḋ appet i ea:tūc id qḋ
appet itus.eſt tale q̄le ē qḋ appet foris.⁊ ꝓpter ħ videt
epilēticus.⁊ pteritus.⁊ diſſolut⁹ ⁊ ſoporat⁹ imagiatiōes
exn̄tes:q̄les vere videt in tpe ſalutis:⁊ etiā audit ſonos.
ſi aūt cogitatio ⁊ itellect⁹ ſubuenerit ei in aliquo iſtoꝝ ⁊
reuocauerit ad ſe v̄tutē imaginatiuā excitādo eā delebū
tur forme ille falſe ⁊ imaginatiōes.¶ Cōtingit aūt alig/
bus hoib⁹ ꝙ v̄tus imaginatiua ſit creata in illis fortiſſi/
ma.⁊ ꝑualēs:ita vt nō dñent̄ ei ſenſus neq; formal' reſi/
ſtat ei.⁊ ꝙ aia eoꝝ ſit fortiſſima.ita vt ꝓpter ħ ꝙ contē/
plat̄ itellectū:⁊ id qḋ ē ſup itellectū nō deſtruat̄ ei⁹ ōſcē
ſio ad ſenſus.iſti hñt in vigilijs qḋ alij in ſomnis:ſic̄ po/
ſtea dicem⁹.hec.n.diſpō dormiētis dū apphēdit viſiōes
vt certificet̄ ei aut ita vt ſunt:aut ꝓpter imagies q̄s hñt.
iſtis quoq; accidūt talia in vigilijs.ſepe.n.inter vtrunq;
iſtoꝝ ꝯtingit eas in vltio abſentari a ſenſibus. ⁊ accidit
eis q̄ſi dormitatio.⁊ multotiēs nō accidit.⁊ multotiens
vidēt rē ſicut ē:⁊ multotiēs appet eis imago.ꝓpter cāꝫ
eniꝫ:q̄ maginat̄ in dormiēte:imago rei videt̄: ſic̄ poſtea
declabim⁹:multotiēs appet eis ſimilitudo. ⁊ vr̄ eis qḋ id
qḋ apphēdūt ſit locutio illi⁹ imaginatiōis.veluti v̄ba au
dita q̄ tenēt ⁊ legūt.⁊ hec eſt ꝓpa ꝓphia v̄tutis imagina
tiue.ſunt aūt hic alie ꝓphie q̄ declarabunt̄. ¶ Nullus D
aūt hoiꝫ eſt q nō hēat portionē in ſomnis.⁊ apphēſiōi/
bus q̄ fiūt in vigilātibus:iſpirationū.n.q̄ ſubito in aia ca
dūt.nō eſt cā niſi aliq̄ ꝯtinuitates q̄ nō pcipiunt̄.neq; id
cui ꝯtinuat̄.nec añ illas nec poſt illas.⁊ mouet̄ aia ab il/
lis ad aliud ab eo in quo fuerat:⁊ ħ ē aliqñ ois gñis.qm̄
aliqñ eſt ab itellectib⁹.⁊ aliqñ eſt ab imaginatiōibus:⁊
aliqñ eſt ex ſenſib⁹.¶ Et fit ħ ſcḋꝫ aptitudinē ⁊ viſuꝫ.⁊
mores.ille aūt iſpiratiōes ſunt ex cauſis q̄ adiuuēt aiam
plerūq; cognoſcere ⁊ plerūq; ſunt ſic̄ appitiōes ſubite q̄
nō ſūt reſidētes.ita vt memorari queāt. niſi eis ſuccur/
rerit aia cū retētiōe appetitiua.q: qḋ poti⁹ agit aia.ħ eſt
.ſ.retinere imaginationē circa genus diuiſibile ab eo in
quo erat.hec aūt v̄tus imaginatiua ſolet ſemper rimari
duos theſauros formal' ⁊ memorialis:⁊ ſemꝑ repſenta/
re formas.⁊ icipiēs a forma ſenſata:aut memorata ꝓce
dit ab ea ad ꝯrīā.vel ad ſimilē.vel ad aliqd iter qḋ ⁊ il/
lā ſit aliq̄ cōparatio.⁊ hec eſt nā ei⁹.ſꝫ ꝓpetas motus ei⁹
de vno ad ꝯrīū ei⁹.⁊ nō ad ꝯſimi e.vel ad ꝯſimile ⁊ non
ad ꝯrīū ei⁹.fit ex reb⁹ ſingularibus:q̄ nō numerant̄: oio
aūt oꝫ vt origo rei in ħ ſit ħ.ſ.q: cū aia ꝯſiderat ſimul i/
tētiōes ⁊ formas mutat̄ ab itētiōe ad formā q̄ eſt prior.
aut abſolute.aut q: ꝯtigit ꝙ paulo añ viderat ꝯiūctionē
illi⁹ forme.⁊ illi⁹ itētiōis.vel ſenſu.vel extimatione.⁊ mu
tat̄ iō a forma ad itētionē.¶ Sꝫ prima cā q̄ appropriat
vnā formā ⁊ nō aliā.⁊ vnā itētionē ⁊ nō aliā ē aliqd.aut
aduenieñs a ſenſu qḋ appropat eā.aut ab itellectu.vel ab

extimatione q approprîat eā.aut ab aliquo celeſti: ⁊ qz
appropriata ē huic eiꝰ ꝓgreſſio ⁊ eius motus fit appro/
priatus ꝓprietate ꝑori ex diſpōnibꝰ.q̄ ↄiūgunṫ ex viſu
⁊ paulo ante aliqbus formis:⁊ itētionibꝰ ⁊ aliqñ etiā ille
diſpōnes ſunt celeſtes.aliqñ ſūt ex ꝓuiſiōe itellectꝰ⁊ ſen
ſus q̄ ↄiūgunṫ ei poſt pmā ꝓꝑetatē.¶ Debes aūt ſcire
qḋ cogitatio rōnabilis eſt ꝓpter hāc ṽtutē in maxio cru
ciatu.¶ Et ꝓpter nāz hꝰ ṽtutis eſt in occupatione labo/
rioſa.¶ Cū eniz iniūgit ei aliquā formā ꝑ quā tendit ad
aliqḋ ꝓpoſitū.ipſa moueṫ cito ad illud diſſimile.⁊ ex illo
ad aliud tertiū.⁊ obliuiſciṫ pmū a quo iceperat.ita vt ne
ceſſario cogaṫ aīa recordari.⁊ ↄfugere ad reſolutionē.⁊
ↄuerſionē:quouſqꝫ redeat ad pncipiū.Cū aūt ↄtingit in
hora vigilādi vt aīa cōprehēdat aliqḋ.aut in hora ſom/
ni ↄiūgaṫ celeſtibus talr ſicut poſtea dicemꝰ. tūc ſi hec
ṽtus ꝑmiſerit eā.aut qz ē qeta:aut qz nō retrahit eā a cō
tēplādo.neqꝫ vincit eā.neqꝫ abbreuiat ei tp̄s ↄtēplandi
ꝓpter repſentationē ſuaꝝ imaginū illi defigeṫ illa for/
ma in memoria tenaciter ſicuti eſt.Si aūt fuerit in vigi
lāte nō erit corpus recordari.⁊ ſi fuerit i ſomnis nō erit
opus ſignificatiōe.Si ṽo fuerit diuinatio.nō erit opus ī
terp̄tatiōe.Significatio ⁊ iterpetratio eſt hic qḋ illic re/
cordari.Si aūt id qḋ videṫ de illo nō firmiter imprimit
aīa in ṽtute memorie ſicut dž.Sz ṽtus imaginatiua op/
ponit ſingulis eoꝝ q̄ videnṫ in ſomnys imaginē ſimpli
cē aut cōpoſitā aut opponit cōpoſito : qḋ vr̄ in ſomnys
imaginē ſimplicē aut cōpoſitā:neqꝫ ceſſat opponere oi
ei qḋ vr̄ illic ↄformationē cōpoſitā ex forma ⁊ itētioni/
bus.tunc erit retētio aīe in ſe de eo qḋ vidit debilior: q̄ꝫ
retētio formalis ⁊ memorialis de eo qḋ reddidit imagi
natio:⁊ iō nō ſtabiliṫ in memoria id qḋ viſuz fuit de ce/
leſtibꝰ.ſz ſtabiliṫ qḋ formatū eſt illi.Sepe etiā ↄtingit
ꝙ id qḋ vr̄ de celeſtibus ſit veluti caput ⁊ pncipiū. Sz
poſtea ꝓualet imaginatio ſup aīaz ſic ꝙ retrahat eaz ab
exequēdo qḋ vidit: ⁊ moueṫ motu poſt motū ꝗ motus
in nullo aſſimilaṫ ei qḋ vr̄ de celeſtibus:illud enim iaz
abyt.⁊ h̄ genus ē maneries ſomny in quo ꝑua iterpreta
tio neceſſaria eſt.aliud aūt illuſio ē.Illud ṽo ſomniū qḋ
eſt illiꝰ gn̄is illi in quo ꝓualet imaginatio neceſſario eget
iterpretatiōe.Sepe eniz videt hō iterpretationē ſui ſom
ny in ſomnio ſuo:⁊ eſt illud vere recordatio: qz ṽtus re/
cordatiōis ſicut mota eſt pmū ab ipſa re ad ↄformatio/
nē ꝓpter cōparationē q̄ ē iter illas ſilr nō ē lōge vt mo/
ueaṫ a ↄformatiōe ad ipſaz rē:ſepe aūt ↄtingit vt ipa eiꝰ
actio imagineṫ ei iteꝝ ⁊ videaṫ ei q̄ſi aliqs loq̄tur ei ꝑ
illā.⁊ aliqñ nō eſt ita.ſz q̄ſi videṫ res firmiter abſqꝫ cō/
iūctiōe aīe cū celeſtibꝰ:imaginatiua ṽo repreſentat ↄfor/
mationē ſuā. ⁊ reddit ad veritatē rei.Et h̄ modus veri
ſomny.aliqñ ↄtigit ex imagiatiua ſine ope alteriꝰ ṽtutis.
q̄uis ṽitas rei fuerit illḋ.⁊ redit ad illā.Et aliqñ repn̄tat
hāc ↄformationē ꝑ aliā ↄformationē.⁊ ē iteꝝ opꝰ iterp̄ta
tiōe iterp̄tis.ſz hec etiā res.⁊ diſpōnes ſūt q̄ nō appħēdū
tur.¶ Dominū aūt qdā ſunt veroꝝ ſomnioꝝ:qḋ fit cū
E aīa eiꝰ ↄſueuit dicere veꝝ ⁊ vicere fallacē imaginationē.
pluribus aūt ↄtingit ꝑcipe ⁊ alegorizare ſomniū ſuū in
ſomnys illis.ſ.quoꝝ aīa ſollicita fuit circa id qḋ vidit:⁊
cū dormiūt remanet illa ſollicitudo in ea ſicut erat. ⁊ ṽ/
tus imaginatiua icipit repſentare ecōtrario eiꝰ qḋ repre
ſentauerat antea.Iā aūt dr̄ rex hercules vidiſſe ſomniū
qḋ nimis terruerat eū.⁊ nō iueniebat ante iterp̄tes: qui
ſoluerēt illud:ꝗ poſtq̄ꝫ dormiuit iterpretatū eſt ei ſuum
ſomniū in ſomnys.in quo ↄtinebanṫ q̄dā q̄ futura erāt
in mūdo.⁊ ꝑcipue in eiꝰ ciuitate.⁊ regno:deīde cū reſcri
pſiſſent ea q̄ p̄dicta fuerāt.ipleta ſunt ſicut iterp̄tatū illi
fuerat in ſomnys.Iā ēt h̄ expti ſumꝰ in alys. Eoꝝ autē
ꝗ hoc vidēt:vigilātes quidē vidēt ſic eſt ꝓpter nobilita/
tē aīe ſue.⁊ qz ciꝰ aīa eſt fortis.⁊ ꝓpter fortitudinem ſue/
imaginatiōis.⁊ memorie que nō ipediūt ſenſibilia a ſuis
ꝓprys actiōibꝰ.¶ Quidā ṽo vidēt ꝓpter abſentationē
ſue diſcretiōis:⁊ qz aīa quaꝫ hn̄t alienata eſt a ſua rōne.
Sed cū hec imaginatio eſt fortis.⁊ eſt potēs recipe ab/
ſentia dū vigilat.Aie aūt neceſſarie ſūt ṽtutes iteriores
ad recipiēdū origies abſentiū duobꝰ modis.vno vt ima
gineṫ in illis itētio viſa ſtabilr:alio vt ſint vt iuuātes : ⁊
deſeruiētes ei ad libitū eiꝰ:nō ipedlētes eā neqꝫ trahen
tes eā poſt ſe.Eſt igiṫ neceſſe cōparationē eē iter abſen/
tiā.⁊ iter aīaꝫ.⁊ iter ṽtutē iteriorē imaginatiuā.¶ Si ve
ro ſenſus ipedierit eā aut itellectus ipedierit ꝑ modū in/
telligibilē quē p̄diximꝰ:nō vacabit alys.ſicut ſpeculum
cū occupatū fuerit ex vna p̄te.multe formaꝝ q̄ ſolebant
deſcribi in ſpeculo illo depereūt:ꝑibit cōparatio q̄ erat
iter illa.⁊ nō deſcribunṫ.⁊ idē eſt hāc occupationē fieri
ſenſu.aut retētiōe itellectus.¶ Cū vero aliqḋ hoꝝ re/
mouebiṫ. cito aderit cōparatio q̄ eſt neceſſaria inter ab/
ſentiā ⁊ aīaꝫ.⁊ iter ṽtutē imaginatiuā.⁊ videbiṫ ſubito
viſuꝫ.¶ Sz qz de ṽbo imaginatiōis iā ꝑuenimꝰ ad ſom
nia.bonū eſt vt oñdamus paꝝ pncipiū ex quo prouenit
aliqḋ ꝓuidere in ſomnys ex his q̄ ponemus:nō eniꝫ fir
miter mōſtrabunṫ niſi in phyloſophia p̄ria. ¶ Dicemꝰ F
ꝙ qḋ oīa q̄ in mūdo ſunt p̄terita p̄ſentia ⁊ futura hn̄t eē.
in ſapia creatoris.⁊ angeloꝝ itellectualiū ſcḋz aliqd:⁊ in
aīabus:q̄ ſunt angeli celoꝝ hn̄t eē ſcḋz aliud.poſtea aūt
declarabunṫ iſti duo modi al's. ⁊ demonſtrabiṫ tibi ꝙ
aīe humane maiorē hn̄t cōparationē cū ſubſtātys ange
licis q̄ꝫ cuꝫ corpibus ſenſibilibꝰ. ⁊ nō eſt illic occultatio
aliqua neqꝫ auaritia.¶ Sz occultatio eſt ſcḋz receptibi
lia.aut qz ſunt ifuſa corpibus.aut qz ſunt inquinata ab
his qbus deꝑmunṫ deorſuꝫ.Cū aūt ociaṅ ab his actio/
nibus mereṅ videre qḋ eſt illic.pmū āt qḋ vr̄ eſt id qḋ
ꝑtinet ad illū hoīeꝫ.vel ad ſuos vel ad ſuā terrā: vel ad
ſuā ciuitatē vel ad ſuū clima.Et iō pleraqꝫ ſomnioꝝ p̄di
ctoꝝ ꝓpria ſūt hoī ſomniāti.vel ꝑtinēti ad ipꝫ.qz ei cuiꝰ
meditatio fuerit ḋ itellectibꝰ appebūt.⁊ ille cuiꝰ medita
tio fuerit de gubernatiōe mūdi videbit ⁊ iſtrueṫ indu/
catu eiꝰ.⁊ ſilr oīa ad hūc modū.¶ Nō ſunt aūt oīa ſom
nia vera. neqꝫ ſunt hꝰ ꝙ multū ſit curādū de eis : ṽtus
eniꝫ imaginatiua.nō ſemꝑ repſentat qḋ emanat a cele/
ſtibꝰ.ſz tn̄ h̄ ſepiꝰ agit cū ipſa ṽtꝰ ceſſat repſentare ea. q̄
ſunt ſibi ꝓpinquiora eoꝝ aut q̄ ſūt.illi ꝓpinquiora : q̄dā
ſunt nālia:q̄dā ṽo volūtaria. Nālia aūt ſunt q̄ veniunt
ex tēꝑātia ṽtutū humoꝝ.cū ſp̄ū gn̄ante ṽtutē forma/
lē ⁊ imaginatiuā.pmū eteniꝫ nō repſentat.neqꝫ occupaṫ
niſi ꝓpter h̄.Et aliqñ ēt repſentat id qḋ eſt i corpe. ⁊ qḋ
eſt illi accn̄s.ſicut cū ṽtus expulſiua ſpmatis moueṫ ad
expellēdū.ṽtus ṽo imaginatiua repſentat tūc formam.
quā aīa ſolet diligere.⁊ cōmiſceri cū ea:hn̄ti eni famē re/
p̄ſentat fercula:⁊ cui fuerit neceſſe expellere ſupfluitatē
repſentat locū ipſiꝰ.⁊ cui acciderit qḋ aliqḋ mēbrū eius
caleſcat aut ifrigideṫ calore aut frigiditate repſentat ei
qḋ illḋ mēbrū mittiṫ in ignē aut i aquā frigidā.¶ Mi/
rū eſt aūt ꝙ ſicut accidit ex motu nature ad expellendū
ſpma imaginatio aliq̄.ſic aliqñ accidet imaginatio aliq̄
forme deſiderate ꝓpter aliquā cāꝫ.⁊ moueṫ nā ad ↄiū/
gēdū ſpma.⁊ ꝑcipit ſpūi ꝗ ſolet extēdere mēbrū coeūdi.
⁊ aliqñ emittit ſpma.⁊ aliqñ ↄtingit h̄ in ſomnys.aliqñ
in vigilia.q̄uis nō fuerit curioſus de h̄. ¶ Voluntaria
aūt ſunt cū cogitatio aīe fuerit ↄuerſans vigilia ad ↄſi/
derādū aliqḋ ⁊ gubernādū illud.¶ Cū vero dormierit
imaginatiua repſentat ei illḋ. aut qḋ eſt de gn̄e illiꝰ rei.
Et he ſunt reliquie cogitationis diurne. Sed h̄ oīa ſunt

Illusiones in somnijs. ¶ Aliqñ vero fiūt ex opatiōibus
celestiū corpoꝝ.q̄ aliqñ opanť formā.ꝛ imaginationem
scd̃ʒ cōparationē eoꝝ.ꝛ cōparationē aiaꝝ ipsaꝝ.ꝛ scd̃m
B aptitudinē. ¶ Nō sunt aūt ille forme siītudo alicuius
rei q̄ ē in seculo absentatiōis.neqꝫ fuit ex puisiōe. ¶ Sʒ
q̄ egēt iterptatiōe sunt ea q̄ nō hñt aliquā cōparationeʒ
ad illa oia:ꝛ sciť qꝛ ꝯtingūt ex cā extriseca q̄ hñt aliquā
significationē.ꝛ idcirco nō sūt vera pleraqꝫ somnia vifi/
cātis ꝛ mēdacis ꝛ maliciosi ꝛ ebrij.ꝛ ifirmi.ꝛ tristis.ꝛ in
quo pualet mala cōplō aut sollicitudo.pter h̄ etiam nō
sunt vera somnia pleraqꝫ nisi q̄ videnť in mane.Oēs.n.
cogitatiōes hac hora qescūt:ꝛ motus humoꝝ sunt finiti.
Cū vero virtus imaginatiua fuerit in tali hora.q̄ nō ipe
diť ,ppter corp⁹.nō est sepata a memoriali.neqꝫ a forma
li.sʒ est cōpos illaꝝ:tūc seruitiū imaginatiue quo seruit
aie est q̄le meli⁹ eē pōt.Necesse est eniʒ sine dubio vt for
ma q̄ aduenit illi describať in illis vtutibus firmiter.aut
ita est aut p ꝯformationē. ¶ Illi aūt sunt hoies veroꝝ
somnioꝝ q magis sunt tēperate cōplexiōis.ꝛ q est sicce
cōplōnis:q̄uis bene retineat:nō tñ bene recipit. ¶ Qui
vō est humide cōplōnis q̄uis cito recipiat.tñ cito amit/
tit.ꝛ fit ei tāq̄ nō recepisset. ¶ Qui vō est calide cōple/
xionis est agilis in suis motibus.ꝛ q est frigide cōplexio/
nis est piger. ¶ Ex illis aūt ille est verior q ꝯsueuit dice/
re veꝝ. ¶ Usus eniʒ mētiēdi in malis cogitationib⁹ fa/
cit imaginationē maloꝝ motuū.ꝛ inobediētē correctio
ni vtutis rōnalis.ꝛ eius dispō est sicut dispō imaginatio/
nis eius cuius cōplō corrupta est.ꝛ ꝯuersa est in agilem.
Sʒ qꝛ pēdet hoc ex somno ꝛ vigilijs debemus h̄ ōnde/
Vigilia quid est. re cōpēdiose.qd sit somnus.ꝛ vigilia. ¶ Dicemus igiť
ꝙ vigilia dispō est in qua aia iperat sensibus.ꝛ vtutib⁹
Somnus quid est. mouētibus exteri⁹ volūtarie cui nō ē necessitas. ¶ Sō/
nus vō est puatio huius dispōnis in quo aia ab exterio/
ribus ꝯuertiť ad interiora.sʒ h̄ qd̄ ꝯuertiť necesse est fie/
ri aliquo istoꝝ modoꝝ:scilicet aut ,ppter lassitudineʒ q̄
ꝯtigit exteriorib⁹:aut ,ppter lassitudinē q̄ venit ex illis.
aut qꝛ istrumēta nō illi sunt obediētia.Qui vero ex las/
situdine est ,ppter id.qꝛ id qd̄ vocať spūs.de quo postea
scies loco suo:dissolutus ꝛ debilitatus est.ꝛ refugit ad i/
teriora:ꝛ sequunť eū vtutes aiales.ꝛ hec lassitudo aliqñ
ꝯtingit ex motibus corpalibus.aliqñ ex curis: aliqñ ex
pauore:ex pauore ꝛ eniʒ aliqñ accidit somnus.ꝛ etiam
mors.Aliqñ vō cure faciūt somnū nō eo mō.sʒ qꝛ calefa
ciūt cerebrū.ꝛ humores attrahunť ad illud.ꝛ cuʒ ipleť
cerebrū fit dormitatio ,ppter humorē.q aūt ex curis est
fit ,ppter h̄ ꝙ cibaria ꝛ humores cū ꝯiungunť intus:in/
digēt vt aduentāt ei spūs cū toto nāli calore.ad h̄ vt pos/
sit calor efficere digestionē pfectā.ꝛ relinquat exteriora.
¶ Sʒ q est ex in obediētia istrumētoꝝ fit cū nerui ibibū
tur ꝛ opilanť ex vaporib⁹ ꝛ cibis.q diffundunť in eis.ita
vt digrediānť.ꝛ spūs refugit mouere ,ppter multā humi
ditatē. vigilia vō fit ex causis oppositis sic ex caliditate
ꝛ siccitate.ꝛ de his causis ē recreatio.ꝛ qes habita : ꝛ ex
his pfectio digestiōis.ꝛ diffusio spūs:ꝛ ex his ē dispō ma
la q̄ ipedit aiaʒ.ꝛ nō pmittit eā itus.sʒ euocat eā ad exte
riora.sicut ira:aut pauor ex re ,ppinqua.aut cruciatus ex
veneno gñante dolorē.h̄ aūt nūc adiectuʒ ē.accñtalr ei
in quo eramus.q̄uis oporteat loqui de somno ꝛ vigilia.
cum loquemur de accidentibus habētis sensuʒ.

¶ Caplʒ 3m de actiōib⁹ vtutis memorialis ꝛ extimatie.ꝛ
ꝙ actiōes oiuʒ haꝝ vtutū fiūt in istrumētis corpalibus.

A Postquā iaʒ pscrutati sumus dictionē de dispōne imaginatiue ꝛ for
malis:debemus nūc loq de dispōne memo/
rialis.ꝛ qd itersit iter ipsaʒ ꝛ cogitatiuā in ho/
rā extimādi. ¶ Dicemus ḡ:qꝛ extimatio est excellētior
iudex in aialibus:q̄ iudicat ad modū adinuente imagi/
natiōis cū non est certa.ꝛ h̄ est sicut id qd̄ accidit hoi cū
putat mel eē sordidū:qꝛ est siīe stercori.Estimatio enim
indicat ita eē.ꝛ aia sequiť ipsaʒ extimationē.q̄uis itelle/
ctus ,phibet. ¶ Aialia aūt ꝛ q assimilāť eis hoies nō se/
quunť in suis actiōib⁹:nisi h̄ iudiciū extimatiōis: qd̄ nō
hʒ descriptionē rōnalē.sʒ ad modū adinuētiōis q̄ est in
eius aio tm̄:q̄uis vtutibus hois ,ppter ꝯsortiū rōnis ac/
cidat aliqd ,ppter qd̄ vtutes ei⁹ iteriores differūt a vtuti
bus aialiū:vñ ex vtilitatib⁹ sonoꝝ cōpositoꝝ.ꝛ coloꝝ.ꝛ
odoꝝ.ꝛ sapoꝝ cōpositoꝝ ꝛ spei ꝛ desiderij.hʒ q̄dā q̄ nō
hñt cetera aialia:ꝛ eius vtus imaginatiua iterior cuius/
modi est:qd̄ valet ad sciētias:ꝛ pcipue vt⁹ sue memorie:
valet multū ad sciētias:eo ꝙ ꝯfert nobis experimēta: q̄
retiet memoria ꝛ ꝯsideratiōes singuloꝝ ꝛc̃.hꝰ. ¶ Re/
deamus aūt ad agēdū de estimatiōe dicētes:qꝛ oʒ ingre
re rōnes ꝯsiderādi estimationē in qbus nō cōicet itelle/
ctus in hora extimādi.s.q̄liter apphēdat itētiōes q̄ sunt
in sensibilibus:statiʒ vt sensus apphendit formas.ita vt
aliqd de illis intētionibus nō sentiať.ꝛ ita vt plures ex
illis neqꝫ psunt post:neqꝫ in ipsa hora.Dicemus igiť ꝙ
ipsa extimatio fit multis modis.vnus ex illis ē cautella
pueniēs in eē ꝙ est a diuina clemētia.sic dispō infantis q
cū nasciť mox pēdet ab vberibus.ꝛ dispō ifantis q cum
eleuať ad stādū ꝛ vult cadere statiʒ currit ad adherēdū
alicui.vľ ad custodiēdū se p aliqd ꝛ cū qs oculū ei⁹ pur/
gare voluerit a lippitudine.ipse statiʒ claudit anteq̄ itel
ligat qd sibi accidet ex illo.ꝛ qd debeat facere sup illud
q̄si sit nā aie eius:ꝛ nō habeat h̄ p electionē. Propter h̄
ēt aialia hñt suas cautelas nāles. Cuius rei cā sūt cōpa/
ratiōes q̄ hñt esse iter has aias.ꝛ eaꝝ pncipia.q̄ sunt du/
ces icessantes pter cōparatiōes quas ꝯtingit aliqñ eē ꝛ
aliqñ nō eē:sicut ꝯsiderare cū itellectu.ꝛ qd̄ subito i mē
te venit.oia ꝛ eni illic veniūt ꝛ p istas cautelas apphen/
dit estimatio itētōes q̄ sūt cōmixte cū sensibus de eo qd̄
obest vel ,pdest:vñ ouis pauet lupū.ꝛ si nūq̄ viderit il/
lū.neqꝫ aliqd mali ptulerit ab illo:leoneʒ quoqꝫ multa
aialia pauēt.Sʒ accipitres pauēt alie aues.ꝛ ꝯueniūt cū
alijs absqꝫ discritione.hic ē vn⁹ modus.Ali⁹ aūt modus
est sicut h̄ qd̄ fit p experiētiā:aial eteniʒ cū habuit dolo/
rē aut delicias.aut puenerit ad illud vtilitas sensibilis.
aut nocumētū sensibile adiūctū cū forma sensibili.ꝛ de/
scripta fuerit in formali forma h⁹ rei.ꝛ forma ei⁹.qd̄ ad/
iunctū est illi.ꝛ descripta fuerit in memoria itētio opatio
nis q̄ est iter illas.ꝛ iudiciū de illa.s.ꝙ memoria p seip/
saʒ nālr apphēdit h̄:ꝛ deide cū apparuerit ex imaginati
uā forma ipa:tūc mouebiť p formā.ꝛ mouebiť cū illa id
qd̄ adiūctū fuerit illi:de itētionib⁹ vtilibus aut nociuis.
ꝛ oino ,pcedet in memoria ad modū motus.ꝛ pquisitio/
nis q est in nā vtutis imaginatiue.sʒ estimatio h̄ totum
sentiet simul.ꝛ videbit itētionē p forma illā Et h̄ ē mo
dus q accidit p expiētiā.vñ canes terrenť lapidib⁹ ꝛ fu/
stibus ꝛ similia.Aliqñ aūt ab estimatiōe adueniūt alia
iudicia ad modū siītudinis. ¶ Cū eni res habuerit ali/
quā formā ꝯiūctā cū itētiōe estimatiōis in aliquo sensi
biliū q̄ ꝯiūcta est semp cū oibus illis.cuʒ visa fuerit for/
ma eius:videbiť itētio.Aliqñ aūt aialia differūt in iudi
ce q eget in suis actionibus vt iste vtutes obediāt.Id āt
quo magis eget est memoria ꝛ sensus. ¶ Sʒ forma op⁹
est ,ppter recordationē.ꝛ memoriā.Memoria āt est etiā
aialibus.Sʒ recordatio q̄ est igeniū recordādi ꝙ oblitū Ari 8 memo.
est:nō iueniť:vt puto:nisi in solo hoie.Cognoscere eteniʒ ꝛ remi. lec. 7.
aliqd sibi fuisse qd̄ post ea deletū est nō est nisi vtutis rō/
nalis:si aūt fuerit alterius pter rōnalē poterit eē estima/

tionis.ſʒ que decoratur rõnalitate. Reliqua.n.aialia ſi memorãt:memorãt tñ.Si vero nõ memorãt memorare nõ deſiderãt neqꝫ cogitãt inde.Jmmo h deſideriũ ⁊ hic appetitus ſolius hoīs eſt. Recordatio vͦo eſt relatio ad aliqͩ qḋ habuit eē in aīa in preterito.⁊ imitat̃ diſcere ſcḋm aliqͩ ⁊ nõ imitat̃ ſcḋʒ aliud:recordatio etenim eſt motus a rebus apphēſis exterioribus ad alias.Silr diſcere eſt motꝰ a cognitis ad icognita ad h vt ſciant̃. Recordatio vͦo eſt inqſitio vt habeat̃ in futuro q̃le habebatur in p̄terito.diſcere vͦo nõ eſt niſi vt habeat̃ aliqͩ ī futuro. Jtē ī recordatōe nõ itur ad id qḋ itēdit̃ p aliqua q̃ ſeqtur acqſitio itētionis neceſſario.ſʒ ad modũ ſignoꝝ. Cũ eniʒ iā hr̃ id qḋ eſt ppinquius itētioni:mouet̃ aia ad itētionē tali diſpõne q̃le ipſa erit.Si aũt fuerit diſpõ diuerſa q̃uis ſubeat mētē forma ppinqua aut eiꝰ itētio.nõ tñ oportebit ppter h moueri:ſic̃ ille cuiꝰ mentē ſubyt liber aliqs: p quē recordat̃ magiſtri q ſe docuit eā.Nõ tñ eſt neceſſe vt cũ recordat̃ libri ⁊ itētionis eius.recordet̃ etiā magiſtri ſui oīs hõ.via aũt que ducit ad diſcere. neceſſario ducit nos.⁊ hic eſt ſillogiſmus ⁊ diffõ. ¶ Sunt aũt pleriqꝫ hoīes qbus facilius eſt diſcere q̃ʒ recordari. Jſti.n.nãlr hñt cognoſcere neceſſaria motus:qbuſdã vero fit ecõtrario.Quidã.n.ex illis ē fortis ī memoriter retinēdo.ſʒ debilis in recordãdo:eo q ē ſicce cõplõnis q̃ retinet qḋ apphēdit:ſʒ mã cũ mouet̃:aia nõ eſt obediens actiõibus imaginatiõis. ⁊ eiꝰ repſentatiõibus. alius vͦo ꝯrius eſt illi. Qui eniʒ citius recordant̃ ſunt hi q magis pcipiũt nutus.nutus eteni opant̃ motũ ſenſibiliũ ad alias itētiões.Et q fuerit pceptibilior nutuũ:erit citius recordãs.Alius vͦo ē fortis in diſcēdo.ſʒ debilis in memorando.q̃ſi enim iter diſcere ⁊ memorare ꝯrietas eſt. Ad diſcēduʒ eteniʒ neceſſe ē vt mã forme iterioris ſit multũ facile ad ipriñdũ ei.ad qḋ nõ iuuat niſi humor. ¶ Memorie vͦo neceſſaria eſt mã.a qua difficulter deleat̃ qḋ ipreſſuʒ eſt in illa.⁊ ad h opus eſt ſicca mã.⁊ iõ ē difficile hr̃i illa duo ſimul. Jlli vͦo ſunt memoriores quoꝝ aīe nõ hñt multos motus.neqꝫ diſpgunt̃ cogitationes eorum. ¶ Jlle eni cuius aia multos hʒ motus ⁊ multiplices cogitatus nõ bñ memorat̃.ğ memoria cũ ſicca mã eget vt aia ſit velox ad formã ⁊ ad mãʒ ſtudio.⁊ vt hñs illã non occupet̃ circa alia.vñ pueri q̃uis ſint humidi. tñ firmiter retinēt.Aīe.n.eoꝝ nõ occupant̃ circa q̃ occupant̃ aīe maioꝝ:neqꝫ mouent̃ ab eo in quo ſtant ad aliud. Juuenũ aũt ppter calorē ſuũ.⁊ ppter motus ſuos agiles quãuis cõplõ ſit ſicca:tñ memoria eoꝝ nõ eſt ſicut memoria īfantiũ ⁊ pueroꝝ.Senibus vͦo accidit ppter humorē q p̄ualet in eis nõ memorare ea q̃ vidēt.Sʒ aliqñ ex dolore aut ira.aut ceteris hꝰ.accidit cuʒ memoria aliqͩ ſĩle diſpõni rei.qualr̃ acciderit.Cā vͦo doloris ⁊ ire.⁊ triſtitie nõ eſt niſi q̃ eoꝝ q̃ p̄terierũt forma ipreſſa ſenſibꝰ interioribus:q̃ cũ reddit facit illud aut ſĩle illius:deſideriuʒ quoqꝫ ⁊ ſpes faciunt hoc etiā. Spes aũt aliud eſt q̃ʒ deſideriũ.Spes eni eſt imaginatio alicuius rei cũ affirmatiõe aut opiniõe q̃ erit.Deſideriũ vͦo ē imaginatio rei. ⁊ ꝯcupiſcētia eiꝰ.⁊ iudicare qḋ delectabit̃ in ula ſi adfuerit.Timor aũt eſt oppoſitus ſpei ad modũ ꝯrietatis.Sʒ diffidētia vel deſpatio.eſt eius p̄uatio.⁊ hec oīa ſunt iudicia extimatiõis. ¶ Judicemus.ğ nũc de his q̃ diximꝰ de vͭtutibus apphēdētibus aialibus.⁊ oñdamus q oēs agũt actiões ſuas cũ iſtrumētis dicēteo. q ex oībus vͭtutibus id qḋ eſt apphēdēs formas ſingulares exteriores ſcḋʒ affectionē impfecte abſtractiõis ⁊ ſepationis a materia: neqꝫ abſtracte aliquo modo ab appendityſ materiā:ſicut apphēdũt ſenſus exteriores:qḋ egeant inſtrumētis corpalibus manifeſtũ eſt:hec eniʒ forma nõ

Recordatio

B

Spes

Deſiderium

Timor

apphēdit̃ niſi quãdiu materie pmãſerint ⁊ extiterint p̄ſentes.Corpus vͦo pñs nõ ē exñs pñs niſi apud aliquod corpus.Nõ eniʒ ē p̄ſens aliqñ.⁊ abſens aliqñ apud non corpus:neqꝫ hʒ cõparationē ad vͭtutē ſimplicē ſcḋʒ p̄ſentiā ab abſentiaʒ. Eteniʒ q nõ ē in loco res localis nõ cõparant̃ ſcḋʒ p̄ſentiā illi vel abſentiā ab illo:q̃ pñtia non cadit ī ſitu:⁊ ſepatio pñtis niſi ad id cui p̄ſentat̃: h aũt ipoſſibile ē.niſi cũ pñte corpe id cui p̄ſentat̃.⁊ fuerit corpus vel in corpe. ¶ Sʒ apphēdēdi formas ſingulas ſecũdũ abſtractionē pfectā a mã.⁊ ſʒ p̄uationē abſtractionis vllo mõ ab appēdityſ mãlibꝰ: ſicut eſt imaginatio: neceſſariũ eſt etiā iſtrumētũ corpale. imaginatio eteniʒ nõ põt imaginari niſi forma imaginabilis deſcripta fuerit in eo corpe:ideſt cerebro deſcriptiõe q̃ fit cõis vͭtuti ⁊ corpori.forma enim ſocratis que deſcribit̃ imaginatiõe. ſcḋm eius figuram : ⁊ eius liniamenta ⁊ ſm ſitum ſuoꝝ membroꝝ aliorum circa alia.que apparent in imaginatiõe:ſicut q videant̃:ipoſſibile ē imaginari ſicut ē : niſi ille ptes ⁊ dimēſiões ſuoꝝ mēbroꝝ fuerint deſcripte in corpe.ita vt dimēſiões illius forme ſint in dimēſionibꝰ illiꝰ corpis:ideſt cerebri.⁊ ptes eiꝰ in ptibꝰ illius. ¶ Remoueamus aũt formã ſocratis.⁊ ponamꝰ formã q̃drati a.b.c.d.q̃ hñt dimēſionē finitã ⁊ locũ.⁊ q̃litatē ⁊ dimēſionē.⁊ diuerſitatē anguloꝝ numero.⁊ cũ anglis eius q ſũt.a.b.ꝯiūgãt̃ duo q̃drata iter ſe eq̃lia:quoꝝ vnũqḋqꝫ habeat locũ deſignatũ.ſʒ ſint ſĩlia in forma.⁊ ex tota cõiũctiõe q̃dratoꝝ deſcribat̃ q̃ſi allata figura.h mõ ſingularis.vna numero exñs imaginatõe.Dicemus ğ q quadratũ.a.e.ʒ.u.ē aliud numero a q̃drato.b.t.h.i.⁊ cecidit imaginatiõe.ʒ.u.ad dextrã ptē eiꝰ ſepatũ ab eo ſitu imaginatiõis aliquo in imagiatiõe.Neceſſe ē aũt vt hec diſpoſitio ipſoꝝ ſit.aut ppter formã.c.d.q̃draturer:aut propter accñs q̃drature qḋ eſt ppriũ illi:aut ppter mãʒ cui iprimit̃. Jmpoſſibile eſt aũt alteritatē eoꝝ eē ſcḋm formã q̃drature. Jã eniʒ poſuimus ea ſĩlia.⁊ eq̃lia. ⁊ ꝯformia. Jmpoſſibile ē etiā h eē ex accñti qḋ ſit ei ppriũ.primo q̃ ad imaginãdũ illud dextrorſuʒ nõ ē neceſſe cadere aliqḋ accñs in ea:q̃ nõ fit h niſi ppter ptes materie. Scḋo q̃ ipʒ accñs aut eēt aliqͩ in ipſa eſſentialr̃:aut eēt aliqͩ qḋ hr̃et eē ex cõparatiõe ſui ad illud.cuiꝰ figura eſſet figura abſtracta ab aliquo hñte hꝰ imagiationē: aut eēt aliqͩ qḋ hr̃et eē ex cõparatiõe recepte materie. Jmpoſſibile eſt aũt aliqͩ eius eē in ſeipſa ex accñtibus que ſũt ei ppria. Nã id eē aut īſepabile:aut ſepabile:ipoſſibile ē aũt īſepabile eē eētialr̃:niſi fuerit īſepabile ab oī eo qḋ cõicat cũ eo in ſpē. ¶ Duo aũt q̃drata poſuimus eq̃lia ī ſpē:ğ nullũ eoꝝ hʒ accñs īſepabile qḋ nõ habeat alteꝝ. Jtē ipoſſibile ē vt in vͭtute indiuiſa ſicut eſt diuiſio vͭtutũ corpaliũ.accidat accñs alicui qḋ nõ hēat aliḋ: qḋ eſt illiꝰ forme cũ eoꝝ ſubʒ ſit vnũ indiuiſuʒ qḋ eſt vͭtus. ¶ Jmpoſſibile eſt etiā eē ſepabile.Oporteret eniʒ vt cũ remoueret̃ illud ſepabile mutaret̃ eiꝰ forma in imaginatiõe.⁊ imaginatio nõ imaginaret̃.ipʒ vt eſt niſi cũ eo cõiungeret̃ illud. ¶ Cũ vͦo remoueret̃ mutaret̃ imaginatio:aut nõ ſic imaginat̃ illud cā alicuiꝰ qḋ adiũgit̃ illi. ſʒ imaginat̃ illud ſic quocũqꝫ mõ fuerit eius diſpõ: imaginatio quoqꝫ nõ põt ponere ipʒ accñs in altero vt fiat ſic̃ p̄mũ.ſʒ quãdiu fuerit in illo erit ſic:⁊ imaginatio videbit illud.ſic ita vt nõ attēdat ad aliud qḋ adiũgat̃ illi. Jmpoſſibile ē aũt.vt q̃le h dicat̃ de intellectu.ſʒ h differet̃ vͭbũ vſqꝫ ad eiꝰ diſpõnē.Dicat̃ ğ qd ē qḋ fecit diſpões: q̃ appropriauit illud hac diſpõne.ſ.ponēdo ſepatum ab alio. ¶ Sʒ vl̃i aliqͩ ē qḋ adiũgit intellectꝰ qḋ eſt diffõ dextri ⁊ ſiniſtri.Quia cũ ꝯiũxerit q̃drato.diffõneʒ dextrorſuʒ.fiet poſtea dextrũ. Non hʒ aũt hãc diffõnē niſi

C

res itelligibilis vlis: ⁊ in hoc eſt impoſſibile. eſt eni₃ res poſita q̄ ſequit̄ poſitionē in formādo. ſ₃ h̄ ſingularis qḋ non eſt ex poſitione. neq₃ format̄ in imaginatōe: niſi forma apphēſa ex ſenſato aut ex diuerſitate ſitus. ⁊ defigit̄ viſa imaginata illa eadē eē īpoſſibile eſt dici hāc eē diffinitionē. ⁊ nō alterius. ⁊ nō poti⁹ ꝓpter aliqḋ. ꝓpter qḋ o₃ hr̄e additionē huius diffinitiōis ſine altero. neq₃ imaginatio ponit eā ſic ꝓpter h̄. ſ₃ imaginat̄ ſic ſubito: eo ꝙ ita eſt in ſe. nō ꝓpter poſitionē ei⁹. ⁊ imaginat h̄ q̄dratū a dextro. ⁊ illud a ſiniſtro nō ꝓpter aliqḋ qḋ ſit adiūctū iſti vel illi. poſtq̄₃ aduenit eis: fiat hoc ſiniſtrū ⁊ illḋ dextrū. ſ₃ in actiōe itellectus diffō ſiniſtri ⁊ diffō dextri adueniūt q̄drato. cū ipſu₃ ē iā q̄dratū cui nō accidit aliud. ſicut vnū vl'e aly. ipoſſibile eſt eni vt ſtabiliat̄ in itellectu. ḡ ſicut vl'e adiūgit̄ aly vl'i. ſic ⁊ dextrū ⁊ ſiniſtru₃. ⁊ alias appēditias addit itellect⁹ vl'i p diffōnes: ita abſq₃ aliquo qḋ accidit illi. ⁊ vt ſit aptū ad accidendū ſibi aliqḋ in imaginatiōe ꝟo niſi itētio fuerit ſingularis cū eo p qḋ ſit ſingularis nō apparebit imaginatiōi. ⁊ ꝓpter hoc poſſibile eſt potētie itellectus. ꝯiūgere vnā itētionē cu₃ alia ad modū ponēdi. ſ₃ niſi ꝑmū qḋ appet in imaginatiōe habuerit ſitū terminatū aliquē cū deſcribit̄ in ea: nō poterit ei poni terminus. ḡ iā deſtructū eſt hāc ſepationē eē ꝓpter accn̄s iſepabile p ſeipſu₃. aut ſepabile p

D ſeipſu₃ poſitū. ❡ Dicemus etiā ꝙ ipoſſibile eſt h̄ eē ex cōparatiōe ſui ad aliqḋ. cuius hec ſit imaginatio. multotiēs eni₃ imaginat̄ qḋ nō ē̄ itē ſi vnū q̄dratoꝝ imaginatoꝝ cōparatione₃ habuerit ad aliqḋ corpus. ⁊ alteꝝ q̄dratū ad aliud: ipoſſibile ē eoꝝ ſub₃ eē indiuiſibile. vnū eni₃ q̄dratoꝝ imaginatoꝝ nō plus o₃ hr̄e cōparatione₃ ad aliqḋ quadratū forinſecoꝝ. q̄₃ ad aliud: niſi h̄ ꝯtigerit ex cōparatiōe corpis. qḋ eſt ſub₃ illius. ⁊ ſuſtinētis illud. in qḋ nō cadat aliqḋ. ⁊ tūc ſub₃ illius erit ꝑter ſub₃ iſtius. ḡ ꝟtus erit diuiſa q̄ nō diuidit̄ in ſeipſa. niſi diuiſione ei⁹ in quo eſt. erit ḡ corpalis. ⁊ forma erit deſcripta in corpe. ḡ ipoſſibile eſt duo q̄drata ſepari in imagiatione ꝓpter ſepationē duoꝝ q̄dratoꝝ q̄ ſunt extra: ⁊ ꝓpter cōparationē eoꝝ: reſtat ḡ vt ſit h̄ aūt cā ſepatiōis duaꝝ ptiū q̄ ſunt in ꝟtute recipiēte. aut duaꝝ partiū q̄ ſunt in iſtrumēto quo opat̄ ꝟtus. ſ₃ quomodocūq₃ ſit qḋ de h̄ itelligimus h̄ eſt: q₂. ſ. hic modus apphēdēdi nō pficitur niſi ꝟtute q̄ pēdet ex mā̄ corpali. ḡ oñſu₃ eſt ꝙ apphenſio imaginabilis nō niſi corpe pficit̄. ❡ Hoc etiam fiet manifeſtius. p h̄ q₂ nos imaginamur formā imaginabilē. exēpli grā. formā hoīs maiorē aut minorē quā iſpicere mus. ⁊ ſine dubio maior deſcribit̄ in aliquo. ⁊ minor i alio. qḋ nō eſt illi ſil'e. ſi eni₃ deſcriberet̄ in eo. ꝙ nō eſt illi ſil'e. tunc diſſimilitudo in maioritate ⁊ minoritate aut eſſet ex cōparatiōe ei⁹ quo apphēdit̄ forma aut ex cōparatiōe apphēdētis. aut ex cōparatiōe duaꝝ formaꝝ. ipoſſibile eſt aūt eē ex cōparatiōe ei⁹: ꝓpter qḋ apphēdit̄ forma: multe eni₃ ex formis imaginabilibus ſunt apprehēſe nō p aliqḋ vllo mō: aliqñ aūt maius ⁊ minus ē forma vni⁹ ſingularis. ipoſſibile eſt aūt eē p cā̄s ipſaꝝ duarū formaꝝ. ꝯueniūt aūt in diffōne ⁊ eēntia. ſ₃ differūt in maioritate ⁊ minoritate. ḡ nō ē illud ex ipſis: reſtat ḡ vt ſit ex cōparatiōe recipiētis. nā formā aliqñ deſcribit̄ in

E pte ei⁹ maiore. ⁊ aliqñ deſcribit̄ in pte ei⁹ minore. ❡ Itē ipoſſibile eſt nobis imaginari: albedinē ⁊ nigredine₃ in vna forma imaginabili: ita vt vtraq₃ illaꝝ ſit ifuſa in ea ſimul: ſ₃ ē poſſibile in duab⁹ ptibus ei⁹ quas apphendit imaginatio diſcretas. ſi aūt due ptes nō ſeparan̄t loco. ſ₃ due imaginatōes deſcribunt̄ in aliquo idiuiſibili. tūc nō differūt in ipoſſibili ⁊ poſſi. ḡ due ptes differunt ſitu. aut imaginatio imaginat̄ eas cū ſint diſcrete in duabus ptibus. ſi ꝟo aliqs dixerit h̄ ⁊ ꝑter h̄ etiā itellectus. rn̄debimus dicētes ꝙ itellectus apphēdit nigredinē ⁊ albedinē ſimul in vno tpe ad modū credēdi. ⁊ negat ſub₃ earū eē vnū: imaginatio ꝟo nō imaginat̄ eas ſimul ad modū formādi neq₃ ad modū credēdi. q̄₃uis actio imaginatiōis. nō ē niſi ad modū formādi. ⁊ nō al'r: q₂ nō h₃ actionē al'r. cū aūt cognoueris h̄ in imaginatiōe iā cognouiſti hec in eſtimatiōe q̄ qcqḋ apphēdit nō apphēdit illud nō niſi in forma ſingulari imaginabili ſicut oſtēdimus.

❡ Caplm̄ 4ᵐ de diſpoſitionibus virtutū motiuaꝝ ⁊ de ꝓphetia que fit virtutibus ſenſibilibus.

Poſtquā aūt iam locuti ſumus de ꝟtutib⁹ apphēdētibus aīe ſenſibilis. o₃ loqui de ꝟtute ei⁹ motiua. dicem⁹ igit̄ ꝙ aīal cu₃ vult aliqḋ pcipit ſe velle: aut imaginat̄ id: ſi eni nō pciperet nō itēderet illḋ q̄rere p motū. Nō aūt h̄ velle h₃ ex aliqua ꝟtutū apphendētiū: ꝟtutes eni apphēdētes nihil aliud faciūt niſi iudicare vel apphēdere ſenſu aut eſtimatiōe: cū ꝟo iudicant vel apphēdūt ſenſu aut extimatiōe: nō neceſſe eſt ex h̄ illud velle: hoīes eni ꝯueniūt in apphēdēdo qḋ ſentiunt ⁊ imaginan̄t. Scḋ₃ h̄ ſentiūt ⁊ imaginan̄t illud: ſ₃ differūt in velle illud qḋ ſentiūt ⁊ imaginan̄t. Diſpō aūt vni⁹ hoīs etiā differt in h̄: imaginat̄ eni₃ cibū ⁊ vult illu₃ in hora famis. ſ₃ nō vult illū in hora ſatietatis. Itē q eſt bonoꝝ moꝝ imagiat̄ ꝯcupiſcētias turpes. nō tñ vult illas. alius aūt vult: ⁊ he due diſpōnes nō ſunt ſolius hoīs. ſed etiā oīu₃ aīaliū. differt aūt volūtas: q₂ q̄dā eſt adhuc debilis: q̄dā ꝟo iā ita roborata. ꝙ nō deeſt ei niſi effectus. volūtas aūt nō eſt deſideriū: q₂ aliqñ roborat̄ volūtas. ſ₃ deſideriū nō aduenit motui aliquo mō. ſicut imaginatio firma ē: neq₃ tñ optat̄ qḋ imaginat̄. cū aūt firmat̄ deſideriū. obediūt ei ꝟtutes motiue. q̄ nō faciūt aliud niſi ꝯtrahere muſculos ⁊ extēdere. nō ē aūt h̄ ipa volūtas. neq₃ ipſu₃ deſideriū. nō. n. qcqḋ ꝓhibet̄ a motu. ꝓhibet̄ a vehemētia volūtatis. vel a deſiderio: neq₃ tñ h₃ obediētiā aliaꝝ ꝟtutū: q̄ tm̄ mouere ſolēt q̄ ſūt in muſculis: h⁹ autē ꝟtutis volūtatis rami. ſūt ꝟtus iraſcibilis ⁊ ꝟtus ꝯcupiſcibilis. illa aūt q̄ vult delectabile. ⁊ qḋ putatur vtile ad acgrēdū eſt ꝯcupiſcibilis. q̄ ꝟo vult vincere. ⁊ id qḋ putat̄ nociuū repellere eſt iraſcibil'. aliqñ āt iuenim⁹ in aīalib⁹ affect⁹ nō ad ꝯcupiſcētias ſuas: ſ₃ ſicut affect⁹ ei⁹ q̄ pepit circa filiū ſuū. ⁊ vxoris circa viꝝ ſuū. ſil'r ē id qḋ affectat exire a caueis vel a cōpedibus. hec. n. q̄₃uis nō eſt cupiditas ꝟtutis ꝯcupiſcibilis: eſt tñ aliqs affect⁹ ꝯcupiſcentie ꝟtutis imaginatiue. ꝟtuti aūt apphēdēti approprian̄t in eo qḋ apphēdit: ⁊ qḋ agitat de eis q̄ ſemp renouan̄t. aut de formis delectamētū ꝓpriū. Cū aūt dolet: q₂ amiſit illud: cupit illud nāliter: deſiderat eni ꝟtus deſideratiua mouere ad illud iſtrumēta: ſic deſiderat ex ꝯcupiſcētia ⁊ ira ad id qḋ ē pulchrū iter itelligibilia: hr̄ ḡ ex ꝯcupiſcētia itētio volūtatis ad delectatiōnē. ⁊ ex ꝟtute affectādi deſideriū. ⁊ ex ira hr̄ itētio volūtatis ad victoriā. S₃ ex ꝟtute affectāte hr̄ deſideriū. Sil'r etiā ex imaginatiōe ꝙ ꝓpriū eſt ei ⁊ ex ꝟtute affectāte deſideriū. Timor aūt ⁊ dolor ⁊ triſtitia ſunt de accn̄tibus iraſcibilis ꝓpter commotionē quā hn̄t ꝟtutes apphēdētes. Cū. n. mouen̄t ſequētes formationē itelligibilē aut imaginabilē fit timor cū ꝟo nō timet ꝯfortat̄ ⁊ accidit ei ide dolor. vñ venit ira cū nō pōt repellere illḋ: aut cū timet aduētū ei⁹: gaudiū aūt qḋ ē ex nō ſepatiōis ē finis h⁹ ꝟtutis: ſ₃ pecuniā cupe ⁊ cibos appetere ⁊ ꝯcupiſcere coitū. ⁊ his ſilia ſunt ex ꝟtute beſtiali ꝯcupiſcibili. ❡ Solatiū aūt ⁊ gaudiu₃ ſūt de accn̄tib⁹ ꝟtutū apphēdētiū. ꝟtutib⁹ aūt humanis accidūt diſpōnes q̄ ſunt eis ꝓpe de qb⁹ poſtea loq̄mur. B

Margin letter at start of chapter: A

¶ Uirtus autē desideratiua sequit̄ has v̄tutes p̄dictas.
Cū eniz itēdit̄ eius vis ꝺsiderat. he aūt oēs sequunt̄ vir/
tutes estimatiuas: nō eni appetūt aliquo mō nisi postq̄ꝫ
estimauerint volitū. aliqn̄ aūt est extimatio: sꝫ nō est ibi
volūtas: ꝯtigit aliqn̄ ex reb⁹ corp̄alibus ad q̄ repellenda
mouet̄ nā: vt illos motus sequat̄ estimatio: ꝛ vt ille v̄tu
tes sint p̄ores estimatiōe in actiōe sua: sicut plerūqꝫ esti
matio ducit v̄tutes ad estimationē. Estimatio eteniz hꝫ
dn̄iuz iter v̄tutes app̄hēdētes in aīa: ib⁹: cupiditas aūt ꝛ
ira hn̄t dn̄iuz iter v̄tutes mouētes quas sequunt̄ v̄tutes
desideratiue. ꝛ deide v̄tutes motiue q̄ sunt in musculis.
¶ Dicemus nūc ꝙ actiōes iste ꝛ ꝙ accn̄tia ista sūt ex ac/
cidētib⁹ q̄ accidūt aīe: sꝫ dū ē i corp̄e; q̄ nō accidūt ei nisi
ꝑpter ꝯsortiū corp̄is: ꝛ iō trahūt secū cōpl̄ones corpoꝝ:
accidūt ēt ipsa cū accidūt cōpl̄ones in corp̄ibus: q̄sdā eni
cōpl̄ones sequit̄ aptitudo irascēdi: ꝛ q̄sdā aptitudo cōcu/
piscēdi: ꝛ q̄sdā pauor ꝛ timor. Quorūdā eniz hoīuz facies
est facies irascibilis. q ꝯtestant̄ faciei sue: q̄ꝛ cito irascun/
tur. Quidā āt v̄r timidus ꝛ formidolosus q formidat ꝛ
cito terret̄. De igr̄ oēs dispōnes nō sūt nisi ex ꝯsortio cor
poris: sꝫ diuersis modis: q̄sdā eniz p̄ncipa l̄r hꝫ corpus: sꝫ
ex h̄ ꝙ ē hn̄s aīaz. q̄sdā. n. p̄ncipal̄r hꝫ aīa: sꝫ ex h̄ ꝙ ē cor
pore: q̄sdā v̄o hꝫ equal̄r. ¶ Sōn⁹. n. ꝛ vigilia ꝛ egritudo ꝛ
sanitas sūt dispōnes corp̄is: quoꝝ p̄ncipia in ip̄o sūt. sed
nō hꝫ ea corp⁹ nisi ex h̄ ꝙ ē hn̄s aīaz: imaginatio v̄o ꝛ cō
cupiscētia ꝛ ira ꝛ hꝰ sūt aīe: sꝫ ex h̄ ꝙ ē hn̄s corpus: ꝛ sunt
cōp̄is ex h̄ ꝙ p̄ncipal̄r sūt aīe ipsi⁹ cōp̄is: q̄ꝫuis sint aīe ex
h̄ ꝙ ē hn̄s corp⁹: nō dico ex corp̄e. Sil̄r sollicitudo dolor
tristitia ꝛ memoria: hoꝝ nullū ē accn̄s corp̄is ex h̄ ꝙ est
corp⁹: sꝫ sūt dispōnes rei ꝯiūcte cū corp̄e: neqꝫ sūt nisi cuz
est ꝯiūctio cū corp̄e: hꝫ g̊ ea corp⁹. sꝫ ꝑpter aīam: aīa. n. hꝫ
ea p̄ncipal̄r: q̄ꝫuis hēat illa ex h̄ ꝙ ē hn̄s corp⁹: nō dico
aūt ꝙ hēat illa ex corp̄e: sꝫ dolorē hꝫ ꝑpter v̄bera ꝛ ꝑpter
ꝑmutationē cōpl̄onis: ꝛ h̄ accn̄s hꝫ eē i corp̄e. Solutio āt
ꝯtinuatiōis. ꝛ cōpl̄o sūt dispōes corp̄is ex h̄ ꝙ est corp⁹ ꝛ
etiā h̄ dolor hꝫ eē in sensu sentiētis: scđꝫ ꝙ ē sentiēs sꝫ cā
corp̄is: v̄r āt fames ꝛ cupiditas eē h⁹ maneriei. sꝫ ex ima/
giatōe ꝛ timore ꝛ dolore ꝛ ira p̄ncipal̄r accidit passio aīe.
Nō. n. ira v̄l dolor scđꝫ ꝙ ē ira v̄l dolor ē passio aliq̄ ex
passionib⁹: q̄ dolorē iferūt corp̄i: q̄ꝫuis sequat̄ eas passio
corp̄alis dolorē iferēs corp̄i: sic accēsio caloris aut extin
ctio ei⁹ ꝛ hꝰ. h̄. n. nō ē ipsa ira vel dolor. sꝫ quoddā quod
ꝯsequit̄ irā vel dolorē: nos āt nō negam⁹ eē meli⁹ vt ha/
beat aliq̄d aīa ex h̄ ꝙ ē i corp̄e: qđ postea sequant̄ passio/
nes i corp̄e: q̄ sūt ꝓp̄e corp̄is: imagiatio. n. ex h̄ ꝙ ē app̄/
hēsio nō ē de passiōib⁹: q̄s hꝫ corp⁹ p̄ncipal̄r: q̄ꝫuis postea
ex imaginatiōe accidat vt tēdat aliqđ mēbroꝝ. h̄. n. non
hꝫ ex cā nāli. ꝑpter quā debeat cōpl̄o ꝑmutari: vel calor
augeri: vel vapor gn̄ari: q diffundat̄ in mēbrū: ita vt ex/
tēdat̄. Sꝫ q̄ꝛ forma hr̄ in estimatiōe: secuta ē ꝑmutatio i
C cōpl̄one ꝛ calor ꝛ hūiditas ꝛ sp̄ūs. Et nisi esset illa forma
nō hr̄et nā q̄d moueret eā. Jlō aūt dicim⁹ ad sūmā ꝙ ex
aīa solet ꝯtigere i mā corp̄ali ꝑmutatio cōpl̄onis: q̄ acq/
rit̄ sine actōe ꝛ passiōe corp̄ali. ita ꝙ calor accidat nō ex
cal̄o. ꝛ frigiditas nō ex frigido. Cū. n. imaginat̄ aīa aliquā
imaginationē ꝛ corroborat̄ i ea: stati mā corp̄alis recipit
formā hn̄tē cōp̄ationē ad illā aut q̄litatē: qđ fit ob h̄: ꝙ
aīa aut ē ex suba alicui⁹ p̄ncipioꝝ q̄ vestiūt māz formis: q̄
sūt i eis dn̄antiū ipsis. aut hꝫ p̄orē cōparationē ad ipsam
subam q̄ꝫ ad aliā. ꝛ h̄ fit cū ꝑficit̄ eaꝝ aptitudo. sꝫ ꝙ plus
hēant aptitudis. nō fit nisi ex ꝑmutatiōe q̄litatis sic p̄di/
ximus. plerūqꝫ aūt nō ꝑmutant̄ nisi p ꝯ̄ria q̄ subsistūt in
eis: ꝛ qn̄ q̄dē h̄ p̄ncipia vestiūt māz. forma ꝯstituēte sp̄ēz
nālē. nō est lōge q̄n vestiāt eas q̄litatib⁹: ita vt ad h̄ nō sit
ibi necessarius tactus: neqꝫ actio neqꝫ passio corp̄alis: q̄
ꝓueniat ex ꝯ̄rietate: vn̄ forma q̄ est in aīa p̄ncipiū est ei⁹
qđ ꝯtigit in mā: sicut forma sanitatis q̄ ē i aīa medici q̄ ē
p̄ncipiū sanitatis: q̄ accidit ꝛ in alio p̄ter h̄: sic forma scā/
ni i aīa carpētariȷ: sꝫ h̄ nō adducūt ad illud qđ ꝓuenit ex
illis nisi p istrumēta ꝛ alia media q̄ nō egēt istrumentis
his: ꝑpter debilitatē. ꝛ ꝑpter ociositatē. Attēde dispōnez
ifirmi cū credit se ꝯualescere: aut sani cū credit se egrota
re multotiēs ꝯtingit ex h̄ vt cū corroborat̄ forma in aīa
eius: patiat̄ ex ea ipsi⁹ mā: ꝛ ꝓueniāt ex h̄ sanitas aut ifir
mitas; ꝛ est actio hec efficacior. ꝛ q̄ꝫ id qđ agit. medicus
istrum̄tis suis. ꝛ mediȷs. ꝛ ꝑpter h̄ hō p̄ot ambulare sup
trabē q̄ est in media via: sꝫ si posita fuerit pons sup aquā
ꝓfundā nō audebit ambulare sup eā: eo ꝙ imaginat̄ in
aīa ei⁹ forma cadēdi vehemēter ip̄ressa: cui obedit nā ei⁹
ꝛ virtus mēbroꝝ eius. ꝛ obediūt eius ꝯ̄rio. s. ad exigēduz
ꝛ ad ambulādū: g̊ cū eē formaꝝ ip̄ressuz fuerit in aīa ꝛ cō
stat aīe ꝙ hn̄t eē: ꝯtinget sepe māz pati ex eis q̄ solet pati
ex eis. ꝛ vt habeāt eē. Si aūt h̄ fuerit in aīa cōi q̄ est celi
ꝛ mūdi. pol̄e est tūc vt eius op̄atio sit ad nāz toti⁹. Si v̄o
fuerit in aīa particulari poterit op̄ari in nā particulari.
Multotiēs aūt aīa op̄at̄ in corp̄e alieno sicut in ꝓprio:
queadmodū ē opus oculi fascinātis: ꝛ estimatiōis op̄an/
tis. Jmmo cū aīa fuerit ꝯstās nobilis silis p̄ncipiȷs obe/
diet ei mā q̄ est in mūdo. ꝛ patit̄ ex ea. ꝛ inenit̄ in mā q̄c/
q̄d formabit̄ i illa: qđ fit ꝑpter h̄ ꝙ aīa humana: sicut po
stea ondemus: nō est ip̄ressa in mā sua: sed ē ꝓuidēs ei. Et
qn̄ q̄dē ꝑpter hūc modū colligatiōis p̄ot ipsa permutare
māz corporalē. ab eo qđ expetebat mā ei⁹: tūc nō est mi/
rū si aīa nobilis ꝛ fortissima trāscēdat op̄ationē suam in
corp̄e ꝓp̄o; vt cū nō fuerit demersa i affectū illius corp̄is
vehemēter: ꝛ p̄ter h̄ ẋ fuerit nature p̄ualētis ꝯstātis i ha
bitu suo sanet ifirmos. ꝛ debilitet prauos. ꝛ ꝯtigat p̄uati
nās. ꝛ ꝑmutari sibi el̄a. ita vt ꝙ non est ignis fiat ei ignis:
ꝛ qđ nō est terra fiat ei terra. ꝛ pro volūtate ei⁹ ꝯtigāt plu
uie ꝛ fertilitas. sicut ꝯtingit absorbitio a terra ꝛ mortali/
tas. ꝛ h̄ totū ꝓueniat s̄ꝫ virtutē itelligibilē. oīo eni possibi
le est vt cōmitet̄ ei⁹ velle eē id qđ pendet ex ꝑmutatione
materie in ꝯ̄ria. Nā mā obedit ei nāl̄r. ꝛ fit ex ea s̄ꝫ ꝙ v̄r
eius volūtati: mā ꝛ eniz oīo est obediēs aīe: ꝛ multo plus
obedit aīe q̄ꝫ ꝯ̄riȷs agētibus in se. Et hec est etiaz vna de
ꝓp̄etatibus v̄tutū ꝓp̄haliū: an̄ h̄ aūt iā diximus ꝓp̄etatē q̄
pēdet ex v̄tutibus ei⁹ imaginabilib⁹. q̄ ē ꝓp̄etas ꝓp̄halis
pēdēs ex v̄tutibus sensibilibus app̄hēdētib⁹. h̄ aūt est ꝓ
prietas pēdēs ex v̄tute sensibili motiua desideratiua. q̄ ꝓ
uenit ex aīa ꝓp̄he dignioris ꝓp̄hie. Dicem⁹ aūt ꝙ postq̄ꝫ
ostēdim⁹ oēs v̄tutes sensibiles nō hr̄e actionē nisi ꝑpter
corp⁹ ꝛ eē v̄tutū: ē eas sic eē: vt op̄ent̄. tūc v̄tutes sensibi/
les nō sūt sic vt op̄ent̄. nisi dū sūt corp̄ales. g̊ eē eaꝝ ē eē
corp̄ale. g̊ nō remanēt post corp⁹. ¶ Jā aūt locuti sumus
in n̄ris libris ph̄ycis de cā aptitudinū singulariū. quarū
diuerse sūt imaginatiōes. ꝛ s̄ꝫ diuersitatē suaꝝ dispōnuz
ad gaudiū. ꝛ dolorē ꝛ irā ꝛ trāq̄llitatē ꝛ odiū. ꝛ benigni/
tatē. ꝛc̄. huius v̄bū. cui nō iuenit̄ apud antiquos ꝯsimile
in distictiōe ꝛ decl̄atiōe. ꝛ sumat̄ inde. ¶ Jnuenim⁹ aūt
in exemplari. vnde transcripsimus folia que non sunt de
exēplari. ꝛ trāscripsimus ide sicut iuenimus. ꝛ hec sunt.

¶ Caplm 5m de editione auohaueth.

DIxit auohaueth iurganus: he sunt distin/
ctiōes extra hūc librū quas ego trā/
stuli in eū a libris ph̄ycis in q̄bus est qđ p̄ci/
pit actor p̄cipu⁹. Et plures ex eis sunt ex epi/
stola quaz fecit de sp̄ēbus cordium ad vnum
amicoꝝ suoꝝ introducentium: dicens nec vita nec vlla
ꝑfectionuz aut bonitatū est retenta apud primū p̄ncipiū
in prima genitura. Sꝫ receptibilia quādoqꝫ sunt carētia

Vide. ꝯcl. differētia. 135. ꝛ Ja. ꝓ can. q. 45. ꝛ gentilē. ibidē. s. ꝓ can. fen. 5. col. 3. circa mediū.

D

A

aptitudīe recipiēdi ea. Nō enī oē receptibile eſt recepti
bile oīs rei: ⁊ iō ipoſſe ē lanā recipe forꝰ enſis: ipa exñte
lana: neq; aq̄ veritatē humanitatis ipſa exiſtente aqua.
Corpa aūt mundana nō recipiūt vitam exceptis paucis
nuō ⁊ mēſura. Sed nuō: qꝛ corpa: nō viua ſunt elīta q̄
tuor: ⁊ qđ eſt eis ꝓpinquius in nā: ⁊ mēſura: qꝛ collectio
q̄tuor elītoꝝ nō hʒ quātū ad totū mēſurā ſenſibilē. Nō
eſt aūt lōge iter ſtellas fixas eē aliqđ qđ eſt maius eis. ſ.
collectio: que eſt ſub celo. Syllogiſmus autē affirmat
ꝙ hec collectio in cōparatione circuli ſaturni eſt q̄ſi pū
ctū in circulo: quāto enī magis in cōpatione eius qđ eſt
ſupra circulū ſaturni. Deīde demſ̄atores tenēt ꝙ cā pro
pter quā hec corpa nō recipiūt vite formaʒ: hec eſt. ſ. qꝛ
diuerſa fuerūt ab alijs corpibꝰ ſimplicibus ⁊ cōpoſitis
viuis: hoc eſt: qꝛ ſūt nārū ꝯriarū: nā enī vniuſcuiuſq; eo
rū hʒ ꝯriā nām: ⁊ ob hoc fuerūt remotiſſima a corpibus
celeſtibus. Corpa v̄o celeſtia fuerūt apta nobiliori modo
vite corporalis: hec aūt elīta ſunt nimis remota a vita.
¶ Incōpoſitis vero ꝯplexio frāgit ⁊ debilitat veritateʒ
ꝯrietatis: ⁊ operat̄ in eis formā cōplexionis. Cōplexio āt
eſt mediū iter ꝯria: mediū vero nō hʒ ꝯria. Et iō adapta
tur plus ad recipiēdū vitā: vñ cōplexio quo magꝭ acceſ
ſerit ad mediū cōplexionatū aptius fiet ad recipiēdum
augmētū pfectionis vite. Cū v̄o tēperatiſſimū fuerit. ita
vt ꝯria eq̄lia ſint in eo: ⁊ operent̄ equalr: coaptabit̄ pfe
ctioni vite rōnalis: ſilis vite celeſtis. hec aūt aptitudo eſt
in ſpū humano. Spūs v̄o humanꝰ oīo eſt qddā qđ gñat̄
ex elītis: ⁊ effigiat vultus ad ſilītudinē celeſtiū corpoꝝ.
vñ iudicāt de eo dicētes: ꝙ ſit ſuba lucida: ⁊ iō ſpūs viſi
bilis vocat̄ radius: ⁊ lux: vñ ⁊ aīa gratulat̄ cū videt lucē
⁊ moleſtat̄ in tenebris. Ipſa enī lux eſt cōparata eiꝰ vehi
culo: ⁊ ꝯfortat̄ pp eā vehiculū eiꝰ: qđ eſt ſpūs. cui tenebra
B eſt ꝯria. ¶ Vr̄ aūt ꝙ ſapiētes ⁊ ſequaces eoꝝ ꝯſenſerūt
in hoc: ꝙ gaudiū: ⁊ timor: ⁊ dolor: ⁊ ira ſunt ex paſſioni
bus ꝓprijs ſpūs q̄ eſt in corde. vñ oīs paſſio que intendit̄
⁊ remittit̄ nō ex cā extriſeca: non cōmitat̄ in ſua itenſio
ne ⁊ remiſſione: niſi aptitudinē ſube patiētꝭ: aut eiꝰ ꝺbili
tatē. Sapiētes āt diſtixerūt iter potētiā ⁊ aptitudinē: qꝛ
potētia eſt ſup ꝯria equalr. Aptitudo vero nō eſt ſup ꝯria
eq̄liter: oīs enī hō pōt gaudere: ⁊ triſtari. Sed eoꝝ qdaʒ
ſunt aptiores gaudio: aut triſticie: ſilr etiā eſt iudiciuʒ de
ira ⁊ timore: ⁊ alijs paſſionibus. Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ h̄
ꝙ ſpūs eſt gaudēs aut dolens in potentia: aliud eſt q̄ʒ h̄
ꝙ eſt aptior ad vnū eoꝝ: vñ vr̄ aptitudo eſſe pfectio eiꝰ
qđ eſt in potētia in cōpatione vniꝰ oppoſitoꝝ. ¶ Cōſtat
igit̄ ex hoc ꝙ ſpūs: quāuis ex hoc ꝙ eſt ſpūs in potētia.
ſimul hʒ dolere ⁊ gaudere: nō tñ eſt ei de eo: qđ intelligit̄
de aptitudine: niſi vnū eoꝝ. ¶ Deīde manifeſtuʒ eſt ꝙ
potentia vtriuſq; iſtoꝝ concomitat̄ aīaʒ cū ſubijciat̄: ⁊
ꝙ aptitudo ſignata ad vnū eoꝝ nō cōcomitat̄ eā: ſed ac
cidit ei ex alia cā. Gaudiū enī eſt delitia: oīs aūt delitia ē
apprehenſio pfecte acq̄ſitionis ꝓprie virtuti appreben
denti: ſicut ſentire dulce: ⁊ odorē bonū ſenſu: pcipere vin
dictā virtuti iraſcibili: ⁊ pcipe ſpeʒ v̄tuti cogitatiue ⁊ eſti
matiue. Oīs aūt pfectio ē res nālis: ⁊ eꝯ. Oīs aūt pfectio
rei que eſt nālis v̄tuti: eſt delitia: ⁊ eꝯ. Fortaſſis accidit
aliquibus virtutibꝰ nō delectari niſi cū diſcedit̄ a diſpo
ſitione nō nāli: ex q̄ putat̄ ꝙ delectatio ſit exceſſus a diſ
poſitione nō nāli: ex q̄ putat̄ ꝙ delectatio ſit q̄ſi pmanē
tia in diſpōne nāli nō poſſit eē delectabilis. ¶ Hic autē
error nō accidit niſi pp acceptionē accidētaleʒ ꝓ ſubali:
Apprehēſoꝝ enī q̄dā ſūt q̄ nō apprehēdūt̄ niſi ex pmu
tatiōe ſic̄ tactibilia. Qualitas. n. nō ſentit̄ niſi dū mēbrū
tāgens fuerit ꝯriū illi q̄litati ex q̄ patit̄. Cū āt ꝯtulerit ⁊
geuerit paſſio: q̄litas fiet cōplexio mēbri: ⁊ tc̄ nō ſentiet̄.

Oīs. n. ſenſus aliq̄ pmutatio ē. Nihil āt pmutat ex ſeipō.
⁊ iō hñs ethicā nō dolet ex calore vehemēti. q̄ vehemē
tior eſt calore febris acute: dolet aūt hñs febrē acutā. ex
minore calore ꝙ ſit ille. Calor. n. ethice ifuſus ē mēbris
q̄ſi ꝯplō illoꝝ. Calor v̄o fe. acute extneꝰ ē mēbrꝭ: ⁊ dr̄t a cō
plōne mēbroꝝ. medici āt iponūt nom̄ ꝓpriū ei qđ ē: ſic̄
ethica ꝯnē malā eq̄lē: ⁊ ei qđ eſt ſic̄ fe. acuta ꝯnē malā di
uerſaʒ. maniᵐ ē igit̄ ꝙ cā nō ſentiēdi id qđ ē ꝯtū de pfe
ctionibꝰ ſenſibilibꝰ eſt ꝓuatio apprehēdēdi. Cā v̄o dele
ctationis i pnᵒ exitꝰ ad diſpōnē nālē ē hr̄e apphēſionē: ſʒ
qꝛ hr̄e apphēſionē fit i exitu a diſpōne nō nāli. iō ꝯtigit
eē delectationē i exitu ab illa: ⁊ putat̄ h̄ eē eiꝰ cā: ſʒ nō eſt
ita. Nā cā ē hr̄e pfectionē: ⁊ nihil aliđ: ⁊ h̄ ē cā delectatio
nis: ſʒ cā aptitudīs ad illā. h̄ eſt. vt delitioſus ſit ī ſua me
liori diſpōne ī q̄ʒto ⁊ q̄li: ⁊ vt nō ſit eiꝰ ſuba defectꝰ: neq;
diſpō nō nālis eiꝰ qđ ē ī illo: ſʒ in q̄ʒto h̄ ē. vt ſpūs ꝺlectās
ſit mlt̄e q̄ʒtitatꝭ pp h̄ roborat̄ v̄tꝰ eiꝰ. Ex augm̄to. n. ſube
in q̄ʒtitate ꝓuenit augmētū v̄tutꝭ in robore ſuo. ſic̄ decla
tū eſt in pncipijs nāliū. ¶ Itē pp h̄ ꝙ ſpūs eſt multus:
magna ps eiꝰ ſtat in pnᵒ: ⁊ eiꝰ magna ps dilatat̄: ſic̄ fit in
gaudio ⁊ in delitijs: paucū. n. ſpūʒ reſtringit nā. ⁊ remo
uet in pnᵒ: ⁊ nō pmittit dilatari. Sʒ in q̄litate h̄ eſt vt cō
plexio eiꝰ ſit optima. ⁊ lux eiꝰ ſit maxia: ⁊ ſimillima ſube
celi. He aūt cāe ſunt aptitudinis ad gaudium ⁊ delicias.
¶ Cōtrarie āt hoꝝ ſunt cāe aptitudinis ad dolorē ⁊ me
ſtitiā: que cū cognite fuerit in delectatiōe q̄ eſt q̄ſi genꝰ:
ſcieēt̄ ēt i gaudio. qđ eſt vt ſpēs. ꝯ ſpūs q̄ eſt in corde cum
fuerit multꝰ: ⁊ mlt̄a mā: ex q̄ fit: fuerit ꝓximꝰ ꝯtinuitati.
⁊ tēperate ꝯnis. in tenuitate: ⁊ ſpiſſitudine: ⁊ lux eiꝰ fue
rit reſplēdēs: erit aptiſſimꝰ gaudio. Cū āt fuerit pue quā
titatis: ⁊ mā fuerit pauca ſic̄ i ꝯualeſcētibꝰ q̄ graciles ſūt
ex ifirmitatibꝰ: ⁊ i ſenibus: ⁊ nō fuerit tēperate ꝯnis: ſic̄ ē
in egris: ſʒ ſi fuerit nimis ſpiſſus ⁊ groſſus: ſic̄ ē i melicis
⁊ i ſenibꝰ nō dilatabit̄. eo ꝙ ē groſſus: aut fuerit tenuiſſi
mꝰ ſic̄ i macilētꝭ. nō erit i eo tm̄ ꝙ poſſit dilatari: aut fue
rit obſcurꝰ: ſic̄ i melicis: erit aptiſſimꝰ triſticie. Ei autē qđ
aptū ē ad aliqđ ſuffic̄ q̄lʒ cā: ſic̄ ſulphuri accēſio ꝙ icēdit̄
q̄libʒ igne: cū mlt̄o maiore ligna n̄ accēdāt̄. ꝯ cū aīa fue
rit hñs ſpm̄ aptū pati ex letis: letabit̄ q̄lʒ cā. vñ cū letifi
cat̄ nimis potator vini putat̄ letari ex ſe: ſʒ nō ē ita. Im
poſſe ē. n. fieri actionē in aliq̄ ſine agēte: ſʒ vinū cuʒ bibit̄
mediocriter gñat ſpm̄ mlt̄ū: ⁊ tēpate ꝯnis iter groſſitudi
nē: ⁊ tenuitatē: ⁊ mlt̄e lucꝭ r̄ſplēdētꝭ: ⁊ aptat̄ ſpūs gaudio:
⁊ gaudet ex q̄lʒ cāꝝ vtiliū. Sʒ opatio cāꝝ vtiliū pñtiuʒ:
eſt efficacior q̄ʒ opatio cāꝝ vtiliuʒ futuraꝝ. Silr opatio
eiꝰ ex cauſis vtilibꝰ ad ꝺlectādū ē efficacior q̄ʒ opatio eiꝰ
ex cāis vtilibꝰ honeſtatis. ſilr eiꝰ opatio ex h̄ ꝙ ē ſʒ opio
nē: ē efficacior: q̄ʒ qđ ē ſm̄ rōnē. ¶ Cā āt hꝰ ē h̄: ꝙ v̄tutes
aīales q̄ ſunt in cerebro: q̄ egēt tēperamento humoris ad
h̄ vt ipſe obediāt motui cogitatiōis: ⁊ imperio itellꝭ: ſunt
multi humoris: ⁊ nō ſubdūt̄ itellectui: pter h̄ ēt hñt mo
tū multū pp vapores aſcēdētes cōmotos q̄ admiſcēt̄ ei:
⁊ pp hūorē ſuū nō obtēpatū motui: niſi motui violēto cō
pali: ⁊ tc̄ fit difficile cogitatōi obedire eis. v̄tuti āt itelligi
bili accidūt ex eis accñtia: ſʒ h̄ ꝙ exigit eoꝝ diſpō. ita ꝙ
tēpat̄ eoꝝ ꝯplō: ⁊ q̄eſcit eoꝝ ꝯmotio. deīde v̄tꝰ ſpūalis q̄ ē
i corde i hora ebrietatꝭ ē aptiſſima gaudio. cui reddūt̄ le
ta cogitabilia pp h̄ qđ diximꝰ: ſʒ reddunt̄ ei leta q̄ ferūt̄
iter ſenſuʒ ⁊ eſtimationē: q̄ ſeʳ eū ⁊ ꝯfortat̄ pp cū: aut ſen
ſus ⁊ cogitatio q̄ adiuuāt illū ad obediēdū ſibi virtutes
aīales ꝯfortāt̄ p eū. Sēſus. n. plus ꝓualet ſup ſpm̄ occul
tū: ⁊ plus pōt mouere eū q̄ʒ itellꝭ. Intellectꝰ aūt cū reſti
terit ei ſpūs occultꝰ apiuuat̄ ex ſenſu: ⁊ vicit eū ſicut fit in
ſcia geometrica: ⁊ in alijs ēt: ⁊ qm̄ ita ē. iō defecerūt opa
tiones letificātiū futuroꝝ honeſtoꝝ itelligibiliū: ⁊ ꝓua

fuerūt opationes letoꝝ delectantiū pn̄tiū: ⁊ cui⁹ fuerit multa aptitudo ſufficit ei paꝝ ex cāis: ſicut puero. Cauſaꝝ aūt gaudij: ⁊ triſticie: q̄dā ē debil: ⁊ q̄dā eſt fortis: ⁊ q̄daꝫ eſt cognita: q̄dā vo icognita: ſꝫ ꝺ icognit ē illud qꝺ adeo inoleuit ꝙ nō pcipit. Cauſaꝝ aūt leticie ⁊ triſticie ea q̄ eſt validiſſima: nō neceē noiare. Reliq̄ aūt ſūt vt euagatio ſenſus p mūdū. qꝺ aūt oñdit nobis h̄ eē delectationē eſt ꝯriū ei⁹. ſ. nō delectans: ꝙ eſt ſedere in tenebris: ſic ꝙ oñdit nobis eē delectationē hr̄e ſociū: eſt triſticia ex ſolitudine: ⁊ ſic obtinere cupidū in eadē hora: ⁊ eē cōpotem deſiderati ſine ipedimēto ē voluntas: ⁊ loq de pteritis: ⁊ ſperare de futuro ⁊ adulari aīe pp ſpes ⁊ vba: ⁊ pp admirationē ⁊ iuenire attētū auditorē: ⁊ ꝯcordari ⁊ blādiri: ⁊ ꝓualere in q̄libꝫ ⁊ cetera q̄ noiauim⁹ in rethoricis. h aūt drīt ſm volūtates ⁊ vſus. ſine qb⁹ hō nūq̄ eſt aliq̄ mō: neq̄ etiā ſine cauſis triſtātib⁹ qb⁹ ſūt in hoib⁹ debilibus ꝯſiles. ¶ Sꝫ cū aptitudo magis fuerit ꝓpa ad vnā ptē nō patiet ex cauſis alterius ptis niſi fortiſſime fuerint. patiet tn̄ ex ſuis cāis q̄uis ſint ꝺbiles. Gaudiū aūt ebrij durat ex qualibet iſtarū cāꝝ: hn̄tis aūt ꝯplōnē melācolicā q eſt tenebroſi ſpūs. durat triſticia pp id qꝺ eſt oppoᵐ iſtis cāis: de cāis triſticie ⁊ ſollicitudinū: ſic eſt reminiſci doloꝝ q contigerit ⁊ ifirmitatū q̄ pterierūt: ⁊ inimicitiarū: ⁊ ꝯtumeliaꝝ ⁊ iniuriaꝝ illataꝝ: ⁊ ſic eſtimat terrores futuros: ⁊ pcipue diſceſſionē ab hoc ſeculo: a q̄ auertit meditatio ſapiētis ad aliqd aliō: ex his que ꝺꝫ facere. de quo poti⁹ ꝺꝫ curare: ⁊ ſicut ſollicitudo: ⁊ h ꝙ non pōt hr̄e qꝺ vult: ⁊ mlta alia q̄ nō nūerant ſūt de accn̄tib⁹ q̄ adueniūt aīe apte ad triſtāᵐ: ⁊ reddūt eā triſtē. imaginatio vo eo ꝙ ē fortior i melēco iuuat ad h: qm̄ reddit res reputātes: qꝺ ꝯtriſtat ⁊ moleſtat ⁊ tabeſcat. imaginatio. n. ꝯfortat i melēco ex ſiccitate ſpūs q ē ſubꝫ imaginatōis: ⁊ pp h fiunt leuiores motus ei⁹: eo ꝙ itells nō cogitat de vtutibus iterioꝛib⁹: ⁊ exterioꝛib⁹ ſenſus ⁊ eſtimationis pp viciū ꝯnis ſpūs in q̄ ſunt. Et q2 mot⁹ earū appropriant ad id qꝺ debēt: ⁊ ad qꝺ apti ſunt: qꝺ eſt cōplo ⁊ q̄litas mala ⁊ tenebroſa. Nō aūt oēs cāe aptitudinis ad gaudiū ⁊ triſticiā ſunt cāe ꝯiuncte ſube ſpūs in ei⁹ q̄titate ⁊ q̄litate. Aliqñ eni accidūt alie cāe aīales que ppārāt ſpūꝫ ad alterū duoꝝ: ⁊ vr̄ ꝙ hec ppārāt ſpm̄ ad h. vt ſit ex ꝯiūctione eaꝝ cū ipſis cāis: que ꝯtinent in qualitate ſpūs ⁊ ei⁹ quātitate. ſ. vt tēperet p illas cōplexio ſpūs: ⁊ ei⁹ groſſitudo: ⁊ tenuitas: ⁊ augeat mēſura ei⁹: ⁊ ſplēdeat ei⁹ nā ⁊ aptet gaudio. Aut accidat aliq̄ ꝯriarū cāꝝ iſtis: ⁊ aptet triſticie. Sed ille cāe extriſece erūt pncipales cāe. De aūt cāe ſubales que accidūt. ſ. ſube ſpūs: erūt cāe ſecūdarie: ⁊ proxime. De aūt cāe accn̄tales remote aut nō cōprehēdūt ꝯnuō. aut difficile eſt eas numerare. Sꝫ oēs ſicut puto cōprehendunt ſub vno itellectu. ſ. q2 p oē qꝺ frequentat: vtus roborat: ex oī āt vtute q̄ roborat fit aptitudo. Meli⁹ eſt aūt vt oſtēdam⁹ itellectū hui⁹ p iductionē. dicētes: q2 cū corp⁹ frequēter caleſcit apti⁹ fit ad cito caleſcēdū. Similr cū frigeſcit: ſilr cū diſſoluit: ſilr cū ꝯſtringit: vtutes vo iteriores cū frequētauerint ſuas actiōes: fit eaꝝ fortl habit⁹. ¶ Mores ēt nō acqrūt niſi p hoc. ¶ Cā vo h⁹ q̄ſi h ē ꝙ paſſio aptās rē: cū acciderit ē ꝯſilis ſbe ei⁹: ꝯſile aūt h⁹ rēi eſt repugnās ei⁹ ꝯrio. repugnās aūt ꝯrio cū cōfortat: minuit aptitudo vtutis ad illō: ⁊ augeṫ aptitudo ꝯrij eius: qꝺ eſt illi ꝯſile: ⁊ h eſt declaratio huius intētionis iductiue p iductionē: ⁊ p ſyllm ſumptū ex autenticis. Sed vbū de ꝓbatione hui⁹ p demrātionē ꝓlixū eſt. Oꝫ aūt magis ꝯuenit ſpeculationi nāli ꝯſiderare: h ē ꝙ gaudio duo debent: vnū eſt ꝯfortatio vtutis nālis: alterum eſt ꝯſeruatio ſpūs a diſſolutiōe: eo ꝙ cogit eum gaudiū dilatari. Sed ꝯfortationē vtutū nālium: ſequunt tria. ſ.

temperantia cōplexionis ſpūs: ⁊ largitas reparandi loco eius: qꝺ diſſolutū eſt: ⁊ cōſeruatio ſpūs a vi diſſolutionis. Diſſolutionē autē ſpiritus ſequunt duo: vnū eſt aptitudo ei⁹ ad motū ⁊ ad dilatationē ſubtilis nāe: aliud attractio materie nutriētis ad eum motu ſue dilatationis exiſtente ad aliā partē: ad quā nō eſt mot⁹ nutrimēti. Oēm aūt motū qui eſt huiꝯ: ſolet ſequi qꝺ ē poſt eū: ex cauſis: quas non eſt neceſſe noiare: exempli grā. aque ſequētes ſuccedunt loco precedentiū: ⁊ ſilr ⁊ vēti: ⁊ vētoſe: ⁊ ſimiliter aque in cantaplora. Sed cū triſtitia frequētat: preualet ſuper eū: triſtitiā autē duo ſequunt: debilitas virtutis nālis: ⁊ ſpiſſitudo ſpiritus ex frigore: qꝺ accidit eo ꝙ icipit extigui in eo calor nālis: ꝓpter multā retractōeꝫ ⁊ cōſtrictionē ſpiritus: ſequit hic aūt cōfortatio eoꝝ q̄ dixim⁹. ¶ Manifeſtū eſt igit ꝙ frequentatio gaudij adaptat ſpiritum gaudio: ⁊ frequētatio triſticie aptat ſpiritū triſticie: ſed in eo qui illaris eſt inter hoies: non operatur niſi fortiſſima triſticia: ⁊ operant in eo minima leta. Cui autē inſita eſt triſticia: diſpoſitio eſt ꝯria huic.

¶ Capitulum. VI. De additione audhaueth.

Va ex diſpoſitionibus que ſunt cordis. hominis eſt debilitas: ⁊ alia eſt triſticia: ⁊ coanguſtatio pectoris: inter quas eſt ſilitudo ⁊ drīa: ⁊ pter hec eſt ibi diſpoſitio q̄ eſt vigor cordis: ⁊ alia que ē amplitudo ⁊ dilatatio pectoris: iter q̄s eſt drīa. Sꝫ drīa eſt min⁹ euidēs: eo ꝙ cōcomitant ſe tn̄: due aūt pncipales putant eſſe diſpoſitiones paſſibiles ⁊ due ſcdārie putant eē diſpōnes actiue. Sed iter duo extrema vniuſcuiuſq̄ ptis: manifeſta ē drīa: pmo: q2 nō ſunt cōcomitātia. Non eni oīs q hꝫ cor debile eſt triſtis: neq̄ oīs triſtis hꝫ cor debile. ¶ Itē nō oīs q hꝫ cor forte eſt letus: neq̄ oīs q eſt letus hꝫ cor forte. Scdō: q2 diſſōnes eoꝝ ſunt diuerſe. ¶ Debilitas eni cordis eſt ex cōparatione rei formidate: ſm ꝙ tolerari nō pōt: augmētatio vo pectoris eſt ex cōpatione rei ꝯtriſtātis: ſm h ꝙ nō pōt tolerari: formidatū aūt eſt nocens nāliter. cōtriſtans aūt eſt nocēs aīaliter. Tertio q2 ea q̄ ꝯcomitant has aīales diſpōnes. ſunt diuerſa. Debilitas eni cordis mouet ad fugiēdū: triſtitia ⁊ coanguſtatio ad reſiſtendū ⁊ repellendū: ⁊ facit vt cor magis amet ꝯriū fugiēdi. Debilitas eteni cū accidit cōdi: ſeqt vt remittat vtus motiua. Et anguſtatio pectoris facit eaꝫ ebullire: ⁊ moueri. In debilitate vero cordis eſt paſſio ex nocumēto ⁊ alia paſſio ex deſiderio mot⁹ elōgādi. Et in coanguſtatione eſt vna paſſio q̄ eſt ex nocumento. Si aūt fuerit ibi paſſio ex motu: nō ſeqt hoc nāliter: ſed fortaſſis eliget illud alio appetitu: pter deſideriū elōgationis: ⁊ tūc erit illud deſideriū volūtariū: ⁊ non aīale: fortaſis aūt eliget reſiſtere: ⁊ aggredi. Quarto ꝙ cōcomitantia corpalia ſūt diuerſa. Debilitas eteni cordis cū hr̄ nocumētū ei⁹ propriū: ſeqt remiſſio caloris nālis: ⁊ dn̄ū friditatis. Coanguſtationē vero pectoris ſeqt plerūq̄ cū ꝯtingit ꝓpriū nocumētū accēſio caloris nālis. Quito ꝙ cāe aptātes ſūt diuerſe. Debilitas cordis: ſcꝫ ſine dubio tenuitatē ſpūs nimiā ⁊ frigiditatē ſue cōplexionis. Coanguſtatio vero pectoris. ſequtur ſpiſſitudinē ſpūs: ⁊ calorē ſue cōplexionis. A

¶ De cauſis accidentium anime.

Sanguis aūt mltus clar⁹ tēpat⁹ iter tenuitatē: ⁊ groſſitudinē. pp abūdātiā ſpūs ſplēdētis puri tēperate ꝯnis ⁊ iter tenuitatē ⁊ groſſitudinē gn̄ati ex eo aptat animā gaudio. Sāguis vero clarus diſtēpatus i calore pp multā ei⁹ accēſionē: ⁊ velocitatē ſui mot⁹ aptat eā iracūdie. Sāguis āt tenuis aq̄ſus fridus clarus: aptat eā ꝺbilitari cōdis: ⁊ formidini. ſpūs. n. q fit ex eo: ē grauis B

ad monedū exterius:⁊ eſt puc acceſſionis:q̄r eſt fridus. ḡ adaptatio ad gaudiū:⁊ ad iraꝫ eſt in pauco:eſt etiā ex ſua tenuitate facilis ad diſſoluēdū:⁊ ex ſua frigiditate fit pius. ¶ Sanguis vō groſſus turbidus diſtēperatꝰ i calore:aptat triſticie:⁊ iracundie ptinaci. Sꝫ triſtitia fit pp ſpiū turbidū q ḡnat̄ ex eo. Jra vō pp velocitatē acceſſionis ſue ex calore:ptinaci ire aūt fit ex h̄ q̄ eſt ſpiſſus: q̄r ſpiſſuꝫ cū caleſcit nō cito frigeſcit. Jra aūt ex ſanguie flauo tenui citiꝰ accēdit̄:⁊ citius extiguit̄. Spūs.n.q ḡnat̄ ex ſanguie illo eſt maioris caloris:⁊ pter h̄ ē non ſpiſſus. ¶ Dñs ſanguinē groſſuꝫ nō turbidū:cū fuerit miti caloris qđ fit rariſſime:⁊ erit nō ꝯtriſtabilis:⁊ audaciſſimꝰ:⁊ fortis aio:⁊ ira eiꝰ erit minor:letitia.n.ꝯſtrigit irā. Triſticia vō adaptat ire. Jra.n.ē motꝰ ad repellēdū:leticia vō ē cōpata delectatiōi. ¶ Modus aūt delectatōis ē ad modū attrahēdi ⁊ appetēdi:huius aūt hois:ira non fit niſi ex magnis rebꝰ:⁊ ē rigidus pp ſpiſſitudinē ſui ſpūs:⁊ pp h̄ ē pul timoris. ¶ Dñs aūt nō turbidū groſſuꝫ diſtēperatū ſanguinē in friditate erit:neq̄ ꝯtriſtabilis:neq̄ letꝰ. neq̄ verecūdus:ſꝫ erit timor eiꝰ nō multꝰ i oibꝰ.⁊ erit ſtolidus. Spūs.n.eiꝰ ſilis eſt ſanguini eiꝰ. ¶ Dñs autē ſanguinē groſſuꝫ turbidū ⁊ diſtēpatuꝫ in frigiditate erit triſtis:⁊ ſolitariꝰ ⁊ qete ire:niſi ex re magna:⁊ ira eiꝰ erit pmanēs minꝰ q̄ ira : q eſt cal'e cōplōnis:q̄ eſt ſilis ei in oibus alijs:⁊ amplius q̄ ira illiꝰ q hꝫ ſpūꝫ tenuē:⁊ erit memor iniuriarū:qđ ꝯtigit pp firmā ipſſionē forˀ naſcētis i eſtimatiōe:⁊ pp firmā ipreſſionē deſiderij vidicte de eo qđ fit: qm̄ aliqñ erit ira eiꝰ nō pmanēs. Jra.n.aliqñ ē pſeuerās:ſꝫ motꝰ eiꝰ ad imaginatiōis vidictā nō eſt nimis. Jra eteni cū cito recedit:forᵃ eiꝰ nō qeſcit in imaginatione:ſꝫ delet̄:⁊ nō accidit ei memoria iniurie. Cū āt deſideriū ⁊ motꝰ ad vidictā fortis eſt:accidūt ex h̄ duo ꝓhibētia recordari mltū iniuriarū. Quoꝝ vnū eſt attractio totius aie ad ptē motꝰ itēdētis ad vidictā ⁊ ipedimētū imaginationis reuoluēdi itētionē nocētis:⁊ repſentādi ea q̄ ꝯſecuta ſūt:⁊ iprimēdo memorie: vtutes.n.motiue ſolēt retrahere aiaꝫ a vtutibꝰ apprehēdētibꝰ.⁊ eꝯ.⁊ exterior ſolet retrahere ab iteriore:⁊ eꝯ. ¶ Alterū eſt q̄ cū motꝰ intēdit̄ ad vidictā:⁊ nihil obſtat illi:eiꝰ ipetꝰ reputat̄ apud imaginationē q̄ſi obtinuerit cū voluerit:formā eteni ad quā itēdit̄ motꝰ ⁊ pperat imaginatio ſic imaginat̄ q̄ſi iā ſit. Cū.n.ꝺſcribit̄ i imaginaᶜ forˀ eiꝰ:qđ appetit̄ q̄ſi forᵃ eiꝰ ⁊ hꝫ eē forᵃᵃ i imaginaᶜ:ſic forᵃ rei penes quā finit̄ motꝰ: ꝺlet̄ tc̄ deſideriū imaginatiōis:⁊ ñ appet in eo forᵃ eiꝰ:nꝫ regeſcit in memoria:nec ē ibi recordatio iniuriarū. Sed de nocēte maxio:quē aia formidat:ſic reges ⁊ ſilia:deſperatio:⁊ pauor:ꝓhibēt figi formā deſiderij vidicte in aiabus:neq̄ pmittūt eā ibi pſeuerare:⁊ tūc neq̄ deſideriū. neq̄ forᵃ nocētis appet in eſtimatione:vel in imaginatione:niſi timor tm̄:q facit potiꝰ deſiderare fugere.q̄ iuadere:⁊ tūc forᵃ iniuriarū nō defigit̄ in aia. Sed de pueris:⁊ debilibꝰ pp facilitatē vlciſcēdi ab eis:⁊ paucitatē timēdi eos:ira eſt vidicta q̄ſi ſumpta ſit:qđ eni facillimū eſt apđ imaginationē:ita eſt q̄ſi iā eſſet:qđ aūt eſt in imaginatione nō icidit:ſicut vere eſt in re:ſed ſicut vr̄ ei:vñ q̄r facile apud eū eſt q̄ſi habitū.iō vindicta debilibꝰ reputat̄:q̄ſi iā ſit.vñ deſideriū delet̄ de ea ꝑ ⁊ nō appet vbi non eſt. ¶ Qđ aūt iudicat diſpōnē imaginationis initi cū formatis:⁊ nō veris hoc eſt:q̄ hō aliqñ reputat ſordidū qđ mūdū eſt:⁊ delectabile eo qđ eſt ſile abhoiabili.ſicut ſepe refugit habētia ſapores bonos:cū colores corpoꝝ ſuoꝝ ⁊ figure fuerint ſil'es colorībꝰ:⁊ figuris corpoꝝ ſordidorū. quāuis nō ꝯtingat h̄ credere:⁊ pter h̄ cuꝫ id qđ diſplicet fuerit ſile ei qđ placet:vñ facilis eſt ꝯiūctio eius qđ fit ⁊ hr̄:co qđ ex vehemētia motꝰ deſiderij patit̄ imaginatio.

ſicut patere ex iā habito ⁊ exñte. Manifeſtuꝫ eſt q̄ cōplexio vltima pdictaꝝ cōplexionuꝫ.eſt apta ad id qđ nimis ꝯtriſtat. Et hic eſt finis eius qđ trāſtulit auohaueth ex capitulis illius libri ad hunc locū huiꝰ libri de aīa.

¶ Incipit pars quinta ſexti libri de naturalibus.

¶ Capitulū.I.de ꝓprietatibus actionū ⁊ paſſionū hois:⁊ de aſſignatione contemplationis actionis.

Quia iā expleuimꝰ tractatū de vtutibus ſenſibilibꝰ:debemꝰ nūc loq de vtutibꝰ humanis. ¶ Dicemꝰ ḡ q̄ hō hꝫ ꝓpetates actionū ꝓcedentiū ab aīa eiꝰ q̄ nō iueniunt̄ in alijs aialibꝰ. Quaꝝ pma eſt q̄ eē hois in quo creatꝰ eſt non poſſꝫ pmanere ſine ſocietate in ſua vita. Nō eni eſt ſicut cetera aialia:quoꝝ vnūqđq̄ ſufficit ſibi in ordine vite ſue:⁊ ea que ſunt in nā eius:vnus aūt hō ſi nō eēt niſi ipſe ſolus:⁊ ea que ſunt eius nāliter.moreret̄: aut vita eius eēt mala.⁊ peior q̄ eē poſſet.hoc aūt eſt pp nobilitatē eiꝰ:⁊ pp ignobilitatē alioꝝ aialiū:ſicut poſtea ſcies alſ.hoi aūt neceſſariū eſt q̄dā addere nāe:ſicut nutrimentū paratū.⁊ veſtes paratas. Nutrimēta eteni que hñt eſſe naturalr̄.⁊ nō artificio:nō ꝯgruunt ei:neq̄ ex illis eſt vita eiꝰ bona:vñ ea que hñt eſſe nāliter. qbꝰ iduipōt:neceſſariū eſt ei taliter ꝑparare:vt fiant apta ad iduēdū. ¶ Ceteroꝝ aūt aialiū veſtimētū cū illis eſt naturaliter.vñ pmū eget hō agricultura:ſic ⁊ reliqs artibꝰ.vnus aūt hō ſolus nō pōt p ſe acqrere qcqd eſt ſibi neceſſariuꝫ de his:ſed ex cōſortio.ita vt hic paneꝫ preparet illi.⁊ ille texat iſti:⁊ iſte afferat illi aliquid mercimonij de peregrinis regionibus:⁊ iſte pro illo det ſibi aliqd in ꝓximo. Ex his ḡ cauſis:⁊ alijs minꝰ euidētibꝰ:ſed plibꝰ nuō.neciuꝫ fuit hoi hr̄e nāliter potētiā docēdi aliū ſociū ſibi q̄ eſt in aia eius:ſigno aut ope. ¶ Ad hoc aūt fuit cōmodior vox que diuidit̄ in elēta:ex qbus fiunt multe cōpoſitiōes ſine labore corpis:⁊ ſūt tales q̄ nō pmanēt:⁊ ſecrete ei qui nō dꝫ eas pcipe.poſt vocē aut nutꝰ eiꝰ ē:q ē eiꝰ:ſꝫ vox magis idicat q̄ nutꝰ. Nutꝰ.n.nō idicat niſi ſꝫ h̄ q̄ ſubiacet viſui:qđ fit ex q̄dā ꝓpetate eiꝰ:q̄r cū qs voluerit aliqd indicare alij.neċe eſt mouere oculum ad ptē ꝓpriā multis motibꝰ:qbꝰ nutꝰ itelligat̄:vox aūt ſibi ſufficit:neq̄ eſt ei neċe ex aliq̄ ꝓpetate ſua idicare motibꝰ:pter h̄ etiā non eget medio ad h̄ vt apprehēdat̄:ſic nō eget eo q̄ eſt color:qđ neciuꝫ eſt nutibꝰ:ḡ nā fecit vt aia ex ſonis cōponeret aliqd p qđ poſſet docere aliū. Reliq̄ q̄ꝫ aialia hñt ſonos qbꝰ ſciūt alia.diſpōne eiꝰ qđ ē in cordibꝰ eoꝝ. ¶ Jpſi āt ſoni nō ſignāt:niſi nālr̄:⁊ ꝯfuſe qđ appetit̄:aut qđ reſpuit̄ idiſcrete.qđ aūt hꝫ hō de hoc eſt ad placituꝫ: eo q̄ humani appetitꝰ q̄ſi ifiniti ſunt:vñ homo nō potuit hr̄e nālr̄ ſonos ſine fine. ¶ Ex ꝓpetatibꝰ ḡ hois eſt ipſa neceſſitas q̄ eū iduxit ad diſcēdū:⁊ docēdū:⁊ alia neċitas q̄ eū iduxit ad dādū ⁊ accipiēdū ſm mēſurā iuſticie:⁊ deide alie neceſſitates.veluti facere ꝯuētus.⁊ adinuenire artes. ¶ Cetera vō aialia.⁊ pcipue aues hñt artes. Cōſtituunt.n.caſas vel nidos.⁊ pcipue aues. Sꝫ nō fit adiuenīēdo:neq̄ i meditādo:ſꝫ iſtictu ſito.vñ nō variat̄ nꝫ dr̄t. ¶ Plura.n.ex his fiūt ad meliorādū diſpōnes ſuas:aut pp neċitatē ſpālē:nō pp neċitatē ſingularē. Jn his aūt q̄ faciūt hoies.plā fiūt pp neċitatē ſingularē:⁊ plā ad meliorādū diſpōnē ſuā ipſiꝰ ſingularī. ¶ De ꝓpetatibꝰ aūt hois eſt vt cū apphēderit aliqd qđ rariſſimū ē:ſeq̄t paſſio q̄ vocat̄ admiratio:quā ſeq̄t̄ riſus. Sꝫ cum apphenderit aliqd qđ ē noxiū:ſeq̄t paſſio q̄ vocat̄ anxietas:quā ſeqtur luctꝰ. ¶ Et pp vtilitatē ſocietatī ē ei ꝓpriū vt ex oibus actionibꝰ quas ſolet agere:ſint q̄dā actiōes:quas nō licet agere:qđ docet̄ dū eſt puer:⁊ ꝯualeſcit in eo:⁊ a

Plato i epiſtola nona.

Ari. ꝑ ethi. c. 8. ⁊ ꝑ politicoꝝ. c. ꝑ.

Et ipſe Aul. 10. ſue meta. c. ſcđo.

Plato i thymeo.

A

B

pueritia ſua ↄſueſcit audire ꝙ has actiões nō licꝫ agere: ita ꝙ ↄtēptio hoꝝ ſit ei q̄ſi nālis: ⁊ ſūt alie actiões diuer ſe ab his: ſꝫ p̄mas appellāt turpes ⁊ has honeſtas. Cete ra v̄o aīalia non hn̄t h: quāuis aliq̄n ꝑtermittant agere actiões ſuas ſic̄ leo domit⁹: q̄ nō comedit dn̄m ſuū: neqꝫ filiū ſuū. Cā hu⁹ nō ē cōceptio q̄ ſit in aīa: neqꝫ ſcia: ſed eſt alia affectio aīalis. ſ. q2 oē aīal amat nāl'r eſſe id qđ de lectat: ⁊ eius ꝑmanentiā. Sꝫ qui eū nutrit ⁊ paſcit: dele ctās efficit̄: eo ꝙ oē vtile delectat natural'r quātū ad euꝫ cui ꝓdeſt. Et vtilitates ſunt pp aliqđ nō pp cōceptionē: ſed pp affectionē: ⁊ aliud accn̄s aīale. Aliq̄n aūt cōtingit hoc accn̄s in nā iſtinctu iſito: ſicut amor ois aīalis circa filiū ſuū nō ex ↄceptione aliquo mō: ſed ad modū imagi nationis. imaginat̄ etiā alicui hoīꝫ res vtilis: aut dele ctans: quā tn̄ refugit: cū fuerit ꝫ formā eius qđ refugit̄. hoc aūt ꝙ hō ꝑcipit ſe ꝑcipere aliū feciſſe aliqđ: ex his q̄ illicitū eſt facere: ſequit̄ paſſio aīalis que vocat̄ verecun dia. Et hoc etiā de humanis ꝓprietatib⁹. ⁋ Aliq̄n etiaꝫ accidit hoī paſſio aīalis ex hoc ꝙ putat aliqđ futurū ſibi nociturū: ⁊ hoc vocat̄ timor. Cetera v̄o aīalia nō hn̄t h. niſi in nocumēto plerūqꝫ: vel cōtinuo poſt nocumentuꝫ hō āt hꝫ oppoſitū timori ſpeꝫ. quā nō hn̄t alia aīalia: niſi tn̄ in momēto: neqꝫ ſperāt tp̄s qđ remotū eſt ab ip̄o mo mēto. Sed hoc ꝙ ſibi ꝓuidēt: nō hn̄t ex hoc ꝙ ꝑcipiant tēpus: vel qđ futurum eſt in eo: ſed hoc fit iſtinctu nāe. hoc eni ꝙ citiſſime dū formica cibū ad caueā ꝑducit: pre dicit pluuiā: fit q2 imaginat̄ hoc futuruꝫ in ipſa hora: ſic̄ fugit aīal ↄtriū ſuū: cū imaginat̄ ip̄m ſibi nociturū in ea dem hora. ⁋ Ad hec etiā adijcit̄ illud. ſ. ꝙ homo habet preuidere futura: que debet facere: ⁊ que non debet face re: ⁊ que debet facere aliquibus horis: ⁊ non alijs. Cete ra vero aīalia. nihil hn̄t de his ꝓuidentijs. in futurū. niſi vnū modū: qui nāliter ieſt eis: ſiue ſit eius finis bonus: ſiue nō ſit. ⁋ Que aūt eſt magis ꝓpria ex ꝓprietatibus hoīs eſt hec. ſ. formare itentiones v̄les itelligibiles. oīno abſtractas a mā: ſicut iā declarauim⁹: ⁊ ꝓcedere ad ſcien dū icognita: ex cognitis itelligibilib⁹: credendo ⁊ formā do. De aūt actiones ⁊ diſpōnes ꝑdicte ſunt ex his que ſūt hoīs: ſꝫ plures ex illis ſunt ꝓpe hoīs: quāuis illaꝝ q̄dam ſunt corpales. Sed hn̄t eē in corpe hoīs. cā aīe humane:

C quā nō hn̄t cetera aīalia. ⁋ Dicem⁹ aūt ꝙ nō hꝫ agere de reb⁹ ꝑticularib⁹: ⁊ de reb⁹ v̄libus: v̄lia aūt nō ſūt niſi cōceptiones tn̄: quāuis ſint de actione. ꝙ eni tꝫ cōem cō ceptionē qual'r dꝫ edificari domus: ex hac tn̄ cōceptione nō ꝓueniet aliquā domū eſſe in actu p̄ncipal'r. Actiones eni egēt rebus particularib⁹: ⁊ ꝓueniūt ex intentionib⁹ particularibus ꝙ fit ex hoc qđ totū ex hoc qđ nō eſt to tū: nō appropriat̄ huic ⁊ nō iſti. Differam⁹ aūt hoc expo nere vſqꝫ ad doctrinā ſapiētie in fine librorū: hō ergo hꝫ virtutē: que ꝓpria eſt cōceptionū vniuerſaliū: ⁊ aliā que eſt ꝓp̄a ad cogitandū de reb⁹ ſingularib⁹ de eo qđ dꝫ fie ri ⁊ dimitti: ⁊ qđ ꝓdeſt: ⁊ qđ obeſt: ⁊ qđ honeſtū eſt: ⁊ iho neſtū: ⁊ qđ bonū: ⁊ malū. Et h fit ad modū ſylli: aut ↄſi derationis vere. aut falſe. Cuius finis eſt dare ſentētiam de re particulari futura ex reb⁹ poſſibilibus. De neceſſa rijs: ⁊ impoſſibilibus nō cogitant an habeāt eſſe: aut nō. de preterito etiā nō cogitāt an habeat eſſe qđ ē ꝑteritū. Et cū hec actiua virtus iudicauerit: ſequet̄ eius iudiciuꝫ motus v̄tutū deſideratiuaꝝ ad mouendū corpus: ſic̄ ſe queret̄ illud iudicia aliaꝝ virtutū in aīalib⁹. Et h virtus trāſumit ex v̄tute iudicāte de v̄libus. Inde eni trāſumit ꝓpōnes maxīas. ad id qđ ↄcludit ⁊ cogitat de ꝑticulari bus. igit̄ p̄ª v̄tus humāe aīe: eſt v̄tus q̄ cōpat̄ cōtēplatio ni: ⁊ vocat̄ itell's cōtēplatiuus q̄ eſt iudex veri ⁊ falſi. de v̄lib⁹. Hec aūt v̄t⁹ actiā ē de bono ⁊ malo. ſ. i ꝑticlarib⁹.

Ille aūt index de neciō ⁊ poſi ⁊ ipoſi. h aūt actiua de ho neſto ⁊ ihoneſto ⁊ licito ⁊ inlicito: p̄n̄ª aūt cōtēplatiui: ſūt ex ꝓpoſitionibus ꝑ ſe notis. p̄nª vero actiui ſunt ex ꝓba bilibus ⁊ ex auctoritatib⁹ ⁊ famoſis. experimēta aūt de bilia q̄ ſunt ex opionib⁹: ſunt aliud ab experimentis cer tis. ⁋ Unaqueqꝫ aūt haꝝ virtutū hꝫ ſniaꝫ ⁊ opionem. ſcia aūt eſt conceptio diſticta vel certiſſima Opio v̄o eſt D
cōceptio: ad quā accedit̄ cū formidine alterius ptis. Nō autē oīs q̄ putat iā cōcepit. Sicut nō oīs q̄ ſentit iā itelle xit. aut qui imaginat⁹ eſt. iā putauit aut cōcepit: aut ↄſen ſit: ergo eſt in hoīe iudicās ſenſibilis: ⁊ iudicans imagina tiua: ⁊ iudicās eſtimatiua: ⁊ iudicās ↄtēplatiua: ⁊ iudicās actiua: principia aūt que imperant v̄tuti deſideratiue ad mouēdū mēbra ſunt eſtimatio imaginatiua: ⁊ eſtimatio actiua: ⁊ cupiditas: ⁊ ira. Cetera vero aīalia hn̄t virtuteꝫ deſideratiuā ex trib⁹ iſtaꝝ. Intellectus v̄o actiuus eget corpe: ⁊ v̄tutib⁹ corpalib⁹ ad oēs actiões ſuas. Contēpla tiuus v̄o itellectus eget corpe: ⁊ virtutibus eius: ſed neqꝫ ſemꝑ: neqꝫ oī modo. Sufficit eni ipſe ſibi ꝑ ſeipſum. nihil aūt hoꝝ aīa eſt humana. ſꝫ aīa eſt id qđ hꝫ alias v̄tutes. ⁊ eſt ſicut poſtea declarabim⁹ ſub̄a ſolitaria. i. ꝑ ſe que hꝫ aptitudinē ad actiones: quaꝝ q̄dā ſunt que nō ꝑficiunt̄ niſi ꝑ inſtr̄a: ⁊ ꝑ vſuꝫ eoꝝ aliquo mō: q̄dā v̄o ſunt q̄b⁹ non ſunt necīa inſtr̄a aliquo mō. hoc aūt totū declarabimus poſtea. Sed ſub̄a humane aīe ex ſeipſa eſt apta ꝑfici aliq̄ mō ꝑfectiōis: ita vt nō ſit ei aliqđ neceſſariū extra ipſaꝫ. hāc autē aptitudinē hꝫ ab illo qui vocat̄ itellectus cōtē platiuus. Et iterū eſt apta ad ↄſeruādū ſe ab ipedimētis ſibi accn̄tib⁹ ex ↄſortio: ſicut poſtea ſuo loco d̄clarabim⁹. ⁊ vt in ↄſortio ſic agat: ꝓut meli⁹ poterit. hāc aūt aptitu dinē hꝫ ex itellectu qui vocat̄ actiu⁹: q̄ eſt p̄ncipalis iter alias v̄tutes: q̄s hꝫ circa corp⁹. Infra hāc aūt ſūt v̄tutes fluētes ab ipſa: eo ꝙ corpus aptū eſt recipe alias ⁊ ꝑfice re ꝑ illas. Mores qꝫ hꝫ aīa ex hac v̄tute. ſ. itellectu acti uo ſic̄ inuimus in p̄miſſis. Unaqueqꝫ aūt haꝝ duaꝝ v̄tu tū. ſ. actiui ⁊ cōtēplatiui itell's hꝫ aptitudinē: ⁊ ꝑfectionē. Sꝫ aptitudo pura vniuſcuiuſqꝫ illaꝝ vocat̄ itell's mālis ſiue ſit actiui ſiue cōtēplatiui. ⁊ deinde ex hoc accidit ꝙ vnicuiqꝫ illaꝝ habet̄ p̄ncipia q̄b⁹ ꝑficiunt̄ eoꝝ actiões: ſed itellectu ↄtēplatiuo ꝑ ſe nota ⁊ cetera h°: ⁊ actiuo ꝓ pōnes ꝓbabiles: ⁊ alie affectiones: tūc vnuſq̄ſqꝫ eorū fit itellectus in habitu. deīde acqrit̄ vnicuiqꝫ iſtoꝝ ꝑfectio adepta. h aūt iā expoſueramus antea. Opꝫ āt aū oīa de clarare ꝙ hec aīa: q̄ eſt apta recipe itelligibilia ex itelle ctu māli: nō eſt corp⁹ neqꝫ forma exiſtēs in corpe.

⁋ Caplm. II. De affirmanda exiſtentia anime rationalis non impreſſa in materia corporali.

I De q̄ nulla eſt dubitatio. h ē: q̄'in hoīe ē aliq̄ ſub̄a q̄ apꝑhēdit itelligibilia r̄cipiē do. ⁋ Dicem⁹ q̄ q̄ ſub̄a q̄ eſt ſub̄m intelligibi liū nō eſt corp⁹: neqꝫ hn̄s eē pp corp⁹ vllo mō. eo ꝙ ē v̄tus in eo aut for⁹ ei⁹. Si eni ſub̄m itel ligibiliū eēt corp⁹: aut aliq̄ ex mēſuris: nec̄e eēt vt aut for ma itellecta ſubſiſteret ꝑ ſe ſola ī aliq̄ illi⁹ idiuiſibili: aut in aliq̄ ei⁹ diuiſibili. Illđ aūt corpis qđ nō diuidit̄ eſt ex tremitas pūctalis ſine dubio: ꝓbem⁹ āt p̄us ſi ē poſe illđ ſubꝫ eē extremitatē idiuiſibilē. ⁋ Dicem⁹ q̄ h eē ipoſe pūct⁹. n. ē aliq̄s finis q̄ nō ſepat̄ a linea in ſitu. neqꝫ a mē ſura diffinita in illa. tali ſepatiōe: pp quā pūct⁹ ſit aliqđ: i quo aliud ſubſiſtat. ita vt nihil ſubſiſtat in aliq̄ illi⁹ mēſu re. Sꝫ ſic̄ pūct⁹ nō ꝑt eē ꝑ ſe ſolū: nꝫ ē niſi termin⁹ eēntial ei⁹ qđ eēntial'r ē mēſura. Sil'r nō ē poſe dici vllo° ꝙ ſubſi ſtat in eo: niſi terminus rei que ſubſiſtit in menſura. cu ius terminus punctus eſt. Illud autēꝫ qđ ſubſiſtit in ea: eſt menſuratū illa menſura accidental'r. Et ſic̄ mēſurat̄ A

per illā accidentalr: ſimilr terminaṫ puncto accidētalr. ergo finis q eſt accidētalr eſt cū fine q eſt eēntialr: ſic mēſura accn̄talis eſt: cū mēſura eēntiali: ſi aūt punctus eēt ꝑ ſe ſepatus q recipet aliqd rerū: cogſceret h̄re eē: ⁊ punct⁹ eſſet h̄ns duas ptes: vnā v̄ſus lineā a qua ſeparatus eſt: ⁊ aliā diuerſaꝫ ab ea ⁊ oppoſitā ei: ⁊ tūc pūctus eēt ſeparatus a linea ꝑ ſeipſuꝫ: ⁊ linea a qua ſepareṫ ſine dubio haberet aliū finē v̄ſus punctū: ⁊ iſte alius punctus eēt finis linee ⁊ nō ille. Dictio autē de B: ⁊ de illo pūcto eadē eſt: ⁊ ꝓueniret ex B pūcta ordinata ad faciēdā lineā: hec autē eſt cui⁹ ipoſitas iā declarata eſt al's. declaratū ē. n. ex cōiunctione pūctoꝝ corpus nō poſſe cōponi. Oñſuꝫ eſt etiā ꝙ punctus nō cogīciṫ h̄re ſitū ꝓpriū. Nō grauat aūt inuenire aliqd ſūmmati de illo dicētes. ꝙ due linee cū fuerint: collaterales vni linee: neceſſe eſt vt aut media diuidat iter illas: ita vt ſe nō cōtingāt. ⁊ tūc opoꝛtebit vt diuidaṫ media ſm pn̄ᵃ q̄ iā noſti ꝙ eſt impoſ'e: aut vt media nō diuidat laterales qn ſe ꝯtingāt: ⁊ tūc foꝛ⁹ itellecta de linea erit ſubſiſtēs in oib⁹ pūctis: ⁊ oia pūcta erūt q̄ſi pūctū vnū. Jā aūt poſueram⁹ B vnū pūctū ſeparatū a linea ergo ſm ꝙ ſeparatus ē ab ea linea h₃ linea aliā extremitatē pter eū q ſepaṫ ab eo. ḡ pūctus diuiſus eſt in ſitu ab illo alio. Jā aūt poſueram⁹ oēs pūctos pticipātes ſitū: tē eſt illud ipoſ'e. ḡ iā deſtructū eſt ſubm itelligibiliū eē aliqd coꝛpis idiuiſibilis. Reſtat ḡ vt coꝝ ſub₃ ſit aliqd coꝛpoꝛis diuiſibilis: ſi ſubm eoꝝ eſt coꝛp⁹: ponam⁹ ḡ foꝛmā itellectā in aliquo diuiſibili. Cū aūt poſuerim⁹ eā in aliq̄ qᷓ diuidiṫ in ptes. accidet tūc foꝛme vt diuidaṫ: ⁊ erit neceſſe vt due ptes ei⁹ ſint ſil'es: aut diſſimiles. Si aūt fuerint ſil'es. quō cōiungeṫ ex eis aliqd qᷓ nō eſt ille: niſi totū fuerit aliqd ꝓueniēs ex illis ſm augmentū in mēſura. vel in nūō: nō ſm foꝛmā. tūc ḡ foꝛma intellecta. erit aliq̄ figura: aut aliqs nūerus: nō eſt aūt ois foꝛma itellecta figura aut nūerus. ḡ foꝛma erit imaginabilis nō itelligibilis. Oē aūt totū ex B ꝙ eſt totū. non eſt ps. Tu eni noſti qᷓ impoſ'e eſt dici ꝙ vna q̄libet ptiū ſit ſuū totū cū altera contineaṫ in toto: ⁊ ſit p̄ter itentionē ipſius. ḡ clarū eſt ꝙ vnaqueqꝫ illarū vna eſt: ⁊ nō ſignificat itētionē toti⁹. Si aūt fuerint diſſimiles attendam⁹ nūc quo mō pōt eē vt foꝛma itellecta h̄eat ptes diſſimiles. nō eniꝫ in foꝛma itellecta pn̄t eē ptes diſſimiles: niſi partes diffōnis q̄ ſūt gen⁹ ⁊ dr̄ie. Ex hoc aūt ꝙ genus ⁊ dr̄ie ſint in ſubō coꝛpali ꝓueniūt multa ipoſ'ia: ex quib⁹ eſt hoc ꝙ ois ps coꝛpoꝛis recipit ēt diuiſionē in ifinitū in po⁹. opoꝛtebit ḡ vt genus ⁊ dr̄i eſint infinita in potētia: qᷓ eſt impoſ'e. probatū eni eſt gn̄a ⁊ ſubales dr̄ias vnius rei nō eē infinita in potentia. Sed ipoſ'e eſt vt ꝑ eſtimationē diuiſionis habeant eſſe genus ⁊ dr̄ia. Jd aūt de quo hic dubitam⁹. B eſt qᷓ cū fuerit ibi genus ⁊ dr̄ia: que debēt ſeparari a ſubto. ipſa ſeparatio eoꝝ nō minus erit ſine noſtra eſtimatione diuiſionis. Opꝫ ḡ vt genus ⁊ dr̄ie ſint in effectu infinita. Jam autē pꝛobatū eſt genera ⁊ differētias: ⁊ partes diffinitionis vnius rei finita eſſe ex omni pte. ¶ Jtē ſi poſſibile eſſet genus ⁊ differētias infinita eſſe in effectu: impoſſibile eſſet tū̄ coiungi in coꝛpe: hoc modo. ſequereṫ. n. ex hoc ꝙ vnū coꝛpus iā diuiſum eēt in partes ifinitas in
B effectu. ¶ Jtem dicamus diuiſionē contigiſſe ex hoc ꝙ poſuim⁹ genus in vna pte ⁊ dr̄iaꝫ ex alia parte. Si auteꝫ mutarem⁹ diuiſionē: neceſſe eſſet vt in vnaquaqꝫ parte eius caderet genus dimidiū: ⁊ dimidia dr̄ia: aut cōmutareṅ genus ⁊ dr̄ia ab vtraqꝫ pte: ⁊ vnūqᷓqꝫ illoꝝ. ſ. gen⁹ ⁊ dr̄ia accederet ad aliquā ptē ſubi: ⁊ nr̄a poſitio eſtimatia ⁊ nr̄a diuiſio accn̄talis cōmutaret loca gn̄is ⁊ dr̄ie: ⁊ B ꝙ vnūqᷓqꝫ eoꝝ eēt in aliq̄ pte: eēt ſ₃ velle alic⁹ ponētl extriſeci: quāuis B nō ꝓdeſſet: poſ'e ē eni diuidi ptē in parteꝫ.

¶ Jteꝫ nō oē itell'ꝫ pōt diuidi in itelligibilia ſimplicia. ¶ Jtē ea eni q̄ ſunt: ſūt itelligibilia q̄ ſunt pn̄ᵃ ꝯpoſitiōis alioꝝ itelligibiliū: q̄ nō h̄nt gen⁹ ⁊ dr̄ias: neqꝫ ſunt diuiſibilia in quātitate: neqꝫ in itellectu: ḡ eſt ipoſ'e vt ptes poſite ſunt ſil'es: quarū vnaqueqꝫ ꝯtineaṫ in toto: qᷓ totuꝫ nō h₃ eſſe niſi ex earū ꝯiunctiōe. Jmpoſ'e eſt etiā vt ſint diſſimiles. ḡ impoſ'e eſt diuidi in foꝛmā intellectā. Qn̄ ḡ dē aūt impoſ'e eſt diuidi foꝛmā itellectā: ⁊ impoſ'e eſt vt ſubm eius ſit terminus mēſurarū idiuiſibilis: cū ipſa neceſſario egeat receptibili: tē oio neċe eſt iudicare ꝙ ſubm itelligibiliū ſuba eſt que nō eſt coꝛp⁹: neqꝫ eſt etiā diuiſibilis: neqꝫ eſt v̄tus que ſit in coꝛpe. Cōſequereṫ eni eā qᷓ ꝯſequiṫ coꝛpus: ex diuiſione. ⁊ deinde ꝯſequerenṫ cetera impoſ'ia. Sed receptibilis foꝛmarū itelligibiliū aliq̄ ſubſtātia eſt ex nobis nō coꝛpoꝛalis. ¶ Qᷓ poſſumus etiaꝫ ꝓbare alia demōſtratione: dicētes ꝙ virtus itellectiua abſtrahit intelligibilia a quātitate deſignata ⁊ ab vbi: ⁊ a ſitu: ⁊ a ceteris oibus que p̄diximus. Debem⁹ ꝯſiderare eēntiaꝫ huius foꝛme denudate a ſitu: quō eſt nuda ab eo. ſ. ſi hoc ſit cōparatione rei a qua ſumpta eſt: aut cōparatione eius rei que aſſumpſit. v₃. eē huius foꝛme itellecte denudate a ſitu: ſi eſt ita in eſſe extriſeco. aut ita ī eſſe foꝛmantis in ſuba agēti. Jmpoſ'e aūt eſt dici ꝙ h̄eat eſſe ſic. in eſſe extriſeco. Reſtat ḡ dici nō eē ſeparatā a ſitu ⁊ vbi. niſi cū h₃ eē in itellectu: ⁊ ꝙ cū h₃ eē in itellectu: non eſt h̄ns ſitū: neqꝫ pōt minui: neqꝫ ſeparatim oñdi: neqꝫ diuidiṫ: neqꝫ h₃ aliqd eoꝝ que ſunt hᷓ. ḡ impoſ'e eſt eaꝫ eē in coꝛpe. ¶ Jtē foꝛma vniēs inuiſibilis quā h̄nt ea que ſunt iuiſibilia in intellectu: cū ipꝛimiṫ in mā viſibili. dimenſiones habēti: neceſſe eſt vt aut nulla ſuaꝝ partiuꝫ. que in ea aſſignanṫ: ſm aliquā dimēſionē ſuaꝝ h̄eat cōparationē ad rē intellectā que eſt vnius eſſentie inuiſibilis abſtracte a mā: aut vt oēs ptes eius que aſſignanṫ in ea: habeāt eā: aut vt aliq̄ habeāt: ⁊ aliq̄ nō. Si aūt nulla illaꝝ habuerit eā: neqꝫ ipſa tota habebit eā. A q̄cūqꝫ eniꝫ ſeparanṫ ea. ex quibus aliqd cōponiṫ: ⁊ ipſuꝫ totū ſeparatur ab eo. Si autē quedā habuerint: ⁊ q̄dā nō: ille q̄ non h̄nt ipſaꝫ cōparationē nihil h̄nt de itellectu eius. Si v̄o vnaqueqꝫ partiū que ponūṫ in ea habuerint aliquā cōparationē: aut vnaqueqꝫ partiū que ponunṫ in ea. h₃ eādē cōpationē ad eēntiā quā alia h₃ ad eēntiā: aut nō. Si aūt vnaqueqꝫ partiū que ponunṫ in ea habuerit aliquā cōparationē: aut vnaqueqꝫ ptiū que ponūṫ in ea eādem cōpationē ad eēntiā quā h₃ ad alia ad eēntiā aut nō habeat. Si aūt vnaqueqꝫ ptiū que ponūṫ in ea habuerint eādē cōparationē ad eſſentiā quā h₃ alia. tunc partes nō ſunt ptes itentionis itellecte: ſed vnaqueqꝫ eaꝝ eſt itellecta ꝑ ſe ſepatꝫ. ¶ Si aūt vnaqueqꝫ earū h̄uerit cōparationē ad eſſentiā diuerſaꝫ ab alia: tūc cōſtat: qꝛ eēntia eſt viſibilis in itellectu. Jaꝫ aūt poſueramus eā inuiſibilē ḡ hoc eſt ipoſ'e. Si vero vna illaꝝ habuerit cōparationeꝫ ad aliqd eſſentie: ⁊ alia ad aliud eēntie habuerit cōparationē: tūc diuiſio eſſentie erit manifeſtioꝛ. ¶ Cōſtat igiṫ ꝙ foꝛma ipꝛeſſa in mā coꝛpali nō eſt niſi aliqd ſubſiſtēs in reb⁹ ſingularib⁹ viſibilibus: ⁊ ꝙ vnaqueqꝫ ps eaꝝ h₃ cōparationē in effectu: aut in potētia ad vnāquāqꝫ ptiuꝫ foꝛme. ¶ Jtē qᷓ eſt multiplex in partib⁹ diffōnis ſ₃ pfectionē h₃ aliquā vnitatē in qua nō diuidiṫ. Opꝫ aūt cōſiderare eſſe huius vniētis: ſm ꝙ eſt vnū: quo mō deſcribaṫ in iuiſibili. Et v̄bū de eo: ⁊ de illo qᷓ nō diuidiṫ diffōne ſit vnū. ¶ Jtē iā ꝓbatū eſt ꝙ itelligibilia poſita: que v̄tus rōnalis ſolet itelligere ſigilati ſunt ifinita in potētia. ¶ Jam aūt ꝓbatum eſt ꝙ id qᷓ pꝛeualet rebus infinitis in potētia. impoſſibile eſt eſſe coꝛpus aut v̄tuteꝫ q̄ ſit in coꝛpe. Jā eni ꝓbauim⁹ hoc in p̄cedētib⁹ libris. Jm
C

poſſibile igiť eſt vt eẽntia q̃ format itelligibilia ſit extr̃s in corpe aliquo mõ:vel eius actio ſit in corpe:vel ex corpore. Nemo aũt dicere põt iſta eſſe imaginabilia:hic eni error eſt.vtus eni aialis nõ põt imaginari qðlibꝫ ĩfinitũ qualicũqꝫ hora:niſi cũ iperat ei vtus rõnalis:neqꝫ poteſt aliqs dicere hãc virtutẽ eẽ recipiẽtẽ nõ agentẽ. Uos aũt dixiſtis vtutẽ agẽtẽ actiones infinitas eſſe infinitam.homines aũt nõ dubitãt eſſe virtutẽ receptibilẽ ĩfinitã: ſicut eſt hyle. ¶ Nos ergo dicemus id qð ẽ poſtea.ſ.qꝛ hꝫ qð aial rõnale recepit multa ex reb⁹ ĩfinitis:fit poſt ingſitionẽ actiuã. Oñdim⁹ aũt hoc verbis illis qbus conſiderať ſuba aie rõnalis ꝛ ꝓprietatib⁹ ſuarũ actionũ:ꝛ ex aſſignationib⁹ aliarũ actionũ:que hñt cõparationẽ ad id qð prenominauimus. ¶ Dicemus ergo ꝙ virtus intellectiua. ſi itelligeret inſtrõ corpali:oporteret vt nõ itelligeret ſeipſaꝫ:vt nõ itelligeret inſtrm ſuũ:neqꝫ intelligeret ſe itelligere. Inter ipſam eni ꝛ itelligẽtiã ſuã nõ eſt inſtrm:nec inter ipſam ꝛ id qð intelligit eſt inſtrm:ſed intelligit ſeipſaꝫ ꝛ inſtrꝫ ꝙ aſcribiť ei:ꝛ itelligit ſe itelligere:ergo intelligit ꝑ ſeipſaꝫ non per inſtrumentũ. Sed probabimus hꝫ dicentes:quia hoc qð intelligit inſtrumentũ ſuũ:neceſſe eſt:vt aut habeat ex eẽntia forme inſtrumenti ſui:aut ex eſſe alteri⁹ forme que eſt diuerſa ab illa in numero: ꝛ eſt etiã illa in inſtrumẽto eius:aut ex eſſe alteri⁹ forme:preter formã ipſius inſtrĩ diuerſaꝫ ab illa in ſpecie. Si autẽ habet hoc ex forma inſtrumẽti ſui.forma aũt ſui inſtrĩ in inſtrõ eſt ſemp:ꝛ in illa ex cõſortio:tũc deberet ſemper intelligere inſtrumentũ ſuum:ſed intelligit illud per hoc ꝙ forma eius coniungiť illi. Si autem eſt hoc ex eſſe forme
D quã hꝫ inſtrꝫ ſuũ aliã ab illo nnõ.hoc falſũ ẽ. ¶ Alteritas eni nõ cadit iter reruꝫ ſingula niſi aut ex diuerſitate materierũ:aut accidentiũ ꝛ diſpoſitionũ:aut ex diuerſitate que eſt iter vle ꝛ ꝑticulare:aut iter abſtractũ a mã ꝛ acceptũ in mã. Nõ ẽ aũt hic diuerſitas ex materyꝫ:neqꝫ
Ariſ ꝑ meta. t.17. ex accidẽtibus. Mã eni vna eſt:ꝛ accñtia que ſunt in ea eadẽ ſunt. Neqꝫ eſt hic diuerſitas abſtrahẽdi vel exiſtendi in mã:neqꝫ eſt hic diuerſitas vl̃itatis ꝛ ſingularitatis: vnaqueqꝫ eni eaꝝ ſi habuerit ꝑticularitatẽ nõ hẽbit eaꝫ niſi cã mãe ꝑticularis:aut cã eoꝝ que pẽdẽt ex ea ꝑꝑ materiã in qua eſt. Hec aũt oia nõ magis ſunt ꝓpria vnius q̃ alteri⁹.nihil hoꝝ dꝫ nobis obyci:ad hoc vt aia apprehendat ſeipſaꝫ. Anima.n.apprehẽdit eẽntiã ſuã ſemper: quãuis plerũqꝫ apprehẽdat eã ſeparatã a corpib⁹:cũ qb⁹ eſt ipſa:ſicut iã oñdim⁹.tu ſcis aũt eẽ impoſſe ꝙ habeat illð ex eẽ forme alteri⁹ a forma iſtrumẽti ſui.hoc.n.impoſſius eſt:forma aũt itellecta cũ ſubſiſtit in ſuba itelligẽte facit illud itelligi.cuius forma eſt forma:ꝛ cui ꝓpe ꝯferť hec forma.ergo forma relatiui cõtineť in hac forma:hec aũt forma itellecta nõ eſt forma alicui⁹:ad qð referať hec forma per ipſaꝫ. Eſſentia aũt huius iſtrĩ eſt ſuba:ꝛ nõ inuenimus nos:neqꝫ cõſideram⁹:niſi formã ſue eſſentie. Suba aũt ex ſeipſa nõ referť ad aliqd vllo mõ.hec aũt ꝓbatio manifeſta eſt. Impoſſe eſt aũt vt qcqd apprehendit ꝑ inſtrumẽtũ apprehendat inſtrm ſuũ quo apphẽdit. ¶ Itẽ ſenſus nõ ſentit niſi aliqd extrĩſecũ neqꝫ ſentit ſeipſum. neqꝫ inſtrm ſuũ niſi qð ſentiat. Similr imaginatio non imaginať ſeipſaꝫ:neqꝫ actionẽ ſuã vllo modo.ſi eni imaginauerit iſtrm ſuũ imaginabiť nõ ad modũ quo eſt ei⁹ ꝓpriũ:ꝛ ſine dubio eius ꝛ nõ alterius:ſed qui ſenſus reddit ei formã ſui inſtrumẽti:ſi hoc ſit impoſſe:ꝛ tũc nõ repreſentabit imaginationẽ ſumptã a ſenſu nõ cõparatuꝫ ab illo ad aliud.ſi võ hoc nõ fuerit inſtrm eius nõ imaginabitur illud. ¶ Itẽ ꝙ hoc probat ſufficienter.hoc ẽ: ꝙ
E virtutibus apprehendentibus per inſtrumentum: accidit ex perſeuerantia operis fatigari. Inſtrumenta eni fatigantur ex iugi motu:ꝛ diſſruitur coruꝫ complexio que eſt eis ſubſtantialis ꝛ nãlis. Ea aũt que fortia ꝛ difficilia ſunt apphendi.debilitant inſtrumẽta:ꝛ aliquãdo deſtru- Ariſ.ſcðo de aia.t. 123.ꝛ.148
unt:ita ꝙ poſtea nõ apprehendant debiliora ipſis.co ꝙ nimis penetrauerit illa paſſio a difficili:ſic eſt diſpoſitio ſenſus quã ſenſibilia difficilia ꝛ aſſidua dbilitãt:ꝛ aliquãdo deſtruunt:ſicut ſplẽdor viſuꝫ:tonitruũ maximũ auditũ. Ita vt ſenſus poſtq̃ apprehenderit difficile nequeat Ari.3. de aia t.z.
apprehẽdere debile. Cui eni itueť nimiũ ſplẽdorẽ nõ videt cũ illo.neqꝫ mox poſt ipſuꝫ debiliorẽ lucẽ. Et q audit ſonitũ maximũ:nõ audit cum illo: neqꝫ ilico poſt illum ſonũ debilẽ. Et qui deguſtat nimiã dulcedinẽ non ſentit Excellẽs ſenſibile corrũpit ſenſum.
poſt illã debilẽ. In re autẽ itellibili ecõtrario fit. Aſſiduitas eni ſue actionis ꝛ formandi ea que ſunt difficilia:acqrit ei virtutẽ facilius apprehendẽdi id qð eſt poſt illã debilius illis:quãuis accidat ei aliqñ mutabilitas ꝛ defectus:qð hꝫ ex hoc ꝙ itellectus iuuať imaginatione operante inſtrumento deficienti:ꝛ non ſeruit intellectui. Si autẽ hoc non eſſet aut ſemꝑ accideret:aut plerũqꝫ:econtrario autem fit. ¶ Item omniũ partiũ corporis debilitanť virtutes in fine etatis iuuenilis:ꝙ fit circiter quadraginta ãnos. Hec aũt vtus apphẽdẽs itelligibilia plerũqꝫ nõ corroborať niſi vltra hãc etatẽ. Uñ ſi eẽt de vtu- Ariſ. ꝑti. tertia. pro blematuz 4.proble.
tibus corpalib⁹ deberet ita debilitari:ſꝫ tũc nõ debilitať niſi ꝑꝑ diſpõnes:ꝛ euentũ ꝓhibentiũ:non aũt ꝓpter oẽs diſpoſitiones:ergo non eſt de virtutibus corporalibus.
F ¶ Ex his etiam manifeſtũ eſt ꝙ omnis virtus apprehẽdens per inſtrumentũ:non apprehendit eſſentiam ſuaꝫ: neqꝫ inſtrumentum ſuum:neqꝫ quia apprehẽdit quã debilitat exercitium:nec apprehendit debile poſt forte: qꝛ forte eneruat eã:ꝛ debilitat eius operationẽ. Inſtra eniꝫ ſue actionis debilitat. Uirtus autem intelligibilis eſt cõtraria huic. ¶ Qð aũt facit nos dubitare de hꝫ ꝙ aia obliuiſcitur ſuorũ intellectorũ:ꝛ non exercet opationes ſuas corpore infirmante eſt opinio:neqꝫ neceſſaria:neqꝫ vera: poſſibile eſt enim hec duo coniungi:ꝛ vt hanc actionem ex ſeipſa interim duꝫ nihil ipedit vel obſiſtit ei:ꝛ ꝙ poſtponat ſuã actionẽ propriã:cum aliqua diſpoſitio ꝯtingat in corpe:ꝛ tũc nõ exerceat actionẽ ſuã:ſed declinet ab illa:ꝛ tũc erũt ſimul due vere dictiones:ꝛ altera nõ remouebit alterã. Cũ aũt illa fuit:nõ oportebit attẽdi illa ꝯdictio. ¶ Dicemus ergo ꝙ ſubſtãtia aie habet duas actiones:vnam actionẽ cõparatione corporis que vocať practica:ꝛ aliã comparationẽ ſui ꝛ principiorũ ſuoꝝ q̃ eſt apprehẽſio per intellectũ:ꝛ vtreqꝫ ſunt diſſidẽtes ſe ꝛ ipedientes. Uñ cũ occupata fuerit circa vnã:retraheť ab alia: difficile eſt eni cõuenire vtraqꝫ ſimul:occupationes aũt eius circa corpus:ſunt ſentire.ꝛ imaginari:ꝛ cõcupiſcere: ꝛ iraſci:ꝛ timere:ꝛ triſtari:ꝛ dolere. Tu aũt ſcis ꝙ cũ cogitaueris de itellecto poſtpones hec oia.niſi fuerint hec ꝑualẽtia ſup aiaꝫ:ꝛ ſubegerint eã.ꝛ ꝯuerterint eã ad ptẽ ſuã:tu ſcis etiã ꝙ ſenſus retrahit ab itellectu:aia eni cũ eſt intẽta ſenſibilibus retraheť ab itellectu:quãuis ipſi inſtrõ itelligẽdi nõ accidat ifirmitas vllo mõ:tu etiã ſcis ꝙ cã hꝫ hec eſt ꝙ aia retrahiť ab vna actõe ꝓpter aliaꝫ. ſicut eſt diſpoſitio:ꝛ cauſa cũ contingit ꝙ actiones ſenſuum nõ proponuntur ꝓpter infirmitatẽ:ſed ꝑꝑ occupationẽ corporis:ſed ſi habit⁹ itellectiuus adeptus deſtrueret cauſa inſtrĩ:tũc cũ iſtrumẽtũ rediret in ſuã diſpoſitionẽ eſſet.neceſſe iterũ acquirere:ſed non eſt ita:aliquãdo eniꝫ reddit omnia in habitum ſuũ:ꝛ affectionẽ ſuã itelligens quicquid prius intelligebat cuꝫ corpus recuperat ſuam ſaluteꝫ.ergo quicquid acquiſierat habebat eſſe in illa aliquo modo.ſed erat impedita in eo. Retractio aũt aie ab actionib⁹ ſuis nõ ꝓuenit ex diuerſitate vtrarũqꝫ p-

tium actionū aīe tantū:ſed ex multitudine actionū ſuarū ad vnā partē:timor enī retrahit a dolore:ꝛ concupiſcētia ab ira:ꝛ ira a timore.Cauſa aūt huius totius ē vna.ſcꝫ qḋ aīa totā ſe cōuertit ad vnū qḋlibet:manifeſtuꝫ eſt igit̄ cum aliquis non exercuerit ſuas actiones eo qḋ impeditur ab alio non poſſit agere actiones ſuas duꝫ illud qḋ impedit habuerit eſſe:poſſemus autem hoc latius exponere: niſi qꝛ poſtq̄ꝫ hoc ſufficit: videremur ſup̄flui.pꝫ ergo ex predictis:ꝙ aīa nō eſt impreſſa in corpore: neqꝫ habꝫ eē p̄ corpus.Et quia opꝫ ꝙ ꝓprietas anime in corpore ſit quaſi affectio quedā in eo:occupans illā circa gubernationē ſui corporis:ꝛ curā ipſius:que eſt in ea ꝓpter debitum corporis.Cuius cure aīa eſt cā:que non hꝫ eſſe. niſi cū hꝫ eſſe eius corpus ꝓpriū cū officio ſuo.ꝛ ꝯplōne.

¶ Capitulum.III.In quo continent̄ due q̄ōnes:quaruꝫ vna eſt qualiter ꝓſunt ſenſus aīe humane:ꝛ altera affirmare ꝙ cepit eſſe.

A Virtutes aīales adiuuant aīaꝫ rōnalē in multis ex q̄bus eſt h̄.ſenſus reddit ei ſingularia:ex quibus ſingularibus acquirunt̄ ei quattuor.¶ Unū qḋ ratio ſeparat vnūqḋqꝫ vniuerſalium a ſingularibus:abſtrahendo itentiones eorū a mā ꝛ ab appendicijs mãe:ꝛ a cōſequētib᷒ eā:ꝛ cōſiderat in quo cōueniūt:ꝛ in quo differunt.ꝛ cuius eſſe eſt eſſentiale:ꝛ cuius accidentale.Ex quo accidit aīe hr̄e p̄ncipia intelligendi:auxilio ſecū agentiū imaginationis : ꝛ eſtimationis.¶ Secūdū eſt ꝙ anima ponit habitudines inter queqꝫ vniuerſalia ſm̄ affirmationē ꝛ negationē:ꝛ id de quo affirmatio ꝛ negatio fuerit per ſe nota p̄cipiet.qḋ autē nō fuerit ita:dimittit quouſqꝫ iueniat mediū terminū.¶ Tertiū eſt acquirere ꝓpoſitiones experimentis.ſcꝫ vt iueniat per ſenſum ꝙ aliq̄s predicatus comitat̄ aliquod ſubm̄ affirmando vel negādo cōſequēdo:vel affirmādo coniunctionē : ꝛ negando cōtradictionem.Et non fit hoc quibuſdaꝫ horis:ꝛ non in alijs:neqꝫ indifferenter:ſed ſemp̄ fit quouſqꝫ quieſcat.Et ꝙ iter naturaꝫ huius predicati:ꝛ huius ſubiecti eſt hec habitudo. aut natura huius conſequētis comitatur naturaꝫ huius antecedentis.aut remouetur eſſentialr̄ non caſu.Et tūc hec conceptio erit adepta ex ſenſu:ꝛ ſyllo.ſicut iaꝫ declarauimus ī libris logicis.¶ Quartū vero eſt verba quibus facile credunt̄:eo ꝙ probabilia ſunt:aīa aūt humana iuuat̄ corpore:ad acquirendū p̄ncipia illa conſentiendi.ꝛ intelligendi.deinde cum acquiſierit redibit ad ſeipſam.Si autē obſtiterint alique virtutū que ſunt īfra eaꝫ ꝛ impedierint eam aliquibus diſpoſitionib᷒ corā poſitis retrahent eā a ſua actione.Si vero impedita non fuerit nō egebit eo poſtea in ſuis ꝓprijs actionibus:niſi in aliq̄bus tm̄ in quibus opus eſt redire v̄tutes imaginatiuas ꝛ cōſiderare ea iterū ad hoc vt percipiat p̄ncipiū aliḋ.ab eſt qḋ habuerat:ꝛ adiuuent repreſentare id qḋ appetitur in imaginatione:ꝛ repreſentatio eius in imaginatione firmet̄ auxilio intellectus:hoc autē contingit in p̄ncipio tātū nō poſtea niſi parū.Cū aūt perficitur aīa ꝛ roboratur ſola per ſe operatur actiones ſuas abſolute.Uirtutes autem ſenſibiles:ꝛ imaginatiue ꝛ cetere virtutes corp̄ales retrahunt eam a ſua actione.v̄bi gr̄a.ſicut homo qui aliquando indiget iumento ꝛ eius apparatu quo perueniat eo quo proponit quo cum acceſſerit:ſed ſi ex illis cauſis acciderit non peruenire:cauſa que fuit perueniēdi eadeꝫ

B eſt prohibendi.¶ Dicemus autē ꝙ anima humana nō fuit prius exiſtens per ſe:ꝛ inde venerit in corpus:anime enim humane vnum ſunt in ſpecie ꝛ diffinitione.Si aūt poſuerimus ꝙ prius habuerunt eſſe per ſe:ꝛ nō inceperunt eſſe cum corporibus.impoſſibile eſt:vt anime in ipſo eſſe habeant multitudinem.Multitudo eīn rerū.aut eſt ex eſſentia:ꝛ forma:aut eſt ex comparatiōe que eſt ad materiam ꝛ originem multiplicatam ex locis que circūdant vnamquāqꝫ materiam ſm̄ aliquid:aut ex temporibus proprijs vniuſcuiuſqꝫ illarum que accidunt illis accidentibus:aut ex cauſis diuidentibus illam.Inter animas autem non eſt alteritas ꝛ in eſſentia:ꝛ forma.Forma enim earum vna eſt.ergo non eſt alteritas.niſi ſcḋm ſue receptibile eſſentie:cui comparatur eſſentia eius proprie:ꝛ hoc eſt corpus.Si anima autē eſſet tantum abſqꝫ corpore:vna anima non poſſet eſſe alia ab alia numero. Et hoc generaliter eſt in omnibus:ea enī quorū eſſentie ſunt intentiones tantū:ꝛ ſunt multa:quoruꝫ ſunt multiplicate ſpecies in ſuis ſingularibus:non eſt earū multitudo:niſi ex ſuſtinentibus tantū : ꝛ receptibilibus patientibus ex eis:aut ex aliqua comparatione ad illa.aut ad tépora eorū.Cum enim nude fuerint omnino.non differēt per id qḋ diximus.ergo impoſſibile eſt inter illas eſſe alteritatē:ꝛ multitudinem.ergo deſtructū eſt iam animas prius q̄ꝫ ingrederent̄ corpora fuiſſe multas eētialiter. ¶ Dicemus etiā impoſſibile eſſe vt eſſentia eius ſit vna numero. Cum enim fuerint duo corpora acquirent̄ eis due anime:que due erunt p̄tes illius vnius anime:ꝛ tūc aliquid qḋ non habet magnitudinē numeralem erit diuiſibile in potentia.Huius autem deſtructio manifeſta eſt ex principijs prepoſitis in naturalibus:ꝛ in alijs : aut illa anima vna numero erit in duobus corporibus.Hoc etiam per ſe patet falſum eſſe.¶ Dicemus etiam aliter. ꝙ quelibet anima non ſit ſingularis ex tota collectione ſpeciei:niſi ex diſpoſitionibus accidentalibus ei que nō comitant̄ eam ex hoc ꝙ eſt anima:alioquin conuenirēt in eis omnes anime.Accidentia vero conſequentia accidunt ſine dubio in principio temporali:ꝛ conſequuntur eam que accidunt quibuſdam ꝛ non alijs.Singularitas ergo animarum eſt aliquid qḋ eſſe incipit:ꝛ non eſt eternum qḋ fuerit ſemper.Sed incipit eſſe cum corpore tantum:ergo iam manifeſtum eſt:animas incipere eſſe cuꝫ incipit materia corporalis.apta ad ſeruiendum eis:ꝛ corpus creatum eſt regnum eius:ꝛ inſtrumentum .Sed in ſubſtantia anime que incipit eſſe cum aliquo corpore.ꝓpter qḋ debuit creari:ineſt ex primis principijs affectio inclinationis naturalis ad occupandum ſe circa illud. ꝛ ad regendum illud ꝛ prouidendum ei in omnibus:ꝛ adherendum ei:ꝛ per hec omnia fit eius propria:ꝛ alienat̄ ab alijs corporibus circa illud tantū.Corpori aūt ſingulari principium ſingularitatis ſue accidit ex affectionib᷒ quibus exprimitur ſingulare per quas affectiōes illa aīa fit propria illius corporis:que ſunt habitudines q̄b᷒ vnū fit dignū altero:quāuis non facile intelligat̄ a nobis illa affectio:ꝛ illa comparatio.Anima autēꝫ habet principia perfectionis ſue mediante corpore.¶ Pōt aūt aliq̄s dicere qḋ hec oppoſitio remanet diſceſſum animarum a corporibus:neceſſe eſt enim vt aut eſſe deſinant.hoc aūt non tenetis:aut vt fiat vna:ſed h̄ eſt etiā qḋ negaſtis:aut remaneant multiplicitate.Uos autem tenetis eas iaꝫ ſeparatas a materijs.quo modo ergo erūt multiplicitate? C Dubi.

¶ Dicemus ḡ ꝙ poſtea aīe ſunt ſep̄ate ſine dubio a corporibus.prius aūt vnaqueqꝫ habuerat eē:ꝛ eēntiā per ſe ꝓpter diuerſitatē materierū:quas habebat:ꝛ pp̄ diuerſitatē temporis ſue creationis:ꝛ pp̄ diuerſitatē affectionū ſuaruꝫ q̄s hēbat.Scḋm diuerſa corpora ſua que hēbat. Nos enim vere ſcimus:ꝙ qui facit eſſe in illa intētioneꝫ vniuerſalē:ex qua fit ſingularis tantuꝫ:impōle eſt vt faciat eſſe ſingularē eā:niſi addiderit ſupra ſp̄ālitatē ei᷒ in- Reſpō.

tentionē ex qua fiat ſingularis aliq̄ de itentionibus que
cōſequunt̄ in creatione: ⁊ comitant̄: ſiue nos ſciam⁹ eas
ſiue nō. ¶ Nos ſcimus etiā ꝙ hec aia nō eſt vna in oib⁹
corpib⁹. Si eni eſſet vna in oibus illis: ⁊ eſſent multe pp
relōnē: tūc aut eſſet ſapiēs in oibus illis: aut inſipiens in
oib⁹ illis: ⁊ nō lateret vnū qcqd videret in aia alterius.
vnū eni qđ ad multa refert̄: poſſe eſt differre ſm relatio/
nē. Sed in eis nō differt q̄ hn̄t eē in eēntia ei⁹ pp illa: Cū
eni vn⁹ pr̄ fuerit multoꝝ filioꝝ: cū ipſe ſit iuuenis nō eſt
iuuenis ſm oēs illos. Juuentutē eni hꝫ in ſeipſo: ⁊ ꝯtine/
tur vnaqueqꝫ relōne. Silr̄ prudētia: ⁊ ſtultitia: ⁊ opio: ⁊
alia his ſilia: non ſunt niſi in eēntia aie ⁊ ꝯtinēt̄ cū aia in
vnaquaqꝫ relōne: ģ aia nō eſt vna: ſed eſt multe nuō. Et
ſpēs ei⁹ vna eſt: ⁊ eſt creata. ſicut poſtea declarabim⁹: ſed
ſine dubio aliqđ eſt. pp qđ ſingularis effecta eſt. Jllđ āt
nō eſt ipreſſio aie in mā. Jā eni deſtruxim⁹ hoc. Jmmo
illud eſt aliq̄ de affectionib⁹: ⁊ aliq̄ de v̄tutib⁹: ⁊ aliqđ ex
accn̄tibus ſpūalib⁹: aut cōpoſitū ex illis: pp qđ ſingulari
fit aia: quāuis illud neſciam⁹: poſtq̄ aūt fit ſingularis p
ſe: eſt impoſſe vt ſit aia alia nuō: ⁊ vt ſit vna eēntia. Jā āt
mlta dixim⁹ al's ad negādū h̄. Sꝫ demr̄abim⁹ ꝙ aia cū
creat̄ cū creatiōe alic⁹ cōplōnis: poſſe ē vt creet̄ poſt illā
affectio aliq̄ i actiōib⁹ rōnabilib⁹ ⁊ in paſſionib⁹ rōnabili/
b⁹ pp collationē q̄ꝝ differat ab actiōe q̄ ē ei ſilis cū alia.
Et vt affectio acqſita: que vocat̄ itellectus in effectu ſit
in vna talis diſſōnis: vt p eā differat ab alia aia. Et q2 ac
cidit ei pcipe eēntiā ſuā ſingularē: qđ hꝫ ex eo qđ pcipit
aliquā affectionē q̄ eſt ei⁹ ꝑpria: ⁊ nō alteri⁹: poſſe eſt etiā
cōtingere in eā ex v̄tutib⁹ corꝑalib⁹ affectionē ꝑpaꝫ. ģ pē
deat ex affectiōib⁹ moralib⁹: aut ſint ipe eedē: aut vt ſint
ibi ēt alie ꝑpetates nobis occulte: que ꝯſequunt̄ aias cū
creant̄: ⁊ poſtq̄ creant̄. Qualia ſequūt ſingularia ſpērū
corporaliū: qbus differūt: ⁊ vt aie ſint ita: ſed dr̄nt ſuis ꝑ/
prietatib⁹. pp q̄s corpa creata fuerūt: ſiue ſciam⁹ illas diſ
poſitiones: ſiue nō: aut aliquas illarum.

¶ Capitulum. IIII. Qꝫ anima non deſinit eſſe: neqꝫ trāſ/
formatur in alia corpora.

A Quod aia non moriat̄ in morte corpis. ra
tio hec eſt. Quia qcqd deſtruit̄ ad
deſtructionē alterius: pendet ex eo aliquo mō.
Sed qcqd pendet ex aliquo: neceſſe eſt: vt aut
ſit eo poſterius: aut ſit eo pus: eēntia nō tēpo/
re: aut habeat cū eo eē ſimul. Si aūt aia ſic pēdet ex cor/
pore. ſicut ex eo cū quo hꝫ eſſe ſimul: ⁊ hoc fuerit ei eſſen
tiale: ⁊ nō accidentale. tūc vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ eēntia relati
ua eſt ad alterū: ⁊ ſic neqꝫ corpus: neqꝫ aia eſt ſuba. ſꝫ eſt
vtrūqꝫ ſuba. Si aūt eis eſt hoc accidentale ⁊ non ſubale:
tunc deſtructo vno illoꝝ deſtruet̄ relatio que accidit al/
teri ⁊ non deſtruet̄ ad deſtructionē alteri⁹: quāuis ſic pē
deat ex eo. Si aūt ſic aia pendet ex corpe: veluti eo poſte
rius: tūc corpus cā eſt eē aie. Cauſe aūt q̄ttuor ſunt. Cor/
pus ģ aut erit cā efficiēs aie ⁊ dans ei eſſe: aut erit cauſa
receptibilis eius ad modū cōpoſitionis: ſicut elemēta re
cipiūt corpa: aut ad modū ſimplicitatis vt es imaginis:
aut erit cauſa formalis: aut cauſa pfecta. Jmpoſſe eſt aūt
vt corpus ſit cā efficiēs. Corp⁹ eni ex hoc ꝙ eſt corp⁹ nō
agit aliqđ: nō facit eni niſi p v̄tutē. Si eniꝫ ageret per ſe/
ipſuꝫ: ⁊ nō p v̄tutes ſuas: tūc oē corpus ageret illā actio/
nē. deide omnes v̄tutes corꝑales aut ſunt accidētes aut
ſunt forme materiales. Jmpoſſibile eſt autēꝫ vt acciden
tia: ⁊ forme exiſtentes in materijs tribuant eſſe exiſtenti
ſubſtātie p ſe. nō in mā: ⁊ eē ſube abſolute. Jmpoſſe eſt ēt
corpus eē cām recipientē. Jā eni ꝓbauimus ⁊ oñdimus
ꝙ aia nō eſt impreſſa in corpe aliquo mō. ģ corpus non
eſt formatū forma aie rōnalis. neqꝫ ad modū cōpoſitio/

Jn parte hac capi. ſcđo per totum.

nis: neqꝫ ad modū ſimplicitatis: ad hoc vt aliq̄ pars cor/
poris cōponat̄ ⁊ cōplexionet̄ aliq̄ cōpoſitiōe: vel aliqua
cōplexione. in q̄ imprimat̄ aia. Jmpoſſe eſt etiā corp⁹ eē
formalē cām aie: aut pfectionē pfectā. Melius eſt enim
hoc eſſe eꝫ. ģ nō pendet aia ex corpe vt cauſatū: ex ſua cā
eēntiali: quāuis cōplexio ⁊ corpus cāe ſint aie accidenta
les. Cū eni creat̄ mā corpis: qđ fit dignū fieri inſtrm̄ aie.
⁊ eius regnū: tūc cāe ſeparate que ſolent dare vnāquāqꝫ
aiam: creant aiam. ģ vt aias creent ſine corporib⁹ quib⁹
ꝑpria fit creatio vnius nō alterius eſt impoſſe. Et preter
hoc etiā negauimus in premiſſis aias ante corpa eē mul
tas nuō: ⁊ ꝑter hoc etiā qđ neceſſe eſt qđ quicqd icipit eē
pcedet illud mā que ſit apta recipe illud: aut apta cōpa/
rari ad illud: ſicut oñdimus al's. ⁊ preter hoc ēt ꝙ ſi poſſe
eēt vnāquāqꝫ aiaꝫ creari ⁊ nō crearet̄ id in quo perficit̄
⁊ operat̄: ocioſuꝫ eēt eius eē. Nihil autē ocioſuꝫ aut ſup/
fluū eſt in nā. Quādo qdē ģ hoc eſt ipoſſe. tunc in eis que
ſunt nō eſt poſſibilitas hꝫ. ſed cū ſit aptitudo recipiendi
aiam: ⁊ aptitudo inſtroꝝ comitat̄: tūc creat̄ a cauſis ſe/
paratis illud qđ eſt aia: hoc aūt nō cōtingit in aia tm̄: ſed
in oibus formis habētibus initiū. quarū eſſe nō ꝑponde
rat ſupra earū nō eſſe: niſi q2 mā aptior eſt quantū ad il/
las: ⁊ dignior illis. Sed q2 creato vno creat̄ ⁊ aliud: nō iđ
opꝫ vt vno deſtructo deſtruat̄ alterū: nō eni hoc cōtigit
niſi cū eſſe vnius fuerit ꝑpter eſſe alterius: aut in altero.
Sepe eni cōtingunt aliq̄ pp alia qbus deſtructis rema/
nent illa: q2 eē illoꝝ nō habuit eē ex illis. Et precipue cū
id qđ dat eis eſſe fuerit aliud ab illo: ex quo vtraqꝫ habēt
eſſe ſimul. ¶ Attribuens aūt aie eſſe nō eſt corpus: neqꝫ
virtus corꝑalis: ſed ſine dubio eēntia exn̄s nuda a mate
rijs ⁊ mēſuris. Et qn̄ qdē aia hꝫ eſſe ab illa: ⁊ nō hꝫ ex cor
pore niſi debitū hore que dꝫ eſſe tm̄. tūc nō pendet eius
eſſe ex corpe tm̄. Neqꝫ eſt corp⁹ cā niſi accidētalis. ģ nō
cōcedit̄ dici qđ ſic pendeat aia ex corpe. vt corp⁹ debeat
eē prius aia prioritate cālitatis. Sed pars tertia ⁊ ꝙ dixi
mus in principio. hoc eſt ꝙ aia pendet ex corpe. ſicut id
qđ eſt prius. Sed hec prioritas. ſi fuerit tēporalis. impoſ
ſibile eſt vt eē aie pendeat ex corpe. poſtq̄ prius eſt in eo
in tēpore. Si aūt eius ꝑoritas fuerit ineſſe nō in tpe: qui
modus ꝑoritatis eſt: vt cū eēntia ꝑoris fuerit: comitet̄
eā eſſe id qđ eſt poſterius: ⁊ tunc hoc pus nō hꝫ eſſe: cum
ponit̄ deſtrui id qđ eſt poſterius. Nō vt q2 poſterius po
ſuimus deſtructū. iđ opꝫ deſtrui id qđ eſt prius. Sꝫ ob h̄
ꝙ poſterius nō pōt deſtrui. niſi q2 prius accidit ꝑori ali/
qd in nā ſua: qđ deſtruxit illud: ⁊ tunc deſtruit̄ poſteri⁹.
ģ ex poſitione deſtructionis poſterioris. non ꝑuenit de/
ſtructio prioris. Sed poſitio deſtructionis ipſius prioris
ponit poſterius deſtrui poſtq̄ accidit priori deſtrui i ſe.
Et qn̄ quidē ita eſt: opꝫ vt cā deſtructiua ꝯtingat in ſub/
ſtantiam aie: pp quā deſtruat̄ corpus: ⁊ vt corpus nullo
modo deſtruat̄ pp cām: que eſt eius ꝑpria. Sed corpus
deſtruit̄ ex cauſis que ſunt eius ꝑpe ex pmutatione cō/
plexionis ⁊ cōpoſitionis. ergo impoſſe eſt vt aia pendeat
ex corpe. ſicut prius nā: ⁊ poſtea deſtruat̄ corpus aliquo
modo cā ſui ipſius: ergo nō eſt iter illa hic modus pēdē/
di. Et quādo qdē ita eſt in re. tē oēs modi pēdēdi deſtru/
cti ſūt. Reſtat ģ vt nullius eoꝝ eē pēdeat ex altero. Eſſe
aūt aie pēdet a pncipijs alijs que nō pmutant̄: neqꝫ de/
ſtruunt̄. ¶ Dicemus ģ ꝙ nulla cā deſtruit aiam aliquo
modo. Quicqd ſolet deſtrui ex aliq̄ cā que ſit in eo in illo B
eſt potētia deſtruēdi. in quo eſt ante deſtructionē effect⁹
permanēdi. Aptitudo autē eius ad deſtructionē non eſt
ex ſuo effectu pmanēdi. Jntentio eni potentie: alia eſt ab
intentione effectus: ⁊ relatio huius potentie. alia eſt a re/
latione huius effectus. Relatio eni huius potētie eſt ad

deſtruendum:⁊ relatio huius effectus ad permanendũ ergo ex duabus cauſis diuerſis ſunt in re he due intẽtio/nes. ⁋ Dicemus igiᵗ ꝙ in omnibus compoſitis ⁊ ſim/plicibus exiſtentibus in cõpoſitis:poſſunt coniungi effe ctus permanendi:⁊ potentia deſtruendi. In rebus autez ſimplicibus ſeparatis per ſe:impoſſibile eſt hec duo con iungi. ⁋ Et abſolute dicimus ꝙ impoſſibile eſt coniun/gi in aliquo vnius eẽntie:has duas intentiones. Quicqd aũt permanet:⁊ habet poſſe deſtrui: permanendi habet poſſe:permanentia autem eius non eſt oĩno neceſſaria:⁊ quia neceſſaria non eſt:eſt poſſibilis:poſſibilitas autem que hꝫ duo extrema eſt natura potentie:ergo eſt in ſub/ſtantia eius potentia permanẽdi:⁊ effectus permanẽdi. Jam autem conſtat ꝙ effectus permanentie illius: ſine dubio non eſt potentia permentie illius:⁊ hoc conſtat. g̊ effectus permanentie illius eſt aliquid qđ accidit haben ti potentiam permanendi. Ipſaꝫ autẽ potentiã nõ habꝫ eſſentia permanendi que eſt in effectu. Sed habet eam id cui accidit in ſua eſſentia permanere in effectu:que eſt veritas ſue eſſentie. Sequitur ergo ex hoc vt eius eẽntia ſit compoſita ex aliquo qđ cũ habuerit eẽntia eius ſit in effectu que eſt forma in vnaquaqꝫ re:⁊ ex aliquo habẽti hunc effectũ quod habebat in natura ſua potentiã eius: que eſt mã eius:ergo ſi aĩa eſt ſimplex abſolute non di/uidiᵗ in formã ⁊ materiã:ſed ſi eſt cõpoſita dimittamus nunc compoſitionẽ:⁊ cõſideremus ſubſtãtiã que eſt ma teria. Et cõuertamus verbũ ad primã eius materiã ⁊ lo/quamur de ea dicentes:ꝙ ipſa materia aut diuiditur in formã ⁊ materiã:⁊ ſic ſemꝑ:qđ eſt impoſſibile:aut nõ de ſtruetur id qđ eſt ſubſtãtia:⁊ radix. Noſtra autẽ locutio eſt de hoc qđ eſt ſubſtantia ⁊ radix:qđ vocamus animã. Non enim eſt locutio noſtra de re compoſita ex ipſa ⁊ alio. ⁋ Manifeſtuꝫ eſt igitur ꝙ in eo qđ eſt ſimplex nõ compoſitum:aut radix compoſiti:non conueniunt effe/ctus permanendi: ⁊ potentia deſtruendi compoſitione ſue eſſentie. Si igitur fuerit in eo potentia deſtructionis impoſſibile eſt eſſe in eo effectum permanendi. Si autẽ fuerit in eo effectus permanendi ⁊ habuerit eſſe:tunc nõ eſt in eo potentia deſtruendi:ergo manifeſtũ eſt ꝙ in ſub ſtantia aĩe nõ eſt potentia corrumpendi:ſed generatorũ corruptibiliũ. Corrumpiᵗ enim qđ eſt compoſitũ ⁊ coiũ/ctum:potentia vero deſtruendi non eſt in intentione ſm quã vnũ compoſitũ eſt:ſed in materia que eſt potẽtia re/ceptibilis:vtrorūqꝫ ꝯtrariorū ergo in deſtructo compoſi/to non eſt potentia permanendi vel deſtruendi:neqꝫ cõ/iunguntur in eo. Materia autẽ aut eſt permanẽs nõ ꝓ/pter potentiã ex qua apta eſt ad permanendũ:ſicut qdã putauerunt:aut eſt permanens ꝓpter potentiaꝫ ex qua permanet:que non eſt potentia deſtruendi. nam in potẽ/tia deſtruendi habet aliud qđ contingit in eam. ⁋ Po/tentia vero deſtructionis ſimpliciuꝫ:que ſunt in materia eſt in ſubſtantia quã habet materia:nõ in ſubſtãtia eorū. Probatio autẽ que affirmat omne generatũ eſſe corru/ptibile ſm hoc ꝙ finitur virtus permanendi:⁊ ob h̄ cor ruptio ei ſit neceſſaria per hoc ꝙ eſt compoſitũ vel gene ratũ ex materia ⁊ forma:in cuius materia eſt virtus per manendi ipſam formam:⁊ virtus corrumpendi: ex qui bus duobus conſtat ſimul:ſicut iam didiciſti:ergo oſten ſum eſt animã humanã non corrumpi vllo modo. Et ad
C boc perduximus noſtrum verbum nutu diuino. ⁋ Jaꝫ enim oſtendimus ꝙ anime non fuerunt create ⁊ multi/plicitate niſi cum aptitudine corporum:eo ꝙ ſm aptitu/dineꝫ corporũ:opꝫ attribui eſſe aĩe a cauſis ſeparatis. Et patuit etiã ꝙ hoc non ſit caſu vel fato ita vt anima crea/ta non fuerit creata:niſi q̄ per cõplexionẽ debebat crea/ri anima que eam regeret. Sed aĩa habuit eſſe:⁊ caſu ac/cidit:aut corpus haberet eſſe cũ illa a quo penderet:hec enim non eſt cauſa eẽntialis multiplicitatis vllo modo. ſed eſt fortaſſe cauſa accidentalis. Jam enim docuimus ꝙ cauſe eſſentiales debent prius creari:⁊ poſt illas acci/dentales. Et quãdo qdẽ ita eſt. tunc omnis corporis cuꝫ creata fuerit ſue materie cõplexio:opꝫ creari animã:hoc autẽ nõ opꝫ in vno corpore tantum ⁊ non in alio. Singu laria eni ſpẽrũ non differunt in eis ex quibus cõſtituũᵗ: neqꝫ eſt poſſibile vt vnũ corpus humanũ debeat habere animam qua perficiatur:⁊ aliud corpus eiuſdem cõple/xionis in ſpecie non debeat hoc idem:ſed ſi caſu accide/ret hoc eſſet. Si vero non accideret hoc non eſſet illius ſpeciei:cuius illud eſt. Si autem poſuerimus ꝙ vna ani/ma transferatur ad multa corpora:vnicuiqꝫ autẽ corpo/ri per ſe debet anima creari:que pendeat ex ipſo:tũc vnũ corpus habebit duas animas ſimul. deinde non ſic ani/ma pendet ex corpore:quaſi impreſſa in eo:ſicut iam ſe/pe oſtẽdimus:ſed ſic pendet ex eo:ſicut circa qđ occupa/tur ⁊ cognoſcit:⁊ qđ patitur ex illa. ⁋ Omne autez ani/mal cognoſcit ⁊ percipit animam ſuam vnaꝫ eſſe que eſt imperans:⁊ regens ſuum corpus qđ habet. Si autez eſt ibi alia aĩa quã non percipit animal:neqꝫ occupaᵗ cir/ca ſuum corpus:tunc non pendet ex illo corpore. Nõ eni anima pendet ex corpore niſi hoc modo:ergo nullo mo/modo transfertur anima ad aliud corpus:⁊ hoc ſufficiat ei. qui huius rei ſummam querit. Debes autez ſcire hoc multis modis poſſe exponi. Qdo aia pẽdet ex corpe.

⁋ Capitulum. V. De intelligẽtia agente:⁊ de patiente in noſtris animabus.

DIcemus ꝙ anima humana prius eſt intelligens in potentia. dein de fit intelligens in effectu. ⁋ Omne aũt qđ exit de potentia ad effectum:non exit niſi per cauſam:que habet illud in effectu: ⁊ extrahit ad illum:ergo hec eſt cauſa per quã anime noſtre in reb⁹ intelligibilibus exeunt de potentia ad effectuꝫ. Sed cau ſa dandi formam intelligibilem non eſt niſi intelligẽtia in effectu:penes quã ſunt principia formarum intelligi/bilium abſtractaruꝫ. Cuius comparatio ad aĩas noſtras eſt ſicut comparatio ſolis ad viſus noſtros:q̄ ſicut ſol vr̄ per ſe in effectu:⁊ videᵗ luce ipſius in effectu:qđ non vi/debaᵗ in effectu:ſic eſt diſpoſitio huius intelligẽtie quã/tũ ad noſtras animas:virtus eni rationalis cuꝫ conſide/rat ſingula:que ſunt in imaginatiõe:⁊ illuminaᵗ luce in/telligentie agẽtis in nos:quã ꝑdiximus:fiunt nuda a ma teria. ⁊ ab eius penditys ⁊ imprimunᵗ in anima rationa li:nõ q̄ſi ipſa de imaginatiõe muteᵗ ad itellm nr̄m:neqꝫ q̄ intẽtio pendẽs ex multis. cũ ipſa in ſe ſit ꝯſiderata nu da:per ſe faciat ſimilẽ ſibi Sed q̄ ex cõſideratione eorū aptatur anima:vt emanet in eam ab intelligẽtia agente abſtractio. Cogitationes eni ⁊ cõſiderationes motus ſũt aptantes aĩam ad recipiẽdũ emanationeꝫ:ſicut termini medij ꝑparãt ad recipiẽdũ ꝯ̊neꝫ nec̄io:quãuis illud fiat vno modo:⁊ hoc alio:ſicut poſtea ſcies. Cuꝫ autẽ accidit anime rationali comparari ad hãc formam nudam me/diante luce intelligentie agentis:ꝯtingit in aĩa ex forma quiddam qđ ſm aliquid eſt ſui generis:⁊ ſm aliud non eſt ſui generis. Sicut cum lux cadit ſuper colorata: ⁊ fit in viſu ex illa luce operatio que nõ eſt ſimilis ei ex omni parte:imaginabilia vō ſunt intelligibilia in potẽtia:⁊ fiũt itelligibilia in effectu:nõ ipſa eadẽ:ſed que excipiunᵗ ex illis. imo ſicut operatio que apparet ex formis ſenſibili/bus:nõ ipe forme mediãte luce:ſꝫ aliud. qđ hꝫ cõparatio nẽ ad illas:qđ ſit mediãte luce i r̄ceptibili r̄cte oppoſito. A

¶ Qualiter intellectus innaſcitur in aīa.

B SIc anima rationalis cū coniungit̄ formis aliquo modo coniunctionis aptat̄ ad h̄ vt cōtingant in ea ex luce itelligentie agentis ipſe forme nude ab omni permixtione: p̄muʒ autē qđ percipit de eis humanus intellectus eſt id qđ de eis eſt eſſentiale ⁊ accidētale: ⁊ id cuius cauſa ſunt ſimiles imaginationes ille ⁊ differūt. Sed intentiones quibus non differunt ipſe forme ſumit vna intentio in eſſentia itellectus cōparatione ſimilitudinis. Sed cōparatione eius in quo differunt fiunt multe: ergo intellectus poteſtatē habet multiplicādi de intētionibus: q̄ ſūt vna: ⁊ adunādi que ſunt multe. Sed adunatio multoꝝ. fit duobus modis. vno vt itentiōes que ſunt multe ⁊ differentes dimenſionibus ⁊ imaginationibus fiāt vna intētio: cū nō differunt in diffinitione: alio vt de intentionibus generū: ⁊ differētiarū cōponat̄ intentio vna: in diffinitione. ¶ Modi aūt multiplicādi fiunt ecōuerſio iſtorū. Jſti aūt modi ſunt de proprietatibus humani itellectus: quos nō habet alia v̄tus. Alie eni virtutes apprehēdunt: ꝙ eſt multū ſicut eſt multū: ⁊ vnum ſicut eſt vnū. Cū aūt app̄hendūt vnū qđ eſt ꝯiunctū ⁊ cōpoſitū ex aliq̄bus: ⁊ eoꝝ accidentibus: nō p̄nt ſepare accidentalia eoꝝ ab eſſentialibus eoꝝ. Cuʒ autē aliquā formā repreſentat ſenſus imaginationi: ⁊ imaginatio intellectui: ⁊ intellect⁹ excipit ex illa intentionē. ſʒ poſtea repreſentauerit ei aliā formā eiuſdē ſpeciei: que non eſt alia niſi numero. iaʒ nō excipiet intellectus ex ea aliā formā p̄ter quā accepat vllo modo: niſi ſm accidēs: qđ eſt illius ꝓpriū: ex hoc qđ eſt illud accidens: ita vt aliqū accipiat illā nudā: aliquādo cū illo accidente: ⁊ ꝓpter hoc dicit̄: ꝙ ſocrates ⁊ plato ſunt vna intētio in humanitate. Non ꝙ humanitas q̄ eſt coniuncta proprietatibus ſocratis: ipſa eadē ſit cōiuncta proprietatibus platonis: quaſi ambo haberent vnaʒ eſſentiā: ſicut fit in amicicia: ⁊ in alijs relationibus. Sed q̄ꝛ humanitas multiplicata eſt in eſſe: humanitas. n. vna nō eſt in qua cōueniāt que repreſentēt eſſe extrinſecum. ita vt ipſa eadē ſit humanitas platonis ⁊ ſocratis: h̄ aūt declarabitur in doctrina ſapiētie. Qđ aūt de hoc intelligitur hoc eſt qđ prima forma humana que precedit: ipſa prodeſt tantū anime ad cognoſcendū formā humanaʒ. Secūda vero nihil ꝓdeſt. Jntentio eni impreſſa anime eſt vna: que nō eſt niſi imaginatio p̄ma: ⁊ imaginatio ſecūda nihil operat̄. Potuit aūt vnaqueq; p̄cedere ⁊ operari illud idē in aīa: non ſicut hic homo ſingularis: ⁊ hic equus. ¶ Jntellectus aūt cū apprehēdit aliqua inter q̄ eſt prius ⁊ poſterius: ſolet itelligere cū illis tēpore nec io. non in tpe. ſed in momēto. ¶ Jntell's eni itelligit tēpus in ꝯne ⁊ in terminis: ⁊ hoc ſubito. ¶ Qđ aūt itell's nō p̄t formare ea que ſunt in vltimo itelligibilitatis: ⁊ abſtractionis a m̄ā: hoc nō hʒ ex aliquo qđ ſit in eſſentia illaꝝ rerū: nec ex aliquo ꝙ ſit in n̄ā intell's: ſʒ ex h̄ ꝙ aīa ipedita eſt in corpe ⁊ ex corpe: ⁊ ꝙ in multis eget corpe. Sed corpus elōgat eā a dignioribus ſuis perfectionib⁹. Hoc eniʒ ꝙ oculus nō pōt intueri ſolē: nō hʒ ex aliquo qđ ſit in ſole: neq; ex hoc ꝙ ſol nō appeat: ſʒ ex ifirmitate ocl'i. Sed cū auferl̄ de noſtra aīa ipſa aggrauatio ⁊ ipedimētū: tunc intelligētia aīe de his eſt melior q̄ꝫ hʒ aīa: ⁊ q̄ eſt purior ⁊ delectabilior. Sed quia noſter ſermo hic nō eſt de aīa: niſi ſm ꝙ eſt aīa. ſ. ſm ꝙ eſt iuncta m̄āe huic. tūc non debemus loqui q̄d erit de aīa poſt mortē: cū loquamur de n̄ā. donec pueniamus ad doctrinā ſapiētie: ⁊ ſpeculemur res ſeparatas: q̄ꝛ doctrine n̄ālis nō eſt ꝓprium ſpeculari: niſi ꝙ eſt rerū naturaliū: ⁊ que habet cōparationē ad materiā ⁊ motū. Sed dicem⁹ ꝙ formatio itellectus differt ſm eſſe rerū. Res eni ſubtiliſſimas nō pōt aliqū itellectus apprehēdere: q̄ꝛ excedūt eū: que v̄o ſunt debilis eſſe: vt motus ⁊ tēpus: ⁊ materia: aliqū eſt difficile intelligi. eo ꝙ ſunt debilis eſſe. ¶ Priuationes autē nō apprehendit intellectus in effectu abſoluto: priuationē eni apprehendit per hoc ꝙ apprehendit habituʒ ei⁹. Sed intellectus apprehendit priuationē ex hoc ꝙ ipſe fuit habens priuationē. Malū ergo ex hoc ꝙ eſt malū. ⁊ impotētia. ⁊ eſt priuatio p̄uationū ſi apprehendit itellectus nō apprehendit: niſi ex hoc qđ eſt ſimilitudo inter hūc ⁊ illam potentiā. Jntelligentia eni cui nihil potētie annexū eſt: nō intelligit p̄uationē: neq; maluʒ: ſm ꝙ eſt priuatio ⁊ malū: nec formant̄ in ea: q̄ꝛ in eis que ſunt: nō eſt aliqđ malū abſolute. Ari. ſcđo meta. t. p̄.

¶ Capitulū. VI. de gradibus actionū intellectus: ⁊ de altiore graduū eius qui eſt ſenſus intellectus.

A DIcemus Quia anima intelligit eo ꝙ apprehendit in ſe ipſa formā intellectoꝝ nudoꝝ a m̄ā: ſed hoc ꝙ forma ē nuda: aut ideo eſt: q̄ꝛ intellectus eā denudat: aut q̄ꝛ forma in ſeipſa nuda eſt a m̄ā: ⁊ nō eſt op⁹ aīe denudare eā. Anima aūt intelligit ſeipſaʒ: ⁊ hoc ꝙ intelligit ſeipſaʒ: facit eā itelligere ſe eē: ⁊ intelligentē ⁊ reʒ intellectā: ⁊ intellectū. Jn eo vero ꝙ itelligit ceteras formas nō facit ita. Jpſe eni per ſe in corpe ſunt ſemp: ⁊ in po^a ⁊ in intellectu: quāuis in aliq̄bus reb⁹ exeant ad effectū. Jllud aūt ꝙ dicit̄. ꝙ ipā anima fit ipē res intellecte: impoſſe eſt ſm me: h̄ eni nō itelligo qđ d̄r. ꝙ vna res fiat alia: neq; intelligo q̄liter hoc eē poſſit. Quicq̄d eni deponit vnā formā ⁊ iduit aliā: ipm̄ eſt cū p̄ma forma aliq̄d: ⁊ cū ſcđa aliud. primū veriſſime nō fit ſcđm̄. niſi primū deſtruat̄: ⁊ nō remāſerit niſi eius ſubm̄ vel aliqua ps eius. Si aūt nō fit ita ingramus qualiter fit. ¶ Dicemuſ ḡ ꝙ cū aliq̄d fit aliud: illud p̄mū aut hʒ eē: aut nō: ⁊ ſcđm̄: aut hʒ eſſe: aut nō. Si aūt habuerint eſſe: tunc duo eēntia ſūt nō vnū. Si aūt primū nō habuerit eſſe: tunc hoc qđ erat aliq̄d fit nihil: ⁊ qđ erat nihil fit aliquid: hoc aūt nō ē itelligibile: primū eteni ⁊ ſi deſtruit̄: nō tū fit aliud: niſi quū deſtruit̄ ipſuʒ: attribuit̄ eſſe alij rei. Aīa ḡ quō fit forma aliarū rerū: Qđ aūt magis decipit hoīes in hoc. eſt ille qui cōpoſuit librū iſagogarū qui amabat loq̄ veriſilia: ⁊ ꝓbabilia: ſatiſfaciēs ſibi ⁊ alijs veriſimilitudine: ꝙ poſſunt perpendere docti hoīes: ex libris ei⁹ q̄ intitulant̄ de intellectu. ⁊ de intellectis: ⁊ de anima. Concedo autē formas rerum ſubſiſtere in anima: decorantes: ⁊ nobilitantes eā: quarū quaſi locus eſt aīa: mediante intellectu materiali. Si aūt aīa ſit forma aliquarū rerū q̄ ſunt in effectu: forma aūt eſt effectus: imo ipſa eſt effectus. Jn eſſentia vero forme nō eſt virtus recipiendi aliq̄d: neq; v̄tus recipiēdi aliq̄d eſt niſi in receptibili rei: tūc opʒ vt aīa nō ſit v̄tus recipiēdi aliā formā: vel aliq̄d aliud. Sed nos videmus eā recipe aliā formā p̄ter illā: vn̄ ſi illa nō recipitur: poſtq̄ꝫ nō fuerit diuerſa ab hac: erit mirū: q̄ꝛ recipiēs ⁊ nō recipiens erūt vnū. Si aūt fuerit diuerſa ab ea: tūc aīa ſine dubio fiet alia a ſeipſa. ſi ipſa eſt forma itellecta. hoc aūt totū nihil eſt. Aīa eniʒ eſt intelligens. Jntellect⁹ v̄o aut vocabit̄ virtus eius qua intelligit. Aut vocabit̄ ipſa ſua forma intellectoꝝ ſuoꝝ: que q̄ꝛ ſunt in aīa intellecta ſunt. ergo intellectus ⁊ intelligens: ⁊ intellectū: nō ſunt vnū in noſtris aīabus. Concedo autē hoc poſſe eſſe in aliquo: ſicut ſignificabit̄ ſuo loco. ¶ Similiter intellectum materialē. ſi volunt appellare aptitudinē aīe abſolutā in nobis: ſp eſt p̄manēs dū ſumus in hoc corpore. Si autē volumus appellare intellectū m̄ālē aptitudinē anime ſm vnam quamq; rem: aptitudo deſtruitur cum Ari. 3. de aia. t. 15.

B habet eſſe effectus. ¶ Poſtq̃ igitur iam hoc cõprehendi‑ſti: dicem⁹ q̃ formari intelligibilia fit tribus modis. vno cũ aliquid formatur in aĩa in effectu diſtincte ⁊ ordinate. Sed aliqñ illa diſtinctio ⁊ ordinatio nõ eſt neceſſaria: ſed cõmutabilis. exempli gratia. cum ordinaueris in anima intẽtiones verborum ſignificantium hoc qđ dicitur: q̃ omnis homo eſt animal: inuenies intellectũ vniuſcuiuſq; horum vniuerſalem: qui nõ formatur niſi in ſubſtantia incorporea. ¶ Ad hoc aũt vt formetur in ea: neceſſe eſt ibi prius ⁊ poſterius. Si aũt cũ mutaueris hoc ⁊ ordinaueris aliter intentiones formatas: ſicut cum dicis q̃ animal predicatur de omni homine: non dubitabis hunc ordinem: ſecundum q̃ eſt ordo itẽtionũ vniuerſaliũ nõ eſſe ordinatũ niſi in ſubſtãtia nõ corporea: quamuis alius ſit hic ordo q̃ primus. Sed hoc ſecundum auditũ nõ ſecundum intellectũ. Hi enim duo ordines ſunt diuerſi: ſed intellect⁹ purus idem eſt. ¶ Secũdo cũ intellectus rei iam acquiſitus eſt ſecundum operationes: ſed anima auertitur ab eis: ⁊ non reſpicit ad id qđ iam intellexerit: ſed eſt mutata ab illo intellecto ad aliud. Non enim eſt in potẽtia animarũ noſtrarũ: vt omnia intelligant ſimul ſubito. ¶ Tertio cum aliqđ dubium a te queritur de his que iam ſciſti: vel que ſcire potes: ſed heſitas reſpõdere in illa hora: ſecurus inde veriſſime te poſſe reſpõdere: quãuis poſtea non ſit apud te adhuc ordinata reſponſio aliquo modo. Sed incipis preordinare in tua anima vt reddendo reſponſum qđ prouenit ex illa certitudine ſciendi illud qđ habes ante diſtinctionẽ ⁊ ordinationẽ eius. Differẽtia autẽ inter primã formationẽ ⁊ hanc manifeſta eſt. prima enim eſt ſicut id qđ de theſauro educis: ⁊ aliqđ de eo agis. Secunda ſicut id qđ habes in theſauro: ⁊ nõ agis aliquid de eo. tertia vero a prima differt in hoc qđ nõ eſt aliquid ordinatũ in cogitatione aliquo modo: ſed eſt ſicut ichoatio ordinis cũ adiunctiõe certitudinis. Et differt a ſecunda: quia non eſt qđ reſpiciatur: ſed reſpicitur aliquo modo conſiderandi in actu veriſimili cui propria eſt cõparatio ad aliquid qđ eſt quaſi repoſitũ. Si quis aũt dixerit q̃ hec ſciẽtia eſt in potẽtia ſed potẽtia propinqua effectui. hoc falſum eſt. habẽs enim hoc habet certitudinẽ in effectu acquiſitã: quã nõ eſt neceſſe acquirere: neq; per potẽtiã remotã: neq; per propinquã. Ipſa aũt certitudo: certitudo eſt habẽdi hoc qđ habet apud ſe hoc: ⁊ vt cum voluerit illud ſcire: ſciat: ⁊ ſic certitudo eius in effectu eſt quaſi hec iam acquiſitio eſt: que vocatur in effectu: acquiſitio enim alicuius acquiſitio eſt. hoc igitur q̃ inuimus acquiſitũ eſt in effectu. Sed impoſſibile eſt certũ fieri q̃ id qđ neſcit ſit ei cognitũ in effectu: ⁊ repoſitũ apud ſe: quo modo autẽ certificabitur de diſpoſitione alicuius: niſi quia hoc ſecundum q̃ ſit certã: eſt ei cognitum. Id igitur qđ inuimus: duo cõtinet in ſe. ſ. cognitũ in effectu: ⁊ certitudinẽ in effectu habẽdi penes ſe hoc repoſitũ: ſed illud ſimpliciter eſt cognitũ apud eũ: hoc aũt qđ vult facere cognitũ alteri. Mirũ eſt aũt qđ hic reſpõdẽs ordinet q̃ in ei⁹ anima ſubito venit: qui cũ docet aliũ incipit ipſe adiſcere doctrinã que eſt ſecundi modi. In quo ordinatur ipſa forma ſecundum ordinẽ quo ordinatur penes illũ qui ab eo recipit. vn⁹ aũt iſtorum modorum eſt ſcientia cogitabilis: cuius vltima perfectio nõ cõpletur: niſi cũ ordo ei⁹ cõponitur: alius aũt eſt ſcientia ſimplex: in qua nõ ſolet generari forma poſt formam: ſed eſt vna ex qua forme perueniũt in receptibili earum: ⁊ hec ſcientia eſt efficiens id qđ vocam⁹ ſciam cogitabilẽ: ⁊ eſt principium eius. ⁊ ipſa eſt virtus anime intellectiua abſoluta: que eſt ſimilis itelligẽtijs agentib⁹: ordinare aũt non habet anima niſi ex hoc qđ eſt anima: qđ ſi nõ haberet: nõ haberet ſciam animalẽ. ¶ Anima enim rationalis quomõ habet principium ex anima: qđ principium habet ſciam preter ſapiẽtiã anime: hoc eſt cõſiderandũ: hoc aũt debes ex tua anima itelligere. ¶ Debes etiã ſcire q̃ in noſtro puro itellectu nõ eſt multitudo vllo modo: neq; ordo formarum. ¶ Ipſe enim eſt principiũ omnis forme emanãtis ab eo in animam. ¶ Debes etiã tenere ſimiliter eſſe diſpoſitionẽ ſeparatorũ pure: in hoc qđ intelligũt aliqua. ¶ Intellectus enim noſter eſt intellectus intelligens formas: ⁊ creans illas nõ cui⁹ eſt formare: aut quia eſt i forma anime: formare enim anime ſapientis hominis ſecundum q̃ eſt anima nõ eſt niſi formare ordinate ⁊ diſtincte: vnde ipſa anima non eſt ſimplex omnino. C

Omnis autem apprehenſio intelligibilis eſt ſimilitudo aliqua ad formã ſeparatã a materia: ⁊ ab eius accidentibus ⁊ materialibus: ſicut prediximus: ſed anima habet hoc ex hoc qđ eſt ſubſtãtia recipiens impreſſa ab eo. Intelligẽtia vero habet hoc ex hoc qđ eſt principiũ ⁊ ſubſtantia agens: ⁊ creans: qđ autẽ propriũ eſt eius ex principalitate eius ad animã: eſt eius intelligibilitas in effectu: qđ vero propriũ eſt anime ex hoc qđ informatur ex ea: ⁊ recipit ab ea eſt eius intelligibilitas in effectu. Qđ aũt debes ſcire de diſpoſitione formarũ que ſunt in anima: hoc eſt qđ dicemus. ſcilicet q̃ imaginata: ⁊ quecũq; adherẽt eis. cũ anima auertitur ab eis ſũt repoſita in virtutibus cõſeruatiuis eorũ: que vere nõ ſunt apprehendentes. Si enim hoc eſſet: eſſent apprehendentes: ⁊ cõſeruãtes ſimul: ſed ſunt theſaurus ad quẽ cũ conuertit ſe virtus apprehendẽs iudicãs. imo eſtimatio: aut anima aut intellectus inueniet ea iam haberi. Si autem non inuenerit ea neceſſe habebit redire ad perquirendum ⁊ reminiſcendũ: qđ ſi non fieret neceſſe eſſet nobis dubitare de omni anima occupata ab aliqua forma: an ipſa forma haberet in ſe: an nõ haberet eã niſi in potẽtia. ¶ Et dubitaremus quo modo memoraretur: ⁊ cum non fuit apud animam in quo fuit ⁊ anima cui adheſit: quouſq; reuocaretur hec forma. Animalis aũt anime diſcrete ſunt virtutes: ⁊ vnicuiq; virtuti per ſe ſeparati attributa ſunt iſtrumẽta: ⁊ formis aſſignatus eſt theſaurus: quas aliqñ nõ cõtẽplatur eſtimatio: ⁊ aſſignatus eſt itentionibus theſaurus: quas aliqñ nõ cõſiderat eſtimatio. Nõ enim eſtimatio eſt locus in quo ſtabiliantur iſta: ſed eſt iudicans. Et propter hoc dicimus q̃ extimatio aliqñ reſpicit formas ⁊ intentiones repoſitas in his duabus virtutibus: ⁊ aliqñ auertitur ab eis. ¶ Dicemus nunc de humanis animabus an ipſa intelligentia: intelligibilia que apprehendũt: ⁊ deinde cõuentuntur ab illis ad alia non ſint in illis perfecte in effectu: ⁊ ideo ipſe nõ intelligunt ea perfecte in effectu: an habeãt theſaurũ in quo reponãt. Sed hic theſaurus aut eſt eſſentia earũ: aut corpus earũ: aut aliqđ corporale earũ. ¶ Iam aũt diximus q̃ corpus earũ: ⁊ qđ pẽdet ex corpore earũ nõ eſt dignũ ad hoc: neq; eſt dignũ: vt ſit ſubiectum intelligibilium: quia nõ eſt dignũ: vt forme intellecte ſint ſitum habentes. ſed coniunctio earũ cũ corpore faciet eas habere ſitum. Si aũt eẽnt in corpore habentes ſitum: nõ eſſent intelligibiles. Aut dicimus q̃ ipſe forme intelligibiles: ſunt res per ſe exiſtentes: quarũ vnaqueq; eſt ſpẽs: ⁊ res per ſe exiſtẽs. ſed intellectus aliqñ aſpicit illas. ⁊ aliqñ auertitur ab illis. ⁊ poſtea cõuertitur ad illas. Et eſt anima quaſi ſpeculum. ipſe vero quaſi res extrinſece: que aliqñ apparent in ea: ⁊ aliquãdo non apparent. Et hoc fiat ſecundum comparationes que ſunt inter eas ⁊ animã. Aut ex principio agente emanet in anima forma poſt formã: ſecundum petitionẽ anime. a quo principio poſtea cum auertitur ceſſat emanatio: qđ ſi ita eſſet: eẽt neceſſe omnibus horis adiſcere ſicut primitus.

¶ Dicem⁹ igitur vltimã partẽ huius diuiſionis eſſe verã. Impoſſibile eſt enim dici hanc formã eſſe in anima in effectu perfecte: ⁊ nõ intelligi ab ea in effectu perfecte. Senſus enim de hoc q̃ eam intelligit nõ eſt niſi quia forma exiſtit in ea: vnde impoſſibile eſt corpus eſſe theſaurũ eius: ⁊ impoſſibile eſt etiam eſſentiam anime eſſe eius theſaurũ: hoc enim qđ eſt theſau‑ D

rus eius:nihil aliquid eſt:niſi q2 forma itellecta exiſtit ĩn
ea.Et nos ſic intelligimus.Nõ eſt aũt ſic apprehẽſio for
me.Apprehẽdere eteni formã nõ eſt theſauri:ſed tñ reti
nere.Alterius eteni vĩtutis eſt apprehẽdere:formas autẽ
memoratas ⁊ formatas eẽ in aliq̃:nõ eſt ſenſus ipſas ap
prehẽdere.ſicut formas ſenſibiles eẽ in aliquo nõ eſt ſen
ſus.Uñ corpa:in qb⁹ ſunt for̃ ſenſibiliũ nõ ſunt appre
hẽdẽtia.Apprehẽſionẽ vo ſm ꝙ eſt vtus apprehẽdẽtis
neċe eſt fieri ab eo:a quo ſolet ĩpmi ipſa forma aliquo
mõ ĩpreſſionis.In memoriali aũt ⁊ formali nõ ĩprĩmũt
forme niſi ſm ꝙ ſunt inſtrã:⁊ hñt corp⁹ retinẽs ipſas for
mas niſi ꝓpinquas gerẽti ipſaȝ vtutẽ apphẽdẽtẽ:q̃ ẽ ſic
imaginatio ⁊ extimatio:ita vt cõſideret eas cũ vult:ſicut
retinẽt formã ſenſatã circa ſenſuȝ:ad hoc vt inquirat eaȝ
ſenſus cũ voluerit:hoc ãt põt itelligi in memoriali ⁊ for
mali:nõ in aia:formã eni itellectã eẽ in aia.hoc ideȝ ẽ qđ
apphẽdi eã.❡ Idẽ poſtea declarabimus adhuc in ſapia
ꝑma: ꝙ hec for⁹ nõ eſt ꝑ ſe exñs.Reſtat ḡ vt vltia pars
ſit vã:⁊ vt diſcere nõ ſit niſi acqrere pfectã aptitudinẽ cõ
iungẽdi ſe itelligentie agẽti:quouſq3 fiat ex ea itell's:q eſt
ſimplex a q̊ emanẽt for̃ ordinate mediãte aia in cogita
tione.❡ Aptitudo aũt q̃ pcedit diſcere ẽ impfecta:poſt
quã aũt diſcit̃ eſt integra.❡ Cũ eni trãſit in mẽte eius q
diſcit id qđ coheret cũ itellecto inqſito:⁊ ꝯuertit ſe aĩa
ad inſpiciẽdũ.Ipſa aũt inſpectio eſt cõuerſio aie ad pnci
piũ dans itellm cũ eni aia cõiungit̃ itelligentie emanat
ab ea vtus itell's ſimplicis:quã ſeq̃t emanatio ordinãdi.
❡ Si vo auertit̃ a p fiũt ipſe for̃ in po⁹:ſed po⁹ ꝓxima.
ḡ pᵐ diſcere eſt ſicut oculi curatio:q factus ſanus:cũ vult
aſpicit aliqd vñ ſumat aliquã formã.❡ Cuȝ vo auertit̃
ab illo:fit illud ſibi in po⁹ ꝓxima effectui.Dũ aũt aia hu
mana gñalr̃ eſt in corpe:nõ põt recipe ſubito itelligẽtiaȝ.
Sed eius diſpõ eſt ſic dicim⁹.❡ Cũ.n.dr̃ plato eſt ſciẽs
itelligibilia:hic ſenſus eſt:vt cũ voluerit reuocet formaȝ
ad mẽtẽ ſuã.❡ Cuius ẽt ſenſus eſt:vt cũ voluerit poſſit
cõiungi itelligẽtie agẽti.ita vt ab ea in ipſuȝ formet̃ ipm
itellm. Nõ ꝙ intellm ſit pñs ſue mẽti:⁊ formatũ in ſuo
itellectu i effectu ſp:neq3 ſic erat pus q̃ diſceret.❡ Hic
eni modus itelligẽdi in po⁹:eſt vtus q̃ acqrit aie itellige
re cũ voluerit ꝯiunget̃ itelligentie a qua emanat in eam
forma itellecta:que forma eſt itellectus adeptus veriſſi
me.Et hec vtus eſt itell's in effectu:ſȝ qđ eſt pfectio. Sȝ
formatio imaginabiliũ eſt reſpectio aie ad theſauros:ſen
ſibiliũ.Sed primũ eſt inſpicere:qđ eſt ſuperius:hoc aũt
E eſt inſpicere qđ eſt iferius.❡ Cũ aũt aia liberabit̃ a cor
pore:⁊ ab accñtibus corpis:tũc poterit cõiungi itelligen
tie agenti:⁊ tũc inueniet in ea pulchritudinẽ itelligibilẽ:
⁊ delectationẽ perennem:ſicut dicemus poſtea ſuo loco.
❡ Debes aũt ſcire ꝙ ſapia ſiue habeat̃ ex doctrina ſiue
nõ:nõ equal'r hr̃.Sunt eteni quidã diſcentium qui ſunt
aptiores ad intelligendũ:quoꝝ aptitudo que eſt prior ea
aptitudine quã prediximus eſt fortior.Cuȝ vo hȝ hoc in
ſeipſo nõ aliunde.vocat̃ hec aptitudo ſubtilitas:que apti
tudo aliqñ in aliqb⁹ hoib⁹.ita preualet:ꝙ ad cõiungẽdũ
ſe itelligẽtie nõ idiget multis:neq3 exercitio:neq3 diſcipli
na:q2 eſt in eo aptitudo ſa,immo q2 qcqd eſt per ſe ſcit.
Qui gradus eſt altior oib⁹ alijs gradib⁹ aptitudis.Hãut
diſpõ itell's mãl' dȝ vocari itell's ſcõs q ẽ illi⁹ gñis:cui⁹ eſt
itellectus in habitu.Sed hic eſt ſupremus in quo nõ oẽs
hoies ꝯueniũt:nõ eſt aũt longe vt ab his actionibus cõ
paratis ad intellectũ ſm ptãtẽ earũ ⁊ virtutẽ emanet ali
quid in imaginatiuã:qđ imaginatiua repreſentet etiã ſȝ
exẽpla viſa vel audita õba:eo mõ quo prediximus.p qđ
aũt fit h certius:h eſt:qm̃ manifeſtũ eſt ꝙ itelligibilia.q̃
ſtudet hõ acqrere nõ acquirit niſi cũ habuerit terminuȝ
mediũ in ſyllogiſmo.Hic aũt medius terminus inuenit̃
duobus modis.Aliquãdo eni iuenit̃ ꝓprio igenio.Inge
niũ aũt eſt actus rationis:cuius ꝓpria vi inuenitur me
dius terminus.Subtilitas aũt eſt ſupra ingeniũ. Aliqñ
aũt habet̃ ex doctrina:principiũ aũt doctrine eſt igeniũ
Res aũt ſine dubio terminantur apud igenia quas ad
inuenerunt hoies ingenioſi.deinde tradiderũt eas diſci
pulis.poſſe eſt ergo:vt hõ in ſeipſo habeat ingeniũ ⁊ ex ra
tione ſua ſine doctrina faciat ſyllogiſmũ.Sed differunt
hoies in hoc in quãtitate ⁊ qualitate.In quãtitate eo ꝙ
aliqui hominũ habẽt ingeniũ ad inueniendũ medios ter
minos plures numero in qualitate:eo ꝙ aliquis hoium
eſt velocioris ingenij.⁊ q2 h equalitas nõ põt terminari.
ſed ſemp recipit maius ⁊ minus:tunc dȝ diffiniri in vltio
defectus:penes eũ qui nullius eſt ingenij:aut in vltimo
augmẽti:penes eũ qui hȝ igeniũ oĩuȝ queſtionũ:aut plu
rimũ ex his.aut qui habet velocius igeniũ:poſſe eſt ergo
vt alicuius hois aia eo ꝙ eſt clara:⁊ coherens pncipijs
itelligibilibus.ita ſit inſpirata vt accendat̃ igenio ad ac
cipiẽdũ oẽs queſtiones ab intelligentia agente:aut ſubi
to:aut pene ſubito firmiter impreſſas:nõ probabiliter:ſȝ
cũ ordine q apprehendit medios terminos:pbata autẽ
que ſciuntur ex ſuis cauſis non ſunt intelligibilia:⁊ h eſt
vnus modus ꝓphie qui oibus virtutib⁹ ꝓphie altior ẽ.
Unde cõgrue vocat̃ vtus ſancta:q2 eſt altior gradus in
virtutes humanas.

❡ Capitulũ.VII.In quo enumerant̃ ſentẽtie ꝓbabiles
antiquorum de anima ⁊ eius actionibus:⁊an ſit vna:an
multe:⁊ certificare ⁊ ſtabilire virtutem rei in hoc. A

Sententie de eſſentia aie ⁊ eius actioni
bus ſunt diuerſe:quedã eniȝ
ex illis eſt dictio illius qui putauit ꝙ aĩa eſt
vna eẽntia que facit oẽs actiones ſuas per ſe
diuerſitate inſtroꝝ.Ex his etiã eſt ille ꝙ pu
tauit ꝙ aia ſapiens eſt per ſeipſaȝ:⁊ ſcit oĩa. Sed nõ agit
ſenſibus:⁊ iſtris attrahẽtibus apprehẽſa ab ipſa:niſi ad
hoc vt ipſa excitet̃ p illa ad id qđ hȝ in ſeipſa.❡ Alij vo
dixerũt ꝙ hoc fiat q̃ſi reminiſcẽdo:q2 aliqñ accidit ei ob
liuiſci.Et de pma ſecta fuit q dixit ꝙ aia non eſt vna:ſed
multe:⁊ ꝙ aia q̃ eſt in vno corpe:eſt collectio aiaꝝ.ſ.aie
vegetãtis ⁊ apprehendẽtis:⁊ aie iraſcibilis:⁊ ꝯcupiſcibi
lis aie.Ex iſtis ẽt eſt ille q tenet ꝙ aia cõcupiſcibilis ẽ nu
tritiua:⁊ dixit locũ ei⁹ cor eẽ cui attribuit cõcupiſcentiaȝ
nutriẽdi:⁊ generãdi ſimul.Ex his etiã eſt ille qui tenuit
ꝙ gñare eſt ex q̃dã vtute cuiuſdã ptis aie emanãte in te
ſticulos maris ⁊ femie.Ex his eſt etiã ille q tenuit ꝙ aia
eſt vna eẽntia ex q̃ vtutes iſte emanãt:quarũ vnaq3 hȝ
ꝓpriã actõeȝ:⁊ ꝙ ipa nihil fac̃ niſi mediãtib⁹ his vtutib⁹.
❡ Qui ãt dixert aiaȝ eẽ vnã:⁊ agẽtẽ p ſeipſaȝ:conati ſũt
h aſtruere p id quo aſtruit̃ ſnia vltima ꝙ poſtea aſſigna
bim⁹.❡ Dixerũt ẽt.poſtq̃ vna eſt:⁊ vnuȝ corpus ipoſſe
eſt eã diuidi per iſtrã ⁊ multiplicari:fieret eni tũc forma
mãlis.Cõſtat aũt apud eos ꝙ aia ſuba ẽ ſepata ex ſyllis:
quos nõ eſt hic opus iducere:dixerũt ḡ ꝙ ipſa p ſeipſam
fac̃ qcqd facit iſtris diuerſis.❡ Qui aũt ex his dixerũt
ꝙ anima eſt ſapiẽs per ſeipſaȝ:conati ſunt hoc aſtruere
dicentes.ꝙ ſi eſſet inſipiens priuata ſcientijs:aut habe
ret hoc ex ſua eſſentia:aut ex accidente.Si aũt hr̃et hoc
ex ſua eſſentia:non poſſet ipſa ſcire aliqd vllo mõ.Si vo
hr̃et h ex accñte:ſȝ accñs nõ accit rei:niſi q̃ eſt:tũc aia hȝ
eſſentiaȝ cognoſcendi res.Sed cõtingit eã fieri iſipiẽteȝ
ex aliqua cauſa:ergo cauſa illa nõ eſt cã ſapiẽtie:ſed inſi
pientie.Sed remotis cauſis accidẽtalib⁹ remanet id qđ
eſt eẽntiale:poſtq̃ igit̃ eſſentiale eſt ei ſcire.quo põt ei ac

cidere ex aliqua cauſa vt fiat neſciens.cū ipſa ſit ſimplex
ſpiritualis impaſſibilis:pōt autē hr̄e ſciam in ſe:⁊ auerti
ab ea ⁊ impediri.ſed cū euigilat cognoſcit.¶ Senſus ve
ro euigilandi eſt ipſaʒ ad ſeipſaʒ reuocari:⁊ ad diſpoſitio
nē nature ſue:⁊ tūc inuenit ſe ſcientē quicqd eſt.¶ Sed
actores ſentētie de reminiſcēdo ratiocinant̄ dicētes.ꝙ ſi
aīa nō ſciuiſſet aliquādo qđ mō neſcit:⁊ inquirit cogno/
ſcere:cū aſſequeret̄ nō cognoſceret id eſſe qđ queſierat.
Sicut qui querit captiuum qui fugit.Hoc autem iaʒ de/
ſtruximus alı̄s. Qui autem dixerunt animas eſſe mul/
tas:ratiocinati ſunt dicētes:quomodo poſſumus dicere
oēs aīas eſſe vnā aīam:cū inueniamus vegetabilia non
hr̄e aīam cōcupiſcibilē.ſ.quā prediximus in hoc capitu/
lo:neqꝫ habere animā apprehendētē vel ſentientē vł co
gnoſcentē.ğ h aīa eſſentialiter eſt aliud ab illa.¶ Itē in
uenimus aīal habere hanc aīam ſenſibilē ⁊ iraſcibilem:
neqꝫ hʒ aīaʒ rationalem vllo modo.Hec ergo aīa beſtia
lis alia aīa eſt per ſe.Sed qꝛ he oēs cōiungunt̄ cū hoīe.
ſcimus in eo eſſe cōiunctas aīas a ſeipſis alias:⁊ diuerſa/
rū ſententiaꝝ:quaruʒ vnaqueqꝫ differt ab alia:⁊ iō vna/
queqꝫ habʒ locū propriū:qꝛ rationalis hʒ cerebrū ⁊ ira/
ſcibilis anima hʒ cor:⁊ ꝯcupiſcibilis habʒ epar. He ſunt
famoſe ſentētie de aīa.Nulla autē harū vera eſt niſi vlti
ma eaꝝ quā prediximus.Unde oſtēdemꝰ primo eius fir
mitudinē:⁊ deinde redibimꝰ ad ſoluendas queſtiūculas
B quas induxerunt.¶ Dicemus igit̄ ex premiſſis manife
ſtum eſſe actiones diuerſas ex diuerſis virtutibus eſſe:⁊
ꝙ oīs virtus ex eo qđ eſt virtus:nihil eſt niſi ad qđ ex ea
prouenit actio:quā hʒ principalr̄:⁊ ꝙ v̄tus iraſcibilis nō
patit̄ ex deliciȷs:neqꝫ cōcupiſcibilis ex nocumētis:neqꝫ
in virtute apprehendente fit qđ fit in illis duabus:neqꝫ
aliqua illarū duaꝝ ex hoc qđ eſt id qđ recipit formā ap/
prehenſaʒ:⁊ itelligit eā. His ergo ꝓpoſitis dicemꝰ opor
tere vt oēs he virtutes habeant vinculū aliqđ in quo cō
iungant̄ oēs.Cuiꝰ cōparatio ad oēs has virtutes:ſit ſicut
cōparatio cōmunis ſenſus ad ſenſus extrahentes.Veriſ/
ſime eni ſcimus ꝙ harū virtutū altera impedit alteraʒ:
⁊ altera imperat alteri:qđ cōſtat ex predictis.Si autem
nō haberēt vinculū in quo ꝯiungerent̄:⁊ qđ eis domina
ret̄:⁊ qđ pp alias ipediret̄ regere alias:⁊ dominari aliȷs.
Alie nō retraherent alias a ꝓpria actione:q̄libet eni vir
tus ſi nō haberet aliqđ in quo cōiungeret̄ aliȷ:nō ꝓhibe
ret aliā virtutē a ſua actione.ſ.ſi iſtrumētū nō eēt cōmu
ne:neqꝫ ſubm cōmune:neqꝫ aliquid aliud in quo coniun
gerent̄ eēt cōe.Quomodo eni hoc eſſet cū nos videamꝰ
ꝙ ſenſus aliquādo dilatet cōcupiditatē:⁊ virtus cōcupi
ſcibilis nō patiat̄ a ſenſato:ſed qđ eſt ſenſatū.¶ Si autē
nō patit̄ ex hoc qđ eſt ſenſatū.Tunc ipſa paſſio nō eſt ex
ꝯcupiſcentia illius ſenſati.¶ Opʒ ergo ſine dubio vt cō
cupiſcibilis ſit que ſentit.¶ Impoſſibile eſt auteʒ duas
virtutes eē vnā.¶ Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ aliquid vnuʒ
eſt habēs duas virtutes.Unū verū eſt dici:qđ qꝛ ſenſi/
mus cōcupiuimus.¶ Et qꝛ vidimus hoc ⁊ hoc offenſi
ſumus.¶ Illud autē vnū in quo coniungunt̄ he virtu/
tes:eſt id per qđ cognoſcit vnuſquiſqꝫ que ſit ſua ſenten/
tia.Ita vt ſit verum dicere:ꝙ quia ſenſimus concupiui/
mus.¶ Hoc aūt impoſ̄e eſt eſſe corpus.¶ Corpus eni
ex hoc ꝙ eſt corpus:nō pōt eſſe id in quo coniunguntur
he virtutes.Alioquin.omne corpus haberet has virtu/
tes.Sed ex aliquo ꝓpter qđ fit aptum ad hoc qđ primo
eſt coniungens:⁊ eſt perfectio corꝑis:ſm hoc ꝙ eſt con/
iungens:⁊ eſt aliud a corpore:ergo coniungens eſt aliqđ
aliud a corpore.¶ Secundo:qꝛ iā manifeſtū eſt aliquā
virtutū iſtarū eſſe quā nō eſt poſſibile eſſe corporeaʒ vel
ſubſiſtentem in corpore.¶ Si quis autem dubitauerit
dicens.ꝙ ſi poſſibile eſt aliquid vnum has habere vir/
tutes:quāuis nō cōiungant̄ in eo ſimul:quarū quedam
ſunt nō ſubſiſtentes in corporibus:quedaʒ ſubſiſtentes.
¶ Et quāuis ſint ſeparate.cōparant̄ tamē ad vnū qddā
cū non ſint vniuſmodi tunc modo nō ſunt ſic:vt aut ſint
omnes comparate corpori:aut corporales.¶ Dicemus
qꝛ hoc ꝙ nō eſt corpus:pōt eſſe in quo coniungant̄ v̄tu/
tes:ex quo quedā emanent ad inſtrumēta:⁊ quedā ſint
ꝓprie eſſentie ipſius:⁊ cui oēs reddant aliquo mō. Que
autē exercentur in inſtrumento cōiungunt in principio:
qđ cōiungit eas in inſtrumento:qđ principiū ꝓcedit ab
aīa in iſtrumentū:ſicut poſtea declarabimus eius diſpo
ſitionē in ſoluendo queſtiunculam.Impoſſibile eſt au/
tē omnes virtutes has emanare ex corpore.Compara/
tiones enim virtutū ad corpus:nō ſunt ad modū emanā
di:ſed recipiendi.Emanatio aūt pōt eſſe ſeparatio ema/
nantis ab eo a quo emanat.Receptio aūt nō pōt eſſe ſe/
paratio talis:neqꝫ poteſt fieri eodeʒ modo.Tertio:ꝙ h
corpus:aut eēt totū corpus:⁊ tunc cū aliquid illius deeſ/
ſet:nō eſſet hoc qđ percipimꝰ nō eſſe:nō eſt autē ita ſicut
alı̄s oſtendimus.Ego eni ſum egoipſe:quāuis neſciaʒ me
habere manū:vel pedē:vel aliqđ alioꝝ mēbroꝝ:puto āt
ꝙ hec membra exerceo in vſibus meis:qui nō eēnt:nō
eſſent neceſſaria:⁊ ego eſſem ego quāuis non eſſent illa.
¶ Repetamus aūt id qđ prediximꝰ.ſ.ꝙ ſi ſubito crea/ C
ret̄ homo.expanſis eius manibus ⁊ pedibꝰ:que ipſe nō
videret neqꝫ contingeret:neqꝫ ipſa ſe cōtingerēt:neqꝫ au
diret ſonū:neſciret quidē eſſe aliqđ ſuoꝝ membroꝝ:⁊ ta
men ſciret ſe eſſe.⁊ quia vnū aliqd eſt.quāuis non ſcire il
la oīa:qđ aūt nō ſcit̄ nō eſt id qđ ſcit̄.h aūt membra non
ſunt vere niſi ſicut veſtes:que quia diu eſt ꝙ adherēt no
bis putauimus nos eſſe illa aut ꝙ ſunt ſicut ꝑtes nr̄i.Cū
eni imaginamur nr̄as aīas nō imaginamur eas nudas:ſʒ
imaginamur eas nudas cōꝑibꝰ.Cuiꝰ rei cā ē diuturnitas
adherentie.Cōſueuimus autē exuere veſtes ⁊ proȷcere.
qđ oīno non ꝯſueuimus in membris.Un̄ opio ꝙ mēbra
ſunt partes noſtri firmior eſt nobis:q̄ꝫ opio ꝙ veſtes ſūt
partes nr̄i.¶ Si aūt totū corpus nō fuerit id in quo ꝯiū
guntur:ſed aliqđ membrū propriū:tunc aut illud mēbrū
erit id qđ teneo:qꝛ eſſentialr̄ eſt ego:aut itentio eiꝰ:de q̄
teneo:ꝙ eſſentialiter ſit ego.nō eſt ipſuʒ mēbrū:quāuis
ipm ſit ei neceſ̄iuʒ.Si āt ipʒ mēbrū.ſ.aut cerebrū aut cor.
aut aliqd aliud:aut mł̄ta ſiml' mēbra hꝫ ſint idē.aut eoꝝ
cōiunctio ſit idipʒ de q̊ ꝑcipio ꝙ ſit ego:tūc oʒ vt ꝑceptio
q̄ ipʒ ego ꝑcipio ſit ꝑceptio illiꝰ rei.Unū eni nō pōt ꝑcipi
ſm vnā eādē ꝑtē.nō eſt aūt ita in re.Neſcio eniʒ me hr̄e
cerebrū vel cor niſi ſenſu:⁊ auditu ⁊ experimēto:nō ꝙ co
gnoſcā ipſuʒ eſſe ego.vn̄ ipʒ mēbrū eēntialr̄ nō eſt id qđ
ꝑcipio ipm eē ego eēntialr̄:ſʒ accn̄talr̄.Intētio aūt de eo
qđ cognoſco:ꝙ ſit ego:eſt id qđ deſigno i ea dictiōe cū di
co:ſenſi.cognoui.feci.q̄ ꝓꝑetates cōiuncte ſunt in vno qđ
eſt ego.Si qs aūt dixerit neſcis:qꝛ hec eſt aīa dicam me
ſꝑ ſcire:⁊ qꝛ hec ē itētio quā voco aīaʒ:ſʒ fortaſſis neſcio
illā appellari aīaʒ.Cū aūt itellexero illđ in te vocari aīaʒ
itelligā illud eē hoc:⁊ qꝛ ipʒ ē regēs iſtr̄a mouētia:⁊ ap/
prehendētia. Un̄ neſcio ꝙ illud ego ſit aīa.dū neſciuero
qd ſit aīa:nō ē aūt ſic diſpō cordis aut cerebri.Intelligo
eni qd ſit cor:vel cerebrū:ſʒ nō itelligo ꝙ ipʒ ſit ego.Cū
eni itelligo.ꝙ ipſa aīa eſt pn̄m motuū ⁊ apprehēſionū q̄s
habeo ⁊ finis earum:ex his omnibus cognoſco ꝙ aut ip/
ſa eſt ego veriſſime.Aut ꝙ ipſa eſt ego regens hoc cor/
pus:fortaſſis autem non poſſum modo percipere per ſe
ſeparatim:ſine ꝑmixtione ꝑceptionis:ꝙ eſt regēs corpꝰ.
⁊ coniunctū corpi:ſed an ſit corpus:an nō:ſi querat̄ ſm
me:nō opʒ eſſe corpus:neqꝫ imaginat̄ mihi ꝙ ſit aliqđ

coꝝ:ſed imaginaꝰ mihi eſſe ſine corꝑeitate eius.ḡ iā itel/lexi ex aliq̄ pte ꝙ non eſt corpus:eo ꝙ nō itellexi ei cor/poreitatē cū itellexi illud.deīde cōſidero: ꝙ ex h ꝙ ego ponā corporeitatē huic rei que eſt principiū iſtarū actio/nū:nō eſt nece illud eſſe corpus:precipue cū videaꝰ mihi illud eſſe diuerſuꝫ ab his ſenſibꝰ:quāuis me nō fallat cō/iunctio eius cū inſtrumētis:⁊ qꝛ video illa:⁊ video actio/nes emanare ab illis:puto illa eē q̄ſi ptes mei:ſed hoc ꝙ erro in aliquo nō dꝫ eſſe iudiciū:ſic̄ iudiciuꝫ de eo qđ dꝫ fieri:⁊ qꝛ inquiro eſſe eius:⁊ an ſit nō corpus:nō ideo ſuꝫ ignarus eius ignorātia abſoluta:q̄uis negligā illud.ple/rūq; eni cognitio rei in ꝓximo eſt:ſed qꝛ negligiꝰ fit igno ta:⁊ poſtea requiriꝰ ex locis remotioribus.Aliquādo aūt ad cognoſcendā rem ſufficit exercitari.Sed qꝛ eſt facile: hō illud negligit:⁊ eius ingeniū nō auertit illud:⁊ poſtea fit ei difficilius ad intelligendū ⁊ remotius ad cōprehen dendū.¶ Manifeſtū eſt ḡ ꝙ he virtutes hn̄t in quo cō iunguꝰ cū oēs reddūt:⁊ ꝙ eſt nō corpus:ſiue ſit comes

D corpis ſiue nō.¶ Poſtq̄ aūt iā demōſtrauimus certitu dinē huius.debemus ſoluere queſtiones ꝑdictas.dicēteſ ꝙ qꝛ aīa vna eſt eēntialr.non ideo dꝫ nō emanare aliqđ ab ea in mēbra diuerſa:ſed pōt eē:vt pmū qđ emanat ab ea in ſperma ⁊ ſemē ſit virtus generās que gn̄at mēbra ſm vnāquāq; virtutē cōgruā actioni illius.Et vnūqđq; membrū ſit aptum ad recipiendū ꝓpriā virtutē que ap/paret in eo:qđ niſi ita eſſet gn̄atio corporis eſſet ocioſa.¶ Sed ratio eius qui poſuit aīaꝫ ſcientē ex ſeipſa nulla eſt.Non eni neceſſe eſt vt cuꝫ ſubſtantia aīe fuerit eſſen/tialiter vacua ſcientia:impoſſibile ſit eſſe ſcientiaꝫ in ea. Multū eni itereſt an dicaꝰ qđ ſubſtātia rei reſpectu ſue eſſentie:nō dꝫ ſcire:⁊ an dicaꝰ ꝙ eius ſuba eodē reſpectu debet nō ſcire.¶ Comitantia eni nō ſciendi cū vtraq; di ctione eſt diuerſa:ꝓpter hoc eniꝫ ꝙ cōcedimus aīam ex ſua eſſentia eſſe neſciā:nō itelligimus:niſi qꝛ eius ſubſtā tia cū per ſe ſola fuerit nihilo extriſeco ſibi adiuncto co/mitabitur eā ignorantia:⁊ hoc qꝛ eſt ſola:⁊ ſuba:nō qꝛ eſt ſola ſubſtātia.Nō eni intelligo ex h ꝙ eius ſubſtātia ſit ſubſtātia qđ nūquā ſepareꝰ ad ignorantiā.ſi aūt cōceſſe/rimus ꝙ hoc nō habꝫ ex ſuba:ſed ex aliquo qđ accidit il li.tūc nō opꝫ accidēs hoc accidere rei nāli.¶ Cū eniꝫ di ximus māīn eē vacuā a forma lecti ipſaꝫ vacuitatē nō hꝫ ex ſuba:ſed eſt quiddā qđ accidit illi:⁊ i ꝓximo ab ea remouebiꝰ:hec eni eſt dictio:quaſi diceremus iaꝫ fuiſſe in ea formā lecti que d̄ſtructa eſt.¶ Impoſſibile etiā eſt id qđ diciꝰ ꝙ aliqđ redeat ad ſuaꝫ eēntiā:nihil autē ab/ſentaꝰ ab eſſentia ſua.Sed fortaſſis dr̄ eo qđ aliqñ abſen taꝰ ab actionibus que ſunt ꝓprie ipſius:⁊ que pficiuntur ab ipſa ſola.vñ hoc nō dr̄ large:qꝛ actiones non ſunt vllo mō.Sed eius eſſentia quo mō nō eēt in ſe pp ipſa:ſed cer te de eius actionibus non debet dici ꝙ abſenteꝰ ab illa; abſens eni eſt in ſe:ſed nō apud aliud:he aūt actiones nō ſunt vllo modo niſi ea hora quā dat eis eſſe: non ſunt ḡ abſentes ab ea.Eſſentia aūt alicuius nō abſentaꝰ ab eo: neq; redit ad illud. Auctor vero de reminiſcēdo iaꝫ de/ſtruximus rationes in diuina doctrina.¶ Rō autē eo/rū qui diuidūt aīaꝫ aſſumpſit ad hoc ꝓpōnes falſas.Di cunt eni ꝙ aīa vegetabilis inueniꝰ ſeparata a ſenſibili:⁊

E qꝛ opꝫ eſſe in hoīe quiddā aliud ab illis.¶ Sed hec pro poſitio ſophiſtica eſt.Separatio eni multis modis fieri/putaꝰ.ſed qui hi neceſſarij ſunt duo ſunt:vnus eſt ꝙ ali/quādo ſepatio eſt vt coloris ab albedine:⁊ aīalis ab ho/mine.Inueniꝰ eni hec nā in nō hn̄te albedinem ⁊ illa in nō hoīe:vt differat ab oī alio differēte.Aliqñ aūt eſt ſepa ratio vt dulcedinis cōiuncte cū albedīe in aliquo corpe: que aliqñ iueniꝰ ſeparata ab ea:ſed dulcedo ⁊ albedo ſūt due qualitates ſepate:cū eas nihil vnū cōiūgit.Sepatio autē que magis vr̄ eē iter aīaꝫ vegetabilē ⁊ ſenſibilē eſt prima pars.Aīa eni vegetabilis nō eſt coniuncta cū aīa humana aliquo mō:neq; vtus vegetabilis que eſt in aīa/li eſt verū vt coniungaꝰ cū aīa que eſt in eo.ſed cōiungū tur in vna intētione.ſ.qꝛ vnaqueq; eaꝝ nutrit:⁊ augmē/tat ⁊ gn̄at:quāuis poſtea differat dr̄ia ſpecifica ⁊ cōſtitu/tiua nō accidēti tm̄.Intētio aūt q̄ in illis eſt vtriſq; eſt ge nus vtutis vegetabilis que eſt in hoīe:ſꝫ differt ab eo:eo mō quo differt ab eo itētio gn̄alis:nos aūt nō negamus genꝰ harū vtutū iueniri in alijs:ex quo nō hr̄ nos negare ꝙ vna aīa hꝫ has vtutes in hoīe:neq; pp h opꝫ vt aīa ve getabilis que eſt in aīali nō ꝑdiceꝰ de aīa aīali:quā hꝫ:ita vt ipſa aīa aīalis quā habet ſit ipſa virtus. Sicut hō qui nō eſt niſi ſua ps gn̄is aīalitatis nedū aliud.h aūt certifi cauimus in logica:ex quo nō opꝫ vt aīa vegetabilis que eſt in hoīe ſit preter aīaꝫ aīalē que eſt in eo:nedū ſint vtu tes illius aīe.Aīa ḡ vegetabilis q̄ eſt in hoīe non iueniꝰ vllo mō:cū ſua ſpālitate ſepata ab hoīe:vñ rōnes illoꝝ nihil proſunt:vtus eni nō ſepaꝰ cū ſpālitate ſua:ſed gn̄a/litate ſua:q̄ ſunt diuerſe.pter h etiā ponamꝰ ꝙ virtus ve getabilis que eſt in aīali:diuerſa eſt a vtute aīali:q̄ eſt in eo:vtpote quarū vnaqueq; eſt ſpēs p ſe ſepatiꝫ:⁊ vnaq̄q; nō eſt altera:neq; ꝑdicaꝰ de altera.Quid ḡ eſt h qđ ꝓhi beat in aīali vtraſq; vtutes hr̄i ab aīa aīali: Sic̄ cū inue/nimꝰ humorē extra aerē nō ſeparatū a calore nō eſt nece īō.vt humorē ⁊ calorē q ſūt i aere:nō hēat vna forᵃ:aut vna mā.Cū āt iueniꝰ calor q nō ꝓuenit ex motu:ſꝫ ex alio ca lore:nō īō dꝫ vt calor in alio loco nō ſeq̄ꝰ motū.¶ Dice mus ḡ nos nō negare has vtutes eē diuerſas ſpē.⁊ cōpa/ri vni eēntie in q̄ ſunt.¶ Modus aūt itelligēdi h eſt.ꝙ vltimitas ɔ̄rietatꝫ ꝓhibꝫ corpa elēntaria recipe vitā.Sꝫ quo minor fuerit ɔ̄rietas:⁊ magis acceſſerint ad tēperā/tiā q̄ nō hꝫ ɔ̄riū:icipiēt aſſimilari corpibꝰ celeſtibꝰ:pp qđ debēt recipe vtutē viuificātē a ſuba ſepata regēti.Qđ āt fuerit ꝓpinquis tēperātie:fiet receptibilꝰ vite:donec per/ueniaꝰ ad finē quo nihil pōt eē ꝓpinquis tēperātie:neq; remotius ab vtriſq; extremis ɔ̄rijs:⁊ tūc recipit ſubaꝫ q̄ eſt ſimillima ſube ſepate aliq̄ mō:ſic̄ ſube celeſtes: ⁊ tūc id qđ accidebat in aliō pter illō a ſepato:accidat in illud ex ipſa hac ſuba recepta:cū q̄ iungiꝰ ſuba ſepata.Cuiꝰ rei ponamꝰ exēplū in nālibꝰ:loco ſube ſepate cogitemꝰ ignē aut ſolē:⁊ loco corpis aliqđ corpꝰ qđ patiaꝰ ex igne:⁊ ſit ſpericū:loco aūt aīe vegetabilis ſit ipm̄ calefieri ex igne: ⁊ loco aīe aīalis ſit ipſuꝫ illuminari ab illo:⁊ loco aīe hu/mane ſit in eo ignē accēdi.¶ Dicemꝰ ḡ ꝙ hoc corpꝰ ſpe/ricū patiēs:ſi ignis agētis in illud nō fuerit ſitus talis:vt paulati recipiat in ſe ignē accēdi:nꝫ lucē eiꝰ ⁊ lumē:ſꝫ ſitꝰ talis vt recipiat ab eo calorē:⁊ nō recipiat ampliꝰ:ſi vero fuerit ſitꝰ eiꝰ talis vt recipiat calorē ab ipſo:⁊ pter h fue rit ꝓpe poſitū:aut puiū:aut alio aliq̄ mō illumineꝰ ab eo fortiter:tūc ſil̄ cū eo calefiet ⁊ illuminabiꝰ:⁊ lux cadēs i illud ex ipſo erit p̄nᵐ cū ſepato calefaciēdi illud. Sol.n. nō calefacit niſi radio.deinde ſi aptitudo fuerit maior:⁊ fuerit ibi aliqđ qđ ſolet accēdi ab agēte qđ ſolet vreꝰ ſua vtute aut radio:accēdeꝰ ⁊ fiet flāma.ſ.corpꝰ ſil̄e ſepato aliq̄ mō.q̄ flāma ēt erit cū ſepato cā calefaciēdi.⁊ illumi/nādi ſil̄.ita vt q̄uis ſola eēt:tn̄ pficereꝰ calefactio.⁊ illu minatio.Et pter h ēt poterit calefactio iueniri p ſe ſola. aut calefactio ⁊ illuminatio p ſe ſola:quoꝝ poſteriꝰ non eēt p̄nᵐ a quo emanarat p̄us.Cū āt oīa ſil̄ cōcurrūt:tē id qđ fuerat poſteriꝰ fit p̄nᵐ etiā p̄oris ⁊ emanat ab eo id qđ erat prius.Sic debet intelligi diſpoſitio virtutū aīaliuꝫ. poſtea in libris poſterioribus ſequeꝰ per qđ iſtud clariꝰ fiet:cum loquemur de generatione animalium.

Nota pul/chrū exē/plum.

¶ Capitulum. VIII. de oſtenſione inſtrorū anime.

A Congruū eſt loqui de inſtrumentis q̄
hꝫ aīa: ſed dicemus ꝙ mul-
tū preſumpſerūt quidā de mēbris ex quibus
pendent principales virtutes aīe preſumptio
ne duplicis perfidie: ſequētes arrogantiā ma-
loꝝ auctoꝝ. In hoc eni lapſa eſt vtraqꝫ duarū ſectaruꝫ.
ita ꝙ exceſſerunt modū. Ille aūt potius errauit q̄ poſuit
aīam vnā eēntiā: ⁊ preter h̄ iudicauit mēbra p̄ncipalia
eſſe multa. Cū eni diſceſſit a phīs tenētibꝰ multitudineꝫ
partiū aīe: ⁊ cōſenſit tenētibus eā eē vnā: neſciuit qꝛ ex h̄
ſequit̄ ponere vnū mēbroꝝ primū ex quo principaliter
pēdeat. Qui aūt ptes aīe multiplicauerūt nō curauerūt
vnicuiqꝫ pti ponere eius ꝓpriū locū ⁊ ſedē p̄ ſe: primo ḡ
dicemꝰ ꝙ virtutū aīaliū corporaliū vehiculū eſt corpus
ſubtile ſpirituale diffuſuꝫ in cōcauitatibus qḋ ē ſpiritus.
Si eni v̄tutes aīe pendentes ex corpe diffunderent̄ non
enixe corpore opilatio viarū nō prohiberet diffundi vir
tutes motiuas ⁊ ſentientes: ⁊ etiā imaginabiles. Sed ꝓ-
hibet manifeſte ſm eū qui cognouit expimenta philoſo
phica. ¶ Cōparatio aūt huius corpis ad ſubtilitatē hu-
moꝝ ⁊ euaporationē eſt ſicut comparatio membroꝝ ad
ſpiſſitudinē humoꝝ: habet aūt ꝯplexionē ꝓpriā que mu
tat̄ etiā ꝓut neceſſe eſt in eo eſſe diuerſitatem: pp quā ſit
vehens virtutes diuerſas. Complexio enim qua cōcupi
ſcitur non eſt apta vt per eā ſentiat̄. Neqꝫ cōplexio que
eſt apta viſibili ſpiritui: eſt apta ſpiritui mouenti. Si aūt
cōplexio vna eſſet virtutes que ſunt in ſpiritu eēnt vna:
⁊ actiones eaꝝ vna: vnde ſi anima vna eſt: oportet mem
brū eſſe vnū: per qḋ principaliter ex corpe pendeat: ⁊ ex
quo regat corpus. ⁊ augmentet. Et fiat hoc mediāte hoc
ſpiritu. Et hoc vt pria actio: quā facit ipſa anima ſit ipſuꝫ
membrū: quo mediante diffundunt̄ eius virtutes in alia
membra. Et vt ipſum mēbrū ſit generatū ante alia mē-
bra oīa: ⁊ ſit primus locus vbi generat̄ ſpūs: hoc autē eſt
cor: ſicut nobis oſtendit qui certificauit hec cirurgia v̄a.
¶ Poſtea autē hec clarius faciemus in libro qui eſt de
aīalibus. Oportet ergo vt aīa p̄ncipaliter pendeat ex cor
de. Impoſſibile eſt autē prius eaꝫ pendere a corde. ⁊ po-
ſtea a cerebro. Cum eni pendet a primo membro: fit cor
pus aīal. ¶ In ſecūdo autē nō operat̄ niſi mediante pri
mo. Anima autē viuificat animal ex corde. ¶ Poſſunt
autē virtutes aliarū actionuꝫ emanare a corde ad reliq̄
mēbra. Emanatio aūt debet emanare prius ab eo a quo
pendet principaliter. ¶ In cerebro autē perficitur com
plexio ſpiritus: qui eſt aptus ad vehēdū virtutes ſenſus
⁊ motus ad corpora: ad hoc vt fiant apta ad exercenduꝫ
ſuas actiones. Sic etiā eſt diſpoſitio epatis comparatio-
ne virtutis nutritiue: quāuis cor ſit primū principiū ex q̄
principaliter pendeat: ⁊ a quo diffundit̄ ad alia: ⁊ fiunt
actiones in reliquis membris ſicut principiū ſenſus: ſm
eos qui diſſentiunt ab hac dictione nō eſt niſi cerebrum.
ſed actiones ſenſus non ſunt in eo: neqꝫ ex eo: ſed ex alys
membris: ſicut ex cute ⁊ oculo ⁊ aure. Neqꝫ pp hoc ne-
ceſſe eſt cerebrū nō eſſe p̄ncipiuꝫ. Similr cor poteſt eſſe
p̄ncipiū virtutū nutritiuarū: quarū actiones ſunt in epa
te: ⁊ virtutū imaginatiōis ⁊ memorialis ⁊ formalis: qua
ruꝫ actiones ſunt in cerebro. Immo opꝫ vt principiū di-
uerſarū virtutū non ſit aptum ad hoc vt emanent ex h̄
loco eius oēs actiones eaꝝ: ſed opꝫ vt deriuent̄ per iſtru
menta diuerſa que creant̄ poſt illud mēbrū: ex quo ema
net ad illa virtus digna cōplexione illius mēbri ⁊ aptitu
dine eius: ſicut poſtea ſcies in libro de aīalibꝰ: ita vt mē-
B brū qḋ eſt principiū non generet̄. ¶ Quapropter creati
ſunt nerui in cerebro ⁊ vene i epate: ſiue cerebrū: ⁊ epar
ſint duo prima principia ſentiendi: ⁊ mouendi ⁊ nutrien
di: ſiue ſint duo principia ſecundaria. ¶ Cū aūt emana-
uerit a corde virtus creandi ⁊ generādi ad cerebruꝫ non
erit magnū ſi cerebrū trāſmittat ex ſe inſtrumentū p̄ qḋ
tranſumatur ad eū ſenſus ⁊ motꝰ a corde: aut cor tranſ-
mitat ei ex ſe inſtrm̄: quo mediante diffundat̄ ad eū ſen-
ſus ⁊ motus: nō debet aūt hic nos cōſtringere ad genera
tione neruoꝝ an ſit eoꝝ principium a corde vel a cere-
bro. Sed cōcedemus eos eſſe a cerebro: ⁊ ꝙ trāſmittunt̄
a corde ſicut epar: qḋ tranſmittit ad ſtomacum per qḋ
ſuggat ab illo: ⁊ habet etiā venas attribuentes alys. ergo
non opꝫ vt in membro qḋ eſt principiū alicuius virtutis
ſint principales actiones ipſius virtutis: ⁊ vt ſit iſtrumē
tum actionū ipſius virtutis. ¶ Poſſibile eſt autē vt in-
ſtrumentū ſit creatum ad tranſeunduꝫ ex alio: ⁊ ꝙ non
tranſumit niſi poſtq̄ꝫ eſt generatuꝫ: ita vt de cerebro id
qḋ primo eſt creatū non ſit principiū ſenſus ⁊ motus in
effectu: ſed ſit aptum fieri aliqḋ principiū mēbroꝝ q̄ ſūt
poſt illud cum tranſumpſerit ab alio. ¶ Et poſtquā ge-
neratū fuerit ei inſtrumentū tranſumendi ab alio. vnde
cum creati ſunt nerui pertingentes ad cor: cor tranſumit
ſenſū ⁊ motū ab illo: potuit autē cum ipſo cerebro genera
ri hoc ptingens ad cor ſine prioritate: ergo de eo qḋ a ce-
rebro pertingit ad cor: neqꝫ eſt ratio: neqꝫ vīr eſſe. Cuꝫ eni
creat̄ cerebrū creat̄ cū eo ex materia eius aliqḋ pertin-
gens ad cor. Alienū quideꝫ a corde per qḋ tranſumatur
ſenſus ⁊ motus: quāuis ortus eoꝝ a cerebro ⁊ peruentio
eoꝝ ad cor nō ſit adeo manifeſta: vt putauit ille q̄ p̄ſum-
pſit dicere ꝙ ortus neruoꝝ qui ſunt iter cerebrū ⁊ cor.
ſunt a cerebro ad cor: ⁊ non a corde ad cerebrū: ſicut ſuo
loco oſtendemꝰ cū loquemur de naturis animaliuꝫ. vbi C
prolixius faciemꝰ verbū qḋ poſſit ſufficere. ¶ Redibi-
mus autē ad aliud dicentes nō eē impoſſibile vt princi-
piū eſſendi aliquā virtuteꝫ ſit in vno membro a quo eat
ad aliud in quo illa virtus perficiat̄. deīde redeat ad pri
mū membrū: ⁊ iuuet illud. Nutrimentū eni non ꝓuenit
ad epar niſi a ſtomaco: ⁊ deinde cum ſit ibi alicuiuſmodi
redit ⁊ nutrit ſtomacū: ſimiliter pōt nutrire cor p̄ venas
que q̄ſi naſcunt̄ ex corde. Sed qꝛ virtus non perficitur
in corde non nutrit cor niſi poſtq̄ꝫ perficit̄ in alio mem-
bro. Similiter eſt etiam diſpoſitio ſenſus cōmunis ex q̄
eſt principiuꝫ cuiuſlibet virtutis ſenſibilis: ⁊ ad quā po-
ſtea redit cum lucro. Senſus aūt ipſius cordis: ⁊ preci-
pue tactus maior eſt q̄ꝫ ſenſus ipſius cerebri: vnde intel-
ligibiles ⁊ fortiores ſunt eoꝝ dolores. Sed quāuis nō ſit
illicitū virtutes fieri validiores ⁊ fortiores extra p̄ncipia
ſua: eo ꝙ ſortiuntur materias per quas fiunt huiꝰ. videt̄
tamen ꝙ extremitatū chordarum maior eſt potentia ad
contrahendum q̄ꝫ potentia ſuorum principiorum: q̄ ſunt
verſus partem neruorum: ergo cor eſt principium p̄mū:
⁊ ab ipſo virtutes emanant ad cerebrum: quarum que-
dā ſuas actiones perficiunt in cerebro ⁊ in partibus eiꝰ.
ſicut imaginatio ⁊ formalis ⁊ cetere: quedam vero ema-
nant a cerebro ad alia membra: que ſunt extra illud: ſic
ad pupilam ⁊ ad muſculos mouentes. Et a corde ema-
nat ad epar virtus nutriendi. deinde ab epate emanat ad
totū corpus mediantibus venis: ⁊ nutrit etiaꝫ cor. virtu-
tis enim principium eſt ex corde: ſed materie p̄ncipium
eſt ab epate. ¶ De virtutibus autem cerebri: viſus per-
ficitur humore criſtaloide qui eſt ſicut aqua limpida: q̄
recipit formas viſibilium: ⁊ reddit eas ſpiritui viſibili: ⁊
fit perfectio videndi in contractu neruorum concauoꝝ.
ſicut cognituꝫ eſt ex eius cirurgia: ⁊ oſtēſione diſpoſitio-
nis ſue. ¶ Olfatus autem fit a duabus carunculis. que
ſunt in prima parte cerebri ſiſ̄bus mamillaꝝ capitibus.

❡ Guſtus vero fit a neruis cerebꝛi ꝑtingētibus ad linguam: ⁊ palatum: ⁊ dantibus eis virtutem ſenſus: ⁊ motus. ❡ Auditus etiam fit a neruis cerebꝛi qui pertingūt ad cartilaginem: ⁊ expandūtur in ſuperficie eius. ❡ Tactus quoqꝫ fit a neruis cerebꝛi. ⁊ muſculis diffuſis: ꝑ totum coꝛpus: plures autem nerui ſentiendi naſcuntur ex prima parte cerebꝛi. Anterioꝛ enīꝫ pars cerebꝛi mollioꝛ eſt: ⁊ mollities eſt vtilioꝛ ad ſentiendum: pars vero cerebꝛi que fuit poſterioꝛ ⁊ vicinioꝛ ſpine fuit durioꝛ: vt paulatim durities accedat ad ſpinā. Cuius tenuitas debet iuuari a duritie: plures aūt nerui motus qui ſūt cerebꝛo nō naſcuntur niſi a poſteriore parte cerebꝛi que eſt durioꝛ: ⁊ durities eſt vtilioꝛ motui: ⁊ plus ꝯferēs ad hoc. Ex pleriſqꝫ autē neruis motus generanť muſculi. ❡ Sed cuꝫ pertrāſeūt muſculos ex illis: ⁊ ligamētis generanť choꝛde: extremitates aūt eoꝝ plures continuanť cuꝫ oſſibus. ❡ Et aliquādo continuanť alicubi nō cū oſſibus. ❡ Et aliquādo continuanť muſculi cuꝫ membꝛo moto: nulla choꝛda mediāte. Nucha aūt eſt ſicut pars cerebꝛi penetrans foꝛamina ſpondilium ad hꝫ vt id qđ fit exterius nō elongetur a membꝛis. Sed ex nucca generanť nerui: ⁊ tranſmutanť ad pꝛopinqua loca: que debent moueri per illos. ❡ Uirtus vero foꝛmalis ⁊ cōmunis ſenſus fiunt in pꝛima parte cerebꝛi: ſpiritu replente ipſum ventriculū: que oīa nō fiunt ita: niſi vt reſpiciant ſuper ſenſus: quoꝝ plures nō deriuantur niſi ex pꝛioꝛe parte cerebꝛi. ❡ Cogitatio vero ⁊ memoꝛia ſunt in aliȷs duobus ventriculis. Sed memoꝛie locus eſt poſterioꝛ: iō vt ſpūs cogitationis ſit in medio. ſ. inter theſaurū foꝛmarū ⁊ theſauruꝫ intentionū. Et ſpatiū qđ eſt iter vtrūqꝫ eſt eq̄le: ⁊ vt ille: ⁊ eſtimatio dominēť in toto cerebꝛo.

Obiectio. ❡ Pōt aūt hic aliquis opponere dicens: quomodo foꝛma vnius montis: imo foꝛma totius mundi. pōt deſcribi in inſtrumēto paruiſſimo poꝛtāte virtutē foꝛmatiuā. Cōtra quā dicimus:

Reſpōſio ſcientia ꝙ coꝛpa poſſunt diuidi per infinitū nos excuſat ab hoc laboꝛe: ſicut mundus deſcribiť in paruo ſpeculo: ⁊ in pupila: ⁊ diuidiť: qđ ibi deſcribiť ſꝫm diuiſionē illius. Coꝛpus enī paruiſſimū ſic diuidiť: ſic diuidiť ⁊ maximū in numero ⁊ figura: quāuis diuiſio vnius differat a diuiſione alterius in mēſura. Similiter eſt diſpoſitio foꝛme imaginabilis in ſuis materiȷs: ſic enī eſt cōparatio eiꝰ in quo deſcribitur foꝛma imaginabilis vnius ad aliū quātum ad magnitudineꝫ eius qđ deſcribiť: ſicut cōparatio duoꝝ extrīſecoꝝ in ſua magnitudine: ⁊ paruitate ſeruata ſimilitudine in ſpatio. Uirtus aūt iraſcibilis: ⁊ qđ pendet ex ea non eguit mēbꝛo ꝑter pꝛ̇ᵐ. Actio enī eius vna ē: ⁊ congruit cōplexioni calidiſſime ⁊ eget ea. Nō enim eſt eius operatio ꝙ aliquādo operať. ſic operatio eius ꝙ aſſidue operať. ita ꝙ timeť ne multū accendať. Ira enim non accidit niſi aliquādo: que autē aſſidue operanť ſunt comitantia nos: ſicut intellectus: ⁊ cogitatio ⁊ ſilīa: que neceſſe eſt in nobis permanere vel recipere: vnde membꝛum aptum recipere iſta debuit eſſe humidum ⁊ frigidū: ⁊ hoc eſt cerebꝛum: qđ nō multū accendiť caloꝛe naturali: ſed reſiſtit accenſioni que venit ex motu. ❡ Nutricatio autē debuit neceſſario fieri coꝛpe non ſenſibili. ideo vt cum impleretur nutrimento: ⁊ euacuereť nō doleret neqꝫ noceret ei qđ penetraret in ipſum: ⁊ ab ipſo ad ipſuꝫ: vñ fuit neceſſe eſſe multo humidius: ad hoc vt cōſeruaret caloꝛē foꝛtē reſiſtentia ⁊ equalitate: ⁊ hoc membꝛum poſuerunt epar. ❡ Uirtutē aūt generandi poſuerunt in alio mēbꝛo: multum ſenſibili: vt hoc iuuaret ad inquirendū coitum ardentiſſime: ꝙ niſi eſſet: non curaretur inde: ⁊ ſi non eſſet ibi delectatio: non habereť pꝛo eo tantū anxietatis ⁊ ſollicitudinis: qꝛ nō erat neceſſarium vite ſingularis. ❡ Delectatio vero pendet ex mēbꝛo ſenſibili: ꝓpter qđ facti ſunt teſticuli: q iuuanť etiā aliȷs inſtrumentis: quoꝝ quedam attrahunt materiā: ⁊ quedaꝫ expellunt: ſicut poſtea ſcies cū loquemur de aīalibus.

❡ Explicit aureū opus de aīa Auicēne: qui ſextus nālium eiuſdē dr: caſtigatū diligenter: ac optime emendatū Padue ꝑ duos venerabiles canonicos regulares ſcī Auguſtini: in mōaſterio diui Joānis de viridario cōmorātes.

❡ Laus deo.

¶ Incipit liber de aīalibus Auicēne ſuper librū de aīalibus Ariſtotelis trāſlatus ab Arabico in latinum ꝑ magiſtrū Michaelē ſcotū. Federice dñe mundi Imperator. ſuſcipe deuote hunc librū Michaelis ſcoti. vt ſit gratia capiti tuo. ⁊ torques collo tuo.

ET aīalia qdā cōicāt i mēbris ſicut equ⁹: ⁊ hō i neruo ⁊ i carne ⁊ i mēbris ꝯſimilib⁹ vl' in habitudinē mēbroꝝ. Et qdā diſcrepāt in mēbro. Diſcrepāt in mēbro. vel q2 mēbrum eſt ſimplex vel cōpoſitū. Exēplū ſecūdi ē: q2 equus h3 caudā ⁊ hō non. Et exēplū primi eſt qđ teſtudo h3 concā ⁊ eritius ſpinas. ⁊ hō non. piſces ſquamas. In habitudine aūt aut q̄ntitate: aut q̄litate. aut ſitu. aut actione. aut paſſiōe. Quātitate vt os oculi nicticoracis magnū. ⁊ os oculi aquile paruū. aut neruo. vt in araneis. quaꝝ pedes in aliq̄bus ſunt. 8. in aliq̄bus. 10. ⁊ quarūdā. 6. Qualitate colore ⁊ figura. aut mollicie ⁊ duricie diuerſitas i ſitu. vt in mamillis elephātis. ⁊ eque. Diuerſitas in actiōe: vt in auribus elephātis cū q̄bus pugnat: ⁊ ſuis naribus cū q̄bus accipit. Diuerſitas in paſſiōe vt i oculis veſpertilionis: qui ſunt debiles. ⁊ etiā oculi yrundinis ecōtrario. Partes vero aīalis. aut ſūt humide. vt ſanguis pinguedo medulla. aut ſperma ⁊ humores. aut dure vt nerui vene oſſa capilli. ⁊ cartilagines ⁊ cornua. Et ſic diuerſificant̄ aīalia qđ qdā ipſoꝝ ſunt aquea. ⁊ qdā agreſtia. Et aquea ſunt multis modis: q2 qdā in nutrimēto ⁊ habitatione ſunt aquea: ⁊ qdā iſpirāt aquā ⁊ recipiunt in vētre: ⁊ euomūt eam: ⁊ nō viuunt extra aquam. ⁊ qdā ſunt quoꝝ nutrimentū. ⁊ habitatio ſunt aqua. Uerūtamen cū hoc iſpirant aerem tm̄: ⁊ ita faciūt nutrita in aqua. ſine que egrediunt̄ ab aqua. ſicut cortuca. Et qdā ſunt tm̄ in aqua habitātia. ſicut qdā cōcbe ⁊ alzuti q̄ non apparēt alibi. ⁊ nō intrat aqua in vētre eoꝝ niſi ſcđm viā acquirendi nutrimētū: nō ſcđm viā inſpirationis. ſ3 quod via iſpirationis eſt vt ſpiret: deinde euomat ipſā ad cuētationē caloris nālis. vt expellat ſup̄fluū calidū. ⁊ aquea q̄ viuūt in aqua: ⁊ nō ſolū ex aqua licet etiā illud aīal qđ viuit ſolū ex aqua: nō h3 ſolū niſi aquā. ⁊ qdā aīalia ſunt in pelago. qdā in ſtagno. qdā in mari: ſtagno vt rame. ⁊ qdā agreſtia inſpirāt ꝑ os ⁊ ꝑ nares tm̄: vt apes ⁊ muſce ⁊ veſpe: ⁊ aīalia anuloſa: ⁊ qdā aīalia ſūt aquea ⁊ poſtea fiunt agreſtia. ſicut grece medeiēdez: ⁊ viuit in fluminib⁹: deinde alteratur eius forma. ⁊ fit aſtaraz. ⁊ egreditur ad agrū. ⁊ aīalia aquea qdā ſūt vndoſa: ⁊ qdā in ripa. ⁊ qdā cenoſa: ⁊ qdā manent in petris: ⁊ animalia que manent ſemper in loco ſunt ſicut ſpēs cōchaꝝ. ⁊ quedā ſunt libera corpore vt multi piſces. ⁊ qdā adherēt cōchis in principio: ⁊ poſt liberant̄ vt q̄rāt melius nutrimētū ſufficiēs qn̄ nō offert eis aqua nutrimentū ſufficiēs. ⁊ taliū ſunt qdā que grece noīant̄ armacha. ⁊ quedā aquea ſubmergūt ſe ſup caput. ⁊ hn̄t alas vt turtures. ⁊ qdā ꝑ pedes vt rane: ⁊ qdā pedibus ambulāt in ꝓfundo vt cācer. ⁊ qdā ſerpentes ſine alis ſicut vermes. ⁊ qdā piſces ⁊ oīa aīalia agreſtia: ⁊ aues hn̄tes alas incedūt pedibus. ⁊ ſunt qdam aues. quaꝝ inceſſus eſt difficilis: vt irundines. ⁊ aues nigre. ⁊ veſpertiliones. Et dico. ego iā vidi auem minorem veſpertilione. ⁊ ſimilem ei. ⁊ qn̄ cadit ſuper terram cadit ſup alas. ⁊ dr̄ albaſie arabice veſpertilio: ⁊ vacillat ac ſi careret pedibus: ⁊ ambulat inuite. ⁊ Ari. recolit in doctrina prima ſpēm irūdinis. que appellant̄ albronizinim: q̄ nō apparet niſi poſt pluuiā in fine eſtatis. ⁊ eſt auis modica. ⁊ illa q̄ hn̄t corium vt mēbranas in alis. qdā de illis nō hn̄t pedes: ſicut ſerpētes qdā alis volantes. ⁊ aues diuerſant̄: q2 qdā ambulant ⁊ volāt ſimul ꝯgregatiōe vna. vt grues. ⁊ qdā diuiſim. vt aquile. ⁊ qdā volātia volāt cōgregatim: ⁊ qdā bina vt alcata: ⁊ quedā aliqn̄ aggregantur. aliqn̄ ſepant̄. ⁊ aīaliū qdā ſunt vrbana. qdā agreſtia. **B**
⁊ iter aīalia homo nō pōt viuere ſolus: ⁊ grues: ⁊ apes: ⁊ formice cōicant hoī in hoc. Sed grues ⁊ apes hn̄t pncipē. formice aūt hn̄t coadunationē. ſed nō hn̄t pncipem. ⁊ diuerſant̄ etiā in mō cibarioꝝ. ⁊ qdā aues variant̄ in comeſtionibus: q2 qdā comedunt carnes. ⁊ qdā grana. ⁊ qdā herbas: vt anſer: ⁊ palūba. Et q̄buſdā eſt eſſe certū in cauernis: ⁊ qdā in mōtibus. ⁊ qdā in plano. ⁊ qdā venantur de nocte. vt qdā lupi: qui dr̄ anhoba. ⁊ nicticorax: q dr̄ hebuz. ⁊ qdā venant̄ de die. vt accipiter. ⁊ qdā de die ⁊ nocte vt catti. Ex aīalibus qdā famulant̄ ⁊ domant̄. vt hō. ⁊ qdā q2 naſcunt̄ cū hominibus: ſicut catti. ⁊ canes ⁊ equi: ⁊ qdā violēter. vt leones: ⁊ qdā nō domant̄ vt criual: ⁊ q̄ domant̄ qdā nāl'r cito vt hō: ⁊ elephas: ⁊ qdā tarde vt leones. Et ſūt in oī ſpē qdā ſpēs agreſtes. ſicut ⁊ in hominibus. ⁊ qdā hn̄t vocē: ⁊ qdā nō. ⁊ q̄ hn̄t vocē circa pubertatē ⁊ coitū ſunt vehemētiores vocis p̄ter q̄ hō. ⁊ qdā aīalia ſemp coeūt vt gallus: ⁊ qdā hn̄t certū tp̄s ad coeūdū: ⁊ taliū etiā in ipſo deſiderio qdā ſunt pauci coit⁹. ſicut aīal qđ dr̄ grece cōchi raidon: alius caracoraldon. ⁊ ēt qdā aīalia appetūt coitū cū ſpē ſua. ⁊ qdam cū oī ſpē: ⁊ qdā ſunt ſemp ꝯtinētia: Et in moribus differentia eſt in aīalibus: q2 qdā ſunt pauce iracūdie: vt vacca. qdā vehemētis ſtultitie: ⁊ acute iracūdie. vt aper agreſtis. ⁊ qdā pia ⁊ mūda. vt camellus. ⁊ qdā ſunt prauoꝝ motuū aſtuta vt ſerpētes. ⁊ qdā fortia magnanima. vt leones: ⁊ qdā fortia igenioſa ingratioſa agreſtia vt lupi. ⁊ qdā igenioſa prauoꝝ motuū vt vulpes: ⁊ qdā vehemētis ire ⁊ laborioſa q̄ ꝯueniūt hoībus vt canes. ⁊ qdā ſunt valde aſtuta ⁊ familiaria vt ſimie ⁊ elephātes. ⁊ qdā hn̄t verecūdiam ⁊ cautelā vt anſer. ⁊ qdā iuida ⁊ ammiratiua pulchritudinis ſue ⁊ bellicoſa ſicut pauo. ⁊ qdā bone memorie ſicut camelus ⁊ aſinus. ſ3 ſolus hō memorat oblita. Et q2 oē aīal fuit humide ſubē ⁊ in eo fuit calor. diſſoluēs humidū ⁊ aer calidus circūſtās. Neceſſariū fuit in eo nutrimētū ⁊ tunc indiguit mēbris nutritiuis. ⁊ tūc diuidunt̄ illa mēbra ſcđm diuerſā mām vel nām. Nutrimētū aūt nō eſt niſi in quo eſt aliqđ ſiccū. aqua enim dat viam penetrationi nutrimenti. ⁊ ſic educit̄ ſuperfluū. aut ꝑ viā vnam ſiccam ⁊ aquoſam vt in auibus: aut per duas vias vt in hoibus. Et alia q̄ nō pn̄t ſaluare ſuā ſpēm ꝑ ſe ſemp dat̄ membrū eis qđ expellat ſemen. ⁊ membrū qđ ſuſcipit. ⁊ qđ ſuſcipit illud eſt matrix. ⁊ loco matricis aliud eſt in q̄buſdā. Et ſenſus tactus eſt cōis. vt hoīe qui h3 eius iſtrumentū vt carnem aut neruū: ⁊ aīaliū alia hn̄t qdam loco illoꝝ. ⁊ aīaliū qdā gn̄ant aīalia. ⁊ qdam primo vermes: ⁊ poſtea ſua mēbra perficiunt̄ poſtmodū: ⁊ quedā femine faciunt oua: ⁊ oē aīal marinū magnū vt delphin ⁊ cellete. ⁊ aīalia hn̄tia pilos ⁊ ſpinas ēt ſi ſint ſpine arma generant ſibi filia. ⁊ quedā ouāt in vētribus ſuis. deinde fiunt vermes anteq̄ exeāt: vt celete. Et qdā hn̄t oua. ⁊ anteq̄ ouant fiunt aīalia cōpleta. vt magne vipere. Et oua hn̄tia teſtas hn̄t intra ſe duos colores: albū ⁊ citrinū: qđ h3 mollē teſtam h3 vnicū colorē. vt cellete oua. Et aīaliū quedam hn̄t pedes: ⁊ quedam non. ⁊ que hn̄t pedes **C**

quedā habent duos.ꝛ quedā.4.ꝛ q̄dam etiā plures.ꝛ q̄
dā.44. ſicut eſt aīal qđ vocat̄ nigredines aurē. Et ara
nee pedes multos hn̄t.ꝛ numerus pedū ſemp eſt par:ꝛ h̄
vt equetur ſemper inceſſus ꝛ onus. Silr̄ q̄dā hn̄t alas:ꝛ
q̄dā nō:ſicut ſpēs piſcū que appellant̄ cellete q̄ hn̄t latā
caudā.ꝛ vocant̄ inſatomus:ꝛ nitit̄ in natōe ſua ſup ſuas
D dimēſiōes ſui corpis Et q̄dā rane hn̄t alas ſicut marine
dicte.ſiue dicte agreſtes que nō iueniunt̄ in riuis.ꝛ fortaſ
ſe eſt illud qđ iuenit̄ in arboribus:ſed piſces hn̄tes alas
qdam hn̄t.4.poſitas ſup latera.ꝛ q̄dā duas alas ſup vē
trē:ꝛ duas ad dorſuꝫ.Et q̄dā piſces hn̄t pedes ꝛ alas ſic
illud genus qđ dr̄ malachie.ꝛ piſces duri corꝫ ſi non ha
buerint alas iuuant̄ cauda.ꝛ acāphea natat pedibus: ꝛ
cauda.Et oē aīal anuloſuꝫ nō hꝫ cutē.Et oēs aues q̄ ſunt
plumate hn̄t ſanguinē.aut oē illud cuiꝰ ſunt ale cutis aut
corium.aut cifac hn̄t ſanguinē.vt veſpertilio.lꝫ in qbuſ
dā non ſit ita.vt in apibus:ꝛ qbuſdam aīalibus hn̄tibus
alas.Et cifacienſes q̄dā hn̄t duas alas.ꝛ q̄dā hn̄t q̄ttuor:
ꝛ q̄dā hn̄t aculeū.ꝛ q̄dā mordicant cū roſtro.ſicut muſci
lio.ꝛ forte ſunt q̄dā q̄ hn̄t alas cifacienſes cū membrana
ſicut ſcarrabeus.Et aīalia nō hn̄tia ſanguinē ſunt mino
ra quā hn̄tia ſanguinē p̄ter paucas ſpēs marinas: ex eis
ſunt malachie magni corpis cū fuerint in ſtationibus ca
lidis ꝛ in vndis nō frigidis.Et oē aīal ſanguineū iuuatur
4.pedibus:aut duobus pedibus:ꝛ duabus manibus.aut
duabus:ꝛ duobus pedibus:ꝛ.4.alis.Et quoddā genꝰ pi
ſcis qđ vocat̄ grigim.de quo dr̄ ꝙ naſcit̄ vna die. ꝛ mo
rit̄ eodē:hꝫ duos pedes:ꝛ.4.alas.ꝛ cancer hꝫ multos pe
des:Et iā diuertamus ſermonē noſtrū ad mēbra. ꝛ gn̄a
tionē eoꝝ:ꝛ qꝛ in canone noſtro ſufficiēter de his ptrāſi
uimus:tūc volēs ſcire illud auditor trāſferat ſe ad cano
nē.niſi qꝛ cognoſcat hic ꝙ os fuit in aīali ad ſuſtētamē
ta corporis.ꝛ eius fundamētū ſuoꝝ motuū.Et cartilago
fuit cōpoſita ex ſuba carnis:ꝛ oſſis:q̄tenus eſſet gradata
ꝯiūctio inter os:ꝛ carnē p ipm ꝛ pſpera:ſcđm qđ oē me
diū dꝫ ꝯuenire cū extremis.qm̄ ſi os ꝯiūgeret imediate
cū carne:tūc lederet̄ caro ab oſſe in oī ꝯſtrictione. Et iu
uamētū cartilaginis eſt ꝙ ipm ſit fundamētū muſculo
rū in locis in qbus nō cōpetit ſitus oſſis ſcđꝫ qđ videmꝰ:
qꝛ corā pectorali petrili poſiti ſunt lacerti epiglotis:ꝛ lin
gue:Et nerui qui neceſſarij ſunt ꝑpter ſenſuꝫ ꝛ motum.ꝛ
duri ad icīſionē ꝛ flexibiles ꝑpter incuruationē. Et ſi li
gamētū oſſium fuit ſine ſenſu.ꝛ ne in motu eſſent in cōti
nuo dolore.Et tele ſiue mēbrane fuerint ſup membra ad
ꝯſeruādū ea in figura ſua:ꝛ tūc dꝫ ſenſum mēbris que te
gunt que carent neruis.qn̄qꝫ eis accidit apoſtema.ꝛ ven
toſitas diſtendētia illā pelliculā. Et caro fuit. vt ipleret
vacuū.Et iter mēbra ſcđꝫ ſuū numeꝝ q̄ ꝓſtāt aliqđ alijs
E dn̄r hr̄e iuuamēta:ꝛ id qđ ꝓſtat dr̄ ſubſeruiēs.ꝛ ꝓſtās in
quātū ꝓſtans eſt.ante ꝑncipale:ſcđm qđ dicimus cor eē
ꝑncipale: eo ꝙ eſt ꝑncipiū gn̄ationis tm̄ ; ꝛ pulmo ꝓſtat
ei aerē:ꝛ dr̄ hr̄e pulmo ꝑpter hec iuuamētū. Et ſcđm. G.
ꝙ epar opabat̄ ſanguinē ſicut cor ſpūꝫ:dicebat̄ epar mē
brū principale:ꝛ quo ad iſtā ꝑncipalitatē dicebat̄ ſtoma
cus hr̄e iuuamētū.Et qꝛ poſt digeſtionē de epate ſeque
bat̄ tertia ꝛ quarta digeſtio:quo ad illas dicebat̄ epar ha
bere iuuamētū.Et nerui q̄dā faciūt ad ſenſum:ꝛ q̄dā ad
motū:aliqn̄ ꝛ virtus motiua ꝛ virtus ſenſitiua ꝯiūcte ſūt
in vno neruo:aliqn̄ diuiſe ſunt in duobus.Et membrane
oēs inuoluentes oīa membra pectoris: naſcunt̄ a mēbra
nis lateꝝ.Et mēbrane oēs inuoluētes nutritiua naſcunt̄
a mēbrana q̄ ſupponit̄ muſculis ventris. Et epar nō ha
bebat fila in ſe.qꝛ nō oportuit ipm moueri.Et qn̄ due tu
nice inuoluūt aliqđ.hoc eſt ꝑpter ſaluationē illius mem
bri neceſſarij.Et in capite hoīs plures ſuture ſunt.ꝛ iā vi
dit Ari.hoiem nō hn̄tē ſuturā in capite.ꝛ ſepe hoc accidit
mulieribus.Et reſiduū huius capituli q̄rat qs in p̄mo li Libro de phyſico auditu.
bro meo q ſcribit̄ de canone:ꝛ reuertamur ad verbū Ari.
Qn̄ frons lata eſt.ſignificat ſtultū:ꝛ rotūda ſignificat ira
cundiā.Et ſupcilia ſunt ꝑpter defenſionē oculoꝝ a pulue
re.ꝛ illa qn̄ ſunt ſcđm lineā rectā ſignificāt femininu;: ꝛ F
qn̄ deſcēdūt p icuruationē a pte naſi ſignificat acutū.Et
qn̄ icuruant̄ ad lachrymale ſilueſtre ſignificat ioculato Notādū
rē.¶ Et inter oīa membra oculi maxime ſignificāt mo
res aīe.Et lachrymale domeſticū cū eſt modicū ſignifi
cat aſtutū.Et qn̄ hō hꝫ in lachrymali domeſtico multaꝫ
carnē ſicut aliquando hꝫ miluus malus eſt ꝛ aſtutus.Et
q hꝫ ſupcilia depēdētia iuidus:oculi mediocres bonū: ꝛ
puꝝ ſignificāt.Et extēſi ad anterius ſignificāt ſtultū:ꝛ p
fundi ſubtilē.Et q hꝫ oculos diu aptos ſine verecūdia ē
ꝛ ſtultus.Et q tremulos eſt leuis:ꝛ mediocris eſt bonus
iter iſta.Et oē aīal faciēs gn̄ationē alteriꝰ aīalis hn̄s ocu
los p̄ter cheldi:q eſt ſpēs muris.ꝛ forte hꝫ oculos cooper
tos p telā:ꝛ hoc eſt manifeſtū hoibus qn̄ vidēt in ſuis fo
ueis oculoꝝ poſtq̄ iterfectus eſt vmbras oculi.ꝛ nō co
loris:ꝛ fuit ei tela ꝑpter debilitatē viſus.Et oē aīal mouet G
aurē p̄ter hoiem.ꝛ q̄dā hoies mouēt ſed raro.ꝛ oē aīal hꝫ
aures p̄ter piſces ſquamoſos:ꝛ q̄dā aīalia aquea:ꝛ preter
quaſdā aues.Et oē aīal faciēs aīal ſibi ſile hꝫ aures p̄ter
vipera ꝛ delphin.Et pili qn̄ naſcunt̄ in naribus hoīuꝫ ſi
gnificāt ipſos eē mediocres:ꝛ auditū bonū. Et qn̄ pinna
pulpe.ſ.aurīū ꝯiūgit̄ cū caros fauce ſignificat ſtultū ꝛ va
nū.Et nares facte ſunt ꝑpter ſternutationē:ꝛ expulſionē
medulle:ꝛ ꝑpter iſpirationē:ꝛ nō ſpirat p os.Et ſignifica
tio ſup hoc eſt:qꝛ iā vidit Ari.equū qui habebat os aptū
p mareſcalcū.ꝛ ꝯſtricte erāt nares: ꝛ ſubito mortuꝰ ē.Et
elephas hꝫ calceū:ꝛ p id odorat.ꝛ diuidit triticū a terra.
ꝛ Ari.dixit: ꝙ oē aīal hn̄s ſanguinē hꝫ medullā:ꝛ de ma
rinis nō hn̄tibus ſanguinē.ꝛ hn̄tibus medullā ſolum eſt
malachie.ꝛ iter oīa aīalia hō eſt hn̄s maximā medullaꝫ
reſpectu ſui corpis. ꝑpter multas opationes quas exer
cet.Et oē q̄drupes hꝫ collū:ꝛ leo hꝫ illud.q. immobile.ꝛ
hꝫ iteriora vētris ſicut canis.Et q̄dā aīalia nō hn̄t pedes
fiſſos:ꝛ q̄dā hn̄t fiſſos ſicut elephas q hꝫ in palma.ꝛ digi
tos:ꝛ ſicut camellus exaltat nares in aqua. ꝛ ſuus calceꝰ
eſt res cartilaginoſa.Et aīalia quadrupedalia pedes ſuos
mouēt ꝯtrario hoī:ꝛ elephas voluit pedes fere ad modū
hoīs.ꝛ manus ad modū aīaliū q̄drupedaliū:ꝛ oē aīal q̄
drupedale voluit pedes ꝯrio hoī p̄ter bardū:ꝛ lacertuꝫ:
ꝛ lacertus voluit pedes ſcđꝫ manus.ꝛ digiti pedū eiꝰ de
clināt ex ī obliquo:ꝛ nullū aīal pōt voluere pedes.ꝛ ma
nus ſilr̄ ad extra:ſed cōchi eſt aqueū:ꝛ extremitates ma
nuū ei vt ſunt ꝯculcate ſup ſpatulas.ꝛ ipediunt̄ a motu.
ꝛ hꝫ.5.digitos.Et aīalia figūt idifferenter pedes anterio
res p̄ter leonē.ꝛ camelū q figūt ſemp pedē dextrū prius.
Et oē aīal q̄drupes hꝫ caudā: lꝫ cauda cōchi eſt ſicut cau
da cerui:ꝛ anterior pars caude eſt piloſior.ꝛ poſterior mi
nus:ꝛ hō hꝫ pilos vt aīalia:ꝛ q̄drupedalia nō hn̄t i exceſ
ſu ſicut i pectie ꝛ iguine ꝛ hꝫ ſupcilia.ꝛ pilos circa vuluā.
Sꝫ porcꝰ ꝛ camelus: ꝛ vrſus hn̄t multos pilos circa totū
corpus.ꝛ q̄dā ſunt aīalia in qbus crinis.ꝛ cauda aſſilant̄
ſicut in equo.ꝛ illi crines cadunt aliqn̄ ſup ſpatulas. ſic̄
in egceruo.ꝛ ego credo. ꝙ illud aīal qđ dr̄ egceruꝰ ē vac
ca q̄ naſcit̄ in terra parthoꝝ:ꝛ femina nō hꝫ cornua in h̄
gn̄e.ꝛ hꝫ corpꝰ ad quātitatē cerui:ꝛ hoies faciūt in terra
mea ſedaces de crine illaꝝ.ꝛ dixit Ari.qđ iſta aīalia ſunt
in terra q̄ dr̄ anchochaū:ꝛ dr̄ia ē iter iſtas mōtanas vac
chas in illa terra. ꝛ domeſticas q̄ iter porcos ad nos mō
tanos.ſ.ꝛ domeſticos:ꝛ hn̄t pulchros oculos.ꝛ ſūt acuti
viſus.ꝛ vertūt cornua poſt ſicut caper.Sꝫ aīal qđ dr̄ eg

D ceruus eycit cornua ad ſilitudinē hynnuli africi tortuoſe
in circuitu ſcd̄m lōgitudinē. Et ſolus camelus hȝ addita-
mētū in dorſo: ⁊ aliqs hȝ duo additamenta. Et cohab ca-
meli eſt ſicut cohab eq: ⁊ ē paruū reſpectu ſui corpis. ⁊ in
hoc ꝯuenit elephas cū eo: ⁊ camelus: ⁊ ſciſſura ſua hȝ pel
lē in medio ſicut ē in paca anſeris: ⁊ camelus hȝ fiſſuras
carnoſas ſicut vrſus. ⁊ ꝓpter hoc faciūt hoīes artificial'r
ſoleas ne ledat̄ teneritas carnis ſue ſubtꝰ. ⁊ camelus hȝ
culmos in ſupiori: ⁊ nō q̄rtos ⁊ ſcd̄os. ⁊ ſolus hō hȝ tibi-
as carnoſas multū: ⁊ hō hȝ vngues. ⁊ camelus vngulas
fiſſas: ⁊ aliqñ in aliq̄ regiōe hn̄t cameli vngulas ſic equꝰ
ſicut in regiōe rome: ⁊ nō eſt ꝓpter hoc drīa multa. Et q̄
hn̄t cornua hn̄t vngulas fiſſas. Et aſinꝰ idicus q nō hȝ ni
ſi vnicū cornu in frōte: hȝ ſoleare in pede ſicut equus. ſed
aīal qđ dr̄ archa hȝ vnū cornu. ⁊ fiſſuraȝ tm̄ ſicut ouis ⁊
ſoleas. Et oē cornutuȝ eſt q̄drupes: hn̄s dico cornu nāle:
niſi accidat illud ex mutatiōe accidētali ſicut i cornu ſer
pētis: in terra egypti. Et oē aīal hȝ cornu vacuū p̄ter cer
uuȝ. Sȝ ego audiui in terra parthoꝝ quoddā cē aīal qđ
appet ſcd̄m qd vacca. ⁊ ſcd̄ȝ qd camelus. ⁊ hȝ cornu ma-
gnū: ⁊ in cornu ſunt anguli. ⁊ ab illis anguilis naſcunt̄ ra-
mi. ⁊ icuruant̄ in ſe illi rami. Et cornu illud in dimēſione
ꝓfunditatis hȝ cubitū vnū ⁊ mediū. ⁊ illud cornu aliqñ
ē triāgulare. aliqñ q̄dratū tortuoſuȝ nō recte: ⁊ adducūt̄
in terrā nr̄aȝ a terra ꝑthoꝝ. ⁊ faciūt hoīes inde ſellas ex
illis. ſ. cornibus. Et oē aīal hȝ cornu fixuȝ niſi ceruus. Et
neſcio ego vtꝝ p̄dictū aīal mutat ſuū cornu: ⁊ fortaſſe mu
tat ꝓpter ſui pōderoſitatē. Et in aīalibus locus mamilla-
rū. aut eſt in pectore. aut ꝓpe pectus. aut in vētre. aut iter
inguina. Et elephas mas hȝ mamillas ſic hō mas. ⁊ ma-
res aīaliū hn̄tiū ſotulares nō hn̄t vbera p̄ter eos q aſſi-
milant̄ mr̄ibus. ſicut in qbuſdā eqs. Et q̄dam aīalia hn̄t
pellē virge eminētē ſicut equus canis: ⁊ hō: ⁊ q̄dā hn̄t vir
gā itra. vt delphin: ⁊ elephas hȝ virgā ſicut equus: niſi q2
ſua virga pua eſt. ſcd̄m q̄titatē ſui corpis. ⁊ eſt minor ſuo
calcaneo. ⁊ nō hȝ lōgitudinē. ⁊ teſticuli maris ſunt intus
iuxta renes. ⁊ iō velociter coit. ⁊ oēs femine aīaliū mīgūt
retrorſum: ⁊ mas leonū ⁊ cameli mingūt poſt. ⁊ virga ho
minū ⁊ multoꝝ q̄drupedaliū eſt neruoſa carnoſa cartila
ginoſa: ⁊ virga cerui ⁊ lupi. ⁊ vulpis ad neruoſitatē decli-
nāt aliquātū: ⁊ virga eius qđ dr̄ bemnchoȝ eſt oſſea tm̄
pura. Et mēbra ſupiora hoīs p̄ma ſunt plaſmata maiora
iferioribus. ⁊ ꝓpter h̄ puer cū manibus vadit: deīde ma
gnificat̄ qđ eſt ſub anchis. ⁊ alleuiant̄ ſupiora. ⁊ oē aīal
hn̄s crines q̄to magis creſcit tāto magis attenuant̄ iſe-
riora ⁊ augmētāt̄ ſupiora. ⁊ aīaliū q̄dā hn̄t dētes i vtraq3
mādibula. ⁊ q̄dā iferius. ⁊ q̄ nō hn̄t dētes in ſupiori mā-
dibula. tūc illa mā traſit in cornua. ⁊ q̄daȝ aīalia hn̄t gru
mos. vt porcus: ⁊ aīalia lupoꝝ venatilia diuerſant̄: q2 q̄-
dā hn̄t dētes acutos: ⁊ diſtātes. vt poſſint melius intrare
p̄dā. ⁊ euellere fruſtū: ⁊ vacca: ⁊ ſibi ſimiliū hn̄t ꝯtinuos
q. ſint vnū: ⁊ melius ſcindāt herbaȝ. ⁊ grumus. ⁊ cornua
nō ꝯueniūt ſimul. Et cochi hn̄t dētes ſerrinos iferiores
ſcindētes ſupiores. ⁊ nullū aīal de p̄dictis hȝ ordinem in
Antiſeus dētibꝰ. Et antiſeus noīat quoddā aīal in qbuſdā libris ſu
is. qđ eſt in terra idie. ⁊ eſt ſile vrſo. ⁊ hȝ tres ordines i dē
tibus ſuis in vtraq3 mādibula. ⁊ dr̄ grece boritus. ⁊ ē pi-
loſus. ⁊ extremitates eius ſūt q̄ſi leonis. ⁊ eiꝰ magnitudo.
⁊ eiꝰ facies eſt. q. facies hoīs. ⁊ eſt fere rubeū ſicut miniū.
⁊ eius cauda ſicut cauda ſcorpiōis agreſtis hn̄tis aculeū.
⁊ pcutit pilis ſuis: ⁊ loqt̄: ⁊ eſt eius vox magna ſicut tube
⁊ eſt velocis curſus: ⁊ comedit hoīes. ⁊ dico ego ꝙ ſi illđ
aīal iueniat̄ nō eſt illud qđ dr̄ albabar nec rochus licet
aſſimilet̄ rocho: in qbuſdā: qm̄ albabar eſt in forma leo-
nis magis piloſus ſplēdēs cū citrinitate. ⁊ lineis nigris
rochus vero: vt puto eſt citrinus tm̄ in pilis. Neq3 ē mul I
tū in aīali qđ ꝓiciat dētes. ſed canis ꝓicit ſuos culmos:
⁊ equus ſenex cū eſt ſenior hȝ dētes albiores: ⁊ canis ecō
trario. ⁊ capreoli nō mutāt dētes: ⁊ qñ ſunt magni ſigni-
ficāt diuturnitatē vite in eis. ⁊ ſunt in africa multū abun-
dātes. ⁊ ſunt ſiles filijs ceruoꝝ apud nos: ⁊ hn̄t pulchros
oculos. ⁊ vltra mare carthaginis repiunt̄. ⁊ hō hȝ dentes
quoſdā q naſcunt̄ poſt. 20. an. ⁊ in elephāte puo appet qđ
ſui dētes: ſȝ ſui dētes magni nō creſcunt ei anteq3 ſit ma-
gnus: ⁊ eiꝰ lingua eſt valde modica reſpectu corpis ſui: ⁊
appet intus. ⁊ aīalia q̄ hn̄t os formoſas: hn̄t labiū iferius
fiſſuȝ. ⁊ equus nili hȝ crines ſicut equus domeſticus. ⁊ hȝ
caudā ſicut porcus: ⁊ innit ſicut equus. ⁊ eſt eq̄lis aſino:
⁊ hȝ coriū ſpiſſuȝ: ⁊ ſuus vēter ſicut vēter eq: aut aſini: ⁊ ſi
mia cōicat in forma cū hoīe. ⁊ cū forma lupi. ⁊ ſimie cani
ne hn̄tes caudā ſunt prauoꝝ motuū. ⁊ moꝝ. ⁊ eiꝰ dentes
ſicut dētes canū: ⁊ ſimie ſūt piloſe anterius p̄ter facieȝ. ⁊
eius dētes ſicut hoīs. ⁊ hȝ alia ſicut hō. ⁊ mamille eius in
pectore. ⁊ manus ⁊ pedes ſicut hoīs. ⁊ ꝓicit manus. ⁊ ca
put ſicut hō: nec hȝ pectinē eminētē. ⁊ qcqd eſt ſup pecti-
nē eius eſt eminētius q̄ illud qđ eſt ſub: ⁊ oē aīal q̄dru-
pes ē ꝓportio eiꝰ qđ ē ſupra pectinē ad illđ qđ ē ſub. ſic. 5.
ad tria. ⁊ forte ſimie ābulāt ſup duos pedes: q2 hn̄t calca
neū: ⁊ initunt̄ ei ſic hō. neq3 hn̄t anchā neq3 hn̄t caudā: ſȝ
ſignū caude. ⁊ vulua eaꝝ eſt ſic vulua femine. ⁊ v̄ga ma-
ſculoꝝ eſt ſicut virga canis: ⁊ iteriora eius ſicut hoīs. ⁊ oē
q̄drupes faciēs oua. ⁊ hn̄s ſanguinē: hȝ collū ⁊ caput: ⁊ hȝ
deorſuȝ. ⁊ pectus. ⁊ caudā: ⁊ vngues fiſſos. ⁊ pedes ſic di-
gitos. ⁊ hȝ dētes: ⁊ linguā p̄ter tēchea: ⁊ eiꝰ ſicut piſcis nō
hn̄tis linguā ſȝ ſignū lingue. ⁊ tēchea nō hȝ illud qđ appa
ret ſignū lingue in piſcibus: ⁊ nulloꝝ iſtoꝝ aīaliū hȝ au-
res: ſȝ loco auriū hȝ foramia. neq3 hȝ mamillas: neq3 vul
uā apparētē multū. ⁊ qđlibet iſtoꝝ hȝ dētes acutos. ⁊ ocu
los de tēchea eſt ſicut oculus porci: ⁊ culmos. ⁊ vngues
fortes. ⁊ cutis dorſi ſui eſt multū adherēs dorſo ⁊ carni. ⁊
debilitat̄ eius viſus in aqua: ⁊ ꝯfortat̄ in campo: ⁊ maior
māſio eius eſt de die in cāpo. de nocte eſt in aqua: q2 aq̄
illius riui eſt calidior de nocte q̄ ſit aer. Et dixit Ari. qđ K
dr̄ melcon: ⁊ credo ꝙ ſit balarce vel hardō: hȝ coſtas lō-
gas ſicut piſcis. ⁊ eiꝰ ſpina eſt eminēs ſicut ſpina piſcis. ⁊
eius facies eſt ſicut facies aīalis: qđ dr̄ frede. ⁊ ſua cauda
eſt gracilis: ⁊ eſt valde lōga. ⁊ inoluta in extremitate ſua
ſubtili ſicut corrigia. ⁊ hȝ pedes fiſſos ſicut digitos hoīs.
⁊ ſup illos digitos hȝ vngues vncatos: ⁊ in veritate non
eſt ardon. ſȝ eſt ſilis ardon. ⁊ ſui oculi magni. ⁊ ꝓfundi. ⁊
p̄nt oculi eiꝰ inſpicere ad oēȝ p̄tē quā vult: ⁊ color eiꝰ ver-
tit̄ in nigredinē qñ ſe hȝ ſic aīal qđ eſt i orripilione. ⁊ tūc
apparēt in eo aliqñ macule. ⁊ aliqñ mutat̄ color oculoꝝ
⁊ mouet̄ tarde. ⁊ qñ dȝ mori vertit̄ eius color in colores
palee. ⁊ nō hȝ carnē ſup corpꝰ ſuū p̄ter ꝓpe caudā. ⁊ ꝓpe
oculos: ⁊ hȝ ſanguinē i extremitate caude: ⁊ ſilr circa cor:
locus cerebri eſt iter oculos. ⁊ qñ excoriat̄ locus ille iue-
nit̄ ſub cute: locꝰ ille ꝙ armilla eris ſubtilis. ⁊ lucēs mul-
tū. ⁊ illo abſciſo viuit adhuc aīal: ⁊ mouēdo coſtas aperit
illas: ⁊ ꝯſtringit. ⁊ nō hȝ ſplenē. ⁊ morat̄ in fixuris lapidis
⁊ maius corpꝰ eſt auiū illud qđ hȝ vngues vncoſas: ⁊ hȝ
pectus magnū. ⁊ crura magna. Et q̄dā hn̄t pnas: vt meli
us natēt. Et poſterior digitus eſt in pede loco calcanei. ⁊
bubo hȝ duos digitos ante in pede. ⁊ duos poſt. Et aues
magne: ⁊ aīalia hn̄tia coria ſquamoſa ſicut cēmalis p̄nt
claudere oculos ſuos palpebra iferiori. ſ. cū q̄dā tela que
ꝯiūgit̄ palpebre iferiori: ⁊ tm̄ q̄dā iſtaꝝ claudit oculū cū
palpebra ſupiori. ⁊ q̄dā aues trahūt i volatu ſuos pedes
poſt. Et q̄dā illaꝝ ꝯſtringūt pedes ad vētrē cū volant. ⁊
q̄dā hn̄t liguas lōgas: ⁊ graciles. ⁊ q̄dā rotūdas ſicut pſi-

L tacī ⁊ oēs aues q̄ imitanť vocē hoīs.Et aīal nō hn̄s vn/
gues curuos hȝ additamentū cruriū ī crure ſicut gallus.
⁊ q̄dā aīalia hn̄t additamētū gallearē in capite:⁊ illud in
q̄buſdā eſt carneū:in q̄buſdā pēne.Et oēs piſces hn̄t ca/
put.⁊ caudā.⁊ nō collū neq̧ virgam neq̧ teſticulos neq̧
vbera neq̧ libidinē:ſȝ delphin hȝ mamillas q꞉ gn̄at ſibi
ſile:⁊ ſua mamilla aſſimilať iūcture ſiue ligamēto.⁊ ſua
mamilla nō terminať in conū rotūdū.⁊ piſces hn̄t auri/
culas ꝑ q̄s eyciūt aquā.⁊ q̄dā ps piſciū hȝ duas alas ꝓpe
auriculas ⁊ q̄dā pars piſciū hȝ alas q̄ttuoꝛ in lōgitudine
ſicut Anchalin ⁊ aiarmait ⁊ ſibi ſimilia:⁊ q̄dā piſcis q ſūt
lōgi nec hn̄t alas neq̧ auriculas.⁊ q̄buſdā auribus quo/
rūdā piſciū ſunt coopcula cōchea.aut duo oſſea:⁊ appro/
pinquāť eoꝝ aures capiti.⁊ q̄ nō hn̄t coopcula ſup aures
ſunt celete:⁊ tūc ſue aures declināt ad doꝛſuȝ.⁊ illa ſpēs
celete q̄ eſt lōga:hȝ auriculas declinātes ad inferius:⁊ ra
ne hn̄t auriculas ſpiſſas.⁊ ſpinoſas:licet auricula eius ſit
tela.⁊ attenueť ꝑ diſtēſionē qn̄ clamat. ⁊ q̄dam piſces in
vtroq̧ latere hn̄t vnā auriculā.⁊ q̄dā hn̄t multas auri/
culas in vtroq̧ latere.⁊ fortaſſe in vtraq̧ parte hȝ aures
ſingulares:⁊ p̄ter has alias.⁊ fortaſſe habebit in oī parte
vnā auriculā:⁊ fortaſſe diuiſim plures nō cōpoſitas:⁊ pi/
ſces ſtaphy hn̄t aures duplas.Neq̧ aliq̄s piſcis hȝ pilos
ſicut aīal qđ naſciť cū.4.pedibus:neq̧ pēnas ſicut auis
ſed ſquāme piſcis ſunt ſupfluitates cutis:⁊ illoꝝ q hn̄t cu
tē foꝛtē.⁊ piſciū q̄dā hn̄t multos dētes licet lingua ſit fiſ/
ſa ī mādibula.Et q̄dā piſces hn̄t vnā narē.⁊ q̄dā duas.Et
q̄dā nō hn̄t palpebꝛas.⁊ q hn̄t p̄dicta hn̄t ſanguinē. Et q̄/
dā piſces gn̄ant aīalia:⁊ ſunt q̄dā piſces q nō hn̄t ſquamo
ſas cutes ſicut celete.⁊ oēs piſces q naſcunť in aq̄ faciūt
ſicut celete p̄ter ranas ⁊ colubꝛes.q̄dā ſunt aquee ⁊ q̄dā
ſunt agreſtes:⁊ aquee aſſimilanť agreſtibus p̄ter q̄ȝ in ca
pite:q꞉ caput agreſtis eſt maiꝰ.⁊ iſte aquee colubꝛes mo/
ranť in lymbo aq̄:⁊ nō mouenť ad pfundū in medio.⁊ in
mari eſt quoddā aīal qđ dř.xx.p̄ter qđ eſt minus:eo q̄ ⁊
eſt in cāpo:⁊ ſemp in limbo aq̄ petroſe:⁊ in mari ē quod/
dā aīal faciēs naues ſtare qn̄ eſt ꝓpe naues:⁊ nō comedi
tur:⁊ facit ſtare ꝑ virtutē in ipſo.⁊ hȝ virtutem ad odiuȝ
gn̄andū:⁊ eius ale aſſimilanť pedibus.⁊ ꝓpter h̄ errant
hoīes in figura ſua:eo q̄ putāt ſuas alas pedes ſuos eſſe.
⁊ hec eſt differētia aīaliū in mēbꝛis apparentibus. Nūc
autē loquamur in membꝛis interioꝛibus in habitudine
membꝛoꝝ animalium interioꝛum.

¶ Incipit ſecundus liber. De diuerſitate membꝛoꝝ animalium. Capitulum. I.

A Dico ego qđ oē aīal hn̄s ſepū:⁊ ȝirbū
hȝ cerebꝛū pingue.⁊ qđ nō hȝ ce/
rebꝛū nō hȝ medullā vnctuoſaȝ.⁊ oē īſpi
rās hȝ pulmonē:⁊ ꝯuertiť. ⁊ oē aīal hn̄s
ſanguinē hȝ coꝛ.⁊ diafragma. ſȝ in paruo
aīali latet.⁊ aliqn̄ ī coꝛde vacce. ⁊ cameli
cerui repiť os.⁊ piſces n̄ reſpirāt nec hn̄t
pulmonē.⁊ accipiūt ꝑ bꝛācos.Et oē aīal hn̄s ſanguinē hȝ
epar.⁊ q̄dā aīalia non hn̄t ſplenē.⁊ aīalia rapacia habēt
paruū ſplenē.⁊ illud aīal volatile qđ hȝ caput ad moduȝ
capre nō hȝ ſplenē.⁊ q̄dā aīalia hn̄t fel.⁊ q̄dā nō hn̄t fel.
ſicut ceruus q hȝ iteſtina ita amara q̄ canes nolūt come
dere ea niſi qn̄ ſupꝛa modum famelici.⁊ ita equus.⁊ mu/
lus.Et dixit Ari.qđ q̄dā poꝛcoꝝ.⁊ ceruoꝝ hn̄t fel in auri
bus ſicut q̄dā putāt.⁊ hn̄t in auribus q̄ſdā humiditatē ſi
milem humiditati ſplenis.⁊ in oībus aīalibus ſub lingua
eſt q̄dā vermis:⁊ in ſpōdilibus alius ſicut dř.⁊ delphin i/
ter alia aīalia nō hn̄t fel.lȝ inſpiret:certi tn̄ piſces.⁊ qua/
drupedalia ouātia hn̄t fel magnū aut paruū.Et q̄daȝ pi/
ſces hn̄t poꝛ ab epate vſq̧ ad iteſtina:ſicut piſces q dn̄r
amerē.⁊ palūbi hn̄t ſuū fel:in ſuis inteſtinis:⁊ ſilr doꝛca/ B
che:⁊ hirūdines.⁊ paſſeres.⁊ oē q̄drupes gn̄ans hȝ duos
renes.Et aīal ouās non hȝ renes neq̧ veſicā.⁊ ſilr aues.
⁊ piſces nō hn̄t renes neq̧ veſicā.Et lacerte marine hn̄t
duos renes:⁊ videnť eē cōpoſiti ſicut renes vaccaruȝ ex
multis.ſ.renibus:⁊ piſces hn̄t conū coꝛdis verſus altuȝ
q꞉ ille locus ſtrictioꝛ eſt q̄ȝ vēter.⁊ eſt iuxta auriculas.Et
ſunt vie ab auriculis ad coꝛ ꝓpter īſpiratiōeȝ aque.⁊ ī pi/
ſcibus magnis vene ſūt ab auriculis ad coꝛ.ſiles trachee
arterie in hoīe.⁊ piſces nō hn̄t os ſtomaci diſtās a capite
⁊ in magnis piſcibus ſtomacus aliqn̄ exit ꝑ os:⁊ q̄dā ps
piſciū ſicut encholim.⁊ acharos hn̄t inteſtina pua.⁊ epar
piſciū eſt ad extra.⁊ q̄dā piſces putanť hr̄e duplex epar.
ſicut putať de auibus qđ hn̄t duplicē pulmonem. q꞉ ale
pulmonū in auibus ſunt multe diſtātes:ſcđȝ diuerſionē.
⁊ ſplen ſemp in ſiniſtra.niſi q꞉ in q̄buſdā aīalibus repiť ī
dextra:qđ vř mix.⁊ oē aīal hn̄s coꝛnu:⁊ nō hn̄s dētes ſu
perius ruminat:⁊ hȝ vnū magnū vētrē:⁊ tres ventres:⁊
vnus illoꝝ triū eſt lōgus:⁊ alter amplus:⁊ ſuus terminꝰ
eſt cū inteſtinis:⁊ alij ſunt eq̄les:⁊ ſunt leues.⁊ cā q̄re hȝ
multos vētres eſt:q꞉ ei ē neceſſaria multifaria digeſtio:
q꞉ cibus ſuus eſt ſiccus ⁊ non bene maſticatus: ⁊ poſt dȝ
maſticare:⁊ hoc eſt ruminare.⁊ ꝓpter hoc iteſtina rumi/
nantis aīalis ſunt maioꝛa q̄ȝ in alijs.Et in elephāte inte/
ſtina ſunt hn̄tia maioꝛē ꝯiunctionē iter ſe ꝑ reuolutionē
⁊ de illa ſunt.q.vnū inteſtinū.⁊ illud inteſtinum eſt loco
ſtomaci:vnde poſt illud nō eſt niſi quoddā inteſtinū qđ
eycit.Epar elephātis eſt q̄druplū ad epar bouis.⁊ ſuum
ſplen paruū reſpectu ſui coꝛpis.⁊ ſtomacū paruū.q꞉ trā/
ſit ei inſia in nutrimētū:⁊ aīal q̄drupes qđ ouat hȝ vnuȝ
ſtomacū ſicut colubꝛe:⁊ ille ſtomacus eſt lōgus: ⁊ mr̄ix
in eis eſt lōga.⁊ ſciſſa in duo:⁊ cāne pulmonis lōge:⁊ ſtri/
cta matrix.⁊ lingue ſubtiles multū.⁊ fiſſe.⁊ eyciunt illas
multū.⁊ lingua cochi ſcindiť ꝑ mediū.Et ſtomacus colu
bꝛe ſilis inteſtino lato:⁊ ſuū coꝛ eſt ꝓpe guttur:⁊ lōgū: ⁊
paruū.⁊ eſt ſile reni.Et totius coꝛdis ſui.⁊ eſt tm̄ ꝓpe gut
tur qđ non vř eſſe oppoſitus:⁊ poſt coꝛ eſt pulmo. ⁊ poſt
pulmonē eſt epar.⁊ eſt lōgū.⁊ ſuū ſplen paruū lōgū ſicut
ſplen de germeliȝ.Et ſuū fel ē ſicut fel piſcis.⁊ in magnis C.
eſt fel ſup epar.⁊ in paruo eſt ſuper inteſtino:⁊ hȝ.30. co/
ſtas.Et putauerūt q̄dā q̄ illud accidit eis qđ accidit irū
dinibus.ſ.q̄ qn̄ oculi pfoꝛanť acu.q̄ creſcerēt iteꝝ.⁊ ī/
ualeſcerent.Sed caude eius.⁊ caude cemohim ſalliūt
poſt amputationē:⁊ qđ eſt in vētre colubꝛe:eſt tale q̄le ē
illud qđ eſt in vētre piſciū.Et multi piſces.⁊ aues hn̄t ra
mos exeuntes a ſuis iteſtinis.ſed in q̄buſdā ad vnū:⁊ ſūt
pauci.⁊ in piſcibus ecōtrario.⁊ q̄dā piſces non hn̄t renes
in ſuis inteſtinis.Et multe aues hn̄t papā:⁊ cū illa ſubti/
liant rē durā ad digerendū.⁊ cū eſt de extremitate eius
verſus os ſubtiliať.⁊ ſilr qđ eſt de extremitate eius v̄ſus
iecur. Et ſtomacus auiū ē carnoſus aliquātulū.⁊ ambit
eū mēbrana dura.Et q̄dā aues hn̄t loco pape oꝛificiū ſto
maci magnū.⁊ amplū ſicut aſtachar:⁊ coꝛui. Et quedaȝ
ſpēs pdicū hn̄t papā ⁊ os ſtomaci verūtamē ampluȝ. os
ſtomaci ꝓpe ſtomacū.⁊ in hoc ꝯueniūt anſeres agreſtes:
⁊ bubo.⁊ anſeres aquei.Et q̄dā aues nō hn̄t papam neq̧
oꝛificiū ſtomaci.ſed ſtomacus eaꝝ eſt lōgus ſicut mino/
res aues hn̄t. vt irūdines.⁊ paſſeres.⁊ hn̄tes etiā collum
lōgū ⁊ ſtercus haꝝ auiū eſt humidius q̄ȝ ſtomacus ala/
rū auiū.Et ſup renes oīum aīaliū hn̄tiū renes eſt pigue/
do:⁊ qn̄q̧ multiplicať pinguedo in tm̄ q̄ claudit meatꝰ
renū moꝛiť acrius:⁊ oē aīal multe pinguedinis eſt pauci
ſeminis ꝓpter frigus habūdās in ipſo:⁊ oē aīal qđ nō hȝ
dētes in mādibula ſupioꝛi.tūc pinguedo eius de facili cō
gelať poſtq̄ȝ liquefit:⁊ pinguedo alioꝝ non ſic.Dico ego

d ꝙ nullus piſcis eſt hñs teſticulos:nec aliquid qđ caret pedibus:imo oēs hñt vaſa duo ſicut caſtraꝫ duo vaſa.ſ. circa diafragma diſtenſa: ⁊ diuiſa quouſq ex vtroq fiat meatus vnus ꝓcedēs vſq ad foramē vnū ſup viā ſtercoris.⁊ hoc hñt ſerpētes tp̄e coitus ſui. Et hoc tp̄s erit plenū ſpermate donec cōparaẽ ꝑ cōprehenſionē.Quatoꝛ āt hñs duos piſces hꝫ a primo ſpōdile poſt diafragma duo oua teſticuloꝝ tēdētia ad meatū vnū ſupra exitū ſtercoris.⁊ hoc eſt in qbuſdā manifeſtū ⁊ in qbuſdā occultum: qꝛ iduiẽ ab eis mēbrana in qua ſunt rami venaꝝ ⁊ ligamina:aut poniẽ ibi ſup ſpondile. Et hi meatus ſcđm ꝙ p̄miſimus:⁊ coꝛus oui teſticuli etiā mouente apparētma nifeſte tp̄e coitus:⁊ tunc manifeſtanẽ:⁊ in alio tp̄e occultabanẽ eo maxime in turturibus.⁊ in pdicibus ab eo nō extendunẽ hꝫ oua.Et iam ꝯtingit qđ caſtratus fuit taurus.⁊ coiuit cū vacca.⁊ ꝯcepit ex eo vacca:⁊ oꝫ.vt ego conſiderem hoc in alio tēpoꝛe.⁊ memoꝛē ea: ⁊ ꝯſiderem aliquo tp̄e adhereaꝫ ei qđ oꝫ.Et ecōtra de caſtratis illi qui coit quoꝝ virge nō deſiccanẽ:⁊ tūc qñ coit emittit quoddā ſp̄ma ſubtile ⁊ attritū.Et matrix auiū hꝫ duos ramos ſcđm qđ p̄diximus:⁊ illi duo rami ꝓcedunt vſq ad poꝛi collū ꝯcaui cranei:⁊ neruoꝝ:⁊ ſupioꝛa matricū auiū ſunt ſubtilia valde.⁊ matrices piſciū ſūt ſubtilioꝛes illis:⁊ earum primo ſubtus vētrē eſt ſubtilis:⁊ lōga diuiſa in duo. quaꝝ vnaqueq ps in piſcibus ipleẽ ouis.Sed ea que ſuperius gñant oua.⁊ poſt anteq̄ exeant gñant aīalia ſunt ſicut vipere ⁊ celete.⁊ ſunt illa q̄ hñt aures. De aīalibus marinis ⁊ nō hñt pedes ⁊ gñant aīalia.Et ſupioꝛa matricū eoꝝ ſunt ſicut matrices auiū:ſed ꝯueniūt in vnū vas amplū.⁊ qñ decurrunt ad ipſuꝫ oua fiūt aīalia.Et ſerpēs eſt ꝯ̄ria auibus:in eo ꝙ aues ponūt oua ſua ſucceſſiue: ⁊ ſerpētes ꝯtinue ponūt ⁊ ſucceſſiue.⁊ matrix eius qđ gñat aīal eſt copulata cū ſpondili. Matrix vero onatricis ps ſupioꝛ eſt ſilr:⁊ inferioꝛ q̄ eſt exitus oui ſup iteſtina ponitur.Et matricis hñtiū coꝛnua:⁊ q̄ nō hñt dētes in fauce ſupioꝛi ſunt farſite venis hñtibus ramos qbus ꝯcipiunt fetus.Sed matrices muris ⁊ ſcarabꝛoꝝ ⁊ cērtoꝝ quoꝛūdam animalium ſunt lenes.

¶ Incipit liber tertius Auicenne.de animalibus. De oꝛtu venarum. Capitulum. .I.

A Eſſe anothomie difficile ē ꝓpter occultationē multaꝝ venaꝝ:quas extenuant ex ꝯ̄rio nature.Sed dubiū eſt qūimmo ſit difficilioꝛ.⁊ precipua anothomia qua vtimur in moꝛtuo:eſt ꝑ ſtrangulationē.Deinde ex humiditate ſanguinis. Dixit ⁊ extimauit Ceſius perſa: qđ p̄ncipia venaꝝ ex p̄te oculoꝝ ⁊ ſupcilioꝝ ſunt.Deinde ꝓgrediunẽ due vene dextroꝛſum ⁊ ſiniſtroꝛſum:⁊ Debaquilus dixit ꝙ fundamētū venaꝝ ſunt due vene icboantes a ventre.Deinde exigētes ſe abſq manifeſtatione initij loci.Dixit.⁊ eleuāẽ ſurſuꝫ ille due vene p̄ter ramos ſubtiles ꝓgredientes vſq ad epar ⁊ ſplenē.Et alie due vene incipiunt a ſpondilibus doꝛſi.quarūꝫ vna tēdit ad epar dextrum:⁊ alia ad ſplenē.Et vnaqueq iſtaꝝ aſcendit ad manū.⁊ ramificanẽ in partes.quaꝝ q̄dā ſunt ſpatulares: q̄dā aſcellares.Et oꝛiunẽ a pedibus vene.a venis predictis.⁊ q̄ ꝓlonganẽ ſcđm diuiſionē.Omeliorus aūt ponit initium venaꝝ duo paria venaꝝ:⁊ vnū par ꝓcedit a poſteriori p̄te capitis vſq deoꝛſum ꝑ collum. ⁊ par aliud a capite.verſus duas aures.Deinde ad ſpōdilia ⁊ doꝛſuꝫ.⁊ poſuit caput ⁊ cerebrū p̄ncipia eē oīuꝫ venaꝝ.Magiſter aūt primus vidit ꝙ p̄ncipiū venaꝝ fuit coꝛ.⁊ medici poſteres:⁊ poſterioꝛes medici exercitati in hoc:viderūt ꝙ p̄ncipium venaꝝ nō pulſatiliū eſt epar. Silr ꝯ̄dixit eis in

neruis dicēs.ꝙ p̄ncipium illoꝝ eſt coꝛ: ⁊ ipſi vident ꝙ p̄ncipium illoꝝ eſt cerebrū.Et ſollicitudo p̄mi magiſtri in hoc eſt.qñ ipſe poſuit coꝛ p̄ncipiū oīum virtutū aīalium. Nos aūt ⁊ ſi credamus ramificationeꝫ oīum virtutum aīalium eſſe a coꝛde: tñ ſermo eſt de illa vena.q̄ eſt iter epar ⁊ coꝛ.que naſciẽ a cima epatis:q̄ cima ramificatur.⁊ eius vnus ramus ꝑuenit ad coꝛ.⁊ intrat ipſuꝫ velut quoddā extraneū a ſubſtātia eius.⁊ in epate ſunt vene ramificate.vt ꝑ illas penetrat ſanguis.q̄ vene videnẽ eē q̄ſi de ſubſtātia epatis.Et qꝛ nerui ſunt groſſioꝛes apud cerebrū ꝓbabile eſt.ibi eſſe initiū.qꝛ penes ipſuꝫ ſūt molliores.⁊ penes coꝛ durioꝛes.⁊ ꝯtinuatio vnius q venit eſt q̄ſi cōpaginatio.⁊ de iſtis habemus ſignū:ſꝫ nō ꝑfectū:⁊ nō eſt incōueniēs dicere.ꝙ cerebrū ⁊ epar tranſmittant ad coꝛ aliqđ qđ iuuet ad opationē eius.⁊ opatio epatis ē iſtud qđ ſuſcipit a coꝛde ⁊ iteſtinis ꝑ venas meſaraycas fixas in cima:nec eſt incōueniens dicere arterias naſci a coꝛde.nec groſſioꝛes ſignificāt.ꝙ pars groſſioꝛ ſit oꝛigo:qñ nerui obtici addūt in groſſicie.cū ꝯiunguñẽ cum criſtallino humoꝛe.⁊ ſunt ſubtilioꝛes apud p̄ncipiū ſuū: qñ ego virtus infoꝛmatiua in aliquo mēbꝛo qñ neceſſarium eſt.ꝙ in parte illius mēbꝛi ſit groſſicies augmētat nutrimentū ad ipſum.⁊ ꝓpter hoc adiuuanẽ vene multe ꝑ expāſionē cū fetu in matrice:⁊ qñ ille magis igroſſantur.quāto magis ꝓcedūt:⁊ ſilr fila iterioꝝ mēbꝛoꝝ quāto magis elonganẽ a ſuo p̄ncipio tanto magis creſcūt: ⁊ nihil in hoc obſtat eis. ⁊ ſilr eſt in arboꝛe.qñ videm⁹ ꝙ ramus groſſioꝛē hꝫ ſubſtantiā q̄ radix habeat.Et mollicies neruoꝝ ꝓpe medullā nō ſignificat oꝛiginem a medulla.qñ pōt dici ꝙ illa mollicies nō accidit.niſi qꝛ applicanẽ nerui ad medullā. ⁊ poſſumus dicere ꝙ medulla naſciẽ a neruo.⁊ neruus nō facit ſe humidū.niſi vt medulla naſcatur ab eo:⁊ mollicies ⁊ duricies.⁊ groſſicies.⁊ ſubtilitas fiūt a virtute ifoꝛmatiua.non a mā.⁊ ſic videmus in arboꝛibus:qꝛ quāto rami elonganẽ a radice:tāto fiūt humilioꝛes ꝓpter elōgationē a ſuo p̄ncipio. tūc non ſequitur ꝙ neruus ſit a medulla.qꝛ mollis in parte: q̄ a coꝛde:qꝛ durus in parte: ⁊ ꝙ hoīes credunt.ꝙ res quanto magis elōgaẽ a ſuo p̄ncipio ſit ſiccioꝛ:eſt qñ p̄ncipium eſt humidū.ſed tñ oēs iſte res magis ſunt exigētia v̄tutis ifoꝛmatiue q̄ materie.qꝛ nō debemus dicere. qꝛ coꝛ ſiccum ſit.iō radix neruoꝝ:qꝛ corallus naſcitur in terra humida maris:⁊ tñ eſt res dura.⁊ tunc aliqñ qđ naſciẽ erit ꝯ̄rium ſue oꝛigini.⁊ tunc ꝓcedit multotiēs diuerſitas iter oꝛiginē.⁊ illud qđ naſciẽ ab illa.qꝛ aliqñ rami:qui debēt tēdere in altū tēdūt in imū.verſus radicē:⁊ videbaẽ tunc arboꝛ ꝙ inuerſa.⁊ hoc nō eſt abſurdū.qñ p̄ria virtus nō eſt virtus n̄alis.ſed v̄tus aīatiua potēs facere multas opatiōes. Nerui etiā quos rememoraturus ſuꝫ poſtmodū ſignificāt cōſimiliter.qñ nō ſequiẽ.ꝙ ſi tendant ad aliquā partē.ꝓpter hoc exeāt a ſua radice:qꝛ foꝛte potuerūt incuruari ad ſuā radicē:⁊ tūc poterit eſſe: ꝙ neruus ꝓcedat a coꝛde ⁊ cerebꝛo.⁊ poſtea ꝓcedat reflectendo ſe verſus coꝛ.⁊ nō oꝫ ꝑ hoc putari.lꝫ puteẽ qꝛ vn⁹ ramus nerualis veniat ad cerebrū.ꝙ ideo cerebrū p̄ncipiuꝫ ſit neruoꝝ.Et ſermo illoꝝ q dixerūt.ꝙ vena magna penetrat carnē coꝛdis.⁊ dat coꝛdi nutrimentū.eſt ſermo eius q dicit. ꝙ coꝛ ſit p̄mo cōpletū in eſſe ſuo.⁊ poſtea veniat vena ad ipſum:⁊ penetret ipſum.⁊ hoc dicere eſt primo coꝛ nutriri ab aliquo alio.q̄ ab epate.qñ nutriebaẽ. ⁊ fuit in eſſe pleno.anteq̄ ꝑuenit vena penetrans ipſum ab epate.Et lꝫ dicereẽ. ꝙ veniret vena hoc mō.ſicut p̄dictū eſt ad coꝛ.tñ nō ſequereẽ ꝙ poſſent penetrare coꝛ penetratiōe p̄dicta:qꝛ illa nō poſſet eē ita dura.⁊ qđ pōt declarare ꝙ illa vena naſcaẽ a coꝛde:ē qꝛ illa vena bene B

poteſt eſſe dura in foramine cordis ꝑpter hoc vt ſoluat
foramē cordis:ꝛ vt reſiſtat:neruoſitati in circuitu cordis
ꝛ qñ recedit a corde.recedat ab iſta duricie: qm̄ nō eſt ei
iuuamētū in duricie poſt:ꝛ iō illa vena fit mollior poſtꝗ̄
fuerit remota a corde.ꝛ ꝑpter mollicié obediēs ramifi-
cationi.ꝛ nō fuit talis diſpō epatis.Et ſic de neruo debe-
mus dicere.qđ applicat̄ cordi ꝑ applicationē.ꝛ nō naſcit̄
a corde inqn̄tū carnoſo.ſed a q̄dā ſubſtātia dura occul-
ta in ſubſtātia cordis.Et neruus fuit creatus in corde: ꝛ
nō aſſimilabat̄ illi:ſicut verruca carni ꝛ glandula in car
ne.ꝛ nō naſcit̄ iſtud ex iſta ſubſtātia.que ibi apparet:ſ3 ex
mā q̄ ibi coadunat̄ ꝛ occultat̄:ꝛ tūc illa vena naſcit̄ a mā
dura adunata in corde.ꝛ fiet mollis:poſtꝗ̄ receſſit ab il-
la origine:ꝛ poterit ſe applicare cū mēbro molli. ꝛ tūc ve
na naſcit̄ in corde.ſicut plures vene ſunt in epate.ꝛ tūc ſi
res eſt ita.nō oꝫ verꝝ dixiſſe Gal.in pignore ſuo qñ poſuit
pignus ꝯtra cuſtodē altaris:qđ daret multū auꝝ ei. qui
mōſtraret.ꝙ nerui naſcerent̄ a corde. Et ꝯſequēter pote-
rimus obuiare.ꝓbādo hec.ꝛ ſumendo hic pro ꝯſtanti.ꝙ
vbi eſt pncipiū virtutis:ibi eſt pncipiū iſtrumēti. Et tūc
qꝛ hoīs aīa eſt vna virtus:a qua ꝓcedūt oēs virtutes cor
poris. accidit ꝙ in illo mēbro. in quo primo ꝯculcat̄ aīa
ꝙ illud mēbrū ſit pmū mēbrū in vita.ꝛ tunc de facili ꝓ-
babit̄ ꝙ cor ſit pncipiū venaꝝ ꝛ neruoꝝ.Sed ꝓpoſitio
quā accepit Gal.nō dꝫ pciſe accipi.qꝛ multis modis poſ-
ſumus aliqd dicere:anteꝗ̄ ꝑueniamus ad veritatē:ꝛ tūc
manifeſtū eſt:qꝛ in gñatiōe ſpmatis eſt pma mā habilita
ta ad gñationē:ſ3 in ceteris mēbris hꝫ virtus iformatiua
neceſſariū illud.qđ eſt in corde neceſſarium. ꝛ ligamēta.
aut cū eis.aut poſt:de opatione vtutis iformatiue potue
rūt iformari:ꝛ illa virtus iformatiua ſicut diſcernit mā3
cerebri ꝛ cordis:ſic diſcernit neruos iter cor ꝛ medullaꝫ.
Et vtus iformatiua nō recipit mā3.ꝛ fecit ex ea pmo me
dullā:ꝛ poſt neruos.imo ſimul potuit facere oīa.ꝛ pōt eē
ꝙ mā medulle ꝛ cellaꝝ ſunt diuiſe ſimul in pncipio gña
tiōis.ꝛ ex reſiduo vtriuſq3 eoꝝ frigidi fiūt rami nuche.ꝛ
ſuꝑfluitates ei⁹ qđ eſt in corde.q̄ ſunt frigide ꝗ̄to magis
recedit̄ a corde:tanto magis amittūt calorē:quē recipiūt
a corde.Et poſtꝗ̄ ꝑueniūt ad locū tēperatū vt⁹ iformati
ua ꝑ opationē caloris nālis agit in illā:ꝛ dat ei formā me
dulle.S3 epatis ſuba ē diuerſa a ſuba venaꝝ.ꝛ nō eſt re-
motū.ꝙ ſuba epatis fiat ab eo:qđ decurrit ꝑ arterias: ſ3
eſt verꝝ iſtud ꝯſiliū.ꝛ eſt epar mediū iter cor: ꝛ totū cor-
pus in nutrimēto.ꝛ poſtea naſcunt̄ ex epate inſtrumēta
nutrimēti.ꝛ ex medulla iſtrumēta ſenſus ꝛ motus. ꝛ alr
poterit eē ſicut dicturi ſumus poſt.ꝛ tūc verior eſt ſentē-
tia pmi magiſtri.ꝛ dimittamus vba de anothomia in ve-
nis ꝛ neruis. Et dicit Ari. ꝙ leo nō hꝫ medullā niſi i ad-
iutorio ex coſſa.ꝛ ſua oſſa ſua magis dura ꝗ̄ alioꝝ aīaliū:
ꝛ porcus hꝫ modicā medullā:ꝛ delphin hꝫ oſſa ꝛ non hꝫ
ſpinas:ꝛ aīal marinum qđ gñat aīal ſimile ſibi:hꝫ ſpinas
groſſas ſicut celete:ſ3 piſces facientes oua hñt ſpinas ſi-
miles coſtis: ꝛ piſcibus eſt ꝓpriū ꝙ hñt ſpinas naſcētes
in ſua carne.ꝛ in colubris ꝛ in cartilaginibus ſpine cele-
te eſt medulla.

¶Capitulum ſcḋʒ de pilis ꝛ cornibus ꝛ pennis.ꝛ alÿs oī-
bus qui aſſimilantur his.

A Libro. 3. de hyſto. aīaliū cap.xi.

Dixit Ariſt. ꝙ cornu eſt de gñe oſſis.ꝛ vt
in pluribus ꝯſequitur colorē corpo-
ris.ꝛ vngues ethiopū ſunt nigre.ꝛ dētes albi:
ꝛ fortior eſt ꝯiunctio cornu cū cute ꝗ̄ cū oſſe.
ꝛ dicit Ari. ꝙ in ſua terra q̄ dr̄ afrace.ſūt q̄dā
aīalia q̄ mouēt cornua.ſicut auriculas.ꝛ dixit Ari. ꝙ cu-
tis nō hꝫ ſenſum:niſi fuerit carnoſa:ꝛ maxime cutis capi
tis.ꝛ in veritate cutis q̄ appropinquat neruis.hꝫ ſenſum
ſed illa q̄ eſt in ſuꝑficie exteriori:nō hꝫ ſenſū: qꝛ in ea nō
eſt neruus.Sed cutis cū ſcindit̄ nō reducit̄ ad ꝯtinuita-
tē.cū fuerit vere cutis.ꝛ dixit Ari. ꝙ cutis q̄ nō ꝯtinuat̄
carni cū ſcindit̄ nō redit ad ꝯtinuitatē neq3 membrane
neq3 veſice. Et dixit Ari.ꝙ teſte capitū aīaliū nō ſūt vni⁹ B
nature:qꝛ teſta capitū canū ē vna.ꝛ hoīum ſuture in ca-
pite ſerroſe.ꝛ dētes ſuture mulieribus ſunt magis rotun
di:ꝗ̄ꝗ̄ acuti:ꝛ iā videbat̄ hoc ſine ſutura capitis : ſ3 po-
ſtea numerabimus anothomiā capitis:ꝛ ptinētiū ad ip-
ſum ꝛ colli.ꝛ humeroꝝ.Sed capilli ſunt ex vapore exeū
te per poros.cū ille vapor fuerit ſpiſſus.ꝛ porus nō fuerit
largus.Et ſunt ꝓpter pulchritudinē. ſicut barba : ꝛ pro-
pter iuuamētū ſicut ſupcilia.Et aliqñ ſunt pili ſola ſuper
fluitas.ꝛ nō ſunt poſiti in iuuamētū:ſicut circa pectineꝫ.
Et aīal hñs ſquamaſ nō faciēs oua.neq3 gñans aīal ñ hꝫ
pilos.Et pili ꝛ capilli variant̄ in aīalibus ſcḋm paſcua. ꝛ
qđ eſt magis pigue.hꝫ plures pilos. ꝛ pili aīalis cōplexio
nis calide ſunt criſpi.ꝛ cū fuerit cōplo minus calida:ver-
tunt̄ pili in rotūditate ad modū granoꝝ piperis ſicut in
ethiopibus. Et ſpine yricioꝝ ſunt de gñe capilloꝝ: niſi
qꝛ ſunt nimis duri:ꝛ cani nō ſunt ꝓpter ſiccitatē capillo-
rū:ſed ꝓpter coloris ſuꝑfluitatē.Et aliqñ accidit in infir-
mitate canus capillus:ꝛ poſt reuertit̄ capillus nālis colo
ris in cōualeſcētia.ꝛ vr̄ ꝙ huius cā caniciei ſit extinctio ca
loris nālis:qꝛ capilli carēt attractōe vnctuoſitatis.ꝛ loco
eius trahūt aquā:ꝛ qñ fuerit cōplo potēs conuertere ſe.ꝛ
nō fuerit homo multū ſenex:reuertent̄ capilli ad pximū
ſtatū.Et primi capilli qui fuerint cani.ſunt capilli tympo
rū:ꝛ poſtea ſupcilioꝝ capilli fiūt albi:qꝛ ſunt in loco ſic-
co:ꝛ pili pectinis:qꝛ ſunt in loco calido.Et de proprietate
hoīs eſt:qꝛ qdā pilli naſcunt̄ in eo poſterius: ſicut pecti-
nis ꝛ aſcellaꝝ.ꝛ poſt fit caluicies in anteriori pte. qꝛ me-
dulla nō applicatur fortiter oſſi.qꝛ illa pars medulle an-
terior eſt ſubtilior:ꝛ fuit ſubtilior. vt citius reciperet im-
preſſiones:Et mulieres ꝛ caſtrati nō fiūt calui :mulieres
qꝛ ſunt multū humide:ꝛ caſtrati.qꝛ ſunt frigidi:ꝛ nō diſ- Ari.li. 3.de hy aial.c. C
ſoluit̄ humiditas in eis ꝑ calorē:ꝛ vr̄ mihi:ꝙ in caſtratis
mā que deberet trāſire in barbā:tranſit in capillos ante
riores:ꝛ in mulieribus nō naſcunt̄ barbe : qꝛ pori in eis
ꝯſtringunt̄:ꝛ in ſenibus naſcunt̄ ſupcilia:qꝛ ſuture ſerro-
ſe ſuppoſite aperiunt̄ ꝓpter ſiccitatē:ꝛ dat exitū vapori-
bus.Et aīalia diuerſantia in colore piloꝝ:diuerſant̄ in co
rÿs.ꝛ certe color capilli aſſimilat̄ colori eius: ex quo na-
ſcit̄.Et cerebrū caluieſcit ꝓpter ſiccitatē.Et qdā hoīuꝫ fi-
unt calui.ꝛ qñ coeūt capilleſcūt.ꝛ hoc vr̄ mihi mirꝝ.ꝛ cre
do ꝙ hoc fit ꝓpter hoc. ꝙ in hꝫ hoīe ante coituꝫ quienit
calor nālis cū repugnātia humiditatis.ꝛ tunc qñ poterit
calor ille nālis mouere ſe poſt coitū diſſoluet illā humidi
tatē in vapores fumoſos ex q̄bus fiunt capilli.Et capilli
aīalis ſenis.lꝫ ſint pauci numero reſpectu iunioꝝ.cuꝫ fi-
unt iunioꝝ ꝓpter denſitatē materie.ꝛ cortices ſenioꝝ pi
ſcium ſilr.ꝛ cani ſunt ꝓprietates hoīum : qꝛ grues quāto
ſunt ſeniores.tāto vergūt magis ad nigredinē defuſcātē:
ꝛ vr̄ mihi ꝙ hoc accidit eis ꝓpter groſſicici vehemētiā:
ꝛ denſitatis materie in eis.ꝛ in hoīe non accidit hoc : qm̄
caro ꝛ cutis eius ſunt molles ꝛ humide.ꝛ color ceruoꝝ ꝛ
irundinis mutat̄ in albedinē ꝓpter extinctionē caloris
nālis in eis:ꝛ in eis qñq3 reperitur vehemētia imutatio-
nis cū imutatione ſuꝑfluitatū:donec ignoret eas hō:ꝛ nō
agnoſcat eas.ꝛ dico ꝙ aīal qđ ē ſile muri.qđ venat̄ aues
in ſuo nido albeſcit quolꝫ anno magis ac magis. donec
tādē redit ad colorē butiri.ꝛ Ari.dixit.qꝛ aq̄ mutāt colo-
res aīaliū:qꝛ aqua q̄ dr̄ neud.qñ potat̄ a boue : ꝛ coit ꝯci
pit fetum nigrū.ꝛ in terra cucutube eſt flumē qđ opatur
ſilr:ꝛ aliud flumē facit albos.ꝛ flumē ſcarides gñat fla-

nos.⁊ de aialibus q̄dā ſunt abſq; pilis:q̄dā ſunt cū pilis. ⁊ in fauce interiori leporis:⁊ in pede ei⁹ ſubtus ſunt pili. ⁊ in aiali qḋ vocat̄ maſtichitus:hʒ in ore ſuo loco dētiū ſil'e ſetis porcoꝝ.⁊ aialia q̄ hn̄t in ſe paucos pilos: poſteriora in eis hn̄t plures pilos q̄ꝫ anteriora.⁊ pili aialiū tonſoꝝ nō naſcunt̄ ex loco inciſo:ſꝫ ex radice illius pili iciſi. ⁊ tūc pili nō ſe hn̄t ſicut plante.ſed ſicut ſupfluitates:plume aūt qn̄ icidunt̄:nō naſcunt̄ neq; a radice:neq; a loco iciſo.ſꝫ cadit radix:⁊ alia pēna naſcit̄: ⁊ ala veſpe poſtq̄ꝫ fuerit abſciſa nō creſcit ſicut aculeus ei⁹ cū rūpit̄ morit̄.

¶ Capitulū tertium de differentia lactis. Sanguinis. ⁊ Spermatis.

A Libro.5. de hyſto. aial.c.19.

SErmo Ariſt. ⁊ dixit Ariſto. q̄ ſanguis cuiuſlibet aialis coagulat̄. p̄ter ſanguinē cerui ⁊ leporis. ⁊ oīs ſanguis a quo auferunt̄ fila apparētia ipſe nō coagulat̄:⁊ illa fila ſunt media īter ſubaꝫ venaꝝ ⁊ neruoꝝ. ⁊ ſanguis bouis de facili coagulat̄. Et ſanguis corpoꝝ tēperatoꝝ:eſt tēperatus in q̄ntitate: ⁊ minus ſanguine eoꝝ q̄ potāt multū vinū:⁊ magis ſanguine eoꝝ q̄ ſunt piguia. Et ſanguis hoīs ē tēperatus in ſua liq̄ditate:⁊ color eius eſt color grane. Et ſanguis aīaliū magnoꝝ ſpiſſus magis ⁊ ſanguis mēbroꝝ īferioꝝ ſpiſſior ⁊ nigrior ſanguine mēbroꝝ ſupioꝝ. Et primū mēbrū qḋ fit ex ſanguine. ſicut cognoſcit̄ ex anothomia eſt cor. ⁊ iſtud eſt ſignū q̄ ſanguis totius corpis nutrimētū fit a corde. ⁊ nō ab epate. niſi p iuuamētū cordis. ⁊ tūc epar nō erit inſtrm̄. ⁊ operās ſanguinē niſi mediāte ⁊ ſecūdario: Et dixit Ariſt. q̄ hō ſudabit ſanguinē. aut q2 eius ſanguis multus ē in q̄ntitate: aut q2 eius ſanguis eſt paucus ſubtilis feruens. Et qn̄ dormit hō eius ſanguis ꝯuertit̄ ad iteriora:⁊ ſignificatio ſup hoc eſt. q2 hoīe dormiēte ſi ſindat̄ eius cutis nō exibit eius ſanguis. ſicut in vigilāte. Et mulieres hoīuꝫ hn̄t plus ſanguis q̄ꝫ femīne alioꝝ aīaliū. ſcḋm q̄ntitatē ſui corporis. ⁊ ꝓpter hoc hn̄t meſtruū ſanguinē. ⁊ alia aīalia nō. Et ſanguis mulieꝝ eſt multū īterius. ⁊ viroꝝ magis exterius. Et raro accidit mulieribus egritudo ex ſanguine. ⁊ raro emittūt ſanguinē p nares. Et ſanguis ſenuꝫ eſt niger ⁊ ſpiſſus. ⁊ paucus. Et q̄dā humiditates naſcunt̄ in aīali cū ipſo. cū ipſe naſcit̄. ⁊ q̄daꝫ poſt. vt lac ⁊ ſperma. ⁊ lac alterat̄ in mām̄illis:⁊ lac fit ex ſanguine ſupfluo. ⁊ ille ſanguis q trāſit in lac nō eſt decoctus. decoctione ſumma. Sed ſperma fit ex ſanguine bono:⁊ decocto. ꝺcoctione bona. ⁊ cōpleta. Et dico q̄ ſumma digeſtio eſt q̄rta digeſtio. ⁊ dico q2 nutrimētū p̄mo digerit̄ in ſtomaco. ⁊ poſt fit ſanguis in epate:⁊ tertio in venis. ⁊ q̄rto in mēbris: ⁊ poſt qḋlꝫ mēbrū p̄parat̄ iſtud ad ſil'itudinē ſui. ⁊ tūc tali nutrimēto fit ſperma. Et q̄n̄to de hoīe exit ſperma multū diſcolorat̄. ⁊ debilitat̄ ſuū corpus magis q̄ꝫ ſi q̄dragies exiret de ſuo corpe ſanguis tātus: q2 ſperma eſt res habilitata ad trāſeundū in mēbra:⁊ cū exit aufert̄ nālē nutri-
B mētū mēbri: qn̄ exit in maiori q̄ntitate: q̄ꝫ id qḋ fuit reſiduū de nutrimēto mēbri. Et ꝓpter hoc dixerunt medici antiqui. q̄ ſperma fuit de humiditate nup coagulata: ⁊ in mēbro eſt nutrimētū. ⁊ illud nutrimētū hoc ſupfluum qḋ differt ab eo in q̄ntitate: alius in q̄litate:⁊ illud tranſit in capillos. Et qḋ eſt ſupfluum in q̄ntitate:⁊ nō differt in q̄litate eſt ſperma. Et lac fit ex ſanguine in venis. ⁊ in eo ſunt tres ſube. ſeroſa. butiroſa. ⁊ caſeata. ⁊ oē lac q̄n̄to eſt magis ſpiſſum. tanto de eo exit magis caſeus ſpiſſus. Et lac aīalis qḋ hʒ cornua. ⁊ caret dētibus in mādibula ſuperiori cito coagulat̄. ſicut ſuū ſepū. ⁊ nō fit ita de alio lacte: ⁊ frigus nō coagulat lac. ſed facit diſtinctionē in ptibus: ⁊ calor magis coagulat lac q̄ꝫ frigus. Et lac magis ſubtile eſt cameli. ⁊ iumētoꝝ:⁊ aſinaꝝ: ⁊ ſpiſſius eſt lac bufaloꝝ Et lac coniunctū partui nihil valet:⁊ qḋ eſt multū remotū a partu nihil valet. Et in mulieribus hn̄tibus carnem multam:⁊ multū ſanguinem ſunt vbera plena lacte ſine partu:⁊ in vetulis qn̄ reſcindit̄ meſtruū. ſunt aliqn̄ vbera plena ſanguine ſine partu. Et capra parua anteq̄ꝫ ipregnet̄. confricant̄ eius mamille. ⁊ prius exit ſanguis: ⁊ poſtea q̄ſi ſanies:⁊ poſt exit lac. qḋ eſt aquoſum dulce. ſicut illud qḋ exit poſt partum. ⁊ non peius. ⁊ habebunt conū in mamillis. ſicut ille que pepererunt. Et iam ꝯtigit in q̄dam ciuitate. que dicebat̄ chimam. q̄ caper prope virgam habebat quedam additamenta ad ſil'itudineꝫ mamillaꝝ:⁊ confricabant̄:⁊ exiuit tm̄ de lacte q̄ factus eſt caſeus inde. ⁊ ille coiuit cum capra. ⁊ genuit filium. ⁊ ille caper filius iteꝝ emiſit de ſuis additamentis lac. Et viri emittunt de ſuis mamillis lac. ⁊ ſi ꝯtinue de ſuis mamillis lac exprimerent abūdaret multū in eis. Et lac cameli ⁊ iumenti non hʒ in ſe ſubſtantiaꝫ caſeatā. vel ſi hʒ illud erit modicuꝫ. ⁊ lac vaccaꝝ abundat in ſuba caſeata. ⁊ coagulata. Et lac ficuuꝫ coagulat lac. ⁊ nullū aīal hʒ coagulatum niſi ruminans p̄ter q̄ꝫ lepus. Et dico q̄ inuenit̄ in ventre vrſi coagulū:⁊ forte pōt reperiri in alio aīali. Et in ciuitate que dr̄ ferim: ſunt quedā vacce abundantes in lacte. ⁊ qui vult extrahere illud lac oꝫ vt ſe multū exprimat. Et in ciuitate que dr̄ anchoroꝫ. ſūt vacce magne abūdantes in lacte. ⁊ ſil'r illius ciuitatis canes ſunt magni. ⁊ in omni quadrupedali ipſius ciuitatis contingit iſta magnitudo preterq̄ꝫ in aſinis. Et quedā ſunt paſcua in q̄bus aīalia paſcētia dant multum lac:⁊ quedā ſunt in quibus paſcentia dant modicum lac. Et ouis abundat in lacte p octo menſes. ⁊ hoc non reperit̄ in ceteris animalibus. niſi in vaccis ciuitatis: que dicitur farui: que abundant in lacte per ānum. Et mulieres nigre hn̄t magis ſanum lac. Et inferius loquemur de ſpermate. ⁊ omne aīal hn̄s ſanguinem. hʒ ſperma:⁊ ſemen aīalis habentis pilos eſt viſcoſum:⁊ alterius aīalis non ſic. Et ſperma aīalis extra ſubtiliatur: qn̄ de eo exit pars ventoſe que condenſanit partes eius. Et quia eius coagulatio eſt per caloreꝫ. ideo eius ſubtiliatio eſt per frigus. Et ſperma habens in ſe virtute gn̄atiuā deſcendit ad fundū aque. ⁊ mētitus eſt Aradotus qn̄ dixit q̄ ſperma nigrorum eſſet nigrum.

¶ Incipit liber quartus de anothomia aīaliūm aquaticorum. ⁊ de membris anuloſoꝝ. Capitulū. I. A

ET aīalium carentium ſanguine: eſt quoddā genus: qḋ dicit̄ malachie. Et quoddaꝫ genus eſt huius malachie. q̄ ſuus venter eſt ſimilis carni interius:⁊ ſuuꝫ extra eſt teſteum. Et econuerſo quoddam genus malachie habet ſuum intra durum:⁊ ſuum extra molle:⁊ illud qḋ eſt durū extra non frangitur: ſed eſt conuertibile: ſicut contingit in cancro. ⁊ eſt quoddam genus illius quod habet ſuum intra molle. ⁊ ſuum extra teſteum:⁊ iſtud teſteum poteſt frangi ſicut cōche. Et animalia anuloſa quedam habent anulos in ventre. quedam in dorſo. ⁊ quedam in circuitu:⁊ nullum anuloſum habet carnem vel os: ſed habent membra que aſſimilant̄ carni ⁊ oſſi:⁊ proportionant̄ eis. ⁊ quedaꝫ animalia anuloſa habent anulos duplicatos in lōgitudine mēbrorum ſuorum. ſicut illud qḋ dicitur. zo. pedum. ⁊ quedam anuloſa aliquando volant. ⁊ aliquando ambulant. ⁊ quedam in vno tempore tantuꝫ volant: vt formice. Et quoddam genus malachie eſt qḋ hʒ caput ſub pedibus: ⁊ corpus conculcatum ſuper caput:⁊ habet octo pedes:⁊ quoddam genus malachie hʒ multos pedes: ſicut illud genus qḋ ſanage dicit̄. ⁊ eſt quoddā aliud genus mala-

edle. qꝺ aſſimilat̄ fanage: ⁊ hꝫ duo additamēta.cū q̄bus
capit ſuum nutrimētū.⁊ ponit in os ſuū.⁊ ſunt valde du/
ra in extremitatibus ſuis.⁊ qn̄ mare eſt in fremitū:tūc il/
lud aial venit ad lapides.⁊ quieſcit ſuꝑ lapides.⁊ tenet ſe
ſuꝑ illos ꝑ illa additamēta.⁊ iuuat ſe cū eis:cuꝫ ſtupeſcit
ex aliqua occaſione:⁊ duo eius pedes anteriores ponunt
ſuū nutrimentū vſqꝫ ad oculos.⁊ cū pedibus ſuis poſte/
rioribus iuuat ſe in coitu. ⁊ in ſuperiori ꝑte ad pedes ſu/
os.eſt in eo cāna.cū qua eycit ſuā humiditatē ſuꝑfluaꝫ.⁊
ſuū ſperma eycit in mulierē ſuā:⁊ natat cū pedibus ſuis.
⁊ oculi eius ſunt ſuꝑ caput.⁊ os eius eſt in dorſo: in ore
eius eſt modica caro.⁊ nō hꝫ linguā.⁊ in capitibus eiꝰ ap/
parēt.q̄ſi apoſtemata.⁊ qꝺ capit.pedibꝰ capit.⁊ illud qꝺ
hꝫ multos pedes in illo gn̄e eſt parui corpis : et longoꝝ
pedu.⁊ oēs alij malachie ſunt magni corpis.⁊ curtoꝝ pe
dū ⁊ debilis inceſſus.⁊ forte de iſto genere eſt q̄dā ſpēs q̄
dicit̄ ſcedine.⁊ hꝫ duos cubitos in lōgitudine.⁊ de iſto ge
nere eſt ſicut conidē.qꝺ hꝫ q̄nqꝫ cubitos in lōgitudine.⁊
forte pes eius q dicit̄ multoꝝ pedū:eſt duoꝝ cubitoꝝ ⁊
plus.Et piſcis q dr̄ tomi habcat alā qua ambit ſuuꝫ cor/
pus.ſed alas eius.qꝺ dr̄ tonidem:hꝫ diuiſionē in partibꝰ
⁊ malachie hꝫ coriū.qꝺ cooꝑit ſua corꝑa.⁊ hꝫ yſophagū
poſt orificia.longū ⁊ gracile:cōtinuat ſe cū quodā mem/
bro.quod eſt ſimile pape. Sed ille yſophagus habet in
ſe inuolutionem ſui.⁊ habet inteſtina gracilia: ⁊ illa inte/
ſtina ſunt magis ſpiſſa : q̄ꝫ yſophagus. ⁊ preter iſta non
ſunt apparētia in ipſa malachie:niſi ſolū vas ſeminis.qꝺ
dr̄ maſtinōꝫ.Et qn̄ eycit illud qꝺ eſt ex humiditate in il/
lo vaſe ſeminis facit aquā turbidā. ⁊ hec oꝑatio ē maxīe
ſepie.⁊ iſtud vas eſt ei ſub ore ſuo.⁊ ſuā ſuꝑfluitatē.⁊ ſuū
ſꝑma eycit ꝑ vnū exitū.⁊ corpus eius hꝫ ſuꝑ ſe pilos. ⁊ ī/
teriora corpoꝝ iſtoꝝ predictoꝝ huius generis ſunt dura
media.inter os ⁊ ſpinā.Et in tonidē eſt res cartilaginoſa
ſicut anulus intra corpus ſuū:ſed aſicheramenet nō hꝫ ī
ſuo interiori aliquā rē durā.ſed in circuitu capitis eſt res
cartilaginoſa.q̄ cū findit̄ fit durior.⁊ ſub ſtomaco mariū
eſt res exitualis que trāſit ad medullā in ſurſum. ⁊ alia
q̄ ad inferius ꝓcedit.Et in feminis ſunt due res exituales
⁊ ſub illis ſunt duo vaſa rubea:q̄ tenēt intra ſe oua. ⁊ tu/
meſcūt illa vaſa aliqn̄:qꝺ fiunt maiora q̄ꝫ caput.Sꝫ aial
qꝺ dr̄ ſepie hꝫ duo vaſa:⁊ implent ſe illa vaſa ouis : ⁊ oua
eius aſſimilant̄ grandini.⁊ in oibus iſtis ſpēbus ſūt ma/
B res pulchriores feminis.Et ſuꝑ maſculos ſunt femine. ⁊
anteriora iſtaꝝ ſunt magis nigra.⁊ ꝑs illa q̄ dr̄ aſchera/
nenet q̄ eſt maior corꝑe.ſemꝑ natat ſuꝑ aquā.⁊ iſtud qꝺ
natat in medio inter ſuꝑficiē aque ⁊ fundū ſūt minores.
Et q̄ ſunt minime in iſta ſpē ambulāt in fundo.⁊ minimi
īter iſtos ſunt illi q nō hn̄t iūcturas in pedibus. Et ē qꝺ/
daꝫ genꝰ illoꝝ aialiū: qꝺ ꝓpe ripas maris.ſemꝑ paſcit̄ : ⁊
vnū aliqn̄ eycit̄ ab vndis.⁊ nūq̄ꝫ redit:⁊ morit̄ tūc tādē.
⁊ eſt modicū valde.Et eſt quoddā genus aialiū:qꝺ ē te/
ſteū.⁊ nō exit de illa teſta.aliqn̄ exeūt ſui pedes ⁊ ſuū ca/
put.⁊ hoc qn̄ appetit comedere. Sed aial qꝺ ē mollis te
ſte hꝫ ſpēs multas.⁊ de iſto gn̄e ſunt cācri.⁊ illoꝝ cācro/
rum multe ſunt ſpēs:q꜀ q̄dā ſunt maiores.⁊ q̄dā minores
ſunt.⁊ maiores ſunt ſicut yrcali ⁊ alia gn̄a.⁊ dico ꝙ iam
narratū fuit mihi ꝙ in mari trabazacei ē vnū genus cā/
croꝝ qꝺ ſuꝑ coriū eius ſunt macule q̄ſi eſſent picture ⁊
tincture ſubtiles mirabiles.⁊ dixit Ari.ꝙ iſtoꝝ cancroꝝ
paruoꝝ eſt quoddā genus. qꝺ vocat̄ milites : q꜀ currit
multū.⁊ īuenit̄ in vētribus eoꝝ caro aut humiditas ſu/
ꝑflua.⁊ nō paſcit̄ ex aliqua re: q̄ in ſe hꝫ ſoliditateꝫ.⁊ iſti
cācri hn̄t decē pedes.ſicut veſpe. ſed alafarim hꝫ.iz.pe/
des.⁊ pedes eius qui ſunt ꝓpe caput ſunt acutiores. ⁊ am
pliores ſunt poſteriores.⁊ cauiſſe hꝫ ex vtraqꝫ ꝑte ante/
rius.io.pedes groſſos:in poſteriori ex vtraqꝫ ꝑte iter pe/
des graciles:⁊ pedes ſuos.⁊ iuncturas eoꝝ reuoluit in ſe.
Sed alafariꝫ ⁊ ſua indiuidua hꝫ caudā ⁊ corpus:⁊ kara/
bo hꝫ pedes ſubtiles:⁊ ſunt in poſteriori parte. ⁊ pedes
oium iſtoꝝ ſunt longi.⁊ corpus cancri eſt rotūdum.⁊ pe/
des anteriores in femina Karaba ſunt fiſſi. ⁊ in eius ma
re nō:⁊ ale femine ſunt maiores q̄ꝫ maſculi.⁊ ſua colla ſūt
maiora:⁊ pedes poſteriores maſculi ſunt magis acuti. ⁊
in illo gn̄e femine ⁊ maſculi:⁊ in iſto gn̄e hn̄t q̄dā addi/
tamenta inter oculos ad modū venaꝝ. ⁊ habent quedā
cornua paruula:⁊ pōt mouere oculos ſuos ad oēm partē.
⁊ ſunt eminentes.⁊ ita faciunt oculi cancri.⁊ accedūt ad
albedinē:⁊ ſunt in eis macule nigre.⁊ hn̄t dentes acutos
⁊ paruos:⁊ ſunt oppoſiti iferiores ſuperioribus. ⁊ nō ſer/
roſi. ⁊ maxime in parte dextra:ſed in parte ſiniſtra eſt di
uerſitas inter eos qui ſunt in fine ⁊ inter eos q ſunt i me/
dio:q꜀ illi qui ſunt in fine:ſunt acuti.⁊ diſtāt inter ſe : ⁊ q
in medio carēt acumine:⁊ numerus dentiū inferius ſunt
q̄ttuor.⁊ ſuꝑius tres.⁊ mouent̄ ſuꝑiores cōtra inferiores
qn̄ volunt aliquid retinere.⁊ capere:⁊ ſuper iſtam aciem
dentium ſunt duo dentes magni graciles acuti.⁊ ſub dē/
tibus tenet auriculas.⁊ mouet ſemper auriculas.⁊ extre/
mitates auricularum ſunt ſpinoſe: ⁊ in ventribus cācro/
rum ſunt quedā foramina que ſe claudunt.⁊ ſe aperiunt:
⁊ oua feminaꝝ cancroꝝ ſunt in ſuis inteſtinis. Sed ka/
rabus hꝫ intra os ſuū duos dētes molles ⁊ magnos.⁊ in/
ter illos eſt caro que aſſimilat̄ lingue.⁊ hꝫ alios tres dē/
tes in vna acie q ſunt inferius:⁊ poſt dentes eſt ſuus yſo/
phagus.⁊ eſt valde curtus.⁊ eſt ſuus ſtomacus ad ſimili
tudinē tele.⁊ poſt ſunt inteſtina.⁊ durat vſqꝫ ad locū exi
tus ſtercoris.⁊ hꝫ vnū locū ꝓꝑiū qui ꝓcedit a ventre ad
eundem locum exitus ꝑ quā procedit ſperma:⁊ locus il/
le per quē procedit ſperma eſt ſub iteſtinis.Et cornu dex
trum eſt maius : ⁊ inter cornua ſua ſuper q̄ fixi ſunt ocu
li.⁊ illa additamenta:in quibus ſunt ſui oculi aliqn̄ ſunt
remota in ſe.aliqn̄ ꝓpinqua:ſicut hec maxime contingit
in cancris q dn̄r yrcalie.Et omnes inſpirant aquā ⁊ eyci/
unt ipſam.Sed animalia que habent teſtas duras ⁊ ſunt
marina ſicut yricij marini: q̄dam habent inter teſtā car/
nem ſicut calapagu.⁊ caput iſtoꝝ q̄ habent teſtas duras
vt in pluribus eſt longū.⁊ non apparent:⁊ q̄dam que ha/
bent teſtas:habet vnicam teſtam integram:⁊ quedaꝫ ha
bent ex vna parte vnam teſtam. ⁊ in alia aliam.⁊ quedā
ſunt que aperiunt ſuam teſtam.⁊ quedam non aperiunt.
Et que aperiunt:quedam ſunt que aperiunt ex vna par/
te:quedam ex duabus partibus : ⁊ quedam aperiunt ex
omni parte.Et quedam habent teſtas planas:⁊ quedam
aſperas:⁊ quedam ſunt que habent diuiſioneꝫ in ſuis te/
ſtis:⁊ quedam ſunt que habent teſtam totam vnius na/
ture.Et quedam ſunt habentes diuerſitatem in ſuis te/
ſtis : ita ꝙ in extremitate ſunt tenuitates. ⁊ in medio
ſpiſſitudo.Et habentium teſtas quedam ſunt mobilia : ⁊
quedam immobilia:⁊ mobilia quedam ſunt que de faci/
li fundunt aquam ⁊ cito mouentur : ⁊ quedam ſunt que
ſunt fixa ſuis teſtis.⁊ quedam ſunt que exeunt a ſuis te/
ſtis.Et omne iſtud qꝺ egreditur a ſua teſta. ⁊ ingreditur
illam habent carneꝫ duram:⁊ in medio ſui habet caput.
⁊ duo cornua:⁊ quedam eorum habent dentes.⁊ quedaꝫ
eorum habent calceos quibus paſcuntur ſicut lingue in
animalibus.⁊ fortaſſe ille calceus eſt ſicut aculeus: ⁊ ita
acutus:qꝺ etiam poteſt perforare teſtas aliorum teſteo/
rum.⁊ omnibus iſtis vniuerſaliter eſt os.⁊ poſt orificiuꝫ
ſequitur in eius meatus qui dicitur ſimilis pape .⁊ ſub/
tus iſtum meatum ſunt duo additamenta ad moduꝫ co/
norum vberum. ⁊ cum ſtomaco continuatur quoddam

inteſtinū:qḋ ꝓcedit in eq̃li rectitudine ad anū:ꝛ inueni
unt̃ ſm diuerſitatē ſpecierū in iſtis aīalib⁹ diuerſitas mē
broꝝ poſt iteſtinū:velut additamēta nigra groſſa:ꝛ mea
tus cifacienſes:ꝛ chabera ēt caput h̄z:ꝛ cornua ꝛ os ꝛ lin
guā:ꝛ hic nō diſtinguunt̃ niſi in magnis eoꝝ:ꝛ additamē
ta conoſa non diſtinguunt̃ ꝑceptibiliter:niſi in magnis:ꝛ
que mouent̃ in eis h̄nt foramen in teſta ſua:ꝑ qḋ eyciūt
ſuā ſupfluitatē:ꝛ ex cancris eſt qḋdā genus qḋ aſſimilat̃
¶ araneis.Et Ari.dixit in pᵒ doctrina anothomiā ꝛ ſimilitu
dines haꝝ ſpēꝝ:ꝛ nos deſiderauim⁹ abbreuiationē ei⁹.
Iricius aūt marinus h̄z in interiore parte ſui loco carnis
ꝑtes nigras.Et eſt ex eo qḋdā genus qḋ h̄z in tra ſile ouo
magno:ꝛ inuenit̃ illud onū tā in magnis q̃ in paruulis ꝛ
comedit̃:ꝛ ex eis yricys.Sunt duo genera carnea:vnū
genus magni corporis:ꝛ aliud genus parui:ꝛ ſpacioſū:ꝛ
totū dorſum eius eſt carneū.Et ex eo eſt genus:qḋ erit in
regione tani:qḋ eſt albū in teſta ꝛ ſpinis:ꝛ erit maioris lō
gitudinis q̃ aly ſui generis ꝛ ſue ſpine ſunt parue ꝛ tendē
tes ad mollicie ꝛ multiplicant̃ in eo ꝑtes magne que ſunt
poſt os ſuū.Et oēs yricy marini h̄nt os iferius:ꝛ anū ſu
peri⁹:ꝛ caput iferi⁹:ꝛ h̄nt q̄nq; dentes in ꝓfundo iter q̄s
eſt qḋdā caro que aſſimilat̃ lingue:deinde yſophagus.de
inde ſtomachus diuiſus in q̄nq; ꝑtes repletas humidita
te:ꝛ q̄libet illaꝝ partiū ꝯtinuat̃ cū ſifac tendētes ad anū
ꝛ ipſe vtit̃ ſpinis loco pedū:ꝛ mouetur inherēdo ſup ſuas
ſpinas.Et de aīalib⁹ teſteis ſunt q̄dā que duob⁹ pedibus
ſuis adherent lapidibus:ꝛ appellant̃ balica:ꝛ capit q̄cq̄d
tranſit ꝑ ipſū de piſcib⁹ paruis ꝛ alys.Et ex iſtis ſpēb⁹ eſt
qḋdā genus qḋ comedit yricios marinos:aīal aūt qḋ ap
pellat̃ maſtuc h̄z carnē durā:ꝛ nō inuenit̃ in corpore ei⁹
humiditas:ac ſi eēt de nā arborꝝ:ꝛ eſt qḋdā genus ei⁹ qḋ
dr̃ maſtuc qḋ eſt parui corporis ꝛ comedit̃ ab hoīb⁹:ꝛ
alia ſpēs magni corporis:cui⁹ caro indurat̃ aliq̄ntulū ꝛ
comedit̃:ꝛ ꝑ oēm tactū diſſipat̃ ꝛ marceſcit in mari.Aial
aūt anuloſū cuius ale ſunt ſicut mēbrana:ſicut ſcolaſci.
Alia que nō h̄nt in mēbrana:ſicut veſpa:h̄z caput ꝛ ꝯtinē
tia eius ꝛ ventrē:ꝛ poſtq̃ amputātur viuunt ꝑ horā:niſi
cōplexio eoꝝ fuerit multū frigida:aut tāgat illa in ea ho
ra multū frigus:ꝛ apes amputant̃ ꝑ mediū ꝛ viuūt ꝑ ho
rā:ꝛ iſtud eſt q̄n amputat̃ cū capite pectus in medio:ſed
q̄n amputat̃ caput ꝑ ſe:ſtatim moriunt̃ ꝛ aīal qḋ h̄z cor
pus longū:ſicut aīal qḋ h̄z viginti pedes:q̄n findit̃ ꝑ me
diū vtraq; pars moriet̃ ꝑ ſe:ꝛ huic aīali nō apparet in eo
aliqḋ mēbrū:cū quo ſentiat niſi oculi ſolū:ꝛ q̄dā ſpēs hu
ius eſt q̄ h̄z linguā:ꝛ alia ſpēs eſt q̄ h̄z mēbrū cū quo gu
ſtat:ꝛ q̄dā h̄nt illud mēbꝝ duꝝ:ꝛ q̄dā h̄nt illud mēbrū
molle:ꝛ illud cōtigit illis q̄ nō h̄nt aculeū ante neq; poſt:
ſicut ſcorpio ꝛ muſce feriūt cutes aīaliū cū iſtis mēbris:ꝛ
mordēt cū iſto mēbro muſciliones ꝛ ſugunt ſanguinē cū
eo:ꝛ iſtoꝝ aīaliū anuloſoꝝ q̄dā h̄nt iterius latētē aculeū
vt apes:ꝛ q̄dā exapparēt vt ſcorpio.Et anuloſoꝝ volan
tiū q̄dā ſunt q̄ h̄nt duas alas:vt muſce:ꝛ q̄dā q̄tuor vt ve
ſpe ꝛ illoꝝ q̄dā ſunt q̄ ſaltant:ꝛ q̄dā ſunt q̄ coeunt vt locu
ſte:ꝛ ſunt illa q̄ h̄nt pedes poſteriores longiores:ꝛ iſta ꝑs
q̄ ita coit nō h̄z teſtā:neq; ſpinas:neq; oſſa:niſi ſolū coriū
duꝝ.Et q̄dā illoꝝ h̄nt illud coriū magis ſubtile:ꝛ q̄dā il
loꝝ h̄nt illud coriū corā pectore duꝝ:ita ꝙ vr̃ de genere:
ꝛ h̄z ꝑ os vnū inteſtinū qḋ ꝓcedit recte:ꝛ modica ꝑs ei⁹
h̄z inuolutionē ꝑ ſe:ꝛ ꝓcedit vſq; ad anū:ꝛ q̄dā iſtoꝝ h̄nt
ſtomachū.Et illud aīal qḋ clamat de nocte ad modū ci
cade:vel cicbot nō h̄z os:ſ3 h̄z linguā q̄dā q̄ naſcit̃ a me
dio ſui capitis:ꝛ nō findit̃ iſta lingua:ꝛ in ſuis mēbris in
ferioribus nō reꝑit̃ ſupfluitas:ꝛ in medio ſui corporis eſt
q̄dā tela que apꝑet.Et in mari q̄dā ſunt aīalia que aſſimi
lant̃ aīalibus alteri⁹ g̃nis:q: q̄dā ſunt que aſſimilant̃ fru
ſto ligni:ꝛ alia q̄ aſſimilant̃ virge virili:ꝛ in loco teſticu
loꝝ h̄nt alas:ꝛ q̄dā que aſſimilant̃ colubris rubris.

¶ Capitulū ſcḋm de ſenſu ꝛ motu ꝛ vigilia ꝛ ſomno:ꝛ qua
liter fit maſculus:ꝛ qualiter femina.

OMne aīal ſanguineū:ꝛ qḋ generat aīal h̄z q̄nq; ſenſus:niſi qḋdā
genus muris:cuius oculi ſunt coopti ſub
corio:ꝛ h̄z pupillā ꝛ coronā ꝛ albedinē.Et
piſces guſtāt:ꝛ iō appetunt q̄dā cibaria:ꝛ
q̄dā renuūt.Et in piſcib⁹ nō apparent mē
bra auditus neq; olfatus:ꝛ nares piſciū
nō ꝑueniūt ad medullā:ſ3 ꝓcedūt ad eoꝝ auriculas:ſ3 tn̄
niſi audirēt nō fugerēt ꝑp ſonitū:ꝛ niſi olfacerēt nō veni
rēt ad rete ꝑp lac:ꝛ alias res i rete olfatibiles.Et dico q:
vidi illos veniētes ad locū vbi fuit lac:ꝛ cito capiebant̃:
ꝛ vidi illos veniētes ad ſonitū de alabud:ꝛ applicant̃ ad
palatiū ad illū ſonitū:ꝛ fugiunt cū deficit ſonit⁹:ꝛ cū iteꝝ
cantat̃ iteꝝ reuertunt̃.Et dixit Ar.ꝙ delphin ꝛ vnū ge
nus aliud piſciū ad tonitrua ꝛ motū aliū magnū cadunt
ſubito ad fundū:q̄ſi eēt in eis epilenſia:ꝛ tūc capiūtur:ſi
cut capiunt̃ ebry:ꝛ delphin mēbrū auditus nō h̄z ꝛ piſca
tores cū iungunt̃ ad capiēdū piſces:loquunt̃ tacite:ꝛ au
ferūt remos a nauib⁹ ne faciāt tumultū:ꝛ poſtq̃ circue
rūt ipſos reti dāt voces:vt ꝯueniāt in medio:ꝛ cū vna ꝑs
piſciū vadit ad paſcendū ſecrete recipiūt illos piſcatores
paulatī ꝛ nō fugiūt piſces q̄dā qui ſunt in riuo:ꝛ ꝯfricāt
ſe ad lapides:ꝛ ex illo motu i ꝯfricatione cadūt q̄ſi ebry:
ꝛ vadūt q̄ſi mortificati:ꝛ tūc iſta ſunt ſigna ſui audit⁹.Et
adhuc ꝙ oēs expimentatores teſtant̃:ꝙ ēt multū audi
unt:ꝛ ēt maxime piſces qui dicunt̃ aſtacor ꝛ cethi ꝛ aru
mim:ꝛ ſilr̃ ꝙ piſces olfaciūt:q: capiunt̃ ꝑ olfationē:q: q̄
dā capiunt̃ ꝑ odorē acetoſū:ꝛ q̄dā ꝑ odorē rei ſalſe:ꝛ q̄
dā ꝑ fimū.Et piſcatores accipiūt afaſtē ꝛ aſſant ipſum:ꝛ
ponūt ipſū in rete:ꝛ ſtatim intrāt piſces rete ꝑp odorem
aſſi:ꝛ piſces q̄dā fugiūt a loco ablutionis alteri⁹ piſcis in
terfecti ꝛ fugiunt a ſanguine alteri⁹ piſcis:ꝛ q̄dā fugiunt a
ſordicie retiū:ꝛ q̄daꝫ fugiūt a ſordicie hamoꝝ:ꝛ ſi fuerint
limpida veniūt ad illa.Et q̄dā ḋ delphinis ꝛ alioꝝ piſciū
ad quoꝝ medullas ꝑuenerit ſonit⁹:ꝛ nō h̄nt inſtrumētū
audit⁹:ſ3 audiūt quodā extraneo mō appropato eis ꝛ nō
alys.Et aīalia anuloſa h̄nt ſenſus m̄ltū acutos:ꝛ olfaciūt
ꝛ guſtant ꝛ audiunt a remotis:ꝛ ſunt q̄dā odores qui eis
placēt ꝛ iterficiunt̃ a q̄buſdā odorib⁹:ſicut ab odore ſulfu
ris ꝛ arſe cutis:ꝛ origani agreſtis:ꝛ ſic formice q̄ q̄n ad fo
ramen eaꝝ aliqḋ de ꝑdictis reb⁹ ponit̃ moriunt̃ ꝛ fugiūt
a fumo ſtoracis.Et oīa anuloſa fugiūt a fumo cornu cer
ui:ꝛ ceſenegi ita diligit ſtoracē durā:ꝙ q̄n eſt in fumo ei⁹
ſi amputari deberet non fugere:ꝛ fugit de fumo ſpēi q̄ dr̃
obore:ꝛ apes nō veniūt ad locū mali odoris:ꝛ nō q̄eſcūt
niſi in loco boni odoris ꝛ vbi ē dulcedo.Et aīaliū teſteo
rū q̄dā diligūt odorē malū:ſicut qḋ dr̃ cochera:ſed neſci
mus vtrū habeāt viſū vel nō vel auditū. Sꝫ in ſermōe
vocū aīaliū debemus dicere:q: q̄dā ſunt vocū fortiū ꝛ q̄
dā debiliū:ꝛ q̄dā loquunt̃:ſ3 loq̄ ꝓpriū eſt hoīs:ꝛ ipſe for
mare vocabula ꝛ extrahere ſermonē a cannis pulmonis.
Sꝫ vox reꝑit̃ in oī aīali qḋ h̄z arteriā ꝛ pulmonē:ꝛ non
dat vocē niſi aīal qḋ reſpirat:ſ3 qḋ nō reſpirat aliter facit
ſonū.Et qḋ ſibilat:ſibilat ꝑ q̄dā telā q̄ eſt ſub diafragma
te.Sꝫ muſce faciūt ſonū ꝑ motū alaꝝ.Et nullū aīal ma
rinū h̄ns teſtā mollē facit vocē vl̄ ſonitū.Et ſi obyciat̃ de
q̄dā g̃ne piſcis qḋ facit vocē:ſicut illḋ gen⁹ piſcis qḋ dr̃ lu
ra liarenim:ꝛ ſilr̃ git:qḋ inhabitat terram de celeug.Et
iſtoꝝ ꝑdictoꝝ ſunt q̄ dant vocē nō dico ſonū:de ſpina ſue
caude auriculaꝝ:ꝛ q̄dā faciūt vocē ꝑ ꝯfricationē ſpūs q̄
eſt in ſuo corꝑe:ꝛ celeca audit̃ facere ſonū ora catinū ꝛ ꝑ

ſcis aſſimilatus pectini quãdo findit aquã facit ſonũ ad modũ celete: ⁊ irundines marine qñ feriunt cũ alis ſuis aera faciũt ſtrepitum ſonoꝝ. Et delphin ſibilat: ⁊ hꝫ pulmonẽ: ſꝫ poſtq̃ fuerit ſup terrã nõ facit vocẽ. Et ſerpẽtes ſibilãt: ⁊ carapagnã dicit. cortuca hꝫ debilẽ vocẽ. Et rana hꝫ linguã coniunctã cũ mandibula: ſicut eſt in piſcibꝰ. nõ dat vocẽ niſi in aqua. Et cũ facit vocẽ ſuã mandibula eſt in aqua: ⁊ illa vox dr̃ coax: ⁊ cũ exit aquã facit vocẽ alterius modi: ⁊ cũ facit voces in aq̃ emittit ſuos oculos fortiter. Et aialia facientia vocẽ faciunt diuerſos tonos. Et aues que hñt linguã amplã imitant̃ vocẽ hoĩs. Et in quibuſdã auibꝰ eſt diuerſitas i ſono maris ⁊ femine. Et auis maioris corporis hꝫ maiorẽ vocẽ: ⁊ ꝓprie tpe coitus: qꝛ tũc dat plures voces. Et quedã aues ſunt quaꝝ femine ⁊ mares cantant ſicut genus qḋ dr̃ andõ: ⁊ tales aues ſunt quaꝝ aues maſcule clamãt ſuas feminas ante coitum: ⁊ q̄dã faciunt voces poſt ſicut gallus. Et q̄dã aues que nõ cantãt neq; hñt vocẽ niſi valde remiſſaꝫ niſi maſculi qui cantãt ſicut galli. Et q̄dã aues que aſſimilant̃ ꝑdicibꝰ: ⁊ qñ hõ naſcit̃ nãliter ſurdus facit vocẽ: ⁊ non põt loq: ſed ſtrauli nõ ſibi ſiles ſunt. Sꝫ pulli auiũ cũ ſunt parui differunt ſuis vocibꝰ a vocibꝰ patrũ: quouſq; magneſcunt: ſic̃ palumbi. Et iã dixerunt hoĩes ꝙ vna auis eoꝝ que appellat̃ andon mõſtrauit tonũ ſuũ pullo vel alterĩ auis: ⁊ tunc ſignificat ſup hoc: ꝙ aues quedã faciũt quoſdã tonos per naturã: ⁊ q̄dã ꝑ doctrinã: ſed elephas per calceũ facit contractionẽ: ⁊ per os ſuũ facit vocẽ.

¶ Capitulũ. III. de ſomno animaliũ.

ET de ſomno aialiũ dicamꝰ. Omne aial hñs ſanguinẽ: ⁊ qḋ ambulat dormit ⁊ vigilat. Et oẽ hñs palpebras claudit eas cũ dormit. Et alia aialia q̃ hõ ſomniant ⁊ ſignificatio ſup hoc eſt eoꝝ motꝰ in ſomno. Et aial faciẽs oua facit ſomnũ tenuẽ. Et illḋ aial ſilr̃ qḋ eſt teſte mollis. Sꝫ in aiali teſte mollis nõ ꝑcipit̃ ſomnus: qꝛ nõ hꝫ palpebras: ſꝫ ꝑcipit̃ ꝑ hoc qḋ geſcit: ⁊ põt capi ⁊ nõ fugit. Et ſunt q̄dã ſpẽs piſciũ q̃ magis dormiunt de die q̃ de nocte. Et quedã marina dormiũt ſup terrã: ⁊ q̄dã ſup cautes: ⁊ q̄dã in harena: ⁊ ſignificatio ſup hoc eſt ꝙ impreſſio eoꝝ inuenit̃ poſt in harena: ſed cellete mltũ dormit ita ꝓfunde ꝙ capit̃ manu. Sꝫ delphin dormit ⁊ eycit a ſe cannã in aere ꝑ quã inſpirat ⁊ auditur ſtertens. Et anuloſa dormiũnt: ⁊ ſignificatio ſuper hoc eſt ꝙ aliqñ inueniunt̃ geicere. ⁊ pueri nõ ſomniant recte ante. 4. annũ: ⁊ multi hoĩes nõ ſomniãt anteq̃ ſint magni: ⁊ q̄dã nũq̃. Sed de cauſa maritatis ⁊ feminitatis dico ꝙ in oĩbus aialibꝰ nõ ſunt mares ⁊ femine ſicut in aiali marino qḋ habet teſtã durã: ſed in aialibꝰ mollis teſte quedã habẽt feminas quedã nõ: ⁊ quedã ſunt que nõ habent mares: ⁊ feminas in ſuo genere ſicut encheli. Et aliqñ inueniuntur in harena quedã apparentia fila ſicut gaſanes: ⁊ putãt ꝙ ſint filij de encheli: ⁊ non ſunt: quoniã encheli non habet oua: qꝛ ſunt in matrice ⁊ non in ſtomacho: qꝛ ſi eẽnt in ſtomacho digererentur ꝑ ipm ⁊ enchelim nõ habet oua niſi in ſuo ſtomacho. Et opinor ꝙ ille qui putauit ꝙ illa enchelim eẽt mas que hꝫ maius ⁊ lõgius caput: errauit: qꝛ iſta diuerſitas eſt ſcḋm ſpẽm. Et inuenimus in libro Ariſtotelis multos piſces qui nõ habẽt in ſua ſpecie mares ⁊ feminas. Et quedã nõ ſunt generatiua. Et quedã generãt per ſe ſine coitu ſicut arbores. Et que habent ſanguinẽ ⁊ generãt ſibi ſimilẽ: ſemp mas eſt maior femina ⁊ viuit plus. Sꝫ ouantia habent feminas maiores: ſicut in ſerpẽtibꝰ ⁊ ranis ⁊ araneis. Et femine piſciuꝫ viuũt pluſq̃ mares: ⁊ ſignificatio ſup hoc eſt: qꝛ qñ capiunt̃ piſces ſemp reperiunt̃ femine maioris etatis q̃ mares. Et membra anteriora in maribus ſunt fortiora: ⁊ poſteriora in feminis. Et iuncture feminaꝝ ſunt debiliores. Et ſui capilli graciliores: ⁊ ſue voces acutiores: ⁊ aliqñ femine carẽt armis: q̃ hñt mares vt cerua ⁊ gallina: ⁊ porca nõ hꝫ calmũ: ⁊ aliqñ in femina arma ſunt fortiora ſic̃ cornu in vacca: eo ꝙ eiꝰ vires ſũt debiliores q̃ i mare.

¶ Incipit liber quintus de membris naturalibus.

¶ Capitulum primũ de diuiſione coitus aialiũ.

ET dicimus ꝙ nullũ bipes generat ſibi ſimile niſi hõ. Et ſicut generat arbor filiũ ſibi ſimilẽ: ita ⁊ aial generat filiũ ſibi ſimilẽ. Et ſic̃ arbor vnius nãe generat arborẽ alterius nãe: ſic aial vnius nãe generat aial alterĩ nãe ſicut gaſones: ⁊ ſicut quedã arbores generant ſe ꝑ ſe ſic quedã aialia ſe generant ꝑ ſe. Omne aial qḋ generat̃ ex aiali ſibi ſimili generat̃ per partũ ⁊ luxuriã vt in pluribus. Et iã inuenit̃ genus piſciũ. qḋ parit ⁊ nõ reperitur mas in illo genere. Et quidã piſces faciunt oua per ſe: ſed mutatio eoꝝ in aialia nõ põt eẽ ſine mari ſicut dicet̃. Et quedã aialia generãt aialia minora ſe ſicut pediculi qui generãt lendes ⁊ muſce ⁊ apicule que faciũt gaſones: ⁊ ille gaſones nõ alterant̃ in apiculã: aut muſcaꝫ. Dico ergo ꝙ opus eſt vt cuſtodias illud: vtrũ gaſones ille tandem fiũt muſce ⁊ apicule: qꝛ qḋlibet genus hꝫ ſuũ moduꝫ ſue luxurie: ſicut modũ luxurie leonis ⁊ leporis: q̊ꝝ ꝫmaſculi mingũt poſt. Et de ꝓprietate lepoꝝ eſt qḋ ſua femina ſaltat ſuũ marẽ aliqñ. Et q̄dã aialia i ſuo coitu ita ſe hñt ꝙ mas luxuriat cũ femina ſupra eã: ⁊ tendat ſub. Et quedã que in ſuo coitu eleuant ſe ſicut ardeel. Sed yricij agreſtes coeũt ꝯiungẽdo ſe ſm̃ dorſa ſtãtes in pedibꝰ. Et q̄dã femine exigunt luxuriã a maribꝰ ſicut femine caprorũ: qꝛ illa femina clamat mares: ⁊ mulier cõprimit ſe cũ mare. Et q̄dã timẽt de fortitudĩe maris ſic̃ cerua ⁊ vacca: ⁊ cã eius eſt: qꝛ accidit iſtis feminis dolor a ꝑcuſſione virge: qꝛ illa virga eſt acuta dura nerualis cũ erigitur. Et camela vadit flexa genibꝰ ad camelũ: cũ appetit coire. Et elephas femina deſcendit ad foueã: vt poſſit ſaltari a mare: ⁊ appetit coitũ in aq̃: qꝛ vterq; magis iuuat̃ ibi in coitu: ⁊ maxime mas: qꝛ poſt coitũ exaltat̃ ꝑ aquaꝫ a femina: ⁊ aqua iuuat marẽ: qḋ exaltet̃ ſup feminã: qꝛ iã contigit ꝙ elephas aſcẽdebat elephantẽ feminã in terra vngueni de kaureçmiꝫ: ⁊ iſtud erat mirũ qñ coiuit: qm̃ ꝯſuetudo eius erat nõ coire: niſi in terra ſua: ⁊ coiuit qñ exiuit ad terraꝫ coraſcenoꝝ ⁊ eius ꝯfiniũ. Et tũc elephas mas iuuit ſe ex ſuo culmo: ⁊ declinauit crupã femine: ⁊ aſcendit ſup eã ⁊ coiuit: ⁊ tũc ex hoc accepimus ꝙ culmus elephantis hꝫ iuuamentũ in coitu: ⁊ iſtud fuit ante tp̃s ꝑdicationis mahometti annis q̄draginta tribꝰ minus. Et de alio mirabili fuit ꝙ leo ſilueſtris ducebat̃ ad ꝑdictã ciuitatẽ: ⁊ coiuit cũ lea: ⁊ genuit ex ea: ⁊ iſtud nunq̃ videbat̃ in alia ciuitate: ⁊ camelus multotiẽs coit ⁊ diu. Et ſuũ deſideriũ ẽ feruens tpe coitus: ⁊ dico ꝙ illo tpe coitꝰ. ſ. nõ accipit camelus niſi modicũ de amona ⁊ ſemp appetit coire ꝓpe illũ locũ in quo coiuit pmo. Et dico ꝙ cochi tpe deſiderij ſui coitus coit: ſicut aialia mingentia poſt: ⁊ iter ea eſt differentia aliquãtula: ſecũdũ exceſſuꝫ: ⁊ in cochis ſemp eſt virga valde magna. Et coitus lupi eſt ſicut canis coitus. Et quadruped alia que ponunt oua coeunt: ſic̃ quadrupedalia que generant filios ſibi ſimiles: ⁊ illud ſicut tortuca calapagni agreſtis ⁊ marina. Species aũt ſerpẽtiũ: ⁊ eoꝝ que non habent pedes tpe coitus inuoluuntur mas ⁊ femina iter ſe quaſi poſſet extimari vnũ de his biceps. Celete aũt coeunt ꝑ applicationẽ dorſoꝝ. Et aialia

marina lati corporis adiungit maſculus eoꝝ dorſuꝫ ſuuꝫ ventri femine: ⁊ ea quoꝝ ſunt caude magne coeunt ꝑ applicationē dorſoꝝ: ⁊ ꝯfricationē vehementem: ⁊ fortaſſis differunt ſpēs eoꝝ: ſicut differunt canes: ⁊ narrauerūt h̄ experimētatores ⁊ prudentes. Et notū eſt ꝙ aues: ⁊ que ouant velociora ſunt tpe coitus. Delphin aūt ⁊ lupi marini coeunt vt quadrupedialia: ſꝫ in duplo ſpatio tpis. Sꝫ maſculus celete eius mēbꝝ virgale extēdit̄ verſus anū: ⁊ extendit̄ verſus poſt. Coitus aūt piſciū ouantiū eſt res occulta valde: ⁊ hoīes dicūt ꝙ femine ſuſcipiūt ſemina maſculoꝝ oribus ſuis: ⁊ ita eyciūt ea in ventrem: ⁊ aſſerit̄ qḋ femine ſequūtur maſculos trāſglutiētes ſua ſemina. deinde tēpore exitus ouoꝝ mares ſequūtur feminas trāſglutiētes eaꝝ oua: ⁊ nō tranſit in aīal aliquid de illis ouis: niſi illud qḋ recipit̄ intra os maris. Et cubala femina pdicis impregnat̄ ex vento flante a parte ſui mariti: ⁊ auditus ſonitus ei⁹: ⁊ cubala pdix extrahit linguas ſuas ad cōmiſcendū ſe tpe coitus. Malachie aūt iungunt̄ cū oribus: deīde amplexant̄ ſeſe: ⁊ coeunt natantes. Et aſſumenem ꝓprie femina eius declinat in terra tpe coitus. q. ſupina ⁊ coniungunt̄ orib⁹ ſuis: ⁊ clamat femina maſculū: vt approximet ſibi. Et de hoīb⁹ ſunt qdā qui extimāt: ꝙ virga de aſſumenem eſt neruoſa: ⁊ eſt verſus pedes: ⁊ intrudit virgā ſuā in os femine ſue. Et quedaꝫ aīalia ſunt mollis teſte: ⁊ coeūt ſicut quadrupedialia que mingunt poſt: ⁊ generāt ⁊ coitus eoꝝ eſt tēpore veris: ⁊ luxuriant ꝓpe fundū maris: ⁊ fortaſſis erit coitus eoꝝ in quibuſdā regionib⁹ in pͥcipio tēporis ficuū. Et coitus cancroꝝ eſt quādo cancer maſculus: qui eſt minor vocat feminā: ⁊ accedit femina ſubtus ipſuꝫ: ⁊ acceſſione aperit̄ porta q̄ eſt inter tunicas directe coniungit̄ porte ſiue orificio: qḋ eſt inter duas tunicas alterius. deinde coniungunt̄ ille tunice donec cōpleat̄ coitus: ⁊ longitudo: que eſt inter duas tunicas eſt maior in feminis: ꝙ̄ inter tunicas in marib⁹: ⁊ eyciūt oua ꝑ poſteriorē partē. Aīal aūt qḋ eſt anuloſuꝫ: femina eycit mēbꝛū coitus ex ſe in directū inſtrm̄ maris: vt in illo mēbro recipiat mēbꝝ maris: ita ꝙ ipſa femina nō multū mouet̄ ad virgā: ſꝫ eycit ſuū additamētū in directo virge: qḋ additamentū prominet a poſteriori parte: ⁊ qn̄ coniungunt̄ de difficili ſeparant̄ ꝓpter ꝯſtrictionē ſuoꝝ membroꝝ per ligamenta. Et qn̄ aranea deſiderat coitū per tunicā ſue tele trahit maſculū: ⁊ non ceſſant alicere ſe per huiꝯ attractionē quouſ ꝙ̄ coniungunt̄ adinuicē: ⁊ ꝯcurrit venter maſculi cū ventre femine. Et ſcias ꝙ maior appetit⁹ animalis eſt in fine hyemis: ⁊ inceptione veris. Homo autē ⁊ oīa domeſtica ſicut canes ⁊ porci coeunt oī tempore. Et deſideriū viroꝝ eſt magis hyemale: ⁊ deſideriū mulierū in eſtate propter leſionē eaꝝ a frigore. Auis aūt marina que applicat̄ chere latine alcione coit in vehemēti hyeme: media. ſ. Et dicit̄ ꝙ nidificat. 7. diebus ante introitū ſolis in capricorno: ⁊ coitu: ⁊ ouat. 5. oua: ⁊ extrahit pullos in. 7. diebus poſt: ⁊ apparet in tempore ſemel. ſ. in occaſu pleiadū: ⁊ apparet nauibus: ⁊ apparet in circuitu nauiū: deinde abſentat ſe: ſicut dicunt ſapientes: quibus creditur de experimentatoribus. Et aīal anuloſum facit coitū ſuū in hyeme non expectās ver niſi quādo fuerint venti auſtrini: ⁊ maxime ea que non nidificant ſicut muſce: ⁊ formice. Et de animalib⁹ que ouāt quedā ouant ſemel: quedā bis: quedā ter. Scorpio auteꝫ marinus ouat ſemel in vere: ſemel in auctumno. Et nulla ſpēs celere ouat bis: niſi illa ſpecies que cognominat̄ lete vel lemem: quoniā ouat in vere quādo occidūt pleiades. 7. aut. 8. ſed non ouat oua ſimul: imo in tempore diſcreto: ita ꝙ modo vnū modo aliud: ⁊ extimant hoīes ꝙ ouant in menſe bis Et de aīalibus marinis quedā ouant omni tempore: ⁊ creſcunt oua eoꝝ: ⁊ magnificant̄ velociter. Et quidā piſces ſunt qui nō ouant niſi in mari: aut in littore eius ſicut celemides: ⁊ nabꝛa: iſti quidē non ouant niſi in mari caccoç. Et alij piſces nō ouāt niſi vbi effluūt flumina in mare: ⁊ quidā ſunt ex eis qui nō ouant niſi ex eleuatione maris. Et ex piſcibus eſt quoddam genus qḋ appellat̄ nuēbedē ponit apud tropicon eſtiuū. q. vnū vas plenū ouis. Et ex piſcib⁹ qdā generant̄ in ceno ſicut ouat ille piſcis qui vocatur caſtarem. Et de piſcib⁹ quidā ouāt in parte maris non ſicut abundātes in ouis in parte maris: dico in anno ſemel: ⁊ in alia parte abundātes in anno multotiens. Et ille qui vocat̄ chenumbie: de vniuerſitate Malachie ouat omni tempore: ⁊ complebitur ouatio eius in terra in. iz. dies: ⁊ ſequitur eā maſculus: ⁊ ſufflans ſemē ſuū ſuper oua ſua: ⁊ oua ſua ſunt dura valde: ⁊ nō natant niſi duo ⁊ duo. Et celegig coit hyeme: ⁊ ouat in vere: ⁊ inter illa tempora nidificat: ⁊ oua eius ſunt ſicut fruct⁹ nucis parue: ⁊ erunt oua eius plura numero: ⁊ caput maſculoꝝ longius eſt capite feminaꝝ: ⁊ femine cubant ſup oua: ⁊ abſtringit in aluo oua ſua anteꝙ̄ comedat carnem ſuā quādo ſedet ad comedendū. Et plures piſces marini ouant tempore hyemis: ⁊ veris: de habentib⁹ teſtā preter yricios marinos qui ſunt comeſtibiles ab hoīb⁹: quoniaꝫ erunt pleni ouis omni tēpore: ⁊ precipue in plenilunio: ⁊ in temporib⁹ calidis in hyeme: ⁊ in eſtate: niſi qui fuerūt in parte terre que dicit̄ redinugio. In ea. n. parte nō ouāt niſi modicū: ⁊ ſunt parui corporis: ⁊ pleni ouis. Et plures aues agreſtes generant ſemel ⁊ irundines bis. Auis autē que appellatur chateozer ouat ſemel: ⁊ anteꝙ̄ recedat hyems deſtruuntur oua eius: ⁊ iterꝫ ouat: ⁊ facit pullos. Alius qui domeſticatur: ⁊ adheret domib⁹ generat multotiens niſi in medio hyemis ſicut columbe ⁊ galline. Et dico etiā ꝙ columbe quando reperiunt calorē: ⁊ annonā ouant etiā in medio hyemis: ⁊ de columbis quedaꝫ ſunt ſpēs columbaꝝ que nō domeſticant̄ prorſus: ⁊ aues que aſſimilantur columbis in genere ſunt tres ſpēs: maiores eaꝝ ſunt altata arabice: ⁊ poſt alphachice: ⁊ minores arcalgalle. Et meliores ſunt pulli qui naſcunt̄ vere ⁊ autūno: ⁊ eſtate: ⁊ hyeme peiores.

Capitulū. II. de differentia ſpermatis.

Hunc de differētia dicamus ſpermatis: ⁊ ſcias ꝙ primū ſemē adoleſcentis in aīalibus diuerſat̄: tunc ſi in iſto tempore impregnauerit feminā erit creatura debilis: ⁊ hoc accidit in hoīb⁹: ⁊ perueniūnt ad diminutionē ſuaꝝ vocū: ⁊ ſuoꝝ caloꝝ: ⁊ hoc eſt cum fuerit prope bis ſeptem annos. Et ſperma qḋ melius eſt in eis eſt illḋ qḋ eſt in fine. zi. annoꝝ. Et ſomnium coitus non accidit alicui animali niſi ſoli homini: ſꝫ forte mutatio vocis accidit ceteris aīalibus: ⁊ vox eius qui iā proceſſit in dieb⁹ eſt magis ſonora: ⁊ maris magis ſonora ꝙ̄ femine: ꝑterꝙ̄ in vacca: ⁊ cerua ⁊ voces iumētoꝝ: ⁊ alfinora ſunt magis clare: ⁊ magis acutē. Et vacca duoꝝ dentiū: ⁊ equus duorum dentium luxuriant: ⁊ capra: ⁊ ouis vnius anni luxuriant. Et porcus. 4. menſium luxuriat: porca. 6. menſiuꝫ parit: ⁊ in quibuſdā regionibus non coeunt ante finē. 10. menſium. Et maſculi ſunt meliores ad generādū poſtꝙ̄ habuerint tres annos: ⁊ canes incipiunt luxuriare ab. 8. menſibus: ⁊ qui tarde luxuriant ſunt vnius anni: ⁊ illa canis que diutius trahit per. 61. diem: ⁊ quidam equi luxuriant poſt tres annos: ⁊ ab iſto tertio vſꝙ̄ ad. 20. annos melius generant: licꝫ luxurient vſꝙ̄ ad. 33. annos: licꝫ maſculi qui non ſtant cū equabus viuunt pluſꝙ̄. 40. annos ⁊ equa pōt viuere. 40. an. ⁊ iam viſus fuit equus. 70. an.

nis:⁊ aſinus luxuriat poſt annū tertium vſq3 ad.30.an.⁊
non pōt luxuriare citius q̄3 poſt duos annos ⁊ dimidiū:⁊
homo maſculus nō bene luxuriat niſi ad.60.annos in re
gionibus calidis:⁊ mulier vſq3 ad.50.ſ3 qđ accidit in plu/
ribus eſt in hoibus maſculis:⁊ deficiūt in ſpmate poſt.l.
annos:vel tardius ad.60.⁊ mulier ad.49.annos vel vlte
rius.50.⁊ ouis vſq3 ad.8.ānos:⁊ ſi fuerit bona vſq3 ad.xi.
annos:⁊ fetus cuiuſlibet generis ex ſene nat⁹ eſt malus:
⁊ proprie hoc accidit in porcis:⁊ porcus generat bonos
ad.7.annos:⁊ tunc magis luxuriat:⁊ porcus qui cito lu/
xuriat facit filios paruos:⁊ ſenes porci parū generāt:⁊ ħ
cū ſunt.xi.annis:⁊ meliores ſui filij ſunt qui naſcuntur in
hyeme:⁊ qui in eſtate ſunt peiores ⁊ macri:⁊ mali. Et ca/
nes generant vſq3 ad.18.annos. Et elephas luxuriat vſq3
ad ſex annos ⁊ per totū tp̄s vite ſue pōt luxuriare:⁊ femi
na elephas poſtq̄3 peperit nō imp̄gnat̄ vſq3 ad triēnium.
Et cū impregnat̄ nō tangitur poſt a ſuo mare: tenet fetū
in ventre per biēnium:⁊ nō parit niſi vnicū. Et equa:⁊ ca
mela:⁊ aſina tenēt in ventre per.12.menſes. Et poſtq̄3 di/
xit Ar. iſta narrauit de piſcibus:⁊ dixit ꝙ quidā3 piſces
generant̄ ex luto:⁊ quidā ex harena:⁊ qdā3 ex harena in
luto:⁊ quidā generātur ex luto qđ aſſimilat̄ lane viridi:
⁊ dicit̄ cendame. Et quidā ſunt de numero iſtoꝝ qui di/
cuntur ab hominib⁹ defendere p̄dictos:⁊ ſemꝑ ſunt par
ui ſimiles paruis cancris. Et plura alia que ſūt teſtea na/
ſcuntur in tali ceno:⁊ differentia illoꝝ:⁊ ſm̄ dr̄iam ceni
⁊ harene:⁊ ſecundū hoc habēt diuerſa nomina in greco:⁊
in fiſſuris lapidū generant̄ quedā aialia ex quolibet iſto
rū:⁊ ventre ſuo generat̄ aliud. Et quedā ſunt que nō re/
cedunt a ſuis locis in quib⁹ generant̄:⁊ ſi auferunt̄ a ſuis
locis moriunt̄. Et illoꝝ eſt quoddā genus qđ eſt calidu3
multū in ſua cōplexione:⁊ quādo tranſglutiunt aliquod
aial in momento illud in ſuo ſtomacho decoquit̄ quaſi
eēt bis decoctū. Et aumel:⁊ quedā pars cancroꝝ paruo/
rum generat̄ a terra:⁊ mutant teſtas ſecundū mutatio/
nē temporū. Et quedā aialia intrant conchas alioꝝ:⁊ co
medūt carnes ibi repertas:⁊ morant̄ poſt in illis cōchis.
Et quedā aialia habent teſtā.q.per totū:⁊ generantur ex
lapidibus:⁊ dicunt̄ ſpongie:⁊ morantur in fixuris lapi/
dū:⁊ qđ morat̄ in fixuris lapidū ſtat imobile:⁊ que ſunt
in planitie lapidū mouentur ad paſcendum:⁊ in locis in
quibus applicant̄ coſte ſunt quedā aialia que aſſimilan/
tur araneis:⁊ dicunt̄ creſcere quouſq3 fiant animalia. Et
ſpōgia habet tres ſpēs:⁊ vna ſpēs rara:⁊ alia ſpiſſa ⁊ alia
parua ſpiſſa dura:⁊ iſta tertia ſpēs inuenitur plena luto:⁊
habet ſenſum tact⁹:⁊ ideo ſe conſtringit contra:⁊ cōſtrin
git ſe contra ventū:etiā aliqñ in corpore ſuo generantur
gaſones:⁊ ille gaſones inueniunt̄ comedere ſupfluitates
corporis ſui cū ſcinditur illa ſpongia ab hominib⁹. Et pi/
ſcis paruus quando ſcinditur aliqua portio a ſuo corpo/
re iteꝝ creſcit. Et piſces qui morant̄ in pelago habēt car/
nes magis molles:⁊ illi qui morant̄ in loco in quo tan/
guntur a frigore ⁊ vento habent carnes magis duras. Et
frigus intenſum:⁊ calor intēſus interficit paruos piſces:
⁊ molliores iſtoꝝ ſunt illi qui morant̄ ꝓpe fundū ſupra
petras:⁊ ſunt illi qui morantur ſuper lapides fixi:⁊ non
amittūt nigredinē anteq̄3 abluant̄. Et figit̄ ſuper lapidē
per quedā ſua additamenta:⁊ ſuꝑ partē ſui inferiorē ha/
bet quoddā additamentū amplum.q.membrana ſpiſſa.
Et illud quod natat prope ſolū eſt maius:⁊ oīa illa fora/
mina carthilaginoſa ſūt clauſa p̄terq̄3 ſex aut.8.que ſunt
aperta:⁊ putant hoīes qđ per illa accipiat̄ nutrimentu3.
Et in iſtis eſt quoddā genus qđ vocatur nō ablutū:⁊ eſt
ſpiſſu3 multū:⁊ non habet ampla foramina carthilagino
ſa:⁊ inter iſta predicta eſt differentia in nigredine intēſa:
⁊ iſta ſunt nigra ꝓpter lutum. Et aial qđ dicitur karabo
imp̄gnatur per tres menſes:⁊ poſtea ponit oua que aſſi/
milant̄ racemo:⁊ illa oua ſunt inter ſuā caudā:⁊ ſuū ven/
trem in vtroq3 latere:⁊ quādo ponit oua eleuat caudam:
⁊ quoddā additamentū ſuū carthilaginoſum:vt per cō/
preſſionē exprimat oua:⁊ illud additamentū creſcit mul
tū tempore poſitionis ouoꝝ. Et ſepia ponit vnum ouum
in luto:⁊ ſtat ſuper per.20.dies ⁊ noctes:⁊ poſtea illđ ouū
conſtringit ſe:⁊ ſuas partes:⁊ poſt ex illo generat̄ karabo
in termino.15.dieꝝ:⁊ karabo aliqñ fit ex ouis alioru3 pi/
ſcium:⁊ dico ꝙ karabo aſſimilatur gaſone:qđ aut fit ex
alio aiali:aut aliud animal ex ipſo.

¶ Incipit liber ſextus. De ouis aialiū:⁊ ſuis pullis:⁊ ano/
thomia eoꝝ. Capitulū .I.

GAlline maiores corpore faciūt plu/
ra oua vſq3 ad.60. Et quida3
modus eſt gallinaꝝ que ſunt regis adria/
ni:⁊ ſunt longe corpore:⁊ ponūt quottidie:
⁊ eſt mali modi iterficit filios:⁊ forte ſunt
multe galline que ponūt quottidie bis. Et
quedā ſunt que ꝓpter multitudinē ouoꝝ
habēt grauitatē in corpore ⁊ debilitant̄ in vita:⁊ palum/
bi agreſtes:⁊ alius modus eſt in eis que dicunt̄ truchais
⁊ que dicunt̄ farcauit. Et alius modus eſt ex eis qui dici/
tur attragalet:⁊ q aſſimilant̄ iſtis ponūt in anno bis. Et
palūbi domeſtici ponūt fortaſſe decies in anno. Et aues
que hn̄t vngues curuos ponūt in anno ſemel:⁊ aliquan/
do plus:⁊ maior numerus ouoꝝ ſuoꝝ eſt 10.vel parum
plus. S3 tubereig qđ dicit̄ ganges:⁊ cubeg:⁊ corthrace:
⁊ dactrahe:⁊ cathuge:⁊ tederuge:ponūt oua ſua iter her/
bas:⁊ q̄dā aues inter petras:⁊ aues vocate a grecis cauli
ſimiles colori antimodi faciūt nidos ſuos in arborib⁹ ex
luto ſicut irūdines in ſupficie cathenarū ferri. S3 vpupa
morat̄ in fixuris lapidū:⁊ parietū:⁊ ibi ponit oua ſua ſi/
ne nido:ſ3 rochi aſſimilant̄ in hoc iſtis:⁊ quedā ſpēs auiū
nō ponit oua niſi in arborib⁹ certis:⁊ oīa oua auiū habēt
teſtā:⁊ membranā:⁊ albumē ⁊ vitellū:piſciū in pelago:⁊
ripis magis eſt in q̄3titate q̄3 albumē:⁊ oua ſunt alba ſic̄
cubeg:⁊ columbaꝝ:⁊ q̄dā pallida ſicut auiū aquaticaꝝ
⁊ habitātiū in ripis maris:⁊ q̄dā maculata ſicut oua me
learanidē fetenti:⁊ q̄dā oua rubea ſicut color lapidis ala/
rici. Sicut oua de baiarim:⁊ puto ꝙ illa auis eſt alchaaç:
⁊ quedā ſunt acuta in vno capite:⁊ lata in altero:⁊ qđ ca/
put eius exit eſt latū:⁊ oua feminina ſunt que ſunt longio
ra:⁊ que ſunt hn̄tia vtrūq3 caput acutū:⁊ maſcula ſunt q̄
hn̄t rotūditatē:⁊ oua per ſe faciūt pullos cū fuerint in lo/
co calido:⁊ exeunt pulli per ſe:⁊ hoīes egypti ponunt ſua
oua ad hoc faciēdū in harena:⁊ fuit quidā de benec ⁊ nō
exiuit de domo ſua anteq̄3 exiuerunt de ouis ſuis poſitis
in culcitra calida pulli:⁊ ſperma auiū eſt albū ſicut ſper/
ma alioꝝ:⁊ ſperma recipit̄ a femina prope diafragma:⁊
primo cū recipit̄ fit albū:⁊ poſt vertitur in colorē ſangui
nis:⁊ palee:⁊ creſcit:⁊ calefit:⁊ poſt circuit totū ouū in oī
parte:⁊ oua venti nō ponunt̄ ſecundū modū luxurie:q2
pulli qui nūq̄3 coiuerūt ponunt oua:vt anſeres:⁊ galline
⁊ oua venti ſunt minora:⁊ minoris delectationis. Et cu3
ponunt̄ ſub gallina nō mutant̄ a ſua albedine:⁊ citrinita
te:lic3 diu morent̄ ſub gallina. Et que faciunt oua venti
ſunt galline:⁊ cubeg:⁊ modi palumbaꝝ:⁊ pauones:⁊ an/
ſeres:⁊ aues q̄ dicūt̄ cicelucbē ⁊ iſta cicceluchē cōponit̄ ex
anſere:⁊ vulpe:⁊ ſtrutiōe:⁊ citi⁹ exeūt pulli in eſtate q̄3 in
hyeme:⁊ q2 pulli in eſtate veniūt in cōplemētū in.18.no/
ctibus:⁊ in hyeme frigida in.75. Et femine magis cuſto/
diunt oua q̄3 maſculi. Et oua venti ſunt vt in plurib⁹ au/
tumnalia meridionali exiſtente vento:⁊ iſta oua venti:⁊

ſi vt in pluribꝰ ſint formata:⁊ dura ꝑ coitū:tñ galli recipiunt virtutē generatiuā:⁊ mutatio:⁊ aſſimilatio accidit in ouis ꝓpter ſupueniēs ſpma galli.Et oua cheuet ſunt maioris mēbrane.Et oua pulli ſunt minora:⁊ ſunt creſcētia ſm crementū matris:⁊ qñ eſt diuiſio inter gallinas q̄ cubant oua ⁊ q̄ ponūt:ſanant̄ vel infirmant̄:⁊ galline ⁊ mľte alie aues tp̄e coitus hñt horripillationē:⁊ femina colūbe excutit caudā tp̄e luxurie:⁊ curuat ipſaꝫ verſus anū:⁊ q̄dā aues ſunt q̄ accipiūt poſt tp̄s luxurie ſue lignū in ore ſuo qñ intrāt aquā ad natandū:⁊ hoc plurimū galline:⁊ anſeres:⁊ oua galline ſunt cōplentia ſe in.10.diebꝰ:⁊ oua palūbaꝝ cōplent̄ tp̄e minori:niſi q꞉ pñt retinere iterius ea in tp̄e maiori co:⁊ illō faciūt palūbe:retinēt.ſ.oua qñ damnificat̄ nidus:⁊ qñ auferunt̄ penne ꝑ damnificationē.ita ꝙ nō pōt ſe cooperire:aut qñ ſunt īfirme:⁊ palūbi oſculant̄ ſe per ꝯfricationē picoꝝ. Et dico ego ꝙ non fit oſculū:ſed potius ꝯfricatio q̄dā dilectionis:licꝫ neſciat̄ illud vere:⁊ dicit Ariſtoteles ꝙ iſtud accidit ſemꝑ ante luxuriā:vt in pluribꝰ:⁊ qñ deficiūt maſculi ꝯfricat ſe femina cū femina:⁊ oua iuuenū faciūt citius filios:q꞉ ſperma eius manifeſtat ſe.ſ.in tribus diebus:⁊ nō facit ita in ouis ſenū:⁊ qñ pullus debet creari ex ouo:vitellū ſtatiꝫ applicat ſe ad acumen oui:⁊ facit ſe id qđ debet eē cor q̄dā gutta ſanguinea ventoſa:⁊ ex illa gutta ꝓcedunt due vene:⁊ in eis eſt ſanguis ꝯgelatus:⁊ vna vadit ad telā que circūdat pullū:⁊ cōtexit̄ de filis rubeis:⁊ cooperit albumen:⁊ alia tela cooperit vitellū:⁊ poſt apparet corpus:⁊ caput et oculi inflati:⁊ poſt diminuunt̄:⁊ qđ ſe cōplet de membris p̄mo eſt illud qđ eſt ſpūale:⁊ mēbra ſunt ex albumine:⁊ nutriunt̄ ex vitello:⁊ poſt.10.dies apparet rectificata creatura:⁊ maius in eis eſt caput:⁊ poſt oculi qui ſunt tā magni:vt due fabe nigre:⁊ ſunt clari ⁊ puri ꝓpter humiditatē ſummā in eis ꝯtra ſolē:⁊ inter cor ⁊ oculū eius vna de duabꝰ venis:⁊ in rei veritate nō niſi ad medullā:⁊ ꝓpe oculū ꝓcedunt due vene ad duas telas:vna.ſ.que eſt ſup vitellū:⁊ alterā ſup albumē:⁊ de iſtis duabꝰ venis fiunt tres:qm̄ vna facit de ſe duos ramos:⁊ alia vena ꝓcedit ad telā que cooperit pullū:⁊ qñ creſcit pullus inuenimus in eius vitello qđ diuidit̄ in duas partes oui:⁊ albumen ad mediū:⁊ illud vitellū vertit̄ in colorē albū:⁊ poſt .10.dies nō inuenit̄ niſi color albus:⁊ poſt fit color eiꝰ color palee:⁊ iſta tela p̄dicta eſt alia q̄ illa que ꝯtexta fuit ex venis:licꝫ illa que eſt ex venis coopit illū pullū:⁊ humiditatē:tñ alia eſt tela:que opit:⁊ diſtinguit pullū ab illa humiditate:⁊ ab vna vena:⁊ de enumeratis ducit ad pullū de vitello:⁊ poſt.20.dies cōplent̄ plume in pullo:⁊ ꝑ modicū tactū in illo tp̄e cadent pēne:⁊ ſi cōterat̄ teſta īuenit̄ caput in p̄te dextra tele ſub ala:⁊ videtur in eo exufflatio:⁊ poſt.10.dies apparet tela q̄ coopit humiditatē que eſt iter telā magnā apparitione manifeſta:⁊ vitelluꝫ vnū duoꝝ oculoꝝ:⁊ tela ſecūda:q̄ coopit vitellū eſt ꝓpe aliū oculū:⁊ p̄nᵐ duaꝝ telaꝝ eſt a corde a vena magna:⁊ erit vmblicus vel id qđ eſt loco vmblici diuerſuꝫ a pullo:⁊ alia tela q̄ eſt ſup vitellū applicat̄ ſup vitellū minꝰ gracile:⁊ in ventre pulli adunat̄ ſupfluitas citrina ex vitello:⁊ hꝫ multā q̄titatē:⁊ aliqñ ꝓcedit ex eo ſupfluitas q̄dā ad telā exteriorē:⁊ fit alba:⁊ poſt illud qđ eſt in vētre mutat̄ paulatim quouſq꞉ nihil remanet. Et aliqñ faciūt galline oua mala que nō faciunt pullos.Et de mirabilibꝰ que ego vidi eſt qđ ꝯtingit lauerine vie.ſ.ꝙ ouum qđ relucet qđ numerat̄ in libris antiq̄s q̄le eſt:⁊ nō eſt remotū qn illa lux accidat a putrefactione. Et aliqñ ouāt aues oua cū duplici gēma:⁊ iter eas gēmas eſt aliqñ tela:⁊ aliquando ſine tela.Et narrat Ar.ꝙ gallina fecit.18.oua:⁊ q̄dlibet habebat duo vitella:⁊ in quolibꝫ eoꝝ duoꝝ duo pulli inueniebantur p̄terq꞉ in vno.Et q̄dā ſunt galline q̄ hñt hec in virtute ꝙ ſemꝑ ponūt ouū duplicis vitelli:⁊ duplicis pulli:⁊ vnus pullus erit minor:⁊ palumbi:⁊ que aſſimilant̄ eis faciunt duos pullos:⁊ tres ad plus:⁊ non exeūt niſi duo pulli:⁊ qñ duo oua pᵃ deꝑdita ſunt faciūt noua oua:vt recuperēt deperditū. Et dico ꝙ multe ſunt qñ deſiderāt hoīes rapere pullos ſuos deſiderāt illo tp̄e ⁊ volunt luxuriare:⁊ palumba ponit ouū maſculū pᵃ die:⁊ ſequēti femina:⁊ maſculus palumbaꝝ:⁊ aliaꝝ auiū ſibi ſimiliū cubat oī die media:⁊ femina in ſequēti medietate:⁊ ꝑ totā noctē:⁊ mater frangit ouū poſt.20.dies:⁊ calefacit pullū mater p̄mo:⁊ pater ſecūdū vices:⁊ femina ſemꝑ cuſtodit magis filios ſuos.Et aliqñ palumba ouat duodecies in anno:⁊ palumbi circa hyemē luxuriant:⁊ faciunt oua.Poſtq꞉ fuerint triū menſiū in etate:⁊ tenet ouū in ventre.14.diebus:⁊ cubat ꝑ.22.dies:⁊ poſtq꞉ exit ab ouo.18.diebꝰ incipit volare:⁊ quidā dicunt ꝙ femina viuit ꝑ.60.annos:⁊ ꝑdices.16.annos:aut modicū plus.Et auis que dicit̄ Machame ouat in cauernis pinaꝝ extra viſuꝫ hoīum:ita ꝙ vix pōt inueniri eius nidus.Et dico ꝙ aliqñ ſero inuenit̄ eius nidus:ſꝫ eſt poſitus in loco inacceſſibili:⁊ q꞉ ſunt in loco inacceſſibili:putabat̄ a quodaꝫ Sophiſta ꝙ nō moraret̄ in terra grecoꝝ:ſꝫ venit ſolum aliqñ ad illā:⁊ iſte aues aliqñ ſequūtur exercitū:⁊ in prelijs:⁊ ſignificāt malū exercitibꝰ:⁊ hoīes tenent iſtā aueꝫ fortunatā.Et aquila facit tria oua:⁊ cubat duo:⁊ eycit tertiū:ſicut dicunt hoīes:ſꝫ iā inueniebant̄ in eius nido tres pulli:⁊ qñ habet tres pullos ꝑcutit alis tertiū:⁊ eycit ipſ꞉ q꞉ nō hꝫ dare nutrimentū tribꝰ:q꞉ multū macreſcit in illo tp̄e:q꞉ virtus eius ꝯſumit̄ in cubatione:⁊ creatione:⁊ ita faciūt multe alie aues:⁊ ꝓpter hoc hñt cor duꝝ ſuper ſuos filios:⁊ proprie iſta ſpēs que dr̄ Barharur.Et nigre aquilaꝝ ſunt deterioris volūtatis:q꞉ magis odit filios:⁊ filius tertius qui eycit̄ ab aquila:accipit̄ ab aue quadā q̄ dicit̄ Cabin:⁊ cabin dat ei nutrimentuꝫ. Et cubatio magnaꝝ auiū ſup oua eſt.30.dieꝝ:⁊ mediaꝝ ſicut accipitris ⁊ miluī.20.dieꝝ:⁊ que faciūt duo vel tria oua aliqñ ſꝫ raro:⁊ coruus ſilr̄ p̄dictis:⁊ vna ſpēs de his que dr̄ Algoliꝫ facit aliqñ.4.oua.Et illa ſpēs que ſūt vnguiū vncoꝝ qñ pulli accipiūt vires eyciunt patres ſuos filios de nido.Et iā dixerunt hoīes fideles ꝙ pulli p̄dicti volant cum patribus ſuis duobꝰ annis:⁊ venant̄ cū eis in vnū:⁊ patres fugiūt a filijs:⁊ filij ſequūtur p̄res quouſq꞉ p̄res cadūt in terra.Sed coruus ēt ꝑ tp̄s:⁊ poſtq꞉ filij ſui inceperūt volare dimittit pater eos:⁊ tādē ſtringet roſtrū eoꝝ roſtro ſuo in aere volando.Et quoddā genus auiū qđ vocatur Banchem:⁊ aſſimilant̄ accipitri niſi in roſtro:⁊ capite:q̄bus aſſimilant̄ palumbis:⁊ aſſimilant̄ accipitri in volatu ⁊ colore:⁊ in loco lineaꝝ nigraruꝫ hñt guttas nigras:⁊ putant hoīes:ꝙ iſte aues fiunt aliqñ accipitres:aut accipitres iſte:⁊ putāt hoīes ꝙ hoc ſit:q꞉ nūq꞉ viderūt filios eius:⁊ h̄ eſt remotū multū:⁊ iā viderūt hoīes accipitres qui comedūt hāc auē:⁊ ponit oua in nido alieno:⁊ comedit oua reperta in illo nido:⁊ facit aliqñ vnū ouū aliquādo duo:⁊ ouat in nido auis que dr̄ Daulenē:⁊ viſitat aliqñ ſuos pullos.Et dico ꝙ in regionibꝰ que ſunt poſt nilū ⁊ coraſcenos eſt auis que dicit̄ Labul:⁊ eiꝰ vox aſſimilatur ſuo nomini:⁊ eiꝰ vox cōponit̄ ex duplici tono:acuto.ſ. ⁊ graui:⁊ p̄dicta auis facit ſonitū alchacha:⁊ eſt mľto minor accipitre:⁊ eſt eq̄lis aui que dicit ſparaxōis:⁊ eſt maior in ſua ſpē:⁊ aſſimilat̄ ei in ſuo colore:⁊ q̄titate:⁊ volatu niſi in capite:⁊ ꝑ ica ſua:⁊ vngues ſunt ſicut columbe:⁊ caput magis palumbe capitis.Et ego vidi eiꝰ pullū in nido cuiuſdā parue auis que morat̄ in limbo aque:⁊ mirabar.Et deinde vidi in terra de iurgen:⁊ de cauerçin locū

vbi fuit vnus pullus huiꝰ auis in nido parui paſſeris ma
ximo parui que facit nidū ſuū ſemꝑ in arbore roſe:⁊ ſor
baꝝ:⁊ dat tonos diuerſos:⁊ cōpoſitos ex mltis tonis. Et
cū ego vidi hoc fuit nidus eiꝰ in arbore pauiginus. Et tūc
dixit qdā ſocius meus ꝙ in nido huiꝰ minimi paſſeris in
ueniebaᷣ pullus magnus q̄ſi palumbe:⁊ iſte paruus paſ
ſer cibabat eū:⁊ tūc mirabar de hac re:⁊ putabā ꝙ in il
lo loco eēnt duo nidi ꝓpe ſe. Et ſocius meus adduxit pul
lū illū mihi:⁊ ꝑ colorē illius pulli:⁊ eiꝰ q̄ntitate ſciui cuius
auis eēt pullus:qꝛ color eiꝰ fuit q̄ſi color Calāgi:⁊ ꝑ picaꝫ
ſuā cognoui illū in alia re:⁊ tenui pullū illū in manibus
quouſqꝫ paſſer volauit ad eū: quo miſſo in terra:paſſer
ille qui volabat ſemꝑ in circuitu deſcēdit ad eū:⁊ ſatura
uit ipm ſaturatione paſſeris qua paſcunt pullos ſuos:⁊ ꝑ
cepi ꝙ reducereᷣ ad nidū:⁊ qeuit cū pullo paſſer. Et tunc
nō eſt remotum: quin iſta auis aſſimilaᷣ accipitri:niſi qꝛ
eſt minoris quātitatis:⁊ forte in h̄ genere: illa auis q̄ eſt
in terra noſtra eſt minoris q̄ntitatis:⁊ forte eſt alteriꝰ ge
neris q̄ ꝑdicta. Oēs aūt aues cuꝫ iſta aue in terra noſtra
pugnāt:qꝛ iſta auis comedit oua aliaꝝ auiuꝫ:⁊ facit ſter
cora in nidis:⁊ dimittit pullos ſuos:q̄ſi neglectos: tūc illi
pulli recipiūt a ſuis patribꝰ denegationē ꝑceptione nāli:⁊
pulli accipitris impinguanᷣ cito:⁊ ſunt delitioſi ſaporis:⁊
vnū genus eius facit nidū ſicut Racha:⁊ aues maſcule:
⁊ femine recedunt ſeruiētes a ſuis ouis tꝑe cubationis:ſꝫ
gallina:⁊ anſer ſemꝑ qeſcūt fere ſuꝑ ſua oua:ſꝫ aues aq̄
tice ouant in ripis lacuū ſub herbis: vt herbe ille iuuent
ad cubationē:⁊ vt reperiaᷣ cibus ꝓpe:ſꝫ cubes diuidunt
oua ſua inter mares:⁊ feminas:⁊ q̄libet cubat oua ſibi cō
ueniētia:⁊ tunc cū aperiunᷣ oua maſculus nutriet pullos
ſuos q̄s extraxit:⁊ femina ſuos quos extraxit:ſed maſcu
lus iteꝝ luxuriat cū ſua femina cū incipiunt volare filij
ſui. Sed pauo viuit vigintiqꝫ annos:⁊ ponit oua poſt
q̄ fuerit triū annoꝝ qn̄ ſui colores cōplenᷣ:⁊ ſue penne:
⁊ ponit vno anno.12.oua ſucceſſiue: ⁊ cubat oua ſua.30.
diebus:⁊ forte aliqn̄ magis aliqn̄ minus:⁊ pauo deponit
pennas ſuas in tꝑe caſus folioꝝ:⁊ renouanᷣ pēne ſue tꝑe
renouationis foliorūꝫ:⁊ galline cubant oua pauonum:⁊
anatū:⁊ aliaꝝ auiū:ſed eligūt galline cubare iter alia oua
pauonū:⁊ ꝓpter h̄ eligūt hoīes gallinas ad cubādū oua
pauonū:licꝫ habeant pauonā:qꝛ pauo maſculus vtiᷣ fe
mina:⁊ aufert cubationē:⁊ frāgit oua:⁊ ꝓpter h̄ pauones
femine remouēt in abſcōdito oua ſua in acceſſu mariū:⁊
gallina nō pōt cubare niſi duo oua pauonū:⁊ gallina cre
at pullos illos tunc:⁊ dat eis cibū.

¶ Caplm. II. De ouis piſciū:⁊ eoꝝ ouatione.

Oua piſciū nō diſtinguunᷣ in co
lore:⁊ piſces fiunt in
ouis ſuis ſm ſimilitudinē creationis pul
loꝝ:⁊ ſecūdina nō:qꝛ in ouis piſciū nō eſt
duplex vena q̄ numerauimus niſi vna
tm̄:ſꝫ vena que ꝓcedit ad vitellū eſt ibi:⁊
nō vena q̄ ꝓceſſit ad telā exteriorē circū
dantē totū:⁊ nō erit in illo ouo ſupfluitas:ſicut i ouo pul
li:ſꝫ erit ibi quedā humiditas ꝓportionata humiditati q̄
dicebaᷣ hr̄e colorē palee:⁊ epar piſciū apparet in medio.
Et dixit Ar̄.ꝙ canes marini ouāt in vētre ꝓpter diafra
gma:⁊ poſtq̄ trāſmutāt ad inferius:⁊ generāt ex eis aia
lia:⁊ in matricibꝰ baledarici qn̄ iplenᷣ matrices eiꝰ ſunt
duo dentes magni albi:⁊ ſilr matrix eiꝰ piſcis qui dᷣ lege
main habet ſpinas:⁊ oua declināt in matrice ad ꝑtē iſto
rū mēbroꝝ:⁊ fiūt ibi aialia:⁊ videᷣ ꝙ iſta mēbra ſunt q̄
ſi māmille. Et dixit Ar̄.ꝙ mares erunt in dextra:⁊ femi
ne in ſiniſtra:⁊ aliqn̄ mares:⁊ femine ſunt in vna parte.
Sꝫ barica que dᷣ ſtupefactiua manus tacte ab ipſa.i.ſui
retis diuerſi:fortaſſe in ventre eius inuenienᷣ.60.pulli:⁊
celecte facit pullos ſuos in cōplemento ꝑ ſex menſes ⁊ in
tꝑe calido ꝓpe ripas maris. Sꝫ piſcis qui dᷣ ſtella ouat
bis in menſe:⁊ canis marinus gn̄at ſemel: ſꝫ barica gn̄at
ſemel in autūno:ſꝫ vulpes marini:⁊ canis marinꝰ:⁊ Aci
tia ꝑmo ouant:⁊ poſt faciūt pullos in ventre ſuo:⁊ canis
iſte eſt canis illius generis qui eſt ꝓpe nos:⁊ forte eſt al
terius generis:⁊ delphin trahit in ventre.10.menſibꝰ:⁊ fi
lius eius cōplet q̄ntitatē ſui corporis in.10.annis:⁊ parit ī
eſtate:⁊ nō in alio tꝑe:⁊ aliqn̄ abſcōdit ſe i pelago.30.die
bus:⁊ nō apparet:⁊ ſtant cuꝫ eo filij ſui:⁊ eſt pia ſuꝑ illos
multū:⁊ viuit.30.ānos:⁊ hoc ꝑcipiebaᷣ ꝑ quedā magnū
qui cognoſcebaᷣ:⁊ notabaᷣ eius etas:ſed collū ponit ſuꝑ
terrā ab vno ad tria:⁊ ſua femina hꝫ duas māmillas:⁊ filij
ex illis: vt parit omni hora:⁊ qn̄ filij ſunt.11.dieꝝ euocaᷣ
illos ad aquā omni die multotiēs: vt addiſcant natare:⁊
ſua oſſa ſunt de genere carthilaginis:⁊ iō nō moriunᷣ ni
ſi ꝑcuſſi in timporibus:⁊ ſua vox eſt ſicut vox vacce. Et
oēs piſces hn̄tes cortices faciunt oua:⁊ q̄cūqꝫ hn̄t lenita
tē preter Enchelim. Et piſces qn̄ ouant in loco ſibi vſita
to ſaluāt ſibi oua ſua bene ab occaſionibꝰ:⁊ tot ſunt oua
in piſcibus ꝙ ſi venirent ad vitā nimis multiplicaretur
mare. Et piſces mollis teſte faciūt oua. Et piſces quidaꝫ
ſunt qui findunt ventrē:⁊ exeūt oua:⁊ poſtea veniūt par
tes ventris ad cōtinuitatē:⁊ maior ꝑs piſciū ouat ſemel:
⁊ ita piſces fluminū:ſed nō emittūt oua ſimul niſi ſucceſ
ſiue:⁊ mas nō eycit ſuū ſpma ſemel:ſꝫ ſucceſſiue. Et duo
modi piſciū marinoꝝ:quoꝝ vnus dᷣ Cobatui ouat quin
quies aut ſexies. Et aliꝰ modus dᷣ Elchinem:⁊ ouat ter:
⁊ parui corporis piſces ouāt circa radices Cannaꝝ:⁊ cir
ca radices viminū:⁊ aliqn̄ que ouāt aut pariunt in viridi
aqua. Et aliqn̄ piſcis magnus ſtat cū paruo ad luxurian
dū:⁊ aliqn̄ maſculi ſtant ſuꝑ oua:⁊ hec in modo illo qui
dicitᷣ moribibinim. Et alius modus cuſtodit oua que po
terit occupare galenem nomine:⁊ femina nō curat de cu
ſtodia ouoꝝ:⁊ quedā oua tarde complentur in gn̄atione
aialis:⁊ aliquādo.50.aliquādo 40. Et ꝓprie hoc accidit
piſcibus paruis:⁊ qui cito cōplet:cōplet in tribꝰ diebus:⁊
in ventre maris illius generis qd dᷣ Enechelim nō inue
nitur ſemen neqꝫ in femina oua:⁊ oua ſua nō inueniunᷣ
niſi in collo tꝑe plume:⁊ putant hoīes ꝙ ex guſanes qui
reperiunᷣ in ventre ſuo fiant ipſi:⁊ hoc nō eſt veꝝ:ſꝫ fa
ciunt ſe ex ſe. Et forte fit aliquando ex ſanguiſugis qui di
cuntur inteſtina terre:⁊ hoc expertū eſt:qꝛ in iſta terra in
qua abundant ſanguiſuge cadūt aque:⁊ fiunt lentigines:
⁊ poſt generaᷣ piſcis qui dicitᷣ gude.

¶ Incipit liber. VII. De gn̄atiōe piſciū:⁊ alioꝝ Caplm. I.

Aliquando vnus piſcium gn̄at
aliā ſpēm:⁊ creat il
lam:diuerſanᷣ ſcōm tꝑs luxurie:⁊ imꝑ
gnationis ⁊ partus:⁊ qd poſterius parit
eſt illud qd dᷣ cenul:⁊ Rana que eſt de
genere celete ouat multū:⁊ cito moritur
⁊ ponit oua ſua in ripa maris. Et q̄dā pa
riunt:⁊ diuerſanᷣ ſcōm tꝑs cōplementi filioꝝ:⁊ ibi cre
ſcit cito:⁊ hoc fuit verbū Ar̄.in piſcibus. Sed aialia que
hn̄t q̄ttuor pedes ſunt que luxuriant in anno ſemel:⁊ ſūt
maloꝝ morū mares ſui ſicut porcus agreſtis:⁊ ꝓpter h̄
pugnant:⁊ parant ſe in luto:⁊ ſignificatio huiꝰ:qꝛ ambu
lant ad lutū:⁊ poſt ſe deſiccant:⁊ intrāt lutū:⁊ cū fecerint
lutū intrant aquā:⁊ poſt cōfricant ſe ad terrā. Et thauri:
⁊ camelli:⁊ Arietes:⁊ elephas ſunt mali moris:⁊ litigāt:⁊
lupi ſic:⁊ leones licꝫ pugnant:tm̄ nō exeunt ab hoc. Et ca
nes ſunt:nō hn̄t tm̄ malos mores:qꝛ luxuriāt in anno plu
ries:ſꝫ aliqn̄ pugnant inter ſe:⁊ plures coniungunᷣ ſupra

vnā canem aliqñado vnus expectat alteꝝ aliquādo pugnant inter ſe ꝑpter hoc coitu. Et forte canes maſculi dabunt ſaltū ſuper hoīes in itinere in tali tpe coit⁹: ⁊ ꝑpter hoc accidit metus. Et dixit Ar. femine ſunt maloꝝ morū: cū dant lac filijs: ⁊ ppe vrſe: ⁊ canes femine: ⁊ indi diſtinguunt inter Elephantē: ⁊ appetentē coitū: qꝛ ſi ꝑmittitur luxuriare erit inobediēs: qꝛ luxurie tēpore deſtruit domos. Et indi diſciplināt Elephātes agreſtes cū domeſticis: poſtq̄ dederint eis cū quo i impinguant̄: ⁊ Gallus: ⁊ vacca hñt deſideriū multū: ⁊ equa qñ appetit: ventrez ſuū offert vento: ⁊ delectat̄ in eo qđ penetrat ipſaz vent⁹: ⁊ ex eo ꝙ generat̄ in ventre ſuo ventus. Et iccirco recalcitrat vento cū pede. Et audiui ſenē de honeſtis dicentez ꝙ femina equa arabica in terra de alcbuſa appetiuit ad coitū in die decolonis: ⁊ recalcitrauit: ⁊ inuolutus eſt vētus in ventre eius: ⁊ non ceſſauit ſudare: ⁊ currere donec ꝑuenit ad partes inſule: ⁊ in illo curſu ꝑtrāſiuit. 8. leucas. Et memorauit Ar. in doctrina prima ꝙ eius recalcitratio erat verſus auſtrū: ⁊ ſeptētrionē: ⁊ nō ad aliā partez: ⁊ porcoꝝ hec eſt via: ⁊ fluit de matricib⁹ porcaꝝ: ⁊ equaꝝ humiditas: ſed poſt ꝑtū: quā accipiūt qui ſcribunt nigromantiā: ⁊ eſt ſicut ſperma ſubtilius: ⁊ vocant illđ aīal ingenij: qđ fluit paulatim: ⁊ ſignificat appetitū eaꝝ quādo commiſcunt capita ſua adinuicez: ⁊ eleuant caudas ſuas motu ſucceſſiuo: ⁊ forte ꝓijciunt vrinas ſuas ſubito ſil'r ſe habent vacce: in eleuatione caudaꝝ: ⁊ in repētina ꝓiectione vrine: ⁊ iuniores ex eis ſunt magis appetentes: ⁊ maxime delicate. Et eque minorant ſuū appetitū qñ preciditur de crine eaꝝ quo motus criniū ſit faciens eas ludere: ⁊ luxuriare: ⁊ hoc eſt qđ mouet vnū eius appetituz. Et maſculi equaꝝ non parcunt equab⁹ in paſcuis: quāuis ipſe eque non appetant: ⁊ tūc mares fugant feminas. Et ſil'r thauri qñ appetunt coitū aſſocianī eis: ⁊ Camelli repellunt equos a paſcuis. Aīalia aūt marina maſculi eorū non copulantur cū feminis in paſcuis vſq̄ ad tp̄s coitus: vacce: ⁊ porci: ⁊ canes deſiderant qñ appetunt: ⁊ conant̄ vt orificia ſuaꝝ matricū apponant̄: ⁊ iā mēſtruant̄ eque: modicuz tñ: ⁊ tempore modico inter duos menſes ⁊. 4. ⁊ fortaſſis extendit̄ eaꝝ menſtruatio vſq̄ ad ſex mēſes. Capre: ⁊ oues appetūt: ⁊ coeunt parū: ⁊ multū eſt inequab⁹ aſinabus vaccis tempore coitus appetitus quouſq̄ exeat ab eis ſuꝑfluitas magna: ⁊ oēs iſte quas diximus hñt intenſiorē appetitū poſt mundificationez illius ſuꝑfluitatis: ⁊ partus vaccaꝝ eſt leuior q̄ alioꝝ: ⁊ nō eijcit ſanguinē multū poſtq̄ parit: ⁊ non menſtruat mula aliquo modo: ſed inſpiſſat̄ eius vrina vno tpe pluſq̄ in alio. Et vrina quadrupedū eſt ſpiſſior q̄ hominis. Et vrina capraꝝ: ⁊ arietū ⁊ vrine aſinoꝝ ſunt magis ſubtiles: ⁊ fecundaꝝ eſt vrina ſpiſſior. Et ꝑmū lac aſine q̄ſi ſanioſum: ⁊ ſubtile quādo peperit recipit eq̄litatez. Et oues: ⁊ capre poſt impregnationē impinguant̄: ⁊ ſic animalia quadrupedalia poſtq̄ ponūt. Et catella: ⁊ porca impregnant̄ ex vno coitu: ⁊ implent̄ ambe partes matricis ex vno ſaltu. Et quādo maſculus in porcis eijcit cito ſperma in porcaz: porca petit iteꝝ: ſed hec oportet retardare ne feſtinet ad cōplementū coit⁹: porcus anteq̄ porca ſit in appetitu completo: ⁊ appetitus porce cōpletus ſignificat̄ qñ cadit ei⁹ cauda dimiſſe: ⁊ ouis impregnat̄ ſuper impregnationē vſq̄ ad vicē tertiā vel quartā: ⁊ in tpe pluuie ſemꝑ z⁹ impgnatio eucit a matrice. Et vita armentoꝝ in terra Ethyopū eſt diuturnior: qꝛ vita eoꝝ durat vſq̄ ad. 13. ānos. Et alioruz in alia regione vſq̄ ad. 10. annos. Et capree in illa regione viuūt vndeciz annis. Et capre in alia regiōe viuūt. 8. annos. Et fortaſſis qñ ſperma arietis fuit bonū: ⁊ ouis fuit i bonis paſcuis faciet ouis duos filios: ⁊ opus eſt qđ facies armenti ſit verſus ſeptētrionē tpe luxurie: qꝛ meliorabit̄: ⁊ aries qui habebit venas ſupra linguā albas faciet filios albos: ⁊ qñ ille vene ſunt nigre faciet filios nigros: ⁊ qñ ruffe ruffos: ⁊ qñ varie varios: ⁊ q potat aquaz ſalſaz recipit appetitū citius ad luxuriā: ⁊ in anno qñ arietes ſenes feſtinant ante iuuenes ad coitū: ſignificat̄ ꝙ ille ānus erit fertilis. Et canis femina mēſtruat in oib⁹. 7. diebus: ⁊ hoc ſcit̄ ꝑ apoſtemationē orificij ſue matricis: ⁊ nō recipit coituz iſta hora anteq̄ mundet̄: ⁊ catelle macreſcūt ꝑ mām̄ationē filioꝝ: ⁊ freq̄ués ꝑtus: ⁊ lac canis ē ſpiſſius q̄ aliđ lac ꝑterq̄ aīalis ei ſil'is: ⁊ ꝑter lac leporis: ⁊ porce. Et canis maſculus poſtq̄ fuit ſex mēſiū aut octo luxuriat̄: ⁊ aliqñ citi⁹. Et canes venatores: ⁊ generoſi viuunt. 10. annos: ⁊ femine. 13. ⁊ mares ſunt minoris vite: qꝛ laborāt. Et canis nō eijcit dētes niſi caninos: ⁊ poſt illos ſunt ſeroſi acuti nigri in ſenib⁹. Et equis ſenib⁹ dētes albi: ⁊ maſculi bouē hñt albos dentes. Et in tpe plꝫ magis luxuriāt: ⁊ trahūt ꝑ. 9. mēſes vel aliqñ. 10. Et qui ꝑus naſcit̄ erit debilior: ⁊ vilioꝛ part⁹ erit duoꝝ: ⁊ melioꝝ maſculorū erit. 5. annoꝝ: ⁊ vita vaccaꝝ: ⁊ ſuoꝝ maſculoꝝ vſq̄ ad 15. annos: ⁊ paſcua augmētabūt vitā: ⁊ qñ forte: qñ vacca ponet erit vber ei⁹ plenū lacte: ⁊ cū fili⁹ ei⁹ fuerit natus ſtatiz lactabit matrē: ⁊ eque forte mr̄ix non iplebit̄ forte coitu vno: ⁊ forte pariet equa equos duos vel duo mulos: ſꝫ aſine feſtinant implementū ſuaꝝ matricū.

¶ Incipit liber. VIII. Capl'm. I. De diuerſitate aīalium ſm paſcua: ⁊ loca: ⁊ habitationē: ⁊ viraꝝ variationē.

Quidam hoīes ſunt in q̄buſdā locis aſſin i ati Brutis: ⁊ ſupis aīaliū irrōnabiliū ſic pueri donec diſcernāt: ⁊ ſic q̄dā ſunt aīalia aſſimilata plātis nō qđ hēant diffōnē plantaꝝ. Dia. n. q̄ cadunt in vnū ꝑdicamētū aſſimilant̄ ſcđm qđ: ⁊ domeſtica aſſimilant̄ hoīb⁹ in māſionib⁹ domoꝝ: ⁊ malachie aſſimilant̄ hoīb⁹ inq̄tū hñt vnā māſionē. Et aīalia marina teſtea: ⁊ ſil'r iſta ꝑdicta mouētur ⁊ reuertunt̄ ad locū ſuū: ⁊ diuerſant̄ aīalia in fortitudine ⁊ debilitate. Deīde poſt modū ordines aīaliū variāt̄ q̄uſq̄ ꝑueniāt ad ſpēz cōpletā q̄ eſt rōnalis: ⁊ dr̄ hō: ⁊ iter iſta ſunt aīalia q̄ naſcunt̄ ꝑ coitū: ⁊ conant̄ nutrire filios ſuos necio: ⁊ conant̄ offerre eis eſuz: ⁊ diuerſant̄ in inuentione locoꝝ ſcđz qđ notū eſt: ⁊ diuerſant̄ ſcđz maritatē ⁊ feminitatē: ⁊ forte eoꝝ maſculi erūt molles: ⁊ femine erūt declinātes ad frigiditatē: ⁊ fortaſſis acq̄rūt ſil'itudinē feminaꝝ mēbris ſuis. Dico ḡ ꝙ corpus acq̄rit ab vno mēbro i q̄ eſt mā: aut q̄litas plurima quā trāſmittit ad totū corp⁹. cūq̄ illđ mēbꝝ dederit alio mēbro nutrimētū anq̄ retinuerit ſibi qđ eſt necīu remanebit totū corp⁹ deſtitutū tūc a nutrimēto: q̄uo nō diſtinguet̄ iter ipꝫ cui diminuunt̄ mēbra: ⁊ iter ipꝫ q hꝫ cōpleta vel ſuꝑflua vl' diuerſimode ſita: ſic eſt iter marē hñtē virgā: ⁊ feminā hñtē matricē: ⁊ cū ꝑdictis loquat̄ de maſculinitate: ⁊ feminitate: ⁊ de miro illo qđ accidit aīalib⁹ in victoria vni⁹ ſuꝑ alteꝝ. Et fortaſſis auis rapaꝝ: ⁊ venatoria aīalia rē determiatā venant̄: ſic aīal marinū: qđ dr̄ reumanē: qđ determinate venat̄ aīal marinū ꝙ dr̄ karabo: ⁊ comedit ipꝫ adeo ꝙ ſi ambo iuenirent̄ i vno rethi: iuenict̄ karabo mortu⁹ ex timore: ⁊ anſemenē dirūpit ipꝫ: ⁊ comedit: ⁊ anſemenē cōedit̄ ab aīali qđ dr̄ Anchara: ⁊ nō pōt ſe defendere ab anchara ꝑp leuitatem anchare. Et anchara fortiter adheret corpi karabo: ⁊ iter ipaz ⁊ oēs ſpēs Malachie comedūt carnes: ⁊ karabo venat̄ minores piſces donec accipit eos in ſuis hītatioīb⁹: ⁊ arma ſua ſunt ꝑdicta additamēta ſuꝑ oculos: ⁊ cū illis venat̄: ⁊ cū illis accipit cibū: ⁊ eſt aſtutū in ira ſua cū venat̄: cū illis additamētī bellāt adiuicē res

ſue ſpēi: ſicut arietes iter ſe: ⁊ aliqñ vna acies pliat̄ cū alia acie de ſuo ꝓpo gñe: ⁊ anſemenē pluris venationis eſt ꝙ̄ ringilia: qñ trahit ipꝫ qđ venat̄: ⁊ dilaniat: ⁊ comedit: ⁊ q appetit anſemenē q̄rit ipꝫ i hītatiōe kangiliē: ⁊ mlti comedūt piſces: ⁊ hñt nutrimētū ab alijs ouis piſciū: ⁊ qñ receſſerit tp̄s ouoꝝ pibūt vel anguſtiabunt̄ fame. Et aial marinū qđ dr̄ caigal nutritur ex ſe ex halçin: ⁊ alga: ⁊ ex ſola carne: ⁊ mlti eoꝝ nutriunt̄ ex iſtis herbis: ⁊ ceno: ⁊ ſtercoribꝰ: ⁊ mlti piſces comedūt res ſue ſpēi ꝑter caſtꝝ: qñ nō comedit carnē ꝓ ſue: ſilr kiual: aut kinamerys nō cōedit ſue ſpēi piſces: ⁊ ſpēs eiꝰ qđ dr̄ hartumal nutrit̄ ex mucilagine ſui ipſiꝰ: ⁊ iō vocat̄ ieiunꝰ ſp: ⁊ ſua caro aſſimilat̄ mucilagini. Et qꝛ iuba ſua eſt mucilaginoſa. iō ſecū ſp defert mucilaginē: ⁊ ſp ꝑꝑ h̄ vacillat i aqua: ⁊ ꝑꝑ mucilaginē nō cōedit̄ ab alijs piſcibꝰ: ⁊ iō multiplicat̄ genꝰ ſuū: ⁊ nō cōedit̄ niſi poſt mortē: ⁊ añq̄ diſſoluat̄: ⁊ tūc poſt diſſolutionē ſui: ⁊ diuiſionē cōedit̄ ab alijs: ⁊ de gñe malachie eſt q̄dā ſpēs q̄ eycit ſtōm ſuū ex: vt cito capiat. Et delphin nō cōedit niſi carnes: ⁊ choa nō cōedit niſi carnes atonicū ⁊ fortaſſe cōedit carnē gñis ſui: ⁊ de eis ſūt q cōedūt carnē: ⁊ nō carnē ſicut algā. Et ſpēs q̄ appellat̄ ſalthirō trāſglutit qcqd trāſglutit trāſglutōe ſubita. Et delphin ⁊ q̄dā ſpēs piſciū hñt ora ſua penes vētrē vt recipiant cito ꝑdā: ⁊ qꝛ cū vult cōedere piſces oꝫ ipꝫ extēdere ſe i illa extēſiōe: lꝫ ſit aial forte: tñ ab eiꝰ occupatōe euadūt piſces pui ab eo ꝑꝑ ſui extēſionē: lꝫ ſit vorax. Enchelim nutrit̄ de ceno reſidēte in aq̄ dulci: ⁊ ſi i illa naſcant̄ herbe enchelim ſtrāgulabit̄ ab eis: ⁊ erūt ille herbe ſicut oleander: ſilr turbidū ſtrāgulat ipꝫ vel liq̄ꝝ turbidus: ⁊ ꝑ turbationē capit̄ nālr aut artificialr: neq̄ aſcendūt: qñ morit̄: ⁊ viuit infecto. 5. diebꝰ aut. 6. neq̄ ſuſtinet aq̄ fridā vehemēter: nꝫ pt viuere i aq̄ modica: ⁊ ſpaciū vite ſue. 7. ānoꝝ aut. 8. ¶ Et oēs aues hñtes vngues vncoſas cōedūt carnē ⁊ tranſglutiūt feſtināter: tā maiores aues ꝙ̄ minores. Et nō ſūt noīa earū grece i pᵃ doctrina: ⁊ q̄dā aues cōedūt vermes ⁊ ſilia: vt paſſeres: ⁊ iter paſſeres ē maſculus hñs galeā magnā vl̄ galeꝝ: ⁊ iſte paſſer ē modicū maior locuſta pulchre vocis ⁊ modulatōis. Et aues q̄ cōedūt vermes q̄dā cōedūt grana: ⁊ q̄dā nō. Et q̄dā aues nō cōedūt vel iuadūt aliqđ aīal: ſꝫ ꝯtēte i ſuis paſcuis: ⁊ q̄dā aues comedūt culices ⁊ muſcas: ⁊ due aues ſūt ſiles ſibi ꝑforātes ligna: niſi i magnitudie ſui corpis: ⁊ ꝑforāt vt extrhāt vmes. Dixit Arꝫ. eſt q̄dā auis ꝑter illas duas: ⁊ opat̄ opatōe vtriuſq̄: ⁊ ē eq̄lis ad itagilā viridis: corpe toto: hñs vocē magnā: ⁊ i q̄dā regiōe ē viridis colorl: ⁊ i q̄dā regiōe ē nigri coloris ⁊ modi

B ce vocis. Et de gñe colūbaꝝ picātiū: gña ſūt q̄ ñ appent: ⁊ ſūt dicte tragilla. Et auis ēt illiꝰ gñis dr̄ aries: ⁊ volat verſus regionē grecoꝝ: ⁊ h̄ nō faciūt alie aues: ⁊ ē maior colūbis: ⁊ capit̄ qñ bibit: ⁊ ſequunt̄ eā pulli ſui: ⁊ dcm̄ ē in pᵃ doctria ſpēs auiū marinaꝝ ⁊ agreſtiū. Spēs dico q̄ ignorant̄: iter q̄s dicit̄ corꝰ aq̄: ⁊ ē macha: nec aliq̄ auis ð auibus aq̄ nidificat aut fac̄ pullos ſup arborē. Et aues q̄ venant̄ cōedūt qcqd ſupat̄ ab eis ꝑterq̄ genꝰ ſuū. Raro. n. cōedit aliqd de ſuo gñe intētiōe cōedēdi ipꝫ ſcđꝫ ꝙ videmus aqlā cōedere aqlā nō itētiōe cōcdēdi ipam: ſꝫ qꝛ putat euellere aliqd nutrimti a gutture eiꝰ quā cōedit aliq̄ ꝑdā. Venat̄ g̊ aqla aqlā: vt auferat ꝑdā aliq̄ ab ea quā tenet: ꝙ ſi inuenit in ea aliq̄ ꝑdā euellit ꝑdā ⁊ recedit: ⁊ ſi aqla venat̄ aqlā ꝑꝑ ꝑdā: ⁊ nō iuenit i ptāte eiꝰ ꝑdā comedit ipaꝫ ꝑꝑ voracitatē. Et aues venatiles raro potant. Et aialia q̄drupedalia ſup q̊ꝝ cutes ſūt ſq̄me ſicut çemelim comedūt carnē ⁊ herbā. Silr ſerpēs qñ eſt vorax ⁊ paꝝ bibit ⁊ idiget ruta: ⁊ qñ olfacit eā ñ pt ſe regere: ⁊ cōedit carnē q̊rūdā aialiū: ⁊ fugit hūiditatē q̊rūdā: ⁊ ſilr ſq̄moſa cetera cute: ⁊ aranea ſic ēt fugit muſcas. Et ſerpēs trāſglutit oua ⁊ pullos viuos: ⁊ qñ trāſglutit oua reducit ipa ad poſteriora ſui: ⁊ expellit ipa neq̄ ꝑmittit vt morent̄ i vētre: ſꝫ ſtatiꝫ eycit ipa: ⁊ ſerpēs ⁊ reliq̄ ſerpētia viuūt mlto tpe abſq̄ nutrimto. Et cognoſcit̄ hoc ex teſtimonio. 5. ſenſuū. Lupi aūt ⁊ canes: ⁊ his ſilia abhorrēt alia ꝑter carnes niſi i neceitate ſicut cū lupus cōedit terrā qñ magnū hꝫ appetitū. Canis ēt cōedit q̄ſdā herbas tpe famis: ⁊ lupus cerualis ē in q̄titate lupi: verꝫ ē mltū piloſus hñs crinē: ⁊ ſp fodit terrā cū pedibꝰ: ⁊ cōedit cadauera: vrſus v̊o comedit carnē cuiuſlꝫ aialis ⁊ fructꝰ: ⁊ cōedit aialia pua ſicut cācros ⁊ formichas. Et ceruallꝫ ſit de nā lupi: aſſimilat̄ tñ his q̄ veſcūt̄ ex alio ꝙ̄ carne: ⁊ mlti cerual capiūt ceruos magis ꝑ occultatōeꝫ ꝙ̄ ꝑ iſecutionē: qñ velociter currūt cerui reſpcū eoꝝ: ⁊ aliqñ iſidiant̄ bobus: ⁊ cū ꝑcutit ipꝫ bos inuoluit tūc cerual barchia ſua circa cornua ⁊ mordet bouē i ſpatulis q̊uſq̄ ſuccūbit bos. Et aliqñ ambulat ſup duos pedes: ⁊ ꝓycit lapides: ⁊ accipit haſtas ð manu hoiuꝫ: ⁊ ꝑcutit hoiēꝫ: ſꝫ qñ exiſtimat hoiēꝫ mortuū dimittit ipm: ⁊ qñq̄ redit ad hoiēꝫ vidēdū ſi inſpiret adhuc: ⁊ mltū diligit vuas ⁊ aſcēdit arbores cito: ⁊ frāgit nuces cito tenēdo illas i vna manu ⁊ ꝑcutiēs alia manu: ⁊ poſtq̄ q̄ſſauit nuces ſufflat cortices ⁊ cōedit nucleos. Et leo trāſglutit ſubito ſine maſticatōe: ⁊ iō euomit comeſta ⁊ poſtea cōedit iteꝝ ⁊ cōedit mltū: ⁊ fit pōderoſus ex ꝯmeſtione: ⁊ poſt ſtat i vno loco comeſtiōis ꝑ duos dies ieiunus ⁊ duas noctes: ⁊ ñ eycit a ſe ſtercus niſi ſemel i duobꝰ diebus aut tribꝰ: ⁊ illđ ē ſiccū ſine hūido ⁊ fetens: ⁊ ſua vrina ſilr: ⁊ fit rabidus ſicut canis: ⁊ qñ findit̄ eiꝰ vēter exit malus odor. ¶ Et aialiū marinoꝝ q̄dā paſcūt̄ i ripis ð nocte ſicut chochi: ⁊ aliđ aial qđ hꝫ vētrē amplū ⁊ corpꝰ: ⁊ hꝫ dentes fortes adeo qđ qñ dētes ſui applicant̄ audit̄ ſtridor eoꝝ: ⁊ hꝫ pilos groſſos. Et aialia hñtia dentes adunatos hñt aliū modū ꝙ̄ q hñt acutos illos ⁊ diſtantes. Et aues hñt modū viuēdi ſibi ꝓpriū: qꝛ hñs collū lōgū accipit aquā ꝑ C

os: ⁊ poſtea erigit caput ⁊ deſcēdit aq̄ ꝑ collū: ⁊ cā i h̄ eſt: qꝛ eiꝰ collū lōgū ē: ⁊ ſtrictū ⁊ nō pt ꝑ picā poſitā in aq̄ ſic potare: lꝫ tñ diuerſitas mlta ſit i diuerſis auibꝰ in ſuo mō potādi. Et porcus mōtanꝰ mltū diligit radices: ⁊ ſuus culmus bonꝰ ē ad h̄: qꝛ fodit terrā: ⁊ ſcindit radices cū illo: ⁊ impinguat̄ ſex diebꝰ ⁊ ꝓpe cū nō potat ꝑ tres dies: ⁊ q̄dā ſunt q dāt eis ad cōedēdū: ⁊ forte nō ad potādū ꝑ. 7. dies. Et oē aial ipinguat̄ ꝑ moderatū ⁊ delicioſuꝫ exercitiū ꝑter porcū q ipinguat̄ ꝑꝑ ſtare in luto: ⁊ h̄ forte: qꝛ pori eiꝰ claudunt̄: ⁊ nō pt de eo aliqd euaporare. Et porcus ꝑliat̄ cū lupo ⁊ odit ipm nālr. Et vacce ipinguant̄ ex oī re vētoſa ſicut orobo ⁊ fabis ⁊ ordeo. Et qñ iungunt̄ cera molli cornua iumenti reddunt̄ mollia. Et qñ iungunt̄ cornua bouis aut vacce cū medulla aut oleo aut pice auferr̄ ab eis dolor q accidit ab itinere pedibꝰ ſuis: ⁊ qñ reſcidit̄ ab eis luxuria creſcūt multū. Et eq ⁊ muli ipinguant̄ ex potu: ⁊ aſini ipinguant̄ ex multo potu aq̄. Et vacce appetūt potū aq̄ clare: ⁊ camelli ⁊ equi aq̄ turbide: ⁊ equi ꝑꝑ h̄ turbāt aquā pedibꝰ: ⁊ poſt potant ipaꝫ: ⁊ ego dico ꝙ iſtud dꝫ hō experimentari: ⁊ camelli pñt comede multū: tñ pñt viuere cū pauco: ⁊ elephanti nō dat̄ q̄tū pōt comedere. Et dicit Arꝫ. ꝙ elephas in mane potat. 12. alkami: plena aqua: ⁊ in meridie. 8. Et iā videbant̄ camelli viuere cētū annos. Et capri ⁊ arietes ⁊ oues: ⁊ capre ſtant cū iueniūt paſcua bona: ⁊ comedūt folia: ⁊ extremitates ramoꝝ arboꝝ: ⁊ ipinguant̄ cū abūdāt potu: ⁊ hac via ſal impinguat eos quia facit plus potare: qꝛ inducit eis ſitim: ⁊ in habētibꝰ lac cū dat̄ eis ſal abūdabūt in lacte plus ⁊ detinent̄ fame: ⁊ datur eis ſufficiēter ad cōedēdū: ⁊ ipinguant̄: ⁊ i autūno cū dat̄ eis aq̄: ſtans melior eſt ꝙ̄ currēs: ⁊ nix ⁊ frigus meliora ſunt pinguibꝰ ꝙ̄ macilētis: qꝛ nimiū ſtringūt macros.

Et q̃ paſcunt̃ in mõtib⁹ hñt melioꝛẽ ſapoꝛẽ in ſuis carnibus q̃ꝫ que paſcunt̃ i plano. Et que hñt caudã magis amplã melius patiunt̃ frigus q̃ꝫ que hñt lõgã: ⁊ vr̃ mihi iſtð accidere: qꝛ q̃ hñt caudas latas ſunt de terra parthoꝝ: ⁊ ſeptẽtrionaliũ partiũ verſus oꝛientẽ. Et qui hñt lanã criſpã magis timent frigus. Et qñ ↄtexit̃ pãnus ex lana ei⁹ q̃ comedebant̃ a lupo gñantur in eo pediculi multi. Et oĩa aĩalia anuloſa hñtia dẽtes moꝛdẽt: ⁊ non hñtia dẽtes ſugũt humiditates aliqñ ⁊ roꝛẽ ſuꝑ herbas: ⁊ quedã ſugũt vt percipiant qualis ſapoꝛ ſit.

¶ Capl'm. II. De infirmitatibus animalium.

A Et aĩaliũ q̃dã recedũt a ſuis manſionib⁹ petentes alias: ⁊ aliqñ poſt reuertunt̃. Et q̃dã nõ petũt diuerſas regiões: ⁊ q̃ dicunt̃ duraces. Sũt q̃ in vno loco manẽt in hyeme: ⁊ hoꝝ q̃dã in eſtatẽ vt palũbi: ⁊ hoꝝ q̃dã mutãt nidos ſcðꝫ diuerſa tp̃a ſic̃ coꝛui: ⁊ q̃ recedunt: recedũt a regiõib⁹ cauernoſis calidis: ⁊ nõ m̃ltũ recedũt remote. Et q̃ ingrunt loca vẽtoſa frigida in eſtate: ⁊ alta: in hyeme mutant ſe ad plana. Et q̃dã ſunt q̃ recedũt multũ remote: ſic̃ q̃dã ab oꝛiẽte auſtrali. Et recedũt ad occidẽs ſeptẽtrionale: ſic̃ grues q̃ veniũt ad q̃ſdã partes in quib⁹ ſunt hoĩes pigmei parui ad modũ cubiti: ⁊ h̃ eſt verũ: ⁊ nõ tangẽs aliqð mendaciũ: ⁊ volãt vſqꝫ ad p̃ncipiũ nili. Et q̃dã in auſtro in eſtate ⁊ in hyeme i ſeptẽtrionali: ⁊ iſta volãt ſm̃ latitudinẽ terre. Et dico ꝙ iã experimentarũ eſt: ꝙ aues aq̃tice veniũt in vere ad mare moꝛtuũ ſalſũ qð dr̃ hyemene ſemel: ⁊ ab inde recedũt ad lacũ de moꝛe: ⁊ deĩde ꝑtrãſeũt nilũ: ⁊ vadũt ad lacũ de cauriſine: ⁊ q̃dã vadunt ad lacũ de trabaſtẽ: ⁊ q̃dã alias. Et dixit Ar. ꝙ grues vadũt. q. in acie ⁊ p̃us antecedit eas rex: ⁊ aues que dicunt̃ alate nõ volant in acie: ſꝫ in ſocietate gregatim. Et piſcea quidã vadunt de vno mari ad aliud mare: ⁊ q̄dã a medio ad ripã: ⁊ q̄dã de ripa ad ripã: ⁊ q̄dã ſtant in ſuo loco: ⁊ oẽ genus magis ĩpinguat̃ cũ vadit de calido ad frigidũ q̃ꝫ de frigido ad calidũ: ⁊ aues q̃ trãſeũt de regione ad regionẽ p̊ vociferant ne remaneat aliq̈ aut recedat ſine ſocietate: q̃dã aues foꝛtioꝛes efficiunt̃ ꝑ vnũ ventũ q̃ꝫ aliũ: ſic̃ doꝛache que efficit̃ foꝛtioꝛ cũ boꝛea: ⁊ cũ auſtro debilioꝛ: ⁊ q̃dã aues hñtes ſunt. q. aures i capite ſic̃ bubo: ⁊ q̃dã alie aues: ⁊ q̃dã ſũt q̃ dicunt̃ golochim ⁊ ſunt imitatrices: ⁊ qñ vidẽt hoĩes ſaltare ſaltãt ſil'r: ⁊ alia auis q̃ dr̃ aſtaſella q̃ hꝫ linguã: ſic̃ lingua hoĩs: ⁊ qñ potat aquã luxuriat ⁊ imitat̃ loquentes: ⁊ non eſt remota iſta auis a pſitaco. Et piſces q̄ ſunt in ripa hñt carnes ſapoꝛoſioꝛes ⁊ ſanioꝛes: qꝛ ibi ſunt melioꝛa paſcua. Et poſt hoc narrauit Ar. ꝑtẽ piſciũ q̄ ſunt ſemꝑ i ripa: ⁊ alios q̄ ſꝑ ſunt i pelago Et q̄dã ſunt qui vadũt de mare ad mare: ⁊ illa numerauit: ⁊ ſuã gñationẽ. Et dixit Ar. ꝙ eoꝝ q̃ ſtant in loco ſuo ſunt ſicut q̃dã ꝑs piſciuꝫ anuloſoꝝ: ſꝫ q̄ ſunt ſquamoſi ſic̃ ſerpẽtes: ⁊ tencha q̃ ſtãt in ſuis locis q̃tuoꝛ mẽſib⁹ in hyeme ⁊ nihil comedũt. Et ſerpẽtes faciũt nidos p̃ter viperã q̃ ſtat iter lapides. Et q̄dã piſces faciũt nidos. Et q̄dã illoꝝ ꝑ aliqð tp̃s ſtãt in ſuo nido ⁊ poſt mutãt ipꝫ. Et pluuie faciũt appere quoſdã piſces q̄ nõ p̄us appuerũt: ⁊ ita de auib⁹. Et miluus abſcõdit ſe ꝑ aliq̊s dies paucos i hyeme: ⁊ hoc ſcðm diuerſas regiões plus vel minus: ⁊ nullũ aĩal q̃drupes abſcõdit ſe p̃ter vrſuꝫ ⁊ yriciũ: qꝛ vrſus tũc nihil comedit: ⁊ eſt pinguis valde ⁊ piger: ⁊ ſue femĩe tũc pariũt. Et iõ nõ cognoſcit̃ bene de partu eaꝝ: ⁊ qñqꝫ abſcõdũt ſe ad minus per. 40. dies: ⁊ aliqñ per multos mẽſes: ⁊ quãdo incipit exire ĩcipit comedere aluſe yaruſpes: vt faciat i ſtomacho appetitũ comeſtiõis. Et dico qꝛ cauſa famis eſt diſſolutio: ⁊ cauſa diſſolutionis eſt paucitas

Ar. ð hyſtoria aĩaliũ lib. 8. ca. 12.

Lib. 8. de hy. aĩaliũ cap. 12.

B

materie: ⁊ ei⁹ ſubtilitas ⁊ raritas in cute: ⁊ caloꝛ nãlis foꝛtis ⁊ caloꝛ aeris ⁊ motus: ⁊ qñ aliquod iſtoꝝ defuerit eſſe erũt multe ſupfluitates in coꝛpoꝛe ꝓpter guloſitatẽ: ⁊ fit ſuperfluitas ſpiſſa: ⁊ coꝛiũ ſpiſſuꝫ: ⁊ reddit̃ coꝛpus pigrũ: ⁊ tunc qꝛ aer eſt frigidus ſe abſcondit: ⁊ tunc poſtq̃ꝫ fuerit in abſcondito nõ remanet ei aliud diſſoluẽs niſi ſolus caloꝛ: ⁊ fames non põt diſſoluere: ſed ipſuꝫ decoquit̃: ⁊ tunc coꝛpa eius impinguant̃: ⁊ iſtð eſt tẽpoꝛe fructus ⁊ ingreſſu hyemis ⁊ fine eſtatis: ⁊ iſta ĩpinguatio accidit ei: qꝛ eſt multũ guloſus ⁊ parum luxuriat̃: ⁊ iſta duo raro reperiũtur in animalibus quadrupedalibus: ꝙ ſit guloſus: ⁊ parũ luxurians: ⁊ lupi: ⁊ aĩalia rapacia viuunt ex ſola carne que raro inuenit̃ ab eis: ⁊ ideo nõ pingueſcũt. Sed vrſus comedit fructus ⁊ aſcẽdit arboꝛes: ⁊ ideo impinguat̃. Et ſtat aliquot dies ſine comeſtione: ⁊ ꝓprie qñ venit frigus vetans eũ ambulare cũ coꝛpus ſuũ ſit magnũ ⁊ parui caloꝛis: ⁊ hec quidã faciũt ſimile vrſis: ſicut vnũ genus murum ⁊ yricioꝝ: qꝛ in eis creſcit humiditas que eſt flegma naturale: qð eſt ſanguis non decoctus: ⁊ ſuũ iuuamentuꝫ eſt: vt quãdo defecerit nutrimentũ ipſum reſtauret: ⁊ tũc ſi multũ fuerit de huiuſmodi adunatũ in coꝛpoꝛe poterit ad tẽpus durare ſine cibo: ⁊ tale aliquãdo contingit hominibus ſanis. Sed ſerpẽtes: qꝛ ſunt duri coꝛpoꝛis: ⁊ habent caloꝛẽ multũ naturalẽ: ⁊ fit ille caloꝛ nõ diſſoluens multum de mã: ⁊ oĩa aĩalia maculoſa: ⁊ cutis lenis eycit ſquamas ſuas ſui coꝛpoꝛis ad modũ coꝛticis: ⁊ ſerpentes ſunt maioꝛis excoꝛiationis: ⁊ ſua excoꝛiatio frequẽter eſt in p̃ncipio veris qñ ſerpentes ſunt ſani: ⁊ ſic in autũno: ⁊ non dixit veꝝ qui dixit ꝙ quidã ſerpentes ſunt qui non eyciunt cuteꝫ veterem. Et dixit Ariſto. ⁊ pꝛimus ille qui ſe excoꝛiat: ita ſe excoꝛiat: ꝙ ſua excoꝛiatio incipit a partibus oꝛis: ⁊ pꝛocedit ad oculos ⁊ impedit viſum ⁊ procecedit poſt ad caput: ⁊ completur iſta excoꝛiatio in vna nocte ⁊ vna die: ⁊ ſic animalia anuloſa: ⁊ oĩa volantia que habent ſuper ſuã alam coopertoꝛium ſicut gaſin: qꝛ ipſe in pꝛima ſua generatione deſtruit ſuũ coꝛium: ⁊ locuſta: ⁊ aſcerrã quoddam animal faciens ſonum ad modũ coꝛy duri: cũ conſtringitur in pꝛima ſui generatione exeunt a ſuis coꝛticibus: ⁊ poſt manent multũ humida: ⁊ deſiccãtur poſt ad ſolem ⁊ amittunt illã humiditatem ſupfluaꝫ: ⁊ aſcendũt arboꝛes poſt: ⁊ nutriunt̃: ⁊ poſtea volãt: ⁊ iſta poſt pꝛimã excoꝛiationem excoꝛiant ſe iteruꝫ: ⁊ poſtq̃ꝫ volauerint. Et animal marinum qð dicitur karabo ⁊ vocitamu in vere ⁊ autũno excoꝛiãt ſe: ⁊ poſtq̃ꝫ ouant: ⁊ hoĩes ſciunt hec experimento: ⁊ in iſtis tẽpoꝛib⁹ inuenimus ſuꝑ illos coꝛium nouũ: ⁊ cancri faciũt ſimile: ⁊ in iſta hoꝛa nõ poſſunt ambulare niſi modicũ. Et dixit Ar. ꝙ aer cũ eſt ſiccus impinguat colũbas ⁊ oua eaꝝ: ⁊ ꝓprie agreſtes: ⁊ piſces ſũt ↄtrarŋ huius: qꝛ ſunt ſicut olera que magis creſcunt cum pluuia q̃ꝫ cũ aq̈ quã attrahũt: ⁊ annus pluuioſus in hyeme ⁊ eſtate augmentat piſces: ⁊ aqua maris efficitur dulcis tempoꝛe pluuie: ⁊ piſces iuuantur a pluuia poſt illos qui dicuntur kafed qui exiccantur cuꝫ habundat pluuia: ⁊ albeſcunt ſui oculi: ⁊ macreſcunt ⁊ parãtur ad moꝛtem. Et aues minus potant q̃ꝫ cetera animalia: ⁊ que habent vngues curuos potant raro valde: ⁊ quando aues infirmantur ſegregantur ſuas pennas: ⁊ plures piſcium moꝛantur in aqua dulci ⁊ vadunt ad loca in quibus cadunt flumina in mare: ⁊ reuertuntur ad flumina a mari: ⁊ piſces qui moꝛantur in ripis impinguantur cuꝫ aqua dulci: ⁊ qui moꝛant̃ in pelago impinguãtur in pelago: ⁊ qui habent coꝛpus longũ impinguantur in eſtate: ⁊ pꝛopꝛie cuꝫ eſt ventus ſeptẽtrionalis: ⁊ qui habet coꝛpus ampluꝫ eſt cõtrarius huic: ⁊ quidã piſciũ luxuriant quãdo aſcẽdit in apparitione canis maioꝛ: ⁊ iſti piſces hñt ſu

nota

Pꝛimo cã none ſen p

C

per ſuas alas duas guſanes ſimiles ſcorpióib⁹ ꝛ ararneis
eq̄les:ꝛ nocent illis piſcib⁹ illi guſanes:ꝛ diuertit ſe piſcis
ꝛ deuoluit ꝓpter anguſtiā:ita ꝙ citius cadit in rete:ꝛ qn̄
eſt mult⁹ calor multi piſces pui moriunt̄:ꝛ piſces marini
ꝛ riuatici nō vidēt de nocte niſi de die:ꝛ iō meli⁹ capiunt̄
anteq̄ aſcēdat ſol:ꝛ nō inuenit̄ in aq̄ peſtis q̄ inducit ge/
naralr̄ peſtilētiā ſup piſces:ſicut epidimia aeris facit ſup
oīa aīalia ſup terrā:ꝛ piſces moriunt̄ qn̄ aſcendit ſtella a
ſchoalabō:que eſt in cancro:q꞉ illa ſtella nocet piſcib⁹ ex
ſe:ꝛ tonitruū nocet piſcib⁹. Et dracho marinus īterficit pi
ſces cū ſuis pcuſſionib⁹:ꝛ de egritudinib⁹ piſciū ſunt q̄daʒ
guſanes ꝛ pediculi q nocēt eis multū:ꝛ ſunt ſicut olchiā:ꝛ
multa frigiditas īterficit piſces:ꝛ ꝓpter h̄ fugiūt ab aq̄s
dulcib⁹ ꝛ aer ſiccus nō iuuat in aliquo piſces riuaticos:ꝛ
aīalia hn̄t egritudines q̄ſdā ſue ſpēi ꝓprias:ſicut porci q
hn̄t ſquinātiā:ꝛ apoſtemata dura glanduloſa nocēt eis
in collo:ꝛ aliqn̄ in alys ſuis mēbris:ꝛ iſtud cogit eos mo/
uere ſuos pedes multū:ꝛ inuenit̄ dolor capitis in eis for
tis ꝛ grauitas in īteriorib⁹:ꝛ tūc in tali caſu moriunt̄ die
tertia:ꝛ diligūt multū glandes:ꝛ impinguant̄ cū eis:ꝛ ca
nibus accidit ſquinātia ꝛ podagra ꝛ rabies:ꝛ qn̄ mordet
canis rabidus īterficit oē aīal preter hoīeʒ qui pōt medi
hartis infirmitas cari. Et elephas nō infirmat̄ niſi aliqn̄ ex īfirmitate vēto
ſa:ꝛ pp h̄ nō pōt aliqn̄ mingere neq̄ egerere:ꝛ terra no/
cet illi niſi fuerit vſitatus comedere lutū:ꝛ lapides:ꝛ hʒ
aliqn̄ fluxū ventris:ꝛ auferṫ cū aqua calida ꝛ paruis her
bis que dn̄r aſſis:ꝛ vaccis accidit podagra:ꝛ dolor capitl:
ꝛ nō eſt illa podagra fortis:q꞉ eycit vngues:ꝛ qn̄ vngun/
tur ſua cornua auferṫ illa egritudo ꝛ dolor capitū:ꝛ indu
D cit eis vehementē inſpirationē:ꝛ vident̄ febricitare:ꝛ ca/
Ar. de hyſt. dunt ſue auricule:ꝛ non poſſunt comedere ꝛ moriunt̄. Et
lib. 8. c. 24. equi aſchechami nō hn̄t īfirmitatē niſi aliqn̄ in vngulis:
ꝛ ante iſtā egritudineʒ accidit eis tremor dextri teſticuli.
Et equi almorchetici hn̄t multas infirmitates:ꝛ hn̄t ſcu/
riā ꝛ ſcothomiā ꝛ apoſtemata pulmonis:ꝛ ſtultificant̄:ꝛ
dolor oris ſtomaci qui inducit eis morteʒ:ꝛ dolor veſice.
Et iā numerata ſunt ſigna iſtaꝝ egritudinū:ſʒ illa ptinēt
ad mareſcalcū. Et morſus ꝛ danule nocet eis ꝛ alys be/
ſtys:ꝛ ꝓprie impḡnatis:ꝛ morſus ſerpētis dicti danule:ꝛ
equa abbortit qn̄ olet fumuʒ candele extincte:ꝛ h̄ aliqn̄
accidit mulierib⁹:ꝛ ouis interficit̄ ab aq̄ in qua ſoluit̄ ſul
fur rubeū. Et de ꝓprietatibus equaꝝ eſt ꝙ cognoſcant
hinitū illoꝝ equoꝝ cū quib⁹ aliqn̄ pugnauerunt:ꝛ amāt
balneū aque dulcis. Et aſinis accidit catarr⁹:ꝛ qn̄ humi/
ditas medulle deſcēdit moriunt̄:ꝛ fugiūt frigus:ꝛ iō non
ſunt aſini in parte ꝛ in terra ſiniſtra ad coraceuuʒ. Et ele/
phantes aliqn̄ potant oleū:ꝛ aliqn̄ nō:ꝛ qn̄ in vētre eius
eſt ferrū euomit ipſuʒ p potū olei. Et aīalia annuloſa im/
pinguant̄ tpe ſui partus:ꝛ ꝓprie quādo pariunt in vere.
Et faui dānificant̄ per quoddaʒ aīal qō naſcit̄ ex terra:ꝛ
eſt ſil'e aranee:ꝛ texit ſemp domos exagonas:ꝛ deſtruit
cerā ꝛ inuenit̄ in ventre eius.q.puluis molendini aut fu/
mus. Et aliqn̄ generant̄ in ſextilibus quedā aīalia.ſ.guſa
modo infirman nes:ꝛ apes infirmant̄ qn̄ flores quos comedunt inficiū/
r apes: vide tur aqua mala. Et omne aīal anuloſuʒ:qn̄ inungit̄ ꝛ pro/
prie eius caput morit̄:ꝛ ꝓprie quādo opponit̄ ſoli:ꝛ que/
dā aīalia ſunt que nō morant̄ in quibuſdā terris: ſicut in
terra capillan. non morat̄ illud aīal qō dicit̄ ſtridens dē/
tibus de nocte:ꝛ qn̄ mus cecus fertur ad terrā que eſt ꝓ/
pe anconiā:licȝ in anconia ſint multi mures:morit̄ tn̄:ꝛ
qn̄ fert̄ lepus ad terrā aneti morit̄:ꝛ in terra licia nō in/
ueniuntur formice magne que dicunt̄ milites:ꝛ nō inue
nitur in terra coromē rana cantās: neq̄ in leuia inuenit̄
porcus montanus vel domeſticus neq̄ caper mōtanus
neq̄ ceruus neq̄ aſinus montanus:ꝛ acedais putauit:lʒ

eſſet homo mendax ꝙ nō eſſet porcus in india. Et eſt q̄/ E
dā terra in qua ſunt capre in quib⁹ diſtantia inter auricu/
las eſt palma ꝛ mediū:ꝛ ſunt ibi capri qui hn̄t auriculas
ferentes in terrā: ꝛ ſunt quedā vacce que hn̄t crines:ꝛ q̄/
dā tondent̄ ſicut oues:ꝛ ſunt in terra nigroꝝ que dicitur
anubia. Et oues in terra anubie pariunt agnū cornutū ꝛ
putauit homerus ꝙ ſiue ſit maſ.ſiue fe.ſemper parietur
cornut⁹. Et aīalia quadrupedalia in egypto ſunt magna:
ꝛ aues parue:ꝛ dicebat̄ cauſa in hoc:q꞉ aues nō inueniūt
quid venant̄:ꝛ ſunt ibi paſcua fertilia:ꝛ lepus eſt paruus
in terra egypti:qm̄ non inuenit̄ in ea extremitas armoꝝ
niſi pauca:ꝛ q꞉ cito reſcindit̄ fructus ibi ꝓpter aerē:ꝛ in
terra aranie eſt ocinebras magna vni⁹ cubiti:ꝛ in iſta ter/
ra ſunt mures magni:ꝛ in terra linie ſunt ſerpentes longi
multū ꝛ graciles ꝛ leones ī terra coracenoꝝ ſunt magni
multū:ꝛ ꝓprie illi qui ſunt iuxta riuū qui dicit̄ iarchon:ꝛ
illō qō dico veriſſimū eſt:ꝛ leopardi ſunt magni in terra
aſie:ꝛ nō ſunt in terra auri. Et aīalia aſie ſunt maloꝝ mo/
rū:ꝛ ꝙ eſt in terra de auri eſt fortius ꝛ audacius:ꝛ in ter/
ra liuie ſunt aīalia multa:ꝛ inter illa eſt multa differētia
ſcdm̄ ſubam ſui:q꞉ ſunt in terra pauce humiditatis:ꝛ oīa
aīalia que diuerſant̄ in potu luxuriāt in fine hyemis ma/
gis q̄ in eſtate. Et animalia huius terre ſunt aſſueta bibe
re parū de aq̄:ita ꝙ mus huius terre quando potat aquā
moritur. Et quedaʒ animalia ſunt que generant̄ per cō/
mixtionē vnius ſpeciei cū alia:ſicut leporarius ex cane ꝛ
vulpe:ꝛ canes indie gn̄ant̄ ex coitu canū cū antagarim:
ꝛ iſti canes nō manſueſcūt niſi tertie generationis. Et ho
mines accipiūt canes:ꝛ ponūt eos in loco tranſitus lupo
rū:ꝛ aliqn̄ comedūtur a lupis:ꝛ aliqn̄ impregnantur. Et
mons ꝛ planities faciūt differentiā in fortitudine aīaliū:
ita ꝙ lupi maſculi qui generant̄ in terra plana illius qui
dicit̄ albū non poſſunt tantū quantū femine montane. Et
ita differentia in animalib⁹ ſunt loca quo ad intoxicatio/
nē:q꞉ ſunt quedā regiones in quib⁹ ſcorpiones non vene/
nant:ꝛ quedā in quib⁹ venenant:ꝛ qn̄ ſcorpiones intoxi/
cant porcū ſi porci vadant ad aquā moriūt̄. Et ſerpētes
liuie interficiūt ita aīalia ꝙ nō poſſunt medicari pcuſſa
ab eis:ꝛ in terra de aſcalibū eſt ſerpens paruus:ꝛ interfi/
cit hoīes:ꝛ dicunt hoīes ꝙ infecti qn̄ potant vinū in quo
abradit̄ de lapide inuento in tumulo regū iuuant̄:ꝛ in ter
ra italie ſunt ſerpentes interficientes. Et ſunt q̄dā aīalia
que qn̄ comedūt alia augmentat̄ in eis venenū ſicut ſer/
pentes cū comedūt ſcorpiones citius interficiūt: ꝛ ſaliua
hoīs ieiuni interficit aīalia pūgitiua. Et dixerunt de quo/ Ar. li.
dā hoīe qui eſt in terra denaſacie: ꝛ pōt paraliçare ſuum de hyſt
corpus qn̄ vult:ꝛ pungitiua nō pungunt ſuū corpus niſi ria aial
quādo cogit ea:ꝛ cū pungunt ſtatim poſt moriunt̄. Et di/ ca. 29.
xerunt mihi ꝙ quidā ſerpens magnus momordit ipm̄: Scdo
ꝛ mortuus eſt ſerpens:ꝛ induxit effimerā in illo homine: no. c. 32
ꝛ quando ego fui in illa terra queſiui pro homine illo:ꝛ
erat mortu⁹:ꝛ inueni filiū eius qui fecit plura mirabilia:ꝛ
vidi illa:ꝛ tradidi multa eoꝝ obliuioni:ꝛ de mirabilibus
que vidi ſunt ꝙ quando momordit eū ſerpens fere mo/
riebat̄:ꝛ ſuus halelitus nocunt ſerpēti. Et dixit Ariſto.
ꝙ quoddam genus ſerpentis:ꝛ eſt paruorūʒ:ꝛ ab illis fu
giunt maiores:ꝛ illi parui ſunt piloſi: ꝛ efficitur palidus
omnis ille locus ſuper quo mordet. Et in india eſt paru⁹
ſerpens:ꝛ mordet:ꝛ ſuo morſui non contraualet aliqua
tyriaca:ꝛ ſunt quidam piſces qui impinguantur in prin/
cipio pregnationis ꝛ quidam poſt partum:ꝛ maſculi im/
pinguantur poſtq̄ ſeminauerint:ꝛ corium mutat colores
ſuos. Dealbat̄ enim in eſtate:ꝛ nigreſcit in vere:ꝛ piſces
habentes nidos macreſcunt tpe impregnationis:ꝛ piſces
riuoꝝ ꝛ lacuū impinguant̄ poſtq̄ ouauerint.

¶ Caplꝫ. III. De diuerſ[a] maſculinitatꝫ: ⁊ femitatꝫ i aialib⁹

DIuerſatur vna ſpẽs multiplici/
ter: ſꝫ maſculinū ⁊ fe/
mininū: ⁊ rõne villaꝝ que ſũt in diuerſis
regionib⁹: ⁊ mulieres ſcõm plurimũ ſunt
obedientes: ⁊ maioris domatiõis: ⁊ timo/
ris ⁊ debilitatis p̄ter leopardas ⁊ lupas:
extimaẽ ꝙ femine quedã eaꝝ ſunt auda/
ciores ⁊ diſcretiores. Dicimus ġ de moribus: ⁊ p̊ de hoie.
Eſt aũt ſubtilior: ⁊ mulieres ſunt magis pie ꝙ̃ viri: ⁊ ma/
gis ↄuertibiles: ⁊ inuidiores ⁊ timidiores: ⁊ inuerecũdio/
res: ⁊ magis ſtulte: ⁊ mẽdaciores: ⁊ magis fraudulente ⁊
recipiũt fraudẽ plus: ⁊ magis recolentes viles res: ⁊ ma/
gis pigre: ⁊ magis molles: ⁊ magis parate ad ↄſuetudinẽ:
⁊ iſtõ appet in aiali marino qõ dr̃ malachie: qꝛ maſculus
qñ piſcatores volũt inſtrumẽto accipere ſuã feminã de/
fendit ſuã feminã: ſꝫ femina cũ videt maſculũ ꝑcuſſuꝫ fu/
git ipm: ⁊ plura aialia interficiũt alia q̃ ↄtradicũt eis in ci/
bo. Et oĩa aialia bellant cũ venatilib⁹ aialibus: ⁊ rapinã
intendentib⁹ ſui: ⁊ qñ aialia ſatis hñt ad comedendũ ſunt
ibi mãſueta ablata neceſſitate pugne. ideoq; morant̃ ſil:
⁊ multiplicant̃ aialia diuerſe ſpẽi ꝓpter multitudinẽ pa/
ſcuoꝝ verſus egyptũ: ⁊ aialia debellant ſe: qꝛ que ſunt ve/
natrices earũdẽ rerũ: vel qꝛ interficiũt ſe rõne habitatio/
nis ſicut irundines ⁊ paſſeres qñ cõueniũt in vna domo.
Et aquila debellat draconẽ vt comedat ipſuꝫ: ⁊ arcumũ
interficit murẽ cecũ: qm̃ ſi vnũ vincet aliũ: comedet alte/
rum. Et algadelſi dimicat cũ bubone: qñ bubo comedit
eius oua: ⁊ venatur ipſaꝫ de nocte: ⁊ qm̃ algadelſi come/
dit oua bubonis de die: ⁊ oẽs aues accedunt ad bubonẽ:
⁊ ꝑcutiunt eius plumas ⁊ paruipendent ipſuꝫ qõ ſolet no/
cere: ⁊ iã vidi picã que deſcedebat ad auẽ q̃ dr̃ baſſie vbi
baſſie ligabat̃: ⁊ illa pica abſcidit fruſtula carnis: ⁊ remo/
uet ſe ⁊ reſpexit pica qõ baſie eẽt ligata: ⁊ cũ baſſie voluit
comedere venit pica: ⁊ ſua cauda remouit illa fruſta: ⁊ co/
li.9.d hyſtoria aialiū.ca.p̄. gnoui tunc de pica ꝙ erat auis deriſiua aliaꝝ auiũ in ſui/
nã. Et dixit Ar. ꝙ miluus ⁊ coruus pugnãt adinuicẽ ꝓ/
pter ſua oua: ⁊ ſuos pullos: ⁊ ſilr cara ⁊ tragilla pugnant.
Et aranee ⁊ ſerpentes pugnãt: ⁊ aues ſunt que pugnãt cũ
q̃dã ſpẽ perdicũ attederuge: qꝛ comedunt ſua oua ⁊ ſuos
pullos perdicis: ⁊ paſſeres pugnant cũ aſino: qꝛ aſini co/
medunt ſpinas in quib⁹ nidificãt illi paſſeres: ⁊ qꝛ aſinus
cõfricat ad illas ſpinas: ⁊ cadunt eius oua ⁊ pulli ei⁹: ⁊ qñ
aſinus rudit ſpine mouentur: ⁊ cadunt oua: ⁊ ꝓpter iſta:
paſſer ſibilat ſup faciẽ aſini cũ videt ipſuꝫ: ⁊ cũ aſinus hꝫ
vulnus venit ille paſſer ⁊ pungit pica ſua aſinũ in vulne/
re vt recedat a loco ſui nidi: ⁊ vulpes pugnãt: qꝛ comedũt
li.9.e.p̄. nãliter idẽ: ⁊ iter coruũ: ⁊ bouẽ eſt nãlis inimicitia: ⁊ poſt
numerauit Ar. aues que hñt inimicitias cuꝫ equo ſicut
qui dr̃ grece him: ⁊ comedũt herbã: ⁊ qꝛ equus comedit
ſuã herbã preliat̃ cũ illo: ⁊ iſta auis morat̃ in lacub⁹: ⁊ in
ripis aquaꝝ ⁊ ſue voces aſſimilant̃ hinnitui equi: ⁊ qñ vi/
det equũ volat ante ipm ⁊ pungit ipſuꝫ vt euciat ipſuꝫ de
loco: ⁊ iſta hꝫ inimicitias cũ arcoluꝫ: qꝛ morat̃ in ſuis pa/
ſcuis. Et numerauit Ar. alias aues que inimicant̃ cũ p̄/
dicta: ⁊ quedã eaꝝ eſt que luxuriat raro niſi vix: ⁊ qñ lu/
xuriat exit ſanguis ab oculis. Et ſerpẽtes pugnãt cũ por/
cis: ⁊ cũ hũtegim: qꝛ porci comedũt ſerpẽtes: ⁊ iter coruũ
⁊ vulpẽ eſt amicitia: lꝫ in terra nr̃a dicat̃ ꝙ ſint inimici.
Et ego vidi regeꝫ eſcendubo: ⁊ accepit ille rex coruum ⁊
vulpẽ: ⁊ poſuit eos ſil: ⁊ pugnauerunt adinuicẽ fortiter ⁊
vulpes momordit caput corui: ⁊ exiuit ſanguis: ⁊ coruus
pedib⁹ ſuis ſtrinxit labia vulpis: ⁊ nõ potuit vulpes apire
li.9.c.p̄. os: ⁊ pupugit ipſuꝫ cũ pica. Et Ar. dixit ꝙ ami ⁊ agla pu/
gnant inter ſe: ⁊ multotiẽs vincit ami. Comedũt aũt ami
ſe adinuicẽ: ⁊ plus pñt oĩb⁹ auib⁹. Et Ar. nũerauit alias
aues q̃ hñt amicitias iter ſe: ⁊ iã vidi racchã q̃ hꝫ amiciti/
as cũ galit: ⁊ ſeq̃bat̃ ipm: ⁊ eſt amica vulturis: ⁊ vultures
amicant̃ cũ racchã. Dixit Ar. ꝙ vulpes amicant̃ cũ ſer/
pẽte ⁊ morant̃ ambo iter lapides: ⁊ leoni ⁊ leopardo eſt
inimicitia magna. ⁊ elephãtes pugnãt iter ſe: ⁊ q vincit fa/
cit aliũ ſeruũ ſibi: ⁊ aliqñ accipiũt̃ agreſtes a domeſticis:
qꝛ domeſtici plus pñt agreſtibus: ⁊ qñ capiunt̃ agreſtes:
domant̃: ⁊ eis frenũ apponit̃ ⁊ fiunt domeſtici: ⁊ iã dixit
mihi qdã fidelis: qꝛ fit fouea i terra vbi dꝫ trãſir̃ elephas
⁊ coopit̃: ⁊ cũ venit elephas cadit i foueã: ⁊ poſt venit hõ
⁊ ꝑcutit eũ fortiſſime ⁊ verberat diu ⁊ poſt venit ali⁹ hõ ad
illũ hoieꝫ i ↄſpectu elephãtis ⁊ verberat p̄dictũ hoieꝫ: ⁊ de/
honeſtat ipꝫ ⁊ recedit̃ ⁊ reuertunt̃ iteꝝ ſilr faciẽtes: poſt
mlta iſta facta ſp vadit hõ porrigẽs ſibi herbas q̃s deſi/
derat: ⁊ ita recipit illũ hoiem in amicitia: ⁊ obedit poſtea
ſemper illi. Et dixit Ar. ꝙ piſces qdã amicant̃ inter ſe: ⁊
quidã pugnant adinuicem.

¶ Caplm. IIII. De diuerſis naturis animalium. A

ANimal velox ad opa ꝑꝑ ſubtilita/
tẽ ẽ aliqõ: ⁊ capre: ⁊ oues: ⁊
arietes ſunt ſtulti: ⁊ vadũt mltũ in vanũ
⁊ in hyeme nõ abſcõdunt̃ ꝑꝑ frigus: imo
aliqñ exeũt a loco calido ad locũ fridũ: ⁊
cũ pluit nõ fugiũt a pluuia q̊uſq; moriã/
tur. Et arietes nãlr ſequunt̃ capras ⁊ ge/
ſcũt oẽs q̊uſq; paſtor accipit vnũ ex eis: ⁊ facit ipꝫ añcede/
re: ⁊ ſequũtur alij. Et capre ſunt min⁹ pingues ꝙ̃ oĩa aia/
lia: ⁊ applicãt ſe magꝭ hoib⁹: ⁊ oẽs timẽt tonitrua: ⁊ aues ⁊
capre impugnant̃: ⁊ cũ audiũt tonitrua abortiunt̃: ⁊ oues ⁊
capre ⁊ arietes: ⁊ capri añ mediã noctẽ ſtãt ſil ⁊ dormiũt
poſt ſparſim ⁊ vacce dormiũt ↄiunctiꝫ. Et eq̃ dãt mãmil/
las pullis: ⁊ q̃dã ſũt q̃ mltũ diligũt pullos: ⁊ qñ aliq̃ eq̃ ẽ
ſterilis applicat ſe alicui pullo: ⁊ pullũ ſibi: ⁊ cũ pullus nõ
inueniat lac morit̃. Et cerui accipiũt filios ⁊ ducũt ad aq̃s
⁊ riuos: ⁊ docẽt eos loca ꝑ q̃ fugiãt ⁊ abſcõdãt ſe ⁊ ponũt
eos i foueis: ⁊ ſtãt añ portã antri ad defendẽdũ eos: ⁊ qñ
mutãt cornua abſcõdũt ea ne videat̃. Et raro iueniũt̃ illa
cornua: ⁊ dr̃ ꝙ h̊ fac: qꝛ ſit i eo eẽ iuuamẽta: ⁊ qñ i pn̊ cre/
ſcũt ei cornua exeũt ei cornua i 2° ãno. q. duo pali: ⁊ in 3°
ãno cũ duob⁹ ramis i vtroq; palo: ⁊ i 4° cũ ſex: ⁊ p⁹ ſp na/
ſcũt̃ i vna fi[a]: ⁊ mutat ſua cornua ſp ſemel i ãno: ⁊ cũ iteꝝ
naſcũt̃ i pn̊ naſcũt̃ q. coriũ: ⁊ qñ creſcũt ei cornua abſcõ/
dit ſe: qm̃ nõ hꝫ arma: ⁊ cũ creſcũt aliqñ exit. Et ↄfricat il/
la cornua cũ arborib⁹ q̊uſq; ñ ſẽtit dolorẽ i eis: ⁊ tc̃ ꝑcipit
ſe hr̃e arma ⁊ exit audaciter. Et Ar. dixit ꝙ iã venati ſũt
ceruũ: ⁊ i ei⁹ cornu creuerũt due herbe crocũ ⁊ cucurbita
⁊ erãt pue: ⁊ ceru⁹ poſtq̃ hꝫ i ſe ſupfluitatẽ aut mordet̃ a
ſerpẽte medicat̃ ſe a cãcris: ⁊ qñ parit cõedit ſecũdinã añ/
q̃ cadat: ⁊ dicũt hoies ꝙ illa ſecũdina hꝫ iuuam̃ta mlta:
⁊ ñ p̄t iueniri: qm̃ cõedit̃: ⁊ cerui deludunt̃ ꝑ cant⁹ hoiuꝫ:
qꝛ ſequunt̃ cantũ ⁊ eo capiũt̃: ⁊ h̊ faciũt hoies qñ ſubmit/
tit aures: qꝛ qñ aures hꝫ erectas nõ p̄t capi: qm̃ ſcit tũc ꝙ
hoies iſequunt̃ ipꝫ. Et vrſa qñ hoies iſequũt̃ ipaꝫ trahit
ſecũ filiũ ſuũ: ⁊ qñ ñ p̄t ipꝫ ferre aſcẽdit arbores cũ eo. Et
caꝑ mõtan⁹ q ẽ in terra de creta medicat̃ ſuã plagã i q̃ re/
mãſit ferrũ cũ comeſtiõe herbe q̃ dr̃ pulegiũ: ⁊ exit ferrũ
⁊ canes medicãt̃ ſe cũ herba q cognoſcit̃ ab eis: ⁊ leopar/ A
dus qñ cõedit herbã q̃ dr̃ ſtrãgulatrix leopardi: comedit
ſqbaliũ hois ⁊ ſanat̃: ⁊ iſta herba interficit leones: ⁊ ꝑꝑ h̊
venatores accipiũt vas ⁊ iplẽt ipꝫ ſqbalis hoiuꝫ ⁊ ponũt
ſup arbores ⁊ abſcõdũt ſe ⁊ veniũt leones ad iſtõ vt medi/
cent̃ ſe: ⁊ interficiuntur ab abſconditis: ⁊ leopardus deſi/
deratur a lupis: ⁊ cum olefit ab eis inſequuntur ipſum
⁊ deſiderant comedere ipſum: ⁊ dico adhuc ꝙ dicitur

ꝙ quidã modus lupoꝝ diligit ipm:⁊ vnus lupus nõ põt
ſup ipſuꝫ:⁊ cũ plures fuerint capiunt ipſum:licꝫ enim fu/
giat velociter:tñ cito vincit̃ in curſu:⁊ ꝓpter hoc ſemper
ambulat in abſcõdito.Et in terra egypti eſt qđdã aial qđ
dicit̃ thiomõ:⁊ pugnat cũ colubris:ſꝫ ꝑus clamat cũ ſua
voce multitudinẽ ſui generis:⁊ poſtq̃ fuerũt congregati
ponunt ſe in luto:⁊ poſt in terra:deinde ſepeliunt ſe in aq̃
⁊ inungunt ſe ceno aque:vt ſcit eis ſcutũ ꝯtra ſerpentẽ:⁊
poſtea pugnãt cũ ſerpente.Et cũ theucea aperit os ſuum
cadit in hora auis deſcẽdẽs ſup ipſuꝫ:que eſt ſimilis pice:
⁊ cũ cenchea ſtridebat dentib⁹ euaſit auis portans.q.ſpi/
nas ſup alas ſuas:⁊ ꝯfricãtes ſuas pẽnas:⁊ tñ nõ videba
tur achẽchab ſe hr̃e ꝑ ħ plenã vindictã ſup auẽ:⁊ aliqñ
euadit auis:⁊ aliqñ non:⁊ tortuca aliqñ comedit poſt co/
meſtionẽ ſerpẽtis origanũ agreſte.Et iã narrauit mihi ſe/
nex:qui dilexit venationẽ:ꝙ appoſuit mentẽ:⁊ vidit auẽ
tardã pugnantẽ cũ vipera:⁊ vincebat̃ a vipera:⁊ receſſit:
⁊ cõedit de q̃dã herba ⁊ reuertebat̃ ad pugnã:⁊ ita fecit
mltotiẽs:⁊ ħ fecit nãtr:⁊ ille ſenex erat ꝓpe foueã:⁊ poſt/
q̃ receſſit auis tarda iuit ſenex ad illã herbã ⁊ euulſit illã
⁊ redyt poſtea auis tarda ⁊ nõ iuenit illã ⁊ fecit ſtrepitũ
maximũ:⁊ cũ prorſus ñ iuenit herbã cecidit mortua:⁊ tũc
ſciuit ille ſenex ꝙ illa herba erat ei medicamẽ:⁊ quando
ſenex ille explanauit mihi figurã ⁊ colorẽ illius herbe cõ
iecturaui:q2 illa herba erat lactuca agreſtis.Et dixit Ar.
ꝙ eneſtres quãdo pugnauit cũ vipera comedebat rutaꝫ:
qñ etiã vipera fugit odorẽ rute:⁊ caper medicat̃ ſeipſuꝫ
tpe fructuũ ex comeſtiõe herbaꝝ amararũ.Et canes qñ
hñt malũ in ventre comedũt ſpicas tritici:⁊ qñ vulnerat
ſe alachalim medicat̃ ſe ꝑ origanũ montanũ.Dixit Ar.⁊
hoc eſt quiddã qđ videbat̃ multotiẽs:⁊ irrity ſentiũt vẽ/
tũ ſeptẽtrionalẽ ⁊ auſtrinũ anteq̃ flet:⁊ intrãt petras ne
ꝑcutiant̃ a vento.Erat quidã hõ apud cõſtãtinopolin:⁊
habebat yriciũ:⁊ ꝑ ipſuꝫ ꝑdixit ventos:⁊ ꝑ ipſuꝫ fact⁹ eſt
diues.Sꝫ cathim eſt ſcđm q̃titatẽ canis modicus pilo/
ſus corpe:⁊ facie ſubtus ſuũ collũ albedo.q.epineris:⁊ fa/
ciunt in venatione auiũ:⁊ eſt domeſticũ multũ:⁊ diligit
multũ mel:⁊ ꝑ hoc amãt multũ loca deſerta in qb⁹ ſunt
apes ⁊ eius virga eſt magna:⁊ ꝑ hoc iuuat raſura illius
C virge ꝯtra ſcuriã.Et irũdines ſunt ſagaces in faciendo ni
dũ ſuũ ex luto in ꝑtibus lutoſis:⁊ qñ nõ inueniũt lutũ in/
uoluũt ſe ꝑmo in aq̃:⁊ poſt ponũt ſe in terrã vt extrahant
multũ de luto ad nidũ:⁊ qñ faciũt pullos viſitãt eos pr̃ ⁊
mater addẽdo cibaria ne deficiant:⁊ etiã ita ſolliciti ſunt
ne aliqs filioꝝ careat cibo:⁊ matres accipiũt ſtercus pica
pulloꝝ:⁊ eyciũt a nido ⁊ docẽt filios vt faciãt ſilr:⁊ palũ/
bi ſtant cũ feminis in nido quouſq; femina poſuerit oua:
⁊ ſi femina fuerit poſtea pigra in cubatione ouoꝝ maſcu
lus ꝑcutit eã vt ſit ſollicita circa oua cubanda:⁊ vidi ego
palũbos maſculos pugnãtes inter ſe ꝑ quadã palumba
femina:⁊ ſtatim victori acceſſit palũba:⁊ poſtea reuigora
tus victus acceſſit ad victorẽ:⁊ deuicit eũ.Et poſtea palũ
ba illa acceſſit victori illi ⁊ dimiſit alteꝝ:⁊ maſculus pa/
lumbus ſup os fily ſui ſufflat ⁊ eycit in ipſuꝫ terrã ſalſaꝫ
vt aperiat̃ papa:⁊ qñ palũb⁹ maſculus eſt magnus ſup/
uenit palũb⁹ maſculus:⁊ coit cuꝫ eo vt exeat de nido ⁊ fe/
mina cũ femina:⁊ diligunt nãliter pugnare multũ:⁊ va/
dunt ad nidũ aliũ accipe in ſuo nido:⁊ hoc accidit raro:⁊
qñ nidi palũboꝝ ſunt ꝓpe eſt inter eos preliũ magnũ to
ta die:⁊ q2 colla ei⁹ ſunt recta ⁊ ampla:ideoq; nõ oꝫ ipam
aurire aq̃ niſi ſemel:vt potet:q2 multum capit.Et dixit
Ar.ꝙ paſſer nõ viuit duos an.⁊ iõ nõ videt̃ ſup maſculũ
paſſerẽ domeſticũ in vere macula in pica nigra:⁊ hoc:q2
naſcit̃ in vere:⁊ cũ ꝑuenit̃ ad finẽ anni creſcũt ei macule
ſup picã poſt finẽ anni:macula nigra:ſed femine viuunt
in ſcđm annũ:⁊ q2 inueniunt picas ſuas duras:⁊ nõ ſicut
picas pulloꝝ:⁊ ꝑ hoc ſcit̃:q2 ſunt in anno ſcđo:q2 ſue pi
ce ſunt dure.Et quedã aues ſunt que nõ volãt a remotis
⁊ plus cõfidunt in ambulare q̃ in volatu:⁊ talis auis q̃/
lis iſta nõ eſt bona ad nidificãdũ in arborib⁹ niſi ſolũmo
do facere nidũ ſuũ in terra craſſa vbi adunantur palee ⁊
ſtercus ⁊ nõ ouat niſi in terra molli.Et aliqñ ouat in ter/
ra confecta ex terra molli ⁊ palea:vt ſit ei.q.auxiliũ ꝯtra
vẽtos ⁊ pluuias ille nidus:⁊ iſte aues ſunt cubegi ⁊ dara/
che.Et pigre ſunt aues iſte ad motũ:ideo dedit nã pullis
virtutẽ vt ſtatim poſt exituꝫ pulloꝝ a teſtis habiles ſint
ad recipiendũ nutrimentum ab omni parte.Et qñ venit
maſculus ad locũ pulloꝝ adducit ante maſculos ſuuꝫ ci/
bũ:⁊ trahit ſecũ maſculũ poſt:vt inuitet ipſuꝫ ad pullos.
Et cubeg aliqñ findit teſtã ouoꝝ:⁊ aliquãdo reuoluit ea
ſup terrã vt femina nõ ſit occupata ſup oua:⁊ ꝓpter hoc
femina ponit in abſcõdito ſua oua ne ꝑcipiat maſculus:⁊
cubeges qñ pugnãt ad ipſuꝫ maſculus vincẽs maſculũ ſe
quit̃ ipm vt luxuriet ipm:⁊ doracha ſilr:⁊ ſilr gallus ſup
gallinã:⁊ hoies venatores ponunt maſculũ cubeg in car/
cerẽ.Et poſt veniat ad illũ carcerẽ fortiſſimus maſculus
cubeg:⁊ poſt illũ veniunt multi maſculi aly:⁊ oẽs depre/
hendũtur:⁊ ſi ponat̃ loco eius maſculi femina:venit ma/
ſculus fortiſſimus ⁊ impugnat ſuꝑuenientes ꝓpter femi
nã vt cogat eos fugere:⁊ emittit ex ſe ſonũ parũ ad femi/
nã ne clamet femina:ſꝫ ſtet mitis ⁊ tacita:⁊ ille cubeg eſt
potens mutare ſuos ſonos modis:⁊ femina cubeg quan/
do cubat oua ſua veniẽte marito dimittit oua ſua vt eat
ad maſculũ ⁊ luxuriet ſup ipſaꝫ maſculus:⁊ nõ ſup extra/
neam:⁊ cubeg maſculus:eſt ita luxurioſus ꝙ qñ femine
cubeg ponitur in carcerẽ:ſtatim appropinquat ad hoieꝫ
ponentẽ ipſam:⁊ nõ timet neq; ſtupefit.Et aues faciẽtes
nidos nõ ſup arbores nõ ſunt ſolũmodo ille aues que vo
lant parũ:imo etiã que volant multum:ſicut duo genera
que nominat Ar.quoꝝ vnũ dicit̃ quorũdã ⁊ ſcaboiꝫ.Et
ego puto ꝙ vultures nõ cadũt ſup arbores.Et illa auis q̃
eſt belſchiat ſup arbores nõ cadit ſup terrã:ſꝫ morat̃ ſup
arbores vt accipiat vmes cũ ſua lingua ampla:⁊ de ſuis
ꝓprietatib⁹ eſt:vt ambulet ſup ramos.Et ſilr facit alcha
ta ſerpẽs qdã:⁊ vngues hui⁹ auis ſunt fortiores q̃ vnguis
de tricat:⁊ illa auis diuidit̃ in tres modos.vna auis ẽ ma
gna multũ:⁊ eſt minor gallina:⁊ tãta eſt fortitudo in pun
ctione ſue pice ſup ramos:qđ qñ pungitur ramus ab ei⁹
pica ſemel deſiccat̃ ramus ad vltimã ſiccitatẽ ꝑueniẽs:⁊
qdã fecit foramẽ in arbore:⁊ poſuit amigdalã in forami/
ne:vt videret qd faceret auis illa i amigdala:⁊ venit auis
illa:⁊ pforauit teſtã amigdale:⁊ cõedit nucleuꝫ.Et grues D
qñ volãt aſcẽdũt multũ ſurſum in aerẽ:⁊ qñ aer vetat eis
aſpectũ ꝓpter nebulã:aut nubẽ ꝑcutiũt fortiſſime aereꝫ:
vt quevis audiat aliã in volatu:⁊ ſi non videat.Et grues
qñ dormiũt ponũt ſuos vigiles qui cuſtodiũt ſe:⁊ ſtãt ſup
pedẽ:⁊ ponũt caput in alis cooꝑiendo ipſuꝫ preter reges
qui dormiunt capite diſcooperto:⁊ hoc:vt citius audiant
tumultus:⁊ ille rex qñ ſentit tumultũ expergefacit alias
ꝑ ſonitũ quẽ facit.Et eſt quedã pars auiũ aquaticaꝝ:qui/
dã modus qui dicit̃ balathũ:⁊ trãſglutit alçum ſanum:⁊
poſtq̃ putat qđ ſuũ iecur digeſſit totũ eycit alçum ſanũ:⁊
cõedit carnẽ:⁊ dimittit teſtã:⁊ accipiter magis diligit cor.
Et Ar.hic narrat mltas aues q̃ diuerſant̃ ꝑ loca:⁊ mo Li.9.c.12
res:⁊ dixit ꝙ chain pugnat cũ aquila:⁊ vincet eã:⁊ ſolet de hyſto/
cantare pulcherrimas cantilenas.Et quãdo cãtat.q.cã/ ria aialũ
tat cantus ſignificantes dolorẽ:⁊ maxime quãdo debet
mori:⁊ eſt ille cantus dulcis:⁊ deſiderabilis audiri:⁊ iam
viderũt hoies volantẽ eũ:⁊ cantantẽ:⁊ quãdo deſyt can/
tare cecidit mortuus:⁊ nõ incipit pugnare cũ aquila:ſed

aquila cū ipſa. Et de auib⁹ que raro apparēt eſt quedam auis montana que eſt nigra ⁊ equalis accipitri viſuꝫ ha/bens acutū: ⁊ venat̄ de die ⁊ nocte: ⁊ dicit̄ karandoem: ⁊ pugnat cū aquila: ⁊ aliquādo vna tenet ſe in ꝑlio cū alia inſeparabiliter: ⁊ veniūt hoīes: ⁊ accipiunt ambas ⁊ ka/rādoem nidificat ſupra petras: ⁊ facit duo oua. Et grues pugnant inter ſe: ⁊ multotiēs capiunt̄ cū pugnāt adinui/cē. Et auis que dicit̄ cacha hꝫ multas modulatiōes: ⁊ oī die cantat noua modulatione: ⁊ abſcōdit glandes quādo debent cadere multas: vt ſufficiant per totū annū: ⁊ facit

Li.9.c.13. nidū ſuper arbores ex lana: ⁊ capillis. Et dixit Ar. ꝙ grues pulli dant patrib⁹ ſuis ad comedendū quando patres ſui ſunt ſenes: ⁊ illud eſt nobis res dubia. Et dicūt qꝛ pulli merū auis ſtatim quādo volant dant cibū patri ⁊ ma/tri ne exeant a nido: ⁊ eſt illa auis cuius pēna eſt ſimilis colori pallee: ⁊ extremitates pēnaꝝ ſunt nigre: ⁊ extremi/tas ale eſt rubea: ⁊ ouat aliquando. 6. oua. aliquando. 7. ⁊ adducit ad locū ſuū terrā mollem a riuis: ⁊ habitat in cō/cauitatib⁹ que ſunt cōcaue ſecūdū q̄titatē triū cubitoꝝ. Et ſunt quedā aues que faciūt nidū ad ſimilitudinē ſpe/re ex lino: ⁊ eſt orificiū nidi ſtrictū: ⁊ ponūt in ſuos nidos cynamomū expandēdo ipſum: ⁊ ſpargendo: ⁊ adducunt ipſuꝫ a loco in quo naſcit̄: ⁊ eſt remotū multū: ⁊ nidificāt in ſūmitatibus altaꝝ arboꝝ: ⁊ hoīes percutiunt illos ni/dos cū ſagittis habentib⁹ in extremitate ſui plumbū: ⁊ ca dunt nidi. ⁊ accipiunt hoīes cynamomū illius nidi. Sed auis que dicit̄ grece fanciarach: ⁊ eſt marinus agreſtis: ⁊ eſt maior paſſere: ⁊ eſt color eius color laçuli cū virore: ⁊ pica eius eſt lōga. ſubtilis accedēs ad virorē: ⁊ ſuus nidus hꝫ figurā ad modū pomi pinus: ⁊ ſuus nidus eſt ex mate ria que aſſimilatur oſſis ſepie: ⁊ ſuus nidus concauat̄ ad modū cāne: ⁊ illa materia eſt dura: ⁊ nō ſcindit̄ de facili: ſed terribile eſt multū: ⁊ porta ſui nidi eſt tā parua ꝙ aq̄ maris dū aſcendit nō pōt intrare in ipſuꝫ. Et ad iſtā figu/ram nidi multū iuuat materia ex qua fit. Et putāt hoīes ꝙ ſuus nidus eſt ex quodā aīali qđ dicitur aculeus: ⁊ vi uit iſta auis ex piſcibus: ⁊ aliquando vadit ad flumina: ⁊ luxuriat omni tēpore: ⁊ ſua oua ſunt. 5. numero: ⁊ incipit luxuriare ex quo habet quattuor mēſes. Et vpupa mora tur in concauitatibus lapidū: ⁊ ſpargit ſtercus hoīum in loco in quo moratur: ⁊ mutat colorē ſuū ſecundū eſtatē: ⁊ hyemē. Et eſt in libye vnus paſſer qui ouat aliquando .17. oua: ⁊ aliquādo. 20. ⁊ aliquando plus ſed raro: ⁊ facit nidos in arbore: ⁊ comedit guſanes. Sed auis que dicit̄ andon: ⁊ eſt auis imitatrix geſtuū multū: ⁊ habet delicio res modulationes in cantu: ⁊ habet ꝓprietatē iſtā ꝙ nō habet acutā extremitatē in lingua: ⁊ in iſto loco numera uit Ari. multas aues que comedūt reſinā arboꝝ. Et que/dā ſunt albe: ⁊ quedā nigre: ⁊ quedā ſunt in terra egypti: ⁊ dicitur nomē eius auſchū: ⁊ auis illa alba de illa ſpecie inuenitur in omni parte egypti preterq̄ꝫ in loco qui dicit̄ alcbariem: ⁊ nigra auis de predicta ſpecie non inuenitur in aliqua parte egypti preterq̄ꝫ alcbariem. Et Ar. nume/rauit vnam auē que dicitur anuerim: ⁊ in nido iſti⁹ ouat illa auis que dicitur euchem: ⁊ iā diximus de illa: ⁊ quā/do exit pullus eſt comonim: ⁊ hic eſt res que naſcitur ve/re: ⁊ homines dicunt: qꝛ auis iſta eſt debilis: ⁊ ponit oua in alienū nidū ne ſi remanerent in illo nido comederent̄ ab alijs auibus. Et Ar. numerauit vnā auem que aſſimi latur irundinibus: ⁊ non habet pedes: ⁊ facit nidū longū ⁊ alias aues que dicuntur marmatrices capraruꝫ: ⁊ ſunt aues montane: ⁊ ſunt maiores q̄ꝫ comonim: ⁊ ſue femine aliquando ouant tria oua: ⁊ mamant capras: ⁊ dicunt ho mines ꝙ illa mamatio ſcindit lac: ⁊ efficit̄ caper cecus: ⁊ viſus huius auis de die eſt debilis. Et iam apparuerunt in ciuitatibus deſtruendis quidā modi coruorum mira/biles: ⁊ dixerunt hoīes ꝙ habebant malū omē.

¶ Capitulum. V. De naturis volatilium: ⁊ maxime que rapina viuunt.

ET dicimus de aqlis: ⁊ regno ſuo aquilaruꝫ eſt quidam modus qui accedit multū in vo lando hominibus: ⁊ ſue voces ſunt mul/tum fortes: ⁊ eſt aliud genus minus pre/dicto: ⁊ abſtinet ſe a frequentia hoīum: ⁊ dicitur dibuchi: ⁊ alius modus eſt niger: ⁊ parui corporis: ⁊ audacior predictis: ⁊ moratur in mon/tibus: ⁊ interficit lepores: ⁊ filios proprie: ⁊ volant feſtinā ter: ⁊ habet acutā voceꝫ: ⁊ eſt alius modus coloris albi: ⁊ pennarum albarū: ⁊ curtarū alarum: ⁊ caude longe: ⁊ ſua cauda eſt ſimilis caude de rachame magni corporis: ⁊ eſt montanus: ⁊ moratur in humidis: ⁊ eſt vilis ſubſtantie: qñ vincunt ipſuꝫ corui: ⁊ viuit ex cadaueribus: ⁊ ſemper dat voces ſignantes famem. Et eſt alius modus monta/nus: ⁊ eſt ille maximus: qꝛ morat̄ in montibus in circui/tu maris: ⁊ habet collum magnū: ⁊ pēne eius ſunt incur/uate: ⁊ eius cauda eſt ampla: ⁊ qñ rapit predaꝫ aliqñ va/dit cū illa ad fundū maris: ſicut que fugit ab infeſtatio/nibus: ⁊ eſt aliud genus qđ dicit̄ alchilim: ⁊ eſt vilis natu re ⁊ generationis: ⁊ eſt maioris corporis oībus predictis modis: ⁊ eſt fortioris ⁊ acutioris: ⁊ audibilioris vocis. Et eſt aliud genus coloris fere ſubcitrini: ⁊ non facit ali/quid in mane ⁊ veſpere: ſed a meridie vſq₃ ad veſperā ve natur: ⁊ ſua pica ſuperior aquile recipit fiſſurā: ⁊ apoſte/mationē: ⁊ incuruationē: ⁊ iſta ꝓhibent ipſaꝫ a comeſtio/ne: ⁊ tunc aquila moritur. Et aquila de reſiduo ſui cibi re ponit ꝓpter tempus neceſſitatis: qꝛ nō pōt venari omni hora: ⁊ ſui pulli pugnant cū his que veniunt ad ſuū nidū cū ſuis vnguib⁹ ⁊ ſuis alis. Et quando pullus aquile ac/cedit ad horā volandi aquila eycit hos a ſuo nido: ⁊ ma/ſculus aquila locū in quo moratur tenet vetitū ab oībus alijs auibus ne ꝑmittat̄ alia auis venire vel aliquo mo/do accedere ad ſuā feminā: vnde ipſa poſſet hr̄e occaſio/nem luxuriandi neq₃ venatur ꝓpe nidū ſuū: ſed a remo/tis multū: ⁊ ſuā predam ducit ad nidum ſuum: ⁊ in trāſi/tu ſuo ponit ſuā p̄dā ad terrā: vt videat ſi aliq̄ auis abſcō dita veniat ad illā p̄dā capiendā: ⁊ ſi veniat aqla īterficit ipſaꝫ: ⁊ qñ īcipit in pueritia venari venat̄ lepores p̄uos: ⁊ ita ꝓcedit gradatiꝫ quouſq₃ accipiat magnos: ⁊ qñ vadit venatū exaltat ſe multū ad alta loca: ⁊ volat in venatu: ⁊ aſpicit a remotis p̄dā ſuā: ⁊ aues venatrices nō cadūt cū ſua p̄da ſup lapides ne ledant̄ vngues niſi forte raro. Et aqla viuit multū: ⁊ iō facit nidū fortē in vno loco: ⁊ dura bilē: ⁊ in qbuſdā regiōib⁹ ſunt aues minores aqla: ⁊ faciūt duo oua: ⁊ ponūt ea in pelle leporis: ⁊ vulpis: ⁊ nō cubāt ea: ſꝫ qñ magnificant̄ pulli in ouo extrahūt eos. Sꝫ caba rū eſt q̄ frāgit oſſa q̄ īuenit: ⁊ puto qđ ſit illa auis que dr̄ arabice bele, lingua pſarū hamoni: ſed hamoni eſt quedā auis que ſollicita eſt multū circa ſe: ⁊ circa pullos ſuos: ⁊ hꝫ viſuꝫ debilē: qꝛ ſue palpebre ſunt ponderoſe: ⁊ cadunt ſup ſuos oculos: ⁊ qñ aquile eyciūt pullos a nidis ſuis: qꝛ agle ſunt male volūtatis: ⁊ inde venit iſta auis: ⁊ cogitat de illis: ⁊ qñ pulli aqlaꝝ creſcūt pugnāt inter ſe ꝓ cibū ſup quē īuidēt: ⁊ illo mō pugnāt agle cū alijs auib⁹ in ſuo circuitu. Et quoddā gen⁹ aquilaꝝ eſt acutioris viſus q̄ꝫ agle alie: ⁊ agla ponit ſuos pullos ꝯtra ſolē: ⁊ cui⁹ lachry/matur oculos aut claudit̄ ꝯtra ſolē interficit ipſuꝫ: ⁊ illa agla eſt aquila marina noīe. Et cū volet rapere aliquam auē aquaticā aut alteri⁹ loci per acumen ſui aſpect⁹ in me dio aere exiſtēs videt mot⁹ illi⁹ auis in fundo aq̄: tūc qñ

illa auis aſcēdit ſupficiē aque ſtatim eripit ipaꝫ:⁊ iſta agla nõ intrat caterua᷑ auiũ:ne percutiat᷑ ab alys auiũ alis: ⁊ pica:⁊ eſt quoddã genus auium qḋ dicit᷑ caſa:⁊ capit᷑ illa auis:qm̃ qñ aqua deſpumat:illa itrat ſpumã deſiderãs morari in illa:⁊ tũc capit᷑ ſic in ſpuma illa.Et numerauit Aꝫ.mltos modos i iſto loco venatricũ:q̃ ñ bñ cognoſcũt᷑ ⁊ narrauit:qꝛ accipitres nõ ſunt paucioꝝ modoꝝ q̃ꝫ.x.qꝛ eſt quidã modus eoꝝ qui appetunt columbas:que colũbe ſunt in terra:⁊ cũ columbe volant nõ querunt illas:⁊ quidã appetũt columbas que colũbe nõ colunt terrã:ſꝫ arbores ⁊ domos muroꝝ:⁊ ſunt quidã qui appetũt colũbas venari que volãt in altũ:⁊ dicunt hoĩes ꝙ columbe ſciunt nãliter naturas diuerſoꝝ accipitrũ:qm̃ ſunt quidã accipitres qui timent ictũ vnguiũ aliaꝝ auiũ:⁊ ſunt quidã qui timent picã:⁊ palumbe percutiũt accipitrē inſtrumento illo qḋ nãliter timet.Et in quibuſdaꝫ ciuitatibus ſunt qdã lupi qui nãliter bñt appetitũ comedendi piſces: ⁊ comedunt vilia que eyciunt piſcatores a ſuis retibus: ⁊ qñ nõ inueniunt qd comedant de illis reliquys vadũt ad retia:⁊ dilaniant ipſa. Et rane marine bñt ante ſuos oculos quedã additamenta piloſa ⁊ minuta:⁊ applicant illa piſcibus paruis:⁊ iõ abſcõdũt ſe in harena:⁊ eyciunt ſupra harenã illa duo additamēta:⁊ capiũt qcqd tranſit ſuper ipſa. Et piſcis qui dicit᷑ ſtupefactor manuũ accipit illud qḋ rapit per viã ſtupefactionis:⁊ in mari ſunt multa aialia que per aſtutiam abſcondnnt ſe in ceno:⁊ poſt piſces ſuperuenientes comedũt:⁊ quãdo aliqs lupus marinus acceperit aĩal qḋ dicit᷑ chõcliui euomet ipſũ ꝓpter euerſionē ſtomchi:⁊ iſtud aĩal appropinquat ad ſiccuꝫ:⁊ mordet ꝑ tactũ totius corporis ſicut aĩal qḋ dicit᷑ cõcbe: ſed piſcis qui dicit᷑ bacolae parit᷑ bene rete:⁊ trãſglutit retis fila quouſqꝫ poterit illa bene ſcindere:⁊ ꝓpter hoc inueniunt᷑ in ventribus eoꝝ qui capiunt᷑ hami multi:⁊ fila multa:⁊ capiunt᷑ ſemꝑ in fundo.Et eſt aliḋ genus piſciũ qḋ dr̃ bonnee.Et adiungunt᷑ multi adinuicē qñ vidēt lupũ:⁊ circũueniunt ipſuꝫ:⁊ maiores ꝓpinquius defendentes debiliores:⁊ femina in iſtis eſt ſtulta:qꝛ nõ eſt ſollicita ſuꝑ oua ſua:⁊ dimittit oua ſua maſculo:⁊ ipē cuſtodit.l. dies.Et piſces quidã mutant ſuos colores ſcḋm colores loci habitationis quouſqꝫ aſſimilet᷑ ei:⁊ tunc putabit᷑ eſſe q̃ſi lapis vel harena:⁊ tũc parui piſces nõ vitabũt ipſum. Et oẽs ſpecies Malachie morant᷑ i aqua ſemꝑ:preterq̃ꝫ quedã ſpẽs que habet collũ longũ ⁊ debile:qḋ colluꝫ qñ tangit᷑ ſtatiꝫ morit᷑.Et eſt quoddã aĩal marinuꝫ qḋ texit circa ſe veſtē in circuitu:⁊ eſt illa veſtis eque ſpiſſa:vt ipſa ⁊ dicit᷑ illud animal kama:⁊ intrat in illud indumētũ ⁊ exit ab illo.Et animaliũ marinoꝝ ſunt que bñt mltos: ⁊ vocant᷑ ancbilē:⁊ tale elleuat ventrē ſurſum qñ natat: ⁊ natat velociter:⁊ ſtat in ſuperficie aque aliqñ:⁊ quãdo vult mutare ſuuꝫ ſitum aliqñ bene poterit natare ſuper ventrē aliquãdo:⁊ inter ſuos pedes teſtura q̃ſi aranee tã ſubtilis ⁊ tam debilis:⁊ ponit ipſaꝫ cõtra ventuꝫ:⁊ tenet pedes ſuos quiete:⁊ putamus ꝙ iſta tela nõ naſcebat᷑ cũ ipſo ſꝫ poſt.Et eſt quidã modus formicaꝝ que ducũt ſua cibaria ad ſuã foueã omnes in vna linea recta ſ̄m lõgitudinē vt vna cuſtodiat alteraꝫ:⁊ eſt res mirabilis. Et aranee diuerſoꝝ modoꝝ ſunt:qꝛ quedã ſunt magni corꝑis: ⁊ quedã parui:⁊ quedã pungunt:⁊ quedã nõ pungunt:⁊ ſunt pauce que texunt ꝓpe terrã:⁊ illḋ eſt modicũ in q̃ꝫtitate:⁊ hoc:vt abſcondãt ſe quouſqꝫ aliq̃ beſtiola moueat ipſaꝫ:⁊ texturã:⁊ cũ ſentit motũ rapit illã beſtiolã:⁊ captiuat ipſaꝫ:⁊ eſt vnũ genus araneaꝝ qḋ dicit᷑ operatrix: ⁊ tendit fila ſua ſ̄m ſimilitudinē palloꝝ:⁊ tunc qñ cadit ſuꝑ illḋ qḋ ibi tēdit᷑ muſca:aut alia beſtiola iterficit ipa: ⁊ maxime ſi fuerit famelica ſuget ipaꝫ:⁊ ſi non:ponet ipſam in marſiolo ſuo:⁊ poſt redit ad locũ fractũ illi⁹ vrde: ⁊ reparat qḋ dilacerabat᷑:⁊ operatrix in hoc eſt femina:⁊ maſculus diſrũpit telã:⁊ eſt ſtult⁹.Sꝫ aranea q̃ hꝫ pedes magnos facit telã ⁊ ſupponit q̃dã fila:⁊ pendet ꝑ illa:ſed minor facit ꝑ ſe caſulã:⁊ abſcõdit ſe in illa:⁊ credo qḋ mã illius tele eſt illud qḋ eſt de manifeſto ſui corporis:⁊ aranea parua eſt tãte audacie: ꝙ vadit ad beſtiolã paruã q̃ dicit᷑ adelai:⁊ texit ſuper os ſuũ cũ timore:⁊ facta textura ſuꝑ os poſtea texit audaciter in circuitu totius corꝑis.

¶ Capitulum. VI. de naturis apum.

ET animalia anuloſoꝝ:⁊ diſcretoꝝ in operatione ſunt apes:⁊ ſibi ſimiles in annulo. Et ſũt .7.modi anuloſoꝝ:quedã imiſcent ſe cũ apib⁹:⁊ maxie cũ ſuis maſculis:⁊ modus qui dr̃ veſpaꝝ vel formicaꝝ q̃ ſemꝑ morant᷑ in facie terre:⁊ que ſunt citrine:⁊ q̃ ſunt longe ſunt de iſtis modis:ſed reſidui modi diuidũt᷑ a predictis:ita ꝙ minores de reſiduis habēt colorē ad ſimilitudinē pulueris:⁊ mediocres ſunt nigre:⁊ tertia ſpẽs eſt maior.Et apes cibant᷑ ex melle:⁊ tñ comedũt ide parũ:⁊ nõ querũt comedere de melle alieno:qñ bñt ꝑtãteꝫ ſuꝑ illas:⁊ vt ille habeãt ſuũ repoſitũ:⁊ quando infirmãtur nõ exeunt a domibus:⁊ comedũt tunc ſuũ mel:⁊ iſtḋ qḋ generat᷑ ſuꝑ tybias apũ eſt cera:⁊ eſt fex mellis:⁊ aliquãdo cib⁹ ei⁹.Et qñ inuenient apes aluearia mũda operabunt᷑ tunc in eis domos cereas ſextiles:⁊ capiũt illã cerã ſuꝑ flores:⁊ ſuꝑ extremitates arboꝝ:⁊ ꝓprie ſuꝑ alchilet genus viminis ⁊ faciũ ſextiles:⁊ cum orificia aluearis fuerint ampla diminuēt amplitudinē ꝑ viſcoſitatē cere: ⁊ iſtud eſt res nigra:⁊ hꝫ acutũ odorē:⁊ ꝓ̊ incipiũt fundare domũ regis:⁊ illa domus apparet ſiliis foramini:⁊ deinde fundãt domos maſculoꝝ maiores domib⁹ apũ ꝑuarũ:deinde faciũt domos apũ ꝑuaꝝ:⁊ maſculi nihil oꝑantur:⁊ iteꝝ faciũt aliq̃s domos in circuitu paruaꝝ illaꝝ q̃ continēt mel ⁊ pullos:domos dico vacuas ꝓpter mũdificationē.Et dicunt hoĩes ꝙ etiã maſculi bñt domos:⁊ faciũt illas ꝑ ſe:⁊ poſt nõ eſt oꝑatio niſi ad comedenduꝫ mel:⁊ mollificationē:⁊ apes ſcḋꝫ plus tꝑis morant᷑ i ſuis fauis:⁊ tunc ſi fuerint libere ad exitũ exibunt oẽs inſil:⁊ aſcēdũt in aerē ſ̄m figurã piramidis ⁊ poſtea redeunt:⁊ comedunt mel:⁊ rex non exit niſi cũ omni exercitu:⁊ qñ amittunt regē viſu:ſequuntur ipſuꝫ olfatu:⁊ quando nõ põt rex volare ferunt ipſum:⁊ quando trahunt cerã trahunt ſuꝑ pedes anteriores:⁊ extremitates eoꝝ quando poſuerũt illã cerã in terrã:⁊ mũdificãt illã cerã a pedib⁹ ꝑ medios que dicunt᷑ brachia:⁊ duos medios pedes:⁊ ꝑ duos pedes poſteriores:⁊ qñ adducit cerã grauiter:⁊ nõ mutant ſe de flore ad floreꝫ priuſq̃ꝫ adduxerint id quod extraxerunt ab ipſo flore:totũ portant ad domos:⁊ poſt redeunt ad aliuꝫ florē.Et multotiens mutãt cerã veſparuꝫ:⁊ poſt hoc faciunt pullos:⁊ hoc poſtq̃ꝫ liberate ſunt a ſuo fundamento:⁊ fortaſſe ponunt in vnũ locũ altũ pullũ ⁊ mel:⁊ maſculi nõ habent acũ:⁊ appetunt pungere:⁊ nõ poſſunt.Et reges apũ ſunt duoꝝ modoꝝ:⁊ melior eſt rubeus:⁊ alter eſt niger ad colorē carbonis:⁊ eſt duplus in q̃ꝫtitate ad apē que mellificat:⁊ melior eſt apis minor: ⁊ erit rotunda:⁊ erunt ſuꝑ ipſam colores:⁊ fortaſſe erunt aliqñ longe aſſimilate maſculis:⁊ quedã habebunt ventres rubeos:⁊ maſculus eſt magis piger:⁊ apes q̃ paſcũtur in pratis:⁊ in mõtib⁹ ſunt minores:⁊ bone apes faciũt mel ꝯſile in partib⁹ ⁊ leue:⁊ q̃dã ſextiliuꝫ implent᷑ ab his melle:⁊ qdã pullis:⁊ qdã iſtoꝝ locoꝝ ſunt loca maſculorũ:⁊ apes que nõ ſunt bone nõ faciũt mel equale:⁊ ſimile:⁊ apis ſemꝑ adheret foramini mellis:⁊ ideo efficit᷑ mel

melle melius. Et aliter corrumpetur mel: ꝛ ſtatim genera
buntur in eo aranee: ꝛ dico ꝙ non eſt remotuꝫ: quia acu/
leus apuꝫ ſit eius arma: ꝛ iuuamenta ad mutandum hu/
miditates mellis: ꝛ facit ex eis mel: ꝛ hec audiui a ſapien
tioꝛib⁹ me. Et eſt alius modus qui dr̄ choçedū q nō facit
rē narratus: ꝛ foꝛtaſſe generabūt in alueari guſanes par/
uos: ꝛ pfoꝛabūt illi guſanes aas alioꝝ: ꝛ apes vetāt iſtū
modū cadere ſup domos cere: ꝛ apes mellificantes iter/
ficiūt maſculos nocētes eis. Et reges malos: ꝛ ꝓpꝛie cuꝫ
mel fuerit paucū: ꝛ apes pue pugnāt cū lōgioꝛib⁹ vt eyci/
ant ipſas ab aluearib⁹: ꝛ ſi h̄ cōplebit̄ melioꝛabit̄ mel: ꝛ
ſunt ſollicite facere hūc effectū ad defenſionē veſpaꝝ: ꝛ
eſt vnū genus apū qd̄ dr̄ labion: ꝛ interficit apes mellifi/
cantes: ꝛ deſtruit domos illaꝝ: ꝛ hoc: qꝛ ſunt vigiles: ꝛ bo
ne cuſtodie: ꝛ qñ itrāt aluearia inuoluūt ſe in mel in tātū
qd̄ nō pn̄t euadere: ꝛ tūc paꝝ ſtant anteq̄ iterficiant̄ ab
aliys: ꝛ racemus exit ſemp cū alio racemo pulloꝝ: vt de/
fendat ꝛ aſſociet ipꝫ: ꝛ qñ rex exitur⁹ eſt rōnabit̄ p duos
dies añ qd̄ pulli ſciāt qd rex fuerit factur⁹: vt ſint parati
obedire illi: ꝛ cū reges gñant̄ qlibet illoꝝ hꝫ vnaꝫ cater/
uā: ꝛ illa caterua poſt nō vult hr̄e aliū regē niſi quē acce
perūt: ꝛ ſi alius rex voluerit eē rex illi⁹ comitat⁹: illū iter
ficiūt: ꝛ poſtq̄ exierint pulli: ꝛ fuerint pauci expectabūt
ſocietatē alteri⁹ examinis. Et apes diuidunt opus ſuū: qꝛ
q̄dā ſunt que ducūt mām a floꝛe. ꝛ q̄dā ſunt q̄ rectificāt il
lā māꝫ poſt: ꝛ faciūt cerā: ꝛ q̄dā ſunt q̄ adducūt potū pul
lis: ꝛ apes nō cadūt ſup aīal neq̄ ſup aliquē cibū aliq mō
ꝛ nō eſt tp̄s determinatū ad opus ſuū niſi illd̄ in q̄ potue
rint ſibi iuenire neceſſariū. Et poſtq̄ iceperit volare pul
li: ꝛ fuerint eq̄les: magis feſtinabūt opus ſuū poſt. 3. dies:
ꝛ poſtq̄ fuerint eq̄les aperiēt coopturas ꝛ exibūt: ꝛ apes
pigre habebunt coloꝛē pulueris: ꝛ eſt grauis ad oē opus
ſuū: qꝛ apes bone nāe eyciēt ipſaꝫ foꝛis: ꝛ iterficiēt ꝛ hn̄t
apes inimicicias ſicut veſpe: ꝛ ſicut irundines: ꝛ q̄dā gñā
auiū paruaꝝ: ꝛ q̄dā genera ranaꝝ paruaꝝ lacuū ꝛ riuoꝝ
qñ ſup illa cadūt apes trāſglutiunt̄ ab eis. Et locuſte eſt
ꝓprietas ꝙ ſtat in oꝛificio aluearis expectās apes exeū/
tes: licꝫ apes nō pugnent cū aliq̄b⁹ niſi cū veſpis: ꝛ poſtq̄
exierint ab alueo nolūt pugnare cū aliquo niſi voluerint
appropinq̄re ad ſuū alueare. Et apes cibāt ſe de reb⁹ dul/
cib⁹: ꝛ apes aliqñ pūgūt aliqd̄ aīal: ꝛ dimittūt ſuū aculeū
in illo aīali: ꝛ moꝛient̄ tūc ille apes: ꝛ foꝛtaſſe iterficiēt il/
lud qd̄ pungit̄ aculeo: ꝛ iā iterficit equū: ꝛ iā fuit in q̄daꝫ
alcea de alceis veſpitai: q̄ dr̄ affechuc: ꝛ in ea fuerint al/
ueária apū: ꝛ hoīes illi⁹ ville fuerūt in exercitu: ꝛ alie gen
tes de alde voluerūt depdari ſuā cerā: ꝛ ꝯtra poſuerunt
apes illi⁹ aldee: ꝛ h̄ eſt: qꝛ hoīes illi⁹ aldee voluerūt apes:
ꝛ abſcōderūt ſe ꝛ exiuerūt apes ꝛ deſtruxerūt hoīes ve/
niētes p moꝛſuꝫ ſup hoīes: ꝛ ſup ſuas beſtias: ꝛ rex apū ē
ſapiēs multū: ꝛ nō moꝛdet quēq̄: ꝛ qñ aliq̄ apis moꝛit̄ in
illa alueari eycit̄ ex: ꝛ eſt rex illius aluearis iuſtiſſimus: ꝛ
nō eyciūt ſquibala ſua: niſi qñ volāt ꝓpter hoc ꝙ ſquiba
la ſua fetent. Et dr̄ ꝙ ille abhominant̄ fetoꝛē: ꝛ ēt abho/
minant̄ vnctuoſa boni odoꝛis cuꝫ reducunt̄ in fauū: ꝛ p/
cutiūt aīal cū ſuis inūctū aculeis: cū fuerit ꝓpinquū eis:
ꝛ illud qd̄ iterficit apes eſt illd̄ qd̄ diuidit̄ multis regib⁹:
ſꝫ virgines illaꝝ ꝛ ſui pulli melius operant̄. Et faciūt me
lius mel: ꝛ tñ pcutiūt: ꝛ ſua pcuſſio min⁹ ledet: ꝛ nō tm̄ co
medūt: ꝛ iā pugnauerūt apes vni⁹ aluearis cū ſibi extra/
neis: ꝛ fecerūt eis ꝓhibitionē in introitu: ꝛ fuit quidā hō
domeſticus: ꝛ nō moꝛdebat̄: ꝛ de occaſionib⁹ malis apuꝫ
eſt: vt in fauo eaꝝ naſcant̄ aranee coꝛrumpentes mel. Et
foꝛte ꝓpter hoc putrefiet alueaꝛ ꝛ coꝛrūpent̄ apes: ꝛ apes
appetunt oꝛiganū: ꝛ melius oꝛiganū eſt albū: ꝛ qñ acce/
perit floꝛē infirmabit̄: ꝛ apes operiūt ſe a vento ꝛ potant
aquā clarā, ſiue ſit ꝓpe ſiue a remotis: ꝛ nō potāt niſi cuꝫ
eyciunt ſuū ſquibalū: ꝛ plus faciūt mel iu vere ꝛ autūno:
ꝛ melius eſt veris: ꝛ mel albū ponit̄ in cera virginea: ꝛ qñ
illd̄ mel ponit̄ in cera antiq̄ erit citrinū: ꝛ melius mel hꝫ
coloꝛē aureū: ꝛ peius eſt illud qd̄ magis eſt ruffuꝫ: ꝛ pp h̄
opus eſt: vt cito auferat̄. Et apib⁹ placet pcuſſio palmaꝝ
ꝛ cantus: ꝛ cū tali pcuſſiōe ꝛ cātu reuertunt̄ ad aluear ia ꝛ
alueare qd̄ eſt fertile eſt illud in quo audit̄ magnus ſtre/
pitus apū. Et qñ dimittit̄ mel apibus in abūdantia nihil
opabunt̄: ꝛ iō opꝫ eis mel ſemp reduci ad mediocritatē:
ꝛ ſilr̄ ſi habuerint de melle minus cōplemēto: ꝛ paucitas
maſculoꝝ plus valet ad mellificationē q̄ multitudo: qm̄
apes mellificantes melius mellificabūt: ꝛ apes pcipiunt
frigus ꝛ pluuias: ꝛ ſignū hui⁹ eſt ſua qes in aluearib⁹ ꝯtra
frigus ꝛ pluuias: ꝛ tūc apponit̄ eis cib⁹: ꝛ qñ vna apis pē
det ab alia in alueari ſignificat̄ p hoc deſideriū exit⁹ illa/
rū futurū: ꝛ ꝓpter hoc ſpargit cuſtos alueariū ſup eas vi/
nū bonū dulce. ꝛ opus eſt qd̄ ſit ꝓpe illd̄ aluear pri⁹ agre/
ſtis: ꝛ fabe: ꝛ melga: ꝛ baluſtia: ꝛ mirtus ꝛ papauer ſiſim/
briū: ꝛ amigdale: ꝛ pluuia auſtralis coꝛrūpet apes. Et ve/
ſpe ſunt q̄dā cuiuſdā: ita ꝙ citrine ſunt parue ꝛ lōge ꝛ ni/
gre: ꝛ q̄dā ſunt muſcales: ꝛ q̄dā rubee ſunt multū magne:
ꝛ q̄dā mediocres: ꝛ iā vidi genus cū capitib⁹ nigris: ꝛ ſunt
magne: ꝛ habent bonū odoꝛē: ꝛ habēt oculos tres poſte/
rius: aut. 5. ꝛ ſunt male.

¶ Capitulum ſeptimū de moꝛibus animaliū.

ET omne aīal habet ſuos moꝛes ꝛ operatiōes nāles ſicut
leo qui eſt liberalis cū eſt ſatur: ꝛ aſper: ꝛ
iracūdus tpe famis: ꝛ in pncipio ſui cibi:
ꝛ ſuus mos eſt: vt ludat cū eo quē diligit:
ſꝫ ludus ſuus inducit malū: ꝛ nō dimittit
ſuū ludū ante magnū tp̄s: ꝛ erit tūc eius
inceſſus paulatiꝫ: ꝛ ſua retro inſpectio pauca valde: ꝛ qñ
naſcit̄ fugiet multū: ꝛ qñ fatigabit̄ ibit modicū ꝛ modi/
cū: ꝛ poſt ſi opus erit ei fugere: augmētabit ſuū greſſuꝫ ꝛ
timet nāliter ignē: ꝛ ſi obuiet hoīb⁹: ꝛ aliqs eoꝝ direxerit
in ipm̄ ꝛ defecerit: poſtea leo faciet iſultū in ipm̄: ꝛ ꝓyciet
ipm̄ in terrā: ꝛ faciet illi minas: ꝛ nō ledet ipm̄. Et nō eua/
dunt hoīes de leonib⁹ niſi illi qui ſunt debiles ꝛ ſenes. Et
dico ꝙ leo qui habitat coꝛā coꝛacenis: ꝛ prope apud ycō/
niā eſt foꝛtioꝛ oīb⁹ leonib⁹ auſtralib⁹: ꝛ qui ſunt ꝓpe q̄rtū
clima ſunt magis debiles: ꝛ erat cū noſtris regib⁹ q̄dā leo
de iconia ꝛ ali⁹ de racea: ꝛ de creō. Et diſtinguebant̄ p lo/
ca: ꝛ leones de iconia fuerūt pauci numero: qꝛ raro capiū
tur ab hoībus: ꝛ leones de creon erāt ſcd̄m ꝙ ꝯuenicbat:
ſꝫ leones de iconia: licꝫ eſſent multi: nō tñ nocebant hoī/
bus: ꝛ leo habet longā vitā: ꝛ iā inuenerunt leonē ita ſenē
cui ꝓpter ſenectutē molebant̄ ſui dentes: ꝛ leonū eſt qui/
dā modus debilis qui fugit a poꝛco quādo pugnāt adin/
uicem: ꝛ quādo poꝛcus facit vulnus ex ſuo grumo: ꝛ ſuis
dentibus in quib⁹ eſt multa ſanies ꝛ malus odoꝛ ꝛ illa ſa/
nies ſubtilis eſt: ꝛ ſanatio illi⁹ vulneris eſt ſicut canis ra/
bidi: ꝛ lupi rabioſi qui noīat̄ herio. ꝛ diligit hoīes: ꝛ non
facit eis malū: ꝛ pugnat vſq̄ ad moꝛteꝫ cū leonibus ꝛ ca/
nibus: ꝛ minimus iſtoꝝ lupoꝝ eſt audacioꝛ: ꝛ ſunt inter
eos mlti modi: ꝛ foꝛte tp̄s mutat ſuos coloꝛes: ꝛ eſt alius
modus lupi qui dicit̄ mirconçuç: ꝛ erat in ciuitatibus no/
ſtris: ꝛ erunt ita magni: vt Thauri: ꝛ magis coꝛpulenti: ꝛ
ſunt modi ipſoꝝ: qui ſunt ſimiles vaccis: ꝛ ſunt piloſi in
ſpatulis multū: ꝛ ſua virga eſt magis mollis q̄ virga de
foioç ꝛ eſt magis curta: ꝛ magis turpis: ꝛ eius coloꝛ fu/
ſcus a capite vſq̄ ad virgam ꝛ inguina: ꝛ totius coꝛpo/
ris ſui coloꝛ eſt inter cinereuꝫ ꝛ rubeum: ꝛ habet coꝛnua
incuruata ad domeſticum ſecundum menſuram pal/

me:⁊ nō hꝫ dentes in ſupiori mandibula:⁊ hꝫ vngulam
magnā ⁊ caudā magnā:⁊ fodit terrā:⁊ ſuū coriū duꝝ mlt
t̄:⁊ eius venatio eſt bona in ſe:⁊ eiectio illi⁹ ſtercoris eſt
ſecundū lōgitudinē.4.magnoꝝ paſſuū.Et camelus non
luxuriat ſup matrē ſuā.Et igeniati ſunt hoīes:vt facerēt
camelū aſcendere ſup camelā matrē ſuaꝫ:⁊ cū ꝑcepit ca/
melus;interfecit eū qui fecit eū aſcēdere ſup matrē ſuaꝫ.
Et equus liberalis qui coiuit cū matre ſua per īgeniatio/
nē hoīum obedientiū regi afonefeꝫ:⁊ cū ꝑcepit ille equ⁹
luxuriari cū matre ſua,ꝓiecit ſe in terrā:⁊ mortuus eſt.Et
iā audiui ego ab hoīb⁹ fidelib⁹ ꝓpe iſtud.Et delphini hn̄t
hoīes in amore:⁊ diligunt ſtare cū hoībus maxime cum
pueris.Et ego vidi pſitacū multū diligentē pueros ſine
barba:⁊ multū diligunt ſtare cū eis:⁊ diligunt pſitaci lo/
q̄ ante pueros. Et dico qꝺ iā narrauit mihi fidelis:dicta
pſitaci ⁊ ſuū amorē erga ſuū amicū:⁊ ſuum receſſum a ſe
multū plangit:q̄ ſcit recipiat aliū pſitacum: ⁊ mirabaꝫ
ſup h̄ ⁊ dixit Ari.in doctrina ſua prima:ꝙ vnus delphin
venabatur ab hoīe vna ⁊ capiebat̄:⁊ venerūt oēs alij ad
litus maris q̄ſi rogantes venatorē ꝓ illo.Et qn̄ dimiſit
illū reuerſi ſunt:⁊ delphini magni parui ambulāt cuſto/
dientes paruos:⁊ iā viderunt vnū delphinū portantē ſe/
cū aliū delphinū mortuū:⁊ ſubmergenteꝫ ſe in aq̄ cū illo
ī ꝓfundo ne comederet̄ ab alijs.Et dixerūt de feſtinatio
ne delphini q̄ſi q̄dā incredibilia:ꝙ aliqn̄ erit ex vna pte
maris:⁊ nauis in medio:⁊ trāſibit nauē vno ſaltu ad aliā
partē.Et cā in hoc eſt:q̄ ſequit̄ oua piſcium in ꝓfundo:⁊
qn̄ vult inſpirare aera ſubito ſalit ſurſuꝫ cū nimio feruo/
re.Et aliqn̄ ita ſubito ſaltat ꝙ cadit ſuper litus ſicci ma/
ris.Et de mirabilib⁹ aialiū eſt:ꝙ gallina qn̄ vincit gallū
in pugna:erigit q̄ſi eſſet gallus:⁊ ꝑcutit ſuis alis in ſua lu
xuria:q̄ſi eēt gallus:⁊ eleuat caudā ſuā:ſicut eēt gallus:⁊
aliqn̄ naſcit̄ illi cornu in crure q̄ſi gallo:⁊ in hoc ꝑcipi pt
obediētia nāe cogitationib⁹ aīe qn̄ ꝓpter ſuā cogitationē
poſt pugnā naſcebat̄ ei cornu ī crure:⁊ gallus qn̄ morit̄
gallina:⁊ dimittit pullos : efficit̄ pius ſup ipſos ſic̄ galli/
na eſſet:⁊ non luxuriat illo tp̄e:⁊ gerit ſe in mollicie ſicut
eēt gallina.Et caſtrant̄ aues ꝑ vnā cōbuſtionē:aut binā:
aut trinā in radice caude:⁊ gallus caſtrat⁹ nō cantat nec
luxuriat:⁊ qn̄ caſtrant̄ beſtie cornute anteq̄ꝫ incipiāt cre
ſcere cornua:nō creſcūt poſt cornua p̄terq̄ꝫ ī ceruo:⁊ por/
cus:⁊ porca ambo caſtrant̄:⁊ hoc:q̄ porca hꝫ teſticulos
Lib.9.c.41. ꝓpe vuluā.Et dixit Ar.ꝙ aial caſtratū plus viuit:⁊ di/
xit ꝙ aial hn̄s tibias longas egerit multū:⁊ eſt vomitor.
Et numerat Ar.q̄ſdā aues q̄ mutant ſuos colores:⁊ ſuas
voces ſecundū tp̄a anni:⁊ ſunt q̄dā que dant voces ſiles
vocib⁹ galli in eſtate:⁊ in hyeme voces ſiles vocib⁹ galli/
ne.Et paſſer hn̄s vocē dulciſſimaꝫ incipit cantare in p̄n°
veris ꝑ.15.dies cōtinue:⁊ poſt cantat ꝑ horas:⁊ poſt mu/
tat colorē:⁊ muteſcit:⁊ abſcōdit ſe.Et q̄dā aues ſe ꝯfricāt
in terrā:⁊ hec faciunt aues que nō multū poſſunt volare
ſicut galline:⁊ chubeg:⁊ quedā balneant ſe in aq̄ ſicut co
lumbe:⁊ paſſeres:⁊ aues hn̄tes vngues curuos.

Incipit liber nonus.

Capitulum primum de generatione hominū.

Dicunt hoīes de gn̄atiōe filioꝝ.dica/
mus g̊ ſup hoc:⁊ dico:q̄ ho/
mines cū naſcunt̄ ſunt ſicut flores:⁊ cum
poſſunt luxuriare ſunt q̄ſi fruct⁹:⁊ ſignuꝫ
inicij iuuentutis cuius ꝑs eſt adoleſcētia
eſt mutatio vocis:⁊ ſua vox non eſt acuta
neq̄ꝫ grauis:ſꝫ q̄ſi ton⁹ duaꝝ chordaꝝ:q̄/
rū vna eſt tenſa mlt̄ū:⁊ altera nō.Et hoc eſt:q̄ cāne pul/
monis ⁊ muſculi in epyglotis ſunt in p̄n° maturationis:
⁊ nō in maturatione cōpleta.Et ꝓpter hoc ſunt q̄dā par/
tes ſicce:⁊ q̄dā humide:⁊ q̄dā ſunt lenes:⁊ q̄daꝫ aſpere:⁊
ideo exit vox vniformis:⁊ qn̄ in.14.anno incipit hō cito
luxuriare ſtatim ſua vox venit ad cōpletā mutationē in
vocē viroꝝ.Et quidā ſunt qui cuſtodiūt valde diu vocē
p̄mitiuā ⁊ creſcūt mām̄ille tunc:⁊ fiſſure inguinū abſcin/
dunt̄:⁊ ille fiſſure fiūt ꝓpter ſiccitatē cartilaginis exiſtē/
tis ibi:⁊ in iſto tp̄e augmentat̄ humiditas:⁊ claudunt̄ fiſ/
ſure:⁊ ſp̄ma gn̄at̄ poſt.14.annos:⁊ efficit̄ forte poſt.22.
annos:⁊ mulierib⁹ veniunt mēſtrua:⁊ incipiunt creſcere
mām̄ille ſue:⁊ mas in.14.anno multū vult ſpermatiçare
tunc auferet̄ ab eo delectatio:⁊ accidit ei debilitas:⁊ pigri
cies.Et ſanguis mēſtruus eſt in primis ſicut ſanguis ſtrā
gulatoꝝ vel iugulatoꝝ:qꝺ accidit ante iſtud tp̄s:ſi quid
exit q̄ſi albū:⁊ voces mulierū mutant̄ cū accidit tp̄s mē
ſtruoꝝ:licꝫ ſua vox eſt magis acuta:⁊ qn̄ mulier fiſtulat
in aliqua cāna acutiorē facit ſonū q̄ꝫ maſculus in eadem
cāna.Et qn̄ tp̄s mēſtruoꝝ accidit mulieribus : mulieres
multū appetūt:⁊ tunc quāto magis coeunt tanto magis
appetunt:q̄ ſemꝑ magis fluit ſperma quanto magis fit
ꝯfricatio:⁊ ſunt quidā qui ſomniāt de nocte coitū : ⁊ ſunt
quidā nō hn̄tes ſperma ꝓpter occaſionē:que accidit cō/
plexioni:⁊ ſunt quedā mulieres que nō mēſtruāt cū cor/
pus mutat̄ de ſanitate in egritudinē:⁊ multotiēs aufert̄
epilēia cū peruenit ad.14.annos. Et dicit Ar.ꝙ poſt illꝺ
tp̄s incipit hō pingueſcere:⁊ quidā macreſcere:⁊ hoc q̄
in quibuſdā ante iſtꝺ tp̄s adunabant̄ multe ſuꝑfluitates
⁊ impediebant virtutē crementalē.Et cū ꝑuenit̄ ad tp̄s
menſtruoꝝ exit iſta ſuꝑfluitas:⁊ creſcit hō multū ſcd̄m
omnē dimenſionē:⁊ aliqn̄ ante iſtud tp̄s adunabat̄ pau/
ca ſuperfluitas:⁊ cū peruenit̄ ad hoc tp̄s exit illa parua:⁊
macreſcit hō eque mulier:⁊ vir ecōuerſo.Et ſperma bn̄
coctū:⁊ faciens maſculos eſt illud qꝺ eſt viri.21.annoꝝ:
⁊ mulier ſi impregnet̄ ante.21.annum debilitat̄ multū ⁊
paleſcit ꝓpter h̄:⁊ vir qn̄ multū coit cito ſeneſcit. Et mu/
lier que multotiēs coit nō habet delectationē in coitu.Et
ſperma melius eſt qꝺ eſt ſpiſſuꝫ ⁊ ſubtile ⁊ filoſum eſt ge
nerans feminas.Et plus accidit de mēſtruis in p̄ncipio
menſis:⁊ in medio.⁊ forte hoc eſt:q̄ luna qn̄ mutat̄ ma/
nifeſte in ſuo lumine mutat humiditates in aialib⁹ ſicut
in mari ⁊ flumine:⁊ fluxu ⁊ exfluxu.Et mulier qn̄ ī ca tar
dat̄ menſtruū dolet.Et qn̄ venit menſtruū graueſcit cor
pus:⁊ qn̄ abſcondit̄ menſtruūꝫ q̄ſi ſuffocat̄ mulier:⁊ qn̄
menſtruat̄ mulier cōplete poſt erit tp̄s nāle impḡnatio/
nis:⁊ aliquādo impregnat̄ mulier tp̄e menſtruoꝝ:licꝫ tn̄
in quibuſdā mulierib⁹ accidat ꝯſtrictio orificij matricis
poſt purgationē menſtruoꝝ:⁊ nō accidit impregnate mē/
ſtruū tp̄e impḡnationis niſi raro:q̄ iſtud eſt neceſſe crea
ture:⁊ exitus menſtrui aliqn̄ inducit aborſuꝫ:⁊ qn̄ eſt in
matrice humiditas viſcoſa circa latera facit ſp̄ma lene:⁊
nō pōt morari in matrice.Et alia aīalia q̄dā hn̄t mēſtrua
minus muliere:⁊ q̄dā nihil hn̄t.⁊ forte hoc eſt:q̄ illa ſuꝑ/
fluitas diſſoluit̄ in pilos ⁊ ſquamas:⁊ cortices:⁊ vrinam
valde ſpiſſaꝫ in eis:⁊ q̄ multū laborāt:⁊ plus abūdat ſp̄/
ma in hoīe q̄ꝫ in aīali eq̄li ſibi corpore.Et dicit Ar.ꝙ al/
bi nō multū pingues nec macri plus abundāt in ſp̄mate
q̄ꝫ nigri:vel fuſci.⁊ hoc.q̄ in illis abūdat humiditas mul
ta:que eſt mā ſpermatis:⁊ non eſt multū remotū quin ſit
magis abundans in ſpermate niger ⁊ fuſcus:q̄ in eis eſt
plus ſanguis ⁊ color maior:q̄ fortitudo plus pōt facere
q̄ꝫ debilitas: ⁊ vbi eſt multa mā:⁊ dicit ꝙ mulieres albe
ſugunt magis ſperma viri q̄ꝫ alie:⁊ iō magis deſiccāt vi/
ros.Et vulua qn̄ impḡnata eſt mulier eſt magis ſicca:q̄
matrix ſugit totā illā humiditatē:⁊ claudit̄ eius orificiū:
⁊ nihil exit.Si aūt apparet humida cognoſcit̄:q̄ iā exi/
uit ſperma a matrice:aut exituruꝫ eſt. Et dixit Ar.ꝙ ꝑ

pter hoc oꝫ īiungi vulua cū liquida pice poſt principiū
impregnationis:aut olibano.ꝛ ceruſa diſſolutis in oleo.
Et ego dico ꝙ eſt hoc forte.q2 nā picis ꝯria eſt matrici i
ſuo odore.ꝛ cū venit eius virtus ad matricē fugit ipſam
matrix in ſurſum:ꝛ claudit ſuum orificiū. ꝛ non pōt tunc
exire ſperma:ꝛ virtus alterius medicine eſt ex ſua ſiccita
te claudere orificiū matricis:ꝛ iſta debēt fieri aliquātu/
lū poſt tps impregnationis:q2 ſtatim ſi fierent dānifica/
retur ſperma:ꝛ ſperma poſtꝙ̄ nō exiuit p.5.dies bene re
tentū eſt.Et aliqñ accidit menſtruū poſt.30. annos pmo:
ꝛ viro ſomniū coitus poſt.40.annos.ſed tps partus vſqꝫ
ad.40.Et menſtruū deſcendit i īpregnatiōe nāli:ꝛ aſcē/
dit ad mamillas in impgnatiōe nāli:ꝛ mulieres impgna
te ſentiūt ꝙ tenent in ventre.Et ſunt magis pōderoſe in
circuitu pectinis.Et maſculi vt in pluribus ſunt in parte
dextra:ꝛ mulieres in parte ſiniſtra:q2 eſt magis frigida.
ſed aliqñ mas eſt in ſiniſtra qñ ſperma eſt magnū.ꝛ mul
tum.Et iā ꝯueniens eſt nobis numerare differentias ſp/
matis:ꝛ dicemus prout ꝯuenit noſtro tēpori. ꝛ non ſicut
Libro.2. de gñatione aialiū cap.pmo. Ari.determinauit.Et dico ego ꝙ Ari.dixit ꝙ ſperma vi/
ri dat formā.ꝛ menſtruus ſanguis dat māꝫ ſolum: ꝛ hoc
apparet:ꝛ qñ in hoc ꝑuenit̄ ad ꝓfundū ꝯdicet hoc ſibi:ſi
cut dicemus.Sed nō dico ꝙ oē illud qd̄ eſt ſperma ſiue
mulieꝝ ſiue viri eſt ſanguis mutatus.ꝛ dico ego ꝙ ſpma
viri.ꝛ ſperma mulieꝝ equiuocant̄ in noie ſpermatis: ſi/
cut hoc nomē oculus eſt equiuocū cum dr̄ oculus ſolis:ꝛ
oculus bois:q2 non cognoſcit̄ in ſpermate viri ꝛ mulie/
ris participatio niſi in noie ſolo. ꝛ qd̄ intēdit hō in emiſ/
ſione ſpermatis non eſt in muliere:ꝛ ꝑpter hoc nō eſt re·
motum: quin preter ſanguinē mēſtruū in muliere ſit ali/
us ſanguis dealbatus:ꝛ fit in muliere loco ſpermatis: ꝛ
non eſt vetitum quinetiā omni humiditati matricis pōt
imponi hoc nomen mēſtruū:ſicut albumini vitello īpo/
nit̄:ꝛ nō eſt vetituꝫ quin mulieres poſſint mouere ſper/
ma de loco ad locū in matrice ꝑpter delectationē. ꝛ hoc
nō erit in eis ſpermatizatio.Et putāt hoies ꝙ Ari. puta/
uerit ꝙ ſperma viri non eſſet pars pueri neqꝫ imixta cū
mā pueri:ſed hoc nō fuit eius ꝯſiliū.ſed ſuū ꝯſilium fuit
ꝙ inuoluat̄ cū mā ꝛ ꝓfundat̄ in mā.vt ſit opator mem/
broꝝ:ꝛ ducat idoneā māꝫ ad mēbra.ꝛ erit illud ſperma
mā ſpūs in creatura.q2 efficit̄ multū ſubtile:ꝛ habile.vt
tranſeat in ſpūm.Et Galienus.ꝛ ſui ſequaces obuiāt Ari.
ꝛ dimittamus iſtā explanationē.lꝫ ſit vera.Et dicamus
etiā ꝙ ſpma ſine ꝓfundatione opator ſit in mēſtruo ſan
guine:ꝛ nō ſit ſperma mulieris operans.ſꝫ mā: ꝛ videa/
mus quid dixit ille medicus ꝯtra Ari. putās ſe aliqd di/
cere cum nihil dixerit: lꝫ ſciuerit multuꝫ de ramis.igno/
rans radices ſcientie.

¶Capitulū ſcdm̄ de differētia in diſputatōe galieni ꝛ phy
loſophi de mora ſpermatis in mr̄ice.ꝛ ꝯceptu embriōis.

Dixit enim phyſicus bonus ꝙ ille qui di/
xit ꝙ ſperma nō morat̄ in matrice
ſed exit de matrice nō bene dixit.q2 non eſſet
appetitus matricis circa ſperma:ſi poſtea de/
beret ipſum eycere.ſed retinet ipſum teſtante
hyp. q dixit de muliere q̄ noluit impgnari. ꝛ dedit ſaltū
fortē vt eyceret ſpma.ꝛ niſi fuiſſet fortitudo matricis in
reſiſtēdo ſpmati exiuiſſet ſui pōderoſitatē.ꝛ hoc eſt qñ
poſtea exiuit illud ſperma circa creaturā quaſi tela:pro/
pter digeſtionē factā in matrice.ꝛ de intentiōe decoquē/
tis.ꝛ digerētis ꝛc: vt i humidū ꝙ decoquit ipꝫ facit circa
ipſum venire corticē terreſtrē.ꝛ duꝝ:ſicut ꝯtigit pani q
decoquitur in pinguedine aliqua in furno.aut patella: ꝛ
tūc ꝙ eſt ꝓpe furnū fiet cortex:ꝛ qd̄ eſt remoti⁹ erit mol
lius.ꝛ humidius.dixit ꝛ ꝑpter hoc facte ſunt mr̄ices aſpe
re interius.vt nō veniat lene ſup lene.tūc oꝫ ꝙ aſperitas
ſit retentiua ſpermatis.Et dixit quomō creantur vene: ꝛ
oſſa.ꝛ nerui q̄ ſunt alba a mā fluida:imo creant̄ a mā vi/
ſcoſa nō currēte ſubtili ſcdm̄ ſubtilitatē magnaꝫ ſangui/
nis.ꝛ tunc ſi dicat̄ ꝙ ſanguis alterat̄ alteratiōe recta qd
erit opus hic ſanguine nature:ꝛ ꝓcipue cū ſperma ſit cō/
municās mēbris radicalibus in qualitate. ꝛ ſanguis nō:
eo ꝙ eſt mā poroſa habilis ad recipiēdū poroſitatē am/
plam:quatenus ex eo fiant vene ample:ꝛ arterie.ꝛ q2 eſt
ſperma viſcoſum habile vt ex eo fiat neruus:in ſanguine
aūt non eſt illa qualitas.aut talis ſubſtātia:igit̄ ſcdm̄ rō/
nem nō erit iſtoꝝ mā ſanguinis.Et quomō eſt illud. ꝙ
ſi ſpma ꝓycit̄ nāēa matrice appetat̄ a mr̄ice:ꝛ mēſtru/
us ſanguis q ſemp eycit̄ a matrice retineat̄ a mr̄ice: Et
ꝑterea ad quid facti ſunt teſticuli in muliere.ꝛ vaſa ſper/
matis ſi nō ſint vtilia ad creaturā: Dixit.ꝛ nos iaꝫ inueni/
mus vaſa ſpmatis in muliere plena humiditate ſpermē/
tali:niſi q2 illud ſperma eſt magis humidū q̄ ſpma ma/
ris.Dixit.ꝛ iam vidimus mulierē patientē ſuffocationē
matricis ꝑpter abſtinētiā a viro.ꝛ eius coitu:deinde eua
cuabat̄ a ſpmate multo:ꝛ habebat in iſta euacuatiōe de/
lectationē quaſi eſſet delectatio in coitu.ꝛ tūc ſanabat̄.ꝛ
tunc retentio lōga illius ſpmatis inſpiſſabat illud ſpma:
ꝛ femina ſeminat ꝛ eycit ſpma. Dixit:ꝛ ſi eſſent membra
gñata ex ſanguine eſſent nerui:ꝛ vene.ꝛ oſſa de gñe car/
nis.ꝛ oſſa ſi eſſent fracta iteꝝ redirent ad ꝯtinuitateꝫ ſi/
cut caro:ſed nō renaſcit̄:q2 gñat̄ ex ſpermate.igit̄ ex ſper
mate ſunt mēbra radicalia.Et iam poſſibile eſt illud in
qbuſdā venis.ꝛ in plagis magnis capitis:q̄ reuertunt̄ ad
ꝯtinuitatē ꝑpter neruos.ꝛ oſſa q̄ nūquā pñt redire ad cō
tinuitatē Et magiſter primus dixit ꝙ vene.ꝛ arterie que
ſunt in vaſis ſpermatis qñ morabat̄ p tps in reuolutiōe
venaꝝ q̄ſi ſanguis decoquit̄ quouſqꝫ fiat ſpma. ꝛ ſi iſta
reuolutio venaꝝ:ꝛ arteriaꝝ fuiſſet in oibus mēbris eēt
gñatio ſpmatis in oibus mēbris.ꝛ ſi arterie ꝓter teſticu/
los ſunt gñatiue ſpmatis:tūc nō erūt gñatiue illi⁹: niſi vt
reducāt ſanguinē in eis ad ſui ſubaꝫ.ꝛ ſilitudinē:fuerunt
igit̄ illa gñata ex cōſimili ſuba ſpmatica.aliter enī nō in/
tēdebāt in gñatione ipſius.Dixit:ꝛ illud qd̄ ſignificat ꝙ
in femina ſit ſperma eſt ſilitudo filii cū matre:qm̄ ſi ſili/
tudo fit a ſpmate:tūc ſi mulier nō hꝫ ſpma nō erit filius
ſimilis mr̄i.ꝛ ſi reciperet filius ſilitudinē a ſanguine mē/
ſtruali nō eſſet filius vnquā ſilis ſuo pr̄i.tūc qñ erit filius
ſimilis patri:ꝛ matri:determiata erit cā.ꝛ inuenta:ſꝫ ſan/
guis mēſtruus nō eſt in maſculo tūc nō cōicat in eis ſan/
guis mēſtruus:tunc remanſit res cōis inter eos ſit ſpma:
erit ergo in eis ſpma.ꝛ in illo eſt virtus gñatiua:ſicut in
ſpermate maſculi.deinde dixit ꝙ filius aſſimilat̄ pr̄i ꝛ
matri.ſed nō aſſimilat̄ eis niſi ꝑpter cām cōem vtriqꝫ.
tūc illa cā cōis erit:aut ſperma.aut ſanguis.ſꝫ nō eſt ſan/
guis:q2 ſic nō eſt ſilis patri:igit̄ erit ſpma.Iteꝝ dixit. fi/
lij aſſimilant̄ patri ꝛ matri:ꝛ qui aſſimilant̄ patri ꝛ mr̄i
hñt radicē facientē aſſimilationē.deinde dicit.nō pp cāꝫ
ſanguinis mēſtrui:igit̄ ꝑpter cām ſpmatis cōis.ꝛ putauit
tūc galienus feciſſe iſtis ſyllogiſmis magnā ꝓbationem.
deinde rōcinatus eſt in ſermōe:ꝛ dixit ꝙ opus eſt ꝙ ſem
per filius declinet in ſilitudine ad pr̄eꝫ ſuū.q2 ſpma ma/
ris eſt magis forte. tūc ergo rñdebat: q2 ſpma mulieris
materiat ſe ſemp a mēſtruo ſanguine.tūc igit̄ ſemp eius
vigor cōualeſcit:ſed ſpma viri nō hꝫ adiutoriuꝫ. Et dicit
in alio loco ꝙ ſpma mulieris facit ſe cibuꝫ ſpmati viri: ꝛ
tūc ille ſunt rōnes quas rōcinatus eſt.G. ꝑpter ſe. ꝛ nos
mirati ſumus ſupra illō qd̄ ol facit medietatē cuiuſlꝫ rei:
ꝛ dixit ſe ſcire phyloſophiā: quomō dixit iſtas rōnes ra/
tas.ſuū enim dictū primū aſſerit ꝙ mēbruꝫ appetit res

maltas appetitu nāli:⁊ poſt violentat rem:⁊ eycit ipſam
poſtq̄ caruerit neceſſitate illius rei ſicut accidit in attra
ctione aque ab epate.⁊ a venis.⁊ poſt eycit illā aquā cuꝫ
nō indiguerit ea:⁊ ſicut mēbra attrahūt māꝫ que ſūt eis
ꝯueniētes ad rectificādū ſuas cōplexiones:⁊ ad diſſoluē/
dū māꝫ malā que eſt in eis:deinde eycit illū māꝫ medi/
cinalē.⁊ qñ fuerit in corpe alicuius hois aliqd attracti/
uuꝫ eius qd non cibat ipſum:⁊ poſt cū cōpleta fuerit ne/
ceſſitas illius rei: eycit ipſum.Et ꝓpter qd nō dixit bonꝰ
vir:qꝛ matrix nō recipit ſperma viri ꝓpter hoc vt det vi/
res mēſtruo ſanguine.⁊ diſſoluat in māꝫ ꝯueniētē fetui:
⁊ qm̄ matrix poſtea nō īdiget ipſo in vltimitate creature
eycit ipſum poſtea poſtq̄ fuerit diſſolutū:⁊ iter mr̄icē.qꝛ
forte ſpma diſſoluit ītra mr̄icē.⁊ reducit in alienā cōplo
nē q̄ illa fuerit: pp quā mr̄ix diligit ipm.⁊ ꝓpter h̄ eycit
ipſum.Et quomō potuit dicere:⁊ applicare ſpma īter hu
miditates puras:⁊ pncipio mēbroꝝ radicalium:⁊ tradet
poſtea obliuiōi mr̄ix. vt ipm ſemp retineret.ſꝫ poſtea ipꝫ
eyceret:ſꝫ mēbrana q̄ coopit ſpma:dicere qd ipſa ſit aſpe
ritate facta q̄ ſit coopiens māꝫ ex oī pte ī decoctiōe mr̄i/
cis nō eſt remotū valde:qm̄ ſi in ſpmate ſit virtus matu
ratiua:⁊ īformatiua.tūc illa v̄tus erit potēs gñare mem/
branā ſicut eſt potēs gñare oſſa:⁊ venas.⁊ neruos.qm̄ ge
neratio eſt ipertinēs ad mr̄icē venaꝝ.ſ.q̄ ſūt in ſuba crea/
ture.Et ſtultus eſt q dicit ꝙ eo mō opat̄ mr̄ix quo furnꝰ
in tortā pdictā.qꝛ mr̄ix licet ſit calidiſſima:eius tñ ſupfi/
cies īterior ē humida valde: ex ſua ſuba:⁊ nō eſt de ſui nā
aſſare aliquā ſubaꝫ.⁊ gñare in ea telā: ⁊ corticē. Et ſi iſta
eēt via in maturatiōe aſſa ⁊ mr̄ice ambiētibus.tūc epar ⁊
ſtomatus ſemp in mā quā īuolueret:poſt faceret mēbra/
nā q̄ īuolueret illā māꝫ: ⁊ ſi fuerit in ſpmate virtus īfor/
matiua oſſiū:⁊ in eo erit v̄tus īformatiua mēbrane: qm̄
qd pōt plus facere.⁊ poterit facere minus.Et q̄ ſunt cau
ſe ꝓpter q̄s ponamus pncipia nālia extrinſeca cū īueni/
mus ea ītra in ſpmate:⁊ dicemus modū opatiōis in ſper
mate q pdicebat̄ in paſta furni.ſꝫ aliqñ ꝯcurrāt cauſe ex/
trinſece.Sꝫ ille q dixit ꝙ ſpma ꝓpter ſui viſcoſitatē fuit
gñans oſſa:⁊ neruos bonū eēt: ꝙ diceret.vt gñatio eēt a
ſanguie mēſtruo:⁊ ſpma viri nō eſt puatū cōplone aialis
recipiētis gñationē ab eo.ſꝫ ſcdꝫ ſui viſcoſitatē ſit iuuās
ad lineamēta ſui albedine ad colores:⁊ forme operatiue
ſunt ille q̄ ſunt determinate circa aliquā māꝫ receptibilē
ſuaꝝ diſpōnū:tm̄.q̄ faciūt duricie ⁊ mollicie nimis:⁊ viſ/
coſitatē:⁊ alia ſicut videmꝰ in opationibꝰ: ⁊ receptibilibꝰ
formaꝝ in artificialibus.Et ſic in mā vacua oꝫ vt recipi/
at formā a mā diuerſaꝫ.⁊ hoc eſt in artificialibꝰ.ſꝫ in nā/
libus eſt qd recipiēs nō recipiat ſolā figurā ⁊ lineamēta.
īmo etiā cōplonē nālē.⁊ v̄tutes opatiuas ꝓprias:⁊ ꝓpter
h̄ appropriauerūt forme opatiue nāli māꝫ ꝓpriā q̄ facit
ad cremētū.⁊ attractionē.⁊ expulſionē.⁊ tūc ꝓpter albe/
dinē.⁊ eius viſcoſitatē ſpma viri opat̄ extēſionē. ⁊ figu/
rā.⁊ colorē.ſꝫ nō ꝓpter h̄ opabit̄ in ipſo oſſa.⁊ neruos.ſꝫ
forte q̄s poſſet dicere qd ꝓpter extēſionē opari poſſet ner
uos nō tñ oſſa.⁊ ſi diceret̄:qꝛ hꝫ extēſionē. iō eēt mā ner/
uoꝝ extēſibiliū:tūc hāc ꝓprietatē hr̄et muſcillago q̄ eſt
extēſibilis:⁊ flegma eſt viſcoſum:ſilr ⁊ oē ſpma eſſet ꝯue
niēs ad opationē aial̄.Et qd addidit de vaſe ſpmatis igno
rauit de eo niſi qꝛ in eo erat viſcoſitas:⁊ albedo. ⁊ ꝓpter
illa nō deberet facere ſpma:ſꝫ iſta ſint ꝯcurrētia meliora
ſꝫ iſta ꝯcurrētia ꝓut ipſe determiauit nō erāt ſcdꝫ ordinē
bonū:⁊ qd ipſe narrauit de arterys.⁊ illud eſt ꝙ ſi eſſent
gñatiue ſpmatis:eēnt neceſſe vt cibarent̄ ſpmate.⁊ tunc
exigeret̄ ꝙ arteria oparet̄ in māꝫ ſpmatis ſcdm opatio/
nē fortiorē in eis.⁊ ſi ſcdꝫ aliū modū oparet̄:oparet̄ ſcdꝫ
acmodū quo epar opat̄ meliaꝫ:⁊ colaꝫ.⁊ tūc vnū iſtoꝝ nō

erit nutrimētū.deinde niſi ī pma gñatiōe eēt ille ſanguis
mēſtruꝰ mā creature:nō eēt poſtea ille ſanguis cibꝰ eiuſ/
dē poſtq̄ natus eſt.⁊ eſt hec res ꝯueniēs ꝯ illū. Et vide/
mus:qꝛ mēbra pmo agūt in ſanguinē.⁊ poſtea nutriunt
ſe ab ea:erit igit̄ ſanguis mā illoꝝ mēbroꝝ in pma gña/
tiōe.ſꝫ illi ſyllogiſmi quos īducit ꝓ ſe collecti ſūt ex plu/
ribus ſil̄ibus hypoteticis.⁊ diuiſis quoꝝ flores colligit.
⁊ hñt ſuū refellimētū cū reſoluunt̄ in iſtū modū.⁊ illud ē
ꝙ natus aſſil̄at̄ vtriq̄ parēti:⁊ tūc oꝫ ꝙ vna cā illiꝰ aſſi/
milatiōis īueniat̄ in illis ꝯueniēs:qm̄ qñ ītētio ē vna nō
ē opus.vt eiꝰ cā ſit vna niſi ſcdꝫ vnū modū. ⁊ hoc. vt po/
nant̄ ſue cauſe ſingulares.⁊ ſegregate.ſꝫ adunate. Et hec
ē res q̄ oꝫ ſciri ꝑ librū noſtrū ī probationibꝰ.videmꝰ eniꝫ
qꝛ vna res plures hꝫ cās ſicut calor:⁊ ille cauſe nō ī vna:
eēntia adunant̄ niſi in caſualitate. ſꝫ forma gñatiōis ita
ſe hēat ꝙ cā ſua pciſa ſit nō motor. ⁊ qꝛ alr̄ omnis filius
eēt ſil̄is ſuis parētibꝰ ſaltē ſcdꝫ aliquā cōpōnē:ſaltē ſcdm
medici ſigna.⁊ īuenit̄ multotiēs forma. ⁊ nō aſſil̄abitur
neq̄ pr̄i neq̄ mr̄i neq̄ forme cōpoſite ex pr̄e ⁊ mr̄e. Si
.n.q̄s voluerit extrahere cās ſingulares rei gñate īueniet
aliqñ:qm̄ v̄tus hēbit dñiū ſup māꝫ.⁊ tūc illa mā inducet
ſui ſil̄itudinē.⁊ aliqñ erit mā reſiſtēs:⁊ nō inducet ſcdm
ſpēꝫ ſil̄itudinē niſi modicū.⁊ ſcdꝫ habilitatē recipientis
opabit̄ v̄tus īformatiua.vt ſi fuerit multū dñans ſupra
māꝫ faciet ſil̄eꝫ:⁊ ſi modicū ſaltē īducet ſpēꝫ:⁊ ſi mā nō
fuerit recipiēs aliquo mō v̄tutē īformatiuā nō opabitur
aliquo mō in eā v̄tus īformatiua:⁊ qñ opat̄ v̄tus īforma
tiua:operabitur ſecundum qualitatem materie.Et qñ di/
minutio fuerit in mēbris extēſis.dicemus illud eē in pte
ſcdm īformatiuā:⁊ ſi fuerit ſupfluitas in mēbris ꝓpter
ſuū fluxū materie.dicemꝰ qm̄ v̄tus ēt ſic opabit̄:⁊ tūc cū
mā q̄ ē in mr̄ice hēbit fortitudinē in acq̄ſitione forme. ⁊
tūc nō dabit ei forma ſcdꝫ ītētionē v̄tutis īformatiue:for
ma dico lineamētalis.ſꝫ ſcdꝫ habilitatē ipſiꝰ materie ad
recipiēdū.⁊ ita opabit̄ illa v̄tꝰ in mā quouſq̄ poterit ea/
dē mā eē mouēs:Et fortaſſe in illo loco erit cā occulta:ꝓ
hibēs māꝫ recipe ſcdꝫ exigētiā motoris niſi ſcdꝫ habilita
tē ſuā:tūc erit cā ſil̄itudinis.ſi erit ex pte fortitudinis v̄tu
tis īformatiue aſſimilabit̄ pr̄i.Et ſi mā fuerit dñans ſup
opatorē:ex toto erit aſſimilatio mr̄i:⁊ h̄ ē ſcdꝫ ſpeculatio
nē cāꝝ ſingulariū. ⁊ ſi adunauerimus iſtas cās erit aſſi/
milatio in creatura ſemp ſcdꝫ vicēs in eis: vt ſi forma ī/
formatiua ptinēs ad māꝫ vicēs opabit̄ māꝫ ſcdꝫ ſuū mo
dū in lineamētis.Et ſi illd qd ptinet ad feminā mr̄eꝫ fue
rit vicēs opatio fiet in ea ſcdꝫ ſuū modū. Et aliqñ īcipiet
opator opari in mā.⁊ nō poterit īmutare ſic ꝯtigit ī v̄tute
nutritiua qñ īpigit nutrimētū in mēbra:⁊ nō pōt īducere
aſſimilationē:ſic in morfea:⁊ qñ īſpexerimꝰ ſingularitatē
cāꝝ:nō poterimꝰ dicere ꝙ vna ſit cā cōis ad multa: ⁊ ſi
aggregauerimꝰ cās erit iſta pparatio ſegregata a forma/
tiōe:⁊ tūc forma nō accidit ꝑ iſtā habilitatē materie: nec
fuit pp opationē ſolū:⁊ nō erit vnū eoꝝ cā ſolū ꝑ ſe illiꝰ
forme q̄ gñabit̄:ſꝫ illoꝝ adunatio īſimul:⁊ mētiebat̄ ille
q dixit ꝙ cā forme fuit aut ſpma aut ſanguis.Et ſyllogiſ/
mi quos īduxit nō ſūt recte reſolubiles in figurā rectā ⁊
modū:⁊ impfecte īduxit:qm̄ vnꝰ ſuoꝝ ſyllogiſmoꝝ colli
gebat̄ a multis.Et illud ē qm̄ accepit ī eo: ꝙ ſi filiꝰ ē ſil̄is
ſuo pr̄i:tūc nō ē vacuū qn aſſil̄et̄ ſiue cā ſpmatis:ſiue ſan
guis mēſtrui:ꝯcluſit īdē:qꝛ cā ſil̄itudis fuit in pr̄e ⁊ mr̄e
cōis ⁊ ſyllogiſmꝰ ſcdꝫ:ꝙ pōamꝰ ꝯnē iſtiꝰ anxioma illiꝰ: ⁊
illd qd cā cōis ē ī pr̄e ⁊ mr̄e illiꝰ ſil̄itudis:⁊ nō fuit mēſtru
us ſanguis.igit̄ ſpma fuit:⁊ ex pdictis ē manifeſtū:qm̄ in
iſto ſyllogiſmo diuiſiuo ē falſitas ī vno pmiſſoꝝ:cū.n. di/
xit.qꝛ cā cōis erat in pr̄e ⁊ mr̄e:dixit veꝝ ſcdꝫ qd: qm̄ cā
ꝯiūcta vtriuſq̄ fecit ad formā vt pdictū ē:ſꝫ cū diuiſit:il/

[Handwritten marginalia: "sunt forma operative" (left margin, beside "ad lineamēta … forme operatiue"); "quando est intentio … est opus" (right margin); "operantur malencoliam …yam" (bottom left).]

causa forme fuit operator.

la cā cōis erit:aut mēſtruus ſanguis:aut ſpma:mētitus ē
ſcd̄z qd̄ p̄determinatū ē.ꝙ forme cā fuit opator:ꝛ nō ſolū
ipe.ſʒ ꝯiūctū cū p̄paratiōe ꝛ habilitate mēſtrui ſanguis:ꝛ
ſup rōcinati ſunt qdā iducētes ſuū ſermonē ex ouis vēti
q̄ recipiūt poſt ſui cōplementū a luxuriatione galli.

¶ Caplm 3m de diuerſitate ſpmatū in mulierib⁹ ꝛ viris.

Materia mulieris q̄ dr̄ ſpma nō hʒ in ſe
vtutē gn̄atiuā:ſed poteſtatē tm̄
vt in ea fiat gn̄atio: dicemuſqꝫ qꝛ cā i maſculi
nitate:aut feminitate erit dn̄iuʒ i cōplōne ma
terie maſculini: aut feminini: aut in cōplōne
loci ꝯtinētis:ſʒ cā in maſculinitate eſt cā ſicca in ſpmate:
ꝛ illud ē:vt ipʒ ſic calidū:ꝛ ei⁹ calor vicēs.ꝛ tūc cū ſpma
fuerit calʒ maſculus erit.ꝛ in h̄ iuuat̄ a calore loci: ꝛ qn̄
fuerit ſpma a pte teſticuli dextri erit ēt illd̄ poti⁹:qꝛ ſpma
illi⁹ ptis ē magis coctū ꝛ magis calʒ. Et ē p̄ncipiū ꝓpin
guis:qꝛ ipʒ venit p q̄ſdā venā q̄ ē ſub rene in quo colatur
vrina ſic̄ p̄ceptū ē ex anothomia.Et qꝛ ſpma nō exit ꝯti
nue niſi cū ipulſiōib⁹ diuerſis: ꝛ diuiſis nō ē mixꝫ:ſi qn̄qꝫ
vna ps ei⁹ ſit dextra ꝛ alia ſiniſtra:ꝛ alia ps ꝓcedit trāſ
uerſuʒ ꝛ alia dānificat̄ in itinere:ꝛ pp illud pōt eē qd̄ illd̄
ſpma qd̄ ē ſiniſtrū faciet feminā ſemp: qꝛ ille locus ē fri
gidus:ſʒ illud qd̄ de muliere opat̄ ad h̄ ſcd̄z ſuū ſpma : ꝛ
ſuū mēſtruū ſanguineʒ eſt ꝙ mulier qn̄ fuerit cal'a in ſua
cōplōne nō erit paratū ſuū ſpma ꝛ ſuus mēſtru⁹ ſanguis
ad faciēdū marē:ſʒ qn̄ mrix fuerit cal'a ꝛ nō leſa ſcd̄z fri
gus a mā iteriori.vel ex cā extrinſeca: ꝛ lʒ ſcd̄z quoſdam
opet̄ ſpma ſcd̄z q̄litatē ſolū in mā:ꝛ nō ſcd̄z imixtionē:ſi
fuerit frigidius in cōplōne nō erit potēs i effectu ſʒ debi
le:ꝛ pp h̄ ē vētriculus dexter habilior ad faciēdū maſcu
lū q̄ ſiniſter:ꝛ h̄ eſt qꝛ magis cal's ꝛ iſte cāe aliqn̄ ſil' cō
currūt ꝛ ſignāt effectū aliquē:ꝛ tūc ꝓculdubio erit effect⁹
ille aut ſimplr̄ p̄fecte maſculus:aut ſimplr̄ p̄fecte femīa.
Et qn̄ ꝯcurrūt cāe ex vna pte cū cāis alteri⁹ ptis ꝯſequit̄
ille effect⁹ illas ptes q̄ erūt fortiores.ꝛ pp h̄ erit aliqn̄ in
pte ſiniſtra maſculus ꝛ i pte dextra femina.Et ſignifica
tio ſup maſculū ē mot⁹ creature i dextra pte.ꝛ femie mo
tus in ſiniſtra pte:ꝛ calor ꝛ frig⁹ ſūt cāe q̄ ſūt adiutorie ꝛ
p̄paratorie nō cāe iformatiue.ſic̄ putauerūt qdā.Et dixit
Ari.ꝙ poſtq̄ mulier fuerit impgnata poſt.40. dies fun
dit̄ ſpma:ꝛ recipit diuiſionē:ꝛ an̄ iſtud tps ē.q.fruſtū car
nis:ꝛ tūc h̄ ſignificat qꝛ ipſi nō ſciūt qd itelligat Ari.p h̄.
ꝛ vtrū pp h̄ voluerit denegare qd̄ ſpma ꝓfundat̄ in mā
ꝛ miſceat̄ cū illa. Et ꝙ in mulierib⁹ ſit quoddā aſſimila
tū ſpmati.Sʒ mō nos dicamus ꝙ mā in muliere ſit ſan
guis mēſtruus:ꝛ ſit in locis q̄ numerabimus poſt albū ꝛ
viſcoſuʒ:ꝛ ab alijs locis decurrit qd ad mr̄icē:ex cui⁹ cur
ſu delectat̄ mrix.Et curſus illi⁹ materie nō eſt ſcd̄z viā in
curſu ſpmatis:quia in curſu ſpmatis eſt ſcd̄z calorē ꝛ vē
toſuʒ:ꝛ aliqū erit ps illi⁹ vētoſi ante exitū ſpmatis ꝓpter
ſui ſubtilitatē.ꝛ reſidua ps illi⁹ exit cū ſpmate:ꝛ qn̄ hō co
medit res in qbus abūdat vētoſuʒ:exit ſpma forti⁹.ꝛ etiā
in eo q luxuriat nō multū.ꝛ ille vētus eſt ſupfluitas ſpūs
in corpe.Et ſi exitus ſpmatis nō eēt igeniatus a nā niſi ꝓ
pter dlectationē nō deberet tūc fuiſſe igeniatū ſpma exi
re velociter.ſʒ paulatiʒ:ꝛ paulatiʒ cū tarditate:qm̄ dele
ctatio accidit ex curſu materie illius q̄ eſt cal'a ꝛ viſcoſa
ſup mēbrū in quo facit q̄ſi titillationē acutā:ꝛ ſequet̄ cō
glutinatio ꝛ vnctio in eodē ex eadē mā:ꝛ tūc erit illa de
lectatio ſup repationē eius qd̄ receſſit a ſui ꝯſiſtētia:ſʒ il
le receſſus nō iduxit dolorē:ꝛ iſta delectatio eſt ſilis dele
ctatiōi illi q̄ accidit ex raſchatiōe aut ex vnctiōe ſup apo
ſtema:ſʒ iſta delectatio eſt fortior pp fortitudinē ſuarum
cāꝝ ꝛ opationū ꝛ eoꝝ q̄ patiunt̄ ab eis. Et qn̄ illa humi
ditas q̄ exit a muliere nō gn̄at:nō erit ſpma:qꝛ nomē ſp
matis nō iponit̄ humiditati:niſi illi q̄ exit a teſticulis: ꝛ
iduc̄ dlectationē:qꝛ aliqn̄ exit hūiditas q̄ etiā nō inducit
delectationeʒ ꝛ hʒ ſilitudinē cū ſpmate:ꝛ nō dicit̄ ſpma:
qꝛ exit cū dlectatōe:niſi qꝛ exit a teſticul' ꝛ cū ipulſiōe for
ti:ꝛ illud qd̄ exit ſcd̄z hāc viā erit potēs gn̄are aliud aīal
extra corpus a quo decidit̄:ꝛ tūc qn̄ iſte oēs dn̄e cadunt
in diffōne ſpmatis:tūc illa humiditas q̄ eſt in mulierib⁹
nō dicet̄ recte noīe ſpmatis:neqꝫ dʒ dici mēbrū aut ſpūs:
ſʒ hūiditas ſolū:ꝛ gn̄a humiditatū ſūt q̄ttuor humores:
ꝛ poſt illa eſt humiditas q̄ in mulierib⁹ eſt:q̄ nō eſt aliqd
iſtoꝝ:ſʒ eſt ſupfluitas illa ſanguinis:aut eſt de nā ſangui
nis:aut eſt ſanguis p̄mutat⁹.ꝛ eſt ꝯſuetudo ꝙ oīs ſanguis
p̄mutatus exn̄s in mr̄ice vocat̄ mēſtruū quocūqꝫ modo
ſit mutatū in q̄litate.ꝛ illud qd̄ dr̄ ſpma mulieris ſcd̄m
hūc modū erit ſanguis.ꝛ ſi dicat̄ ſpma illud erit equocū
in noīe.Et ad ſignificādū forte dat̄ hoc nomē. vt diſtin
guat̄ iſtud qd̄ dr̄ ſpma a reſiduo ſanguine mēſtruo. q nō
venit ad tātā maturationē. ꝛ res eſt de reb⁹ ſcitis. ꝙ iſte
humiditates magis merent̄ iuuare in creatura q̄ aliud
de ſanguine mēſtruo.ꝛ tūc ſi nō eēt illud nō h̄ret mulier
delectationē in ſomno in ei⁹ curſu magis q̄ in curſu mē
ſtrui ſanguinis puri.Et cū fuerit in iſto iuuamētū ad crea
turā:nō erit in eo iuuamētū:niſi ſcd̄z viā: vt ſic opans:aut
mā aut vterqꝫ:ꝛ tūc in eo erit v̄tus formatiua ꝛ mā ſicut
in ſeminibus:ſʒ qn̄ in aliquo fuerit v̄tus actiua occurrēs
virtuti paſſiue ex illo occurſu dʒ fieri aliqd:ſi vna virtus
fuerit debilis erit operatio debilis.ſed quando nihil ope
ratur non eſt in ea aliquid vigoris. Et tunc quando vir
ꝛ mulier coeunt ꝛ complet citius mulier ſuum ſperma q̄
vir.tūc illud ſpma itrās in mr̄icē ſi eēt forte deberet opa
ri fortiter.ſi debile debiliter.ꝛ qꝛ nūq̄ iuētū fuit illud in
muliere nō hʒ illud v̄tutē gn̄atiuā qd̄ reſcindet̄ a mulie
re.Et ſi forte in ſpmate mulieꝝ eēt v̄tus gn̄atiua illa vir
tus gn̄atiua iuuaret̄ a ſpmate viri: vt ſit in effectu:ꝛ tunc
ponamus qd̄ v̄tus gn̄atiua ſit in ſpmate mulieꝝ ꝛ nō ſit
in effectu illa v̄tus:niſi p iuuamētū ſpmatis viri:ꝛ ſic illa
v̄tus pauca:lʒ ēt forte iſtud ſit valde remotū. Et qd̄ in il
lo ſpmate ſpūs ſit.lʒ difficile ſit iſtud dicere niſi forte di
cat̄ qd̄ ille ſpūs ſit in potentia:ꝛ ducat̄ in effectū p ſpma
viri:ꝛ de iſtis eſt melius vt dicat̄ qd̄ in illo ſpmate nō ſit
vtraqꝫ v̄tus.ſʒ v̄t⁹ formās.ꝛ nō ꝓpter h̄ vetat̄ dicere qn
in ſpmate viri ſit v̄tus extēſiua ꝛ lineamētis vt lineamē
tet̄ in ſe ꝛ ꝓfundet̄ itra mulieris māʒ iuuās ad lineamē
tationē ipſoꝝ.ꝛ nō eque cōponit mēbrū aliqd̄ nec ē mā
alicuius mēbri:ꝛ poſtq̄ coagulatio creature ē ex iſto du
plici ſpmate neceſſariū ē vt decurrēs ſanguis mēſtru⁹ aſ
ſimilet̄ iſti coagulatiōi.ꝛ ꝓpter h̄ p̄mutat̄ ab eis in ſili
tudine ſpmatis: vt aptū ſit trāſire in nutrimētū. Sʒ ille
ſanguis tūc nō decurrit ſcd̄z viā decurſus an̄ impgnatio
nē:qꝛ tūc decurrebat ſcd̄z tps iā determinatū:mō aūt cō
tinue paulatiʒ.qꝛ mrix attrahit ipʒ:ꝛ ſicut nutrimētuʒ in
nobis p̄mo fit ſanguis.ꝛ poſtea dealbat̄:ꝛ poſt p̄paratur
vt trāſeat i mēbrū ſic mēſtruus ſanguis cū decurrerit tē
pore impgnatiōis ad mr̄icē recipit decoctioneʒ quouſqꝫ
aſſimilet̄ ſpmati mulieꝝ:ꝛ poſt trāſit in mēbꝝ. Et iſtud
ſignificat ꝙ ſpma ſit ſupfluitas ſanguinis q̄rto digeſti:
ꝛ ꝓpe coagulandi in mēbra.Et maſculinale comitat̄ vir
tus formās cū v̄tute ēt nutritiua q̄ ꝯiūgit̄ cum ea ex mā
feminaꝝ ſcd̄z modū quo nutrit̄ ex ea corp⁹: ꝛ feminale ē
eque diſtās illi.ꝛ iſta adoptatio diuidit ſe magis ꝓpe mē
bris.ꝛ non erit ex ſupfluitatibus q̄s nā antiq̄tus ipulit ꝛ
adaptauit in iuuamētū corpis:ꝛ aductus pp v̄tutē in illa
eſt ſignū v̄tutis q̄ p̄ceſſit:ſʒ v̄tus iformatiua ꝛ gn̄atiua cō
plet̄ in teſticulis:ꝛ ibi trāſit iſta ſupfluitas in ſpma ma
ſculinale iformās:ꝛ tūc erit vis iformatiua completa in

ipſo a teſticulis. Et vtus nutritiua in ſpmate maſculi for/
te venit ex pte extremitatū in ſocietate ſpūs nutritiui de/
currētis in ſpmate: q fuit cā i mutatiōe ſanguinis ad ipſuʒ
qd diminuebaꝛ a mēbro: ꝛ qꝛ ille ſanguis alterabatur ad
cōplonē illi⁹ mēbri alteratiōe q̄cūqꝫ: ꝛ accepit ſuas vtu/
tes nāles. lʒ nōdū cōpletas. ꝛ nō eſt opus vt abnegemus
iſtas ipulſiōes ad teſticulū: ipulſiōes dico ſupfluitatū: ꝛ
tūc nō eſt abnegatū: qn teſticulus attrahat ab oi pte ſui
corpis ad ſeipʒ: ſicut nō eſt negatū: ꝙ q̄dā mēbra attra/
hāt humiditates ab alijs. ꝛ ꝙ medicina attrahit a parti/
bus corpis: ꝛ medicina: lʒ ſit extranea a corpe: eius tn̄ at/
tractio eſt attractio multaꝝ ſupfluitatū. ſʒ in ſemine mā
ē debilioꝛ q̄ȝ poſſit cōcomitari ab aliq̄ vi. ſʒ magis comi/
taꝛ adaptamētū ꝛ rectificationē quā pſtitit ei ſua vis: ꝛ ſi
cōitareꝛ aliq̄ vis eſſet illud qd dixi ante. Sʒ qn̄ illa mā
iplebaꝛ a membris ad teſticulis poſtq̄ȝ fuerit digeſta: ibi
augmētabiꝛ vis iformatiua ab illo. Et erit nutritiua obe
diēs iformatiue. aut comitās ipſaʒ. ꝛ tūc vbicūqꝫ fuerit cō
comitabiꝛ ipm ſperma: ꝛ tūc erit ibi aſſimilatio cōpleta:
ꝛ vtus iformatiua q̄ eſt in ſpmate: aut erit ſignū vtutis i/
formatiue: q̄ eſt in illo idiuiduo. ꝛ mutabit tūc ad operā/
dū ſile illi. a quo venit. qd eſt ab illo remotū ſicut eſſet ſi/
gillū vtutis nutritiue. ꝛ ab extremitatib⁹ ad hoc. ꝛ tūc h
eſt digni⁹: ꝛ adiūgunꝛ in vnū: ꝛ gn̄aꝛ ex eis natus. ſʒ mo/
ra vni⁹ nō eſt cā in igroſſatiōe tn̄ licet inuoluaꝛ iter eius
iformationē: ꝛ ſcdʒ ſua mora nō ē in ſui iformatiōe. ꝛ ſua
q̄ȝtitas eſt minoꝛ q̄ȝ ſufficiat in gn̄atiōe ei⁹ qd gn̄aꝛ ex ſan
guine mēſtruo: q̄ alterabiꝛ ad nāʒ pncipij illoꝝ: ꝛ erit il/
la q̄ȝtitas minoꝛ portio: ꝛ nō ē remotū qn illd qd ē forti⁹
ex eis erit mā ſpūs ꝛ debili⁹ ſeminale mā mēbroꝝ.

¶ Capitulum 4m de membris conſimilibus.

DE duobus ſpmatibus poſtq̄ȝ fue/
rūt adunata ſpermata
maris ꝛ femine rotūdabiꝛ totū ſup ſe cū vtu
te ppa circūdās ſuā eſſentiā ꝛ mrix mouet ſe
vt coopiat ipʒ. Et qdā dn̄t: ꝙ mrix ābulat ad
coopiendū paulatī: ꝛ fit textura ex mā ſpmatis femine
q̄ ɔtinuat ipm cū extremitatib⁹ mrīcis iteriorib⁹: ſʒ vr̄ ꝙ
motio mrīcis adcoopiendū ſupra ſit feſtina. Sʒ cooperi/
mētū illud cōpleꝛ p expanſionē ei⁹ qd ɔtineꝛ ex laterib⁹
mrīcis. ꝛ hoc ppter nutrimētū qd recipit. ꝛ tūc magis ma
trix opit ſpma: ꝛ coopit: ꝛ eſt via ſpmatis. vt iſpiſſeꝛ p ca/
lorē: ꝛ oʒ vt creeꝛ iteꝝ ſpma: ꝛ ex mā q̄ iſpiſſabiꝛ p calorē
ꝛ qd itēdiꝛ p ipm ꝛ aial. Et ɔſtrictio ſuaꝝ ptiū: ꝛ illd co/
opimētū eſt cā retētiōis mēſtruoꝝ: vt nutriaꝛ ide crea/
tura. ꝛ ɔſtringit ſe mrix in iſto coopimēto ꝛ deſiccaꝛ ꝛ in/
tēdit ſugere. Et appetit ipregnata res ɔrias. ꝛ appetit ſtul
ta ꝛ ɔria: ꝛ h ppter retētionē mēſtruoꝝ: ꝛ illa retētio per/
mutat colorē oculoꝝ mulieris. Et reducit colorē venaꝝ
q̄ ſunt in lingua ad virorē. Et iducit dolorē pectinis pp
ɔſtrictionē orificij mrīcis: ꝛ iſta ɔtingūt in pncipio impre
gnatiōis: ꝛ fortaſſe retardabiꝛ iſta opatio p decem dies: ꝛ
augmētabiꝛ nauſea cū iceperint capilli creſcere. Et pmū
qd gn̄aꝛ eſt tela q̄ circūdat: ſicut circūdat in ouo vt ſit re/
tinēs: ꝛ cuſtodia ptiū ſpmatis ne ſpargaꝛ ꝛ claudaꝛ caloꝛ
nālis in ea: deinde mā tēdit ad augmētū ꝛ extēſionē. Sʒ
pmū qd gn̄aꝛ in ea eſt ſuba ſpūs q eſt fundamētū vtutū
aialiū. Tūc g eſt neceſſariū qd pmo gn̄eꝛ id in quo duo
fuerint aggregata neceſſitas ꝛ leuitas ꝛ gn̄atio ſpūs eſt
leuioꝛ gn̄atiōe mēbri: ꝛ neceſſitas eſt vt creſcat ſpūs ſcdʒ
oēʒ ptē. vt veniat vis ꝛ vigoꝛ. ꝛ iſta neceſſitas ē maioꝛ ne
ceſſitate gn̄atiōis mēbroꝝ. dico cōpletoꝝ. Et qꝛ radix hu
ius ſpūs eſt illud qd cecidit in mrīcē iuolutū cū ſpmate:
tūc nō eſt remotū: qn ſpma ſcdʒ ſe totū ſit loc⁹ pm⁹ ſpūs
vel ꝙ ſit in eo locus pp ſpūʒ. in quo ſpūs ipſe adunaꝛ: ꝛ
ab eo poſtea diuidaꝛ. Et ipoſſibile eſt ꝙ nā nō fuerit ſol
licita circa iſtū ſpūs: ꝛ ꝙ ponat ipm vt creſcat: ꝛ nō in lo/
cū certū: ꝛ vt habeat motū nō a loco certo. Sʒ opus ē vt
in pmis cognoſcaꝛ ſingulare ꝛ diuiſuʒ p ſe: ꝛ aduneꝛ per
ſe: ꝛ ꝙ cognoſcaꝛ ſuba ꝛ determineꝛ q̄dā penetratio ab
ipſo ſpū: ꝛ ꝙ iſte ſpūs hēat fundamētū a quo moueꝛ ad
ptes diuerſas: ꝛ illa ps ſpmatis q̄ ſic erit fundamētū: erit
ps diuiſa bene ꝛ maturata. ꝛ erit coꝛ: g oʒ vt pmū qd gn̄a
tur ſit vas ſpūs: ꝛ in pma creatura erit iſenſibile. deide fa
ciet ſpūs ille pforationē corā orificijs venaꝝ. Et poſtq̄ȝ
fuerint ille pforatiōes ſenſibiles diceꝛ vene. ꝛ operatoꝛ
eaꝝ erit motus h⁹ ſpūs. ꝛ tūc pncipiū eaꝝ erit coꝛ. Et erit
clauſura vtutis iformatiue: i eo i quo claudiꝛ ille ſpūs. ꝛ
aſſilaꝛ ſpūs vēto: ꝛ accidit ꝙ in illa mā appebit inflatio
ampulloſa: ꝛ illa mā creſcit p illud vētoſuʒ: ꝛ deinde illa
ſuba ſpūalis q̄ nutriꝛ ꝛ corroboraꝛ in illa mā faciet pfo/
rationē de illa mā: ꝛ nō ſcdm ꝙ putauerūt phyſici: ꝙ qꝛ
mā erat res humida: ꝛ in humido oi agēs ē caloꝛ: tunc g
nō pōt eē. qn in illa mā ex illo caloꝛe fiat vētus: ꝛ ille vē/
tus itēdit exitū: ꝛ vſus altū: verſus igiꝛ altū pforabitur in
manifeſto materie: ꝛ iuuamētū illius pforatiōis eſt. vt i/
treꝛ vētus ꝛ attrahaꝛ p ipm foramē: ſʒ nō eſt ita res: neqꝫ
eſt ille ſpūs vētoſus ſupfluitas materie: ſʒ poti⁹ res cuius
retētio itēdiꝛ a nā: ꝛ moueꝛ ille ſpūs ſcdʒ ptē quā appetit
aia: ꝛ niſi pecten eēt ɔiūctū melius a ſupioꝛi ad mrīcē nō
eēt motus illi⁹ ſpūs in mrīcē in ptē quā exigeret aia. ſed
ad aliā ptē. Et qn̄ gn̄aꝛ ille vētus ſpiritalis extēdit mām
ſcdm ei⁹ dimēſiōes: ꝛ iducit dimēſiōes in pellicula obuol
uētē foramē eqdiſtās foraminibus venaꝝ q̄ ſunt in mrī/
ce: q̄ vene aperiūꝛ tpe mēſtruoꝝ. ꝛ oēs illi meat⁹ adunāꝛ
in vnū meatū penetrātē in pfundū materie formate: ꝛ
iſte meatus in pfundū itroducit ſanguinē ꝛ aiaʒ: ſangui/
nē in duabus venis: aut vna: ꝛ aiaʒ in duabus: ꝛ qn̄ crea/
tur hʒ meatus ſugit mā formata ſubaʒ nutrimēti ab ori/
ficijs illaꝝ venaꝝ ꝛ penetrat p ſifac ſanguis q alteraꝛ ci/
to in ſubaʒ ſileʒ ſpmatis ꝛ fiunt linee hn̄tes initia ſangui/
nea: qm̄ ſanguis trāſit i eis: ꝛ illaꝝ media q̄ſi ſanioſa: qm̄
imutanꝛ in ſilitudinē materie ſpmatice: ꝛ pma mā ē coꝛ:
ꝛ nō ſtuduit accipe illā māʒ poſtq̄ȝ mā fuit alterata ibi: ꝛ
iſtud nō fit in oibus ſcdʒ eq̄le tps. deinde in illa mā natat
ſanguineuʒ: ꝛ manifeſtaꝛ in illa quouſqꝫ appareat q̄ſi res
coagulata. Et pncipiū cremēti illius fruſtuli erit in ſuo i/
teriori: ꝛ pcedit iſta natatio ɔtinue ſcdʒ imixtionē ptium
ptis carnoſe: ꝛ coagulatōis quouſqꝫ pueniaꝛ i mā illa ad
cōplemētū. Et h in tpibus diuerſis: ꝛ poſtq̄ȝ illud carno/
ſuʒ coagulatū venit ad cōplemētū coagulationis: accipit
poſt illa mā nutrimētū p obliquuʒ: ꝛ deinde groſſius de
ſanguine diuidiꝛ ad vnū pncipiū: ꝛ ſubtilius ad aliud pn
cipiū ſcdʒ eūdē modū. Et pncipiū ad qd iſta duo pcedūt
erit caīm multū: ꝛ ſubtilius iſtoꝝ nutrit rē diuiſam ad h
vt ſit coꝛ. Et eſt illud qd fuit arca ad aggregationē totius
ſpūs in ſe in pncipiū vnū: ꝛ in groſſiori opaꝛ vtus infor/
matiua que claudebaꝛ in eo in quo claudebaꝛ ſpūs. Et
poſtq̄ȝ fuerit ſpūs dclatoꝛ aie ꝛ aia eſt vna. ꝛ tūc erit epar
q̄ſi ex ſupfluitate nutrimēti cordis: ꝛ tūc erit coꝛ pncipiū
gn̄ationis epatis: ſʒ actiuū erit coꝛ cū ſua vtute: ſed mālis
ps erit ſanguis groſſioꝛ imixtus cū mēſtruo. Sʒ medul/
la eſt oimoda res ad quā venit ſpūs: ꝛ adhuc claudiꝛ in
ea ꝛ creat ibi ſuā ſubaʒ: ſʒ nō eſt opus in ſua gn̄atione ſan/
guine ſubtili ꝛ bono iquātū ſanguine. ſed icoꝛe q̄ſi eſſet
flegma. ꝛ tūc gn̄abiꝛ ad cōplemētuʒ. Et qꝛ coꝛ ꝛ medulla
ꝛ epar ſunt res idigētes certo ſitu: tūc creatoꝛ poſuit illa
in loco cōpetēti put fuit neceſſariū: cuʒ motu ſpūs in eis:
ꝛ ꝙ exitus ſpūs eēt a vaſe cōpetēti ſibi. Et ſpūs vitalis ꝛ
aialis ꝛ nālis: nō ſunt ſegregati in ſpmate: qꝛ ſpma fuerit

onyomeron ⁊ ſimile in ſuis partibus: ⁊ nõ eſt motus diuidẽdi ſpũs in corpe ↄſimili magis ad vnũ punctũ q̃ ad aliũ: vſquequo ſit poſſibile ꝙ dicat̃: ꝙ ſpũs ꝑ ſe moueant ſe: ſpũales ad vnã ptẽ: nãles ad aliã: ⁊ aiales ad aliã: ⁊ virtus iformatiua nõ mouet̃ ad ptes niſi certas: qm̃ virtus opat̃ opatiõe pma in ſpũ: vt diuidatur poſtq̃ fuerit in ſe adunatus. Et opat̃ opatiõe ſcõa in mẽbris: cũ iuuamẽto ſpũs q̃ſi medio. eo ꝙ mouet ſpũs ad illa mẽbra. Et iſta cognitio nõ hr̃ de hac ṽtute niſi ꝑ effectũ: ⁊ tũc iſta cognitio nõ erit añ motũ ſpũs a pncipio. ſꝫ poſt: ⁊ nr̃ ſermo eſt nõ erit ante motũ ſpũs a pncipio: ſꝫ poſt. Et nr̃ ſermo eſt in eo: qđ eſt de cognitiõe eius: qđ eſt ante motũ ſpũs ad ipꝫ: ⁊ tũc neceſſariuꝫ eſt: vt ſit pmo totius ſpũs ad vnũ locuꝫ a quo cognoſcat̃ ſuus motus ad oẽs ptẽ: vt ſit motus aie pmo ad circũferentia ad cẽtrũ: ⁊ poſt de cẽtro ad oẽs partẽ: dextrorſuꝫ ſiniſtrorſuꝫ ante retro ſurſuꝫ deorſuꝫ: ⁊ virtus ſenſitiua mouet̃ in ſurſum: ⁊ virtus nutritiua in aliã ptẽ: ⁊ forti⁹ latus eſt dextrũ. ⁊ tũc ꝑꝑ hoc põit̃ in eo mẽbruꝫ in quo nõ fuit ṽtus: vt neq̃ aſcẽderet faceret ipſuꝫ neq̃ deſcendere: ſicut dicemus poſt. Et ꝓpter hoc ↄtigit ꝙ poſtq̃ fuerit mã in medio habebit motũ ad oẽꝫ partẽ: ſicut ↄtingit in megacaſmo: ⁊ tũc cognoſcunt ſpũs ſuos motus: ⁊ opant̃ vaſa cũ qbus nutriũt: ⁊ in qbus differũt. Et inueniunt intus oĩa mẽbra ↄiuncta cor ⁊ epar: ⁊ medulla. Et epar eſt maius oĩbus mẽbris: qꝛ illa hore neceſſariũ eſt multuꝫ mẽbro diſcretiuo ſanguinis: ⁊ medulla eſt tunc minus oĩbus mẽbris: qꝛ tunc nõ idiget multũ ſenſu ⁊ motu: ⁊ tunc fit caput incremẽto magnuꝫ: qm̃ neceſſariuꝫ eſt vt ex eo poſt naſcant̃ multa. Et ſtultũ eſt dicere ꝙ res eſt: qꝛ hoc exiuit ab illo: vel illud ab iſto: quia iſta loca in qbus ↄtinet̃ ſpũs pmo creabant̃ ↄtinẽtia ſe: ⁊ erãt poſtea q̃ſi foramina: ⁊ illa foramina facta ſunt ꝑ motũ ſpũs. Et locus in quo adunat̃ ſpũs eſt vnus: ⁊ poſt vadit ad diuerſa loca q̃ ſunt pncipalia. ⁊ ad aliqđ pncipium vadit vnus ſpũs. ⁊ ad aliqđ vadunt duo. Et duo ſpũs iſti inueniunt̃ in ſpmate: qꝛ nõ ſolũ venit ad ipm vnus ſpũs. ſino a corde vnus ⁊ ab epate vnus: ⁊ a medulla vn⁹. ⁊ nõ eſt opus: vt tunc veniat a corde ſpũs aialis ad epar: ⁊ poſtea fiat ibi ſpũs nãlis: ⁊ iteꝝ reuertat̃ ad cor. ſed a corde vadit ſpũs q eſt nãlis: ⁊ informatiuus ⁊ nutritiuus: ⁊ i corde remanet de iſto ſpũ ſibi ſufficiẽs: qꝛ niſi ab iſto pncipio nominato ꝓcederet formatiuũ ad epar nãlr̃ formet̃ epar: ⁊ poſtq̃ res eſt ita: tũc virtus iformatiua cognoſcit ſibi ſpũꝫ de illo ſpũ q fundat̃ in corde: ⁊ illos ſpũs tranſmittit cor ad foramina poſtq̃ venerint ad cõplementũ⁊ fiãt vene qdã pulſatiles ⁊ qdã nõ pulſatiles: ita fuerit paria neruoꝝ ꝓcedẽtia a medulla: ⁊ poſtq̃ iſta vaſa fuerint ꝑua ⁊ ꝓpiqua vident̃ quaſi foramina: ⁊ poſtq̃ fuerit elõgata vñr q̃ſi cãne: ⁊ poſtq̃ iſte cãne fuerint diuiſe nõ eſt remotũ: qn vna accipiat nutrimẽtũ ſuũ a corde ⁊ reliquũ ab alio mẽbro: ſicut locus ꝑ quẽ trãſit ſpũs aialis a corde ad medullã qñ diuidit̃ vnũ ab altero. ⁊ aliud foramẽ in quo trãſit ſpũs ſenſus a corde ad medullã: niſi poſtq̃ cor ⁊ medulla diſcreta fuerint: ⁊ anteq̃ facta eẽnt iſta duo foramina: põt dici ꝙ vtrũlibet eoꝝ eſſet factum ab altero: ⁊ nõ vitabit̃. ſed oĩno primuꝫ foramen hꝫ ortũ a corde. ⁊ nõ eſt remotum ſicut diximus iam ꝙ veniat virtus ab vno membro. ⁊ recipiens ipſum veniat ab illo mẽbro: ⁊ illud tñ non hꝫ firmitatem. Et qđ ſupra hoc dixerunt in anothomia non eſt firmũ ſicut diximus. Et poſtq̃ facta fuerint iſta membra ea ſequuntur alia: ſicut ſperma ⁊ nuca medullam. ⁊ in ea texuntur nerui ⁊ diſcernunt oſſa ſuam materiam. ⁊ quodlibet ceterorum membrorum ſuaꝫ materiam.

¶ Capitulum 5^m de tranſmutatione ſpermatis.

Et eſt primus modus qđ ſperma fit in pncipio .q. butirꝫ: ⁊ eſt illud ex intentiõe informãtis: ⁊ ſcđs modus eſt q aſſimilat̃ interius q̃ſi gutta ſanguinis: ⁊ tertius modus q imitat̃ ſpma q̃ſi ſanguis coagulatus: ⁊ tũc ſpma fit q̃ſi cor ⁊ pncipalia membra. ⁊ ſua vaſa. Et poſt fiunt extremitates. ſ. pedes ⁊ manus: ⁊ in oĩ mutatiõe eſt res q̃dam hypoſtaſis. ⁊ poſt hoc totũ eſt differẽtia iter mares ⁊ feminas: qꝛ femina complet̃ tardius. Et experimẽtatores etiã in hoc diuerſant̃. ⁊ illud qđ magis erit poſt. 6. dies apparet ibi ſpumoſum. ⁊ poſt hec in termino trium dieꝝ. ſ. poſt nouẽ dies fiunt gutte rubee ⁊ fila rubea: ⁊ aliqñ anteriorant̃. ⁊ aliqñ poſteriorant̃ ꝑ vnũ diẽ: ⁊ poſt. 6. dies alios ab iſtis. ſ. poſt quindecim dies alios ab iſtis apparet totũ q̃ſi ſanguis coagulatus. ſꝫ aliqñ anteriorat̃ ꝑ duos dies. ⁊ aliqñ tardat̃. Et poſt duodecim dies poſt illos apparet caro ⁊ cognoſcunt̃ tria mẽbra. Et extẽdit̃ qdã portio a q̃ ꝓcedit nucha: ⁊ h aliqñ anteriorat̃ poſt duos dies ⁊ tardatur. ⁊ adhuc poſt nouẽ dies diuidit̃ caput a ſpatulis: ⁊ extremitas lateꝝ. ⁊ vẽter cognoſcit̃ ꝑ ſenſum: in aliqbus abſcondit̃ quouſq̃ ſentit̃ poſt in termino q̃ttuor dieꝝ hoc eſt cõplemẽtum 40. dieꝝ. Et aliqñ poſteriorat̃ iſta res vſq̃ ad q̃draginta dies. ⁊ minus in hoc ſunt. 30. vel. 35. Et dixit Ari. in pma doctrina: ꝙ aborſus poſt. 40. dies qñ fundebat̃ ſup ipm tela ⁊ poſuerunt ipm in aqua frigida apparebat creatura parua: ⁊ extremitates eius cognite. Et maſculus eſt magis feſtinus ad hoc q̃ femina: ⁊ vr̃ minimũ tps in formatione maſculi. 30. dies ſed terminatio maris ⁊ femine ſecundũ hunc moduꝫ iudicat̃ a qbuſdã medicis: ⁊ prima opatio in formatiõe eſt ꝑ calorẽ nãlẽ ⁊ eius aggregationẽ. ⁊ fiunt poſt foramina ⁊ exiture. ⁊ poſt incipit nutritiua opari: ⁊ qdã putãt ꝙ fetus tũc inſpiret ꝑ os. ſꝫ inſpirat inſpiratione: vt multũ poſtq̃ fuerit cõpletus in mrice: ⁊ ſup h nõ eſt ſignificatio aliqua. ⁊ dñt qdã ꝙ poſtq̃ natus fuerit duplus ad ſe iã iformat̃: qꝛ tunc mouet̃: duplus dico ſcđm tps: ⁊ poſtq̃ cõpleuit triplũ tps ad ſuum motuꝫ pariet̃: ⁊ lac incipit a tpe motus creature. Et iam dixerunt ꝙ tps rectuꝫ eſt. 32. vel. 35. dieꝝ. ⁊ tunc mouebit̃ poſt. 70. dies. ⁊ poſt. 200. ⁊. 10. dies pariet̃. ſ. poſt ſeptẽ mẽſes. ⁊ tunc qñ fuerit maius quã. 45. dies erit mot⁹ poſt nonaginta dies. ⁊ pariet̃ poſt ducẽtos ⁊. 70. dies. ſ. nomẽ mẽſes. ⁊ illud eſt res que nõ eſt firma ex toto. Et ſcias qđ ſanguis mẽſtruus diuidet ſe in ipregnata ſcđꝫ tres ptes: ſcilicet in cibũ potũ. ⁊ in lac: ⁊ illa ps aſcendit ad mamillas: ⁊ tertia eſt ſupfluitas q̃ qeſcit intus vſq̃ ad tps partus ⁊ eijcit̃. Et natus circundat̃ a tribus mẽbranis. ſ. ſecũdina. ⁊ eſt mẽbrana q̃ circuit totuꝫ: ⁊ texunt̃ in ea vene: quaꝝ vene pulſatiles veniũt ad locuꝫ nõ ramificatuꝫ: ⁊ nõ pulſatiles terminant̃ ad vnã venã circũuolutaꝫ: ⁊ ad illã deſcẽdit vrina creature: ⁊ ẽ mẽbrana alia q̃ dr̃ aſchã. ⁊ illud eſt in quo adunat̃ ſudor. ⁊ tunc ꝓpinquius creature eſt mẽbrana tertia: ⁊ eſt ſubtilior. ⁊ hoc qꝛ in ea adunatur humiditas ſubtilis q̃ fluit a creatura. ⁊ in tota illa humiditate eſt iuuamẽ. ⁊ hoc vt melius exalterẽ puer ſup illã humiditatẽ ⁊ facilius. ⁊ nõ grauet̃ ſup matricẽ. ⁊ eſt in eo iuuamentuꝫ. vt ꝑ ipſum elõget̃ a ſupficie matricis: qm̃ mẽbrana dura iducit dolorẽ cũ ſuo tactu: ſicut ledit̃ cicatrix vulneris cuꝫ res eſt recẽs. Sed mẽbrana q̃ ẽ extra iſtã ⁊ eſt circunuoluta nominata. ⁊ trãſit ad iſtaꝫ per meatũ quẽdã vrine creature ab eius vmbilico: ⁊ nõ exueret: ⁊ hoc qꝛ meatus vertri eſt anguſtus: ⁊ circundat̃ ille ꝑ muſculum q iuuat ad eiectionẽ voluntariã: ⁊ iſte ꝑ quẽ exit vrina eſt directus ⁊ amplus: ⁊ poſuerunt vrine receptaculuꝫ ꝓprium: qꝛ ſi ↄiungeret̃ cũ corpe nõ poſſet ipſaꝫ

pati corpus ꝓpter eius acumē: ⁊ hoc eſt manifeſtū ⁊ dif-
ferētia iter vrinā ⁊ humiditatē q̄ ē ſudor ē in odore ⁊ in
intēſione coloris. Et ſi obuiaret̄ ei cū ſecundina corrūpe
ret̄. forte illud qđ cōprehendunt̄ venis. hec ſecūdina cō-
ponit̄ ex duabus telis ſubtilibus: ⁊ iter illas ꝯtexunt̄ ve
ne: ⁊ vtrūqꝫ genus eaꝝ terminat̄ ad duas venas exeun-
do. ſ. arterias ⁊ nō pulſatiles. ſꝫ due vene q̄ nō ſunt arterie
poſtq̄ꝫ intrauerint adunabunt̄ iter ſe anteq̄ꝫ veniant ad
epar: ⁊ fient vna vena vt ſit magis ſaluū ꝯtentū in ea: ⁊
ꝑtrāſit vſqꝫ ad gibū epatis: vt nō faciat anguſtiā vis exi-
tus colere. Et certū eſt ꝙ iſta vena naſcit̄ ab epate ⁊ va-
dit ꝑ vmblicū: ⁊ deinde ad ſecūdinā: ⁊ ſpargit ſe ⁊ facit ſe
duas venas: ⁊ ille due vene ſpargūt ſe a ſecūdina ad orifi
cia venaꝝ q̄ ſunt in m̄rice. Et iſtis venis ꝯtingūt due res:
ſcilicet qđ in locis in q̄bus ꝯiūgunt̄ cū orificijs gracilian
tur q̄ſi eſſent extremitates ramoꝝ. ⁊ adhuc efficiunt̄ ru-
bee p̄mo inde: ⁊ tūc opinat̄ qđ inde naſcant̄. ſꝫ rubedo q̄
eſt in eis: eſt ꝓpter ſanguinē quē accipiūt ab eo loco: ⁊ tūc
ſi tu iſpicies applicationē foraminis putabis: q̄ radix il-
laꝝ erit ab epate: ⁊ ſi tu reſpicias ruborē illaꝝ venaꝝ: di-
ces illas naſci a ſecūdina: ſꝫ inſpectio p̄ma eſt foramina ⁊
meatus. Sꝫ alteratiōes ſunt cōplete ſupficiebus q̄ circū-
dant foramina. Et ita: ꝙ ille arterie due ꝯiūgunt̄ cū dua
bus arterijs: ⁊ ſi acceperis p̄ncipiū a ſecūdina iuenies eas
ꝑtrāſeuntes ab vmblico vſqꝫ ad arteriā magnā: q̄ eſt ſup
coſtas ⁊ ſup veſicā poſitas: qm̄ veſica eſt mēbrū magis
ꝓpinquū cui ambe poterūt ſe approximare. ⁊ ſunt ligate
cū veſica ꝑ mēbranas ꝓpter ſaluamētū: ⁊ ꝓpter hoc trā-
ſeunt in arteriā durabilē q̄ nō diuidit̄ in aīali oībus die-
bus vite ſue: ⁊ hoc eſt qđ apparet in rōnibus medicorū.
Sꝫ certitudo eſt qđ duo rami naſcunt̄ certe ab arteria:
⁊ dn̄t phyſici ꝙ nō eſt bonū: ꝙ iſte due vene adunent̄:
⁊ ꝙ tēdāt ſe ad cor: ꝓpter lōgitudinē itineris ⁊ ꝓpter ob-
uiationē diuidentiū: ⁊ q̄ eſt ꝓpe ſuū iter: ⁊ ꝯtinuatio cum
eis non fuerit opus ꝙ adunarent̄. Et dn̄t adhuc ꝙ arte-
ria ⁊ vena nō pulſatilis q̄ trāſeunt a corde ad pulmonē.
q̄ nō hn̄t ꝓfectū magnū in illa hora ad iſpirationē: mu-
tauerūt ſuū ꝓfectū ad v̄tutē cibalē ⁊ nutrimētalē: ⁊ tūc
poſuerūt in ambobus vnū meatū vt trāſeat nutrimentū
ꝑ eū. Et pulmo in p̄mis eſt rubeus qm̄ nō reſpirat. ſed ci-
bat ſe cū ſanguine rubeo ſubtili ⁊ dealbat̄ cū imixtiōe
aeris dealbātis: ⁊ dn̄t phyſici ꝙ mēbrana iuoluta in ſe
gn̄at̄ ex ſꝑmate mulieꝝ. ⁊ eſt iſtud res parua ⁊ multo mi-
nus ſꝑmate maſculi: ⁊ tūc nō eēt ꝯueniēs vt eēt amplū. ⁊
tunc facta eſt lōga vt ꝯtinuaret creaturā in iferiori m̄ri-
cis. ⁊ eſt anguſta ad capiēdū humiditates. ⁊ tūc fuit neceſ
ſariū vt eſſet paratus locus amplus ad capiēdū ſudores.
Et ꝙ creatura qn̄ magis feſtinat in ſuo corde cōplo ma-
ſculina: ſparget̄ illa cōplo in oībus mēbris: ⁊ tunc in ma-
ſculino fiet aſſimilatio ad p̄rē: ⁊ fortaſſe cā maſculinita-
tis nō erit cōplo p̄ris. ſed ex aliquo mō ex m̄rice vel cō-
plexione m̄ris vel aliquo accidēte ſꝑmati extraneo. ⁊ tūc
ꝓpter hoc nō eſt opus ꝙ qn̄ eſt maſculus: ⁊ in hoc aſſi-
milat̄ p̄ri: qđ ꝓpter hoc in oī aſſimilet̄ p̄ri: ⁊ fortaſſe aſſi-
milabit̄ m̄ri. ⁊ aſſimilatio indiuidualis ſeq̄t̄ figurā ⁊ aſſi
milatio: in maſculinitate nō ſequit̄ figurā. ſꝫ cōplonē ⁊
c fortaſſe accidit ſoli cordi cōplo ſilis complōni p̄ris: ⁊ illa
fluit ad mēbra. Sꝫ adaptatio mēbroꝝ extremoꝝ ad fi-
gurā erit fortaſſe magis declinans ad partē m̄ris. ⁊ forte
poterit vis iformatiua mutare ſꝑma ⁊ ſuā figurationem
trāſmutare ad partē p̄ris: ſed reddit̄ ſegnis ex parte com
plexiōis: vt faciat ſile illi in cōplone. Et cā geminoꝝ: eſt
multitudo ſꝑmatis: quouſqꝫ fundat̄ in aliā partē vſqꝫ ad
iterius orificiū m̄ricis: quouſqꝫ ipleat in circuitu. Et for-
taſſe illud accidit in diuerſo ipulſu ſꝑmatis a vēto ⁊ ſcđm

remiſſionē ſecundi ipulſus: ⁊ hoc qn̄ ꝯiunget̄ cū eis di-
uerſus motus m̄ricis in attractiōe: q̄ m̄rici in ſuctione
accidūt motus ꝯſequētes ſe adinuicē. ſicut in trāſglutiōe
bucellaꝝ: ⁊ ſicut accidit ꝯn̄s iſpiratio piſcibus. qm̄ cū ma
ſculus ipellit ſꝑma ſcđm ipulſiones: ſcđm oēs ipulſionem
erit attractio ſꝑmatis ab exteriori: ⁊ hoc q̄ exigit matrix
ꝯtinuationē iter ſꝑmata: ⁊ illud eſt qđ pōt ꝑcipere ille co
gitās ſup hoc q̄ coit: ⁊ illi etiā hoc dn̄t ⁊ affirmāt: ⁊ ille i-
pulſiones ⁊ attractiōes ſingulares nō eſſent pure. ſꝫ im-
mixte cū motibus diuerſis: ⁊ cōpoſitis. q. oīs ille motus
cōpoſitus eēt ex motibus. ſꝫ ēt nō cōplet̄ vnus impulſus
niſi cū multis motibus ⁊ diuerſis. ⁊ ſcđm oēs illos mot⁹
diuerſos ſentit diuerſam getē ille q̄ expulit ſꝑma. ⁊ poſt
getē illaꝝ partiū intēdunt̄ alie eiectōes: ⁊ ſemꝑ diminue-
tur virtus eyciēs: ⁊ ex paucioribus modis numero diuer
ſis. Et fortaſſe vices iſte erunt plus q̄ꝫ tres vel quattuor:
⁊ ꝓpter hoc duplicabit̄ delectatio feminaꝝ. q̄ ille dele-
ctant̄ in motu ſui ſꝑmatis: ⁊ in motu orificij m̄ricis in ſu-
gendo. ſꝫ etiā delectant̄ adhuc in diuerſitate motus ma-
tricis: ⁊ fortaſſe exibit a femina rn̄dens ſilr eiectiōi ma-
ris: ⁊ inuoluent ſe: ⁊ iteꝝ veniēt alie ſcđm eādē viā ſibi re-
ſpōdentes: ꝯcipiet g̊ tūc femina in vētriculis multis: mul
tos fetus: q̄ oē iuolutū cū altero diuiſo: diuidit ſe ab alte-
ro: ⁊ fortaſſe iuoluent̄ ſꝑmata: ⁊ poſt diuident̄: ⁊ hoc pro-
pter diuerſitatē duoꝝ ipulſuū iter oēs ipulſus: ⁊ hoc ꝓ-
pter vētoſitatē itercluſaꝫ ab eis: aut ab aliquo alio diuer
ſo motu: vel aliqua alia cāꝝ diuidētiū: ⁊ forte erit illud ꝓ
pter diuiſionē ventriculoꝝ: ⁊ illud eſt qđ ipedit cōplemē
tū vite: ⁊ forte gn̄abit̄ iſtud: ſed vr̄ q̄ erit debile. ſed illud
erit vtile qđ diſcrete cadit in radicē. Sed partus erit tūc
qn̄ ſufficiet puero: qđ ei adducit̄ a ſecūdina: ⁊ illud qđ ei
accidit ab iſpiratiōe. ⁊ tunc iam erūt mēbra eius cōpleta:
⁊ tunc mouebit̄ cā ꝯtra ſeptimū ad exituꝫ. ⁊ tunc cū tar-
dabit̄ erit debile ex ſuo motu. ⁊ nō poterit illā virtutem
acquirere vſqꝫ ad vnū mēſem: ⁊ ſi exiuerit in octauo erit
fetus debilis. ⁊ non feſtinabit ad exitū ꝓpter virtutē in-
natam: ⁊ potius ꝓpter occaſionē: ⁊ exitus nati erit cū fiſ-
ſura ſecūdine mēbranaꝝ humidaꝝ ⁊ cū lenificatiōe fiſ-
ſure ab humiditatibus ꝯtētis: ⁊ mouebit̄ fetus ſuꝑ ſuum
caput in ꝑtu nāli. vt ſit lenior ad exitū ſua diuiſio ⁊ facili-
or: ſed exitus ſupra pedes eſt ꝓpter debilitateꝫ creature:
qm̄ nō pōt ſe vertere: ⁊ eſt ille timoroſus: ⁊ vt in plurib⁹
erit nō ꝓficiēs. Et creatura ante ſuū exitū vertet ſuā fa- d
ciem ſuꝑ ſuos pedes ⁊ ſuas palmas ſuꝑ volumina genuū
vel ante motū ad exitū: ⁊ ſuas nares itra ſua genua: ⁊ ocu
los ſurſū: ⁊ colligit ſua genua ante ſe: ⁊ ē cȳtās ſuꝑ ſolas
plātas: ⁊ ſua facies eſt verſus dorſum matris ſue: ⁊ facit
iſtud totū ad defenſaculū cordis: ⁊ iſte modus eſt magis
ꝯueniēs ad euitandū ſe. Et adiuuat ad reuerſionē pōde-
roſitatis ſuperioꝝ ꝑtiū. ⁊ maxime magnitudo capitis. ⁊
eius pōderoſitas. ⁊ qn̄ inde diuidit̄ aperiet̄ matrix aper-
tione qua nō pōt eſſe maior. tunc ꝯtingit diuiſio ꝯiūctio-
nū maioꝝ. ⁊ tēſio in adiutorio dei q̄ parat̄ ad hoc: vt faci
at illā diſcōtinuationē iteꝝ reuerti ad ꝯtinuationē nālē:
⁊ erit illud opus de opibus virtutis iformatiue: ⁊ ꝓprie
eſt res ꝯiuncta cū deo q̄ vadit cum puero in ſuo cremē-
to: ⁊ ignorat puer: benedictus deus: femine veniūt ad cō
plemētū diuturniori tp̄e. ⁊ hoc ꝓpter debilitatē virtutis
informātis: ⁊ ſi fortis eſſet maſculinaret̄: qn̄ g̊ formātur
mulieres: debilis in eis ē v̄tus: caneſcūt ⁊ ſeneſcūt citius
ꝓpter ſuā humiditatē: ſicut arbores humide: vt albel-
la: ⁊ vimina: augmentant̄ enim velociter. qm̄ nā nō i-
tendit in ꝑfectionē eaꝝ vſqꝫ quo ad oē cōplemētū. ⁊ qn̄
nō intēdit ſollicite circa ordinationē. ⁊ fuerit mā multa
fit velociter. retardatio etiaꝫ aliqn̄ eſt ab agente. ⁊ ſi non

fuerit impeditus: ꝛ hoc eſt etiã vt ipſe veniat ad ꝑfectuꝫ
cõplemẽtum: aut qꝛ diminutio eſt in mã: ꝛ mulieres. lꝫ di
minuanẽ viris ſꝫm virtutem: tñ nũq̃ꝫ diminuentẽ ꝓpter
hoc: vel impedientẽ ꝓpter hoc virtutes nãles in corpori
bus: ꝛ ſi diminute fuerint nature eaꝝ reſpectu nature vi
roꝝ. qm̃ proportio obedientie materie femine ꝛ ſue mul
titudinis ꝛ ſue ſubtilitatis ad ſoliditatem corpis viri eſt
maior q̃ꝫ preparationis ꝓportio: ꝛ cõplementum viri ad
complementum mulieris: ꝛ eſt maior q̃ꝫ ꝓportio virtu
tis maſculi ſupra virtutem femine. Et illa que eſt impre
gnata a maſculo: eſt in oĩbus melioris modi q̃ꝫ impre
gnata a femina: ꝛ parit citius: qꝛ femina hꝫ pauciores vi
res ad maturandũ: qꝺ accidit ſibi ex matrice: ꝛ aliqñ im
pregnanẽ q̃dã mulieres: ꝛ tũc ĩpregnanẽ: ꝛ cã huius me
liorationis eſt ꝓpter retentionẽ maiorẽ in ſuis mẽbris: ꝛ
ꝓprie eſt via in hoc: qm̃ via ſanguinis: mẽſtrui eſt vt ſit
multus: ꝛ virtus eyciens ipſum eſt fortis. Et pori corpo
ris ſunt ampli: ꝛ erit in ſuis humoribus acumen modicũ.
ꝛ cum hoc aperientẽ magis foramina. ꝛ ꝓpter hoc citius
poterunt exire humiditates: ꝛ ille exeuntes attrahũt ſe
cum alias. Sed tunc cuꝫ eſt retentio menſtruoꝝ poterit
nã obuiare predictis vt faciat tranſire in nutrimẽtũ par
tem illius qꝺ ſolebat exire: ꝛ reſiduum ſupfluuꝫ expelle
re per ſudores: ꝛ alias euaporationes. Et dixit Ari. ꝙ oĩuꝫ
aĩalium partus eſt determinatus: ſed hominis nõ: qꝛ ali
quando parit in fine. 9. menſiũ: aliqñ in fine. 8. ꝛ paꝝ vi
uit ille qui naſcitẽ in fine. 8. menſium: ꝛ fortaſſe nõ naſcitẽ
in. 8. menſe: ſed mulieres dñt hoc qꝛ eis accidit ſanguis
menſtruatio a principio impgnationis: ꝛ hoc nõ compu
E tant. Et fortaſſe illi qui putanẽ ꝙ matres impregnantur
ab eis ꝑ decẽ mẽſes paꝝ viuunt: ꝛ fortaſſe non trahebatẽ
per tñ. ſed putabatẽ a matribus ꝓpter aliqua accidentia
ſimilia impregnataꝝ: ꝛ maxime cum eis reſcinditẽ men
ſtruus ſanguis. Et iam dixit vna fidelis. ꝙ vna mulier pe
perit poſt. 14. menſem vnũ pueꝝ ꝛ inceperunt naſci den
tes. ꝛ bene vixit: ꝛ alius qui vidit pueꝝ naſci poſt. 6. men
ſes ꝛ bene vixit. Et dixit Ariſt. ꝙ aliqñ naſcuntẽ. 5. proles
in vno ventre: ꝛ dixerunt antiqui ꝙ mulier peperit q̃t
tuor in illis quattuor vicibus. 20. filios: ꝛ quedaꝫ mulier
aborſit. 33. figuratos: ꝛ audiui a fidelibus qꝺ vna mulier
aborſit ſeptuagita figuratos vno aborſu: ꝛ qñ vna mulier
parit maſculũ ſimul ꝛ feminã raro euadũt mr̃ ꝛ due crea
ture. ſꝫ qñ duo mares vel due femine exeũt ab vtero mul
totiens euadũt oẽs. ꝛ ecõtra. ꝛ mulier impgnatẽ ſupra p̊
mã impregnationẽ. ꝛ abortiunt: vt in pluribus: ꝛ iam ab
orſit quedã mulier. 12. qui gñabantẽ ſcꝺꝫ ſucceſſiuaꝫ im
pregnationẽ. ꝛ aliqñ quãdo impregnatio ſequitẽ ſtatim
impgnationẽ ꝯtingit eis poſt partũ vita ſicut ꝯtigit mu
lieri que habebat duos filios: ꝛ vnus aſſimilabatẽ mari
to ꝛ alius amaſio: ꝛ alia que impgnabatẽ primo a duobꝰ:
ꝛ ſup impregnabatẽ a tertio: ꝛ cum peperit euaſerũt duo
primi. ꝛ aliqñ cum ſuper impregnatẽ parit primo ꝯceptũ
ꝛ abbortit ſcꝺo ꝯceptũ: ꝛ aliqñ parit mulier in fine. 8. mẽ
ſium: ꝛ tunc ſuper caput nati apparent ſupfluitates ſper
matice vel aliqñ ſiĩes luto: vel ſimiles cõmeſtioni mulie
ris. ꝛ qñ mulier comedit multum ſal non naſcuntur filio
eius vngues ꝓpter acumen ſalis: ꝛ lac nãle in ſui princi
pio fit aliquantulũ ſalſum: qꝛ multum moratẽ in mamil
la. ꝛ ipſum agit calor nãlis. Et mulieribus vt frequẽtius
abſcinditẽ menſtruũ poſt. 48. annos: ꝛ aliqñ durat vſq̃ꝫ
ad. 50. annos. ꝛ cum mulier abundat multũ in menſtruis
impregnatẽ: ꝛ non inueniebatẽ mulier que peperit poſt. 50.
annos. Et ſpma viri eſt generatiuũ vſq̃ꝫ ad. 78. annos: ꝛ
aliqñ vſq̃ꝫ ad nonaginta: ꝛ hoc raro. Et aliqñ mulier ẽ ſte
rilis cum vno viro ꝛ fecunda cum alio: ꝛ ecõuerſo: ꝛ hoc

ſimile contingit in viro. ꝛ aliqñ homo in ſui iuuentute fa
cit feminas: ꝛ cum peruenit ad complementuꝫ facit ma
ſculos. ꝛ aliquando maſculus non põt generare anteqũꝫ
compleatẽ ſua complexio. ꝛ mulieres quedã cito pariunt
ꝛ de facili: ꝛ male retinent fetũ in ventre: ꝛ q̃dam retinẽt
fetum in ventre ꝛ difficile pariunt. ꝛ q̃dam ſemper faci
unt maſculos: ꝛ quedaꝫ ſemper feminas. ꝛ iam dixerunt
de quodaꝫ qui habuerat. 75. filios ꝛ nõ habebat niſi vni
cam filiam: ꝛ illa que non impregnatẽ niſi per iuuamen
tum medicinaꝝ facit frequentius filias. ꝛ q̃daꝫ homines
ſunt qui generant cuꝫ ſunt parui: ꝛ non generãt poſt vſq̃ꝫ
ſint. 40. annoꝝ. ꝛ cã in hoc eſt complexio calida ꝛ ſicca: ꝛ
tunc tempus adoleſcentie temperat ſiccitatem: ꝛ tẽpus
ſenectutis calorem. Aliquãdo filius aſſimilatẽ patri: ꝛ in F
infirmitatibus ꝛ lentiginibus faciei: ꝛ cauſa in hoc eſt iaꝫ
ſcita: ꝛ plures maſculoꝝ aſſimilanẽ patribus: ꝛ plures fe
minaꝝ matribus: ꝛ aliquando accidit contrariuꝫ. ꝛ qui
dam mares generant ſemper ſimiles: ꝛ quedam femine
ſimiliter: ꝛ quedam animalia inter ſuam matricem con
tinuãtur cum ſecundina: ꝛ quedaꝫ cum ſuba matricis: ꝛ
aliquando cum naſcitur fetus: ꝛ proprie quadrupedaliuꝫ
adunata ſunt intra ipſum vrina: ꝛ ſtercus. Et aliquando
intrat vmbilicuꝫ vna vena ſicut in aĩalibus paruis. ꝛ ali
quando due: ꝛ quãdo mulier dꝫ parere quanto inferius
incipit dolor: tanto ſignificatur: qꝛ citius dꝫ parere: ꝛ hu
miditas que precedit maſculum in partu erit quaſi aqua
ſanioſa: ꝛ aqua que precedit feminas in partu erit quaſi
ſanguinolenta. Et partus mulieꝝ erit grauior q̃ꝫ alioruꝫ
animaliuꝫ: ꝛ retentio anhelitus iuuat ſupra partuꝫ ꝛ an
helitus ĩpedit: ꝛ in partu dꝫ nodificari vmbilicus: vt nõ
exeat ſanguis ꝛ aĩa: ſed poſtq̃ꝫ coagulatur ſanguis ſuper
ſecundinam quaſi in ſpecie vermis non nocet ſolutio il
lius nodi. Et aliquandoq̃ꝫ tẽpore partus diuidit ſe ſper
ma: ꝛ aliquando citius: ꝛ tunc putatur quod fiat aborſus
Et aliquando exeunt manus coniuncte cum coſtis ꝛ ali
quando ꝯiuncte ſuper caput. Et quandoq̃ꝫ vna illaruꝫ in
exitu cooperit os a frigore: ꝛ hoc cũ diuiduntẽ: ꝛ quãdoq̃ꝫ
due ſtatim egredientur: ꝛ quandoq̃ꝫ retardantur ꝛ color
manuum aliquando in rubeum: aliquando in nigrum. ꝛ
quando ante partuꝫ exigit humiditas multa: aut ſanguis
difficultatur partus: qꝛ aufertur lenificatio exitus. ꝛ ri
det puer poſt. 40. dies: ꝛ hec eſt prima actio quã operatẽ
anima rationalis in ſuo corpore: ꝛ ſomniat poſt duos mẽ
ſes: ꝛ vt putatur tradit obliuioni: ꝛ dico ego ꝙ eſt: quia
diſcernuntur in illo tempore res ſenſibiles: ꝛ remanẽt im
preſſiones in virtute memoratiua. ꝛ anterior pars capi
tis eſt mollior: ꝛ non eſt ita in alijs aĩalibus: ꝛ licet q̃buſ
dã ſit illa pars mollis: tñ nunq̃ꝫ eſt ita mollis vt in homi
ne. ꝛ omne animal naſcitur cuꝫ dentibus preter hominẽ
ꝛ aliquando naſcitur homo cuꝫ dentibus quando tarda
tur ſuus partus: ꝛ poſt ſeptem menſes incipiunt naſci in
feriores: ſed primo ſemper ſui duo ſuperiores: ꝛ raro na
ſcuntur citius. ꝛ abundabat lac poſt partum: ꝛ ſunt que
dam mulieres que emittunt lac poſt partuꝫ. non ſoluꝫ a
collo mamille: ſed etiam a poris in circuitu: ꝛ aliquando
exit lac ſub aſcellis: ꝛ aliquando exit pilus cũ lacte: ꝛ ali
quando remanet intus: ꝛ facit doloreꝫ: ꝛ ego credo quod
ille generatur in mamilla. ꝛ durat lac in muliere ꝑ duos
annos: ꝛ adhuc aliquando amplius quouſq̃ꝫ impregnatẽ
ꝛ abſcinditur eius lac: aut minoratur: ꝛ quãdiu durat lac
in abũdantia non venit menſtruũ: ꝛ aliquando tñ venit.
Et qñ puer leditẽ ĩ cõplone: multũ nõ viuit vltra. 7. dies.
imo aliqñ moritẽ ante. ꝛ qñ egritudo accidit pueris ſcꝺm
materiã augmentatẽ illa egritudo in augmẽto lune: qm̃
tunc augmentantur omnes humiditates.

¶ Incipit liber .X. De ipregnatione ⁊ eius ipedimento.

ET mulier que non poteſt impregnari aut abortit cum impregnatur. hoc accidit propter annos: aut ꝓpter aliquā occaſionē ſiue cōplexionem: aut occaſionē membri principalis: ⁊ aliquando erit hoc ꝓpter matricem ⁊ hoc quia calefaciet ſperma. ⁊ deſiccabit ipſum: aut infrigidabit ipſū: ⁊ faciet ipſū congelari. Aut erit ſicca ⁊ deſiccabit. Aut erit humida ⁊ vetabit coagulationem: ⁊ inducit lenificationē. Aut forte complexio vaſoꝝ ſpermatis dānificabitur: aut orificia venaꝝ matricis erunt oppilata. Aut q2 matrix erit multū profunda. Aut q2 erit tortuoſa ⁊ poſita in loco non naturali. ⁊ non ſugit ſperma ſecundū rectū. Aut ſanguis menſtruus dānificabitur in ſua complexione. Aut fiet error in prouētu menſtruoꝝ: ⁊ ſignificatur ꝓpter hoc ꝙ complexio matricis eſt mala: ⁊ tunc ſi prouenit menſtruū ſecundū modū nālem: ⁊ in eius virtute ⁊ ſubſtantia ⁊ in hora prouentus veniat ſecundū terminos rectos: ⁊ nō fit in orificio matricis duricies: cum poſt in finē menſtruoꝝ in vnum conſtringi matricē nō contingat. Aut orificiū matricis nō fit multum molle: tunc huiꝰ mulier de facili impregnat̄. ⁊ ſunt quedā matrices que de facili tumeſcunt: ⁊ tunc hoc erit vna cauſaꝝ que impediunt impregnationem. Et dꝫ matrix in tēpore coitus eſſe humida temperate: ⁊ eius humiditas eſt de genere humiditatis ſudoris: aut lachrymaꝝ oculi quando inſpiciunt ſolē. Aut ſicut ſaliua hominis quando delectatur in cibo: ⁊ illa humiditas dꝫ eſſe tempore coitus: ⁊ non poſt: quia impregnatio iuuatur per ſiccitatē. Et qñ tēpore coitus vadit ſemen mulieris ad matricem ⁊ non rectificatur per ſperma viri: reſoluitur in ventoſitatē ⁊ facit ventrem tumeſcere. ⁊ ſperma viri ſimiliter quando intrat matricē non ſecundū modū naturalē. Et quando mulier habet plagas in vulua nō pōt impregnari. Et de infirmitatibus eſt qñ adunatur in ea aqua in ſimilitudine ydropis: egritudo difficilis. Et impregnatio eſt quando duo ſemina concurrunt ſimul. ſed quando vnum anterioratur vel poſterioratur non accidit impregnatio: ⁊ quando mulier tarde eycit ſemen: tūc maſculus qui tarde eycit citius impregnat. Et ſi ſperma fuerit multū ſuperfluū in mare aut femina: iuuat ⁊ delectat multū eycientē. Et quādo mulier ſomniat coitū tunc clauditur eius matrix: ⁊ apparent in ea ſini homata impregnatiōis. Et qñ clauditur matrix ſuper illud ſperma: ⁊ accidit mola matricis: ⁊ dico ego ꝙ hec mola accidit ſecundū iſtam viā in ſpermate mulierū: aut quando coit mas: ⁊ intrat ſperma femine in matricē. ⁊ non intrat ſperma maris: ⁊ quando complexio matricis eſt bona. ⁊ eſt temperata in caliditate ⁊ ſiccitate: coagulat̄ illa materia. ⁊ non lenificatur ad exitum: ⁊ nutritur ex menſtruo ſanguine ſicut aliqñ nutriunt̄ glandule: ⁊ aliquando cauſa illius eſt frigus coagulans predictum ſperma. Et generantur quedam orificia quibus eis venit nutrimentum: ⁊ ideo reſcinditur menſtruoſitas ſanguinis: ⁊ aliquando adunantur humiditates in matrice: ⁊ reſcinditur menſtruus ſanguis: ⁊ putant homines ꝙ iſta infirmitas ſit mala. ſed non eſt: quia in iſta magis alleuiatur matrix. Et dico ego quia qui audit ſermonem ſuper ſpermatis mulieris accidentibus. Et dixit Ariſto. velle intellexiſſe mulierē non ſpermatizare nō habebit quid reſpōdeat. Et non omnis eiectio ſpermatis inducit debilitatē: qñ illa eiectio que ſpermatis eſt cum eſt ſuperfluum cōfortat. Et femine auiū appetunt maſculos: ⁊ cū nō habent maſculos ouant oua venti. ⁊ aliqñ faciunt oua vēti: ⁊ ſupueniens luxuria maſculi īducit eis v̓tutē gn̄atiuā.

¶ Liber vndecimus.

ET dicemus radices iam poſitas. ⁊ tu iam ſcis: quia omnes res naturales. licet ſint propter finem tamen intrat eas quedam neceſſitas: ⁊ iam ſcis quot modis dicit̄ neceſſitas. Et eorū que ſunt pro neceſſitate. quedā ſunt ad finē. ⁊ qdā nō: ⁊ ſcis qūo dꝫ diſtingui aīal: ⁊ qūo īueniunt eius p̄me dr̄ie ⁊ ſcd̄e. ⁊ qūo cadūt in earū actiōe ⁊ paſſiōe. ⁊ qūo applicāt̄ actiones ⁊ paſſiones animalibus. Et dico ꝙ prima compoſitio corporis: eſt ſecūdum complexionem originalem: ⁊ complexio prima ſecundum quattuor primas qualitates: ſed ſecunda cōpoſitio eſt ſecundum humores quouſqꝫ fiant membra conſimilia. ⁊ tertius modus ſecundum compoſitionem mēbrorum ſecundum quam ſunt membra inſtrumentalia. Et iam ſcitum eſt ꝙ ille eſt antiquior omnibus alys: ſed tamen poſterior ⁊ ſecundum inſtrumentalia accidit animali quod fit animal ⁊ habeat effectus ſecundū quos dicatur animal. vt ſenſus ⁊ motus. ⁊ res pertinentes ſibi. Et ſi membra conſimilia eſſent potentia compleretur ſubſtantia animalis ex ſe ⁊ non eſſet neceſſarium tunc facere inſtrumentalia quibus haberet ſuum motum: quoniam hoc non fit vt multiplicet̄ numerus. ſꝫ neqꝫ fit magis pulchrum vel vt vnū ſuppleat defectū alterius: aut qđ faceret ſuū opus propriū: ſed vt quodlibet cū alio eſſet coniunctū ad faciendū opus: ⁊ in cōſimilibus vincens eſt natura vnius originis. ⁊ tunc dicūt ꝙ os eſt terreſtre: ⁊ caro eſt anima: ſed inſtrumentalia in eis nō attēditur complexio. Et aliquis poteſt dicere ꝙ ſenſus pōt compleri vnico membro conſimili: quoniā tactus ſecūdū quoſdā perficitur carne: ſecundū quoſdam neruo: ſed olfatus per mamillā venientē a cerebro: ⁊ auditus per neruū qui expanditur ſuper foramen auditus: ⁊ guſtus per neruū qui expanditur ſuper linguā. ⁊ tunc dico ꝙ licet quodlibet iſtorum fiat cum membro ſimplo. non tamen poterit ſe cōplere per vnū ſimplū niſi ſolus tactus. ⁊ tamen preter hec creata ſunt ꝓpter tactum mēbra inſtrumentalia. ⁊ cū his ſentitur vt per extremitates digitorū. ſed viſus non cōplet ſe per criſtallinū ſolum. ſed etiā per ipſos panniculos ⁊ figurā que determinata eſt oculo: ⁊ de hoc dicemus poſt. Et inſpiratio fit ꝑ nares cum iuuamento diafragmatis ⁊ pulmonis: ⁊ defert aerem ad mamillas olfatus: ⁊ auditus completur ꝑ auriculā ⁊ eius foramen: ⁊ guſtus per linguā: ⁊ quodlibet illoꝝ eſt inſtrumentale dixit: ſed cetere operationes animales ſunt cum partibus conſimilibus. Et membrū qđ eſt principiū ſenſus ⁊ motus: eſt etiā ſentiens ⁊ de numero membroꝝ conſimiliū: ⁊ quia eſt principium motus ⁊ appetitus ⁊ ire: ⁊ eſt inſtrumentale: ⁊ hoc eſt cor in animalibus ſanguinoſis. ⁊ in alys animalibus res ſimilis cordi. Et omne membrum habet ſuas virtutes naturales ſitas in membro conſimili: ⁊ ſuas virtutes animales. ⁊ animatas conculcatas in inſtrumentalibus: ⁊ tunc particule corporis: ampliori vocabulo poſſunt dici membra. ⁊ humiditates dicentur cibi aut ſuperfluū: ⁊ fundamentum humiditatum fuit ſanguis. ⁊ illius ſpiſſum magis cibat. ⁊ animal ſanguineum eſt magis obtuſū. qđ aūt hꝫ ſubtilitatē in ſanguie eſt magl itelligēs.

¶ Liber. XII. De cōplōne ⁊ humiditatibus. Caplm. I.

ET dicamus p̄mo de complexione in vniuerſali. ⁊ deīde de humiditatibus. Et dico ꝙ ꝯplexio eſt res accidēs ex q̄litatū ꝯriarū opatiōe in ꝑticulis minimis:

diuidentib⁹ ⁊ alterãtib⁹ ſe adinicē:⁊ tūc in eis accidit
vna qualitas q̄ dr̄ cōplo 9ria ꝑm oēs cōplōnes equales
ꝑm oēm ſpeciē:⁊ opus eſt vt ſcias:q2 equale qđ ſpeculā/
tur medici in ſuis inquiſitionibus nō dicit̄ equale in ſui
natura:ſed quaſi deriuatū ab equatione q̄ habʒ eē in ſua
ſpecie:ſed forte temperantia in hoīe eſt ꝓpinqua ſimpli
ci tēperantie:⁊ nō eſt ita in ceteris.Et modo dicamus de
tēperantia in hoie:⁊ eſt.8.modorū:q2 aut erit ꝑm ſpēm
ſic dr̄:q2 hō eſt tēpatus reᵘ eq:aut q2 erit tēpatus ꝑm pro
priā ſpēʒ.Et vno mō dicet̄ tēpat⁹ ꝑm ꝓpaʒ ſpēm:⁊ alio⁹
dicet̄ tēperatus nō in collatione ſui modi:ſed ad alteruʒ
modū in illa ſpecie:vt femina reſpectu maris. Aut ſcđm
collationē ad ſuū modū:vt femīa reᵘ feminaꝝ:aut dicit̄
temperatū in vno modo reſpectu alterius in eodē modo
⁊ in eadē ſpecie:⁊ dicit̄ temperatū in aliquo reſpectu ſui:
ꝑm diuerſum tempus:aut membrū dicit̄ eſſe temperatū
ſcđm diuerſuʒ tempus reſpectu ſui:⁊ modus prim⁹ eſt q
reperitur in homine in cōparatiōe ad alia aīalia.⁊ alias
res:⁊ illud habet latitudinē.⁊ ſi fuerit magnus receſſus
in iſta latitudine non poterit eſſe homo:⁊ ſecundus mo/
dus eſt ī medietate hui⁹ latitudinis:⁊ eſt ille modus ho/
mo temperatus in ſuo modo:⁊ eſt illa tēperantia poſt cō
plementū cremēti:⁊ iſta temperātia in veritate:licʒ nō
ſit tēperantia:tñ raro reperit̄:⁊ homo iſte nō poteſt eſſe
temperatus:niſi omne membrū in ipſo ſit in diſpōne q̄
reducit aliud membrū ad eq̄litatē:ſed ſi qđlibet mēbrū
ſpeculet̄ in ipſo ꝑ ſe nō reperiet̄ in ſe temperatū:niſi cu/
tis.vt dicetur poſt:qm̄ cor eſt multū calidūʒ:⁊ ita debet
eſſe:quia in eo ſpiritus ⁊ calor ſunt principia vite:⁊ humi
ditas que eſt principiū crementi:⁊ membra principalia
ſunt tria.licʒ vnū eorū ſit magis principale:⁊ inter ea eſt
membrū frigidū:qđ eſt medulla que non poteſt tempe/
rare calorē cordis ⁊ epatis:⁊ ſiccitas cordis nō pōt tēpe
rare humiditatē medulle ⁊ epatis.Et medulla non mul
tum eſt frigida:neq3 cor eſt multū ſiccū:ſed cor ꝑm duo
principalia alia eſt ſiccū:⁊ medulla ſcđm alia eſt frigida:
ſed modus iſte eſt ſtrictior q̄ʒ modus primus:⁊ tamē ha
bet latitudinē. Et hec eſt complexio que eſt ſcđm regio/
nes:quoniam indi habent complexionem ſuam quā vi/
uunt:⁊ franci aliam:⁊ vnus non poſſet viuere in regione
alterius:⁊ tunc quelibet pars in regione cuʒ ſua comple/
xione habet latitudinem in duos terminos. Et modus
quartus eſt membrū inter duos terminos predictos: ⁊
eſt magis tēperatum illa parte hominum. Sed modus
quintus eſt magis anguſtuʒ p̄mo modo ⁊ tertio:⁊ eſt cō
plexio determinata homini:ꝑm quaʒ pōt viuere:⁊ hʒ la
titudinē ⁊ duos terminos:⁊ debes ſcire ꝙ omnis homo
habet cōplexionē ſibi ꝓpriā.Sed ſexta pars eſt mediuʒ
inter ipſos duros terminos:⁊ eſt in quē habēdo erit ho/
mo ꝑm ſtatū determinatū optime cōplexionatus. Et ſe/
ptimus modus eſt in membris ſcđm quē omne mēbrū
ſcđm ſuam ſpeciem habet qualitatem ſibi determinatā:
ſcđm ꝙ dicitur ꝙ os debet eſſe magis ſiccuʒ ⁊c̄. Et.8⁹.
moduʒ eſt temperantia mēbri in optimo mō illiuʒ hoīs
cuius eſt.Et quando ſpeculabuntur ſpecies erit maior
temperantia in ſpecie hominum:⁊ illi qui ſtant recte ſub
equinoctiali debent eē in maiori temperantia niſi forte
mare impediat:⁊ qui ſunt in quarto climate poſt ſunt in
maiori temperantia:⁊ illa ſpeculatio eſt ſcđm latitudinē
regionis:⁊ aliquando accidit ex montib⁹ ⁊ aquis res mu
tantes hec. Sed principalia membra non ſunt propin/
qua temperantie:⁊ caro inter omnia membra eſt magis
temperata:⁊ poſt illa cutis excedit:qm̄ non ſentit res tē/
peratas:⁊ hoc quia neruoſitas in ipſa tēperat̄ per ſangui
nem in extremitatibus venarū:⁊ homines dn̄t hic:quia
ſimile non ſentit ſimile.Et maior tēperātia cutis eſt ma
nus:⁊ illius palme.Et palme index:⁊ indicis eius extre/
mitas.⁊ ille debet eſſe index in tactu:⁊ debes ſcire ꝙ cū
dicitur:ꝙ aliqua ſpecies eſt temperata nō in veritate eſt
temperata vel intemperata:vt hō:quia tunc eſſet de ne
ceſſitate illa cōplexio corporis humani:ſed dicamus cō/
plexionē temperatā quādo nō declinat a cōplexione hu
mana in aliqua qualitate:⁊ tunc dicitur temperatū ſcđʒ
eius effectum in corpe humano.Et nunc dicemus de di
ſtemperato.⁊ ſcis q2 ſunt octo modi.Et eſt vnus modus
qui non eſt ſcđm mām̄:ſicut calor qui eſt in ipſo cuʒ acq
ſiuit ipſum per ignem:aut ſcđm materiā que dicitur hu/
mor.Et debes ſcire ꝙ cōplexio que eſt ſcđʒ materiaʒ:eſt
duobus modis:aut q2 illa materia penetrat mēbra: aut
quia continetur in venis ⁊ neruis.

¶ Capl'ʒ.II.De cōplōne cordis ⁊ ſpūūʒ:⁊ a q̄ ſpūs naſcat̄.

Calidius corpis eſt ſpūs ⁊ cor:a quo na
ſcitur ⁊ poſt ſanguis:q2 licʒ di
catur ſanguis ꝙ generat̄ in epate:tñ neceſſa/
rio accidit ei calor a corde:⁊ poſt ſanguinē ca/
ro epatis:que eſt quaſi ſanguis coagulatus:⁊
eſt frigidior:qm̄ īmiſcet̄ in illa carne fila neruoſa:⁊ poſt
hanc vene pulſatiles nō ꝓpter earū neruoſitatē: ſed qa
recipiunt calorē ⁊ ex ſanguine ⁊ ſpiritu:⁊ poſt vene non
pulſatiles:⁊ poſt cutis palme q̄ ē tēpata.Et frigidi⁹ ī cor/
pore ē flegma:⁊ poſt ſepū:⁊ pīguedo poſt: ⁊ capill⁹ poſt:
⁊ poſt oſſa:⁊ poſt cartilago:⁊ poſt ligam̄tū:⁊ poſt chorda:
⁊ mēbrana poſt:⁊ poſt nerui:⁊ poſt nucha:⁊ poſt medul/
la:⁊ poſt cutis:⁊ hūidi⁹ ī corpe ē flegma:⁊ poſt ſanguis:⁊
poſt pīguedo:⁊ poſt ſepū:⁊ poſtea medulla:⁊ poſt nucha
⁊ poſt caro mamille ⁊ teſticuli:⁊ pulmonis ⁊ epatꝭ ⁊ ſple
nis ⁊ renū ⁊ muſculi ⁊ cutꝭ:⁊ iſte modus quē poſuit Gal'.
ſʒ dʒ ſciri ꝙ pulmo ī ſui ꝯ̈ne nō ē mlt̄ū hūid⁹:q2 oē mē/
brū in ſua ꝯ̈ne nāli aſſimilat̄ ſuo nutrimēto ī ſua ꝯ̈ne ac/
cidētali ſibi ꝓpīquo:⁊ plīmo nutrit̄ ex ſanguīe calidiori:
⁊ cū q̄ miſcet̄ mlt̄ū de colera:ſʒ adunate ſūt in eo multe
ſuꝑfluitates ex vapore nutrimētoꝝ ⁊ cataro capitis:⁊ tē
ꝑm hāc viā ē ſiccior epate.q2 ſua mollicies nō ē niſi acci
dētalr̄:⁊ hūiditas mēbri ſanguinei ē:q2 ſanguis ꝓfundat̄
in alio mēbro mlt̄ū ad cremētū. Et licʒ flā ſit magꝭ hūi/
dū q̄ʒ ſanguis:opʒ ꝙ amittat mlt̄ū de ſua hūiditate añq̄ʒ
fiat ſanguis:q2 flā nāle ē mā ſāguis.Et magꝭ ſiccū ī cōpe
eſt capillus:q2 ē ex vapore ſicco:c⁹ hūiditas cum vapo/
rauerit ⁊ coagulabat̄ ſicci⁹:⁊ poſt hec os qđē hūidi⁹ ē:q2
nutrit̄ ex ſanguīe.⁊ q̄dā aīalia ſūt q̄ iō nutriūt̄ ab oſſib⁹ ⁊
nō capillis:⁊ poſt os in ſiccitate ē cartilago:⁊ poſt liga/
mentū:⁊ poſt mēbra:⁊ poſt vene nō pulſatiles:⁊ poſt pul
ſatiles:⁊ poſt nerui faciētes ad motum:⁊ poſt cor:⁊ poſt
nerui ſenſuum:q2 nerui motuū ſunt magis frigidi ⁊ ſicci:
⁊ nerui ſenſuum ſunt frigidi ⁊ ſicci:⁊ non ſunt multū ſic/
ci.imo accedunt ad temperantiā fere:deinde cutis.

¶ Capl'm.III.De etatibus ⁊ accidentibus etatū.

Etates ſunt quattuor vl'r: etas cre/
mentalis:⁊ vocat̄ anni puero/
rum:⁊ durat fere vſq3 ad.25.annos. Et poſt
etas ſtatus vſq3 ad.35.ānos:aut.40.Et poſt
etas diminutionis:⁊ eſt cū remanſione vigo
ris:⁊ dicitur etas virilis vſq3 ad.50.vel pro/
pe.Et etas diminutōis cū diminutiōe vigoris a.60.vſq3
in finem.Sed puerilis etas diuiditur in nouiter genitaʒ
⁊ etatē motiuā:⁊ etatē ante fortitudinē.Et eſt illa que eſt
dentiū plātatiuā.Et eſt etas que eſt ante luxuriā: ⁊ etas
nouiter genita:⁊ habens calorem quaſi temperatum: ⁊
abundat in humiditate: ⁊ eſt diuerſitas inter medicos
de calore iuuentutis ⁊ puericie:q2 dicunt quidā ꝙ calor

pueritie est itenſior:quia tunc magis creſcit ⁊ cōplent ſe tunc in eis appetitus ⁊ digeſtio:⁊ hoc quia calor naturalis quē acqſiuit ex ſpermate eſt maior ⁊ fortior.⁊ dicunt alij ꝙ calor iuuentutis eſt acutior:quia ſanguis eſt ſpiſſior:⁊ iō tūc fluit eis ſanguis a narib⁹ multū ⁊ qꝛ ꝯ̄ ē tūc multū colerica:⁊ cōplexio puerorꝫ eſt magis declinans ad flegma:⁊ qꝛ motus iuuenū ſunt fortiores:⁊ motus nō eſt niſi pp calorē:⁊ ſunt fortioris digeſtionis:⁊ hoc non eſt niſi:ſed appetitus q creſcit in pueris:nō eſt pp calorē ſed pp frigus:⁊ pp hoc accidit eis appetitus caninus.Et ſignificatio qꝛ in iuuenibus eſt fortior appetit⁹ ⁊ melior decoctio eſt:qꝛ nō euomunt ⁊ hñt delectationē in eo qđ comedunt:⁊ dixerūt ꝙ ſignificatio eius ꝙ ſua cōplexio declinet ad colerā:eſt qꝛ eis accidunt ſemp egritudines calide:vt frequētius:vt tertiane ⁊ vomitus eorꝫ eſt colericus.Et egritudo puerorꝫ eſt frigida ⁊ humida:⁊ febres eorꝫ flegmatice:⁊ maior vomitus eorꝫ eſt flegma:⁊ dixerunt ꝙ cremētū in pueris nō eſt de fortitudine caloris in eis:ſed pp multā in eis humiditatē:⁊ adhuc multitudo ſui appetitus eſt ꝑpter diminutionē ſui caloris:⁊ he ſunt ꝓbationes in ſuis ſentētijs.Sed ſūmus medicus diuerſat̄ ab iſtis:⁊ videt qꝛ calor in iſtis ambob⁹ eſt equalis ſm radicē:ſed calor in pueris eſt maior ſm quātitatē ⁊ in iuuenibus ſm qualitatē:⁊ ſignificatio ſuper hoc eſt: vt ſi acciperemus penetrare vnū calidū in aquā:⁊ tñ in lapidē ſiccū:⁊ inueniem⁹:qꝛ calor in aqua eſt maior ⁊ humidior:⁊ calor in lapide eſt minor:⁊ magis acutus.⁊ ſigt ꝙ in pueris eſt calor:qm̄ pueri generant̄ ex ſpermate in quo eſt multus calor:⁊ ille calor nō obuiauit accidēti cū quo infrigidabat̄:qm̄ puer eſt ſemper in augmento:⁊ ſecundus gradus non hꝫ ꝑpter qđ diminuat̄ calor:quō ḡ reuertet̄:ſed illi qui ſunt ſupra pueritiā nō hñt cām augmentantē calorē nālem:nec habēt cām remittētē:ſed ille calor qui eſt i eis cuſtodit in eis humiditatē radicalē: ſm minoritatē:in q̄titate ⁊ q̄litate q̄uſqꝫ ꝑueniat̄ ad etatē diminutionis.Et cū iſpexerimus hanc humiditatē nō erit pauca reſpectu caliditatis:ſed erit pauca cū cōparauerimus eā ad cremētū:⁊ tūc h̄ eſt qm̄ in hūiditate pueri exigit̄:vt cōſeruet calorē:⁊ vt preſtet augmētū.Et vna duarū qualitatū nō ſufficit:tūc ergo neceſſariū eſt vt ſit in medio:vt ſufficiat vni duorꝫ poſt alterū.Et factuꝫ eſt ꝙ humiditas ſufficiat cremēto:⁊ nō calori nāli:quō ergo poterit fundari ſup aliquā rē cremētū:que res nō poterit ſaluare radicē:⁊ tē remāſit vt illa res humida ſit poſtea ſufficiēs cremēto:⁊ eſt res ſcita:qꝛ illud tēpus etatis eſt etas maior pueritia.Sed ſermo aliorꝫ qđ augmentuꝫ in pueris eſt cauſa humiditatis preter calorē:eſt res falſa: ⁊ illud eſt qꝛ humiditas eſt mā augmenti:⁊ mā nō eſt aliqd agens per ſe:niſi ꝑ v̄tutē operantē in ipſaꝫ:⁊ res agēs in hoc eſt nā vł anima nutu dei:⁊ nō ōpatur illa vis niſi per calorē.Et qui dixerunt ꝙ in pueris eſt frigus:ſed propter illud in eis accidit appetitus:eſt falſuꝫ:qm̄ ille appetitus eſt appetitus corruptus:⁊ eſt ex frigiditate complexionis.Et nō erit cū hoc digeſtio nutrimenti.Et digeſtio in pueris aliqñ eſt ſm optimū modū:⁊ niſi hoc eſſet non redderet̄ corpi plus de nutrimēto q̄ȝ ipſum amittat per diſſolutionē:⁊ in tpe crementi.Sed accidit pueris mala digeſtio ꝑpter magnā guloſitatē ⁊ inordinatū modū comeſtionis:⁊ qꝛ comedūt mlta humida:⁊ ſuus motus inducit corruptionē hac via in pueris:⁊ tūc eſt hec via i cōplexione pueri:⁊ in etate ꝓpinqua verſus ſupra : ⁊ tunc opus eſt vt ſcias:qꝛ calor poſt tēpus ſtatus receperit diminutionē:⁊ hoc qꝛ calor aeris circunſtantis aufert humiditatē interiorē.⁊ adiutoriū etiā calori extriſeco in cōſumēdo humidū eſt calor nālis itriſecus:⁊ pp hoc iuuāt ad hoc motus aialis:⁊ alij qui faciunt ad cōſeruationem vite:⁊ poſt hoc etiā pigreſcit nā pati ſemp iſtud:⁊ defendere occaſiones accidētes ex iſtis:qꝛ oēs v̄tutes corporales habēt terminū.Et hoc iam ſcitū eſt:⁊ tūc nō erit earꝫ operatio ſemper:⁊ tunc ſi iſta virtus eſſet infinita:⁊ ſemper eſſet reſtaurās iſtud qđ diſſoluit̄ equaliter remaneret tūc ſemp res:ſed diſſolutio augmentat̄:⁊ humiditas tūc neceſſariū eſt ꝙ ſemp diminuat̄ quouſqꝫ ꝯſtringat̄: qꝛ corpus patitur diſſolutionē:⁊ diſſolutio terminat̄ per humiditatē.Et quelibet iſtarū rerū iuuat ad diminutionē corporis ⁊ ꝯtradicit ſue diſſolutioni:⁊ tūc qñ res ē ita finita humiditate extinguit̄ calor:⁊ ꝓprie:qꝛ ſua extictio eſt ꝑpter diminutionē materie:⁊ ꝓprie:⁊ etiā qꝛ accidit adhuc humiditas extranea que ſemp ꝑpter diminutionē digeſtionis cibi aggregat̄:⁊ tunc iuuat ad extinctionē caloris duplex modus.Et vnus eorū ꝑpter ſtrāgulationē ⁊ ſubmerſionē.Et alius ꝑpter cōtrarietatē in quātitate:⁊ illa hūiditas erit flegmatica frida:⁊ iſta eſt mors nālis terminata in omni indiuiduo ſm ſuā cōplexioneꝫ primā:⁊ quilibet habꝫ terminū determinatū diuiſuꝫ indiuiduis ſm diuerſitateꝫ in complexionibus:⁊ ſunt iſti termini naturales vite.Et adhuc ſunt alij termini mortis qui ſunt per accidens vt interfectio:⁊ tunc ex h̄ q̄qꝫ notū eſt:quia corpora iuuenū ⁊ puerorꝫ ſunt calida equaliter:⁊ corpora virorꝫ ⁊ ſenū frigida: ſed corpora puerorꝫ excedunt equalitatē in humiditate:⁊ hoc ꝑpter crementum in eis : ⁊ ſuper hoc fundatur probatio.Et eſt mollicies ſuorum oſſium ⁊ membrorum:⁊ ſignificat hoc ſyll's adhuc:⁊ eſt propinquitas ſui ad ſperma ⁊ ſpiritū fumoſum ex quibus generabat̄ : ſed viri maxime illi qui ſunt ſenes:ꝙ cuꝫ hoc ꝙ ſunt frigidi ſunt etiā ſicci:⁊ ſcitur hoc per duriciē ſuorū oſſium ⁊ ſiccitatē ſue cutis.Et argumētū ad hoc eſt:qꝛ ſunt remoti i hoc tēpore a ſpermate ⁊ ſpiritu fumoſo.Et ignitas aut eſt equalis ipſius ⁊ aliquātulum eos extēdentibus ⁊ acritas ⁊ aqueitas magis:⁊ terreſtreitas in viris eſt:⁊ in ſenibus magis q̄ȝ iuuenibus:⁊ iuuenes magis retificant̄ q̄ȝ ſenes:⁊ q̄ȝ pueri in cōplexione:qꝛ reſpectu puerorꝫ ſunt ſicce complexionis : ⁊ reſpectu ſenuꝫ ⁊ virorū humide cōplexionis:⁊ ſenes ſunt ſicciores iuuenibus ⁊ pueris in complexione mēbrorꝫ radidicaliuꝫ:⁊ humidiores humiditate accñtali q̄ remollit.

¶ Capl'm.IIII.De alteratione nutrimenti in aiali.

ET dicam quia cibus ſuſcipit quādaꝫ digeſtionē in maſticatiōe: ⁊ hoc quia membrana in lingua ⁊ palato eſt eadem cum interiori ſtomaci tunica : quare cōmunicat cum ea in operatione aliqua:cū cibus fuerit aliquantulū maſticatus:⁊ coadiuuat ſuper hoc ſalius in qua eſt calor iuuans ad eius decoctionem:⁊ propter hanc digeſtionē triticū maſticatuꝫ magis maturat apoſtema q̄ȝ decoctū in aqua vel piſtatum:⁊ ſignificatio ſuper hoc eſt quia per maſticationem admittitur ſapor ⁊ odor qui fuerūt prius.Et cum ꝑuenit illud ſtōm decoquet̄ decoctiōe cōpleta.Et nō ſolū calore ſtōi:ſed iuuamēto circūſtantiuꝫ.ſicut epatis a dextra ⁊ ſplenis a ſiniſtra.Qm̄ ſplē nō calefacit ꝑ ſe : ſꝫ ꝑ venas multas pulſatiles q̄ veniūt ei a corde ⁊ nō pulſatiles ab epate ⁊ anteriori cū zirbo.⁊ hoc qꝛ zirb⁹ de facili calefit ꝑpter ſupoſitatē in eo.Et deide calefacit ſtomacū ab anteriori ⁊ a ſupiori cor:qđ appropinquat ſtomaco:⁊ h̄ mediāte calore diafragmatis.Et fit digeſtio in ſtomaco cuꝫ imiſcet̄ cum illa materia aquoſitas potus:generatur ex vniuerſo ſuccoſitas que de facili trāſeat ad venas epati. Et poſt hāc digōnē ex illa hūiditate attrahit ſtōs:⁊ poſt mittit illā ad iteſtina:⁊ poſt epar ſugit humiditatē illam

ab iteſtinis per venas meſaraycas:⁊ ſunt vene graciles dure cõtinuate pluribus iteſtinis:⁊ per illas ꝓcedit illa humiditas graciliando quouſq; peruenit ad tantā graciliationē vt diuidat̃ in venas capillares:⁊ ille vene adunant̃ in vnā magnā venā in gibbo epatis. Et de illo loquemur poſt:⁊ non fieret trāſitus nutrimenti p illas venas graciles niſi per iuuamētū aquoſitatis potate:que aquoſitas nō eſt alia via neceſſaria corpi:vt eſt diuiſio venarū capillariū inter tot partes quouſq; diuidant̃ per totā ſubām epatis:⁊ epar tūc poterit ſuper mām diuiſam per ramos indigeſtionē:⁊ iō citius fit digeſtio:⁊ accidit in illa mā res ſimilis oī decoctioni.ſ.res ſpumoſa:que eſt colera:⁊ fex melācolia ⁊ ſanguis:⁊ ſi iſta decoctio fuerit ſuperabundās fiet inde res aduſta:⁊ ſi nō fuerit res cōpleta erit multū flegma:⁊ ſpuma cōbuſta eſt colera aduſta: ⁊ fex aduſta eſt melācolia aduſta:⁊ ambe ſunt nō nāles: ⁊ melius eſt in iſtis ſanguis:⁊ ille ſanguis adhuc in epate erit ycoroſus:⁊ hoc ꝓpter imixtionē eius cū aqua:q̄ idigebat ad eius circuitū intra venas capillares:ſed cū itrauerit ille ſanguis venas colat ſe ab aquoſo illo tēdēte ad renes p vnā venā magnā rectā:cū q̄ etiā venit ad renes ſanguis dans eis nutrimentū ⁊ reſiduū tendit ad veſicā: ⁊ ſanguis qui remāſit in gibbo mūdificatus ſtans ibi in vena magna que diuidit̃ in duas:quarū vna tēdit deorſum:⁊ reliqua tendit ſurſuꝫ:⁊ poſt per multos ramos diuidit̃ quouſq; perueniat̃ ad venas minutiſſimas aquaꝝ orificijs exiens paulatiꝫ imbibit mēbra:⁊ reſiduū huius capituli querat aliquis ex doctrina mea in canone.

¶ Capl'm. V. De humoribus.

Et humor eſt corpus humidū ꝯcurrēs ⁊ alterat̃ ad bonū:⁊ ē vna pars que accidit ex ſuba cibi:⁊ iſtud qđ eſt ſupfluitas poterit aliqñ cōuerti in humorē bonū. ⁊ tñ neceſſariū eēt auferri a corpore prius q̄ hoc ꝯtingat. Et dico qꝛ humiditatū corporis: quedā ſunt prime:⁊ quedā ſcđe:⁊ p̄me ſunt humores q̄ttuor:⁊ ſcđe ſunt quedā ſupfluitates:⁊ humiditates q̄ nō ſunt ſupfluitates ſunt q̄ ſunt diuiſe a p̄ncipio vt elōgate ſunt a ſuo p̄ncipio.in tm̄ q potētes ſunt trāſire in mēbra ſed nō trāſiuerūt cū effectu cōpleto:⁊ ſunt triū modoꝝ: ⁊ vna illarū eſt humiditas que diſpergit̃ per mēbra ſicros. Et eſt habilitata vt trāſeat in nutrimētū cū mēbruꝫ habuerit diſſolutionē:⁊ eſt ad humectandū mēbra cum fuerit deſiccata pp aliquē motū forte. Et 2ª humiditas eſt hūiditas q̄ ꝓpa eſt coagulatiōi:⁊ eſt cibus alterat⁹ ad mēbra ſm ſpēm cōplexionis:⁊ nō ꝑuenit ad cōplemētū: ⁊ tertia humiditas eſt intrās mēbra a p̄ncipio crēmenti: ⁊ ſuū initiū fuit ei a mā embrionis:⁊ p̄ncipiū embrionis fuit ab humorib⁹. Et dico adhuc qđ humiditates humoroſe que ſunt bone:⁊ ſupfluitates ſunt q̄ttuor modoruꝫ: ſanguis ⁊ colera:⁊ melia ⁊ flegma:⁊ ſanguis eſt calidus ⁊ humidus:⁊ eſt duoꝝ modorū nālis:⁊ eſt rubeus boni odoris ⁊ dulcis:⁊ eſt inaturalis duoꝝ modorū:⁊ eſt vn⁹ modus quo fit inaturalis:qñ fit hoc mō:nō per imixtionē alicui⁹ alteri⁹ rei extranee cū ipſo:ſ3 poti⁹ p mutatōeꝫ in ipſo ſm calorē aut frigus:⁊ aliqñ fit ꝑmutatio p mixtionē:⁊ eſt duob⁹ modis:aut pp hūorē extriſecū veniētē intra ipſuꝫ:⁊ corrūpentē illā ſubam:ſicut cuꝫ generat̃ in ſanguine ſpumoſuꝫ.i.colera:⁊ fex.i.melācolia:⁊ aliqua illarū remāſit in ſanguine:⁊ iſte modus ſm diuerſas mixtiones variat̃:ita q aliqñ fit ſicut fex alba vel nigra vel rubea:⁊ ſic mutat̃ aliqñ in odore ⁊ ſapore:⁊ flegma nāle eſt mā ſanguinis:⁊ flegma dulce in cōpatione ad corpus parū eſt frigidū:⁊ in cōparatione ad ſanguinē multū frigidū. Et Gal'.dicit q nā nō fecit mēbrū determinatū ad flegma:qꝛ eſt ꝓpinquū ſanguini:⁊ neceſſariuꝫ eſt oībus mēbris:⁊ iō eius curſus eſt ſimilis curſui ſanguinis:⁊ tc̄ dico q hoc eſt aut neceſſitate aut vtilitate:ſic determinauimus in canone:⁊ vtilitas eſt vt remolliat iuncturas ꝓpter cōſtrictionē ⁊ calorē mouentē:⁊ eſt portio ei⁹ gipſea que inſpiſſabat̃ in iuncturis pp cōſumptionē ſuaꝝ ptiuꝫ ſubtiliū:⁊ cauſa ſalſedinis eſt imixtio particularū terreſtriū amaraꝝ cū humiditate aquoſa:⁊ h̄ ſm equalitatē: qꝛ ſi pticule aduſte eēnt mlte facerēt amaꝝ:⁊ ſ3 hāc viā faciūt ſalē:cū qbus operant̃:vt melior phyſicus dixit q illud flegma poterit fieri ſalſum p putrefactionē in ipſo. Et in trāſmiſſione colere ad iteſtina aliqñ accidit opilatio:⁊ dicet̃ colica:⁊ erit egeſtio tūc alba:⁊ color citrinus. ⁊ aliqñ citrinat̃ colera i ſe.⁊ accidit cinis in ea.⁊ ſua citrinitas adunat̃ cū aquoſitate ſua.⁊ eſt res peſſima:⁊ colera inālis qñq; generat̃ in epate:aliqñ in ſtomaco:⁊ qđ in epate eſt ſubtili⁹ ⁊ cinerat̃:ſed peſſima generat̃ in ſtomaco ex aduſtione vitelline:⁊ tūc nigreſcit combuſtū ⁊ imiſcet̃ nāle cū illo:⁊ efficit̃ viride ⁊ peſſimū cōburit̃ multū: efficit̃ tñ viridiſſimū:⁊ iſtud eſt q̄ſi venenū.

¶ Capl'm. VI. De calore habentiū ſanguineꝫ.

Dixit magr̄ p̄mus q oē aīal qđ cibat̃:aut hꝫ ſanguinē:aut reꝫ loco ſanguinis:⁊ oē aīal ſanguineū eſt calidiuſ:⁊ maxie mas.⁊ iā dixit mihi marinion q mlĩeres ſunt magi calide:⁊ pp h̄ patiūt̃ mēſtruū. Sed abocaliꝫ dixit ꝯriū:⁊ fuerūt antiq qui putauerūt q ſanguis ⁊ colera fuerint frigidi:⁊ dixit q calidū dr̃ multis modis:qꝛ calidū dicit̃: eo q calefacit tactu ſicut ignis:⁊ dr̃ calidū: qꝛ cū fuerit itra receptū calefacit.⁊ alijs modis quos numerauim⁹:⁊ dr̃ calidū:qꝛ multū de ſua ſpē pōt calefacere ⁊ modicū nō:ſicut apiū:⁊ dr̃ calidū:qꝛ tarde deponit calorē quē recipit:ſicut plūbū ⁊ corpa cineroſa cū calefiūt ꝓfundāt ignē in ſe:⁊ cū ablnunt̃ redeunt frigida ⁊ ſicca: aut eſt ſm eſſentiā:vt in lapide:⁊ per accñs:vt in glacie. Sed aīalia aquoſa que hn̄t ſanguinē ſubtileꝫ aquoſum ſunt timoroſa:⁊ q̄ hn̄t ſanguinē ſpiſſuꝫ ſunt magis audacia:qꝛ calor magis retinet̃ i lapide q̄ in aq̄.⁊ iō retinent calorē ire diu:vt porci ⁊ camelli:vt boues ⁊ leones. ⁊ ita in hoīe groſſi ſanguis.⁊ iō aīal nō habēs ſanguinē nō hꝫ ſepū:neq; ꝯirbuꝫ:qꝛ in ꝯirbo ⁊ ſepo eſt terreſtreitas frigida.⁊ pp h̄ de facili cōiungunt̃.⁊ hoc qꝛ in aīali non hn̄t dētes in mādibula ſuperiori:citi⁹ ꝯgelat̃ ſepū cū fuerit liquefactū:qꝛ iſta aīalia ſunt multū terreſtria.⁊ iō habēt cornua ⁊ vngues:⁊ nō ita cōgelat̃ ſepū ceteroꝝ aīalium: ⁊ qñ multiplicat̃ pinguedo in corpore iterfic̄:qꝛ cōgelat calorē nālē.⁊ oſſa ⁊ ſepū nō hn̄t ſenſuꝫ:qꝛ ſunt adhuc q̄ſi ſanguis cōgelatus. Et ſua digō nō eſt ſil'is digōni carnis. ⁊ poſtq̄ frigus fuerit potēs ſupra corp⁹ iducetur mors. ⁊ poſtq̄ fuerit multiplicata piguedo in corpe reſcidit̃ generatio.⁊ ifridabit̃ ſanguis ⁊ medulla oſſiū eſt ex diſſolutiōe ſubtil' ſanguis q nō venit ad pfectā digōnem.qm̄ via ei⁹ qđ ꝑuenit ad pfectā digōnē:eſt via ad carnem. Et medulla aſſimilat̃ ſpermati ſm vnū modum.⁊ medulla pueri eſt ſanguinea.⁊ medulla iuuenū eſt ex acutiori ſanguine q̄ medulla ſenū. Et medulla eſt ſuſtentamentum oſſis.⁊ eſt ſuperfluitas cibi oſſis que conuertitur itra in expreſſione.⁊ eſt etiā cibus ad os:⁊ inter iſtos ſermones non eſt diuerſitas:⁊ non eſt mirum hoc.qꝛ medulla cuꝫ eſt multa poterit ex ea conuerti quid ad cibum.⁊ tūc nō eſt opus i hoc medico diſputare.⁊ vlr medulla ē ſanguis alteratus ad oſſis naturā. Et animal qđ hꝫ ſtricturaꝫ in oſſe:⁊ multū oſſeitatis ⁊ nō indiget ſuſtentamento medulle:nō habet medullā ſicut leo:⁊ iuuat adhoc calor:⁊ aīal nō habēs os nō habet medullā niſi nuchā:⁊ nucha

que circundatᷣ ſpinis.Et medulla licꝫ ſit fundamentuꝫ
nerııoꝛũ:valꝫ tamẽ ad aliud.ſ.qꝺ eſt quaſi cõtinuatiuuꝫ:
⁊ ligamẽtũ ſpondilioꝛũ:⁊ vtilitas ſpõdiliũ:nõ eſt ſolum
ſicut cooperimentũ nuche:ſed etiã vt ſint oꝛigo oſſiuꝫ ſu
per que fundatᷣ coꝛpus:⁊ putant quidã cũ cõtinuetᷣ nu-
cha cũ cerebꝛo : ꝙ ideo natura eoꝛũ ſit vna:ſed errãt in
hoc:qꝛ medulla cerebꝛi eſt frida : ⁊ ſpinalis medulla eſt
calida:⁊ ſignificat ſuꝑ hoc ſua pinguedo:ſed nucha acq-
ſiuit hanc cõplexionẽ a coꝛde ⁊ licet ſit medulla calida
iſta nuchalis:nõ tamẽ deſiccatᷣ:qꝛ recipit humiditatem
cõtinue a cerebꝛo.Et qꝺ dixit magiſter ꝑmus:qꝛ putant
ꝙ ſubſtãtia cerebꝛi ſit ſentiẽs:⁊ habeat virtutẽ ſentiẽdi:
ſed nõ eſt ita:qm̃ eſt talis qualis medulla eſt:que eſt ĩtra
oſſa:dico ꝙ nõ dolet cerebꝛũ ꝓpter apoſtema in ſui ſub-
ſtantia:ſed ꝓpter apoſtema in ſuis pelliculis:⁊ nõ eſt ve
titũ quin in cerebꝛo ſit aliqd repoſitiuũ ſenſuuꝫ:⁊ ſpũs
vitalis:⁊ tñ illud nõ erit ſentiens:⁊ illud eſt qm̃ cerebꝛũ
eſt ꝑnᵐ viſus:⁊ tñ nõ videt:⁊ eſt ꝑnᵐ ṽtutis motiue volũ-
tarie:nec tñ mouetᷣ volũtarie.Sꝫ certe ꝑnᵐ iſtarũ ṽtutũ
ẽ ſpũs q ẽ in eo vt in archa ṽtutis que defluit ad mẽbꝛa
continuata cũ medulla:ſicut eſt teſta capitis que eſt ar-
cha medulle.Et nõ opꝫ qꝺ aliquid cũ fuit archa aut trã
ſitus alicuius virtutis qꝺ ipſuꝫ ſit participãs eandẽ ṽtu-
tẽ:ſicut duo nerui obtici qui ſunt vacui:⁊ nõ ſunt ṽtutes
cõtingentes in illis neruis:ſed in cerebꝛo eſt vnũ qꝺ non
habꝫ vaſa:⁊ illud eſt etiã qm̃ ipſuꝫ equat caloꝛẽ ſpiritus
calidi:⁊ ꝓpter hoc ſpũs magis equabit ſenſuꝫ ⁊ motum:
aut ſicut ſpiritus qui eſt in coꝛde ⁊ cõis virtutibus:⁊ cuꝫ
tũc peruenerit ad medullã erũt oꝑationes in quibuſdã
eoꝝ ⁊ magis tunc apparebunt.Et erit ille ſpũs operans
vlr.⁊ tũc cũ fuerit in epate erit eius ṽtus magis operãs.
Tunc igitᷣ archa cã medulle erit ſᷣm ĩtentionẽ ſpũs ſen-
ſibilis pꝛopꝛie:⁊ ſue equationis nõ:vt ſentiat per ſe in ſui
ſubã.Et iã dixit phyſicus ꝙ tactus eſt cum equalitate:⁊
oẽ aĩal magis equalis cõplexionis ſunt ſua mẽbꝛa magl
tangibilia.deĩde teſtatus eſt per ſe : ꝙ medulla nõ eſt cũ
equalitate:⁊ nõ eſt ſuus exitus a ꝑte cõplexionis ad calo
rẽ:ſed ad frigiditatẽ:⁊ tũc nõ dꝫ ſibi medicus accipe ver
ba iſta ꝑꝑ ratiocinationẽ:ſed coꝛ eſt equatũ ſᷣm vnũ mo
dũ in ſui ſubã:qꝛ eſt carnale:⁊ ſi declinauerit declinabit
ad cõplexionẽ calidã:que etiã nõ aufert virtutes:ſed etiã
augmẽtat.Et qꝺ magis impedit coꝛ eſt cũ nõ obedierint
illi ſpũs ⁊ virtutes coꝛdi:⁊ hoc qñ illi erũt frigidi:ſed nõ
eſt tamẽ neceſſariuꝫ ꝙ illud qꝺ eſt magis calidũ magis
ſentiat.Sed cõſiliũ qꝺ videtᷣ mihi optime eſt qꝺ pꝛimũ
ſenſibile eſt ſpiritus. Et nõ eſt opus:vt ideo ſit archa ſue
generationis:vt archa ſue equatiõis:aut ſue cuſtodie ſen
ſibilis ꝑterq̃ꝫ eſt opus vt participet cõplexionẽ qua reci
piat a ſpũ virtutẽ ſenſibilẽ ⁊ ſenſuꝫ.Et ſubã carnalis eſt
magis digna cũ hac q̃ꝫ ſubſtãtia frigida ⁊ humida aqua-
tica:⁊ iſtud nõ eſt iudiciũ meũ certum:neqꝫ credibile.Et
notũ eſt ꝙ ſpũs eſt aptus recipere iſtas virtutes hac via.
vt ſit calidus:nõ ꝙ ſit equalis. Sed inſpiratio nõ equat
illũ ſpũm: eo ꝙ infrigidat ipſum tantũ:ſed qꝛ vetat cali-
diſſimũ qꝺ intẽdit in diſſolutione ſpũs:⁊ qꝺ intendit di-
minuere ab illo ſpiritu euapoꝛationes ſuperfluas:ſꝫ mẽ
bꝛũ cũ quo erit ſenſus ⁊ diminutio:ſed membꝛũ iter mẽ
bꝛa ſenſibilia vrᷣ ꝙ ſit magl ſenſibile qꝺ ẽ magl equale:⁊
qꝺ eſt magis eq̃le eſt magis ſenſibile:⁊ cerebꝛũ factũ eſt
frigidũ eqdiſtans coꝛdi:vt refrenet caloꝛẽ ⁊ ſui ebulitio-
nẽ:⁊ qꝺ iuuet ſpiritũ ſibi venientẽ aliqua equalitate:que
equalitas ſit cõueniẽs ad ſuũ motũ:ſed virtus intrat ad
cerebꝛũ a coꝛde ⁊ cũ ſpiritu:ſed ſpiritus pꝛocedẽs in ipꝫ
retificat eius ſubãm multis modis:ſicut in nutriri:⁊ in-
creſcere ⁊ in aliys:⁊ tũc cũ fuerit equalis nõ iuuabit ad il

lã equationẽ:neqꝫ erit equatio:⁊ tũc ſingulabitᷣ ad vnuꝫ
opus:⁊ nõ veniẽt ſuꝑ ipſuꝫ operationes multe : quarum
vna impediat alterã:⁊ ꝓpter hoc cũ ille ſpũs aptatꝰ fue
rit ad ſenſuꝫ:⁊ trãſiuerit ad epar:⁊ cõplexionẽ epatis fa-
ciet ſtare cũ fuerit aptatũ ad ſenſuꝫ:⁊ motũ:⁊ dimittet ip
ſuꝫ tm̃ ad operationẽ nutrimẽtalẽ:⁊ tũc iſta mẽbꝛa que
ſunt poſt coꝛ mutant cõplexionẽ:⁊ tũc faciũt ſpũm care-
re vigoꝛe.⁊ illud eſt eſſentiale. Et dicamus etiaꝫ ꝙ ſpũs
eſt maioꝛis virtutis in operatione ſᷣm accidens:⁊ hoc qꝛ
euacuat. ⁊ euacuat qꝛ declinat ad oꝑationes alias : ⁊ eſt
iſtud verũ:qꝛ aĩa eſt vna:⁊ eſt ꝑͦ coniuncta cũ ꝑͦ mẽbꝛo:⁊
ꝑᵐ iſtrꝫ anime ĩ medio eoꝝ eſt caloꝛ nãlis.Et anhelitus
inſtrumẽtũ pꝛimũ eſt caloꝛ naturalis:⁊ cũ illo inſtrumẽ
to cõplet oẽs oꝑatiões ſuas:⁊ iã poſitũ eſt inſtrm̃ in me-
dio eoꝝ.Et multiplicauerũt ſanguinẽ ei : ⁊ caloꝛ ſue cõ-
plexionis iuuit ad exercitationeꝫ ſui coꝛꝑis:licꝫ caloꝛ non
ſit pꝛima cauſa eẽntialis ad hoc:ſed virtus infoꝛmatiua
nõ fecit ſuturã capitis ⁊ ſuperioꝛẽ eius parteꝫ eque dura
ſibi ſimilibꝰ:ſed fecit illã ꝑtẽ multũ mollẽ.⁊ hoc in par-
uulis:⁊ ideo ille puer quaſi erit debilis qui hꝫ mẽbꝛa de-
bilia:⁊ maxime ille qui hꝫ cerebꝛũ debile:qꝺ creatuꝫ eſt
in ſublimitate hoĩs:⁊ nõ creatũ fuit in multa humidita-
te.Nũc tranſeamus ad membꝛa interioꝛum.

Capl̃m.VII.De animalibus ſanguinẽ habẽtibus.

Dixit oẽ aĩal hñs ſanguinẽ hꝫ cerebꝛũ:ſed
aĩalia marina ⁊ malachie hñt cere-
bꝛũ.⁊ hõ hꝫ medullã maioꝛẽ reſpectu ſui coꝛ-
poꝛis q̃ꝫ cetera aĩalia:⁊ hoc eſt:qꝛ eius magni-
tudo eſt neceſſaria multũ virtutibus aĩalibꝰ ⁊
ſpũalibus ⁊ cogitationibꝰ rõnalis q̃ꝫ non hñt cetera aĩa-
lia.Sed anothomia in cerebꝛo hoĩs eſt:qꝛ ꝑs eius tẽdit
ad medullã:⁊ reliqua ad pelliculas.⁊ tertia ad quoſdaꝫ
ventriculos plenos ſpuma:ſed nerui ſunt q̃ſi rami ema-
nãtes ab illa:ſed illi nerui nõ ſunt ꝓpꝛie de ſua ſubã:⁊ to
tũ caput hꝫ mediationẽ ſᷣm ſui longitudinẽ in ſu ſ vẽtri-
culis ⁊ ſuis mẽbꝛanis:vt in illa vacuitate ſit iuuamentũ:
licꝫ etiã in vẽtriculis anterioꝛibus magis manifeſtatur
ſpũs ſenſibilis:⁊ iã creabatᷣ ſubã cerebꝛi quaſi leuis vn-
ctuoſa:ſed illa vnctuoſitas eſt ꝑꝑ hͦ:vt qꝺ naſcitᷣ ex illa.ſ.
res neruoſa ſit viſcoſa.Sed dixit medicus ꝙ mollicies
erat vt recipiat aptã figurã.⁊ de facili exerceretᷣ ꝑ talem
mãm imaginatio.qñ res hũida de facili recipit impꝛ̃ſſio
nes.⁊ nõ vrᷣ mihi iſtud:qꝛ res humida de facili recipit al
terationẽ ſed nõ oẽm:ſed illã que eſt cũ diuiſione ⁊ rece-
ptione figuraꝝ:ſed imaginatio ⁊ extimatio nõ fit cũ mo
tu coꝛꝑis vel diuiſione aliqua in coꝛꝑe:ſed nõ fuit leuis
niſi eẽt molliens neruos duros:⁊ eſſet eis nutrimentum
bonũ:ſᷣm gradũ:qm ſubã dura non ita dat mãm rei.ſed
mollis ſubã:⁊ vt illud qꝺ naſcitᷣ ab ea eẽt ꝑmo leue ⁊ mol
le:⁊ in ſuis extremitatibꝰ eẽt durũ ſᷣm ꝙ dicemus poſt in
neruis:⁊ qꝛ neccũ fuit ꝙ id qꝺ naſcitᷣ ex ea eẽt duꝝ gdatĩ:
⁊ ſua duricia eẽt duricia cum mollificatõe:tũc necẽ fuit.
vt ſubã a qua naſcitᷣ eẽt humida.mollis.leuis.vnctuoſa.
⁊ hac de cã:vt ſpũs qui eſt durus.⁊ quo indiget ad motũ
feſtinũ iuuetᷣ ꝑ hũiditatẽ.ad hoc.⁊ fuit ſpõgioſa vt eẽt fa
cilioꝛ ad motũ.qꝛ duricies in mẽbꝛis eſt ponderoſioꝛ q̃ꝫ
humiditas.⁊ mollicies rara.⁊ ſubã medulle eſt diuerſa
in partibus.qꝛ anterioꝛ eſt humidioꝛ.⁊ poſterioꝛ eſt du-
rioꝛ. Et diuiſio facta eſt ſᷣm ꝑtes ſᷣm diſtinctiões in mẽ-
bꝛana dura ꝓut dicemꝰ inferius.⁊ mollificauerũt ꝑtem
anterioꝛem medulle:quoniã plures nerui ſenſibiles na-
ſcuntᷣ inde ⁊ ꝓpe auditꝰ ⁊ viſus.qꝛ viſus eſt cuſtodia q̃ſi
ſpeculatoꝛis.⁊ fuit dignus vt eſſet cuſtodia anterius. Et
nerui motiui magis habent oꝛtum a poſterioꝛi.⁊ naſcun-
tur a poſterioꝛi nucha que eſt nuncius cerebꝛi.⁊ ſupplet

eius vices in doꝛſi via:⁊ eſt via vt naſcant̃ nerui: ⁊ ner/
ui mot⁹ĩdigēt magꝭ duricie q̃ȝ nerui ſenſibiles:ſȝ diſticta
fuit mēbꝛana vt eſſet dr̃ia inter nuchā ⁊ ſpōdilia. Et acci
dit inde dubitatio ſup̱ hoc: vtrũ mollicies cerebꝛi tangit
duriciē mēbꝛane gradate:⁊ foꝛtaſſe in eo loco in quo tan
git mēbꝛana medullā:illa mēbꝛana fit mollioꝛ. Et in du/
plicamēto pãniculoꝝ fuit iuuamentũ:q̃bus eēt in eis ſu/
ſtentamētũ venis nō pulſatilibus veniētibus ad medul/
lā. Et extremitas huius eſt ibi vbi cadit ſanguis.q.q̄daȝ
plana:⁊ eſt illud.q.lacuna:⁊ eſt a poſterioꝛi vbi eſt ſitus
q.toꝛcularis:⁊ deinde ex eis accidit ramificatio:⁊ aſſimi
lat̃ ſue ſube medulle:⁊ ſugunt per oꝛificia ſua ſanguinē:
⁊ poſt adunat̃ ad duas vias:ſicut dicem⁹ in anothomia
ſerre:iſta etiã duplicatio hȝ iuuamentũ vt naſcant̃ ex ea
ligamēta medulle cũ mēbꝛana ſpiſſa in eq̃diſtãtia ſerre
coꝛone:⁊ in anterioꝛi p̱te naſcunt̃ additamēta que ſunt
ſimilia mamillis per que fit olfatus:⁊ ōcidũt a mollicie
cerebꝛi modicũ:⁊ nō ſunt ita duri vt nerui:⁊ iã cooperiũt
medullā cũ duplici mēbꝛana dura verſus teſtaȝ:⁊ molli
verſus medullā:⁊ facte ſunt ne medulla teſtã tangeret ⁊
lederet̃ ab oſſe:⁊ iō iſta ſup̱ficies iterioꝛ oſſis eſt mollioꝛ.
Et iſta mēbꝛana licȝ ſit cuſtodia medulle:tñ eſt ligamē/
tũ ⁊ cõtinuatiuũ venarũ pulſatiliũ que ſunt ſupꝛa medul
lā:⁊ eſt q̄ſi ſecũdina que eſt ſubm texture venarũ:⁊ p̱p̱ h̄
intrat adhuc ſuba medulle in multis locis ⁊ vadit ad ei⁹
vētriculos:⁊ terminat̃ a poſterioꝛi:q2 ei nō ē opus plus
p̱p̱ eius duriciē:⁊ mēbꝛana dura non applicat̃ medulle:
nec alie mēbꝛane oī loco:ſed eleuat̃ ſurſuȝ:⁊ cõtinuatio
inter illas eſt p̱ venã que trãſit e dura mēbꝛana ad ſubti
lē. Et ſpiſſa mēbꝛana cõiungit̃ cũ oſſe p̱ quedã mēbꝛana/
lia ligamēta que naſcunt̃ a ſpiſſa:⁊ coniungunt̃ illa cum
ſerra:ne cadat ſup̱ medullā:⁊ iſta ligamenta trãſeũt ſub/
ſtantiã vſq̧ ad ſup̱ficiē extriſecã teſte:⁊ ſtãt ibi quouſq̧
texit̃ ex eis mēbꝛana que cooperit teſtã:⁊ in hoc ligatur
bñ dura mr̃ cũ oſſe. Et medulla hȝ in ſui lõgitudine tres
dimenſiones in vētriculos:⁊ oīs vētriculus hȝ in ſui lati
tudine duas p̱tes:⁊ tũc pars anterioꝛ manifeſte diuidit̃
in duo:dextrũ ⁊ ſiniſtrũ:⁊ ſunt vnius q̄titatis:⁊ illa pars
anterioꝛ iuuat olfatũ:⁊ ſuper eiectionē ſup̱flui p̱ ſternuta
tionē:⁊ adiuuat ad diuiſionē ſp̄us viſibilis:⁊ iuuat ſuper
op̱a v̄tutis foꝛmatiue:⁊ in cõpꝛehēſionib⁹ extriſecis:⁊ vē
triculus poſterioꝛ eſt magis vt ipleat vacuitatē membꝛi
magni:⁊ illud eſt nucha:⁊ in illo eſt diſtinctio ſcđm poſt
ſpiritus viſibilis:⁊ viget ibi virtus memoꝛatiua:⁊ tñ eſt
minoꝛ p̱te anterioꝛi:⁊ cũ hec diminuunt̃ gradatiȝ q̊uſq̧
creet ex ſe nuchā ⁊ p̱cedat inſpiſſando ẜm p̱poꝛtionem
qua dureſcit. Sed vētriculo medialis eſt quaſi trãſitus
⁊ via ab anterioꝛi:⁊ inter anterioꝛē ⁊ poſterioꝛē:⁊ iō ma/
gnificabat̃ ⁊ elongabat̃ a dextro de magno ad magnuȝ:
⁊ mediãte ipſo cõtinuat̃ ſp̄us anterioꝛis cũ virtute poſte
rioꝛi ⁊ declinat ad virtutē memoꝛatiuã:⁊ tegit ſe tegmen
to ſperico ⁊ iterius ꝯcauo:⁊ hoc vt nō incurrat occaſio/
nes extrinſecas:⁊ vt ſit foꝛtis ad patiendũ cõtactũ mem
bꝛane gradate:⁊ ad ipſuȝ cõiungunt̃ ventriculi anterio/
res:⁊ iſta via eſt vnus vētriculus p̱ ſe. Et eſt via deferēs
a foꝛmatiua ad memoꝛiã:⁊ tunc bene cõplebit̃ cognitio
ſic̃ tu ſcis:⁊ ſignũ ſitus v̄tutũ in iſtis eſt p̱p̱ egritudies ea/
rũ que deſtruũt op̱ationes. Et mēbꝛana ſubtilis itrat in
vētriculos cerebꝛi ⁊ coop̱it illos quouſq̧ p̱ueniat ad par
tē poſterioꝛē:cui ſufficit ſua durities loco coop̱imēti mē/
bꝛane:⁊ anterius cerebꝛi ſunt vie ſerroſe in q̃bus tranſit
ſp̄us aīalis:ſicut in ſuis ventriculis:q2 nō in oī t̄p̱e ap̱iũt̃
illi vētriculi:neq̧ amplian t̃:aut ſp̄us paucus eſt:vt per
hunc vētriculi aperiant̃ tm̃. Et q2 ſp̄us cõplet ſuã op̱atio
nē alteratione ex cõplõne cardiaca ad cõplexionē me/
dulle:⁊ hoc eſt p̱ decoctionē qua ibi decoq̄t̃:decoctio v̄o
iſtius erit per motũ ⁊ diuiſionē mãe in locis decoctionis
ẜm modũ decoctionis in epate:ſed ſerra eſt magis aper/
ta q̃ȝ poſterioꝛ eſt:quia eſt pꝛopoꝛtio ſerre ad ſerram que
eſt mēbri ad membꝛũ:⁊ cauſa q̄re poſterioꝛ pars fuit mi
noꝛ anterioꝛe eſt ibi:⁊ inter ventrē:⁊ vētriculũ inferioꝛē
poſtremũ diuidunt̃ due vene maioꝛes que tranſeunt ad
medullā quas noīabimus:a q̃bus p̱cedunt rami cõtexti
quaſi in ſecũdina q̄ ſunt ſub medulla:⁊ facta ſunt iſtis ra
mis ſuſtentamēta quaſi glãdule que implēt vacuitateȝ
que eſt iter illas:ſicut ⁊ in alijs venis ramificatis:qm̃ ca
ro glãduloſa implet vacuitates aliarũ:⁊ iſte glandule cõ
iungunt̃ cũ figura ramoꝝ ẜm modũ pꝛedictũ texture ve
narũ vt ſupꝛa:⁊ dilatant̃ ẜm dilatationē ramoꝛuȝ q̊uſq̧
cõpleat̃ ramificatio:⁊ ſtet textura ẜm ſimilitudinē ſecũ/
dine:⁊ ibi q̄eſcunt:⁊ particule medulle que cõpꝛehendũt
p̱tē mediã ſue particule que ſunt ſupꝛa ſunt q̄ſi in figura
vermiculi:⁊ ille particule ſunt ſerroſe:quaſi ẜm longitu/
dinē:⁊ cõiuncte vna cũ altera:vt habeat quo amplietur
⁊ quo cõſtringat̃ ad modũ vermis:⁊ pars interioꝛ q̄ eſt
ſuper mēbꝛana ⁊ mēbꝛana que ꝯtinet medullã:⁊ eſt illa
mēbꝛana cõpoſita ſup̱ duo additamēta que ſunt q̄ſi cru
ra:⁊ ſunt quaſi p̱pinqua:neq̧ ſunt multũ remota: neq̧
multũ p̱pinqua:⁊ ſunt appoſita duobus ligamētis que
dñr choꝛde:⁊ hoc ne auferant̃ aliq̄ñ vermiculi:⁊ q̄ñ an/
guſtata fuerit ſua latitudo colligit illa: ⁊ p̄dicta mēbꝛa/
na natat ſupꝛa duo additamēta pꝛedicta:⁊ capita illaruȝ
cũ eleuant̃ habēt modicã diſtantiã:⁊ ligamenta ſua ſunt
quaſi capilli:⁊ illa poꝛtio que eſt filis vermiculo cũ ipu/
lit additamēta cõiungit ea:⁊ claudit diſtãtiã que media
eſt iter illas:⁊ cũ cõſtringit̃ ad locũ amplũ:⁊ dilatat̃ eo/
rũ latitudo:⁊ recipiũt diſtantiã modicã:⁊ hoc cũ cõſtrin
git̃ vermiculus:⁊ vermiculus qui vadit poſterius ē gra/
cilioꝛ alijs:⁊ aliquãtulũ tumeſcit:⁊ iſta duo additamēta
aſſimilant̃ duabus vijs:⁊ ille due vie nō habēt in ſe aſpe
ritatē:ſed potius planiciē:vt melius poſſint ꝯplicari:vñ
etiã ſimul poterũt mouere cũ mouent̃ q̄ſi eēnt res vna.
⁊ in cerebꝛo ſunt duo foꝛamina ad expellēdũ ſup̱fluitatē
⁊ vnũ anterius:⁊ reliquũ a medio baſis:⁊ in ventriculo
poſterioꝛi nō fuit foꝛamē:qm̃ ipſe eſt in vltimo:⁊ paruus
reſpectu alioꝝ:⁊ p̱p̱ hoc non patit̃ foꝛamen. Et ventricu
lus intermedius cõmunicat cũ extremis:⁊ iam poſitus
eſt:⁊ etiam locus per quem exit ſup̱fluitas a nucha:⁊ eſt
ille ei pꝛipꝛius:⁊ poſterioꝛ pars communicat:⁊ in via me
dij:qm̃ due vie ex trãſuerſo p̱cedētes cõueniũt in vnuȝ
foꝛamen:cuius initiũ vie eſt in mēbꝛana ſubtili:⁊ trãſit
in mēbꝛanã dictã:⁊ cũ pertrãſierit aliquãtulũ in mēbꝛa/
nã:obuiat cuidã vie que aſſimilat̃ glãdule:⁊ ē quaſi ſpe/
ra depꝛeſſa in vtraq̧ parte:⁊ eſt illa ſubſtãtia inter mem
bꝛa dura:⁊ foꝛamē baſis:⁊ in alia via reperit̃ os colere.
Et iã dixit Ariſt.ꝙ nō eſt in ſuba medulle ſanguis:⁊ de/
bes intelligere ꝙ nō eſt in ſuba eius ſanguis ẜm ꝙ iam
mutatus eſt in aliã humiditatē:⁊ dixit ꝙ nō ſunt vene in
ſui ſubſtãtia. Et voluit itelligere:qm̃ ille veniũt:⁊ diſcur
runt ad mēbꝛa:⁊ oꝛificia venarũ tranſeũt in illã quouſq̧
p̄nt ſugere ab eis neceſſariũ nutrimētũ. Et i ſuba ſua nō
eſt textura venarũ ſicut in carne vel coꝛde vl̄ epate:⁊ te
ſta ſuperioꝛ eſt ſpiſſioꝛ:vt melius defendat̃ ab occaſioni
bus:⁊ eſt vt ſit lenioꝛ:⁊ medulla eſt frigidioꝛ inter mem
bꝛa p̄ncipalia:⁊ hoc percipitur tactu. Et dico:quia quã/
do erit medulla remota ab extremitatib⁹ coꝛpoꝛis: ⁊ eſt
p̄ncipium neruoꝛum motiuoꝛum ⁊ ſenſuum:⁊ nerui mo
tiui:cũ remoti fuerint a ſuo p̄ncipio debilitãt̃:vt nō poſ/
ſint mouere extrema coꝛpoꝛis: tunc creata fuit nucha.
vt eſſet principiũ illoꝛum neruoꝛũ a pꝛopinquo:licȝ etiã

in ea ſit iuuamentum ad retentionem ſpondilium. Et ſi
caput eſſet principium neruoꝝ oium. eius quātitas de/
beret eſſe maior. et tunc ponderaret ſupra corpꝰ nimiū.

Capitulum. VIII. De anothomia neruoꝝ.

Sed iuuamentū neruoꝝ quoddā eſt per ſe
quoddā ꝑ accñs: ꝛ ꝑ ſe eſt illud qđ dat
mediāte ſenſu medullā: ꝛ motū ad oia mem/
bra. Et iuuamentū ꝑ accñs eſt qđ nerui oriūť
a cerebro: ꝛ faciūt carnē nimis fortē: ꝛ faciunt
membra īſenſibilia ſentire: vt epar pulmonē: ꝛ ſplenē re
nes: ꝛ hoc cū fuerit apoſtema in eis vel ventus. ꝛ princi/
piū neruoꝝ eſt ſcđm modū ꝑdictū medulle: ꝛ eius extre
mū eſt cutis a qua fila quedā ſunt venientia ad cutē que
īmiſcenť neruis in cute. Et medulla eſt pñm dupľr neruo
rū: qꝛ quedā eſt principiū medulle mediate. ꝛ qđā eſt pn
cipiū ſine medio: ꝛ pōt ſciri hoc per neruos deſcendētes
a capite ad mēbra iteriora vt epar ꝛ pulmonē: qm illiner
ui qui elongati ſunt a pncipio ſuo firmanť muſculis: ꝛ ap
poſuit eis quoddā corpꝰ qđ eſt mediū iter neruū: ꝛ carti/
laginē: ꝛ eſt ꝯueniēs i ſui ſubā neruis qñ iclinanť: vt epi
glotis: ꝛ aliud qđ eſt in radicibus coſtarū: ꝛ tertiū eſt in
loco ad quē finiť pectus: ꝛ aliȷ nerui qui dāt ſenſuȝ ꝛ mo
tū ſm viā rectā: qꝛ ſunt propinquiores ſuo pncipio: ꝛ non
fuit eis neceſſe tortuoſitas: vt eēnt duriores: ꝛ fortiores:
ꝛ ideo faciens ſenſum naſcitur ab anteriori: qđ eſt magis
humidum. Et motiuus a poſteriori: qđ eſt magis ſiccū: ꝛ
a medulla naſcunť. 7. paria neruorū. Et primū par habȝ
originē a duabꝰ medullis pmis anteriorib᷒: vbi. ſ. naſcūť
due mamille olfatus: ꝛ eſt paruū ꝑforatū: ꝛ ille qui ve/
nit a dextra vadit ad ſiniſtraȝ: ꝛ eꝯ: ꝛ ſupponunť ſibi in
modū crucis: ꝛ ita ꝓcedit illud par ad oculos: ꝛ aperiun/
tur illi nerui quouſqȝ poterūt recipe in ſuis orificiȷs hu/
morē vitreū: ꝛ qñ trāſeunt ſuā fixionē ꝓcedunt ſm viā
rectā: ꝛ iā dixerunt iſti fixioni tria iuuamēta: ꝛ eſt vnuȝ:
vt ſit ſpūs exiens ex vno oculo ad aliū: cum peruenit ad
pmū aliqua occaſio: ꝛ ꝑꝑ hoc cū claudiť vnus oculus vi
gorať alius: ꝛ ſcđꝫ iuuamentū: vt ſpūs redeant in eadeȝ
diſtantia: ꝛ hoc ne oē viſum videať duo: ꝛ iuuamētū ter/
tiū ē: vt iter ſe in ſui ꝯiunctiōe ꝯfortēť ꝛ nō ꝯfortāť in tñ
a ſui cōiunctiōe: ꝙ vř ꝙ ibi ſit eoꝝ origo: ꝛ ſcđꝫ par naſciť
poſt originē pmi paris. ꝛ exit poſt ꝯcauitatē oſſis oculi:
ꝛ diuidiť in muſculos oculi. Et iſtud par eſt groſſuȝ mul
tū: ꝛ hoc eſt ꝓpinquū medulle humide. ſ. ſue origini: ꝛ ita
nimis eſſet debile ꝑꝑ ſui molliciē niſi eēt groſſuȝ multū.
Et ꝓprie qꝛ nō iuuať iſtđ par ab alio: qꝛ par tertiū moue/
tur ad mouēdū mēbrū magnū ſm medullā inferioreȝ: ꝛ
tūc nō pōt iuuare ſcđꝫ par. imo eſt opus vt iuuať ab alio
ſicut dicemꝰ poſt. Sed par tertiū naſciť a medio eiꝰ me/
dulle q̄ eſt anteriꝰ: ꝛ ei qđ eſt poſteriꝰ ſub baſi cerebri. Et
miſceť modicū cū q̄rto pari: ꝛ poſt diuidiť ab illo ꝑ. 4. ra
mos: ꝛ eſt vnꝰ ramꝰ exiēs ꝑ foramē qđ itrat venā apople
ticā quā numerabimꝰ poſt: ꝛ deſcēdit ꝑ collū q̄uſqȝ pue/
niat ad diafragma: ꝛ poſt dſcēdit ad mēbra nutritiua. Et
alius ramus deſcēdit ꝑ foramē qđ eſt in oſſe timporum
poſtq̄ receſſit ab illo loco cōiungiť cū neruis qui veniūt
a pari q̄nto. Et alius ramꝰ qui eleuať per foramē per qđ
exit ramꝰ ſcđi paris: qꝛ hȝ ꝓcedere ad mēbra q̄ ſunt an/
teriꝰ in facie ꝛ nō eēt bonū: vt trāſiret ꝑ foramē pmi pa/
ris: qꝛ ſupiduceret ei anguſtiā: ꝛ ipediret eiꝰ effectꝰ nobi
liſſimꝰ: qꝛ eſt nobilior aliȷs ſenſibꝰ: ꝛ cōſtringereť illi: ꝛ
impedireť ſuꝰ effectꝰ: ꝛ iſte ramꝰ poſtq̄ exierit modicuȝ
diuidiť ꝑ multos ramos. ſcȝ ꝑ tres: ꝛ vna ꝑs vadit ad la/
chrymalia: ꝛ ad maxillas: ꝛ timpora ꝛ frontē: ꝛ ad palpe/
braſ: ꝛ ꝑs ſcđa per foramē trāſit: qđ eſt in oſſe naſi: ꝛ pene
trat ad nares in ſuis pāniculis: ꝛ 3ª. ꝑs q̄ nō eſt ꝑua de/
ſcēdit ꝑ vacuitates: ꝛ poſtq̄ exit ab alia vacuitate rami/
ficať in duo: ꝛ vnꝰ ramꝰ itrat ꝑ os: ꝛ diuidiť ad dētes ſic
diſtiguiť manifeſte ꝑ anothomiā: ſȝ alia pars non ita be/
ne: ꝛ pars huiꝰ rami diuidiť ad mandibulā ſupiorē: ꝛ aliꝰ
ramꝰ diuidiť in cutē fauciū: ꝛ in extremitatibꝰ nariū: ꝛ in
labro ſupiori: ꝛ iſte ſunt ꝑtes paris tertiȷ. Sȝ ramꝰ q̄rtꝰ
huiꝰ paris tertiȷ trāſit ꝑ vnū foramē qđ eſt in mādibula
ſuperiori: ꝛ vadit ad linguā: ꝛ diuidiť in ramos in duplo
ligue ſupiori: ꝛ dat ei ſenſuȝ ꝓpriū ꝛ guſtū: ꝛ qđ reſiduū
eſt de illa ramificatione diuidiť ad dētes iferiores: ꝛ mā
dibulā iferiorē: ꝛ labiū iferiꝰ: ꝛ ꝑs q̄ venit ad linguaȝ eſt
ſubtilior q̄ que vadit ad oculū. Et hoc qꝛ equiparatur ei
in fortitudine: qꝛ iſta ꝑs eſt remota ab humiditate me/
dulle: ꝛ efficiť ꝑꝑ hoc fortior: ꝛ reliq̄ ꝑs q̄ vadit ad oculū
opꝫ ꝙ ſit groſſior: qꝛ eſt debilior eo qđ eſt ꝓpe humide.
Sed par q̄rtū naſciť poſt tertiū: ꝛ eſt ꝓpinquius medul
le baſis. Et miſceť cū. 3. ꝛ poſt diuidiť ab illo ſic diximuſ
ꝛ venit ad palatū: ꝛ dat ſenſum: ꝛ eſt par modicū: ꝛ eſt du
rius. 3. ꝛ hoc qꝛ palatū: ꝛ eiꝰ pāniculus dꝫ eſſe durius q̄
pāniculus ligue. Sed par quintū qlibȝ ramus illiꝰ findi
tur ꝑ duo: ꝛ aliqs ꝑ. 4. q̄rtas: ꝛ naſciť a duabꝰ ꝑtibus me
dulle: ꝛ ꝑs pma vtriuſqȝ ramoꝝ iſtiꝰ paris vadit ad telā
auricularū diſpgiť ꝑ illā: ꝛ iſta pars naſciť in veritate ab
anteriori medulle: ꝛ cū ea fit ſenſus auditꝰ. Et ꝑs ſcđa eſt
minor pma ꝑte: ꝛ exit ꝑ foramē oſſis petroſi: ꝛ duciť per
foramē cecū: qꝛ eſt multū tortuoſum: ꝛ fuit tale: vt eius
iter eſſet lōgius q̄tenus neruus in via longa eſſet durior:
ꝛ poſtq̄ ita ꝓceſſit cū neruis paris tertiȷ: ꝛ vadit plus ad
ꝑtes manifeſtas maxillarū: ꝛ qđ remāſit de iſtis iuit ad
muſculos timpoꝝ. Et neruꝰ guſtus naſcebať a pari q̄rto
ꝛ neruus auditꝰ a pari q̄nto: ꝛ hoc qꝛ neruus auditꝰ eſt di
ſcoopertꝰ ad recipiēdū aerē ſonoꝝ. ꝛ iđ fuit durū ad reſi/
ſtendū occaſionibꝰ. ꝛ iđ naſcebāť a poſteriori. ꝛ ſunt mul
ti muſculoꝝ timpoꝝ nerui. ꝛ icuruanť eſſe. ꝛ poſuerunt
muſculū oculi ſup vnū neruū. qꝛ foramina oculoꝝ indi/
gent aptitudine per neruū magnū ꝯcauū deferēte viſuȝ:
ꝛ tūc ꝯcauitates oculoꝝ nō patiebāť occupatōe oculoꝝ
a ſe: aut foramina multa: ſed nerui timpoꝝ īdigebāt du/
ricie: ꝛ nō īdigebāt groſſitudie: qꝛ groſſicies iduceret eis
pōdus: ꝛ q̄uitatē ad motū: ꝛ adhuc exitꝰ eoꝝ eſt eis petro
ſuȝ durū: ꝛ patiť: vt in eo ſint foramia mlta. Et par ſextū
neruoꝝ naſciť a poſteriori cerebri: ꝛ eſt ꝯtiguū cū q̄nto:
bis cōiunctū cū q̄nto: ligamētis: ꝛ mēbrana. ita ꝙ vř eſſe
vnicus nerus totū: ꝛ poſt diuidiť ab illo: ꝛ exit a forami/
ne. qđ eſt propinquū facere laude littere: ꝛ ante ſuū exi/
tū ramificabatur in partes tres: ꝛ omnes illi rami exiue/
runt per illud foramen in vnum: ꝛ vna pars illoꝝ vadit
ad nodū gutturis: ꝛ radices ligue: vt iuuet par ſeptimū i
ſuo motu: ꝛ alia ꝑs deſcēdit ad muſculū ſpatulaꝝ: ꝛ ad il
lud qđ ei propīquū eſt: ꝛ plus illius ſpargiť ſuper muſcu
lum amplum in ſpatula: ꝛ eſt iſta pars bone quātitatis.
Sed pars tertia eſt maior iſtis duabus partibus: ꝛ vadit
ad omnia interiora vbi aſcendit vena apopletica: ꝛ ꝯiun
gitur cum illa vena. ꝛ cū fuerit prope epiglotū ramifica
bitur per multos ramos. ꝛ illi rami intrabunt muſculos
epiglotis. quorū capita ſunt verſus ſurſum. ꝛ cooperiūt
epiglotū. et ſuas cartilagines. et cū ꝑtrāſierint epiglotū
exeūt ab illo q̄dā rami. ꝛ itrāt muſculos quoꝝ capita ſūt
v̄ſus vnū. et ſunt illi q iuuāt ad cooperimētū cimbalaris
ſupra nodū gutturis. et ad eiꝰ aptionē poſtq̄ neccīuȝ fuit.
vt traherent verſus vnū. et ideo vocabitur neruus trāſ/
uerſus. Sed fecerūt iſtuȝ trāſuerſuȝ deſcēdere a medul
la. qꝛ nuchati nerui ſi eleuareť: eleuareť oblique nō re/
cte a ſuo pñº: ꝛ nō traherēt ad vnū cōuenieter: ſȝ ſūt crea
ti a pari ſexto ꝓpter hꝫ: ꝙ illđ qđ eſt in illis de neruis le/

nibus: ⁊ lentificatione illud qđ erat de mollicie in pari quinto. Et tunc iam ſparſi ſunt in muſculis faciei: ⁊ ſibi pertinentibus. Et ſeptimū par non deſcendit recte ſicut ſextū: ſed obliquū: ⁊ qꝛ omne aſcendēs ⁊ poſt deſcēdens: opꝫ ꝙ firmetᷣ ſuper fundamentū ad modū rotule: hac de cā poſuerūt neruos iſtos ſeptimi paris fortes: ſicut eſt videre in ſitula putei aſcendente ⁊ deſcendente: ⁊ duros ⁊ lenes: ⁊ tunc nō fuit tale iſtud par ſicut arteria magna: ⁊ aſcendētes iſtius paris rami in ſiniſtra pte obuiant huic arterie: ⁊ iſta arteria eſt recta: ⁊ ampla: ⁊ inoluitᷣ aſcēdēs cū iſta arteria: ſed nō eſt in eis poſita firma cōſolidatiōe: ſed aſcendens a pte dextra nō habet vicinitatē cū iſta arteria ſm narrationē pmā: ſed accidit ei vicinitas p quādā ramificationē exeuntē ab illo: ⁊ etiā: qꝛ amiſit rectitudinē in ſitu cū obliquabatᷣ ad aſcellas: ⁊ tūc nō pōt deficere a bonis ligamētis cū eo ſupra qđ eſt firmatū: ⁊ hoc quia recuperauit in ligamētis qđ accidit ei ex gracilitate. Et ſapientia in faciendo iſtos ramos a ſuo pncipio elōgari: fuit: vt quatenus in elōgatione nerui recedētes eēnt fortiores: ⁊ magis duri: ⁊ fortioꝛ de neruis recedentibus eſt ille qui ſpargitᷣ inter cimbalarē: ⁊ cōcauitatē pe. talis: ⁊ nomē nō habētis cū ramis quorundā neruoꝝ ad iuuamentū. deinde iſti nerui deſcendūt ⁊ faciunt ſe ramos in mēbranis diafragmatis: ⁊ in eoꝝ muſculis: ⁊ in corde ⁊ pulmone: ⁊ in ſuis arterijs: ⁊ venis: ⁊ qđ reſiduū eſt tranſit in diafragma: ⁊ cōmunicat cū eo qđ deſcendit a parte tertia. Et ſparguntᷣ in mēbranis ſplenis: ⁊ epatis: ⁊ alioꝝ nutritiuoꝝ: ⁊ finitᷣ ad os planū. Sꝫ ēt par ſeptimū ſuū initiū eſt a termino cōmunicāte termino medulle: ⁊ nuche: ⁊ vadit plus de eo: ⁊ ſpargit ſe ad muſculos mouētes linguā: ⁊ totū reſiduū de hoc eſt fortaſſe ſparſuꝫ i alios muſculos vicinos iſtis: ſed nō ſemp: ſed qꝛ alij nerui fuerūt ad alia opera: ⁊ nō fuit bonū: vt facerent foramina iuxta in anterioꝛi: neqꝫ verſus vnū fuit magis dignū: vt venirent motores ligue ab iſto loco: poſtqꝫ venit ſuus ſenſus ab alio loco: ſed ſunt nerui ſpondiliuꝫ. Sed nerui qui naſcuntur a nucha: ⁊ ſunt nerui qui pcedūt a nucha per colū. 8. paria. Et eſt vnū par cuius exitus eſt a ſpōdili pꝛio: ⁊ ſpargitᷣ in muſculos capitis: ⁊ eſt par modicū: ⁊ fuit melius: vt ſuus exitus eſſet gracilis: ſicut tu ſcis in caplo de oſſibus: ⁊ ſcđm par ſuus exitus eſt inter ſpōdilia. ſ. pmuꝫ: ⁊ ſcđm. Et intelligo foramen nominatū in caplo oſſium: ⁊ plus de eo ducit ſenſuꝫ tactū ad caput cū ſubit oblique aſcendit ſuper ſpondilia: ⁊ reuertitᷣ tortuoſe ad anterius: ⁊ ſpargitᷣ ſup partē ſilueſtrē auricularū. ſ. tortuoſuꝫ: ⁊ tūc recuperat incurtationē pmi paris nō potentis de ſui puitate ramificare per illas partes ad quas ramificatᷣ ſcđm par: ⁊ qđ reſpectu ſecūdi eſt de iſto pari intra muſculum qui eſt a poſterioꝛi colli: ⁊ etiā muſculū planū: ⁊ adducit ei motū. Et par tertiū eius origo eſt: ⁊ ſuus exitus a foramine qđ eſt inter ſpōdile ſcđm ⁊ tertiū: ⁊ tūc ramificatᷣ: ⁊ vnus ramus ſpargitᷣ intra muſculū: ⁊ in eo ſparguntᷣ ramuli eius qui cōſtringunt caput ad collū: qui diuertūt caput dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ deinde eleuāt ſe ad ſpinas ſpondiliū: ⁊ qñ applicabitᷣ cū eis cōiunget ſe cū radicibꝰ ſpinarū. deinde aſcendēt ad earū capita: ⁊ miſcebuntᷣ cuꝫ ligamētis: ⁊ mēbranalibus que naſcuntᷣ ab illis ſpinis. deinde perforāt tendētes ad partes auricularū: ⁊ in alijs aīalibus ab hoīe vadunt vſqꝫ ad auriculas: ⁊ mouēt muſculos auricularū: ⁊ alius ramus aripit: anterius vſquequo intret muſculū. Et initio ſui aſcenſus imiſcentᷣ cū eo vene: ⁊ muſculi circūuenietes ipſuꝫ ex omni parte: ⁊ hoc vt erit fortius in ſe: ⁊ iā etiā miſcet ſe cū timpoꝛibꝰ: ⁊ etiā cū muſculis auricularū brutoꝛū: ⁊ maioꝛ eius ſparſio eſt in muſculis faucīū. Et par quartū ſuus exitus eſt a foramie

qđ eſt inter tertiū ſpōdile ⁊ qrtū: ⁊ diuiditᷣ ab anterius: ⁊ poſterius: ⁊ ſuū anterius eſt paruū: ⁊ iō iuoluit ſe cū quinto: ⁊ iā dixerūt ꝙ ab illo trāſit ramiculus ad moduꝫ texture aranee: ⁊ tēdit ſupra venā apopleticā quouſqꝫ penetrat ad diafragma: ſup ambas partes diafragmatis: que diuidit pectus: ⁊ maioꝛ eius tēdit ſurſuꝫ: ⁊ tūc intrat fundamenta muſculoꝝ quouſqꝫ perueniat ad ſpinas: ⁊ tunc tranſmittit ramiculos ad muſculū colli ſilueſtris: qđ eſt inter collū ſilueſtre: ⁊ caput. Deinde diuertit ſe ad anterius: ⁊ cōtinuat ſe in muſculis maxillarū: ⁊ auricularū in brutis: ⁊ antequā deſcendat ad doꝛſum. Et par quintum eius exitus eſt a foramine ꝙ eſt iter quartū ⁊ qntū: ⁊ ramificat ſe in duo: ⁊ vnꝰ illoꝛuꝫ eſt anterioꝛ: ⁊ eſt minoꝛ eo qđ itrat muſculū maxillaꝝ: ⁊ muſculū facientē declinare: ⁊ oēs alios muſculos cōmunicantes cū capite: ⁊ collo Et ſecūdus ramus diuiditᷣ: ⁊ vnꝰ illoꝝ eſt medius inter pꝛimū ⁊ ſcđꝫ: ⁊ ramus ſecūdus itrat ſupioꝛē partē ſpatule: ⁊ miſcet ſe cū partibus ſexti ⁊ ſeptimi. ⁊ ille etiā ramulus ſcđs miſcet ſe cū ramis qnti ⁊ ſexti ⁊ ſeptimi: ⁊ trāſit ad mediū diafragmatis. Et par ſextū ſeptimū ⁊ octauuꝫ exeūt ab alijs foraminibus ſcđꝫ oꝛdinē. Et par octauū hꝫ exitū p foramē cōicans iter poſtremū ceruicalis: ⁊ pncipiū doꝛſi: ⁊ imiſcētᷣ ſui rami mixtiōe forti. Sed plus ſexti itrāt ſupficiē ſpatule: ⁊ vna ps illius: qđ eſt ps qrti: minus pte qnti intrat diafragma: ⁊ ſeptimi plus itrāt adiutoꝛiū: licꝫ qdā ſui ramuli itrēt in muſculos capitis ceruical' ⁊ doꝛſi: ꝯcomitātes ramulū qnti itrāt ēt diafragma. Sed. 8. poſt imixtionē itrat aſeyd cutē: ⁊ brachij: ⁊ illius intrat nihil diafragma: ſed qđ pcedit de qnto ad ptem minus nō trāſit ſpatulā: ⁊ ēt de ſeptimo nihil tranſit ad iutoꝛiū: ſꝫ qđ venit de ſpatula ad aſeyd exit de. 8. inuolutū cū pmo q naſcitᷣ de ſpōdilibus. ⁊ ad doꝛſuꝫ vadit. ſed de iſtis etiā dederunt diafragmati partē: pter neruos nuche: vt ſit illud qđ deſcendit ad illos veniēs ab altero: ⁊ ſic melioꝛabitᷣ ibi partitio ⁊ ppꝛie cū eſt itentio ad ipſaꝫ mēbranā: que mediat pectus: ⁊ nō fuit poſſibile ꝙ venirēt ad ipm nerui a nuca recte: ſine fractiōe ad angulū rectū: ⁊ ſi oēs nerui deſcēdētes ad diafragma deſcenderēt a cerebꝛo eſſet iter minus lōgū: ſed poſuerūt cōtinuationē neruoꝝ cū diafragmate mediocriter: qꝛ nō eēt ꝯtinuatio eoꝝ cū diafragmate bona: ſꝫ cōtinuarentᷣ cū extremitibꝰ: ⁊ pp h ꝯtinuātᷣ in medio: aut ſi eēnt ꝯtinuate cū eo ſm pariferiā: ⁊ nō eēt ꝯtinuatio ſm viā rectā: qꝛ muſculi faciūt motū cū extremitatibꝰ: ⁊ circūferētia eſt illđ qđ mouetᷣ de diafragmate: ⁊ tūc opus eſt: vt nerui finiātᷣ ad ipſaꝫ: ⁊ nō pnᵐ eoꝝ in ipſa. Et tūc qꝛ neciū fuit: vt intret diafragma nerūꝰ ꝯtinuabatᷣ cū eo: ⁊ eiꝰ ꝯtinuatio cuſtoditᷣ p mēbranā deſcēdētē in medio pectoꝛis: ⁊ qꝛ opatio huiꝰ motꝰ eſt nobilis: ponebātᷣ pla pnª ſuis neruis: ne ſi vnū eēt cito lederetᷣ. Sꝫ nō nerui nuchales q ſunt i ſpōdilibꝰ pectoꝛis: ſꝫ hñt pmū par exiēs iter pmū ſpōdile: ⁊ ſcđꝫ pectoꝛis: ⁊ diuidit ſe p duos ramos: ⁊ maius ramificatᷣ ſup latera ⁊ i muſculos doꝛſi: ⁊ aliud itrat extēſe ſup latera pma: ⁊ cū neruis deſcēdētibꝰ a collo aſſociatᷣ: neruis dico venietibus ad aliā ptē quouſqꝫ tēdāt ad manū: ⁊ vadūt quouſqꝫ veniant ad aſeyd: ⁊ palmā. Et ſcđꝫ par exit a foramie: qđ ſeqtᷣ pdictū foramē: ⁊ vna ps illiꝰ vadit ad manifeſtū adiutoꝛij: ⁊ iuuat ipm ad ſenſuꝫ: ⁊ qđ remanet de ipo cū paribꝰ reſiduis ꝯiungitᷣ: ⁊ oēs vadūt verſus muſculos ſpatule q ſūt ſupra: ⁊ mouēt ſuos muſculos ⁊ muſculos doꝛſi: ⁊ tē qđ fuerit de iſtis neruis naſcēs: ⁊ ñ itrās muſclos ſpatule itrat muſclos doꝛſi. ⁊ muſculos q ſunt inter metafrena: ⁊ inter latera ſilueſtria: latera dico poſita extra pectus: ⁊ illi quoꝛum exitus eſt a ſpondilibus laterū ad ꝫoꝫ intrat muſculos qui ſunt iter latera: ⁊

muſculos ventris:⁊ currunt cum ramulis iſtoꝝ neruo/
rū vene non pulſatiles:⁊ pulſatiles:⁊ intrant ad nuchaꝫ
cum exituris predictoꝝ neruoꝝ:⁊ muſculi qui naſcunẗ
a pectine dorſi cõmunicãt:⁊ qꝛ vna pars illarum intrat
muſculos dorſi:⁊ alia pars intrat muſculos vẽtris:⁊ ad/
huc muſculos qui ſunt dorſi in parte domeſtica dorſi:⁊
alia pars intrat muſculos ventris:ſed tria ſuperioꝛa inuol
uunt ſe cū neruis deſcendẽtibus a cerebꝛo in cãna.in ali
quibus. Et duo paria īferioꝛa mittūt ramulos magnos
ad partes coxarū:⁊ miſcent ſe cū ramis paris tertij:⁊ cū
illo ramulo primoꝝ neruoꝛuꝫ:⁊ aliud ſimilr̄:niſi qꝛ iſta
duo non pertrãſeunt iuncturã pixidū anche:⁊ rotule co/
xe:ſed alij tranſeunt ad crura. Et dr̄ia eſt iter ꝓuentum
neruoꝛū ad manus:⁊ ad pedes:qñ nõ ſimilr̄ coniungiẗ
adiutoꝛiū cuꝫ pixide ſpatule:⁊ coxe:⁊ cum pixide anche:
neqꝫ ſimilr̄ ſe habẽt hinc inde nerui ad ſuã oꝛiginẽ quã/
tum ad propinquitatẽ in ſitu. Et neruoꝛū deſcendentiū
ad pedes quidã deſcendunt a parte domeſtica:⁊ quidaꝫ
a parte ſilueſtri.⁊ quidã a parte occulta duoꝝ oſſiuꝫ cru
ris:⁊ quia nerui quidã appꝛopꝛiati pedibus non potue/
runt recte venire ad pedes pp̄ muſculos:īgeniata eſt nã
in eis:vt trãſirent per locū teſticuloꝝ vſqꝫ ad pectinẽ:⁊
a pectine tranſeunt vſqꝫ ad muſculos pedis vſqꝫ ad iun
cturã genuū. Sed nerui qui exeunt a pectine doꝛſi quos
determinauimus imiſcẽt ſe cū pꝛedictis neruis:ſed reſi/
duū pariū:⁊ vnuꝫ exiens a pectine duoꝛſi imiſcent ſe in
muſculos manuū:⁊ vge:⁊ veſice:⁊ mr̄icis mẽbꝛane vẽtri.
⁊ ſupficiei interioꝛis pectinis venter:⁊ muſculi qui veni/
unt a pectine doꝛſi.

¶ Caplm̄. IX. De anothomia oſſium:⁊ cartilaginum.

Lib. ſcd̄o de pu. aialium. capi. nono.

E T dixit Ari. qꝫ oſſa ⁊ cartilago ſūt fa/
cta:vt ſint ſcutū ⁊ fundamẽ/
tū coꝛpoꝛis:⁊ ſunt quedã aialia que non hn̄t
iuncturaſ mouẽtes oſſa ſua:aut ſuas teſtas:⁊
habẽt coꝛiū durū circundans ipſuꝫ: ſicut ca
lapagil:⁊ quedã hn̄t ſuū duruꝫ ad interius:⁊
ſuū molle extra ſup durum:vt malachie:⁊ talibus fecit
natura carnẽ mediã iter verã carnẽ:⁊ neruū:⁊ non findi
tur ſua caro ꝓm longū niſi ꝓm latuꝫ per infiale:⁊ hoc:vt
ſuū neruoſuꝫ ſit magis ſuſtentnas ipſuꝫ. Et aialia anulo
ſa hn̄t ſuū exterius mediū inter neruū. Et poſiti ſunt ſui
anuli ligati:ita tñ qꝫ põt elongari:⁊ conſtringi:⁊ non inue/
niunẗ in hꝭ aialibus diuerſa pꝛincipia venarū ⁊ arteria/
rū:⁊ hoc vt melius cuſtodiaẗ. Et oſſa leonum ſunt dura
mltū:⁊ nõ hn̄t foramẽ:⁊ cū collidiẗ vnū cū altero emit/
tunt ignẽ. Et multa aialia hn̄t cartilaginem loco oſſis:⁊
ſunt indigentia talia multa circūuolutione:⁊ erit multa
humiditas in ſui ſuba:⁊ erit aquoſa ⁊ pauca terreſtritas:
⁊ illa tranſibit in coꝛium:⁊ talia aialia nõ habẽt cõpara/
tionẽ in obuiando rebus duris:⁊ aliqñ adiuuatur nã in
iſtis cū ſpinis. Et cartilago que ſimilis eſt medulle repiẗ
in piſcibus:⁊ ſpine:⁊ vngues:⁊ coꝛnua oſſea ſunt oīa que
ſunt dura ad ſuſtentandū vt vngule in brutis:⁊ quedã foꝛ
tia:vt ſint arma ſicut coꝛnua:⁊ qñqꝫ vngule ſunt arma:
vt in equis: ⁊ quedã ſunt in aiali ſic cemẽtū ſic ſpõdilia
ſuper que componiẗ coꝛpus.vt ſpõdilia que fiunt:vt fun
damẽtū nauis:⁊ ſicut quedã que ſunt ſicut ſcutū:vt oſſa
capitis:⁊ quedã arma ſunt ſicut ſpine:⁊ quedã ad inplẽ
dū loca:vt parua oſſa in iuncturis:⁊ quedã vt alia cõpo/
nantur ſuper ipſa:vt os in radice lingue:qđ aſſimilaẗ lan
da littere. Λ.⁊ oīa oſſa rectificant coꝛpus:⁊ oſſa que ſunt
ad defendendū vel ad ſuſtentandū nõ ſunt cõcaua:quia
nõ hn̄t opus ad motū.que ſunt habilia ad motū habent
concauationẽ:vt retineant ſuū nutrimentū ne indigerẽt
nutrimento ab alio:⁊ ideo ad cõſeruationẽ nutrimẽti fa
cta ſunt dura:⁊ vacuitas iuuat ad lenitatẽ ⁊ iuuamenta
ſue duriciei eſt:vt nõ frãgaẗ in motibus foꝛtibus:⁊ iuua
mẽtū medulle.vt nutriat:⁊ remolliat ne ſicceẗ a motu:⁊
os qñ factū eſt ad ſolū motū:tunc cõcauitas eſt parua:⁊
qñ ad motū:⁊ lenitatẽ ſunt cõcaua multū. Et os colatu/
re factū eſt:vt per ipſum exeat ſuperfluitas:vt in cõpoſi/
to retineaẗ de nutrimento:⁊ per ſua foꝛamina intret fu/
mus odoꝛoſus:⁊ oīa oſſa ſunt ſibi coniuncta:niſi qꝫ inter
quedã eſt cartilago:aut ſibi ſilẽ:⁊ quedã nõ indigebãt in
medio ſicut mandibula inferioꝛ:⁊ quedã oſſa ſunt cõiun
cta ꝓm iuncturas habiles ad motū:⁊ quedã ꝓm iunctu/
ras difficiles ad motuꝫ:⁊ quedã conſolidãtur foꝛtiter:⁊
habiliter ad motū eſt cū vnū põt moueri ſine altero:eſt
autẽ difficilis motus cū vnū nõ põt moueri ſine altero:
ſicut in raſeta:⁊ cõſolidatio eſt:vt in coſtis anterioꝛibus
coꝛdi:foꝛtiſſime autẽ cõſolidari dicunẗ:ſicut cū vnu eſt
perfoꝛatū:⁊ additamentū alterius intret ipſuꝫ:vt dentes
in mãdibula:⁊ ſerroſa ſunt ſicut in cellula capitis:⁊ que/
dam ſunt coniuncta ꝓm ſuperficiem in latuꝫ ſicut infe/
rioꝛa ſpondilia:⁊ quedam in longū:vt duo focilia.

¶ Caplm̄. X. De diſtinctione membꝛoꝝ pꝛincipalium.

E T arboꝛes non indigebant expulſi
uis mẽbꝛis: quia aialia
non ſugunt ſuū nutrimentū puruꝫ ex terra:
ſed recipiunt vnã maſſaꝫ intra cuius vna ps
eſt ſuperfluitas:⁊ alia cibus cū fuerit altera/
tū:⁊ qđ recipiūt intra tranſit in diuerſas naturas:qꝛ mẽ
bꝛa cõſimilia ſunt diuerſarū naturarū:⁊ non arboꝛes ſi/
militer:ſed arboꝛes ſugunt cibū in quo nõ eſt ſuperflui/
tas:⁊ ſi fuerit ſuperfluitas in eis:erit illa ꝓm modū ſup/
fluitatis tertie digeſtiõis in aiali:⁊ tūc membꝛū recipiẽs
illud qđ eſt in potẽtia cibus cibaẗ in eo qꝫ eſt in ipſo pu/
rus cibus ⁊ opus eſt:vt de illo tranſeat ad locū ſuperio/
rẽ:qñ ſi tranſiret multū in vnū debilitareẗ attractio rei
põderoſe in ſurſuꝫ:⁊ mẽbꝛū eijciẽs poſitū fuit ſubtuꝫ ea/
dẽ cã:⁊ poſuerūt mẽbꝛū in quo ſitus eſt pꝛimus calor in
medio:qꝛ fundamẽtū dꝫ eẽ in medio:⁊ operatoꝛ agẽs dꝫ
eſſe pꝛopiquus quieti:qꝛ quies dꝫ eſſe ꝓpe mediū:⁊ ope
ratoꝛ pꝛope quietẽ. Caput aūt cū ſit ſpecula eleuaẗ ſupꝛa:
⁊ poſuerunt in eo tranſitū nutrimenti:⁊ diminuerūt ab
eo carnẽ:ne multitudo carnis opilationẽ faceret in eua/
poꝛationibus medulle:⁊ caro poneret medulle opilatio/
nẽ ſupꝛa tantū ſui in caloꝛe:qñ vis eſt:vt ſit multū frigi
da. Et pꝛopꝛie iã creatū eſt in capite os durū:⁊ tunc non
fuit neceſſariū alio additamẽto:ſed vtilitas totius teſte
capitis eſt:vt defendat medullã:⁊ diuiſio fuit in ſuis oſſi
bus:vt ſi aduenerit occaſio vni oſſi iſtud non accideret
alijs oſſibus:⁊ hoc etiã:qꝛ non fuit cõueniens: vt in vno
oſſe eſſet diuerſitas in duricie:⁊ mollicie:⁊ dẽſitate ⁊ ra/
ritate:⁊ vtilitas in hoc quatenus eſſet exitus euapoꝛatio
nis a cerebꝛo:⁊ poſſet eſſe cerebꝛū potens diſſoluere illa
ſuperflua. Et alia vtilitas:vt nerui exeuntes haberẽt viã
⁊ alia vtilitas fuit:vt vene nõ pulſatiles:⁊ arterie habe/
rent viã ad nutriẽdū. Et etiã vt dura mater haberet exi/
turã in ſerra:⁊ nõ caderet ſuper medullã:ſed ligareẗ per
ſerrã. Et figura naturalis huius teſte eſt:vt ſit rotunda
duplici vtilitate:⁊ vna eſt quoniã figura rotunda eſt ma
gis capax inter hyſoperimetras ⁊ aĩa:qꝛ rotunda min⁹
recipit occaſiones:⁊ creabiẗ cū aliquãtula lõgitudine:vt
nerui exirent nõ in nimia anguſtia:⁊ impedimẽto vnius
ab altero:⁊ procedit aliquãtulū in acutū ante:⁊ retro cū
rotunditate:⁊ iſta figura hꝫ duas ſerras fallaces:⁊ duas
veras:⁊ pꝛima ſerra cõmunicat cū fronte:⁊ ad modum
arcus:⁊ dr̄ coꝛonalis. Et alia que eſt in medio ꝓm lõgū.
⁊ dr̄ ſagittalis:⁊ cū cõparauerimuſ iſtã ad pꝛimã dicetur

tiganalis:ꝛ figura totius eſt quaſi figura arcus a cuius medio eleuatꝰ perpendicularis:ꝛ eſt talis. Λ Et ſerra tertia cōmunicans iter occipiciū:ꝛ ſuam baſim:ꝛ eſt ſm figurā anguli cuiꝰ acutū cōiungitꝰ cū ſagitta:ꝛ dicitꝰ ſerra laude:ſed cū cōparauerimus vniuerſum ad p̄dictas ſutu ras erit talis. Λ. Sed due ſerre mēdaces ſunt ſm lōgi tudinē capitis eq̄ diſtātes ſuture que dr̄ ſagitta ex vtraq̄ parte auricule:ꝛ nō ꝓfundantꝰ ad iterius:ꝛ iō dn̄r falla ces ſerre. Sed tres ſunt figure capitis nō nāles: ꝛ vnus illoꝝ eſt cui diminuitꝰ anterioꝛ:ꝛ pp̄ hoc amittunt ſerraꝫ coꝛonalē:ꝛ ſerra qn̄ amittitꝰ poſterioꝛ ſerrā.ſ. Λ lre:ꝛ ter tius modus qn̄ amittitꝰ vtraq̄ ſutura:ꝛ erit totū rotūdū. Dixit medicus maximus.qn̄ in iſto ſperico declinabat ad lōgitudinē:opoꝛtet de neceſſitate:vt i ea fierēt ſuture adequate ſuturis pꝛimis:ꝛ pp̄ hoc cōtingit ꝙ eſſent eq̄les ei partes ſerre:ꝛ iam fuerunt p̄tes ſerre in p̄mo in lō gitudine vna ſerra:ꝛ in latitudine due ſerre:ꝛ tūc in lōgi tudine vna erit ſerra:ꝛ in latitudine vna ſerra:ꝛ ſerra la tudinis ibit ab vna auricula ad aliā:ſicut ſerra lōgitudi nis eſt in medio longitudinis. Dixit Ari.nō pōt eē in ca pite figura quarta innālis:qm̄ ſi lōgitudo eſſet eq̄lis la titudini eēt vita abſciſſa ſꝫ ꝙ figura nālis iducit vitam: ꝛ iō dicit bene maximus medicus cū ipſe diſtixit tres fi guras capitis tm̄:ꝛ caput poſt hoc hꝫ.5.oſſa.ꝛ q̄ttuoꝛ ſūt vt parietes:ꝛ.5.vt baſis:ꝛ ſunt durioꝛes q̄ꝫ illō ſupꝛa: qꝛ caſus ſupꝛa latera ſunt plures: ꝛ quia neceſſitas in ſupe rioꝛi exegit ꝙ in ſuperioꝛi eſſet raritas: eo ꝙ in illo loco dꝫ eſſe carētia pōderoſitatis:ꝛ dꝫ eſſe receptaculū vapo rū:vt latera poſterioꝛa ſint durioꝛa:qꝛ remotioꝛa ſūt oſſi bus:ꝛ etiā paries p̄mus eſt in fronte:ꝛ terminatꝰ ad coꝛo nā ſurſum:ꝛ verſus imū ſerra tranſiens per lineā oculoꝝ in ſupercilijs ꝛ cōtinuat ſe ſua extremitas cū capitibꝰ co rone. Et parietes qui ſunt a dextra:ꝛ ſiniſtra ſunt parie tes auricularū:ꝛ dn̄r petrales pp̄ ſui duriciā terminabi mus quēlibꝫ iſtoꝝ ꝛ vnꝰ terminꝰ erit ſerra coꝛticalis. Et alius terminus erit laude littere: ꝛ tertius qui pꝛocedit in vno ad coꝛonalem: ꝛ anterius vna pars coꝛonalis: ꝛ a poſterioꝛi vna poꝛtio laude:ſed paries quartus termi natur ad ſerrā laude: ꝛ in vnū ad cōicantē inter caput:ꝛ dētē ſcōi ſpōdilis:ꝛ continuat ſe inter duo capita laude. Sed baſis medulle eſt ſuſtētametū totius:ꝛ oiuꝫ oſſiuꝫ: ꝛ dicetꝰ baſis:ꝛ eſt durū puplici cā:ꝛ eſt vna qn̄ duricies melius ſuſtinet pōdus:ꝛ ſerra:vt eſſet minus recipiēs pu trefactionē:qm̄ illud os eſt ſubm ſupfluitatibꝰ ſemp de ſcendētibꝰ:ꝛ vtraq̄ oſſa tympoꝝ ſunt dura dupla coope rientia.muſculos q vadunt ſub tympoꝛibus:ꝛ ſuus ſitus eſt obliquus: ꝛ vocatꝰ par. Et dixit ph̄s ꝙ ſenſus tactus hꝫ p̄ncipiū a coꝛde nō a capite:ꝛ ſic guſtꝰ qui quodāmō eſt tactꝰ:ſed viſus:ꝛ auditus:ꝛ olfatus:licꝫ hēant p̄ncipiū a coꝛde:tm̄ neq̄ coꝛ audit:neq̄ odoꝛat:ſed inſtr̄m iſtaruꝫ operationū eſt cerebꝛū:ſed inſtr̄m tactus eſt caro:ꝛ ner uus:ꝛ ambo iueniuntꝰ in coꝛde:ſicut ipſe dicit ꝙ quedaꝫ iſtarū virtutū cōplentꝰ in radice:ꝛ quedā nō:ſicut dicunt medici:ꝙ cerebꝛū palpat per ſe:ꝛ nō videt per ſe.

¶ Capl̄m.XI. De naturis viſus.

DIco igitꝰ ꝙ viſus exigit hūiditatē aquo ſam clarā que recipiat impꝛeſſiones ꝛ tūc opꝰeſt vt ſit ſuū inſtrꝫ ſuba medullina: ſicut criſtallina:ſed olfatus:ꝛ auditus idigēt duobus foꝛaminibus per que intret aer:ꝛ vt operetꝰ in eis nō operationē que ſit frigida:aut calida:aut humida:ſed ſpiritus viſibilis:ꝛ virtus illius peruenit ad oculū per neruos opticos:ꝛ iſti duo nerui mēbꝛanātꝰ tri bus mēbꝛanis:ꝛ due mēbꝛane cōtinuantꝰ cū duabꝰ mem bꝛanis medulle:ꝛ iterioꝛ eſt ſubtilioꝛ:ꝛ exterioꝛ eſt duri oꝛ. Et tertius q deſcēdit ad oculū eſt deſcēdēs ad mēbꝛa nā teſte:ſed ſunt obtici:vt cito tranſeat in eo ſpūs viſibi lis:ꝛ eſt qdā qui opilat ſpūm ne exeat per pupillam:ꝛ iſti nerui cōtinuant ſe cū oculo:vt melioꝛetꝰ ſua tenſio:ꝛ non ſint laxi ſicut determinauimus pꝛius. Et cū expanditur medulla:ꝛ membꝛane capitis ampliabuntꝰ tunice oculi in ſua occupatiōe:quarū mediū eſt criſtallinū:cuius an terioꝛ ſuperficies eſt depꝛeſſa reſpectu umoꝛis ſphere: ꝛ fuit depꝛeſſa:vt reciperet impꝛeſſiones melius:ꝛ iō me lius circūuenit oculus in aſpectu res paruas:ꝛ iō ſuū po ſterius graciliatꝰ:vt melius cōpꝛehendat res q̄bus occur rit. Et poſuerunt iſtā humiditatē in medio:vt melius cu ſtodiretꝰ:ꝛ poſt hanc humiditatē poſuerunt aliā que ci bat iſtā:qm̄ iter iſtā:ꝛ ſanguinē ſunt gradus:ꝛ eſt vitreū ſolutū:qm̄ coloꝛ eius eſt vitri clari fluentis parū ad rubo rē:ſed ſua claritudo eſt:qꝛ cibat clarūꝫ:ꝛ ruboꝛ eſt in eo: qm̄ eius modus fuit ſanguis:ꝛ nō eſt adhuc cōplete ſimi lis ſube cibande:ſed poſitus fuit poſterius:qm̄ deſcendit a medulla mediāte reti:ꝛ tūc opus eſt:vt ſit a poſterioꝛi. ꝛ iſte humoꝛ leuatꝰ ſuper gelidiā vſq̄ ad maximā periſe riā illius.ꝛ ante eſt albugineus:ꝛ eſt ſicut ſupfluitas geli dine:qm̄ ſuperfluitas clari eſt clarū.ꝛ poſitū fuit añ:qm̄ ſuperfluitas dꝫ opponi cibo ſm ſituꝫ. Et poſita fuit alia: vt gradatim veniat viſus ad geledīā:ꝛ ſit illi quaſi ſcutū. deide caput nerui cooperit ſup vitreū ꝛ gelidiaꝫ vſq̄ ad itermediū albuginei.ꝛ gelidie. Et qꝺ de illo occupat inte rius vitreū eſt rotūdū ſic rete cōph̄dit ſuū cōp̄rehēſuꝫ. ꝛ a ſuo capite naſcitꝰ textura aranea que eſt tela ſubtilis. vt ſit diſtinctio iter ſupfluū.ꝛ ſubtile.ꝛ veniat nutrimētū ad ipſum p rete:ꝛ fuit ſubtilis ne ſi eēt dura pp̄ modicaꝫ occaſionē īpediret viſuꝫ:ſed caput mēbꝛane ſubtilis iple tur:ꝛ texitꝰ venis ad modū ſecūdine:qm̄ eſt trāſitus cer tus cibi:ꝛ nō eſt opus vt eiꝰ oēs p̄tes ſint deputate ad ci bū:ſed ſua p̄s poſterioꝛ:ꝛ dr̄ rete:ſed ꝙ eſt poſt hoc eſt ali quātulū ſpiſſius:ꝛ dr̄ hr̄e colorē ad modū floris lilij iter albū.ꝛ nigrū.ꝛ hoc:vt colligat viſuꝫ:ꝛ adequet lumē:ſic claudimꝰ oculos cū adequamus viſum poſt nimiū defe ctū viſus a luciditate:ꝛ hoc vt adequemꝰ viſuꝫ:ꝛ iſte di uidit iter coꝛneā ꝛ hūoꝛes.ꝛ iſte cibabit coꝛneā ab eo qꝺ ei venit a retiali.ꝛ nō cōpletꝰ ſua ſpera:ne obſtet ipꝛeſſio nibꝰ.ſicut in vna cū euacuatꝰ.ꝛ cū claudit vetat viſum.ꝛ interius vbi occurrit gelidie cooperitꝰ gelidia quaſi tex tura quedā que aſſimilatꝰ rei rare. ꝛ leui. ꝛ h̄ vt abſcidat ab occaſionibus venientibus ab occurſu rei dure. ꝛ du rioꝛ pars vitree eſt anterius vbi ꝯiungitꝰ cuꝫ durioꝛi p̄te coꝛnee.ꝛ vbi ꝑfoꝛatꝰ.vt in circuitu foꝛaminis ſit magl du rū:ꝛ foꝛamē eſt plenū humiditate pp̄ vtilitatē nomina tā ēt ſpū:ꝛ ſignificatio ſup hoc eſt ꝯſtrictio foꝛaminis. ꝛ humiditatis illiꝰ eūo circa mōꝛtē. Sed tunica ſcōa ē ſpiſ ſa multū:vt ſit bn̄ retinēs.ꝛ vocatꝰ poꝛtio dura. Et añrioꝛ p̄s circūdat pupillā:ꝛ eſt diafanū.ꝛ erit in coloꝛe coꝛnu ſubtilis:ꝛ vocatꝰ pp̄ h̄ coꝛnea:ꝛ ſpiſſioꝛ ſuaꝝ partiū ē an terioꝛ.ꝛ qꝛ ꝯpoſita ex.4.tunicis ſubtilibus coꝛticalibꝰ.ꝛ ſi excoꝛiaretꝰ ab vna nō pp̄ h̄ erit egritudo cōis oībus.ꝛ aliqꝺ hoꝝ eſt ꝑpe foꝛamē:qm̄ idiget cuſtodia.ſed tertia imiſcet ſe cū muſculis motꝰ pupille.ꝛ iplet ſe carne alba pingui que remolliat oculū:ꝛ palpebꝛaꝫ.ꝛ ꝓhibet in eis ſiccitatē.ꝛ vocatꝰ iſtud cōiunctiua.ſed muſculus mouēs diuiditꝰ in ſex muſculos.q̄ttuoꝛ mouentꝰ ſurſuꝫ.ꝛ vnuꝫ.ꝛ duo lachꝛymalia.ita ꝙ q̄libꝫ ad ſuā p̄tē.ꝛ duo ſunt ſiti in obliquo qui mouētꝰ in circuitu.ꝛ in poſterioꝛi oculi ē mu ſculus q eſt ſuſtentamētū nerui vacui.ꝛ pꝛohibet ipſum a laxatione.ꝛ ꝓhibꝫ oculū a ꝓfundatione ad iterius.ꝛ te net oculos aptos in acutaꝫ iſpectione.ꝛ iſte muſculus pp̄ multitudinē ramificatiōis dubitabatꝰ qūo eēt apꝺ ano

thomicos:qm̄ qdā dicūt ꝙ eſt duo muſculi: qdā ꝙ vnꝰ
qdā ꝙ tres:⁊ oī nō terminat̄ ad vnū caput:ſed palpebre:
qꝛ ſuū inferius nō indiget motu:qđ querimus ex ipſa eſt
motus ſuperioꝛis:⁊ tūc cōplet̄ per ipſaꝫ apertio oculoꝝ:
⁊ clauſura:⁊ hoc eſt admiratio creatoꝛis : ꝙ fiunt ꝑ vnū
modicū inſtr̄m multe operationes. Et multa nō multū
iuuat:qꝛ adhuc ſi palpebꝛa inferioꝛ moueret̄ quieſcente
ſuperioꝛi eſſet aliquātulū bene cōueniēs:ſed nō ita bene
ſicut ſi ſuꝑioꝛ moueret̄ : qm̄ ſuꝑioꝛ eſt ꝓpinqoꝛ muſcu/
lis motiuis:⁊ radicibꝰ motus.Et nerui veniētes ad pal/
pebrā ſuꝑioꝛē nō opꝫ:vt icuruent̄ in ſuo motu vel obli/
quent̄:⁊ qꝛ mouet̄ palpebꝛa ſuꝑioꝛ in claudēdo:⁊ in ape
riendo indigebat neruis deſcendētibus:⁊ poſt reuertēti/
bus:⁊ tūc ſi illi nerui eſſent vnꝰ tm̄:aut ille veniret ad me
diū:aut ad vnū extremoꝝ:⁊ ſi ad mediū niſi vnꝰ foꝛtiter
clauderet:⁊ ſi vnum lachꝛymale nō clauderet:ğ opoꝛ/
tebat vt eſſent duo:vnus ad vnuꝫ lachꝛimale:⁊ alius ad
aliud:ſed in apertione:tūc ſufficiebat vnꝰ:⁊ iō ponebat̄ il
le in medio:⁊ ille muſculus venit recte inter duas tuni/
cas:⁊ venit ad vnū coꝛpus quaſi cartilaginoſum:ſuꝑ qđ
fixe ſunt palpebꝛarū ſpine.Et ſpine palpebꝛaꝝ facte ſūt
ꝑꝑ defenſionē occaſionū venientiū ad caput:⁊ fuerūt ni
gre:vt tēperarēt lucē venientē ad oculū:⁊ fundauerunt
illas ſpinas ſuꝑ locū cartilaginoſuꝫ:vt ſemꝑ eſſent ſtan/
tes:⁊ nō caderent dimiſſe:⁊ ipediret viſum:⁊ adhuc : vt
ille muſculus q aperit oculū fundet̄ melius ſuꝑ tale fun
damētū ad motū.Et aial hn̄s durū coꝛiū cuius coꝛꝗ nō
fuit habilitas ad tendēdū nō hēbat palpebꝛas:ſꝫ oculos
foꝛtes.Sed aialia ouātia hn̄t iferioꝛē palpebrā.Et qua/
drupedia claudūt oculū palpebꝛa inferioꝛi:⁊ aues piſtu
mant cū quadā tela que currit ſuꝑ oculū. Et hoc qꝛ ſuū
coꝛiū eſt graue ⁊ ſpiſſuꝫ ꝑꝑ pilos in ipſo:⁊ cā illius piſtu/
mationis eſt:vt ſi aliqua humiditas currat ſuꝑ oculum
ꝙ ipſaꝫ abſcidat:aut malus aer.Et aialia quadrupeda/
lia que ouant nō piſtumāt ſicut aues:licꝫ claudāt oclos:
qꝛ nō hn̄t opus hr̄e ſubtilē humiditatē in oculis cū qua
videāt a remotis ſicut idigēt aues:qꝛ locus ſui nutrimē
ti acqrendi eſt ꝓpinquus:⁊ ꝓpinqua iſtis quadrupeda/
libꝰ ouātibꝰ ſunt aues ambulātes ſuꝑ terrā.Et piſces nō
idigēt palpebꝛis:qꝛ nō idigēt piſtumatione:⁊ ſolus hō
hꝫ pilos i ſua palpebꝛa ſuꝑioꝛi.Et aialia quadrupedalia
quedā hn̄t:ſed nō hn̄t in ſuperioꝛi : ⁊ hoc qꝛ nā intende/
bat plus in cuſtodiā illius q̄ꝫ ceteroꝝ aialium:⁊ nullum
aial piloſuꝫ eſt ſub aſcellis niſi hō:nec hn̄s capillos mul/
tos in capite ꝑ̄ter ipſuꝫ:⁊ cauſa in hoc eſt:qꝛ hꝫ medullā
multam:⁊ ſtatus eius eſt multū rectus:⁊ ſuꝑcilia nō ha/
bētur a ceteris aialibus niſi a ſolo homine.

¶ Capl'm. XII. De generatione auditus.

ET auditus fit in vtraqꝫ parte capi/
tis:qm̄ iterioꝛ pars ca/
pitis occupat viſuꝫ:⁊ olfatum:⁊ viſus dꝫ eſſe
ante ꝑꝑ hoc qđ dixímꝰ ꝑ̇us.⁊ auricule in me
dio capitis:vt magis cuſtodiant̄:⁊ in capite
ſuperioꝛi in q̈drupedalibꝰ:qꝛ capita eoꝛum
erant demiſſa.Et quadrupedalis aures mobiles ſunt in
oēm ꝑtē vt melius audiant:⁊ particule auricularū ſunt
cartilaginoſe:⁊ ſunt pulpe:⁊ foꝛamē toꝛtuoſuꝫ in auricu
la fuit factū:vt augmentaret̄ in eo ſonitus:⁊ factum fuit
iter toꝛtuoſum:vt iter in toꝛtuoſitate eſſet lōgū ne veni/
ret ſubito frigus ad medullā:⁊ illi ſenſitiui ſunt duri ꝑꝑ
cām ꝑ̄dictā.Et eſt via inter aurē ⁊ palatū nō manifeſta:
ſed inſtr̄m olfatus in aiali nō faciēte aial ponebat̄ .bene
inter duo mamillaria additamēta.Et triplū eſt iuuamē/
tū auriū:⁊ eſt vnū in aere q in eis recipit̄ ꝑꝑ iſpirationeꝫ:
⁊ hoc qm̄ licꝫ multū de aere inſpirato cat ad pulmoneꝫ:

mlt̄ū tn̄ vadit ad mamillas nariū:qm̄ olfatꝰ idiget aere:
⁊ vt aer receptus tēperet cerebꝛū:⁊ coꝛ. Et 2ᵐ iuuamen/
tū eſt:vt pars aeris in oꝛe emittat̄ per nares vt ſiℓe videt̄
in cāna ꝑ quā emittit̄ ſonus.Et tertiū iuuamētū:vt ſuꝑ/
fluitates deſcēdētes abſcōdant̄ a viſu:⁊ deſcēdāt ꝑ illas.
Et oſſa naſi cōpoſita ſunt ex duobus oſſibus terminatis
ad duos angulos in ſurſuꝫ:⁊ ad duas baſes ſub:q̄ſi eſſent
duo trianguli:⁊ iſta oſſa cōiuncta ſunt cū oſſibꝰ faciei ꝭm
ſerrā:⁊ ſuꝑ extremitates iſtoꝝ oſſiuꝫ ſunt cartilagines:⁊
in medio eſt durioꝛ:⁊ illa in fine mollioꝛ:⁊ iuuamētū car
tilaginis medie eſt:vt ſi ſuꝑfluitas deſcēdat per vnā ꝑtē
recipiat̄ aer interius per aliā ad refrigeriū medulle:⁊ iu
uamenta cartilaginū duarū aliarū ſunt tria:⁊ vnū eſt ꝙ
cōe eſt oībꝰ cartilaginibꝰ.Et iuamētū ſcđm:vt poſſit fie/
ri aꝑtio maioꝛ:⁊ minoꝛ ꝭm maioꝛē inſpirationē:⁊ mino/
rē.Et tertiū iuuamētū qm̄ cū mouent̄ ſequet̄ eas fumi:
⁊ oſſa iſta fuerūt tenuia naſi:qm̄ i hoc loco magꝭ fuit ne/
ceſſaria leuitas q̄ꝫ pōderoſitas.Et nō eſt nec̄ia hoc loco
ſpiſſitudo illoꝝ:⁊ hoc qꝛ nō ſunt ibi ad defenſionē alicu/
ius mēbꝛi nobilis:⁊ ſunt ꝓꝑe cuſtodiā.ſ.ſenſū olfatū. Et
Et dixit Ari.ꝙ qꝛ collū elephantis nō erat lōgū:neqꝫ po
tuit moueri eius caput:⁊ collū:⁊ eſt ſuū coꝛpꝰ magnuꝫ:⁊
eſt aial cōpletū:⁊ iſpirat:⁊ ſtat ꝭm plus in aqs.⁊ ſtat ſuꝑ
tres pedes aliqñ:⁊ iuuat ſe quarto:ſic̄ vſus:⁊ ideo factuꝫ
eſt ei additamētū calcei cuꝫ quo odoꝛat:⁊ quo abſcindit
qđ eſt ei neceſſariū:⁊ accipit cū eo:⁊ fuit iter durū ⁊ mol/
le:molle vt eēt mobile multis modis:⁊ durū ꝑꝑ occaſio
nes:⁊ dicūt ꝙ ſunt quedā vacce talis modi:⁊ eyciunt illa
additamēta a poſterioꝛi:⁊ capiunt cipū per illud:⁊ aues
hn̄t nares ſtrictas ſuꝑ picas:qꝛ pica eſt loco naſi. Et lin/
gua fuit ꝑꝑ guſtū:⁊ vt ſit q̄ſi manus molēdinarꝗ iducē/
do cibū:⁊ quedā aialia ſunt q̄ hn̄t liguā q̄ accipiūt cibuꝫ
a terra:⁊ ꝓꝑꝛie dentes in ſuꝑioꝛi mandibula nō hn̄tibꝰ.
Et ligua hoīs eſt ꝑꝑ loq.Et mouet̄ cū muſculis in illa.⁊
muſculi mouētes linguā ſunt nouē:⁊ duo muſculi naſcū
tur a duobꝰ additamētis ſagittalibꝰ:⁊ tenēt ſe cū duabꝰ
partibꝰ ligue:⁊ alꝗ duo naſcunt̄ ſuꝑ os ſiℓe laude littere
qđ eſt in lingua:⁊ veniūt ꝑ mediū ligue.Et alꝗ duo mo/
uent liguā i obliquū:⁊ naſcunt̄ ab vna ꝑte illius oſſis la/
terali:⁊ trāſeūt ꝑ linguā ex trāuerſo:⁊ duo alꝗ faciētes li
guā iuolui in ſe:⁊ ſuus locus eſt ſuꝑ locū ꝑ̄dictoꝛuꝫ:⁊ ſua
fila expādunt̄ ſuꝑ linguā:⁊ cōiungūt̄ cū mādibulis:⁊ iā
nominauerūt vnū muſculū lingue qui eſt inter linguaꝫ
⁊ os laude:⁊ cōiungit vnū cū altero.Et aues habētes lin
guā rotūdā magis ꝑ̄nt imitari ſermonē ꝑꝑ leuitatē ligue
⁊ hoīes mouētes multū linguā in ſermone ſunt q hn̄t li/
guā latā:⁊ nō multū ligatā:⁊ cꝯ̊ cōtrarietati iſti.Et ligue
quadrupedaliū facientiū oua hn̄t fiſſas : ⁊ iō nō ꝑ̄nt foꝛ/
mare litteras:⁊ piſces ⁊ tenche hn̄t liguā multū latā ꝑꝑ
hoc qđ ſua oꝛa ſunt ſpinoſa:⁊ qꝛ nō hn̄t opus ad maſticā
dū vel guſtandū:ſed ſtati trāſglutiendū:⁊ lingua de ten/
cha cōiungit̄ cū mādibula ſuperioꝛi:qꝛ mouet illā : ⁊ oē
aial hꝫ appetitū ad illud cui cōuenit ſua cōplexio.

¶ Capl'm. XIII. De anothomia capitis:⁊ ſpōdiliū colli.

QUoniam caput hꝫ motus ꝓꝑꝛios cō
municātes cū.5.ſpōdilibus
colli:⁊ erit iſte motꝰ oꝛdinatꝰ in declinatione
capitis ⁊ colli in vnū:⁊ cū illis erit motus ſuꝰ:
⁊ (quilibꝫ motus capitis itelligo ꝓꝑꝛios ⁊ cō
municantes) erit vel a poſterius vel anterius: vel dex/
tra vel ſiniſtra:⁊ iter iſtos ſunt motꝰ obliq.Sed muſculi
facientes caput declinare ꝭm rectū ad vnū ſunt duo mu
ſculi deſcēdētes a duabus ꝑtibꝰ ꝑꝑ ħ ꝙ auricule a ſuꝑio
ri veſtiūt̄ a ſuis texturis:⁊ furcula pectoꝛis ſub:⁊ poſtea
cōtinuant̄ iſta duo:⁊ eleuant̄ in ſurſuꝫ ⁊ foꝛtaſſe putabit̄

ꝙ ſunt tres muſculi: qꝛ ſua capita ramificanť: ⁊ fiūt q̄ſi duplata: ⁊ tūc q̄ñ moueť vnus: declinat caput ad vnum ad ſuā partē: ⁊ ſi ambo ſimul mouenť declinabiť caput equaľr: ſed muſculi qui declināt ſimul caput: ⁊ colluꝫ ad anterius eſt vnū par poſitū ſub iſofago: ⁊ vadit ad partes ſupioꝛes p̄mi ſpōdilis. ⁊ ſcdi: ⁊ icarnať cū eis: ⁊ cū cōſtringiť pars que vadit ad iſofagū cōuertit caput ſoluꝫ: ⁊ ſi operenť cū parte incarnata cū ſpōdilibus declinabit collū. Sed muſculi declinātes caput ad poſteri⁹ ſunt q̄tuoꝛ paria poſita ſub paribus noīatis: ſed oꝛigo iſtoꝛuꝫ pariū eſt ſup cōiuncturā: ⁊ tūc quedā ſunt que itrant cethanetum: ⁊ ſua oꝛigo eſt remotioꝛ q̄ꝫ oꝛigo ſui medij: ⁊ q̄dā ſunt intrantia alas: ⁊ ſui oꝛigo eſt ad mediuꝫ. Et tūc de iſtis vnū par facit ſe ala ⁊ ſpōdile primū: ⁊ iſtud par ē ſupꝛa par intrās ſuū cethanetū binū. Et eſt illud per qꝺ naſciť per ſe ab alla pꝛima ad ſuū ſenecim ſcdm: ⁊ ſuū ꝓpꝛiū eſt ꝙ erigat caput cū declinatū fuerit caput ad ante. Et vnū par quartū incipiēs a ſurſuꝫ: ⁊ trāſit ſub tertio obliq̄ꝫ ad partē ſilueſtrē: ⁊ occupat aliā ſpōdilis pꝛimi: ⁊ duo paria pꝛima declināt caput ad poſt recte ſine declinatione obliqua: aut modica. ⁊ tertiū erigit a declinatione obliqua. Et quartū pariū declinat ad poſterius cum obliq̄tiōe manifeſta: ⁊ tertiū cū quarto qꝺ illoꝝ ꝯſtrixerūt declinabūt caput ad ſuā partē: ⁊ ambo cū ſtrinxerūt mouebiť caput poſt recte ſine aliqua declinatiōe. Sed muſculi qui declināt caput: ⁊ collū ſunt tria paria: ⁊ ſunt in ꝓfundū: ⁊ vnū par qꝺ cooperit: ⁊ qꝺlibꝫ illoꝝ eſt q̄ſi triāgulare: ⁊ ſua baſis eſt maioꝛ q̄ꝫ poſtremū cerebꝛi. Et vnū iſtoꝝ pariū deſcēdit ad duas ptes ſpōdiliū: ⁊ capita alarū ſunt muſculi faciētes caput decliare dextra ⁊ ſiniſtra ſunt duo paria: ⁊ occupant iuncturas capitis: ⁊ vnuꝫ par illoꝝ poniť anterius: ⁊ eſt illꝺ qꝺ ꝯtinuat iter caput ⁊ ſpōdile: ⁊ ſcdi paris ꝓcedit vnū ſingulare ad dextraꝫ: ⁊ aliꝺ ſingulare ad ſiniſtrā. Et paris ſcdi eſt locus poſteri⁹: ⁊ cōiungit iter ſpōdile pꝛimū: ⁊ caput vnū ſingulare dextra ⁊ alterū ſiniſtra: ergo qꝺ illoꝝ q̄tuoꝛ ſe cōſtrinxerit declinabiť caput ad ſuā ptē ꝭm obliq̄tatē. Et que duo ſe ꝯſtrinxerint declinabūt caput ad ſuā ptē ſine obliquatione: ⁊ ſi mouerit anterioꝛes iuuabūt ad ſubmerſiōnē: ⁊ ſi poſterioꝛes vertēt caput ad oppoſitū: ⁊ q̄ñ oēs ſtabūt ſimľ in vna erectione ſtabit caput erectum. Et illi q̄tuoꝛ muſculi ſunt minimi: ſed lucranť per bonitateꝫ ſui loci: ⁊ modū ſui deſcenſus illud ſub alijs muſculis: illꝺ qꝺ hn̄t alij ꝭm ſuā magnā quātitatē. etiā fuit iūctura capitis vtilis pp duo q̄ ſunt necīa pp duas itētiones ꝯrias. Et vna illaꝝ ē firmitudo ⁊ illa firmitudo ꝯculcata ē cū firmitudine iūcture ⁊ cū puitate ſuoꝝ motuū: ⁊ 2ª mľtitudo ꝭm nūeꝝ motuū: ⁊ illꝺ ē: qꝛ iūctura ē facile mobilis: ⁊ laxa: ⁊ iūctura eſt laxa q̄ñ in circuitu ſunt multe ligatiōes. Sꝫ frōs moueť p muſculū latū ſubtilē expāſuꝫ in frōte ſub cute: ⁊ imixtū cuꝫ cute quouſq̄ꝫ fere rectificeť in ſubam cutis: ⁊ tūc erit pp hoc ipoľis diuiſio vni⁹ ab altero: ⁊ obuiabit mēbꝛo moto ab ipſo ſine choꝛda poſtq̄ꝫ fuerit ſuū motū cutiſ mota: leuis: lata ⁊ iꝺ ñ idiget choꝛda: ⁊ cū motu eius eleuātur ſupercilia: ⁊ iā iuuat oculus in ſui clauſura cū ſui laxatione. Sed maxilla hꝫ duos muſculos: ⁊ vn⁹ illoꝝ ſequiť motū mādibule iferioꝛis: ⁊ ſcꝺs cōicat cū labꝛo: ⁊ mot⁹ mādibule ſeqť motū alteri⁹ mēbꝛi: ⁊ tūc cā ſua eſt muſculus illi⁹ mēbꝛi: ⁊ mot⁹ in quo cōicat cuꝫ alio mēbꝛo: tūc cā illi⁹ eſt muſculus ad illū determinatū ⁊ ad aliꝺ mēbꝛū cū cōicatione: ⁊ iſte muſculus eſt vn⁹ in oī maxilla: ⁊ ē latus: ⁊ cū hoc noīe latitudinis ſciť: ⁊ qꝺlibet iſtoꝝ ſingulariū ſingulariter cōponiť ex cōparibus: q̄ñ fila texta veniētia ad ipſa veniūt a q̄tuoꝛ locis: ⁊ tūc vna ſuaꝝ ptiū eſt illud qꝺ naſciť a ligamento pectoꝛis: ⁊ cōtinuat ſecū illo: ⁊ cū extremitate labij amplioꝛis: ⁊ trahit ipſuꝫ ad vnū. Et os etiā p accidēs attractione obliq̄. ⁊ oꝛigo ſecūdi eſt a furcula pectoꝛis: ⁊ ab vtraq̄ꝫ parte ligamēti pectoꝛis: ⁊ ſua fila ꝓcedūt ꝭm obliquū: ⁊ illud qꝺ naſciť a dextra abſcindit illud qꝺ naſciť a ſiniſtra. ⁊ qꝺ naſciť a dextra cōtinuat ſe cuꝫ ſiniſtra inferioꝛis labij: ⁊ qꝺ naſciť a ſiniſtra ꝯtinuat ſe cū pectoꝛe: ⁊ iſta poſtq̄ꝫ ſe cōſtrinxerint ꝯſtringent os ad anterius. Et tertiū naſciť a ſpatula: ⁊ cōtinuat ſe cū cōtinuationib⁹ pꝛedictoꝝ muſculoꝝ. Et quartū par naſciť a ſenecio additamētis coniunctionalibus: ⁊ ꝓcedūt a rectitudine auricularū: ⁊ cuꝫ poſtremo maxille ꝯtinuat ſe: ⁊ mouet maxillā motu manifeſto: ⁊ ſeqť ipſuꝫ labiū in illo motu: ⁊ foꝛtaſſe in tantū cōiungeť cū auricula ꝙ in aliq̄bus hoīb⁹ mouebit auriculā: ⁊ labiū hꝫ quoſdā muſculos ꝯmunicātes cū maxilla: ⁊ quoſdā ꝓpꝛios: ⁊ illi ſunt q̄tuoꝛ ⁊ q̄dā ſunt veniētes a ſuperioꝛi vtriuſq̄ꝫ gene. ⁊ q̄dā ab inferioꝛi: ⁊ in iſtis q̄ttuoꝛ pficiť motus vtriuſq̄ꝫ labij: ⁊ ſui termini: ⁊ q̄ñ vnus iſtoꝝ mouebiť trahet ſecū labiū ad illā pteꝫ. Et ſi ex diuerſis ptibus trahenť labiť ad diuerſas partes: ⁊ tūc cōplebiť ſuus motus in oēm partē: ⁊ nō hꝫ aliū motū p̄ter p̄dictos: ⁊ iſti q̄tuoꝛ: ⁊ extremitates muſculoꝝ cōicantiū miſcuerūt ſe in labij pte mixtione: q̄ nō pōt ſenſus diſcernere: q̄ñ labiū eſt mēbꝛū humidū nō incarnatū in q̄ nō eſt os: ⁊ eſt molle multū: ſed extremitates narium in ſuo acumine cōtinuanť cū duob⁹ muſculis foꝛtib⁹: ⁊ paruis ⁊ ſunt parui ne anguſtēt vias muſculoꝝ quibus magis indigeť: qꝛ maioꝛis narrationis ſunt motus maxillarū: ⁊ labioꝛum: ⁊ ſunt maioꝛis motus: ⁊ diutius morātes: ⁊ plus eſt opus illis motib⁹ q̄ꝫ motib⁹ p̄dictoꝝ muſculoꝝ mouētiū extremitatē naſi. Et creabanť foꝛtes: vt reſtaurarent humiditatē: ⁊ foꝛtitudīnē diminutaꝫ cartilaginis ab oſſe: ⁊ ſui deſcenſus ſunt ex pte faciei: ⁊ imiſcēt ſe p̄us cū filis vni⁹ faciei: qꝛ motus ei⁹ eſt ad aliā faciē.

Capłm. XIIII. De dentibus aīalium.

SEd dentes ſunt. 32. ⁊ foꝛtaſſe deficiūt in q̄buſdā hoībus q̄tuoꝛ dentes: qꝛ naſcūť ꝯnte: ⁊ ſunt in extremitatibus: ⁊ tunc oēs ſunt 28. ⁊ in ſuperioꝛi ſunt duo dētes ampli: ⁊ duo ꝯrij: ⁊ tot iferioꝛes: ⁊ iſti ad incidenduꝫ: ⁊ duo canini ad frāgēdū ſurſuꝫ. ⁊ in imū: ⁊ oēs alij ad molendū ſunt. 4. ſiue. 5. ſurſū ⁊ in imū: ⁊ p̄ter iſtos. illi. 4. q naſcūť: naſcūtur ꝓpe. 30. annos: ⁊ dn̄r dētes itellectus a tēpoꝛe quouſq̄ꝫ icipit ſpermatiçare vſqueq̄ finiť ſuū cremētū. ⁊ dentes hn̄t radices acutas: ⁊ impiguntť in mandibula ſuperioꝛi. ⁊ iferioꝛi: ⁊ ſup qꝺlibet foꝛamē naſciť qꝺdā additamētū qꝺ iuuat ad retētionē: ⁊ in illo loco ſunt ligamēta foꝛtia: ⁊ p̄ter molares oēs alij hn̄t vnā radicē. Sꝫ molares quos noīauimus in iferioꝛi mādibula ad min⁹ habebūt duas radices: ⁊ ꝓpe in iferioꝛibus dentib⁹ itellꝰs: ſunt tres radices: ſed mole fixe in ſupioꝛi ad min⁹ habebunt tres radices: ⁊ foꝛtaſſe. 4. ⁊ ꝓpꝛie duos dētes itellꝰs: ⁊ radices molaꝝ erūt multe: ſi mole fuerit magne ⁊ maxime ſuperioꝛū molarū pp ſui pōderoſitatē: ⁊ pp h̄ dentes ſupioꝛes exeūt a rectitudine radicū: vt vitent caſus: ſed iferioꝛes: qꝛ ſūt magis fixi nō ita: ſꝫ ꝭm rectū ꝓcedūt a ſuis radicib⁹. Et nō ſūt oſſa ſentiētia niſi dētes. Et dixit maximus phyſicus q̄ñ ꝓbatio ſup hoc eſt: vt veniat ciḃus a medulla diuidēs iter caliditatē: ⁊ frigiditatē: ⁊ facti ſunt dentes pp arma ⁊ mole ample ad molendum. Et ego vidi caſtoꝛeuꝫ qui venabať a ripa que eſt pꝛope baſiā: ⁊ dentes ei⁹ anterioꝛes erāt lōgi q̄ſi curui nō lati: ⁊ rubei. ⁊ acuti. ⁊ hoc qꝛ idiget plus rape q̄ꝫ ſcidere: q̄ñ niſi veneť nō habebit q̄d comedat: ſed habebit q̄d comedat: licꝫ nō icidat. ⁊ ſui dētes ſunt ſicut ami. ⁊ ſi illi eſſent

interiores q ſunt curui nõ poſſet p illos venari. Et dẽtes
hoïs iuuãt ad informationẽ litterarũ ſicut alis diximus:
⁊ in aialibus ſunt dẽtes ad arma: ⁊ nõ ad rectificationez
comeſtionũ ſic̃ in porco: ⁊ elefante. Et duo culmi elefan-
tis iuuant ipm in quo diximus. Et ſunt q̃dã aialia q̃ non
iuuant̃ dentibus: niſi in comeſtione: nõ ad p̃liũ; ⁊ ego cre
do ꝙ oẽ aial hñs dẽtes cũ fuerit opportunũ p̃liat̃ cũ eis;
⁊ q̃dã aialia ſunt q̃ hñt dẽtes acutos: ⁊ ſepatos: vt ẽ aial
qδ hꝫ cõparationẽ ad extrahẽdũ de p̃da ſicut leo. Et aia
lia que hñt opus ad inciſionẽ ſui cibi a terra herbã: ⁊ hꝰ
hñt dẽtes adeq̃tos in vna ſupficie: ⁊ nõ hꝫ cumulos lon-
gos. ſ. caninos: qm̃ per ipſos inciſio ipediret̃: ⁊ qꝛ mares
ſunt iracũdiores in quibuſdã ſpẽbus q̃ꝫ femine: dantur
eis culmi ad defendẽdũ feminas: qꝛ femine ſunt debilio
res in ſe: ⁊ peioris cõplexionis: ⁊ hoc etiaꝫ fit in aialibus
qbuſdã: licꝫ nõ comedãt carnes: ⁊ nõ idigẽt iſtis culmis
ad comedẽdũ: ſed ſolũ ad defendendũ: ſicut porci maſcu
li: ⁊ hac de cã hñt vires ſicut modo diximus: ⁊ iſtud eſt
ſimile ei qδ accidit in camelis: ⁊ ſic dicemus in omnibꝰ
alijs armis. Et pp hoc factũ eſt cornu in ceruo: ⁊ non in
cerua: ⁊ in ariete: ⁊ in capro: ⁊ piſces q nõ ſunt comeden-
tes carnes nõ idigẽt dẽtibus acutis: ⁊ q comedũt idigẽt
dentibus acutis. Et qꝛ nõ hñt collũ qδ declinat ad p̃daꝫ
ideo hñt dẽtes vncos: ⁊ ſupiores intrãt iferiores ad mo
dũ ſerre ſ̃m ordinales acies: ⁊ hoc factũ eſt: vt cito tranſ-
glutiãt diuiſuꝫ: in maſticatione aũt itrarent aquã: ⁊ iſte
acies facte ſunt pp velocẽ iciſionez: ⁊ iſta diuiſio eſt loco
maſticatiõis. Et in ore aialis ſunt mlta iuuamẽta: ⁊ aia-
lia nõ habẽtia alia iuuamẽta ab ore ſuo niſi comedere:
⁊ loq: nõ hr̃et opus: vt eẽnt multe acies: ſed oia orificia q̃
idigebãt iciſione cibi in minima hñt multos dẽtes: ⁊ hꝰ
ſunt piſces. Et vngues auiũ venantiũ ſunt vnci: ſicut ſue
pice: ⁊ hoc vt capiat in volãdo: qm̃ non deprehedant̃ in
ambulando. Et pice auiũ colligẽtiũ grana ſunt recte: qm̃
poterũt melius p hꝰ picas colligere grana: ⁊ aues q̃ hñt
picas amplas ſunt ille q̃ comedũt lutũ: ⁊ aſſimilãt̃ ille pi
ce ligonibꝰ latis. Et aues q̃dã hñt picas parũ rectas: ⁊ pa
rũ curuas: ſicut aues que dñr comedẽtes in veritate car
nes: ⁊ colligẽtes grana: ⁊ dico ego: qm̃ eſt q̃dã auis q̃ na-
ſcit̃ in aq̃: ⁊ eſt alba: ⁊ pedes hñs nigros: ⁊ pica eius ẽ la-
ta in extremitate: ⁊ fere rotunda. Et dicit Ariſt. ꝙ cornu
fuit ſup caput: qm̃ q̃dã mẽbra ſunt poſteriora: cũ quibus
nõ põt aial videre qd pcutiat: aut ſunt deputati alijs mo
tibꝰ ſicut manꝰ: aut ſunt alia mẽbra p̃ora impediẽtia mo
tũ illoꝝ mẽbroꝝ: vt ſunt mẽbra ipediẽtia motũ ſpatule:
qm̃ cornu nõ fit niſi in recuperatiõe v̾tutis amiſſe in fiſ-
ſura pedũ: qm̃ oẽ aial hñs fiſſum pedẽ hꝫ cornu fere: ſed
nõ cõuertit̃ p̾ter in aſino idico q hꝫ vngulã nõ fiſſaꝫ: q dr̃
hechedẽ. ⁊ hꝫ cornu: ⁊ fortaſſe aſinus ille hꝫ magnũ cor
nu: qm̃ nõ hꝫ iuuamẽtũ i vngula. Et dixit Ari. ꝙ oẽ aial
hñs cornu hꝫ duo cornua p̾ter aſinũ indicũ: ⁊ aliud aial
qδ dicit̃ acharç. ⁊ illud hꝫ vngulã fiſſaꝫ: ⁊ quĩqꜫ iſta duo
aialia hñt vnũ cornu iδ poſuerũt ipm in medio: ⁊ nã iu-
uat aial cũ armis in mẽbris cũ magnitudine corporis p
defenſionẽ: cũ velocitate fugienda: ⁊ aliqñ nã qñ nõ põt
cõuertere mãm in vnius generis arma cõuertit ſe ad fa
ciendũ alterius generis arma: ſicut dixit Ari. ꝙ in aiali-
bus nõ habẽtibꝰ dẽtes in mãdibula ſuperiori: vel vngu-
las itegras hñt cornua: ⁊ aliqñ ponit mãm vnius forme
ſub forma maioris iuuamẽti: ſicut cũ fecit ex mã dentiũ
cornua: ſꝫ qñ expãdit̃ mã in vngulas nõ hñt cornua: qm̃
tũc vngule ille facte ſũt ad ambulãdũ: ⁊ ad arma. Et aia
libus nõ hñtibus dentes dedit iuuamẽtũ nã in rumina-
tiõe: vt ſit loco maſticatiõis: ⁊ vr̃ mihi ꝙ cornua cerui nõ
ſunt ꝓpe arma: qm̃ illa aliquãdo inducunt põdus illi ꝓ-
pter hoc vult illa eycere: ⁊ minuta aialia habentia cornu
ſunt caprioli montani habentes oculos rubeos.

¶ Incipit liber. XIII. De interioribus animaliuꝫ ⁊ ano-
thomia trachee artherie. Caplm. I.

Et ſub mãdibula ẽ iſophagus: ⁊ tra-
chea arteria: ⁊ iſophagus du-
cit nutrimẽtũ ad ſtomacũ. Et trachea du-
cit aerẽ ad cor: ⁊ pulmonẽ: ⁊ caput illius
cãne eſt epiglotis. Et loq̃mur nũc de iſo-
phago: ⁊ ſtδ hoïs: ⁊ dicamꝰ ꝙ aial indige-
bat duobus extriſecis. ſ. aere: ⁊ nutrimẽ-
to: ⁊ iδ nã fecit vtriqꜫ viã. ſ. tracheã aeri: ⁊ loco illius in q-
buſdã aialibus aliud: ⁊ iſophagũ ad nutrimẽtũ vl' qddã
loco illiꝰ: ⁊ qꝛ aer eſt res ſubtilis: ⁊ ſi trachee arterie eẽnt
cõiuncta latera ſ̃m planũ nõ poſſet p hꝰ aerez dilatari:
neqꜫ via poſſet ampliari: ſed foramẽ eẽt ſtrictũ. Sed iſo-
phagus hꝫ ſufficiẽs ſibi: vt ſit ex mẽbrana: ⁊ carne: ⁊ clau
dant̃ cũ cõiunctione ſua latera: vt teneat minorẽ locuꝫ:
qm̃ minꝰ nutrimẽtũ cũ ſua põderoſitate aperit ipſuꝫ: ⁊ ħ
cũ voluerit trãſire ad ſtomacũ. Et qꝛ membra nutritiua
emittunt ex ſe odorẽ malũ ⁊ fetidũ: fecerũt pp hoc inter
ſpũalia: ⁊ nutritiua p̃mũ diafragma quatenus per ipſuꝫ
veniret aer purus: ⁊ nõ imixtus cum illo vapore malo: ⁊
fuit ſtomacus ſubtus: qꝛ nutrimẽtũ ẽ põderoſius q̃ꝫ aer.
⁊ qꝛ de nutrimẽto hꝫ exire ſtercus: ⁊ tũc ga exigebat̃: vt
pulmo eẽt ſupra: neceſſariũ fuit diafragma: ⁊ trachea ar-
teria: ⁊ epiglotis ſunt iſtr̃a iſpiratiõis. Et epiglotis ꝯpoui
tur ex qbuſdã ptibꝰ: q̃rũ q̃dã circulares ſunt: ⁊ q̃dã circu
loꝝ portiones: ⁊ vna obuiat alij. Et illa pars q̃ eſt ꝓpin-
quior iſophago que dr̃ nõ hñs nomẽ eſt fere medius circu-
lus. Et qδ de eo tãgit iſophagũ nõ eſt cartilago: ſed mẽ-
brana: ſꝫ cartilago eſt anterius: ⁊ fuerũt iſte cartilagines
cũ qbuſdã ligamẽtis cooptis mẽbrana plana: ⁊ eſt ſicca
dura: ⁊ diuidit̃ in multas ptes cũ pueñit ad cãnã pulmo
nis: ⁊ factũ eſt ex cartilaginibꝰ: qꝛ ſi eẽnt ex ptibꝰ molli-
bus clauderet̃ aliqñ: ⁊ etiã vt magis ſit cuſtoditũ qm̃ eſt
anterius: ⁊ ſua duricies iuuat in emiſſione vocis: ⁊ cõpo-
nit̃ ex multis laxe: vt poſſit extẽdi in hora iſpirationis: ⁊
cõiunctũ laxe cũ mẽbranis ne doleret homo in emiſſiõe
ſubita aeris: ⁊ ex multis partibꝰ: vt ſi leſio accidat vni: nõ
ꝓpter hoc trãſfundat̃ in vniuerſuꝫ: ⁊ diminuebant̃ a pte
iſophagi: ne ipediret̃ trãſitũ nutrimẽti. Et comeſtio non
cõiungit̃ cũ iſpiratione: qm̃ claudit̃ iſophagus cũ pertrã
ſit ad unũ bolus: ⁊ claudit̃ via p cimbalarẽ quã narrabi
mus poſt. Et mẽbrana iterior fuit dura pp hoc ꝙ nõ le-
dat̃ a catarro acuto: ⁊ ab acumine aeris exeũtis. ⁊ diuide
bat̃ in partes duas: qꝛ pulmo fuit duarũ partiũ: ⁊ ſui ra-
mi ꝓcedũt cũ venis nõ pulſatilibus hac de cã: vt recipiat
ſuũ nutrimẽtũ ab illis: ⁊ orificia iſtaꝝ cãnarũ ſunt ſtricta
vt ſint potẽtes dare ſpũꝫ arterijs: ⁊ i illa nõ itrat ſanguis
alr̃ ne ſemp ſpueret aial ſanguinẽ: ⁊ epiglotis cõplet vo-
cẽ: ⁊ ſuſtẽtat reſpirationẽ. Et intra ipſam eſt ligua ſilis li-
gue cãne: ⁊ epiglotis hñ cõiungit̃ cuꝫ trachea artheria: ⁊
iſophago: ⁊ qñ vnũ cõſtringit̃ ad nutrimẽtũ recipiendũ
exaltat̃ epiglotis ⁊ ꝯſtrigunt̃ ſue cartilagines: ⁊ extẽdũt̃
mẽbrane: ⁊ muſculi. vt cooperiat̃ cimbalari. ⁊ qñ cibus
eſt ꝓpinquus iſophago ſtat in ſupficie palati inferioris.
⁊ claudit̃ epiglotis q̃ cõponit̃ ex ptibꝰ: q̃ruꝫ anterior eſt
ſilis ſcuto. ⁊ interior eſt que dr̃ nomẽ nõ hñs. ⁊ ſup ipſaꝫ
ponit̃ iũctura cimbalaris. ⁊ nõ cõiungit̃ cibalaris cũ ſcu
to. ⁊ ligant̃ iſta laxe. ⁊ iter cimbalarẽ ⁊ nomẽ nõ hñtem
eſt cõiũctũ duplex. Et in cimbalari ſunt due ꝯcauitates
q̃s itrãt duo additamẽta nomẽ nõ hñtia. ⁊ qñ cõiungit̃
nomẽ nõ hñs cũ peltali cõſtringit̃ epiglotis. ⁊ qñ dilatã-
tur: dilatat̃. ⁊ qñ leuat̃ cimbalaris emittit̃ aer ⁊ qñ non

nő:⁊ ꝓpe epiglotim eſt triãgulus ſimilis laude. Λ. litte/
re:⁊ iuuamētū iſtius oſſis eſt:vt naſcanť ſuper ipſum fi/
la muſculoꝝ epiglotis:⁊ epiglotis indiget muſculis
quatenus peltalis ꝯiungať cū nomē nō habēte:⁊ muſcu
lis cōiungentibus cimbalarē cū duobus:⁊ aliis diuiden
tibus illa a ſe inicē:⁊ muſculoꝝ aperientiū epiglotim eſt
vnū par qđ naſciť ab oſſe laudali expāſum corā peltali.
⁊ aliud par:qđ numerať iter muſculos faciētes ad ſtran
glutionē:⁊ fortaſſe iuuat ad vtrūq;:⁊ naſciť a furcula pe/
ctoris:⁊ ꝓcedit ad peltalē:⁊ mlta aialia hñt ꝑter iſta.vnū
par muſculoꝝ:aut duo:⁊ naſcunť a radice cimbalaris:⁊
incuruanť cū illa:⁊ qñ conſtringunť eleuanť cimbala/
ris ad poſterius:⁊ aperiť epiglotis:⁊ aliud par cuius ter/
mini veniunt ad auriculas cimbalaris:⁊ iuuant ipſaꝫ ad
extenſionē in cooperiendo epiglotim:⁊ muſculi q̄ cōſtri/
gunt epiglotiꝫ illoꝝ eſt vnū par qđ venit a pte oſſis lau/
dalis:⁊ ꝯiungiť peltali:⁊ voluit ſe poſt cū nomē nō hñte:
⁊ qñ cōſtringiť cōſtringit epiglotim.Et ꝑter iſta ſunt q̄/
tuor muſculi:⁊ putāt hoīes qđ ſint duo muſculi duplati:
⁊ applicanť cū extremitatib⁹ peltalis:⁊ nomē nō hñtis.
⁊ iſti muſculi cū cōiungunť cōſtringunt epiglotim ſubt⁹.
Et dicūt hoīes ꝙ vnū par iſtoꝝ muſculoꝝ eſt iterius:⁊
aliud exterius:⁊ muſculi claudētes epiglotiꝫ erāt melio/
res cū fuerint iterius:⁊ qñ cōſtringunť faciāt cōſtringi
peltalē:⁊ nomē nō habentē:⁊ cimbalarē coopire illas:⁊
ꝓpter hoc factū eſt vnū par naſcēs a radice peltalis:⁊ in
terius aſcēdere ad extremitates cimbalaris:⁊ radices no/
mē nō hñtis ſunt a dextra:⁊ ſiniſtra:⁊ qñ claudunť clau/
dūt bene epiglotim:⁊ ita fortiter:vt poſſit reſiſtere mu/
ſculis pectoris:⁊ diafragmatis in retinēdo anhelituꝫ. Et
fuerunt parui:vt nō clauderēt epiglotiꝫ interius opilan/
do ipſiꝫ:⁊ fuerunt fortes:vt ſua diminutio recuperet̄ ꝑ
fortitudinē:⁊ vadūt recte aſcēdētes:niſi quia modicū ob
liquatur illud qđ aſcendit iter peltalē:⁊ nomē non habē
tem:⁊ iam inueniuntur duo muſculi qui ſunt ſub cimba
lari:⁊ iuuant per nominatum.

¶ Caplm.II.De anothomia pulmonis.

SEd pulmo cōpoſitus eſt ex ptibus.s.
venis:⁊ arteryis:arteryis
dico nō tunicatis:⁊ tertia pars ramuli vena/
rū nō pulſatiliū:⁊ in eo toto eſt iplēs caro ra
ra mollis parū alba:⁊ hñt pulmonem aialia
cōpleta:⁊ eſt rarus:vt ſugat aerē:⁊ vt ille di/
rigať in eo:⁊ expellať ab eo ſuū ſupfluūꝫ ſicut epar crea/
bať in cōparatione ad nutrimētū:⁊ eſt duarū ptiuꝫ.vni⁹
a dextra:⁊ alterius a ſiniſtra:⁊ pars ſiniſtra duaꝝ ptiuꝫ:
⁊ dextra triū ptiū.Et vlr vtilitas pulmonis eſt iſpiratio:
⁊ inſpirationis ⁊ reſpirationis vtilitas quatenus atraba/
tur qđ eſt neceſſariū ad ſpūm:⁊ expellať qđ eſt ſupfluūꝫ.
Et iuuamētū retētionis aeris eſt:vt retineať aer ad op⁹
cordis cū aial emittit fortē vocē:aut ambulat in aq̄:aut
in loco fetido:⁊ vt ꝓfundeť aer in ſpū:ſicut res que maxi
me eſt ſimilis in cōplexione:ſicut putabāt qdā ꝙ etiā ſo/
lus aer poſſet alterari in ſpūꝫ:ſed aer eſt ante cibuꝫ ſpūs:
oīs eni cibus ſpūs ⁊ corpis eſt ſuba cōpoſita:⁊ q2 vapor
ſpiſſus q̄ exalat de corde in pulmonē nō pōt de cetero re
ctificare ſpūm:neceſſe eſt eius expulſio:⁊ arterie ramifi/
care in pulmonē:⁊ rami cāne cōicant in cōplemēto iſpi/
rationis:⁊ vene nō pulſatiles:⁊ pulſatiles ſunt cōicantes
in cibatione pulmonis ex ſanguine claro ſubtili venienti
a corde.Sed iuuamentū huius carnis eſt pp cōplemen
tū vacui:⁊ vt adunet ramos cāne:⁊ raruꝫ eſt:vt recipiat
aerē:q2 nō ſolū itrat aer ramos cāne:ſed etiā ſubas pul/
monis.⁊ hoc eſt vt ſit multus aer q̄ recipiať:⁊ cū ſtringi/
tur eius ſuba iuuat ad expulſionē vaporis fumoſi:⁊ tūc
talis ſuba eſt ꝯueniēs duob⁹ motibus:⁊ eſt aer albus:q2
aer multū trāſit in eius nutrimentū:⁊ q2 aer ſemp eſt in
eo:⁊ diuidiť in duo:pp qđ ſcis.Et tertius ramus dextere
eſt:vt ſit culcitra vene veniētis ab epate:⁊ nō eſt eius iu
uamentū multū i ſpiratione:⁊ q2 cor aliquātulū declina/
bat ad ſiniſtrā pp hoc qđ ſcis:tūc neceſſarium fuit:vt in
dextra ad repletionē vacui eſſet additamētū pulmone:
⁊ pulmo cooperiť membrana qua ſentit ⁊ pulmo eſt q̄ſi
culcitra cordis.

¶ Caplm.III.De anothomia cordis.

ET cor fit ex carne forti:vt ſit magis re/
motū ab occaſionibus:⁊ eſt cō/
poſitū ex filis lōgis que iuuāt ad attractio/
nē:⁊ circūductis que iuuāt ad expulſioneꝫ:
⁊ trāſuerſis iuuantibus ad retētionē:⁊ h eſt
q2 hꝫ multos motus:⁊ ſua quantitas eſt ſm
cōueniēs:⁊ hoc ne ſit ponderoſuꝫ:qm̄ ex ipſo naſcūť ve/
ne pulſatiles:⁊ origo illaꝝ eſt pars ſupioris:⁊ pp h vene
cōiungenť cū ſpōdilibus:⁊ eoꝝ actionib⁹:⁊ ei⁹ extremuꝫ
acutū ſicut ſcis:⁊ eſt in tela dura loco ſcuti:⁊ remota ē te/
la ab eius ſuba:vt multū poſſit expandi:⁊ in eo ſunt tres
vētres:duo magni:⁊ vn⁹ mediocris:vt in eo ſit locus in
quo adunať nutrimētū:qđ eſt ſpiſſum forte:Et alius lo/
cus in quo generať ſpūs ex ſanguine multū ſubtili:⁊ eſt
via media iter illos.⁊ illa via ampliať in dilatatiōe cor/
dis:⁊ cōſtringiť in cōſtrictione:⁊ vene ſunt ex duabus tu
nicis ꝑter illa que vadit ad pulmonē:⁊ durior eſt iterius:
qm̄ obuiat pcuſſioni ſpūs.Et gñatio arterie eſt a pte ſini
ſtra:q2 dextra ꝓpingor eſt epati:⁊ trahēs ide nutrimētū.
Et a pte ſiniſtra naſcunť due vene:vna vadit ad pulmo
nē:⁊ ramificať in eo ad recipiēdū aerē:⁊ ad ducēduꝫ ſan
guinē quo nutriť:⁊ origo iſti⁹ eſt a pte ſtrictiſſima cordis
⁊ a pte a qua veniunt cordi nō pulſatiles:⁊ eſt vni⁹ tele.
vt ſit magis obediēs motui:⁊ vt plus đ ea ex pte pl'monis
de ſanguie q̄ſi vapore rubeo fere đcocto a cōde.Et ñ idi
get iſte:vt ſit ita bñ decoctus ſic ille q̄ vadit in baſi venā:
q2 eſt ꝓpīqua cordi:⁊ minimū caloris facit in eo matu/
rationē:⁊ fuit vnius tele:qm̄ ēt ſit ſup corpus molle:⁊ il/
la vena que eſt duarū tunicaruꝫ nō pulſatilis appropin/
quat pulmoni:tm̄ nō tāgit pulmonē niſi poſt a pte ſpō/
dilis:⁊ vena q̄ pulſat:⁊ ē vni⁹ tele diuidiť in iteriori pul/
monis:⁊ ramificať in illo.Et alia vena quā dixit Ariſt.
adorti ſtati in ſua origie a corde diuidiť in duo:⁊ vnū iteꝝ
diuidiť:⁊ itrat ptes cordis.⁊ ramificať i circuitu cordis:
⁊ alia iſtius vltimi ps circūdat cor.⁊ itrat ptē dextraꝫ.⁊
qđ reſiduū eſt de iſtis ramis cū recediť a corde diuidi/
tur in duos ramos:⁊ maior aſcēdit.⁊ minor deſcendit.⁊
maior ad vnū:qm̄ in illa pte ſunt plura mēbra.⁊ maiora.
⁊ in adorti ſunt tres pāniculi aperiētes ſe a dextra.qm̄ ſi
eēnt duo vl tres nō eēt cōpletū in eis iuuamētū niſi eēt
magis in q̄titate.⁊ ſi hoc accideret pondus in motu.⁊ ſi
eēnt q̄tuor eēnt valde parui.Sed vena q̄ eſt duoꝝ pāni
culoꝝ.⁊ aſſimilať pulſantib⁹ nō pulſans hñt duos pāni/
culos apientes ad itus.qm̄ nō fuit ita neča figura:ſic in
priori.ſed hoc eſt opus ad expellēdū vaporē.⁊ ſanguineꝫ
veniētē ad pulmonē.Sed ps que aſcēdit ab adorti diui/
diť in duo.⁊ vna ps aſcēdit ad poſterius.⁊ vergit ad ptē
dextrā quouſq; appliceť carni mamille.⁊ diuidiť ibi in
tres ptes.⁊ duo aſcendūt.⁊ dñr apopletice.⁊ ps tertia di/
uidiť in anteriori pectoris.⁊ coſtis.⁊ in ſex ſpōdilib⁹ ſupe
riorib⁹.⁊ vadit ab eis quouſq; ꝑueniat ad piſſidē ſpatu/
le.⁊ trāſit ad mēbra manus:⁊ minor pars adorti q̄ aſcen
dit vadit ſub aſcellis.⁊ diuidiť ſm ꝙ diuidit pars tertia
ptis magne.⁊ vtraq; apopleticarū diuidiť i duo cū appli
cať ac colluꝫ.⁊ vna ps vadit ad anterius.⁊ alia ad poſt.

Et anterior i duo diuidit. vna ps venit ad liguã: ⁊ muſcu
los iferiorl mãdibule: ⁊ alia ps aſcẽdit ad auriculas: ⁊ ea
rũ muſclos: ⁊ dimittit ibi quoſdã ramos: ⁊ aſcẽdit vſq; ad
ſuperius capitis: ⁊ pars poſterius diuidit in duo: ⁊ plus
minoris ptis ad poſterius aſcẽdit: ⁊ diuidit in muſculos
q circũdant iuncturã capitis: ⁊ ſunt eius: qdaʒ ps aſcẽdit
ad duas medulle: ⁊ trãſit p illõ foramẽ magnũ qd eſt ꝓ
pe ſuture ſilis laude Λ littere: ⁊ alia ps maior itrat p fo
ramẽ ꝓpe iſtud in oſſe petroſo: ⁊ trãſit ad rete. ⁊ texit mi
nute in illo: vt vnᵘ ramᵘ nõ poſſit accipi ſine alio. Et poſt
ex illis ramis fit iterũ vnũ par: ⁊ itrat in mẽbranã ſubti
lẽ: ⁊ ſubam medulle: ⁊ vẽtriculos medulle: ⁊ telas vẽtri
culoꝝ: ⁊ orificia ramoꝝ iſtius obuiãt orificijs venaꝝ pul
ſatiliũ: ⁊ deſcẽdẽtiũ: ⁊ iſti aſcẽſus ⁊ deſcẽſus facti ſũt: qm̃
ducẽs ſanguinẽ ducit põderoſuʒ q nãliter dſcẽdit: ⁊ aſcẽ
ſus eſt ſpũs q eſt leuis: ⁊ nãlr aſcẽdit: ⁊ illud recte factuʒ
eſt quatenuʒ ifrigidet ſanguis q̃uſq; alteret ille ſanguis
in ſuba medulle. ⁊ ps q deſcẽdit vadit recte q̃uſq; deſcẽ
dat ſup ſpõdilẽ gntũ: ⁊ eſt ibi motuʒ ſup qd fundat illud
deſcẽdẽs: ⁊ hoc ne cõiungat ſup ſpõdile: ⁊ iſophagus cuʒ
venit ad illã ptẽ obliquat verſus dexterã: ⁊ cõiungit cum
qbuſdã mẽbranis ꝓpe diafragma: ⁊ hoc ne faciãt angu
ſtiã ibi. Et iſta vena pulſatilis cũ deſcẽdit ad ſpõdile gn
tũ: ⁊ extẽdit ſupficiẽ iteriorẽ: ⁊ vadit ad iferiᵘ: ⁊ qñ eſt in
eqdiſtãtia pectoris dimittit ex ſe ramos: ⁊ illoꝝ qdã ſpar
gunt in pulmonẽ: ⁊ extremitates illoꝝ veniũt ad cãnas
plmonis: ⁊ ſup qdcũq; ſpõdile trãſit dimittit vnũ ramũ.
Et cũ ptrãſit pectᵘ veniũt ex eo duo rami ad diafragma:
⁊ diuidũt in ea dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ poſt hoc dimittit vnũ
ramũ q poſt ramificat in ſtõ: epate: ⁊ ſplene. Et ab epate
deſcẽdit vnᵘ ramᵘ ad veſicã: ⁊ naſcũt ibi due vene pulſa
tiles q circũdãt iteſtina gracilia: ⁊ colon: ⁊ poſt h ex eis
fiũt tres: ⁊ minor vadit ad ſiniſtrũ renẽʒ: ⁊ ramificat in
cellis illis. ⁊ dat vitã. Et alij rami veniũt ad duos renes
q̃uſq; renes capiãt aquã ſanguinis: ⁊ diuidunt due vene
pulſatiles que vadunt ad teſticulos: ⁊ q venit ad ſiniſtra
cõcomitat vnaʒ ptẽ illiᵘ q venit ad reneʒ ſiniſtrũ: ita ꝙ
fortaſſe eẽt illa que venit ad teſticulũ ſiniſtrũ naſcat a re
ne ſiniſtro: ⁊ q venit ad dextrũ naſcit a vena pulſatili ma
iori: ⁊ raro cõcomitat iliã que venit a rene dextro. Et ab
iſta vena diuidunt due vene que ramificant in vijs ve
narũ q ſunt in circuitu iteſtini recti: ⁊ in alios ramos qui
diuidũt in nucha: ⁊ itrãt oſſa ſpõdiliũ: ⁊ alie vene de iſtis
itrãt hipocũdria iferiora tenera: q a ruſticis dñr ilia: ⁊ de
iſtis venis eſt vnũ par ad orificiũ mřicis: ⁊ miſcẽt ſe cuʒ
venis nõ pulſatilibᵘ. Et iſta vena magna pulſatilis cum
venit ad vltimũ ſpõdile diuidit in duo cũ vena non pul
ſatili in ſilitudine laude Λ lře: ⁊ vna ps vadit in dextra:
⁊ alia in ſiniſtra: ⁊ vtraq; illarũ vadit ad crura: ⁊ anteq̃
deſcẽdat ad crura mittũt ex ſe venã vnã pulſatilẽ ad ve
ſicã: ⁊ iſte vene apparẽt ⁊ occurrunt ſibi ꝓpe pectinem: ⁊
iſte due vene bene appent in creatura: ⁊ poſtq̃ cõpleta ẽ
creatura deſiccant capita ſua: ⁊ remanẽt ſue radices: ⁊ a
ſuis radicibᵘ exeũt rami q diuidũt in muſculos q ſũt ſu
pra pectinẽ dorſi: ⁊ qd venit ad veſicã diuidit: ⁊ itrat eiᵘ
extremitatẽ in ventẽ: ⁊ qd remanet reſiduũ itrat mřiceʒ
in mulieribᵘ: ⁊ eſt vnũ par puũ: ſed q deſcẽdũt ad pedes
ramificant in vtroq; crurũ p duos ramos magnos in p
te domeſtica ⁊ ſilueſtri. Et ſilueſtris magl dclinat ad do
meſticaʒ: ⁊ dimittit ramos ibi i muſculos poſitos: ⁊ poſt
deſcẽdit: ⁊ declinat ex eo vnus ramus inter policẽ: ⁊ aliũ
ſequẽtẽ digitũ pedis: ⁊ pfundat: ⁊ vadit ad plures parteſ
pedis extẽſus ſub ramulis venarũ nõ pulſatiliũ qs noia
bimus poſt: ⁊ ita qdã arteria etiã ſunt que nõ cõcomitãt
nõ pulſatiles: ſic q pcedũt ad epate: vſq; ad pecten ante
rius ipſiᵘ. Et ramuli arteriarũ q trãſeũt ad ſpõdile. q. ⁊ q
aſcẽdũt ad pectᵘ: ⁊ q deſcẽdũt ad ſubaſcellas: ⁊ due apo
pletice vbi ille diuidũt i rete: ⁊ illi q itrãt i diafragma: ⁊ q
trãſeũt ad ſpatulã cũ ſuis ramulꝭ: ⁊ q veniũt ad ſtõʒ: epar.
⁊ ſplenẽ: ⁊ ad iteriora: ⁊ q dſcẽdũt ad vtraq; hypocũdria:
⁊ vene pulſatiles q ſũt i oſſe adiuuet. ſ. pectine ſpõdiliũ: ⁊
oẽs iſte nũerate ſũt. Et qñ pulſatilꝭ ⁊ ñ pulſatilꝭ ꝯcomitãt
ſeſe: ſupra dorſuʒ ibit arteria ſupra nõ pulſatilẽ: qr idignᵘ
dʒ eẽ baſis nobilioris: ſed in mẽbris manifeſtis arteria
ſub vena: vt cooperiat ab illa: ⁊ vt ſit vena nõ pulſatilis
q̃ſi ſcutum: ⁊ arterie cõcomitant nõ arterias duplici de
cã: ⁊ ẽ vna illarũ: vt cõfirmẽt nõ pulſatiles p mẽbranas
arteriarũ: quatenus qeſcãt fixe in mẽbris: ⁊ nõ vacillent:
⁊ alia cã: vt vtraq; imbibat ab altera: ⁊ qr epar eſt ſcdm
mẽbrũ in gnõne poſt cor cũ vtute informatiua q venit a
corde: ⁊ nobiliore pte cordis. ſcʒ dextra. iõ epar cecidit in
ſiniſtra: ⁊ declinat cor parũ ad ſiniſtrã: qr melior duarũ
ptiũ cordis eſt a dextra: ⁊ ab illa multũ emanat de ſua vi:
ſicut fortis qd capit manu dextra cõplet cũ ſiniſtra: ⁊ nõ
eſt in ea ratio de duabᵘ mẽbranis: ⁊ duobᵘ vẽtriculis vna
⁊ qr venter dexter cordis cõprehẽdit rẽ groſſaʒ. ⁊ põde
roſaʒ: ⁊ ſiniſtra ps rẽ groſſaʒ: ⁊ leuẽ: adequauerũt ille p
tes: vt ꝯtinẽs ſanguinẽ groſſuʒ eẽt tenuior q̃ alia pars: ⁊
poſt cũ fuerit ſecuritas de diſſolutione cõtinẽtis: ⁊ h pp
ſpiſſitudinẽ cõtẽti: ⁊ poſuerũt vas cõtinẽs ſubtilius ma
gis anguſtũ: ⁊ adequauerũt ſanguinẽ ſuũ in medio: ⁊ hʒ
duo additamẽta: ſic auriculas neruales: ⁊ ille due erunt
laxe cũ cõſtringit cor: ⁊ in dilatatione cordis extẽdent:
⁊ iuuant in retẽtione eiᵘ qd eſt in corde: ⁊ ſunt q̃ſi due ar
che recipiẽtes a vaſis: ⁊ dãtes cordi ſm ꝙ eſt oportunũ:
⁊ facte ſunt tenues vt ſint melioris occupationis ⁊ ꝓpre
henſionis: ⁊ ſunt facte dure: vt ſint remotiores ab occa
ſionibus. Et cor cibat ſe cũ ſuis vtutibᵘ nãlibᵘ: ⁊ cũ eius
dilatatione: qm̃ tũc itrat ſanguis ꝓfũde: ſic etiã attrahit
aerẽ: ⁊ poſituʒ eſt cor in medio pectoris: qr eſt ille locus
magis eqlis: ⁊ declinabat parũ verſus ſiniſtrã. vt elonga
ret ab epate. ⁊ tũc hẽbit locũ amplũ: ſed ſplen deſcendit
ſub illo remote: ⁊ in ſuo deſcẽſu ẽ vtilitas quã noiabimᵘ.
⁊ amplificare locũ epatis fuit meliᵘ q̃ locũ ſplenis: quia
epar eſt nobiliᵘ. ⁊ poſuerũt cor verſus ſiniſtrã ne totᵘ calor
adunaret in vna pte. ⁊ pp adequationẽ ptis ſiniſtre: qm̃
ſplẽ nõ eſt multũ calidũ. Et ne fieret anguſtia vene ma
gne. Et aial maioris cordis erit maioris timoris: ſic lepᵘ:
⁊ ceruᵘ cuiᵘ cãm aſſignaui in canone: qr in eis calor pau
cus ⁊ multũ expãdit: eꝯrio eſt in paruo corde: ſʒ dico ꝙ
tũc audax quãto eſt plus audax tãto eſt minoris cordis.
⁊ dixit: qr cor nõ põt apa pati: aut ifirmitatẽ: ⁊ pp h nũq̃
in ſtrãgulatione aialis inuenit in eius corde infirmitas
ſimilis infirmitatibus aliorũ membrorũ.

¶ Caplm̃. IIII. De anothomia iſophagi.

ET iſophagus cõponit ex carne. ⁊
tunicl mẽbranali
bus q ſunt interiᵘ: ⁊ in mẽbranis ſunt fila lõ
ga qbᵘ leuior fiat attractio in trãſglutiendo:
qr tu ſcis ꝙ attractio fit p fila lõga cũ cõſtri
gunt: ⁊ ſup iſtã mẽbranã ẽ alia mẽbrana cõ
texta ex multis filis in circuitu q iuuãt ad expulſionẽ: ſic
tu ſcis. ⁊ cũ opatione duarũ iſtarũ tunicaꝝ cõplet trãſ
glutio. ⁊ eſt grauis trãſglutio i illo: cuiᵘ iſophagus ſcidit
in lõgũ: qr auferẽ attractio illius qd iuuat ad vomitũ. ⁊
vomitus cõplet ſe cũ tunica exteriori ſolũ. ⁊ iõ eſt diffici
lior trãſglutio. ⁊ eiᵘ locus eſt directe ſup ſpõdilia colli in
rectitudine pp cuſtodiã. ⁊ decurrit cũ eo par neruoꝝ de
ſcẽdẽtiũ a medulla. Et qñ fuerit i directo ſpõdili qrti. ex
ſpõdilibus dorſi. qd eſt in directo pectoris. ⁊ ptrãſiuerit

ip̄m:parū declinat ad dexterā.vt det viā venięti vene in
aſcēſu ad caput vene:dico arteriali:⁊ poſt decurrit ſup
q̄ttuor ſpōdilia reſidua quuſq; veniat ad diafragma:⁊ li-
get̄ cū eo ligamēto facili:⁊ laxo:⁊ h̄ vt p̄ſtetur via vene
magne:ne ei⁹ trāſitus anguſtet̄.Et vt ſit deſcēſus neruo-
rū cū eo ligamēto hn̄s tortuoſitatē:ne cū ſtōus eēt pōde
roſus granaret̄ ex nimia deſcēſione ſm rectū.deide dila
tat̄ ſm diafragma:⁊ diſtendit̄ ampliando orificiū ſtōi.

¶Caplm̄.V.De anothomia ſtomaci.

ET poſt iſophagū eſt corp⁹ ſtōi:⁊ crea-
tū eſt orificiū ſtōi ampli⁹:⁊ du
ri⁹ in mēbrana q̄ꝫ iferi⁹ orificiū ſtōi:⁊ ſtōus
iter illas eſt mediū in nā q̄ ad mēbranas ite
riores:⁊ mollior mēbrana penes fundū ſtōi:
⁊ iteſtinis eſt magis mollis:⁊ eſt vn⁹ pānicu
lus ꝯcau⁹ coopiēs liguā:⁊ os iteri⁹ iſophagi:⁊ iuuet attra
ctionē in ſui ꝯcauitate:⁊ maxie i eleuādo epiglotī cuꝫ hꝫ
trāſire bolus:⁊ i trāſitu plano cū iſophag⁹ retrahat̄ p de-
ſideriū.Et iſophag⁹ ē de ſuba ſtōi.ſꝫ nō cū iteſtina ſit:ſed
res ꝯtinuata cū illa:⁊ cōp⁹ ſtōi qđ fit pyramidale i aſcēſu
ei⁹ ſurſuꝫ v̄ſus iſophagū i occurſu ad diafragma:⁊ ſtōus
ampliat̄ in pylleron:qm̄ recipiēs dꝫ eē magis ampluꝫ:⁊
ſtōus rotūdus eſt quuſq; ſm ſupficiē exteriorē meli⁹ ap-
plicet̄ dorſo:⁊ eſt duarū tunicaꝝ:q̄rū iterior tunica eſt fi
loꝝ lōgoꝝ pp attractionē:ſic̄ ſcis:⁊ exterioris fila ſunt in
circuitu pp expulſionē:⁊ facta ſūt fila illa exteri⁹:qm̄ pri
us eſt attrahere q̄ꝫ expellere:⁊ expellere cōplet̄ p cōſtri-
ctionē:⁊ cū tunica exteriori imiſcēt̄ q̄dā fila q̄ iuuant ad
retētionē.Et fundus ſtōi eſt carnoſus:vt ſit magis calꝫ.
igit̄ eſt magl decoquēs:⁊ ei⁹ orificiū eſt magis neruoſuꝫ:
vt ſit magis ſentiēs:⁊ veniūt ei a medulla magni nerui:
vt pcipiat famē:⁊ inanitioneꝫ:⁊ nō eſt op⁹ h̄ oī ei qđ ſe^r.
tūc orificiū:⁊ ſtōus nō hꝫ op⁹ ſenſu niſi vt cū auferet̄ ab
eo nutrimētū expgefaciat aiaꝫ:⁊ tē cū orificiū ſentit iſtō
nō eſt op⁹ ſenſu i iferiori pte orificij.Et ſtōus decoqt ca-
lore nāli:⁊ calore extriſecoꝝ:vt epate ⁊ ſplene:⁊ bn̄ ſunt
iſta ſub ſtō:qm̄ ſi iſta eēnt ſupra nimiū pōderarēt ſupra
ſtōm:⁊ epar cū ſuis ramis ambit ſtōm:⁊ ſplen cū ſua am
plitudine.Et epar fuit magnū reſpectu ſplenis:qm̄ ſplen
nō eſt niſi receptaculū vni⁹ qđ fit in epate:⁊ pp h̄ cōue-
nit:vt ei⁹ orificiū declinet ad ſiniſtrā:vt epar hēat ampli
tudinē:⁊ pp h̄ fundus ꝯiungit̄ cū epate:⁊ vt ſplen hēat
amplitudinē declinauit ei⁹ orificiū v̄ſus ſiniſtrā iferius:
⁊ q2 melior eſt ps dextra:⁊ altior:iō epar eſt in dextro:⁊
in alto:⁊ q2 ſiniſtra:⁊ imū ſunt peiora:iō ſplē in imo:⁊ ſi-
niſtro erat.Et iā p̄ter hoc additus eſt çirbus:⁊ ꝓprie ſup
iteſtina hoiuꝫ:q2 magl idigēt decoctione:qm̄ ſunt plus
debilia in cōparatione alioꝝ aialiū:⁊ fact⁹ eſt ſubtilis:vt
ſit leuis ſupra vētrē:⁊ eſt ſepoſus:vt cuſtodiat calorē ab
iteriori:qm̄ ſepū recipit calorē:⁊ retinet pp ſuā viſcoſita-
tē groſſaꝫ:⁊ ſup çirbū eſt ꝓpe mēbrana q̄dā.Et poſt mi-
rach.⁊ poſt muſculi vētris:⁊ ligamēta:⁊ ſepuꝫ:⁊ a poſte-
riori eſt dorſuꝫ:⁊ ſub eo vena magna arterialis calida:ſꝫ
mēbrana q̄ coopit oīa iteriora nutritiua cōſtringit:⁊ cō-
ſtringit ea ad iteri⁹ v̄ſus ptes dorſi ad q̄s tēdit:⁊ ꝯtinuat
ſuū ſuperi⁹ cū diafragmate:⁊ iferi⁹ ſuū cū anchis.ſ.in fi-
ne hipocūdrioꝝ que dn̄r a vulgo ylia:⁊ huius mēbrane
fuit iuuamētū quouſq; diſtigueret iter mirach.⁊ iteſtina
⁊ h̄ ne muſculi mirach ipedirēt oꝑationes vētris:⁊ iuua
mētū ēſt in mirach:vt cōſtringat ſtōm ad eyciēdū ſter-
cus.Et ſil̄r veſicā ad eyciēdū vrinā:⁊ ad eyciēdas vēto-
ſitates iteſtinoꝝ.⁊ iuuat ſup m̄ricē in creatura eyciēnda
⁊ mēbrana p̄dicta ligat inteſtina oīa itra ſe:⁊ ligat ea cuꝫ
dorſo:⁊ erunt ēt cū dorſo:q̄ſi vnū:⁊ qn̄ ei⁹ capita ꝯtinuāt̄
cū capitib⁹ diafragmatis:⁊ ip̄m ꝯtinuat̄ cū diafragmate
anterius:tūc de diafragmate corā dorſo naſcit̄ q̄ddā re-
ſiduū mēbrane:⁊ diuidit̄ in duas ptes:⁊ vna ps ꝓcedit
ad orificiū ſtōi manifeſtū:⁊ alia ps ſub:iſte due ptes cō-
iungunt̄ in vnū ſifac.Et illud cooperit ſtōm:⁊ iuoluit ipꝫ
tutela carnali ſifac ſtōi:⁊ in h̄ eſt ei⁹ iuuamētū:⁊ ligat ſtōꝫ
cū iterioribus q̄ ſūt iteri⁹ i facie dorſi:⁊ a reſiduo duarū p̄-
dictarū ptiū ⁊ ab imo ramo venaꝝ pl'ſatiliū:⁊ alio n̄ pul
ſatiliū q̄ extēdit̄ ſupra ſtōꝫ:⁊ eſt origo çirbi:çirbi dico cō-
poſiti ex duab⁹ telis ſubtilib⁹:⁊ ſepoſis:⁊ çirb⁹ cooperit
ſtōm:⁊ iteſtina:⁊ ſplen:⁊ venas meſaraicas:⁊ iuoluit ſtōꝫ
iuolutiōe q̄ puenit ad illud qđ cōiungit̄ de eo cū dorſo.

¶Caplm̄.VI.De anothomia iteſtinorū.

INteſtina aūt ſunt multa:⁊ ſūt circūuo-
luta:q̄dā q̄ten⁹ faceret morā
nutrimētū in eis q̄uſq; epar ſumat ſibi nec̄ia.
al'r eni ſemper appeteret hō comedere ſi hr̄et
vnicū iteſtinū:⁊ hoc q2 exiret continue nutri-
mētū:⁊ ꝯtinuo egereret:⁊ eēt ipedit⁹ i oꝑationib⁹ ſibi ne
ceſſarys:⁊ in alys ꝯueniētib⁹ ad vitā:⁊ eēt hō ſilis bru-
tis:qm̄ vene meſerayce ſugūt de ſtō:⁊ nō ſugūt ad cōple-
tū:igeniat⁹ eſt creator gracilia iteſtina:⁊ iuoluta in ſe q̄te
nus in ipſis diuideret̄ nutrimētū in tā p̄uas pticulas:q̄
nō eēt venis meſeraicis graue qđ eēt eis cōueniēs:ita q̄
illud p̄ma meſeraica dimittāt de ſubtiliori illius ſugerēt
ſubſequaces vene:⁊ nūerus iteſtinoꝝ eſt ſex.Et p̄mū eſt
duodenū qđ eſt iteſtinū rectū.deide ipſuꝫ ſubſequēs ē ie
iunū:poſtea ſequūt̄ gracilia iteſtina iuoluta i ſe:poſt ipſa
ſequit̄ ſaccus ⁊ poſt ſaccū ſeq̄t̄ colon:⁊ poſtea longaon:⁊
oīa iſta cōiūcta ſunt cuꝫ dorſo:⁊ ligamētis bn̄ cōſtringē-
tib⁹ ea ſm q̄ ꝯuenit ſitui eoꝝ:⁊ ſupiora eoꝝ ſunt facta te
nuiora:qm̄ ꝯtētū in eis ē hūidius:⁊ nō hn̄t v̄tutē ſcindē-
di:⁊ nec̄iuꝫ eſt qđ ꝯtinet ipſuꝫ ſit tenue:vt melius ad ip-
ſuꝫ veniat v̄tus epatis:⁊ iferiora iteſtina q̄ ſunt pāniculi
ſpiſſi:⁊ dura icipiūt ab orto:⁊ ſunt ſepoſa iteri⁹ q̄tenus re
primāt ſiccitatē ſtercoris:⁊ adequēt ipꝫ quouſq; poſſint
exire ne ex ſui ſiccitate poſſit ibi remanere.Et pp h̄ ſter-
cus nō putreſcit niſi ex putrefactione in ipſo:ſupiora aūt
nō ſunt ſepoſa:tn̄ nō ſunt ſine vnctuoſitate leui cū humi
ditate viſcoſa:⁊ illud ē loco ſepi in alys.Et iteſtinū duo-
denū cōtinuat̄ cū fundo ſtōi:⁊ ei⁹ orificiū eſt orificiū ſtōi:
⁊ eſt in directo yſophagi:⁊ ſic̄ iſophagus eſt ad attrahen-
dū aliqđ ſtō:ita ⁊ iſtud iteſtinū eſt ad attrahendū a ſtō:⁊
ſtricti⁹ eſt iſophago:qm̄ nō fuit nec̄ia ei⁹ amplitudo:am-
plitudo eni iſophagi:⁊ ſic̄ iſophagus eſt pp duo:⁊ vnū ē.
qm̄ illud qđ decurrit itra ip̄m eſt duri⁹:⁊ aſperius.⁊ ma-
ioris corpis.⁊ qđ currit itra iſtud iteſtinū eſt leui⁹:⁊ mol
lius:⁊ minoris corpulētie:qm̄ decoctū eſt in ſtō.Et ſcđa
cā eſt:qm̄ id qđ decurrit p iſophagū nō decurrit niſi per
vnā v̄tutē.ſ.p v̄tutē attractiuā.⁊ iō factū fuit amplū.ſed
duodenū opat̄ p duas v̄tutes:⁊ vna illarū eſt v̄tus expul
ſiua in ſtō.⁊ altera attractiua in iteſtino duodeno.⁊ iuuā
tur iſta p maſſaꝫ q̄ exit a ſtō.⁊ hoc in itinere mediocri.⁊
creabat̄ iſtud iteſtinū rectū deſcēdēs a ſtō in rectitudie
ad iferi⁹.vt ſit ꝓpe ipulſio facilis.qm̄ ſi p̄mū eēt tortuo-
ſuꝫ ipediret expulſionē.⁊ talis figura p̄ſtabat in alio.⁊ il
lud eſt:qm̄ cū p̄cedit in rectitudine his que circūdāt ſtōꝫ
ſicut ſplē.⁊ epar:poſt illud aūt ſequet̄ ieiunū:⁊ in iſto ite-
ſtino icipit iuolutio:⁊ iuenit̄ ieiunū vacuū duplici d cau
ſa.vnū eſt:q2 maſſa ptiſanaria cū venit ad ipſuꝫ ſtatiꝫ fe
ſtinabat ad exitū.⁊ pars illi⁹ feſtinat p attractionem ad
epar.qm̄ plus de meſeraicis venis cōiungit̄ cū ipſo epa-
te.qm̄ iſtud iteſtinū ꝓpiquius cōiūgit̄ cū epate.⁊ qđ re-
ſiduū eſt deſcēdit ad alia iteſtina.⁊ h̄ pp colerā q̄ vadit
ad ciſtiꝫ fellis ad iſtud inteſtinuꝫ.Et eſt illa colera pura
clara nō mixta cū alio humore.⁊ tūc erit illa fortis ablu

tionis:⁊ abſterſionis.⁊ excitat v̓tutē expulſiuā p punctu/
ras ⁊ iuuat v̓tutē expulſiuā duplici mō:tum vt expellat
ad epar:tū vt expellat ad iferius:pp iſtā expulſionē acci
dit ꝙ illud iteſtinū remanet vacuū.Et poſt illud iteſti/
nū ſequit̄ iteſtinū iuolutū:qđ vocat̄ gracilia inteſtina:⁊
iā expoſuimus iuuamētū ſue iuolutiōis. Et digeſtio ma
gis cōplet̄ in iſto ꝙ̄ in iferiorib⁹:⁊ iferius iteſtinū habꝫ
ſuā pn̄cipalē operationē:vt cōpleat̄ in ea ſtercus:⁊ tamē
nō deficit qn in ea ſit aliq̄ digeſtio:ſicut nec deficit a ve/
nis meſeraicis venientib⁹ad ip̄m ab epate:⁊ illud ē vni⁹
orificij:⁊ vocat̄ cecū:⁊ ſitus ei⁹eſt verſus poſt:⁊ declinat
v̓ſus dexterā:⁊ vnū ſuoꝝ iuuamentoꝝ eſt:vt vnū illorū
eſt q̊uſq; claudat̄ in eo ſtercus:ne continuo egerat̄ hoc:
cū modicū de ſtercore deſcēdat ad iteſtina:⁊ illud iteſti
nū ꝯſtringet ſuū orificiū claudēdo ſtercus q̊uſq; cōplea/
tur in ipſo:⁊ tūc eycit ipſuꝫ de faucibus:⁊ etiā iuuamētū
eſt:qm̄ p̄ma alteratio eſt ad ſtercus in iſto p cōpletā ſuc/
cionē epatis ab ipſo:⁊ nō pōt fieri diuiſio cibi a ſtercore
ꝙ̄ in iſto:⁊ tūc ſua cōpatio erit ad iteſtina iferiora:q̄ eſt
cōpatio ſtomaci ad iteſtina ſupiora.Et qm̄ fuit neceſſa/
riū ꝙ cōplete ſugeret epar ſubtilitatē fecis ab ipſo iteſti/
no:tūc erat ſufficiēs vnū orificiū huic inteſtino:qm̄ ſuus
ſitus nō ſm̄ lōgitudinē eſt in corpe ſicut ſitus ſtōi:ſꝫ fuit
ſitus in pte angulari verſus dexterā ⁊ iuuamētū eius eſt
ꝙ quieſcāt in eo ſupfluitates:que ſi deambularēt i alijs
iteſtinis:dū ibi qeſcerent timeret̄ de nimia vētoſitate.⁊
etiā cū ibi adunat̄ ſtercus facilius expellit̄ cū eſt aduna/
tū:ꝙ̄ ſi eēt p plura loca diuiſuꝫ:⁊ iuuamētū etiā illius eſt
q̊uſq; in eo morent̄ lūbrici ⁊ aſcarides:qm̄ raro vl̄ nūꝙ̄
iuenit̄ corp⁹ ſine eis:⁊ iuuamētū etiā eſt in gnōne iſtorū
lūbricoꝝ in corpe cū fuerint pauci ⁊ modici corporis.Et
Et cū iſto cōtinuat̄ colon:⁊ eſt inteſtinū ſepoſuꝫ ⁊ angu/
ſtū ⁊ ſpiſſuꝫ:⁊ cū fuerit elōgatū ab orbo declinat verſus
ptē dexterā vt appropiquet epati.Et poſtea declinat ver
ſus ſiniſtrā:⁊ cū fuerit in ſiniſtra declinabit v̓ſus dextrā:
⁊ in poſteriori ſemp deſcēdēdo quouſq; cōtinuat̄ cū lon
gaone:⁊ iuuamētū in hoc iteſtino fuit:vt in eo ꝯgregare/
tur ſtercus:⁊ deſcēderet p ipſuꝫ gradatī poſtꝙ̄ fuerit cō
pleta iſta ſupfluitas:⁊ ſi aliqd hūiditatꝪ fuerit in ipſo ci/
babit illud inteſtinū:⁊ in iſto accidit colica paſſio vt fre/
quētius:⁊ inde deriuabat̄ ſuū nomē.Sequet̄ lōgaon in
rectitudine:⁊ eſt vltimū iteſtinoꝝ ⁊ cōtinuat̄ iferiori co
lonis:⁊ cōiūgit̄ cū ano.Et iuuam̄tū h⁹ iteſtini ē vt eyciat
ſtercus:⁊ creati ſunt ei q̄tuor muſculi:⁊ vnus illoꝝ mu/
ſculoꝝ eſt cōiunctus inferiori orificio ſtōi.Et profundat̄
in eo ꝓfundatione vehemēti:⁊ eius iuuamentū eſt con/
ſtringere anū:⁊ iuuat ad eyciendū illud qđ remanſit de
ſtercore p ꝯſtrictionē:⁊ eſt alter interius:⁊ eſt eq̄lis pre/
dicto in retētione ex oī pte:⁊ iuuat p̄dictū muſculū in re
tentione:⁊ in fecis expulſione p cōſtrictionē:⁊ extremi/
tates muſculoꝝ iſtoꝝ cōiungunt̄ cū radice virge:⁊ illđ
par ponit̄ p̄dictoꝝ muſculoꝝ:q̄tuor veniūt ad lōgaonē
cōiuncti cū eo ex trāſuerſo:⁊ eoꝝ iuuamētū eſt vt eleuēt
nates:⁊ cū cōtrahunt̄ extēdunt anū:⁊ creatuꝫ fuit illud
iteſtinū rectū quouſq; eēt habilius ad eyciendū ſtercus.
Et muſculi iuuātes ad expulſionē in ipſo nō ſunt:ſꝫ ſunt
in mirach vētris:⁊ ſunt.8.Et iſte ſermo ſufficiat de iuua/
mēto in iteſtinis.Et nullū iteſtinū ꝯiungit̄ cū muſculo:
nec in aliq̄ via nutrimēti:niſi due extremitates viarum
.ſ.epiglotis ⁊ extremitas lōgaonis.Et dictū ē de muſcu/
lis.Et nūc dicamus de muſculis ani:⁊ ſūt q̄tuor:⁊ ē vn⁹
qui tenet eius orificiuꝫ ⁊ ꝓfundat̄ in ipſo ꝓfundatione
vehemēti:⁊ iſta ꝓfundatio hui⁹ muſculi aſſimilat̄ ꝓfun
dationi muſculi labij oris:⁊ iſte muſculus cōſtringit ori/
ficiū ani:⁊ mūdificat ipſuꝫ de reſiduo fecis:⁊ muſculi iſti

ponunt̄ iterius:⁊ iterius eſt plus v̓ſus ſurſuꝫ in rectitudi
ne ad caput hoīs:⁊ putat̄ ꝙ hꝫ duas extremitates:⁊ pu/
tat̄ ꝙ ſua extremitas ꝯtinuat̄ cū radice virge:⁊ eſt verū.
⁊ eſt aliqd par obliquatū ſup totū.Et iuuamentū eius ē
ꝙ eleuat anū in ſurſuꝫ:⁊ qn̄ exit anus:hoc eſt ꝓpter laxa
tionem iſtorum muſculorum.

¶ Capl'ꝫ. VII.De anothomia epatꝪ ⁊ venaꝝ n̄ pulſatiliū.

EPar aūt eſt mēbrū in q̊ gn̄at̄ ſanguis:
licꝫ ēt meſaraica hēat v̓tutē alte/
rādi aliq̊ mō ſanguinē:qm̄ in ea eſt v̓tus de/
currēs ab epate:⁊ epar eſt caro rubea quaſi
ſanguis coagulat⁹:⁊ illa ē vacua a neruoſita
te:⁊ in ea ſpargunt̄ vene:q̄rū q̄dā q̄ ſunt groſſiores:ſunt
radices gracilioꝝ que ſpargunt̄ in eo.Et iſte vene ſunt a
ſtō:⁊ iteſtinis mediātib⁹ ramis venientib⁹ a cīma epatꝪ:
⁊ id qđ eſt de eo v̓ſus diafragma declinabat ab eo ne ip̄e
diret̄ mot⁹ diafragmatis:⁊ erit cōtractus illoꝝ graciliū
q̄ſi in pūcto:quouſq; occupatio epatis a coſtis icuruatis
ſup ipſum:⁊ eſt ſup ip̄m mēbrana neruoſa q̄ p̄bet ei iuua
mētū in ſenſu ⁊ cōfirmat ip̄m cū alijs iterioꝛib⁹:⁊ ad ipꝫ
venit vena pulſatilis q̄ ſpargit̄ in eo p̄ſtans ſibi caloreꝫ:
⁊ reducēs ip̄m ad tēperantiā:⁊ ponit̄ ad pteꝫ ſyme:qm̄
gibbus ex pte diafragmatis euētat ſe ⁊ calefit.Et in epa/
te nō creat̄ locus amplus ad gnōneꝫ ſanguinis a maſſa.
Sed plura loca ſtō q̊uſq; diuiſa mā magis feſtinet eius
alteratio.Et vene q̄ ſūt ꝓpingores epati ſunt ſubtilioris
tele q̄ten⁹ magis feſtinat in eis alteratio mǣ ad carno/
ſitatē.Sꝫ mēbrana q̄ cōp̄hēdit epar ligat ipſuꝫ cū mem
brana que cooperit ſtōm ⁊ iteſtina. Et ligat ēt ip̄m cum
diafragmate ligam̄to forti:⁊ cū laterib⁹poſteriorib⁹ligat
ipꝫ cū ligam̄to forti puo ⁊ gracili.⁊ ꝯtinuat̄ cuꝫ corde p
venā magnā:⁊ illa vena firmat̄ cū epate ligamēto forti:
qđ ē mēbrana dura ⁊ ſpiſſa:q̄ aſcēdēs ex ſurſuꝫ ab epate
dimittit ſe:id qđ ſubtili⁹ đ eo ē iſuba epatꝪ. Et h̄ qm̄ eſt
in epate in loco ſecuriori.Et ab epate naſcunt̄ due vene.
Una apđ ſymā:c⁹ iuuamētū eſt attrahere nutrimentū ⁊
deferre. A gibbo naſcit̄ vena ꝯcaua:c⁹ iuuam̄tū ē defer
re nutrimētū ad mēbra.Et anothomia ſyme ē q̄ diuidit̄
in.5.ramos ꝓcedētes ad.5.pilas epatꝪ gibboſas:⁊ ab eis
ꝓcedit q̄dā vena n̄ pulſatil' vſq; ad ciſtiꝫ feil:⁊ iſti rami
ſſ.q.radices arborꝪ:ſꝫ extremitas didit̄ i.8.ptes:⁊ due il
laꝝ ſſ graciles:⁊ alie ſex ſſ maiores:⁊ vna ps minoꝝ ꝯiū
git̄ cū duodeno vt ſugat ex eo:⁊ ab illo ramificat̄ qđdaꝫ
qđ vadit ad cōp⁹:qđ dr̄ archacaeꝫ.⁊ 2ª ps neruoꝝ vadit
ad fūduꝫ ſtōi.ſ.ad portonariū:vt ēt ſugat. Sꝫ ſex q̄ ſſ re/
ſidua:vna ps illoꝝ ē ad ptē ſupficialē ſtōi:vt det ei nu/
trim̄tū:qm̄ iterior ps obuiat nutrim̄to p̄:⁊ ſugit ex eo.Et
2ª ps vadit ad ſplenē vt det ei nutrimētū:⁊ an̄ꝙ̄ veniat
ad ſplenē ramificat̄ p ramos p q̊s defert nutrimētuꝫ ad
cōp⁹:⁊ qđ dr̄ anchari đ ſubtiliori qđ vadit ad ſplenē nūc.
Et poſtꝙ̄ iſta ps venit ad ſplenē ramificat vnū ramū bo
ne ꝙ̄titatꝪ q vadit ad ſiniſtrū lat⁹ ſtōi deferens ei nutri/
mētū:⁊ poſtꝙ̄ ꝓfūdata fuerit iſta vena in ſplene vſq; ad
ei⁹ mediū didit̄ p ramos:q̊ꝝ vn⁹ ram⁹ đſcēdit:⁊ alter ra
mus aſcēdit:⁊ aſcēdēs didit̄ i ramos i ſupiori medietate
ſtōi dās ei nutrim̄tū.Et aª ps vadit ad ipꝫ ſplenē dās ei
nutrim̄m.Et aª ps vadit ad gibboſitatē ſtōi:⁊ didit̄ i duo
⁊ vnū illoꝝ didit̄ i duo:⁊ vnū illoꝝ nutrit ſiniſtrū lat⁹:⁊
ali⁹ đxtrū meliaꝫ ad orificiū ſtōi dās ei appetitū.Sꝫ p̄di
cta ps q̄ dicebat̄ deſcēder̄ ramificat̄ i duas ptes.Et vna
ps ramificat̄ i medietatē iferiorē dans ei nutrimētū. Et
alia ps vadit ad çirbū:⁊ ramificat̄ in ipſo dans ei nutri/
mētū.Et 3ª ps p̄dictaꝝ.6.vadit ad ſiniſtrū lat⁹ ⁊ diuidit̄
in vijs venaꝝ q̄ ſūt i circuitu iteſtini recti:pp hoc etiā ſi
aliqd remāſerit in nutrim̄to.Et q̄rta pars diuidit̄ quaſi

in ramos capillares q venıunt ad partē ſtomaci appoſitā
illi pti cui aduenit ramificatio a ſplene.⁊ pars illoꝝ va-
dit ad dextrā ptē zirbi:⁊ diuidiᷓ in eo ex oppoſito diuiſio
ni q̄ venit a ſplene.Et qnta ps p̄dictoꝝ.6.diuidiᷓ in ptes
q̄ circūſtāt collū vt ſugat nutrimētū in eis.Et.6ᵃ pars de
eo vadit in circuitu ieiuni:⁊ reſiduū vadit ad ītеſtina gra
cilia q̄ ſunt ꝯiūcta orbo:⁊ vena eius ꝯcaua:⁊ eiꝰ radix di-
uidiᷓ in ptes in ipſa ſuba epatis qua ptes ſunt capillares
⁊ hoc vt ſugāt nutrimētū:⁊ ramificaᷓ iſta ꝯcaua in gibbo
in duas ptes:vna aſcēdit ⁊ altera deſcēdit.Et q̄ aſcēdit pe
netrat diafragma ⁊ dimittit in ipſo duas venas:q̄ due ve
ne ramificanᷓ in ipſo:⁊ reſiduū ab eo deſcēdit in directo
mēbrane cordis:⁊ mittit ex ſe multos ramos q̄ſi capilla-
res in ipſo dātes nutrimētū.⁊ poſtea ramificaᷓ in duas
ptes.Et vna ps illaꝝ magna venit ad cor.⁊ trāſit in ipm
in dextra auricula eiꝰ:⁊ iſta vena ē maior oībus alijs ve-
niētibus ad cor:q2 alie vene ducūt aerē.Et iſta vena du-
cit nutrimētū qđ eſt ſpiſſius:iō neceſſariū fuit vt deferreᷓ
in vaſe ampliori.Et in iſta vena cū ītrat cor ſūt ei tres pā
niculi ad ſuū ītroitū.q.aperianᷓ iterius ⁊ claudūt viam
ne in extēſiōe a corde reuertaᷓ nutrimētū:⁊ ſunt iſti pā-
niculi duriores alijs:⁊ iſta vena pulſatilis qñ eſt ī directo
cordis ramificaᷓ ꝑ tres venas:⁊ vna illaꝝ venaꝝ vadit
ad pulmonē:⁊ naſciᷓ ab eo loco ī quo naſcunᷓ pulſatiles
ꝓpe ſiniſtrū:⁊ obligaᷓ v̄ſus dextrā:⁊ hꝫ duos pāniculos.
⁊ iō vocaᷓ vena arterialis nō pulſatilis:⁊ iuuamētū pri-
mū iſtiꝰ duplex eſt ne ſudet ab ipſo ſanguis ſubtilis ⁊ acu
tus ꝑꝑ ſubāꝫ pulmonis:⁊ q2 eſt ꝓpingor cordi:⁊ iſte ſan-
guis nō eſt bñ coctus.ſicut ſanguis ille q eſt in vena:⁊ ar
teria eſt:⁊ nō appet arteria:⁊ iuuamētū iſtiꝰ duplicatiōis
eſt.vt in ea bñ decoquaᷓ ſanguis.Et ps ſcđa p̄dictaꝝ tri-
uꝫ circūdat cor ⁊ ꝓfundaᷓ in ipſo dās ei nutrimētū prope
auriculā dextrā ⁊ ꝓpe locū ⁊ vene duplicis in eo.Et pars
tertia ꝓprie in hoībus declinat ad ptē ſiniſtrā:⁊ deſcēdit
vſqꝫ ad ſpōdile.5ᵐ ⁊ ſuſtētaᷓ ſuꝑ ipꝫ:⁊ ramificaᷓ ſuꝑ octo
coſtas iferiores:⁊ ſuꝑ muſculos ⁊ alias carnoſitates que
ſunt in ꝓpinquo illaꝝ:ſꝫ qđ de vena ꝯcaua p̄ter p̄dictas
ptes in directo cordis fuerit reſiduū aſcēdit ⁊ ramificaᷓ
in diafragmate qđ diuidit pectus in duo.⁊ mittit quoſdā
ramos ad ptē carnoſaꝫ q̄ dᷓ maꝝ.Et cū ꝑuenit ꝓpe liga-
mētū pectoris obliquanᷓ:⁊ q̄to magis recedūt:magis ſe
paranᷓ in ſe:⁊ vtraqꝫ illaꝝ ramificaᷓ in duo.⁊ vnū illoꝝ
duoꝝ vadit ad vnā ptē hoīs:⁊ aliud ad aliam:⁊ vadit de
iſtis ramis ꝑ dextrā ⁊ ſiniſtrā ptē pectoris quouſqꝫ ꝑue-
niat ad os qđ dᷓ augen.Et vna ps iſtoꝝ vadit ad muſcu
los q̄ mouet muſculos:⁊ ramificaᷓ in eis. Et alia ps de-
ſcēdit ad muſculū rectū:⁊ ramificaᷓ in eo:⁊ ꝯiūgūtur ex-
tremitates eiꝰ cū vena pectoris dorſi.Et qđ remanſit ex
quolꝫ illoꝝ eſt vnū par.⁊ qđlꝫ illoꝝ ramificaᷓ ꝑ.5.⁊ vnꝰ
ramus diuidiᷓ in pectore ⁊ dat nutrimētū q̄ttuor ſpondi
libus ſupioribus.⁊ alius ramus dat nutrimētū ſpatulari
loco.Et alius ramus dat nutrimētū muſculis q ſūt ī col-
lo.Et alius ex eis penetrat ꝑ foramē ſex ſpōdiliū ſupioꝝ
q̄ ſunt in collo.q̄ penetrāt vſqꝫ ad caput.Et alius ramus
magnꝰ q ē maior alijs diuidiᷓ ad ſubaſcellas:⁊ fiūt ex eo
q̄ttuor rami.Et p̄mus ramus diuidiᷓ in muſculos q ſūt ī
īteriori pectoris:⁊ ſūt q mouēt ſpatulā.Et ſcđs diuidiᷓ in
carnē rarā ⁊ telas q̄ ſunt in ſubaſcellis.Et tertiꝰ deſcēdit
ꝑ pectus vſqꝫ ad mirach vētris.Et q̄rtus q eſt maior ra-
mificaᷓ ꝑ muſculos q ſunt in ſpatula.Et alia ps ramifica
tur in muſculū magnū q eſt in ſubaſcella.Et tertiꝰ ramus
eſt maior ⁊ venit ad brachiū ⁊ manū.⁊ ē ille q dᷓ ſubaſcel
laris.Et qđ reſiduū eſt de ramuſculis p̄mis: cuiꝰ reſidui
vnꝰ ramus ramificaᷓ ad iſtas ptes multas aſcēdit ad col
lū:⁊ p̄mus anteq̄ ꝓfundeᷓ in ipſa ramificaᷓ ꝑ duo:⁊ vna
illaꝝ eſt albudegh.⁊ eſt in manifeſto colli: ⁊ hic eſt albu-
degh.q̄ eſt iterius.⁊ q̄ eſt in manifeſto ramificaᷓ cū aſcē-
dit ſupra ligamētū pectoris ⁊ ramificaᷓ in duo. Et vnuꝫ
illoꝝ cū diuidiᷓ aſcēdit anterius.⁊ oblique ad ptē:⁊ ſcđm
vadit ad anterius p̄us:⁊ poſtea deſcēdit: ⁊ poſtea aſcēdit
vſqꝫ ad ligamētū pectoris ⁊ circūuoluit ipꝫ:⁊ aſcēdit ⁊ ele
uaᷓ ſcđꝫ manifeſtū in collo quouſqꝫ adiūgaᷓ cū p̄ma par
te:⁊ cōmiſceaᷓ cū eo:⁊ ex ambobus erit albudegh mani-
feſtū:⁊ dᷓ ꝙ imiſceanᷓ cū eo due ptes.⁊ poſtea diuidunᷓ
in duas.⁊ vna illaꝝ tēdit in latū:deīde obuiāt ſibi in lo-
co directo ꝯiūctiōe ligamētoꝝ pectoris in loco iteriori: ⁊
ſcđa obliquaᷓ manifeſte in collo : ⁊ ſui ſingulares pares
nō obuiāt ſibi.Et ab iſtis duobus paribus ramificātur
rami ꝑui ad modū telaꝝ araneaꝝ.⁊ ſunt q̄ſi iſenſibiles
⁊ ēt ab iſto pari ſcđo ramificanᷓ tres vene māifeſte ⁊ hñt
q̄titatē quātulācūqꝫ:⁊ oēs alie ſūt iſenſibiles.⁊ vna iſtaꝝ
venaꝝ q̄ ſunt manifeſte tēdit ſuꝑ ſpatulā:⁊ eſt q̄ dᷓ ſpatu
laris:⁊ ab ipſa deſcēdit cephalica.⁊ alie due ex vtraqꝫ pte
iſtius ſpatularis ꝯiūgunᷓ quouſqꝫ ꝑueniāt ad pixidē ſpa-
tule.ſꝫ vna illaꝝ finiᷓ in illo loco.⁊ nō ꝓcedit vltra:⁊ ra-
mificaᷓ in illo loco:ſꝫ ſcđa quā p̄nominauimus ꝓcedit ad
caput adiutorij ⁊ ſpargiᷓ ibi:ſꝫ ſpatularis ꝓcedit pluſq̄
alie vſqꝫ ad extremitatē manus.ſꝫ albudech manifeſtū:
poſtq̄ admiſcenᷓ ſue ſingulares iā diuidiᷓ ꝑ duo:vna ps
ītrat iterius:⁊ fiūt ex illa multi rami ꝑuuli:⁊ ſpargunᷓ in
mādibula ſupiori:⁊ alij rami maiores iſtis q ſpargunᷓ in
mādibula iferiori:⁊ pticule amboꝝ minoꝝ diuidunᷓ ex
circuitu lingue.Et in manifeſto muſculoꝝ poſitoꝝ in lo
co illo.⁊ alia ps q̄ appet ramificaᷓ ꝑ loca q̄ ſunt poſt ca-
put ⁊ auriculas.ſꝫ albudegh qđ ē iterius ꝯiūgiᷓ cum yſo-
phago.⁊ aſcēdit cū ipſo ſcđꝫ rectitudinē: ⁊ dimittit in ſuo
ꝓceſſu quoſdā ramulos:⁊ iuoluunᷓ cū muſculis veniēti-
bus ad albudegh manifeſtū.Et oēs diuidunᷓ in yſopha-
gū ⁊ epiglotiꝫ:⁊ in oēs ptes muſculoꝝ q vadūt interius.⁊
ſua extremitas penetrat vſqꝫ ad finē Λ laude lr̄e.⁊ rami
ficaᷓ ipſe in ramos q ꝓcedūt ad mēbra q̄ ſūt iter ſpondile
p̄mū ⁊ ſecūdū:⁊ ēt ꝓcedit inde vena capillaris vſqꝫ ad iū
cturā capitis ⁊ colli:⁊ ramificanᷓ inde rami q mittūt mē
branā cooperientē teſtā capitis ⁊ obuiant. Et illi rami i-
trant vbi cōcurrunt duo oſſa capitis:ibi in illis oſſibus.⁊
qđ reſiduum eſt de iſtis ramis penetrat inter vacuitateꝫ
oſſiuꝫ in fine ſuture laude littere:⁊ ramificanᷓ inde ex eo
plures rami in mēbrana medulle:quas cibat ⁊ ligat mē-
branam duram q̄ cuꝫ iſta fuit in circuitu ⁊ in ſurſuꝫ.De-
inde exit extra membranaꝫ que cooperit caput. ⁊ poſtea
deſcendit a mēbrana ſubtili a cerebro : ⁊ ſpargit ſe ſcđm
diſperſionē arteriaꝝ:⁊ conſtringit omnes mēbrana ſpiſ-
ſa.⁊ reddit eos ad locum ampluꝫ:⁊ eſt locus ad queꝫ de-
ſcendit ſanguis:⁊ in quo adunatur.⁊ poſt ſpargitur inter
duas tunicas:⁊ vocatur torcular.⁊ tunc cuꝫ admixti fue
rint iſti rami in ventriculo medio cerebri neceſſariū erit
vt magnificenᷓ in eo ⁊ ſugant in eo ex torculari:⁊ ſugant
etiam de eo qđ decurrit ab ipſo ꝑ ramificationeꝫ:⁊ a me-
dio ventriculo tendunt ad duos ventriculos anteriores.
⁊ obuiant arterijs que eleuantur ad vnum locum : ⁊ iſti
continuanᷓ in membrana que vocatur rete. Sed vena
ſpatularis que dicitur cephalica quando fuerit prope ad-
iutorium primo ramificabitur in ramulos qui ſpargunᷓ
in cute ⁊ in partibus manifeſtis muſculorum illius. De-
inde prope iuncturam aſſem cum adiutorijs:⁊ quādo eſt
prope iſtam iuncturam diuiditur in tres partes.Et vna
iſtaꝝ eſt que dicitur chorda brachij:⁊ eſt illud qđ tendit
ſuꝑ manifeſtū focilis ſupioris.⁊ declinat ad ptē ſilueſtrē.
đclinās ēt ad tumorē focilis iferioris.⁊ ſpargiᷓ ī ptes ife-
rioris ſilueſtres raſchetaꝝ:⁊ ſcđs vadit ad ptes declina-

tionis in manifeſto aſſeid. ⁊ ꝯiūgit̃ cū eo vnus ramulus veniēs a ſubaſcella: ⁊ ex iſtis ambabus fiet vena ꝗ̄ dicit̃ cardiaca. Et tertius ramus ꝓfundat̃ ⁊ īuoluit̃ in ꝑ fundo quouſq; imiſceat̃ adhuc cū ramulo ſubaſcellari. Sꝫ ſubaſcellaris in p̄ma ſui ramificatiōe ramificat̃ in ꝓfūdo ſui adiutorij ⁊ ſpargit̃ ſup muſculos ipſius: ⁊ remanebūt ramuli q applicabant̃ ad aſſeid. ⁊ ſubaſcellaris cū applicat̃ ad iūcturā torcularē diuidit̃ in duo: ⁊ vnū illoꝝ ꝓfundatur ⁊ ꝯtinuat ſe cū quodā ramulo ꝓfundate vene cardiace: ⁊ currit cū eo modicū: ⁊ poſtea diuidit̃ ⁊ aſcēdit vnuꝫ illoꝝ quouſq; applicet̃ ad auricularē ꝑ domeſticū. ⁊ mediū ⁊ medicū: ⁊ pars aſſeid. Et ramificat̃ in ꝑtes manus ſilueſtris. ⁊ par ſcōꝫ ꝑtiū ſubaſcellaꝝ ramificatur verſus aſſetū ꝑ.4. ⁊ vnus illoꝝ diuidit̃ in fortiori aſſeti vſq; ad raſetā: ⁊ ſcōs diuidit̃ ſupius ꝑ diuiſionē ſicut diuidebat̃ primus ⁊ tertius: eodē mō diuidit̃ in media aſſeti: ⁊ quartus eſt maior alijs. ⁊ eſt magis manifeſtus ⁊ altior inter alios: ⁊ ramificat̃ emittēs ex ſe ramū. ⁊ ꝯiūgit̃ cū cephalica: ⁊ ex illis duabus fit cardiaca: ⁊ qđ eſt reſiduū eſt baſilica: ⁊ ille etiā deſcēdit ⁊ ꝓfundat̃ iteꝝ. ⁊ cardiaca icipit a domeſtico ⁊ eleuat̃ a focili ſuperius: deinde declinat ad partē ſilueſtrē: ⁊ ramificat̃ ꝑ duos ramos ſcōm figuram laude littere: ⁊ tūc eius altior ꝑs venit ad extremitatē focilis ſupioris ⁊ ibit ad ꝑtē raſcete. Et ramificat̃ iter pollicē ⁊ indicē in ſilueſtrē indicis: ⁊ pars eius inferior ibit ad extremitatē focilis inferioris ⁊ diuidit̃ per tres ramos: ⁊ vnus illoꝝ vadit ad locū mediū iter indicē ⁊ medium: ⁊ ꝯtinuat̃ cū ramulo q venit a venā veniente ad indiceꝫ a ꝑte ſupiori: ⁊ facit cū ea vnā venā. ⁊ ſcōs ramus vadit ab ea. ſ. indicis ⁊ allucbalē ꝗ̄ eſt iter medicū ⁊ auriculareꝫ: ⁊ ſpargit̃ inter mediū medicū ⁊ indicē: ⁊ tertius tendit ad auricularē ⁊ medicū: ⁊ iſti rami diuidunt̃ poſt in digitos: Et iā ſigillabimus de venis ſupioribus ſermonē noſtruꝫ.

¶ Caplm 4m. De anothomia vētris iferioris ⁊ maioris.

ET pars que deſcēdit primi rami q ramificat̃ ab ea ſunt q̄ſi capillares: ⁊ hoc anteq̄ applicet̃ ad dorſuꝫ ⁊ vedunt ad reuolutiōes renis dextri: ⁊ ſpargunt̃ ibi: ⁊ corpoꝝ in ꝓpinquo ipſius ad cibādum illa: ⁊ poſt ab illis ramificant̃ due vene magne ꝗ̄ dñr aſcēdentes: ⁊ vadūt ad duos renes eleuātes eis aquoſitatem ſanguinis. ⁊ aliquātulū ſanguis quem ſugūt renes. ⁊ ex vno aſcēdētiū ſiniſtro: vnus ramus q intrat in teſticulū ſiniſtrū ſcōꝫ modū quē ꝓ̄diximus in arterijs. Et etiā preter iſtū ramificant̃ due vene ⁊ vadūt ad teſticulos: ⁊ q itrāt in ſiniſtrū accipit ſemꝑ ramū ex ſiniſtro duoꝝ aſcēdētiū: ⁊ fortaſſe erit in aliq̄bus tota origo illiꝰ a ꝑte aſcēdētis: ⁊ ramus itrās dextrā aliqñ accipit ramū a ſiniſtra. ſed plures modi ſunt cū teſticuloꝝ vene nō iuoluunt̃ cū venis veniētibus a renibus. ⁊ in illis eſt curſus digeſtiōis ſpermatis: ⁊ fit albū poſtq̄ fuerit rubeū: ⁊ hoc ꝓpter multitudinē iuolutiōis ipſiꝰ: ⁊ plus de iſta vena abſcōdit ſe in matricē: ⁊ ſicut vena arterialis deſcēdēs ſub ſpōdilibus ramificat̃ ſup coſtas: ita ab epate deſcēdit ſup ſpōdilia vena q̄dā ꝗ̄ ramificat̃ ſup ſpōdilia: ⁊ ſup muſculos a directo oppoſitas illis ſpōdilibus quouſq; veniant ad extremitates muſculoꝝ vētris mr̄icis. Deinde veniūt ab illa vene ꝗ̄ penetrāt ſpōdilia vſq; ad nuchā. ⁊ tūc qñ applicabitur ad vltimū ſpōdile ramificabit̃ in duo: ⁊ declinabunt ad vnā ꝑtē vnū: ⁊ aliud ad aliā. ſ. ad coxas ⁊ crura. Et anteq̄ veniāt ad crura diuidunt̃ in decē ramos. ⁊ vnꝰ vadit ad duo dorſa: ⁊ ſcōs ramus eſt q̄ſi capillaris. ⁊ vadit ad inferiores ꝑtes ſifac. ⁊ tertius ſpargit̃ ſup os pectinis dorſi: ⁊ q̄rtus ſpargit ſe in muſculos ani: ⁊ in manifeſto pectinis dorſi: ⁊ q̄ntus vadit ad itroitū matricū mulieꝝ: ⁊ ſpargit ſe in fundo illaꝝ ⁊ in eo ꝙ ꝯtinuat̃ cū ea ad veſicā: ⁊ illđ qđ vadit ad veſicā poſt diuidit̃ in duas ꝑtes: ⁊ vna pars ſpargit̃ in veſica: ⁊ alia ꝑs ſpargit̃ in ſuo collo. Et iſta ꝑs in viris eſt maior ꝑꝑ virgā: ⁊ in mulieribus eſt minor: ⁊ vene ꝗ̄ itrāt mr̄icē ex ꝑtibus ramificant̃ ⁊ aſcēdūt ad mamillas: ⁊ cū illis cōicant mamille ⁊ matrix. Et octauꝰ venit ad orificiū vulue. ⁊ in mulieribus ⁊ viris. Et nonus itrat muſculū interius pectinis dorſi. ⁊ ſpargit̃ in illo. Et decimus diuidit̃ in iguinibus māifeſte vſq; ad duo alia: ⁊ ꝯtinuat̃ cū capitibus venaꝝ deſcēdentiū: ⁊ maxime cū eis: ꝗ̄ deſcēdūt a ꝑtibus mamillaꝝ ⁊ adunant̃ adinuiceꝫ ⁊ faciūt vnā ꝑtē magnā ꝗ̄ vadit ad muſculos natium. ⁊ qđ reſiduū eſt de iſtis itrat coxas ⁊ ramificant̃ ab eo rami. ⁊ vnus ramus illoꝝ diuidit̃ in muſculos anteriores coxe. ⁊ alius in muſculos ſubteriores coxe. ⁊ ꝓfundat̃ in ſuo domeſtico: ⁊ alij ramuli multi ſpargunt̃ intra coxā: ⁊ qđ reſiduū ē ab iſto toto diuidit̃ in tres ramos ⁊ hoc cuꝫ cooperit lumen ⁊ iūcturā genu modicū. ⁊ tunc ꝑs agreſtis illoꝝ tendit ſup minus os cruris vſq; ad chaab. ⁊ medius illoꝝ tendit vſq; ad duplicationē genu deſcēdendo ab illo. Et dimittit ramulos in muſculos q ſūt in iteriori cruris: ⁊ ramificant̃ in duos ramos. ⁊ latet vnus illoꝝ in iterioribꝰ ꝑtibꝰ cruris: ⁊ ſcōs iter duos neruos: ⁊ tēdit ad anterius pedis ⁊ voluit ſe cū vno ramulo agreſtis ꝓ̄nominato. Et tertiꝰ q eſt domeſticus decliat ad locū venoſū cruris: ⁊ tēdit ad chabab: ⁊ chabab gibboſuꝫ arūdinis magne. ⁊ deſcēdit ad domeſticū anterius: ⁊ dr̄ ſcorſi: ⁊ iſti tres fiūt q̄ttuor: ⁊ duo ſilueſtres illoꝝ ad anteriꝰ yrūdinis minoris: ⁊ duoꝝ domeſticoꝝ: vnus vadit ſup ſuperiorē ꝑtē pedis: ⁊ diuidit̃ in partem ſuperiorē ꝑtis digiti pedis: ⁊ ſcōs iſtoꝝ domeſticoꝝ cū ramo ſilueſtri partis domeſtici: quā nominauimus ⁊ diuidit̃ in partes ſtrictiores. Et eſt iſte ſermo cōpletus venaꝝ nō pulſatiliuꝫ.

¶ Caplm 5m. De anothomia ciſtis fellis ⁊ veſice.

ET fel ⁊ veſica aſſimilant̃ in hoc ꝙ eis nō venit ſuū nutrimētū a ſuperfluitate ꝗ̄ decurrit de ea: qꝛ corpus vtriuſq; illoꝝ eſt neruoſuꝫ. Et felli aduenit q̄dā ſuba ſubtilis ꝗ̄ eſt multuꝫ remota a ſuba ciſtis: ⁊ ſilr̄ accidit veſice: ⁊ anteq̄ illa ſupfluitas veniret ad veſicā acceperant de illa mā renes ſuū nutrimētū: ⁊ etiā iſte ſupfluitates ſunt eis valde clare: qñ trāſeūt ꝑ vias valde ſtrictas: ⁊ ꝑꝑ hoc vtriq; illoꝝ aducuit vena dās ei nutrimētū. Et ad collū ciſtis venit vena nō pulſatilis ꝓꝑe portā. ⁊ vnꝰ neruus q ē ramus neruoſi epatis: ⁊ iſta vena ⁊ iſte neruꝰ nō apparēt: ⁊ vna vena pulſatilis ꝗ̄ ē bñ manifeſta: ⁊ ē ramus pulſatiliū epatis: ⁊ iſta ſilr̄ ꝯiūgit̃ cū collo ciſtis: ⁊ attrahit: ⁊ poſt ramificat̃ ꝑ ciſtiꝫ. Sꝫ ad veſicam venit vnꝰ neruꝰ a loco ꝓpingori ſibi oſſis: qđ ē ſupra ꝑtē dorſi: ⁊ due vene pulſatiles. ⁊ due nō pulſatiles ꝗ̄ veniūt illi a dorſo cū neruo: ⁊ ſuū collū eſt ꝯcluſuꝫ cū mēbrana ꝗ̄ coopit ipꝫ: ⁊ qꝛ ſupfluitas aquoſa fuit maior q̄ colica. iō fuit veſica maior ciſti. ⁊ iō idigebat maiori neruo ⁊ pluribus venis: ⁊ vtrūq; iſtoꝝ hꝫ trinuꝫ ſitū filoꝝ ꝓ̄ter illđ qđ ē iter duo colla: quoꝝ vnū eycit ⁊ reliquū recipit: ⁊ ſunt duaꝝ tunicaꝝ ⁊ ſupfluitas currit iter duas tunicas: ⁊ penetrat vſq; ad ꝯcauitatē: ⁊ qñ claudit̃ iplet̃ via ne poſſit reuerti: ⁊ exit ꝑ ſcōꝫ collū: ⁊ in ciſti orificiū eyciēs collū intrat cū iteſtinis ⁊ in veſica recipiēs ꝯiungit̃ cū illis: ⁊ ſup orificiū veſice ē iſertꝰ muſculus. ⁊ ſua fila vadūt ſcōꝫ āplitudinē i orificio: ⁊ ſuū iuuamētū ē retinere collū ⁊ vrinaꝫ quouſq; intendat̃ in eius exitū: ⁊ cum intendit̃: ampliat̃ iſte muſculus ⁊ expellit̃ vrina per muſculos mirach adiutorio virtutis expulſiue. Et ſplen nō eſt mēbrū eſſentiale. qñ multa aīalia ſūt ꝗ̄ carent ſplene. aut hñt minimū

ſplenē.Et omne aial hñs pulmonē hʒ ſitim plus:qm̄ pul
mo cum calefit delectat̄ frigido ⁊ humido: ⁊ hoc cū mo/
uet̄.⁊ ſilr̄ pp̄ vaporē fumoſuʒ venientē ad ipſuʒ. ⁊ iō ne/
ceſſariū eſt ei hr̄e veſicā:⁊ iō hñs pulmonē eſt hñs veſi/
cā.Et dico ego ꝙ pulmoni nō ſufficit reſudatio: ſʒ etiā va
poꝛ aque aſcēdit ad ipſum:⁊ de aqua reſudat ad ipm̄ per
venas.Sʒ aues:⁊ q̄ hn̄t coriū teſteū:⁊ q̄ hn̄t ſquamas.qꝛ
ſui pulmones nō ſunt ſanguinei:iō nō hn̄t calorē multū:⁊
iō nō hn̄t veſicā.Et aues nō potāt multā aquā: qꝛ aer eſt
plus in ſua cōplōne:⁊ nō eſt in eis magna p̄s aque.Et di/
xit Ariſt.ꝙ ſup̄fluitas aquoſa in auibus trāſit in pēnas:
⁊ iō nō idigēt veſica:⁊ ſilr̄ hñs ſquamas ⁊ hñs coſtas p̄/
ter carcucā:q̄ hʒ pulmonē carnoſuʒ ⁊ ſanguineum.⁊ dico
ego ſuū coriū nō nutrit̄ ex ſua ſup̄fluitate hūida ⁊ ſicca.
⁊ iō adunat̄ in ſuo coꝛpe:⁊ dixit ꝙ ſua humiditas nō diſ/
ſoluit̄ ad tp̄s.qm̄ ſuū coriū ē durū.Et veſica marinoꝛum
ſemp̄ ē maioꝛ:qꝛ ſunt magis humida:⁊ potāt aquā plus.
⁊ aial qd̄ dr̄ amū hʒ veſicā ⁊ nō hʒ renes:qꝛ ſua cutis eſt
mollis ⁊ ſua caro.Et dixit hoc verbū Ari. ꝙ mēbꝛa eius
ſunt multū humida:⁊ idigēt multū attractiōe aque ⁊ nō
idigēt renibus:⁊ pp̄ mollē carnē diſſoluit̄ humidū i eis.
Et p̄ter illud oē aial hñs pulmonē hʒ renes:⁊ dixit ꝙ cā
q̄re ren dexter eſt altioꝛ eſt ſilis cāe.q̄re ſup̄ciliū dextrū
magis eleuat̄.Et poſt h̄ locutus eſt Ari.in diafragmate:
⁊ dixit ꝙ aial hñs mēbꝛa ad iſpirādū hñs nutritiuā hʒ
diafragma.⁊ ꝓpter hoc cū calefit diafragma ledit̄ ſenſus
⁊ captatio:⁊ qn̄ mouet̄ multū accidit hoi riſus ⁊ ledit ali
qn̄ multū ille riſus.⁊ iā dixerūt ꝙ qdā p̄cutiebat̄ in dia/
fragmate ⁊ ſtetit poſt ꝯtinue ridēs ⁊ mouēs caput.Et di
xit Ari.ꝙ iſtud nō dʒ magis credi q̄ꝫ qd̄ dixit Homerꝰ:ꝙ
cuidā amputabat̄ caput in tēplo Jouis.⁊ poſt locutū eſt
caput:⁊ hoc nō pōt eē qꝛ nō ē ſermo niſi p̄ iſpiratiōnē: cū
aūt abſcindit̄ pulmo nō loquet̄.Et tūc locutus eſt Ari.in
motu mēbꝛoꝝ nutritiuoꝝ:⁊ dixit ꝙ cuius nutrimētū eſt
ex rebꝰ duris ligneis aut ſpinoſis hʒ multos vētres: ſicut
camelus ⁊ elefas:⁊ non hn̄t dētes in mādibula ſup̄ioꝛi:⁊
licet eius lingua ſit carnoſa cū inuoluit̄ pāniculo aſpero q̄
ſi frōdoſo ⁊ limoſo: ſilr̄ ēt ſuū palatū ⁊ ſunt loca dētiuʒ ⁊
vr̄ ꝙ mā ſuoꝝ dētiū trāſiuit in ſuū culmū:⁊ oīa aialia ru
minant.⁊ papa in auibus eſt p̄mus vētriculus:⁊ ſuꝰ mo/
tus eſt loco maſticationis:⁊ q̄ſi ſcd̄s os:⁊ aliqn̄ eſt qddā
qd̄ naſcit̄ ⁊ vr̄ papa ⁊ nō eſt papa.⁊ poſt hʒ ſtomacuʒ vel
ſtomacos multos in poſterioꝛi iteſtinoꝝ.Et eſt q̄dā pars
piſciū nō hñs dētes.⁊ hʒ coꝛpus magnū:⁊ ſuū nutrimen
tū eſt groſſuʒ:⁊ iō ruminat.⁊ piſces ſunt guloſi multū : ⁊
ſui motus ſunt debiles:⁊ iō eſt ſuū ſtercus duꝝ ⁊ iuuat ſu
p̄ hoc:qm̄ ſua inteſtina ſunt curta ⁊ recta ⁊ huiꝰ ſunt aia/
lia q̄ hn̄t iteſtina curta ⁊ recta.Et iteſtina aialiū diuerſan
tur.qꝛ q̄dā in q̄buſdā ſunt ampla ꝓpe ſtomacū. ⁊ ſtricta
poſt.⁊ iō nō pōt canis eycere ſtercꝰ niſi cū pena magna.
Et aial cuius inteſtina ſunt recta ſilr̄. Et q̄ hn̄t coꝛnu ⁊ q̄
hn̄t iteſtina iuoluta ſunt ꝯ̄ria iſtis in motu. Et hn̄tia ſex
p̄tes iteſtinoꝝ.⁊ aialia guloſa multū fecit eis nā̄ iteſtina
recta ⁊ curta vt cito exeat ſtercus.⁊ poſitū fuit ampliꝰ in
eis ꝓpe ſtomacū:ne ēt illud qd̄ eſt crudū detineat̄.ſʒ totū
exeat:⁊ aial qd̄ nō ē tale nō eſt multū guloſuʒ:⁊ trāſglutit
magnas bucellas.⁊ moꝛat̄ diu in vētre.Et aialia ſūt ha/
bētia coagulū in vētre.⁊ ꝓp̄e in his q̄ hn̄t multos vētres.
⁊ nō iuenit̄ niſi in vētre tertio ⁊ oē aial hñs vnicū vētrē
caret coagulo:⁊ ꝯ̄riat̄ iſte ſermo in marinis.ſ.vrſo ⁊ lepo
re:⁊ oē aial hñs vnicū vētrē hʒ lac ſubtile.⁊ ſuū coagulū
non coagulat:⁊ non inſpiſſatur lac aialiū carētiū coꝛnu.
Et aial hñs multos pilos in pedibus hʒ multos vētres:
⁊ nō hʒ coagulū:qꝛ ſuū nutrimētū eſt humidū multū.

❡ Liber.XIIII.De anothomia renū. Cap. .I.

Dicemus verbū magiſtri p̄mi i
ciſti fellis:⁊ dicemꝰ ano
thomiā renū.deīde dicemus in muſculo
anuloſoꝝ ⁊ ſuoꝝ mēbꝛoꝝ:⁊ cā in h̄ ē:qm̄
qd̄ nō hʒ veſicā ſua vrina trāſit in ſuum
ſtercus.⁊ erit ſuū ſtercus ſalſuʒ currens.
Et q̄dā aialia nō hn̄t fel:qm̄ ſua colā ſpar
git̄ cū ſuo ſanguine ad negociū ſui coꝛp̄is:⁊ tūc nō rema/
nebit d̄ illa q̄ſi ad neceſſariū:⁊ vt illi det̄ vas.Et aial hñs
ciſtiʒ hēbit ſupꝛa epar:⁊ qn̄qꝫ ſupꝛa iteſtina.⁊ qn̄qꝫ texit̄
ſupꝛa epar ⁊ iteſtina:⁊ in oībꝰ piſcibꝰ eſt ciſtis. Et equꝰ ⁊
aſinus ⁊ mulus ⁊ elefas nō hn̄t ciſtiʒ : ⁊ camelus hʒ loco
ciſtis venas graciles:⁊ toꝛchi:⁊ delfin hn̄t ciſtiʒ. ⁊ qdam
hoīes foꝛte hn̄t ciſtiʒ mirabilē ſup̄ q̄ꝫtitatē nāl̄ē.ſicut i ci/
uitate quā noīauit. Et errauit ꝙ vtilitas ciſtis eſt qd̄ pū/
git epar:qꝛ ſua v̄tus ſenſibilis ſit foꝛtis.ſʒ ciſtis ſugit colāʒ
ex epate ⁊ expellit vſqꝫ ad iteſtina:⁊ errauerūt ſocij Anti/
goꝛit.qn̄ dixerūt ꝙ ciſtis ē cā in ifirmitatibꝰ acutis:qꝛ nō
ē ita.ſʒ eſt cā ad auferēdū eā:qꝛ attrahit colām.⁊ accidit
extractiōe ciſtis cū trahit colāʒ.vt ſic ſit p̄s ſibi ꝓpinqua
magl dulcis:qm̄ ciſtis ex vicinitate magis attrahit.⁊ tūc
qn̄ iueniūt quoſdā hoīes iueniūt illos eſſe.q. camelos. ⁊
aialia q̄dā bꝛuta q̄ nō hn̄t ciſtiʒ:⁊ tūc elōgant̄ ſue vite ad
ſilitudinē illoꝝ aialiū:⁊ tūc aialia ſicut toꝛchi:⁊ delfin in
aialia marina hn̄t h̄ ſicut dixi.Et iudicauerūt ꝙ aial qd̄
caret ciſti ē lōge vite.⁊ nō iſpexerūt modū hoīs ⁊ nō ſci/
uerūt ꝙ nō fuerit p̄uatio ciſtis cā lōge vite. tūc aial qd̄
hʒ epar ⁊ ciſtim erit lōgius vite.qm̄ habebit ciſtiʒ mūdi/
ficantē epar:⁊ tūc qn̄ fuerit aial pauce colē opat̄ cū eo in
cibamīto ſui coꝛp̄is:cū caloꝛe ſui coꝛp̄is radicali. tūc ḡ nō
idiget ciſtim.qm̄ ciſtis eſt ad mūdificādū ſanguineū:⁊ di
co ꝙ poſſibile eſt vt hn̄tia lōgā vitā hēant illā:⁊ nō ꝓpter
hoc:qm̄ vr̄ ꝙ illa cōplō ſit calā.⁊ ſuus ſanguis colericus
⁊ tūc nō eſt reſiduū de colā quā neceſſariū ē deponere cū
tota alia ſup̄fluitate:⁊ qn̄ fuerit cōplō multū calā erit h̄
cā lōge vite in multis aialibus:ſʒ ſup̄fluitas aquoſa q̄ de/
ſcēdit ad renes p̄ venā q̄ trāſit ab epate cū ſanguine quo/
dā ſup̄fluo.Et facti ſunt duo renes vt equēt duas partes
aialis:⁊ ſitus illoꝝ nō eſt vnus.⁊ tūc fuit attrahēs aquaʒ
coꝛp̄is ſileʒ ſcd̄ʒ totū.⁊ illud eſt qd̄ iuuat ad retētionē aq̄
in eis:⁊ ſi fuerit inde attractū ad duas p̄tes aliqn̄: tm̄ erit
retētio laboꝛioſa in eo:⁊ tūc ren dexter erat altioꝛ:qm̄ eſt
ꝓpinquioꝛ epati:qm̄ opꝰ eſt vt oē attrahēs ab aliquo ſit
magis ꝓpinquū illi.⁊ ꝓpꝛie.qm̄ tūc epar eſt altius: ⁊ ſplē
iferius:tūc ſitus eius qd̄ ē ſub epate erit altioꝛ.⁊ eiꝰ qd̄ ē
ſub ſplene dep̄ſſioꝛ. Sʒ magiſter dixit ꝙ cecidit dexter i
altū:qꝛ ē foꝛtioꝛ:qm̄ foꝛtioꝛ iter p̄tes ē dexter. ⁊ vt ſit ꝓ/
poꝛtio renū in duabꝰ p̄tibꝰ ſcd̄ʒ ꝓpoꝛtionē ſplenis ⁊ epa/
tis.Et dexter ē maioꝛ ſiniſtro.⁊ minoꝛis ſep̄i:qm̄ propin/
quus eſt epati:⁊ ren hoīs aſſimilat̄ reni tauri : ⁊ creabat̄
ſua caro ſpiſſa ꝯ̄rio creatiōi carnis ſplenis.qm̄ caro ſple/
nis fuit rara:⁊ iſtud eſt qm̄ ſup̄fluitas veniēs ad ipʒ fuit
groſſa.Et cibat̄ ab eo qd̄ diſſoluit̄ ab aquoſitate.⁊ retine
tur ſanguineū retinētē q̄ſi ſediminie.Tūc ſi eēt rarꝰ: diſ/
ſolueret̄ raꝝ illud qd̄ venit ad ipʒ ⁊ nō hr̄et cibū.ſicut cō
tingit renibꝰ q̄buſdā: ꝙ q̄ꝫto caro caꝝ fuerit rara nō erit
attractio eius bona in eis:⁊ debilitat̄ eius ſuba:ſed ſplen
qd̄ venit ad ipm̄ eſt groſſuʒ:⁊ iō idiget ſuba rara : ⁊ ſplen
⁊ ren ſunt cōicantes in ſup̄fluitate ad ea expulſa. qm̄ ſu/
perfluitas veniens ab illa venit per viā amplā:nō ſic in
ciſti:⁊ venit adhuc eis cibus p̄ arterias ſparſas in eis:qm̄
magiſter primus dat cauſam in genere animaliuʒ anulo/
ſoꝛum ⁊ non habentium ſanguinem in coꝛpoꝛe : ꝙ cum
non habent ſanguinem.non fuit eis neceſſarium ex mul/
tis vaſis viſcum.⁊ tunc non fuit eis neceſſariū membꝛū

generatiuũ ſanguinis ⁊ alteꝝ colatiuũ: ⁊ ꝓpter hoc hñt
vnicũ mẽbrũ loco cordis: ⁊ aliud recipiens cibuȝ. ⁊ poſt
ipȝ ⁊ eyciẽs. ⁊ dat cãȝ: qm̃ in qbuſdã aïalibꝰ aquoſis erit
virtus euomẽdi ſupfluitateȝ melïe. Et iſtud eſt cã ꝓpter
quã poterit facere ſupꝫ ſe domũ. ⁊ dixit ꝙ ſquamatio illi-
us qd̃ multos pedes hȝ in aqua ẽ cã eiꝰ vt ſit potẽs in ve
natiõe: ⁊ irretiens alteꝝ. ⁊ fortaſſe mutabiť color eius cũ
minuiť. ⁊ emittet tũc a ſe ſpina. ⁊ ſic cõtingit alyȝ in timo
re qd̃ ea arripit fluxus vẽtris ⁊ eiectio vrine. Et Ari. no-
minauit vnũ genus aïalium marinoꝝ: ⁊ fortaſſe habebit
duos culmos ⁊ fortaſſe vnũ: ⁊ ꝙ hȝ vnũ creabať fortio-
ris coꝝ vľ corticis: qm̃ nõ hȝ arma cõpleta. Et hñs duos
culmos hȝ debiliorẽ corticem: deinde denominabimus
yricium marinũ ⁊ peccẽ: qm̃ numerus ſuoꝝ ouoꝝ ẽ ſin-
gularis: qm̃ ſunt rotũda. Et ſitus ſuoꝝ ouoꝝ nõ eſt ex di-
recto neqꝫ ex oppoſito ſi eẽnt tria. q. elõgareť ſuus ſitus:
⁊ ſi eẽnt plura. y. eſſet opus ꝯtinuatione: ⁊ hec rõ eſt vľis.
Et dẽtes yricy marini ſunt tot quot ſua oua. Et dixit qm̃
cor ⁊ ſibi ſiľe eſt iter nutritiuoꝝ introitũ ⁊ ſuũ exituȝ. Et
exitꝰ ſpmatis in aïali ambulabili in medio ptis q̄ eſt iter
dextrũ ⁊ ſiniſtrũ. Et in aïali anuloſo in medio eius: qd̃ eſt
iter caput ⁊ ꝯtinuat ſe cũ illo. ⁊ fortaſſe iueniť iſtud mẽ-
brũ in aïali multe numeratiõis. ⁊ ꝓpter hoc iueniť iſtud
mẽbrũ in aliqbus aïalibus multe numerationis. ⁊ ꝓpter
hoc viuũt eius partes cuȝ fuerint abſciſſe. ⁊ ego credo ꝙ
nõ erit multe numerationis: qm̃ aïa eſt vna in cognitiõe.
ſed erit lõgũ ꝓfundãs corpus ꝓfundatiõe q̄ſi in ſtrictio-
ne arboris in arborẽ: ⁊ tũc qñ abſcindeť vna pars erit re
ſiduũ ſufficiens in vita. Et oẽ aïal carens ſanguine ꝯtẽtũ
eſt cibo modico. ⁊ ſua paruitas iuuat ſuper hoc. Et anu-
loſa q̄ fuerint cũ pedibꝰ erũt maioris frigiditatis: ⁊ hͦ vt
motus ſuus ſit leuior in eis: ⁊ ꝓprie cũ fuerit lõgũ ſuum
corpus ⁊ magnũ. Et multa anuloſa q̄ hñt alas hñt q̄ttu-
or. ⁊ paruũ hȝ duas. Et fortaſſe q̄dã hñt alas q̄ſi incluſas
in mẽbrana. Et ale oiuȝ iſtoꝝ ſunt membranales. Et ſua
corpa creata ſunt ex ptibus multis diſtinctis ⁊ anuloſis:
vt cũ acciderit eis motus poſſint ſecũ ferre: ⁊ creſcunt in
duricie ſicut nichaal: ſcilicet loca. Et ſũt q̄dã aïalia anu-
loſa hñtia aculeuȝ vt ſit eis arma: ⁊ forte erit aculeus ille
mẽbꝝ in accipiẽdo cibũ ⁊ i pugnãdo ſicut in qbuſdã mẽ
bris: ⁊ fortaſſe erit in qbuſdã vnũ mẽbrũ deputatũ ad ſo-
lã puncturã: vt in ſcorpiõe ⁊ veſpa. Et qñ nõ habebit acu
leũ anterius habebit mẽbrana q̄ſi dentes anterius: ⁊ qñ
aculeus erit poſterius occultabiť in eis: fortaſſe erit i eis
iterius qm̃ ẽ puus. ⁊ eſt expoſitꝰ occaſiõibus: ſicut in veſ-
pis: aliqñ erit manifeſtus ſicut in ſcorpiõe: ⁊ aliud eſt qñ
eſt fortis. ſȝ genꝰ anuloſoꝝ volãtiũ hȝ aculeũ gracilem vt
ſit leuior ſupꝫ illas in ſuo volatu. ſȝ ſcorpio magis põt pa-
ti iſtud: qm̃ ambulat. Et q̄ hñt duas alas ⁊ volãt non hñt
aculeũ in poſteriori. qm̃ iduceret nimiũ põdus. ſȝ poſitꝰ
eſt in eis aculeus anterius: ⁊ eſt mẽbrũ cuȝ quo comedit
vt ſit leuior in volatu. ⁊ duo pedes anteriores aïalis ha-
bẽtis collũ duꝝ vel oculos debiles hñt anteriores fortio-
res. qm̃ citius rapit ꝑ illos: ⁊ pedes poſteriores ſunt ma-
gis magni vt volet cũ illis: ⁊ vt figať ſupꝫ illos cum itẽde-
rit volare: ⁊ qd̃ luxuriat ex illis habȝ. 6 pedes. 4. iuuãtes
ad ambulationeȝ: ⁊ duos al ſaltum.

¶ Caplm̃ ſcd̃ȝ de anothomia organoꝝ membroꝝ.

ET quia iaȝ diximus de anothomia
ſimpliciũ: nunc dicemus de
anothomia organicoꝝ. ⁊ dicemus de liga-
mẽto pectoris ⁊ ſpatulaꝝ. Dico ergo ꝙ li-
gans pectus eſt vnuȝ os ex vtraqꝫ parte in
ſupiori pectoris: ⁊ hȝ quãdã gibboſitatẽ ⁊ ꝯcauitateȝ per
quã trãſeũt vene aſcẽdẽtes ad cerebrũ: ⁊ nerui deſcẽden-

tes ad corpus: ⁊ declinãt ad partẽ ſilueſtrẽ ⁊ ꝯtinuantur
cũ ſpondilibus ſpatule: ⁊ rotulis adiutorioꝝ. Et tũc creã-
tur ꝓpter duo iuuamẽta: vnũ eſt vt figať ab eo manus ⁊
adiutoriũ ipſiꝰ: ⁊ ne adiutoriũ ſit ligatũ cũ pectore: etenim
aliter difficulter moueret vna manus ad aliã: ⁊ etiã fie-
ret iter illas anguſtia. ſȝ creabanť extrema latera vt am
pliareť locus motuũ: ⁊ ſcd̃ȝ vt ſit cuſtodia mẽbroꝝ ante-
rioꝝ pectoris ſicut ſpine ⁊ ale ſpõdiliũ a poſteriori: ⁊ hoc
vbi nõ ſunt ſpõdilia vel ſenſus ⁊ ſpatula in pte agreſti va
dit ſempꝫ graciliãdo: ⁊ ad domeſtica ampliando quouſqꝫ
ꝑueniať ad foramẽ in pte eius agreſti vnũ foramẽ pixida
le qd̃ intrat rotulã adiutoꝝ. Et iuxta illã pixidẽ ſũt duo
additamẽta. vnũ verſus ſurſuȝ: alteꝝ verſus poſterius: ⁊
dñr roſtrũ coruinũ: ⁊ cũ eis cõpleť ligamẽtũ ſpatule cuȝ
ligamẽto pectoris. ⁊ vetãt ſeperationẽ rotule a pixide ꝑ
motũ adiutoꝝ ad ſurſuȝ: ⁊ aliud ad motum eius verſus
imũ: ⁊ deinde ſempꝫ magis ampliať. vt ſit ſua cõpľõ ⁊ cu-
ſtodia maior. Et ſupꝫ dorſuȝ ſuũ eſt quoddã additamentũ
triãgulare. ⁊ ſua baſis eſt verſus ptẽ ſilueſtrẽ. ⁊ ſuũ caput
verſus domeſticũ: quouſqꝫ nõ euadat ab ipſo ſuperficies
dorſi: qm̃ ſi baſis eẽt verſus ptẽ domeſticã eleuaret cutẽ:
⁊ ꝑ modicas occaſiones accideret dolor in ipſum: ⁊ iſta
additamẽta q̄ſi ad ſeneciti ſpõdilibus: ⁊ hoc factũ ꝓpter
cuſtodiã: ⁊ vocať iuuamẽtũ ſpatule: ⁊ terminus amplia-
tionis ſpatule eſt cũ cartilagine q̄ ꝯtinuať cũ ea. ⁊ eſt eiꝰ
extremũ rotũdũ ꝓpter cãm quã nominauimus in oïbus
alyȝ cartilaginibus. Sed os adiutoꝝ creabať teres ſvt
eſſet magis remotũ ab occaſionibus: ⁊ ſua extremitas ſu-
perior intra pixidẽ cũ ligamẽto leui ⁊ nõ forti: ⁊ iõ ꝯtigit
multotiẽs ſuus exitus: ⁊ iuuamẽtũ in iſta debilitate du-
pliciter eſt. neceſſitas ⁊ ſecuritas: neceſſitas vt ſit motus
leuis in oẽȝ ptẽ. ſȝ ſecuritas eſt ꝓpter hoc ꝙ licet adiuto-
riũ indigeat multis motibus diuerſis: tñ iſti motus non
multiplicanť: ſed durãt in ipſo in tm̃ ꝙ timeať in diſſo-
lutiõe ſui ligamẽti. Sȝ adiutoriũ ꝓpter hoc pluribꝰ mo-
dis ſtat quietũ. ⁊ totũ reſiduũ moueť: ⁊ tũc ꝓpter hͦ oïa
ligamenta iuncturaꝝ manuũ ſunt fortiora ligamẽto ad-
iutoꝝ cũ ſpatula. Et iunctura adiutoꝝ iuuať. 4. ligamẽ
tis: ⁊ vnũ illoꝝ eſt dilatatũ mẽbranale. ⁊ circũdat iũctu-
ram ſicut accidit in alyȝ iũcturis: ⁊ duo ligamenta q̄ de-
ſcẽdũt ex additamẽto ſpatule qd̃ dr̃ auron. Extremitas
vnius eſt lata: ⁊ coopit ⁊ cõprehẽdit caput adiutoꝝ: ⁊ ſe-
cundũ eſt maius ⁊ durius. ⁊ deſcẽdit cũ q̄rto: ⁊ deſcendit
etiã cũ additamẽto qd̃ dr̃ roſtrũ coruinũ in ptẽ accõmo-
dãdã illi in illo deſcẽſu: ⁊ ſua figura eſt tẽdens ad latitudi
nẽ quãtulãcũqꝫ: ⁊ ꝓprie vbi tangit adiutoriũ. ⁊ ſua via ẽ
vt aſcendat per ventrem adiutoꝝ: ⁊ tunc cõtinuabiť cuȝ
muſculo in illo: ⁊ adiutorium ꝯtinuatur verſus domeſti-
ſticuȝ: ⁊ gibboſuȝ verſus agreſte: vt bene firmeť in eo qd̃
poſitum eſt ſuper ipſum de muſculis ⁊ neruis ⁊ꝰ venis: ⁊
vt bene cõprehendať qd̃ cõprehendiť ab eo in ſuba aſce
lari ⁊ vt melioretur aduentus vnius manus ſuper aliam
manũ. Sed inferior extremitas adiutoꝝ habet duo ad-
ditamenta ſibi coniuncta: ⁊ qd̃ eſt ex parte interiori ẽ lõ-
gius ⁊ gracilius: ⁊ non habet iuncturam cu; aliquo: ⁊ eſt
propter cuſtodiam neruorum: ſed qd̃ eſt verſus exterius
eſt conſoſſatum: ⁊ intrat illam concauitatem os cubiti ſi-
cut dicemus. Et inter illa eſt vna pars: ⁊ in duabus extre
mitatibus illius partis ſunt due fouee ſuperius ⁊ inferi-
us: ⁊ ante ⁊ retro. ⁊ fouea domeſtica ⁊ ſuperior eſt leuis:
⁊ quaſi plana: ⁊ non eſt in ea diſtinctio: ⁊ fouea agreſtis
eſt maior inter illas: ⁊ qd̃ eſt ad partem domeſtice fo-
uee non eſt planum neqꝫ ſua concauitas eſt rotunda. ſed
deſcendit lincaliter. ⁊ tali modo: vt quando ex ſe cõmo-
uetur ad partẽ ſilueſtrem applicať aſſetum ⁊ ſtat. Et aſ-

ſerum cōponit̃ ex duobus oſſibus:que ꝯiūgunt̃ ſcḋꝫ lon
gitudinē.⁊ dn̄r focilia:⁊ qḋ eſt in directo policis eſt graci
lius.⁊ qḋ ē in directo auricularis eſt groſſius qm̄ eſt fun/
damētū in eleuatiōe brachy.Et ſuꝑioris iuuamētū eſt vt
ꝑ ipſum moueat̃ aſſetum in circuitu:⁊ iuuamētū inferio/
ris eſt vt ſit ꝑ ipſum motus in extenſiōe ⁊ curuatiōe. Et
mediū in iſtis eſt gracile:qm̄ nō eſt opus vbi groſſuꝫ ſit.
qm̄ coopitur muſculis magnis:⁊ ſi eēnt groſſuꝫ īduceret
nimiū pōdus:⁊ extremitates erūt groſſe:qm̄ naſcunt̃ ex
eis multa ligamenta:qm̄ ēt ꝯſricant̃ ⁊ ꝯtundunt̃ multū
in motu iūcturaꝝ.Et qꝛ ſuper illas caro vel muſculus: ⁊
fouea ſuꝑioꝛ eſt.q.exiens a rectitudine. ⁊ incipit a dome/
ſtico ⁊ vergit verſus ſilueſtrē ſupra focilē iferioꝛē. Et hꝰ
iuuamentū eſt vt faciat aſſetū moueri in giꝝ.Et inferius
focile eſt rectū:qm̄ rectitudo eius iuuat ad extēſionē bra
chy.Et iunctura cubiti ꝯiungit̃ cū vtriuſqꝫ iunctura fo/
cilis ⁊ adiutory. Et in extremitate focilis ſuꝑioꝛis eſt q̄/
dam fouea ⁊ itrat ipſaꝫ caput ſilueſtre adiutory:⁊ ligatur
in illa:⁊ motus illius in illa fouea iuuat ad extenſionem
brachy:⁊ ad motū brachy in giꝝ.Sed focile inferius hꝫ
duo additamēta:⁊ inter iſta eſt q̄dā pars q̄ aſſimilat̃ gre
ce o ⁊ ſuꝑficies huius partis eſt hibboſa.⁊ fouea in adiu/
torio quā intrat ꝑdictū additamentū aſſimilat̃ ꝯcauitas
in ipſo gibboſitati circuli.⁊ qm̄ mouet̃ iſtud additamētū
ad ſuperius tendit̃ brachiū:⁊ qm̄ vna duaꝝ partiū moue
tur vna ſupra aliaꝫ incuruatur brachiū quouſqꝫ aſſetum
ꝯiungat̃ cū adiutorio in parte domeſtica ⁊ parte anterio
ri:⁊ extremitates iferioꝝ duoꝝ focilium ꝯiūgunt̃.q.in vnū
⁊ fit in eis.q.fouea magna ⁊ plus de illa fouea eſt in fo/
uea alia iferiori:⁊ qḋ ſupereſt ex illo oſſe in circuitu ē gib
boſum:vt minus recipiat actiones:⁊ a focili inferiori na/
ſcit̃ quoddā additamentū iuxta foueā.Sed raſceta com
ponit̃ ex multis oſſibus:vt ꝓpter occaſionē in vno nō le/
dant̃ alia ⁊ vt ꝯcauet̃ in ipſa palma quū ei occurrerit ali
qua res rotūda:q̄ debeat teneri ab illa ⁊ cū debeat tene/
re aliquā rē liquidā vt poſſit palma ꝯcauari. Et iſte iun/
cture ſunt firme bene vna cū altera:⁊ ne debilitet̃ raſce/
ta cū cōprehendit manus aliqd fortiter.⁊ ſi ꝯiungunt̃ in
raſceta qḋ q̄ſi eſſent vnū:ſed eſt in eis.q.q̄dā obedientia
ad ꝯcauitatē palme:⁊ ſunt q̄ſi vnum.Et ſi ſunt in duplici
acie.⁊ vna acies eſt ex parte aſſeti.⁊ ſunt ſua oſſa tria: ⁊
alia acies verſus pecten:⁊ eſt ex q̄ttuoꝛ ⁊ amplioꝛ. qm̄ ē
ꝓpinquioꝛ pectini ⁊ digitis:⁊ iſta tria oſſa ſunt gradatiꝫ:
qm̄ ſue extremitates q̄ ſunt verſus aſſetam ſunt gracilio/
res:⁊ extremitates ſue q̄ ſunt verſus aliā aciē ſunt magis
ample.⁊ os vni nō fuit iuuamentū iſtoꝝ:ſed ꝓpter cuſto/
diā vnius nerui palme.Et acies ſcḋa cuꝫ iungunt̃ extre/
mitates eius.q.in vnū ⁊ intrāt ꝯcauitatē aſſeti: ⁊ addita/
mentū focilis inferius intrat ꝯcauitatē raſcete.⁊ ꝑ iſtam
iuncturā fit motus ſcḋm giꝝ:⁊ oſſa pectinis ſunt q̄ttuoꝛ.
qm̄ ꝯiungunt̃ cū.4.digitis.⁊ ſunt adunate ex ꝑte raſcete
vt melius retineat̃ cū oſſibus alys bene firmatis:⁊ ſepa/
rent̃ verſus digitos vt melius ꝯiungant̃ cū digitoꝝ oſſi/
bus a ſe ſeparatis.Et erūt ꝯcaua iterius:qm̄ ſunt ſepara/
ta iter ſe.⁊ iunctura raſcete cū pectine eſt cōpoſita: ex q/
buſdā foueis q̄ ſunt in extremitatibus raſcete:⁊ intrāt in
illas extremitates oſſiū pectinis:⁊ inueſtiunt̃ cartilagini
bus.Et digiti ſunt inſtrumēta q̄ iuuāt ad retētionē reꝝ:⁊
nō fuerūt facti carnoſi ſiue oſſelli.⁊ licet ſic poſſet exerce
ri multiplr̄ motus.ſicut in vermibus ⁊ piſcibus:⁊ hoc vt
ſue oꝑationes nō ſint debiles:⁊ nō erūt ex vno oſſe:vt nō
ſint eoꝝ motus difficiles:⁊ fuerūt tria:qm̄ ſi eſſent plura
eſſent debilia:⁊ ſi eſſent duo eſſent fortioꝛa. ſed non illa
mobilia ad cōprehendēdū:⁊ ſunt facti ex oſſibus quoꝝ
baſes ſunt ample.⁊ alie extremitates ſunt magis acute:⁊
ſunt gradatim in gracilitate.⁊ hoc vt oē eleuās ſit fortius
eleuato ab ipſo. Et ſūt oſſa ſua in tereti forma.vt melius
vitēt occaſiones.Et ſunt dura:⁊ nō eſt in eis medulla vt
ſint fortioꝛa ⁊ ſine medulla:⁊ gibboſa extra.⁊ ꝯcaua itra
vt melius teneāt:⁊ nō fuit ꝯcauitas iter oſſa vnius digi/
ti:⁊ oſſa alterius digiti.vt melius ꝯiūgant̃ q̄ſi in vnū.Sꝫ
pollex ⁊ auricularis hn̄t modicū ꝯcauitatis in parte que
eſt ꝯiuncta verſus aliū digitū.⁊ hoc vt oēs adunati.q.ha
beāt ſpericā figurā.vt melius ſit ꝯtra occaſiōes. ⁊ ſūt ex/
tra ſine carne:vt pōderet nimis.⁊ vt dolet qḋ deprimit̃
ꝑ ipſum.Et fuerūt extremitates digitoꝝ carnoſe vt poſ/
ſent melius adunari in ꝯſilio:⁊ digiti in q̄ntitate ſunt gra
dati quatenus melius reducant̃ in equalitatem in fouea
palme:⁊ pollex rectificat oēs digitos: ⁊ ſi eſſet in medio
fouee palme noceret:⁊ ſi eſſet ꝯfixus in tenuitate manus
dānificaret ꝯiunctionē manuū cū adunat̃ ad aliqd fran/
gendū:⁊ nō fuit adunatus cū pectine ne faceret anguſti/
am:⁊ qm̄ q̄ttuoꝛ digiti occupant rē aliquā.⁊ pollex ſupina
tur ſuꝑ eandē rē:tunc poterit magis res deprehēdi a ma
nu.Et auricularis ⁊ medicus ſunt.q.coopientia iferius:
⁊ ſemꝑ oſſa digitoꝝ ita ſe hn̄t: ꝙ in vno eſt ꝯcauitas:⁊ in
alio eſt additamentū:⁊ itra additamētū ꝯcauitatē.Et in/
geniata eſt nā humiditatē in illa ꝯcauitate q̄tinus ne de/
ſiccarent̃ iuncture in motu:⁊ ſuꝑ iuncturas iſtas eſt mē
brana cartilaginoſa.⁊ in illis iuncturis ſunt q̄dā oſſa par
ua vt ſint fortioꝛa.Et vngues facti ſunt ꝑ q̄ttuoꝛ iuuamē
ta:vt ꝯfirment extremitates digitoꝝ ne ledant̃ ⁊ debili/
tent̃ in cōprehēſiōe:⁊ vt digitꝰ poſſet ꝑ illas colligere res
minutas.⁊ iuuāt ad ſcalpationem.⁊ vt ſint arma. Et tria
prima ſunt magis ꝯuenientia hoi:⁊ q̄rtū magis brutis: ⁊
fuerūt ꝑ iferiales ꝓpter hꝰ qḋ dicemꝰ.⁊ fuerūt oſſis mol
lis ne in occaſu ad res duras frangerentur: ſꝫ vt cedant ⁊
creſcant ſemper.qm̄ neceſſariū eſt eis ſemꝑ raſcare.

¶ Capitulū tertiū.De anothomia dorſi.

ET dorſum creabat̃ ꝓpter q̄ttuoꝛ iuuamēta: ⁊ vnū illoꝝ
eſt vt ſit via nuche ſicut prediximus de iuua/
mēto nuche q̄ facta eſt ſicut riuus veniens a
fonte:⁊ dorſum poſitū eſt in cuſtodia illius: ⁊
ſcḋꝫ iuuamētū qm̄ dorſuꝫ eſt cuſtodia mēbroꝝ nobiliuꝫ
anterioꝝ.⁊ iō creauit deus in dorſo ſpinas ⁊ ſcencti.⁊ ter
tiū qḋ oſſiū oſſiū corꝑis ſint iſta ſpōdilia ſicͭ baſis nauis
ꝑtibꝰ illiꝰ.⁊ oīa illa oſſa baſificant̃ in illis: ⁊ ꝑꝑ h̄ creatū
fuit duꝝ dorſuꝫ.⁊ q̄rtū iuuam̄tū fuit vt in eleuatōe hoīs
⁊ ōpſitiōe:⁊ ipſiꝰ icuruatōe ⁊ ad oēꝫ ꝑtē motꝰ:⁊ ꝑꝑ h̄ crea
bit̃ dorſuꝫ nō ex vno ſpōdili.ſꝫ ex ſpōdilibus ordinatis.⁊
nō ex oſſibus multe q̄ntitatis.⁊ poſuerūt iuncturas inter
ſpōdilia nō multū molles:qm̄ nimia accideret debilita/
tio.⁊ ſi eſſent nimis dure qm̄ vetarēt incuruationē:⁊ ſpō
dile eſt os.ꝑ cuius mediū tranſit nucha. ⁊ ſpōdile hꝫ.4.
additamēta dextroꝛſuꝫ ⁊ ſiniſtroꝛſuꝫ.ſurſuꝫ:deorſuꝫ: ⁊ q̄
in ſurſuꝫ:dn̄r aſpiciētia ſurſuꝫ:⁊ q̄ iferius dn̄r iferiꝰ aſpici
entia.⁊ dn̄r oſſa iuerſa.Et fortaſſe erūt in aliqbꝰ iſta addi/
tamēta.8. ⁊ aliqbus. Et iuuamētū in iſtis additamentis
vt ordinet̃ in eis ꝯtinuatio:dico ꝯiūctiōalis q̄ trāſit ꝑ q̄/
dā illoꝝ.⁊ i qbuſdā ꝑ extremitatē illoꝝ.⁊ ſpōdilibꝰ ēt ad
h̄ ē iuuam̄tū i ſuis additam̄tis nō ꝑꝑ iſtḋ iuuam̄tū. ſꝫ ꝑꝑ
cuſtodiā ⁊ coopimētū.⁊ reſiſtētiā occaſionū extriſecaꝝ:
⁊ vt ſuꝑ illa ligam̄ta ꝯtexent̃ ligamēta:⁊ illa additamēta
ſūt oſſa lata ⁊ dura ⁊ ſuꝑioꝛa.⁊ ſūt poſita ſuꝑ latitudineꝫ
ſpōdiliū.⁊ illḋ qḋ erit poſt dn̄r ſpine ⁊ aſceneti.Et q̄ dex/
troꝛſuꝫ ⁊ ſiniſtroꝛſuꝫ dn̄r ale.ſꝫ ſua cuſtodia eſt vt cuſto/
diāt illḋ qḋ ē poſitū iter illa.ſ.venas neruos.muſculos:q
ſūt iteriꝰ.⁊ ale q̄ ſūt ꝓpe coſtas hn̄t vnā ꝓꝑetatē iuuamē/
talē.⁊ ē qm̄ ille fuerūt ꝑforate.⁊ aptāt̃ i illꝰ extremitatibꝰ

coſtaꝝ gibboſe: ⁊ componunt̃ cũ eis ſerroſe: ⁊ hꝫ vna ala
duas extremitates ⁊ oĩs coſta hꝫ additamẽta gibboſa. ⁊
ſue ale q̃daꝫ hñt duas extremitates: ⁊ tũc videbit̃ duplex
ala. ⁊ iſtud eſt in ſpõdilibus doꝛſi: ⁊ nominabimꝰ adhuc
ſuũ iuuamẽtũ: ⁊ ſpõdilia que ſunt: q̃daꝫ hñt ꝓpe ſuũ ma-
gnũ foꝛamẽ alia foꝛamina: ⁊ hoc vt exeat inde exterius:
⁊ intret inde ex venis. Et tũc qdã illoꝝ foꝛaminũ eſt cõ-
pletũ in vno ſpõdili: ⁊ quoddã inter duo ſpõdilia equalr:
⁊ erit aliqñ iſtud: ⁊ in ꝑte ſupioꝛi. ⁊ in parte inferioꝛi: ⁊ foꝛ
taſſe erit hoc in vna ꝑte: ⁊ foꝛtaſſe erit in vtroqꝫ ſpõdiliũ
medius circulus. ⁊ foꝛtaſſe nõ poſuerunt iſta duo foꝛami
na poſterioꝛi: qm̃ in illo loco nõ eſt cuſtodia ad aliquã rẽ
exeũtẽ ⁊ intrantẽ. qm̃ ille locus expoſitus eſt occaſiõibꝰ.
Et nõ poſita ſunt anterius ne caderet ſuper illa põderoſi
tas coꝛpis: ⁊ debilitaret ea. ⁊ nõ erat poſſibile ꝙ eẽnt hñ
ligata. ⁊ hoc ne debilitarent̃ in declinatiõe coꝛpis: ⁊ iſta
additamẽta q̃ ſunt ꝓpter cuſtodiã cooperiunt̃ ligamẽtis
⁊ neruis glutinoſis ⁊ facit illa leuia ⁊ mollia: ⁊ hoc ne cõ-
tũdant carnẽ cũ ſuo tactu. Et additamẽta ɔiunctionalia
hñt hanc viã ꝙ hñt habilitatẽ: vt vnũ ligetur cũ alio be
ne: ⁊ in foꝛamine: ⁊ ligamẽ eſt ex ꝑtibus. ſed glutinoſitas
eſt firmioꝛ anterius: ⁊ poſterius debilioꝛ: qꝛ neceſſitas ẽ
ad anterius ad icuruationẽ firmioꝛ: q̃ꝫ ad ſuppinationẽ.
⁊ qꝛ ɔuertebant̃ ligamẽta poſuerũt in loco q cadit ibi: lꝫ
ſit ꝑuus ligamẽta glutinoſa: ⁊ ſpõdilia doꝛſi: qꝛ ſunt liga
tu hñ glutinoſe ligamẽto foꝛti. ⁊ ſic̃ ſpõdilia pectoꝛis ſunt
vicina ſpõdilibus colli. ⁊ nõ poſuerũt foꝛamina ſua inter
ſpõdile. ſ. cõia ⁊ eq̃lia. ſed gradatim: vt in ſupioꝛi augmẽ-
tũ ſit. ⁊ in iferioꝛi diminutio quouſqꝫ finiant̃ in ſpondili
.io. ſed ſequẽtia poſt decimũ in pectoꝛe. ⁊ q̃ ſunt in renibꝰ
nõ hñt foꝛamina: ſed ɔtinua: qm̃ hoc eis fuit ɔueniẽs. Et
a ſpõdilibus renũ exeũt duo nerui a foꝛaminibus: vnꝰ a
dextra: ⁊ alter a ſiniſtra: ⁊ ſuꝑ ſpõdilia renũ ſunt ſcenetiꝫ:
⁊ ale ample ⁊ ſua additamẽta ɔiũctionalia ſunt ampla q̃
tendũt ad vnũ. ⁊ vident̃. 4. ale: ⁊ ſunt. 5. Et ſpõdilia renũ
cũ pectine ſunt. q. baſis totius doꝛſi. ⁊ eſt illud totũ ſuſte-
tamẽtũ pectinis vẽtris: ⁊ ab illis naſcunt̃ nerui pedis: ⁊
oſſa pectinis doꝛſi ſunt tria: ⁊ ſue iũcture ſunt foꝛtioꝛes iũ
cturis alioꝝ ſpõdiliũ: ⁊ ſunt ſue ale magis ample. ⁊ nerui
exeũt ꝑ foꝛamina in illis: ⁊ nõ ſunt illa foꝛamina in recti-
tudine latũ ne iũctura anche eos exprimeret: ſꝫ exiuerũt
multũ a rectitudine ad anterioꝛa ⁊ poſterioꝛa. Et oſſa pe
ctinis doꝛſi aſſimilant̃ ſpõdilibus renũ. ſꝫ ala hoꝝ. ſ. oſſa
q̃ ſunt ſupꝛa pectinis oſſa cõponit̃ ex tribus oſſibus carti
laginoſis: ⁊ nõ hñt additamẽta foꝛamina cõia: intra illa
pñt naſci nerui ſicut in collo accidit: qꝛ ſunt ꝑua ⁊ ꝑ foꝛa-
mẽ tertij exijt vnꝰ neruus. Et iã de doꝛſo dicamus: qm̃ ẽ
in figura rotũda q̃ eſt magis remota ab occaſionibus: ⁊
hoc qꝛ totũdũ nõ tãgit aliud coꝛpꝰ niſi in pũcto. ⁊ ſpõdi
lia ɔuertebant̃ iter ſe: qm̃ extremitates ſupioꝝ icuruabã
tur vſus imũ: ⁊ iferioꝛa tẽdebãt vſus ſurſuꝫ: ⁊ ɔiũgebant̃
in medio. ſ. ſpõdili. io. ⁊ iſtud nõ icuruabat̃ ad aliquã ꝑtẽ.
vt alie icuruatiões figant̃ in iſto. ⁊. ioꝰ. ẽ in medio ſenetiꝫ:
nõ numero. ſꝫ lõgitudine: ⁊ qꝛ idigebat doꝛſuꝫ aliqñ com
poſitiõe: aliqñ iclinatiõe ad ꝑtes: ⁊ nõ põt eẽ niſi cũ exeat
mediũ a ꝑte iclinatiõis. ⁊ faciat ad ſuã ꝑtẽ declinare illõ
qꝺ eſt ſibi ꝓpinquũ in ſurſuꝫ ⁊ deoꝛſum. ⁊ hoc qm̃ capita
doꝛſi voluerũt ſibi ɔcurrere: ⁊ tũc i medio nõ ponebant̃
bucelle. ſꝫ ſpõdile ſolũ. ⁊ bucelle iferioꝛes ⁊ ſupioꝛes ten-
dũt ad ꝑtẽ medij in iſta iclinatiõe. ⁊ ſupioꝛes tũc deſcen
dũt. ⁊ iferioꝛes aſcẽdũt. ⁊ illud eſt vt leuius exirẽt in ꝑte
oppoſita ad ꝑtẽ iclinatiõis: ⁊ hoc vt pars eius ſupioꝛ poſ-
ſit iclinari ad imuꝫ. ⁊ inferioꝛ ad ſurſuꝫ. Sed dico ꝙ co-
ſte hñt cuſtodiã ſuꝑ ſpiracula: ⁊ nõ fuerũt vnũ os. ſꝫ mul
ta ꝑꝑ hoc qꝺ ſcis. ⁊ vt poſſint dilatari cũ implent̃ multũ

nutritiua aut qñ indigent multo aere: aut ꝑꝑ muſculos q
iuuãt ad hanelitũ qꝛ ſunt in pectoꝛe: ⁊ indigẽt ſpatio: q̃re
bona fuit diuerſitas in coſtis: ⁊ indigebãt vt bene cuſto-
dirent. notabile. ⁊ iõ qnqꝫ coſte ſupioꝛes ſunt ɔiũcte: ⁊ an
terioꝛ ꝑ oſſa cartilaginoſa. ⁊ iferioꝛes nõ: niſi a poſterioꝛi
ad quã partẽ nõ cadit viſus: ⁊ gradatim ꝓcedũt in diui-
ſiõe. ⁊ ita quidẽ ꝙ ſupioꝛes minus ſeparant̃ q̃ꝫ iferioꝛes:
⁊ hoc factũ eſt vt poſſint cuſtodire epar ⁊ ſplenem: ⁊ dare
locũ ſtomaco in medio cũ implet̃ aliquo vẽtoſo nutrimẽ
to: ⁊ coſte ſupioꝛes dñr coſte pectoꝛis: ⁊ ſunt ex vtraqꝫ. 5.
⁊ medie ſunt maioꝛes ⁊ ſunt magis capaces: ⁊ extreme
minoꝛes. qm̃ iſta figura meliꝰ ambit hoc qꝺ ambire hꝫ:
⁊ iſte coſte declinãt ſuã gibboſitatẽ: pꝛimo verſus imuꝫ:
⁊ poſt tẽdunt verſus ſurſuꝫ: ⁊ ɔiũgunt̃ cũ cartilaginibus
pectoꝛis ſicut dicemus. ⁊ hoc vt locus ſit amplioꝛ. Duo
quoqꝫ additamẽta p̃dicta vniuſcuiuſqꝫ ſpõdilis intrant
duas vacuitates in alis ſpõdiliũ: ⁊ accidit ei iũctura du-
plex: ⁊ eodẽ mõ ſuperioꝛes qnqꝫ coſte ɔiungunt̃ cũ oſſi-
bus pectoꝛis cartilaginoſis: ⁊ quinqꝫ reſidue q̃ ſunt falſe
coſte hñt ſua capita ɔtinuata cũ cartilaginibus. vt ſint ſe
cura a fractura. ⁊ ɔcuſſione ⁊ ꝑcuſſionibus cũ affuerũt:
⁊ ne occurrãt mẽbꝛis lenibus: ⁊ diafragmati cuꝫ duritie
ſua. Et oſſa pectoꝛis ſunt ſeptẽ. ⁊ nõ ſunt vnũ os ꝓpter di-
ctũ iuuamẽtũ. ⁊ vt ſint magis obedientia expanſioni: ⁊
pꝛopter hoc ſunt rara ⁊ coniuncta cum cartilaginibus ⁊
iuuant ad motum non manifeſtum: licet etiam ſue iun-
cture ſint bene firme. ⁊ ſunt. 7. ſecundum vnam coſtaꝝ
⁊ ſub iſtis eſt quoddam os in furcula pectoꝛis cartilagi-
noſum: cuius eſt extremitas ampla ⁊ rotunda: ⁊ eſt ſcutũ
oꝛificij ſtomaci: ⁊ eſt mediuꝫ inter oſſa pectoꝛis ⁊ mem-
bꝛa nobilia.

¶ Capl'm. IIII. De anothomia pectinis doꝛſi.

DIco ꝙ pecten doꝛſi circũſtant duo oſſa:
dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ coniunguntur cũ
medio iunctura foꝛti. ⁊ ſunt quaſi fundamen
tum omnium oſſium ſuperioꝛum eleuatuꝫ ad
ſuperioꝛa. Et quodlibet iſtoꝛum diuiditur in
quattuoꝛ. ⁊ qꝺ eſt apud parteꝫ ſiluestrem dicitur teſteuꝫ
⁊ os ilioꝛuꝫ: ⁊ qꝺ eſt verſus anterius: dicitur os pectinis
ventris: ⁊ qꝺ eſt verſus poſterius dicitur ancha. ⁊ qꝺ eſt
verſus domeſticum dicitur pixis coxe. quoniam in ipſa
intrat rotula coxe: ⁊ poſuerunt ſuper hoc os membꝛa no-
bilia. ſicut veſicam ⁊ matricem. ⁊ vaſa ſpermatis maſcu-
loꝛum ⁊ anum: ⁊ muſculi doꝛſi quidam naſcuntur a po-
ſterioꝛi: quidam ab anterioꝛi: ⁊ ab iſtis generãtur omnes
alij motus: ⁊ qꝺ declinat ad poſterius dicitur ꝓpꝛie mu-
ſculus doꝛſi: ⁊ ſunt duo muſculi: ⁊ opinatur ꝙ vterqꝫ il-
loꝛum componatur ex. 23. muſculis: quoniam ad vtrũqꝫ
hoꝛum venit a quolibet ſpondili. aut venit ab omnibus
filis obliquatis pꝛeter ſpondile pꝛimum. Et iſti muſculi
cum extenduntur equaliter exeunt eleuare doꝛſuꝫ: ⁊ tũc
ſi illa erectio fuerit ſuperflua declinabunt doꝛſum ad po
ſterius: ⁊ ſi intrauerint vnam partem declinabitur doꝛ-
ſum ad illam partẽ. Sed muſculi incuruantes ſunt vnũ
par. ⁊ poſitum ſuperius eſt de muſculis mouentibus ca-
put ⁊ collum. ⁊ penetrant vſqꝫ ad duas partes yſophagi:
⁊ tunc eoꝛuꝫ extremitas inferioꝛ continuatur cũ quinqꝫ
ſuperioꝛibus ſpondilibus pectoꝛis: ⁊ cum quattuoꝛ ſupe-
rioꝛibus: vt in pluribus hominibus: ⁊ ſua capita ſuperio-
ra intrant caput ⁊ collum: ⁊ par poſitum ſub iſto. ⁊ voca-
tur inuerſum. incipit autem a decimo aut ab vndecimo:
⁊ deſcendit ab inferius. ⁊ tunc incuruabitur humilia-
tione ad imum: ⁊ media ſufficit iſtoꝛum muſculoꝛum
acquiſitio: quoniam ſequitur incuruatione ⁊ declina-
tione motus duoꝛum capitum. Sed muſculi mouentes

pectus qdā ſunt qui dilatant tm̄ ipſuꝫ.⁊ non ꝯſtringunt.
⁊ tūc iſti muſculi ſunt de muſculis diafragmatis qḋ diui/
dit inter nutritiua:⁊ ſpiritualia que nominabimus poſt.
Et poſituꝫ ſub ligamento ſuū principiū diuidit: ⁊ tendit
ad caput ſpatule ⁊ ꝯtinuat̄ cū coſta prima dextra ⁊ ſini/
ſtra vnū par:⁊ vtrūqꝫ eius ſingula eſt duplex:⁊ hꝫ poſtea
duas partes:⁊ altior illaꝝ ꝯtinuat̄ cū collo: ⁊ magis de/
preſſa mouet pectus.⁊ inoluit ſe cū quodā muſculo queꝫ
nominabimus poſt:⁊ ꝯtinuat̄ cū qnta ⁊ ſexta coſta: ⁊ ps
eſt poſita in loco gibboſo ſpatule:⁊ ꝯtinuat̄ cū ea ꝑ vnū
qḋ deſcēdit a ſpōdilibus ad ſpatulā:⁊ fiunt oīa q̄ſi vnus
muſculus q ꝯtinuat ſe cuꝫ coſtis poſterius.Et par tertiuꝫ
ſua origo eſt ex ſpondili ſeptimo ex ſpōdilibus colli. ⁊ ex
ſpōdilibus ṗmo ⁊ ſcḋo ex ſpōdilibus pectoris: ⁊ ꝯtinuat
ſe cū lateribus oſſis furcelle pectoris:⁊ tūc iſti ſunt mu/
ſculi q faciūt ad dilatationē:ſed muſculi q ꝯſtringunt pe/
ctus ſunt qdā qui ꝯſtringūt cū accidētalitate:ſic̄ diafrag/
ma cū geſcit.Et qdā ꝯſtringūt eſſentialr̄:⁊ tunc vnū par
illius extenſibilis ſub radice coſtaꝝ ſuperioꝝ:⁊ ſua opa/
tio eſt in ꝯſtrictione:⁊ illius vnū par applicat̄ cū oſſe fur
cule pectoris:ſcilicet anchā ꝓpe extremitates coſtaꝝ in/
ter ligamentū pectoris ⁊ ſcutū oris ſtomaci.⁊ applicant̄
muſculo recto ex muſculis vētris:⁊ alia duo paria iuuan
tia ad id.Sꝫ muſculi qui ꝯſtringūt ⁊ expādūt ſimul:ſunt
muſculi q ſunt iter coſtas. Sed cū inſpexerimus ꝓfun/
dius opus.eſt vt illi q expandunt:nō ſint illi q ꝯſtringūt.
⁊ hoc eſt qm̄ inter oēs duas coſtas certe ſunt q̄ttuor mu/
ſculi.lꝫ putent ꝙ ſit vnus muſculus:⁊ idē eſt qm̄ putatū
eſt ꝯtextū ex filis obliquatis.⁊ q̄dā ſunt intrātia:⁊ q̄dam
ſunt coopientia.Et coopientia q̄dā ſunt que intrant ex/
tremitatē q̄ſi coſtaꝝ que vr̄ cartilaginoſa:⁊ q̄dā illoꝝ va
dit ad aliud caput forte:⁊ intrās oī mō diuerſat̄ a ſitu co/
operientis qḋ eſt ſuꝑ caput coſte:q̄ſi ſuꝑ pectine eēt totū
vnū os ꝯtū:⁊ q2 leuia ſunt alio mō poſita ꝙ eēnt plura.
Et collū eſt quaſi caput dorſi.aut pars illius:⁊ fuit crea/
tū ꝓpter tracheā.⁊ trachea creatur ꝓpter vtilitates quas
ſcis:⁊ q2 ſunt ſpōdilia colli magis eleuata ſuꝑ alia:iō ſunt
leuiora ſuppoſitis:⁊ hoc cū motus in eis deberet eē ſcḋm
ordinē.Et q2 nucha fuit origo alioꝝ.opus fuit vt eēt am/
plior ⁊ fortior ſicut fons.q2 qḋ eſt appropriatum origini
neruoꝝ in ſurſum eſt amplius nālr̄ q̄ꝫ illud quod eſt ap/
propriatū neruis inferioribus:⁊ tūc opus fuit vt forami/
na in ſpōdilibus colli eſſent magis ampla. Et q2 forami/
na erāt ampla:⁊ ꝑforata erāt parua:neceſſariū fuit vt iu
uarent̄ intentione aliqua:qua eſſent ſaluata circa hoc.iō
facta ſunt dura:⁊ q2 illa ſpōdilia erant dura ⁊ parua.ideo
ſua ſcenetim ſunt parua:q2 ſi eſſent magna eſſent habilia
actionibus:⁊ q2 ſcenetim facta fuerunt parua:facte ſunt
eis ale magne:⁊ duarum extremitatum:⁊ quia maior ne/
ceſſitas fuit in eo ad motum. q̄ꝫ ad quietem:⁊ quia etiaꝫ
ſua ſuſtentatio non eſt tot oſſium:quot eſt ſuſtentatio in/
feriorum:ideo etiam iuncture horum ſpondilium facte
ſunt leuiores in comparatione iuncturarum inferiorum
⁊ quia amittunt in firmitudine predicta recuperantur in
conſtantibus.ſed in muſculis ⁊ neruis ⁊ ligamentis: ⁊
quia diminuebatur neceſſitas in ligamento iuncturarū:
⁊ ſufficit quantitas neceſſaria quā ꝑdiximus. non creata
fuerunt ſua ligamenta coniunctionalia que tendunt in
ſurſuꝫ ⁊ imuꝫ magne latitudinis.ſicut illorum ſpondili/
um que ſunt ſub collo:⁊ poſite ſunt due baſes longiores.
⁊ ſua ligamenta molliora.Et poſuerunt exitus illoꝝ ner/
uoꝝ cōmunicantes ſicut prediximus:ex quo illa ſpondi/
lia erant parua.⁊ non potuerunt ꝓpter hoc pati quodli/
bet vnum foramen:niſi illud qḋ nominabimus.

¶ Caplm̄. V. De anothomia ſpondilium colli.

ET dico tunc ꝙ ſpōdilia colli in hoīe
ſūt ſeptē numero:⁊ iſta quā/
titas erit equalis in numero ⁊ lōgitudine:⁊
quodlibet iſtoꝝ preter primū hꝫ nouē addi
tamēta prenominata ſcenetim.⁊ alas: ⁊ q̄t/
tuor additamēta ꝯiunctionalia in ſurſum:⁊ quattuor in
imū aſpiciētia:⁊ omnis ala hꝫ q̄ttuor ramulos. ⁊ circulū
exitus neruoꝝ:⁊ diuidit̄ ille circulus iter q̄libet duo ſpō/
dilia ꝑ mediū.ſed ſpondile primū ⁊ ſcḋm hn̄t ꝓprietates
quas nō habent ale:⁊ eſt opus vt ſcias ꝙ motus capitis
dextrorſum ⁊ ſiniſtrorſum cōplet̄ ꝑ iuncturā que eſt in/
ter caput ⁊ ſpondile primū:⁊ ſuus motus anterius ⁊ po/
ſterius cōpletur iunctura:que eſt inter ipſuꝫ ⁊ ſpōdile ſe/
cundū:⁊ tunc eſt opus vt loquamur in iunctura prima.
Et ego dico ꝙ creata fuerunt ſuꝑ duo additamēta aſpi/
cientia ex vtraqꝫ parte ſurſuꝫ duas extremitates quas ī/
trant additamēta aſpiciētia ex vtraqꝫ parte capitis. Et
tunc cū exaltabit̄ vnū ⁊ deſcēdet alteꝝ declinauit caput
ad deſcēdens.⁊ q2 nō erat poſſibile vt eſſet iunctura ſecū
da in iſto ſpōdili addebat̄ ei aliud ſpōdile ⁊ fecerūt ipm
ſcḋm.⁊ fecerūt in ipſo anterius ⁊ iterius vnū additamen
tū lōgū duꝝ ꝑtrāſiens in foramine primi ſpōdilis coram
nucha.Et illud foramen cōicat inter illa:⁊ iſtud foramē
ad poſt:⁊ ad ante hꝫ maiorē amplitudinē.⁊ iſtud addita/
mētū vocat̄ aſſim ⁊ diuidebat̄ a nucha ligamētis forti/
bus.ſ.6 ne dēs ꝯtondat nuchā motu ſuo.⁊ ne faciat angu
ſtiā:deide illud additamētū aſcēdit a ſpōdili ṗmo. ⁊ ſub/
mergit̄ in ꝯcauitate oſſis capitis.⁊ circūdat ipꝫ ꝯcauitas
capitis anterius ⁊ poſterius.Sꝫ fecerūt naſci dētē ante/
rius duplici vtilitate: ⁊ vna ē illaꝝ vt meliꝰ cuſtodiant̄:
⁊ ſcḋa vt ps ſpōdilis minor ſit anterius: non poſterius : ⁊
ꝓpe ſpōdilis ṗmi.qm̄ ipꝫ nō hꝫ ſcenetiꝫ. ⁊ h̄ ne ſit pōde/
roſuꝫ.Et rōne illius ſcenetim exponat̄ exterioribꝰ occa/
ſiōibꝰ:qm̄ additamētū replēs fortiꝰ eſt idūcēs occaſiōes
fracturā rei debiliori:⁊ adhuc ne frāgat ⁊ ꝯtūdat muſcu/
los multos in circuitu eius poſitos:⁊ etiā modica eſt ne/
ceſſitas:⁊ eſt illud ſpōdile q̄ſi ſubmerſum ⁊ ſepultum in
cuſtodijs ſcḋe:ne ledat̄ a nocumētis carebat alis.⁊ ꝓprie
qm̄ nerui ⁊ muſculi poſiti ſunt ſuꝑ latera ſua poſitiōe ſpiſ
ſa ſuꝑ latera iſtius ſpōdilis ⁊ de ꝓꝑetate iſtiꝰ ſpōdilis eſt
ꝙ neruus exiēs ab illo nō egredit̄ ex ſuis partibus:neqꝫ
a foramine qḋ eſt cōicās:ſꝫ ꝑ duo foramina q̄ ſūt in dua/
bus ꝑtibus poſteriꝰ in ꝑte ſuꝑiori eiꝰ.Si.n.neruoꝝ egreſ/
ſiōe eēnt vbi duo capitis additamēta orificijs ꝯiūgūtur
ſuis.vbi eoꝝ motꝰ ſūt vehemētes : īpediret̄ caput vehe/
mēti īpedimēto.Silr̄ ſi eēnt in orificijs ſcḋi corā duobꝰ
additamētis q̄ ītrāt ꝯcauitatē ṗme:⁊ eēnt cū iūctura laxa
mouēte ad poſterius.⁊ anterius nō eēt bonū:vt ꝑ illā cō/
iūcturā eēt motꝰ:⁊ rectus ꝑꝑ cāꝫ quā ꝑdiximus in decla/
tiōe hoꝝ ſpōdiliū:neqꝫ a duobꝰ lateribꝰ ꝑꝑ ſubtilitatē:tūc
opꝰ fuit ꝙ ſint ſub iūctura capitis paꝝ in medio iter añ ⁊
poſteriꝰ:⁊ vnā ꝑtē:⁊ tūc fuit opꝰ neceſſario:vt eēnt illa fo
ramina ꝑua.⁊ ꝙ nerui ſint ſubtiles.Sꝫ in ſpōdili ſcḋo nō
potuit illḋ eē in loco ṗmo:qm̄ ſi ita eēt: timeret̄ ne rūꝑet̄
motu ſpōdilis ṗmo cū caput mouet̄ añ ⁊ retro:nō potue/
rūt ante ⁊ retro:ꝑꝑ iſtud ṗmū.neqꝫ a duabꝰ ꝑtibus.qm̄ ſi
ita eēt:eēt hꝰ cū ṗmo:⁊ illud qḋ ide naſceret̄ multū ſubti/
le.⁊ nō poſſet corrigere qḋ diminuebat̄ in ṗmo.Et eſſent
paria debilia multa ſimul iūcta.⁊ eēt cōicās in primo: ⁊
eēt excuſatio ṗmi manifeſta in corruptiōe ſui modi:ſi na
ſceren̄t a duabꝰ ꝑtibꝰ.⁊ tūc neceſſariū fuit vt eſſent fora/
mina ſcḋi in ꝑte ſcenetiꝫ vbi ē ꝯ foramina duo ṗmi:⁊ pōt
pati corpꝰ ṗmi cōicātiū in illis.⁊ dēs ſcḋi hn̄ ꝯiūgit̄ cum
ꝑ ligamēto forti:⁊ iūctura capitꝭ cū iūctura ſcḋa ē magꝭ la
ta q̄ꝫ alie ꝯiūcture ſpōdiliū qm̄ idigebāt mltū iſtis moti/

bus:ꝛ q̄n mouet̄ caput cū vno duoꝝ ſpondiliū: ſtat reliquū fixū in alia ſui iūctura:ſic ut nō ↄiūgeret̄ cū alio.ita ꝙ q̄n mouet̄ caput ante ꝛ retro vertit̄ caput cū ſpōdili primo q̄ſi eſſent vnū os:ꝛ q̄n mouet̄ caput ad duas ptes ſine obliquitate:tūc p̄mū ꝛ ſcōꝫ fuerūt q̄ſi vnū os.Et ſpōdilia pectoris ſunt q̄ ↄiungunt̄ cū coſtis:ꝛ coopiunt mēbꝛa inſpirationis:ꝛ ſunt nouē. ꝛ hn̄t oia ſcenetim ꝛ alas. Et eſt vnum non hn̄s alas:tūc oia ſimul ſumpta erunt 12.ꝛ ſua ſcenetim nō ſunt equalia. qꝛ q̄ ſunt ex eis coꝛam mēbꝛis nobilioꝛibus ſunt maioꝛa ꝛ foꝛtioꝛa.ꝛ ale ſpōdiliū pectoꝛis ſunt magis dure:qꝛ coſte ↄiungunt̄ cū eis.Et ſpōdiliū ſeptem ſuperioꝝ ſua ſcenetim ſunt maioꝛa:ꝛ ale groſſioꝛes vt melius cuſtodiāt ea:ꝛ tympoꝛi poſita ſunt additamenta ↄiunctionalia lata ꝛ curta.vt ſi debilitarētur p̄dicta coꝛrigerent ipſoꝝ debilitationem.ꝛ q̄ ſunt ſub decimo ſpōdili ſua additamenta ↄiunctionalia q̄ aſpiciūt ſurſuꝫ hn̄t q̄ſi vacuitatē quā intrant q̄ſi bucelle. ꝛ q̄ aſpiciunt verſus imuꝫ ſunt ex qbus egrediunt̄ gibboſitates q̄ intrant vacuitates:ꝛ ſue aſceneti3 icuruant̄ ad iferius. ſed ſcenetim ſunt erecta:ꝛ cū quo q̄ſi ↄcauata ad moduꝫ inferioꝛis ſupficiei alicuius poꝛtionis ſpere. ꝛ ſua additamēta ↄiunctionalia hn̄t ↄcauitates quas intrāt bucelle ſuperius ꝛ iferius.ꝛ q̄ ſunt ſub ſpōdili decimo hn̄t bucellas in ſurſuꝫ.ꝛ ſuas vacuitates verſus imuꝫ:ꝛ ſua aſcenetim icuruant̄ in ſurſuꝫ.ꝛ poſt numerabimus iuuamenta oiuꝫ iſtoꝝ.Et ſpōdile dcimū nō hꝫ alas:q̄n auferret̄ ab eo neceſſitas coſtaꝝ.ſed ingeniata eſt nā aliud iuuamētū cū ſua cuſtodia:ꝛ hoc eſt ſile ei qđ ex ſpōdilibus ex renibus doꝛſi q̄ indigebāt ꝙ eſſent magna ꝛ foꝛtia multū.vt poſſent ſuſtentaꝛe id qđ ſuperius eſt.ꝛ tūc indigebāt bucellis ꝛ vacuitatib⁹ plus:ꝛ ꝑpter hoc duplicabant̄ in eis vacuitates ꝛ bucelle:ꝛ additamēta ↄiūctionalia.ꝛ eſt factū duodecimuꝫ ſimile iſti:ꝛ duplicarūt ſua additamēta ↄiunctionalia:tunc mā alaꝝ tranſiuit in additamēta cōiunctionalia.Et facta ſunt ampla multū:vt etiā videant̄ ale.ꝛ tūc adunata ſunt duo iuuamēta in vnū:ꝛ iſtud duodecimū eſt cū quo ↄiungit̄ extremitas diafragmatis. ſed ſuperioꝛa ſpondilia indigebāt in ſua foꝛtitudine hr̄e iſta additamenta coniunctionalia duplata:q̄n ſunt parua: ꝛ q̄n hn̄t alas ꝛ ſceneti3.Et muſculi digitos mouentes: q̄dā ſunt in palma.ꝛ quidā in raſceta.ꝛ ſi oēs eſſent adunati in palma iducerent oē pōdus ſup palmā ꝑpter groſſitieꝫ illoꝝ.Et ideo qꝛ elongabant̄ raſcete a digitis neceſſe fuit vt choꝛde digitoꝝ eēnt lōge: ꝛ iō mēbꝛanauit eas nā ex oi parte.ꝛ etiā fecit nā illas choꝛdas rotūdas ꝛ foꝛtes:ꝛ nō ampliauit eas nā anteꝙ̄ pueniant ad albuchi. ꝛ eſt adiutoꝛiū:ꝛ ꝑpter hoc amplian̄t.vt melius coopeꝛiant mēbꝛum mouēs.Et oēs muſculi expandētes digitos vel extēdentes ponunt̄ ſup aſſetū:ꝛ ſilr qui ↄſtringunt:ꝛ extēdētiū vnus eſt qui poſitus eſt in medio in pte manifeſta aſſeti:ꝛ naſcitur a pte capitis inferioꝛis adiutoꝛij: ꝛ mittit q̄ttuoꝛ digitis.4.choꝛdas extēdētes illos. Sed q eos declināt ad iferius ſunt tres.ꝛ ſunt ↄtinui in iſta parte:ꝛ vnus naſcit̄ a parte media capitis adiutoꝛij iter duo ſui additamēta ꝛ mittit a ſe duas choꝛdas coꝛaꝫ medico ꝛ auriculari.Et vnus muſculoꝝ qui eſt vnus duoꝝ muſculoꝝ duploꝝ:q ſunt duo ex iſtis tribus quos diximus ꝛ naſcit̄ inferius ex additamētis adiutoꝛij iterius ab auriculari focilis inferioꝛis q̄ eſt eius margo: ꝛ mittit duas choꝛdas indici:ꝛ medio:ꝛ tertius ille q remāſit oꝛit̄ a ſupꝛemo focilis ſuperioꝛis ꝛ mittit choꝛdaꝫ pollici.Et ꝑpe iſtos muſculos muſculus q eſt vnus duoꝝ muſculoꝛuꝫ. quos numerabimus iter muſculos mouētes raſcetam: ꝛ naſcit̄ a loco medio focilis inferioꝛis: cuius choꝛda ꝑlōgat inter pollicē ꝛ indicē:ſed adunātes ſiue ↄſtringentes

q̄dā ſunt ſup aſſetū:ꝛ q̄dā ſunt intra palmā.ꝛ qui ſunt ſupꝛa aſſetū ſunt tres muſculi ſcōꝫ aciē ↄſtituti poſita i medio.ꝛ nobilioꝛ oibus eſt inferioꝛ q eſt ſepultus ſub: ꝛ ↄtinuat̄ cuꝫ focili:q̄n ſua opatio eſt nobilioꝛ. Et tūc opus ē vt ſuus locus ſit magis cuſtoditus:ꝛ ſuū initiuꝫ eſt a medio capitis adiutoꝛij interius:deinde penetrat̄ ꝛ dilatat̄ ſua choꝛda: ꝛ diuidit̄ i q̄nqꝫ: ꝛ vnaqueqꝫ illaꝝ choꝛdaꝝ vadit interius ad vnū digitoꝝ.ꝛ que vadūt ad q̄ttuoꝛ digitos:vadunt ad iuncturā pꝛimā ꝛ tertiā:ꝛ poterit mouere pꝛimā iuncturā:q̄ ↄiungit̄ illo loco cū q̄buſdā ligamentis q̄ iuoluta ſunt ſuper illā:ꝛ tertiā. q̄n eius extremitas venit ad illā ꝛ ↄiungit cū illa.ſed que trāſit ad pollicē cōſtringit iuncturā eius ſcōaꝫ ꝛ tertiā:q̄n applicat̄ cū illis: ꝛ muſculus ſupioꝛ eſt gracilioꝛ ꝛ minoꝛ:ꝛ incipit a capite interioꝛi.duoꝝ capitū adiutoꝛij:ꝛ applicat̄ modicū cum focili inferioꝛi:ꝛ vadit p terminū cōeꝫ parti agreſti ꝛ domeſtice:ꝛ eſt ſupficies ſupioꝛ focili ſuperioꝛis.ꝛ cū applicat̄ verſus pollicē mittit q̄ttuoꝛ choꝛdas medijs iuncturis q̄ttuoꝛ digitoꝝ ad ↄſtringēdū.ꝛ ad pollicē non venit niſi vnus ramus:ꝛ a ſua choꝛda nō eſt iſte ramus: ſed ab alio loco.Et oꝛigo poſt p̄ncipiū qđ noiauimus:ē a capite focilis ſupioꝛis ꝛ iferioꝛis:ꝛ initiuꝫ tertij eſt a capite focilis iferioꝛis.Et iā poſuerūt pollicē q̄ſi ↄtentū vna choꝛda:ꝛ alij q̄ttuoꝛ ↄſtringunt̄ duplici choꝛda vel cū muſculo in alio. ꝛ hoc q̄n nobilioꝛ opatio q̄ttuoꝛ:ↄſtrictio eſt. ꝛ nobilioꝛ opatio pollicis eſt dilatatio:ſed muſculus tertius nō eſt ꝑpter ↄſtrigēdū:ſed cū extēdit ſe cū ſua choꝛda itra palmā:extendit ſe ſup illā late:vt iuuet ipſam ad ſenſuꝫ:ꝛ vetet creationē capilloꝝ ſup ipſaꝫ:ꝛ vt ſit foꝛtitudo palme ad opatiōes ſuas. Sꝫ muſculi q ſunt in palma ſunt decē ꝛ octo.ꝛ in duplici acie:ꝛ vna acies interius ſub:ꝛ alia acies ſupius q̄ſi cū cute ↄtinuet̄. Et q ſunt inferius hn̄t numeꝝ.vij.ꝛ q̄nqꝫ illoꝝ declināt digitos ad ſurſuꝫ:ꝛ illoꝝ q vadit ad pollicē naſcit̄ a pꝛimo oſſe raſcete: ꝛ.6⁹.eſt curtus ꝛ latus:ꝛ ſui villi ſunt obliquati: ꝛ ſuū caput pēdet a pectine manus in directo medij:ꝛ ſua choꝛda ↄtinuat̄ cū pollice.ꝛ declinat ipſaꝫ verſus imum.Et ſextus eſt ꝑpe auricularē:ꝛ incipit ab oſſe pectinis:qui eſt in eius rectitudine:ꝛ declinat auricularē ad anterius:ꝛ non eſt aliquis illoꝝ.7.ad ↄſtringēdū:ſed.5.ſunt ad eleuādū: ꝛ duo ad declinādū.Sed qui ſunt in acie ſupioꝛi ſub muſculo expāſo ſup palmā ſunt.Et cogniti ſunt p̄mo a medico optimo p̄us:ꝛ ſunt.xi.ꝛ.8.illoꝝ q̄libet ↄtinuat̄ cū iuncture pꝛima.4.vnus ſupꝛa alteꝝ.q̄n ↄſtringit iſtā iūcturā:ſed inferioꝛes ↄſtringūt cū depꝛeſſiōe.ꝛ inclinatiōe ad imuꝫ.ſed ſupioꝛes ↄſtringūt cū modica eleuatiōe ꝛ quaſi q̄dā reflexiōe:ꝛ cū fuerint ↄiuncti extēdūt directe:ꝛ tres iſtoꝝ ſunt ꝑpꝛie pollicis:ꝛ vnus ad ↄſtringēdū iuncturā pꝛimā.ꝛ duo ad ſcōaꝫ.ſicut ſcis:ꝛ tūc dilatantes ſunt.5. ꝛ de faciētibus deſcēdere eſt vnus extremitatis auricularis ꝛ pollicis.Sꝫ illi duo.ꝛ de ↄſtringētibus vnicuiqꝫ digito ſūt q̄ttuoꝛ declinātib⁹ ad ſupioꝛa vnicuiqꝫ ē q̄ttuoꝛ.

¶ Capitulū ſextū de anothomia pedis.

Et iuuamentum pedis ē vt iuuet ad ſuſtentationē:ꝛ eſt p pedē iferioꝛē.ꝛ aliud eſt ꝑpter equalē motū:ꝛ eſt p ſupioꝛē.ſ. coxā ꝛ cruręꝫ. Et cū pes iferioꝛ incurrerit aliquaꝫ leſionem difficile ſtatur ſup vnū.ſed aliquātulū poterit mouere:ſꝫ diminuit̄ a virtute ſuſtentatiua coꝛpis: q̄tuꝫ ſufficit vni pedi.Et q̄n in crure aut in coxa accidit leſio poterit ſtare ꝛ nō moueri.Et pꝛimū os pedis eſt coxa:ꝛ eſt magnū os coꝛpis:q̄n defert qcqđ eſt ſupꝛa:ꝛ mouet id qđ eſt ſub illo.ꝛ ſua extremitas ſupioꝛ eſt rotulare:vt melius ↄiūgat̄ cū pixide anche:ꝛ eſt gibboſuꝫ a parte ſilueſtre: ꝛ curuuꝫ

ex parte domeſtica. Aliter enim accideret ei ſpẽs alfabagit: ſicut accidit illis quibus eſt talis creatio: cũ crus fuerit eque diſtans piſcidi: ⁊ nõ bene cooperirent̃ ⁊ cuſtodirent̃ vene nerui ⁊ muſculi. Et ex oibus nõ poſſet accidere rectitudo nec ſeſſio eſſet bona: deinde ſecũdo ſi non incuruarent̃ in parte domeſtica accideret alia ſpẽs alfabagit: ⁊ nõ eſſet declinatio ad protenſionẽ ⁊ directionez: ab illa ⁊ ad illã: ⁊ non eſſet in illa equalitas. Et in extremitate inferiori ſunt duo additamẽta: que ſunt neceſſaria ad iuncturã genu: ⁊ tunc primo loquamur in crure: ⁊ poſt in iunctura. Et crus componit̃ ex duplici oſſe: ſicut aſſetũ: ⁊ vnus illoꝝ eſt maior: ⁊ longior eſt domeſticũ: ⁊ vocatur arundo maior: ⁊ ſecũdus eſt minor ⁊ magis curtũ: ⁊ non concurrit coxe: ſed in parte inferiori terminat̃ ad terminũ maioris: ⁊ vocat̃ cãna maior. Et crus habz gibboſitatẽ ad partẽ agreſtez: deinde ad partẽ inferiorẽ habet gibboſitatem: vt fixio melioretur: ⁊ maior arundo: ⁊ in veritate crus creatur minor coxa: ⁊ hoc: qꝛ in coxa fuit neceſſitas vt ſuſtentet ſuperius ⁊ moueat inferius: ⁊ qꝛ crus neceſſariuz eſt ad motũ: ideo neceſſariũ fuit vt eſſet leuius ⁊ imius: ⁊ fuit quãtitas cruris mediocris: qm̃ ſi fuiſſet maius eius eſſet motus tardus ſicut accidit elephanticis aut viticis: ⁊ ſi diminueret̃ accideret ex debilitatione qđ accidit illis qui habent naturaliter crura gracilia: ⁊ cum toto hoc iuuabatur per cannã minorẽ: ⁊ canna minor habebat aliud iuuamentũ: ſicut cooperimentum neruoꝝ ⁊ venaꝝ ⁊ muſculoꝝ: ⁊ fuit coniunctio maioris canne cuz iunctura pedis ad hoc vt iuuaret eo extenſionẽ ⁊ recuruationez. Et iunctura in genu fit per duo coxe capitis additamenta bene ligata ligamentis circũductis ⁊ intrantibus: ⁊ duobus fortibus ligamentis: ⁊ duabus partibus. Et ſuũ anterius eſt compoſitũ cũ rotula: ⁊ eſt lumen genu: ⁊ eſt eius iuuamentũ defendere ab eo qđ continetur de iunctura. Et ſuſtentabatur iunctura que eſt anterius: ⁊ mouet corpus ad anterius per illud os: quoniaz iſtius iuncture declinatio fuit maior ad anterius q̃ꝫ poſteriust ſed declinatio ad partes fuit pauca: ſed pars inferior eſt ad ambulandum: ⁊ fit propter ſuſtentationem. Et poſita fuit figura eius oblonga anterius vt iuuet ad ſuſtentationem: ⁊ pars domeſtica fuit concaua: vt ſit declinatio pedis cum ſtat homo erectus: ⁊ proprie in ambulationẽ ad partem que eſt contraria pedi eleuato vt equet illud qđ neceſſarium eſt in illa parte ad ſuſtentandũ ſecundũ motum pedis eleuati: ⁊ tunc ſecundũ iſtam reducet ad equalitatem ad hoc: vt melius comprehendat res ſuper quas vadit ſine dolore: ⁊ vt melius comprehendat gradus ſcalares. Et creatur pes compoſitus ex oſſibus multis propter multa iuuamenta. Et de illis eſt retentio ⁊ comprehenſio bona partium terre ſuper quas in cartilagine diuerſatur totaliter in ſitu alterius qđ eſt ſuper aliđ caput: ⁊ quãdo diuerſitas filoꝝ eſt quaterna numero: opus eſt vt ſint muſculi quatuor numero: ⁊ tunc qui illorum ſunt prepoſiti ſuperius dilatant: ⁊ qui inferius conſtringunt: ⁊ tũc neceſſario ſequitur ꝙ omnes muſculi ſunt octuaginta vnũ: ⁊ iam iuuant muſculos pectoris duo muſculi qui veniunt a ligamento pectoris ad caput ſpatule: ⁊ tunc cõtinuatur ille cum prima coſta ⁊ eleuat pectus ſurſum: ⁊ tunc iuuat dilatationẽ pectoris. Sed muſculi adiutorij ſunt qui mouent coniuncturã ſpatule: ⁊ ſunt tres muſculi qui veniunt a pectore ⁊ trahunt ſpatulam ad imum: ⁊ tunc illoꝝ eſt vnus muſculus qui naſcitur ſub mãmilla: ⁊ continuatur cũ anteriori adiutorij: ⁊ eſt ille qui appropinquare facit adiutorium cum pectore cum declinauerit adiutorium ad imum: ⁊ deſcenderit. Et muſculus naſcitur ſuꝑ ancham: ſcilicet clipeuz oris ſtomaci: ⁊ cooperit domeſticum caput adiutorij: ⁊ tunc ille muſculus appropinquat pectori cum modica eleuatione: ⁊ alius muſculus magnus duplex naſcitur a toto ancham. ſ. clippeo oris ſtomaci: ⁊ continuatur cũ inferiori anterioris adiutorij: ⁊ quando operabitur cum ſuis filis ſuperioribus trahet adiutorium ad pectus extollens ipſum verſus metũ. Sed cum alia parte operatus fuerit trahet ipſum inferius: aut cũ ambobus extendetur ſecundũ rectũ: ⁊ duo alij adhuc muſculi ex parte illorum. ſ. hypocondriorum inferiorum: ⁊ continuat ſe magis interius continuatione muſculi magni qui aſcendit ad anchas. Et vnus illorum eſt maior ⁊ venit ex parte ylioꝝ: ⁊ partibus poſterioribus: ⁊ trahunt adiutorium ad poſteriores coſtas recte. Et ſecũdus eſt paruus: ⁊ venit a cute ylij: ſed magis declinat ad medium q̃ꝫ primus: ⁊ continuat ſe cum chorda mãmille aſcendente ⁊ intrante interius: ⁊ operatio iſtius eſt operatio primi: ſecundũ iuuamentum: niſi qꝛ coſte iſte declinant parum poſterius. Et quinti muſculi ſua origo eſt ab oſſe ſpatule: ⁊ comprehendit id quod eſt inter ſeparans ⁊ coſtam ſuperiorem ſpatule vilis: ⁊ penetrat ad partẽ ſuperiorem capitis adiutorij ſilueſtrem declinans parum per domeſticam: ⁊ ipſe etiaz cũ declinatione penetrat ad domeſticam. Et duorum muſculorum ex iſtis quinq̧ origo eſt a latere ſuperioris ſpatule: quoꝝ vnus eſt maior: ⁊ vadunt ipſius villi ad inferioris ſeparantis partes: ⁊ implent id quod eſt inter ſeparans ⁊ latus inferius: ⁊ continuatur valde cum capite adiutorij a parte ſilueſtri: ⁊ penetrat cum declinatione ad ſilueſtrez: ⁊ alter eſt cuz hoc primo continuus adeo ꝙ eſt quaſi pars eius: ⁊ penetrat cum eo: ⁊ ipſius efficit operationem. Iſte vero non multum impedit a ſupremo vel ſuperiori ſpatule: ⁊ eius continuitas eſt ſine tranſuerſione in manifeſto adiutorij: ⁊ declinat ipſe ad ſilueſtrẽ. Et vnus eſt muſculus qui locũ concauum oſſis ſpatule comprehendit: ⁊ mittit ſua fila ad partes inferioris ſeparantis partes: ⁊ comprehendit id quod eſt inter ſeparans ⁊ latus: cuius chorda cuz partibus interioribus lateris domeſtici capitis adiutorij cõtinuatur: ⁊ eius operatio eſt efficere: vt adiutorium poſterius circũueniat. Et alter muſculus eſt qui ab iferiori extremitate lateris ſpatule iferioris naſcitur: cuius chorda ſuperius continuatur ſecunduz continuationem magni ab ylio aſcendentis: ⁊ eius operatio eſt trahere ſupremũ capitis adiutorij ad ſuperiora. ¶ Preterea adiutorium alium habet muſculum duo habentem capita: qui duas efficit operationes: ⁊ operationẽ cõmunẽ: ⁊ ipſe quidem ſub furcula venit faciens ex capite adiutorij bucellam: ⁊ peruenit vſq̧ iuxta locum cõtinuationis chorde muſculi magni a pectore aſcendentis. Quidam autez dixerunt ꝙ vnum capitum interius declinat cum tranſuerſione pauca ad interiora: ⁊ aliud caput ipſius exterius eſt ſuper manifeſtum ſpatule caput eius infimuz: ⁊ declinat ad exteriora cum tranſuerſione pauca: ⁊ cũ operatur cuz duabus partibus eleuabat ſecundũ rectitudinem. Sunt preterea hominum quidam qui duos addiderunt muſculos ⁊ muſculum paruum qui a mãmilla venit: ⁊ alium qui in ſpatule iunctura eſt ſepultus: ⁊ fortaſſe ponũt cubiti muſculos cum eis habere cõmunitatez. Sed muſculi mouẽtes adiutorium: quidam ſunt conſtringentes ipſum: quidam dilatantes: ⁊ iſti ſunt poſiti ſuper brachium: ⁊ quidam ſunt qui conſtringũt: ⁊ quidam ſunt qui ſuppinant brachium: ⁊ illi non ſunt ſuper brachiũ: ⁊ qui expandunt ſunt vnum par: ⁊ vnum eorum expanditur cum declinat ad anterius: quoniã naſcuntur ab anteriori adiutorij ab inferiori latere ſpatule. Et cõtinuantur cũ cubito: ⁊ alius ſimiliter extendit cum declinauerit ad extremũ: quoniã

venit a ſpondilibus adiutorŋ:⁊ tenet ſe cuꝫ partibus ex/
terioꝛibus cubiti:⁊ quãdo ambo iſti fuerint adiuncti ex/
tendunt ipſum ſecundũ rectitudinẽ:⁊ que colligunt ipſuꝫ
eſt vnum par. Et vnum illoꝝ eſt magis colligens cũ de/
clinauerit ad interius:⁊ iſtud eſt:quoniã naſcitur ſub ſpa
tula ⁊ a raſtro:qđ eſt propꝛius hic omnibus illis quibus
eſt caput vnũ:⁊ declinant ad partem interioꝛem adiuto/
rŋ : ⁊ eis continuatur vna choꝛda neruealis cũ anterioꝛi
focilis ſuperioꝛis ⁊ ſingulare:ſed colligitur cũ declinatio/
ne ad exterius:quoniã naſcitur a parte exterioꝛi adiuto/
rŋ:⁊ hec duo carnoſa:⁊ vnum eſt a poſterioꝛi adiutoꝛŋ:⁊
alterum anterius:⁊ intrant parumper in profundũ in iti/
nere vie ſue quouſqꝫ perueniant ad directum focilis infe
rioꝛis:⁊ fuerit continuatus ille cũ declinat exterius cũ in/
ferioꝛi:⁊ qui declinat ad interius cuꝫ ſuperioꝛi vt melioꝛ
ſit attractio. Et cum iſti duo muſculi ſimul operantur ex/
tendunt bꝛachium ſecundũ rectitudinẽ:⁊ muſculus qui
extendit:eſt vnus muſculus qui cooperit os adiutoꝛŋ:⁊
magis idoneuꝫ eſt: vt ipſe ſit minoꝛ pars muſculi vltimo
conſtringentis. Sed muſculi facientes bꝛachium ſuppi/
num ſunt vnũ par:⁊ vnum illorum poſitum in exterioꝛi
vtriuſqꝫ focilis inter ipſum:⁊ obuiat focili ſuperioꝛi ſine
choꝛda. Et alius ſingularis qui naſcitur eſt lõgus:⁊ naſci
tur a parte ſuperioꝛi capitis adiutoꝛŋ ex parte manifeſta:
⁊ plus de illo vadit in aſſetum:⁊ penetrat quouſqꝫ ſit ꝓ/
pinquuꝫ iuncture raſcete:⁊ pars eius anterioꝛ venit a ca/
pite focilis inferioꝛis:⁊ continuatur cũ illo per choꝛdam
quaſi membꝛanalẽ:⁊ ſunt vnũ par poſituꝫ extra:⁊ vnus
ſuoꝝ ſingulariuꝫ incipit ſuperius a domeſtico capitis ad/
iutoꝛŋ:⁊ coniungitur cuꝫ focili ſuperioꝛi ſub inferioꝛi iun/
ctura raſcete. Et alius eſt magis certus illo:⁊ ſua fila ſunt
ampla:⁊ ſuum caput eſt magis neruoſum:⁊ incipit a foci/
li inferioꝛi ⁊ continuatᷣ cum capite focilis ſuperioꝛis ꝓpe
iuncturã raſcete:ſed muſculi mouentes iuncturã raſcete
quidã ſunt conſtringentes:quidã dilatantes:quidã reſu/
pinantes ſuper collum:quidam ipſum girantes:⁊ muſcu
li dilatantes continuantur ſibiinuicem quaſi eſſent vnũ:
⁊ iſte naſcitur a medio focilis inferioꝛis:⁊ ſua choꝛda cõ/
tinuatur cũ pollice per quaꝫ elongatur pollex ab indice.
Et alius naſcitur a focili ſuperioꝛi:⁊ cõtinuatur ſua choꝛ/
da cum pꝛimo oſſe oſſium raſcete:qđ eſt poſitum in dire/
cto pollicis:⁊ quando ambo iſti muſculi mouentur:parũ
girant raſcetã cũ dilatatione. Et quando ſecundus ſolus
mouetur facit ipſam iacere ſupinã:⁊ quando pꝛimus mo
uetur ſolus pꝛolongat inter pollicẽ ⁊ indicẽ:⁊ eius muſcu
li quidã cõcurrit a parte focilis ſuperioꝛis ex parte ſilue/
ſtri: ⁊ naſcitur ab inferioꝛi capitis adiutoꝛŋ:⁊ mittit vnã
choꝛdã habentẽ duo capita:⁊ cõtinuatur in medio pecti/
nis coꝛam indice ⁊ medio. Et caput ſue choꝛde ſuſtentatᷣ
ſuper focile ſuperius pꝛope raſcetam:⁊ dilatat raſcetam
expanſione cuꝫ giratione:⁊ muſculi conſtringentes ſunt
vnũ par ſupꝛa partem ſilueſtrẽ aſſeti : ⁊ illorum inferioꝛ
incipit ab vno interioꝛi capitis duoꝝ capituꝫ adiutoꝛŋ:⁊
peruenit ad pecten in directo auricularis:⁊ ſuperioꝛ inci
pit altius:⁊ venit ad illum eundem locũ. Et eſt vnus mu
ſculus cũ eis qui incipit ab inferioꝛibus adiutoꝛŋ parti/
bus medians loca pꝛecoꝛdioꝝ:⁊ habet duo capita trans/
uerſo fixa in modũ crucis:⁊ cõtinuatur in loco qui eſt in/
ter indiceꝫ ⁊ medium:⁊ quando iſti duo mouentur con/
ſtringunt:⁊ iſti conſtringentes ⁊ dilatantes ipſimet ſunt
girationeꝫ efficientes:⁊ quando duo oppoſita ex eis mo/
uent ſecundũ tranſitionem hoc idem faciunt. Et muſcu/
lus qui cõtinuatur cũ pectine coꝛam auriculari:cũ ſolus
mouetur palmã girat:⁊ cũ iuuat ipſum muſculus quem
nominabimus poſt:facit palmã iacere ſupinam. Et cũ il/
le qui cum raſceta continuatur coꝛam pollice ſolus mo/
uet girat modice palmã:⁊ cũ iuuabitur ab eo qui eſt auri
cularis faciet girationẽ completaꝫ. Sꝫ ambulat animal:
quoniã pes figitur ſuper illud quod compꝛehenditur:ſi/
cut palma:⁊ quãdo hoc eſt melius erit ex multis:quoniã
poterit adaptare ſe ad plures figuras:⁊ plurimũ compꝛe
henſiones ad quas non poſſet ſi eſſet ex vno. Et aliud iu/
uamentum cõmunicans cũ iuuamento multiplicationis
oſſium. Oſſa pedis alikandã ſunt.6.cahab.ſ.cũ quo com/
pletur coniunctura pedis cruris. Et alfacib eſt os in quo
magis eſt de ſuſtentamento. Et çaiunlum eſt ſimile naui
cule:⁊ eſt in eo domeſtica ꝯcauitas pedis:quã ꝑdiximus:
⁊ quatuoꝛ oſſa raſcete:⁊ cũ eis cõtinuatur pecten:⁊ vnus
illoꝝ eſt os ſimile decio:⁊ eſt quaſi ſextile : ⁊ eſt poſitum
quaſi ad partem ſilueſtrem:⁊ cum illo oſſe iuuat partem
illam ad fixionẽ ſuper terram:⁊.5.oſſa pectinis:ſed alkab
qđ eſt in homine eſt foꝛtius ꝙ̃ in omnibus alŋs animali/
bus:⁊ tunc ſicut eſt nobilius inter oſſa pedũ iuuantia ad
motũ ſicut alkaim.ſ.calcaneus eſt nobilius inter omnia
oſſa pedis ad ſuſtentandum. Et alkabab eſt poſitũ inter
duo capita que naſcuntur a duabus cannis:⁊ compꝛehẽ/
dunt ipſuꝫ in vtraqꝫ parte:⁊ intelligo ſurſuꝫ:⁊ poſterius:
⁊ in parte ſilueſtri:⁊ domeſtica. Et ſua capita intrãt mal/
chim poſterius.ſ.in duabus concauitatibus abalakaim
cũ introitu quaſi fixo:⁊ tunc alkabab eſt medium inter
crus ⁊ alchaim:⁊ cũ iuuatur ſua continuatio:⁊ firmatur
inter ipſam iuncturã:⁊ ſecuratur a diſſolutione:⁊ poſituꝫ
eſt in medio crure:licꝫ puteᷣ ꝓpter pedis concauitatem
qđ declinet ad parteꝫ domeſticã:⁊ alkabab coniungitur
ad ipſum os nauiculare ligamento coniunctuali:⁊ naui/
culare continuatur cũ alchakim ante:⁊ poſt cũ trib⁹ oſſi/
bus raſcete que ſunt a parte ſilueſtri. Et os ſextile decia/
le: ꝙ ſi tu volueris poteris computare ſingularẽ vel ſi tu
volueris poteris cõputare parteꝫ quartam raſcete. Sed
alkim poſitũ eſt ſuper alkabab:⁊ eſt durum rotundũ ad
poſterius ꝓpter extrinſecas occaſiones:⁊ lenificatus eſt
melius: vt iuuet adequationẽ poſitionis pedis ſuper ter/
rã:⁊ vt melius cooperiat illud ſuper qđ quieſcit. Et crea/
ta fuit ſua quantitas aliquantulũ magna: vt ſuſtentet coꝛ
pus:⁊ creabatur triangulare aliquantulum graciliãdo
quaſi quouſqꝫ pꝛocedit diminuendo quouſqꝫ anihiletur
in concauitate pedis ex parte ſilueſtri : vt ſit concauitas
oꝛdinata gradatim poſterius vſqꝫ ad ſuum mediũ. Sed
raſceta pedis diuerſatur a raſceta palme:⁊ iſtud eſt: quĩ
in raſceta pedis eſt vna acies in manu duplex : ⁊ in pede
eius ſunt oſſa paucioꝛa:⁊ hoc eſt qđ neceſſitas eſt maioꝛ
in palma ad motũ:⁊ cõpꝛehenſioneꝫ ꝙ̃ in pede: cuius eſt
neceſſitas ad figendũ:⁊ propter hoc iuncturaꝝ multitu/
do facit malũ ad compꝛehendendum rẽ ſuper quã quis
eleuatᷣ:cũ hoc etiã ꝙ acquirit ꝑ illã laxationẽ: ⁊ q̃ſi quã/
dã diſſolutionẽ:malũ vtiqꝫ eẽt: ſicut etiã malũ eſſet ſi nul
la oĩno ibi laxitas foꝛet:⁊ iã ſcitũ eſt:qꝛ cõpꝛehẽſio:⁊ rece
ptio ei⁹ eſt magis cõueniẽs cũ eo qđ eſt multi nerui:⁊ mi/
noris q̃ntitatis:⁊ deferre:⁊ bene ſtare melius exercetᷣ ꝑ rẽ
modici nerui:⁊ magne q̃ntitatis. Sed pecten pedis crea/
tũ eſt iã ex oſſib⁹.5.⁊ cũ quolibet illoꝝ ꝯiungetᷣ vnus di/
gitus pedis:⁊ hoc:qꝛ neceſſitas eſt in his magis firmitu/
dine ꝙ̃ cõpꝛehenſione que duo concurrũt in palma:⁊ qꝛ
alius digitus pꝛeter pollicem habet duo oſſa.

Capl'm. VII. De diuerſitate extremitatũ aialiũ:⁊ anothomia mãdibule.

ET plura animalium habentium corticẽ i coꝛio ſunt pau/
coꝛum membꝛoꝝ:quoniaꝫ non indigent
multo motu:⁊ cancri ⁊ qui vocantᷣ kara/

bo vident̄ ſimiles:tñ cum toto hoc diuerſant̄:q2 karabo habet caudã:⁊ cancer nõ:⁊ cancer ambulat in margine: ⁊ karabo natat in pelago:⁊ h3 iuuamen in cauda:⁊ ꝓpter hoc ſunt fortes pedes cancroꝝ ambulantiũ in margine: ⁊ debiles illoꝝ qui profundant̄ in mari:⁊ ſunt pauciores numero:q2 ſunt minoris neceſſitatis ad ambulandũ fe/ſtine. Et que hñt acumenẽ magnaꝫ:⁊ ſunt additamenta ad modũ cornuũ:tunc illa que ſunt aĩaliũ habitantiũ in aqua ſunt fortiora:⁊ dextrũ eſt fortius. Et loquamur de mẽbris motiuis piſciũ ⁊ anuloſoꝝ:⁊ teſteoꝝ:⁊ dicemus ꝙ habens multos h3 magnos pedes:⁊ proprie quatuor mediales:⁊ facti ſunt pedes aĩalis qđ dicit̄ ſanceramidẽ: ⁊ ſunt curti:qm̃ ſuũ corpus eſt paruum:⁊ corpus pmi eſt magnũ:⁊ tunc tẽperauerunt paruitatẽ corporis:⁊ ſui de/bilitatẽ cũ multitudine peduꝫ:deinde caput:⁊ in quibuſ/dã aĩalibus cognoſcitur collũ:⁊ quedã ſunt que non hñt collũ. Dixit. omne aĩal habẽs pulmonẽ h3 collũ:qm̃ col/lum eſt ꝓpter tracheã arteriã:⁊ non habens medullam: nõ habet caput:qm̃ medulle ꝓpriũ eſt:vt nõ habeat pon dus ſuper ſe:q2 eſt membrũ cognitionis:⁊ eſt inſtrumen/tuꝫ corporale eſtimationis operationis que eſt in oĩbus aĩalibus loco cognitõis in homine. Dixit. ⁊ omne aĩal ha bet membra ſua anteriora fortiora:qm̃ illa ſunt membra que mouẽt de loco ad locũ. Et in homine in ſua pueritia infantili mẽbra poſteriora ſunt leuiora:⁊ ſuũ caput:⁊ co/rona capitis põderoſiora:⁊ hoc ne ſi ambe extremitates eſſent ponderoſe non poſſet infans ambulare niſi ſuper manus:⁊ quando inualeſcit infans corroborãtur pedes eius multũ:qm̃ habent ſuſtinere magnũ pondus:⁊ caput leueſcit. Et equus:⁊ quedã aĩalia habẽt maiorẽ eleuatio/nẽ anterius in partibus anterioribus:⁊ hoc fuit:vt maior ſit leuitas in poſterioribꝰ:⁊ ſua longitudo ĩ iſantia eſt mi nor ꝓpter iſtã eandẽ cauſaꝫ:⁊ in equulo ſunt ſue iuncture laxiores:⁊ ꝓpter hoc põt equulus in infantia confricare ſuũ caput cũ pede poſteriori:⁊ quãdo creſcit equulus cre ſcit multũ in longitudine:⁊ iuncture ſui colli ſunt durio/res:⁊ nõ poterit facere iſtud. Et ponderoſitas ſuperioris capitis ſignificat debilẽ directionem:⁊ hoc eſt:q2 erit cor/pulentia in membris cogitatiuis. Et dixit:qm̃ itellectus exigit: ꝙ etiã non ſit in corpore. Et narrauit Ar. cauſam quare homo diminuebat̄ in armis manifeſtis:⁊ hoc eſt: qm̃ habebat quiddã loco omniũ armoꝝ:⁊ illud eſt qđ di ximus in predictis. Et dixit ꝙ aĩalia habentia digitos in pedibus preter hominẽ operant̄ pedibus qđ facit homo manibus:⁊ hoc ſimia:⁊ vrſus:⁊ quedã ſunt habentia di/gitos. 5. in pedibus poſterioribus:vt melius poſſint pati fixionẽ illoꝝ ſuper res ſuper quas ſtat:qm̃ habet opera/tionẽ ad erectionẽ:⁊ ſtare ſuper pedibus poſterioribus:⁊ operat̄ cũ ſuis membris:ſiue iaceat ſuper coſtã:ſiue ſtet: ſiue iaceat ſupinus. Et in quibuſdã aĩalibus diminuunt̄ digiti pedũ poſterioꝝ vno digito reſpectu anteriorum:⁊ erunt digiti pedũ tunc. 4. ⁊ hoc:qm̃ non intendit cõpre/hendere aliquid per pedes poſteriores:⁊ operari per pe/des anteriores:ſed eleuare:⁊ dilatare:⁊ cũ pugnat erigit ſe:⁊ rapit manibus:⁊ opus eſt:vt figatur ſuper pedes po/ſteriores:⁊ operari per pedes anteriores:⁊ illud ſuper qđ cadit ſuus viſus ante:⁊ non ita facit pedibꝰ poſterioribꝰ:⁊ eſt ſicut leopardus:⁊ etiaꝫ adhuc:qm̃ ille digitus induce/ret grauitatẽ in ambulatione. Et dixit Ar. ꝙ homo inter oĩa animalia habet pectus amplũ:qm̃ in quadrupedali/bus ſpatule:⁊ brachia faciunt ſtricturã pectoris. Et aues habent in pectore. q. tenuitateꝫ:vt rumpant aerẽ ad mo/dũ nauis:⁊ dico ꝙ aues ſunt melioris modi in h ꝙ̃ qua/drupedalia:qm̃ acuties pectoris non in oſſe cooperit cor: ſed in oſſe qđ exit ab illa. Dixit. ⁊ aptior locus mãmilloꝝ in animalibus ſedentibus eſt pectus:cũ ſit amplũ:⁊ hoc cum dant mãmare ſedentes. Sed animalia ambulantia que habent ſoleas ⁊ habent volã fiſſam:⁊ que habẽt vn/gulam integrã:vt camellus:⁊ equus:⁊ que habent duas mãmillas tantũ:⁊ ſi haberẽt mãmillas ſuper pectus for/te eſſent ibi ſecundũ modũ quo ſunt inter inguina:ſed nõ ita ꝓpe matricẽ:⁊ etiã preter iſtud:q2 impedirent motũ: ⁊ animalia que habent digitos fiſſos:⁊ que multũ gene/rant habent mãmillas in longitudine ventris in duplici acie:vt lactẽtes melius mãment:⁊ in pluribus numerus mãmillaꝝ erit ſecundũ numerũ filioꝝ preterq̃ in leone: qm̃ hab3 duas mãmillas:⁊ raro generat:⁊ ad plus duos filios:⁊ filij ſui ſunt pauci:quoniã complexio calida mul tum conſumit nutrimentũ:quoniã calor in ipſo multum diſſoluit:⁊ ideo non multum generat:⁊ non comedit:niſi quando venatur:⁊ nõ venatur niſi ſemel in die:⁊ in dua/bus diebus. Et non eſt ſicut aĩal qđ inuenit nutrimentũ ſuũ paratũ:⁊ comedit tota die. Et mãmille leene ſunt in medio ventris:⁊ non in inguinibus:quoniaꝫ habet digi/tos fiſſos. S3 elephas:quoniã habet amplitudinẽ pecto/ris:⁊ digitos fiſſos:⁊ parũ generat:⁊ eſt ſuum lac multuꝫ ſpiſſum:⁊ tunc neceſſariũ fuit ꝙ mãmille eſſent in pecto/re:qua poſſit decoqui per calorem cordis. Et in maſculis non inueniunt̄ mãmille niſi in homine:⁊ camello ſimili/ter qui aſſimilat̄ patri nõ matri:⁊ numerauit Ar. in hoc caplõ:⁊ dixit ꝙ omne animal habens ſanguinem habet ſperma. Et mulieres habent ſperma:⁊ menſtruuꝫ:⁊ exe/unt ambo a matrice:⁊ vtrũq3 illoruꝫ eſt ſuperfluitas ſan/guinis:⁊ de hoc poſt dicemus. Dixit. quoniã femine qua drupedum emittunt vrinã poſt qua ndo ibi eſt locus ma tricis:⁊ erat ille locus magis conueniens ad luxuriãdũ. Et maſculi quorũdam animaliuꝫ poſt vrinant ſicut ele/phas camellus:vel leo:⁊ aĩal qđ vocatur allerab:⁊ nullũ animal habens ſoleã in pedibus mingit poſt:⁊ omne ani mal completũ preter homines habet caudã ſiue ouet ſi/ue pariat:⁊ aliquando erit illa cauda parua:⁊ iuuamen/tũ quidẽ caude eſt:vt ſit arma:⁊ defenſorium:⁊ de oĩbus cooperitamuꝫ. Et homo inter oĩa aĩalia ꝓprie habet an/chas:qm̃ eleuant:⁊ coxas:⁊ crura:⁊ que incuruant̄ mul/tũ in comparatione ſui corporis. Sed quadrupedalia nõ habent anchas:qm̃ ſue extremitates ſunt leues:⁊ cõiun/guntur cũ neruis:⁊ non eſt eis opus cũ erigent̄ ſuper pe/des:vt ſtent diu erecti ſuper illos:⁊ materia anche tran/ſiuit in caudã:ſed aues:qm̃ ſunt in ſua erectione inter ve/re erectum:⁊ illum quiꝰ eſt. q. inflexus ſuper genua:⁊ ſunt ſue coxe multum carnoſe:⁊ nõ in crure aſſimilant̄ homi/ni ſecundũ quid:⁊ ꝙ alijs aĩalibus ſecundũ quid:⁊ ideo habuerũt anchas. S3 paruas:ſed ſolea ſicut in equis ge/neratur ex terreſtritate in ipſo:⁊ non habebit cornu niſi fuerit animal multe terreſtritatis:⁊ magni corporis:⁊ nõ habebit ſoleaꝫ in pedibus propter arma:ſ3 propter ſuſtẽ/tationem magni corporis:⁊ tunc fuit factũ vnum cornu ſicut in carchadam:quoniam vngula illa ſolearis eſt. q. eſſent multe vngule adunate:⁊ qđ habet ſoleã vngulareꝫ nõ habet cahab:qm̃ indiget multimoda declinatione pe dis. Et pauca declinatio erit ꝓpter paucos angulos:⁊ tũc feſtinabit in ponendo pedes ſubito in terrã:qm̃ declina/bunt ad partes:qm̃ bene ligatũ eſt fortioris gibbationis q̃ non bene ligatũ:l3 etiã habens iuncturã laxã habeat facilẽ declinationẽ:⁊ ꝓpter hoc in habentibus cahab nõ creabatur cahab in manibus:qm̃ indigebat:vt eẽnt for/tiores in operationibus:qm̃ ſunt mouentes. Sed cahab in aĩalibus habentibus vngulã fixam eſt ꝓpter hoc:vt iuuent ad fiſſurã. Sed aĩal habens pedẽ fiſſuꝫ in digitos: ſed modificauerunt partes modificatione quadã:⁊ ſuaꝫ

expanſionē intelligo partes cabab. Sed habēs vngulas
fixas in duo habet illas partes magnas: ⁊ non cōponitur
ſuper crus niſi cū vno coniungente: ⁊ duas cōiuncturas:
⁊ in hoc erit gradatio a crure ad vngulas pedis: ſed ꝙ hꝫ
multos digitos ſi haberet cabab idigeret vt cabab ꝓpor
tionaret̄ cuilibet digito: ⁊ nō diuideret in digitos diuiſio
ne cōſimili qm̄ modus extremoꝝ eſt diuerſus cū modo
medioꝝ. Sed qm̄ loco multaꝝ partiū fuerunt ptes due
ſue cōiunctiones cū cabab aſſimilant̄: ⁊ iā multiplicabā
tur digiti pedū in hominib⁹: vt per illos meliorareẗ fixio
pedū ſuper terrā: ⁊ creabant̄ curti ne exponant̄ occaſio
nibus cū tenditur figi ſuper illos. Et oē aial agreſte hñs
ſanguinē: hꝫ linguā nō ligatā: ſed tencha hꝫ linguam que
aſſimilat̄ lingue piſciū: qm̄ ligat̄ qđ eſt aial in parte aquo
ſum. Et lingue agreſtiuꝫ aſſimilant̄ inter ſe: qm̄ ſunt car
noſe: ⁊ ſunt agreſtia. Et iā numerauimus cauſas incurta
tionis linguaꝝ in piſcibus; ⁊ ſuoꝝ ligamentoꝝ: ⁊ quedaꝫ
aialia marina hñt linguā fixā ſicut cochi. Dixit ꝙ mot⁹
vtriuſqꝫ mandibule: ſꝫm rectitudinē eſt ſimilis inciſioni:
⁊ motus eoꝝ ad partes eſt ſimilis maſticationi. Et omne
aial nō indigens maſticatione ſicut aues nō hꝫ in inferio
ri mādibula dentes niſi vnū motū. Et omne aial mouet
mandibulā inferiorē: qm̄ ſuperior fatigaret̄: eo ꝙ mem
bra multa continuant̄ in illa: ſed inferior nō hꝫ operatio
nē niſi in iuuamento comeſtionis: ⁊ ꝓpter hoc appropria
uerunt maſticationē ei. Sed tenchea: qm̄ opus fuit ei: vt
in ipſa euulſione haberet ſuſtentamentū: ⁊ habebat cur
tos pedes: nō tales quales leo: ⁊ alij lupi qui mordere po
tuerunt: ſed ad ſuſtentare per pedes anteriores: ⁊ motus
ſui colli. Et tencha fuit aial indigēs cibatione carnis for
tis: qm̄ acquirit per morſuꝫ. Poſitū ergo fuit ei membꝝ
fortius: ⁊ fortius eſt illud qđ eſt ſuperpoſitū cū acciderit
ei ſuppoſitio a volūtate ⁊ nā. Et nāliter membra omniū
aialiū mouent̄ verſus imum. Et illud eſt: qm̄ opus eſt: vt
ille motus ſit velocior: ⁊ fortior cū erit ſimul a volūtate:
⁊ natura: ⁊ cognitū eſt; qm̄ percuſſio a poſteriori magis le
dit: ⁊ tunc bene ordinabit̄ in tencha motus mādibule ſu
perioris: ⁊ ſicut tencha mouet mandibulam ſuperiorē: ita
coluber hꝫ ꝓpriuꝫ erigere caput ſolū ad poſterius: ⁊ hoc
eſt: vt habeat poſſibile aſpicere oēm ſui partē diu: qm̄ nō
videt ab anteriori aliquid de ſuis membris: qm̄ ſui oculi
ſunt poſiti. q. extra ſua membra. Et aialiū agreſtium que
oua pariunt eſt quoddā qđ dicit̄ leo terre: ⁊ credo ꝙ aſſi
miletur Malachie: ⁊ alche que ſunt quedā ſpēs lacerto
rū: ⁊ eſt multi motus: ⁊ eleuāt ſuā caudā: ⁊ eſt multū ma
cer: qꝛ habet modicū ſanguinis: ⁊ ideo eſt multū timoro
ſus: ita ꝙ timet qđlibet: ⁊ ꝓpter hoc timor ille vetat ipm̄
a comeſtione ſua: ⁊ mutat ſuū colorē cuꝫ timet: qm̄ timor
imprimit fortiter ſignū in ſua complexione. Sꝫ oſſa mā
dibule: ⁊ tympoꝝ ſuus neruus eſt ſecundū ſerras in man
dibula: ⁊ tunc dico ꝙ mādibula ſuperior terminat̄ ſupi
us ad ſerrā cōmunē ſibi ⁊ frōti: ⁊ vadit ſub ſupercilijs ad
tympora de vno ad alteꝝ: ⁊ contrarius terminus inferi
or eſt vbi naſcūtur dentes: ⁊ a duabus partibus eſt ſecun
da ſerra ex parte auriculaꝝ cōmunicans inter ipſuꝫ ⁊ os:
qđ eſt ſimile. q. ale: ⁊ illud eſt poſt molares: deinde alius
terminus: ⁊ eſt ille cuius terminus declinat modicum ad
partē domeſticā: ⁊ tunc erit ſerra diuidēs inter iſtū ⁊ ſer
ram quā nominabamus: ⁊ que diuidit ſuperius palatum
ſecundū longitudinē: ⁊ tunc iſti ſunt eius termini. Sꝫ ſer
re intrātes terminos de illis eſt vna ſerra que diuidit ſu
perius palatū ſecundū longitudinē: ⁊ ſerra que vadit iter
duo ſupercilia in directo duaꝝ māmillaꝝ: ⁊ ſerra que in
cipit ꝓpe initiū ſecundū huius ſerre: ⁊ declinabit ab illa
deſcendendo in rectitudinem eius que eſt a dextra inter
quadruplos ⁊ caninos: ⁊ alia ſerra coronalis in parte ſini
ſtra: tūc inter iſtas tres ſerras. ſ. mediā: ⁊ duas extremas:
⁊ inter directū originis dentiū nominatoꝝ: creabunt̄ vl'
terminabunt̄ duo oſſa triangularia. Sed baſes duorum
triangiloꝝ non ſunt vbi naſcunt̄ dentes: ſed cadit ante
hoc vna ſerra diuidens ꝓpe baſes: qm̄ tres ſerre pertrā
ſeunt hunc diuiſorē in locis nominatis: ⁊ ſub duob⁹ triā
gulis erunt duo oſſa que circuerunt baſes trianguloꝝ: ⁊
erigit duos angulos rectos duaꝝ ſerraꝝ extremaꝝ: ⁊ di
uidit inter duo oſſa id quod deſcendit de ſerra medians:
⁊ vtriqꝫ oſſi erunt duo additamēta ꝓpe ſerrā que eſt diui
ſor: ⁊ vnus acutus ꝓpe duos caninos: ⁊ angulū expanſuꝫ
in directo narium: ⁊ de ſerris mādibule ſuperioris eſt ſer
ra que deſcendit cū ſerra cōmunicāte in ſurſum: ⁊ vadit
ad partes oculi. Et quando applicat̄ ad mandibulā diui
ditur in tres ramulos: ⁊ vnus illoꝝ vadit ſuper ſerrā cō
municantē cū fronte: ⁊ ſuper concauitatē oculi quouſqꝫ
continuetur cū ſupercilio: ⁊ alia ſerra ſub iſta: ⁊ continua
tur eodē modo: ⁊ non intrat in cōcauitatē. Et ſerra tertia
que eodē modo continuatur poſtqꝫ intrauit in cōcauita
tē: ⁊ quartū eſt de illis inferius i cōparatiōe ſerre que eſt
ſub ſupercilio: ⁊ remotius eſt a loco qui tāgitur a ſuperio
ri. Sed os in quo diſtinguitur ſerra prima eſt maius: de
inde illud in quo diſtinguit̄ ſerra ſecunda.

¶ Capitulū. VIII. De anothomia maxillaꝝ: ⁊ labiorum.

ET gena habet duos motus: ⁊ vn⁹
illoꝝ ſequit̄ motū mandi
bule inferioris. Et ſecundus motus cōis
eſt labio: ⁊ motus eius ſequitur motū al
terius mēbri: ergo muſculus illius mot⁹
eſt alterius mēbri: ⁊ tūc qm̄ motus eſt cō
munis illi: ⁊ alij mēbro eſt per muſculū
cōem illi: ⁊ alij mēbro: ⁊ iſte muſculus eſt vnus in vtraqꝫ
gena latus: ⁊ amplū eſt ſuū nomen. Et vterqꝫ illoꝝ eſt cō
poſitus ex quatuor partibus: qꝛ fila veniunt ei a quatuor
partibus. Et quedā illoꝝ naſcūtur a iuncturis ſpatulaꝝ
cū ligamento pectoris: ⁊ continuant̄ ſue extremitates cū
extremitatibus labioꝝ: ⁊ trahunt os inferius obliquū: ⁊
ſecunda naſcunt̄ a caſſe pectoris: ⁊ ligamētis pectoris ex
vtraqꝫ parte. Et vadunt illa fila in obliquū: qꝛ naſcentia
a dextra ſecant naſcētia a ſiniſtra ex tranſuerſo: ⁊ naſcen
tia a dextra coniungunt̄ cū extremitate labioꝝ ſiniſtra: ⁊
econtra naſcentia a ſiniſtra: ⁊ quāto iſta fila fuerint con
texta ⁊ contrahentur ſimul extendunt labia ad exterius.
Et tertius naſcit̄ a parte ſpatule: ⁊ applicatur ad locū ſu
periorē locoꝝ iſtoꝝ muſculoꝝ: ⁊ mouent labia ad duas
partes: vno modo. Et qrtus naſcit̄ a ſcenetim colli: ⁊ trā
ſit per auriculas: ⁊ tranſit ad genas: ⁊ mouet genas vno
motu: ⁊ labia ſequunt̄ genas in illo motu: ⁊ cū iſto motu
ſunt quidā qui fere poſſunt ducere angularia labioꝝ vſqꝫ
ad auriculas: ⁊ tunc mouet auriculas iſto motu: ⁊ labia
que habent quoſdā muſculos cōmunes ſibi ⁊ maxille ſi
niſtre: ⁊ habent muſculos ꝓprios ſibi: ⁊ ſunt quatuor: ⁊
vnū par illoꝝ venit a ſuperiori idirecto duaꝝ gibboſita
tū faciei: ⁊ applicātur ꝓpe terminos labioꝝ: ⁊ duo inferi
us: ⁊ in iſtis quatuor eſt ſufficiētia motus labioꝝ ſolum:
qm̄ quilibet illoꝝ cū mouetur ſolū mouet labia ad ſuam
partē: ⁊ quando mouent̄ duo ad duas partes expādūt la
bia ad ſuas partes: ⁊ tūc ſi completur motus ad quatuor
partes: ⁊ labijs non ſunt alij motus ab iſtis. 4. extremita
tes cōmuniū muſculoꝝ imiſcebant ſe cū ſubſtātia labio
rū mixtione quā nō pōt diſcernere ſenſus in ſubſtantiaꝫ
labioꝝ: qꝛ labiū eſt membꝝ carnoſum ſine oſſe. Sed ex
tremitas naſi cū ea continuantur duo muſculi parui for
tes: ⁊ ſunt parui ne faciant anguſtiam aliquam muſculis

quibus magis indiget: qm̄ nobiliores habent motus ge/
narum: ⁊ labiorum: ⁊ magis neceſſariū: vt plus ſemper in mo/
tu: ſed ſunt fortes: vt recuperent ſuā paruitatē: ⁊ veniunt
illi muſculi a parte gibboſitatis genarum: ⁊ imiſcent ſe pri/
mo cū filis genarum: ⁊ veniūt ab illa parte: quia motus nariū
eſt ad iſtā partē: ⁊ mandibula inferior mouebatur: ⁊ non
ſuperior propter iuuamenta: ⁊ eſt vnū qđ motus leuioris
eſt melior: ⁊ aliud eſt: qđ eſt magis propinquū membris
nobilibus debet eſſe quietū: propter id quod timet̄ ex mo/
tu: ⁊ propterea ſi moueretur ſuperior mandibula non eēt
iunctura illius ⁊ capitis tā bene firmata: ⁊ non fuit opus
mandibule inferiori plus tribus motibus. Et hꝰ motus
eſt in apertione oris: ⁊ alius ad claudēdū ipſum: ⁊ tertius
maſticationis: ⁊ aperiens os facit mandibulā inferiorem
deſcendere: ⁊ claudens eleuat ſurſum: ⁊ motus maſticatio/
nis facit declinationē ad duas partes: ⁊ manifeſtū debet
eſſe: qm̄ motus mādibule inferioris debet eē per muſcu/
los deſcendētes ad ipſam: ⁊ tunc conſtringetur: ⁊ eleuabit
mandibulā inferiorē: ⁊ facientes illam deſcendere ſunt in
contrario modo: ⁊ maſticationis in obliquo: ⁊ fecit natu/
ra duos muſculos in homine claudentes os: ⁊ deſcendē/
tes ad inferiorē mandibulā: ⁊ fecit illos paruos: quoniam
membrū paruū ⁊ leue. Sed alia animalia habent man/
dibulā inferiorē fortiorē propter hoc ꝙ indigent iſta man/
dibula ad euellendū ⁊ mordendū: ⁊ ſcindendū: ⁊ iſti duo
muſculi ſunt molles: qm̄ ſunt propinqui medulle valde
humide: ita ꝙ inter illos: ⁊ medullā non eſt niſi vnū os: ⁊
tunc propter hoc: qm̄ timebatur qđ ſi eſſent cōmunicātes
cū medulla: ⁊ accideret aliq̄ occaſio muſculis: ꝙ illa ve/
niret ad medullā: ⁊ propter hoc ſuffodiebat natura originē
illorum ſub eē capitis: qđ os eſt compoſitū ex duobus oſſibꝰ
pariū ex ſeparationibus foraminū meatuū: qui tranſeūt
vſq; ad exterius proſpere: ⁊ procedunt ordinatim dure/
ſcendo quouſq; perueniāt a dextra: vt ſua ſubſtātia pau/
latim indureſcat: ⁊ recedat paulatim a ſuo principio: ⁊ qui/
libet iſtorum muſculorum habet naſcētes chordas magnas: ⁊
comprehendunt magnitudinē mandibule ſuperioris: ⁊ cō/
ſtringuntur: ⁊ eleuant mandibulā ſuperius: ⁊ iſti duo mu/
ſculi iuuantur per iſtos duos muſculos. Et veniūt iſti duo
muſculi interius in ore: ⁊ deſcendunt in mandibulā infe/
riorē. q. in foueā: qm̄ erectio ponderoſi indiget virtute in/
tēſa. Et chorda tertia iſtorum duorum muſculorum naſcitur a
medio iſtorum duorum muſculorum non ab extremitate: vt ſit
fortior: ſed muſculi aperiētes os cū quibus deſcendit mā/
dibula inferior naſcitur ab additamētis ſimilibus acubꝰ
que ſunt poſt aures: ⁊ deſcēdunt: ⁊ faciunt ex ſe muſculū:
⁊ facit ex ſe chordā: vt ſit fortior: ⁊ a chorda ſpgunt̄ iterum
fila: ⁊ illa fila faciunt iterum muſculū ex impletione carnis:
⁊ illud eſt: qm̄ ſi eſſet vnus exponeretur magis occaſioni
bus: ⁊ obuiat incuruationi mandibule inferioris: ⁊ cū tra
hitur ille muſculus: trahit retro: ⁊ habent deſcēdere pro/
culdubio: ⁊ qm̄ ponderoſitas iuuat ad deſcenſum: tunc nō
indigebat iſta mandibula niſi duobus muſculis. Sȝ mu
ſculi maſticationis ſunt ex vtraq; parte ſimiles triangu/
lo: ⁊ cū eius caput fuerit poſitū in angulo: qui eſt ex ſuis
angulis in facie: protēduntur ex illo duo rami: ⁊ vnus de/
ſcendit ad mandibulā inferiorē: ⁊ alter aſcēdit ad partes
paris: ⁊ inter ea continuatur vna baſis recta: ⁊ miſcetur
quiſq; angulus ei qđ ante ipſe exiſtit: preterea: vt iſte mu
ſculus habeat partes diuerſas in cōtrahēdo: qm̄ nō opor/
tet vt habeat motū equalē: ſȝ indiget multiplici diuiſione
ad hoc: vt perfecte compleatur molitio: ⁊ maſticatio. Et
aues diuerſantur in ſuis membris propter diuerſitatē in
ſuis iuuamentis ſicut diuerſantur in collo: quoniā q̄dam
habent colla longa: ⁊ quedā habent colla curta: quoniam
que habent recipere nutrimentū a ceno: aut ab aqua ha/
bent collū longū. Sed que non indigent huiuſmodi: ſed
viuunt rapina colla curta habent. Et que habent pedes
longos non poſſunt natare neq; ſe ſubmergere: ⁊ ſuū nu/
trimentū eſt in luto: ⁊ lacubus: ⁊ habent pedē longum: vt
poſſint ſtare ſuper pede: ⁊ accipere roſtro vel pica qđ eſt
ei neceſſariū: ſed qđ pōt natare: ⁊ habet picas nō fuerunt
illi pedes longi: ⁊ hoc vt ſint fortiores ad natandum: qm̄
non timet de ſubmerſione. Et animalia que habent colli
gere vermes: ⁊ piſces paruos a ceno fecerunt ei picā acu/
tam multū: vt poſſint per illā perforare: ⁊ capere: ⁊ qđ hȝ
bet operationē ad recipiendū ſuū nutrimentū a fundo lu
ti: facta eſt ei pica longa acuta ne oporteat ipſam ponere
in lutū: ⁊ oculos: ⁊ caput: ⁊ alius: licȝ habeat duos pedes:
angulus tamē ſuorum genuum ponit ad poſterius: ⁊ incur/
uatur ſecundū illum angulum ad anterius: ⁊ dico ego: ꝙ
hoc eſt: quia homo erectus eſt in ſuo ſtatu: ⁊ poſſibile eſt: vt
diuertatur ad omnē partē: ⁊ habet homo nares: ⁊ tybias
magnas: ⁊ inclinatur ad poſterius propter iuuamēta que
diximus: ⁊ tunc ſi angulus genuum hominis eſſet ad po/
ſterius eſſet illi graue ſurgere poſtq̄ ſedit: ſed aues: qm̄
ſunt leues poſt: ⁊ pōderoſiores ante: facta eſt eis declina/
tio ad partē magis ponderoſam. Et dicimus ꝙ omnes
aues venatrices cito volant vt pcedant: ⁊ alie vt fugiant
preter aues que ſunt magne corpulētie: ⁊ quia eſt in eis ter/
reſtritas multa: non potuit ingeniari natura eas facere le
ues. Et omnis auis habēs vngues curuos non habet po/
ſterius cornu: quoniam habet curuos vngues preliat̄ an/
terius. Si autē preliaretur per id quod eſt poſterius im/
pediretur prelium anterius: ⁊ cognitum eſt ꝙ melius ex/
ercetur anterius q̄ poſterius: ⁊ non pōt bellari cum cor/
nu niſi cū eleuerit ſe a terra. Et propter hoc factū eſt cornu
in tybijs poſterius in auibus terreſtribus: qm̄ ſi haberēt
vngues anterius non eſſent idonee ad ambulandū: ⁊ oē
animal habens collum longū: ⁊ forte expandit ipſum cū
volat: ſed habens collum longū ⁊ debile contrahit collū
in volatu ſicut auis que dicitur meſtibelgenu. Sȝ de an/
chis auiū iā locuti ſumus. ¶ Et dixit Ar. ꝙ vna pars pi/
ſcium natat cū alijs: ⁊ vna non natat cū eis: ſed tamen ha/
bet alas: imo natat faciēdo plicas de corpore: vt coluber:
⁊ credo qđ marme ſit huiuſmodi. Et ordo alarum in pi/
ſcibus eſt diuerſus: ⁊ ſit ſuus numerꝰ: ⁊ qui piſcis habuit
papas multas magis viuit in ſicco: quia concluſio ſuorum po
rorum retardatur: ⁊ delphin: quoniā eſt magni corporis
⁊ reſpirat iuuat ipſum natura per cannā vnā magnam. Et
ſi veſpertilio haberet caudam nō bene poſſet volare. Et
ſtrutio aſſimilatur auibus in quibuſdam: ⁊ alijs animali/
bus in quibuſdam: ⁊ quia non habet. 4. pedes habet alas:
⁊ quia nō eſt auis vere non habet plumas: ſed ſimile pilis:
⁊ quia aſſimilabatur animalibus quadrupedalibus hȝ ſo/
leam ſicut camellus: ⁊ quia auibus habet illā curuam.

¶ Incipit liber. XV. De generatiōe aīaliū: ⁊ de anotho/ mia virge: ⁊ matricis. Capitm. I.

Animal generans in alio aliud eſt
maſculinū: ⁊ animal gene/
rans in ſe per aliud ad complementū vel
partes complementi eſt femininum: ⁊ ſi
aliquod animal eſſet qđ generaret ſe per ſe
non haberet maſculinum vel femininū:
⁊ iam in hoc diximus de vegetabilibus
minimis: qđ poteſt ſciri in hoc capitulo. Et oīa animalia
ſanguinea que ambulant: aut volant: aut ſaltant erūt di/
uerſa per maſculinū ⁊ femininū: ⁊ erit inter illa luxuria/
tio: ſed ſi non pariunt ſibi ſimile eſſet de numero generā
tiū ſibi ſimile: ſed anuloſa iā generant ſe per putrefactio/

nem:⁊ iã erit maſculinũ:⁊ femininum:⁊ erit inter illa lu/
xuriatio:ſed non pariunt ſibi ſimile guſanes:⁊ ſi pareret
ſibi ſimile:eſſent de numero generantiũ ſibi ſimile:⁊ qñ
generant rẽ non ſui generis:iſta generatio non vadit ad
non terminũ:vt fiat mutatio:⁊ non ſaluatio in genere:q2
non ponit terminum in vnoquoq̧:⁊ tunc erunt quedam
animalia que generant generatione completa:⁊ quedaʒ
in completa:⁊ iſtud eſt in ouantibus:⁊ generantibus gu/
ſanes. Et ouantiũ quedam generant oua completa ſicut
aues:⁊ quedã non completa ſicut piſces:quoniã piſcium
oua creſcunt poſtq̄ȝ exeunt. Et eodẽ modo credo ꝙ anu/
loſum animal:qđ generatur per putrefactionem in terra
non generat guſanes generationes:ſed oua que poſt mu/
tantur in guſanes:⁊ non eſt remotũ:quin etiam ille guſa/
nes reuertant̃ ad naturã illius a quo generate ſunt:⁊ ge/
nerant ipſuʒ:⁊ volo dicere ꝙ nõ ſtat ſua generatio in gu/
ſanes ſecundũ modũ quo poteſt facere rẽ ſue ſpeciei:⁊ il/
lud indiget ſpeculatione in marinis:quoniã in vna ciui/
tate ſaracenoꝝ:que dicitur ſcealikam poſt pluuiã magnã
que fuit ibi:videbant̃ bombices cooperientes terrã per
miliaria multa:⁊ quilibet illoꝝ texuit ſuper ſe ſericum:⁊
exiuerunt poſt volantes alate:⁊ fecerunt ſemẽ:ſed iſtud
ſericum non erat continuatũ nec poterat reduci ad con/
tinuitatẽ per aliquod genus calamiſtri:⁊ tunc non cura/
uerunt hoĩes de illo ſemine. Et credo ꝙ ſi illi hoĩes dediſ/
ſent pullis illoꝛuʒ ouoꝛum folia bona mori veniſſent ad
completã ſpeciem:⁊ generaſſent bonũ ſericũ. Sed deter/
minare:⁊ ꝙ ſtatutũ eſt ꝙ animalia que generant̃ per ſe
faciunt ex ſe guſanes non placet mihi:quoniã nemo põt
videre quando generant:ſ3 guſanes ſũt ꝑ apiculas volã/
tes in circuitu candele:⁊ per bombices:⁊ per locuſtas:⁊
poſt conuertunt̃ in ſuã ſpeciẽ.ſ.per oua predictoꝝ ad ſpe/
ciem ipſuʒ dico generantis:⁊ tunc non eſt mirũ ſi anima/
lia anuloſa ſimiliter generant:⁊ fortaſſe predictã dicẽtes
opinionẽ non intellexerunt opinionẽ niſi mediã:ſcilicet
ꝙ cũ bombax pͥmo faciat oua:⁊ poſt guſanes:⁊ poſt bõ/
bicem:non cogitauerunt niſi ꝙ tantũ facerent guſanes:
⁊ ſic de alijs anuloſis:⁊ iaʒ habui amicũ qui fecit ſcoꝛpio/
nes:⁊ illi ſcoꝛpiones poſt generauerunt alios ſcoꝛpiõẽs.
Et non debet hoc eſſe aliquo modo ꝙ res que generant̃
per virtutẽ generatiuã:quin ẽt poſſint alio modo genera/
ri:quoniam bene poteſt eſſe ꝙ generatio ſit ad generã/
dum ſpeciem:ſed factio eſt circa indiuiduum:qđ poſt in/
cipit generare:⁊ ſicut homines poſſunt ſe reſcindere a ge/
neratione:aut ex volũtate:aut ex peſte aeris:⁊ moꝛi oẽs:
⁊ tunc ſi fieret homo:ille etiã generaret:⁊ reuerteret̃ ſpe/
cies:⁊ factio:⁊ generatio erunt iuuantes adinuiceʒ in ſal/
uando ſpeciem:⁊ iam inuenimus in vno riuo qui dicitur
iactam caſtoꝛem:⁊ ſcitum eſt ꝙ ille riuus eſt pauci tem/
poꝛis:⁊ credimus ꝙ illud animal fecit ſe ibi:quoniã non
poſſumus dicere ꝙ illđ animal ꝟenit a mari in illũ riuũ
propter nimiam diſtantiaʒ illius riui a mari:⁊ multotiẽs
cõcauant terrã:⁊ deſcendit aqua:⁊ decurrit illa aqua ad
aliquam foſſam in qua nunq̄ȝ fuit piſcis:⁊ poſt generan/
tur in ea piſces:⁊ dixit ꝙ maſ. differt a femina in ſitu te/
ſticuloꝛum:⁊ matricis:⁊ quando abſcinditur virga:mutat
complexionẽ coꝛpoꝛis:⁊ non eſt remotum cum ſit com/
plexio maſculina manans in alia membꝛa preter coꝛ ab
vno membꝛo poſtq̄ȝ completus fuerit ſuus effectus erit
complementum effectus poſtq̄ȝ intenderit in melioꝛem
coitum:⁊ tunc cũ amputabitur illud membꝛuʒ imutabi/
tur complexio:⁊ hoc quideʒ non eſt remotũ poſtq̄ȝ illud
mẽbꝝ amputatũ abſtulit a coꝛpe cõplexionẽ maſculinã:
⁊ tũc non naſcentur pili in conſimili ſitu cum maribus:⁊
non aſſimilabitur vox iſtius vocibus mariũ:ſed ſi fuerit
abſciſio iſtius poſt hoc:⁊ poſtq̄ȝ pili fuerint quieti in ſuo
ſitu nõ auferentur pili vel vox maſculina. Et aliqui ma/
ſculoꝛum non habent teſticulũ:⁊ propter hoc cito deſcen/
dit ſuum ſperma ſicut in quibuſdã piſcibus non habenti/
bus teſticulos:ſed illis erunt due vie recte. Dixit.⁊ teſti/
culi in quibuſdam habentibus teſticulos non ſunt pars
viarum ſpermatis:ſed diuiſi a vijs:ſed veretrũ ſuum ini/
tium eſt a ligamentis naſcentibus ab oſſe pectinis:⁊ ſue
carnis:⁊ eſt creationis rare:⁊ hoc:vt extẽdatur per ſpiri/
tum ſubintrantem cum opus fuerit:⁊ cadit cũ opus fue/
rit:⁊ tunc cum fuerit aliquando erectum non conducet:
⁊ in ſua erectione ſunt duo iuuamenta:⁊ vnum illoꝝ eſt
melioꝛatio introitus ad vuluam:⁊ ꝙ in vulua ſit poten/
tia melius recipiendi ipſum. Et ſecunduʒ:vt ſit via recta
quatenus emiſſio ſpermatis ſit equalis:⁊ due extremita/
tes ſui capitis habent declinationeʒ ad imũ:qm̃ certa eſt
illa choꝛda:⁊ creabatur illa choꝛda ꝓpter pulchꝛitudinẽ:
⁊ creabatur etiam:vt ſit ſuſtentamentũ virge ne cõtinue
erigatur:⁊ melius eſt ſuſtentamentũ nodi virge:⁊ melioꝛ
eſt inciſio in medio:⁊ virga quando eſt longa non multũ
generat propter longitudinẽ vie:⁊ eſt res que cito altera/
tur:quãdo diuidit̃ a loco ſue generationis ſed matrix eſt
poſita poſterius veſica anterius inteſtinis:vt ſit culcitra
inter illa:⁊ cuſtodiatur ab illis propter creaturã. Et mu/
ſculi mouentes virgaʒ ſunt duo paria:⁊ vnius paris mu/
ſculi ſunt ex duabus partibus virge:⁊ cum extenduntur
amplificatur via:⁊ rectificat̃:vt velociter exeat ſperma:
⁊ alijs naſcitur ex oſſe pectinis:⁊ continuat̃ cũ radice ve/
retri ex tranſuerſo:⁊ tunc cum fuerit ſua extenſio equalis
erit tenſio virge recta:⁊ tunc ſemꝑ tenſio virge ſequitur
motus muſculoꝝ. Dixit.⁊ creati fuerunt teſticuli pendẽ/
tes:vt melioꝛaret̃ oꝛdo vaſoꝛum ſpermatis:quoniã illa
vaſa creata fuerunt toꝛtuoſe:vt materia ſpermatis retar/
daretur ꝓpter digeſtionem:⁊ compleat̃ in eis eius gene/
ratio:⁊ etiam iuuant ad equalitatẽ eiectionis ne nimium
feſtinet ſicut in bꝛutis:⁊ hoc:q2 inducit eis quandaʒ gra/
uitatem:q2 retardant̃ ab eiectione:⁊ iſtud non eſt abſolu/
te iuuamentum:ſed completur iuuamentum:⁊ eſt nomi/
natuʒ:⁊ illud eſt:quoniã in eo completur generatio ſper/
matis:⁊ non eſt inconueniens eiuſdem rei eſſe plura iu/
uamenta. Et cum dixit magiſter pꝛimus ꝙ teſticuli exe/
unt a vijs ſpermatis voluit intelligere ꝙ nihil facerent
ad generationem ſpermatis:ſed ꝙ ſua ſubſtantia eſt di/
uerſa a ſubſtantia viaꝝ que continuãtur cum illis:quo/
niã nõ eſt via:ſed ſuſtentamentũ viaꝝ:⁊ non eſt menda/
ciũ qđ dixit medicus:⁊ dixit ꝙ quando ſpadonant̃ aĩalia
contrahunt̃ nerui:⁊ vene in ſurſum:⁊ ſeparabunt̃ a ven/
tre:⁊ non curret in eis ad virgam materia ſpermatis:⁊ di/
xit ꝙ thaurus emutulatus eſt:⁊ voluit coire:⁊ videbat̃
materia deſcẽdere ad didimos:⁊ exiuit a virga:⁊ genera/
uit. Et dixit ꝙ ſemen aliquando coꝛrũpi vult:ſed cũ aſcẽ/
dit:⁊ adunatur in vno loco digeritur. Et omne carẽs cru/
re caret virga:⁊ teſticulis:⁊ q2 piſces non habẽt veretrũ:
ideo complent̃ ſua oua extra ſicut ſemina arboꝝ extra.
Et dico ꝙ inſtrumentum qđ habẽt femine eſt matrix in
pꝛincipio creature:⁊ ꝙ illi reſpondet eſt virga in maſcu/
lo:⁊ coniunctum cũ illa:ſed in vno illoꝛum eſt completa
materia:⁊ erit extra:⁊ in alio erit diminuta:⁊ retenta inte/
rius quaſi virga in muliere:⁊.q. oſſeum teſticuloꝝ maris
eſſet matrix:⁊.q. virga eſſet collum eius:⁊ vulua:⁊ duo te/
ſticuli mulieris:ſicut teſticuli viroꝛuʒ:⁊ in viris ſunt ma/
ioꝛis quantitatis:⁊ longioꝛis cum rotunditate:⁊ in mulie/
ribus interius:⁊ ſicut mares habent vaſa ſpermatis in/
ter teſticulos:⁊ locum exitus in radicẽ ventris:ita mulie/
res habent inter teſticulos:⁊ oꝛificium matricis.q. vaſa

didimalia. Sed in maribus incipit ſperma a teſticulis:ꝛ eleuat̃ ſurſuꝫ:ꝛ figit ſe in quandã concauitatẽ a qua pendent teſticuli:ꝛ poſt deſcendit tortuoſe inferius:ꝛ cõplet̃ ſm digeſtionẽ ſpermaticã:qđ reuertitur quouſqꝫ exeat ꝑ viã que eſt in radice virge a duab⁹ partib⁹:ꝛ ille locus eſt ꝓpe collũ veſice:ꝛ illud eſt longũ in maribus:ꝛ curtũ in mulieribus:ſed in mulieribus tendit a duob⁹ ouis ſicut duo cornua in duo maria:ꝛ expanſe:ꝛ vaduntin aſpectũ vritidum:ꝛ continuant̃ ſua capita cũ teſticulis:ꝛ cõſtringuntur in hora luxurie:ꝛ procedunt ad orificiũ matricis equaliter:qm̃ contrahũt a duabus partibus:ꝛ tunc aperitur:ꝛ ampliat̃:ꝛ ſugit ſperma:ꝛ ſunt curtiora ſibi conſimilibus in maribus:ꝛ diuerſant̃:qm̃ vaſa ſpermatis in mulieribus continuant̃ cũ teſticulo:ꝛ tranſit ad additamenta cornualia quiddã qđ naſcitur ab vtroqꝫ teſticulo: ꝛ vomitat ſperma intra vas:ꝛ vocantur vomitãtia ſpermatis:ſed vaſa ſpermatis in mulieribus continuat̃ cũ teſticulis:qm̃ vaſa ſpermatis in mulieribus accedunt ad molliciẽ:ꝛ lenitatem teſticuloꝝ in eis:ꝛ non fuit opus: vt eſſent dura:nec etiã mẽbrana illoꝝ:q̃ bene cooperiuntur:ꝛ nõ indigent ꝓiectione lõga:ſed in maribus nõ fuit bonũ continuare illa cũ teſticulis:qm̃ illa inducerent leſioneꝫ eis in hora conſtrictionis:ſed poſuerunt inter illa mediũ qđ dicitur anendor:ꝛ venit res vomitata ad digeſtionẽ illius ſecundũ medicos. Et ſecundũ magiſtrũ primũ in mulieribus euomitant aliud:qđ eyciunt ꝓpe foramen vrine:ꝛ iaꝫ certificatur hoc inſpectione mulierũ. Et opus eſt in hoc:qm̃ orificiũ matricis feſtinat ad ſugendũ cũ ſenſerit ꝓpriũ ſperma:ꝛ tunc ſuget ſperma maris cuꝫ ambo ceciderint in vnũ:ꝛ ſi eẽt matrix attractiua ſolius ſpermatis maris per ſe ſine alteri⁹ coitione:ꝛ attraheret naturaliter ſperma viri: accideret ꝙ ſemper matrix eq̃liter intenderet in attractione ſpermatis viri:ꝛ tunc ſcitũ eſt ꝙ in attractione ꝓprij ſpermatis reperit̃ ſperma maris extra qđ excitet ſperma mulieris:ꝛ tunc operabit̃ in vna hora duplex opus.ſ.eiectionẽ ꝓprij ſpermatis:ꝛ requiſitionẽ alterius:Sed p̄mũ eſt magis dignũ:vt credatur cũ teſtimonio mulieꝝ diſcretaꝝ:ꝛ eſt teſtimoniuꝫ ſapientis primi:ꝙ via ſeminuꝫ exitus illoꝝ eſt ſtricta valde:ꝛ ſunt cooperientes illã in circuitu carnes glanduloſe ꝛ collũ veſice:ꝛ ille carnes glanguloſe emittũt a ſe quaſdã humiditates calidas que venientes ad orificiũ matricis ſtimulãt ad luxuriã. Et ſperma in maribus eſt magis digeſtuꝫ:ꝛ venit ad teſticulos per venas tortuoſas multas.q.ramiſutiũ ſiles que ducunt eis ſanguinẽ in quo fit digeſtio:ꝛ alterabit̃ quãtulacũqꝫ alteratione in eis quouſqꝫ aſſimilet̃ teſticulis:ꝛ humiditati teſticuloꝝ in eis:ꝛ ꝓpriẽ ei qđ ibi appropĩat̃ de ſpũ aereo:ꝛ creabat̃ matrix ex venis multis:ꝛ ramificat̃ ex venis p̄noiatis:vt ſint ibi ad ſuſtẽtamentũ creature:ꝛ vt ſit ſupfluitas menſtruoſa deſcẽdẽs ꝑ illos. Et ligabat̃ matrix cũ dorſo ligamentis fortibus:ꝛ facta eſt ex ſubſtãtia neruoſa:qm̃ indiget multa extenſione in augmẽto creature:ꝛ per ꝓpagationẽ cũ inculcat̃ ſuper fetũ in ora partus:ꝛ nõ cõpletur ſua cõcauitas niſi cũ cõplemento corporis:ſicut ꝛ duaꝝ mãmillarũ in ſua quantitate:q2 ante hoc nõ indiget̃ matrice:aut mãmillis:ꝛ in hominib⁹ habet matrix duas tunicas:ꝛ in aialibus alijs ſm numeꝝ mãmillaꝝ.

Caplm̃.II. De cõplexiõib⁹ moꝝ i aialib⁹ facietiũ oua:

ET animalium quedam ſunt que complent intra:ꝛ quedã ſunt que ponunt intra:ꝛ emittũt foras:ꝛ quedã complent ex toto foras:vt piſces. Et q̃ pariũt: quedã pariũt intra:ꝛ ouãt in inferiora ſui vẽtris ne cõprimat diafragma creatura:ꝛ hac cõparatõe creature ne fiat graue totũ qđ aſcendit ſupius f.t:ꝛ etiã ſi aſcẽderet ſuperius fieret grauis partus:ꝛ hoc ꝓpter ſternutationẽ:ꝛ quãcũqꝫ aliã rẽ que facit ad aſcenſionem. Et aialia mollis cutis faciẽtia oua ſua extra:ꝛ qđ eſt dure cutis non hꝫ oua foris:ſed habebunt circũ teſtas poſitas in circuitu ꝯcauitates ad tegẽdũ oua:ꝛ aial ouãs ſuper ſuũ ſtercus eſt vnius modicum ſua vrina Et tortuca via ſui ſtercoris eſt vna:ꝛ habet aliã viã ad ſuã vrinã. Et aliqua pars aialiũ luxuriat ſecundũ manifeſta:ꝛ alia pars ſecũdũ contactus extremitatũ:ꝛ alia pars ſm circũuolutionẽ. Et ſunt quedã aialia anuloſa que nõ luxuriant tm̃:ſed generant ſemper ſe:ꝛ quedã ſunt que luxuriant:ꝛ mas eſt melior femina:ſicut in quibuſdã auib⁹ ꝓpter maius cõueniens. Et femina emittit maſculo caudã ſecũdũ:ꝙ ſugat membrũ a quo concipit:ꝛ poſt hec maior ratio doctrine prime eſt in ſpermate:ꝛ ſemine. Et in iſto loco putãt ꝙ mulieres nõ habẽt ſperma:ꝛ ꝙ ſignificat ſup deſtructionẽ ſue rationis eſt qđ ipſe dicit in vna differentia:ꝙ creatura erit quando mas eycit ſperma ſine muliere:ꝛ non erit quando eyciẽt ambo:ꝛ illud ſignificat ꝙ ambo eyciunt ſm aliquẽ modũ. Deinde dicit in alio loco ꝙ ſeme eſt materia:ꝛ ſanguis menſtruus eſt cib⁹:aut nõ eſt poſſibile ſecũdũ qđ dicit ꝙ ſit iſtud:ꝛ dixit:ꝛ opus eſt:vt ſcias ſi ſperma exit a corpore vtꝝ exeat a carne partim:aut ab oſſibus partim:ꝛ hoc qđ ducit ad hoc eſt delectatio que cõprehendit totũ:ꝛ aſſimilatio filij ad patrẽ vel in aliquo mẽbro:aut diminutionẽ:aut aliquo mẽbro ſignificato:ꝛ adhuc in parte vniuerſali aſſimilationis. Et tũc opus eſt: vt aſſimilationis ſit cõiter cã aſſimilatio corporis:ergo ſi fuerit corpus totũ trãſmutãs ſperma oẽ mẽbꝝ erit tranſmutans ſperma:ꝛ ſi nõ:tunc aſſimilatio erit ſm vnũ mẽbrũ. Sed iſte rõnes nõ ſunt ſufficiẽtes:qm̃ figura põt cadere bene in vngues:ꝛ capillos:ꝛ nihil exibit ſecundũ illos:ꝛ etiã:qm̃ natus aſſimilat̃ auo qui eſt remotus:ꝛ nõ remanebit ſemẽ illi auo. Et iã dixerunt ꝙ vna mulier ex vno nigro peperit filiã albã:deinde illa filia peperit filiũ nigrũ ꝑ coitũ cũ illo qui fuit niger ſicut ſuus pater. Et ſemen nõ emittũt mẽbra inſtralia:q2 ſunt inſtralia:ꝛ cadũt in illa ſua aſſimilatiõe. Dixit.ꝛ adhuc ſi ſpma eẽt ſm modũ quẽ narrauimus:eẽt ſpma aial paruũ:qm̃ in illo eſſet de quolibet mẽbro pars:deinde qũo viueret iſtud aial ſi ſua mẽbra nõ eẽnt poſita ſcđm ꝯueniẽs:q2 ſi mẽbra eẽnt poſita ſcđm cõueniẽs:tũc ſpma hoĩs erit hõ paruus. Et dico cũ toto iſto ſi femina hrẽt ſpma cõicans in noĩs rõne ꝛ ſpmatis viri eẽntia:eẽnt tũc duo hoĩes:aut duo aialia cũ deſcendũt ſpma vir ꝛ mulieris ſil:ꝛ adhuc qđ vetabit ꝙ mulier nõ parit ex ſe: cũ ipſa hꝫ mẽbra parata ex ſe in ſuo ſpmate:ꝛ in loco deputato ſpmati:ꝛ qđ dicent in mẽbro gñatiõis:aut qũo ſunt:ꝛ nos ſcimus ꝙ qdã p̄mo generãt feminas:ꝛ poſt gñant filios:ꝛ hec dicimus:q2 eſt cã alterationis cõplexionis quouſqꝫ vnũ duoꝝ ſpmatuꝫ cũ vna cõplexione ad alterã cũ cõplexione diuerſa:q̃uſqꝫ gñet̃ ꝑ ipſuꝫ mẽbꝝ:ꝛ nõ qđ mẽbꝝ aliqñ exit a maſculo: ꝛ in illo ps mẽbroꝝ maſculinoꝝ:ꝛ aliqñ exiuit cũ illo ps mẽbroꝝ feminoꝝ:tũc g̃ accideret ꝙ eius ſile accideret in alijs mẽbris ꝑ cãm alterationis:nõ ꝑ cãm mutatiõis: Dixit.ꝛ adhuc multa aialiũ pariũt:ꝛ nõ ſuã ſpẽm:ſꝫ guſanes que formant̃ alia forma:vt muſce:ꝛ apicule:ꝛ tũc nõ eſt poſſe:vt iſtud aſcribat̃ mẽbris aſſimilib⁹ in ſua ṽtute:ꝛ iõ luxuriat aial vna luxuria qua in eo gñant̃ aialia plura vno:ꝛ fortaſſe erũt inter eas mas ꝛ femina:ꝛ nõ eſt poſſe: vt dicat̃ ꝙ ſpma in illo ſit diſſimile. Et adhuc ramus arboris qui nõ eſt deciſus a femina totũ plantat̃ in terrã:ꝛ dat fructũ:ꝛ adhuc:lꝫ ramus non ſit ex fructu:ſꝫ ex alio

ramo tm̄:⁊ hoc ꝓpter ſui ſilitudinẽ ad ipm:ſꝫ non ſit fructus cui aſſimilaṫ. Et tunc ſi dixit ꝙ ramus habuit in ſe ꝑtes fructus:⁊ poſuerũt illũ ramũ in ſuã radicẽ imixtuꝫ cũ ꝑtibus alioꝝ ramoꝝ:tunc nõ erit remotũ:quin in aiali erit ſilr:⁊ non eſt opus:vt veniat ab omni parte: qm̄ in vna parte ſunt oẽs partes. Et vlr partus nõ eſt cauſa mã:⁊ ꝙ ſit influxũ ab omni membro:ſed ſui cã eſt virtus informatiua ſicut eſt ſcamnũ in carpentarijs:ſed qȯ nominauerũt de delectatiõe luxurie:tũc res luxurie eſt multe luxuriationis poſtq̃ꝫ fluxerit ſperma in vaſa ſua:⁊ eſt de nouo motus ↄfricationis:⁊ iuuat ad delectationẽ punctura:⁊ titilatio ſpermatis ſuꝑ membꝝ ſicut ↄfricatio in puſtulis:⁊ poſt ↄfricationẽ ſequiṫ ſeparatio ſpermatis:⁊ iſte modus non reperiṫ in oibus mẽbris equaliter:ſꝫ ſolũ in vaſis ſpermatis. Dixit. tũc dico ꝙ ſperma eſt res cuiꝰ partes ſunt ſibi ↄſimiles ſui diuiſa a corpore non diſſoluta a corpore:qr diſſolutio eẽt innãlis. Sperma aũt eſt res nãlis. Et iuuamentũ eſt in ſpermate:ſed nõ eſt iuuamentuꝫ in eo qȯ diſſoluiṫ a corpore:⁊ erit diſſolutio a corpore in illis que nõ hñt ſperma. Sed ſperma eſt quedã ſuꝑfluitas cibi:⁊ nõ eſt per corruptionẽ:aut liquefactionẽ:⁊ non eſt ſuꝑfluitas digeſtionis prime:neqꝫ ſcđe: qm̄ flegma:⁊ colera ſunt illius modi:⁊ ꝓpter hoc inueniṫ vomitꝰ iſtorũ poſt digeſtionẽ ſecundã:⁊ iaꝫ erunt ſilia iſta ſuperflua multa:ſed ſperma eſt ſuꝑfluitas digeſtionis vltime: ⁊ eiꝰ abundantia eſt cũ fuerit cibus multus:⁊ tũc opus eſt:vt ſit ex illo eſſe membrũ:qm̄ eſt aptũ ad hoc:⁊ nõ eſt res diuiſa ab omni membro:⁊ tunc nõ eſt ſuꝑfluitas ꝺm viã liquefactionis:etenim ſi ita eſſet:aial ergo magni corporis cũ erit multe diſſolutionis erit multi ſpermatis. Sed nõ eſt multi ſꝑmatis:⁊ ideo eſt paucoꝝ filioꝝ:qm̄ cibꝰ ſuus clarificaṫ a ſuꝑfluitate ſcđa:diuiſus eſt in magnitudineꝫ ſui corporis:⁊ ſunt hoies magni corporis: ⁊ arbores ſilr. Et ꝓprie aial multe pinguedinis:qm̄ ſua bona ſuꝑfluitas tranſit in ſepũ:aut pinguedinẽ:⁊ ad hoc qȯ liqueſcit non indiget melius ꝙ compleatur ipſuꝫ ſperma: aut hꝫ vaſa deputata ad recipiẽdũ ipſuꝫ:⁊ lac ſilr in mulieribꝰ quoq̊ mȯ aſſimilaṫ ſpermati. Et ſperma diminuitur in corporis liquefactiõe:⁊ augmentaṫ liquefactio:⁊ cã in hoc eſt: qr ſperma eſt ſuper viã digeſtionis nõ via liquefactionis:⁊ ideo diminuiṫ in infirmis ſperma:⁊ nõ inueniṫ in pueris:qm̄ ſua digeſtio tertia eſt fortis:⁊ ſua neceſſitas ad cibũ eſt multa:⁊ non erit in eis ſuperfluitas:⁊ oĩs mẽbroꝝ liquefactio facit infirmitatẽ. Et multa ſpermatis eiectio nõ inducit infirmitatẽ:ſed etiã iuuat:niſi fortaſſe altereṫ per viã corruptionis. Eius exitus erit ſecundũ viã liquefactionis:⁊ iſte rationes in hac ſpeculatione ſufficiũt.

¶ Caplm̄. III. De ſpermate:⁊ ſanguine menſtruo.

ET eſt res certa ꝙ ſperma eſt ſuꝑfluitas digeſtionis vltime: ⁊ eſt ſuperfluitas bene digeſta: ⁊ eſt poſitũ in creatura ꝓpter iuuamentũ:⁊ albeſcit ꝓpter fortitudinẽ digeſtionis:⁊ quãdo fit cũ nimio conamine exibit ſanguinolentũ:⁊ ita ſanguis menſtruus eſt ſuꝑfluitas vltime digeſtionis:ſed nõ peruenit vſqꝫ ad digeſtionẽ ſpermatis:cũ nec etiã ſuperfluitas illa que dicitur ſperma in muliere nõ peruenit ad digeſtionẽ ſpermatis in mare: qm̄ mulier eſt vniuerſaliter mare debilior. Et ideo vene in eis ſunt ſtrictiores:⁊ caro magis humida:⁊ ſua corpora magis parua:⁊ ꝓpter hoc contingit in eis ſuperfluitas multa:⁊ nõ digeſta:⁊ licꝫ etiam tp̄s motus ſue ſuperfluitatis equale tp̄s in viris etiaꝫ aliqñ magis feſtinans:qm̄ ſua virtus eſt debilis ad cõſumendũ totũ cibũ in crementũ in illo tempore in quo nõ eſt debilis virtus in maribus:ſed multiplicatio ſuperfluitatis in eis adunata eſt cauſa egritudinis in eis cũ fuerit retẽta. Et diminutio mẽſtruoꝝ cauſaṫ aliqñ ab exitu ſanguinis ab alio mẽbro:⁊ ſi eẽt ſꝑma adunatũ in mulieribꝰ eẽt ſꝑma generãs tale quale ipſuꝫ ſperma qȯ eẽt in illo virtus generãs:⁊ digeſtio videṫ non indigere menſtruo:qm̄ cauſa ſpermatis eſt contraria cauſe menſtrui:qm̄ menſtruũ generaṫ quãdo digeſtio abſcindiṫ a cõplemento: ⁊ ſperma generans generaṫ per cõplementũ digeſtionis:⁊ ideo mares quorũ cõplexio aſſimilaṫ cõplexioni feminaꝝ:erũt pingues;⁊ illoꝝ ſperma non erit generatiuũ:⁊ tunc manifeſtũ eſt ꝙ a muliere nõ deſcendit ſperma ſecundũ ſimilitudinẽ ſpermatis viri generantis:⁊ tunc tu ꝯcuſtodias:qm̄ nõ dico ꝙ nõ emittat ſperma aliquo modo: ſicut putat homo mali itellectus:⁊ qñ fuerit ſic:non erit creatura generata per adunationẽ duoꝝ ſpermatũ in vnũ ſcđm ꝙ via illoꝝ fit ad vnũ:⁊ ideo cõtingit ꝙ mulier põt impregnari ſine emiſſione ſpermatis:⁊ fortaſſe ambo deſcendunt ſimul:⁊ mulieres dicũt hoc. Et fortaſſe licꝫ mulier nõ percipiat emiſſionẽ a ſe in vno tempore coitus:ſꝫ tñ in alio tempore exiuit vel ante coitũ vl per expulſionẽ nature:⁊ intrauit matriceꝫ:⁊ cuſtodiebaṫ a matrice quouſqꝫ potuit ponere ipſuꝫ iuuamentũ:⁊ hoc cũ poſt aduenerit ſꝑma maris directe ad ipſuꝫ ſine aliqua attractione:ſed per velocẽ impulſionẽ:deinde attractio matricis cũ deſcenſu ſꝑmatis mulieꝝ. Et iaꝫ certificati ſumus in hoc per inſpectiones:⁊ inquiſitiões:⁊ tũc hoc iudiciũ in ſpermatibꝰ eſt iudiciũ in ouis venti:qñ gallus eijcit ſuũ ſperma:⁊ eſt inuẽtũ ouũ citrinũ ſine albumine:tũc fient illa oua generantia. Dixit. ⁊ ſperma mulieris nõ exit extra: tũc qȯ exit ab illa cũ delectatione ⁊ appetitu in occurſu ſpermatis viri nõ erit ſperma:ſed quedã humiditas:⁊ hoc eſt veꝝ:⁊ illa humiditas venit a glandulis ſicut p̄diximus:⁊ eſt multa in albis:⁊ pauca in fuſcis:⁊ no neſt opus ꝙ putes ꝙ delectatio in luxuria totaliter ſita ſpermate:⁊ a ſuo deſcenſu:ſꝫ eſt ꝑ motũ ſpũs:⁊ ſpũs exit in deſcenſu ſꝑmatis mulieris:⁊ maris. Et ſperma mulieris eſt ꝺm viã ſꝑmatis illoꝝ pueroꝝ qui emittunt ſꝑma anteq̃ꝫ cõpleaṫ tp̄s ſꝑmatis in eis:neqꝫ feſtinant feſtinatione tecta:qr illud nõ erit digeſtũ:ſꝫ illud ſpermatis qȯ eſt in mulieribꝰ põt p̄ſtare materiã creature:qm̄ eſt ꝓpinquius ad maturãdũ: q̃ꝫ etiam menſtruus ſanguis:qm̄ menſtruus ſanguis:oꝫ ꝙ opereṫ aliqd in ipſuꝫ anteq̃ꝫ cõpleaṫ ad hoc ꝙ poſſit eẽ cibꝰ. Et aſſimilaṫ ſemẽ in mulieribꝰ ſeminibꝰ in arboribꝰ:que arbores indigent ſtudio alicuius iuuamẽti:vt faciãt bonuꝫ ſemẽ:deinde dicit cãm que indiget ſpeculatione:⁊ dicit:⁊ ꝓpter hanc cãm qñ imiſcebiṫ ſemen qȯ eſt cibꝰ mũdus cũ iſto ſanguine:qui nõ eſt mundus erit gñatio a ſemine:⁊ cibꝰ a ſanguine mẽſtruo:⁊ opus eſt qȯ ſcias qd intendit ꝑ nomẽ ſeminis:ſemen in mulieribꝰ. Et hoc eſt qȯ poſuit ſanguinẽ cibũ creature:⁊ cibꝰ erit ꝓpter neceſſitatẽ eiꝰ qȯ oꝫ cibari ab illo:⁊ tũc opus eſt ꝙ cibatũ ſit a ſemie:⁊ erit ſemẽ femine ſemẽ. Et ſꝑma viri nõ hꝫ in ſe virtutẽ a qua ſit paſſiuũ:neqꝫ eſt p̄ncipiũ crementi:ſꝫ eſt res q̄ eſt imixta opationi:⁊ ex hoc ramificanṫ errores illoꝝ qui putãt qȯ in muliere nõ ſit ſꝑma. Et ſꝑma mulieris ita ꝓportionabiṫ ad creaturã:ſicut cibus qui mutaṫ ꝓxinque ad cõplexionẽ qȯ nõ indigeṫ aliquo modo alterare illũ:ſꝫ ſtatim dare ei figurã:⁊ illud qȯ noiabimus mũdũ. Sed ſanguis menſtruus erit cibꝰ nõ mũdus:ſꝫ indiget alteratiõe quouſqꝫ aſſimileṫ cibo mundo:deinde erit poſitum ꝓpe ſubm creature:⁊ diceṫ mã cibi mundi qui eſt in ſanguine ſicut panis eſt mã cibi immũdi:⁊ panis eſt cibꝰ remotus:⁊ ſanguis eſt cibꝰ ꝓpinquus:⁊ tũc hoc erit ↄtra illud: ꝙ.ſ. gñatio filij eſt a ſpermate mulieris imediata:⁊ ſanguine

menſtruo mediate:⁊ erit cibus.Et deinde dixit ꝙ ſignū ſup hoc ꝙ in muliere nō exit ſperma:qm̄ illa humiditas que putat̄ ꝙ ſit ſpma mulieris non currit a muliere ſm viā luxurie:neq̄ ſm viā deſcenſus ſpmatis:ſ3 qn̄ grauat nām:⁊ offendit ipſuz:ſicut etiā qn̄ facit grauitatē in maribus:⁊ in mulierib⁹ diminuit̄ ſperma ꝓpter multitudinē ſui ſeminis:⁊ ſignū in mulierib⁹ ꝙ ſuū ſemen eſt de genere ſui ſanguinis mēſtrui eſt:qm̄ ambo gn̄ant̄:aut erūt in vno tpe.Et qn̄ in maribus generat̄ ſperma tandē fit ide opator.Et tūc eſt manifeſtū ꝙ ſpma mulieris ſit bonū ad nām:⁊ nō ad pncipiū motus:⁊ fructū in viris opans: qm̄ dubiū nō eſt:qn ſpma mulieris ſit de gn̄e ſanguinis mēſtrui:⁊ ſāguis mēſtru⁹ bonificat̄:vt ſit paſſiuū mot⁹:⁊ pp̄ h̄ oua vēti:⁊ oua piſciū cōplent̄ cū tāgūt̄ a ſpmate mariū.

¶ Incipit liber.XVI.De differētia in q̄litate gn̄ationis aialiū a ſpermate:⁊ quō recipiat matrix guttā deſcendētē:⁊ virtutes aiales.Capitulū.I.

ET animal cōpletū eſt qð cōplet̄ in caliditate ⁊ humiditate:⁊ eſt cuius corpus gn̄atū eſt cōplete in q̄litate:ſ3 non cōpleat̄ in magnitudine: qm̄ ip̄m nō h3 ſufficiens ad hoc ad illud:⁊ tale eſt aial ſanguineū ex ſanguīe cōpleto: ⁊ tūc ꝙ nō diminuit̄ ab vno duoꝝ dr̄ eē cauſa rei:⁊ vna eſt:qm̄ eſt idoneus ſuus fetus exire cōpletus ab vtero:ſ3 cōplet̄ ex̄ ſicut in volatilib⁹.q.ſua mā eēt nō recipiēs formā in tpe quo pōt pati cōprehēſionē ipi⁹: imo illa mā anteq̄ firmet̄ cōplete grauat ventrē:⁊ pp̄ h̄ facta eſt illi mēbrana ſpiſſa que ꝯſeruet illā mām ab occaſionib⁹ q̊uſq̄ generet̄ ex̄:⁊ iſtud ēt eſt in aialib⁹ ſanguineis:ſ3 qð nō h3 ſanguinē gn̄at oua nō cōpleta.S3 oua q̄ cōplent̄ ex̄:⁊ gn̄ant guſanes albos:⁊ oua q̄ nō faciūt pullos niſi interius:queadmodū oua ſua ſunt mollia:⁊ ſi exirent eēnt expoſita occaſionib⁹:cū hoc ēt ꝙ terreſtritas eſt ꝯ̄ria cōplexioni ſanguinee.Et qn̄ fuerit aial multū humidū:⁊ modicioris terreſtritatis:⁊ cū hoc toto maioris caloris ouabūt:⁊ pulificabūt iteri⁹:⁊ ſi cū fuerit maioris terreſtritatis:⁊ minoris humiditatis:⁊ maioris caliditatis ſicut vipera:tūc ſuū ſpma erit ſic cū ſiccitate:⁊ non diuidit̄ niſi in pncipio:⁊ eſt in calore qui nō accidit vltimo ſicut in alys ouis.S3 frigidū multū:⁊ ſiccū pigritat̄ ad cōplendū oua.Et dico ꝙ hoc aial:qm̄ ablata fuerūt mēbra ad cubandū habilia:⁊ ſua oua fuerūt in timore occaſionū extrinſecaꝝ multiplicant̄ oua in eis:⁊ grauabant̄ multitudīe illoꝝ.Et nūc loq̄mur i ſpmate vtrū in illo ſit v̄tus aialis:⁊ qm̄ ſpma mouet̄ ad gn̄andū creaturā nō p cāз extrīſecā:ſ3 ſua nā ꝓpa q̄ ē cā ſa nutu dei:⁊ tūc i illo ē pn̄m v̄tutl nutritiue:⁊ gn̄atio mēbroꝝ ab illo nō ē ſil:qm̄ ꝓbatio ſign̄at ꝙ cor p̄ gn̄at̄ oī mō:⁊ nō ē remotū qn illð ꝙ nō hēt cor hēt aliq̄d loco illi⁹:⁊ cor eſt vltim in emiſſiōe vite:⁊ qm̄ creabat̄ pulmo pp̄ iſpiratōe3:⁊ n̄ ē qð dicūt de latētia creature:⁊ de manifeſtatōe cordis:qm̄ ip̄3 vr̄ magis latēs res pua:qm̄ pulmo ē maior corde:⁊ nō appet ſil̄ cū corde:ſ3 gn̄at̄ p⁹.Et ſi latētia eēt pp̄ modicitatē:eēt tūc cor magl latēs q̄ pulmo:⁊ pulmo magl manifeſtus:⁊ pp̄ h̄ exceſſus ſemis pr̄is ſupra ſemē mr̄is ſm mom gn̄atōis: ⁊ opatōis nālis:q̄ magis ſūt ſm mom obuiatōis motoris: ⁊ moti:ſ3 opator ſanguis a q̊ gn̄at̄ ſpma:p qð gn̄at̄ creatura ē epar:aut cor.S3 cōplētia ſpma i gn̄atōe ſua ſūt vaſa ſpmatl:deīn ſpma mouet aliā rē i gutta mulierl:⁊ mouet p̊:vt gn̄et pn̄m mēbroꝝ:⁊ a mēbro p̊ vadit v̄tus q̄ eſt pn̄m gn̄atōis alioꝝ mēbroꝝ ordinarie:⁊ tūc erit illa ex̄mitas ꝯcaua:qm̄ v̄tus maſculina ꝓfundat̄ i illa:qm̄ ſpūs vr̄ ꝙ fuerit gn̄at⁹ a ſpmate maris:⁊ corp⁹ a gutta femie.Et poſt q̄ illð coagulatū fuerit aiatū mouebit̄ aia i illo ad cōplendū mēbra:⁊ erit iſta aia tūc cibalis:⁊ n̄ hēbit aliū effectū niſi iſtū:ſ3 hēat v̄tutē ad aliq̄d.Et erit ī ſpmate albedo pp̄ mltitudinē ſpūs gn̄ati:⁊ exn̄s in illo:⁊ pp̄ h̄ efficit̄ maxie ſubtile:⁊ amittēs albedinē cū exierit:qm̄ ſpiſſitudo ei fit ab aere:⁊ tūc cū diuidit̄ a ſuo loco aufert̄ ab eo ſua albedo:⁊ fiet ſic aq̄ ſic ſcit̄ ex alio loco.Et mētit̄ ille q putat ꝙ ſemē elephātis ſit nigrū:⁊ illð eſt in cōparatōe ſemie.Et magis mentit̄ q putat ꝙ ſpma ethyopū ſit nigrū vlr:quū ſpma hēat ſuba3.q.butiroſa3:⁊ iō vocat̄ venus butiroſa: qm̄ ponebat̄ pn̄m appetit⁹:⁊ pn̄m gn̄ationis ſpmatis:⁊ iō nō ꝯgelat̄ p frigus cū fuerit ſpma.Et gutta cū ceciderit in ip̄a3 appetit⁹ ad recipiēdū opationes q̄ ſunt determinate aīe ſenſibili dabit̄ ei v̄tus ſenſitiua:⁊ qm̄ ē v̄tus ſenſitiua in illis q̄ pticipāt rōni:⁊ v̄tus rōnatiua ſūt idē ſubo cōplētur ſil̄ mēbra ptinentia ad ſenſu3:⁊ rōnē: qm̄ fundant̄ in vno mēbro:⁊ nō ſūt mēbra nutritiua:⁊ adhuc:qm̄ mēbra aialiū nō cōicāt i ſenſu:ſ3 cōicāt i receptōe cibi:⁊ tūc nō ē vetitū qn ſit illa gutta hui⁹:⁊ tūc illa v̄tus nutritiua acq̄ſita erit a pr̄e:⁊ aliq̄ v̄tus venit poſt: ⁊ tunc ſcit̄ ꝙ illa v̄tus nutritiua q̄ venit a pr̄e ſit veteraſcēs q̊uſq̄ mutet̄ cōplexio mutatōe aliq̄:⁊ cū illa ꝯplexiōe q̄ iā dat̄ ex nouo poſt veteraſcētē ꝯtinuat̄ v̄tus nutritiua:q̄ eſt ꝓpa ei:ita ꝙ illð qð acq̄rit̄ a pr̄e nō pōt ſufficere illi in regēdo ad vltimu3: ⁊ remanet ex eo qð acq̄ſiuit a pr̄e:⁊ non pōt ſufficere niſi ſuccurrat̄ a v̄tute forti:ita ꝙ illud qð accipit a pr̄e mutabat̄:⁊ nō eſt de ſpē nutrimenti q̄ p̄us fuit in pr̄e:neq̄ q̄ dz ee in filio:⁊ lic3 mutet̄ illa v̄tus nō fuit mutatio tanta ꝙ ꝓhiberet opōnē q̄ eſt filiis opationi:a q̄ opatōe mutabat̄ illa v̄tus p̄us:⁊ qn̄ cor ⁊ cerebrū inueniuntur: ꝯiungit̄ cū eis aia rōnalis.Et ſuperat ex ip̄o aia ſenſibilis.Nālis aūt interdū erit mālis:⁊ iterdū nō mālis. Uerūtn̄ nōdū erit adhuc diſcreta:imo erit ſicut in ebrio ⁊ epilētico:ſ3 cōpletur ab extrinſeco ītellectū ꝯferēte. Cetere aūt v̄tutes cōplent̄ corpore ⁊ reb⁹ corporalib⁹:⁊ ſi puer eēt ſenſibilis: deīde feret rōnalitate hō pmutaret ſe de cōplemento de ſpē ad ſpē3.Et res q̄ parata ē in corpe ad recipiēdū depēdentiā aīe nō eſt de gn̄e caloris elemētalis ignei:niſi a calore quē opant̄ corpa ſupceleſtia.Et leuat̄ ꝯplexio i reb⁹ cōplexionatl ex hūido ⁊ ſicco:qm̄ h̄ ē ꝓportōale ſube celi:qm̄ ꝓcedit ab eo:⁊ bn̄ dixit magiſter pm⁹ h̊:⁊ ſi voluerit experiri calorē ignis:⁊ calorē ſolis in oculis debiliū:⁊ vr̄ ꝙ ille calor veniēs a ſupceleſtib⁹ h3 effectū in v̄tute qð nō poſſet hr̄e calor ignis:⁊ illa v̄tus eſt que dat vitā:⁊ eſt ꝓportionale v̄tuti ſupceleſtiū:⁊ illa v̄tus facit corpa ſilia ſcðз qd corporib⁹ celeſtib⁹:quouſq̄ ſit poſſe illā recipe vitā:⁊ eſt diſperſa vita p vniuerſa3 ſuba3 corpis:ſiue ſit humidū:ſiue ſit ſiccū:⁊ cū hoc vnū eſt corpus aīalis:⁊ plātarū.Et in ſpmate eſt ſuba p̊ma potēs recipe hanc v̄tutē:⁊ eſt ſpūs p̊mus deferēs hunc calorē:⁊ ipſe eſt cā oīu3 ptiū ſpmatis:qm̄ facit ſpma p̊ ⁊ decoquit ip̄3:⁊ adaptat opationi:⁊ eſt iſta virtus abſtracta a corpore:lic3 ſcðm totū non recedat ab ip̄ſo:qm̄ ſi ſcðz oēm receſſum recederet in infinitū diſtraheretur:⁊ iſta virtus eſt corpus diuinū:⁊ ſua ꝓportio ad ſpma eſt que intellectus ad alias v̄tutes aīe:⁊ tūc intellectus eſt maior virtus rei que non ſunt corpa:⁊ ſpūs ille eſt melior oī ſuba corporali:⁊ iſta ſuba non recedit a ſpmate q̄diu durat ſperma in matrice ſanū:lic3 iſte ſpūs imutat ſpma nō ī ſua ſubſtātia:⁊ ſubtiliat ip̄3 vſq̄ q̊ alteret̄ in ſpū:⁊ implet̄ cooptura gutte vētoſitate ſpūali: nō vētoſitate inflatiua:ſic dixit medicus:⁊ erit iſte vent⁹ ſpūs qui tranſit:⁊ facit membra cū virtutibus que ſunt in eis:⁊ cōplet ea ſicut coagulū factū in lacte:⁊ operatur in partibus que ſunt in illis:⁊ ꝓfundatur in partibus lactis non exiens pars caſei:⁊ caſeus fit per illud:⁊ ſic iſtud ſperma nō eſt pars membroꝝ:ſed eſt principiū ſpiritus

tranſeuntis ad membra:⁊ operatur illa:⁊ non putes qđ dicit Ariſtoteles ꝙ ſperma diſſoluit̄:⁊ perit:⁊ mutat̄ ad nihilū:imo ratio eſt qđ ego nūc inuī tibi. Et dixit:quoniā cū ſperma ceciderit in matricē:tunc dirigit guttā femine:⁊ mouet eā:⁊ mouet̄ ipſum cū ea:qm̄ mouetur:q2 mouet:⁊ imiſcetur ſ̄m tactum:⁊ hoc ſignificat per id quod expoſuimus de eius ſentētia. Corpus ergo eſt ex femina:⁊ ſpiritus aialis ex maſculo:⁊ natus ex mare:⁊ femina in calore:⁊ alijs ꝓprietatibus diuerſis poſtq̄ȝ tempus fuerit ꝓlongatū declinabit genitura ad ſimilitudinē femine:tandē ita ꝙ materia vincet formā ſicuti ſemina quando ſeminantur multotiens declinant ad naturā terre:ſicut ſemen quorundaȝ cauliū prolixorum multū:⁊ illa ſemina in primo anno apud coracenos faciūt ſimiles caules altos. Sed in alio anno faciunt caules ad ſimilitudinē caulium illius terre. Et ſimiliter genus melonū:qđ quando tranſplātatur efficit̄ ſimile melonibus terre. Et ſemē maſculi aliquando non operatur totuȝ niſi pars illius:⁊ aliquando tantū pars illius vadit ad matricem:⁊ illa pars parua operatur cū v̄tute:⁊ qualitate ſua. Et ſi forte pars illa fuerit multū parua non operabitur multum propter ſui paruitatē:⁊ dixit:quoniam qđ non habet matricē:ſed impregnatur ſub diafragmate non eſt ſua receptio ſpermatis cū attractione:ſed a maris ꝓiectione:⁊ matrix:lȝ habeat multā virtutē attractiuā:tamē calor multū iuuat eā in hoc. Et ſcias ꝙ ſperma:licȝ in eo ſit virtus motiua:non tamen operari poteſt ſine extrinſeco ſicut ſemen arbor:⁊ ad hoc iuuans eſt duplex materia conueniens:⁊ circunſtans. conueniens ſicut ſemē indiget materia conuenienti a terra:⁊ aere continenti. Et ſcias:quoniam oīs res que fit habet nutrimentum primū:⁊ nutrimentū ſecundum:⁊ nutrimentū primum eſt inuentum in ſeminibus naſcentibus:quoniā in eis adiungitur virtus maris:⁊ virtus femine:⁊ tunc quando mouetur virtus generatiua in illo dat nutrimentū a ſe:⁊ poteſt hoc sciri a fabis:⁊ a cepis. Sed aliter inuenitur hoc primo in gutta matricis:q2 conuertitur ad materiā ſanguinis primi:⁊ illud eſt propter hoc opus virtutis ſite in ſpermate maris. Et ſanguis primus eſt ſanguis:a quo fit cor:aut diu fit in corde:⁊ poſt hoc eſt opus adiutorio extrinſeco:⁊ creature prime ſuum nutrimentum eſt propinquuȝ:⁊ poſt hoc nutrit ſe a corporibus extrinſecis:⁊ non eſt remotum:quin vna ſpecies piſcium habeat illas virtutes ſibi coniunctas:ſicut in vna ſpecie piſcium que dicitur canomones:⁊ non inuenitur in eis maſculus. Et in feminis quibuſdam inuenitur virtus maſculorum:⁊ eſt in ouantibus:⁊ fit ex illo creatura:⁊ filus fit ⁊ nutrimentum qđ eſt vitellum:ſed principium generationis in ouis non eſt niſi ad rectificandum materiaȝ quouſqȝ habeat formā que compleat iſtam in abſentia materie:⁊ non finitur hec operatio. ſ. in in preparatione materie:imo etiaȝ in habilitatione materie:⁊ datione forme perfectiue:⁊ iſtud eſt de intentione virtutis nutritiue:⁊ virtutis informatiue:⁊ tunc ſi cōtingit ꝙ virtus operatiua eſt intra ouum:primo illa operabitur:poſtq̄ȝ completa fuerit virtus generatiua gutte ſi non damnificetur materia:⁊ nos non vetamus quin in mulieribus hominum:⁊ brutorū ſit virtus que complet ſperma inquantum eſt materia:ſed complet preparationem materie inquantum eycit ſperma:⁊ nō eſt opus cōplemento ſecundo in matrice:ſed erit illud qđ eycitur ab illa de ſpermate ſtatim cuȝ inuenitur illius modi:ꝙ ſtatim poſſit operari in illa materia operator ſi obuiaret illi. Sed gutta auium complet ſe cum complemento ſubſtantiali in matrice in tempore:⁊ cognoſcitur in illo:⁊ res quā narrauimus:⁊ poſt hoc mouet̄ virtus maſculina:⁊ ad formandum ſpeciale:⁊ ad mutandū materiam oualē ſi eſſet virtus operatiua in illis inuenta:⁊ eſt iſta virtus:virtus que acquiritur ex ouis:⁊ quando mouetur iſtud generatur ſperma ſuper ventreȝ matricis:⁊ indigeret cū hoc adiutorio extrinſeco. Et primum generatū eſt cor:⁊ poſt mēbra ventris:⁊ erit ſuperius ponderoſuȝ:⁊ poſt inferiora ſunt ponderoſiora:⁊ aialia quadrupedalia:⁊ habentia multos digitos naſcunt̄ oculis clauſis.

¶ Capitulū. II. De differentia in membris conſimilibus in parte ſubſtantie:⁊ in cauſis ſterilitatis:⁊ in maſculinitate:⁊ feminitate.

Et primum membruȝ generatuȝ in creatura eſt caro. Et adeps coagulatur per frigus:⁊ tunc diſſoluitur per calorem. Sed vene ⁊ vngues ſūt materie terrenales:⁊ in eis eſt humiditas aliquantulum vnctuoſa:⁊ non liqueſcunt:ſed molleſcunt:deinde. q. rimantur:quoniā humiditas diſſoluitur ab eis:⁊ non eſt multum qđ liqueſcit ab illis. Et cutis cum ſit caro magis ſicca:ſilr ⁊ mēbra multa primo creant̄ magna:⁊ poſtea parueſcūt ſicut oculi:qm̄ p̄mo ſunt magni multū in creatura:⁊ cauſa in hoc eſt:q2 neceſſeriū eſt huic mēbro ꝙ ſit humidū aquoſum:⁊ oȝ qđ operet̄ in illud calor multus:quouſqȝ rectificet cōplexionē ipſius:⁊ oȝ ꝙ illud os qđ eſt ſuperius in teſta capitis ſit leue multū in pueritia:qm̄ ſuū cerebꝝ participat multā ſupfluitateȝ:⁊ tūc oȝ ꝙ illud os qđ eſt ſupra ſit raꝝ:qm̄ eleuātur vapores in altū:⁊ oȝ:vt iſtud os mollificet̄. Sȝ dentes iā diximus de eis ante. Et creabant̄ dentes inter oīa alia oſſa creſcētia cremento latenti:vt ſit illud crementū in eis ꝓpter cōſumptionē ſuā ꝯtinuā:⁊ vmblicus in qbuſdā aīalibus cōprehendit duas venas:⁊ in quibuſdā vnā venā:⁊ hoc ſ̄m magnitudineȝ corporis:⁊ multa aialia luxuriant inter ſe qm̄ maſ. ⁊ femina fuerint vnius ſpēi:aut diuerſaꝝ ſibi ꝓpinquaꝝ:poſtq̄ȝ fuerit mora:⁊ tp̄s ip̄regnationis in eis eadē vel ꝓpinqua ſibi:vt canes:⁊ lupi:equi:⁊ aſini:⁊ ſterilitas erit ꝓpter duo ſpermata:⁊ iā erit ēt ꝓpter matricē in mulieribus:qm̄ mulier qm̄ maſculinitas:⁊ ſua matrix nō eſt ꝯueniens ad recipiendū:⁊ ēt ꝓpter hoc ꝙ virga virilis nō emittit ſperma recte:aut q2 inſtr̄m eſt arctū:⁊ nō pōt cōplere eiectionē:aut eſt magnū:⁊ inuoluit̄ in mēbrana. Et qdā ſunt viri effeminati:⁊ emittūt ſperma aquoſum:⁊ ſi poneret̄ ſuū ſp̄ma ſup aquā nataret:⁊ nō deſcēderet inferius. Et qdā mulieres ſunt maſculinate:⁊ nō curant luxuriare. Et vlr cauſa ſterilitatis:aut eſt ex duab⁹ ſp̄matū cōplexionib⁹:aut eſt ꝓpter inſtrumēta:⁊ illa que erit ex parte ſp̄matū erit abſoluta cū ſp̄ma fuerit aquoſuȝ multū:⁊ magis ex ſp̄mate mulieris. Et hoc cū ſperma mulieris obuiat ſp̄mati maris:⁊ nō recipit opationē ab illo:ſȝ corrūperet̄ ab illo:qm̄ recedet ab eq̄litate:⁊ adhuc ſp̄ma viri ſilr:⁊ hoc eſt:qm̄ aut erit nimis abundās in q̄litate:aut minuet̄ inequalitate:⁊ fortaſſe cōplexio matricis eſt mala:aut erit eius orificiū opilatū:aut forte inſtrumēta ſpermatis erūt leſa:aut via cōplexionis:aut via inſtr̄alis egritudinis. Et iā accipit̄ ſignū qđ ſperma ipſuȝ:aut aliqđ ipſi⁹ venit a medulla p̄ illđ qđ accidit oculis in coitu qm̄ illi ꝓfundant̄:⁊ ſentit̄ euacuari cerebꝝ:⁊ tūc qm̄ euacuat̄ ab aliquo mēbro aliqđ apparet ſignū neceſſariuȝ in eo a quo capit̄:adhuc ēt aliqđ in corde:⁊ ſignū ſup hoc eſt:q2 in hora coitus feſtinat attractio anhelitus quaſi cor intēderet in alicuius expulſionē a ſe. Et Democritus dixit ꝙ cauſa ſterilitatis in mulabus eſt corpus in compoſitione matricū:quoniam non generantur a ſuo genere:⁊ ſi ita eſſet:tunc non generaret illud quod generatur ex lupo:

⁊ cane:⁊ vulpe. Et dixit Empedocles cauſa in illo eſt minima lenificatio duorum ſpermatum in eis:⁊ non rectificatur ita:vt ex eis poſſent fieri membra radicalia:⁊ accidit ex compoſitione illorum qđ accidit ex compoſitione cupri:⁊ plumbi:⁊ erit qđ generabitur ex eis morbidum multum:quoniam continuatio bona non reperitur in illis:⁊ illud aſſimilatᷣ ſpermati aſini:⁊ equi:⁊ cā in hoc eſt alia:qđ etiam nominabimus:licꝫ non ſit res vniuerſalis:ſed vt in pluribus:quoniā quedā mule pepererūt:ſed non venit fetus ad complementū:⁊ quidam muli generant:ſed debilē fetum multū. Sed homines qui ſunt curti:⁊ parui multū:⁊ ſicut porci qui ſunt infirmi. Et dixit ꝙ maior cauſa:⁊ hoc eſt ꝙ equus eſt pauci ſpermatis multū:⁊ pauce ſuperfluitatis ſanguinee:⁊ quantitas ſpermatis in eis eſt multū calida:⁊ propter hoc matrix eque nō multū appetit attrahere ſperma maris:⁊ multotiens vomitat ſperma:⁊ mingit ipſuꝫ:⁊ ideo cuſtodes equaꝝ ſollicitantur ingeniari ne eque ſperma receptū eyciāt:ſed ſtudent qūo faciāt retinere cū ſuis artibus in hoc. Sed aſine ſunt maioris ſeminis:⁊ ſuperfluitatis ꝗ̄ maiores:⁊ illud eſt multū frigidū:⁊ propter hoc nō ſtimulantᷣ ad coitum niſi tempore caloris:⁊ nō generant in regionibus frigidis:⁊ ſua impregnatio indiget altero duoꝝ:ſiue aſſimilatione ſpeciei:ſiue ab equatione ⁊ rectificatione ſui ſpermatis:⁊ tunc impregnantur aſine ab aſinis ꝓpter aſſimilationē in ſpecie:aut propter rectificationē compenſionis ſpermatis:⁊ equa ab equo ꝓpter aſſimilationē in ſpecie:⁊ eque ab aſinis ꝓpter hoc ꝙ ſperma vtriuſqꝫ adequatur per ſperma alterius:⁊ ſperma aſini:⁊ equi proyciūt in bonificatione generatiōis:⁊ ꝙ generatur ab eis erit magni corporis:quoniā ꝯcurſus materie eſt ibi bone ex ſpermate aſine:⁊ virtus paſſiua bona:⁊ operans bonuꝫ ex parte equi:⁊ ideo muli non cōplent bene generationē. Deinde ſpecies muloꝝ non eſt naturalis:quoniā ſi eſſet naturalis cuſtodiretur a natura illud qđ exit ab eis ſecundū coitum neqꝫ proportio guttaꝝ exeuntiū ab eis eſt proportio ſecundū rectificationē:ſed in ſuis naturis inuolutio quedam erit innaturalis:quoniaꝫ complexio erit in coniunctione ſpermatū:⁊ in creatione declinat ad inequalitatē:⁊ hoc deinde poſtꝗ̄ ſicut multotiens diximus declinat ad matricē:⁊ tunc due gutte non erant vnius ponderis:ſicut prius fuerunt in equalitate:quoniā ſi adequarētur ab equatione bona generaretur ex eis mulus:ſed eſt vna duarū guttaꝝ:⁊ eſt que ſequitᷣ matriceꝫ magis vincens:quoniā materia magis aſſimilatᷣ matri ſicut prediximus:⁊ tunc erit proportio queerit ſtabilis:vt ſit ex toto operatio ſalua poſtꝗ̄ fuerit cōplexio ſecundū modū quē nominauimus. Et exponemus modo qđ dixim⁹:⁊ eſt:quoniā eſt ſimile ſpermati aſini:quoniā ſi eſſet reciperet ab illa per aſſimilationē:neqꝫ eſt ſecundū complexionē agenteꝫ vel patientē in comparatione ad equā. Sed alia animalia luxuriant:⁊ ſue complexiones ſunt ꝓpinque inter ſpmata ſua non eſt diſtinctio que eſt ſpermatis aſini ⁊ muli:⁊ tunc non exibit ſuū ſperma ſecundū normā primam:quoniā illud accidit inter duas res contrarias in ſuo pondere:⁊ compoſitione:ſed eoꝝ ſpermata que ſunt propinqua ſunt quando componitur medium ex eis qđ propinquū extremitatibus eſt. Et propter hoc equa que impregnatur ab equo ſi poſt coit cū aſino corrumpetur qđ eſt in eius vtero propter frigus:⁊ ſi coit cū equo non corrūpetur:quoniaꝫ additur in calore:⁊ calor magis ſaluat cū proycit ſuper aliquem tenellū ꝗ̄ frigus. Et tunc declinatio ad frigus eſt peior ꝗ̄ declinatio ad calorem:⁊ illud eſt qđ diximus:⁊ eſt coniecturalis:⁊ fortaſſe erit alia cauſa valde occulta.

¶ Incipit liber. XVII. Et iſtius eſt vna differētia:⁊ eſt in cauſis ouantiū in multitudine ⁊ paucitate ouorum:⁊ modorū generationis animaliū in eis.

ET animalia quedā faciūt multa oua:⁊ quedam pauca. Et multitudine ouoꝝ ſecundū viuentem:⁊ extimauit ſi c animal ſollicituꝫ ad generationē filiorum multoꝝ:⁊ aues habentes vngues vncos:⁊ que volant multum:opus eſt:vt habeant motū forteꝫ:⁊ tunc eycient bene ſuperfluitates ſuas:⁊ ibunt ille ſuperfluitates in pēnas:⁊ plumas ⁊ diſſolutiones:⁊ in cibum ſuoruꝫ cruriū fortiū:⁊ tunc ſequitur ex hoc ꝙ radix ſue creationis ſit ſicca:⁊ ſuperfluitas que adunabitur in illis diſſoluetur:⁊ ſpargetur in membris motiuis:⁊ ita diminuetur ſuperfluitas in illis:⁊ tunc diminuetur ſuū ſemen. Et tūc diminuentur ſua oua:⁊ adhuc ſunt guloſa:⁊ ſuus cib⁹ eſt in venatione:⁊ illa venatio eſt per induſtriam:⁊ venatio non eſt niſi per laborē:⁊ oportet:vt regant filios ex venatione ſua:⁊ tunc magis dignum eſt ſecundū hoc:vt eſſent pauci filij in eis:⁊ propter hoc venatrices ſunt paucoruꝫ ouorum. Sed aues que ſunt grauis volatus ſunt multorum ouorum ſicut galline:quoniam ſunt de numero animalium que a principio ſue creationis ſunt tenella:⁊ cuꝫ toto hoc nō indigent regere ſuos pullos ſicut venatrices aues:⁊ que venantur a volatu:quoniam ſui pulli indigēt nutrimento ꝗ̄ plurimum:qđ facit calor in prima creatione:ſed pulli perdicum:⁊ gallinarum ſtatim colligunt grana poſtꝗ̄ exierint de teſta:⁊ propter hoc fuerunt de numero auium plus abundantium in ouis:⁊ iam magnificabatur ſapientia in creatione pullorum picantiū ſuper terram:⁊ raſpantiū:vt querant cibum ſuum:quoniā que non querunt cibum ſuum volatu:ſed ambulatione ſicut galline non volant niſi vt fugiant:⁊ mutentur de loco ad locum ſibi magis idoneum:ſine conamine volatus:⁊ ita etiā ꝙ ſui patres non laborant pro vita illorum:ſed que indigent volatu ad acquiſitionē cibi indigent prouidentia a remotis:⁊ tunc erit eis opus:vt acquirant qđ eis eſt neceſſarium:⁊ filijs:⁊ femine:⁊ opus eſt eis volatu veloci:⁊ cum tali cauſa inuenimus lupos facientes filios paruos ⁊ debiles pecudes facientes filios cito mouentes. Et alij ſunt modi mediales īter iſta duo. Et palumbarū oua veniunt ſucceſſiue:⁊ non ſimul:⁊ qui eſt paruus corpore eſt pluriū ouoruꝫ ſicut quedam pars gallinarū que ſunt de audarimin:⁊ que ſunt magis graciles habent pauca oua:quoniam ſua complexio eſt magis ſicca. Et quedam aues ſunt que venantur:⁊ eſt vna pars que dicitur doariem:⁊ facit oua multa:quoniā eſt nature humide:⁊ pinguis:⁊ multum potat. Et aues que non habent vngues curuos illarum eſt vna ſpecies:que dicitur cochꝫ:⁊ habet pauca oua:⁊ facit vt frequentius vnū:⁊ ouat in alieno nido ſicut dicitur:⁊ hoc eſt propter frigiditateꝫ complexionis:⁊ ſiccitatem. Et ſpecies illarum que multum ouant:ſiue etiam omnis illa que multum ouat parum viuit. Et ſimiliter arbores que multum faciunt fructum:aut multum ſemen parum durant. Et galline ouantes bis in die parum viuunt. Et ſimiliter lea pluſqꝫ poterit primo. 5. filios in omni anno ei diminuitur vnus:quia deſiccatᷣ ſua complexio propter etatem. Sed oua venti nō ſunt niſi in auibus faciētib⁹ multa oua ꝓpter multā materiā:⁊ multā ſuperfluitatem in eis:⁊ quando etiā iſte olent maſculū:aut audiunt ipſuꝫ appetunt luxuriari:ſicut etiā iuuenib⁹ hominib⁹ accidit qui poſſunt ſpermatiçare ꝓpter ſolum tactū:vel viſuꝫ pulchre mulieris:⁊ aues faciētes oua vēti hn̄t multā mā̄ꝫ:⁊ ideo opus eſt:vt poſſit maſculū in ca lu-

xuriare multotiens poſtq̄ fuerint impregnate: ⁊ ſi nō lu/
xuriauerit maſcu. multotiens ſuper illā poſtq̄ fuerit im/
pregnata reuertentur illa oua in vtero ad ſuam materiā
⁊ erunt oua venti. Licꝫ in principio: ⁊ in ſui radice fue/
rint a maſculo. Et piſces qui habent multa oua non po/
teſt natura complere iſta intus: ſed dedit eis virtutem cū
qua poſſunt exire extra: ⁊ caput acutum oui pendet a ma
trice: ⁊ eſt loco capitis in animali. Et dixit Ariſto. quoniā
ab illa parte incipit motus: ⁊ ꝓpter hoc illa ps eſt fortior
vt melius cuſtodiat̄: ⁊ exit poſtremo: qm̄ ꝯiungit̄ cū ma/
trice. Et oua diuerſantur in creatura: qm̄ oua exeunt ſup
ſuos pedes: ⁊ poſuerunt ṗncipiū motus in acuto: qm̄ ṗn/
cipiū motus debet eſſe ꝓpinquū partibus ṗncipalibus: ⁊
ideo factū fuit acutū ibi: vt melius pōderet a matrice. Et
hꝫ vnū membrū qd̄ aſſimilat̄ vmblico: ⁊ illud dat nutri/
mentū ouo: ⁊ recedit ab illo cū ouū fuerit cōpletū: etiam
eſt vna pars albuminis oui. Et albumen oui eſt aquoſuꝫ
multū: ⁊ eſt in eo multū de aere: ⁊ operabat̄ in eo calor ⁊
diſtinxit illū a vitello: qm̄ vitellū oui eſt terreſtre ⁊ ſiccū.
Et calor vitelli eſt ſicut calor corpoꝝ terreſtrium: ⁊ calor
albuminis eſt calor corpoꝝ aereoꝝ aliquantulū aquoſo
rū: ⁊ ideo albumē eſt magis ꝯueniens vt ſint ex eo corpo
ris radicalia: ⁊ ꝙ vitellū ſit quaſi nutrimentū: qm̄ eſt q̄ſi
ſanguis qui mutabat̄ ad ſubſtantiā ſpermatis mutatiōe
nō cōpleta. Et ſignū ſup hoc eſt: qm̄ vitelluꝫ eſt prius: vt
calor agens in ipſuꝫ ſublimat qd̄ eſt leuius in ipſo in cir/
cuitu: ⁊ facit albumē: ⁊ ſtat vitellū in medio: ſicut ſtat ter/
ra in medio aque ⁊ aeris: ita etiā ꝙ ſi imiſceret̄ vitelluꝫ
cū albumine multū: ⁊ poneret̄ in veſica ⁊ decoqueretur
verteret̄ vitellū ad mediū: ⁊ hoc eſt qd̄ dixit Arꝫ. in ꝓba/
tione ſignificāte ꝙ vitellū ſit leuius nutrimentū: qm̄ na
tat ſup albumē: ⁊ ideo calidius in cōplexione: ⁊ tunc for/
te videt̄ ꝙ vitellū ſit nutrimentū ſeparatum: ⁊ parat̄ ad
attractionē: ⁊ vt vitellū ſit in albumine ṗncipiū ad tēpe/
randū ṗncipiū motus: ⁊ tunc qm̄ attrahit̄ intra albumen
pars vitelli fit pullus ex parte vitelli: qd̄ eſt in albuminis
ſubſtantia: ⁊ ideo inuenit̄ creatura inter albumē ⁊ vitel/
lū. Et dixit Arꝫ. qm̄ oua illoꝝ que habent quatuor pedes
nō indigent cubatione: imo ſufficit eis calor aeris: ſꝫ auiū
oua indigēt etiā alio calore. Et oēs piſces ouāt oua q̄ſi ci/
trina: ⁊ ſilr̄ oīa que aſſimilant̄ piſcibus preter duos mo/
dos: que nō cognoſcunt̄ qm̄ luxuriant. Et piſces ouāt oua
citrina: qm̄ ſunt oua nō cōpleta: ⁊ nō cōplent̄ niſi extra: ⁊
maſculus rigat ea quadā humiditate: ⁊ cū illa cōplet̄ ge/
neratio in eis: ⁊ oēs piſces habēt oua multa: preter qddā
genus qd̄ dicit̄ rana: que ouat vnū ouū: ⁊ qd̄ generat̄ per
ouū in ventrē eius ouum nō habet teſtā durā: quia illud
ouū eſt quaſi matrix: ⁊ qd̄ oua ipſa piſciū nō habent teſtā
nō inuenitur in eis membrū loco vmbilici: ⁊ in hoc diuer
ſantur oua auiū ⁊ guſanes. Et guſanes que faciūt oua ge/
nerant per ſe ſecundū moduꝫ generationis quē predixi/
mus quouſqꝫ fiant dura: ⁊ impleant̄ de guſanes. Et que/
dā guſanes viuūt de oleribus: ⁊ quādo implent̄ abſtinēt
ſe: ⁊ poſt excoriabit̄ ſua cutis: ⁊ exibunt apicule: aut alia
aīalia que habent alas: ⁊ oua illaꝝ que faciūt pullos itra/
bant ṗncipiū motus in parte groſſiori: vt ſua mutatio in
pullū ſit facilior: ⁊ nō indigeat reuerſione cū debet exire:
ſed in ouantibꝰ ⁊ nō faciētibꝰ pullū in ventre fuit melius:
vt haberēt acutū iuxta matricē: ⁊ nullū malū ex hoc. Et
qui putauit ꝙ piſces ⁊ corui luxuriāt per os: ⁊ ꝙ femine
piſciū tranſglutiunt oua neſciunt ꝙ res tranſglutita cor/
rumpitur in ſtomacho. Et decipiebat̄ per oſcula coruoꝝ:
qm̄ putauit ꝙ eſſet coitus: ⁊ iā vidi duos coruos qui erāt
palam ⁊ exercebant coitū recte. Et dicit Arꝫ. ꝙ illud fuit
ſimile illi qd̄ putabatur ꝙ ad haberet ſimul maſculus
⁊ femina: qm̄ inueniebatur ſub cauda fiſſura quaſi eſſet
vulua. Et dico ego: qm̄ ſecundū annos augmentantur il/
le fiſſure: ita ꝙ homines putauerūt ꝙ haberet octo vul/
uas. Et oua venti cōplentur: quādo maſculus multotiēs
coit: ⁊ fit in eis pullus qui ſecundū modū quo creſcunt ar
bores creſcit: non ſecundū ꝙ aīalia creſcunt: ⁊ tunc com
pletur: ſꝫ non cōplemento aīali. Et dixit Arꝫ. ꝙ adhuc ne/
ſcio vtrū apes generent̄ per ſe vel per accidēs: qm̄ in eis
adunatur maſculinitas: ⁊ feminitas ad qd̄ generant̄ per
reges: aut per genus qd̄ dicit̄ amkimem: ⁊ eſt vnū genus
extraneū in apibus: ⁊ iſtud eſt res que debꝫ ſciri ab alijs:
⁊ eſt quaſi teſtimoniū: qm̄ illud genus ſemp ſtat q̄ſi ocio/
ſum. Et maſculi in apibus quādo creant ſuos filios: ⁊ dāt
eis nutrimentū: qm̄ principiū maſculinum in eis ſunt. Et
cenebit. i. veſpe coeūt: ⁊ debet ſciri ꝙ animalia ⁊ vegeta/
bilia ſunt ex mā terreſtri ⁊ materia aerea: ⁊ miſcetur cuꝫ
eis calor: ⁊ tunc vna pars illoꝝ generat̄ imediate: quedā
generantur per multas mutationes naturales medias:
⁊ luna multū imprimit in hoc: qm̄ ſua operatio in rebus
ponderoſis eſt fortis. Et anima largitur ouū: ſꝫ defectus
eſt ꝓpter ineptitudinē recipientis: ⁊ tunc illud prepara/
tū recipit: ⁊ ꝙ fit per cōmixtionē elementoꝝ aliquando
fit per mixtionē in mari: aliquando in terra. Sed oportet
vt ſit in illa mā que ſit ventoſa: ⁊ ſpiritualis in qua fundi
tur anima: ⁊ ꝓpter hoc nulla res cū generatur complet̄:
ſed poſt completur paulatim. Et tunc quando non fuerit
ſua generatio in animali erit ſua prima generatio ſecun/
dū modū quo generatur: quoniā completur ex mixtione
que primo miſcebatur: ⁊ in qua eſt: deinde recipit extra
cibū qui rectificat ipſum intus: ⁊ facit ipſum creſcere: ⁊
tūc principiū ſue generationis erit ex parte capitis: ⁊ ſuū
complemētū in medio: ⁊ ex parte inferiori: quoniā caput
eſt via cibi: ⁊ inferiora ſunt in quibus quieſcit cibus. Et ſe
cundū hunc modū generantur oēs guſanes: aut ſecūdū
modū: quo generatio fit ex ouis: ⁊ eſt vt ſit mixtio nō fe/
rens vitā: ſed dans principiū: ⁊ adaptabitur illud princi/
piū ad cibū: ⁊ tunc erit cibus ante vitā: ⁊ complebuntur
membratim ex cibatione quouſqꝫ habilitetur corpus ad
recipiendū animā. Et. d. etiā ſi fuerit pater primus homi
nū ⁊ quadrupedaliū generatus in terra: erit etiā ſicut di/
ximus: ſꝫ affirmatione huius determinabimus alibi.

¶ Incipit liber. XVIII. De modo generationis aīaliū ⁊
differentia in maſculinitate ⁊ feminitate: ⁊ aſſimilatiōis:
⁊ cauſaꝝ diuerſitatū natiuitatū ⁊ crementi.

ET illud eſt: quoniā ſi pars dextra
iuuat ſuper maſculinita/
te: ⁊ etiā calor matricis circa hoc non eſt
res vniuerſalis: etenīꝫ ſecundū hoc in ea/
dē matrice eiuſdē complexionis nō gene
ratur ſimul maſculus ⁊ femina. Et cū di/
cimus ꝙ ſperma frigidū facit feminam:
nō eſt opus vt dicamus ꝙ ſperma cū fuerit calidū nō fa
cit feminā. Et rō eoꝝ qui dixerunt ꝙ ſperma decurrens
in dextrā vel a dextra facit marē: eſt ratio propinqua: qm̄
dextra eſt magis calida: ſed illi querunt hoc conuincere
per remotum. Sed cauſa propinqua eſt in hoc in paſſiuo
creature: in actiuo ſua operatio: ⁊ tūc quando illud quod
generatur fuerit digeſtū calidū ⁊ generant ſecundū com/
plementū forte poterit eſſe ex hoc generatus maſcu. cō/
pletus: ⁊ ſi non fuerit materia obediens: aut fuerit vir/
tus debilis que venit ex parte ſpermatis maris non erit
materia ſine operatione: ſed etiam mouebitur ſecunduꝫ
ſui habilitatem: ⁊ tunc faciet illam ſaluare ſpecieꝫ in quā/
tuꝫ recipit generationē: ⁊ adaptabit ei inſtrumēta ad hoc:
⁊ tunc qm̄ reuoluetur mā: ⁊ non fuerit obediēs vni iſtoꝝ

duoꝝ modoꝝ: aut diuerſabit̃ intẽtio ſua: ⁊ generata fue-
rit creatura: tunc primũ qđ apparebit eſt membꝝ p̃mũ: ⁊
eſt cor. Deinde ipſuz ſequunt̃ alia membra: qm̃ vnũ pͥn-
cipiũ ſignificat alia membra ſignificatione forti: ſecũdũ
diuerſitatẽ in ſuis modis: ⁊ ſpeculeris hoc in numero im-
preſſionis teſticuloꝝ qui ſunt inferiores corde in princi-
palitate. Cor aũt generat̃ per aliquã complexionẽ: ⁊ tunc
ſi illa complexio fuerit debilis tarda frigida: aut venit ſu-
per ipſaz per renouationẽ in ſui teneritate aliquid qđ de-
bilitet ipſuz: fiet tunc cõplexio feminina: ⁊ ſi ſupueniẽs ſe-
cundũ viã renouationis fuerit ꝯfortans inducetur cõple-
xio maſculina. Et fortaſſe erit mã̃ ex parte complexionis
digeſte non recipiens complexionẽ maſculinã: que eſt in
corde cuz qua aſſimilat̃ creatura in principiũ ſui motus:
⁊ erit ex parte cõplexionis humide ⁊ mollis recipiens li-
neamenta ⁊ extenſiones: ſecunduz quas aſſimilat̃ patri: ⁊
fortaſſe erit reuerſuz: ⁊ fortaſſe inobediens in ambobus:
⁊ tunc aſſimilabit̃ matri qñ vicerit virtus paſſiua: ⁊ ſecũ-
dũ ꝙ proceſſit in noſtro ſermone fiet maſculus per vir-
tutẽ ſpermatis maris: licz ⁊ nõ aſſimilet̃ patri: ⁊ hoc erit
ꝓpter hoc qđ diximus. Et femina vt in pluribus exit de
virtute: ⁊ ſi non aſſimilat̃ matri ꝓpter hoc qđ diximus: ⁊
ſic ꝓcedit cauſa aſſimilationis in quolibet mẽbro receſ-
ſus ab aſſimilatione eſt ꝓpter inobedientiã mã̃e ad figu-
rã que intendebat̃: ⁊ dimiſſionẽ obedientie. Que fuit pri
mo in corpore matris: ⁊ fuit tunc mã̃ obediens motui al-
terius cõpoſitionis. Et ſignificatio ꝙ maſculinitas ſequi-
tur calorẽ cõplexionis ſpermatis: qm̃ puer nõ habẽs ad-
huc calorẽ repletũ: ⁊ ſenex a quo diminuit̃ calor facit fili-
as: vt in pluribꝰ: ⁊ medij inter iſtos faciunt maſculos: vt
in pluribus: ⁊ ſemen femininũ eſt aquoſuz ſubtile: ⁊ ma-
ris ſpiſſuz forte: ⁊ ſic: cuiꝰ caro lapſa eſt. Et ſic qđ luxuriat
qñ fuerit ventus meridionalis: ⁊ qñ aliqđ accidens indu-
cit frigus matrici ⁊ memores ſuꝑ hoc teſtimoniũ ſumptũ
a paſtoribꝰ. Quãdo enim fuerit aſpectꝰ in luxuria verſus
polũ ſeptẽtrionalẽ: aut auſtralẽ fiet mutatio in modum
maſculinitatis ⁊ feminitatis. Et currit modo intentio no-
ſtra ſuper hoc vt affirmemus ꝙ fortis calor proficiat in
maſculinitate: ſz eſt opus vt ſit temperatus ad hoc vt ge
neret: ⁊ magis vt faciat maſculũ: ⁊ ꝓpter hoc cõtingit ꝙ
aliquis cũ aliqua muliere nõ facit ꝓlẽ ꝓpter exceſſum
caloris in ſpermate: ⁊ cũ acceperit aliã vxorẽ adequabit̃
forte per ſperma mulieris: qđ reducet ipſuz ad temperã-
tiã: ⁊ cauſa v̾tutis quo ad figuras in hoc aere ⁊ aqua ⁊ ci-
bis: neqꝫ debet aſcribi totaliter calori: aut frigori. Et dixe
runt in cauſis aſſimilationis: aut ꝓpter iſtaz: ⁊ tunc dixe-
runt: qm̃ ſi ſperma patris fuerit vincens aſſimilabit̃ pa-
tri: ⁊ ſi matris ſperma fuerit vincens aſſimilabit̃ matri: ⁊
ſi ambo fuerint equaliter in poſſe: neqꝫ aſſimilatur patri:
neqꝫ matri: ⁊ iſtud corrumpit generationẽ maris cũ ſimi
litudine ad feminã: ⁊ generationẽ femine cũ ſimilitudĩe
ad marẽ: ⁊ corrũpit ſimilitudinẽ filij ad aliquem eorum
ſecundũ partẽ vtrãlibet. Et ſcias ꝙ aſſimilatio debet eſſe
in generatione vnũ qđ ſit ſimile generanti: ſz aſſimilatio
eſt cõmunis ⁊ ꝓpria: ⁊ cõmunis eſt ſcđm ſpeciẽ: vt in par-
this: aut ethiopibꝰ. Et ꝓpria eſt ſcđm ordines: qm̃ filij ha
bent ꝓprietates a ſuis patribus. Cũ ergo ſimilatio fuerit
obediens ſcđm oẽm partẽ erit operatum ſimile patri: ⁊ ſi
fuerit obediẽs mã̃e aſſimilabitur matri: ⁊ ſi nõ fuerit ita
aſſimilabit̃ auo: ꝺm alterationẽ terminoꝝ aliq̃lez ⁊ ſi nõ
fuerit in ſeculo auus erit aſſimilatio ꝺm humanitatẽ aut
nigredinẽ: ⁊ nõ cadit aſſimilatio in ꝓprietates indiuidua
les: ⁊ ſi nõ recipiet humanitatẽ accipiet aĩalitatẽ: ſicut in
rebus mõſtruoſis: vt qñ filius hoĩs habuit caput arietis:
⁊ agnus hñs caput thauri: qm̃ virtus in ip̃o induxit in eo
formã ſecundũ figuras celeſtes que accidunt ⁊ vincunt.
Et illud eſt: qm̃ ſi fuerit qđ nominauimus ꝺm veritatẽ: ⁊
primus magiſter declarat ad frequentiꝰ ⁊ dignius: ⁊ hoc
eſt: vt ſit aſſimilatio in aliquo: ſed nõ determinate in figu
ra: ſed additamẽta extremitatũ ⁊ ſue diminutionis: ⁊ figu
rationes ſcđm figuras monſtruoſas iaz cognita ſunt ꝺm
inuentionẽ. Et Democritus putauit qđ cauſa in hoc fuit
ſucceſſiuus coitus ſibi forte ꝓpinquus: ſz hoc nõ eſt ſemꝑ
ſz põt hoc eẽ in vno coitu. Et vr̃ ꝙ cã in hoc eſt: ꝙ motus
innã̃lis qui accidit ſꝑmati: aut multitudo mã̃e. Accipiet
eni v̾tus operãs a mẽbro qđ ſufficit in q̃̄titate: ⁊ nõ ceſſa-
bit adhuc virtus oꝑatiua operari in ſuꝑfluitate: ⁊ magis
dignũ in hoc eſt: vt ſit ſua cã ex ꝑte mã̃e: ⁊ bene ẽt collau-
dabile eſt vt cã quã aſſignat Democritꝰ eẽt vera ĩ eis que
luxuriant̃ ſuper luxuriaz: qñ appropinquat vnus coitus
alij: ⁊ hoc eſt in ouãtibꝰ plus: qm̃ ſꝑma plus diuidit̃ ſcđm
ꝑtes in eis q̃̄ in alijs: ⁊ qm̃ ſucceſſus ⁊ ſupueniẽs coitꝰ in
eis eſt magis appens: eteni ouat gallina vnũ ouũ cũ duo-
bus vitellis: ⁊ faciet vnũ pullũ cũ duobꝰ capitibus in mẽ-
bris ꝯtinuis: ⁊ cuz q̃tuor pedibꝰ. Et fortaſſe faceret duos
filios: qm̃ fuerit ouãs diuidẽs iter illa duo: ⁊ iã apparuit
vnũ corpꝰ cũ duobꝰ capitibꝰ ꝺm iſtã cãz. Et iſta accidũt in
capris pluſq̃̄ in alijs aĩalibꝰ: qm̃ mltũ pariũt: ⁊ in porcis:
⁊ accidũt multa mõſtra in vegetabilibꝰ: ⁊ forte erit mon-
ſtrũ cũ mẽbꝝ nõ habeat locũ nã̃lẽ: ſicut ꝯtingit de capra
que habebat cornu in pedibꝰ: ſicut ẽt fuit hõ hñs ſplen in
dextra ⁊ epar in ſiniſtra. Et fortaſſe erit monſtrũ cũ quis
amiſerit aliqđ membꝝ p̃ncipale: ſz nũq̃̄ inuenit̃ aĩal ſine
corde: inuenimus tñ ſine epate: ⁊ qđ recedit multũ a nã̃ ſe
cundũ hũc modũ nõ durat in vita. Et ſcias ꝙ oẽ aĩal ha-
bens vngulã integrã: eſt hñs paucos filios. Et habẽs pe-
dẽ nõ multũ fiſſum: ⁊ multos filios hñs ſunt equidiſtan-
tes: ⁊ qđ habet fiſſaz vngulã: vt aries medio modo: ⁊ cau-
ſa in generatione paucoꝝ eſt magnitudo cordis gñantis:
qm̃ indiget multo cibo. ⁊ vt digerat ipſuz ⁊ operet̃ cũ illo:
⁊ modicũ faciet ſuperfluũ: ⁊ ſi non hoc: ⁊ videamus con-
trariũ in elephãte qui hꝫ fiſſurã mltã: ⁊ eſt paucoꝝ filioꝝ
⁊ ſignificatio ſuꝑ h̾ eſt in arboribꝰ: qm̃ que eſt maior eſt
minoris fructus: ⁊ maior in piſcibꝰ eſt minoris gñationis.
Et qui voluerit ꝑcunctari q̃re canis ⁊ ſibi ſilẽ in multo fe
tu nõ faciat ex toto ſꝑmate vnũ filiũ magnũ: ſicut ꝯtingit
in coagulo ⁊ lacte: qm̃ coagulũ coagulat totũ ſil. Et dixe-
rũt qdã in hoc: qm̃ hoc fuit ꝓpter plures cellulas in ma-
trice: ⁊ ſi hoc eẽt: in vna cellula nõ gñarent̃ duo: ⁊ credo
qđ iſtud nõ deſtruit p̃mã rõnẽ. Sz dicẽdũ eſt melius qđ
generatio duoꝝ in vna cellula eſt res monſtruoſa q̃ diui-
dit ſꝑma: ſic diuidit̃ ſꝑma in matrice mulieris humane ĩ
multos filios paruos: ⁊ erit q̃̄titas illoꝝ ſic q̃̄titas illoꝝ
qui modicũ pñt viuere: ſz res hꝰ in oĩ nõ dꝫ trahi in ꝯñã.
Sed dico ꝙ põt eſſe vna cauſaꝝ qđ iuuat ſupra multitu-
dinẽ filioꝝ: ſz cauſa que dicebat̃ in doctrina p̃ma: fuit il-
la ꝙ iſtud aĩal fuit ꝓjciens ſꝑma pluſq̃̄ ſufficiat vni indi
uiduo: ⁊ eſt cã bona: ⁊ eſt radix: ⁊ tũc cũ fuerit ita: tũc vir-
tus motiua eſt motiua mã̃e: ⁊ diuidit ipſaz in eo quo indi-
get vnicũ indiuiduũ: vt ꝯcordent cũ oĩbus ꝯcordijs: cũ q-
bus diuidi poſſunt mẽbra ⁊ cognoſci. Sz illud eſt in vno
termino terminato: ⁊ nõ põt tranſire: ſed coagulũ nõ ha-
bet opꝰ niſi in rectificatione: ⁊ nõ habet rectificationẽ ali
quã in diuiſione. Etenĩz ſi eſſet in eo p̃dicta ꝓprietas ab-
ſcinderet a latere ⁊ figuraret ipſuz figuris diuerſis: ſz vir-
tus coagulatiua in ſꝑmate cũ h̾ ꝙ eſt coagulatiua eſt di-
ſcretiua ⁊ iformatiua: ⁊ inde ꝯtingit adhuc in matrice ca-
ſus mali: ⁊ ꝓp̃e p̃ter alia mẽbra ꝑꝑ q̃ſdã res inumerabi-
les: ⁊ ſunt q̃dã aĩalia q̃ ꝯcipiũt ſuꝑ ꝯceptionẽ: ⁊ nõ ſꝑ ꝯci-
pient: ſicẽ hñtes vngulã integrã: hõ tñ ⁊ equus faciũt ſuꝑ

cōceptione:ſed raro:ſed in pluribus abortitur:⁊ iſtud eſt ꝓpter fortitudinē cōplexionis in habentibꝰ vngulā cōcauatā:⁊ in hoībus:⁊ ꝓpter amplitudineʒ matricis:ſed qꝺ vincit in hoc:qm̄ eſt os matricis ſe ꝯſtringens:⁊ nihil recipit ante horā partus:⁊ appetitus feminaꝝ in auibꝰ eſt minor q̃ʒ appetitus maſculinorūʒ:qm̄ ſua matrix eſt ſub diafragmate:⁊ femine que appetūt multū de ſpē cuiuſlibet aīalis abortiunt: qm̄ pariunt rē magnā:qm̄ ſuperfluitas tendit nimiū in diminutione:⁊ multitudo nō inferioribus piloꝝ ſecundū ſpeciē. Et indiuiduūʒ ſignificat:qm̄ iſtud eſt de multa ſuperfluitate:⁊ qm̄ virtus informatiua ⁊ nutritiua eſt fortis:⁊ fortaſſe erit aliquod membꝝ occaſionatū in illis que habent multos qꝺ iteꝝ recuperāt ſicut in filijs irundinū cū extrahūtur oculi. Et multe ſunt que habent filios multos:⁊ ſua medietas non erit cōpleta:ſed qui naſcitur qui non habet oculos apertos:aut vngues non fixos:etiā in principio ſtatim creatur in matrice ꝑpter humiditatē. Et q² calor qui eſt in eis de facili deſtruitur in poſtremo ꝓpter frigus:qm̄ frigus feſtinat ad illā:q² pauci ſunt caloris:⁊ cum hoc ſua humiditas ⁊ ſua mollities faciūt ad velocē inſpirationē. Et ꝓpter hoc qꝺ eſt habens poros raros ſiccatur citius in corpore:q̃ʒ hūs poros ſtrictos. Et qm̄ feſtinat materia vt formet̄ forma maſculina citius:⁊ hoc ꝓpter virtutē agentē in ipſa.q.nō ꝓpter inobedientiaʒ materie:qm̄ materia non eſt in illa opportunitate inobediens ex parte retificationis ⁊ quantitatis:ſed ex parte caliditatis ⁊ ſue v̾tutis. Et vl̄r qꝺ magis fuerit debile magis erit feſtinuʒ:qm̄ ſua materia erit magis feſtina:⁊ virtus eſt vincens:⁊ eſt preſens ⁊ incipiens operari:⁊ potens ſupra materiā:⁊ mulieres que pauce ſunt ſuperfluitatis bonificant ſuū modū in conceptu: qm̄ ponit ſuperfluitatē in creatura:⁊ non remanet ibi aliquid qꝺ noceat puero. Et cauſa in molla matricis eſt corruptio digeſtionis ⁊ diſſolutio caloris:⁊ ꝓprie cū nō fuerit ibi aliquod retinens naturale:quedā operantur in ipſum cū informatione. Sʒ lac:⁊ eius generatio iā eſt ſcitū. Et apparet error empedoclis:qm̄ credit ꝙ lac generabatur in.8.⁊ nono. Et p̄mo eſt ſanies i exitu:⁊ poſtea fit lac:⁊ tunc ſanies vel virus innaturale ⁊ lac naturale. Et ſcias ꝙ multūʒ longe vite eſt aīal ſanguineum:⁊ in ſanguineis poſt elephantē homo eſt lōgioris vite. Et opus eſt vt termini eēnt poſiti in ſpecie:nō gratia materie ſolius:ſʒ cauſa ſue receptionis eſt impreſſio a ſtellis:donec ſit vita cōcordans cū reuolutione alicuius ſtelle:aut multaꝝ ſtellarū:⁊ quedā ſunt maioris vite:⁊ quedā minoris:⁊ tūc primus terminus eſt dies cū ſua nocte:deinde qꝺ nō cito feſtinet:⁊ eſt vnus terminꝰ quē ꝑtranſit luna in quarta ſui circuli:deinde mēſis:⁊ eſt vnus circulus qui cōplet̄ in lunā ⁊ ſolē:deinde annus planetaꝝ diuiſi annus ſuaꝝ mediaꝝ coniunctionū ⁊ reuerſionū ad eas figuras:in quibꝰ fuerunt:⁊ iſte coniunctiones faciunt ad augmentū in naturaliū:⁊ ad diminutionē innaturaliū.

¶ Incipit liber. XIX. De habitudinibus hominū.

ET huius eſt vna determinatio pueri:vtrū ſufflet ⁊ ſentiat vigilet:aut eſt ſicut vegetabile. Et dico ꝙ non vigilat:qm̄ non operantur ſui ſenſus:⁊ neqꝫ motū habet voluntariuʒ:⁊ qui eſt vigilans accidit qꝺ operatur cum iuis ſenſibus:⁊ quidam ſunt dormientes quibus accidit ꝙ vident aliquē ⁊ ſurgunt ⁊ ambulāt:niſi q² non eſt niſi cū complemento operationis anime:ſed alij ſenſus tunc ſunt operantes:ſed in eo eſt vnus ſenſus ⁊ vnus motus.q.confuſus. Et cū hoc etiam nō erit vigilans:licʒ dicatur eſſe ambulans. Sed habilis ad maiorē expergefactionē:⁊ tūc quo erit ꝙ vetabunt̄ in ea ſenſus radicales:⁊ non eſt adhuc ſicut arbores:qm̄ in eis nō eſt principium ſenſus radicalis:tunc remanſit vt inquiramꝰ vtrum eſſet dormiens:⁊ fortaſſe nō debet dici ꝙ ſit dormiens:niſi iſtud qꝺ habet viā vt ſit vigilans. Et tunc videtur ꝙ iſta dormitio ſit ſicut in letargicis:⁊ erit natura pueri: vt exigat ſomnū ſicut cū parit ipſum mater ſtatim fiet:⁊ erit opatio virtutis operans in ipſo ſuū opus poſtq̃ʒ puer plus primo ridet in ſomno:⁊ in hoc accidit cā glaucorum oculoꝝ ⁊ nigroꝝ oculoꝝ: ⁊ tunc dico ꝙ glaucedo accidit:aut ꝓpter naturā tunicaꝝ:aut ꝓpter naturā humiditatū. Et cauſa in humiditatibꝰ eſt:qm̄ ſi fuerint clare ⁊ fuerint poſite ꝓpe extra:⁊ erit criſtallinus multe q̄ntitatis:⁊ albugineus modicū:inquantū autē erit modicū erit oculus glaucus:niſi aliquod acciderit contrariū a tunica:⁊ ſi fuerint humiditates obſcure ⁊ criſtallinus paucus ⁊ albugineus multus:ita ꝙ facit obſcuritatē:ſicut facit aqua que eſt multū profunda que ſumergit ⁊ cooperit res:aut ſi fuerit criſtallinus profundus erit oculus niger: ⁊ cū in tunicis eſt in vuea:⁊ tūc illa ſi fuerit nigra erit oculus niger:⁊ ſi fuerit varia vel glauca erit oculus varius vel glaucus:⁊ vuea glauceſcit vel variat̄:qm̄ in ipſa non eſt digeſtio:ſicut eſt in vegetabilibus:qꝺ ſtatim cū naſcitur non habebit rectū coloreʒ. Sed tendet color eius ad albedinē. Deinde ꝓpter digeſtionē vireſcit:⁊ ꝓpter iſtaʒ cām erūt oculi pueroꝝ glauci:⁊ iſta glaucitas erit ꝓpter humiditatē cōpletā:aut erit ꝓpter diſſolutionē humiditatis quā ſequit̄ iūctura ſi fuerit bene digeſta:ſicut in vegetabili:qm̄ cū intēdit diſſoluere ſuā humiditatē incipit albeſcere:⁊ ita glaucitas eſt ꝓpter ſiccitatē vincenteʒ. Et infirmi hn̄t oculos q̄ſi glaucos:⁊ ſilr̄ ſenes hac eadeʒ cā: qm̄ in ſenſibꝰ multiplicat̄ humiditas extranea:⁊ diſſoluitur n̄alis:⁊ glaucitas ſiue varietas q̄dā eſt n̄alis:⁊ q̄dam accn̄talis. Et eſcchel cōtingit ex cauſis nigredinis ⁊ fere glauca:⁊ apponit̄ q̄ſi res media iter ea:⁊ ſi eēt eſchel igneus ſicut putat Empedocles eēt oculus glaucus īfirmus: īpeditus:qm̄ amiſiſſet aquā que eſt p̄n^m viſus. Et vna ꝑs nigredinis in oculis diminuit viſuʒ in oculis reſpcū glaucoꝝ quorūdā qm̄ glaucitas nō accidit ꝑ aliquā occaſionē. Et cā in hoc:qm̄ nigredo q̄ erit ꝑ cām albuginei humoris vetat tranſitū coloꝝ:qm̄ vetat trāſlucentiā ⁊ impreſſiones:⁊ ſilr̄ ille qui erit ꝑ obſcuritateʒ humiditatis abundātis:tūc ille humiditates ſi fuerint multe nō erūt obediētes mutationibꝰ in viſu:neqꝫ in exitu viſus in anterioribꝰ exitu ſenſibili. Et qm̄ fuerit oculus glaucꝰ ꝑ paucitatē humiditatis albuginee videbit plus de nocte ⁊ in tenebris q̃ʒ in die:ꝑ h̄ ꝙ ꝯtingit lumē moueri ſuꝑ māʒ paucā cū fortitudine magna:⁊ tūc vetabit illā videre res manifeſte:ſicut eſt pigrities ad vidēdū qꝺ eſt in tenebris poſt lumē:ſicut nigrū ꝓpter multitudinē hūiditatis erit ſuū videre de nocte minus: qm̄ indiget illud diligēti inſpectione:⁊ motu māe ad extra:⁊ mā multa erit minꝰ obediēs q̃ʒ pauca:ſʒ nigredo que erit ꝓpter tunicā adunat viſuʒ fortius. Et hō eſt fortior oībus aīalibꝰ in coloribꝰ oculoꝝ:⁊ in equis etiā erit color glaucus oculoꝝ:⁊ etiā alius color in alio oculo. Et ſcias ꝙ acumē viſus eſt ſcōʒ duos modos. Et vnus illoꝝ eſt ſecundū aſſertionē rei a remotis. Et ſecūdus ſcōm fortitudinē diſcretionis rei viſe ⁊ forte diuerſabunt̄ iſte virtutes:⁊ acutior p^a ſua cā eſt qꝺ nō hʒ humiditatē:vt ſit magis anguſtū:⁊ nō faciet ei cōtrarietatē luminis obuiātis ſuꝑ ſuas oēs partes:ſʒ venit ad res viſas cū q̄ntitate tenoris ⁊ rectitudinis circūdantis:⁊ tunc oēs nāe oculi erunt nō paſſiue:neqꝫ cōfuſe:⁊ qm̄ fuerit motus viſus ad partē rei ſenſate mouebitur a ſuo loco ad fixionē ſuper rem. Deinde reuertitur ab illo motu

glaucedo in pue accidit aut ꝓpter naturam tunicarum aut ꝓpter naturam humiditatum:

ꝓpter laborē ⁊ inquietationē luminis: ⁊ ſcias ꝙ cū ocu-
lus figitur ſup aliqd mouet̄ motu ad exterius cū magno
deſiderio circūdanti rem appoſitā ſibi vt compleat̄ ſuus
viſus operatione ꝓpria. Et tunc ſi exierit ꝓpe rē viſaȝ in
aere: ⁊ via fuerit parua cadet. q. in debilitationē ⁊ timorē
debelſech: ⁊ oculi ꝓfundi ſunt parue ſpeculationis illius
qꝺ remotū eſt ab illo: ſed cauſa diſcretiōis eſt claritas hu-
miditatis: ⁊ ſua ſubtilitas: ⁊ ſic auditus ⁊ olfatus: qm̄ cō-
prehenſio rei remote eſt per diſcretionē ⁊ diſtinctionē: ⁊
ſimile illud qꝺ fuerit habens vias olfatus magis lōgas
melius olfaciet: ⁊ melius venabit̄ ſicut canes generoſi.
Et etiā inter iſta occurrit queſtio de lenitate ⁊ aſperitate
capilloꝝ ⁊ groſſitie ⁊ ſubtilitate ⁊ albedine ⁊ nigredine: ⁊
cauſa in hoc eſt ſicut ſcis: qm̄ capilli generant̄ ex vapore
qui eſt ſicut fumus: ⁊ eſt. q. piramis in poris: ⁊ tunc coagu-
latur: ⁊ tūc erit ſua mā nālis eis fumoſa: ⁊ erit inſtrumen-
tū porus: ⁊ ſunt ſicut foramina: ⁊ iſta ſupfluitas fumoſa ſi
fuerit ſpiſſa erunt ſpiſſi pili: ⁊ ſi fuerit ſubtilis erūt pili ſub-
tiles: ⁊ qn̄ fuerit cutis ſpiſſa ſupfluitas ſpiſſa: ⁊ erit vnus
pilus ꝓpinquus alij: ⁊ erunt foramina nō incarnata: ⁊ cō-
ſtricta: ⁊ nō cū altero: ſed ampliata erit ampliatione fora-
minū cutis ſicce: ⁊ erit hoc etiā ꝓpter ſpiſſitudinis cauſaȝ.
Sed criſpitudo erit nō ꝓpter mām: ſed qm̄ pori ſui erūt
tortuoſi quouſqȝ accidit foraminib⁹ capilloꝝ id qꝺ acci-
dit ex eis a calore: qm̄ ſi calor operaret̄ i capillos faceret
illos criſpos: ⁊ iā erit ꝓpter diuerſionē motū fumi ꝓpter
quā coagulant̄ capilli: ⁊ iā erunt ꝓpter tortuoſitatē fora-
minū: ⁊ tunc formabit̄ eis figura ſecundū figurā forami-
nū: ⁊ incriſpabit̄. Et planities capilloꝝ eſt ꝓpter ꝯtraria
huic: ⁊ nigredo capilloꝝ eſt ꝓpter caloris acritatē: ⁊ canu-
ties ꝓpter cruditatē: ⁊ qui eſt ruffus ꝓpter equalitateȝ: ⁊
fortaſſe erit nigredo ⁊ criſpitudo cā impſſionis aeris ex-
trinſeci: ⁊ tunc incriſpabunt̄ capilli: ⁊ fient vt piper: ⁊ in-
de mutat̄ totū hoc in regionibus ⁊ ciuitatib⁹: ⁊ cā in hoc
erit ꝓpter cām humidā: ⁊ nō calidaȝ neqȝ viſcoſam vn-
ctuoſaȝ: ⁊ tunc mittent̄ ⁊ generabunt̄ capilli ex illa nāli-
ter: ⁊ iā erit etiā illud ꝓpter ſiccitatē: ⁊ que accipiet capil-
los ⁊ auferet ab eis ſuā humiditatē, ⁊ pinguedineȝ ꝓpter
quas facti ſunt nigri capilli: ⁊ fiūt tūc. q. calx: ⁊ hoc eſt ſic
contingit infirmitatib⁹: ⁊ tūc qn̄ meditabunt̄ conualeſcē-
ti reuertent̄ in ſuū colorē: qm̄ trahunt̄ tunc ex mā bona.
Sed ſenex nō hȝ fiduciā alicuius mãe: qm̄ iā hȝ caloreȝ
confractū: ſed caluus hȝ caluitieȝ: qm̄ deſiccat̄ medulla.
Et incipit ante: qm̄ illud vas eſt magis amplū: ⁊ ſua mā
eſt magis humida: ⁊ citi⁹ recipit deſiccationē: qm̄ eſt ma-
gis raꝝ: ⁊ tunc ꝓpter calorē nālē fortē in illo diminuit̄ ⁊
conſtringit̄ in ſe: ⁊ contrahit̄ ab oſſe: ⁊ tunc nō accipit ab
illo oſſe materiā fumoſaȝ que indigeat rememoratione:
⁊ adhuc: qm̄ ſunt pori rari: ⁊ diſſoluit ab eis ꝗtitas fumo-
ſa. Sed mulierib⁹ eſt nā magis humida: ⁊ ſue cutes ma-
gis humide: ⁊ ſui pori ſunt pori magis anguſti: ⁊ caſtrati
aſſimilant̄ eis: ⁊ nō fiunt calui: ⁊ plures capilli prius ſunt
ruffi: ⁊ poſt albi cani: ⁊ qui eſt ruffus citius fit canus: qm̄
eſt ꝓpinquior albedini: ⁊ caro indiuidui nigra eſt ſaporo-
ſior oibus alijs carnibus eiuſdē ſpeciei cū fuerit albe: qm̄
eſt magis digeſta: ⁊ caro etiā que tēdit ad varietatē ſapo-
roſior eſt: ⁊ magis digeſta carne que tendit ad albedinē:
⁊ capilli in alijs ab hoie ſequunt̄ cutim illius aialis: ⁊ tūc
ſunt nigri ſupra cutim nigrā: ⁊ albi ſupra cutim albā. Sȝ
in cauſa grauitatis vocis ⁊ ſui acuminis: ⁊ fortitudinis: ⁊
alte: ⁊ remiſſe vocis ſcias ꝙ grauitas vocis accidit ꝓpter
fortitudinē emittentis: ⁊ iā etiā contingit ꝓpter debilita-
tē: ⁊ illud eſt: qm̄ pigreſcit inſtrumētū vocis aialis ad di-
uidendū aera: ⁊ ad mouendum ipſum: ⁊ mouerit ipſum
qꝺ mouet cum tarditate erit grauis aliquantulum cum
debilitate: ſicut ſunt voces vitulorum. Et voces vaccaꝝ
ſunt grauiores ꝗ̄ voces thaurorum: ⁊ ſic quādo trachea
fuerit impleta cum catarris humidis: tunc ſi partem di-
miſerit ⁊ portauerit aera: ⁊ acceperit ex ea modicuȝ: aut
ſi in operta fuerit in ea operatione forti erit vox acuta ꝓ-
pter debilitatem: ⁊ propter hoc acuuntur voces ſenum ⁊
conualeſcentium. Sed quādo fuerit inſtrumentū vigoro-
ſum in mouendo aerē multū erit vox grauis ꝓpter forti-
tudinem. Sed de dentiū vtilitatibus iā ſcis ex alio loco.

¶ Explicit liber de aialib⁹ Auic. decimuſnonus ⁊ vltim⁹.

¶ Liber Auicenne. In primis ⁊ secundis ſubſtātijs: ⁊ de fluxu entis. Capitulum. I.

PRincipiū pncipioꝝ glorioſus deus cui⁹ entitas eſt ineffabilis: vnitas indiuiſibilis: vt ſil' pmanens oſtēdat̄ apō pſuȝ infinitas: ⁊ intelligamus cognoſcētes h̄ ꝙ nō eſt in ipſo pluralitas aliq̄ modoꝝ: ſȝ ipſe eſt pnceps ⁊ principiū pluralitatis oīs. ¶ Et ſignificatio pmi eſt: ꝙ cām pmā ſequit̄ intellectus quē ſequit̄ loquela: ⁊ oīs vnitas diuiſibilis non excuſabitur qn ipſa deſinat in terminos.

Quid ē de⁹

¶ Eſt igitur prima vnitas pura ſimplicitas ⁊ ſimplex puritas: ⁊ eſt id in quo eſt ⁊ id qđ eſt: qm̄ inuenit̄ liber ab omni adiacentia ⁊ multitudine: p quā: ⁊ in qua eſt omne eē. Et oīs vnitas hn̄s fixionē: ⁊ qđ eſt ⁊ ſi eſt hȝ fixionē in ea ⁊ nihil ita eſt qđ fuit vel erit a pn̄tia iſtius. ¶ Propter qđ nō elōgatur a nobis intentio: in qua cōicamus: in qua ꝗcqđ eſt iō eſt: q2 eſt vl'i deſignatū. Si. n. eſt primo oē eſſe inferi⁹ hn̄s fixionē: vt qđ eſt: ideo ſit: q2 a pmo eſt: tūc oīs vnitas non pura in pma pura vnitate eſt fixa: vt qđ vnū eſt: iō ſit: q2 ab vno pmo eſt: ⁊ ſi intrinſeca: qm̄ denominatione ⁊ vnitate ſui pncipij vnūqđqȝ vnū dicet̄: ſȝ eē pmū ⁊ eius vnitas eſt cā vna ⁊ eadē. ¶ Liqt itaqȝ ꝙ hec vnitas ē cā eē oīs entis: ⁊ hec eſt illa vnitas quā pmo accepimus extrinſecus denoiantes ens inferius ab ea in reditōe eē vniuerſi entis. Redeamus aūt ad id qđ pceſſit: vt cōtinuemus ei id qđ intēdimus: ⁊ eſt ꝙ in pmo oīa ſunt p eē in ſapiētia: ⁊ oīa ſunt p ordinē: ⁊ in amore vtrorūqȝ oīa ſunt p eſſe ẜm vocationē: vt qm̄ ex deo facta ſunt ad nihilū oīno redire nō pn̄t: ſic ꝙ maneat eē in cauſis ꝙ corrūpit̄ in effectibus. Hoc aūt planū erit p hoc qđ poſt dicem⁹.

Quot modis oīa ſunt in deo.

¶ Sapientia p⁹ neqȝ diminuta eſt neqȝ cōpleta eſt: ſȝ ſup cōpleta: ⁊ diſponēs oīa in ipſa: tūc non fiet: qm̄ pncipalia oīum reꝝ exempla apud illā ſunt quā greci appellant ideā: vt cū ipſa nō varie̅t modo aliq: ſȝ ſtent exempla apud illaȝ: neqȝ ptrāſeat aliqđ ordinatū: qđ eſt: qm̄ exemplaria reꝝ non ſunt ipſe res. Dicente Dionyſio ꝙ cognitio eoꝝ que ſunt ea que ſunt nō eſt.

Principalia oīum reꝝ ex⁹ (ꝗ ydee dn̄r) in deo ſunt.

¶ Et hoc eſt qđ apparet in verbo autētico abbreuiato: ⁊ eſt attendendū archa in arte ⁊ archa in opere. Archa in opere nō eſt vita: archa in arte eſt vita. Sil'r ſolē ⁊ lunā quos vides ſunt in arte pma. Foris aūt corpora: in arte aūt vita ⁊ artifice: qm̄ quecūqȝ facta ſunt in ipſo vita ſunt: ⁊ hec eſt radix intētiōis nr̄e que eſt ꝙ nō ptranſit in ſcia diuina aliqđ qđ ſi reꝝ exēpla ſtent: ⁊ ſciantur particularia in illis ſcia digniore. Tūc qm̄ ſcia hec eſt exquiſita: ⁊ hoc non eſt niſi p cām: ſicut ſciunt̄ res in pmis exemplis ſicut cāta in cauſis pmis: ſunt igit̄ exēpla prima eſſe reꝝ pmaria: ⁊ ſtant exempla: ſtant ⁊ cauſe ſtatione que nō fuit initiabilis neqȝ aliq̄ mō terminabili.

Aliud eſt eē arche in arte vt artifice: ⁊ aliud ē eē eiuſdē in ope.

¶ Caplm. II. qualiter que in ſapientia ſunt: ſunt cāe oīuȝ: ⁊ he ſunt coeterne ex pceſſione illaꝝ in cauſas.

ET ſequitur ꝙ in iſtis cauſis ſciatur cauſatū i pn̄ti qđ i ſuba pmanet. Scia autē hec eo ꝙ ſupexcedit ſcias ſupexcellētis veritatis: eſt cognitio vt ſciat̄ naturalr̄ ſcia iā facta nō p modu cāti: ſed per modū cauſe. Sunt. n. cāta in cauſis p modū nobiliorē p quē nō ſunt apud illa pncipiū eſſendi. Dicemus ḡ ꝙ illa que facta ſunt deo coeterna ſunt: nō oīno: deo tn̄ coeterna gdē: q2 nūqȝ fuit ſapiētia ſine pmordialib⁹ reꝝ cauſis in ſe factis.

Que facta ſunt aliq̄ mō ſunt deo coeterna.

Q2 aūt nō oīno coeterna: certificant̄ in hoc cāe he: q2 cauſe reꝝ pme ppter infinitā ſui diffuſionē ⁊ incōprehenſibilē altitudinē: ⁊ ineffabilis puritatis excellētiā nullo pcipiunt̄ intellectu: excepto eo qui eas in pncipio formauit. Ex effectib⁹ aūt illaꝝ hoc eſt ex pceſſionib⁹ in formas intelligibiles cognoſcit̄ ſolū mō: q2 ſunt: nō aūt quid ſunt. Et ſic pncipales tunc in ea quoꝝ ſunt cāe pueniūt: ⁊ pncipiū. i. ſapiētiā (in qua condita ſunt) nō relinquit: ⁊ (vt ita dicam) in ſeipſis manēt tenebris excellentie ſue abſcōdite: in effectib⁹ ſuis veluti in quādā lucē prolate cognitioni nō ceſſant apparere.

Cauſe pme ex effectib⁹ ſui⁹ cognoſcunt̄: q2 ſunt. Nō aūt qđ ſūt

¶ Uides igit̄ qualr̄ intellectus nr̄ priuſqȝ ⁊ in memoriā ⁊ in cognitionē veniat non irrōnabiliter dr̄ nō eſſe. Eſt enim p ſe inuiſibilis. Dū aūt in cognitiones venerit: ⁊ ex quibuſdā fantaſijs formā acceperit: nō immerito dr̄ eē: hac ſilitudie (Quāuis a diuina nā remota ſit) dici poſſe arbitror qm̄o ipſa nā diuina duȝ oīa cauſat: ⁊ a nullo cauſare ſciatur in oībus (que ab illa ſunt) cauſat̄ quodā modo mirabili: informat. n. fantaſia intellectū qui per ſe informis eſt: ⁊ ſic diuina nā (que per ſe exn̄s ſuperat oēm intellectū) in his que per eaȝ: ⁊ in ea facta ſunt: recte dr̄ cauſari: vt ſit in eis ſine intellectu: vt ſolūmodo ſint intelligibilia: ſiue ſolūmodo ſenſibilia ab his qui eā recto ſtudio ingrant cognoſcat̄. Redeam⁹ igr̄ ad id in quo fuimus: dicentes ꝙ ea que facta ſunt pncipio coeterna nō oīno ſunt. In hoc aūt coeterna: ꝙ pncipiū nūqȝ fuit ſine cauſis pmis. In hoc aūt non coeterna: ꝙ factori ſuo coeterna non intelligimus: ⁊ pcedit factor ea que ſunt facta per euȝ: ſȝ que coeterna ſūt oīno: coeēntialia ſunt vt nullū ſine altero manere poſſit. Factor aūt ⁊ factū coeterna nō ſunt: q2 coeēntialia nō ſunt. Logunt̄ aūt ſemp eē relatiua ⁊ ſimul eē: factor ſine facto eſſe non pōt. ⁊ factū ſine factore nō eſt factuȝ: qđ eſt: ſi factor ⁊ factū coeterna nō ſunt per rōnē: tn̄ cauſe ⁊ cauſati coeterna oīno eē nō deſinunt.

Complet declaratiōnē illi⁹ q2 facta ſūt deo aliq̄ modo coeterna.

¶ Et iteꝝ oīs creatura incipit eſſe: qm̄ erat qn̄ nō erat. Nō eſt aūt vere eternitatis mō quodā incipere eē: nō igit̄ vere eternitati oīs creatura coeterna eſt: ⁊ hoc eſt in cuius opatione anhelauimus. ¶ Sed quid eſt qđ erat quādo nō erat creatura? Dicimus ꝙ intentio huius ſermonis eſt: ꝙ ipſa erat in cā qn̄ non erat in effectu. ¶ Et nō lateat te: ꝙ in itentione ſermonis pn̄tis conueniāt accidentia cū alijs. Sunt. n. ⁊ ipſa in cauſis pmis: qđ ſi fuerit recepta intentio iā deſignata cum ampliatiōe quā inuimus: tunc verificabit̄ apud recipienteȝ intentio que fuit qn̄ nō fuit tps: vt ipſa recipiat lumen in eo qui iā recipit illum.

¶ Caplm. III. de perfectione cauſaꝝ ⁊ ſcia: ⁊ q̄liter pmordiales cāe pficiunt̄ in ſapientia in qua ſunt: ⁊ ꝙ oēs forᶜ ſunt informes ⁊ impfecte: niſi cuȝ pficiunt̄: ⁊ q̄liter cauſe ſciunt ſua cāta ⁊ cauſant̄ ea in illa.

ANnunciemus aūt iterato qđ pceſſit: vt adyciam⁹ ei aliqđ: ⁊ eſt. Primordiales cauſe reꝝ in ſapiētia pma facte ſunt: ⁊ nullo modo pfectū appetūt excepto illo immutabili in quo pfecta eſt forma: in qua cauſe formate ſunt. Conuerſe. n. ad hanc cōuerſione ſtabili formant̄: vt formatōeȝ ſuā deſerant nuſqȝ: ⁊ hec ē formatio forme vl'is: ad quā niſi cōuertant̄ ſingula ſunt informia. Nō eniȝ ſufficeret ex genere eēntiali qđ in exēplū diffiniuit ɔſiſtere: niſi ad hanc formā ſapientialē forma itellectualis ɔuerſa pficiat̄. ¶ Et q2 accepiſti ꝙ que facta ſunt in ipſa ſapientia facta ſunt. tunc nō licet tibi dubitare an que facta ſunt in ipſa ſapientia ſint. Sȝ ſcias q̄ facta ſunt in ipſa nō ſolū ſapientia eſſe. Sȝ reꝝ q̄rū ſunt

principia noticiam nō cauſare. Incōueniēs.n. eſt in diuina ſapiētia aliqd incipiens eē: hec eſt intētio: qm̄ excidat ois ratio pbata. Et iō in tenebris ſue felicitatis abſcondita non apparebit. ¶ Non aūt elōget a te itentio q̄ fixa eſt in his que pceſſerūt: ⁊ eſt φ pmas cauſas nō tm̄ cāri ſed pp ſui excellētiā cauſare dicimus. eaꝝ aūt excellētia non eſt h. vt a nulla cā ſuperiore ſint: eſt.n. vna ⁊ eadem cauſa oium: per quā ⁊ in qua ⁊ ex qua reꝝ oiu3 cāe occaſionales facte ſunt pmitus. Iō prefert oib⁹ ſuperaltans ⁊ ſuperexcellens ſingula. ¶ Neceſſariu3 eſt ⁊ tibi in his q̄ diximus qn̄ ſubycit res ſermoni: ⁊ qn̄ ſubycit ſermo rei: vt itelligas qđ eſt qđ exigit qn̄qꝫ intentio ſupra priora p ſe: ⁊ qn̄qꝫ ſupra illa per modū per quem licet ſupius inferiore eſſe: ⁊ modis alys quos ſubintelligimus.

¶ Caplm̄. IIII. Qꝫ pmū creatu3 eſt intelligētia: ⁊ qūo ipa intelligat cauſas in ſuis theophanys: ⁊ qualiter exeūt ab ea: quibus illa dat ſuum regnum.

Accedamus ad pronūciandū pnunciatione3 ampliore3 q̄ʒ id qđ preceſſit de pceſſione cārum pmaꝝ intelligibilium. ¶ Dicamus ergo φ ordine incōprehenſibili omni intellectui diuina puidētia oia ex nō exñtib⁹ in effem pduxit. vnde q̄da3 eētiali dignitate alia alys pferunt. Ita φ ea que circa vl'e3 cā3 oium. prime (.i. nulla ſupiore creatura interpoſita) credunt ⁊ itelligit eſſe: pncipaliſſime vl'itatis ꝯdite. vl' ꝯditiōe. credūtur ⁊ predicant. Deide alia ex alys a ſūmo vſqꝫ ad deorſum: hoc ē ab initio itellectualis creature vſqꝫ ad infimū oiu3: qđ eſt corp⁹. ¶ Prima igit creaturaꝝ ē intellectualis: ⁊ eſt itelligētia de qua eſt ſermo apđ phm in libro metacc. ⁊ eſt oib⁹ creaturis melior ⁊ ſapiētior: qm̄ ipſa oiu3 (q̄ poſt ſe ſunt) cauſas videt. ¶ Uerūtamē modus p quē nos verificabimus: eſt vt cū cā pma ab oibus que poſt ſe ſūt remota ſit: tūc rōnes oium q̄ in ea imutabilr ſunt: ab oib⁹ (quoꝝ rōnes ſunt) remote ſunt: in angelicis vero itellib⁹ eaꝝ rationū quaſda3 theophanias eſſe (hoc eſt intellectualis nāe q̄ſdā diuinas apparitiones) nō ipſa pricipalia reꝝ exēpla: nō lōge a veritate eē credimus: ⁊ he theophanie ſunt creature q̄dā cognitio añ generationē oium inferioꝝ: ſed non in ſe: ſed cauſe primarie ſunt cāe in ſeipſis: apparitiōes aūt he nō ſunt cāe i ſeipſis. ſed in alys. Nos ergo noſcūt pmo in deo: deinde in ſeipſis iferioris creature cauſas vident: ita φ vnaqueqꝫ intelligētia inferioꝝ ſe: rōnes ſiue diffōnes contineat: qbus deſiderat ⁊ cogit prebere miniſteriū. ¶ Et ſegt hoc aliud. ſ. φ ois intelligentia eſt locus rōnis: ſiue diffōnis quā ꝯtinet: ⁊ ſi eſt locus diffinitionis quā ꝯtinet: tūc non aduerſabit illi qn fit locus diffiniti: ⁊ hic eſt modus quo peruenit ad hoc φ nō depreſſus phantaſys itellectus ē locus ſpēꝝ: ⁊ tūc cu3 eſt locus ſpēꝝ eſt locus generis per modum per que3 genus eſt in ſpē: ⁊ non per modū aliū: qꝛ non per modū generis abſoluti ⁊ ſepati ab illa. ¶ Or ſi queſieris an aīus hūanus adhuc depreſſus phantaſys poſſit inferioꝝ ſe cauſas cātas ꝯprehendere. ¶ Si pure vixerit non elongabit a veritate ſm iudicium noſtrum. ¶ Redeamus ad id in quo fuimus: dicētes φ eoꝝ que creata ſunt: q̄dam deſcēdūt a qbuſdam: eſt eni inferiorū (quib⁹ debet regnū veniens a ſupiorib⁹: ⁊ deſcendūt ex illis) vt ſic icipiāt eē ex tēpore: quoꝝ ortū preceſſit tps: ⁊ ſpecificamus hoc per illud: ⁊ eſt φ intelligētia pma creaturaꝝ eſt locus cārū pmi celi: qm̄ d3 regnum ſuū illi: ⁊ ppter hoc deſcēdūt ex illa cāe illi⁹. ¶ Uex op3 itentionē hanc certificari apud te. ¶ Igit ſcias φ oē cātū pmum pmo eſt in deo: deide in ſeipſo: deinde in effectib⁹ ſuis videt cās: viſio aūt ibi intell's cārū intelligibilia: ſunt ipſe intelligētie: hoc aūt eſt qđ iā p3 vbi ex pcedentib⁹ vbis auctēticis. Intelligit itaqꝫ intelligētia ſeipſam vt cās itelligat in effectib⁹: ⁊ appareant ei in illis: ſed nō appent cāe in effectib⁹ ſuis: niſi poſtq̄ʒ pceſſerūt ex itelligētia itelligente eas in ſeipſa. Igit itelligentia itelligit ſeipa3 vt exirent ab illa ea: ſup que tradit ſuū regimē: ⁊ h eſt regimen poſt pmū nobilius. ¶ Et poſtq̄ʒ ab intellīa deſcēdūt cāe multe. tūc ſciendū φ duo inuenimus in illa diu3 intellīt. vnū eſt φ ipſa eſt poſſibilis in ſeipſa: aliud eſt φ h3 nām intellectualē in ſeipſa: ex quo fit vt ex ea cāe deſcendant ſm diuerſos modos: pp varias rōnes quas inuenimus in illa: lic3 nō deſcendāt ex ea deſcenſu ꝯſiderato per rōnes ⁊ modos hos: niſi per h qđ itelligit eas in ſeipa: ⁊ hoc eſt qđ diximus. ¶ Prima aūt duaꝝ cārū que exit ab illa ē forma celi vltimi: ⁊ hec eſt aīa ei⁹ a qua eſt motus aīalis proximo: ⁊ ſi nō primo. q̄ nō intelligit bonitatem: tūc ipa non exit a cāto pmo per modū hūc: niſi per nām itell'ibilem que ineſt illi. Cā aūt ſcđa duaꝝ exiens ab eodē pmo eſt corporeitas. q̄ eſt inuēta in totalitate celi vltimi: ⁊ hec ꝯſtituit cū appēdicys ei⁹ mā3 p⁹s. vñ ipa mā pª i ſeipſa ē reſolubil: ⁊ i ſeipſa ē poſſis: ⁊ qꝛ corporeitas ſeqt intelligentiam per modū hūc: tūc hoc nō eſt niſi pp nām itelligentie eſſendi poſſibile. Ia3 aūt habes φ ex pmo creato deſcendūt multa per hoc φ itelligit ſe: ſed non deſcendunt ab illo per modos diuerſos (vt accepiſti) niſi per duo: p rōnē. ſ. poſſibilitatis ⁊ nāe itellectualis q̄ reperim⁹ i illo: ⁊ ex eo φ deſcendūt ex intellīa ꝯiūcti3 hec duo. via quā declarauim⁹. ¶ Tūc implicite preceſſit apđ te itellectio quā nō lic3 tibi occultari: ⁊ eſt φ ex itellīa pma per hoc qđ itelligit: ⁊ per h qđ eſt poſſibile in ſeipſa: pcedit ſphera pma cū ſuis partib⁹: mā. ſ. ⁊ forma. Iā non latet te hoc qđ enūciaui đ pceſſu duplicis cauſe pmi celi a cāto pmo. Et noſti iteꝝ φ ſi itellīa videt pmū: tūc videt in eo intelligentiā q̄ eſt regens poſt illā in ordie: ⁊ vltra ea3 poſt ſe: pter intellm̄ ordinis q eſt in illa: ⁊ iō ſeqtur eā eſſe alterius intelligentie inferioris illa. ¶ Signat autē hoc nobis ſermo breuior in metaca. Ubi ſub omni itelligētia ſignant tria in eſſe: vſq3 quo perueniat ad intellia3 agentem que eſt agens in animas noſtras.

Sequitur vt aperiamus id in quo pertrāſiuim⁹: qđ eſt φ i materia ſpecialitatū quarūdam ſit ꝯpoſitio: vtimur ergo in pncipio ſermone auctētico quē inuenimus in libro de imagine: ⁊ eſt φ omnem materia3 ex qbuſda3 qualitatibus cōſiſtere inuenimus: quib⁹ ſi nudata fuerit cū nulla rōne per ſeipſam comprehendet: vnaqueq3 autē ſpēs qualitatis rōne a ſubiecto ſeparatur: vides igit qualiter ſermo iſte oſtēdit mām eē reſolubilem. ¶ P. ſi intelligibilis color: itelligibilis ⁊ ſoliditas ⁊ ꝯtinuitas: ⁊ q̄cūqꝫ ſpecialitatū corporaliū. Toꝝ aūt vnūqđqꝫ ſi ſublatu3 fuerit ſubito ois ratio corporis ſimul ſoluit: ꝯſequens erit quoꝝ abſentiā ſolutiōis corporis cām inuenimus: hoꝝ ꝯcurſum mālem mām cāre: vt in mā viſibili: ea que per ſe ſunt abſcōdita (euacuatis ſue excellentie tenebris) nobis appareāt. ¶ Magnificus vero hoꝝ. alr phoꝝ. nō aliud re3 variabilē itellexit niſi corpus māle: qđ ex ꝯcurſu eaꝝ reꝝ que vere ſūt (vt ipſe ait) ꝯſtituit: ⁊ dū in ipſo cōſiderat mutabilitatē q̄ʒda3 pati neceſſe eſt. ¶ Et hec eſt intētio de mā qua3 approbabat Diony. qui in libro de diuinis ſermonib⁹ ſiue nomib⁹: nō aliud variabilē re3 intellexit q̄ʒ ſpēi ⁊ forme participationē. ſine qb⁹ ipſa informis eſt mā ⁊ in nullo itelligi poteſt. ¶ Poſtulamus vt tu non turberis in illo qđ ſequit: qꝛ per illđ patebit euidētius qđ dixim⁹: ⁊ eſt: ſi ex qualitatib⁹ q̄ʒtitatib⁹ ceteriſqꝫ accidētib⁹ ſibi copulatis mā cōpoſita eſt: tūc ⁊ ipſa imutabilis eſt: na3 ſicut de

Qūo oia ex ñ eūb⁹ diua puidētia fcā ſūt. ⁊ quo ordie.

In intellectib⁹ angelicis ñ ſi pncipalia reru3 exēpla: ſ3 q̄dā theophanie.

Intellia ē loc⁹ rōnis ⁊ ſpēꝝ.

Dubiū

Solutio.

Qūo ab itellīa pª creaturarū: dſcendunt cāe pmi celi.

Que ſūt ille cāe pmi celi q̄ exeūt ab itellīa pª creaturaꝝ p hoc φ itelligit ſe.

Ois mā ex qbuſdā q̄litatib⁹ ꝯſiſtit: qb⁹ ſi ēnudet nō cōprehēdit.

Qꝛ ſi mā eſt ꝯpoſita ex accidētib⁹ ſibi coplāt: ⁊ ipa imutabil' eſt.

cauſis intelligim⁹: ita ⁊ de effectib⁹: q̄litatē vero ⁊ q̄titatem videm⁹ ſolo intellectu. Quō ergo mām ab illis longe diſtantem ꝯſtituūt. ¶ Hec eſt via quā dimittes: qm̄ finis ſuus i quē ducit eſt vanitas. ¶ Et aduerte ſine his qd̄ itelligis poſt ſpoliationē forme ⁊ formaꝝ. vel iforme. dicas mām: ſiue informitatē: quā ẜm Diony. nō negabis (vt arbitror) niſi ſolo itellectu capi poſſe. ¶ Formaꝫ āt ⁊ ſpēm ⁊ ornatū (quoꝝ participatio hac in mā cōnectit̄) putaſne aliter q̄ mētis ituitu conſiderari? nō. ¶ Nōne itaq̄ vides ꝙ ex incorporeis: mutabili. ſ. iformitate: formaꝝ qdē capaci: ⁊ ipſa cū forma incorporea: qdem vnū corpus cōpoſitū creari? vel iā ſi ponas ꝙ nudo itellectui relinqtur formis ſpoliatis mām eē: ſeqtur idem tuā inſtitutionē: ꝙ. ſ. ex informi mā ⁊ forma corp⁹ ſenſibile efficit̄ ⁊ ſubs creatur. ¶ Fateberis itaq̄ corpora in icorporea poſſe reſolui: q̄ mirabili armonia corp⁹ cōſtituūt: ita vt nālem ſui ſtatū in ipſo nō amittant itrinſecū. In luce ⁊ corpore vmbra naſcit̄. Neq̄. n. corp⁹ in vmbraꝫ mutat̄. vmbra vō duꝫ diſſoluit̄ in cās has redire intellr̄. ¶ Et iteꝝ ſi corpore ſolubili & mutabilis eēt: nullaq̄ rōne ſolubilis ſubeſſet: nulla quoq̄ rōne penit⁹ diſſolueret̄. Iam vero ſoluit̄: igit̄ qd̄ ſubeſt ſolubile eſt. Hoc aūt nō ē aliud q̄ mā. Non igr̄ ipa diſſolubilis. ¶ Et hoc eſt qd̄ fac̄ nos debere dicere particularia corporalia eē. Genera aūt et ſpēs nō ſoluunt̄. Sed poti⁹ ſubſunt ⁊ ꝑmanēt: qd̄ oibus eis nō eſt vnū idiuiduū: ⁊ ſubeſt ſupexcellēs yle qd̄ ſolui nequeat ⁊ deſtrui. ¶ Ipſa quoq̄ accn̄tia in mā ſua imutabili ꝑmanent: qm̄ ſubeſt illis indiuiduū in quo nāliter oia vnū ſubſiſtūt. ¶ Nec iā latebit vos a quo trāſlatione ꝯueniente neceſſitas ⁊ ꝑmanentia venerūt ſuper ea q̄ nobis inſolubilia ſignificauimus: qm̄ per hoc petit̄ difficultas ꝓpoſitionū vl'iū in eo ꝙ ſunt neceſſarie: ꝫ ē difficultas neceſſitatis eaꝝ: q̄ ꝓpōnes accepte in demonſtratione ſunt. ¶ Placuit nobis vt adyceremus pn̄tib⁹ intentiōib⁹ demōſtrationē illā quā repim⁹. vel repetim⁹. in libro metaphyce. ⁊ eſt ꝙ forma non hꝫ eſſe niſi in yle. Cā aūt hui⁹ eſt: ꝙ ipſa dat eē yle: vel ꝙ ipſa eſt in yle: ſicut ꝫ ꝙ cā nō eſt niſi cū cāto: nō ꝙ cā ſit illi cā eſſendi cāto. ſed ꝙ cū fuit cā in effectu. ſeqtur ex ea eſſe cātū: ⁊ eſt cū ea. ſimilr̄ cū forma habuerit eē. ſeqtur ex hoc vt cōſtituat aliquid qd̄ adiūgit̄ ſue eſſentie: ⁊ id qd̄ conſtituit eſt res i effectu: ⁊ dat illi eſſe. ¶ Ecce q̄ aperte v̄bis his ⁊ priorib⁹ verbis aucteticis abſoluimus nos ab eo qd̄ ſupi⁹ dixim⁹: vt ſciat̄ per hoc in logycis mām cū eſt i effectu ſubyci ꝑdicamētl vt ꝯponant̄ ei. Eandeꝫ aūt cōſideratāꝫ cū cauſis predicari cū illis: eo ꝙ eſt in illis per moduꝫ eaꝝ: non ꝑ modū mālēꝫ: ⁊ tūc ꝯtinget ipſaꝫ p̄dicari in genere ꝑ modū generis ⁊ in ſpē per modū ſpālem. vt ẜm eſſe ſuum in cauſis ſit p̄dica^m ꝙ ẜm eē mālē ſubycit̄ ei. ¶ In his certificaberis ꝙ mā eſt per formaꝫ ⁊ qualr̄ hoc eſt: ⁊ ꝙ forma non eſt per materiam niſi fortaſſis ẜm accidens: qm̄ forma non eſt in effectu: niſi cum ea.

Forᵃ ñ hꝫ eē niſi in yle.

Mā ā vt i effectu ſubycit̄ alys: ſꝫ ꝯſiderata cu cāis ꝑdr̄ cū ill'.

Forā eſt per māꝫ ꝑ accn̄s. mā aūt ē per formā aūr.

Poſt q̄ autē hoc preceſſit redibimus ad cām p̄mā: vt ex radicib⁹ datis ⁊ dandis faciamus te latius cognoſcere cātū primū. ¶ Scias igr̄ ꝙ int^{ls} aliquando ſumitur de re que eſt: ſicut ꝯtingit ꝙ nos aliquando ſumimus de celo per ꝯſiderationē ei⁹: ⁊ ẜm formā ei⁹ intellectiuam: ⁊ quandoq̄ forma intellecta nō ſumit̄ de his que ſunt: ſicut oīno itelligim⁹ formā artificialem quā adinuenimus. ¶ Et deide forma itellectiua mouet membra ad hoc vt ſint in opere. nō quia fuerit ipſa deinde nos intelligam⁹: ſed q2 intelligim⁹ fuit ipſa. ¶ Talis aūt eſt cōparatio ois qd̄ eſt ad p̄mū: qui itelligit ſuā eſſentiā: ⁊ id qd̄ facit: debet eſſe cū ſua eēntia: ⁊ ipſe ſcit quō bonitas eſt i omni qd̄ eſt Seqtur ergo formam ſuā forma eoꝝ que ſunt intellecta apud eū ẜꝫ ordinem quē intelligit. Uerūtamē nō ſeqtur eaꝫ: queadmoduꝫ lux ſeqtur luciduꝫ ⁊ calefactio calidūꝫ. ¶ Et hec eſt cōparatio quā inuenies inter omne qd̄ eſt ex cāto p̄mo ⁊ ipm̄. vnde inter cāta eſt ſuo cauſanti magis ſimile. ſua. n. operatio ⁊ ſcia que eſt de iferiorib⁹ accedit ſup eſſentiam ſuā: ita ꝙ intelligentia ei⁹ non perficit̄ in aliquo ꝙ ſit ex eo: ⁊ ꝑpter hoc cātū p̄mū eſt vl'e ſcōm: ⁊ nō recipit ei⁹ ſcientia diminutionē: qm̄ ſcit illud qd̄ eſt ex eo per modum ſui: ⁊ non per modū rei ſcite. ¶ Studeas aūt ſcire q̄liter intellectiua forma apud eam non eſt niſi ipſa intell'ia: et ſcies ꝙ cū cātū p̄mū ſit intelligens primā formā: ⁊ formā que ſeqtur ipſaꝫ: tūc due forme itellectiue ſunt due intelligentie intelligētes in ea: quaꝝ vna ē ſuperior alia: ⁊ reliqua inferior illa. ꝑpter ſuperius ⁊ inferius intellecta: ⁊ tūc intelligentia ſupior perfectius intellectū erit: ⁊ influet virtuteꝫ quā recipit a ſuo intellecto glorioſo ſuper itelligentiā inferioreꝫ que eſt ſub ea: intelligentia cāta p̄mo: ⁊ tūc he due intelligentie cōponūt cātū primū i quo exiſtūt. ⁊ altera iſtaꝝ eſt finita: q2 ꝓpinq̄ eſt illi qd̄ eſt terminus ois entis: reliqua aūt eſt ifinita: eo ꝙ id qd̄ poſſe ⁊ factuꝫ eſt in ſeipſo. non habet in ſeipſo ſubām. ⁊ ꝑpter hoc non eſt finis alicui enti: ⁊ tunc fit intelligētia cātum: ⁊ cōponit̄ ex finito ⁊ infinito: ita finita: cū tamen inter cauſata non ſit ſimplicius. ¶ Et nō lateat te ꝙ itelligentia ſuperior (que eſt in ea) imprimit formas q̄s recipit ab vl'i p̄mo: intelligētie inferiori que cum ea eſt. ⁊ iferior intelligētia recipit eas nō per moduꝫ receptoꝝ. ſed recipientis: quoniā in ea ſunt minoris vnitatis ⁊ maioris multiplicitatis: vt verificetur illud. ⁊ eſt ꝙ intelligētia ſupior imp̄mit foras fortes ſtātes: ⁊ itelligētia iferior debiles ⁊ dcliues. Et nō ſis perturbatus in his. ¶ Sed ſi ꝯſideres rōnes ẜm ſenſuꝫ ex quo fiunt: ⁊ eſt ꝙ omnis intelligētia p̄mo in vl'i forma p̄ma: deinde in ſeipſa: inferiores eas videt: ita vt per duplicē viſionē (que eſt in ea) fit duplex intelligētia in ea. Dicimus iteꝝ ꝙ forme itelligētie ſūt intelligentie ſeiūcte: multitudo in vnitate. ⁊ ſeiūctio cū idiuiſibilitate: ⁊ hoc nō fit: qm̄ hec ſeiūctio nō certificat̄ niſi in duab⁹ extremitatib⁹ adinuicē ſeiūctis: ſeiunctiō e vera: quaꝝ vna extremitatū eſt dignior: ⁊ hoc eſt p̄mū glorioſum ⁊ excelſum in quo perficit̄ intelligentia ſupior ex illis duab⁹ quas inuenimus eſſe in cāto p̄mo. Secunda haꝝ extremitatū que exit ab itelligentia que eſt inferior cā duabus ẜm ordinem ſuū in ea: ⁊ ſpēm pre itellectiua eſt ẜm hoc extremitas decliuis ⁊ cāta per primā: ⁊ pp̄ ꝫ remota eſt a ſuperiore extremitate: ⁊ diuidit̄ ab illa: ⁊ hꝫ eſt ſeiūctio ⁊ multitudo omnis quā repis intra cātum p̄muꝫ: ⁊ ꝑpter hoc vnitas eius non eſt inciſa. ¶ Qd̄ ergo intelligentia componitur ex multis intelligētys hoc nō fit niſi ꝑpter multa intellecta que ſunt apud illaꝫ: ⁊ hoc eſt qd̄ approbamus. ¶ Et ſcias ꝙ intelligentia eſt cauſa rerum que exeunt ab illa: tamē non eſt cauſa illarum niſi per modū ſuum per quē intelligit eas. ⁊ nutrit eas: ⁊ ſimilr̄ hec cauſata non cauſantur niſi per moduꝫ eūdem: quoniam per modum per quem ſunt apud illam. ¶ Or ſi ſit tunc cauſata intelligētie ſunt cauſata ſempiterna: ⁊ cauſa hec cognoſcit cāta ſua ſempiterna: que nō ſunt cauſata illius: niſi per modum per quē non cōicatur mutabilitas. ¶ Igit̄ ſi res ſunt deſtructibiles: hoc ē ex cā ipoſſibili: non autem ex cauſa que per ſe eſt cauſa eſſendi eis itelligibilis ⁊ eterna: ⁊ ꝑpter hoc vtentes hoc nomine cāta cum reſpectu ad cāꝫ digniorem: ⁊ ſtatuentes viꝫ in ꝓnunciatione nominis dicimus cauſata ſempiterna eſſe: quoniā hec ſempiternitas eſt ſempiternitas cauſe cāntis ea. nihilomin⁹ tū res ſunt deſtructibiles ſic oſtēdimus.

Sicut artificialia cānt̄ ab itell'u artificis: ita oia entia cānt̄ a ſcia dei.

Quō itelligēᵃ q̄ eſt cātū p̄mū ꝯpōit̄ ex mīt̄ itelligētijs.

Quō itelligēᵃ ſuperior imp̄mit foras iferiori itelligētie

Quō itelligētia eſt cā rer eīnarum

Quō vnitas itellię ē aliq mō ſicut vnitas ſpēi.

Uolumus autē vt per hoc φ diximus de vnitate intelligētie(φ.ſ.in ipſa eſt multitudo)credas vnitatē intelligētie eē ſicut vnitatē ſpēi:quoniaʒ ſicut ait Diony. Nihil aliud eſt ſpēs φ̄ nūeroꝝ vnitas:ꝛ nihil aliud nūerus φ̄ ſpēi pluralitas:ꝑpter qd̄ ſpēs cū tota indiuidua ſit in nūeris:ꝛ nūeri vnū indiuiduum ſint in ſpē:tunc q̄tū ad nūerum differunt particulare qd̄ eſt ſub ſpecie ꝛ vl'e qd̄ de illo p̄dicatur:vera eni ratio ſuadet:vt aliud ſit qd̄ dicit̄ de ſubiecto ꝛ ſubiectū. ¶ Intelligentia aūt non eſt vl'e per modum vniuerſalis φ p̄ceſſit:ꝛ ſufficiat tibi de hoc φ dixi:quoniā difficultas d̄ vnitate quā format cogitatio abſoluit̄ in via qua nō incedimus. Intelligentia aūt non eſt multitudo.niſi queadmodūʒ diximus:ſed ipſa eſt vnū retinens ea que conſequūtur ex ea per virtuteʒ diuinaʒ que eſt in ea:vt non ptranſeat ex eis aliqd oīno:quoniā in ipſa eſt virtus que non ceſſat perfici in forma:apud quā ſtant ſingl'a.ſicut oſtendimus. ¶ Et per eandē virtutem eſt regens aīam celi ꝛ nām:que eſt obediens illi. ¶ Natura aūt hic aliud non eſt φ̄ primoꝝ corporuʒ qualitates yleales in materijs illorum ylealibus:qd̄ eſt qm̄ ipſa eſt diſponens que ſunt in materijs celoꝝ:ſm̄ quarum diſpōnes quaſdam ſunt celi adinuicem:ita.ſ.φ ex hac cōuenientia ꝛ dr̄ia:ꝛ ex eo φ celi volūtatem habēt formandi particularia:ſeqt̄ur nūerum ſpheraꝝ celeſtium:ꝛ celoruʒ diuerſitatem ꝛ ꝯuenientiam eſſe ſm̄ diuerſitatē.ſ.que eſt per formā:ꝛ conuenientiaʒ que eſt in mā:vt ſic non ſit intelligētia tota cauſa eē eorum ſola. ¶ Oportet igit̄ vt id in quo conueniunt celi ſit adiuuans eſſe materie:ꝛ diuerſitas illoꝝ ſit approprians mām hanc ad formas diuerſas:ꝛ quoniā id i quo eſt ꝯuenientia ibi eſt motus circularis vilior diſpoſitio inter alias quas reperis illic ꝑpter imꝑfectionem q̄ comitatur eam:ſil'r materia vilior eſt eſſentia hic:ꝛ eſt ſubiectuʒ viiius ceteris ſubiectis. Et ſicut eſt cōmixtio compoſitione celoꝝ ibi:ſic eſt cōmixtio cōpoſitione elementorum hic:ꝛ ſuperior cōmixtio cauſa eſt huic ſic adiuuās eaʒ:ꝛ deſcendunt a corporib⁹ p̄mis p qualitates eis ꝓprias:impſſiones in corpora hui⁹ mundi:ꝛ ab animab⁹ i animas huius mūdi:ꝛ ꝑpter hoc natura eſt regens corpora inferiora:ꝛ eſt ſicut perfectio illis:quoniaʒ forme eorum debent̄ ei:quoniā veniūt in effectū per eam:ꝛ iuuamēto illiꝰ:ꝛ hoc eſt poſitum in his que diximus.ꝛ oſtenſuʒ ē. Diximus eni φ intelligētia pura nō eſt inferiorib⁹ ad naturaʒ cā ſola. ¶ Scias autē φ elemēta perceptibilia ſūt gnātionis ꝛ corruptionis ꝛ multiplicātur nūero ꝛ ſpē ſimul:ꝛ non eſt hoc niſi ꝑpter volūtatem que eſt in vnoquoqʒ celoꝝ ꝑpter corpus:ꝛ hoc eſt rōne corporaliū diſpoſitionū que ſunt in ſuis materijs. Ipſe igit̄ forme continuant generationē ꝛ corruptioneʒ.q̄re natura continet eas:ꝛ ſimil'r cōtinet res que ſunt per gnātionem ꝛ corruptionem. Aīa.n.continet mām:preparat eniʒ eam p virtutē diuinā que eſt in ea:vt ipſa ſit cā multitudis cātorū particulariū. Intelligētia aūt continet aīam:ꝛ eadē aīa intelligit bonitatē per v̄tutē quā h̄ʒ ex illa:ꝛ per eādē eſt illi oꝑatio itelligibilis ꝛ voluntas formādi q̄ eſt in ea:ꝛ p intelligētie(que eſt ei⁹)v̄tutē ſeqt̄ur oꝑatio aīalis:ipa.n. eſt forma corporalis.i.adherēs corpori:ꝛ eſt ꝓxim⁹ motor corporis illius:ꝛ ſi non ſit primus:ꝛ q꞉ aliam p̄parat mām:tūc recipit virtuteʒ diuinaʒ per intelligētiā p quā eſt illi diuina oꝑatio. ¶ Ergo liquet φ intelligētia cōtinet ꝛ aīam ꝛ nām:ꝛ nā ꝯtinet gnātionem:ꝛ tūc non ē φ prohibeat̄ a continētia itelligētie ex his que ſunt ſub ea:ꝛ hoc eſt:q꞉ qd̄ eſt.ꝛ qual'r eſt.a te ſcire deſidero.

Intelligētia regit aīam celi ꝛ nāʒ q̄ ē obediens illi.

Quid p nāʒ h̄ itelligēdū.

Sequitur vt intelligas φ ab itelligentia eſt mūdus intelligibilis imēſus.ꝛ φ ipſa ē ſtatus ſingulorum que ſunt poſt eam:quoniaʒ in ipſa ꝛ per ipſam ſtant illa:verūtamē in intelligentia non eſt ſtatus illoꝝ primus:ſed ſecūdus.ꝛ ipſa mēſurat ſingula que ſūt apud illaʒ:menſura cōuenīēti omni rei.hoc eſt.vt ſit mēſura mēſuratuʒ nō excedens:ꝛ ſi hoc eſt:eſt tunc ipſa ſtatus mēſurans omnia que ſunt in ea ꝛ ſub ea:non tamē ſicut menſura motus celi eſt tēpus adiacens ſingulis que ſunt i motu ꝛ in mutabilitate:ꝛ ꝑpter hoc ſunt in illa ita menſura ſtatus qui preceſſit.ſicut eternitas comprehendens ſingula:ſed modū(per quē ſtant intelligētie ꝛ ſtatuʒ non habent)relinqt. ¶ Et q꞉ hec eſt mēſura q̄ cum menſuratis eſt ſimul:ꝛ de quo nō pertrāſit aliqd eſt iter vitas creatas vita p̄ma:ſicut ſcies poſt:ꝛ tūc appropinq̄t intentio celebrata apud illos i parte huius p̄hie dignior ꝛ eſt eternitas ꝛ vite poſſeſſio tota ſimul. ¶ Et nō occultabitur tibi qd intendimus per eternitatē eſſe extēſaʒ cum intelligentia:ſed hec eternitas eſt creans ꝛ nō creata:quoniaʒ non mēſurantur hac mēſura aliqua:niſi per virtuteʒ diuinam que eſt in ea. ¶ Eternitas aūt p̄ma eſt eternitas vere:q꞉ eſt menſura mēſurans per ſe Et ꝑpter hoc ipſa eſt creans ex tēpore que mēſurauit ante tēpus. ¶ Et vita apud ipſuʒ ꝛ voluntas nō eſt ſm̄ vitam ꝛ volūtatem noſtram ꝛ moduʒ noſtruʒ:quoniā eſt volēs ſm̄ modū intelligibilis pure:ꝛ vita apud primū eſt hec eadē voluntas:ꝛ ideo volitum p̄mi non eſt ſm̄ volitū noſtrū. Quoniam in eo non eſt int^{io} in id qd̄ eſt in eo:quoniam ſit potētia in eo per quā moueat̄ d̄ſiderio alicuius. Et h̄ eſt quoniā ſingula ſunt preſentia illi:ꝛ nō ſunt nec appetenda ſunt per modū ſuuʒ:ꝛ ipſum p̄mū ſingula creat in ſeipſo:ſicut oſtēdimus ſupius:ꝑpter qd̄ nihil ei deeſt:cuius deſiderio moueat̄. ¶ Uita autem que eſt apud nos perficit̄ apprehēſione ꝛ actione que eſt motio veniēs ex duab⁹ diuerſis virib⁹:ꝛ eſt q꞉ anima celi eſtimat ſe habere volūtatem eſſendi ipſas res particulares:id autem qd̄ ipſa intelligit de p̄mo ꝛ de p̄ncipio qd̄ eſt ſibi amatuʒ ꝓpinquuʒ eſt p̄ncipiū deſiderij ſue motionis:q꞉ ex diuturnitate ſui motus ſequet̄ illaʒ aſſimilari quantū ad fluxū eoꝝ que ſunt ab ipſa poſt ipſaʒ:ſimil'r celuʒ(cuius perfectio eſt anima)virtute illius inte^{it} bonitatē ſui mot⁹ p̄ncipiuʒ exiſtēs deſiderij:vt per diſpōnes ꝛ diuturnitates ſui curſus aſſimilet̄ p̄mo inq̄tū ab illo fluunt bonitates. ¶ Et iaʒ patet tibi φ in anima p̄ma due ſunt vires:aperiant̄ autem a nobis ne lateant te aliqua circa ipſum.

Quō vita p̄mi ꝛ volūtas ñ e ſ̄ʒ vitaʒ ꝛ volūtateʒ noſtram.

¶ Dicimus igit̄ iteꝝ φ due ſunt vires aīe p̄me. p̄ma ē apprehēſiua.ſcd̄a eſt motiua:ꝛ hec eſt vis deſideratiua in illa. Aīa igitur apprehēdit ꝛ per hoc deſiderat rem quaʒ apprehēdit:ꝛ vt cōſequatur φ apprehēdit mouet corp⁹ cui adheret:ꝛ per hoc viuificatur corp⁹ illud. ¶ Eſt igit̄ vita corporis p̄mi ex duabus virib⁹ apprehenſiua ꝛ deſideratiua:ꝛ ex motiua. Deſiderium primū eſt id qd̄ diximus:que auteʒ ſunt ſequētia ad hoc ſunt fluxus. ¶ Simile auteʒ illi qd̄ inuenis in corporibus primis inuenies in corporibus noſtris:que tamē non comparantur oīno illis. Cum.n.in nobis fuit deſideriū vehemens ad q̄rendūʒ aliqd:ſequentur tunc deſiderium in nobis imaginationes quas ſeqt̄ur motus:non ſolum ad ipſuʒ deſideratum:ſed motus ad aliud qd̄ eſt in via deſiderati ꝛ curſu eius. Eſt itaqʒ in nobis virtus deſideratiua ꝛ cū illa virtus apprehenſiua propter quam ſimul mouetur virtus motiua. Motiuam dico non que imperat motui hoc eſt vis deſideratiua.ſicut diximus:ꝛ ſicut audiſti in naturalibus ꝛ didiciſti.ſed motiuā que facit motuʒ:ꝛ hec motiua mouet neruos ꝛ mēbra inſtrumētalia:vnde ꝛ motio hec eſt ꝓueniens ex duabus diuerſis viribus:ꝛ iſte modus eſt quo declaratur tibi:q꞉ vita eſt i nobis:ꝛ qualiter

Due ſunt vires aīe p̄me ꝛ vna p̄mi corꝑis eſt ex duab⁹ virib⁹

Cōpat corpa p̄ma ad corpora nr̄a.

Quid p vim motiuā itelligat.

eſt hoc. ¶ Et q2 ſm Diony. circa primũ creatum eſt eẽntialis motus primus circa deuz & reruz cauſas: qui qdez motus nõ ẽ abſq3 volũtate & apphẽſione voliti: imo ſeqt eas: & tunc dicimus φ intellectiua eſt motio qdam q̃ mouetur: pueniens ex duabus diuerſis viribus: & nõ fit ita: niſi quoniã ipſa fluxuz formaꝝ ab ea cauſat. & ipſa nõ eſt imunis ab imperfectione oĩno: eo φ ipſa in ſeipſa eſt informitas egens cõuerſione ad formaz pmaz purã: vt formeẽ per illam. ¶ Et poſtq̃ hoc noſti: tũc nõ lateat te qn ſcias φ vita creata pma eſt motio pueniens ex duabus diuerſis virib9: & eſt pueniens ex apprehenſiõe & motione actiue virtutis deſideratiue. Ita φ actio dſideratiua & paſſio redeant ſupra eẽntiam eandẽ: qđ eſt: q2 cũ apprehenſionez intelligẽtie comiteẽ voluntas. tunc ipſa intelligeret deũ & rerum cauſas: & moueẽ circa ipſaz: & mouet ſeipſam: vt incipiat eſſe in tempore bonitas quã intit.

¶ Noſti autẽ φ in apprehẽſiõe & volũtate cauſati pmi eſt multitudo theophaniaꝝ magna. & qđ hec multitudo proceſſit ſine modo ex cauſis pmis. quãdoq3 ergo eſt pceſſio pcedens ex cauſa cãruz & cauſis per modũ p quez ſaluanẽ in ſua cã. Et noſti iam φ apprehẽſio cũ eſt apprehenſa & volita ab itell'ia mouet eam: & ſic perficitur vita creata: & tunc aperiẽ tibi modus quez audiſti: & eſt vita pma creata pceſſio pcedens ex pmo quieto ſempiterno: & pmus motus. ¶ Ecce qual'r per pncipiũ huius orõnis itelligiẽ vite principiũ: & eſt multitudo quã prediximus: & modus per quẽ ſignãmus eã: per finez vero itelligis pfectionẽ eius. & hoc eſt id per qđ hec tota oratio ſignat intentionez vite cõpoſitam & cõpletaz. ¶ Uides qm̃ apte eſt oſtẽſum tibi quid eſt vita creata pma. inclines te igiẽ ad illud qđ pmo fluit ab intelligẽtia: & iuenies i illo multitudinez deſcẽdentez in ipſuz ex intelligẽtia: & hec accepta per modũ prioris eſt pceſſio procedens ab ente ſcđo. Hãc autem pceſſionez ſumptã per hũc modũ noſti. propter qđ vita ſecũda creata eſt pcedẽs ab ente ſcđo: & motus ſecũdus. ¶ Debes aũt noſce φ vita aĩe celi: etiam ſi ſit compoſita: ſimplicius tamẽ eſſe h3 reſpectu vite toti9 celi: quoniã in vita celi inuenimus pncipiũ eius. & in vita anime eius ſimil'r. & pueniunt fortaſſis in pncipio. qm̃ pceſſio apud illã eſt intellecta & volita eadẽ. ſed motio q̃ ẽ perfectio aĩe prime eſt rediens ſupra excellẽtiaz illi9. que vero eſt pfectio vite celi eſt motio qua moueẽ pmuz: licz celũ & anima eius nõ ſint multa: ſed ipm eſt quicqd ania eius eſt: & nõ cõuertiẽ: & ſic vita anie eius non erit aliud a vita ſua: & ſic erit ſicut & illi. ¶ Et in hoc nõ eſt pp̃ter qđ terrearis. ſi conſideres qual'r in corpore vno manus aliđ a corpore non eſt: ſed ſit pars illius: cum autem expeditus fueris circa vitam iſtam: deſcendes ſm ordinem: vſq3 quo peruentuz fuerit ad corpus naturale non habens animaz: ſemper inuenies φ vita procedit ex duabus viribus ſicut diximus.

Cõparat vitã aĩe celi ad vitã toti9 celi.

Primum peruentuz eſt ad hoc vt ſcias φ pmuz ens dat oĩbus eſſe: & pma vita ſingulis (que ſub ea viuunt) dat vitã. Intelligentia autem ẽt eis (que ſunt ſub ipſa intelligẽtia) dat ſciaz. qm̃ ipſa nõ illuminanẽ niſi iuuamẽto ipſius intelligẽtie & luminis pmo ſilis. ¶ Et pp̃ter hoc tria iuenimus in ipſa. φ eſt. φ fulget. & φ illuminat inde illa diſciplinabilia que ſunt in diſciplinis tradita (que veriſſima eẽ nulla dubitatiõe cõcedis) nõ poſſunt intelligi: niſi ab alio (hoc eſt ab intelligentia & ſuo ſole) illuſtrenẽ. ¶ Redeamus & dicamus: qđ eſt φ datio vite eẽ & ſciẽtie nõ eſt per modum eũdez: qđ eſt: q2 ſi diuina eſſentia que eſt per ſe exiſtẽs omnẽ ſuperat intellcm̃: in his que in ſe & ad ſe. & per ſe facta. recte diciẽ creari. vt in eis cognoſcaẽ. Creatur aũt q2 nihil eſt

Tria inueniũtur i itell'ia. ſ. φ eſt φ fulget & φ illuminat.

eſſential'r preter ipſam: tunc ens pmũ dat oĩbus eẽ p modum creationis: & hoc eſt verbũ qđ non aperitur per moduz aliũ. ¶ Et q2 oſtendimus φ apprehenſio eſt pnm vite. ¶ Forma eni apprehenſa eſt mouẽs ſicut dixim9. apprehenſio autẽ non eſt niſi forme apprehenſe: tũc vita pma nõ dat vitam eis que viuũt ſub ea niſi per modũ forme: quoniã pceſſio formaꝝ ẽ: cũ id quod fuerit apprehenſum & deſideratum. ſeqtur motus actionez virtutis deſideratiue: & perficiẽ vita. ¶ Intelligentia aũt non dat ſcientiam. ſil'r eis que ſunt ſub ea: niſi per modũ forme: qđ eſt: quoniã forme deſcendũt ab ea ſup illas que ſunt poſt eam: & ipſa apprehendũt eas. & intelligunt bonitatem magnam: ita vt aĩa que recipit impreſſiões ab aĩa prima: ab ea ſine medio mereaẽ intelligibilis dici: qm̃ ipſa eſt pendens per eaz. Anima aũt inferior quoniã ipſa recipit impreſſiones ab aĩa pma: & pendet per eã merebiẽ dici ania animalis: & oĩs aĩa dependens ab aliquo: ſiue res quecũq3 ſit: denoĩationez recipiet iuxta nomẽ eius a quo ẽ dependens per pnm: & hoc per aliud. Relique aũt intelligẽtie que ſequũtur: habẽt dici intelligẽtie tm̃: quoniã intelligẽtia poſt pmã non diciẽ pendẽs niſi per intelligẽtiaz. Qđ. n. dependet ab aliquo habz quo attingat ita. non interueniente alio medio. ¶ Et hoc eſt in quo declaraẽ tibi φ pma itelligẽtia pp̃ter ſuaz dependentiã mereẽ dici diuina: quoniaz non dependet a pma itelligẽtia. niſi que mereẽ dici cõpleta in pmo pricipio. ¶ Et poſtq̃ puenimus ad hoc: repetamus tria que pceſſerunt. ſ. eſſe vitam & ſciam: vt oſtẽdamus qual'r quedã habent eẽ in quibuſdam per modũ quẽdam nõ proprium: ſed adiunctum. et non ſolum in alijs: ſed etiaz circa illa que preceſſerũt: cõtinget illud: quoniã eſſe & intell'ia in vita: ſunt vite due. & vita cũ intell'ia in eſſe ſunt eſſe duo. & vita & eſſe in intell'ia ſunt due intelligentie. ¶ Et nos explanabimus intẽtiones has verbis compendioſis dicentes φ in cauſa non eſt cauſatum niſi per modũ qui eſt eſſe eius: & hoc eſt qđ preceſſit. qđ ergo eſt (conſiderato ipſo per modũ per quẽ eſt in eſſe primo) eſt vnum qđ non diuidiẽ nõ vt ſint oĩa vnuz & in vno vnitate illius: quoniã in ipſo ſunt bene ordinata: modo aliquo multa in illo: verũtamen per modũ illum non ſunt extra: vt ſit aliqua multitudo in illo. i. velut in primo: ſicut in effectu: ſed poſt pmũ. ¶ Sũt ergo intelligentie & vita due eſſentie & vna eſſentia: veꝝ per modos diuerſos. Et iã noſti per hec qual'r eſſe & vita in intelligentia ſunt due intelligẽtie: & hoc eſt qđ pceſſit: & ſcis vbi reperies certitudinẽ huius dualitatis per ea que preceſſerunt. ¶ Debes etiã ſcire φ vita creans & nõ creata ipſa eſt ratio ſpũalis prima ſapientia ingenita: ſingula ordinans ea faciendo in ipſo: & eſt ratio ipermixta motui: ſicut oſtẽdimus in illo qđ preceſſit: & eſt φ vita prima non eget duab9 viribus: & pp̃terea ſi vera cõiunctio coꝝ que ſunt ea que ſunt: eſt. & ſtant alie intentiões auctẽtice que preceſſerunt cũ hac: tunc qđ factuz eſt in ſapientia pma: vita eſt: vt ſol & luna et c. (que foris corpora ſũt) i arte & artifice vita ſunt: ecce quoniã aperte oſtẽſa eſt tibi & expſſa difficultas illius auctẽtice intentiõis: & eſt φ eſt in ipſa ſapientia ſpiritaliter ratio quedã qua cetera facta ſunt: & hec eſt vita. ¶ Sicut ante diximus intelligentiam et vitam: in eſſe: multa eſſe. Ita dicamus φ intelligẽtia & eẽ in pma vita ſunt due vite: & nihilominus ſunt vna quoniaz in prima vita non ſunt due: niſi per modum qui nõ multiplicat eam: ſed multiplicat extrema in quibus certificat dualitas: vita autem prima cauſaẽ: q2 eſt cõpoſita reſpectu precedentis: & eſt per rationem & motum qui eſt citra deum & rerum cauſas. ¶ Et quoniaz hoc eſt: tũc vita creata pmo inter omnes vitas eſt pme vite ſimiliter;

⁊ ipſa quodāmodo multiplicabit̃ per apphenſa: ⁊ fit ipa:
verūtamen in ſe per moduꝫ ſuperiorem. ¶ Et ſi hoc eſt:
tunc reſtat vt ſcias ea que ſunt in vita ſm vnum eē in il-
la: ⁊ qꝺ intelligentia ⁊ eſſe in vita ſunt due vite. quemad-
modum diximus. ¶ Et iaꝫ aperitur tibi difficultas que
conſiſtit in hoc: qualiter. ſ. intelligētia ⁊ eſſe ſint in vita: ⁊
qualiter in illa ſint due: ⁊ nos non exēplificauimus hoc
qꝺ diximus eſſe vnius in alio per intelligentiam eſſe et
vitam: niſi vt nō lateat te difficultas precedentium.

Sequitur vt oſtēdamus verbis cōpendioſis qua-
liter cā prima eſt ſuper oēm intellectuꝫ
⁊ rationem: nec illuminatur intellectus anime humane
aliquis niſi a lumine cauſe p̄me: vt ſciamus ꝙ lumē pri-
mū eſt ſupra intellectuꝫ: ⁊ ꝙ perfectio intellectus non ē
niſi a lumine iſto: hoc eſt qꝺ facilius pertranſitur in his
que ſequūtur poſtea. ¶ Noſti autem intellectuuꝫ diffe-
rentias auctēticas approbatas. Et aperta eſt tibi difficul
tas eaꝝ in libris multis. ¶ Igit̃ nō inquiramus circa h̄
niſi id qꝺ fortaſſe maiori indiget declaratiōe: vt expedia
mus id qꝺ premiſimus. ¶ Et quoniā liquet ꝙ intellcūs
mālis: ⁊ intellectus formalis: ⁊ intellectus in habitu: ſūt
reſpectu illius: ꝯſequenter abbreuiemus numerum eoꝝ
cōprehendentes hanc triplicitatem rōnum ſub vnitate
Duo ſūt itellus in aia hūana. rōnis vnius dicentes: quoniaꝫ ſunt duo intellectus: quos
non ſeparabimus ab anima humana: intellectus in potē-
tia: ⁊ intellectus in effectu. ¶ Intellectus in potētia eſt
Intellus in poª qd vis anime apta cōprehendere: ⁊ qditates rerū ⁊ formas
ſingulas: que ſunt in ſenſibilib⁹ a materia cor[ll]: ſicut no-
ſti: vt cum acquiſita fuerit ei forma: perficiatur in illa: et
ſit intellectus ille in effectu: qui prius fuit in potētia: et h̄
eſt qꝺ oſtenditur. ꝙ precedens differentia (ſicut dictum
Intellus in effectu quid. eſt) multiplicat intellectum rōne nō numero. ¶ Eſt au-
tem intellectus in effectu ad modū viſionis in effectu: vt
ſicut ꝯcurrunt tria ad viſionem in effectu intellectus in-
tellectuꝫ ⁊ lux. Illuminat vero deorſuꝫ: verſus quem ꝑ-
cepit formas ſenſibiliū: ſed quoniā intellectus non eſt lo
cus his: nec ꝯſequēs his qui relinquūtur in imaginaria:
illuminat̃ intellectus ſurſuꝫ verſus: ſicut forma que acq-
ritur apud intellectuꝫ qui eſt in potentia: cum illuminat̃
lumine hoc nō eſt forma corruptioni dedita: niſi fortaſſis
per modū qui eſt ſm accidēs. Impaſſibileꝫ eniꝫ intelle-
3. ꝺ aia. t. cō. 3. ⁊. 6. ctum opꝫ eſſe: ⁊ locū ſpecieꝝ. ſicut oſtēditur a pho in li°.
ſuo de anima. ¶ Paſſibili. n. exn̄te ipo: accidet illi qꝺ cir-
ca ſenſuꝫ eſt. Dolet eniꝫ ſenſus in ſentiēdo valde ſenſibi-
le. Qm̄ quidē non poteſt ſentire ex valde ſenſibili ſenſus:
quare intellectus in potētia cum fiat vt intelligat valde
inte[le]. non leditur neqꝫ patitur: delectatur. n. ⁊ confortat̃
in apprehenſione puri intell'is magis. ¶ Dicamus ĝ ꝙ
intellectus in potētia eſt ipſe tenebre. Cui cū appropinq̄t
intell'ia agens: ⁊ ꝯiungit̃ ei modo ſue cōiūctionis: illumi-
nat ipm̄. vt ſm quātitatem ſui luminis recipiat formam
ab intell'ia agente in qua eſt formaꝝ multitudo: ⁊ per re-
ceptionē eius incipiat eſſe in effectu: qui prius fuit in po-
tentia: qui intellectus effectu ex itelligente qdem eſt qꝺ
eſt ſuba ei ⁊ coniūgit lumē nobile ⁊ formā. Intell'iam. ſ.
que quidem ſi recipiat̃ ab intellectu māli per modū mi-
nus vl'ēm: non tamē per modū deſtructibilem: eo ꝙ re-
cipit̃ ab eo: qui cū ſit locus incorruptibiliū imixtus eſt. ſ.
abſqꝫ mixtione quā repimus in deſtructibilibus. ¶ Ui-
deſne qual'r intellectus in effectu eſt ſupra intellcm̄ in po
tentia: qm̄ euacuatur ab eo qꝺ emanat ab intelligentia.
¶ Simil'r dico qꝺ intellectus in effectu ſuperior ē rōne:
quoniam perfectio rationis in illo eſt intellectualis: nec
nobilitatur ratio: niſi dono illius. Ipſa. n. eſt aſpectus in-
terior in quo non eſt rectitudo: neqꝫ perfectio: niſi ſequa-
tur ratio eius: comparatio eniꝫ ad rationem eſt compa-
ratio termini extra ſumpti ad lineam. ¶ Hoc enim ē de
proprietate intellectus in effectu: vt ſit non ratiōis pars:
ſed terminus ⁊ perfectio quemadmodum in ſequentib⁹.
¶ Non lateat autem nos qꝺ eſt lux que coniūgitur inte'
ſecūda vt patet: ſed lux ſm ſe eſt cauſa prima: que vero in
ſe eſt tenebre. ſed lux veritate lucis ſuperioris eſt itell'ia.
¶ Hinc eſt qꝺ expoſitioneꝫ partis dignioris primi ph̄i
facientes ſermonem ad lucem: de lumine intellectus trā
ſtulerunt ſe ad lucem digniorem: qui autem laborarunt
in parte indigniore vocarunt lucem eam que eſt lux per
accidens: in cuius diuerſitatis ratione aſſignanda nō eſt
difficultas ex premiſſis colligens ꝙ viſio que eſt in ani-
ma non ſolum cōponitur ex intelligente ⁊ intellecto: vel
aliquo qꝺ enunciauit de plenitudine qꝺ ſolum ſequitur
quies ⁊ beatitudo. qm̄ hec lux ſuperexaltata eſt in ſecula.
¶ Pronunciemus ea que diximus ſuperius de compara
tione intellectus ⁊ preeminētia eius aduerſus rationeꝫ:
⁊ etiam que de luce p̄ma enunciamus verbis auctenti-
cis dicentes: aſpectus anime ratio eſt: ſed qꝛ non ſequit̃
vt omnis qui aſpicit videat: aſpectus rectus atqꝫ ꝑfectus
(ſcꝫ quem viſio ſequitur) virtus vocatur. virtus eſt re-
cta ⁊ perfecta viſio: hec autem eſt vere perfecta virtus
perueniens ad finem ſuum: quem beata vita conſequit̃.
Ipſa autem viſio eſt intellectus ille qui eſt in anima: qui
cum ſit ex intelligēte: ⁊ eo qꝺ intell'r vt (oculis videre qꝺ
dicitur) ex ipſo ſenſu conſtat atqꝫ ſenſibili: quibus ꝺſtru-
ctis nihil videri poteſt. Hec ſunt v̄ba Auguſtini. ¶ Ab-
ſoluimus nos breuiter ab eo in quo detenti fuimus. Ad-
huc autem reſtat vt aperiatur tibi verbis auctenticis ꝙ
reſtat aperiendum. Nunc ergo accipe quantum preſens
tempus expoſcit ex illa ſimilitudine ſenſibiliū ⁊ de deo.
Intelligibilis eſt nempe deus. Intelligibiliuꝫ autē illa-
rum diſciplinaruꝫ. intelligibilia in anima tantū: plurimū
differunt. Nam ⁊ terra viſibilis ⁊ lux: ſed terra niſi luce
illuſtrata videri non poteſt. ergo ⁊ illa que in diſciplinis
traduntur que quiſquis veriſſima nulla dubitare cōce-
det: dicenduꝫ ab alio non poſſe intelligi niſi a ſuo ſole in
anima illuſtrentur ¶ Scdm̄ Auguſtinuꝫ ergo quoniā
in hoc ſole tria licet animaduertere qꝺ eſt: qꝺ fulget: qꝺ
illuminat: ita in illo ſecretiſſimo deo tria. ſunt qꝺ eſt: qꝺ
fulget: qꝺ alia facit intelligere. Ecce quoniaꝫ aperte ſunt
int[ce] noſtre que preceſſerunt auctoritate Auguſt. qua vſi
ſumus. ¶ Et quia oſtendimus ꝙ rationi finis eſt viſio
int[ia] intell'i: nunc neqꝫ ratio: neqꝫ intellectus in effectu eſt
in ſeipſo. Igitur cauſa prima ſupereſt: que eſt infi[m] pri-
mum purum: reliqua auteꝫ terminantur. Intellectus au
tem in potentia: precedit intellectum in effectu: igit̃ obe-
dit cauſe prime: ⁊ tūc fit ꝙ omnis intellectus anime hu-
mane exceditur a cauſa prima: ⁊ non ſufficit ad apprehē
dendum eam niſi ſm qꝺ ꝯfertur ei de lumine cauſe pri-
me: ⁊ ꝓpterea que abundantius recipiunt excellentius
apprehendunt. ¶ Scias iterum ꝙ intelligentia agens
non coniungitur intellectui qui eſt in potētia: modo ali-
quo coniunctionis: niſi vt in intellectuꝫ imprimatur ali-
qua forma: forme autem cum acquiruntur extrinſecus
acquiruntur. Deſcendunt enim ab intelligentia que eſt
forma ſeparata in intellectum materialeꝫ: ita ꝙ tota ra-
tio impreſſionis ⁊ acquiſitionis hec eſt: vt viſio in poten
tia incipiat eſſe viſio in effectu: nec forma acquiſita dica-
tur: niſi quoniam neceſſarium eſt vt que prius imperfe-
cta fuerat per ipſam viſio compleatur. ¶ Habebis aūt
ex his quare ⁊ quādo ⁊ quomodo forme que ſunt itell'ia
ſunt adepte: ſi autem formam in intellectu (qui ſemper
actu eſt) adeptam: dicamus intellectum: quoniā qui lo-

cus eſt illius adeptaȝ pronunciamus:eo ꝙ forma itellīa ⁊ intellectus in illa ſunt diuiſa:⁊ in indiuiſibilitate diuiſio:⁊ multitudo in vnitate. ¶ Et hoc eſt ꝓpter qđ nonnulli attendentes acquiſitionem harum formaruȝ (que ſunt in intª) ſcientes quoniam diſtrahūtur abſq; diſtractione:⁊ deſcendunt abſq; permutatione:aiunt de illa.ſ. ꝙ eam illumīnat materiale ⁊ tenebroſum:⁊ imprimit ei qđ fluit ab ea:ipſa eſt intª. natura quid adeptum intellīa adepta. ¶ Adeptum tamen per ſe: ⁊ pͥmo dicitur qđ fluxu rationali rationabiliter ab intª deriuatur: oſtenſum eſt autem ꝙ non eſt intellectus adeptus preter illū quē ſeparauimus ab anima humana. Eius enim non eſt intellectus tāq; pars vel virtus a qua fluant forme ſuper intelligentiaȝ v̾tutū aīe. Quoniā intellectus virtus (qui eſt pars anime) eſt virtus tenebroſa:ſicut oſtendimus. ¶ Preterea certū eſt tibi: ꝙ ſuus intellectus eſt finitus ⁊ non infinitus:eo ꝙ aliūde eſt ei lux:⁊ tamen cauſa hec eſt creans lucem:vnde ſingula queq; obediūt illi:⁊ ſunt ſub illa:⁊ ipſa īfluit ſuper ea de lumine ſuo virtute multa ſm ordinem ⁊ modum quem aſſignauimus in precedentibus. ¶ Eſt ergo cauſa cauſarum ſupra omneȝ virtutem ⁊ intellectuȝ:eo ꝙ non eſt intellectus preter illos quos ſignificauimus ⁊ declarauimus:nec ratio que nō finiatur in intellectu pͥmo ꝑ modū quē declarauimus.

Ex his que preceſſerunt ſunt aliqua que faciūt te ſcire ꝙ cauſa pͥma eſt ſupra oēs vires ſenſibiles:⁊ ſupra virtutes anime ſingulas. Igitur noſti ꝙ ipſa eſt ſupra coniunctionem ⁊ ſupra intelligentiam:⁊ hoc eſt qđ forte fortius imprimetur tibi adhuc: ſi attendas ſequentia. ¶ Ab omni igitur ſpecie corporis q̄ cernitur:exoritur illa que fit in ſenſu cernentis:⁊ ab hac ea que fit in acie animi. ¶ Uoluntas ergo primum ſibi copulat ſpeciem corporis cum ea quam ipſa cognouit in corporis ſenſu:⁊ illam rurſus cum illa que fit in memoria ex illa:atq; illam tertio cum illa que naſcitur in acie animi ex iſta:ſed mediȝ copula que ſecūda eſt (cuȝ ſit intimior prime q̄ȝ tertia) non tamen eſt taȝ ſimilis prime: viſiones eniȝ due ſunt altera ſentientis altera animi:vt autem poſſit eſſe hec viſio animi. fit in memoria de ſentiente viſione ſimile aliquid:quo ſe ita cōuertat acies animi:ſicut cernendo ſe conuertit ad corpus acies oculorū. ¶ Propterea duas viſiones volumus cōmēdare: vnā cum viſio ſentientis formatur ex corpore:aliam cum viſio animi formať ex memoria:aliaȝ vero nolumus: qm̄ ſolet dici viſio quando forma memorie cōmēdatur que fit in ſenſu cernentis. ¶ De altera auteȝ ſpecie corporis (que ſentiebatur) remanet in memoria ſimilitudo eius: quo rurſus voluntas conuertat aciem: vt ex inde formetur ſenſus intrinſecus:ſicut in corpore ſenſibili obo formať ſenſus extrinſecus:ſicq; fit trinitas illa ex memoria intellīa viſione:⁊ (que vtraq; copulat) voluntate:q̄ tria cum cogantur in vnum ab ipſo coactu cogitatio dicitur. ¶ Scias autem ꝙ in vnum coguntur cum in vnū ſint coeuntia:hoc eſt in vnam viſionem. Memoria volūtas ⁊ acies formandi:ex iam dictis planum eſt quid ſit cogitatio:⁊ certus es per hec qđ nō eſt ī cogitatiōe niſi id cuius eſt receptibilis memoria:⁊ memoria non recipit aliquid:niſi a virtute ſenſibili. Igitur cum vires ſenſibiles non apprehendant:niſi intes que non tranſcendunt ſenſus:neq; formas:niſi quas apprehendunt ſenſus:tūc certus es ꝙ cauſa prima eſt ſupra cognitionem. ¶ Is autē modus quo te certificaui eſt modus auctenticus:cui nephas eſt contradicere:quoniā veritas eſt in ipſo. ¶ Uerūtamen etſi oſtendimus memoriam eſſe radicem aciei cogitantis:ſcias tamen aciem animi poſſe conuerti ad cogitatiuam hoc eſt ad imaginatiuam que eſt vis ſequens imaginariam:⁊ ipſa eſt cōponens aliquid de his que ſūt in imaginaria cum alio:⁊ diuidens ſimiliter ſm voluntatem. Si autem conuertatur ad eam per voluntatem. ſequitur viſio intrinſeca:⁊ ꝓpter hoc credimus cogitatiōis radices eſſe duas:ſed non ſimul. ¶ Noſti etiam ꝙ vnūquodq; cogitur per modum qui eſſe eius eſt. Et propter hoc primum ſcit omnia:quoniam non ſcit omnia niſi per modum qui eſt eſſe illorum. Qđ auteȝ eſt ſciens alio mō non eſt ſciens:niſi per modum quem comitatur ⁊ opinio ⁊ ſenſus. Et hec ſcientia non eſt attingens niſi ſm diſpoſitiones ⁊ effectus ipſius. ¶ Accepiſti etiam ex ſuperioribus ꝙ intellīa non intli aliqua ſm modū:quo facit ſcire diuina eſſentia:niſi ſit apud eam ratio intellecti. Igiť patet ꝙ intelligētia nō eſt ratio pͥmo puri:ita vt ſit locus illius. imo hec ratio ſeparata eſt ab omni per moduȝ ſupra ſignatum:⁊ non eſt in aliquo eo modo idea hominis eſt intellīa ſuperiori poſita:⁊ tunc ipſa non intelľr:ſed ſuperat omneȝ intellectum ⁊ maxime humanum: quoniā ipſe eſt depreſſus phantaſijs: ſuperat ergo intellectum ⁊ omnes vires que ſunt in dignitate poſt ipſum:⁊ eſt deus glorioſus. A quo in quo ſermoneȝ noſtrū ſtatuentes:nec fore alicui eſſe preter ipſum:in eūdem auxilio eius deueniemus:vt perficiatur intentio noſtra per ipſum:⁊ ꝑ cōuerſionem huius ad illum:ad quem forma (ſi non ↄuertatur) eſt informis. Et hoc eſt qđ oſtendimus ⁊ declarauimus.

¶ Explicit liber Auicē. de primis ⁊ ſecūdis ſubſtantijs: ⁊ de fluxu earum. Deo gratias.

¶ Incipit liber Alpharabÿ de intellectu.

Nm pᷓ ſignatum h⁹ nois i/tellꝰ. Nomen itellectus dicit̃ multis modis. Unus eoꝝ eſt: quo vulgus appellat hoiem intelligenteꝫ: ſcꝫ diſcretum. ¶ Secũdus eſt queꝫ loquutores ſepe inculcant dicentes. Intellectus refugit h: vel exigit hoc. ¶ Tertius ē intellectus quem Ariſt. ponit in libro demõſtrationum. ¶ Quartus eſt de quo loquitur Ariſ. in tractatu 6°. qui eſt in libro de moribꝰ. ¶ Quintus eſt intellectus de quo loquit̃ Ariſt. in libro de aia. ¶ Sextus eſt intelligẽtia quã ponit in libro de metaphyca. ¶ Per *pᵐ ſignãti h⁹ nomis itellectus.* intellectum quo vulgus appellat hoiem intelligentem: intelligunt hominez oſtentatoreꝫ diſcretionis: ⁊ aliquãdo appellant intelligentem eum qui bene ſeruat ſuaꝫ fidem. Fides autem apud eos putatur eſſe probitas. Ipſi vero non intelligunt per intelligenteꝫ: niſi illum qui eſt boni ingenÿ qui adinuenit maliciaꝫ: ſed dicunt illuꝫ callidum ⁊ verſutuꝫ ⁊ hꝫ. Bonitas vero ingenÿ (in adinueniendo qꝺ eſt bonum vt agatur: ⁊ qꝺ eſt maluꝫ vt fugiatur) eſt prudentia. Iſti ergo vniuerſal'r non intelligunt per intellectum: niſi qꝺ Ariſto. intelligit per prudentiaꝫ. ¶ Sed vulgus diuiſum eſt in duas ſectas: circa intellectum huius nominis. Quidã eniꝫ dixerunt ꝙ intelligẽs non dicitur intelligens: niſi qui habet fidem. Malignuꝫ vero (licꝫ ſit boni ingenÿ ad inueniendũ maluꝫ) nolebant vocare prudenteꝫ. Alÿ vero eũ qui eſt boni ingenÿ in adinueniendo qꝺ debet fieri (ſiue ſit bonũ: ſiue maluꝫ ſit) vocabant intelligenteꝫ: ⁊ omnino non intelligebant per intelligenteꝫ niſi prudenteꝫ. Prudẽs eni apud Ariſ. eſt qui eſt boni ingenÿ in adinueniendo qꝺ oportet fieri de operibus virtutis: quando opus eſt fieri illud: ⁊ ſcđm ꝙ congruit vnicuiqꝫ tẽpori: ⁊ preter hoc etiaꝫ habet ſciẽ*2ᵐ ſignatum.*tiam moraleꝫ. ¶ Secũdus vero intellectus quem locutores ſepe replicant: dicentes h exigit intellectus vel ꝓhibet: vel hoc recipit intellectus: vel non recipit: non ĩtelligit niſi illud qꝺ eſt probabile apud omnes: ſcientiaꝫ .n. cõmuneꝫ apud omnes vel plures ipſi vocant intellectũ. Tu autem animaduertes hoc ex his que ſcribũtur: ⁊ loquuntur in libellis ſuis: in quibus ſepe ponunt nomẽ intellectus. ¶ Intellectus vero queꝫ ponit Ariſt. in libro *3ᵐ ſignatum.* demonſtrationũ intelligitur eſſe virtus anime: qua acqrit̃ homini certitudo ꝓpõnuꝫ vniuerſaliũ veraꝝ nec̃iaꝝ: non argumentatione omnino nec meditatiõe ſed natura ⁊ proprietate a pueritia ſua: ita vt non percipiat vnde acquirat: vel quomõ acquirat. ¶ Hec autem virtus eſt vna de partibus anime cui acquiritur cognitio prima: et certitudo propoſitionũ: quas prediximus abſqꝫ premeditatione ⁊ conſideratione omnino. ¶ Sed he propoſi*4ᵐ ſignatum.*tiones ſunt principia ſcientiaꝝ ſpeculatiuaruꝫ. ¶ Quartus vero intellectus quem cõmendat Ariſt. in tractatu 6°. in libro de moribus. Intelligitur eẽ pars anime: cui ꝓpter experientiam circa vnamquãqꝫ rem vniuſcuiuſqꝫ generis in prolixitate temporis acquiritur certitudo ꝓpoſitionum ⁊ iudiciorum in rebus voluntarÿs: quarum natura eſt vt eligantur vel fugiantur (ad faciendum vel fugiendum) propoſitiones affirmatiue. ¶ Iudicia vero que acquirũtur homini hoc mõ ab illa parte anime: ſunt principia prudentie in adinueniendo de rebus voluntarÿs: quid debeat eligi ad faciendũ vel fugiendũ. ¶ Cõparatio autem harum propoſitionuꝫ indicantium ad id qꝺ adinuenitur per hunc intellectum: eſt ſicut comparatio propoſitionũ primaruꝫ: que dicte ſunt in libro demõſtrationũ: ad id qꝺ elicitur ex eis. Sicut eniꝫ ille ſunt pͥncipia auctoribus ſcientiaruꝫ ſpeculatiuarum ad eliciendum per eas de ſcientÿs ſpeculatiuis id cuius natura eſt vt ſciatur tantuꝫ: ⁊ non agatur. Sic ⁊ hec ſunt principia prudenti ingenioſo: vt per ea eliciat de rebus volũtarÿs id cuius natura eſt vt agatur: ⁊ hic itellectus augetur in homine ſm longitudinem ſue vite: ⁊ qꝛ infiguntur in homine ſua iudicia: ⁊ adduntur ei in vnoquoqꝫ tempore iudicia que prius non erant apud eum. ¶ Sed in hac parte anime que vocatur itellectus differũt homines multa differentia. In quocũqꝫ autem homine perficiuntur iſta iudicia in aliquo toto genere reruꝫ fiet peritus in illo genere. Senſus autem de hoc ꝙ dicitur peritus eſt cũ dixerit ſententiam aliquam: vel cum conſiderauerit: alicui recipietur ſententia eius ⁊ conſilium: ita vt non requiratur ab eo vlla probare ſuper hoc: ne contradicatur ei: nec ſit ei opus probatio: ⁊ ideo raro poteſt eſſe homo hꝫ: niſi cum ſenuerit: eo ꝙ hec res anime eget multis experimentis que non poſſunt eſſe niſi in longo tempore.

¶ Locutores autem de intellectu (quem ſepe inculcãt loquendo) putant ꝙ hic eſt intellectus queꝫ poſuit Ar. in libro demonſtrationum: ⁊ illum intendunt. Tu autẽ cum feceris inductionem de primis propoſitionibus q̃s frequẽtant: inuenies omnes apud eos ſine dubitatione: cum tamen ſint apud te propoſitiones ꝓbabiles: ſed ipſi intendunt vnuꝫ ⁊ frequentant aliud. ¶ Intellectus v̓o *5ᵐ ſignatũ itellꝰ: ⁊ hoc uerꝫ q̃tuor modis dr.* de quo loquitur Ariſto. in libro de anima: proponit eum quatuor modis. Unus enim eſt intellectus in potentia. Alius intellectus in effectu. Alius intellectus adeptus. Alius eſt intelligentia agens. ¶ Intellectus eniꝫ qui eſt in potẽtia: vel eſt ipſa anima: vel eſt pars anime: vel virtus aliqua ex virtutibus anime: vel aliquid cuius ſcientia apta eſt abſtrahere quiditates omnium que ſunt: et formas eorum a ſuis materÿs: ⁊ ponere omnes formas in ſeipſo. Illa autem forma abſtracta a ſuis materÿs: in quibus eſt eſſe eius eſt niſi vt forma huic eſſentie: ſed illa forma abſtracta a ſuis materÿs que ſic eſt forma in hac eſſentia: eſt intellecta: ⁊ hoc nomen deriuatum eſt a nomine huius eſſentie que abſtrahit formas eorũ que ſunt ⁊ fiunt ſibi forme. ¶ Hec vero eſſentia eſt ſimilis materie in qua imprimuntur forme: ſcꝫ quemadmoduꝫ ſi extimaueris aliquam materiam corporalem: veluti ceram aliquam: in qua cum imprimis aliquam celaturam: totũ pene tranſit illa celatura ⁊ illa forma in ſua ſuperficie et in ſuis interioribus: ⁊ infunditur: ⁊ illa forma manet i totam: ſic accedat tua eſtimatio ad intelligendum acquiſitionem formaruꝫ rerũ in illa eſſentia: que eſt ſil'is mãe: ⁊ eſt ſil'is illi forme. ¶ Sꝫ diſcernas hãc ab alÿs materÿs corporalibus: in hoc ꝙ materie corporales artificiales non recipiunt formas: niſi in ſua ſuperficie tantũ: non in profundo. In corporibus vero naturalibus fit ecõuerſo: huiuſmodi autem eſſentie non remanet ſua eſſentia abſtracta a formis intellectorum: ita vt ſit eis quiditas diſcreta. Imo hec eſſentia fit ipſa eadem forma: quemadmodum ſi celaturam ⁊ cauationem (que eſt in cera: aliqua cubica vel ſperica) putares infundi in eam: ⁊ ꝑtranſire per longitudinem ⁊ latitudinem eius: ⁊ profunditatem eius ⁊ per totum. Si contingeret tũc ꝙ illa cera eſſet celatura ipſa: ſm hoc exemplum: oportet vt intelligas acquiſitionem formarum eoruꝫ que ſunt in illa eſſentia: quã vocauit Ariſto. in libro de anima intellectum in po/

tentia. Quãdiu enim in ipſa non fuerit aliqua ex formis
eorum que ſunt ipſa: eſt intellectus in potentia. Cum ve
ro habeantur in ea forme eorum que ſunt ſm exemplū
qđ prediximus: fit ipſa eſſentia intellectus in effectu. Et
hic eſt ſenſus de intellectu in effectu. Cum eniꝫ acquirūt
ab ea intellecta (que ipſa abſtrahit a materijs) tunc illa
fiunt intellecta in effectu que (priuſq̄ abſtraherentur a
ſuis materijs) erant intellecta in potentia: ſed cū abſtra
huntur ſunt intellecta in effectu: ⁊ fiunt forme illi eſſen
tie. Ipſa eſſentia eniꝫ non fit intellectus in effectu niſi ꝓ
pter ea que ſunt intellecta in effectu. ¶ Sed hoc ꝙ ipſa
ſunt intellecta in effectu: ⁊ ꝙ ipſa eſt itellectus in effectu:
vnum ⁊ ideꝫ eſt. Senſus enī huius noſtre dictionis qua
dicimus ꝙ ipſa eſt intelligēs: non eſt aliud. niſi qꝛ forme
fiunt intellecta illi: ita vt ipſa ſint eadem forma. ¶ Igiẗ
intētio de h ꝙ ipſa eſt intelligēs in effectu ⁊ itellˀs i effe
ctu ⁊ itellꝫ i effectu vna ⁊ eadē intentio eſt ⁊ ad vnā ean
demq̄ intentionem eſt. Intellectus enim qui erat intel
lecta in potentia anteq̄ eſſent intellecta in effectu: erant
forme in materijs extra animam. Cuꝫ vero fuerint in ef
fectu intellecta: tunc eſſe eorum (ꝓut ſunt intellecta in
effectu) non eſt eſſe eoruꝫ prout ſunt forme in materijs.
Suum eniꝫ eſſe in ſeipſis vel in materijs: non eſt ſuum
eſſe: prout ſunt intellecta in effectu. Nam eorum eſſe in
ipſis comitantur cetera que adiunguntur eis: que aliqñ
ſunt vbi: ⁊ aliquando quādo: ⁊ aliquādo ſitus: ⁊ aliquā
do quantum: ⁊ aliquando ſunt qualia cum qualitatibus
corporalibus: ⁊ aliquando agunt: ⁊ aliquando patiūtur.
¶ Cum auteꝫ ſunt intellecta in effectu: remouenẗ mul
ta ex his ꝑdicamētis: eſſe igiẗ eoꝝ fit aliud eſſe: nō illud
eſſe. Et tunc intellecta vel plura ex eis fiunt ſic ꝙ intelli
guntur intentiones eoruꝫ alijs modis. Uerbi gratia. vbi
qđ intelligitur in eis cum tu conſideraueris intentionē
eius: vel non inuenies in eis aliquid de itentione eius oī
no: vel pones nomen (vt in eis fit) ꝙ faciet te acquirere
aliam intentionem ſm alium moduꝫ. ¶ Cum igitur in
tellecta in effectu fiūt: tūc vnū de his q̄ hñt eē i mūdo ſꝫ
ꝙ ſūt itellecta i effectu: ⁊ q̄ ſūt itellˀa i effectu nūeranẗ eē
de vniuerſitate eorum que ſunt. Natura enim omnium
que ſunt: eſt vt intelligātur: ⁊ vt fiant forme ille eſſentie:
⁊ poſtq̄ hoc ita eſt: tunc non eſt prohibituꝫ quin hec ſint
intellecta inquantum ſunt intellecta in effectu: ⁊ ipſa eſ
ſentia ſit intellectus in effectu: ⁊ intelligat etiam. ¶ Igiẗ
id qđ intelligitur nō eſt aliud ab eo qđ eſt intellectus vel
intelligens in effectu. Qđ enim eſt in effectu intellectus:
ob hoc eſt qđ intellectum aliquid ſit forma ei: ⁊ ſit ipſa
intellectus in effectu reſpectu ſui ad illam formam tātū:
ſed eſt intellectus in potentia reſpectu ſui ad aliud intel
lectum: qđ adhuc non eſt ſibi acquiſitum: profecto fiet
intellectus in effectu ꝓpter intellectum primuꝫ ⁊ intelle
ctuꝫ ſcđm. Cum auteꝫ fuerit factus intellectus in effectu
reſpectu omniuꝫ intellectoruꝫ (ſed ipſa eſt vnum de his
que ſunt) tunc ipſa anima fit ipſa omnia in effectu intel
lecta in effectu. Cum autem ipſa intelligit id qđ eſt intel
lectuꝫ in effectu: tunc non intelligit aliqđ qđ ſit extra ſuā
eſſentiam. imo intelligit ſuam eſſentiam. ¶ Palam igiẗ
eſt ꝙ dum ipſa intelligit ſuam eſſentiam non acquiritur
ſibi aliquid: qđ eſt cuius eſſe ſit extra eſſe ſuum: cum ipſa
ſit intellecta in effectu: ſed intelligit de ſua intelligentia
quiddaꝫ. ſ. ꝙ eius eſſe eſt ipſuꝫ intellectum qđ eſt in ſua
eſſentia: fit igitur hec eſſentia ſibi intellecta in effectu.
¶ Non fuit auteꝫ in nobis anima anteq̄ intelligeretur:
niſi in intellectu in potentia: modo autem eſt intellecta
in effectu: eo ꝙ intelligitur in effectu: ⁊ ſuum eſſe in ſeipſa
eſt intellectus in effectu ⁊ intellectum in effectu: diuerſo
modo q̄ cum intellexerit hec eadem primo. Hec enim
primo fuerūt intellecta: ſic ꝙ fuerūt abſtracta a ſuis ma
terijs in quibus erat ſuum eſſe cum erant in potentia in
tellecta: ⁊ poſtea ſunt intellecta ſecūdo: ⁊ tunc ſunꝫ eē nō
eſt illud eſſe qđ prius fuit: ſed eſt eſſe ſeparatuꝫ a ſuis ma
terijs: ita ꝙ ſunt forme non in ſuis materijs: ⁊ ſic ſunt in
tellecta in effectu. ¶ Igitur intellectus in effectu cū in
telligit intellecta que ſunt ſibi forme. ſcꝫ ſm ꝙ itellecta
in effectu: ſunt intellectus quem nos prius diximus eſſe
intellectuꝫ in effectu: tunc fit modo intellectus adeptus.
Cum eniꝫ fuerint h aliqua que ſunt forme non in mate
rijs: nec fuerūt vnq̄ forme in materijs: profecto hec cū
intelligūtur fiunt aliqua intellecta: ſed talia qualia erāt
anteq̄ intelligerentur. Senſus autem de hoc (ꝙ ipſa in
telligit aliquid) hic eſt: ſcꝫ ꝙ ipſas formas que ſunt i ma
terijs abſtrahit a ſuis materijs: ⁊ fit eſſe eius aliud a ſuo
eſſe qđ erat prius. ¶ Poſtq̄ igitur ſunt hic res que non
ſunt in materijs: tunc illi eſſentie non eſt opus abſtrahe
re eas a ſuis materijs omnino: ſed ſicut iuenit eas abſtra
ctas: ſic intelligit eas admodum quo ipſa inuenit ſuā eſ
ſentiam cuꝫ eſt intellectus in effectu per intellecta que iā
non ſunt in ſuis materijs. ¶ Fit igitur eſſe earuꝫ (ſm ꝙ
ſunt intellecte) intellectum 2^{m}: ⁊ hoc eſſe eoruꝫ tale eſt:
quale erat anteq̄ intelligerentur intelligentia: ⁊ hoc eſt
qđ oportet intelligi de his que ſunt forme non in ſuis ma
terijs. Cum eniꝫ h intelliguntur eſſe eorum in ſeipſis eſt
ipſum eſſe eorum: cum ipſe dicuntur intelligi tale quale
eſt de nobis intellectum in effectu. hoc auteꝫ qđ in nobis
eſt intellectum in effectu tale eſt: quale dicit̃ de ipſis for
mis que non ſunt in materia: nec fuerunt in eis vnq̄: ſed
ſm modum quo de eo qđ eſt de nobis intellectum dici
mus ꝙ eſt in nobis quo oportet vt dicatur de illis q ſunt
in mundo. ¶ Et ille forme nō poſſunt intelligi perfecte:
niſi poſtq̄ acquiſite fuerint ab intellectu omnia intelle
cta in effectu: aut plura ex eis: ⁊ vt itellectus adeptus ac
quiratur: ⁊ tunc fient ille forme intellecte: ⁊ fient quaſi
forme in intellectu ſm ꝙ eſt intellectus adeptus: ſed in
tellectus adeptus eſt quaſi ſubiectum illis. ¶ Et intelle
ctus adeptus eſt quaſi forma itellectui in effectu. Intel
lectus vero in effectu eſt quaſi materia ⁊ ſubiectuꝫ intel
lectui adepto: ⁊ intellectus in effectu: quaſi forma illi eſ
ſentie: illa vero eſſentia eſt ſimilis materie: ⁊ hinc icipiūt
deſcendere forme vſq̄ ad formaꝫ corporaleꝫ ylealem: ⁊
hinc incipiunt eleuari quouſq̄ ſeparenẗ a materijs pau
latiꝫ cū modis ſeparationis ſeparātis ſe. ¶ Si aūt ſūt q̄
nullo mō ſunt in materijs: nec fuerūt: nec erūt vnq̄ i ma
terijs excedētes ſe in ꝑfectiōe ⁊ ſeparatiōe: ⁊ habuerint
aliquē ordinē in eē: tūc cū ꝯſideratus fuerit ſtatꝰ eaꝝ: ꝓ
fecto perfectior ex illis ſm hanc viam erit forma minor
quouſq̄ veniatur ad minimum qđ eſt intellˀs adeptus. ⁊
deinde non ceſſabit deſcendere quouſq̄ perueniatur ad
materiam eſſentie: ⁊ ad eam vel id qđ eſt infra eaꝫ: de ve
ris animalibus: ⁊ poſtea ad naturam: ⁊ deinde non ceſſa
bit deſcenſus quouſq̄ perueniatur ad formas elemeto
rum que ſunt viliores ex formis in eſſe: ⁊ ideo ſubiectuꝫ
earum eſt vilius ceteris ſubiectis: ⁊ h eſt materia prima.
Cum autem erexeris te a materia prima: gradatim per
uenies ad naturam que eſt forme corporalis in materijs
ylealibus: a quibus iterum aſcendendo gradatim per
uenies ad illam eſſentiam: ⁊ aſcendendo ſuperius perue
nies ad intellectum adeptum: ⁊ tunc peruenies ad id qđ
eſt ſimile ſtellis ſm comparationem tue erectionis a ma
terijs ylealibus: a quo iterum cum erexeris te perueni
es ad primum ordinem eorum que ſunt ſeparata. ¶ Ex
quorum ordinibus primus eſt ordo intelligentie agētis

vnde intelligentia agens quā nominat Ariſto. in tertio
tractatu libri de anima eſt forma ſeparata: que non fuit
in materia: nec erit vnq̄: ex hoc ꝙ eſt anima intellectus
in effectu: tota eius virtus eſt ad aſſimilandum ſe intelli
gentie intellecte adepte: que eſſentiam iſtam: (cum eſſet
intellectus in potentia.) fecit eſſe intellectum in effectu:
⁊ ea que erant intellecta in potētia: fecit eſſe intellecta in
effectu: cuius comparatio ad effectum qui eſt in potentia
eſt ſicut comparatio ſolis ad oculum qui eſt viſio in po-
tentia quādiu eſt in tenebris. Intentio autez de tenebra
eſt illuminatio in potentia: vel priuatio illuminatiōis in
effectu. Intentio vero illuminationis eſt irradiatio ex ap
poſitione lucidi. ¶ Cum igitur acquiritur lumen in vi-
ſu ⁊ in aere: ⁊ in ſimili: tunc aer cum lumine: quod fit
in eo: fit viſus in effectu: ⁊ colores fiunt viſi in effe-
ctu. ¶ Sed dico ꝙ viſus non fit viſus in effectu ob hoc
ſolum ꝙ fit in eo lumen ⁊ irradiatio in effectu: ſed quia
cum fit in illo illa irradiatio. (fit enim irradiatio in effe-
ctu: ⁊ fiunt eorum forme viſoruz in lumine: ⁊ fit viſus in
effectu.) tunc imaginatur formas viſorum: ſed ante hoc
neceſſe eſt preparari radios ſolis vel alterius rei: ad hoc
vt ſtet irradiatum in effectu: ⁊ tunc qđ erat viſus in potē
tia: fit viſus in effectu. Principiuz autem per qđ fit viſus
in effectu: poſtq̄ fuerit viſus in potētia: ⁊ ea que erant vi-
ſa in potentia ſunt viſa in effectu: eſt irradiatio que fit a
ſole in viſu. ¶ Secundum hoc igitur exemplum in illa
eſſentia que intellectus in potentia: acquiritur quiddaz:
cuius comparatio eſt: ſicut comparatio irradiationis in
effectu ad viſum: ⁊ hoc tribuit ei intelligentia agens. Er-
go ipſa eſt principiuz: eo ꝙ ea: que ſunt intellecta in potē-
tia: facit eſſe intellecta in effectu. Et ſicut ſol eſt: qui facit
oculum viſum in effectu: ⁊ viſa in potentia facit viſa in ef
fectu: cū lumine qđ confert eis. Sic ⁊ intelligentia agēs
eſt: que trahit ad effectum intellectum qui eſt in poten-
tia. ⁊ facit eſſe intellectum in effectu cuz eo: qđ tribuitur
ei ab illo principio: ⁊ per illam intellecta in potentia fiūt
intellecta in effectu. ¶ Intelligentia vero agens illius
ſpeciei eſt: cuius eſt intellectus adeptus. Forme vero eo-
rum ſeparatorum que ſunt ſupra eam: ſunt in ea inceſſa-
biliter ſine initio ⁊ ſine fine: ſed eſſe earum in ea eſt ſm
ordinem multo altius ab ordine: quo ſunt in intellectu:
que ſunt in effectu: ſed prior quātum ad nos: cum exer-
cuerimus ad ea: que ſunt perfectiora in eſſe ab his: que
ſunt minoris eſſe excellentior eſt: ſicut dixit Ariſto. in li-
bro demonſtrationum: eo ꝙ nos non erigimur ad igno-
tum: niſi ab eo quod notius eſt apud nos. ¶ Qđ autem
eſt perfectioris eſſe in ſe: illud eſt magis ignotum apud
nos: ⁊ ignorantia noſtra maior eſt de illo. vnde neceſſa-
rium eſt: vt ordinatio illorum: que ſunt ſit in intellectu
qui eſt in effectu econuerſo: q̄z eſt in intelligentia agente.
¶ Intelligentia enim agens primum intelligit de his:
que ſunt id qđ perfectius poſt perfectius: ⁊ forme q̄ ſunt
hodie in materijs: ſunt etiam in intelligentia agente: for
ma abſtracta: non ꝙ prius fuerint in materijs: ⁊ deinde
ſint abſtracte: ſed quia nunq̄ ceſſauerunt eſſe in ea in ef
fectu. ¶ Cum autem ipſa penetrat intelligendo mate-
riaz ⁊ ceteras naturas dat eis formas in effectu que erāt
in ſeipſa: h̄ autem quod nos prin^r in hoc: ſunt ille for-
me: ſed h̄ non eſt poſſibile hic: niſi per eſſe generationis
harum materierum. ¶ Hec autez forma in intelligētia
agente eſt indiuiſibilis: nec eſt mirum: ſi poſtq̄ intelligē
tia eſt non diuiſibilis: fiant in eius eſſentia res non diui-
ſibiles: ⁊ debet m^e ſimile ei quod eſt in ſua ſubſtantia:
q̄uis non recipiat illđ niſi diuiſibiliter. Et hoc eſt qđ iā
oſtendit Ariſto. in libro ſuo. de anima ⁊ metaphyſica.

¶ Sed hic eſt queſtio. ſcilicz ſi poſſibile eſt hanc formā
inuenire non in materijs: an ꝙ opus fuerit ponere eam
in materijs: vel quomodo de nō eſſe perfectiori venit ad
eſſe imperfectius. ¶ Sed fortaſſe dicet aliquis ꝙ non
fuit hoc: niſi ob hoc: vt materie fierent perfectioris eſſe.
¶ Sed tunc ſequitur ex hoc ꝙ he forme non fuerint ge
nite niſi propter materiam: qđ eſt cōtrarium ei qđ videt
Ariſto. Uel forte dicet aliquis ꝙ hec omnia ſunt in intel
ligentia agente in potentia. ¶ Sed per hoc ꝙ hic dici-
mus in potentia: non oportet ꝙ intelligentia agens ha-
beat in potentia recipere hanc formam: ⁊ poſtmodum
fiat in ea: ſed quia habet potentiam ponendi eas in ma-
terijs: ⁊ h̄ eſt potentia: vt agat in aliud a ſe. Ipſa enim eſt
que ponit eas formas in materijs: ⁊ deīde ſtudet appro-
ximare eas ſeparationi paulatim quouſq̄ acquiratur in-
tellectus: ⁊ ſit ſubſtantia anime hominis vel homo: cuz
eo per qđ ſubſtantiatur propīquius ad intelligētiaz agē-
tez: ⁊ hic eſt finis vltimus: ⁊ vita alia qua acquiritur qd-
dam per qđ ſubſtantiatur: ⁊ acquiritur perfectio eius vl
tima: qđ eſt vt agat in alium aliam actionez per qđ ſub-
ſtantietur. ¶ Et hec eſt intentio de vita alia: q̄uis eius
actio non fiat in alio: qđ ſit extra ſuam eſſentiam. Igitur
ſua eſſentia ⁊ ſua actio: ⁊ ſuum egere eſt vnum ⁊ idem: ⁊
tunc ad ſuam exiſtentiaz non indigebit: vt corpus ſit ſi-
bi aliqua materia: nec ad aliquam ſuarum actionum in-
digebit adiuuari virtute animali: que eſt in eius corpore:
nec indigebit in ea inſtrumento corporali omnino. Mi
nimus enim ex gradibus ſuis eſt. vt ad exiſtentiaz ſui ne
ceſſarium ſit corpus eſſe ſibi materiam: vt ipſa forma in
corpore: ſupra hunc gradum exiſtens ad ſui exiſtentiam
non ſit neceſſe corpus eſſe ſibi materiaz: q̄uis ad plures
ex ſuis actionibus egeat vti inſtrumento corporali: ⁊ ad-
iuuari virtute eius: ſcilicet ſenſu ⁊ imaginatione: per qđ
autem perfectius eſt ſuum eſſe h̄ eſt: vt fiat ſm diſpoſi-
tionem quā prediximus: ſed ꝙ intelligentia agens hēat
eſſe: iam oſtenſum eſt in libro de anima. ¶ Uidetur au-
tez ꝙ intelligentia agens nō ſemper agit: ſed aliquando
agit aliquando non: vnde ſequeretur neceſſario ꝙ ad id
quod ageret: ⁊ ad id quod non ageret eſt diuerſarum cō
parationuz: ⁊ ſic variaretur de comparatione ad compa
rationem. Si autem nō eſſet ſemper ſm ſuaz perfectio-
nem vltimam: tunc non variaretur tantum de operatio-
ne ad operationem: ſed variarentur tantum etiam in ſua
eſſentia eo ꝙ perfectio eius vltima eſſet in ſua ſubſtātia
aliquando in potentia: aliquando in effectu: ⁊ tunc qđ eēt
in potentia: eſſet materia ei: quod eſſet in effectu. Sed
nos iaz poſuimus eam ſeparatam eſſe ab omni materia.
Poſtq̄ igitur hoc ita eſt. tūc ſemper eſt in ſua perfectio-
ne vltima. ¶ Ipſa vero neceſſario permutatur de com-
paratione ad comparationem: ⁊ tamen imperfectio nō
eſt in ſua eſſentia: ſed cōtingit ei ob hoc ꝙ nō inuenit ſem
per comparationes ſm quas agit. ſcilicet vel quia mate
riam ⁊ ſubiectum in que agit preparata non inuenit: vel
quia eſt impediens aliquid extra ſe: quod aliquando re-
mouebitur. Ex hoc manifeſtatur ꝙ in illa non eſt ſubſi-
ſtentia ad h̄ vt ſit ipſa primum principium omnium eo-
rum que ſunt: vel eo ꝙ eget. vt detur ei materia apta in
quā agat: ⁊ vt moueatur ſuum impediens: vnde non eſt
in ſua eſſentia: ⁊ ſua ſubſtantia ſufficiētia ad dandū om-
nibus rebus ſuas perfectiones. Igitur in ſua ſubſtantia
eſt defectus ad dandum rebus que non habent ſuas ꝑ-
fectiones. Id autem in cuius ſubſtantia eſt defectus nō
habet in ſe ſufficientiam ad hoc vt non ſit ſuum eſſe alīđ
principium: ⁊ vt ſit res cuius eē ſit per ſe ipſum: ita vt eē
eius non ſit ab alio a ſe. Sequitur ergo neceſſario: vt ſit

alia cauſa que adiuuet in dando ſibi materiam in quam
agat. ¶ Palam autem ꝙ ſubiecta in que agit intelligen
tia agens ſunt vel corpora vel vires in corporibus gene
ratis corruptibilibus. Jam autem oſtenſum eſt: in libro
de corruptione: ꝙ cauſe que ſunt partes corporum cele-
ſtium ipſe ſunt principia prima agentia hec corpora. Ipſe
igit̄ dant intelligentie agenti materias ⁊ ſubiecta in que
agat. ¶ Omne enim corpus celeſte mouetur a motore
qui non eſt corpus: nec in corpore omnino qui eſt cauſa
eſſe illius: ⁊ eius per qđ ſubſtātiatur: cuius ordo in eē qđ
eſt ſubſtantia ſua eſt: ſm ordinem illius corporis. Mo-
tor igitur eius qđ eſt perfectiꝰ inter illa eſt perfectior in-
ter motores: perfectius autem in eſſe eſt celum primuꝫ.
¶ Igitur perfectior inter motores: eſt motor primi celi:
ſed quia motor primi celi fuit principiuꝫ per qđ fuit eſſe
duarum rerum diſcretarum: quarum vita eſt per quam
ſubſtantiatur primum celum: ⁊ eſt ſubſtantia corporea
celeſtis. Altera eſt motor ſpere celeſtis ſtellarum fixaꝝ:
⁊ hec eſt eſſentia: que non eſt corpus: nec in corpore: ideo
non fuit poſſibile: vt daret vtrumqꝫ illorum ſm vnum
modum: ⁊ vnum aliquid in ſua eſſentia: ſm ꝙ per illud
ſubſtantiatur: ſed ſm duas naturas: quaruꝫ vna eſt per-
fectior altera: eo ꝙ illa per quā dat id eſſe qđ eſt perfe-
ctius: qđ non eſt corpus: eſt perfectior ea per quā dat id
quod eſt corporeum. ¶ Igitur ipſa non ſubſtātiatur: ni-
ſi per duas naturas: quoniam ex illis vtriſqꝫ eſt ſuuꝫ eē.

igitur eſſe eius habetur in vnum: eo ꝙ id in qđ diuiditur
cauſa eſt per quā ſubſtantiatur: igitur non poteſt eſſe: vt
motor primi celi ſit primum principium omnium que
ſunt: ſed habet aliud principium neceſſario: ⁊ illud initiū
eſt perfectioris eſſe ꝗ̃ iſtud. Poſtꝗ̃ autem motor primi
celi non eſt in materia. Sequitur neceſſario: vt ſit in ſua
natura. ¶ Intelligentia igitur ipſa intelligit ſuam eſſen
tiam: ⁊ eſſentiam eius qđ eſt pricipium ſui eſſe: igitur ma
nifeſtum eſt: ꝙ id quod intelligit: de principio ſui eſſe ꝑ-
fectius eſt ꝗ̃ ſit ſua natura: ⁊ id per quod intelligit ſuam
eſſentiam: que eſt enim prima eſt minus: non eſt autem
opus diuidi eius eſſentiam in duas naturas niſi in has:
ſed principium qđ eſt principium per qđ ſubſtantiatur
motor primi celi eſt vnum ex omnibus partibus ne-
ceſſario: nec poteſt aliquid eſſe perfectius eo: nec eſt ei
principium. Ipſum igitur eſt principium omnium prin
cipiorum: quia principium primi omnium eorum que
ſunt. ¶ Et hec eſt intelligentia quā ponit Ariſto. in litte
ra: in libro de metaphyſica. ¶ Unumquodqꝫ etiam il-
lorum etiam eſt intelligentia: ſed ille eſt intelligentia pri
ma: ⁊ etiam primum qđ eſt: ⁊ verum primum ⁊ vnuꝫ pri
mum: ⁊ omnes alie non ſunt intelligentie: niſi per illum
ſm ordinem. Conſiderare autem de his ſupra hoc qđ di
uinus: eſt preter intentionem noſtram.

¶ Explicit liber Alpharaby de intellectu ⁊ intellecto.

Incipit liber Auicēne. de phia pͣ: ſiue ſciētia diuina.

Caplm. I. De īqſitiōe ſubiecti pme phie ad hoc: vt oſtē datur ipſa eſſe de numero ſcientiaꝝ.

A Poſtq̄ auxilio dei expleuimꝰ tractatū de intētionibꝰ ſciaꝝ logicaliū ꝛ nāliū: ꝛ doctrinaliū. ꝯuenientius eſt accedere ad cognitionem intentionuꝫ ſapientialiū. Incipiamꝰ ergo auxiliāte deo ꝛ dicamꝰ ꝙ ſcie philoſophice: ſicut iam inuenimus in alijs libris: diuidunt̄ in ſpeculatiuas ꝛ actiuas: ꝛ iam inuenimus differentias inter eas: ꝛ diximus ꝙ ſpeculatiue ſunt ille in qbus q̄rit pfici vtus aie ſpeculatiua: per acqſitionē intelligētie in effectu. ſ. per adeptionē ſcie imagiatiue ꝛ creditiue: de rebus que nō ſunt nr̄a opa: nec nr̄e diſpōnes. In his ğ finis eſt certitudo ſcie ꝛ opinionis. Scia enim ꝛ opio non ſunt ex qualitate noſtri opis: nec ex q̄litate initij nr̄i operis: ſm ꝙ eſt initium noſtri operis. Practice vo ſunt ille in quibus primū q̄rit pfici virtus aie ſpeculatiua per adeptioneꝫ ſcie imaginatiue ꝛ creditiue de rebus q̄ ſunt nr̄a opa: ad h̄ vt ſcḋario ꝓueniat pfectio vtutis practice in moribꝰ. Et diximus ꝙ ſpeculatiue cōprehendunt̄ in tres ptes. in nāles. ſ. ꝛ doctrinales ꝛ diuias. ꝛ ꝙ ſuū ſubiectū nāliuꝫ eſt corpa ſm ꝙ mouent̄: ꝛ quieſcunt ꝛ ꝙ de eis iquirit̄ ſunt accidētalia que accidūt eis ꝓprie ſꝫ hūc modū. Et qḋ ē ſubm doctrinaliū eſt vel qḋ eſt q̄titas pure vel qḋ eſt hn̄s q̄titatē. Et diſpoſitōes eius que inquiruntur in eis: ſunt ea que accidūt q̄titati ex h̄ ꝙ eſt q̄titas in diffinitione: quaꝝ nō iuenit̄ ſpēs mãe nec vtꝰ motus: ꝛ qḋ diuine ſcie nō īqrūt niſi res ſepatas a mā ſm

B exiſtētiam ꝛ diffinitionē. Iam ēt audiſti ꝙ ſcia diuia eſt in q̄ querit̄ de pmis cauſis naturalis eſſe ꝛ doctrinalis eē: ꝛ de eo qḋ pēdet ex eis: ꝛ de cā cauſaꝝ. ꝛ de pñº pncipioꝝ: qḋ eſt deus excelſus: ꝛ h̄ eſt: qḋ potuiſti attigere ex libꝛis trāſactis: ex qbꝰ tñ nō plene patuit tibi qd certiſſime ſit ſubm diue ſcie niſi aliq̄ntula inuitiōe: quā trāſcurri in libꝛo logice de analeticis poſterioꝛibus ſi memeniſti. Et ꝙ in ceteris ſcientijs eſt aliqd: qḋ eſt ſubm: ꝛ ꝙ aliq̄ ſunt que īqrunt̄ in eis: ꝛ ꝙ principia aliq̄ concedūtur in eis: ex qbus cōponit̄ demōſtratio. Sed tñ p h̄ nō ve certificatus es: qḋ ſit ſubꝫ huius ſcie. ſ. an ſit eēntia pmi pncipij ad h̄ vt id qḋ q̄rimus in ea ſit cognitio ꝓprietatū ꝛ actionū eius: vel an ſit alia intētio: ꝛ ēt iaꝫ audiſti: ꝙ h̄ eſt phia certiſſima. ꝛ phia pͣ: ꝛ ꝙ ipa facit acqrere verificationē pncipioꝝ ceteraꝝ ſciaꝝ: ꝛ ꝙ ipſa eſt ſapiētia certiſſime. iā ēt audiſti ſepe: ꝙ ſapia ē excellētioꝛ ſcia oibus ſciētijs ad ſciēdū id qḋ ē excellētius ſcitū: ꝛ iteruꝫ ꝙ ſapia eſt cognitio que eſt certioꝛ ꝛ ꝯueniētioꝛ: ꝛ iteꝝ ꝙ ipa eſt ſcia pmaꝝ cauſaꝝ totiꝰ: ꝛ tñ nō itellexiſti qd eēt h̄ phia vel h̄ ſapia: neq ſi he tres diffōnes vel ꝓprietates ſint vnius artis vł diuerſaꝝ: q̄ꝝ vnaq̄q dicat̄ ſapientia. Nūc āt nos māifeſtabimus ꝙ h̄ ſcia in cuius via ſumꝰ eſt phia pma: ꝛ ꝙ ipſa eſt ſapia abſolute: ꝛ ꝙ tres ꝓꝑetates per q̄s deſcribit̄ ſapia. ſunt ꝓꝑetates vnius magiſterij: ꝛ ꝙ ipſa eſt ipſuꝫ magiſteriū. Cōſtat āt ꝙ ois ſcia hꝫ ſubm ſuū ꝓpꝛiū. Inqramus ğ qd ſit ſubm huius ſcie: ꝛ ꝯſideremus an ſubm huius ſcie ſit ipſe deꝰ excelſus: ſed non eſt: imo ipſe eſt vnum de his: que queruntur in hac ſcientia. Dico ergo impoſſibile eſſe: vt ipſe deꝰ ſit ſubiectum huius ſcie. q̄m ſubm ois ſcie eſt res. que ꝯceditur eſſe: ꝛ ipſa ſcia non inquirit: niſi diſpoſitiones illius ſubi: ꝛ h̄ notum eſt ex alijs locis. Sed nō pōt cōcedi ꝙ deus C

ſit in hac ſcia vt ſubꝫ. imo q̄ſitū eſt in ea. Qm̄ ſi ita nō ē. tūc nō pōt eē quin ſit: vt cōceſſum in hac ſcia. ꝛ q̄ſituꝫ in alia vel ꝯceſſum in iſta: ꝛ nō q̄ſitū in alia. Sed vtrūq falſum eſt: qm̄ ipoſſe ē: vt ſit q̄ſitū in alia eo ꝙ alie ſcie ſūt vł morales vel ciuiles vel nāles vel doctrinales vł logice: ꝛ nulla ſcia ſapie eſt extra hāc diuiſionē. In nulla āt eaꝝ q̄rit̄ an ſit deus: q2 nō pōt eē h̄. vt in eis q̄rat̄: ꝛ tu ſcies h̄ parua inſpectione ex his que multotiens inculcamꝰ. nec etiam poteſt eſſe: vt nō ſit q̄ſitū in alia ab eis ſciētia. tunc enim eēt nō q̄ſitū in ſcia vllo modo. Igit̄ aut eſt manifeſtum p ſe: aut dſpatū p ſe. ꝙ nō poſſit māifeſtari vlla ſpeculatione. Non eſt aūt manifeſtū per ſe: nec eſt deſpatū poſſe māifeſtari: q2 ſigna hēmꝰ de eo. Ampliꝰ zͣ rō: oē id cuius manifeſtatio deſpat̄: qūo pōt ꝯcedi eſſe eiꝰ: Reſtat ergo: vt ipſum inquirere nō ſit: niſi huius ſcie. de eo āt inquiſitio fit duobus modis. vnus eſt quo inquiritur an ſit. alius eſt quo inquirunt̄ eius ꝓpꝛietates. Poſtquā autem inqritur in hac ſcia an ſit. tunc nō pōt eſſe ſubiectum huius ſcie. nulla. n. ſciaꝝ debet ſtabilire eē ſuū ſubiectū. In ꝓximo etiā oſtēdā ꝙ an ſit nō pōt q̄ri: niſi i hac ſcia. Manifeſtū eſt enim ex diſpoſitiōe huius ſcie ꝙ ipa inqrit res ſepatas oino a mā. Iā ēt ſignificaui tibi in naturalibus: ꝙ deus eſt nō coꝛpus: nec virtus coꝛpoꝛis: ſed eſt vnum ſeparatū a materia: ꝛ ab oi cōmixtione omnis motus. Igitur inqſitio de eo debet fieri in hac ſcientia: ꝛ ꝙ de h̄ appꝛehēdiſti in nālibus erat extraneū a nālibꝰ: q2 ꝙ de h̄ tractabatur in eis nō erat deus. ſed volumus per h̄ accelerare hoiem ad tenēduꝫ eē pꝛimū pncipiū: vt per h̄ augeret̄ deſideriū addiſcēdi ſcias: ꝛ ꝑueniendi ad locū in quo certius poſſit cognoſci.

Poſtq̄ aūt neceſſe eſt: vt h̄ ſcia ſubꝫ habeat: ꝛ mōſtratū eſt illud qḋ putabatur eſſe ſubm eius nō eſſe ſuū ſubiectuꝫ: tunc queramus an ſubm eius ſint vltie cauſe eoꝝ que ſt: an oēs quatuoꝛ ſimul: an vna tm̄. D

Sed h̄ nō debet dici q̄muis iam h̄ qdam putauerunt. Nam ꝯſideratio de oībus q̄tuoꝛ cauſis nō pōt eſſe quin ſit de illis iq̄tū hūt eſſe: vel iquātuꝫ ſunt cauſe abſolute: vel inquātū vnaq̄q eaꝝ quatuoꝛ eſt illius modi q ꝓꝑius eſt ſibi. ſ. vt ꝯſideratio de illis ſit ſꝫ ꝙ vna ē agēs ꝛ alia patiēs: ꝛ illa alia eſt aliud: vel ſm ꝙ fit ex cōiūctōe illaꝝ. dico autem ꝙ ſi bene conſideretur nō poſſunt eē ſubiectū huius ſcie inquātū ſunt cāe abſolute: ita vt intētio huius ſcie ſit ꝯſiderare ea: que accidunt cauſis inquātum ſunt cauſe abſolute: ꝛ h̄ patet multis modis: quoꝛū vnus eſt. ſ. q2 hec ſcia inquirit intētiones que nō ſunt ex accidētibus pꝛopꝛijs ipſaꝝ cauſaꝝ inquātuꝫ ſunt cauſe. Inquirit enim vłe ꝛ particulare potentiam ꝛ actum poſſibile ꝛ neceſſe ꝛc̄. Manifeſtiſſimum eſt auteꝫ ꝙ h̄ talia ſunt in ſe ꝙ inqſitio per ſe debet fieri de illis: nec ſunt ex accidētibus que ſunt pꝛopꝛia rebus naturalibus: nec doctrinalibus: nec cadūt inter accidētia: que ſunt ꝓpa ſciarum practicaꝝ. Reſtat igit̄: vt inqſitio ſit de illis in ſcia: que eſt extra pdictā diuiſionē: ꝛ illa eſt h̄ ſcia: ꝛ ēt: q2 ſcia de cauſis abſolute acqrit̄ poſt ſciam qua ſtabiliunt̄ cauſe reꝝ cauſas hn̄tiū. dū. n. nos nō ſtabilierimus eſſe cauſaꝝ cauſataꝝ a rebus alijs ſic vt eſſe cauſaꝝ pendeat ex eo: qḋ pcedit in eſſe non ſequetur apud intellectū eē cauſe abſolute. Sed h̄ eſt cauſa vna: q̄muis ſenſus inducat. vt due cauſe concurrant. Sed licꝫ cōcurrant: non minꝰ E

tamē vna debet eē cauſa alterius: perſuaſio. n. que aduenit aie ex aſſiduitate ſenſus: ꝛ experientie non eſt cogens

ſicut ſciſti:niſi per cognitionem:qđ in pluribus ex rebus que ſunt naturales ꝛ electionis contingit ħ.ꝛ ħ certe eſt appoſitū ad ſtabiliendū cauſas. Concedere.n. eē cauſas ꝛ occaſiones non eſt manifeſtū primū ſed ꝓbabile. iam aūt ſciſti dr̃iam inter ħ duo. Nam ſi nō plene fuerit manifeſtū per ſe apud intelligētiā:ꝙ qcqd cepit hꝫ pncipiū aliqđ.ideo debet eſſe manifeſtū per ſe:ſicut mlta ex geometricis:per q̄ ꝓbant̄ cetera in lib°.Euclidis. Deide demonſtratio vel demōſtratiua manifeſtatio non eſt ita ī ceteris ſcientijs.vnde debet eē in hac ſcia.qūo igit̄ pt eē. vt illud ſit ſubiectū ſcie:inter cuius inqſitiones q̄rantur diſpoſitiōes eius cuius eē eſt q̄ſitū ī ea:Qđ cū ita ſit manifeſtū eſt:ꝙ nō eſt inqſitio de illis īquātū vnaqueq; earum hꝫ eē ꝓpriū:vt ħ ſit q̄ſitū in hac ſcia. Nec eſt etiā in quātū ſunt ꝯiunctio aliq̄:ꝛ oio non dico cōiunctum:nec vl'e:eo ꝙ ꝯſideratio de ptibus coniunctionis ꝑor eſt: q̄ꝫ ꝯſideratio de ꝯiunctione:quāuis non ſit ita in pticularibus vl'is ꝭm reſpectū quē in logica noſti:vn̄ oꝫ hr̄i ꝯſiderationē de ptibus.Sed vel in hac ſcia:ꝛ tūc ꝯueniēs eēt eas eſſe ſubm eius: vel in alia.ſed in alia ſcia eſſe non pt. Nulla.n.alia inqrit de cauſis vltimis niſi iſta ſcia: ſi aūt cōſideratio de cauſis fuerit inquātū hn̄t eſſe.ꝛ de oi eo: qđ accidit eis ꝭm hunc modū: oportebit tunc vt ens inquātum eſt ens ſit ſubiectū:qđ eſt conuenientius.Monſtrata eſt igitur deſtructio illius opinionis qua dicit̄ ꝙ ſubiectū huius ſcie:ſunt cauſe vltime.ſed tn̄ debes ſcire: ꝙ he ſunt cōpletio ꝛ queſitū eius.

¶ Capl'm.II.De ſtabiliēdo ſubm huius ſcie.

A Oportet igitur: vt monſtremus qd ſit ſubm hui° ſcie ſine dubio: ad ħ:vt pateat nobis que ſit intētio huius ſcie. ¶ Dico āt ꝙ ſubiectū ſcie naturalis eſt corpus non inquātū eſt ens:nec inquātū eſt ſubſtantia:nec inquātū eſt compoſitū ex ſuis duobus pricipijs:que ſunt yle ꝛ forma:ſed īquātū eſt ſubiectū motui ꝛ quieti.Scie vero que ſūt ſub ſcia naturali remotiores ſunt ab ħ:ſil'r ꝛ morales.¶ Subiectū v̄o ſcientie doctrinalis eſt menſura ſiue intellecta abſq; materia ſiue itellecta in materia:ꝛ numerus ſiue intellectus abſq; materia ſiue intellectus in materia. Non.n.inquirit ſtabilire an menſura vel numerus intelligatur abſq; materia vel in materia.Sed ꝯſideratio de his eſt de diſpoſitionibus eoꝝ que accidunt eis poſt poſitionem eorum hđ.Scientie vero que ſunt ſub diſciplinabilibus cōuenienti° ē.vt non conſiderent niſi de accidentalibus ꝯn̄tibus poſita: que ſunt minus cōia q̄ꝫ ipſa poſita.¶ Subiectū v̄o logice:ſicut ſciſti ſunt intentiōes intellecte ſcđo:que apponūtur intentionibus pmo intellectis ꝭm ꝙ per eas ꝑuenit̄ de cognito ad incognitū:non inquātū ipe ſunt intellecte ꝛ habet eſſe intelligibile:qđ eſſe nullo mō pendet ex materia:vel pendet ex materia:ſed non corpea. Non fuerūt aūt alie ſcie p̄ter has.¶ Deinde ꝯſideratio de ſubſtātia īquātū eſt ens vel eſt ſuba.vel de corpore inquātū ē ſubſtantia:ꝛ de menſura ꝛ nūero inquātū habent eē: ꝛ quomodo habent eſſe:ꝛ de rebus formalibus: que non ſunt in materia vel ſi ſunt in materia:nō tn̄ corpea:ꝛ quomodo ſunt ille:ꝛ quis modus eſt magis ꝓprius illis ſepatim per ſe debet haberi.non.n.poteſt eſſe ſubm alicuius ſciarum de ſenſibilibus:nec alicuius ſcientiaꝝ de eo ꝙ habꝫ

B eſſe in ſenſibilibus. Nam eſtimatio eſt expoliatio a ſenſibilibus: ħ aūt ſunt de vniuerſalitate eoꝝ:que hn̄t eſſe ſeparatum a materia:manifeſtū eſt.n.ꝙ eē ſubſtātie iquātum eſt ſuba tm̄:non pendet ex materia:alioquin nō eēt ſubſtātia niſi ſenſibilis:numeꝝ etiam accidit eſſe in ſenſibilibus:ꝛ in non ſenſibilibus: vnde numerus iquātum numerus eſt:non pēdet ex ſenſibilibus:nec ex in ſenſibilibus:menſura etiā cōe nomen eſt.quia menſura vel intelligitur dimenſio:que ꝯſtituit corpus naturale vel itelligitur quātitas ꝯtinua:que dr̄ đ linea ꝛ ſupficie ꝛ corpore terminato.Tu aūt iā ſciſti dr̄iā iter ħ duo. Nulla aūt eaꝝ eſt ſepata a materia:menſura v̄o ꝭm pmā acceptionem q̄uis nō ſit ſepata a materia eſt tn̄ principiū eſſendi corpa naturalia. Nec tn̄ ob ħ pōt eſſe.vt cōſtitutio eorum pendeat ex ea:quaſi ipſa det eis cōſtitutionē ipaꝝ: tunc.n.precederet in eſſe ipſa ſenſibilia:ſed nō eſt ita. Figura ēt accidentale ꝛ ꝯcomitans eſſe m° poſtq̄ꝫ ſubat̄ corpus finitū cuius ſpaciū eſt ſupficies finita:extremitates ēt ſunt ſub menſura: īquātū materia pficit̄ p illas: ꝛ poſtea comitant̄.Poſtq̄ꝫ āt ita eſt.tūc figura non habet eē niſi in materia:nec eſt pma cā in eſſe veniendi ad effcūꝫ: menſura v̄o ꝭm acceptionē ſcđam ꝯſiderat̄ ꝭm eē ſuum: ꝛ ꝭm ſua accidentalia.Sed ꝯſideratio de ea ꝭm eē ſuū: ꝛ de quo mō eēndi:ꝛ de qua diuiſione eēndi ſit: non ē ēt vt ꝯſideratio de eo:qđ pendet ex materia. Subm autē logice ꝭm ſe manifeſtū eſt eē p̄ter ſenſibilia: manifeſtuꝫ eſt igit̄ ꝙ ħ oia cadunt in ſcientia:que ꝓfitet̄ id cuius cōſtitutio non pendet ex ſenſibilibus.¶ Sed nō pōt poni eis ſubm cōe:vt illoꝝ oiuꝫ ſint diſpoſitiones ꝛ accidētalia cōia niſi eē.Quedā.n.eoꝝ ſunt ſube:ꝛ q̄dam q̄titates ꝛ quedam alia p̄dicamenta:que nō pn̄t hr̄e cōeꝫ itētōeꝫ: qua certificent̄ niſi intentionē eſſendi.Sil'r ēt ſunt res:q̄ debent diffiniri ꝛ verificari in aīa:que ſunt cōes in ſcientijs:nulla tn̄ eaꝝ tractat de eis:ſicut ē vnū iquātū ē vnū: ꝛ multū iquātū eſt multū.ꝯueniēs ꝛ icōueniēs. ꝯriū ꝛc. De his.n.mentionē tm̄ faciūt ꝛ inducūt diffinitōes eoꝝ: nec tn̄ loquunt̄ de mō eēndi eoꝝ:q꞉ ħ non ſunt accidentalia ꝓpria alicui ſuboꝝ aliaꝝ ſciaꝝ pticulariū:nec ſunt de rebus que hn̄t eſſe niſi ꝓprietates eſſe eſſential'r. Nec ſunt ēt de ꝓprietatibus:que ſūt cōes omni rei ſic:vt vnuꝫ qđq; eoꝝ ſit cōe oi rei:nec pn̄t eē propria alicuius predicamenti:nec pn̄t eſſe accidētalia alicui niſi ei: qđ eſt eſſe

C īquātū eſt eē. Igit̄ oñſum eſt tibi ex his omnibus ꝙ ens inquātū eſt ens cōe eſt oibus his: ꝛ ꝙ ipſum debet poni ſubm huius magiſterij:ꝛ q꞉ non eget inquiri an ſit: ꝛ qd ſit quaſi alia ſcia preter hanc debeat aſſignare diſpōneꝫ eius ob ħ qđ incōueniens eſt:vt ſtabiliat ſuum ſubiectū an ſit ꝛ certificet quid ſit ſcia cuius ipſum eſt ſubiectuꝫ: ſed potius oportet ꝯcedere tm̄:q꞉ eſt ꝛ quid ē.Iđ p° ſubiectū h°ſcie eſt ens inquātū eſt ens:ꝛ ea que iquirit ſunt ꝯſequentia ens inquātū eſt ens ſine ꝯditione aliq̄:quoꝝ quedā ſunt q̄ſi ſp̄es: vt ſuba quātitas ꝛ q̄litas. quoniā eē non eget diuidi in alia priuſq̄ꝫ in iſta.ſicut ſuba eget diuidi in alia anteq̄ꝫ perueniat ad diuidi in hoiem ꝛ non hominem:ꝛ ex his q̄dā ſunt ei quaſi accidētalia propria.ſic vnū ꝛ multū potētia:ꝛ effectus:vl'e ꝛ particulare:poſſibile ꝛ neceſſe:per ħ autem ꝙ ens recipit ħ accidentia ꝛ coaptatur illis:non eſt neceſſe illud proprie fieri vl' naturale vel diſciplinale vel morale vel aliquid alioꝝ.¶ Pōt

D autē quis dicere ꝙ poſtq̄ꝫ ens ponitur ſubiectū huius ſcientie:tunc nō poteſt eſſe:vt ipſa ſtabiliat eſſe principia eſſendi.Inquiſitio.n.omnis ſcientie non eſt de pncipijs: ſed de cōſequentibus principioꝝ.¶ Ad qđ reſpondem° qđ ſpeculatio de principijs non eſt niſi inquiſitio de conſequentibus huius ſubiecti:quia ens ħ:vel illud inquātum eſt principiuꝫ non conſtituitur ab eo:nec prohibet̄: ſed comparatione nature entis abſolute eſt quoddā accidentale ei:ꝛ eſt de ꝯſequentibus:que ſunt ei ꝓpria:pncipium.n. non eſt cōius q̄ꝫ ens q̄ſi ꝯſequat̄ cetera ꝯſequutione pma. Nec etiam neceſſe eſt:vt ſit naturale vel diſciplinale vel aliquod aliud ad hoc:vt accidat ei eſſe pn

Margin notes: Subꝫ nālis. — Subꝫ doctrinalis. — Sbm logice. — Sbiectū metaphy. — ꝯuolta. — Solo.

Alia ſolu cipium.Deide pricipium nō eſt pricipium oium entiuz.
ſi.n.oium entium eēt pricipium.tūc eēt pricipium ſuip/
ſius:ens aūt in ſe abſolute nō habet pricipiuz.ſed habet
pricipium vnūqđq3 eē qđ ſcitur:pricipium igitur eſt pri
cipium aliquibus entibus. quapp ħ ſcīa nō erit īquirēs
pricipia entis abſolute.ſed pricipia alicuius entiū.ſic pn/
cipia ceterap ſciap particulariū.q̄uis.n.cetere ſcientie:
nō pbēt eē pricipiop ſuop cōiū.(hñt.n.pncª in quibꝰ cō/
Diuiſio. municāt oēs:de quibꝰ vnaqueq3 eap tractat.)ipſe tñ p/
E bant eē pncipiop eap rep que ſunt in eis.¶Sequit̄ er
go neceſſario:vt ħ ſcīa diuidat̄ in partes quap q̄dā inq/
rit cauſas vltimas īq̄tum ſunt cauſe ois eē cauſati īquā/
tum eſt eē:ꝛ alie inquirūt cāz pmam ex qua fluit oē eſſe
cātum īquātū eſt eē cauſatū:nō īquātū eſt eē mobile vl'
q̄titatiuū:ꝛ q̄dā alie inquirūt diſpoſitiōes que accñt eē:
ꝛ q̄dā inquirūt pricipia ſciap particulariū. pricipia eniz
vniuſcuiuſq3 ſciap minus cōiū qōnes ſunt in ſcīa cōiori:
ſicut pncipia medicine in naturali:ꝛ pricipia mēſuratio/
nis in geometria.Cōtingit enim.vt in hac ſcientia mon/
ſtrentur pncipia ſingulariū ſciap:que inquirunt diſpoſi
tiones vniuſcuiuſq3 eſſe. Igitur ħ ſcīa ingrit diſpoſitio/
nes eē:ꝛ ea que ſunt ei q̄ſi ptes ꝛ ſpēs quouſq3 puenit̄ ad
appropriationē:ex qua puenit ſubiectū naturalis:igit̄ p/
mittimus illā appropriationē ei.Et appropriationē ex q̄
puenit ſubiectū diſciplinale pmittamꝰ ei.ꝛ ſilr ceteris:id
aūt qđ precedit illud ſubiectū.ꝛ eſt ei:ſicut pricipiū nos ī
Nō pncⁱ quiremus ꝛ ſtabiliemus eius diſpoſitiones: igitur qōes
ſcīe. huius ſcīe quedā ſunt cauſe eſſe: īquātū eſt eſſe cauſatū:
ꝛ quedā ſunt accidētalia eē.ꝛ quedā ſunt pnª ſciap ſingu
lariū.ꝛ ſcīa hop q̄ritur in ħ magiſterio. ꝛ ħ ē phīa pria.
qꝛ ipſa eſt ſcīa de pma cā eē. ꝛ ħ eſt pma cā. ſed pma cau
ſa vniuerſitatis eſt eē ꝛ vnitas:ꝛ eſt etiā ſapia que ē nobi
F lior ſcīa qua apprehendit̄ nobilius ſcitū. Nobilior vero
ſcīa.qꝛ eſt certitudo veritatis ꝛ nobilius ſcitū. qꝛ eſt deꝰ
ꝛ cauſe que ſunt poſt eū:ꝛ ēt cognitio cauſap vltimaruz
Quid ſci ois eē.ꝛ cognitio dei.ꝛ propterea diffinitur ſcīētia diuina
entia di ſic.ꝙ eſt ſcīa de rebus ſeparatis a materia diffinitione ꝛ
uina. diffinitionibus.qꝛ ens īquātū eſt ens.ꝛ pncipia eius ꝛ ac
cidentalia eius īquātū ſunt:ſicut iam patuit nullum eo/
rum eſt.niſi precedens materiaz.nec pendet eſſe eius ex
eſſe illius. Cuz aūt inquiritur in hac ſcīa de eo qđ nō pce
dit materiā:non inquiritur in ea niſi ſm ħ ꝙ eius eē nō
eget materia.¶Eop aūt que inquirunt̄ in ea quatuor
ſunt:quop quedā ſunt ſeparata a materia:ꝛ ab appendi/
tijs materie oino.ꝛ quedam ſunt cōmixta materie.ſ3 ad
modum quo ꝯmiſcetur cauſa conſtituens ꝛ precedens.
materia.n.non eſt cōſtituens illa:ꝛ quedā ſunt que inue/
niuntur in materia:ꝛ nō in materia:ſicut cauſalitas ꝛ vni
tas:q̄propter ea que hñt cōiter īquātū ſūt talia:ſūt ꝙ ad
certificationē ſui non eſt opus eſſe materia: oia aūt com
municāt in ħ ꝙ eē eop non eē materiale.ſ. vt eē eop ſit
ex materia.ꝛ quedā ſūt res materiales:ſicut motꝰ ꝛ qes:
ſed de eis non inquiritur in hac ſcīa ſm ꝙ ſunt in mate
ria:ſed ſm eſſe qđ habēt.Cū igitur ħ pars diuiſionis ac/
cepta fuerit cū alijs ptibus diuiſionis.tunc omnes com/
municāt in ħ ꝙ inquiſitio de his non eſt. niſi ſ3 moduz
quo eē eop non eſt exiſtēs per materiā: ꝛ ſicut in ſcīētijs
diſciplinalibus ponunt id qđ eſt interminatū per māz:ꝛ
inquiſitio ꝛ ꝯſideratio de eo eſt illiꝰ modi:ſ3 ꝙ id qđ q̄/
ritur de eo pendet ex materia.ꝛ ħ inquiſitio nō eſt diſci/
plinalis.ſicut eſt diſpoſitio ħ: monſtratum eſt ergo que
.4.meta. ſit intentio in hac ſcientia.¶Hec autem ſcientia cōicat
tex.5. cū topica ꝛ ſophiſtica:ſimul ī aliquibus. ꝛ differt ab eis
G ſimul in aliqbus:ꝛ differt ab vnaquaq3 eap in aliquibꝰ.
cōicat.n.cū eis in ħ ꝙ de eo qđ ħ īquiritur:nullus actor
ſingulap ſciap tractat:niſi topicus ꝛ ſophiſticus.differt
vero ab eis:ſimul in ħ ꝙ phs primus inquātuz eſt phs
primus nō loquitur de queſtionibus ſingulap ſcīētiap:
iſti vero loquuntur.differt etiā a topico per ſe in fortitu/
dine vel potētia:eo ꝙ verbis topici acqrit opionē nō cer
titudinem.ſicut noſti ex magiſterio logice.Differt ēt a ſo
phiſtico in volūtate eo: ꝙ ħ querit ipſam veritatem:ille
vero querit putari ſapiens in dictione veritatis quāuis
non ſit ſapiens.

¶Capitulum.III. De vtilitate huius ſcientie: ꝛ ordine ꝛ eius nomine.

DEbes meminiſſe ꝙ in ſcientijs que pce
dunt hāc iā cognouiſti:que ſit dif A
ferentia inter vtile ꝛ bonū ꝛ nociuū ꝛ maluz:
qm̄ vtile in ſe eſt occaſio ꝯiuncta: que p ſe du/
cit ad bonū:vtilitas vero eſt intentio que per/
ducit de malo ad bonū. Nociuum vō in ſe eſt occaſio: q̄
per ſe ducit ad malū. Nocumentum vō eſt intentio que
perducit de bono ad malū:poſtq3 aūt ħ ita eſt tūc iā ſcis
ꝙ oēs ſcīe cōicāt in vna vtilitate.ſ.que eſt acqſitio perfe
ctionis humane aīe in effectu pparātis eā ad futurā feli
citatem.Cū aūt de vtilitate inquirit̄ in pncipijs ſciap ea/
rum nō eſt intētio eap pducēdi ad ħ.ſ.vt adiuuāt ſe adi/
nicem:qd ħ vt vtilitas proueniat perꝰ quā certificet̄ ſcīē/
tia alia ab ea:vtilitas igitur ſm hāc intentionē dr̄ abſolu
te:ꝛ dr̄ ppꝛie.abſolute.ſ.vt ſit adducēs ad certificationez Utilitas du
alterius ſcīētie quocūq3 modo.proprie vero: vt ſit addu plex:abſolu
cens ad excellētiorem:que eſt ei.ſicut finis:qꝛ eſt pp eaz: ta:ꝛ ppꝛia.
ſed non conuertitur.Si igitur acceperimus vtilitatē ab/
ſolute: profecto ħ ſcīa vtilitatē habet.Sed ſi ppꝛie:certe
ħ ſcīa adeo alta eſt: ꝙ ipſa non dignatur eſſe vtilis alijs
ſcientijs.Cetere vero ſcīe pficiunt in ea. Cū aūt vtilitas
abſoluta diuidatur in duas diuiſiōes: neceſſario diuidit̄ B
in tria:quop vnum eſt id ex quo prouenit aliud meliꝰ eo:
aliud ex quo prouenit aliquid ſibi equale:aliud vero ex
quo prouenit aliquid inferius eo. Et ħ tertiū pdeſt pro/
fectui eius qđ eſt infra ſe.Cum vero iquiſierimus nomē
proprium huius tertij: ꝯuenientius eſt vt dicatur efflu/
xio vel profectus vel dominatio vel procuratio vel alia
his ſimilia cū fecerimus inductionē de dictionibus con/
uenietioribus huic capitulo excepta cauſalitate:vtilitas
autez propria pene ſeruitus eſt:ſed vtilitas que prouenit
ex nobiliore in ignobilius:nō eſt ſimilis ſeruituti. Tu.n.
ſcis ꝙ ſeruiens vtilis eſt ei:cui ſeruit:ꝛ ille cui ſeruit̄ vtil'
eſt ſeruienti.ſi vtilitas accipiatur abſolute.propria.n.ma
neries cuiuſq3 vtilitatis:ꝛ proprius modus eius eſt alia
maneries.¶Utilitas igitur huius ſcientie cuius modū
iam demonſtrauimus eſt profectus certitudinis princi/ Utilitas h.ſ.
piorum ſcīētiarum particularium:ꝛ certitudo eorū:que
ſunt eis cōmunia quid ſint:quāuis illa non ſint principa
lia cauſalia.Eſt igitur ſicut vtilitas regentis ad id qđ re
gitur:ꝛ ſicut eius cui ſeruitur ad ſeruientē: qm̄ compara
tio huius ſcientie ad alias ſcīētias particulares eſt. ſicut
comparatio eius:cuius cognitio inquiritur in hac ſcien/
tia:ad id cuius cognitio inquiritur in alijs ſcientijs. Si/
cut enim ħ ſcientia eſt principium eſſendi illas: ſic ſcien/ C
tia huius eſt principium certitudinis ſcīēdi illas.¶Or/
do vero huius ſcientie eſt:vt diſcatur poſt ſcientias natu Ordo.
rales ꝛ diſciplinales.Sed poſt naturales.ideo quia mlꝫ
ta de his:que conceduntur in iſta ſunt de illis:que iaz p/
bata ſunt in naturali:ſicut generatio ꝛ corruptio ꝛ alte/
ritas: ꝛ locus ꝛ tempus: ꝛ ꝙ omne: quod mouetur ab
alio mouetur: ꝛ que ſunt ea que mouentur ad primum
motorem ꝛc̄. Poſt diſciplinales vero. Ideo quia inten/
tio vltima in hac ſcientia eſt cognitio gubernatoris

dei altiſſimi: ⁊ cognitio angelorum ſpiritualium: ⁊ ordi/
num ſuoꝝ: ⁊ cognitio ordinationis in cõparatione circu/
loꝝ: ad quã ſciaz impoſſibile eſt perueniri: niſi per cogni
tionẽ Aſtrologie. ad ſciam võ aſtrologie nemo põt ꝑue/
nire: niſi per ſciam Arithmetice: ⁊ Geometrie. Muſica
võ ⁊ ꝑticulares diſciplinaliũ: ⁊ morales: ⁊ ciuiles, vtiles
Dub. D ſunt non neceſſarie ad hanc ſciam. ¶ Poteſt autẽ aliqs
opponere dicens: ꝙ ſi ṗnci^a ſcie naturalis ⁊ diſciplina/
lium nõ ꝓbantur niſi in hac ſcia: ⁊ qõnes vtrarũqꝫ sciaꝝ
ꝓbanẽ per ṗn^a eaꝝ: qõnes võ eaꝝ fiunt ṗn^a huius: tũc ħ
argumẽtatio eſt circularis: ⁊ per vltimum eius fit mani/
Sol. feſtatio ſuypſius. ¶ Contra ħ aũt veriſiſe debet rñderi
id qđ iam dictũ eſt: ⁊ oſtenſuz eſt in libro demõſtratiõis:
de quo tñ nos repetemus ħ qđ ſufficiet. Dico igiẽ ꝙ ṗn/
cipium ſcie non eſt ṗncipiũ ſic: vt omnes qõnes pẽdeãt
ex eo ad demõſtrãdũ eas in actu vel in potentia. ſed for/
taſſe accipietur ṗn^m in demõſtratione aliquaꝝ: poſſibile
eſt. n. eẽ queſtiões in ſciẽtys in q̃ꝝ demonſtratõibus nõ
admittũtur ea que poſita ſunt ṗn^a vllo modo: qꝛ nõ ad/
mittũtur niſi ꝓpoſitões que nõ ꝓbãtur ad ħ vt ṗn^m ſcie
ſit ṗncipiũ veriſſimũ: per qđ ad vltimũ acquiratur certiſ/
ſima veritas: ſicut eſt illa que acqriẽ ex cã. Si ãt nõ acq
rit cãm: non diceẽ ṗn^m ſciẽtie ſic. ſed aliter: qꝛ fortaſſe di/
cetur ṗn^m. ſicut ſenſus ſolet dici ṗcipiũ eo modo: q̊ ſen/
ſus iquãtum eſt ſenſus nõ acquirit niſi eſſe tãtũ. Soluta
eſt igitur queſtio: qm̃ ṗncipiuz naturalis ꝓteſt eẽ mãife
ſtum per ſe. ⁊ poteſt eẽ. vt manifeſteẽ in pħia ṗma ꝑ id ꝑ
qđ nõ fuerat ꝓbatum antea: ſed per ħ in illa ꝓbãtur alie
queſtiões: ita ꝙ eſt ꝓpoſitio in ſciẽtia altiori ad iferẽduz
in cõcluſiõe illud ṗcipiũ. nec in ħ aſſumatur ṗcipium
ad cõcludẽdum illud. ſed aſſumaẽ alia ꝓpoſitio. ¶ Poſ/
ſibile eſt etiam: vt ſciẽtia naturalis ⁊ diſciplinalis acqui/
rant nobis demõſtrationem de an eſt. ⁊ nõ acquirãt no
bis demõſtratões de quare eſt. Sed ħ ſcia acquirit no/
bis demõſtrationem de quare eſt. ⁊ precipue in cauſis fi
nalibus remotis.

¶ Caplm. IIII. De queſtiõibus ſcie naturalis.

A MAnifeſtum eſt igitur. qꝛ id qđ ẽ ṗri
cipium huius ſcie aliq̊
modo vel nõ mãifeſtabitur ex ṗcipys que
mãifeſtãtur i hac ſciẽtia: ſed ex ṗcipys que
ſunt per ſe nota: vel mãifeſtabiẽ ex principys
que ſunt queſtiões i hac ſciẽtia: ſed nõ ꝯuertũtur. vt fiãt
ṗcipia illaꝝ earũdẽ queſtiõuz. ſed aliaꝝ: vel illa ṗrici^a:
erũt ṗcipia aliquaꝝ huius ſciẽtie: que ſignificarũt illđ
eẽ: de quo queritur mãifeſtari i hac ſciẽtia q̃re eſt. Con/
ſtat igitur ꝙ cũ ita ſit: nõ erit predicta ꝓbatio circularis
vllo modo. ita vt ipſa ſit ꝓbatio i qua aliquid idẽ accipia
tur i ꝓbatiõe ſuypſius. ¶ Debes etiã ſcire ꝙ in ipſis re/
bus eſt via: qua oſtẽditur ꝙ itẽtio huius ſciẽtie nõ ẽ põe
re aliquid eſſe ṗcipium: niſi poſtq̃ꝫ probatum fuerit in
alia ſciẽtia: poſtea vero mãifeſtabitur tibi inuẽdo ꝙ nos
habemus viam ab ſtabiliẽdum primum ṗcipium non
ex via teſtificatoꝝ ſenſibiliuz. Sed ex via propoſitionũ
vniuerſalium itelligibilium per ſe notaꝝ que facit neceſ/
ſariuz ꝙ ens habet ṗcipiũ: qđ eſt neceſſe eẽ. ⁊ prohibet
illud eẽ variabile: ⁊ multiplex vllo modo. ⁊ facit debere
illud eẽ ṗcipium totius: ⁊ ꝙ totum debet eẽ per illđ ſꝫ
ordinem totius: ſed nos propter ifirmitatem noſtraruz
aiaꝝ nõ poſſumus icedere per ipſam viam demõſtrati/
uaz que eſt ꝓgreſſus ex ṗcipys ad ſequẽtia. ⁊ ex cauſa
ad cauſatũ: niſi in aliquibus ordibus vniuerſitatis eoꝝ
que ſunt ſine diſcretiõe. Igitur ex merito huius ſciẽtie i
ſe eſt: vt ipſa ſit altior oibus ſciẽtys: q̃tum võ ad nos po
ſteriozatur poſt oẽs ſciẽtias. Jam igitur loquuti ſumꝰ de

ordie huius ſciẽtie iter oẽs ſciẽtias. ¶ Nomẽ vero huiꝰ Nomen. B
ſciẽtie eſt: ꝙ ipſa eſt de eo qđ eſt poſt naturam. Intelligi
tur autẽ natura virtus que eſt ṗcipium motus ⁊ qetis:
imo vniuerſitatis eoꝝ accidẽtium que ꝓueniũt ex mate ꝑ suffi. ca.
ria corporali. Jam autẽ dictuz eſt ꝙ natura eſt corporis 5.
naturalis. qđ habet naturam. Corpus vero naturale: eſt
corpus ſenſibile: cũ eo qđ habet de proprietatibus ⁊ acci
dentibus: ꝙ vero dicitur poſt naturam ħ poſteritas eſt
in reſpectu q̃tũ ad nos: primum. n. qđ percipimus de eo
qđ eſt: ⁊ ſcimus eius diſpoſitões eſt ħ: qđ preſentatur no
bis de ħ eẽ naturali. vñ qđ mereẽ vocari ħ ſciẽtia cõſi/
derata in ſe ħ eſt. vt dicaẽ ꝙ eſt ſcia de eo qđ eſt añ nãm.
Ea. n. de qbus inquiriẽ in hac ſcia per eãdẽ ſunt añ nãz.
¶ Põt autẽ aliquis dicere ꝙ res diſciplinales pure: q̃s
ſpeculatur arithmetrica ⁊ geometria: ſunt etiaz añ nãz:
⁊ precipue numerꝰ cuius eẽ nõ pẽdet ex natura vllo mo/
do. Inuenitur enim in nõ natura. Igitur ſciẽtia de nũe/
ro debet eẽ ſciẽtia poſt naturam. Qđ igitur debemus di
cere cõtra hãc queſtionẽ ħ eſt: qꝛ in Geometria. ſi qcqd
ſpeculamur de illa nõ fuerit niſi in lineis ſuperficiebꝰ ⁊
corporibus: ꝯſtat tũc ꝙ ſubiectũ eius nõ erit ſeparatũ a
natura i exiſtẽtia. Igitur accidẽtia que cõmitanẽ illđ mi C
nus remota erũt ab ea. Sed ſi fuerit ſubiectũ eius men/
ſura abſoluta vel id in quo iuenitur mẽſura abſoluta ſic
vt ſit adaptabile cuilibet propoſitioni ħ certe nõ eſt mẽ
ſure iquãtũ eſt ṗcipium naturaliũ formaꝝ. ſed iquãtũ
eſt accidẽs. Jam autẽ cognita eſt ex his que diximus in
logicis ⁊ naturalibus dñia iter mẽſuram abſolutaz: que
eſt poſt yle: ⁊ iter mẽſuram que eſt q̃ta. ⁊ ꝙ nomẽ mẽſu
re ꝯuenit eis cõiter. Cuz igitur ħ ita ſit: tũc nõ erit ſubie/
ctum geometrie veriſſimuz mẽſura que ꝯſtituit corpus
naturale. Sed mẽſura q̃ dr̃ de linea ſupficie ⁊ corpe: ⁊ ħ
ẽ qđ adaptari poteſt ꝓportiõibus diuerſis. ¶ De nume/
ro aũt maior eſt qõ: qm̃ videẽ ſuperficietenus ꝙ ſcia de
numero ſit de ſcia poſt naturã: niſi ſcia poſt naturam in
telligatur aliud. ſ. qđ eſt ſcia de eo ꝙ oimodo ſeꝑatuz eſt
a natura: ⁊ tũc nomiabitur ħ ſcientia ab eo: qđ eſt dogniꝰ
in ea. ſ. vocabitur ħ ſcia: ſcia diuina. Cognitio enim dei: fi
nis eſt huius ſcie: multe. n. res appellãtur ab eo qđ eſt in
eis dignius: vel a parte digniore: vl̃ a parte que eſt ciꝫ. q.
finis: erit igitur ħ ſciẽtia: cuius quaſi perfectio ⁊ cuiꝰ ꝑs
aliqua nobilior: ⁊ cuiꝫ prima itẽtio eſt cognitio eius: qđ
ſeparatum eſt a natura omni modo. Cum igitur appella
ta fuerit ſm̃ hãc itẽtiõez: tũc ſciẽtia de numero nõ com/
municabit itẽtiõez huius nominis hoc modo. Sed ma/
nifeſtatio veriſſima qua ꝓbatur ſciẽtia de numero nõ eẽ
de ſciẽtia poſt nãm ħ eſt. Cõſtat enim ꝙ ſubiectum eius
nõ eſt nũerus omni modo. Numerus. n. iaz inuenitur. i
rebus ſeparatis: ⁊ iaz iuenitur in rebus naturalibus: ⁊ iã
cõtingit ipſum poni in eſtimatione expoliatũ ab omni:
qđ ſibi accidit: q̃uis nõ ſit poſſibile numeruz eẽ: niſi ac/ D
cidat alicui eaꝝ que ſunt. Jd autez qđ de numero fuerit
tale cuius eſſe ſit in rebus ſeparatis illud prohibebitur
eẽ ſubiectũ proportionis cuiuſlibet in augmento ⁊ dimi
nutione: ſed erit ſm̃ ꝙ erit tãtum. Non enim poteſt con
cedi ipſum ſic poni receptibile cuiuſlibet augmẽti ⁊ cu/
iuſlibet ꝓportiõis: niſi cũ fuerit in materia corpoꝝ: que
in potentia eſt oĩs materie numeratoꝝ: ⁊ tunc cuz fuerit
in exiſtimatiõe vel in vtriſqꝫ diſpõnibus non eſt ſepara/
tus a natura: igiẽ ſcia de numero iq̃tũ ꝯſiderat nũeꝝ nõ
ſpeculaẽ in eo: niſi ſm̃ reſpectũ quo accidit ei eſſe in nã:
qꝛ vr̃ ꝙ ṗncipiũ ſue ꝯſiderationis: ſꝫ ꝙ ipſe eſt in eſtima
tiõe: fit huiuſmodi: ꝙ eſtimatio ſit accepta ex diſpoſitõi/
bus naturalibus que hñt aggregari ⁊ diſgregari vniri ⁊
diuidi: vñ ſcia de nũero non eſt ſpeculo de eẽtia nũeri

nec de accidentibus numeri inquātū numerus eſt abſo/
lute:ſed de accidentalibus eius inquātū ſit receptibilis
eius qđ aſſignauimus:⁊ tunc eſt materialis vel eſtimabi
lis innixus materie.Speculatio vero de eſſentia nūeri:
⁊ de eo qđ accidit ei ſʒ qđ non pendet ex materia:nec eſt
innixus in ea eſt in hac ſcientia.

¶ Capitulum.V.De vniuerſitate eorum de quibus tra/
ctat hec ſcientia.

a OPortet nos in h magiſterio ſcire diſ/
poſitionē comparationis rei
⁊ entis ad predicamenta:⁊ diſpoſitionē priua/
tionis:⁊ diſpoſitionē neceſſitatis in eē neceſ/
ſario:⁊ eius conditiones ⁊ diſpoſitioneʒ poſſi
bilitatis ⁊ eius certitudinē:⁊ qꝛ ipſamet eſt ſpeculatio đ
potentia ⁊ effectu:⁊ vt conſideremus diſpoſitionē eiꝰ:qđ
eſt per eſſentiaʒ:⁊ eius qđ eſt per accidens:⁊ diſpoſitōeʒ
ſubſtātie quot modis diuiditur.Sed qꝛ ad h:vt ens ſit
ſubſtantia non eget eſſe naturale vel diſciplinale.h eniʒ
ſunt ſubſtantie alie preter illas:ideo đbemus ſcire diſpo
ſitioneʒ ſubſtantie que eſt.ſicut yle:⁊ an eſt.⁊ quomodo
eſt:⁊ ſi eſt ſeparata:an nō ē ſeparata:vel ꝯueniēs in ſpe/
cie cū alijs vel non:⁊ quā habet cōparationē ad formā:
⁊ quomodo eſt ſubſtātia formalis:⁊ an ſit ſepata an nō:
⁊ que eſt diſpoſitio cōpoſite ſubſtantie:⁊ qūo eſt diſpoſi/
tio vtriuſqꝫ ſm duas diffinitiones:⁊ quā cōparationē ha
bent inter ſe diffinitiones ⁊ diffinita.¶ Sed qꝛ accidēs
oppoſituʒ eſt ſubſtantie aliquo modo:ideo oportet:vt in
hac ſcientia faciamus ſciri naturam accidētis:⁊ eius ſpe
cies:⁊ qualiter ex accidentibus fiunt deſcriptiones:⁊ fa/
ciamus cognoſci diſpoſitionē cuiuſqꝫ predicamentoruʒ
de accidentibus:⁊ monſtrabimus accidentalitatē eius:
qđ poteſt putari eē ſubſtantia:⁊ non eſt ſubſtātia:⁊ facie
mus ſciri ordines oīum ſubſtantiaꝝ aliaꝝ poſt alias in/
eē ſʒ prius ⁊ poſterius.Et faciemus ſciri ſimiliter diſpo/
ſitiones accidentiū.Cōgruit etiam huic loco.vt ſcias diſ
poſitionem vniuerſalis ⁊ particularis:⁊ totius ⁊ partis:
⁊ qūo eſt eē naturarum vniuerſaliū:⁊ ſi habent eē in pti/
cularibus ⁊ ſingularibus:⁊ qūo eſt eſſe eoꝝ in anima:⁊
ſi hñt eſſe ſeparatuʒ a ſingularibꝰ ⁊ ab anima:⁊ tūc ſcies
diſpoſitionē generis ⁊ ſpeciei ⁊ ſimiliuʒ.Sʒ qꝛ eſſe ad h
vt ſit cā vel cauſatū non eget naturale vl' diſciplinale vl'
aliqđ alioꝝ.ideo conueniens eſt:vt exequamur h loquē
do de cauſis ⁊ generibus ⁊ diſpoſitōibus earū:⁊ quomo
do debet eē diſpoſitio inter illas ⁊ cauſata:⁊ faciamꝰ co/
gnoſci differentiā inter principiū agens ⁊ cetera ab eo:⁊
loquamur de actione ⁊ paſſione:⁊ de differentia iter for/
mam ⁊ finem:⁊ de occaſionibus cuiuſqꝫ earum:⁊ ꝙ ipſe
in omni ordine perueniunt ad primā cām:⁊ de differen/
tia inter initiū ⁊ inceptionē.⁊ deide de prius ⁊ poſteriꝰ:⁊
de eo qđ incipit:⁊ modos ⁊ ſpecies eius:⁊ proprietatē cu
iuſqꝫ ſpecieꝝ:⁊ quid prius natura.⁊ quid poſterius apud
intelligentiam:⁊ qualiter conuenit reſponderi negāti h:
vnde ꝙ ex his fuerit ſnīa ꝓbabilis:diuerſa tamē a ſita/
te cōtradicemus ei:h igitur ⁊ ꝯſimile eſt ꝯñs ad eē inqꝫ
tū eſt eē.Sed qꝛ vnū parificaꝛ ad eē:ſequitur ēt:vt con/
b ſideremus de vno.Cū aūt ꝯſiderauerimus de vno opor
tebit ēt:vt ꝯſideremus de multo ad h vt ſciamus oppo/
ſitionē que eſt inter vtrūqꝫ:⁊ tunc oportebit ēt:vt cōſide
remus de nūero:⁊ quā cōparationē habet ad ea q̄ ſunt:
⁊ quā cōpationē habet cōtinua q̄titas que eſt ei oppoſi
ta aliq̄ mō ad ea que ſunt:⁊ inducemus oēs ſnīas falſas
de h:⁊ faciemus ſciri ꝙ nihil hoꝝ eſt ſepatū:nec eſt pn^m
eoꝝ que ſunt:⁊ ſtabiliemus accñtale qđ accidit numeri:
⁊ q̄titatibus continuis.ſicut figura ⁊c.ab his.Sʒ qꝛ de
ꝯñtibus vnum ſunt ſile ⁊ equale ⁊ conueniens ⁊ homo/
geneū ꝯfiguratio ⁊ cālitas ⁊ idētitas.ideo oportet.vt lo/
quamur de vnoquoqꝫ iſtoꝝ:⁊ de oppoſitis eorum:eo ꝙ
comparanꝛ multitudini:ſicut diſſile non eiuſdē generis i/
equale diſſiguratio ⁊ alietas oīno ⁊ diuerſitas:⁊ oppoſi/
tio cū ſuis ſpeciebus:⁊ quid eſt vera cōtrarietas:⁊ poſt h
ꝓcedemus ad loquendū de initijs eoꝝ que ſunt ⁊ ſtabi/
liemus primū principiū:⁊ qꝛ eſt vna veritas in vltimita
te glorie:⁊ notificabimꝰ quot modis eſt vnū:⁊ quot mo/
dis eſt veritas:⁊ qualiter ipſa ſcit oīa:⁊ qđ ipſum eſt po
tens ſuper oīa:⁊ qs eſt ſenſus de h qđ dicitur ſcire ⁊ poſ/
ſe:⁊ ꝙ eſt dapſilis:⁊ ꝙ ipſum eſt pax.ſ.bonitas pura dili
genda ꝓpter ſe:⁊ ꝙ ipſum eſt vera ſuauitas:⁊ apud ipſuʒ
eſt vera pulchritudo:⁊ deſtruemꝰ ſententias eoꝝ qui de
eo dixerunt:⁊ putauerunt ꝯria veritati.deinde monſtra/
bimus quomodo eſt comparatio eius ad ea que ab ipſo
ſunt:⁊ ꝙ primū eſt ex his que per ipſuʒ habēt:⁊ quomo/
do ordinata ſunt per ipſum ea que ſunt primū.ſ.ſubſtan
tie angelice intelligibiles:⁊ deide ſubſtātie angelice ani/
males:deinde ſubſtātie circulares celeſtes.deide elemē/
ta:poſtea generata ex eis:poſtea hō:⁊ qūo h oīa redeunt
ad ipſum:⁊ qūo eſt eis pncipiū agens ⁊ pncipiū pficiēs:⁊
que erit diſpoſitio anime humane:poſtqꝫ ſoluta fuerit li
gatio que eſt inter ipſam ⁊ naturā:⁊ quis ordo erit ſui eē:
⁊ inter h ſignificabimus magnitudinē gr̄e ꝓphetice:⁊ đ/
bitum noſtrū obediendi ei:⁊ ꝙ ipſa debet eſſe a deo.dei/
de de moribus:⁊ de operibus qbus egent aīe hūane cuʒ
ſapientia ad ꝓmerendā futurā felicitatē:⁊ faciemus ſci/
ri qui ſunt digni felicitate.Et cū ꝑuenerimꝰ ad hūc locū
ꝑficietur liber noſter auxiliante deo.

¶ Caplʒ.VI.De aſſignatione rei ⁊ entis:⁊ de eoꝝ pmis
diuiſionibus ad h vt exciteris ad intelligentiā eoꝝ.

DIcemus igitur ꝙ ens ⁊ res ⁊ neceſſe
talia ſunt ꝙ ſtatim imprimun a
tur in anima prima impreſſione:que non acq
ritur ex alijs notioribus ſe:ſicut credulitas q̄
habet prima principia:ex quibus ipſa ꝑuenit
per ſe:⁊ eſt alia ab eis:ſed propter ea.Niſi.n.prius ſubin
trauerit animum.vel niſi fuerit itellectū:qđ ſignificaꝛ p
verbum.ſ.partem credulitatis:ad acquiſitionē non po/
terit cognoſci id qđ ſignificatur per illā:q̄uis cognitio q̄
tranſit per animum:vel que intelligitur ex ſignificatiōe
verbi:non ſit adducens.ſ.partem credulitatis ad acqui/
ſitionem ſcientie que in natura hoīs non eſt:ſcientie di/
co intelligēdi qđ vult ſignificare loquēs:⁊ qđ itēdit. Qđ
aliquādo fit ꝓpter res minus notas in ſe q̄ ſit id qđ vult
fieri notum:ſed per aliquid aliud vel per interpretatōeʒ
aliqꝫ fiunt notiores.ſimilr in imaginatiōibus ſunt mul/
ta:que ſunt prinª imaginandi:que imaginātur per ſe.Sʒ
cū voluerimus ea ſignare nō faciemus per ea certiſſime
cognoſci ignotū:ſed fiet aſſignatio aliq̄ tranſitus p aiaʒ
noīe vel ſigno:qđ aliqñ erit in ſe minus notuʒ q̄ illud:ſʒ
per aliqꝫ rem vel aliqꝫ diſpōnem fiet notius in ſignifica/
tione.Cum igitur frequentauerit illud nomē vel ſignuʒ:
faciet animā percipere ꝙ ille intellectus tranſiēs p ani
mam eſt illud qđ vult intelligi ⁊ non aliud:q̄uis illđ ſi/
gnum non faciat ſciri illud certiſſime.Si autē oīs imagi
natio egeret talia precedenti imaginatione:procederet h
in infinitum vel circulariter.¶ Que aūt ꝓmptiora ſunt b
ad imaginandū per ſeipſa ſunt ea:que cōmunia ſunt oī/
bus rebus:ſicut res ⁊ ens ⁊ vnū ⁊c.Et ideo nullo mō po
teſt manifeſtari aliqđ hoꝝ ꝓbatione:que non ſit circula
ris:vel per aliquid qđ ſit notius illis.vnde quiſqs volue
rit diſcutere de illis:incidet in volucrum.ſicut ille qui di
xit ꝙ certitudo entis eſt hoc qđ vl' eſt agēs vl' patiēs:q̄/
uis h diuiſio ſit entis:ſʒ tñ ens notius eſt q̄ agēs vl' patiēs.

Omnes enim homines imaginant̄ certitudinem entis: ſed ignorāt an debeat eſſe agēs vel patiēs: qd̄ ⁊ mihi q̄ꝫ vſqꝫ nūc nō patuit: niſi argumentatione tn̄: q̄lis eſt ergo iſte qui id qd̄ eſt mānifeſtū laborat facere notū per ꝓprietatē quā adhuc op⁹ eſt ꝓbari. vt ꝯſtet eſſe illius. Similiter eſt ēt h qd̄ dr̄ ꝙ res eſt id de quo p̄t aliquid v̄e enūciari: certe poteſt aliqd minus notū eſſe q̄̄ res: ⁊ v̄e enūciari: minus notū eſt q̄̄ res. Igitur qūo poteſt h eſſe declaratio. Non.n. pōt cognoſci quid ſit p̄ter aliqd vel vere enunciari niſi in agendo de vnoquoqꝫ eaꝝ dicatur ꝙ eſt res vel aliqd vel qd̄ vel illud. ⁊ h oia multiuoca ſunt nomini rei. Qūo g̃ vere pōt ſciri res ꝑ aliqd: qd̄ non pōt ſciri niſi ꝑ eā: ſed fortaſſe h ⁊ ꝯſimile erit inuitio aliqua: nā cū dicis ꝙ res eſt id de quo vere pōt aliqd enunciari idē eſt q̄ſi diceres: ꝙ res eſt res. ꝺ qua v̄e pōt aliqd enunciari. naꝫ id ⁊ illud: ⁊ res eiuſdē ſenſus ſunt. Iaꝫ igitur poſuiſti reꝫ in diffinitione rei: q̄̄uis nos non negamus ꝙ h ⁊
C ꝯſilia cū ſint vicioſa: tn̄ aliqua deſignatio rei ſunt. Dico g̃ ꝙ intentio entis: ⁊ intentio rei imaginātur in animab⁹ due intentiones: ens vero ⁊ aliquid ſunt nomina multiuoca vnius intentionis. Nec dubitabis: quoniam intentio iſtoꝝ non ſit iam ipreſſa in aia legentis hunc libꝛuꝫ. Sed res ⁊ q̄cq̄d equipollet ei. ſignificat etiā aliqd aliō i oibus liguis. vnaq̄qꝫ.n. res habet certitudinē qua eſt id qd̄ eſt. ſicut triangulus habet certitudinē: qua eſt triāgulus: ⁊ albedo habet certitudinē qua eſt albedo: ⁊ h ē qd̄ fortaſſe appellamus eſſe ꝓpriuꝫ. nec intendimus per illō niſi intētionē eſſe affirmatiui: q2 v̄bū en's ſignat ēt m̄l'tas intētiones: ex q̄bus eſt certitudo qua eſt vnaqueqꝫ res: ⁊ eſt ſicut eſſe ꝓpriū rei. ¶ Redeamus igitur ⁊ dicamus ꝙ de his que māifeſta ſunt eſt h ꝙ vnaquaqꝫ res hꝫ certitudinē ꝓpriā q̄ eſt eius quiditas. ⁊ notuꝫ ē ꝙ certitudo cuiuſqꝫ rei que eſt ꝓpria ei eſt preter eē qd̄ multiuocū ē cū aliquid. Qm̄ cū dixer' ꝙ certitudo talis rei eſt in ſingularibus vel i aia vel abſolute. ita vt cōicet vtriſqꝫ: erit tunc h intentio apprehenſa ⁊ intellecta. Sed dū dixeris ꝙ certitudo huius vel certitudo illius eſt certudo: erit ſuperflua enunciatio ⁊ inutilis. Si auteꝫ diceres ꝙ certitudo huius eſt res: erit etiaꝫ h enunciatio inutilis ad id qd̄ ignorabamus. Qd̄ igitur vtilius eſt dicere h eſt. ſcilicꝫ vt dicas ꝙ certitudo eſt res. ſed h res intelligitur ens. ſicut ſi diceres ꝙ certitudo huius eſt certitudo que eſt. Cū.n. dixeris ꝙ certitudo de.a. eſt aliqua res: ⁊ certitudo de.b. eſt aliqua res. non erit verū. nec acquiret aliquid niſi ꝓpoſueris in aia tua: ꝙ vna eaꝝ ē res proprie diuerſa ab alia re. ſic̄ ſi diceres ꝙ certitudo de.a. eſt certitudo. ⁊ certitudo de.b. eſt alia certitudo. ſi auteꝫ non fuerit h ꝓpoſituꝫ: ⁊ h coniunctio vtriuſqꝫ: non ſcietur quid ſit res ei⁹: cuius querimus intentionē: nec ſeparabitur a cōcomitātia intelligendi ens cū illa vllo modo: quoniā intellectus de eſſente ſemper comitabitur illā: q2 illa.ſ. res habet eē vel in ſingularibus vel in eſtimatione vel intellectu. Si aūt non eſt ita: tunc non eſſet res: q2 non dicitur res niſi id de quo aliquid dicitur vere. ¶ Deinde qd̄ dr̄ cū h qd̄ res poteſt eē id qd̄ nō eſt abſolute. debem⁹ loq de h. ſi.n. intelligitur nō eſſe id qd̄ nō eſt in ſingularibus h p̄t concedi ꝙ ſit ita. pōt.n. res h̄re eē in intellectu: ⁊ nō eſſe i exterioribus. Si autē aliud itelligitur preter h erit falſuꝫ. nec erit enunciatio vllo modo: nec erit ſcita: niſi q2 ē imaginata in aia tantū. Sed vt imagietur in anima tali forma que deſignat aliq̄ rem exterioꝝ non: nec poteſt enūciari: eo ꝙ enunciatio ſemper eſt de eo qd̄ certificatū ē in intellectu. vnde de non eſſe abſolute non enunciatur aliquid affirmatiue. Sed ſi enunciatur aliqd negatiue etiā certe iam poſuerunt ei eſſe aliquo modo in intellcū. Nra auteꝫ dictio.ſ. eſt. continet in ſe deſignationē. Deſignari vero non eē: qd̄ nullo modo habet formā in itellectu. impoſſibile eſt. qūo enim de non eſſe poteſt enunciari res: Senſus.n. noſtre dictionis ꝙ non eſt tale eſt ꝙ talis diſpoſitio aduenit in non eſſe: nec eſt differentia inter aduenire ⁊ eē. ⁊ ideo idē eſt quaſi diceremus ꝙ h proprietas habet eē in non eē. Dicemus igitur: q2 id qd̄ dicit̄ de non eē: ⁊ predicat̄ de eo neceſſe eſt. vt vel ſit ⁊ habeatur ante eē: vel non ſit. nec habeatur ante non eē. Si autē fuerit: ⁊ habeat̄ an̄ nō eē: tunc non pōt eē: quin vl' ſit in ſe aliqd vel nihil. Si vero fuerit in ſe aliqd. tunc non eē habebit ꝓprietatē que eſt. Si vero ꝓprietas fuerit aliqd. tunc id de quo illa dicitur erit aliquid ſine dubio. ergo nō eē erit aliquid. ⁊ h eſt impoſſibile. Si aūt proprietas illa fuerit nihil. tunc id qd̄ nihil eſt in ſe quomodo erit in aliq̄: qm̄ qd̄ nihil eſt in ſe impoſſibile eſt eē in aliquo. poteſt auteꝫ eē. vt id qd̄ eſt aliquid in ſe nō ſit in alio. Si vero forma non fuerit in non eē: tunc remota eſt forma a non eē. Cū auteꝫ remouerimus formam a non eſſe erit oppoſitum huic. Iam igitur forma erat in eo. ⁊ h eſt falſum. Nec dicemus nos habere ſcientiaꝫ de non eſſe niſi ꝙ intentio habetur in anima tantuꝫ. Credulitas vero que cōtingit eſt de h ꝙ imaginamur ipſuꝫ eē in aia tantū. Sed ꝙ in nā huius ſciri eſt poſſe habere cōparationē ad itellectū ad exteriora in illa hora certe h non eſt. Igitur qd̄ nō ē abſolute non erit ſcitū poſt illā. Sed apud homines qui tenent hanc ſniam ſm̄ qd̄ ſcitur ⁊ annunciatur de illo.ſ. non eē: ſunt res que non h̄nt ſimilitudinē cū eo qd̄ dͣ̄bet loqui de nō eſſe. Qd̄ qui ſcire voluerit legat in anima v̄ba eoꝝ que non merentur inſpici. Illi autē nō inciderūt in errorē illū niſi propter ignorantiā ſuaꝫ de h ꝙ enūciationes non ſunt niſi ex intentionibus que habent eſſe in anima: q̄̄uis ſint de non eſſe: ita tamen vt enūciatio fiat de illis ſm̄ h ꝙ habent comparationeꝫ aliquā ad ſingularia. v̄.g. Si dixeris ꝙ reſurrectio erit: intellexiſti reſurrectionem ⁊ intellexiſti erit. ⁊ predicaſti erit: qd̄ eſt in anima de reſurrectione. Sed h intentio non poteſt eſſe vera: niſi de alia intentiōe intellecta etiaꝫ que intelligatur: vt in hora futura de ea dicatur intentio tertia intellecta que eſt intentio. ſcꝫ eſt. ⁊ ſm̄ hanc conſiderationeꝫ ſimiliter eſt in preterito: manifeſtuꝫ eſt igitur: quia id qd̄ enunciatur de eo.ſ. nō eſſe. neceſſe eſt: vt aliquo modo habeat eſſe in anima. enunciationes enim re vera non ſunt: niſi per id qd̄ habeat eſſe in anima: ⁊ ſm̄ accidens ſunt per id qd̄ eſt in exterioribus. Iam igitur intellexiſti nunc q̄liter differant: ⁊ id qd̄ intelligitur de eſſe: ⁊ qd̄ intelligit̄ de aliquid: q̄̄uis h duo ſint comitantia. ¶ Significatū eſt tamen mihi eſſe homines qui dicunt ꝙ aliquid eſt aliquid: q̄̄uis nō habeat eſſe: ⁊ ꝙ aliquid eſt forma rei que non eſt res: nec que eſt: nec que non eſt: ⁊ ꝙ que vl' qd̄ nō ſignificant res. Iſti autē non ſunt de vniuerſitate eoꝝ qui cognoſcunt. Quos cū coegerimus diſcernere inter h verba ſm̄ intellectū ſuū detegent̄. ¶ Dicemus igit̄ nūc qd̄ q̄̄uis ens. ſicut ſciſti non ſit genus: nec predicatū eq̄liter de his que ſub eo ſunt. tamen eſt intentio in qua cōueniunt ſm̄ prius ⁊ poſterius: primū autem eſt quiditati: que eſt in ſubſtātia. deinde ei que eſt poſt ipſum: poſtq̄̄ autem vna intentio eſt ens ſꝫ h: qd̄ aſſignauimus: ſeq̄t̄ illud accidētalia: que ei ſunt ꝓpria. ſicut ſupra docuim⁹. ⁊ ideo eget aliqua ſcientia in qua tractet̄ de eo: ſicut omni ſanatiuo neceſſaria eſt aliqua ſcientia. ¶ Difficile eſt autem declarare diſpoſitionem neceſſarij ⁊ poſſibilis ⁊ impoſſibilis certiſſima cognitione niſi per ſigna. Quicquid enim dictum eſt ab antiquis de oſtenſione iſtorum in pleriſqꝫ reducitur ad circularem: eo ꝙ ipſi ſicut

noſti in logicis cũ volunt diffinire poſſibile aſſumunt in eius diffinitione neceſſariuꝫ vel impoſſibile: nec hñt aliũ modum niſi hũc. Cũ aũt volunt diffinire neceſſariũ aſſumunt in eius diffinitione poſſibile vel impoſſibile. ⁊ cuꝫ volunt diffinire impoſſibile aſſumunt in eius diffinitiõe neceſſariũ vel impoſſibile. verbi gratia. Cum diffiniunt poſſibile dicunt aliqñ ꝙ eſt non neceſſarium: vel ꝙ ipm eſt. qđ non eſt in preſenti: cuius tñ eſſe in quacunq; poſuc ris hora futura non eſt impoſſibile. ¶ Deinde cũ volũt diffinire neceſſariuꝫ: dicũt ꝙ neceſſariũ eſt. qđ nõ ẽ poſſibile poni nõ eſſe: vel ꝙ id eſt qđ ſi aliter põitur ꝗ̃ eſt: eſt impoſſibile. ſic igitur accipiunt in diffinitiõe eius aliquando poſſibile aliqñ impoſſibile. ⁊ in diffinitiõe poſſibilis accipiunt impoſſibile vel neceſſariũ. Deinde cũ volunt diffinire impoſſibile accipiunt in eius diffinitiõe neceſſarium dicentes ꝙ impoſſibile eſt id qđ eſt neceſſariũ non eſſe: vel ponunt poſſibile dicentes. ꝙ nõ eſt poſſibile eſſe. ⁊ aliqui doctores legis ſequunť h. Similiter etiã dicunt ꝙ impoſſibile eſt id qđ non eſt poſſibile eſſe vel id qđ neceſſe eſt non eſſe: ⁊ ꝙ poſſibile eſt qđ nõ eſt impoſſibile eſſe vel non eſſe. vel ꝙ non eſt neceſſe eſſe vel nõ eſſe. h aũt totum ſicut cum vides. manifeſte circulare eſt. Sꝫ detectio huius manifeſte in h qđ iam noſti in analeticis ꝙ ex his tribus id qđ dignius eſt intelligi eſt neceſſe: qm̃ neceſſe ſignificat vehementiam eſſendi. eſſe vero notius eſt ꝗ̃ non eſſe. eſſe enim cognoſcitur per ſe. Non eſſe vero cognoſcitur per eſſe aliquo modo. Cum aũt nota fecerimus tibi h omnia tunc erit tibi certa deſtructio ſententie illius qui dicit ꝙ non eſſe reducitť: qꝛ ipſum eſt de quo primũ annunciatť eſſe. Non eſſe aũt cuꝫ reducitur dꝫ eſſe differentia inter ipſum ⁊ id qđ eſt tale. ſi inueniretť aliud vice eius ⁊ ſi fuerit tale quale illud tunc non eſt ipſum. Non eſt enim illud qđ priuatũ erat ⁊ in diſpoſitione priuationis erat h aliud ab eo. Igitur non eſſe iam fit eẽ ſꝫ modum quẽ ante aſſignauimus. Cum aũt non eſſe reductum fuerit oportebit vt omnes ꝓprietates quibus erat id qđ erat reducantur. Sed de ꝓprietatibus eius eſt hora eius. Cum aũt reduxeris horam eius tunc non eẽ erit non reductum: qꝛ reductum eſt id qđ inueniť in ſecunda hora. Si enim non eſſe fuerit tale. vt in eius reductione reducanť omnia priuata que fuerunt cum eo ⁊ hora tũc ipſum vel eſt aliquid qđ habet certitudinem eſſe quo iaꝫ priuatuꝫ eſt: vel conueniẽtiã eſſendi aliquod accidentiũ ſicut notum eſt ex intentione eoruꝫ. Igitur poteſt eſſe vt reducať hora ⁊ diſpoſitiones ⁊ tunc non erit hora ⁊ hora ergo nec erit reductio. quamuis intellectus effugiat h ne inquirat eius probationem. quicquid enim dicitur de h eſt extra viam doctrine.

¶ Caplm. VII. De initio loquẽdi de neceſſe eſſe ⁊ de poſſibile eſſe: ⁊ ꝙ neceſſe eſſe non habet cauſam: ⁊ ꝙ poſſibile eſſe eſt cauſatum: ⁊ ꝙ neceſſe eſſe nulli eſt coequale in eſſe: nec pendet ab alio in eſſe.

REdeamus ad id in quo eramus ⁊ dicamus ꝙ neceſſe eſſe ⁊ poſſibile eſſe vnũquodq; habet proprietates. Dicemus igitur ꝙ ea que cadunt ſub eẽ poſſunt in intellectu diuidi in duo. Quoꝝ vnum eſt ꝙ cum cõſideratum fuerit per ſe eius eſſe non eſt neceſſarium: ⁊ palam eſt etiam ꝙ eius eſſe non eſt impoſſibile. alioquin nõ cadet ſub eſſe. ⁊ h eſt in termino poſſibilitatis. alterum eſt. ꝙ cuꝫ conſideratuꝫ fuerit per ſe eius eſſe erit neceſſe. Dicemus igitur ꝙ neceſſe eſſe per ſe non habet cauſam: ⁊ ꝙ poſſibile eſſe per ſe habet cauſam: ⁊ ꝙ neceſſe eſſe ꝑ ſe eſt neceſſe omnibus ſuis modis: ⁊ ꝙ impoſſibile eſt vt eſſe eius qđ eſt neceſſe etiam ſit coequale ad eſſe alterius. ita vt vnũquodq; eorum ſit equale alteri in neceſſitate eſſendi vel comiteť. ⁊ impoſſibile eſt etiã vt eſſe eius quod eſt neceſſe eẽ cõiungať ex multitudine: ⁊ impoſſibile eſt etiam vt in certitudine quã habet neceſſe eſt cõmunicet ei aliquid aliud. Qđ cum certificauerimus ſequetur ꝙ neceſſe eẽ non eſt relꝫ. nec mutabile nec multiplex nec cõmunicat ei aliquid aliud in ſuo eſſe qđ eſt ei proprium. ¶ Qꝫ auteꝫ neceſſe eſſe non habet cãm manifeſtuꝫ eſt. Si enim neceſſe eẽ haberet cauſam ſui eẽ profecto eius eſſe eſſet per illam. Quicquid aũt eſt cuius eẽ. eſt ꝑ aliquid cuꝫ conſideratuꝫ fuerit per ſe non habebit eẽ neceſſarium. quicquid aũt conſideratum ꝑ ſe ſine alio nõ habet eẽ neceſſariũ non eſt neceſſe eẽ ꝑ ſe. vñ conſtat ꝙ ſi neceſſe eẽ ꝑ ſe haberet cãꝫ ꝓfecto non eẽt neceſſe eẽ ꝑ ſe. manifeſtũ eſt igiť ꝙ neceſſe eẽ nõ habet cauſaꝫ. ¶ Et patet etiã ex h ꝙ impoſſibile eſt vt aliquid idem ſit neceſſe eẽ ꝑ ſe ⁊ neceſſe eẽ ꝑ aliud. ſi eniꝫ eius eẽ eẽt ꝑ aliud tunc ĩpoſſibile eẽt illud inueniri ſine illo alio. Impoſſibile igitur eẽt inueniri neceſſe eẽ ꝑ ſe. Si enim eſſet neceſſarium per ſe iam haberet eẽ: ⁊ illud aliud nihil ageret ad illud eẽ neceſſarium. quicquid eniꝫ eſt: ad cuius eẽ agit aliud: eius eẽ nõ eſt neceſſariũ in ſe. ¶ Quicqd aũt poſſibile eſt conſideratũ in ſe eius eẽ ⁊ eius nõ eẽ vtrũq; eſt per cauſam. Cum eniꝫ habuerit eẽ tunc iaꝫ acquiſitũ eſt ſibi eẽ diſcretũ a non eſſe. Cum vero deſierit eẽ iã acquiſitum eſt ſibi nõ eẽ diſcretuꝫ ab eẽ. Igitur non poteſt eẽ quin vtrũlibet iſtorum duoꝝ acquiratur ſibi ab alio a ſe vel nõ ab alio a ſe. Si aũt acquiratur ab alio a ſe tũc illud aliud eſt cã. Si vero etiã acquirať ab alio a ſe: manifeſtũ eſt aũt ꝙ quicqd poſt non eẽ habet eẽ iaꝫ appropriatum eſt per aliquid qđ ſibi aduenit ab alio a ſe. Silr ⁊ in nõ eẽ: tunc ad appropriandum ſibi vtrũlibet id qđ ipſum eſt. vel eſt ſufficiens vel non ſufficiens. Si autem id qđ eſt ſufficiens eſt ad appropriandum ſibi vtrũlibet illorum duum. ita vt ſit aliquod illorum duuꝫ. tunc illud eſt neceſſariũ ſibyꝑſi ꝑ ſe. Jam autẽ poſituꝫ erat non eẽ neceſſe. Igitur h eſt inconueniens ⁊ impoſſibile. Si aũt id qđ eſt non eſt ſufficiens ad acquirendũ ſibi vtrũlibet. ſed per aliquod aliud adiunctuꝫ eſt ſibi eſt id qđ eſt tũc eẽ illius eſt ex eẽ alterius a ſe. quo eget ad eẽ ⁊ ſic illud ẽ. Igitur habet cauſam ⁊ oĩno non habebit aliquod duum acquiſitoꝝ per ſeipſum. ſed ꝑ cãm. Intentio eniꝫ eſſendi eſt ex cã q̃ eſt cã eẽndi ⁊ intentio nõ eẽndi eſt ex cã q̃ eſt priuatio cauſe intentionis eẽndi ſicut ſciſti. Dicemus igitur ꝙ oportet illud fieri neceſſarium eẽ ꝑ cãꝫ: ⁊ reſpectu eius. Si. n. non fuerit neceſſarium eẽ exiſtẽte eẽntia cauſe ⁊ cõparatione eius erit etiam poſſibile. vnde bene põt concedi illud eẽ ⁊ nõ eẽ non appropriatũ aliquo illorum duoꝝ: ⁊ h iteꝝ eget vt ſit aliquid tertiũ ꝑ qđ aſſignetur ei eẽ poſt nõ eẽ. vel poſt eẽ nõ eẽ. cum cauſa habuerit eẽ. eſt ergo illud alia cauſa: ⁊ ſic itur in infinitũ: ⁊ cũ h nõ erit ei appropriatũ eẽ nec acquireť ei eẽ: ⁊ h eſt abſurduꝫ. Non ob h tm̃ ꝙ cauſe erunt in infinitũ h aũt dubium eſt h ad remouẽdum ſed ob h qđ nõduꝫ habet ꝑ qđ appropriet. Jã aũt poſitũ eſt illud hr̃e eẽ. Igiť manifeſtũ eſt ꝙ quicquid poſſibile eſt eẽ nõ hꝫ eẽ niſi cũ neceſſariuꝫ eſt reſpectu ſue cauſe. Dicemus etiã eẽ ĩpoſſibile vt ei qđ eſt neceſſe eẽ ſit cõpar aliud neceſſe eſſe: ita vt h ſimul habeat eẽ cum illo: ⁊ illud ſimul habeat eẽ cũ iſto. nec vnũ eoꝝ ſit cã alterius. ſꝫ ſicut coequalia in comitãtia eẽndi. Cũ eniꝫ ꝯſiderata fuerit eẽntia vniuſcuiuſq; eoꝝ ꝑ ſe ſine alio nõ põt eẽ quin ſit neceſſarium ꝑ ſe. vel nõ neceſſariuꝫ ꝑ ſe. ſi autẽ fuerit neceſſariuꝫ ꝑ ſe non põt eſſe quin vel habeat etiã neceſſitatẽ reſpectu ſui cum ſcdo ⁊: tũc erit illud neceſſe eẽ ꝑ ſe ⁊ neceſſe eẽ propter aliud a ſe: ⁊ h eſt friuolũ

ſicut ſupra oſtendimus vel nõ h3 neceſſitatẽ ꝓpter aliud
ita vt eius eẽ nõ debeat ſequi ex eẽ alterius nec comitet᷑
illud. nec eẽ eius pendeat ex eſſe alterius. ita vt hoc non
habeat eẽ niſi ⁊ alteꝝ habuerit eſſe. Si aũt nõ fuerit ne-
ceſſarium ꝑ ſe oportebit: tunc vt reſpectu ſui ſit poſſibile
eẽ ⁊ reſpectu alterius ſit neceſſe eẽ: ⁊ impoſſibile eſt etiã
quin illud aliud vel ſit ſiľr vel non ſit ſiľr. Sed ſi illud
aliud fuerit ſiľr: tunc non poteſt eẽ quin neceſſitas eẽ hu-
ius ſit ex illo: cum illud ſit in termino poſſibiliter eẽndi:
vel in termino neceſſario eẽndi. Si autem neceſſitas eẽn-
di huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino neceſ-
ſario eẽndi: ⁊ non ex ſe nec ex termino contingente ſicut
ſupradiximus. ſed ex illo qḋ eſt ex ipſo ⁊ neceſſitas eẽ hu-
ius fuerit conditione neceſſitatis eẽndi illius cum illo qḋ
acquirit᷑ poſtea ex neceſſitate eẽndi poſteritate eẽntiali.
tũc nõ acquireret᷑ neceſſitas eẽndi vllo mõ. ſi aũt neceſſi-
tas eẽndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino
poſſibilitatis. tunc neceſſitas eẽndi huius erit ex eẽntia
illius: ⁊ illo exñte in termino poſſibilitatis acqrẽte huic
neceſſitatẽ eẽndi nec acqrere ab iſto terminũ poſſibilita-
tis. ſ3 neceſſitatẽ. Igi᷑ cã huius erit poſſibilitas eẽndi illi-
us: cũ ħ nõ ſit cã illius. erunt igi᷑ nõ coeq̃lia cũ vnũqḋq3
eoꝝ ſit cã ꝑ ſe. ⁊ cãtũ ꝑ ſe. Deinde ꝯtinget etiã aliud ꝙ cũ
poſſibilitas eẽndi illius fuerit cã neceſſitatis eẽndi. tunc
eẽ illius non pendebit ex eẽ iſtius. ſed ex poſſibilitate eiꝰ.
Igitur oportebit vt eẽ huius ſit ſimul cum nõ eſſe illius.
Jam aũt poſuimus illa coequalia. tũc ħ eſt impoſſibile.
Igitur nõ eſt poſſibile: vt ſicut coequalia in eſſe. ita vt nõ
pẽdeat ex cã extrinſeca. ſed oportet vt vnũ eoꝝ ſit ꝓmũ
per ſeipſum. ⁊ ſit ibi cã extrinſeca q̃ faciat vtrũq3 neceſſa-
rio eẽ neceſſitate pendenti inter ſe: vel faciat neceſſarium
pẽdere neceſſitas vtriuſq3. Relatiuoꝝ aũt non ẽ neceſſe:
vnum eẽ ex altero: ſed cum altero. Qḋ aũt facit illa duo eẽ
neceſſario eſt cã que ꝯiũgit illa vel ẽt due materie vl duo
ſubiecta de q̃bus illa predicant᷑. Non autem eẽ duarum
materiaꝝ vel duoꝝ ſubꝝ tñ ſufficit ad ħ: ſed eẽ triũ qḋ
ꝯiungit illa: ⁊ ħ eſt qm̃ non põt eſſe quin eſſe ⁊ certitudo
vniuſcuiuſq3 duoꝝ vel ſit eẽ cũ alio: ⁊ tunc eẽ eius per ſe
erit non neceſſarium. igi᷑ erit poſſibile. Itaq3 erit cãtũ:
⁊ etiã ſicut diximus ꝙ cã eius nõ eſt comitãs illud ineẽ:
⁊ ita cã eius erit aliud: ⁊ tũc illud ⁊ aliud nõ erũt cã habi-
tudinis q̃ eſt iter illa: ſed illud aliud vel non ſit eẽ cũ alio.
igi᷑ ħ eẽ cũ alio. erit aliquid nouiter adueniens ſup ſuũ
eẽ ꝓprium ꝯñs illud: ⁊ etiã eẽ qḋ eſt ex parte eius nõ erit
ex comitantia inquãtum ſunt comitantia. ſed ex cã prece-
dẽte ſi ipſum fuerit cauſatũ. Tunc ġ ipſu3 eẽ eius aut erit
ex ſuo comite non inquãtũ eſt comes: ſed inquãtũ eſt eſſe
ſui comitis qḋ eſt ei ꝓpriũ: ⁊ ita non erunt comitantia. ſed
cã ⁊ cauſatum. ⁊ comes eius erit etiã cã habitudinis eſti-
matiue inter ea. ſicut pater ⁊ filius aut erit comitanter. ſ3
ħ ꝙ nullum eorum eſt cã alterius: ⁊ habitudo erit neceſ-
ſaria ad eẽ eoꝝ. Igi᷑ prima cã habitudinis erit res extri-
ſeca faciens eẽ duas eẽntias eorum ſicut ſciſti ⁊ habitudo
erit accidentalis. vnde non erit ibi comitanter niſi ꝑ ac-
cidens ſeparabile vel inſeparabile. S3 ħ eſt aliud ab eo
in quo ſumus. habitudo autem que eſt per accidens erit
cauſa ſine dubio. vnde ſm̃ comitantiã erunt vtraq3 cau-
ſata: ⁊ ita nullum eoꝝ eſt neceſſarium eſſe per ſe.

¶ Caplm̃. VIII. Qḋ neceſſe eſſe vnum eſt.

Dicemus etiam ꝙ neceſſe eẽ debet eẽ
vna eẽntia. ſin aũt ſint mul-
te. Igitur vnaqueq3 caꝝ erit neceſſe eẽ. Ne-
ceſſe eſt aũt vt vnũquodq3 coꝝ in certitudie
ſue eſſentie vel non differat ab altero aliquo
modo vel differat. Si aũt non differt vnũ ab alio in itel-
lectu ſue ꝓprie eſſentie. Differt tñ ab eo ꝑ ħ ꝙ ħ non eſt
illud. ħ enim differẽtia eſt ſine dubio. ꝓfecto vnũ differt
ab alio in eo qḋ eſt ꝑter intellectu3 eẽntie. Intellectus. n.
eẽntie que eſt in eis non eſt diuerſus. Sed eſt adiunctu3
ei aliquid per qḋ factũ eſt ħ vel in ħ: vel eſt adiunctum
ei aliquid qḋ eſt ħ vel in ħ. Nec illud eſt adiunctũ alte-
ri. ſed eſt ei adiunctum per qḋ factu3 eſt ħ vel ꝙ ħ eſt ħ
ipſum: ⁊ ħ eſt appropriatio aliqua. ſ. ipſa intentio ꝑ qua3
eſt inter ea diuerſitas. Igitur vnũquodq3 eoꝝ differt ab
altero per eam. nec differt ab altero in intentione ipſius
eẽntie. ſed ꝑ vires earum que ſunt ipſamet intentio. S3
coniunctio intentionis ſunt accidentia: ⁊ cõſequentia nõ
eẽntialia: ⁊ ħ ꝯñtia vel accidũt ex certitudine eſſe rei. in-
quãtũ eſt ipſa certitudo: ⁊ tunc oporteq3 vt aĩa ꝯueniãt in
ea. Jam autem poſuimus ea differre in illa. igitur conue-
niunt ⁊ differunt in eiſdem: qḋ eſt inconueniens. vel acci-
dunt ex cauſis extrinſecis nõ ex ipſa ſua quidditate: ⁊ tũc
ſi non eẽt cã illa non differrent. Igitur ſi nõ eẽt cã illa eſ-
ſentie eẽnt vna vel non eẽnt vna. Igitur ſi nõ eẽt cã illa.
tũc nec ħ ꝑ ſe ſolum eẽt neceſſe eẽ: nec illud ꝑ ſe ſolũ eẽt
neceſſe eẽ. ġ neceſſitas eẽndi vniuſcuiuſq3 eoꝝ ꝓpria ⁊ ſo-
litaria eſt acquiſita ab alio a ſe. Jam autem dictum eſt ꝙ
quicquid eſt neceſſarium eẽ per aliud a ſe non eſt neceſ-
ſarium eẽ per ſe. imo in diffinitione ſue eẽntie eſt poſſibi-
le eẽ. vnde vnũquodq3 eorum eſt neceſſarium eẽ per ſe: ⁊
poſſibile eẽ per ſe: qḋ eſt inconueniens.

Ponamus autem illa differre in ali-
quo inherente poſtq̃ con-
ueniunt in intentione eẽntie. igitur impoſſibi-
le eſt quin illud in quo differũt vel ſit eis ne-
ceſſariũ ad neceſſitatẽ eẽndi vel nõ ſit. Si aũt
fuerit neceſſariũ ad neceſſitatẽ eẽndi. manifeſtũ eſt tunc
oportere vt cõueniant in eo quicquid eſt neceſſe eſſe. Si
autem non eſt neceſſarium neceſſitate eẽndi. tunc neceſ-
ſitas eẽndi ab eo ſine illo eſt ſolitaria neceſſitas ſui eſſe.
Illud vero eſt adueniẽs ei accidentaliter ⁊ adiungit᷑ ei
poſt plenitudinem neceſſitatis ſui eẽ. Jam aute3 oſtendi-
mus hoc eſſe abſurdum. igitur impoſſibile eſt vt differãt
in aliquo. ¶ Oportet autẽ vt adhuc addamus ſuper ħ
manifeſtationẽ alio mõ: ħ eſt: q2 impoſſibile eſt neceſſita-
tẽ eẽndi diuidi in multitudinẽ niſi vno duoꝝ modoꝝ. ſ.
aut diuidi ꝑ differẽtias aut ꝑ accidentalia. Ja3 aũt notũ
eſt ꝙ differẽtie non recipiunt᷑ in diffinitione eius qḋ po-
nitur vt genus. igitur ipſe non acquirunt generi certitu-
dinẽ: ſed acquirũt ei eſſe in actu ſicut rõnale. rõnale autẽ
nõ acquirit aĩali itẽtionẽ aĩtatis. ſ3 acquirit ei eẽ in effe-
ctu per ſucceſſionẽ eẽndi proprie. oportet igitur vt diffe-
rẽtie neceſſitatis eẽndi: ſi forte ſunt alique nõ acqrãt ne-
ceſſitati eẽndi certitudinẽ neceſſitatis eẽndi ſed acqrant
ei eẽ in effectu: ⁊ ħ eſt abſurdum duobus modis. vno ꝙ
certitudo neceſſitatis eẽndi non eſt niſi impoſſibilitas non
eẽndi. non ſicut certitudo aĩtatis que eſt intẽtio ꝑter ne-
ceſſitatẽ eẽndi: ⁊ eſt eẽ comitans illam ⁊ ſuperueniens illi
ſicut ſciſti. vnde acquiſitio neceſſitatis neceſſitati eẽndi
eſt acquiſitio conditionis de certitudine ſue neceſſitatis
Jam autem prohibuimus ħ concedi inter differẽtiam ⁊
genus: alioquin ſequeret᷑ ꝙ certitudo neceſſitatis eẽndi
ad hoc: vt eẽt in effectu penderet ex alio dante ei neceſſi-
tatem. Igitur ſuum eſſe illius intentionis qua res eſt ne-
ceſſe eẽ eſſet ex alio. Nos autem loquebamur de neceſſe
eẽ per ſe. ġ res eẽt neceſſarium eẽ per ſe: ⁊ neceſſarium eẽ
per aliud: qḋ iam deſtruximus. manifeſtu3 eſt igi᷑ ꝙ ne-
ceſſitatẽ eẽndi diuidi ꝑ illa non eſt ſic diuidi genus per
driãs. manifeſtũ eſt etiã ꝙ intẽtio qua itelligitur neceſſi-
tas eẽndi nõ põt eẽ intentio generalis que diuidatur per

differentias vel per accidentia. restat igitur vt sit intẽtio
specialis. Dicimus autem esse impossibile vt eius specia/
litas predicetur de multis. Singularia enim cuiuslibet
speciei postq̃ non sunt diuersa in intellectu essentie sicut
supra docuimus. tunc vnum sunt in eo. sed debent eẽ di/
uersa accidentibus. Jam autem ostendimus hoc nõ pos/
se esse in necessitate essendi. ¶ Possumus etiam ħ idem
ostendere alio modo breuiter. sed reducetur ad id qđ iaʒ
diximus Dicemus igitur ꝙ necessitas essendi si fuerit ꝓ/
prietas alicui in quo est vel ex necessitate ipsa erit in illo
propriato: ⁊ tunc necessario alterum eorũ erit ꝓprietas:
⁊ sic impossibile erit illam esse in alio preter illud. vnde
oportebit vt sit in illo solo aut erit in illo possibiliter non
ex necessitate: ⁊ tunc oportebit vt ħ res sit non necesse eẽ
per se. Jam autẽ ipsa erat necesse esse per se. Igitur hoc
est inconueniens. igitur necessitas essendi nõ est nisi vni
tantum. ¶ Siquis autem dixerit ꝙ eam esse proprieta/
tem huius non prohibet illam esse ꝓprietatem alterius
eam. n esse proprietatem alterius non remouet eam de/
bere esse proprietatem huius. dicemus quia per hoc: ꝙ
dicens ꝙ necessitas eẽndi cum assignatur proprie illi rei
inquantum est illius non consideratur esse alterius. intelli
gitur ꝙ nõ est proprietas alterius ipsamet: sed cõsimilis
eius. quoniam ipsa nõ debetur nisi illi soli. Uel dicemus
aliter ꝙ postq̃ vnuʒ eorum est necesse eẽ. tunc vel illud
ipsum erit vnũ tantũ. ⁊ tunc quicquid est necesse est erit
idem ipsum ⁊ nõ aliud preter ipsum: vel ipsum esse neces/
se esse. erit aliud q̃ ipsum esse ipsum: ⁊ tunc coniũctio eius
quod est ipsum est ipsum cuʒ necesse eẽ. vel erit ꝑ seipsaʒ
vel per causam aliam preter se ⁊ occasionem facienteʒ il/
lud necesse esse. Si autem fuerit per seipsum ꝙ ipsum est
necesse eẽ. Tunc quicquid est necesse eẽ erit idipsum. Si
vero fuerit per causam ⁊ occasionem facientem illud eẽ:
tunc de hoc ꝙ ipsum est idipsum: erit occasio. ⁊ ꝓprietas
sui esse solitarij erit causa. Igitur erit causatum. qđ est
inconueniens. Sed quia necesse est vnum eẽ in nomine.
non sicut species sub genere: ⁊ vnum est numero. nõ sicut
indiuidua sub specie. sed est intẽtio que designat illud tã/
tum suo nomine. in cuius eẽ nihil aliud sibi communicat.
Super hoc autem alĩs adhuc addemus explanationeʒ.
ideo non est multiplex. he igitur sunt proprietates qui/
bus appropriatur necesse eẽ. ¶ Eius autem qđ est possi/
bile eẽ iam manifesta est ex hoc proprietas. s. quia ipsum
necessario eget alio qđ faciat illud eẽ in effectu. quicquid
enim est possibile eẽ respectu sui semper est possibile eẽ.
sed fortassis accidet ei necessario eẽ per aliud a se. Istud
autem vel accidet ei semper vel aliquando. Id auteʒ cui
aliquando accidit. debet habere materiam cuius eẽ pre/
cedat illud tempore: sicut iam ostendemus. Sed id cui
semper accidit eius quidditas non est simplex. Qđ eniʒ
respectu suipsius habet aliud est ab eo qđ habet ab alio
a se. ⁊ ex his duobus acquiritur ei eẽ id qđ est: ⁊ ideo nihil
est qđ omnino sit expoliatũ ab omni eo qđ est in potẽtia
⁊ possibilitate respectu suipsius nisi necesse esse.

¶ Capitulũ. IX. In quo ostenditur quid sit veritas ⁊ cer/
titudo: ⁊ defenduntur prime premissorum in propositio/
nibus verissimis.

A [V]Eritas autem intelligitur: ⁊ eẽ absolu/
te in singularibus: ⁊ intelligitur
eẽ eternum: ⁊ intelligitur dispositio dictionis
vel intellectus qui signat dispositionem in re
exteriori cum est ei equalis. Dicens eniʒ hoc
dictio est vera: ⁊ ħ sententia est vera. igitur necesse est id
qđ per seipsum est veritas semper. possibile vero est veri
tas ꝑ aliud a se: ⁊ est falsum in seipso. quicqđ igit̃ est ꝓter
necesse eẽ qđ est vnum. falsum est in se: veritas autẽ que
adequat̃ rei illa est certa: sed ẽ certa vt puto respectu sue
cõparationis ad rem: ⁊ est veritas respectu comparatio/
nis rei ad ipsam. ex dictionibus auteʒ veris illa est digni
or dici vera: cuius certitudo est semper. Sed que dignior
est ad ħ est illa: cuius certitudo est prima: ⁊ nõ per cãm.
prima vero omnium dictionuʒ certaꝝ ad quã ꝑducitur.
quicquid est ꝑ resolutionẽ: ita vt dicatur potẽtia vel effe/
ctu de omni qđ ꝓbatur cuʒ per ipsam ꝓbatur sicut iam
ostẽdimus ⁊ libro demõstrationũ est cũ inter affirmatio/
nẽ ⁊ negationẽ nõ est mediũ. ⁊ ħ ꝓprietas nõ est de acci/
dẽtalibus alicuius rei nisi de accñtalibus eẽ iquãtũ hʒ eẽ
cõiter in oĩ qđ est. ⁊ sophĩcus cũ negauerit ħ nõ negabit
nisi vł lingua ꝯdicẽdo: vł q2 accidit ei simulatio ꝑ quã nõ
intellexit extremũ ꝯdictoriaꝝ: vt ꝑ errorẽ aliquẽ qui si/
bi ꝯtingit: qm̃ nõ intellexit dispõnes ⁊ ꝯditiones earum.
Deinde opilare os sophĩci: ⁊ istruere erroneũ nõ est vllo
mõ nisi pħi ꝭm modũ demõstratiõis: q̃ tñ demõstratio
aliquis modus est argumẽtatiõis: cuius iudiciuʒ ꝯcedit̃.
Ipsa vero argumẽtatio nõ est in se argumẽtatio cuiꝰ iu/
diciũ debeat ꝯcedi: sʒ est argumẽtatio in cõparatiõe: qm̃
argumẽtatio cuius iudiciũ ꝯcedit̃ duobus modis est. s.
aut argumẽtatio in se: ⁊ ħ est cuius ꝓpõnes sunt certissi/
me in seipsis: ⁊ apud sapiẽtes sunt notiores ipsa ꝯclõne ⁊
cuius ordinatio est ordinatio ꝯcludẽs aut est argumẽta/
tio talis. s. ꝭ cõparationẽ. vʒ. q2 dispõ ꝓpõnũ talis ẽ apud
aduersariũ ꝙ eã ꝯcedet: q̃uis id certũ nõ sit vel est certũ.
sʒ ꝓpõ nõ est notior ꝯclõne quã nondũ ꝯcessit. fit igit̃ ei
ordinatiõe vel absolute nõ vel verisilis. ⁊ oio iam est ei
argumentatio: qm̃ cũ ꝓpõnes ab eo ꝯceduntur. sequit̃ ide
aliquid. ħ est igitur argumentatio iquãtũ est sic. sed cum
nõ sequit̃ ex ħ vt oĩs argumẽtatio sit argumẽtatio cuius
iudiciũ ꝯsequat̃ ꝓpter ħ ꝙ ipse iudiciũ eius ꝯcessit. Cum
vero iudiciũ eius nõ ꝯcedit̃: est tñ argumẽtatio: eo ꝙ iu/
dicat̃ in eã tale qđ: qđ si poneret̃ ⁊ ꝯcederet̃ sequeretur.
Sed q2 nondum est ꝯcessum nõ est secutũ eius iudiciuʒ.
Et isti sunt duo modi sicut nosti. Igit̃ argumẽtatio in qua
sequit̃ iudiciũ eius ꝑ seipsam est illa cuius ꝓpõnes per se
ꝯceduntur ⁊ ante ꝯclõnẽ. argumẽtatio võ q̃ est ꝭ cõpara/
tionẽ est illa cuiꝰ ꝓpõnes ꝯcedit aduersarius. ⁊ iõ sequet̃
illi ꝯclo: ⁊ qđ mirabile est sophĩcus etiã eius intẽtio ẽ vt
sibi satisfaciat necessario iducit̃ ad vnum ex his duobus
. s. vt vel cesset ⁊ quiescat vel agnoscat sine dubio ex istis re
bus sibi eẽ ꝯclusum. ¶ Remediũ vero erronei est vt sol
uatur sibi simulatio. Qm̃ erroneus ille nõ incidit in hoc
nisi vel q2 videt ꝯrietatẽ eẽ iter ꝑcipuos ⁊ plures: ⁊ videt
q2 sentẽtia vnius opposita est sentẽtie alterius. quẽ repu/
tat illi equalẽ. ⁊ ideo dictio vnius nõ est potior apud cuʒ
ad credẽdum q̃ dictio alterius. vel q2 audit verba preci/
puoꝝ quoꝝ auctoritas magna est que non recipit sensus
eius statim cum dicunt̃. sicut sunt verba illius qui dicit.
Qr non est possibile aliquid bis videri. sed nec etiã semel:
eo ꝙ nulla res hʒ esse in se nisi in relõne. que tũc non est
longe qn turbet̃ ille qui nouiter audit hanc dictionẽ. vel
quia iam multe sunt apud eum argumentationes oppo/
sitaꝝ conclusionum: quaꝝ vnam non potest ipse eligere
⁊ aliam respuere: ei autem cui tale quid accidit pħs sub/
uenit duobus modis. vno. s. soluendo ambiguitatem in
q̃ incidit. ⁊ alio excitando eum ad perfecte intelligẽduʒ
ꝙ inter duas cõtradictorias non potest esse mediũ. Sol
uit autem id in quo incidit cum ostẽdit ei ꝙ phylosophi
homines fuerunt non dij. ⁊ ideo non fuerunt equales in
cognitione. vnde quia vnus eoruʒ fuit certior alio in ali/
quo: non ideo debet vt alter non sit eo certior in aliquo
alio. ⁊ etiam cum ostendit ꝙ plures ex pħis quãuis no/

uerunt logicam:non tamē ſequunť eam.ſed in fine rede/unt ad ingenium ⁊ regunť eo nō refrenantes illud.⁊ etiā q꞉ ex precipuis quidam vtunť trāſumptionibus ⁊ dicūt verba vſitata:ſed abhominabilia vel erronea:cū ipſi habeāt in eis aliā itentionē occultā.pluribus vero ex ſapiētibus phis qbus nō accidit aliqd erroris.nec volūtas deceptiōis eſt iſte vſus.Cum hoc igitur phs remouet turbationē ab aīa illius quā habet ex ambiguitate vbi phorū. Deinde faciā eū ſcire dicēs.Cū tu loqueris neceſſe eſt vt tu vel itēdas ſm itellectū tuū aliqd vel nō. Si aūt dixerit:ꝙ cū ego loquor nihil itelligo.iſte iaꝫ eſt extra vniuerſitatē erroneoꝝ ⁊ ibecilliū ⁊ eſt ꝯrius ſibyp̄ſi.vñ cuꝫ hoīe nō ē diu loquēdū.Si vero dixerit:ꝙ cū ego loquor itelligo ex locutione mea quicqd eſt:ſilr ⁊ iſte ſtultus eſt. Si aūt dixerit:ꝙ quū ego loquor intelligo ex locutione aliqd vel aliqua multa terminata.oīno aūt attribuit vbo ſignificationē aliquaꝝ reꝝ terminataꝝ:in qua ſignificatiōe nō ꝯtinenť alie res p̄ter illas. Si aūt ille multe res ꝯuenerint in vna itētione:tunc iam ſignificauit ex ſua locutiōe vnaꝫ itētionē.Si vero nō ꝯuenerint:tunc nomen eſt cōe:⁊ ſine dubio pōt vnaqueq; illaꝝ deſignari ꝓprio nomine:⁊ hec oīa cōcederēt erronei ⁊ imbecilles. Cum autē nomen fuerit ſignificatiuum vnius rei ſicut homo: tunc homo non qd̄ eſt oppoſitum ei:nullo modo ſignificauit hoc qd̄ homo: qd̄ eniꝫ ſignificat homo.non eſt id qd̄ ſignificat nō hō.Si.n.homo ſignificat hominē: tūc ſine dubio nō hō ſignificat aliam reꝫ:que eſt lapis vel nauis vel album vel pōderoſum vel leue:⁊ quicqd eſt preter id qd̄ ſignificat hoc nomē homo.Similiter eſt etiam diſpō de itellectis illoꝝ pluriū nominū:aut ſi nō: ſequereť ex hoc ꝙ vnaqueq; res eſſet vnaqueq; alia res:⁊ nulla ex rebus eēt ipſamet:⁊ ſic illa locutio itelligeretur.Deinde neceſſe eſſet vt hoc eſſet iudiciū vel de omni verbo ⁊ iudiciuꝫ de omni eo qd̄ ſignificať ꝑ vbū: velut aliquid iſtaꝝ reꝝ eēt huiuſmodi:⁊ aliquid eaꝝ nō eſſet huiuſmodi.Si aūt hoc eſſet in omni re:cōtingeret tunc ꝙ nulla eſſet locutio nulla narratio.nulla etiā ſimulatio nulla ratio.Si vō eēt in aliquo eorum.tunc in aliquo eēt diſcreta affirmatio a negatione ⁊ in aliquibus non eſſet diſcreta. In qbus aūt eēt diſcreta id qd̄ ſignificat homo.ſine dubio eſſet aliud

B ab eo qd̄ ſignificat nō hō. In qbus vero diſcreta nō eēt ſicut in album ⁊ nō album ſignificata eoꝝ eēnt vnū. igitur quicquid eēt album eēt non albuꝫ: ⁊ quicquid eēt nō album eēt album.poſtq̄ aūt hoc nomē homo ſm eum eſt intellectum ⁊ diſcretum.tunc cum eēt albus.eēt etiam ⁊ non albus:eo ꝙ album ⁊ nō album ſm eum ſunt vnuꝫ: ſimiliter etiam nō homo:quia ꝯtingeret iteruꝫ ꝙ homo: ⁊ nō homo eſſent diſcreta. Hoc igitur ⁊ cōſimile iam remouet ambuiguitatē erronei ⁊ imbecillis: vt ſciat ꝙ affirmatio ⁊ negatio non cōiungūtur in aliquo nec ſunt ſimul vere.Similiter etiam mōſtrabitur ei ꝙ ipſe vtreq; nec ſimul remouētur: nec ſimul ſunt falſe. Cuꝫ autē ambe fuerint ſimul falſe de aliquo.erit illud nō homo ⁊ erit etiam non homo.cōuenit igitur affirmatiua que eſt homo cum negatiua ſua que eſt nō homo.hoc autem iaꝫ oſtēdimus falſum eſſe.vtētes autē his ⁊ cōſimilibus non habebunt opus cōferre ſermonē cum illo:per diſſolutionē vero ſimulatiōis que eſt inter cōtradictorias augmētationis erroneuꝫ poſſumus reuocare.Sed oprotet vt ſtolidū mittamus in ignem:quoniam tenet ignē ⁊ nō igneꝫ eē vnuꝫ: ⁊ verberibus faciamus cum dolere: quoniā tenet ꝙ dolere ⁊ non dolere ſunt vnuꝫ: ⁊ ſubtrahamus ci cibū ⁊ potum:qm̄ comedere ⁊ nō comedere.bibere ⁊ nō bibere apud eum idē eſt.Hoc igitur principiū qd̄ defendimus cōtra hos qui illud falſificant.eſt primuꝫ ex principys demōſtrationū.phs vero debet primus iſta tueri. ¶ Principia vero demōſtrationū proſunt demōſtrationibus ⁊ demōſtrationes ꝓſunt cognitiōi accidētium eſſentialiū ſuis ſubiectis.¶ Sed cognitionē ſube ſubiectoruꝫ:que ꝑ diffinitionē tm̄ ſciebanť in eis que trāſacta ſūt: oꝫ phm vt inquirat hoc ⁊ ſtabiliat.vnde oportet vt in hac vna ſciētia loquať de vtriſq; rebus.Sꝫ dubiuꝫ eſt mihi quare ipſe loquiť de eis diffiniēdo ⁊ imaginādo: cuꝫ hoc ſit doctoris ſciētie particularis.Si aūt loquitur de eis ſꝫ credulitatē fit in eis locutio demōſtratiua.Dicemus igiť ꝙ hoc poſita de quibus tractabatur in alys ſciētys fiūt accidētalia in hac ſciētia.quoniam ſunt diſpoſitiones q̄ accidunt ad eē ⁊ diuiſiones eius.⁊ ideo qd̄ non probatur in alia ſciētia probatur in iſta. ⁊ etiam q꞉ hoc nō cōſiderātur in alia ſciētia.ſed q꞉ diuiditur hoc ſciētia in ſubſtantiam ⁊ accidētia.ideo accidētia fiunt ei ꝓpria.Igitur ſuba erit illa que erat ſubꝫ in aliqua ſciētia.⁊ ſuba abſolute: ⁊ nō eſt ſubꝫ huius ſciētie. ſꝫ pars aliqua ſubi eius. igitur aliquo modo ſuba illa fit accidētalis nature ſui ſubiecti qd̄ ē eē ⁊ fit adiuncta nature entis ſine alio: vel ē etiaꝫ ipſum eē. ens.n.talis nature eſt: qd̄ poteſt p̄dicari de omni.ſiue illud ſit ſuba ſiue aliud. Ipſa.n.ſubſtātia ex hoc ꝙ eſt ens nec eſt ſuba nec ſuba aliqua.ſ.ſubꝫ aliqd̄ ſicut itellexiſti ex p̄dictis: ⁊ cuꝫ omni hoc inquiſitio de principys imaginationis ⁊ diffinitiōis:nō eſt diffinitio: nec imaginatio nec inquiſitio de principys demonſtrationis eſt demonſtratio:ita vt vtraq; inquiſitio:que eſt diuerſa ſit vna inquiſitio.

¶ Completus eſt tractatus primus tertiedecime partis.

¶ Incipit tractatus ſecundus eiuſdem partis. De notificatione ſube ⁊ ſuaꝝ partiū ꝑ verba gñalia. Cap̄. .I.

Dicemus igitur ꝙ eſſe vel eſt rei ꝑ eſſentiā ſicut homini eē hominē: vl' eſt ei ꝑ accidēs ſicut petro eē album.ea vero que ſunt ꝑ accidēs infinita ſunt.Accingamur ergo nūc ⁊ tractemus de eē ſm qd̄ eſt eē ꝑ eēntiaꝫ. qd̄ aūt prius eſt ex omnibus diuiſionibus eorum que ſunt per eēntiam ſubſtātia eſt. Quoniam eē duobus modis eſt.vnuꝫ eſt id qd̄ cum ſit in aliquo eius exiſtētia ⁊ ſpēs acquiſita eſt in ſeipſa:nō eſt ſicut pars ei⁹: nec poteſt eē ſine eo.⁊ hoc eſt qd̄ eſt in ſubiecto.aliud eſt qd̄ eſt:ſed non eſt in aliquo hoc modo : quoniaꝫ nullatenus eſt in ſubo:⁊ hoc eſt ſuba:Poſtq̄ autē primuꝫ membrum diuiſionis:qd̄ iam aſſignauimus eſt id qd̄ non eſt in ſubo.tunc non pōt eē quin conueniat ſubo vna ex his duabus aſſignationibus.Si autē ſubiectuꝫ fuerit ſubſtātia ⁊ exiſtētia accidentis erit in ſuba.Si vero non fuerit ſuba:tunc illud etiaꝫ erit in ſubiecto.⁊ inquiſitio redibit ad principium.ſꝫ inconueniēs eſt vt hoc eat in infinituꝫ. ſicut ſpecialiter monſtrabitur hoc:vltimuꝫ.n.eius ſine dubio erit id qd̄ non eſt in ſubiecto.vnde ſuba eſt conſtituens eē accidētis:nec eſt conſtituta ab accidēte.igitur ſubſtantia eſt precedēs in eē.Et autem accidēs poſſit eē in accidēte:hoc nō negatur.velocitas eniꝫ in motu eſt ⁊ rectitudo in linea.⁊ figura in ſuperficie:⁊ etiam accidentia dicuntur multa ⁊ vnum. hec autē omnia ſicut oſtendemus accidētia ſunt.quāuis autē accidēs ſit in accidente vtraq; cū ſimul in ſubiecto ſunt. Subiectuꝫ eniꝫ certiſſimum eſt id qd̄ conſtituit vtrūq; ⁊ eſt exiſtēs ꝑ ſe.¶ Deinde iam eſtimauerunt multi qui ſe reputabant ſapiētes ꝙ aliqua res eſt ſubſtantia ⁊ accidēs ſimul ſm reſpectuꝫ ad duo.Dixerunt enim ꝙ calor accidēs eſt corpori ignito.ſed igni generaliter nō eſt accidēs:eo ꝙ eſt in eo ſicut pars eius:⁊ etiam quia non poteſt remoueri ab igne: ita

A

7.metha. tracta.4.

vt remaneat ignis. Igitur eſſe eius in igne non eſt vt eē accidentis in eo. ſi enim eſſe eius in eo fuerit vt eſſe accidentis in eo: tunc eſſe eius in eo non erit vt eē ſubſtantie. ⁊ hoc eſt magnus error. de hoc autem iam ſatis diximus in principio logice: quamuis ibi non eēt locus eius: ſ; q2 ipſi errauerunt ibi. dicemus etiam notu; eē ex preteritis ꝙ iter id in quo aliquid eſt ⁊ ſubiectu; differētia ē. Subiectum enim intelligitur id qđ iam eſt in ſua ſpecialitate exiſtēs per ſe: ⁊ deinde fit occaſio exiſtēdi aliud in ſe non

B ſicut pars eius. Id vero in quo aliquid eſt: eſt id in quo cu; aliquid aduenit fit per illud alicuius diſpoſitiōis: cuius non erat. ⁊ hoc poteſt vocari materia ſubiecta: igitur non eſt procul vt aliquid ſit in alio ꝙ aliud non ſit ꝑ ſe ſpēs exiſtēs ꝑfecta in effectu. ſed acquiritur ſibi ſua exiſtētia: ex eo ꝙ aduenit in illud: vel ſolum cum alio vel cum alys: que conuenientia faciunt illud eſſe in effectu vel faciunt illud ſpeciem aliquam. Illud igitur qđ ſic venit in aliquid ſine dubio eſt in eo nō vt aliquid eſt in ſubiecto: quoniam non conuenit dicere ꝙ ſit in aliquo niſi in vniuerſitate vel in materia ſubiecta: ⁊ eſt in vniuerſitate vt in materia ſubiecta ſicut pars. Subiectu; igitur eſt id in quo eſt aliud non ſicut pars eius. In materia vero ſubiecta eſt non ſicut id qđ conuenit in alium qđ iam exiſtit ſpēs in effectu: ⁊ nō cōſtituit ipſum. hanc enim materia; ſubiectā: non poſſumus cōſtitui in effectu niſi ꝑ conſtitutionem eius qđ venit in illa;: vel poſſumus id qđ nō ꝑficitur nec acquiritur nec fit eius ſpecialitas niſi ex cōiunctione rerum: quaru; collectio eſt ipſa ſpēs. manifeſtum eſt igitur ex hoc: quia id qđ eſt in materia ſubiecta nō eſt in ſubiecto. ſtabilire autem quid ſit id qđ eſt in mā ſubta ⁊ nō in ſubiecto in proximo ſtudebimus. Qđ cū oſtēderimus erit illud qđ in hoc loco appropriamus nomē forme: quāuis etiam aliu; ꝑter ipſu; vocemus formā cōmunione nominis. Poſtq̄ aūt id qđ eſt nō in ſubiecto eſt id qđ vocatur ſuba: tunc forma etia; ſuba eſt. ſ; materia ſubiecta que nō eſt in alia ſubiecta materia nō eſt in ſubiecto ſine dubio. Omne aūt qđ ē in ſubiecto eſt in ſubiecta materia ſed non cōuertitur. Tūc materia ſubiecta vera ſuba eſt. Ia; aūt noſti ex ꝓprietatibus quas habet neceſſe eſſe ꝙ neceſſe eē non eſt niſi vnū. ⁊ q2 id qđ h; partes ⁊ id qđ eſt coequale ad eē eius qđ eſt neceſſe eē nō eſt neceſſe eē: ex hoc igitur ſcies ꝙ hoc compoſitū. ⁊ he omnes partes in ſe ſunt poſſibile eē: ⁊ ſine dubio habēt cauſam q̄ facit debere illa eſſe. ¶ Primū igitur dicimus ꝙ omnis ſuba vel eſt corpus vel nō corpus: ſi aūt fuerit nō corpus vel erit pars corꝑis vel nō erit pars corporis. ſ; eſt ſeparatum omnino a corꝑe. Si aūt fuerit pars corporis. tūc vel erit formalis vel materialis. Si aūt fuerit ſeparatu; qđ nō ſit pars corporis: vel habebit ligationē aliquo modo cum corporibus propter motum quo mouet illa ⁊ vocatur anima: vel erit ſeparatu; a materys omnimodo ⁊ vocatur intelligentia. Nos autem ſtabiliemus vnāquāq; iſtarum diuiſionum.

Tractatu ꝑ. cap. ꝑ.

¶ Caplm. II. De certitudine ſube corporee ⁊ de eo qđ cōponitur ex ea.

A PRimum autem in hoc eſt cognitio corporis ⁊ certitudo ſue quidditatis. manifeſtatio aūt ꝙ corpus eſt ſuba vna ꝯtinua nō compoſita ex partibus indiuiſibilibus iam aſſignata eſt: cognitio vero eius ⁊ verificatio eius erit hec. ¶ Iam autē fuit vſus dicere ꝙ corpus eſt ſuba longa lata ⁊ profunda: ⁊ oportet vt nos conſideremus hoc quomodo fit. Ex vnoquoq; eni; verborum iſtoru;. ſ. latum ⁊ longu; ⁊ profundu; intelliguntur diuerſa: aliquādo. n. dicitur longitudo linea quocūq; modo fuerit. aliquando dicit̄ longitudo maior duarū linearum cōtinentium ſuperficiem. aliquando dicit̄ lōgitudo maiores dimēſiones extēſe interſecātes ſe quocūq; modo fiunt ſiue ſint linee ſiue aliud. aliquando dicit̄ lōgitudo ſpacium poſitum inter caput ⁊ pedē hominis: vel inter caput ⁊ caudam animalis. latitudo etiam dicit̄ ipſa ſuperficies: ⁊ dicitur latitudo menſura maior duaru; dimenſionum. ⁊ dicitur latitudo ſpacium qđ eſt inter dextru; ⁊ ſiniſtru;. profunditas etia; dicitur ſpacium qđ cōiungit duas ſuperficies. Sed hoc dicitur ſi accipitur ꝯ capite ſuperiori. Si vero accipitur incipiens a parte inferiori dicitur altitudo. he ſunt igitur manerie famoſe quibus iſta dicuntur. Non oportet autem hoc eſſe in vnoquoq; corpore in effectu. In ſpera enim non eſt linea in effectu vllo modo. nec aſſignatur axis in ea niſi cum mouetur. Non eſt autem ex cōditione ſpere. ſ. ad hoc vt ipſa ſit corpus ipſam moueri ſic vt appareat axis in ea vel alia linea. Iam enim certificatum eſt ipſam eſſe corpus per id quo certificatur corporeitas: ⁊ poſtea accidit ſibi motus vel comitatur: nec etiam oportet vt in corpore ex hoc ꝙ eſt corpus ſit ſuperficies: quia non oportet vt in eo ſit ſuperficies niſi ex hoc qđ eſt finitum: ad certitudine; vero ipſu; eſſendi corpus: ⁊ ad ſciendum nos illud eē corpus non eget vt ſit finitu;. finitio enim accidentale eſt ei ⁊ cōcomitans. ⁊ ideo ad imaginandum corpus non eſt neceſſe imaginari corpus finitum. Qui autem imaginatur corpus infinitum non imaginatur corpus non corpus. nec imaginatur priuationem finitionis: niſi quia imaginatur corpus. ſed errat ſicut ille qui dixit ꝙ corpus eſt inſtrumentum. errauit in credulitate. ſed non errauit in imaginatione ſuarum partiu;: que ſunt ſubiectum ⁊ predicatu;. Deinde ſi ad eſſendum certiſſime corpus neceſſariu; eſſet corpori habere ſuperficies: ia; eſt corpus qđ circūdat vna ſuperficies. Non eſt etiam de conditione corporis ad hoc vt ſit corpus habere dimenſiones excedentes ſe. Cubum enim etiam corpus eſt quamuis circundetur ſex terminis. ⁊ tamen non ſunt in eo dimenſiones ſuperātes ſe: ſcilicet habeat longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ ſpiſſitudinem ſm vnam ex acceptionibus. Nec etiam ipſu; eē corpus pendet ex poſitione eius ſub celo. ad hoc vt accidant ei partes propter partes mundi. ⁊ ad hoc vt longitudo ⁊ latitudo ⁊ profunditas ſint ei ſm aliam intentionē. Si enim neceſſe eēt illud eē vel celum vel in celo. manifeſtum eſt tamen ex hoc ꝙ ad hoc vt ipſum ſit corpus in effectu: non eſt neceſſe eē in corpore tres dimenſiones in effectu ſm predictos modos trium dimenſionu;. Si igitur hoc fuerit ita: tunc quis coget nos ponere tres dimēſiones neceſſario eſſe in effectu in corpore ad hoc vt ſit corpus. Quapropter vera deſcriptio corporis hec erit. Corpus eſt ſubſtantia in qua poteſt poni dimenſio quocunq; modo volueris incipere ⁊ illa a qua primu; inceperis erit longitudo. Deinde poteſt poni alia dimēſio ſecans illa; ſm rectos angulos ⁊ illa erit latitudo. ⁊ iteru; poteſt poni tertia dimenſio interſecans illas ortogonaliter in eodem loco ſectionis. ⁊ deinceps non poteſt poni vlla alia linea perpendicularis hoc modo ꝑter has tres: ⁊ quia corpus eſt huiuſmodi. idcirco dixerunt ꝙ corpus eſt id qđ eſt longum latum ⁊ profundum: ſicut dicunt ꝙ corpus eſt diuiſibile in omnes dimenſiones. nec intelligunt ipſum omnino diuidi in effectu: ſed quia huiuſmodi eſt ꝙ poteſt in eo poni h̄ diuiſio. Sic igitur oportet intelligi corpus qđ ipſu; eſt ſubſtātia cuius hec eſt forma qua eſt id qđ eſt: deinde cetere dimenſiones que ponunt̄ in eo inter extremitates eius ⁊ extremitates eius ⁊ figure etiam ⁊ ſitus eius. non ſunt conſtituentes ipſu;. ſ; ſunt

2. celi. t. 14.

Prio. phy. textu. 13.

conſequentes ſubaz eius. aliquando eniz differentias cor
porū comitatur aliquod ex his vel omnia ſimul. aliquā
do nō comitatur in aliquo corpore aliquod ex his dimē
ſionibus. Si eniz acceperis aliquam ceram ⁊ figurave
ris eam taliter ꝙ ſint in ea dimenſiones in effectu inter
has extremitates numeratas menſuratas terminatas:
poſtea ſi cōmutaveris ipſam figuram nulla earuz rema
nebit in effectu: ita vt ſit eadem in effectu ⁊ eadem ſingu
lariter cum eodez termino ⁊ eadem menſura: ſed pro eis
ſuccedunt alie dimenſiones diverſe ab alijs numero. he
igitur ſunt dimenſiones de capitulo quantitatis. ¶ Si
autez evenerit vt corpus ſit ſicut celum. verbi gratia ꝙ
inſeparabiliter comitantur dimenſiones vno modo non
eſt hoc illi ex hoc qđ eſt corpus: ſed ex alia natura conſer
vante eius perfectiones ſecundas. Corporeitas igitur ve
ra eſt forma cōtinuitatis recipiens id qđ diximus de po
ſitione triuz dimenſionuz: ⁊ hec intentio eſt extra menſurā
⁊ extra corporeitatez diſciplinalez. hoc eniz corpus ẜm
hanc formā non differt ab alio corpore ſive ſit maius: ſi
ve ſit minus: nec comparatur ei ſive ſit equale ſive ſit nu
meratum per illud ſive cōmunicans ei ſive incōmuni
cans. hoc eniz non eſt ei niſi inquantuz eſt menſuratuz: ⁊
inquantuz aliqua pars eius numerat illud. ⁊ hec omnia
conſiderantur in eo. abſq₃ conſideratione corporeitatis
quā aſſignavimus. Que omnia iaz plenius tibi alibi oſtē
dimus: ⁊ ſi opus fuerit inde recolas. propter hoc etiaz eſt
poſſibile: vt cuz vnuz corpus rarificatur ⁊ denſatur cale
factione ⁊ infrigidatione permutetur eius quantitas. Sz
corporeitas eius quā diximus: non permutetur nec altere
tur. Igitur corpus naturale eſt ſubſtātia ẜz hunc moduz.
B ¶ Per corpus aūt diſciplinale vel intelligimus formaz
aliquaz inquantuz eſt terminatuz ⁊ menſuratū acceptuz
in anima non in eſſe. vel intelligimus per illud menſurā
aliquaz habentez continuitatez ẜz hunc moduz: inquan
tuz habet continuitatez terminatā: ſive ſit in ſculptione:
ſive in materia plana. Igitur corpus diſciplinale in ſe eſt
ſicut accidētale huic corpori: qđ deſignavimus: cuius ter
minus eſt ſuperficies. linea vero eſt terminus termini ei⁹
De his etiaz adhuc poſtea amplius tractabimus cū con
ſideraverimus quomō eſt eis cōtinuatio: ⁊ quomodo eſt
Opinio de ipſa corpori naturali. primuz igitur dicaz ꝙ de natura cor
mocriti. poꝝ eſt dividi. Sed ad ꝓbationez huius non ſufficit ipſa
ſenſibilitas. poteſt eniz aliquis dicere: ꝙ de corporibus
ſenſibilibus iſtis nulluz eſt pure vnuz: eo ꝙ ſunt compo
ſita ex corporibus vnitis: que nec ſunt ſenſibilia nec poſ
ſunt dividi vllo modo. Iaz autez locuti ſumus de deſtru
ctione huius ꝓbationibus naturalibus. Sed ex ſentētijs
facilior ad deſtruenduz eſt ſententia illius qui dixit ea eē
diverſa figuris. Sed ſi aliquis dixerit ꝙ nature eoruz ⁊
figure conſimiles ſunt: oportebit tunc vt eius ſentētiam
⁊ id qđ ſentit deſtruamus per ea que dicemus. Dico igi
tur ꝙ ſi poſuerit minimuz ex corporibus eſſe indiviſibile
in potentia ⁊ effectu: ita vt omnino ſit quaſi punctuz. tūc
iudiciuz de ipſo corpore erit ſicut iudiciuz de puncto in
īpoſſibilitate cōponendi corpus ſenſibile ex illo. Si ve
ro non fuerit ita: ſed fuerit in ſe tale vt poſſit vna ps eius
abſcindi ab alia parte: tamen ſectio que ſeparat duas par
tes quas potuit ponere in eo non eſt illius nature vt in
effectu poſſit intelligi. Dico enim ꝙ diſpoſitio inter divi
ſionez ⁊ diviſionez que eſt diverſitas qualis eſt diſpoſi
ſitio inter partez ⁊ partez ẜz ꝙ due partes non coniun
guntur: ⁊ ẜm ꝙ due diviſiones nō ſeparantur in effectu:
non poteſt eſſe quin ſit vel ex natura rei ⁊ ex ſubſtantia
eius: vel ex cauſa extrinſeca preter naturaz ⁊ ſubſtantiaz
eius. Si autez fuerit ex cauſa extrinſeca preter naturam
⁊ ſubſtantiaz. tunc vel erit cauſa per quā conſtituitur na
tura ⁊ ſubſtantia in effectu: ſicut eſt forma materie ⁊ ſi
cut eſt ſubiecta materia accidenti vel erit cauſa per quā
non conſtituitur. Si autez fuerit ex cauſa per quā nō cō
ſtituitur: tunc poteſt concedi ꝙ ẜz naturaz ⁊ ẜz ſubſtan
tiaz eſt inter illas duas coniunctio ſeparationis ⁊ ſepara
tio coniunctionis. Hec igitur natura corporalis compara
tione ſui receptibilis eſt diviſionis: ſed tamen non dividi
tur niſi per cauſaz extrinſecam: ⁊ tantum ſufficit ad id in
quo ſumus vel erit illa cauſa: per quaz conſtituitur vna
queq₃ partiuz habens partez in conſtitutione ſue quiddi
tatis ⁊ nature vt conſtituens illas eſſe in effectu non ha
bens partez in conſtitutione quidditatis earuz: quia di
verſitas eſt in hoc. primuz vero qđ accidit ex hoc eſt ꝙ
hec corpora differunt ſubſtātijs. Iſti autez nō tenent hoc.
Secunduz eſt ꝙ nature corporeitatis quam habent nō
eſt hoc inconveniens. Sed eſt ei incōveniens hoc inquā
tuz eſt forma ſue ſpecialitatis. nos autez nō negamus hoc.
poſſibile eſt eniz adiūgi corporeitati aliquid qđ facit cor
pus eſſe ſpeciez: que non recipit diviſionez nec continua
tionez cuz alio a ſe: ſicut fit in celo. Qđ autez nobis neceſ
ſarium eſt hic hoc eſt. ſ. vt natura corporeitatis non pro
hibeat hoc iquantuz eſt natura corporeitatis. primo igi
tur dicam nos certificaſſe ꝙ corporeitas inquantum eſt
corporeitas non eſt niſi receptibilis diviſionis. igitur in
natura corporeitatis eſt recipere diviſionem: igitur ma
nifeſtuz eſt ex hoc ꝙ forma corporis ⁊ dimēſiones ſunt
exiſtentes in aliquo. ⁊ he dimenſiones vel ſunt ipſa con
tinuatio vel ſunt aliqđ cui accidit ꝯtinuatio: ſicut adhuc
certificaberis ꝙ ille ſunt res quibus accidit continuatio.
verbum eniz dimenſionuz eſt nomen ipſaruz quantita
tum continuaruz non reruz quibus accidit continuatio.
Id autez qđ eſt ipſa continuatio vel continuuz in ſe im
poſſibile eſt vt remaneat ipſuz continuatione deſtructa.
Omnis eniz continuatio eſt dimenſio que cum ſepara
tur deſtruitur illa dimenſio ⁊ acquiruntur alie due dimē
ſiones. ſimiliter etiam cuz reſtauratur continuatio. ſ. cō
tinuatio ẜm qđ eſt differentia non accidens. iaz eniz oſtē
dimus hoc alibi. reſtauratur etiam alia dimenſio ⁊ de
ſtruitur quicquid erat proprium vnicuiq₃ illaruz. igitur
in corporibus eſt aliquid qđ eſt ſubiectuz continuationi
⁊ diſcontinuationi propter id continuationis qđ accidit
menſuris terminatis. corpus eniz inquantuz eſt corpus
habens formaz corporeaz: eſt quodam in effectu. Inquā
tuz vero aptum eſt ad quamlibet menſuram eſt in potē
tia. Res autez ẜm ꝙ eſt in potentia eſt aliqua res ⁊ ipſa
eſt alia res. ẜm qđ eſt in effectu. eſt igitur potentia corpo
ri. ſed non inquantuz eſt ſibi effectus. igitur forma corpo
ris coniuncta eſt alij inquantuz eſt ⁊ forma. Corpus igi C
tur eſt ſubſtantia compoſita ex quodaz per qđ habet po
tentiam. ⁊ ex quodam per qđ habet effectum. Id autem
per qđ habet effectuz eſt forma eius: per qđ vero habet
potentiaz eſt materia eius: ⁊ hoc eſt yle. ¶ Poteſt autez Dubi.
aliquis opponere: dicens ꝙ yle etiaz compoſita eſt: quia
ipſa in ſe eſt yle ⁊ ſubſtantia in effectu: ⁊ eſt etiaz adapta
ta. Dico igitur ꝙ ſubſtantia yle ⁊ ſuum eſſe yle in effectu Rñſio
non ſunt aliud ꝙ̄ ſubſtantia adaptata. Subſtantialitas
enim quā habet non facit eam eſſe in effectu aliquarum
rerum. ſed adaptat eam ad eſſendum aliquid in effectu
per formam. Subſtantialitas eniz eius non intelligitur
aliud: niſi quia eſt aliqđ qđ non eſt in ſubiecto. per hoc
autem ꝙ non intelligitur aliquid: niſi quia eſt aliquid. ẜz
qđ non eſt in ſubiecto negatio eſt. ex hoc autez ꝙ ipſa di
citur aliquid non ſequitur ipſum eſſe aliud deſignatum
in effectu. nam hoc cōmune eſt. res vero nō fit in effectu

per aliquid cōmune niſi habuerit differentiam per quā appropriat̃. Differētia vero eius eſt ꝙ eſt apta ad quodlibet. Igitur forma quam putant eſſe eius eſt ꝙ eſt apta receptibilis. igitur non eſt hec certitudo yle vna ꝑ quaꝫ ſit in effectu ⁊ alia certitudo per quam ſit in potentia niſi forte ſibi aduenerit certitudo extrinſecus per quaꝫ ſit in effectu. Igitur ipſa in ſe ⁊ reſpectu ſui eſſe eſt in potentia. Sed h certitudo extrinſecus adueniēs eſt forma. comparatio autem yle ad has duas intentiones ſimilior eſt comparationi ſimplicis ad id qđ eſt genus ⁊ differentia ꝙ̄ comparationi compoſiti ad id qđ eſt yle ⁊ forma. manifeſtum eſt igitur ex hoc ꝙ forma corporeitatis inquantuꝫ eſt forma corporeitatis: ipſa in ſe non diuerſificatur: quia eſt vna natura ſimplex: que non poteſt ſpecificari differentijs ſuperuenientibus ſibi inquantum eſt corporea. Sed ſi ſuperuenerint differentie que ſunt res ſibi extrinſecus adiuncte erunt alique ex formis ſeparabilibus a materia: ⁊ iudiciuꝫ de eis non erit quale eſt iudicium de veris differentijs. manifeſtatio autē huius h eſt: ꝙ vna corporeitas non diuerſificatur ab alia corporeitate: niſi quia h eſt calida ⁊ illa frigida: vl' quia iſta eſt natura celeſtis: ⁊ illa habet naturam terreſtreꝫ. Non eſt autem hoc ſicut menſura que nō eſt in ſe res terminata terminus interim dum non ſpecificatur in lineam vel ſuperficiem vel corporalem. Nec ſicut numerus qui non eſt res terminata interim dū non ſpecificatur in duo vel tria vel quattuor. Qui cum terminatur non terminatur per aliquod ſibi extrinſecus adiunctuꝫ quaſi natura generalitatis ſicut quantitas ⁊ numeralitas non fit ſine illa natura exiſtens ⁊ potens ſignari niſi adiungatur ſibi natura que ſpecificetur. imo dualitas ipſa eſt numeralitas que dicitur de dualitate: ⁊ appropriatur per eaꝫ: ⁊ longitudo ipſa eſt ipſa quantitas que dicitur de ea ⁊ appropriatur per eam. hic autem non eſt ſic. quia cum corporeitati adiuncta fuerit alia forma que non eſt differentia quā putant: eius cōiunctio cuꝫ corporeitate nō faciet corporeitatem: quia corporeitas que eſt vna ex illis eſt terminata in ſe ⁊ certificata: niſi intellexerimus hic corporeitatem eam que eſt ſicut forma. nō que eſt ſicut genus: D Jam auteꝫ noſti differentiā inter illa in libro demōſtrationuꝫ. ¶ Hec autem adhuc ⁊ amplius monſtrabimus quamuis ex predictis iam certificatus ſis de differentia inter illa. Que enim fuerit ſicut menſura species eius poterit differre per aliqua que ſunt in eis. Menſura vero abſoluta non habet in ſe aliquid horuꝫ. Quoniam menſure abſolute nō acquiritur eſſentia in ſe niſi fuerit linea vel ſuperficies. Cuꝫ auteꝫ fuerit linea vel ſuperficies poterit. tunc linea differre a ſuperficie per differentiaꝫ que facit naturam quantitatiuaꝫ eſſe lineaꝫ vel ſuperficiem. Corporeitas vero quā deſignauimus eſt ipſa in ſe natura acquiſita. Non enim acquirit ſibi ſpecialitatē ſuaꝫ ꝑ aliquid qđ adiungatur ei. ita vt ſi putaremus nō eſſe adiūctum corporeitati aliquid: ipſa non eſſet corporeitas. ſed eſt coeporeitas tantum: que non poteſt eſſe acquiſita in noſtra anima niſi materia ⁊ continuatio. Similiter etiaꝫ fit ſi poſuerimus cuꝫ continuatione aliquid aliud. Non ꝙ continuatio non acquiritur nobis niſi per adiunctionem eius cuꝫ illa. alijs etiaꝫ rationibus manifeſtabit̃ ꝙ cōtinuatio nō eſt in effectu ſola. nō eniꝫ quia res nō eſt in effectu. ideo nō eſt acquiſita eius natura. albedo enim ⁊ nigredo vnaquaqꝫ eſt acquiſita natura ⁊ intētio propriata proprietate quā habet in ſeipſa. ⁊ tamē nō habet eē in effectu niſi in materia. menſura vero abſoluta impoſſibile eſt vt ſit natura aliqua. niſi ponatur neceſſario linea vel ſuperficies: ⁊ ſic poteſt habere eſſe. nō ꝙ mēſura poſſit eſſe mēſura: ⁊ deinde ſequatur vt ſit linea vel ſuperficies. Ipſa eniꝫ eſſe res que non hꝫ eſſe in effectu ſine illa: quāuis ſit acquiſita eſſentia eius. hoc autem nō eſt ſic. corporeitas enim imaginatur eſſe per cauſas per quas ⁊ in quibus habet eſſe: ⁊ eſt menſura tātum ſine additiōe. vnde mēſura in ſe eget differētijs quibus fiet res acquiſita: ⁊ ipſe differētie eſſentialis ſunt ei: ſed tamē nō faciūt debere ipſam eſſe aliquid aliud a mēſura. ergo poteſt eē vt mēſura differat a mēſura in aliquo qđ eſt ei per eſſentiā. forma vero corporeitatis inquantum eſt corporeitas eſt vna natura ſimplex acquiſita nō habēs in ſe diuerſitatē. ⁊ ideo forma corporeitatis ſimpliciter nō differt a forma corporeitatis ſimpliciter per differētiam intrātem incorporeitatem. Qđ enim ſequitur eam nō ſequitur: niſi quia eſt extra naturam eius. igitur impoſſibile eſt vt ſit corporeitas egēs materia ⁊ corporeitas non egēs materia. Cōſequētia enim que ſunt extra naturam eius nō ſunt ſufficiētia ad hoc vt ipſa nō egeat materia. Non eſt enim opus materia niſi corporeitati inquātum eſt corporeitas cum cōſequēti ⁊ omni habēti materiam propter ſe. Jam igitur manifeſtum eſt ꝙ corpora compoſita ſunt ex materia ⁊ forma.

¶ Caplm. III. Qꝫ materia corporalis nō ſpoliat̃ a forma.

A Contra hoc dicit Scotus in .2°. ſenté.

Dicemus nūc ꝙ h materia corporalis nō poteſt eſſe in effectu ſpoliata a forma ſicut oſtēdemus in proximo. Jā enim oſtēdimus ꝙ quicquid eſt in quo iaꝫ eſt aliquid exiſtēs acquiſituꝫ in effectu. ⁊ eſt etiā in eo preparatio ad recipiēdum aliud illud eſt compoſitum ex materia ⁊ forma. materia vero vltima nō eſt cōpoſita ex materia ⁊ forma: nec poteſt eſſe ſine forma. Ipſa enim ītellecta abſqꝫ forma corporali neceſſario vel haberet ſitum ⁊ locum ſm̄ eſſe qđ haberet. tūc vel nō. Si autem haberet ſitum: tūc vel poſſet diuidi. ⁊ tūc ſine dubio eſſet habēs mēſuram. Si autem poſita eſt nō habēs mēſuram nec poterit diuidi. Si vero nō poteſt diuidi ⁊ habet ſituꝫ. tūc ſine dubio pūctus eſſet: ⁊ eſſet poſſibile lineam pertrahi vſqꝫ ad eam. Nō enim poſſet eſſe per ſe ſolum ⁊ terminata ſicut noſti alꝰ. Si autem hec ſubſtātia nō haberet ſitum. ita vt nō poſſet deſignari. ſed eſſet ſicut ſubſtātie ītelligibiles. tūc neceſſe eſſet vt ſpaciū qđ haberet vel adueniret ei totum ſubito vel ipſa moueret̃ ad perfectionē mēſure ſue motu cōtinuo. Si autem adueniret totum ſubito. tunc ipſa iam exiſteret cum ſua mēſuratione in loco proprio ⁊ mēſura inueniret eam appropriatam loco proprio alioquin vnus locus nō eſſet ei potius ꝙ̄ alius. Sed mēſura iaꝫ inuenit eam ibi vbi cōiungitur ei. igitur ſine dubio īueniret eaꝫ in loco in quo eēt. Igitur ſubſtātia illa eſſet habēs locum. ponamus autem illam nō eſſe ſenſibilem. iam enim poſita eſt nō habens locum vllo modo: ⁊ hoc eſt cōtrarium. Nō poteſt autem eſſe vt locuꝫ haberet ſubito cuꝫ reciperet mēſuram. menſura enim ſi īueniret eam exiſtētem nō in loco. tunc mēſura que cōiungitur ei eſſet etiam non in loco nec eſſet ei occurrēs in aliquo proprio ex locis diuerſis quos habere poteſt. tūc igitur eſſet nō habēs locum. ⁊ h eſt incōueniēs. vel eſſet in quolibet loco quem poſſibile eſſet habere: nec appropriaretur vni potius ꝙ̄ alij. Sed h ſimiliter eſt incōueniēs. hoc autem manifeſtius fiet ſi eſtimauerimus yle alicuius glebe expoliatam: ⁊ deinde aduenire in eam formaꝫ illius glebe: tūc nō poteſt concedi ꝙ forma veniat in eam nō exiſtētem in ſuo loco. Nec poteſt eē vt gleba ſit in quolibet loco qui eſt glebe locus naturalis in potētia. forma enim glebe nō facit eam occupare oēꝫ locum ſue ſpeciei nec ponit eam aptiorem vni plage ſui

termini ꝙ̃ alij. Nec poteſt eſſe vt ſit niſi in plaga que eſt
ſibi propria de vniuerſitate omniū locorū. Nec poteſt
eſſe in plaga propria nõ habẽs diſpoſitionem aliquã ap/
propriãtem eam illi. Nõ enim eſt cõiunctio forme cum
materia ad hoc vt habeat ſe cõmuniter ad eſſendum in
qualibet plagarum que ſunt naturales partibus terre.
Iaȝ enim noſti ꝙ huiuſmodi aduẽtus in plagam loci nõ
eſt in eo in quo eſt niſi vel ob hoc qđ accidit ei eſſe circa
eũ propter violẽtiã cogẽtis qui appropriauit ei ipſuȝ fie
ri circa illã plagã veniẽdo ad ipſuȝ locũ motu recto. vel
quia iceperit eſſe ibi ſꝫ illã propinquitatẽ: vel quia ceci/
derit ibi propter appropriationẽ aliquo trãſmutãte eam.
Iaȝ autẽ ſatis dictuȝ eſt de hoc. yle autem que eſt in gle/
ba nõ appropriatur ſubſtãtia expoliata: forma etiaȝ gle/
beitatis nõ eſt debita plãge niſi cuȝ motiõe habuerit cõ/
parationẽ cũ illa plaga. imo propter ipſaȝ cõparationem
tãtuȝ nõ propter ſuuȝ eſſe yle prius: ⁊ propter ſuã acqui/
ſitionẽ forme poſterius: qua appropriatur: quaſi illa com
paratio ſit ſitus aliquis. Similiter etiam ſi yle receperit
mẽſurã plenarie nõ ſubito: ſed ſꝫ cõfuſionẽ. omne enim
qđ ifunditur partes habet: ⁊ omne qđ habet partes: habȝ
ſituȝ. tũc ſuba illa eſt habẽs ſituȝ ⁊ locũ. prius vero non
habebat ſitũ nec locũ. igitur hoc eſt icõueniẽs. Qr autem
facit debere ſequi h̄ omnia fuit noſtra poſitio. de ſepara/
tiõe yle a forma corporali. igitur impoſſibile eſt vt ſit in
effectu niſi cõſtituta a forma corporali. quomodo enim
eſſentia que nõ habet locuȝ in potẽtia nec in effectu erit
receptiua quãtitatis. manifeſtũ eſt igitur ꝙ materia non
remanet ſeparata. Iteȝ nõ poteſt eſſe quin vel ipſuȝ eſſe
eius ſit eſſe ſemꝑ receptiuũ alicuius nõ expoliatũ a rece/
pto vel ſit ibi eſſe propriũ prius: ⁊ deinde ſequatur vt re/
cipiat. Tũc igitur in ſuo eſſe proprio: qđ haberet prius eſ/
B ſet nõ habẽs quãtitateȝ. Iaȝ igitur cõſtituta eſſet: nõduȝ
tamẽ habẽs q̃titatẽ nec terminũ. Tũc ergo mẽſura cor/
poralis que accideret ei ⁊ faceret eius eſſentiaȝ eiuſmodi:
qđ poſſet habere in potẽtia partes alicuius dimẽſiõis: eſ/
ſet poſtꝙ̃ eſſentia eius iã cõſtituta fuiſſet ſubſtãtia in ſe
ipſa. nõ habẽs terminũ nec quãtitatẽ nec receptionẽ diui
ſionis. Sed eſſe eius propriũ per qđ ipſa in ſe precederet
nõ eſſet remanẽs oĩo cuȝ multiplicaretur. igitur hoc qđ
precederet nõ habẽs terminũ: ⁊ ꝙ nõ diuiditur in eſtima
tiõe: propter accidẽtale cõtingeret remoueri ab ea. ſ. pro/
pter aduẽtũ accidẽtis in eã: per qđ ꝯſtitueretur effectus.
Si autẽ illa vnitas fuerit: nõ qua cõſtituitur yle. ſed ali/
quid aliud eſt. ⁊ ꝙ nos poſuimus eſſe propriũ. fuerit non
propriũ eſſe eius quo cõſtituitur. tũc materia erit habẽs
formã accidẽteȝ ſibi exiſtẽs nõ vna in potẽtia. Igitur i/
ter has duas res erit aliquid cõmune qđ eſt receptibile
illaruȝ duaruȝ rerũ: ꝙ eiuſmodi eſt ꝙ aliquãdo eſt in ſua
exiſtẽtia nõ diuiſibile: ⁊ aliquãdo eſt in ſua potẽtia diui/
ſibile. ſ. potẽtia propinqua que nõ habet medium. Po/
namus igitur ꝙ hec ſubſtãtia iaȝ fiat in effectu due: qua/
ruȝ vnaqueqȝ ſit alia numero ab alia: ⁊ iudiciũ vtriuſqȝ
ſit ꝙ ſeparata ſit a forma corporali. Separetur ergo vna/
queqȝ earū a forma corporali. ⁊ remanebit tũc vnaqueqȝ
earuȝ ſubſtãtia vna in potẽtia ⁊ effectu. ⁊ ponamus etiaȝ
ipſaȝ ꝙ nõ diuidatur ꝙ ſeparata ſit ab ea forma corpora
lis. ita vt remaneat ipſa ſubſtãtia vna in potẽtia ⁊ effectu.
igitur nõ poteſt eſſe quin vel illud qđ remãſit ſubſtãtia: ⁊
illud nõ corpus ſit ipſuȝ tale qualis eſt pars eius que re/
mãſit ſic expoliata: vel ſit diuerſuȝ ab eo. Si autẽ diuer/
ſuȝ fuerit ab eo neceſſe eſt tũc: vt vel ſit hoc: eo ꝙ reman/
ſit hoc ⁊ anichilatuȝ eſt illud vel ecõuerſo. vel vtrũqȝ re/
mãſit. Sꝫ appropriatur huic qualitas eius vt forma que
nõ inuenitur illi: vel differunt in ſuperabũdantia in mẽ/
ſura. Si autem remanſerit vnum eoruȝ ⁊ anichilatur al/
terum. ⁊ fuerit natura eoruȝ conſimilis. non autem fecit
anichilari vnum eorum niſi remotio forme corporalis.
tunc oportet ꝙ alteruȝ anichiletur per ſeipſuȝ. Si vero ap
proprietur huic qualitas ſua: ⁊ natura fuerit vna: nec ac/
cidit ei aliqua diſpoſitio niſi ſeparatio tantuȝ forme cor/
poralis: ⁊ cuȝ hac diſpoſitione non aduenit niſi qđ ſequi/
tur ex ipſa diſpoſitiõe. tũc oportebit vt diſpoſitio alteri/
us ſit ſimiliter. Si autem dixerunt ꝙ prima duo quãuis
duo ſunt: vniuntur tamẽ ⁊ fiũt vnuȝ: dicemus abſurduȝ
eſſe duas ſubſtãtias vniri. Si enim vniũtur ⁊ vnaqueqȝ
earum habet eſſe. tũc ſunt duo nõ vnuȝ. Si autem vniũ/
tur ita vt vnum eorum deſinat eſſe ⁊ alterum habeat eſ/
ſe. tũc quomodo poteſt eſſe vt id qđ nõ eſt vniatur cum
eo qđ eſt. Si vero vtrũqȝ deſinit eſſe in vnione ⁊ proue/
nit aliquid tertium ex eis. tũc ſunt nõ vnita: ſed anichila/
ta. Inter que ⁊ tertium eſt materia cõmunis. Noſter au/
tem ſermo eſt de ipſamet materia nõ de eo qđ habet ma
teria. Si autem differũt in ſuperabũdãtiam mẽſure. tũc
oportet vt ſint nõ habẽtia formaȝ corporaleȝ: ⁊ ſint habẽ
tia formam menſuraleȝ: qđ eſt cõtrarium. Si autem nõ
differũt vllo modo. tũc iudicium de re ſcilicet qđ nõ ſe/
paretur ab ea id quod eſt preter eam. ⁊ iudicium qđ ſe/
paretur ab ea id qđ eſt preter eam eſt omnino vnum iu/
dicium: qđ eſt icõueniẽs: ſcilicet quia iudicium de parte
ſubiecti ⁊ de toto ſubiecto eſſet vnum omnimodo: ſcilicet
eſſet ꝙ res nõ minueretur cum aliquid ab ea accipere/
tur ſicut cum nõ acciperetur ab ea aliquid: ⁊ eſſet de eo
iudicium vnum cum nõ adderetur ei aliquid: ſicut cum
adderetur ei aliquid: ⁊ omnino quicquid poteſt concedi
in aliqua hora eſſe duo in natura ſue eſſentie eſt aptitudo
diuiſiõis: ⁊ impoſſibile eſt hoc ſeparari ab eo: ſed forſitan
prohibebit ab hoc accidẽtale qđ nõ eſt aptitudinis. Illa
autem aptitudo diuiſiõis nihil eſt niſi per cõiunctionem
mẽſure cum eſſentia. Reſtat ergo vt materia nõ ſpolie/
tur a forma corporali: ⁊ quia hec ſubſtãtia nõ fuit facta
quãta niſi propter mẽſuram que requieuit in ea. tũc non
eſt quãta ex ſeipſa. Nõ oportet igitur vt ſit propriuȝ ſue
eſſentie recipere vnam dimẽſionem tãtum: ⁊ nullam ali/
am dimẽſionem nec vnam tãtum mẽſuram ⁊ nõ aliam.
Si igitur forma corporalis eſſet vna. tũc cõparatio eius
qđ nõ eſt diuiſibile nec quãtitatiuum in ſua eſſentia: quia
nõ partitur nec quãtitatur niſi per aliud a ſe ad aliquaȝ
mẽſuram que poteſt eſſe: eſſet vna comparatio: alioquin
mẽſura eſſet in ſeipſa ⁊ adequaretur ei: qđ eſſet ſibi equa
le: quamuis nõ ſeparetur ab eo vlla pars. manifeſtuȝ eſt
igitur ex hoc ꝙ materia poteſt minorari cõſtrictione ⁊
poteſt augeri dilatatiõe: ⁊ hoc ſenſibile eſt. oportet autem
vt mẽſura alternetur in ea propter cauſam quam cõ/
uenit eſſe. Neceſſe eſt eniȝ vt ipſa cauſa vel ſit forme vel
accidẽtia que ſunt in materia vel alia res extrinſeca. Si
aũt cã de hoc eſſet res extrinſeca. vel eẽt acqrens illã mẽ
ſuram terminatam mediãte alia impreſſiõe: vel cauſa ꝓ
prie aptitudinis. tunc iudicium de hoc ⁊ iudicium de di
uiſiõe prima eſſet vnum: ⁊ cõtingeret ꝙ quãtitates cor/
porum variarentur propter diuerſitatem ſuarum diſpo
ſitionum vel nõ eſſet acquiſitio propter cauſam illius ⁊
ſue mediationis. ⁊ tũc corpora eſſent equalia ad prome/
rẽdum quãtitatem ⁊ equalia ad ſpacium promerẽduȝ:
⁊ hoc eſt falſum. Cum hoc etiam non oporteret vt ex ea
cauſa adueniret ſpacium vnum tãtum ⁊ nõ aliud niſi
propter aliquid. Intelligo autem per hoc ꝙ dico aliqđ
conditionem que adiungitur materie per quaȝ meretur
menſuram deſignatam nõ ob h̄ ꝙ ipſa eſt materia que
imaginetur habere quãtitatem: ſed qr aliquid eſt mate/

rie ꝓpter qđ meretur imaginari illius ſpacij: ⁊ illiuſ quãtitatis. Et poteſt concedi ꝙ diuerſificetur ſpecie abſolute: ⁊ poteſt concedi ꝙ diuerſificatur ſm fortius ⁊ debilius non ſcđʒ ſpeciem abſolute: quãuis id qđ eſt fortius ⁊ debilius proxima ſint diuerſitati que fit ſpecie. Sed iter diuerſitatem que eſt ſpecie abſolute ⁊ inter diuerſitatem que eſt inter fortius ⁊ debilius eſt manifeſta differentia apud inquiſitores. Jam autem notum erat ꝙ in ipſa yle adueniunt menſure diuerſe: ⁊ hoc etiam eſt principium naturalium: ⁊ etiam: ꝙ omne corpus appropriatur ſine dubio aliqua vna tantum partium: ⁊ ꝙ illa pars non eſt ſibiꝗ̃ propria inquantũ eſt corpus: alioquin omne corpus haberet illã: igitur ſine dubio appropriata eſt ei in ſe forma aliqua: ⁊ hoc manifeſtum eſt: ipſum enim vel eſt non recipiens figurationes ⁊ diuiſiones: ſed eſt ei ħ propter aliquã formam qua adaptatum eſt ad hoc. Ipſum enim inquantum eſt corpus receptiuuʒ eſt eius vel eſt receptibile earum ſm facilitatem ⁊ difficultatẽ: quomodocũꝗ autem fiat eſt ſm aliquã formarũ prenominatarũ in naturalibus: materia enim corporea non hʒ eſſe ſeparata a forma. Igitur materia non conſtituitur in effectu niſi per formam. igitur materia cuʒ ſpoliatur in intellectu iã accipitur ſic prout nullo modo habet eſſe ſic.

¶ Capitulum. IIII. De prioritate forme ſuper materiam in ordine eſſendi.

A IAm certificatum eſt ꝙ materia corporalis non habet eſſe in effectu niſi ꝑ eẽntiam forme: ⁊ etiam ꝙ forma materialis non habet eſſe ſeparata a materia. Igitur neceſſe eſt vt inter illa ſit habitudo relationis: ita vt non intelligatur quidditas cuiuſꝗ earum niſi predicata reſpectu alterius: ſed non eſt ita. Nos enim intelligimus multas ex formis corporalibus: ⁊ indigemus multa conſideratione ad hoc: vt ſtabiliamus ꝙ materiam habẽt. Similiter hanc materiam intelligimus ſubſtantiã adaptatam: ⁊ tamen ex hoc neſcimus ꝙ de eo ad qđ eſt adaptata debeat etiam eſſe in ea aliquid in effectu: niſi cuʒ inquiſitione ⁊ conſideratiõe. Uerum eſt autem ꝙ inquantum eſt adaptata relata eſt ad id qđ eſt adaptatum ad eam: ⁊ eſt inter ea habitudo relationis. Noſtra auteʒ locutio eſt de reſpectu ſuarum eſſentiarum abſꝗ eo qđ accidit eis de relatione vel comitatur eas. Jam autem ſciſti quomodo eſt hoc: ⁊ etiam: quia noſtra locutio eſt de diſpoſitione inter materiam ⁊ formam inquantuʒ ſunt. Sed adaptatio non facit eſſe habitudinem rei que habʒ eſſe ſine dubio. Si autem hoc poſſibile eſt eſſe: tunc neceẽ eſt: vt ſit inter illas habitudo: vel qualis eſt inter cauſaʒ ⁊ cauſatum: vel qualis eſt duarũ rerũ: que ſunt ſimul in eſſe. Nullum autem eorum eſt cauſa vel cauſatũ alteriꝰ: non enim facit vnum eorum eſſe alterum: omnia autem quorum vnum non eſt cauſa: nec cauſatum alterius: eſt tamen inter ea habitudo: non poteſt eſſe: vt remotio vniꝰ eorum ſit cauſa remotionis alterius: inquantum eſt eẽntia: ſed erit cum eo remotio que non poteſt eſſe niſi cum remotione: nõ remotio que facit debere eſſe remotionẽ: ſi forte hoc cõcedendum ſit. Jam autem noſti differentiam inter vtrũꝗ modum. Noſti etiam quia id cuius remotio eſt cauſa remotionis alterius: cauſa eſt eius. hoc enim manifeſtum eſt tibi ex multis locis: adhuc etiaʒ inducemus ꝑ qđ facilius intelligas. Nũc enĩ dico iaʒ olim te didiciſſe ꝙ multum intereſt inter dicere de aliquo ꝙ remotio eius ſit cauſa remotiõis alterius: ⁊ dicere ꝙ cũ remotione eius: neceſſe ſit remoueri alterũ. Si auteʒ remotio vnius iſtorũ prenominatorũ nõ eſt cã remotionis alterius: ſed eſt neceſſe: vt ſit cuʒ remotione alterius: tũc non poteſt eſſe quin remotio vnius eorũ: qđ remouetur aut faciat debere eſſe remotionẽ alicuius tertij preter illas aut vt debeat remoueri ad remotionẽ alicuius tertij. ita vt ſi non fuerit remotio que accidit illi tertio non ſit remotio vnius iſtorum: aut vt nihil iſtorum ſit. Si autẽ nihil horum fuerit: ſed fuerit: vt ħ non remoueatur niſi cum remotione illius: ⁊ illud cuʒ remotione iſtius abſꝗ cauſa tertia: ſed ex natura ſua q̃ eſt preter naturã cuiuſꝗ earum pendebit in eſſe in effectu ab alio. Sed ſi fuerit ħ ex q̃dditate ſua erunt relate. Jam autẽ patuit eas nõ eſſe relatas: vel erit ħ ex eſſe earũ. Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ huiuſmodi eſſe nõ eſt neceſſariũ eſſe: eſt igiť poſſibile in ſua quidditate: ſed per aliud preter ſe fit neceſſarium eẽ: igiť neceſſe eſt vt illud fiat neceſſariũ eſſe: ⁊ ſuũ compar cum eo. Ad vltimũ autẽ cũ eleuauerimus nos in cauſis ad aliquid tertium: profecto illud tertiũ inquantũ eſt cauſa in effectu debendi eẽ illorũ erit ſic ꝙ nõ poterit remoueri vnum eorũ niſi ꝓpter remotionẽ eſſendi tertiuʒ cãm in effectu: igitur ħ duo non remouebunť niſi ꝓpter remotionẽ tertie rei. Jam aũt diximus nõ ita eſſe: ⁊ hoc eſt ꝯ̃riũ. Jã aũt ħ deſtructũ eſt: ⁊ remãſit vt veritas ſit ĩ vna duarũ aliarũ diuiſionũ. Si enĩ fuerit remotio earũ propter cauſaʒ remotionis rei tertie. ita vt ipſe ſint cauſata eius: tunc cõſideremus qũo põt eſſe vt eſſentia cuiuſꝗ illarũ ſit pẽdens ex cõiunctione eẽntie alterius. Tunc enĩ neceẽ eẽt vt debitũ eẽndi vnũqđꝗ eorũ ex cã eẽt mediante ſuo cõpare: ⁊ tũc vnũqđꝗ eoꝝ eẽt cauſa ꝓpinqua debendi eẽ ſuuʒ cõpar: ⁊ hoc eſt inconueniens: ex predictis enĩ verbis noſtris iã claruit ħ eſſe incõueniens. ſ. vt vnũ eorũ ſit ꝓpinquiꝰ huic tertio ad hoc vt fiat illđ cã media ⁊ ſcđm fiat cauſatuʒ. Reſtat g͛ vera diuiſio quã prediximus. ſ. ꝙ habitudo que eſt inter illas eſt talis habitudo ꝙ ꝓpter eam vnũ eorũ eſt cauſa ⁊ alterũ cauſatum. Si aũt remotio vnius eorũ facit debere remoueri tertiũ: ad cuius tertij remotionẽ facit debere remoueri ſcđm eorũ tunc vnũ eoꝝ fit cauſa cauſe. Cauſa autẽ cauſe cauſa eſt: Ad vltimũ autẽ deprehendeť ꝙ vnum eorũ eſt cauſa ⁊ alterum cauſatum. ¶ Speculemur igitur ꝙ eorũ oportet eſſe cauſam. materia aũt nõ põt eſſe cauſa eſſendi formã. primo ꝙ materia non eſt materia: niſi q2 eſt ei v̓tus receptionis ⁊ adaptationis. adaptatũ autem inquantuʒ eſt adaptatum non eſt cauſa eſſendi id ad qđ eſt aptatũ. Si enim eſſet cauſa deberet tunc: vt illud ſemper haberet eſſe in iſto ſine adaptatione. ſcđo: q2 impoſſibile eſt vt eſſentia rei que adhuc eſt in potentia ſit cauſa rei que eſt in effectu: quia oporteret vt eſſentia eius prius eſſet. ⁊ deinde fieret cauſa alterius: ſiue hec prioritas ſit tempore ſiue eſſentia. Si eniʒ nullo modo haberet eſſe niſi in hoc ꝙ eſt cauſa ſecundi: tunc ſm haberet eſſe per eſſentiam. ⁊ ob hoc eſſet prius per eſſentiaʒ. Siue illud qđ eſt cauſa eius ſit coniunctum eſſentie eius ſiue diſiunctuʒ ab eẽntia eius. poſſibile eſt eniʒ eſſe etiam aliqua cauſaruʒ eẽndi rem ita vt non ſit per illam: niſi eſſe rei que eſt diſiuncta ab eius eẽntia. Intellectus enim non refugit hoc. Et deinde inquiſitio facit debere eſſe vtrãꝗ diuiſioneʒ. Si igitur materia fuerit cauſa forme oportebit: tunc vt habeat eſſentiam in effectu ante formas. Jam auteʒ prohibuimus ħ ſic: non ꝙ dicamus eius eſſentiam non poſſe eſſe niſi comitans coniunctionem forme: ſed ꝙ inconueniens eſt: vt eius eſſentia habeat eſſe in effectu niſi per formam. Inter hec enim differentia eſt tertio. ꝙ ſi materia eſt cauſa propinqua forme in eſſentia: tunc materie non eſſet diuerſitas: quia in eo qđ prouenit ex re in qua non eſt diuerſitas non eſt diuerſitas vllo modo: vnde

Scđo phiſico. t. 20.

B

oportet vt in forma materiali nõ eſſet diuerſitas.ḡ ſi hec diuerſitas eēt ꝓpter res: que diuerſificant̄ ex diſpõnib⁹. que ſunt in materia: tunc ipſe res eēnt p̄me forme in mā ⁊ ſermo noſter rediret ad principiū. Si aūt eſſet cā eſſendi has formas diuerſas: materia: ⁊ aliud cū mā: qḋ non eſt in materia: ſicut materia ſola nõ eſſet eis cauſa ꝓpinqua: ſed materia ⁊ aliud: tunc ex ↄiunctione illius alius: ⁊ materie ꝑueniret aliqua forma ſignata in materia. Et ſi aliquid aliud preter illud aliud adiungeret̄ materie: ⁊ ꝑueniret alia forma preter illā ſignatam: tunc materia eſſet certe receptibilis forme: ꝓprietas autē cuiuſqꝫ forme non eſt niſi ex illis cauſis: que adiungunt̄ materie.ḡ vnaqueqꝫ forma nõ eſſet id qḋ eſt niſi ꝓpter proprietatem ſuam. Cauſa igitur eſſendi vnāquāqꝫ formā ex proprietate ſua id qḋ eſt eſſet aliud a materia: ⁊ materia nihil ageret in ꝓprietatē illā: q̄ꝛ forma nõ haberet eſſe niſi ꝓpter ꝓprietatē illā: igit̄ mā nihil ageret in faciēdo habere ꝓpriū eſſe vnāquāqꝫ formā. Sed eēt neceſſe vt forma quereret eſſe in ea: ⁊ ħ eſſet ꝓprietas cauſe recipientis. igitur remaneret materie receptibilitas tantū. Iam aūt poteris adiuenire ꝙ materia eſt cauſa forme aliquo modoꝝ: remanſit igit̄ ꝙ ipa forma eſt per quā mā habꝫ eſſe. C ¶ Cõſideremus ergo ſi ſit poſſibile: an per ſolā formā materia habeat eſſe. Dico ergo ꝙ in forma a qua nõ ſeparatur a ſua materia: põt hoc concedi. Sed in forma ma que ſeparat̄ a ſua materia: ⁊ remanet materia habēs eſſe cum alia forma: ħ non conceditur. Si enim hec forma ſola per ſe eſſet cauſa deſtrueret̄ materia ad remotionē illius: ⁊ ꝓpter formā ſuccedentē haberet eſſe alia mā que inciperet eſſe: ⁊ illa forma egeret alia materia. Oportet igit̄ vt aliqua alia res ſit cauſa eſſendi materiā cū forma: ita vt eſſe materie nõ fluat niſi ab illa re: ſed impoſſibile ſit perfici fluxum eius ab illa ſine forma vllo modo: perficitur enī res ex vtraqꝫ eaꝝ. Eſſe igitur materie pēdebit ex illa re ⁊ ex forma: quocūqꝫ modo veniat ab illa in illam: quapropter nõ deſtruit̄ priuatione forme: eo ꝙ forma nõ ſeparatur ab illa: niſi ꝓpter aliā formā: que eſt cauſa: ꝓpter quā cepit eſſe materia: agit id qḋ agebat prima forma in illā inquātū ħ ſcḋa cõmunicat cum prima in ħ ꝙ eſt forma. ſcꝫ inquantū adiuuat ad cõſtituendū hanc materiam. Sed in hoc ꝙ differt ab ea facit materiam in effectu ſubſtantiā aliam preter eam ſubſtantiā quā agebat prima. Multa enim ex his que ſunt nõ perficiuntur niſi ꝓpter eſſe duarū cauſarū. Illuminatio enī ⁊ lux non proueniūt niſi ex cauſa lucida: ⁊ qualitate que facit corpus illuminatū receptibile lucis: qḋ nõ penetret radius: ſed reuertat̄. Deide illa qualitas formabit radiū alia proprietate colorꝫ ꝙ̄ ſit illa proprietas qua formauit eū: non alia qualitas. Oportet autē nunc vt non contendas mecū de his que dixi de penetratione radij: ⁊ de reuerſione eius: qm̄ ⁊ per teipſum poteris cõſiderare ħ: nec eſt longe: ſi bene conſideraueris: te poſſe inuenire exēpla de his cõuenientiora. Nec nocet etiam ſi exēpla non inueneris: non enī oportet eſſe exemplum oīs rei. Queſtio. ¶ Poteſt autē quis dicere ꝙ ſi materia fuerit pendens ab illa: ⁊ a forma: tunc cõiunctio earū erit ei ſicut cauſa. Si autē deſtructa fuerit forma: deſtruet̄ cõiunctū: qḋ erat cauſa: Reſponſio. oportebit igit̄ vt deſtruat̄ cauſatū. ¶ Ad qḋ dico ꝙ materia non eſt pendens a re illa: ⁊ a forma inquantum forma eſt forma deſignata ſpecie: ſed īquantū eſt forma. ħ aūt coniunctum non deſtruit̄ vllo modo. Semp enī habet eſſe ab illa: ⁊ a forma inquātum eſt forma. Euenit igitur ꝙ ſi non fuerit illa res non erit materia: ⁊ ſi non fuerit forma in quantū eſt forma non erit materia. Si autē deſtrueret̄ prima forma nõ ob cauſam ſucceſſionis ſcḋe. tunc res illa ſeparata eſſet per ſe faciens hoc. Nec eēt id qḋ eſt forma inquantū eſt forma: eſſet igitur impoſſibile fluere ab illa re eſſe materie: ob ħ ꝙ eſt ſola abſqꝫ communicatione vel cõditione. ¶ Poteſt autē aliquis dicere ꝙ cõiunctio illius cauſe ⁊ forme nõ eſt vnū numero: Dubi. ſed eſt vnū intētione cõmuni: vnū aūt ſm intētionē cõmunē nõ eſt cauſa eius qḋ eſt vnū numero: ⁊ eius qḋ eſt: qualis eſt nā mãe. Ipſa enī eſt vnū nūero. ¶ Contra qḋ Reſpõ. dico ꝙ vnū ſm intentionē cõem qḋ eſt cõſeruata vnitas ſue cõitatis nõ ꝓhibet̄ eſſe cauſa eius: qḋ eſt vnū numero ergo eſt res que facit debere eſſe materiā. Nõ enī perſiro. Nõ enim cauſa eſt vnius numero vel vnū ſpecie qḋ conſeruatur per vnum numero illud eſt ſeparatū: illud citur ſuum debitum eſſendi niſi per aliquā rē que adiūgitur ei qualiſcūqꝫ fuerit: ſꝫ qd ſit illa res: tu ſcies poſtea. Sed q̄ꝛ ille qui formas ſuccedentes que adiungunt̄ materie facit ſuccedere in illā: ipe facit eā remanere ꝑ ſucceſſionē illarū formarū: tūc illa forma eſt aliquo modo inter materiā cõſeruatā ⁊ conſeruantē eā. Id autem qḋ eſt D medium in cõſtitutione cõuenientius eſt eſſe prius conſtitutū. vt deinde per illud conſtituatur aliud a ſe: prioritate eſſentie. Et illud eſt cauſa propinqua conſeruati in permanentia. Si enim conſtituit̄ a cauſa que facit remanere materiā mediatione eius: tunc conſtitutio eius eſt prius ex primis: ⁊ deinde fit cõſtitutio materie. Si autē fuerit exiſtens non per cauſam illam: ſed per ſeipſam. ⁊ deinde conſtituitur materia per ipſam: tunc eſt hoc manifeſtius in illa. igitur forma prior eſt yle. Non põt autē hoc cõcedi ꝙ forma per ſeipſā habeat eſſe in potentia: ſꝫ ſit in effectu per materiā: q̄ꝛ ſubſtātia forme eſt effectus. Natura v̄o eius qḋ eſt eſſe in potentia eſt ꝓprietas materie: igit̄ materia eſt id de quo conuenit dici ꝙ in ſe habet eſſe in potentia: ſed in effectu eſt per formam: forma aūt quamuis non ſeparetur ab yle. tamen non cõſtituitur ab yle: ſed a cauſa que acquirit ſibi ylem. quomodo autē cõſtitueret̄ forma per ylem: cū iam nos oſtenderimus eam eſſe cām yle. Cauſa item nõ ↄſtituitur a cauſato. Impoſſibile eſt enī aliqua duo eſſe quoꝝ vnū cõſtituat̄ ab altero ſic vt vnūqḋqꝫ eorū acquirat alteri ſuū eſſe. ¶ Oſtenſum eſt igitur illud eſſe impoſſibile: ⁊ oīa etiā dr̄ia iter id per qḋ res cõſtituitur: ⁊ iter id qḋ ab eo nõ ſeparatur: forma igit̄ non habet eſſe niſi in yle: hoc autem ꝙ yle cauſa eſt ſui eſſe: ⁊ ꝙ ipſa eſt in yle: eſt ſicut hoc ꝙ cauſa non eſt niſi cū cauſato. Non ꝙ cauſatum ſit cauſa eſſendi cauſā vel eſſendi cum cauſato: ſed cū cauſa fuerit cauſa in effectu: ſequetur ex ea eſſe cauſatum ⁊ eſſe cū ea. Similiter cum forma habuerit eſſe forma: ſequetur ex hoc ꝙ conſtituat aliquid: ꝙ aliquid coniungitur ſue eēntie: ⁊ id qḋ conſtituit eſt res in effectu: ⁊ dat ei eſſe. Sed de hoc qdam eſt cui dat eſſe: ⁊ eſt non coniunctū ei: ⁊ quiddā eſt cui dat eſſe: ⁊ eſt coniunctum ei: quāuis non ſit pars eius ſicut ſubſtantia eſt accidentibus ⁊ complexionibus: que ſequuntur ⁊ comitantur eam: ex his igitur manifeſtum eſt ꝙ que.ūqꝫ forma habet eſſe in materia corporali per cauſam aliquā eſt in ea. Sed in illis formis que incipiūt hoc manifeſtū eſt. In comitantibus vero materiā ſimiliter eſt: eoꝙ materia corporalis non appropriatur eis: niſi ꝑ cām: adhuc aūt ħ amplius monſtrabimus al's.

¶ Completus eſt tractatus ſecūdus huius partis.

¶ Incipit tertius tractatus auxilio dei.

¶ Capitulum primū de aſſignatione eius qḋ oportet inquiri de diſpoſitione nouem predicamentorum: ⁊ accidentalitate eorum.

A Dicam igitur ꝙ iaʒ oſtendimus qd ſit ſubſtantia: ⁊ oſtendimus ꝙ ipa predicatur de ſeparato: ⁊ de corpore: ⁊ de materia: ⁊ de forma. Sed certificare ꝙ corpus ſit: ⁊ ꝙ ſit ſubſtantia non eſt opus: materiam vero ⁊ formam iam oſtendimus eſſe ſubſtantiam. Separatū vero iam oſtendimus per potentiam propinquaʒ: quaſi iam plene intellexeris: ⁊ adhuc plenius oſtendimus. Si autem memineris id qḋ diximus de anima certificabit tibi eſſe ſubſtantiam ſeparatam: non corpus: neceſſe eſt igitur: vt procedamus ad certificanduʒ accidentia ⁊ ſtabiliendum ea. dico igitur ꝙ in principio logice iam cognouiſti quidditatem decem predicamentorum: ⁊ ideo non dubitas: quia id qḋ ex eis eſt ad aliquid inquantum eſt ad aliquid eſt res accidens alicui neceſſario. Similiter comparationes que ſunt in vbi: ⁊ quādo: ⁊ in ſitu: ⁊ in agere: ⁊ pati: ⁊ in habere: ſunt enim diſpoſitiones accidentes aliquibus in quibus ſunt: ſicut id qḋ eſt in ſubiecto. ¶ Si quis autem dixerit ꝙ agere non eſt ſic: eo ꝙ eſſe actionis non eſt in agente ſed in patiēte: ⁊ ſi hoc dixerit ⁊ conceſſerimus: illi tamen nō nocebit ad hoc qḋ modo intendimus. ſcʒ ꝙ actio habet eſſe in aliquo: ſicut in ſubiecto: quāuis non ſit in agente. ¶ De predicamentis igitur de quibus eſt queſtio: an ſint accidentia: an non: duo remanent. ſcʒ predicamentum quantitatis ⁊ predicamentuʒ qualitatis: ſed de predicamento quantitatis multis viſum fuit lineam ſuperficiem ⁊ menſuraʒ corporalem ponere eſſe in predicamento ſubſtantie: nec ſuffecit eis h̄: ſed etiam poſuerunt h̄ eſſe principia ſubſtantie. Quibuſdaʒ vero ex eis viſum fuit h̄ ſentire de quantitatibus diſcretis. ſcʒ numeris: ⁊ poſuerunt eas pncipia ſubſtantiarū. De qualitate autem quibuſdā ex naturalibus viſum fuit ꝙ non ſubſiſtunt in aliquo vllo modo: ſed ꝙ color per ſe eſt ſubſtantia: ⁊ odor alia ſubſtantia: ⁊ ꝙ tūc ſunt conſtituentia ſubſtantias ſenſibiles: ⁊ plures ex his qui tenent ſententiā de occulto intendunt hoc. Sed ſententiam eorum qui dicunt qualitatem eſſe ſubſtantiam: cōuenientius eſt ponere in ſcia naturali ⁊ fortaſſe: nos iā fecimus hoc. Sed ex his qui tenēt ſubſtātialitatē quātitatis illi qui dicūt ꝙ cōtinue quātitates ſunt ſubſtātie ⁊ pncipia ſubſtātiarū: illi iaʒ dixerūt ꝙ h̄ ſunt dimēſiones
B cōſtituētes ſubſtātiam corporeā. Quicquid eni cōſtituit rem: prius eſt ea: qḋ auteʒ prius eſt ſubſtātia dignius eſt ſubſtantialitate: ⁊ poſuerunt punctum ex tribus dignius ſubſtātialitate. ¶ Qui vero tenēt ſentētiam de numero poſuerūt hūc pricipium ſubſtātie: ipſuʒ vero poſuerunt compoſitum ex vnitatibus: ita ꝙ fecerūt vnitates principia pricipiorū. ¶ Deīde dixerunt ꝙ vnitas eſt natura nō pēdens in ſua eſſentia ex aliqua reruʒ. ſcʒ quia vnitas eſt in omni re: ⁊ ꝙ vnitas in ipſa re: eſt ipſa quidditas ipſius rei. Nam vnitas in aqua eſt ipſamet aqua: ⁊ in hominibus eſt ipſi hoies: ⁊ ꝙ ipſa inquātum eſt vnitas nō eget vt ſit aliqua ex rebus. Quicqd autē eſt nō eſt id qḋ eſt niſi q: eſt vnum deſignatum: igitur vnitas eſt principium linee: ⁊ ſuperficiei: ⁊ oīs rei. Superficies eni nō eſt ſuperficies niſi vnitate ſue proprie cōtinuationis: ſimiliter linea ⁊ pūctum etiam eſt vnitas cui factus eſt ſitus. igitur vnitas eſt cauſa oīs rei: ⁊ primū qḋ ex vnitate fit ⁊ generat̄ numerus eſt. Numerus igit̄ eſt cauſa media inter vnitatem ⁊ oēm rem: pūctus vero eſt vnitas ſitualis: ⁊ linea dualitas ſitualis: ⁊ ſupficies ternarietas ſitualis: ⁊ corpus quaternarietas ſitualis. Illi etiam nō ſunt cōtenti tātum h̄: ſed proceſſerunt dicētes ꝙ nihil fit niſi ꝑ numeruʒ. Cōuenit igitur nobis vt prius oſtendamus ꝙ mēſure ⁊ numeri accidētia ſunt. ⁊ deīde ſtudebimus ſoluere queſtiōes que fiunt in his: anī hoc autem oportet vt notificemus certitudinem ſpecierum quātitatis. ⁊ ꝙ dignius eſt nobis eſt h̄: vt oſtēdemus naturā vnitatis: cōgruit enim nobis: vt in hoc loco aſſignemus naturā vnitatis ꝑpter duas res: quarum vna eſt ꝙ vnitas multam habet cōuenientiam cū eſſe qḋ eſt ſubiectuʒ iſtius ſciētie: alia q: vnitas initiuʒ eſt aliquo modo quātitatis. Qr autem ſit initium numeri bene cōſiderāti facile eſtītelligere: cōtinui etiam ſimiliter eſt: quia cōtinuatiōi: ſimiliter aliqua vnitas eſt que eſt cā formalis cōtinui: mēſura eni nō eſt mēſura: niſi īquātū mēſurat̄. Sed eſſe eius ſm ꝙ mēſuratur nō eſt niſi inquātuʒ numerat̄: ⁊ eſſe eius ſm ꝙ numerat̄ eſt eē eius īquātum habet vnitatem.

¶ Capitulum. II. De vno.

Dicam igitur ꝙ vnuʒ dicitur ambigue de ītentionibus que ſic ꝯueniūt: A
ꝙ in eis nō eſt diuiſio in effectu: īquātū vnūquodqʒ eorū eſt id qḋ eſt: hec aūt ītentio eſt in eis ſm prius ⁊ poſterius: ⁊ h̄ dicitur vnuʒ ſm accidens: vnum autē ſm accidēs eſt cum de aliquo cui adiunctum eſt aliud dicitur ꝙ ipſum eſt alterū: ⁊ dicitur ꝙ vtraqʒ ſunt vnum: ⁊ hoc eſt vel ſubiectū ⁊ predicatū accidētale: ſicut cum dicimus: petrus ⁊ phīcus ſunt vnū: vel ꝙ petrus ⁊ filius iohīs ſunt vnuʒ: vel ſunt duo predicata de vno ſubiecto: ſicut cū dicim⁹ ꝙ phīcus ⁊ filius iohīs ſūt vnū: eo qḋ accidit: vt phyſicus ⁊ filius ioānis ſint vnum aliquid. vel ſunt duo ſubiecta vnius predicati: ſicut cū dicimus ꝙ nix ⁊ gipſum ſunt vnū. ſ. in albedine: eo ꝙ accidit predicari de vtriſqʒ vnum accidens. ¶ Sed vnuʒ qḋ eſt ſcḋm eſſentiā aliud eſt vnū genere aliud vnum ſpecie: ⁊ hoc idem eſt vnū differētia: ⁊ aliud eſt vnū comparatiōe: ⁊ aliud eſt vnū ſubiecto: ⁊ aliud eſt vnum numero: vnū autē numero aliquādo eſt cōtinuatione: aliquādo perfectione: aliquādo ꝑpter ſpecieʒ ſuā: aliquādo propter ſuam eſſentiam. Unū autem genere: aliquādo eſt vnum propiquo genere: aliquādo remoto: ⁊ vnum ſpecie ſimiliter aliquādo eſt vnuʒ propiqua ſpecie: que nō diuiditur in ſpecies: aliquādo remota: ⁊ cōuenit cuʒ aliq̄ diuiſionū capl'i pmi: quāuis h̄ ſit diuerſitas ſm reſpectum. Cum autem fuerit vnū ſpecie ſine dubio B
erit vnum differētia: cōſtat autem ꝙ quicquid eſt vnuʒ genere: multa eſt ſpecie: vnum vero ſpecie: aliquādo eſt multa numero: aliquādo nō eſt multa numero. ſcʒ cum natura totius ſpeciei fuerit in vno indiuiduo: ⁊ hoc vno modo erit ſpecies: ⁊ alio modo nō erit ſpecies: eo ꝙ vno modo eſt vniuerſale: ⁊ alio modo nō eſt vniuerſale: hoc autem perpēdes ex loco in quo tractabimus de vniuerſali: ⁊ ſi recordatus fueris eorum que dicta ſunt tibi. vnū autem continuatione eſt id qḋ eſt vnum in effectu aliquo modo: ⁊ eſt in eo multitudo alio modo. Sed verum vnum eſt id in quo eſt multitudo in potentia tantum: vt in lineis: illa ſcʒ in qua non eſt angulus: ⁊ in ſuperficieb⁹ illa que eſt planiſſima: ⁊ in corporibus illud qḋ circundat ſuperficies: in qua non eſt curuatura ſm angulum: poſt hoc auteʒ ſequit̄ aliud vnū in quo eſt multitudo in effectu: ſed duo eius extrema copulant̄ apud terminum cōmunem: ſicut totalitas duarum linearū cōtinentium angulum: ⁊ ſequitur etiam aliud: cuius extrema contingunt ſe ſic vt videatur eſſe continuum in comitātia motus vnius ad aliud: cuius vnitas eſt quaſi ſequens vnitionem motus: hoc enim eſt coherentia: ⁊ hoc eſt ſicut membra que ſunt compoſita ex alijs membris: ⁊ principialiter id cuius coherentia eſt naturalis nō artificialis. Sed vnitas in iſto oio debilior eſt: egreditur eni ab vni

tate continuitatis ad vnitateȝ aggregationis: vnitas au-
tem continualis dignioꝛ eſt aggregali intellectu vnitatis.
In vnitate eniȝ continuali non eſt multitudo in effectu:
ſed in vnitate aggregali eſt multitudo in effectu: vnitas
enim que ſibi attribuitur: non aufert ab ea multitudinē:
vnitas vero continuitatis vel cōſideratur reſpectu quā-
titatis vel alterius nature: ſicut ſi fuerit aqua vel aer q-
bus accidit eſſe vnum continuitate: vt ſunt vnuȝ in ſub-
C iecto. Subiectum enim continui verum eſt coꝛpus pla-
num conueniens nature: ⁊ iam noſti hoc in naturalibus:
igitur ſubiectum vnitatis continuatione eſt etiam vnuȝ
in natura: inquantum eius natura non diuiditur in foꝛ-
mas diuerſas: dico autem ꝙ vnum numero ſine dubio
nō eſt diuiſibile numero ſm ꝙ eſt per ſeipſuȝ. Sȝ qcqd
eſt vnum preter hoc eſt diuiſibile inquantum eſt vnum:
opoꝛtet autem conſiderare hoc ſcdm naturam ex qua acci-
dit ei vnitas: vnum igitur numero aliud eſt qd ex natu-
ra ſua ex qua accidit ſibi vnitas non poteſt multiplicari
ſicut vnus homo: ⁊ aliud eſt qd ex natura ſua non eſt hoc:
ſicut aqua vna ⁊ linea vna: aqua eniȝ vna poteſt fieri aq̄
plures: ⁊ linea vna poteſt fieri multe: ꝙ autē ex natura
ſua non eſt hoc: illud multiplicatur vno modo: ⁊ non mul-
tiplicatur alio modo: exemplum pꝛimi eſt de hominibꝰ
ſicut homo vnus numero: nō multiplicatur ſm naturaȝ
ſuam ſcdm ꝙ homo eſt cum diuiditur: multiplicatur au-
tem alio modo cum diuiditur in coꝛpus ⁊ animam: igitur
homo eſt anima ⁊ coꝛpus: ⁊ neutrum per ſe eſt homo: ꝙ
autem non eſt ſic: eſt duobus modis: vno quia vel eſt ei
alia natura preter hoc ꝙ ipſuȝ eſt res non diuiſibilis: vel
D non eſt. Si autem preter hoc fuerit ei alia natura: tunc il-
la natura vel eſt ſitus: ⁊ qd conuenit ſitui: ⁊ hoc eſt pun-
ctum: punctum enim non eſt diuiſibile inquantū eſt pū-
ctum: nec alio modo: ⁊ hoc eſt natura alia pꝛeter vnitatē
pꝛedictam: vel illa natura erit ſitus: nec qd conuenit ei.
Igitur hoc eſt ſicut intelligentia ⁊ anima. Intelligentia
enim habet eſſe pꝛeter id qd intelligitur de ea qd non di-
uiditur. Illud autē eſſe non eſt ſitus nec diuiditur in ſua
natura: nec alio modo. Oꝛ auteȝ adhuc eſt in quo non eſt
natura alia eſt ſicut ipſamet vnitas que eſt pꝛincipiū nu-
meri. Cum enim ſibi adiungitur vnitas alia ab ea: earuȝ
coniunctio fit numerus: ⁊ ex his modis vnitatis vnꝰ eſt:
de quo id qd intelligitur non diuiditur in intellectu: ne-
dum diuidatur in naturam localem vel tempoꝛalē. Re-
deamus igitur ad diuiſioneȝ que multiplicatur: ēt inquā-
tum habet naturam vnitate vnā ⁊ continuitate: eius enim
quiddam eſt multiplicabile per multitudineȝ que eſt in
natura: que ex ſeipſa adaptata eſt multitudini ſm ꝙ eſt
vnum: ⁊ hec eſt menſura: ⁊ quiddam eſt: in cuius natura
eſt multitudo: que natura non habet vnitateȝ aptā mul-
titudini: niſi propter cauſam aliam pꝛeter ſe: ⁊ hoc eſt coꝛ-
pus ſimplex: ſicut aqua: hec enim aqua eſt aqua vna nuō
non pꝛopter aqueitatem: ſed pꝛopter adiunctionem cau-
ſe que eſt menſura: igitur ille aque multe numero erunt
vna in ſpecie: ⁊ vna etiam in ſubiecto: ex natura eniȝ ſub-
iecti ſui eſt vt fiant in effectu vna numero. Non eſt autē
E ſic in indiuiduis hominum. Non eſt enim modus nūe-
roꝛum ſubiectoꝛum ſuoꝛum ſic vniri: vt fiant ſubiectum
vnius hominis: vnuſquiſq; enim eoꝛum eſt vnus vnita-
te ſui ſubiecti. Sed aggregatio multitudinis eoꝛum non
eſt vnum ſubiecto: nec eſt modus eius qualis eſt modus
vniuſcuiuſq; partiuȝ aque: vnaqueq; enim aqua vna eſt
in ſe pꝛopter ſuum ſubiectum: ⁊ totuȝ dicitur eſſe vnum in
ſubiecto: eo ꝙ modus ſuoꝛuȝ ſubiectoꝛum eſt: vt poſſint
vniri ⁊ fieri vnum ſubiectum: ⁊ tunc oēs ille aque erunt
vna aqua: vnaqueq; autem harum duaruȝ partium vel

habet quicquid poſſibile eſt ei habere: vel non. Si autē
habuerit eſt perfecta: ⁊ eſt vna integritate. Si vero nō ha-
buerit eſt fractio: viſus autem hominum eſt fractionem
ponere non vnum. Iſti vero modi perfectionis vel ſunt
per accidens: ⁊ per ſituȝ: vt numerus perfectus: vel ſunt
certiſſime. ſcȝ vel artificio: vt dicitur domus perfecta: qꝛ
domus imperfecta non dicitur vna domus vel natura:
vt indiuiduum vnius hominis dicitur perfectum ſuis
membꝛis: linea vero recta iam etiam recipit augmentū
indirectum qd non habebat: ⁊ tunc nō eſt vna ſcdm mo-
dum perfectionis: linea vero circuli non recipit augmen-
tum: ſed naturaliter recipit circulationē vndiq; circa cē-
trum: ⁊ ideo eſt perfecta: igitur eſt vna ſm perfectioneȝ:
videtur etiam ꝙ vnūqdq; indiuiduū hominum ſit vnū
hoc modo: ex omnibus igitur que ſunt vnuȝ: quedam ſunt
que comitatur perfectio: ⁊ quedā ſunt que nō comitatur
perfectio: vnū aūt equalitate eſt comparatio aliqua. Si-
cut hoc ꝙ comparatio nauis ad rectoꝛeȝ: ⁊ ciuitatis ad re-
gem vna eſt. he enim due comparationes cōſimiles ſūt.
Nec eſt earū vnitio per accidens: ſed eſt vnitas quedaȝ:
in qua vniuntur per accidens vnitas nauis ⁊ ciuitatis: ⁊
per illas eſt vnitas per accidens: vnitas enim duarū diſ-
poſitionum nō eſt vnitas quā poſuimus vnitatē per ac-
cidens. ¶ Dicam iterum ꝙ poſtq; vnitas dicitur de rebꝰ
que ſunt multe numero: ⁊ dicitur de re vna numero. Iam F
autem oſtendimus diuiſiones eius. qd eſt vnum nume-
ro: pꝛocedemus nunc ad aliam partem: dicam igitur ꝙ
ea que ſunt multa numero: nō dicūtur vna. alio mō niſi
ꝓpter cōuenientiā quā habent in itentione aliqua. Con-
uenientia enim eoꝛū vel eſt comparationis vel eſt pꝛedica-
ti pꝛeter comparationem: vel eſt in ſubiecto: pꝛedicatuȝ
vero vel eſt genus vel ſpecies vel differentia vel accñs:
ex hoc igitur loco facilius erit tibi cognoſcere: nos certi-
ficaſſe diuiſiones vnitatis: ⁊ ex pꝛedictis cognoſces que
earū eſt dignioꝛ vnitate: ⁊ que pꝛius meretur eam: ⁊ ſcies
ꝙ vnum genere dignius eſt vnitate q; vnū comparatio-
ne: ⁊ vnum ſpē dignius eſt eo qd eſt vnū genere: ⁊ vnum
numero dignius eſt vno ſpecie. Simplex etiaȝ: qd nullo
modo diuiditur: dignius eſt compoſito: perfectuȝ vero qd
diuiditur dignius eſt imperfecto. ¶ Unum autem pa-
rificatur ad eſſe: qꝛ vnum dicitur de vnoquoq; pꝛedica-
mentoꝝ: ſicut ens. Sed itellectus eoꝝ: ſicut noſti: diuer-
ſus eſt. Conueniunt autem in hoc ꝙ nullum eoꝛū ſignat
ſubſtantiam alicuius rei: ⁊ iam noſti hoc.

¶ Capl'm. III. De certificatione vnius ⁊ multitudinis: ⁊
oſtenſione ꝙ numerus eſt accidens.

DIfficile eſt nobis nūc oſtēdere quid-
ditatem vnius. Si enim dixe- A
rimus ꝙ vnum eſt id qd non diuiditur: iam
diximus ꝙ vnum eſt id qd non multiplicatur
neceſſario. Iam igitur accepimus multitu-
dinem in oſtenſione vnius. Neceſſe eſt autem multitu-
dinem diffiniri per vnum: vnum enim eſt pꝛincipiū mo-
tus multitudinis: ⁊ ex ipſo eſt eſſe eius: ⁊ quidditas eius.
Deinde quacunq; diffinitione diffinierimus multitudi-
nem: ponemus in ea vnum neceſſario. Dicimus eniȝ ꝙ
multitudo eſt aggregatum ex vnitatibus. Iam igitur ac-
cepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: ⁊ etiam
fecimus aliud: quia cum poſuimus aggregatum in diffi-
nitione eius: videtur ꝙ aggregatum ſit ipſa multitudo.
Cuȝ autē diximus ex vnitatibus: vel ex vnis: vel ex vni-
tis: iam induximus verbum aggregationis: cuius verbi
intentio non intelligitur: niſi per multitudinē. ¶ Item
cū dicimus ꝙ multitudo eſt id qd nūeratur per vnū iā ac-
cepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: ⁊ acce-

pimus in diffinitione eius numeratione ⁊ menſuratione
per que nō itelligiꝛ niſi multitudo: vnde difficile eſt no/
bis ponere hic aliquid qđ poſſit ſufficere: videtur autez
ꝙ multitudo notioꝛ ſit apud noſtraz imaginationem q̄ꝫ
vnum: ⁊ videtur ꝙ vnitas ⁊ multitudo ſint de his que
prius formamus: prius autē imaginamur multitudinē:
⁊ prius intelligimus vnitatem: ſed vnitatē intelligimus
abſq; principio intelligibili.i.per ſe noto ad imaginandū
ea: ſed ſaltiz imaginamur: ⁊ deide facimus cognoſci mul
titudinem per vnitatez cognitione intelligibili: ⁊ hoc ac/
cipimus vnitatem imaginatam in ſeipſam: ⁊ ex princi/
pijs imaginationis: facimus autem vnitatem cognoſci
per multitudinē inuendo in hoc intentionem imaginati
B uam ad hoc vt inducat nos ad id qđ tunc poterat nobis
eſſe per ſe notum: ſed non formabatur preſens in intelle
ctu. ¶ Item cum dicunt ꝙ vnitas eſt res in qua non eſt
multitudo: ſignificat ꝙ intentio huius verbi eſt res pri/
us intellecta apud nos: que eſt oppoſita huic alij. non eſt
Ariſt. 10. meta. t. 4 autem h̄ deſignatio eius ob hoc ꝙ multitudo remouetꝛ
ab ea: miroꝛ autez de eo qui diffinit nūeruz dicēs: ꝙ nūe/
Numer⁹ eſt multitudo ⁊c. h̄ eſt Euclidis lib. 7. i pͥncipio. ⁊ aliq̄ mō Boetij in principio Arithmetice. rus eſt multitudo aggregata ex vnitatibus vel ex vnis:
vel ex vnitis. Ipſa enim multitudo eſt ipſe numerus: nō
ſicut genus numeri. Certitudo vero multitudinis eſt ꝙ
compoſita eſt ex vnitatibus. Dicere igitur ꝙ multitudo
eſt compoſita ex vnitatibus idem eſt qđ dicere multitu/
do eſt multitudo: multitudo enim non eſt niſi compo/
ſiti ex vnitatibus. Siquis autē dixerit ꝙ multitudo cō/
ponitur ex rebus que nō ſunt vnitates: ſicut ex homini/
bus ⁊ beſtijs. Dicemus ꝙ ſicut he res non ſunt vnitates:
ſed res ſubiecte vnitatibus: ſic etiaz non ſunt multitudo
ſed res ſubiecte multitudini: ⁊ ſicut res ille ſunt vne non
vnitates: ſic h̄ ſunt multa nō multitudo: ꝙ autem dicūt
ꝙ numerus eſt quātitas diſcreta habens ordinez putāt
ſe iam euaſiſſe h̄ incōuenientia: ſed certe non euaſerunt:
qm̄ q̄ꝫtitas ad hoc: vt formetꝛ in anima eget: vt ſciatꝛ ha/
bere partez ⁊ diuiſionē ⁊ equalitatē: pars vero ⁊ diuiſio
non formatꝛ niſi per multitudinē: equalitate aūt quanti/
tas notioꝛ eſt apud intellectū purū: equalitas eniz eſt de
accidentibus proprijs quātitatis: qm̄ opꝫ accipi in diffi/
nitione equalitatis: diciꝛ eni ꝙ eq̄litas eſt vnitio in quā/
titate: ordo vero quez ponunt in diffinitione numeri eſt
etiā de eo qđ non pōt intelligi niſi poſt intellectū nume/
ri: oportet igiꝛ vt ſcias ꝙ h̄ omnia ſunt deſignatio qualis
ſolet fieri per exēpla: ⁊ per nomina multiuoca: ⁊ ꝙ he in/
tentiones formantꝛ per ſeipſas vel omnes vel alique ex
eis. Nec ſignificatꝛ de eis per ea aliquid niſi vt inuantur
C ⁊ cognoſcantꝛ tantū. ¶ Dico igiꝛ ꝙ vnitas vel dicitur de
accidentibus vel dicitur de ſubſtantia. Cuz autē dicitur
de accidentibus non eſt ſubſtantia: ⁊ hoc non eſt dubiū.
Cuz vero diciꝛ de ſubijs nō diciꝛ de eis: ſicut genus: nec
ſicut differētia vllo modo: nō eni recipiꝛ in certificatiōe
quidditatis alicuius ſubſtantiarū: ſed eſt quiddaz comi/
tans ſubſtantiā: ſicut iam noſti. nō ergo diciꝛ de eis: ſicut
genus: vel ſicut differentia: ſed ſicut accidens: vnde vnū
eſt ſuba: vnitas vero eſt intētio que eſt accidens: accidēs
aūt qđ eſt vnū de quinq; vlibus quāuis ſit accidens ſm
hanc intentionē: pōt tamē cōcedi eſſe ſuba: ſed h̄ nō pōt
cōcedi niſi cū accipiꝛ compoſitū ſicut albū. Natura eni
intentionis ſimplicis de eo ſine dubio eſt accidens ſm
aliā intentionē: eo ꝙ eſt in ſubſtātia: nō ſicut pars eius. ⁊
impoſſibile eſt eſſe ſine eo. ¶ Conſideremus igiꝛ nūc an
vnitas que eſt in omni ſubſtātia: ⁊ nō eſt pars eius cōſti/
tutiua: poſſit eſſe ſeparata a ſuba: dico aūt hoc eſſe impoſ/
ſibile. Si enim vnitas eſſet eſſe ſpoliatum a ſubſtātia: ne
ceſſario ſpoliatū eſſet ſic ꝙ nō diuideretꝛ vel non eſſet ibi
natura predicta de ea que nō diuidiꝛ: vel eſſet ibi alia na
tura. pars autem prima eſt friuola: qꝛ ad minus non pōt
eſſe quin ſit ibi eſſe qđ nō diuidiꝛ. Si autem illud eſſe qđ
non diuidiꝛ ſine dubio eſt intentio preter vnitatez: tunc
illud eſſe qđ non diuidiꝛ: vel eſt ſubſtantia vel accidens.
Si vero fuerit accidens: tunc vnitas eſt in accidente ſine
dubio: ⁊ deinde in ſuba. Si autē fuerit illud ſubſtantia ⁊
vnitas nō eſt ſeparata ab eo: tunc ipſa eſt in eo quēadmo
modū eſt aliquid in ſubiecto. Si vero ſeparatꝛ ab eo: tūc D
vnitas cum ſeparata ponitur ab illa ſubſtātia: habebit ēt
alias proprietates que adueniunt ei: ⁊ adiungūtur ei: ſed
poſtq̄ꝫ poſita fuerit ipſa adiūcta alicui alij ſube: ⁊ h̄ ſub/
ſtātia erit ſic ꝙ ſi nō adueniret ei illa vnitas nō haberet
vnitatē: qđ eſt abſurdū: vel haberet eaz que ſibi inerat: ⁊
vnitatē que adueniret: ⁊ tunc eēnt ei due vnitates: qđ ſi/
militer eſt abſurdū. Si autē vtraq; vnitas eſſet etiaz in
alia vna ſuba: tunc ad aliquā duarū ſubarum non adue/
niret vnitas ⁊ ratio rediret iterū ad principiū: ſicut id ad
quā veniret vnitas: ⁊ fieret etiā due ſube. Si autez vna/
queq; vnitas eſſet in ambabus ſubſtantijs: tunc vnitas
eēt dualitas: qđ ſimil'r eſt abſurdū. Manifeſtū eſt igitur
ꝙ vnitas non eſt illius nature: vt ſeparetꝛ a ſubſtantia in
qua eſt. ¶ Incipiā igiꝛ ⁊ dicam ꝙ vnitas non ſic expolia
tur: vt non diuidatꝛ: ſed eſt eſſe qđ nō diuidiꝛ: ita ꝙ eſt eē
de eſſentia vnitatis non ſubiectū ei. Si enim poſuerim⁹
ꝙ h̄ vnitas ſeparatur a ſubſtantia: vel ꝙ pōt habere eſſe
ſeparatum ſic vt nō diuidatꝛ: vel tale eſſe qđ nō diuidatꝛ
tantum: ſed vnitas ſubſtantialiter eſt ipſum eſſe qđ non
diuidiꝛ: eo ꝙ illud eſſe conſtituiꝛ eſſe nō in ſubiecto: tūc
accn̄tibus non erit vnitas vllo mō. Si autē accn̄tib⁹ fue
rit vnitas: profecto eoꝝ vnitas erit preter vnitatez ſub/
ſtantie: ⁊ illa vnitas dicetur de eis cōmunione nominis:
igitur cōtinget etiam ꝙ ex numeris alij ordinabuntꝛ ex
vnitate accidentiuz: ⁊ alij ordinabuntꝛ ex vnitate ſubſtā/
E tiarū. Cōſideremus igitur an cōmunicent in intentione
eſſe qđ non diuiditur: an non. Si autem non cōmunicāt
tunc vnitas que eſt in vno eoꝝ eſt eſſe qđ non diuiditur:
⁊ in alio nō eſt ſic: per vnitatē vero accidētiū vel ſubſtā/
tiarū non intelligimus illud ita vt per vnitatem vnius
eoꝝ intelligamus aliquid preter eſſe qđ nō diuidiꝛ. Si
aūt cōmunicauerint in h̄ tunc illa intentio. ſcꝫ eſſe qđ nō
diuiditur eſt id qđ intelligimus per vnitatem: ⁊ h̄ inten/
tio eſt cōmunioꝛ intētione quā paulo an̄ nominauimus:
ad hoc enim ſequeretꝛ illud: dum ipſa eſſet eſſe ſubſtātia/
le: poſtq̄ꝫ poſſibile eſt poni expoliatam: igiꝛ illa intentio
ſine dubio ſi fuerit ſubſtantia non accidet accidenti. Nō
autem ſequitur: vt dicas ꝙ ſi fuerit accidens nō accidet
ſubſtantie. Subſtātie eni accidit accidens: ⁊ conſtituiꝛ
per eam accidenti vero nō accidit ſubſtantia: ſic vt ipſa
conſtituatꝛ in illo: igiꝛ vnitas collectiua cōmunioꝛ eſt il/
la itentione: ⁊ de illa eſt noſter ſermo inquātū eſt eſſe: qđ
nō diuidiꝛ tantū ſine additiōe alia: ⁊ h̄ nō ſeparatꝛ a ſuis
ſubiectis: alioquin fieret itentio minus cōmunis: poſtq̄ꝫ
igiꝛ fuit abſurdū vt vnitas ſit eſſe nō diuiſibile in accidē
tibus: ⁊ in ſubijs: ⁊ vt cū h̄ poſſit ſeparari: ⁊ eſſe ſubſtātia
que accidit accidēti: ⁊ vt vnitas ſit diuerſa in ſubijs ⁊ ac/
cidentibus: manifeſtū eſt tūc ꝙ certitudo vnitatis eſt in/
tentio accidentis: ⁊ eſt de vniuerſitate eoꝝ que comitā/
F tur res. Nō debet aūt aliquis dicere ꝙ h̄ vnitas nō ſepa
ratꝛ niſi ad modū quo non ſeparantꝛ iteriores cōmunes
exiſtentes abſq; ſuis differētijs: ⁊ ꝙ ꝓhibitio huius ſepa
rationis nō facit debere accidentalitatez eius: qꝛ non fa/
cit debere accidentalitatem eius niſi prohibitio ſepara/
tionis ab intentione: cuius eſſe acquiſitum eſt ſingulari/
ter. ¶ Dico autem non ita rem eſſe: quia comparatio

eius qđ nos poſuimus cõmunius ad id qđ poſuimus minus cõmune: nõ eſt qualis eſt eius cõparatio ad id qđ diuiditur per differentiã conſtitutiuam. Jam enim oſtendimus ꝙ vnitas non eſt intrans in diffinitione ſubſtãtie nec accidentis: ſed fortaſſe eſt comitans eam. Cũ enĩ inuenerimus aliquid de vnis ſimpliciter: tunc ipſuꝫ erit diſcretum per ſe a ꝓprietate que adiungitur ſibi: non ſicut color qui eſt in albedine. Cum igitur certũ fuerit ꝙ non eſt ſeparata certificabitur: qꝛ id qđ predicatur de intentione comitãte cõmuni nomine deriuato a nomine ſimplicis intentionis: ipſum eſt intẽtio que eſt vnitatis. Ipſꝫ vero ſimplex eſt accidens. Poſtq̃ꝫ igitur vnitas eſt accidens: tũc numer⁹ q accidẽs eſt necẽo ꝓuenit ex vnitate.

℄ Capl'm. IIII. Qꝛ menſure ſunt accidẽs.

A Quantitates cõtinue ſunt mẽſure cõtinuoꝝ: ſed corpus qđ ẽ quãtũ eſt mẽſura cõtinui. qđ eſt corpus ex intẽtione forme: ſic tu iam noſti ex multis alys locis: corpus vͦo ſm aliã intentioneꝫ qđ eſt de ꝑdicamẽto ſube iam ſufficienter oſtendimus. Sed hanc menſurã iam manifeſtũ eſt eſſe in materia: ⁊ ꝙ ipã augmentat̃ ⁊ minuit̃ ſuba permanente eadẽ: igit̃ eſt accidẽs ſine dubio: ſed eſt de accidentibus que pendent ex materia: ⁊ ex re que eſt in materia: hec enim menſura nõ ſeparatur a materia niſi in eſtimatione: nec ſeparat̃ a forma que eſt materie: eo ꝙ ipſa eſt menſura rei que recipit dimenſiones huiuſmodi. Nec eſt poſſibile vt ipſa ſit ſine hac re: ſicut tempus non põt eſſe niſi per cõtinuũ: qđ eſt ſpaciũ: qꝛ menſura eſt continuũ inquantũ menſurat totiens vel totiens ꝑ ħ: ⁊ non ceſſat menſuratio in eſtimatione in infinituꝫ. Sed ħ eſt cõtrariũ ad ħ ꝙ res eſt ſic qđ recipit in ſe poſitionẽ triũ dimẽſionũ ſupra nominatarũ in quo non differt vnũ corpus ab alio. Sed in menſurari totiens vel totiens: ⁊ non finiri eius menſurationem in totiens vllo modo vnũ corpus differt ab alio corpore: ħ autẽ intentio eſt quantitas corpis: illa vero forma eius. Sed hec quantitas non ſeparatur ab alia forma in eſtimatiõe vllo modo. Ipſa vero ⁊ forma ſeparãtur a materia in eſtimatione.

B ℄ De ſuperficie autem ⁊ linea poſſumus dicere ꝙ vno reſpectu ſunt finis: ⁊ alio reſpectu ſunt menſura: ⁊ etiã ꝙ ſuperficies habet reſpectũ quo recipit in ſe poſitionem duaꝝ dimenſionũ ſm modũ dimenſionũ prenominatarũ. ſ. duarũ dimẽſionũ tm̃: ſic vt interſecent ſm rectum angulum: ⁊ ꝙ põt menſurari ⁊ metiri: ⁊ qđ eſt minor ⁊ maior: ⁊ ꝙ accidunt ei dimẽſiones ſm diuerſitatẽ figurarũ. Cõſiderabo igit̃ has diſpoſitiones in illa ⁊ dicã ꝙ ſua receptio poſitionis duarũ dimenſionũ non eſt ei niſi ob hoc qđ eſt finis corporis: qđ eſt receptibile trium. De hoc auteꝫ ꝙ res eſt finis ei⁹ qđ eſt receptibile triuꝫ: ĩquantũ eſt finis huiuſmodi: nõ finis abſolute: indiciũ eſt ꝙ receptibile eſt poſitiõis duarũ dimenſionum: ħ igit̃ modo non eſt menſura: ſed hoc modo eſt relata: ſed quãuis ſit relata: tamen non eſt niſi menſura. Jam enim noſti differentiã ⁊ inter relatũ abſolute ⁊ inter relatũ qđ ẽ predicamentũ: qđ non põt ꝯcedi: ſicut oſtendimus eſſe menſurã vel equale. Qꝛ aũt ſuperficies ſit mẽſura fit ſm aliũ modũ: per quẽ. ſ. põt differre ab alys ſuperficiebus in menſuratione ⁊ dimẽſione. Sꝫ ſm primũ modũ nõ põt differre ab alys vllo mõ: vtroqꝫ tamẽ modo accidens eſt. Sed ipſa inquantũ eſt finis accidens eſt finito: eo ꝙ eſt in eo nõ ſicut pars eius: nec poteſt eſſe ſine eo. Jam autem dixeramus in naturalib⁹: ꝙ conditio eius qđ eſt in aliquo non eſt vt parificetur ei in eẽntia. Ibi ergo cõſideretur ħ: qꝛ ſi de hoc dubitatio modo contigerit non erit niſi ſm ꝙ ipſa eſt menſura q̃ eſt accidens: quãuis enĩ hoc ꝙ in ſuperficie ponũtur due dimenſiones eſſet ei inquãtũ eſt ipſa: tamẽ ħ non eſſet cõparatio quantitationis ad formationẽ corporalẽ: ſed eẽt comparatio accidentalis ad formã: ⁊ tu ſcies ħ per cõſiderationẽ principiorũ. C

Scias autẽ ꝙ propter accidentalitatem que aduenit ſuperficiei ⁊ recedit ab ea in corpore ꝓpter cõtinuationẽ ⁊ diſgregationẽ ⁊ diuerſitatẽ figurarũ ⁊ interſecationẽ earũ aliquãdo ſuperficies corporis plani cũ deſtruitur inquantuꝫ eſt plana fit ſperica. Jam autem noſti ex his que dicta ſunt ꝙ vna certiſſime ſuperficies nõ eſt ſubiectũ ſperice ⁊ plane in eẽ ⁊ aly in effectu ſicut vnũ corpus põt eſſe ſubiectum in effectu diuerſarũ dimenſionũ que ſuperueniũt ei. Similiter ⁊ ſuperficies: vt enĩ remoueat̃ ab ea figura eius: ita vt deſtruãt̃ dimẽſiones eius: ħ nõ põt in ea fieri niſi per ĩciſionẽ eius. Inciſione enim eius fit deſtructio forme ſuperficiei vnius q̃ erat in effectu. Jam autẽ noſti ħ ex alys verbis: ⁊ etiam noſti: qꝛ ħ non ſequit̃ in yle ita vt ei qđ eſt yle ſit ꝯtinuatio aliunde q̃ꝫ diſgregatio: ⁊ etiã noſti ꝙ cũ quis ꝯiunxerit ſuperficies alias cũ alys: ita vt deſtruant̃ termini cõmunes fiet ex eis ſuperficies alia numero: ⁊ deinde ſi iterũ cõuerterit eam ad ſuã ꝑmã diſpoſitionẽ non erit iam illa prima ſuperficies vna numero: ſed cõſimiles alie numero. Quoniaꝫ qđ adnihilatũ eſt nõ reducit̃: poſtq̃ꝫ aũt ſcieris formã diſpoſitiõis in ſuperficie ſcies etiã in linea. vnde conſidera de ea ſm illam. D

℄ Conſtat igit̃ ꝙ ħ accidentia ſunt: quia eſſe eorũ non ſeparat̃ a materia. Noſti etiam ꝙ illa non ſeparatur a forma que in natura ſua materialis eſſe eſtimatur: ⁊ ꝙ linea ſeparat̃ a ſuperficie in eſtimatione. Dico aũt ꝙ ħ ſeparatio in hoc loco duobus modis intelligitur: vno cũ ponimus in eſtimatione ſuperficiem ⁊ nõ corpus: ⁊ lineã: ⁊ nõ ſuperficiem: altero cũ attendimus ſuperficieꝫ tantũ: ⁊ nõ attendimus oĩno an ſit cũ corpore: an nõ ſit cũ corpore: tu enĩ noſti ꝙ differentia inter hoc manifeſta eſt: qm̃ differt inter cõſiderare reꝫ ſolũmodo q̃uis ĩtelligat̃ eſſe cũ alio: a quo nõ ſeparatur: ⁊ ĩter cõſiderare rẽ ſolũmodo cũ cõditione ſeparationis ſue ab eo qđ cuꝫ ipſa eſt: vt ſic iudicet̃ de ea q̃ſi ſit cõſiderata ꝑ ſe ſola: q̃uis enĩ in tua eſtimatõe ſit exiſtẽs ꝑ ſe ſola: tñ cũ hac diſcretõe ĩter eã ⁊ aliã rẽ iudicataꝫ ꝙ ipſa nõ eſt cũ ea: igitur qſqs putauerit ꝙ ſuperficies: ⁊ linea: ⁊ punctũ poſſunt putari linea ſuperficies ⁊ punctuꝫ tali poſitiõe vt corpus nõ ſit cũ ſupficie nec cũ linea: nec cum puncto. Iſte iam putauit errorem. Nõ enĩ eſt poſſibile in eſtimatione poni ſuperficiem per ſe ſic vt non ſit finis rei: ſed ſic vt eſtimet̃ cũ proprio ſitu: ⁊ eximentur el due plane partes quibus duabus partibus ſimul nõ obuiabit veniens ad eã: ſicut tu noſti: igit̃ qđ tu eſtimaſti ſuperficiem nõ eſt ſuperficies. Superficies enĩ nõ eſt niſi ipſemet terminus nõ qđ eſt habẽs duos terminos. Sed ſi ſuperficies eſtimatur ipſemet finis qui ſequit̃ ad vnaꝫ partẽ inquantũ eſt ſic: vel eſtimet̃ ipſamet pars ⁊ terminus: ſic vt inciſio fiat ei alio modo: tunc ipſa erit finis ei⁹ eſtimata cũ eo aliquo modo: ⁊ ſimiliter eſt in linea ⁊ puncto. E

Qꝛ autem dicunt ꝙ punctus deſignat lineaꝫ ſuo motu: eſt quiddam qđ dicit̃ ad imaginandũ: ſed nõ eſt poſſibile ħ eſſe. ꝙ enĩ punctus nõ põt poni tangens ⁊ mouẽs iam oſtendimus hoc nullo modo poſſe eſſe: poſtq̃ꝫ enim tactus non permanet: nec remanet punctus poſt tactum niſi ſicut erat prius ante tactum: tunc non erat ibi punctum remanens principium linee poſt tactuꝫ: nec remanet diſtenſio inter illud ⁊ partes tactus partes linee que fit poſt tactum. Illud enim punctum non eſt factũ punctuꝫ: ⁊ termin⁹ niſi ꝓpter tactũ ſicut audiſti in nãlibus. Cum enim tactuꝫ conſecutus fuerit motus: quomõ ipm

remanebit punctū: ꝛ ita ſm ꝙ fuerit ꝑncipium linee erit puncti ſcḋa deſcriptio: hoc aūt nō eſt niſi in imaginatione tantū. ¶ Item neceſſe eſt ſine dubio vt cum motus fuerit ꝟ ſit aliqd habens eſſe ſup qḋ vel in quo fiat motus: ꝛ qḋ ſit receptibile motus: vt moueat̄ in eo. igitur illud vel eſt ſpaciū qḋ eſt corpus vel ſuperficies: vel ſpacium in ſuperficie vel ſpacium qḋ eſt linea: ꝟ igit̄ habebunt eſſe ante motū puncti: motus igit̄ puncti non erit illis cauſa eſſendi. ¶ Eſſe etiā mēſure corporalis: manifeſtum eſt: eſſe vero ſuperficiei eſt ex ꝟ ꝙ neceſſe eſt finitam eſſe menſurā corporalē: eſſe vero linee eſt ꝑpter iciſionē ſuperficierū: ꝛ ꝑpter poſitionem terminoꝝ illis.
F ¶ Jam aūt quidā putauerunt de angulo ꝙ ipſe ſit quātitas cōtinua alia a ſuperficie ꝛ corpore: vnde oportet cōſiderare ꝟ circa illū. Dico igit̄ ꝙ mēſura ſiue ſit corpus ſiue ſit ſuperficies: iam accidit ei cōtineri intra fines qui copulant̄ in vno puncto: vnde inquantū eſt inter hos fines eſt res habens angulū: ꝛ ſi volueris qualitatē q̄ eſt ei inquantū eſt huiꝰ appellabis angulū: primū igit̄ eſt: ſicut quadratū: ꝛ zm ſicut quadratura. Si autē poſueris nomē anguli intentioni ꝑme: dices. angulus eſt equalis minor ꝛ maior ſm ꝙ eſt: qꝛ eius eſſe menſura eſt. Si vero impoſueris intentioni ſecūde: tūc ꝑpter menſurā que eſt in illo dices de illo veluti quadraturā. In hoc autem qḋ eſt angulus ſm intentionem primā poſſunt poni tria ſpacia vel duo: ꝛ eſt tunc menſura corporalis vel ſuperficialis. ¶ Qui aūt putat dicēs ꝙ non eēt ſuperficies niſi moueret̄ linea in eſtimatione cum duobus ſuis pūctis: quouſq̄ facit eam longitudo que vere mota eſt in latum ꝛ inde ꝓuenit latitudo poſt longitudinē: ꝛ ob ꝟ eſt longitudo ꝛ latitudo. Si autē moueat̄ linea ad faciendū angulum: ſed nec in longū ſolū ſicut eſt: nec in latū: ſicut cū facit ſuperficiem: ſed moueat̄ ex vno ſuoꝝ capitū: ꝛ fit
G angulus: ꝟ angulū ponit genꝰ quātū in mēſuris. ¶ Cauſa autē huius rei eſt ignorantia intentionis de ꝟ qḋ diximus. ſ. ꝙ rei opus eſt tribus vel duabus dimenſionibus ad ꝟ vt angulus ſit corpalis vel ſuperficialis: poſtq̄ igit̄ noſti: quia qḋ dixit nō ſequit̄: tūc non debet audiri ab intelligentibus. eo ꝙ homo ille preſumpſit loqui de eo qḋ nō ꝯueniebat ei qui obliuioſus ꝛ turbatus tenuit ꝙ ſuperficies reuera eſt quadratus: vel parte altera longior ꝛ nihil aliud. Sed ꝟ verbum eius nō eſt tale de quo curare debeamus. Jam igitur noſti eſſe mēſurarū: ꝛ ꝙ ſunt accidentia: ꝛ ꝙ nō ſunt principia corporū: ꝛ ꝙ error nō cōtingit in ꝟ niſi ex eo qḋ tu noſti. Jam etiā patuit ex ꝑmiſſis ꝙ tēpus accidens eſt: ꝛ ꝙ pendet ex motu. Remanſit igitur vt ſcias ꝙ nō eſt mēſura ꝑter has. ¶ Et dico ꝙ quantū cōtinuū neceſſario vel eſt ſtabile habens eſſe ſil' cum omnibus ſuis partibus vel non eſt ſtabile. Si autē non fuerit ſtabile: ſed renouat̄ eſſe eius per ſucceſſionē vnius poſt aliud ipſum eſt tēpus. Si vero fuerit ſtabile ꝛ ipſum eſt menſura: tūc vel erit illa que eſt perfectior ex menſuris: ꝛ hec eſt in q̄ poſſunt poni tres dimenſiones: nam plures in ea poni non poſſunt: ꝛ hec eſt mēſura corporalis: vel in qua poſſunt poni due tm̄ dimenſiones vl' ꝙ eſt habēs vnā tm̄ dimēſionē: eo ꝙ eē continuū habet aliquā dimenſionē in effectu vel in potētia. Sꝫ qꝛ dimēſiones nō fuerūt pluſq̄ tres nec minus q̄ vna: ideo menſure ſunt tres: ꝛ he ſunt quātitates cōtinue ꝑ ſe. Jā autē appellant̄ quedā alie quātitates cōtinue: ſed non eſt ita. ¶ Locus vō eſt ipſa ſupficies: grauitas vō ꝛ leuitas ſuis motibus faciunt debere eſſe mēſuras diuerſas in tēporibus ꝛ locis: ꝛ nō eſt illis vt ſeparent̄ in ꝑtes: q̄rū vna numeret aliquā earū. ſ. grauitatē vel leuitatē: neq̄ vt opponāt̄ ſibi ſm eq̄litatē vel ineq̄litatē ſic: vt ponat̄ eis aliqs terminus q pariſicet̄ alij termino eiuſdē generis: neq̄ vt hoc qḋ ſequit̄ ex iſto pariſicet̄ ei qḋ ſequit̄ ex illo qḋ eſt eiuſdē generis: neq̄ qꝛ alius terminus pariſicet̄ ei ſic: vt ſit ei equalis vel inequalis. nō eni adequabit̄: ſed ieq̄bitur. Nos autē nō itelligimus per equalitatē ꝛ inequalitatē: quas notū eſt eſſe menſuras: niſi hanc intentionē.
¶ Diuiſio autē que accidit grauitati ꝛ leuitati: qꝛ vna grauitas eſt dimidiū alterius grauitatis. hoc nō cōtingit niſi vel qꝛ motū eſt in vno tēpore dimidio ſpacio: vel in vno ſpacio tēpore duplo: vel qꝛ maior moueat̄ deorſum ꝑ inſtrumētū tali motu: ex quo ſequit̄ minorē moueri ſurſum vel aliquid aliud huiuſmodi. Et eſt ꝟ ſicut calor qui eſt duplus alterius caloris: eo ꝙ agit duplū illius: vl' eſt in corpore duplo ꝯſimili in calore. Similit' eſt diſpoſitio magni ꝛ parui multi ꝛ pauci ꝟ eni accidentia ſunt etiā que accidunt quātitatibus de predicamento relationis. Tu autē iam cognouiſti ꝟ oīa ex alijs locis: igit̄ quantitas oīno eſt illa in qua poſſibile eſt eſſe aliquid de illa qḋ per ſeipſum poteſt eſſe vnum numerans: ſiue hoc poſſit eſſe in ſe ſiue ſit ex poſitione.

¶ Capitulum. V. De certificāda quidditate numeri ꝛ de diffōne ſuarū ſpecierū ꝛ manifeſtatione ꝑncipioꝝ eius. A

OPortet vt hic certificemur de natura ꝛ proprietatibus numerorū: ꝛ quomodo debent itelligi diſpoſitiones ꝛ eſſe eorū. Jam autē tranſieramus ad hoc incidenter ad loquendū de quantitatibꝰ cōtinuis. Noſtra eni intentio fecit debere hoc fieri. Dicemus igitur qḋ numerꝰ habet eē in rebus: ꝛ habet eſſe in anima: ꝛ illud ꝙ dixerunt quidā ꝙ numerus non habꝫ eſſe in aīa nō eſt attendēdū. Sed qḋ dixerunt ꝙ numerus expoliatus a numeratis ſignatis non habꝫ eſſe niſi in aīa: ꝟ verū eſt: poſtq̄ autem iam oſtendimus ꝙ vnū non expoliatur a ſignatis: ita vt exiſtat per ſe niſi in itellectu: ſimiliter intelligendū eſt de vnoquoq̄ qḋ ſequitur in ordine poſt eſſe vnius: ꝙ autē in eis ſunt que numeri ſint: ſine dubio verum eſt: eo ꝙ in eis que ſunt: ſunt vnitates pluſq̄ vna: vnuſquiſq̄ aūt numeroꝝ ſpecies eſt per ſe: ꝛ eſt vnus in ſe: inquantū ipſe eſt ipſa ſpecies: ꝛ inquantū ipſa eſt ſpecies habet ꝓprietates. Id eni qḋ non habet certitudinem in ſe impoſſibile eſt: vt habeat proprietatē primarietatis vel cōpoſitionis vel perfectionis vel ſuperfluitatis vel diminutiōis vel quadrationis: vel cubitionis: vel ſurditatis: vel aliarū figurarū quas habent numeri. igitur vnicuiq̄ numeroꝝ eſt certido ꝓpria ꝛ forma propria que de ipſo concipit̄ in aīa: ꝛ ipſa certitudo eſt vnitas eius: qua eſt id qḋ eſt. Numerꝰ autem non eſt multitudo que non conueniat in vnitate: ita ꝙ non eſt neceſſe dicere eſſe aggregatum ex vnitatibus. ipſe enim numerus inquantum eſt aggregatus vnꝰ eſt: ꝛ poſſunt ei attribui proprietates que non ſunt alteriꝰ numeri: nec eſt mirum ſi res ſit vna inquantū habet aliquam vnā formā ſicut eſt denarietas ꝛ ternarietas ꝛ habeat multitudinem in ſe: igitur inquantū eſt denarietas eſt cū proprietatibus que conueniunt omnibus decem: ſed inquantum habet multitudinem nō habet proprietates: niſi ꝓprietates multitudinis que eſt oppoſita vnitati: ꝛ propter hoc decem non diuidunt̄ ſm denarietatē in decem decimas: quarū vnaqueq̄ habeat proprietatē denarietatis. ¶ Nec debet dici ꝙ decem ſint nouem ꝛ B vnum: vel quinq̄ ꝛ quinq̄: ſed vnum ꝛ vnū ꝛ vnū quouſq̄ ꝓuenias ad illū. Dictio eni tua q̄ dicis ꝙ decē ſunt nouē ꝛ vnū: eſt dictio qua ꝑdicaſti nouē de decē: ꝛ inſup addidiſti vnū: eſt igit̄ q̄ſi ſic dixeris ꝙ decē ſunt nigrū ꝛ dulce. Oporteret igit̄ vt ille due ꝓprietates eēnt vere

de decē q̄ addunt̄ vna ſuꝑ aliā. igit̄ decē cēnt nouē ⁊ etiā
vnū. Si aūt ꝑ hāc additionē nō intendiſti notificare: ſʒ
intēdiſti ſicut ille qui dicit ꝙ hō eſt aīal ⁊ rōnale. ſcʒ aīal
qđ eſt rōnale erit ſil'r q̄ſi dixiſſes ꝙ decē ſunt noueʒ qui
nouē ſunt vnū: qđ ēt eſt incōueniens. Si vō intelligis ꝙ
decē ſunt nouē cū vno: ⁊ intēdis ꝑ h̄ ꝙ decē ſunt nouem
qui ſunt cū vno: ita vt cū nouē fuerint ſola nō ſint decē.
Cū vero fuerint cū vno: tunc illa nouē ſint deceʒ: ſimil'r
etiā erraſti: ſiue eni nouē ſint ſola: ſiue aliquid ſit cuʒ eis
ipſa ſemꝑ erūt nouē: ⁊ nullo mō erunt decē. Si aūt non
ītellixiſti per vnū ꝓprietatē quā hn̄t nouē: ſed decē: erit
tunc quaſi dixeris ꝙ decem ſunt nouē: ⁊ exn̄do nouem
ſunt etiā vnū. h̄ etiā error eſt: h̄ aūt totū ſolemus dicere:
ſed īducit errorem. Sed denarius eſt aggregatio ex no-
uē ⁊ vno cū accepta fuerint vtraqʒ ſimul: ⁊ ꝓuenit ex eis
C ꝯiunctis aliqđ aliud ab eis: qđ eſt decē. ¶ Cū aūt volue
ris ſcire certitudinē diffinitiōis vniuſcuiuſqʒ numeri erit
vt dicas ꝙ numerus eſt ꝓueniēs ex aggregatione vni⁹
⁊ vnius: ⁊ vnius: ita vt numerent̄ oēs vnitates. Neceſſe
eſt enim vt numerus diffiniat̄ per aliquā ex ſuis ꝓprie-
tatibus ſine cōſideratione cōpoſitionis eoꝝ ex q̄bus cō-
poſitus eſt: ⁊ tunc h̄ erit deſcriptio illius numeri non ſua
diffinitio ſubſtātialis: vel ꝑ conſiderationē cōpoſitionis
eoꝝ ex q̄bus cōpoſitus eſt. Si autē cōſiderat̄ cōpoſitio
eius ex duobus numeris tm̄ abſqʒ alijs. vbi gr̄a. ꝙ dena
rius cōpoſitus eſt ex quinqʒ ⁊ quinqʒ: non erit h̄ digni⁹
quātū ad cōpoſitionē eius q̄ʒ ex ſex: ⁊ quatuor. Naʒ eēn-
tia eius nō pendet potius ex vna cōpoſitione q̄ʒ ex alia:
inquantū eni ipſe eſt decem eſt vna quidditas: ⁊ impoſſi
bile eſt vt eius quidditas ſit niſi vna: ⁊ qđ ſigñat ei⁹ q̄d-
ditatem inquantū eſt vna ſit diffinitiones diuerſe. Cum
autē h̄ ſit tunc eius diffinitio nō eſt dignior eſſe ex vna il
larū cōpoſitionū potius q̄ʒ ex alia: ſed ex h̄ qđ diximus:
poſtq̄ʒ autē ita eſt ei: tūc qn̄ compoſitio ex q̄nqʒ: ⁊ q̄nqʒ
⁊ ex ſex: ⁊ quatuor ⁊ ex tribus: ⁊ ex ſeptē iaʒ eſt comitās:
⁊ ꝯſequēs illū: tunc h̄ ſunt deſcriptiones eius quāuis cū
diffinieris illū per quinqʒ ⁊ quinqʒ oportebit te tūc diffi-
nire quinqʒ: ⁊ ſic reducis ad vnitates: ⁊ tūc ītelligit̄. Idē
eni intelligitur cuʒ dicis ꝙ deceʒ ſunt ex quinqʒ ⁊ q̄nqʒ:
ſicut cum dicis qđ eſt ex tribus ⁊ ſeptē vel ex octo ⁊ duo-
bus. ſcʒ ſi conſideraueris illas vnitates aggregatas. Si
vero cōſideraueris formā de quinqʒ: ⁊ de tribus ⁊ ſeptē:
erit vnaqueqʒ iſtarū cōſiderationū diuerſa ab alia: eſſen
tia eni vnitatis nō habʒ diuerſos itellectus certitudinis
ſue: ſed multiplicant̄ eius accidētia ⁊ comitant̄: ⁊ ꝓpter
hoc dixit egregius ph̄s. Nō putetis ꝙ ſex ſūt tres ⁊ tres:
ſed ſunt ſex ſemel: cōſideratio autē numeri ſcḋm vnitates
ſuas eſt difficilis ad imaginādū: ⁊ ad proferendū: ⁊ iđo ne
ceſſario recurrunt ad deſcriptiones predictas. ſ. ex q̄nqʒ
⁊ quinqʒ vel ex alijs. ¶ Qđ aūt debet inquiri de diſpoſi-
D tione numeri. h̄ eſt. ſcʒ diſpoſitio dualitatis: quidam eni
illorū dixerunt dualitatē non eſſe aliquā de numeris: eo
qđ dualitas eſt primū par: vnitas vero eſt primū impar:
⁊ nō eſt numerus: ſimiliter ⁊ dualitas que eſt primū par
nō eſt numerus: ⁊ dixerūt ꝙ qꝛ numerus eſt multitudo
compoſita ex vnitatibus: ex omnibus autē vnitatib⁹ cō-
ſtituentibus numeruʒ pauciores ſunt tres: ideo dualitas
ſi eſt numerus: tūc neceſſe eſt: vt ſit vel compoſitus vel
primus: ⁊ ſi eſt compoſitus: tunc numerat eum aliud q̄ʒ
vnitas. Si autem eſt numerus primus: tūc nō habʒ me-
dietatē. Qui autē inquirunt certitudinem nō occupātur
circa huiuſmodi vllo modo: quoniā vnitas non fuit non
numerus ob h̄ qđ ſit par vel impar. Sed qꝛ non ſepara-
tur ipſa in vnitates. Cum autē dicunt numerum eſſe cō-
poſitum ex vnitatibus non intelligunt id qđ intelligunt
apud arabes grāmatici de verbo aggregatiōis: ⁊ qđ mi-
nor aggregatio eſt tres: quāuis diuerſitas ſit in hoc. In-
telligunt enim per h̄ maioreʒ vel plurem vno: qꝛ ſic con
ſueuerunt: nec curant ſi inuenitur par qui non ſit nume-
rus vel inuenerit impar qui non ſit numerus. Si autem
poſuerimus eos dicere poſſe inueniri parem qui non ſit
numerus: vel imparem qui nō ſit numerus: non tamen
concedent de numero primo ꝙ non habet medietatem
abſolute. Sed cōditionaliter qꝛ nō habet medietatem q̄
ſit numerus inquātū eſt primus. Intelligunt eni de pri-
mo ꝙ non eſt cōpoſitus ex numero: ⁊ non intelligūt de
numero: niſi id in quo eſt diſcretio: ⁊ in qua īuenitur vni
tas: igitur dualitas eſt p̄mus numeroꝝ: ⁊ eſt vltima pau
citas in numero. ¶ Multitudo aūt in numero nō per- E
uenit ad finem: paucitas vero dualitas nō dicitur per ſe
ſed reſpectu alterius numeri. Nec qꝛ dualitas nō eſt ma
ior aliquo ſequitur inde ꝙ non ſit eius paucitas compa-
ratione alterius a ſe: vnde nō oportet vt ſi ponat̄ duali-
tas referri ad aliquid ſequi inde ipſa nō referri ad aliud
relatione que ſit diuerſa ab alia: non eni debet vt cū ali-
cui rei accidunt due relationes ſimul. ſcʒ relatio paucita
tis ⁊ relatio multitudinis: ita vt cum fuerit paucuʒ reſpe
ctu alicuius ſit multuʒ reſpectu alterius: ſequi ex hoc: vt
cum omni paucitate que accidit alicui accidat etiā eidē
multitudo. Sicut ſi aliquis idem fuerit dominus ⁊ ſer-
uus non debet ſequi ex hoc ꝙ aliquis alius non ſit dn̄s
tantū: nec ſi aliquid eſt genus ⁊ ſpecies: ſequitur ex hoc:
vt aliquid aliud non ſit genus tantum. Non eni paucuʒ
fit paucū ꝓpter aliquid aliud reſpectu cuius eſt paucū:
ſed ꝓpter aliquid aliud qđ cōparatione eius eſt multuʒ.
Dualitas igit̄ eſt paucitas paruiſſima: ſed paucitas eius
eſt reſpectu oīs numeri: eo ꝙ minor eſt omni numero: ⁊
eſt paruiſſima: quia nō eſt talis multitudo in qua ſit nu-
merus. Cum aūt nō cōſideraueris dualitatē reſpectu ali
cuius alterius: ſed ꝑ ſe: tūc nō erit pauca. ¶ De multitu-
dine vero itelligunt̄ due itentiōes: vna eſt vt in re ſit ex
vnitatib⁹ pluſq̄ʒ vna: ⁊ h̄ nō ſit reſpectu alicuius vllo mo
do. Alia eſt vt ſit in ea q̄ʒtū eſt in aliq̄ alio ⁊ inſuꝑ aliud:
⁊ h̄ eſt in reſpectu. Simil'r etiā eſt de magnitudine lōgi-
tudine latitudine: multitudo igit̄ abſoluta eſt oppoſita
vnitati oppoſitione qua aliqđ oppoſitum eſt ſuis princi-
pijs: ex q̄bus perficit̄: alia vero multitudo opponit̄ pau-
citati oppoſitione relationis: nec eſt cōtrarietas iter mul
titudinē ⁊ vnitatē vllo modo cū vnitas cōſtituat multi-
tudinem: ⁊ debemus certificare hoc.

¶ Capitulum. VI. De oppoſitione que eſt inter vnum ⁊
multum.

OPortet conſiderare oppoſitionē que A
currit inter multum ⁊ vnum
oppoſitio vero fit quatuor modis: ⁊ hoc iam
certuʒ eſt: ſed adhuc certificabitur ꝙ forma
oppoſitionis facit debere tot eſſe modos ei⁹
ex quibus vna eſt oppoſitio cōtrarioꝝ: oppoſitio vō que
eſt inter vnū ⁊ multū nō eſt huiuſmodi: vnitas eni cōſti-
tuit multitudinē: nullū vero cōtrarioꝝ conſtituit ſuum
cōtrariū: ſed remouet ⁊ deſtruit: poteſt aūt aliquis mihi
obijcere dicens. ꝙ vnū ⁊ multū talia ſunt: non eni opor-
tet dicere ꝙ cōtrariū deſtruit cōtrariū: quocunqʒ modo
euenerit: ſed vt dicat̄ ꝙ cōtrariū deſtruit cōtrariū cū ve
nit in ſubm̄ ei⁹: ⁊ hoc mō vnū cōſueuit deſtruere multū:
cum opponitur in ſubiecto qđ erat multitudinis: ſicut iā
conceſſiſti ꝙ eidem ſubiecto accidit vnitas ⁊ multitudo.
Cōtra quā ſic reſpondeo ꝙ multitudo ſicut non acquiri
tur niſi per vnitatem: ſic nec deſtruitur: niſi propter de-
ſtructionem ſuarū vnitatū: multitudo autē nō deſtruit̄

per ſe deſtructione prima:ſed primo accidit ſuis vnitati-
bus deſtructio:⁊ deinde accidit ei ſimul deſtrui propter
deſtructionē ſuarū vnitatum:igitur cum vnitas deſtruit
multitudinem nō fit hͦ pͥncipaliter: ſed q̄ꝛ vnitates que
ſunt multitudinis:primo deſtruunt̄ a ſua diſpōne in effe-
ctu:ita ꝙ fiunt in potētia:⁊ ex hoc ſequit̄ vt nō ſit multi
tudo.igit̄ vnitas nō ꝯſtruit mltitudinē ſic:vt nō deſtrua
tur vnitas:ſic̄ calor deſtruit frigiditatē:vnitas itaq̄ꝫ non
eſt ꝯ̄ria multitudini:niſi ſic ꝙ vnitatibus illis accidit cā
deſtruens ex q̄ ꝓueniunt iſti modi:⁊ hͦ fit ꝓpter deſtru-
ctionē ſuperficierū.Si autem ꝓpter aduentū cuiuſlibet
eoꝝ in ſubm opꝫ vnitatē eſſe ꝯ̄riā vnitati:quāuis vnitas
nō deſtruat vnitatē:ſicut calor deſtruit frigiditatē:tamē
vnitas adueniēs cū deſtruit vnitatē pͥmā:deſtruit eam a
re que non erat ſubm vnitatis alterius:⁊ qꝺ magis debꝫ
putari hoc eſt.ſ.q̄ꝛ eſt pars ſui ſubi:ſed multitudo nō de-
ſtruit̄ ꝑ hanc vnitatē deſtructione pͥma.ad cōditionem
vero ꝯtrarioꝝ non ſufficit tm̄:vt ſit vnū ſubm:in qꝺ ipſa
ſibi ſuccedant:ſed oportet vt cum hac ſucceſſione ſint ēt
nature refugientes a ſe ⁊ multū diſtantes:⁊ ſua diſtantia
ſit prima.Non enim ſunt talia cōtraria:vt vnū eoꝝ pre-
B cedat alterū in diuerſitate que eſt inter illa.¶ Pōt etiaꝫ
aliq̄s dicere ꝙ ſubm vnitatis ⁊ multitudinis nō eſt vnū.
Cōditio vero ꝯ̄rioꝝ eſt vt duobus ex illis ſit ſubm vnū
numero:vnitas vero ꝑ ſe:⁊ multitudo ꝑ ſe nō hn̄t ſubm
vnū numero:ſed vnū ſpecie.Subm enim multitudinis
q̄ñ erit vnū nuō:ex predictis aūt poteris ſcire certitudi
nem huius:⁊ q̄d eſt in illo:⁊ q̄d de illo:⁊ q̄d ad illū.igitur
iaꝫ manifeſtū eſt ꝙ oppoſitio q̄ eſt iter vnū ⁊ multū nō
eſt oppoſitio ꝯ̄rioꝝ.¶ Cōſideremus ḡan ſit inter ea op
poſitio forme ⁊ ꝓuationis.Sed primum oportet ſcire ꝙ
ꝓuatio que eſt vna ex his duobus eſt ꝓuatio rei:cuiꝰ na-
tura erat eſſendi in ſubo eius vel in ſpecie eius vel in ge-
nere eius:ſicut iaꝫ manifeſtū eſt tibi de itentione priua-
tionis.Tu aūt potes ſuſtinere ꝙ vnitas aliquo modo eſt
priuatio multitudinis:cuius nā eſt ſcḋm ſpēꝫ ſuā multipli-
cari:⁊ potes ſuſtinere:vt aliquo mō multitudo ponat̄ pri
uatio vnitatis in rebus:quarū nā nata eſt vniri.Verum
eſt aūt impoſſibile eſſe duo:quoꝝ vnūqꝺq̄ꝫ ſit priuatio
⁊ habitus reſpectu alterius:ſed ex his illud qꝺ eſt habitꝰ
eſt id qꝺ ꝑ ſe itelligit̄:⁊ eſt ſtabile per ſeipſum.ꝓuatio vͦ
eſt vt illud qꝺ itelligit̄ ꝑ ſe:⁊ eſt ſtabile per ſe nō ſit in re:
cuius nā erat vt eſſet in illa:euenit igitur ꝙ priuatio non
intelligitur:nec diffinit̄ niſi ꝑ habitū.Quidā ḡ ex antiq̄s
poſuerūt oppoſitionē q̄ eſt habitus ⁊ priuationis oppo-
ſitionē q̄ eſt iter vnū ⁊ mltū:⁊ q̄daꝫ oppoſitionē que eſt
pͥme ꝯ̄dictionis:⁊ illi poſuerunt ſub habitu formā vt bo-
nitatē:⁊ impar:⁊ vnū:⁊ finitū:⁊ lumē:⁊ dextrū:⁊ quietū:
⁊ rectū:⁊ q̄dratū:⁊ ſciam:⁊ memoriā:⁊ maſculū:⁊ ſub pri
uatione ponunt oppoſita iſtoꝝ:ſicut eſt malicia ⁊ par:⁊
multū:⁊ ifinitū:⁊ ſiniſtrū:⁊ tenebra:⁊ mobile:⁊ curuum:
C ⁊ ꝑte altera lōgior:⁊ opinio:⁊ obliuio:⁊ femina.¶ No-
bis aūt graue eſt ponere vnitatē habitū:⁊ multitudineꝫ
ꝓuationē.pͥmo q̄ꝛ nos iuenimus vnitatē priuari diuiſio-
ne ⁊ ꝑte in effectu:⁊ accipimus diuiſionē ⁊ partitioneꝫ in
diffinitione multitudinis:⁊ iam diximus quid cōtingat
in his:ſcḋo q̄ꝛ vnitas eſt in multitudine:⁊ cōſtituēs eaꝫ.
Sed q̄ñ q̄dditas habitus eſt in ꝓuatiōe:ita vt priuatio
ſit compoſita ex habitibus qui cōiungant̄.Similr̄ ſi ha-
bitus fuerit multitudo:tūc q̄ñ erit cōpoſitio habitus ex
ſuis ꝓuationibus:vñ nō pōt eſſe iter ea oppoſitio ꝓuatio
nis ⁊ habitus:⁊ poſtq̄ꝫ hͦ nō pōt eſſe:tūc nō poteſt dici ēt
ꝙ oppoſitio ſit inter ea:que eſt ꝯ̄dictoriarū:ꝙ eni ex his
eſt in verbis eſt ꝑter intentionē noſtrā.Qꝛ vero ex his eſt
in rebus eſt de genere oppoſitionis que eſt priuationis ⁊

habitus:imo eſt genus huius oppoſitionis:q̄ꝛ affirmati-
ua eſt ſtabilitio:⁊ negatiua eſt priuatio:⁊ ſi huiꝰ oppoſi-
tio eſſet inter vnuꝫ ⁊ multū:accideret abſurdum qꝺ acci-
dit in predictis.¶ Conſideremus igitur ſi ſit inter ea op D
poſitio relationis.Sed dico non poſſe dici iter vnitatem
⁊ multitudinē ſcḋm eēntias eoꝝ eſſe oppoſitioneꝫ relatio-
nis.Nō ꝙ q̄dditas multitudinis itelligit̄ reſpectu vnita
tis:ita vt multitudo nō ſit niſi:q̄ꝛ hec eſt vnitas:quāuis
multitudo nō ſit niſi cā vnitatis:⁊ tu iam noſti ex libris
logice dr̄iam iter id qꝺ non eſt niſi ꝓpter aliud:⁊ inter id
cuius q̄dditas nō dicit̄ niſi reſpectu alterius.Sed mul-
titudo non eget ad hoc vt intelligat̄ niſi q̄ꝛ ex vnitate:
qm̄ cauſatum eſt vnitatis in ſeipſa:⁊ hoc ꝙ intelligit̄ eſſe
cauſata aliud eſt ab eo:ꝙ intelligit̄ eſſe multitudo:⁊ re-
latio nō eſt illi inquantū eſt cauſata:cauſalitas vͦ comi-
tans multitudinem nō eſt ipſa multitudo.¶ Itē ſi mul
titudo eſſet de relatione eueniret ꝙ ſicut quidditas mul
titudinis dr̄ reſpectu vnitatis ſit q̄dditas vnitatis inquā-
tum eſt vnitas diceret̄ reſpectu multitudinis ſcḋm ꝯditio-
nē ꝯuerſionis reloꝝ:⁊ eſſent coequa in eſſe:iquātū hͦ eſt
vnitas:⁊ illa eſt mltitudo.Nō ē aūt ita in re.¶ Poſtq̄ꝫ E
igit̄ manifeſtū eſt totū hͦ.tūc claret nō eē oppoſitionem
iter ea ſcḋm ſeipſa:ſed cōſequit̄ ea oppoſitio.ſ.q̄ꝛ vnitas in-
quātū eſt mēſura opponit̄ multitudini iquantū eſt men
ſurata:rē aūt eſſe vnitatē:⁊ eā eſſe mēſurā nō eſt idē:q̄ꝛ di
ſtinctio eſt iter ea:vnitati eni accidit vt ſit mēſura:ſic̄ ac-
cidit ei:vt ſit cā.deide ꝓpter vnitatē q̄ inueniunt̄ in rebꝰ
accidit eis:vt ſint mēſure:vnū aūt cuiuſq̄ꝫ rei:⁊ menſura
mēſura eiꝰ ſunt gn̄is rei:qm̄ vnū in lōgitudinibꝰ eſt lōgi-
tudo:⁊ in latitudinibꝰ eſt latitudo:⁊ i corꝑatis corꝑatuꝫ:⁊
in tēporibꝰ tp̄s:⁊ in motibꝰ motus:⁊ in ꝑ̄cibꝰ pōdus:⁊ in
noibꝰ ⁊ vbis:ſyllaba.¶ Iā aūt conati ſunt quidā ponere 10.meta.c.8.
in oi re vnū id qꝺ pōt eſſe minus in ea:eo ꝙ ad vltimum
peruenit̄ ad id qꝺ eſt paruiſſimū in illa:ex rebꝰ autē q̄dā
poſita eſt vna per naturā:ſicut nux ⁊ cucumer:⁊ quedaꝫ
eſt in qua ponit̄ vnū ad placitū.Si igit̄ ſuꝑ illud vnū ali
quid fuerit additum erit plus in eo:⁊ ſi ſubſtractū fuerit
aliq̄d de eo nō inuenit̄ vnū:q̄ꝛ nō erit hoc vnū:niſi poſi
tū fuerit cū ſua itegritate:ponūt etiā hͦ vnū eſſe de rebꝰ
euidentioribus in ſuo genere:vnū eni.vbi gr̄a.in longitu
dinibꝰ eſt palmus.Et in latitudinibus eſt palmus in pal
mū:⁊ in corporatis palmis in palmū:⁊ in motibꝰ motus
mēſuratus cognitus.Nō inuenit̄ aūt motus huiꝰ qui ſit
cōtinuus oibus niſi motus mēſurati naturalr̄:⁊ ꝓprie q̄
nō variant̄:ſed extendunt̄ cōueniēter ſic ꝙ ꝯueniunt in
oi mēſuratione:⁊ adhuc magis ꝓprie ſunt illi qui ſūt mi
noris mēſure ſcḋm motū:ꝑua aūt mēſura ſcḋm motū eſt illa
cuius tp̄s eſt magis ꝑuū:⁊ hͦ eſt motus celeſtis velociſſi-
mus valde cōtentus in ſua mēſura.Circularis eniꝫ nec
auget̄:nec minuit̄ vnq̄ꝫ:paruitas menſure:cuius cogni-
ta eſt per velocitatē ſui recurſus:non ꝙ expectemus aliā
eius reuolutionē in poſterum:vt in vnaquaq̄ꝫ die:⁊ no-
cte ſequentibus compleatur eius vna reuolutio propin-
qua ad eſſe adinuentioni ⁊ terminationi:nec etiaꝫ termi
nationē q̄ fit motibꝰ horaꝝ:ad hoc vt motus vnius hore.
vbi gr̄a.ſit menſura motuū:vt ideo tp̄s illius ſit mēſura
tēpoꝝ.Iaꝫ aūt accidit motibus:vt ex eis aliquis dicatur
motus vnus ſcḋm mēſurā curſus.Sed hͦ nō eſt hic reci-
piendū:q̄ꝛ nō eſt de his que pͥmo poſuimus.¶ In pōde F
roſis aūt ponūt ꝙ eius pōderoſitas eſt veluti vniꝰ drag-
me:aut vnius denarij vna:⁊ in iteruallis muſice ponunt
a:ba:qꝺ interpretatur q̄rta toni:vel aliquid aliud qꝺ eſt
minoris iterualli:⁊ in vocibus lr̄a vocalis breuis.vel lit-
tera muta:vel ſyllaba breuis:vnumqꝺq̄ꝫ autē iſtoꝝ poſi
ſitoꝝ nō euenit neceſſario:ſed ponit̄ ad placitū.poſſibile

eſt enim poni vnū in vnoquoq₃ pdictorū ſiue in maiore ſiue in minore quā poſuerant. Et cum h cōpoſitū fuerit vnum in huiꝰ rebus: non oportebit tñ vt cū eo mēſurentur quecūq₃ ſunt eiuſdē generis: pōt enim eſſe vt alteruꝫ ſit icōmunicans ei qđ per ipſum primū menſurauimus. Eſt eni linea incōmunicās linee: ⁊ eſt ſuperficies icōmunicans ſupficiei: ⁊ eſt corpus incōmunicās corpi. Sicut aūt linea ⁊ ſupficies ⁊ corpus ſunt icōmunicantia linee ſuperficiei ⁊ corpori: ſic ⁊ motus incōmunicat motui. Et poſtq̄ ita eſt: tūc tēpus ⁊ grauitas etiā icōmunicāt tēpori ⁊ grauitati: ⁊ pōt eſſe vt qcqđ nō cōmunicat iſti cōicet alij. Et h totū noſti ex diſciplinalibus. Cū aūt hoc ita ſit: tūc vnitates que ponunī in vnoquoq₃ iſtoꝝ generꝝ: ſunt multe ⁊ vſq₃ in ifinitū. Cū igiī fuerit h vnū aptū ad mēſurandū eo aliqđ: tamē pñt eſſe multa ſine numero que nō menſurabunī per illud: poſtq̄ aūt per mēſurā cognoſcií mēſuratū apud ſciam ⁊ ſenſuꝫ: tūc p mēſuras cognoſcunī res ipſe.

B ¶ Quidā aūt dixerūt ꝙ hō mēſurat vnāquāq₃ rē p h ꝙ ipſe hꝫ ſenſuꝫ ⁊ ſciam: ⁊ p eas apprehendit quicquid eſt: ⁊ iō fortaſſe ſenſus ⁊ ſcia ſunt menſure ſciti ⁊ mēſurati: ⁊ hec ſunt radix illi. Et ꝯtingit etiā ꝙ mēſura pōt menſurari per menſuratū: ⁊ h debes imaginari in diſpōne oppōnis que eſt inter vnitatē ⁊ multitudineꝫ.

Dubi. ¶ Dubitaī aūt de diſpōne magni ⁊ parui qūo ſibi opponiī: ⁊ qūo opponaī eis eq̄litas: eq̄le eni oppoſitū eſt vnicuiq₃ eoꝝ. Quia equale ⁊ magnū nō pñt eſſe niſi ineq̄lia: ⁊ ſilr eq̄le ⁊ paruū. Si autē h qđ magnū ⁊ paruū opponunī ſibi de relatione eſt: tunc h etiā erit magnū in cōparatione illius qđ eſt paruuꝫ: ⁊ equale non referet̄ ad aliqđ illorū: ſed ad id qđ eſt ſibi equale: ⁊ ideo putaī per h ꝙ inquantū eſt magnū ⁊ paruum non opꝫ vt ſit inter ea

Solutio. equale: h eni noſti ex alijs locis. ¶ Poſtq̄ āt res ita eſt: tūc poteſt dici ꝙ oppoſitio equalis pma nō ē ad magnū ⁊ paruū: ſed ad inequale: qđ eſt eius puatio in re: in cuius natura eſt eſſe equalitatē. Non eni eſt eius puatio in pūcto vel vnitate vel intelligentia vel colore vel in alijs rebus: in quibus nō eſt menſura: ſed in rebus in quibus eſt menſurabilitas ⁊ quātitas: igiī equale nō eſt oppoſituꝫ niſi ſue priuationi que eſt inequalitas. Sed inequalitas comitaī illa duo. ſ. magnū ⁊ paruū: ſicut genus. Nō autē intelligo ꝙ ſit genus: ſed eſt intētio que comitaī vnumquodq₃ illoꝝ duū: vnū aūt illoꝝ eſt magnū: ſed magnitudo eſt intētio quā comitaī hec puatio: alterū vero eſt paruū ⁊ paruitas eſt illius modi ad hoc.

A ¶ Capitulum. VII. Qꝫ qualitates ſunt accidentes.

LOquamur igitur nunc de qualitatibus. Sꝫ qualitates ſenſibiles ⁊ corporales non eſt dubiū eſſe. Jam enim locuti ſumus de eſſe earū in alijs locis ⁊ deſtruximus opiones eoruꝫ qui tenuerunt eas nō eſſe. Nunc autem non dubitaī de eis niſi an ſint accidentes an non. Quibuſdā enim viſuꝫ fuit ꝙ ipſe ſint ſube que cōmiſcent̄ corporibus ⁊ diffundunī p eas. Color itaq₃ p ſe ſuba eſt ⁊ calor: ⁊ ſimilr vnūqđq₃ alioꝝ: igiī apud eos q̄litates ſunt huius dignitatis: nec ſufficit eis ꝙ h habent eſſe viciſſim ⁊ remouenī deſignata exiſtēte in ſuo eſſe. Ipſi enim dicunt ꝙ nō anichilanī iſte res: ſed paulatim ſeparanī: ſicut aqua qua humectatur pānus: ⁊ paulo poſt nō inueniī aqua in panno ipo habēte eſſe ſm modū ſuū: ⁊ tamē ob hoc non fit aqua accidens: q₂ aqua ſuba eſt que ſeparaī ab alia ſuba cui cōiuncta fuit: fortaſſe enim ſeparaī ſeparatione tali q̄ nō ſentiī in ea pp partes q̄ ſeparanī ab ea adeo minime ꝙ non pōt eas ſenſus apprehendere ſeparatione ſeparante. ¶ Dicūt autē alij ꝙ occultanī: ⁊ opꝫ vt oſtēdamus eſſe falſuꝫ: qđ dixerūt.

¶ Dico igiī ꝙ ſi hec ſunt ſubſtantie neceſſario vel ſunt ſubſtātie que ſunt corpora: vel ſunt ſubſtātie que nō ſunt corpa. Si aūt ſunt ſube nō corporee: tūc vel ſunt huiꝰ: ꝙ pōt ex eis cōponi corpus: ⁊ hoc eſt abſurdū: qm̄ ex eo qđ nō partiī in ſpacia corporea non pōt corpus cōponi: vel non pōt ex eis corpus cōponi: ſed carū eē nō eſt niſi propter cōiunctionē ſui cū corporibus: ⁊ ꝑpter infuſionem ſui in illa: primū autēꝫ de hoc eſt ꝙ he ſube habebunt ſitum. Sed ois ſubſtātia habēs ſitū diuiſibilis eſt: ⁊ h iaꝫ notum eſt tibi. Scōm eſt ꝙ vnaqueq₃ harū ſubſtantiaꝝ neceſſario ex natura ſua vł pōt ſeparari a corpore in quo eſt vel nō pōt. Si aūt fuerit ſic vt nō poſſit ſeparari: ſed habuerit ſuū eſſe in corporibus: ſic vt ipſa ſubiecta ſint ei: eo ꝙ non eſt in eis: ſicut pars eius: nec eſt ſeparata: corporis autē qđ deſignatū eſt per illā perfecta eſt ſubſtantialitas per ſe: tūc nō eſt niſi accidēs: nec habet ipſa de ſubſtātialitate niſi nomē tantū. Si aūt poſſunt ſepari a ſuis corporibus: tūc ſeparatio vel talis erit ꝙ per eaꝫ mouentur de hoc corpore ad aliud corpus: eo ꝙ nō pñt hre exiſtentiā p ſe vel ſepatio talis erit ꝙ poterunt exiſtere per ſe. Si autē ſic fuerint ꝙ h ꝙ non ſunt in hoc corpe. ideo cōtingit ꝙ mote ſunt ad aliud corpus: ſequeī ex hoc ꝙ a quocunq₃ corpore remoueī ſua albedo vel mouebiī ad aliud corpus cōtingēs illud: vel remanebit per ſe expoliata quouſq₃ perueniat ad corpus remotuꝫ: interim ipſa manens nō ꝯiuncta alicui corpori in mora peragēdi ſpaciuꝫ: ⁊ ſequeī etiā ex hoc ꝙ cū vnū corpus calefacit aliđ corpus trāſferat calorē a ſe in illud: vnde infrigidabitur qđ calefaciebat aliud. ¶ Deide hec ſpēs tranſlationis.

nō auferret ei accidentalitatē ſuā eo ꝙ multi ex hominibus cōceſſerunt hanc trāſlationē fieri in ipſis accidentibus. ſ. trāſlationē in partes ſubi: ⁊ trāſlationē de ſubo ad ſubꝫ: q₂ nō eſt nō accidēs niſi habeat exiſtere nō in ſubo. C

Si aūt id qđ eſt exiſtens in ſubo cōſideraī poſſe trāſferri ad aliud ſubm: ſic vt nō expolieī ab illo: profecto h cōſideratio nō eſt niſi poſt exiſtētiā in ſubo. Sꝫ hoc nō pōt eſſe vllo mō: nec pōt eē qn id qđ exiſtit in aliquo ſubo pēdeat eēntia eius ſingulariter ab illo ſubo: vñ cōſtat ꝙ nō pōt remanere eius ſingularitas niſi in illo ſubo ſingulari. Si aūt nō fuerit ſui eſſe in illo ſubo: tunc nō egebit eo niſi ob aliquā cām q̄ nō eſt ꝯſtituēs ipm eſſe inquantum eſt ipſuꝫ idiuiduū: ⁊ iō poſſe eſt ipſaꝫ cām remoueri ab eo: ⁊ ceteras cās ſic: vt ad exñtiā ſuā ñ egeat ſubo illo: remotio eni illius cāe nō eſt cā ſibi egendi illo ſubo. Qm̄ cā q̄ in aliquo nō eget ſubo: eſt puatio cāe iquantū egebat eo: ⁊ ipm in ſe nō egebat: vñ remotio illius cāe nō eſt eē aliā cām niſi fuerit icōueniēs non remoueri cām illā niſi pp eē illiꝰ alterius cāe tñ: ⁊ nō pp aliqđ aliud. Cū igiī euenerit cā iſta remouebiī illa cā: igiī res ſic erit ꝙ paruꝫ egebit ſubo primo. Sed egebit alio ſubo duabus de cauſis. Quarū pma eſt pp remotioneꝫ pme cāe. Scđa eſt pp eē ſcđe cauſe: vniuerſe aūt iſte cauſe ſunt res extra nāꝫ illiꝰ accidentis: qđ nō eget illis ad h vt ſit certitudo ſue eēntie. ſ. vt ſit color ille: q₂ nō eget illis niſi in appropriando ſe cū ſubo ad ipſuꝫ eēndū colorē. Si aūt ad eſſendū hūc colorē fuerit ipſum idē ſubm: tūc nō egebit aliquo qđ facit illū egere ſubo. Cuius eni eſſe p ſe ſufficiēs eſt exiſtere: vt nō egeat ſubo: nō accidet ei aliqđ pp qđ egeat ſubo niſi pp cōuerſionē ſui. Si aūt nō fuerit idē ipm ſubm: ſꝫ pēdet ex ſubo: tūc ipm ſubm appropriatū eſt ei: eo ꝙ deductū eſt ad id qđ eſt appropriatū p ſe: appropriatū eniꝫ nō aptaī ad qđlibet ifinitoꝝ in potētia: qđ nō ꝯtingit qn differat ab altero i ſuo iudicio. ¶ Siqs aūt dixerit qūo aptabiī vni tm̄ aſſignato: diceī ei ꝙ adaptaī ei a quo pēdet ſꝫ certitudinē ſui eē pncipalr: igiī appropriaī ei p h.

D Colo: igit iſte inquãtũ eſt colo: iſte vel nõ eſt egẽs ſubo: vel eſt egens aliquo ꝓprio ſubo. Cõuerſionẽ aũt ſue idẽtitatis ſi tenere voluerimus incidemus in laqueũ: a quo vix expediri poterimus. De cõuerſione eni idẽtitatis nõ intelligimus vt h annichilet: ⁊ illud fit ſine introitu alicuius de pmo in ſcdm. Si eni h eſſet: eueniret tũc ꝙ priuũ ãnichilaret: ⁊ alterũ hꝛet eſſe: ⁊ nõ eẽt primũ qd mutatũ eſt ad zm: qꝛ nõ itelligimus de cõuerſione: niſi qꝛ id qd fuerat ſubm pmo: iã aſſignat ſcdo. De pmo eni remanet aliqd in ſcdo. igit cõpoſitũ eſt ex mã: ⁊ ex alio qd eſt in ea: vñ ſi hoc aſſignaret colozitati: pꝛofecto in colozitate eſſet aliquid qd deſtrueret: ⁊ aliqd qd remaneret: ⁊ qd deſtrueret eſſet illud p qd aliqd fit colo:. imo eſt ipſa colozitas que eſt forma mãlis vel accidens: ⁊ noſter ſermo eſt de ipſis. Redeamꝰ igit ⁊ dicamus ꝙ ſi poſe eſt ſeparari ab his ſubis: ita vt albedo vel aliqd hꝫ exiſtat per ſeipm: neſcio tũc fiet ei aſſignatio ⁊ albedo: cuiꝰ nã eſt vt apprehendat erit ſic ꝙ nõ refugiet apprehendi pp vltimã ꝓuitatẽ ſui: ⁊ oino id qd intelligit erit albedo tñ. Si aũt fuerit ſic: ſequet tũc ex hoc ꝙ inanitas erit: ita ꝙ erit in ea deſignata: ⁊ nõ eſt in corporibus: ⁊ ſequet ẽt ꝙ habebit aliquẽ ſitũ ⁊ mẽſurationẽ aliquã. igit habebit in ſe mẽſurã ſenſibilẽ: niſi id qd eſt minimũ eſſe. Nos eniꝫ nõ imaginamur albedinẽ ſine ſitu: igit nõ hꝫ mẽſurã: nedũ poſſit videri. Si eni hꝛet mẽſurã ⁊ ſitũ: ⁊ inſup diſpõnez albedinis: eẽt tũc corpus albũ: nõ albedo tm. Nos enim nõ itelligimꝰ de albedine niſi hẽat diſpõnẽ que eſt inſup pꝛeter mẽſurã ⁊ ſpaciũ. Si eni nõ remanet albedo cum mẽſura que notat de ea: ſꝫ trãſmutat ab hac forma: ⁊ fit res ſpãlis: tunc euenit ꝙ albedo. v. g. egebit ſubo in quo ſubſiſtat ꝑm pꝛedictũ modũ ⁊ accidet ei iterũ: vt iterum fiat alia forma ſpiritalis. Erit igit qꝛ id qd primũ vocauimus albedinẽ deſtruet ⁊ remouebit eius forma: de ſeparato aũt itelligibili iã intuimus in pꝛedictis ꝙ nõ pot moueri res huiꝰ: vt iterũ habeat ſitũ ⁊ cõmiſceat corpo-

E ribus. ❡ Si qs aũt poſuerit ꝙ albedo eſt vere in ſe aliqd hñs mẽſurã: tũc habebit duo eſſe. ſ. ꝙ eſt albedo: ⁊ eẽ qd eſt hñs mẽſurã. Si aũt albedo eius fuerit alia nuõ a mẽſura corpis in quo eſt: tũc cũ fuerit in corpibus: ⁊ in alijs que ſunt in eis: ſpaciũ itrabit in ſpacium. ❡ Sed ſi ipſa fuerit ipſum corpus per ſe: tũc rõ redibit ad id qd albedo eſt corpꝰ: ⁊ hꝫ albedinẽ: ⁊ ita albedo eſt in albo corpore iſepabilr. Nec albedo eſt cõiunctio illius corpis ⁊ q̃litatis: ſed aliqd in illo corpe: eo ꝙ diffinitio albedinis ⁊ qdditas eiꝰ: nõ qdditas lõgi ⁊ lati ⁊ ꝓfundi: ſꝫ qdditas lõgi ⁊ lati ⁊ ꝓfundi erit ẽt dulcedinis ꝑm hãc ſnĩaꝫ: igit albedo erit etiã cõiuncta dulcedini: ⁊ dicet de ea: ⁊ h eſt itẽtio nr̃e dictõis. De aſſignatõe q̃ fit aſſignatũ: ⁊ cũ h ẽt erit iſepabilis ab ea: nec erit ps illius qd erit lõgũ ⁊ latũ. igit albedo ⁊ calo: ſunt accñs: ſed nõ comitans. Reſtat g dr̃e ꝙ de nã eiꝰ eſt: vt ſepet etiã: igit iã manifeſtũ ẽ ꝙ q̃litates ſenſibiles accñtia ſunt: ⁊ h eſt vnuꝫ de pncipijs nãliũ. ❡ Sed de aptitudinibus h manifeſtius eſt. Oſtẽſum eſt eni in nãlibus ꝙ ea que pẽdẽt de aia: ⁊ de hñtibꝰ aias accidentia ſunt que ꝯſtituunt in corpoꝛibus: ⁊ hoc fuit oſtenſuꝫ cum loquebamur de diſpoſitionibus aie.

❡ Caplm. VIII. De ſcia: ⁊ qd eſt accidẽs.

A Queſtio. De ſcia qd eſt: pot eni aliqs dr̃e ꝙ ſcia eſt acquiſita ex formis eoꝝ q̃ ſunt expoliate a ſuis materijs q̃ ſunt forme ſubaꝝ ⁊ accidẽtiũ. Sꝫ ſi forme accñtiũ ſũt accñtia: tũc forme ſubaꝝ q̃uo erũt accñtia. Suba eni ſibiypſi ſuba ẽ. igitur qdditas eius ſuba ẽ. Itaqꝫ qdditas eiꝰ nõ eſt in ſubto vllo mõ: ſed eiꝰ qdditas ſtabilis eſt: ſiue accipiat ꝑm ꝙ apprehendit ab itellectu: ſiue accipiat ꝑm eſſe extrĩſecũ.

❡ Ad qd dico ꝙ qdditas ſube ſuba eſt: ſic. qd i ſignatis eſt nõ vt in ſubo. Et h aſſignatio eſt qdditas ſubaꝝ itellectaꝝ. Qm̃ qdditas eſt cuius nã eſt eẽ i ſignatis nõ vt in ſubo. ſ. qm̃ h qdditas itelligit res: cuius eẽ eſt in ſignatis nõ vt in ſubo eẽ vo eiꝰ in intellectu ꝑm hãc aſſignationez nõ eſt in diffõne eiꝰ ꝑm ꝙ ipſa eſt ſuba: qdditas eni motus eſt qd eſt pfectio eiꝰ: qd eſt i potẽtia. In itellectu aũt nõ eſt motus ꝑm hãc deſignationez ſic vt in itelllectu fit pfectio aliq̃ in potẽtia hꝫ: ita vt qdditas motꝰ ſit mouẽs itellectũ. Sed itẽtio ſue qdditatis ꝑm hãc formaꝫ eſt ꝙ ipſa eſt qdditas q̃ in ſingularibꝰ eſt pfectio in potẽtia. Cũ igit itelligit ꝙ h qdditas eſt ẽt ꝑm hãc aſſignationẽ: tũc eſt in itellectu qdditas q̃ in ſingularibus eſt pfectio eius qd eſt in potẽtia: eẽ igit eiꝰ in ſingularibus nõ differet a ſuo eſſe in intellectũ. In vtroqꝫ eni eſſet ꝑm idẽ iudicium: qꝛ in vtroqꝫ eſſet qdditas que in ſingularibꝰ eẽt pfectio eiꝰ: qd eſt in poa. Si eni dixerimus ꝙ qdditas motus eſt que eſt pfectio eiꝰ qd eſt in poa. v. g. in vbi: vt oẽ qd eſt in vbi: poſtea cũ fuerit in aia ꝙ certitudo eiꝰ variet: h erit ſic ſi aliqs diceret certitudinẽ magnetis eſſe qd eſt lapis attrahẽs ferrũ: tũc cũ fuerit cõiunctus corpi palme hominis: ⁊ nõ attraxerit ferrũ fueritqꝫ cõiunctꝰ corpi alicuius ferri ⁊ attraxerit illũ: nõ tñ dicetur ob h ꝙ certitudo eiꝰ variet cũ palma: ⁊ ferro: qm̃ in vnoquoqꝫ illoꝝ eſt cũ eadẽ aſſignatione: q̃ eſt ꝙ eſt lapis: cuiꝰ nã eſt attrahere ferrũ. Cũ eni fuerit cũ palma erit etiã illius aſſignatiõis: ⁊ cũ fuerit cũ ferro erit etiã nõ diuerſe aſſignationis: ſilr etiã de qdditatibꝰ rerũ in itellectu: qꝛ nõ cũ fuerint in intellectu in ſubo deſtruet in itellectu eas eẽ nõ qdditatez aliquã in ſingularibꝰ: nõ vt in ſubo. ❡ Si qs aũt dixerit

B Queſtio. nobis iã dixiſtis ꝙ ſuba eſt id cuiꝰ qdditas nõ eſt in ſubo oino: ⁊ poſuiſtis qdditatem eoꝝ q̃ ſciunt in ſubo: rñdebo

Reſpõſio. nos iã dixiſſe ꝙ nõ eſt vt in ſubo in ſingularibus oio. Si aũt dixerint: igit iã poſuiſtis qdditatẽ ſube aliqñ eſſe accidẽs: aliqñ eſſe ſubaꝫ: qd iam pꝛohibueratis. ❡ Dicam nos ſi qdẽ ꝓhibuiſſe qdditatẽ aliquã in ſingularibꝰ aliqñ eſſe accidens: aliqñ eſſe ſubam: ita vt ſit in ſingularibus aliquo egens ſubo: ⁊ in eiſdẽ nõ egens ſubiecto vllo mõ.

Inſtantia. Sed nõ ꝓhibuimꝰ ꝙ itellm de illa qdditate intelligat fieri accñs. ſ. cũ eſt in aia nõ ſic ps. ❡ Uñ pot aliqs dr̃e igit qdditatis itelligẽtie agẽtis ⁊ ſubarũ ſeparatarũ. ſilr eſt diſpoſitio. vꝫ. ꝙ id qd itelligit de eis ſit accñs: qd aũt itelligit d eis ñ ẽ diuerſuꝫ ab eis: qꝛ ipe p ſe itelligũt. Ad qñ rñdeo dicẽs: nõ eẽ ita in re. Senſus eni nr̃e dictionis ꝙ ipſe p ſe itelligunt h eſt. ſ. ꝙ ipſe itelligũt ſe: ꝙuis alia nõ itelligãt eas: ⁊ ẽt qꝛ p ſe ſunt ſpoliate a mã ⁊ ab eiꝰ appẽdicijs nõ ꝙ ad itelligendũ eas nece ſit aie eas expoliare. Si aũt dixerimꝰ: qꝛ h vel cõſile eſt itellm de eis oino vel dixerimꝰ: qꝛ ad eſſe id qd itelligit de eis nõ eſt opus niſi vt eſſentie eaꝝ ſint in aia: tũc iã deſtruximꝰ eẽntias eaꝝ eſſe ſepatas: nec erũt ipſemet forma aie hois: nam ſi eſſent: ꝓfecto eueniret ꝙ in vna aia acqſita eẽt forma totius: ⁊ ſciret oẽ qd eſt in effectu: ⁊ eẽt h vni tñ aie. Ceterẽ vo aie remanerẽt nõ hñtes ꝙ itelligerẽt: eo ꝙ aliquis vna aia ſuſcipet eas. ❡ Qd aũt dr̃ qꝛ res vna nuõ eſt foꝛa

C multis materijs in q̃s ipꝛimit: ita vt ipſamet ſit ipꝛeſſa in hac mã: ⁊ in alia: h eſſe ipoſe tu ſcies ꝓua iſpectione. Iaꝫ

Sexto nãliũ pte. 5. capi. 5. Ibidem. c. 5. tñ inuimus diſpõnẽ eius: cũ loq̃remur de aia: ſed adhuc etiã amplius opoꝛtebit ingri h: igit de illis rebus nõ ingrit in intellectibꝰ humanis niſi intẽtiones qdditatũ ſuarũ nõ ipſe: ⁊ eſt iudiciũ de eis: ſic iudiciũ de alijs itellectl ſubijs corpalibus: excepto vno. ſ. ꝙ ille alie egent abſtractione quouſqꝫ abſtrahat ab eis intentio que poſſit intelligi. Iſte vero non egent aliquo niſi vt intelligantur eſſe vt ſunt ⁊ ſigillentur aia per eas. ❡ Hoc autẽ qd dicimus

nō eſt niſi deſtructio rōnis aduerſary : nec tñ adhuc eſt in eo firmamentū eius qđ itelligimus. Dicā igit̄ ꝙ hoꝝ itellectoꝝ deinceps mōſtrabimus diſpōnē. Si eniꝫ fuerint de formis nālibus vel deſciplinalib⁹ tūc nō eſt poſ'e ea exiſtere ſepata p ſe: ſed opꝫ vt ſint in intelligētia vl' in aīa. Or aūt itelligimus de reb⁹ ſeparatis ipſuꝫ eſſe illoꝝ ſeparatoꝝ diſcrepans a nobis nō eſt ex h ꝙ nos ſcimus illa: ſꝫ qꝛ nos imprimimur ab eis: ꝙ eni nos iprimimur ab eis h eſt nos ſcire eas: ſilr eēt etiā ſi forme nāles eēnt ſepate ꝛ diſciplinales ſeparate: ꝙ eni tūc ſciremus de eis nō eēt niſi qđ acquireremus de eis. Nec eſſent nobis noſtre aie qſi mutate ad illas. Iā eni oñdimus deſtructioneꝫ huius aīs. Sed qꝛ qđ iuenit̄ in nobis de illis eſt impreſſiones que aſſimilant̄ eis ſine dubio: ꝛ h eſt nr̄a ſcīa de illis: h aūt vel acquirit̄ nobis in nr̄is corpibus vel in nr̄is aīabus. Sed iā oñdimus ipoſ'e eſſe h acqri in nr̄is corpib⁹: reſtat igit̄ vt acqrat̄ h in nr̄is aīabus: vñ qꝛ ſunt impreſſiones aie: ꝛ nō eſſentie illarū rerū: nec exēplū qſi ille res nō remaneant exiſtentes: nec in matery corporalibus nec in aīabus: tunc id qđ ſubm nō hꝫ erit id cui⁹ multiplicat̄ ſpecies ſine cauſa ex qua pendeat vllo modo: igitur ſunt accidentes in anima.

¶ Capitulum. IX. Ad loquendum de qualitatibus que ſunt in quātitate ꝛ ſtabilire eas.

A Remanſit vnū genus qlitatū: ꝛ oꝫ ſtabilire ſuū eē: ꝛ aſſignare qd eſt qlitas: ꝛ he ſunt qlitates que ſunt in quātitatibus: ſꝫ q ſunt in nuō: ſunt vt paritas ꝛ imparitas: ꝛ cetera hꝫ. Iam aūt notuꝫ eſt eſſe quorundā ex eis ꝛ in arithmetica ſtabilitū eſt eſſe remanentiū. Sunt enim accidentes ex eo ꝙ pendēt ex nuō: ꝛ ſunt ꝓprietates eius: ſed numerus de quātitate eſt: eoꝝ auteꝫ que accidūt mēſuris i eſſe nō eſt a deo notū: circulus eni ꝛ linea curua ꝛ ſpera ꝛ piramis ꝛ colūna talia ſunt ꝙ nullius eoꝝ eē manifeſtū eſt: ꝛ impoſ'e eſt geometre ꝓbare eſſe eoꝝ. Nulla aūt de alys ꝓbant̄ ei niſi ꝑus cōſtiterit ei eē circuli. Triāguli eni eſſe nō certificat̄ niſi prius certificet̄ circulus: ſilr quadratū ꝛ cetere figure: ſpere enim eſſe nō certificat̄ ſm viam geometre: niſi cū reuoluit̄ circulus in circulū ſm ꝙ noſti. Colūna etiā eſt cuꝫ circulus mouet̄ a ꝑmo ſitu in directū ſm rectā lineā: cētro nō diſcedēte ab ea. Piramis eſt cū triāgulus recti anguli mouet̄ ſup latus ꝯtinēs rectū angulū extremitate: cuius lateris ſeruāte cētrū circuli: ꝛ extremitate ſcđi lateris deſſi-
B gnāte circūferētiā circuli. ¶ Qui aūt tenēt corpa cōponi ex athomis: negāt eſſe circulū: vñ oꝫ vt oſtēdamus eē circuli: ꝙ aūt accñs ſit manifeſtū eſt nobis: eo ꝙ pendet ex mēſuris q ſunt accñtia. Dico igit̄ ꝙ ex ꝑncipys eoꝝ q tenēt mēſuras cōponi ex athomis poſſum⁹ ſtabilire aduerſus eos eē circuli. Deinde p eſſe circuli deſtruent̄ ſui athomi. Si enim poſitus fuerit circulus ſenſibilr: ſm ꝙ ipſi dñt: nō erit vere circulus: qꝛ circūferentia eſt anfractuoſa: ꝛ ſilr ſi poſita fuerit in eo ps vt ſit centrū: qͣuis illa nō ſit vere cētrū: tñ erit apud eos cētrū quantū ad ſenſuꝫ: ponamus igit̄ poſitū cētrū quātū ad ſenſuꝫ extremitatē linee recte cōpoſite ex athomis: h.n. certū eſt ex pōne athomoꝝ. Si aūt cū alia extremitate linee parificauerit ad aliquā ptē circūferētie eius: qđ oꝫ eſſe circūferētie qꝛ nōdū eſt: ꝛ deinde mouerit eā a ſitu ſuo ad aliā parteꝫ circūferentie ſequentē ꝛ parificauerint cū ea: ſicut prius parificatione tangendi ꝛ equidiſtandi a plaga centri: tūc ſi parificauerit cētro h eſt qđ intēdimus. Si aūt addiderit vel minuerit: poterit adeqri cū athomis: ita vt nō ſint ibi due ptes que impediunt illud. Si eniꝫ addiderit minuet̄: ꝛ ſi minuerit addet̄. Si āt creuerit ꝓpter additionē vel decreuerit ꝓp diminutionē: tūc athomus eſt diuiſibilis ſine dubio. Iam aūt poſita erat nō diuiſibilis. Cū igit̄ fecerint ſic. ſ. mouendo lineā de parte ad partē circūferētie: cōplebit̄ circulus. deinde ſi fuerit in eius ſuperficie anfractus etiā partiū: tūc ſi fuerit ſubꝫ eius in vrceo: ſupplebūt oēs ptes diminutas vrcei: ad ſupplēdā diminutionē totius ſuperficiei. Si aūt nō poterūt capi in vrceo: tūc vrceus eſt minor eis in mēſura: igit̄ ſunt diuiſibiles: eo ꝙ id qđ implet vrceum: eſt minoris ſpacy qͣ ille: ꝛ ꝙ ita fuerit eſt diuiſibile in ſe: qͣuis nō ſint ſuperabundātes. Si vero nō fuerit ſubm eius in vrceo: remouebūt̄
a pte ſuperficiei ptes excedētes. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ C
poſtqͣ adequauerint inter pteꝫ que eſt ad centrū ꝛ pteꝫ que eſt ad circūferētiā ſemel: ſi poſtea mouerint lineam: nō poterūt amplius adeqre cū pte cētri: ꝛ cū pte circunferētie ſequēti. nec p cōtingentiā: nec p eqdiſtātiā: rñdebo ei. vides ꝙ ſi annichilarent̄ oēs he ptes: ꝛ remaneret ps illa q erat in cētro: ꝛ q erat in circūferētia: eēt ne tunc iter eas duas directio ſuper quā poſſet adequari h linea. Si aūt nō cōceſſerint h: tūc iam ſunt extra id qđ eſt notū per ſe: ꝛ inciderunt in aliud difficile. ſ. ꝙ poſſibile ē poni loca ꝓpria in qbus cōpleatur h directio in inanitateꝫ que eſt apud eos: ita vt inter duas ptes inanitatis ſit directio: ꝛ inter alias duas nō ſit. Sed h eſt ſtulta arrogātia eius q pſumpſit loqui de hoc: nec curo ꝙ vendiderit ſuū intellectū vili precio: arbitriū eni rectū teſtat̄ inter qſlibet duas ptes: neceſſario cōtingere diſtantiā ſine dubio quā iplet aliquid qđ eſt breuius de pleno: vel aliqd qđ ē minus ſpaciū in pleno. Si aūt dixerint h eſſe: ſed interiꝫ dū fuerint he due partes: non erit inter eas duas hec diſtantia: quia non pōt ꝯcedi ꝙ eque diſtent extremitates linee ſꝫ directionē: certe hoc etiā eſt illius ſtulti: eueniret igit̄ ꝙ ille ptes non haberent eſſe ſine iudicio diſtantie: non tamē eſſent talis iudicy: qualis ſi priuate eſſent: ꝛ vō arbitrio nō eſt dubiū h totū deſtrui. nec eſt in eſtimatione que eſt regula in rebus ſenſibilibus: ꝛ eis que pendēt ex eis: ſicut tu noſti: dubiū nō poſſe imaginari ex partib⁹ que non diuidunt̄ ꝛ cōponi certe vel circuluꝫ vel aliqđ aliud: h eni non eſt niſi ſm regulā eoꝝ qui dixerunt h. poſtqͣ autem certificatū eſt eſſe circulum: tunc certificabuntur figure geometrice ꝛ deſtruetur pars que non diuiditur: ꝛ h ſcies p h ꝙ ois linea diuidit̄ i duo equalia: ꝛ ꝙ dyametr⁹ nō cōmunicat chorde: ꝛ cōſimilia: ꝛ ꝙ linea impar vltima nō diuiditur in duo: ꝛ ꝙ ois linea que eſt cōpoſita ex partibus que non diuidunt̄: cōmunicat omni linee: ſed h cōtrariū eſt ei qđ ꝓbat̄ poſt poſitionē cir-
culi: ꝛ contingent alia hꝫ. ¶ Oportet igitur loqui de cir- D
culo ſm ſtabilimentū vere ſentētie: qꝛ ꝙ rectitudo linee ꝛ diſtantia ſit iter duo extrema ſuoꝝ punctoꝝ ſi fixa fuerit extremitas linee que moueri debet ad faciēdū circulum nō erit diſcedens a ſuo ſitu. Sed ſi ſeparatur ab eo erit diſcedens ꝛ remota: ꝛ hoc eſt qđ nemo pōt refugere: dico ḡ iaꝫ manifeſtū eē ex nālibus aliquo modo eſſe circuli: qm̄ manifeſtū eſt ibi corpus ſimplex eſſe: ꝛ ꝙ corp⁹ ſimplex habet figuram naturalē: ꝛ ꝙ eius figura naturalis nō eſt diuerſa vllo modo in partibus ſuis: ꝛ ſilr nulla figurarū circulariū. Jam igit̄ verificatum eſt eſſe ſpere. Inciſio eni eius in directuꝫ eſt circulus. Jaꝫ eni igit̄ certificatū eſt eē circuli. Sed adhuc poſſumus h amplius certificare. dicā igit̄ de manifeſtis eē ꝙ cum fuerit aliq ſupficies vel aliq linea ſm aliquē ſituꝫ: nō eſt ipoſ'e accidere aly linee vel aly ſupficiei eē talis ſitus: vt cōiungat̄ ei p aliquā ſuaꝝ extremitatuꝫ ſm rectuꝫ angulū. ¶ Itē de manifeſtis eſt nos poſſe mouere aliqđ corp⁹ quōlibꝫ quouſqꝫ occurrat aly corpi hñti ſitū ꝯſilem illi: ꝛ qſi di-

ſtet ab eo oib⁹ ſuis dimẽſionibus:⁊ ſic ꝯ poſitũ ei ſituz
in ſuo loco vel eqdiſtans:⁊ poſſe eſt aliqđ corpus poni ſꝫ
aliquẽ ſitum.⁊ deinde ipſum idẽ poni ſm aliuz ſitum ſe-
cans primũ. Idẽ aũt eſt h̃ dicere de duobus corporibus
qđ de vno. Si aũt fuerit rectitudo:⁊ nõ circulatio nõ erit
poſſibile vllo modo. Si autẽ moueať punctus ad parifi-
candũ ſe alij ſm rectitudinẽ ꝓcedens in longitudinẽ:⁊
deinde reuertať q̃libet reuerſione ſiue ſurſum ſiue deor
ſum ſiue in latũ in quãlibet partiũ duarũ:ſiue quocũqꝫ
mõ poſueris:tũc ſi punctus quẽ poſueris in medio linee
vel ſuperficiei cuſtodierit in ſua motione lineã rectã pro
fecto ipſe nõ obuiabit illi corpi vllo mõ:ſed iterſecabit il
lud quocũqꝫ modo euenerit. Tu autẽ potes ponere vnã-
quãqꝫ iſtarũ diuiſionũ in itellectu:⁊ cõſiderare eas. Ad
vltimũ aũt oportet fieri motũ ſm aliuz modũ quẽ dicaz
tibi.ſ.vt vnuz extremoꝝ linee vel ſuperficiei in motu ſit
fixum in ſuo loco:⁊ alterũ moueať circulariter:vľ vtrũqꝫ
moueať puncto fixo in medio linee vel circa finem linee
puncto fixo velut vnũ ſit tardius:⁊ alterũ velocius:erit
igitur ꝙ ſi duorũ extremorũ vnũ moueať tñ faciet oĩno
arcũ circuli:⁊ poſtq̃ꝫ certũ fuerit eſſe arcũ circuli:conſta-
bit aliũ poſſe ſilr̃ fieri:⁊ tãdiu ſic quouſqꝫ circulus perfi-
E ciatur:⁊ h̃ eſt ſm ꝑncipia vera. ¶ Siqs aũt irriſerit hec
via ꝑma ꝯdicet ei:⁊ nos etiã ponemus corpus graue:cu-
ius vna extremitas ſit põderoſior alia:⁊ poneť ſtans ſup
ſupficiẽ planã tangẽs eã cũ vno ſuoꝝ extremorũ leuiore
.ſ.ita vt ſit ſtans ſup eaz. Tu ſcis aũt ꝙ ſi ſtatio eius icli-
netur ad partes equaliter ſtabit. Sed ſi inclineť ad vnaz
partẽ tñ:tũc remoto retentore cadet:⁊ faciet arcum ſine
dubio vel curuaturã:ſed qũo erit:ponamus pũctũ in ca-
pite quo tangit ſuperficiem ⁊ tangat eam in puncto. igiť
neceſſe eſt vt punctuz vel ſit fixum in ſuo loco:⁊ tunc oẽ
punctum qđ poſueris in capite ſuperiori illius corporis
faciet circulum. Erit igiť ꝙ vnumqđqꝫ punctoꝝ qđ po-
ſueris in capite illius corporis faciet circuluz:vel erit vt
cum moui vnius extremitatis deorſum moueať alia ex-
tremitas ſurſũz:itaqꝫ eueniet ꝙ vnaqueqꝫ extremitas fa
ciet circulũ:cuius centrũ erit punctũ poſitum inter pun-
ctum aſcendens:⁊ inter punctum deſcendens:vel moue
bitur punctũ currens ſuper longitudinem ſuperficiei:⁊
tunc alia extremitas faciet coſtam ⁊ lineam curuaz. Sꝫ
quia inclinatio ad centrũ nõ eſt niſi ſm equidiſtantiaz:
tunc abſurdum eſt vt punctum moueať ſup ſuperficiem
ad faciendum circulum:motus eni ille vel erit violẽtus
vel naturalis. Non eſt autem violentus:nec naturalis.
Nam violentia illa nõ imaginatur niſi apud partes gra-
uiores:que non impellit eas ad partez illam:ſed ſi impu-
lerit illas ſeruata cõtinuitate impellet eas ad cõtrarium
ſui motus ⁊ reuerſabit eas. potes igitur ponere ꝙ ipſum
eſt altius eis:eo ꝙ eſt põderoſius querens motuz velo-
ciorẽ. Mediũ aũt eis tardius eſt ſi fuerit ibi ꝯtinuatio q̃
prohibeat. vbi grã. inflecti:igiť neceſſe erit alto vrgere i-
ferius vt deſcendat:igiť neceſſe erit tunc vt corpus ſit di
uiſibile ad duas partes:vnam ad quã inclinať ſurſuz vio
lenter:⁊ ad aliã ad quã inclinať deorſum naturalr̃:inter
quas eſt terminus qui eſt centrũ duoꝝ motuũ:⁊ ſi poſue
rimus:vt ab eo exeat linea recta:profecto faciet circulũ.
Manifeſtũ eſt igiť ꝙ ſi ex deſcenſu corpis:ſequiť receſ-
ſio alia pars eſt ſurſum. Sed ſi nõ recedit ab eo.ſ.ſi vna
extremitas fuerit fixa:tunc eſſe circuli eſt certius. Cum
igitur certificatur circulus certificabitur curuũ:qꝛ cum
certificatur circulus:certificabitur triangulus ⁊ rectus
angulus etiã:⁊ oſtendiť eſſe verum:ꝙ aliqđ laterũ cõti-
nentiũ rectũ angulũ:reuolui ť circa angulũ:ſi aũt diuiſa
fuerit piramis ſuperficie ſecãte certificabiť curuum.

¶ Capitulum. X. De ad aliquid.

OPortet loqui de ad aliqd:⁊ oñdere A
qũo d̃beat certificari qddi
tas relati ⁊ relationis:⁊ eoꝝ diffinitio:ſꝫ qđ
premiſimus in logica poſſet ſufficere intelli-
gẽti. Si aũt poſueri relationẽ eẽ:ꝑfecto erit
accidẽs:⁊ h̃ nõ eſt dubiũ:qꝛ eſt res que nõ itelligiť ꝑ ſe:
ſed itelligiť ſemꝑ alicui⁹ ad aliud. Nõ eſt eni relatio que
nõ ſit accñs:cui⁹ ꝑma accñtalitas eſt ſube:ſicut pr̃ ⁊ fili⁹
vel quãtitati. De q̃ q̃dã eſt cuius duo extrema ſunt diuer
ſa:⁊ q̃dã cuius duo extrema ſunt ꝯueniẽtia:diuerſa ſunt
ſicut duplũ ⁊ dimidiũ. Cõuenientia v̑o ſicut eq̃le ⁊ equale
⁊ eqdiſtans ⁊ equidiſtãs:⁊ cõpar ⁊ cõpar:⁊ tangens ⁊ tã-
gens. Diuerſa aũt ſunt q̃dã quoꝝ diuerſitas eſt termina
ta certificata ſicut dimidiũ ⁊ dupluz:⁊ q̃dã quoꝝ nõ eſt
certificata:ſed initiť certificate:ſicut multiplex ⁊ totuz ⁊
pars:⁊ quedã quoꝝ nullo modo eſt certificata:ſicut ma-
gnũ ⁊ ꝑuũ:⁊ ꝙ eſt de aliquo ⁊ totũ. Similr̃ cũ acciderit
relatio in relõne:ſicut maius ⁊ minus:maius eni non eſt
maius niſi in cõꝑatione magni:⁊ minus nõ niſi cõꝑatio-
ne parui. Et relõ accidit etiã in q̃litate:cuius q̃dã eſt ꝯue
niens:ſicut aſſimilatio:⁊ q̃dã eſt diuerſa:ſicut velox ⁊ tar
dũ:graue ⁊ leue in põderibus:acutũ:⁊ graue in vocibus:
⁊ adhuc etiã accidit i his oĩbus relo in relõne vt acutius
⁊ grauius:⁊ in vbi ſicut ſupra ⁊ ifra:⁊ ſuꝑius ⁊ iferius:⁊ in
quãdo ſicut ꝑus ⁊ poſterius:⁊ ſm hũc moduz põt dici in
alijs:pene eni oĩa relatiua pñt cõtineri in ſpẽbus equali-
tatis:⁊ in his que fiunt ꝑ augmentũ ⁊ diminutionẽ:⁊ que
fiunt ꝑ actionẽ ⁊ paſſionẽ:⁊ que ꝓueniũt ex potentia:⁊ q̃
ꝓueniũt ex aſſimilatione. Que aũt ſunt ꝑ augmẽtũ ⁊ di-
minutionẽ ſunt de quãtitate:ſicut noſti. Que v̑o ſunt per
potentiã ſunt:vt victor:expulſor:ablator:⁊ filia. Que aũt
ſunt per actionẽ ⁊ paſſionẽ:ſunt vt pater ⁊ filius:⁊ iciſor
⁊ inciſum:⁊ filia. Sed que ſunt per aſſimilationẽ ſunt ſicˇ
ſcientia ⁊ ſcitum:⁊ ſenſus ⁊ ſenſatũ. Inter hoc eni eſt aſſi-
milatio. Scientia enim aſſimilatur diſpoſitioni ſciti ⁊ ſen
ſus aſſimilať diſpoſitioni ſenſati:quãuis h̃ oĩno non pñt
terminari. ¶ Relatiua vero non poſſunt comprehendi B
vno modo:alia enim ſunt relatiua que non egent aliquo
ex his que ſolent ſtabilire relationẽ:ſicut dextruz ⁊ ſini-
ſtrum. In dextro eni nõ eſt qualitas nec aliqd aliud cer-
tum per qđ fiat relatũ cõparatione niſi ipa dextrarietas.
⁊ alia ſunt relatiua:quorũ vnũquodqꝫ opus habz aliquo
per qđ referatur ad aliud:ſicut amator ⁊ amatũ. In ama
tore eni eſt diſpoſitio apprehendens que eſt principium
diſpoſitionis ⁊ relationis:⁊ in amato eſt diſpoſitio appre
henſa que fecit illud eſſe amatũ a ſuo amatore:⁊ alia ſũt
in quibus h̃ diſpoſitio eſt in vna tantũ partium:⁊ non in
alia:ſicut eſt ſcitor ⁊ ſcitum. In ſcitore eniz acquiritur q̃-
litas que eſt ſcientia:per quã fit relatuz ad aliud. In ſcito
vero nihil aliud acquiritur ꝑ qđ fiat relatũ:niſi qꝛ acqui
ſitum eſt in alio aliquid:qđ eſt ſcientia. ¶ Qđ aũt remã-
ſit h̃ de relatiõe h̃ eſt.ſ.vt ſciamus:an relatio vna nume-
ro ⁊ ſubiecto ſit inter duo habens duos reſpectus:ſicut
quidã ⁊ plures ex hominibus putauerunt ꝙ in relatio-
ne vnũqđqꝫ relatiuorum habeat proprietatẽ. Dicam igi C
tur ꝙ vnumqđqꝫ relatiuorũ in ſe habet intentionẽ reſpe
ctu alterius que nõ eſt illa itentio quaz hꝫ in ſe aliud re-
ſpectu illius:⁊ hoc eſt manifeſtum in rebus diuerſis ſm
ꝙ patet per diuerſitatem nominũ relatione:ſicut in pr̃e
ꝗ habet relationẽ.ſ. paternitatẽ que eſt ꝓprietas:cui⁹ eſſe
eſt in ſolo pr̃e:ſed nõ eſt pater niſi reſpectu alterius rei q̃
eſt in alio:pr̃nitas.n.nõ eſt in filio. tũc eni eẽt ꝓprietas il-
lius:⁊ nomẽ eius deriuareť ab ea. paternitas autẽ in pr̃e
eſt:ſilr̃ ẽt eſt diſpõ filij reſpectu pr̃is. Nõ eſt enim h̃ res

vna que ſit in ambobus:vñ nō eſt h̄ niſi pr̄nitas vl' filia/
tio.Sed diſpōnē appoſitā pr̄nitati vel filiationi nos ne/
ſcimus:nec h̄ȝ nomē.Si autē fuerit h̄ vt in niue ⁊ cigno:
quoꝝ vnūquodq;:q̄uis ſit albū:nō tñ oȝ vt ſint vnū aliqd:
nō ꝙ eſſendo vnūquodq; pp reſpectū alterius ponat vnū/
quodq; eoꝝ vnū comitās reſpectu alterius q̄ſi h̄ ſit illi vni
⁊ nō alteri:ſed eſt in reſpectu alterius.Cū aūt itellexeris
h̄ in eis que exēplificauimus tibi:ſilr̄ ſcias diſpōnē cete/
roꝝ relōꝝ:in qbus nō eſt diuerſitas.Nō aūt aduenit du
bitatio pene in h̄ loco:niſi q2 vni ex fratribꝰ eſt diſpō reꝰ
alteriꝰ:⁊ alter ēt h̄ȝ diſpōnē reꝰ p̄mi:⁊ vtrūq; diſpōnes ſūt
eiuſdē ſpēi ſenſibilis:⁊ putauerūt eas eē vnū ſingulare.
Nō eſt aūt ſic:qm̄ p̄mo ē fraternitas reꝰ ſcōi q̄ eſt diſpō
qđ eſt frater ſcōi:⁊ iō illa diſpō eſt illi:ſed reꝰ ſcōi:nec eſt
diſpō ſcōi illa nūō:ſed ſpē:ſic ſi ſcōus eēt albus:⁊ primus
albus.Scōa eni eſt ēt ꝙ eſt frater huiꝰ p̄mi:qm̄ h̄ȝ diſpō
nē in ſe p̄dicatā reꝰ p̄mi.Silr̄ eſt ↄtactus in ↄtactis:vnū/
quodq; eni eoꝝ eſt tāgēs alterū:qm̄ cōtactū nō h̄ȝ niſi reꝰ
alterius cū fuerit ſibi cōſilē:⁊ coeq̄le:igit̄ nullo mō pu/
tes ꝙ vnū accñs ſit in duobꝰ ſubis:ita vt excuſeris ob h̄
ꝙ ponas accñti nomē ambiguū:ſicut fecerūt hoīes de/
D bilis cognis.¶ Qđ aūt diligenter cōſiderādū eſt de h̄:
h̄ eſt.ſ.vt cognoſcamꝰ ſi relō in ſe h̄ȝ eē in ſingularibꝰ:vl'
eſt aliqd qđ nō format̄ niſi in intellectu:⁊ erit tunc ſicut
multe diſpōnes que comitant̄ res cū intelligunt̄:nō hñt
eē niſi poſtq; hñtur in itellectu.Cū eni res intelliguntur
aduenit eis in intellectibus aliqd qđ nō erat eis ex̄:ſiūt.n.
vl'e ⁊ eēntiale ⁊ accñtale:⁊ fiunt genus:⁊ dr̄ia:⁊ fiunt pre/
dicatū ⁊ ſubm ⁊ alia hm̄.¶ Ex hoībꝰ āt qdā fuerūt q tenue/
runt ꝙ certitudo relatiuoꝝ nō eſt niſi in aīa cū itelligūt̄
res.Et alij dixerūt nō.imo relatio eſt qddā qđ eſt in ſin/
gularibus:⁊ rōcinati ſunt h̄ mō dn̄tes.Nos ſcimus ꝙ h̄
res in eſſe eſt pr̄ illius:⁊ ille in eſſe eſt filius eius ſiue itel
ligat̄ ſiue nō itelligat̄:⁊ ſcimus ēt ꝙ plāte inquirūt nutri
mentū.Jnqſitio vō eſt cū relōne aliq̄.Sȝ herbe nō hñt
itellectū vllo mō nec apprehēſionē.Et ſcimus etiā ꝙ ip/
ſum celū eſt ſup terrā:⁊ terra eſt iferius eo:ſiue apprehē
dat̄ ſiue nō:⁊ relō nō eſt niſi ſm̄ hoc ad ſilitudinē eiꝰ qđ
aſſignauimus de iſtis:⁊ h̄ eſt rebus:quāuis nō apprehen
E dat.¶ Dixit etiā p̄ma ſecta:ꝙ ſit p̄mo relō eēt in rebus:
oȝ tūc ex h̄ nō finiri relōnes:relō eni q̄ eēt iter pr̄ez ⁊ fi/
liū:vel eſſet in ambobus illis:vel in altero tm̄:vl' in vno/
quoq; eoꝝ.Jnquātū vō pr̄nitas eſt pr̄i:⁊ eſt accñtalis ei:
q2 eē pr̄ez accidit ei relō:ſilr̄ ⁊ filiatio:h̄ igit̄ eſt ligatio q̄
eſt pr̄nitatis cū pr̄e:⁊ filiatiōis cū filio:⁊ eſt alia a ligatio/
ne q̄ eſt iter pr̄ez ⁊ filiū:oporteret igit̄ vt relatiōi eēt alia
relō:⁊ ꝓcederet h̄ in ifinitū:⁊ ꝙ de relōne eēt ligatio q̄ ē
iter eē ⁊ nō eē:ſic nos p̄ores ſumus cōpatione eoꝝ:q nos
ſequunt̄:⁊ ſcimus reſurrectionē. Jd aūt ꝑ qđ ſoluūt̄ iſte
due vie:h̄ eſt.ſ.vt redeamꝰ ad diffiniēdū ad aliqd abſolu
te.Dico igit̄ ꝙ ad aliqd eſt cuiꝰ qdditas dr̄ reſpectu alte/
rius ⁊ qdqd fuerit in ſignatis h̄ mō:vt ſm̄ qdditatē ſuaȝ
non dicat̄ niſi reꝰ alterius:illud eſt ad aliqd.Jn ſignatis
aūt multa ſunt hm̄:q2 in ſignatis eſt ad aliqd.Si aūt ad
aliqd habuerit aliā qdditatē:tūc reſtat vt determinemꝰ
qd hēat de itētione intellecta reſpectu alterius.Jlla enim
itētio certiſſime eſt de itētione itellecta reſpectu alteriꝰ.
alteꝝ eni nō intelligit̄ niſi reſpectu alterius cauſa huius
itentionis:h̄ aūt intētio nō intelligit̄ reſpectu alterius.ſ.
cā rei q̄ ſit alia a ſe:ſed inquātū in ſe eſt relō:ſicut tu no/
ſti.nō eni eſt ibi eēntia rei q̄ ſit aliqd:ſȝ eſt ibi relō per ſe
nō per aliā relationeȝ.Sic igit̄ terminabunt̄ relationes
ſm̄ hāc viam.Sed ſuū eſſe huius intentionis que eſt re/
latio ꝑ ſe in h̄ ſubō eſt:iquātū qdditas eiꝰ eſt in h̄ ſubō di
cta reſpectu huius ſubi:⁊ h̄ȝ aliud eſſe.v.ḡ eſſe pr̄nitatis:
⁊ h̄ eſſe eſt etiā relō.Sed illud nō eſt h̄.Sit igit̄ accñta/
le ad aliqd qđ comitat̄ ad aliqd:quoꝝ vnūquodq; quantū
eſt in ſe relatū eſt ad id qđ eſt relatū ad ip̄m abſq; alia re
latione:q2 hoc qđ dr̄ relatiuū eſt ꝑ ſe:qđ igit̄ eſt dictū eſt
relatū ꝑ ſe:⁊ inquātū eſt pr̄nitas eſt relata ꝑ ſe:⁊ in hoc ꝙ
eſt relata ꝑ ſe nō eget relōne q̄ fiat relata:q2 in ſe h̄ȝ qddi
tatē intellectā reſpectu ſubi.ſ.q2 ipſa eſt cuius cū intelle/
cta fuerit qdditas egebit repreſentari intellectui aliquid
aliud reſpectu cuius hoc intelligat̄.Si aūt h̄ relatū acci F
piat̄ in ſignatis habebit eē cū alia re ꝑ ſe non egens alio
cū:qđ ſequat̄ ipſuȝ:ſed ipſa eſt ipſuȝ cū:vel cū appropria
tū ſpē illius relōnis:ad hoc vt intelligat̄ eget itelligi cuȝ
pr̄tatione alterius rei:ſicut qdditas pr̄nitatis inquantū
pr̄nitas eſt relata per ſe nō per aliā relōnē ligantē.Jntel
lectus eni h̄ȝ adinuenire aliqd iter ea duo.q.cum ſit ex̄
ea duo ꝙ aliqd adinuenire formatio nō fecit necium:ſed
alius ex reſpectibus ſequētibus:quos facit itellectꝰ.Jn/
tellectus eni cōiungit res cū rebus pp diuerſitatē reſpe/
ctuū nō pp neceſſitatē.Sed in ſeipſa eſt relatio:nō ꝑ talē
relationē:cuius qdditas ꝑ ſe itelligat̄ reſpectu alterius.
h̄ eni ſunt relōnes multe que comitant̄ aliquas eēntias
ꝑ ſe nō per aliā relationē accñtē:ſicut cōtingit hāc relō/
nē cōſeq relōnē pr̄nitatis:⁊ ſicut cōtigit relōnē ſeq diſpo/
ſitionē ſcie:q̄ nō ſequit̄ ipſas res per aliā relationē:ſed ſe
quit̄ eā ꝑ ſe:q̄uis itellectus fortaſſe adineniat h̄ relōneȝ.
Cū igit̄ notaueris h̄:tūc iā notaſti ꝙ ad aliqd eſt in eē ta
li eſſe:qđ eſt itētio cuius h̄ eſt diffinitio.⁊ h̄ diffinitio nō
facit ad aliqd eſſe niſi accñs.Cū eni itellectuȝ fuerit erit
ſm̄ p̄dictū modū:⁊ nō faciet debere eſſe rē exiſtentē per
ſe vnā cōiungentē iter duo.dici eni ſm̄ reſpectū nō ↄtin/
git niſi in intellectu.Jllud igitur eſt relō intelligibilis:rela
tio aūt adinuēta eſt id qđ iam oſtendimus.ſ.cuius eē in/
quātū itelligit̄ eſt itellecta qdditas in reſpectu:eiꝰ vō eē
in intellectu iquantū itelligit̄ reſpectu alterius h̄ȝ in eſſe
iudiciū:⁊ in intellectu iudiciū ſm̄ qđ eſt in itellectu:non
inquantū eſt relatio:pñt aūt eſſe in itellectu relatōes ad/
inuēte:q̄s nō itellectus itelligit niſi pp ꝓprietatē quā h̄ȝ
itellectus ex illis:igit̄ ad aliqd h̄ȝ eſſe in ſingularibus:⁊
oſtenſuȝ eſt ꝙ eius eē nō facit debere eſſe h̄ relōnē relō/
ni ſine fine.Nec ſequit̄ ex hoc vt oē qđ itelligit̄ relatuȝ
habeat in eſſe relationē.¶ Doꝝ aūt que ſunt prius ⁊ po G
ſterius in tēpore:⁊ qđ eſt hm̄ vnū eſt ꝓuatū.Sed iter ali/
qua que ſunt prius ⁊ poſterius ſunt due relōnes:ſicut in
ter eſſe qm̄ intelligit̄:⁊ iter intellectū qđ nō accipitur ex
eſſe ꝓpō.Scias aūt ꝙ res in ſe non eſt p̄us niſi eo qđ eſt
ſimul cū ea:⁊ h̄ ſpēs prioris ⁊ poſterioris ē:cū vtraq; ſūt
ſimul in itellectu.Cū eni pr̄ntat̄ in itellectu forma p̄oris
⁊ forma poſterioris:itelliget aīa hāc cōparationē icidere
iter duo q̄ ſunt in intellectu:qm̄ h̄ cōparatio eſt iter duo q̄
ſunt i itellectu.Sȝ añ h̄ res in ſe nō eſt p̄or:qūo eniȝ erit
p̄or res que nō h̄ȝ eē:igit̄ que fuerit de relatiuis ſm̄ hūc
modū nō erit eoꝝ relatio niſi in ſolo itellectu:nec in intelli
gent̄ exiſtere in eē ſm̄ hāc prioritateȝ ⁊ poſterioritatē.h̄
eni p̄us ⁊ poſteriꝰ eſt certe de itētionibꝰ itelligibilibꝰ ex
cōpationibꝰ:q̄s ponit itell's ex reſpectibꝰ q acqrūt̄ rebꝰ
cū comparat inter eas intellectus ⁊ deſignat eas.

¶ Cōpletus eſt tractatus tertius.Incipit quartus.

¶ Caplm̄.I.De p̄ore ⁊ poſteriore:⁊ de iceptione. A

POſt q̄ locuti ſumus de his que ſunt entis ⁊ vnitatꝭ quaſi ſpecies:
nūc opȝ loq de his que ſunt eoꝝ q̄ſi pro/
prietates ⁊ accidentia comitantia.prius
aūt icipiemus de his que ſunt entis:⁊ ex
his.p̄mo de p̄oritate ⁊ poſterioritate.Di/
co igit̄ ꝙ q̄uis p̄oritas ⁊ poſterioritas di/

cantur multis modis:tñ fortaſſe conueniunt in vno ſcdm ambiguitatē.ſ.q2 pori inquātū eſt pus:aliquid eſt qd nō eſt poſteriorꝰ:ſed nihil eſt poſteriori qd nō habeat id qd eſt pus:ſed in vſu vulgari pus eſt id qd eſt pus loco:ꝛ tpe ſic vt por ꝛ anterior ſint in rebus habētibꝰ ordinē: ſicut eſt prius in loco id qd eſt ꝓpinquius pncipio terminato: erit igiť qd ſequiť illud pncipiū ſic ꝙ illud ſequeť id qd eſt poſt illud:qd aūt eſt poſt illud:ſequeť illd pnm. Jā aūt ſequutum fuerat illud. Similiter etiam fit in tēpore cōparatione pñtis inſtantis vel poſitione cuiuſlibet principij:ꝗuis varieť in pterito ꝛ futuro:ſicut ſciſti. ¶ Jā aūt tranſmutauerunt nomē prioritatis ꝛ poſterioritatis ab his pncipijs ad oē id qd eſt propinquius pncipio terminato:h aūt poritas īueniť ordinata in rebus p nām: ſic corpꝰ pus eſt aiali reſpcū ſube:ſi ſuba fuerit poſita pncipiū:ſed ſi idiuiduū fuerit poſitū pncipiū variabiť. Silr eſt in eo:qd eſt ꝓpiquius pmo pncipio:ſicut puer eſt por viro:ꝛ inueniť in rebus pus nō nā:ſed magiſterio: ſicut neupmata muſice cū accipiūť ex pte graui vel caſu:ꝛ cō-
B tingentia quocūqꝫ modo euenerit. ¶ Deinde trāſmutauerūt illud ad alia.ſ.q2 vltimū ꝛ nobile ꝛ pcedens etiā: quānis in ignobilitate poſuerunt pus:poſuerunt igiť ipſaꝫ nobilitatē:ſic pncipiū terminatū:de q̄ ſi vnū habuerit:qd nō hꝫ alterū:alterū vo nō habuerit niſi ꝙ hꝫ primū illd poſuerūt pus:q2 precedēs eſt eius modi ꝙ hꝫ id qd ſequēs nō hꝫ:eſt igiť precedēti modus ꝛ augmentuꝫ: ꝛ de hac manerie poſuerunt pus eū cui ſeruiť ꝛ gubernator eſt:vel electio:volūtas eni accidit gubernatori:ꝛ non gubernato:nec accidit gubnato:niſi poſtꝗ acciderit gubernatori:moueť igiť volūtate gubernatoris. ¶ Deinde tranſmutauerunt illud ad id qd hꝫ hāc ꝯſiderationē reū eēndi. Jd eni cuius eſſe eſt prius:ꝗuis nō ſit ſcōm:ſcōm vero non hꝫ illud eē:niſi q2 primū habuit eſſe pus eo:poſuerūt pus alio:ſicut eſt vnū:ad hoc eni vt ſit vnū nō eſt neceſſe eſſe multitudinē:ſꝫ ad h vt ſit multitudo:neceſſe eſt eē vnū:ꝛ h nō eſt iō ꝙ vnū det eē multitudini vl non det:ſed q2 eget eo ad h vt multitudo hēat eſſe per cōpa-
C rationē eius. ¶ Deinde trāſtulerunt illud ad habenduꝫ eſſe alio modo. Cū eni fuerint duo:quoꝝ vnū nō habuerit eſſe ex altero:ſed ex ſeipſo:vel ex alio tertio:ſcdꝫ vero habuerit eſſe ex hoc pmo:tūc habebit duobus modis debitū eēndi:qd nō eſt ſibi ex ſeipſo:ſed hꝫ ex ſe poſſibilitatem:vno vt primū ſit tale vt cū habuerit eſſe ſequať neceſſario ipſum eſſe cauſaꝫ neceſſario eſſendi ipſuꝫ ſcdꝫ: ꝛ tūc primū prius eſt in eſſe h ſcdo:ꝛ ob hoc nō refugit intellectus vllo mō dre ꝙ cū petrus mouit manū ſuā mota eſt clauis:aut dre ꝙ petrus mouerit manū ſuā.ꝛ deinde mota eſt clauis refugit aūt dre ꝙ cū mota eſt clauis: petrus mouit manū ſuā:ꝗuis dicamus ꝙ cū mota eſt clauis ſcimus petrū iaꝫ mouiſſe manū ſuā:ꝗuis igiť vterqꝫ motus ſimul habeat eē in tpe:tñ intellꝰ attribuit vni eorū poritatē ꝛ alteri poſterioritatē:eo ꝙ motus ſcdi nō eſt cā eſſendi motū prioris. Jmmo motus poris cā eſt eēndi motū ſcdi. Nō eſt eni lōge aliquā rē eſſe que cū habuerit eſſe necio debear eſſe vna cā alicuiꝰ:ꝛ impoſſe ē aliqd eē eiꝰ:vt ſit vna cā alteriꝰ:ꝛ illud nō hēat eē cū eo. Si autē ipſa eēntia eius fuerit cōditio ipſuꝫ eēndi cām:tūc ꝗdiu eēntia eius habuerit eē erit cā ꝛ occaſio eēndi ſcōm. Sꝫ ſi ipſa ſua eēntia nō fuerit cōditio ipſuꝫ eēndi cām:tunc ipſum p ſe eſt ſic ꝙ poſſe eſt rem eſſe ex eo:ꝛ poſſibile eſt nō eſſe:ꝛ neutrū eoꝝ dignius eſt altero ad h. Silr etiam qd generať poſſe eſt eſſe:ꝛ poſſibile eſt nō eſſe. Non enim inquantū eſt poſſibile nō eē hꝫ eſſe:nec inquātū poſſibile eſt:vt illud generet illud attribuit eē huic:qm res quaꝫ poſſibile eſt eſſe:nō eſt ob hoc qd poſſibile eſt illaꝫ gñari ab illa. h eni qd poſſibile eſt ſeipſuꝫ fieri aliō:nō eſt ſufficiens ad h vt res ſit per illud. Cū autē ipſum ſuū eē fuerit poſſibile ꝛ nō ſufficiēs:aliqñ tunc res erit cū eo:ꝛ aliquādo nō:ꝛ tunc eius cōparatio ad id qd erit vel nō erit in vtraqꝫ diſpōne vna erit. Sed in diſpōneq̄ diſcernitur
D eſſe a nō eē nō erit talis diſcretio:q̄lis eſt diſcretio cōparationis q̄ eſt cāti cū poſſibilitate ſua eſſendi per cām.ſ.p quā variať diſpō nō eſſendi cātuꝫ p cām:ꝗuis poſſibile ſit ipſum eſſe per cām:igiť poſſibilitas rem eſſendi p cāꝫ quātū ad ipſaꝫ eſſendū per illaꝫ:ꝛ nō eſſenduꝫ per illam vna eſt:ꝛ cuius cōparatio fuerit ad eſſendū rē per illam: ꝛ nō eſſendū rē p illā vna ipſaꝫ eē cām nō eſt dignius ꝗꝫ nō eē cām. Sed certus itellꝰ facit debere h eſſe diſpōnē qua diſcernať ſuū eē p illā a ſuo nō eē p illā. Si autē fuerit illa diſpoſitio etiā q̄ faciat debere eē hāc diſcretioneꝫ. ꝛ h diſpō fuerit attributa cāe ꝛ habuerit eē:tūc totalitas eēntie:ꝛ eius qd adiungiť ei erit ipſa cā:ante hoc aūt eēntia erat ſubm cālitatis:ꝛ erat talis ꝙ poſſet vere fieri cā: ꝛ iō h eē nō erat tūc eē cāe:ſed cū adiūgiť ei aliud eſſe ex eius cōiunctione fit cā:ꝛ tūc cātū dꝫ eſſe p illā: ſiue illud adiunctū ſit voluntas:ſiue voluptas:ſiue nā cōtingens:ꝛ ſiſia:ſiue aliqd extrinſecū parās eſſe cālitatis:ꝛ cū fuerit eiuſmodi ꝓueniet ex ea cātuꝫ ſine diminutione cōditionis ꝛ debebit eſſe cātū:igiť eſſe ois cāti neceſſario eſt cuꝫ eſſe ſue cauſe:ꝛ pp eſſe ſue cauſe neceſſario eſt eſſe ſui cauſati:ꝛ ſunt ſimul in tēpore vel intellectu vel in alijs vl nō ſunt ſimul in reſpectu habendi eē:eſſe eni illius nō ꝓuenit ex iſto:quia illud hꝫ acquiſitionē eſſendi que non eſt ex eſſe iſtius:ꝛ hinc eſt acqſitio eſſendi que eſt ex eē illiꝰ. Jllud igiť eſt pus cōpatione acqſitionis eēndi. ¶ Siqs
E aūt dixerit ꝙ poſtꝗ vnūqdqꝫ eoꝝ ſic eſt ꝙ cū vnū eorū fuerit erit ꝛ alterū:ꝛ cū remotū fuerit vnū:remouebiť alteꝝ:tūc nō eſt vnū eoꝝ cā ꝛ alterū cātū:eo ꝙ vnū eoꝝ nō eſt dignius eſſe cām in eſſe ꝗꝫ alteruꝫ. Reſpondebimus ad hoc.ſed poſtꝗ conſiderauimus quid cōtineat ſenſus huius qōnis.ſ.qm nō eſt veruꝫ:vt ꝙ vnumquodlibꝫ eorum habuerit eſſe habeat eē:ꝛ alterū ſine dria ꝛ diuerſitate. Senſus eni de cuꝫ itelligiť:aut cuꝫ eē vniuſcuiuſlꝫ eoꝝ acquiſituꝫ fuerit debeat ex hoc ineē:vt iā ſit acqſitū eē alterius:aut cuꝫ eē vniuſcuiuſlꝫ eoꝝ acqſitū fuerit intellectu:debeat alterū acqri in itellectu:aut cū eē vniuſcuiuſlibet eoꝝ acqſitū fuerit in intellectu debeat ex hoc vt alterū iā acqſitū ſit in eē:aut vt cū vnū fuerit in eſſe alterū acqſitū ſit in intellectu. h eni verbū cū vel qñ in hꝫ locis eſt cōe ꝛ deceptoriū:dico igiť ꝙ pmū eſt falſuꝫ:ꝛ nō cōceſſuꝫ:vnū eni eoꝝ tantū eſt qd cū acquiſitū fuerit dꝫ ex eo acqri alterū. Jmmo cā eſt q̄ acqriť cū acqſitū fuerit cātū. Scōm vo nō eſt certū ex pte cāe:qm nō cū fuerit cā:dꝫ in eſſe cauſatū acqri ex ſeipſo vel ſine cauſa:qꝛ ſi ipſum iam acquiſitū eſt:tunc nō debuit in eſſe acquiri cauſa vt habeat eſſe cauſa. Sed erit ꝙ illud iaꝫ acquiſitū eſt:ꝛ ſufficiens eſt ſibi ad ſuū eſſe:p h autē ꝙ dicimus iaꝫ acquiſitū eſt:nō intelligimus ꝙ preterijt. ¶ Coniunctio
F aūt.ſ.cū eſt h eſt illud certificať ex parte cauſati duobus modis.pmo ꝙ cū cāe fuerit acquiſita eſſentia nō eſt hoc debitū ex acquiſitione cauſati. Scdo ꝙ rei que iam acqſita eſt:impoſſibile eſt debere eſſe ſuuꝫ eſſe acquiſitione rei q̄ ponēda eſt acqſita. Nos.n.nō itelligimus per h ꝙ dicimus acqſita eſt ſenſum eius:ſed aliaꝝ duarū ptiū diuiſionis pma eſt vā.potes eni dicere ꝙ cū cā fuerit in intellectu dꝫ acqri cātū eius in eſſe:cuiꝰ ipſa eſt cā p eēntiam in itellectu:ꝛ etiā cū catū fuerit in intellectu dꝫ ēt acquiri in intellu eē cāe:p ſcdam vo q̄ eſt q̄rtū mēbrū diuiſionis certificať tua dictio.ſ.ꝙ cū habuerit eē cauſatum teſtificabitur itellectus ꝙ cāe iaꝫ oīno acquiſitum eſt eſſe

ſine dubio:ꝗ aliqñ erit in itellectu poſt cãtũ nõ tñ in tē
pore:nec ſequit̃ certificari mēbrũ vltimũ iſtarũ duarũ
diuiſionũ que cõtinent̃ in q̃rta ꝑ id qð tu iã notaſti.Si
milr̃ in mēbro q̃rto:q꞉ cũ remota fuerit cã remouet̃ cau
ſatũ:ſed remoto cãto nõ remouet̃ cã.Scim⁹ aũt ꝙ cã iã
remota eſt in ſe cũ potuit remoueri cãtũ:q꞉ cũ nos poni
mus cauſatũ remotũ:iã ponimus id qð neceſſe eſt poni
cũ eo in potẽtia.ſ.qm̃ ipꝫ eſt:cuius ſi poſſibilis fuerit re
motio nõ eſt poſſibilis:niſi q꞉ remouet̃ cã.Sed nõ remo
tio cãti vel poſitio eius:eſt cã remotionis cãe vl̃ poſitio
nis eius.Remotio võ cãti:eſt ſignũ remotionis cãe:⁊ po
ſitio eius eſt ſignũ põnis eī⁹.Redeam⁹ ḡ ad id vñ diſceſ
ſimus.Dico igit̃ de ſolõne qõnis:q꞉ h̄ ꝙ ego attribui vni
eoꝝ cãlitatẽ:nõ eſt q̃ſi vnũ eoꝝ ſit dignius cãlitate q̃ꝫ al
rũ:eo ꝙ ſunt iſimul ⁊ eq̃lia:ſed q꞉ vnũ eoꝝ ponimus eſſe
illud:cuius eē nõ dꝫ eē ꝑ aliud:ſed cũ alio:alterũ võ po
nimus eſſe illud:cuius eē:ſicut nõ variat̃ niſi cũ eſſe alte
rius:ſic eſt ⁊ ꝑ aliud:ſic debes certificari de hͦ queſtiõe.
¶ Dubitat̃ aũt h̄ de potẽtia ⁊ actu:qð eoꝝ ſit pꝰs ⁊ qð
poſterius:cognitio eni iſtoꝝ valde neceſſaria ē ad cogno
ſcẽdũ id qð eſt pꝰs ⁊ poſterius:q̃uis potẽtia ⁊ actus ſint
de accidentib⁹ eē:⁊ de cõſequẽtib⁹ eius:⁊ de his q̃ debes
ſcire ibi vbi cognoſces diſpõnes eſſe abſoluti.

¶ Caplm̃.II. De potentia ⁊ effectu:⁊ fortitudine ⁊ debili
tate:⁊ ſtabiliter eſſe mã in oibus generatis.

Quod itelligit̃ de h̄ noĩe po⁹:pmũ ipoſue
rũt itentioni q̃ eſt i aialib⁹ ex q̃ pñt
A 1 ꝓuenire actiones valide q̃ ſunt de genere mo
tuũ:nec ſunt ſepiſſime in pleriſq; hoibus i ſua
quãtitate ⁊ q̃litate:cuius ↄ̃riũ vocat̃ d̄bilitaꝫ:
⁊ eſt quaſi augmentũ ⁊ vehemẽtia intẽtionis que eſt for
titudo.vꝫ.cum aial eſt ei⁹:ꝙ ꝓuenit ex eo actio:qñ vult
⁊ nõ ꝓuenit:qñ nõ vult:cuius ↄ̃riũ eſt in potẽtia. ¶ De
2 inde trãſtulerũt ab h̄ ad itẽtionẽ que eſt potẽtia difficile
patiendi ⁊ facile faciendi:alioquin ei q ageret actiones ⁊
motiones validas accideret pati etiã ab illis:⁊ tũc paſſio
⁊ dolor q accideret ſibi ab illis aduerſaret̃ ei ad cõplẽdũ
ſuã actionẽ.Inquantũ eni patit̃ paſſione ſenſibili debet
vt agat debiliorẽ.Sed ſi nõ patit̃ dr̃ hr̃e potẽtiã.Inquã
tũ igit̃ nõ patit̃ ſignũ eſt itentionis quã pmũ vocauim⁹
potentiã. ¶ Deinde impoſuerunt eam nomen huius in
3 tentionis:ita vt inquãtũ nõ patit̃ niſi paruũ vocet̃ potẽ
tia:q̃uis nihil agat. ¶ Deinde reꝫ que nõ patit̃ vllo mo
4 do poſuerunt digniorẽ h̄ noĩe:⁊ ideo diſpoſitionem eius
inquantũ eſt ſic vocauerunt potentiã. ¶ Deinde fortitu
5 dinem ipſam que eſt diſpoſitio ipſa aialis:ex qua eſt ei vt
agat:ſed nõ agit vel ꝓpter appetitũ vel ꝓpter ꝓuationeꝫ
appetitus ⁊ remotionẽ inſtroꝝ poſuerũt potentiaꝫ:eo ꝙ
eſt principium effectus. ¶ Deinde phi tranſtulerunt no
6 men huius potẽtie:⁊ laxauerunt circa oẽm diſpoſitioneꝫ
que eſt in aliquo pnciptũ variationis ab illo in aliud:in
quantũ illud eſt aliud:q̃uis nõ ſit ibi volũtas adeo ꝙ ca
lorẽ vocauerunt potentiã:eo ꝙ ipm̃ eſt pncipiũ variatio
nis ab vno in alterũ:iquantũ eſt alterũ:ita vt cũ hõ mo
uerit ſeipſum vel medetur ſibypſi:⁊ ipſe fuerit pncipiuꝫ
variationis a ſe in ſe nõ ſit h̄ iquãtũ ipſe eſt recipiẽs me
dicationẽ ⁊ motũ:ſed inquantũ ipſe eſt alter:quaſi enim
ipſe eſt duo:quorũ vnũ hꝫ potentiã agendi:⁊ alterũ habꝫ
potentiã patiendi:⁊ vr̃ ꝙ duo ipſius ſint diſcreta in duas
ꝑtes.vbi grã.q꞉ res que mouet eſt in aĩa:⁊ res que moue
tur eſt in ſuo corpore.Ipſe eſt igitur mouens per ſuã for
mã:⁊ motũ in ſua mã.Inquãtuꝫ igit̃ recipit medicinaꝫ.
B eſt alius a ſe iquantũ medet̃. ¶ Deinde poſtq̃ꝫ iuenerũt
7 rẽ q̃ hꝫ potẽtiã ꝫm cõem vſum:ſiue ſit fortitudo ſiue ve
hemẽtia potẽtie.Cũ aũt nõ eſt ↄditio illius potẽtie vt ex

ea ſit agens in effectu:ſed inquãtũ eſt potẽtia:hꝫ poſſitatẽ
agendi ⁊ poſſibilitatẽ nõ agẽdi trãſumpſerũt nomẽ potẽ
tie ad poſſitatẽ.Rẽ igit̃ q̃ eſt in termio poſſitatis dixerũt
eſſe in potẽtia ⁊ poſſibilitatẽ recipiẽdi ⁊ ſuc poſſibilitati:
vocauerunt potẽtiã poſſibilitatis. ¶ Deinde ꝑfectioneꝫ A
huius potẽtie vocauerunt actũ:q̃uis nõ ſit actus:ſꝫ paſ
ſio:ſicut motio ⁊ figuratio:⁊ alia hͦ:⁊ q꞉ ibi fuit pncipium
qð vocat̃ potẽtia:⁊ fuit radix pma q̃ vocat̃ h̄ nomine:q̃
certe nõ eſt niſi actus:iõ h̄ cuius cõparatio ad id qð vo
cat̃ mõ potẽtia:eſt ſic cõꝑatio actus ad id qð vocauerũt
antiquitus potẽtiã:vocauerũt noĩe actus:⁊ itelligũt per
actũ acq̃ſitionẽ eẽndi:q̃uis ille ſit paſſio vel aliud:qð nõ
eſt act⁹ nec paſſio.hoc igit̃ eſt potẽtia paſſiua. ¶ Aliquã
do aũt vocat̃ po⁹ bonitas ⁊ vehemẽtia iſtoꝝ. ¶ Geome
tre võ poſtq̃ꝫ iuenerũt ꝙ aliq̃ linea eſt q̃ eſt lat⁹ cuiuſdaꝫ
q̃drati:⁊ aliq̃ eſt q̃ nõ põt eſſe latus illius q̃drati:poſue
runt illud q̃dratũ potentiã illius linee:q̃ſi illud ſit aliqð
poſſe eius:⁊ ꝑcipue q꞉ imaginatus eſt aliquis eoꝝ:ꝙ qua
dratus eſt ꝓueniens ex motu illius lateris in cõſĩle ſibi.
Cũ aũt ſcieris potẽtiã:iam ſcies potẽtẽ:⁊ ſcies ꝙ ipotẽs
eſt vel debilis vel ille q eſt facilis vel neceſſarius ad pa
tiẽdũ vel mẽſura linearis:cũ nõ eſt lat⁹ mẽſure ſuꝑficia
lis poſite:⁊ ex his oibus dubitat̃ de potẽtia que intelligi
tur fortitudo:putat̃ eni ꝙ ipſa nõ hꝫ eẽ niſi cũ eſt eiuſmo
di ꝙ agit:⁊ ei⁹:ꝙ nõ agit.Cum aũt eſt ei⁹:ꝙ agit tñ non C
vr̃ eẽ fortitudo:hoc aũt nõ eſt certũ:q꞉ ſi h̄ res q̃ tñ agit:
agit nõ volẽs:⁊ nõ eſt alicuius appetẽs:tũc illud nec eſt
potentia:nec fortitudo ꝫm hãc itentionẽ.Si aũt agit vo
luntate:⁊ eſt voluntas ꝑpetua:ſic ꝙ nõ variat̃ eẽ cauſali
nec põt variari variatione eẽntiali:tũc agit per fortitudi
nẽ:q꞉ diffinitio fortitudinis:qua eligunt iſti diffinire eaꝫ
inuenit̃ hic.h̄ eni poſſe eſt ei:vt agat cum voluerit:⁊ non
agat cũ non voluerit.Sed vtraq; iſtarũ eſt cõditionalis.
ſcꝫ vt cũ voluerit aget:⁊ cũ noluerit non aget:⁊ hec non
recipiunt̃ in diffõne fortitudinis niſi ꝫm ꝙ ſũt hypothe
tice.Non eſt aũt certitudo hypothetice vt ſit h̄ repetitio
antecedẽtis vllo modo vel certitudo cathegorica:q꞉ nõ
ſi certa fuerit nr̃a dictio que eſt cũ voluerit non aget:ſeq̃
tur certũ eſſe eũ nõ velle.Nec ſi falſum fuerit euꝫ nolle
vllo modo faciet debere falſaꝫ eſſe noſtrã dictioneꝫ que
eſt cũ noluerit aget.hoc eni iducit ꝙ ſi noluerit nõ aget:
ſicut cũ voluit aget:cuꝫ autẽ certũ fuerit ꝙ cuꝫ voluerit
aget:certũ erit ꝙ cũ agit iã voluit.ſ.cũ agit:agit inquan
tũ eſt potẽs.Certũ igit̃ eſt:q꞉ cũ noluerit nõ aget.⁊ cum
nõ egerit nõ voluit:⁊ in hoc nõ eſt aliquid ex quo ſequat̃
ꝙ nolit ⁊ velit:qð ſatis notũ eſt ſciẽti logicã. ¶ Hec aũt D
potẽtia que eſt pn^m^ motuũ ⁊ actionũ:q̃dã ē comes rõna
litatis ⁊ imaginationis:⁊ quedã que nõ eſt comes earuꝫ.
Que aũt eſt comes rõnalitatis ⁊ imaginationis quaſi ſit Ari.9.me
eiuſdẽ gñis cũ illis:pene eni vna po⁹ põt ſciri hõ:⁊ nõ hõ ta.t.10.
⁊ ꝙ delectat:⁊ ꝙ moleſtat eſtimare vnius virtutis eſt:⁊
oino eſtimare rẽ:⁊ eius ↄ̃riũ:vnaqueq; eni haꝝ potẽtia
rũ eſt potẽtia ſuꝑ rẽ:⁊ ſuꝑ eius ↄ̃riũ.Sed certe nõ eſt per
fecta potẽtia.ſ.pncipiũ ꝑfecte apphendẽdi in actu varia
tionẽ ab vno in alterũ:ꝫm ꝙ eſt alteꝝ niſi cuꝫ adiuncta
fuerit ei volũtas ꝓueniẽs ex ſnĩa eſtimabili ſequẽte ima
ginationẽ cõcupiſcibilẽ vel iraſcibilẽ vel ex ſnĩa itelligi
bili ſequẽte cogitationẽ itelligibilẽ vl̃ formationẽ forme
itelligibilis.Cũ eni comes eius fuerit illa voluntas:nec
fuerit volũtas ifirma:ſed prõpta ↄcurrẽtibus oibus que
faciũt debere mẽbra moueri:fit ſine dubio i effectu pn^m^
debite actiõis.Diximus eni ꝙ cã interiꝫ dũ nõ eſt cã de
hẽdi rẽ eſſe ꝑ illã cãtũ nõ hꝫ eſſe ꝑ illã:añ hãc aũt diſpõ
nẽ nõ eſt volũtas niſi debilis:q꞉ nõ cõcurrũt oia:hec igit̃.
potentie q̃ comitant̃ rationalitatẽ per ſe ex ꝑputatione ſui

patientis ⁊ ex ꝓuētu eius ab illis nō debēt eſſe in tali cō-
paratione: vt cū egerit in illud agat ꝑ illud: ſic vt agat ꝑ
illud cū ipſe adhuc ſint potētie: ⁊ oīno ex eo ꝙ obuiat po
tētie paciēti: nō ſeqtur vt agat. Si.n. ex ea ſola deberet vt
ageret deberet ēt ꝑ h̄ vt ꝓuenirēt ex ea due actiōes ꝯrie:
E ⁊ ea q̄ ſunt media īter eas: qđ eſt friuolū. Cū aūt fuerit ſi-
cut diximꝰ: tūc aget neceſſario. ¶ Sꝫ potētie q̄ ſūt in eis
q̄ ſūt ex rōnalitatē ⁊ imaginationē cū imaginati fuerint:
⁊ obuiauerint potētie patiēti ꝑfectio debebit eē actio ibi:
eo ꝙ nō eſt ibi volūtas nec electio q̄ expectet̄. Si āt fue-
rit aliqđ qđ ibi expectet̄: fortaſſe nā erit qđ expectat̄: ſed
ſi eguerit nā: tūc nā illa erit vel ꝑncipiū rei vl ꝑs ꝑncipij:
ꝑncipiū aūt erit cōpoſitū: ex eo qđ ꝓterijt: ⁊ ex eo qđ eſt: ⁊
tūc erit ꝯſil'e volūtati ſpectate. volūtas āt differt ab h̄ in-
quātū ſcit. Si āt cū poꝰ paſſiua obuiat actiue. oꝫ vt paſſio
ꝓueniat in his rebꝰ: tūc ipſa potētia paſſiua eſt perfecta.
¶ Poꝰ.n. paſſiꝰ aliqñ eſt ꝑfecta aliqñ imꝑfecta: ⁊ aliqñ
eſt ꝓpinq̄ aliqñ remota. Jn ſꝑmate.n. poꝰ ē vt fiat vir: ⁊
in puero ēt poꝰ ē vt fiat vir. Sꝫ poꝰ q̄ eſt in ſꝑmate. eget
vt obuiet ſibi ēt poꝰ ꝑꝰs mouēs ad aliud q̄ꝫ mouēs ad vi
rilitatē. opus eſt.n. vt ꝑꝰs trahat ad effectū aliqđ qđ nō
eſt vir: ⁊ ſic deinde adaptabit̄ ad trahēdū ad effectū viꝝ
certiſſime: poꝰ.n. viri paſſiua h̄ eſt. Jn ſꝑmate āt certiſſi-
me nō ē adhuc poꝰ paſſiua virilitatis. Jmpoſſibile eſt .n.
dū nō ſꝑma fuerit ſꝑma: patiat̄ ad ecndū viꝝ. Sꝫ qꝛ fuit
in eius poꝰ fieri aliud q̄ꝫ ſꝑma. ⁊ poſt h̄ mutat̄ ad aliđ: ꝙ
ēt ipſuꝫ ꝑꝰs erat in poꝰ: iccirco mā ꝑma eſt oīa in poꝰ. Sꝫ
aliqđ eſt qđ cū venit in eam impedit eam ab alio: ⁊ tunc
neceſſe eſt remoueri illud a quo impedit̄: ⁊ aliquid eſt qđ
cū venit in eaꝫ. nō impedit eā ab aliquo alio. ſed eget alio
ꝙ adiungat̄ ſibi ad hoc vt cōpleat̄ adaptatio: ⁊ he poten
tie ſunt potētie remote. ¶ Propinq̄ vero ſunt q̄ nō egēt
ſibi adiūgi vnā potētiā actiuā ante aliā potentiā actiuā:
ꝑ quā patiat̄: arbor.n. nō eſt clauis in poꝰ ꝓpinqua: quia
eget vt ꝑꝰs ſibi obuiet potētia actiua ꝑter potētiā actiuā
qua fit clauis q̄ eſt potētia īcidēdi. ſecādi ⁊ dolādi: ⁊ poſt
F h̄ adaptat̄ ad patiēdū ab obuiatōe potētie qua fit clauis.
¶ Potētiaꝝ aūt q̄dā ſunt q̄ ꝓueniūt ex nā ⁊ q̄dā que ꝓ-
ueniūt ex ꝯſuetudine: ⁊ quedā ex artificio: ⁊ quedā ex ca-
ſu. dīt aūt id qđ ꝓuenit ex artificio ab eo qđ ꝓuenit ex cō
ſuetudie. Jn.n. qđ ꝓuenit ex artificio: eſt id in quo ad agē
dū ex materijs. egemus inſtrīs ⁊ motibus ⁊ aīa acqrit ex
hoc aptitudinē q̄ eſt ſibi q̄ſi ſit forma illius artificij: que
aūt ſunt ꝑ ꝯſuetudinē: ſunt ea q̄ adueniūt ex actiōibus q̄
nō egēt illis: qꝛ nō ꝓueniūt niſi ex ꝯcupiſcētia vel ira vel
ſnīa: vel habet in eis intētio nō ad hūc finem. ſed poſtea
ꝯſequit̄ eas finis qui eſt ꝯſuetudo: q nō fuit intētus: ſꝫ nec
fuit ꝯſuetudo ipſamet ſtabilitio forme illaꝝ actionum in
aīa ⁊ fortaſſe: ſi ita nō erit fini. nō erunt iſtrumēta. nec ma
terie deſignate eo ꝙ non eſt eq̄le hoī exercere amblutio-
nem ⁊ exercere carpentariā eo mō quo diximus. Jnter
hec enim duo multū intereſt. deinde cū h̄ ſi diligēter at-
tēderis acq̄ſitio ꝯſuetudinis ⁊ artificij ꝯuertunt̄ ad vnū
modū. ¶ Potētie vero q̄ ſunt ꝑ nām: quedā ſunt in cor-
poribus aīaliū. Quidā aūt ex antiquis dixerūt potentia
eſt ſimul cum effectu: nec precedit eū: ⁊ ſm hoc dixerunt
alij poſteriores ꝙ h̄ duo motus ſunt. Qui ḡ hoc dixit: vꝫ
dixiſſe ꝙ ſedens nō eſt potēs ſurgere. ſ. qꝛ nō eſt poſſibile
in nā eius vt ſurgat interim dum nō ſurgit. ḡ quomō ſur
get: ⁊ qđ nō eſt in nā ligni vt dolet̄ ex eo porta: quomodo
igit̄ dolabit̄. ⁊ qui hoc dicit nō eſt potēs ſine dubio vt vi-
deat ⁊ inſpiciat ſepe ī vna die. igitur certiſſime erit cecus.
Si igitur nulli rei que nō eſt: eſt potētia eſſendi: tūc im-
poſſibile eſt eam eſſe. Jd aūt qđ poſſibile eſt eſſe. poſſibi-
le eſt nō eſſe: alioquin neceſſe eſſet eſſe: ꝙ aūt poſſibile eſt
eſſe: neceſſe eſt vt vel ſit aliquid vel nō ſit aliquid. Si āt
fuerit aliquid: neceſſe eſt tūc vt aut ſit ſubm rei: cuius nā
eſt vt ſubſiſtat in eo ſua forma: aut vt hoc ſit ſilr reſpectu
ſui: ſicut albedo quā poſſibile eſt eſſe: ⁊ poſſibile eſt nō eē
quātuꝫ in ſe: neceſſe eſt igit̄ h̄ eſſe rē que eū eſt vel ſit exi-
ſtēs ꝑ ſe: ſic vt ſit poſſibile ſuū eſſe exn̄s ꝑ ſe. vel ſit ſicut
cum eſſet in alio a ſe. Si aūt poſſibile huius intētiōis fue
rit vt poſſibile ſit ipſum eſſe aliquid in alio a ſe. tūc poſſi-
bilitas ſui eſſe erit etiam in alio. Oportebit igitur vt illđ
aliud habeat eſſe cuꝫ poſſibilitate eſſe huiꝰ ⁊ illud ſit ſub-
iectum eius. Si aūt fuerit ſic vt cum fuerit ſit exn̄s per
ſe nō in alio a ſe: nec de alio a ſe vllo mō: nec ſit pēdēs ex
aliqua materiaꝝ: ita vt ꝯſtituat̄ in illa: vel egeat illa ī ali
quo: tunc poſſibilitas ſui eſſe erit precedens ipſum non
pēdēs ex aliqua mā: neqꝫ ex aliqua ſuba: eo ꝙ illa res nō
pēdet ex aliqua re: igit̄ poſſibilitas ſui eſſe erit ſuba: quia
erit res hn̄s eſſe ꝑ ſe. Si aūt ſuū eſſe poſſibile nō habue-
rit eſſe: erit tūc nō poſſibile ⁊ īpoſſibile: poſtq̄ꝫ igit̄ ē ⁊ exi
ſtit ꝑ ſe ſi ut poſitū eſt: tūc ſuba eſt. Sed poſtq̄ꝫ ſuba eſt:
tūc eſt illi quidditas q̄ nō eſt ad aliquid ex eo ꝙ ſuba nō
eſt ad aliquid ꝑ ſeipſam. ſed accidit ei ad aliquid. huic igi
tur exn̄ti ꝑ ſe: eſt etiā eſſe amplius preter ſuum eſſe poſſi-
bile: quo eſt relatiuum. Noſter aūt ſermo eſt de ipſo ſuo
eſſe poſſibile: ⁊ de illo eſt noſtrum iudicium: qđ non eſt in
ſubo. Sed ſm ꝙ nunc dr̄ ponitur eſſe in ſubo: qđ eſt īcō-
ueniens: igitur nō pōt eſſe vt ei ꝙ permanet exiſtens per
ſe non in ſubo nec de ſubo vllo modo ſit eſſe poſt nō eſſe:
ſed oꝫ vt pēdeat aliquo mō ex ſubo ad hoc vt ſit. Cū aūt
fuerit res que eſt exiſtēs ꝑ ſe: ſed eſt ex aliquo vel cū eſſe
alterius a ſe: primū vero eſt ſicut corpus qđ eſt ex yle ⁊
forma. Secūdum eſt: ſicut anime rationales cum gene-
ratione corpoꝝ: tūc poſſibilitas ſui eſſe pendebit ab illo.
Non ꝙ illa res in potētia ſit eſſe corpus albū ꝑ potentiā:
nec ꝙ in illa ſit impreſſa potētia eſſendi poſſibilitatē al-
bedinis in ſubo in quo imprimit̄ albedo. ſed ſic vt vel ha
beat eſſe cū eo vel cum aduenerit ei aliqua diſpō: igit̄ cū
ſit corpus. v. gr̄a. ſicut ignis cū fit: nō eſt poſſibilitas ſui eē
niſi vt fiat ex mā ⁊ forma: igitur poſſibilitas ſui eē habet
ſubm alicuius modi. ⁊ hoc eſt eius mā: igitur res ex qua Arl.7.meth. t.24.
aliquid fit primuꝫ eſt forma que fit in mā ⁊ fit corpus ex
cōiunctione earum: materie vno modo: ⁊ forme alio mō:
aīa quoqꝫ nō ꝓuenit etiam niſi per eſſe ſubi corporalis. ⁊
poſſibilitas ſui eſſe eſt in illo exiſtēs per illud ꝓpter hoc
ꝙ illa mā appropriatur ſibi: ⁊ qꝛ aīa non habet eſſe poſt
non eſſe niſi cum fuerit eē corpoꝝ ſm modū. cōmixtiōis:
ꝑ quā adaptatur fieri inſtrumētum eius: ⁊ ꝑ quā diſcer-
nitur certitudo ſue noue inceptionis a primis: nō ꝙ cer-
titudo eius ſit in illa tūc cum fuerit in illis corporibꝰ poſ-
ſibilitas huius cōmixtionis: erit poſſibilitas eſſendi aīaꝝ.
¶ Omne aūt corpus a quo ꝓuenit actio nō ꝑ accidens
neqꝫ ꝑ violētiam alterius corporis agit ꝑ aliquā potētiā
que eſt in eo. Qꝛ aūt ꝓueniat ꝑ voluntatē ⁊ ꝑ electionem
manifeſtum eſt. actio vero q̄ non eſt ꝑ voluntatem neqꝫ
ꝑ electionem vel prouenit a ſeipſa: vel prouenit a re cor-
porali que differt ab eo vel a re nō corporali differēte ab
eo. Si aūt prouenit a ſeipſo ipſum aūt ꝯuenit cum alijs
corporibꝰ in corporeitate: ⁊ differt ab eis in hoc ꝙ a ſe ꝓ-
uenit illa actio: tūc in ſua eſſentia intelligitur eſſe aliquid
amplius ſupra corporeitatē: qđ eſt ꝑncipiū illius actiōis
ab ipſo: ⁊ hoc eſt qđ vocat̄ potētia. Si vero fuerit h̄ per
illud corpus: tūc h̄ actio huius corporis erit per violen-
tum vel ꝑ accidens. Jā aūt poſita fuit nec ꝑ violentiam
alterius corporis nec per accidens. Si aūt fuerit ꝑ rē nō
corporalē ſeparatā: neceſſe eſt tūc vt h̄ corpꝰ ſit aptū ad
habēdū illud mediū ab illo ſepato vel ex hoc ꝙ eſt cor-

pus. vel ex potẽtia q̃ eſt in ipſo vel ex potẽtia q̃ eſt in illo ſeparato. Si v̓o fuerit ex hoc ꝙ eſt corpus: tũc oẽ corp⁹ cõuenit in h̄. Sȝ ſi fuerit ex potẽtia q̃ eſt in ipſo: tũc illa potẽtia eſt p̄ncipiũ ꝓueniẽdi illã actionẽ ab ipſo: q̄uis deſcẽdat a ſeparato vel ꝑ eius adiutoriũ: vel q2 eſt p̄mũ eius p̄ncipiũ in ipſo. Si aũt fuerit ex potẽtia q̃ eſt in illo ſeparato: tũc vel ipſamet po⁹ faciet debere h̄: vel ꝓp̄a ei⁹ voluntas. Si aũt ipſamet po⁹ facit debere hoc: tunc neceſſe eſt vt hoc debeat eſſe ab ipſo eodẽ corꝑe ꝓpter aliquod predictoꝝ: ⁊ redibit rõ ad p̄ncipiũ. Si v̓o fuerit ꝑ volũtatē. neceſſe eſt tũc vt illa volũtas ſit potius eligẽs h̄ corpus ꝓpter ꝓprietatẽ qua appropriat̃ ſibi ex oĩbus corporib⁹ vel fortuitu quocũq; mõ euenerit. Si aũt fuerit fortuitu: tũc nõ ꝓcedet ẜm ordinẽ ſempiternũ vel ſepiſſimũ.

Ari. 2. phy. ⁊. 3. meth.

Res enim caſuales ſunt q̃ nõ ſunt ſemꝑ nec ſepe. res v̓o nãles ſunt ea q̃ ſunt ſemꝑ vel ſepe. igit̃ nõ ſũt caſuales. Reſtat igit̃ vt ſit h̄ ꝓpter ꝓprietatẽ qua appropriat̃ ei ex oĩbus corporibus. ⁊ vt illa ꝓprietas ſit res a qua volũt eẽ aduẽtum illius actionis: deinde neceſſe eſt vt etiã velint: q2 ob hoc vel illa ꝓprietas facit debere eſſe actionẽ illã ſemper vel eſt ex ea ſepe: vel nõ facit debere vel nõ erit ſepe.

h

Scđo libro ſufficientie.

Si aũt fecit debere ſemꝑ: tũc eſt p̄ncipiũ huius. Si autẽ fuerit ſepe. ſed qđ eſt ſepe: ſicut noſti in nãlibus ipſuȝ eſt qđ dȝ eſſe ſemꝑ: niſi ſit aliqđ ipediẽs: q2 ſua ꝓprietas qđ ex ea eſt ſepe eſt ꝓpter iclinationẽ ſue nature ad partem eius qđ eſt ab illa. ꝙ ſi nõ fuerit erit ꝓpter impediẽs. Id igit̃ qđ eſt ſepe erit ſemꝑ ſi nõ fuerit qđ impediat: ⁊ ꝙ facit ſemꝑ eſſe eſt id cui ꝯcedit̃ h̄ ſine impediẽte. Si autẽ illa ꝓprietas nõ facit debere eẽ ſemꝑ nec ſepe. tũc ipſam eſſe ab ea ⁊ ab alia idẽ erit: ⁊ h̄ ꝙ appropriat̃ ſibi ſit fortuitu. dictum eſt aũt nõ eſſe fortuitu. Silr̃ ſi dixerint ꝙ dignius eſt ipſam eſſe a datore ipſius ꝓprietatis. hec ſiquidem intẽtio eoꝝ de aduẽtu eius ab illo ꝯuenientior erit. igit̃ vel ille facit eam debere eſſe ſemꝑ vel eſt p̄parator debẽdi eſſe. p̄parator enim cã eſt. vel eſſentialr̃ vel accidẽtaliter. Si aũt nihil aliud fuerit cã eſſentialr̃ niſi illud. tũc nõ eſt ꝑ accñs: qđ. n. eſt ꝑ accñs eſt ẜm aliquẽ duoꝝ predictoꝝ modoꝝ. reſtat igit̃ vt illa ꝓprietas ſit que facit debere eſſe: igit̃ ꝓprietas q̃ facit debere eſſe dr̃ potentia: ⁊ ab hac potẽtia ꝓueniũt actiões corporales: q̄uis ꝓueniũt ꝑ adiutoriũ p̄ncipij remotioris. ¶ Certificemus igit̃ nũc ꝙ oẽ qđ incipit hȝ p̄ncipiũ mãle: ⁊ dico oĩno q2 oẽ qđ incipit eſſe poſt nõ eſſe ſine dubio hȝ mãm: Omne enim qđ icipit eſſe anteq̄ ſit: neceſſe eſt vt ſit poſſibile in ſe. Si. n. fuerit nõ poſſibile in ſe: illud nõ erit vllo mõ. Nõ eſt aũt poſſibilitas ſui eſſe. eo ꝙ agẽs ſit potẽs ſuꝑ illud: quia agẽs nõ eſt potẽs ſuꝑ illud. cũ ipſum nõ fuerit in ſe poſſibile. nõne. n. vides: q2 poſſumus dr̃e ꝙ ſuꝑ ipoſſibile nõ eſt poſſe: ſed poſſe eſt ſuꝑ id qđ poſſibile eſt eſſe. Si enim poſſibilitas eẽndi rẽ eẽt ipſum poſſe ſuꝑ eam. tunc h̄ eſſet quaſi diceremus ꝙ poſſe nõ eſt niſi ſuꝑ id qđ eſt poſſe: ⁊ quaſi diceremus ꝙ ſuꝑ inpoſſibile non eſt poſſe eo ꝙ nõ eſt poſſe ſuper illud. ⁊ neſciremus an res poſſet eẽ vel nõ eẽ ꝑ cõſiderationẽ ſuypſius in ſe. ſȝ ꝑ cõſiderationẽ diſpõnis potẽtie illius que poteſt ſuꝑ eam ſi eſt potẽtia ſuꝑ eã vel nõ. Si aũt dubitaremus an eẽt potentia ſuꝑ illud an nõ. tũc nõ eẽt nobis poſſibile ſcire illud vllo mõ. Si. n. ſciremus illud: tũc vel ẜm hoc ꝙ res eſt poſſibilis vel nõ poſſibilis: ⁊ tũc nõ poſſibilis itẽtio eẽt qđ nõ eſt poſſe ſuꝑ illud: ⁊ itẽtio poſſibilis eẽt qđ eſt poſſe ſuper illud: ⁊ ſic ſciremus ignotũ ꝑ ignotũ. apte igit̃ manifeſtũ eſt ꝙ itẽtio eẽndi rẽ in ſe poſſibilẽ nõ eſt intẽtio ipſam eſſendi ſic vt ſit poſſe ſuꝑ eam: quãuis quãtũ ad ſubm ſint vnum. Ipſam. n. eẽ ſic vt ſit poſſe ſuꝑ eam comitãs ẽ ad ipſam eẽ poſſibilem in ſe: q2 ipſam eẽ poſſibilẽ in ſe eſt reſpectu ſuypſius: ⁊ ipſam eẽ ſic vt ſit poſſe ſuꝑ eam eſt reſpectu ſue r̃onis ad datorẽ eſſendi. ¶ Poſtq̄ igitur hoc cõſtat. dicemus ꝙ omne qđ incipit anteq̄ icipiat vel eſt in ſe poſſibile eſſe vel eſt impoſſibile eſſe. ꝙ aũt eſt impoſſibile eẽ: nõ erit. qđ vero poſſibile eſt eſſe vel iam p̄ceſſit illud poſſibilitas ſui eẽ vel ipſum eſt poſſibile eſſe. Impoſſibile eſt aũt quin poſſibilitas ſui eſſe vel ſit intẽtio q̃ eſt. vel que nõ eſt. Impoſſibile eſt aũt vt ſit intẽtio que nõ eſt aliqđ. alioquin nõ precederet illud poſſibilitas ſui eẽ. Eſt igit̃ intẽtio que eſt. Omnis aũt itẽtio que eſt vel eſt exñs nõ in ſubo: vel eſt exñs in ſubo. q̄cq̄d aũt eſt exiſtẽs nõ in ſubo. illud hȝ eẽ ꝓpriũ ꝑ qđ nõ dȝ eſſe relatum. poſſibilitas vero eſſendi nõ eſt niſi iquãtum eſt ẜm relationẽ ad aliud cui eſt poſſibilitas eẽndi. igitur nõ eſt poſſibilitas eſſendi ſuba que nõ eſt in ſubo. eſt igit̃ intẽtio q̃ eſt in ſubo ⁊ accidẽtale ſubo.

Primo ſufficiẽtie ſue. c. 2.

Nos aũt poſſibilitatẽ eſſendi vocamus potẽtiam eſſendi: ⁊ id qđ eſt ſuſtinẽs potentiã eſſendi in quo eſt potẽtia eſſendi rem vocamus ſubȝ ⁊ yle ⁊ materiã ⁊ cetera ẜm varios reſpectus. poſtq̄ aũt omne qđ icipit iam p̄cedit illud mã: tũc dico ꝙ h̄ capl'a que induximus faciũt eſtimari ꝙ potẽtia abſolute p̄cedit effectuȝ: ⁊ eſt p̄or eo niſi in ſolo tẽpore ⁊ hoc eſt ad qđ multi ex antiquis acceſſerũt. ¶ Quidam. n. ex illis attribuerũt eſſe yle ante formã: ⁊ ꝙ poſtea agẽs inueſtiuit eã forma que fuit ei inceptio ꝑ ſeipſum. ¶ Uel ſicut quidã ex his q̄ p̄ſumpſerunt loqui de h̄: putauerũt dñtes fuiſſe quiddã ſicut aĩa cui forte ꝯtingit occupari circa regẽdaȝ yle ⁊ informãdũ eã: ſed q2 nõ decorauit regimen nec cõpleuit decorem formationis ſubuenit ei creator ⁊ decorauit eius ꝯſtitutionẽ. ¶ Alij vero dixerũt ꝙ hec oĩa fuerũt ab eterno ⁊ mouebant̃ naturis ſuis motibus inordĩnatis: ſȝ creator adiuuit nãs eoꝝ ⁊ ordinauit ea.

D

¶ Alij dixerũt ꝙ p̄mũ fuit tenebra ⁊ inanitas vel aliqđ qđ non finiebat̃ ſemꝑ manẽs q̄etũ: ⁊ poſtea motũ eſt vel ꝯfuſio quã tenuit ille qui dict⁹ eſt cathegoriſmus. oẽs iſti dixerũt ꝙ potẽtia eſt ante effectũ ſicut in ſeminibus ⁊ in ſpmate ⁊ in oĩbus q̃ fabricant̃: oȝ igit̃ ꝯſiderare h̄ ⁊ loq̄ de eis: dico igit̃ ꝙ in rebus ꝑticularibus gñatis corruptibilibus eſt ſicut ipſi dixerũt.

Ariſto. 9. meth. t. 13.

In his. n. potẽtia prior eſt effectu p̄oritate tp̄is. res aũt vl̃es vel eterne q̃ nõ corrũpuntur: q̄uis ſint ꝑticularia nõ p̄cedũt ea q̃ ſunt in potentia vllo mõ. Immo potẽtia eſt poſterior ẜm iſtas ꝯditiones oĩmõ: potẽtia eniȝ poſtq̄ nõ hȝ eſſe ꝑ ſeipſam: tũc neceſſe eſt vt ſit ꝑ ſubam ad hoc vt ſit in effectu. Si vero non fuerit in effectu: tũc nõ eſt apta ad recipiẽduȝ aliquid. ꝙ enim nihil eſt abſolute nõ põt recipe aliqđ. Itẽ iam aliquid eſt in effectu qđ nõ eguit p̄us eſſe in potẽtia aliquid. ſicut eterna q̃ ſunt ſemꝑ in effectu. h̄ igitur mõ certitudo eius qđ eſt in effectu eſt ante certitudinẽ potẽtie eſſentialiter: alr̃ vero potẽtia opus hȝ exire ad effectũ ꝑ aliqđ qđ eſt in effectu cũ illud eſt in potẽtia: nõ ꝙ illud incipiat cũ effectu: ſic enim illud egeret alio trahẽte ad effectũ: ⁊ ꝑueniret hoc vſq; ad aliqđ qđ eſt in effectu qđ nõ incepit. In pleriſq; aũt nõ trahit potẽtiã ad effectum niſi aliqđ eiuſdem generis cum illo effectu hñs eſſe in effectu ante effectum. Sicut cũ calidũ calefacit ⁊ frigidũ ifrigidat. pleriũq; aũt id qđ eſt in potẽtia inquãtũ eſt ſuſtinens potentiã eſt de eo qđ eſt in effectu: ſic vt effectus tẽpore ſit prior potẽtia nõ cum potentia: ſperma. n. ex hoĩe fluit ⁊ ſemen ex arbore ſic ꝙ ex hoc fit homo ⁊ ex h̄ arbor. Nõ eſt enim in his dignius ponere effectum ante potentiam q̄ potentiã ante effectuȝ. Itẽ effectus in imaginatione ⁊ diffinitione prior eſt q̄ potentia.

I

Tu eniȝ nõ potes diffinire potẽtiam: niſi q2 eſt huius effectus: effectus vero nõ eget in ſua imaginatione ⁊ diffinitione vt ſit potentie.

Tu.n.diffinies q̄dratū ⁊ itelliges illū:ita vt nō transeat p'animū tuū potētia essendi ipsum. Nec est tibi possibile diffinire potētiā quadrature nisi noies q̄dratū noie vel intellectu:⁊ ponas illū partem sue diffōnis. Jtez effectus prior ē potētia.pfectione ⁊ fine.potētia eniz est iperfecto ⁊ effectus est pfecto:⁊ bonū in oi re nō est nisi ipsam eē in effectu:vbi aūt fuerit malū ibi est aliqd in potētia ali/q̄ mō:cū.n.res fuerit mala v'erit p seipsā mala ⁊ oi mō qđ est ipossibile:si.n.habuerit eē:pfecto iquātū est mala nō est:qꝛ nō est mala:nisi iquātū ipsa ē p̄uatio pfectiōis: sicut ignorātia:vel erit sicut id qđ facit debere ħ esse in alio sicut iniuria. Jniuria.n.nō est mala:nisi qꝛ diminuit nā bonitatis eius a quo fit iniuria:⁊ ei' cui'fit iniuria mi/nuit salus ⁊ facultas:⁊ alia hͦ.igit inquātū aliqd est ma/lū pmixtū est cū p̄uatione:⁊ cū aliquo qđ est in potentia.

¶ Si aūt nō esset cū illo nec de illo id qđ est in potentia pfecto pfectiōes que debent rebus essent p̄sentes: ⁊ ita nō esset malū vllo mō.manifestū est igit:qꝛ id qđ est in effectu:bonū est inquātū sic est:ꝙ vero in potētia est malum.vel ab ipso est malū.Scias aūt ꝙ potētia mali me/lior est q̄ȝ effectus:⁊ esse bonū in effectu melius est q̄ȝ po/tētia boni:⁊ malum non est malū p potētiā mali:ſ3 p ha/bitum malicie. Redeamus igit ad id in quo eramus ⁊ dicamus:te iam nouisse dispositionē prioritatis potentie absolute.Sed potētia particularis precedit effectum cu/ius ipsa est potentia.aliquādo aūt p̄cedit effectus similis suo effectui ad hoc vt sit potētia ab ipso.aliqñ nō. sed est cum ea aliqd aliud p qđ exit potētia ad effectū.alioquin effectus nō haberet esse vllo mō.Sola.n.potētia nō suf/ficit ad ħ vt sit effectus:sed eget aliquo p qđ trahat potē/tia ad effectum.iam igitur nosti ꝙ effectus ſm veritatez prior est potentia:dignitate ⁊ perfectione.

¶ Caplm.III.De pfecto ⁊ iperfecto ⁊ de eo qđ est vltra plusq̄ȝ pfectionē ⁊ de toto ⁊ de vniuerso.

A PRimum aūt assignauerūt pfectuȝ in rebus hn̄tibus numeꝝ cum oē qđ debet hr̄e res: iaȝ hȝ numero ⁊ nihil re/stat de eo qđ nō habeat in se. ¶ Deinde tran/stulerūt ħ ad res habētes q̄ntitatē ꝯtinuam ⁊ dixerūt pfectū in statura eo ꝙ ipsa apud vulgū est nu/merata:Jpsa.n.nō cognoscit a vulgo nisi inquātū mēsu/ratur.Cū vero mēsurat:necesse est vt numeret. ¶ De/inde trāstulerūt ħ ad vires:⁊ qualitates.dixerūt.n.hoc ē pfectū virtute ⁊ perfectū albedine ⁊ pfectū pulchritudi/ne ⁊ pfectū bonitate:quasi qcqd oꝫ habere bonitatis:iaȝ habeat ⁊ nihil remaneat extra. ¶ Deinde cū alicui fuerit additū aliqd eiusdem generis:quo nō est opus ei ad ne/cessitatē vel ad vtilitatē ⁊ silia:dixerūt supfluū: qꝛ vide/rūt rē esse pfectā sine eo. ¶ Deinde si illud quo opus est rei:iaȝ hȝ res:⁊ cuȝ eo hȝ etiā aliqd aliud sui generis quo nō eget res quātū ptinet ad seipsum ſ3 q̄ȝuis nō egeat eo: in ea:tñ pdest pro modulo suo.oē ħ dr vltra pfectionē ⁊ vltra finē:ħ igit est pfectū ⁊ pfectio.⁊ est q̄si nomē finis ⁊ ħ p̄mū est numero:⁊ deinde ceteris ab eo p ordinē. q̄si nō dixerāt ꝙ ipsum pfectū sit totū ⁊ vniuersum:⁊ ꝙ ter/narius nō sit pfectus nisi ob hoc ꝙ hȝ p̄ncipiū ⁊ mediuȝ ⁊ finē:q̄ faciūt eū pfectū:p̄ncipiū.n.pfectiōis in numero erat.deinde nō est ħ in nā alicui' numeroꝝ iquātū est nu/merus vt sit pfect' absolute.ois.n.numerus vni'gn̄is est ad addēdū ei aliqd qđ nō est in eo.q tñ est pfect':⁊ in de/narietate vel in senarietate.ſ3 iquātū est numerus nō po/test eē pfect'.Ternari' vͦ iquātū hȝ p̄ncipiū mediū ⁊ fi/nē pfectus est.Sed binarius iquātū hȝ p̄ncipiū ⁊ finem tm̄:est impfectus:iquātū.s.sunt duo iter q̄ nō est aliquid sue nature qđ sit mediū:⁊ ſm ħ ꝯsidera ceteras diuisio/nes.s.si sit mediū ⁊ non finis vel medium ⁊ finis. Quia iam amisit ꝙ debebat ei eē p̄ncipiū. Jtez impossibile est esse duo p̄ncipia in numeris quoꝝ nullū sit medium vllo mō nisi in binario numero.nec duo fines quorum vnus sit medius aliquo mō nisi in binario numero. media vͦ in ceteris numeris cū p̄nt esse multa.tñ vniuersitas eoꝝ inquātū sunt media sunt q̄si vna res. Jtē rei multe nō est finis in quo quiescas.igit acquisitio p̄ncipij in illo ⁊ finis ⁊ medij est pfectio q̄ maior pōt ꝯtingere in ordine cōsimi/li.Sed hoc nō est nisi in numero.nec est hoc cōprehēsuȝ nisi in tribus postq̄ȝ aūt venimus vsq3 ad ħ:discedamus inde.nō est.n.nr̄ vsus loqui de hͦ rebus q̄ fabricant sup itētiōes rethoricas.nec sunt de speculationibus demon/stratiuis.dico aūt ꝙ sapiētes etiā trāstulerūt pfectuȝ ad certitudinē essendi:⁊ ad verificādū illud dixerūt ꝙ pfe/ctū est id qđ est hͦ cū hac ꝯditiōe.s.ꝙ suū esse p seipsum [Perfectuȝ.] q̄tū pfectius esse pōt acquisitū est ei:nec inest de eo nisi qđ est ad eū nec cōparat ei aliquid de genere essendi su/perfluū. [B] super ħ cōparatione q̄ fit prima ad eū nisi p cāȝ q̄ sit aliud ab eo. Plusq̄ȝ pfectū aūt est id cui est eē qđ oꝫ hr̄e:⁊ ab eo exuberat eē ad ceteras res. [Plusq̄ȝ perfectum.] veluti si habeat suū esse quale oꝫ eum hr̄e:⁊ hȝ esse superabūdās quo nō est ei opus:⁊ ab eo exuberet ad alia:⁊ hoc fit ab eo essen/tialiter ⁊ hūc ordinem attribuerūt primo p̄ncipio:qđ est vltra pfectionē:ex cuius esse in seipso.nō ex cā alia ab eo fluit esse exuberās a suo esse ad ceteras res:⁊ ordinē pfe/ctionis attribuerūt intelligētie ei q̄ ex intelligētijs separa/tis in p̄ncipio sui esse in effectu:cui nō cōmiscet aliqd po/tētie nec expectat aliud esse.Si autē fuerit aliquid aliud ab ea.hoc etiā est ab esse qđ fluit a primo. Jd aūt qđ est i/fra perfectū posuerūt duo.s.sufficiens ⁊ insufficiēs. Suf/ficiens est id cui attributum est aliquid p qđ acquisitum [Sufficiēs] est ei cōplementum sui in seipso. Jnsufficiens vͦ absolu/te est id qđ eget alio qđ attribuat sibi cōpletionē post cō/pletionē.exēplū aūt sufficiētis est aīa rōnalis:que est vni/uersitatis sicut celi. Jpsa.n.p seipsam agit actiones q̄ sunt ipsius:⁊ facit esse pfectiones q̄ debēt esse ipsius vna post aliā:q̄ oēs nō ꝯiūgunt subito nec etiā.s.remanēt semper. nisi qđ fuerit de suis pfectionibus q̄ sunt in suis substan/tijs ⁊ suis formis.vñ nūq̄ȝ cessant a potētia:q̄ȝuis in ipsis sit p̄ncipiū trahendi suā potentiā ad effectū:sicut ħ tu'po/stea scies. Jnsufficiēs aūt est q̄lia sunt ea:q̄ sunt in genera/tione ⁊ corruptione. [Insufficiens] nomen vero pfectionis ⁊ nomen to/tius ⁊ nomē vniuersi pene cognata sunt in significatione. Nō est aūt ꝯditio pfectōis vt ꝯtineat sub se multitudinē nec in potētia nec i effectu.totū vͦ oꝫ vt sit multitudinis vel in potētia vel in effectu.vnitas.n.in plerisq3 rebus ē esse qđ oportet hr̄e.pfectio vͦ in rebus habētibus mēsu/ras vel numeros videt esse ipm totū in subo.res igit est pfecta.inquātum nil remanet extra eā ⁊ est totum: eo ꝙ [Ari. 5. meth. t. 21.] quicquid necessariū est ei est in ea. Jpsa igit respectu mul/titudinis exn̄tis in ea cōprehēse in ea est totum: ⁊ ſ3 hoc ꝙ nihil remāsit extra eam est perfecta. ¶ Postea vero dissenserunt in acceptione nominis totius ⁊ vniuersi ſm duos respectus.aliquādo enim dicunt ꝙ totum dicit cō/tinuum ⁊ disgregatum.vniuersum vero dicit nisi disgre/gatum.aliquādo dicūt ꝙ vniuersum dicit ppric id in cu/ius situ non est diuersitas:⁊ totū dr id in cuius situ est di/uersitas:⁊ dr totum ⁊ vniuersum qđ nō habet vtrāq3 di/spositionē. Et tu scies ꝙ hec noia debēt accipi ſ3 ꝙ cōue/nerimus.aliter etiā dr totū id in quo est distinctio:ita vt habeat terminū.totū etiā dicit ſm respectū sui ad partē. vniuersum etiā oꝫ esse silr: vniuersuȝ.n. ex vniuersitate est:⁊ vniuersitas nō est nisi numeroꝝ in effectu vel vni/tatū in effectu:Sed vsus relaxauit etiā ad id qđ est pars

eius ⁊ vnū eius in potētia.igit̃ ſm ꝙ eſt totū eſt oppoſi/
tū parti:⁊ vniuerſuꝫ eſt oppoſitū vni q̃ſi totū ſit qđ ꝯſide
ratur hr̃e aliqđ a quo numeretur q̃uis non ꝯſideremus
eius vnitatē ⁊ vniuerſuꝫ ſit id in quo ꝯſiderant̃ vnitates
q̃uis nō ꝯſideret̃ i eo numeratio. h̄ āt oīs dictio ſupflua
eſt.Cōueniētia.n.fecit ea accipi eodē mō.ita vt dicat̃ ꝙ
totū ⁊ vniuerſuꝫ ē in rebus nō hn̄tib⁹ q̃titatē.eo ꝙ ꝯtin/
git ea q̃titati accn̄tal'r ſicut dr̃ albedo tota ⁊ nigredo to/
ta:eo ꝙ aduenit eis intēdi ⁊ remitti ſicut dr̃ calor totus ⁊
v̊tus tota.¶ Cōpoſitū etiā ex rebus differētibus ſic̃ aial
dr̃ totū:eo ꝙ eſt ex aia ⁊ corpore : pars v̊o aliqñ dr̃ id qđ
numerat:⁊ aliqñ dr̃ id qđ eſt aliquid alicuius:⁊ hꝫ ſecum
aliud a ſe:q̃uis nō numeret illud:⁊ fortaſſe appropriabit̃
h̄ noīe alicuius:qꝛ aliqđ dr̃ pars in qđ nō diuidit̃ res ſm
quantitatē:ſed in eſſe ſicut aīa ⁊ corpus aiali : ⁊ yle ⁊ for/
ma compoſito:⁊ oīno id ex quo cōponit̃ aliquid compo/
ſitum ex diuerſis principijs.

¶ Cōpletus eſt tractatus quartus. ¶ Incipit q̄ntus au/
xiliante deo.De rebus cōmunibus: ⁊ quomodo eſt eſſe
eorum. Caplm̄. I.

A Oportet nunc vt loquamur de vl'i ⁊ de particulari.Cōueniē/
tius enim eſt ei a quo iaꝫ expediti ſumus
⁊ hoc eſt de accn̄tibus ꝓprijs eē. dico igit̃
ꝙ vl'e dr̃ tribus modis.dr̃.n.vl'e ſm h̄ ꝙ
ꝓdicat̃ in actu de multis ſicut hō.⁊ dr̃ vl'e
itētio quā poſſibile ē ꝓdicari de multis: ⁊
ſi nullū eoꝝ hēat eſſe in effectu.ſicut itētio domus eptan
gule.q̃ vl'is eſt:eo ꝙ nā eius eſt poſſe ꝓdicari de multis:
ſꝫ nō eſt neceſſe eſſe illa multa:imo nec etiā aliqđ illoꝝ:
dr̃ ēt vl'e itētio quā nihil ꝓhibet opiari q̄n ꝓdicet̃ de mul
tis.ꝙ tñ̄ ſi aliqđ ꝓhibet.ꝓhibebit cā q̄ h̄ ꝓbat̃ ſicut ſol ⁊
terra.h̄.n.ex h̄ ꝙ itelligunt̃ ſol ⁊ terra:nō eſt ꝓhibitum.
quātū ad intellectū poſſe intētionē eoꝝ inueniri in mul/
tis:niſi iducat̃ rō qua ſciat̃ hoc eſſe ipoſſibile ex hoc. Et
hoc erit ipoſſibile ex cā extrinſeca nō ex ipſoꝝ imagina/
tiōe.pn̄t aūt h̄ oīa ꝯuenire in hoc ꝙ vl'e eſt id qđ in itel/
lectu nō eſt ipoſſibile ꝓdicari de multis.⁊ oꝫ vt vl'e logi/
cū ⁊ quicquid eſt ſil'e illi ſit hoc. Indiuiduū v̊o eſt hoc ꝙ
nō pōt intelligi poſſe ꝓdicari de multis.ſicut ſuba pl'onis
huius deſignati. Impoſſibile eſt enim intelligi hanc eſſe
niſi ipſi⁹ tm̄.g̊ vl'e ex h̄ ꝙ eſt vl'e ē quoddā:⁊ ex hoc ꝙ eſt
quiddā cui accidit vl'itas eſt quiddā aliud.g̊ de vl'i ex h̄
ꝙ eſt vl'e ꝯſtitutū ſignatur vnus ꝓdictoꝝ terminoꝝ : qꝛ
cū ipſum fuerit hō vel equus erit h̄ intētio alia preter itē
tionē vniuerſalitatis.que eſt humanitas vel equinitas.
Diffinitio.n.equinitatis eſt p̄ter diffōnē vniuerſalitatis.
nec vniuerſalitas ꝯtinet̃ in diffōne equinitatis.Equinitas
eteniꝫ hꝫ diffōnē que nō eget vniuerſalitate. Sed eſt cui
accidit vniuerſalitas.vnde ipſa equinitas nō eſt aliquid
niſi equinitas tm̄. Ipſa.n.ex ſe nec eſt multa nec vnū nec
eſt exn̄s in his ſenſibilibus nec in aīa.nec eſt aliquid hoꝝ
potentia vel effectu:ita vt hoc cōtineatur intra eſſentiam
equinitatis.Sed ex hoc ꝙ eſt equinitas tm̄.vnitas autē
eſt ꝓprietas q̄ cū adiūgit̃ equinitati fit equinitas ꝓpter
ipſaꝫ ꝓpetatē vnū.Sil'r ēt eq̄nitas hꝫ p̄ter hanc. multas
alias ꝓpetates accn̄tēs ſibi.Eq̄nitas g̊ ex h̄ ꝙ in diffōne
eius ꝯuenīūt multa eſt cōis.Sed ex h̄ ꝙ accipit̃ cum ꝓ/
prietatibus ⁊ accn̄tibus ſignatis eſt ſingularis:equinitas
g̊ in ſe eſt equinitas tm̄. ¶ Siquis aūt iterrogauerit nos
de equinitate ſm ꝯdictionē.ſ.an equinitas ex hoc ꝙ eſt
equinitas ſit aliquid vel nō.nō erit reſpōſio niſi ſꝫ nega/
tionē:quicquid illud fuerit:nō aūt ſm negationē eius qđ
eſt:ſed eius qđ dr̃ de ea:vꝫ.qm̄ nō oꝫ dici ꝙ equinitas ex
h̄ ꝙ eſt equinitas nō eſt: ſed ex hoc ꝙ eſt eq̄nitas nō eſt
equinitas aliqua nec aliqđ alioꝝ.Si aūt ꝑtes q̄ōnis fue
rint due affirmatiue imediate.tūc nō erit neceſſe rn̄dere
aliquā illaꝝ vllo mō.qm̄ alteri⁹ eaꝝ.ſ.affirmatiue q̄ co/
mitat̃ negationē.itell'ſ eſt ꝙ cū res nō fuerit appropriata
altera affir^a appropriabit̃ hac altera affir^a.Cū aūt fuerit
appropriata hac ei⁹ eēntia nō erit ipſa ꝓpetas. hō.n.cum
eſt vn⁹ vel alb⁹:tn̄ eēntia hūanitatis nō erit ipſa eſſentia
vnitatis.vel albedis:nec eēntia hois erit eēntia vni⁹ vel
albi.Cū g̊ ſubm q̄ōnis poſita fuerit ipſa humanitas ſm
ꝙ eſt humanitas:veluti aliqđ vnū.⁊ iterrogauerint nos
ſm aliquod ꝯrioꝝ dicētes:ꝙ aut eſt vnū aut multa: tūc
nō erit neceſſe rn̄dere aliqđ illoꝝ. Ipſa.n.humanitas ex
hoc ꝙ eſt ipſa humanitas ē q̄ddā p̄ter aliqđ illoꝝ in cui⁹
diffōne nō accipit̃ niſi humanitas tm̄.Sꝫ ſi ꝓpetas eius
eſt eē vnū vel multa.ſicut ꝓpetas q̄ eā ſeq̄t̃ : tūc ſine du/
bio appropriabit̃ ꝑ h̄.ſꝫ tn̄ ipſa nō erit ipꝫ appropriatum
ex h̄ ꝙ ē humanitas.g̊ ex hoc ꝙ ipſa ē humanitas nō eſt
ipm̄ vnū vel multū.ſꝫ ē aliud q̄ddā cui illud accidit extri
ſecus.Cū g̊ ipſa ꝯſiderat̃ ſm hoc ꝙ ē humanitas tm̄: nō
erit tūc neceſſe ꝯſiderari cū hoc id qđ accidit ei extrinſe/
cus.¶ Ponamus g̊ in h̄ duas ꝯſideratōes.vnā ꝯſidera B
tionē de ipſa ſꝫ ꝙ ē ipſa: ⁊ aliā ꝯſiderationē de ꝯn̄tibus
ipſaꝫ.Scđm āt ꝑmā ꝯſiderationē nō ē niſi hūanitas tm̄.
vnde ſiquis iterrogauerit an hūanitas q̄ ē i pl'one ex hoc
ꝙ ē hūanitas ſit alia ab illa q̄ ē in ſocrate:⁊ neceſſario di/
xerim⁹ nō:nō oportebit ꝯſentire ei:vt dicat̃. g̊ h̄ ⁊ illa ſūt
vna numero:qm̄ negatio illa abſoluta fuit:⁊ itelleximus
in ea ꝙ illa humanitas ex hoc ꝙ ē hūanitas ē hūanitas
tm̄.Sꝫ hoc ꝙ ipa ē alia ab hūanitate q̄ ē i ſocrate q̄ddaꝫ
extrinſecū eſt.Ipſe v̊o nō iterrogauit de humanitate niſi
ex hoc ꝙ eſt humanitas.Cū aūt dixit. humanitas q̄ eſt i
platone ex hoc ꝙ ē hūanitas.iā poſuit ei reſpectū ex hoc
ꝙ eſt humanitas:attribuit ergo ei reſpectū extneū ab ea
cū dixit q̄ ē in pl'one aut q̄ ē illa q̄ eſt in pl'one.Nā ſi non:
tūc iā accepiſſemus hūanitatē ex hoc ꝙ eſt in pl'one. Cū
eni expoliauerim⁹ ꝯſiderātes illā ꝑ ſe ſm hoc ꝙ eſt hu/
manitas nō pōt eē q̄n h̄ dictio.ſ.q̄ eſt vel referat̃ ad hu/
manitatē q̄ eſt in platōe.⁊ tūc h̄ erit abſurdū:nō.n.cohe/
ret vt hūanitas ſit in platone ex reſpectu quo ipſa eſt hu/
manitas tm̄.vel referat̃ ad humanitatē:⁊ tūc nominatio
platonis fruſtra fuit niſi itelligat̃.Quia hoc ꝙ humanita
ti accidit eē in platone extrinſecū fuit. Iā aūt deſtruxim⁹
eā ſic eē in platone. Sed ſi pōt ita eē:ſic ēt hꝫ reſpectum
p̄ter humanitatē.¶ Siq̄s aūt interrogauerit dicens.nō/
ne rn̄diſtis dicētes:ꝙ ipſa nō eſt ita cū ipſa: nō ſit ita p̄ter
ſuū eſſe humanitatis q̄ ipſa eſt humanitas: Dicemus nos
nō rn̄diſſe ꝙ ipſa ex hoc ꝙ eſt humanitas nō eſt ita.ſꝫ rn̄
diſſe ꝙ ipſa nō ex hoc ꝙ eſt humanitas:nō ē ita ſꝫ ꝙ ipſa
nō eſt ex hoc ꝙ eſt humanitas ita. Iā aūt nota eſt in logi
ca hoꝝ dr̃ia. amp̄.ſubm huius q̄ōnis plerūq; vr̃ idefini/
te cū nō determinat̃ ſigno:⁊ tūc nō fiet ad illā rn̄ſio. niſi
ponat̃ ipſa humanitas q̄ſi aliqua deſignata abſq; oī mul
titudine: ⁊ tunc nr̄a dictio.ſ.ex hoc ꝙ ipſa eſt humanitas
nō eſt pars ſubi:eo ꝙ ꝯgrue dr̃ humanitas q̄ eſt ex hoc ꝙ
eſt humanitas: alioquin fieret indefinita. Si aūt dr̃ ipſa
humanitas: q̄ eſt ex hoc ꝙ eſt ipſa humanitas:iaꝫ cecidit
in eam deſignatio q̄ addita eſt ſupra humanitatē.Si aūt
nos ꝯſenſerimus in hoc vtreq; partes queſtionis remo/
uebuntur ab ea.⁊ tunc nō oportebit eſſe vnuꝫ vel multa
nec ipſa nec aliud niſi ſm intentionem:quam neceſſe eſt
eſſe ipſam vel aliā.⁊ tunc dicetur ꝙ neceſſe eſt eſſe aliam
ꝓpter accidētia q̄ ſunt cū illa:qm̄ nūq; inuenit̃ ſine acci/
dentibus:⁊ tūc nō accipiet̃ ſm hoc ꝙ eſt humanitas tā/
tum.poſtq; aūt humanitas platonis nō eſt ſua niſi ꝓpter
accidētia.tūc h̄ accn̄tia hn̄t actiones in indiuiduo plato/

Vl'e dr̃ trib⁹ modis.

Vl'e quid eſt. ⁊ indiuiduū.

Equinitas

nis eo ꝙ ipſum cõpoſitũ eſt ex hoie vel humanitate ⁊ ac/
cidẽtibus q̃ comitanꝰ illud tãq̃ ptes eius ⁊ hñt actionẽ
in homine vel in humanitate: eo ꝙ referunꝰ ad hominẽ.
C ¶ Repetemus aũt ea a capite ⁊ recolligemus ad decla/
randum ea alio modo tanq̃ rememorãtes que predicta
ſunt. dicemus ḡ ꝙ hoc eſt quiddã ſenſibile qḋ eſt aial vł
homo cum materia ⁊ accidẽtibus: ⁊ h̃ eſt homo nãlis.
⁊ hoc eſt quiddã qḋ eſt aial vel hõ ↄſideratũ in ſeipſo ſ͞m
hoc ꝙ eſt ipm. nõ accepto cũ eo h̃ qḋ ẽ ſibi admixtũ ſine
ↄditiõe cõis aut ꝓprij aut vnius aut multi. nec in effectu
nec in reſpectu ẽt potẽtie: ſ͞m ꝙ eſt aliqd in potentia: aial
.n. ex h̃ ꝙ eſt aial: ⁊ hõ ex h̃ ꝙ eſt hõ. ſ. quãtũ ad diffõnez
ſuã ⁊ itellectũ ſuũ abſq̃ ↄſideratiõe oium alioꝝ que co/
mitanꝰ illuz. nõ eſt niſi aial vel hõ. ſed aial cõe ⁊ aial in/
diuiduũ: ⁊ aial ſ͞m reſpectũ in quo potẽtia eſt cõe vel ꝓ/
priũ: ⁊ aial ſ͞m reſpectũ quo eſt in his ſenſibilibus vel i/
tellectum in anima eſt animal ⁊ aliud non animial ↄſi/
deratũ in ſe tñ. manifeſtũ eſt aũt ꝙ cũ fuerit aial ⁊ aliud
qḋ nõ eſt aial: aial tunc erit in hoc quaſi pars eius ſilr ⁊
homo: poterit aũt aial ꝑ ſe ↄſiderari: q̃uis ſit cũ alio a ſe:
eſſentia enim eius eſt cũ alio a ſe. ḡ eſſentia eius eſt ipſi ꝑ
ſe. Ipſum vero eẽ cũ alio a ſe eſt quiddã qḋ accidit ei vel
aliquid qḋ comitatur nãm ſuã ſicut hec aialitas ⁊ huma
nitas. ḡ h̃ ↄſideratio. ſ. ex h̃ ꝙ eſt aial p̃cedit in eẽ: ⁊ aial
qḋ eſt indiuiduum ꝓpter accidẽtia ſua: ⁊ vłe qḋ eſt i his
ſenſibilibus: ⁊ itelligibile ſicut ſimplex p̃cedit cõpoſitũ:
⁊ ſicut pars totũ. ex hoc. n. eſſe nec eſt genus nec ſpẽs nec
idiuiduum nec vnũ nec multa. Sed ex hoc eſſe eſt tãtuz
aial ⁊ tñ hõ: nec comitaꝰ illḋ ſine dubio eẽ vnũ vel mul/
ta: cũ ipoſſibile ſit aliqd eſſe: ⁊ nõ eſſe alteꝝ iſtoꝝ. quãuis
ſit comitãs ipz extrinſecus. hoc aũt aial ſ͞z hãc ↄditionẽ
q̃uis hẽat eẽ in oĩ idiuiduo: nõ tñ ex hac ↄditiõe eſt aial
ꝑfectũ: quãuis ſequaꝰ vt fiat aliqḋ aial: nõ ꝙ in ṽitate ſue
eſſentie ex hac cõditiõe ſit aliqḋ aial: h̃. n. ꝙ ipz aial in i/
diuiduo ẽ aliqḋ aial nõ ꝓhibet ipz eẽ aial ex h̃ ꝙ ẽ aial:
ſed nõ hac ↄditõe vt ſit aial ex h̃ ꝙ eſt in illo. Cũ. n. h̃ in/
diuiduũ fuerit aliqḋ aial. tũc aliqḋ aial hz eẽ. ḡ aial qḋ ẽ
ꝑs alicuius aialis: hz eẽ: ſicut albedo q̃ q̃uis ſit iſeparabi
lis a mã: in ſe tñ hz eẽ albedo. ſic ⁊ mã aliud ẽ ↄſiderata i
ſe: ⁊ hz veritatẽ eẽndi ꝑ ſe: q̃uis veritati ſui eſſe accidat
Queſtio. adiungi alij in eſſe. ¶ Põt aũt aliquis dicere ꝙ aial ex
hoc ꝙ eſt aial nõ hz eſſe in idiuiduis: qꝛ qḋ eſt in indiui/
duis eſt aliqḋ aial. nõ aial. ex hoc ꝙ eſt aial. Sed aial ex
hoc ꝙ eſt aial hz eẽ. ḡ hz eẽ extra idiuidua. Nã ſi aial ex
h̃ ꝙ eſt aial hz eſſe in h̃ indiuiduo. tũc neceſſe eſt vt aut
ſit ꝓpriũ eius aut nõ ꝓpriũ. Si aũt eſt ꝓpriũ. tũc aial ex
h̃ ꝙ eſt aial nõ eſt exñs in eo. nec eſt ipſum. ſed eſt aliqḋ
aial. Si ṽo nõ eſt ꝓpriũ: tũc aliqd vnũ ⁊ idem numero hz
eſſe in multitudine: qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Hãc aũt q̃ſtionez
Rñſio quãuis ſit friuola. tñ iduximus: ideo ꝙ multos qui vide
banꝰ ſapientes duxit in errorẽ. Dicemus ergo ꝙ in hac
q̃ſtione venit error multis modis. vnus fuit opinio ꝙ id
qḋ eſt aial cũ fuerit aliquod aial. tũc natura animalita/
tis ↄſiderata in ſe nõ ſ͞m aliud nõ habet eſſe cũ illo. decla
ratio aũt huius erroris. iam patuit ex predictis. alius fuit
opinio de hoc ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial: dz eẽ ꝓpriũ vel im
propriũ ſ͞m remotionẽ. Sed nõ eſt ita. aial. n. ↄſideratuz
ſ͞m ꝙ eſt aial ⁊ ſ͞z eius aialitatẽ nõ eſt ꝓpriũ nec impro/
priũ qḋ eſt cõe. vtrũq̃. n. remoueꝰ ab eo. Nã ipſuz ex aia/
litate ſua tñ eſt aial. Intẽtio vero aialis ex h̃ ꝙ eſt aial
eſt preter intẽtionem ꝓprij ⁊ cõis. nec ſunt intrãtia in ſuã
q̇dditatẽ. Cũ ḡ ita ſit: tũc aial ex h̃ ꝙ ẽ aial nec eſt ꝓpriũ
nec cõe ex ſua aialitate: ſed eſt aial. nõ aliud aliqd a ſe de
diſpoſitionibus: ſed ↄſequiꝰ ipſum eſſe ꝓprium vel cõe.
D ¶ Hoc aũt ꝙ dicit ipoſſibile eſſe qn ſit aut propriuz aut
cõe ſi intelligit ipm ex ſua aialitate neceſſario debere eſſe
aliqd illoꝝ duũ: fł̃z e. Nã nihil eoꝝ ẽ ex ſua aialitate. Si
ṽo itelligit ipoſ͞e eẽ qn ſit aliqḋ eoꝝ i eis q̃ ſũt: qꝛ non põt
eẽ qn ſequaꝰ ipz eẽ aliqd eoꝝ verax ẽ: eo ꝙ neceſſario ſe/
quiꝰ aial eẽ ꝓpriũ vel cõe. qḋcũq̃ ãt hoꝝ acciderit nõ de/
ſtrueꝰ aialitas: q̃ ẽ ex h̃ ꝙ nec ẽ ꝓpriũ nec cõe: ſ͞z ſit poſtea
ꝓpriũ vł cõe ꝑ id qḋ accidit ei de diſpõnibꝰ. ¶ Hic ẽ aũt
q̇ddã qḋ dz itelligi. ſ. qꝛ veꝝ ẽ dr̃e: ꝙ de aiali ex h̃ ꝙ ẽ aial
nõ dz p̃dicari ꝓp̃etas nec cõitas. nec eſt veꝝ dr̃e ꝙ ḋ aia/
li ex h̃ ꝙ ẽ aial dz nõ p̃dicari ꝓp̃etas vel cõitas. nã ſi aia/
litas faceret debere nõ p̃dicari de eo ꝓp̃etas vel cõitas. ſ.
nã ſi aialitas faceret debere nõ p̃dicari de eo ꝓp̃etatẽ vel
cõitatẽ. tũc nec eẽt aial ꝓpriũ nec eẽt aial cõe ⁊ ſ͞m h̃ de/
bes itelligere magnã eẽ diſtãtiã iter illa: ⁊ ob h̃ ẽt itereſt
an dicaꝰ: ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial ꝑ ſe ſine ↄditiõe alteriꝰ:
⁊ an dicaꝰ aial ex h̃ ꝙ ẽ aial ꝑ ſe: cũ ↄditiõe nõ rei alteriꝰ.
Si. n. ↄcedereꝰ ꝙ aial ex h̃ ꝙ ẽ aial ꝑ ſe: eſſet cũ ↄditiõe
qḋ nõ hr̃et eẽ in ſenſibilibus iſtis. nõ tñ ↄcedereꝰ ꝙ pło/
nitas eẽt in ſenſibilibus iſtis. eſſe. n. aialis cũ ↄditiõe non
rei alterius in itellectu tñ ẽ: aial ṽo ꝑ ſe: nõ cũ ↄditiõe rei
alterius hz eẽ in ſenſibilibus. Ipz ṽo in ſe in ṽitate ſua ẽ
ſine ↄditiõe alterius rei: q̃uis ſit cũ mille ↄditionibus q̃
adiũguꝰ ei extriſecus. aial ḡ ꝑ ſe ex ſua aialitate hz eẽ in
iſtis ſenſibilibꝰ. h̃ aũt nõ facit debere ipz eẽ ſeꝑatũ ꝑ ſe.
Ipm. n. h̃ ꝙ ẽ in ſe ſine oibus ↄditiõibus q̃ ſequuꝰ illḋ
hz eẽ in iſtis. Iã ãt circũdederũt illḋ extrinſecus ↄditio/
nes ⁊ diſpõnes. Ipz ḡ in diffõne ſue vnitatis ꝑꝑ quaz eſt
vnũ illiꝰ collectiõis. ẽ aial ꝑ ſe abſq̃ ↄditiõe alterius rei:
q̃uis illa vnitas addita eſt ei ſuꝑ aialitatẽ ſuã ⁊ ẽ de alijs
ↄitibus. ¶ Si aũt eẽt h̃ aial ſeꝑatũ ꝑ ſe: queẽadmodum
putauerũt illi. tũc nõ eẽt h̃ aial qḋ iquirimꝰ ⁊ de quo loq/
mur. Nos. n. iquirimꝰ aial. qḋ p̃diceꝰ de mł̃tis quoꝝ vnũ/
qḋq̃ ſit ipz. Seꝑatũ ṽo nõ p̃dicaꝰ de his: qm̃ nullũ eoꝝ ẽ
ipm. vñ nõ eſt opus eo ad id ad qḋ itendimus. ¶ Aial ḡ E
acceptũ cũ accñtibꝰ ſuis ẽ res nãlis. acceptuz ṽo ꝑ ſe. eſt
nã de qua dr̃ ꝙ eẽ eius p̃us eſt q̃ eſſe nãle ſicut ſimplex
p̃us ẽ cõpoſito: ⁊ h̃ ẽ cuius eẽ ꝓp̃e dr̃ diuinũ eẽ. qm̃ cã ſui
eẽ: ex h̃ ꝙ ẽ aial ẽ dei itẽtiõe. Ipm ṽo eẽ cũ mã ⁊ accñti/
bus ⁊ ipm eẽ h̃ idiuiduũ: q̃uis ſit diuina itẽtio. attribuiꝰ
tñ nature ꝑticulari. vñ ſicut aial in eẽ hz plures modos:
ſic ẽt ⁊ in itellectu. In itellectu etenĩz ẽ forma aialis ab/
ſtracta ſ͞z abſtractionẽ quã p̃diximꝰ: ⁊ dr̃ ipz hoc mõ for
ma itelligibilis. In itellectu ãt forma aialis talr ẽ ꝙ in i/
tellectu ↄuenit ex vna ⁊ eadẽ diffõne mł̃tis ꝑticularibꝰ.
q̃ꝑꝑ vna forma apḋ itellectũ erit relata ad multitudinẽ:
⁊ ſ͞z hũc reſpectũ ẽ vłe. qꝛ ipz ẽ vna itẽtio in itellectu: cu/
ius ↄparatio nõ variaꝰ ad qḋcũq̃ accepis: aialiũ. vz. qm̃
cuiuſcũq̃ eoꝝ p̃mũ rep̃ſentaueris formã in imaginatõe:
ſi poſtea expoliauerit itellectus itẽtionez eius ab accñti/
bus. acq̇reꝰ in itellectu h̃ ipſa forma. ḡ h̃ forma ẽ q̃ acq̇ri/
tur de expoliatiõe aialitatis a q̃lz imaginatõe idiuiduali
accepta de eẽ extrinſeco: q̃uis ipſa nõ habeat eẽ extrinſe
cus: ſ͞z imaginatio abſtrahit eã. ¶ Hec aũt forma q̃uis
reſpectu idiuiduoꝝ ſit vłis: tñ reſpectu aie ſingularis: in
q̃ ipꝛimiꝰ eſt idiuidua. ipſa. n. eſt vna ex formis q̃ ſunt in
itellectu. ⁊ qꝛ ſingule aie ſunt multe numero. tũc eo mõ
quo ſũt ꝑticulares hẽbũt ipe aliũ itellectũ vłe: qḋ in tali
cõparatiõe ẽ ad ipas. in q̃li ẽ ad ex̃: ⁊ diſcerniꝰ in aia ab
hac forma q̃ ẽ vłis cõparatõe ſui ad ex̃ q̃ p̃dicaꝰ de illis ⁊
de alijs. repetemus ãt h̃ ṽba i ꝓxio cũ alia expõne: ḡ res
cões aliquoꝰ hñt eẽ extriſecꝰ: ⁊ aliquo mõ nõ. ꝙ ãt vna ⁊
eadẽ res numero ſit p̃dicata de multis. ſ. p̃dicata de hoc
indiuiduo: ita vt hoc indiuiduũ ſit ipſa: ⁊ de hoc idiuiduo
ſimilr impoſſibile eſſe manifeſtũ eſt. hoc ãt adhuc aptiꝰ
fiet. res aũt cões eo mõ quo ſunt cões in effectu hñt eſſe.

¶ Caplꝫ.II. Qualr nās comitaē vlĩtas ⁊ cōpleē dictio in h:⁊ deinde de dĩa vlis ⁊ particularis ad totū ⁊ partē.

A IAm manifeſtū eſt qd ſit vle in eis q̄ ſint.ſ.
h nā cui accidit vnus de itellectibus
quē appellamꝰ vle.q itellectꝰ nō hꝫ eē ꝑ ſe ſo/
lū in ſenſibilibus vllo mō vle.n.ex h ꝙ ē vle
nō hꝫ eē ꝑ ſe ſolū.nō eſt aūt dubitatio de eo.
Vle nō hꝫ eē ex ſe ſolū. an hēat eē iquātū accidit aliqbꝰ rebꝰad h vt ipꝫ ſit in ſen
ſibilibꝰ.v̇.gra.aliqd qd ē hō ipꝫ hꝫ eē in plone ⁊ ſocrate ⁊
hypocrate:dicemꝰ g ꝙ nature hoīs ex h ꝙ ē hō accidit vt
hēat eē:q̄uis ex h ꝙ hꝫ eē nō hꝫ eē hō.nec aliqd eiꝰ. nec
itrās in illū: ſꝫ poſtea cū eē ſeqē eā h vlĩtas nō hꝫ eē niſi
in aīa.vlĩtas v̇o eē ſꝫ aliū reſpectū eſt ſic iā oñdimꝰ in ꝑ/
N.ꝓ opiniōe ſcti thome de angelis. dictis. ¶ Ex his aūt naturis illa q̄ nō eget mā ad ꝑmanē
dū vel icipiēdū ſi eſt:ipoſſibile eſt eā multiplicari:⁊ ſpēs
hꝯ eſt vna numero.hꝯ enim nā non multiplicaē dr̄ntys
nec materys nec accn̄tibꝰ:dr̄ntys nō: ꝓpter ſuā ſpālita/
tē:materys nō:qm̄ abſtracta ē vel nuda:accidētibus nō.
qm̄ accn̄tia aut ſunt inſeparabilr comitātia nāꝫ.⁊ tūc nō
dr̄t in eis multitudo q̄ eſt ſub ſpē:aut ſunt acceſſibilia nō
comitātia nām quoꝝ acceſſio fit ꝑꝑ h ꝙ pendēt ex mā.
Judicium g de hꝯ cum fuerit ſpēs eſt vt eſſe eius ſit vnū
numero. ¶ Que vero ex iſtis naturis eget mā nō hꝫ eſſe
niſi cū mā fuerit preparata.vn̄ ad eius eſſe aduenıūt ac/
cidētia ⁊ diſpōnes extrinſecus ꝑ q̄ indiuiduaē. Impoſſibi
le eſt aūt vnā ⁊ eādē nām eſſe mālē ⁊ nō mālē ſicut oſtē/
ſum eſt in premiſſis. Si aūt h nā fuerit gn̄alis oſtēdā po/
ſtea ꝙ nā gn̄is nō pōt exiſtere niſi in ſpēbus ⁊ deinde cō/
B ſtituit eſſentiā ſpēꝝ. h g eſt modus eſſe vlīū. ¶ Non eſt
aūt poſſibile vnā ⁊ eādē itētionē exiſtere in multis. hu/
manitas enim q̄ eſt in ſocrate ſi ipſa in ſe nō ſecūdū intē/
tionē diffōnis fuerit in platone.tūc qd accidit huic huma
nitati in plone ſine dubio accidit ei in ſocrate:niſi ꝙ fue
rit de accn̄tibus:cuius qdditas ꝑdicaē tm̄ ſm reſpectuꝫ
plonis.ꝙ aūt exiſtit in eſſentia plonis:nō ita eſt eius exi/
ſtētia in ipſo vt opus habeat referri ad aliqd ſicut cū al/
bet ⁊ nigreſcit vel diſcit. Cū.n.ſcierit ꝑ h nō referē niſi ad
ſcitū:ſed ſequiē ex hoc ꝙ in vna eſſentia ꝯiūgenē ꝯ̄ria:ꝑ/
ſertim ſi diſpō generis q̄tū ad ſpēs fuerit q̄lis eſt diſpō
ſpēi q̄tū ad iduidua.eſſet g tūc vna eſſentia de q̄ ꝓprie
dicereē:ꝙ ſit rōnalis ⁊ nō rōnalis. Non eſt aūt poſſibile
vt q eſt ſane mētis itelligat ꝙ vnā ⁊ eādē humanitatem
veſtiāt accn̄tia platonis ⁊ ipſa eadē ſint accn̄tia ſocratis.
Si.n.conſideraueris humanitatē abſq; vlla alia ꝯditio/
ne:tūc nō cōſiderabis has relōnes vllo mō ſicut iaꝫ pre/
mōſtrauimus:manifeſtū eſt g nō eſſe poſſibile vt vna nā
habeat eſſe in his ſenſibilibus:ita vt in actu ſit vlis.i. ipa
vna ſit cōis oībus.vlĩtas eniꝫ nō accidit nature alicui ni
ſi cū ceciderit in formatiōe itelligibili. Qualr aūt fiat h
ꝯſiderabis ex h ꝙ dictū eſt in libro de aīa: ꝙ igiē in aīa
itelligiē de hoīe.eſt id qd eſt vle.eius aūt vlĩtas nō eſt ex
hoc ꝙ eſt in aīa. ſed ex hoc ꝙ ꝯſideraē ad multa ſigna/
ta habētia eſſe vel opinata. Eoꝝ.n.iudiciū q̄tū ad ipſum
idē eſt. ¶ Ex hoc aūt ꝙ h forma eſt diſpō in aīa aliq̄ eſt
C vnū de indiuiduis ſciētiaꝝ vel formationū:qꝛ ſicut ali/
quid diuerſis reſpectibus eſt genus ⁊ ſpēs:ſilr ad diuer/
ſis reſpectibus eſt vle ⁊ ſingulare. hec igitur forma ſm
h ꝙ eſt in aīa:eſt aliqua formaꝝ aīe.⁊ eſt ſingularis. ⁊ ſꝫ
hoc ꝙ in ea multa cōueniūt ſm aliquē triũ predictoꝝ
modoꝝ eſt vlis. Inter hec aūt duo nō eſt ꝯ̄rietas. Nō.n.
eſt impoſſibile h ſimul eſſe.ſ.vt ſit vna eſſentia ⁊ accidat
ei cōio.relōne multoꝝ. Cōio eniꝫ multitudinis nō pōt eē
niſi relōne tm̄. Niſi enim relo fieret ad multa.non eſſet
cōio vel participatio.oꝫ g multa referri ad eſſentiā vnaꝫ
numero.eſſentia aūt vna numero ex h ꝙ ita eſt idiuidua
eſt ſine dubio. Ipſa quoq; aīa imaginaē etiā aliud vle ⁊
h forma ⁊ illa ꝯiūguntē in ipſa aīa vel in alio ab ipſa:que
oēs ſꝫ h ꝙ ſunt in aīa diffiniunē vna diffōne.ſilr ēt ſunt
alie cōitates. Illud g aliud vle diſcretū eſt ab hac forma
ſuo ꝓprio iudicio.i.cōparatiōe ipſius ad alia in aīa.quoꝝ
cōparatio q̄ efficit ea vlia nō fuit niſi ad extrinſeca ſm h
ꝙ ipſa extrinſeca ꝑceſſerūt in itellectu. pōt igiē ꝯcedi ꝙ
h ipſa forma adueniat ex illis. ¶ Cū aūt ꝑus imaginatū
fuerit aliquid eoꝝ:⁊ aīa ipreſſa fuerit ab eo ſm hūc mo/
dū.nō recipiet poſtea aliā ipreſſionē nouā ab alio niſi ſꝫ
iudiciū ꝑus ꝯſiderati. Eius enim ipreſſio talis eſt q̄lis for
ma ꝑoris cū ſit expoliata ab accidētibus ⁊ hoc eſt plena
ꝯformitas. Si aūt vice hoꝝ iprimentū aut vice ipreſſi ab
eis fuerit aliqd aliud preter illa prius poſita ⁊ nō eiuſdeꝫ
generis cū illis.erit tūc ipreſſio alia ab hac ꝑma ⁊ nō erit
ꝯformitas.vle aūt qd eſt in aīa:eſt ſm reſpectum ad has
formas in aīa: quē reſpectuꝫ hꝫ ipꝫ ad q̄lꝫ haꝝ forma/
rū in aīa:q̄ ꝑus repreſentata fuit aīe.deinde h forma erit
etiā ſingularis ex hoc ꝙ eſt ſicut diximus. Sed qꝛ in vir
tute aīe eſt vt itelligat:⁊ vt itelligat ſe itelligere:⁊ vt com
ponat rōnes cū rōnibus:⁊ vt vni rei attribuat diuerſas
diſpōnes cōparationū vſq; ad ifinitū in potētia:oꝫ tūc vt
h forma itelligibilis.⁊ q̄ ſuccedūt ſibi alie poſt alias.non
ceſſent:⁊ ſequaē h ire in ifinitū:ſꝫ in potētia nō in effectu
Nō.n.icūbit aīe vt cū aliquid intellexerit in actu debeat
quoq; itelligere cū eo cetera q̄ comitanē illud ꝓxie:aut vt
cogitet de illis nedū illa q̄ remotiora ſunt. h.n.ſunt cōpa
ratiōes in radicibus ſurdis ⁊ in ꝓportionibus oīuꝫ nume
roꝝ:q̄ ſūt ꝓxie aīe ad agēdū de illis. Nec tn̄ eſt neceſſe vt
aīa inſimul agat h totū vel ꝑſeueret in agēdo h. ſꝫ in ſua
ꝓpinq̄ potētia hꝫ h agere.v̇.gra:ſicut ꝑtrāſitio lateratoꝝ
q̄ fine carēt ꝑ cogitationē eius. Sꝫ cōparatio numeri cuꝫ
ſilī numero ſepe ē ifinita ſꝫ multiplicationē.h aūt cōpa/
ratio ē id de quo agimꝰ. ¶ Sꝫ an ſit pole ꝑ ſe exiſtere itē
tiōes cōes multitudini denudatas a multitudīe ⁊ a for/ D
matiōibus itelligibilibꝰ qddā eſt de quo poſtea loq̄mur.
Cū g dicimꝰ ꝙ nā vlis hꝫ eē in his ſenſibilibꝰ nō itelligi/
mus ꝙ ex h ꝙ eſt vlis.ſ.ſꝫ hūc modū vlĩtatis.ſꝫ itelligi/
mus ꝙ nā cui accidit vlĩtas hꝫ eē in iſtis ſignatis.g ex h
ꝙ eſt nā ē qddā:⁊ ex h ꝙ ipſa ē apta itelligi forma vlis ē
qddā. ⁊ ex h ēt ꝙ itelligiē ſic actu eſt qddā:⁊ ēt ex h ꝙ
veꝝ eſt de illa ꝙ ſi ꝯiūgereē nō huic materie nec iſtis ac
cidētibus.ſꝫ illi materie ⁊ illis accn̄tibꝰ:eēt illud aliud i/
diuiduū ē qddā. Sꝫ h nā hꝫ eē in his ſenſibilibꝰ ſꝫ ꝑmū
reſpectū.⁊ ꝑter hoc nō hꝫ eē vle nec ex reſpectu ſcdo nec
ēt ex q̄rto in ſignatis. Si āt accipiē h reſpectꝰ ex itētiōe
vlĩtatiꝫ.tūc h nā cū vlĩtate erit in ſignatis.vlĩtas aūt de
q̄ h agimꝰ nō ē niſi in aīa. ¶ His āt cognitis facile ē co/
gnoſcere dĩā q̄ eſt totius ⁊ ꝑtis ad vle ⁊ ꝑticulare. Totū Dĩa iter totū ⁊ vle
.n.ex hoc qd eſt totū nō eſt niſi in his rebꝰ:vle v̇o ex hoc
ꝙ ē vle.nō ē niſi i formatiōe. Itē totū numeraē partibus
ſuis ⁊ vnaquaq; ꝑtiū eſt de eſſentia eius.vle v̇o nō nume
raē partibus ſuis nec ꝑtes ſunt de eſſentia eius. Itē nā to
tius nō ꝯſtituit ꝑtes q̄ ſunt in illo:ſed ipm ꝯſtituiē ex il/
lis.nā v̇o vlis ꝯſtituit ꝑtes q̄ ſunt illo: ⁊ ꝓpter hoc nā
totius nō fiet ꝑs ſuaꝝ ꝑtiū vllo mō. Natura v̇o vlis ꝑs ē
nature ꝑticulariū.qm̄ he partes aut ſunt ſpēs q̄ ꝯſtituun/
tur a nā duum vliuꝫ.ſ.generis ⁊ dr̄ntie.aut ſunt idiuidua
q̄ ꝯſtituunē ex nā oīum vliuꝫ ⁊ ex nā accidentiū que ve/
ſtiūt ea cum mā. Itē totum nō eſt totū vnicuiq; parti per
ſe.vle vero etiam ſi eſſet ſolū:ꝑdicareē tm̄ de omni parti/
culari. Itē partes oēs vlis finite ſunt:partes v̇o oēs totiꝰ
ifinite ſunt. Itē totū eget vt oēs partes eius ſit preſentes
ſimul:poſſunt aūt inueniri alie dĩe preter has ex q̄bus
cognoſcitur totum aliud eſſe ab vniuerſali.

¶ Capitulum. III. De aſſignāda dīa inter genus ꝛ materiā.

A Conuenit nunc oſtēdere nām generis ꝛ ſpeciei. Genus aūt olī apud grecos multas ſignificabat ītētiōes: de qbus nō agimus nūc. in h nr̄o tpe. Genus.n. in hac arte nō ſignificat niſi ītētionē logicā iā cognitā ꝛ ſubz. aliqñ tñ agimus ꝑ h nomē genus dicētes h nō eſt illius gn̄is cui⁹ illud cū ītelligamus. ſ. ſpēi illi⁹ aut collectiōis in q̄ ꝯuenit cū eo in diffōne ſua. Spēs etiā in hoc nr̄o tpe ꝛ nr̄o vſu nō ſignificat apud nos in libris ſciarū: niſi ſpēz logicā ꝛ formas rez. nr̄a aūt itentio eſt de eo de quo agūt logici. Dicem⁹ ḡ ꝙ ītētio quā ſignificat h nomē genus nō eſt gen⁹: niſi ꝗtū ad iformationē. Si.n. nō fuerit iformatū aliquo itellectu nō erit genus. Similiter vnūquodq; vl'ium cognitoꝝ: aſſignemus aūt nūc dīaz īter genus ꝛ ex^a multitudinis ſuaꝝ figuraꝝ ſm̄ mediocres ī ſpeculādo. ¶ Dicem⁹ ḡ ꝙ corpus dicit̄ genus hominis ꝛ dr̄ mā hoīs. Cū āt fuerit mā hoīs ſine dubio erit pars eſſe eius. Impoſſibile eſt aūt ipſaz partē ṗdicari de toto. ꝯſideremus ḡ quomō eſt dīa īter corpus ꝯſideratū vt genus ꝛ ipſum ꝯſideratū vt mā: ꝛ hinc erit nobis via ad cognoſcēdū qḋ volumus patefacere. ¶ Cū ḡ accepimus corpus ſubam habētem longitudinē ꝛ latitudinem ꝛ ſpiſſitudinē ex hoc qḋ habet h: ꝛ ex h ꝙ accidit ei intētio alia preter corporeitatē. ſed ſuſtētata in corporeitate ꝛ addicta illi: ſic corpus eſt mā. Cum vero acceperimus corpus ſubaz habētē lōgitudinem latitudinē ꝛ ꝓfunditatē tali ꝯditione vt nihil aliud accidat ei vllo modo: qꝛ oz vt eius corporeitas ſit ſubalitas formata his dimēſionibus tm̄. ſ. vt ſubalitas quocūq; modo fuerit lz ſit cū mille intētionibus: ſit tñ ꝯſtituta tm̄ ꝓprietatibus ipſi⁹ ſubalitatis ꝛ forma eius. ita vt collectiōni ſint tres dimēſiōes eoꝝ ſicut corpori: ꝛ oīno qualicūq; mō ꝯiūcta fuerint tm̄ mō eoꝝ collectio ſit ſuba hn̄s tres dimēſiōes: ſed ipſa cōiuncta q̄ ibi fuerint nō ſint de eſſentia ipſius ſube. ſed vt ipſa ſubalitas ſit ꝯſtituta ex dimenſionibus: ꝛ deinde cōſequant̄ eā ipſe intētiōes q̄ ſunt extra rē iaz ꝯſtitutā. tūc ipm̄ corpus ſic acceptū eſt genus. corpus ḡ ſm̄ itētionez ṗmā: qꝛ eſt collectio ſube cōpoſite ex corpore ꝛ ex formis q̄ ſunt poſt corporeitatē q̄ ſunt ſm̄ itentionē materie nō ṗdicatur: qm̄ ipſa collectio nō eſt abſtractio ſube habētis lōgitudinē ꝛ latitudinē ꝛ ꝓfunditatē tm̄. h vō z^m ṗdicat̄ de oī cōpoſito ex mā ꝛ forma: ſiue ſit vna ſiue mille: in quo tm̄ ſint tres dimēſiōes. ḡ ṗdicat̄ de cōpoſito ex ꝯporeitate q̄ eſt ſicut mā ꝛ ex aīa. collectio.n. hoꝝ ſuba ē. quāuis ſit ꝯiūctio ex multis ītētionibus. Ipſa.n. collectio hz eē nō in ſubo: ꝛ ipſa collectio corpus eſt. qm̄ ſuba eſt q̄ eſt hn̄s lōgitudinē latitudinē ꝛ ꝓfunditatē.

B ¶ Similiter de aīali ſi accipiat̄ aīal tali ꝯditiōe vt nō ſit in ſua aīalitate niſi corporeitas ꝛ vegetabilitas ꝛ ſenſibilitas: ꝛ vt id qḋ eſt poſt h ſit preter ipſuz. tūc nō erit lōge quin ſit mā homini ꝛ ſubm̄: cuius forma eſt aīa rōnalis. Si vero accipiat̄ aīal tali conditione vt ſit corpus ex intētiōe qua corpus eſt genus in ītētione cuius corporis ſʒ poſitionē ſenſibilitas ſit ꝛ cetere forme: quamuis ſit de illis rōnalitas vel dīa oppoſita rōnalitati nō apta remouere aliqd ab eo: nec ꝓprietatē eius. ſed ſit poſſibile eſſe quodlibet eoꝝ per ſe ꝛ ſit neceſſe eſſe cū illis potentiā recipiendi nutrimentum ꝛ ſenſum ꝛ motū neceſſario ꝛ nō ſit neceſſariuz nō eſſe preter illa vel eē. tūc aīal erit ex intētione generis. ¶ Similr̄ itellige diſpoſitionez ſenſibilis ꝛ rōnalis. Si enim ſenſibile accipit̄ corpus vel aliquid hn̄s ſenſibilitatē tali ꝯditione vt nihil addatur. tūc nō erit dīa ꝗuis ſit pars hoīs. ꝛ ideo aīal non ṗdicatur de illo. Si vero illud accipit̄ corpus aut aliquid cui ꝛ in quo ꝛ cū quo poſſibile ſit q̄libet formaꝝ aut q̄libet ꝯditionū. ita vt ſit in ea ſenſibilitas ſic erit dīa ꝛ aīal ṗdicabit̄ de illo. ḡ q̄lecūq; illaꝝ ītētionū acceperis de cuius generalitate ꝛ materialitate dubitat̄: ꝛ fuerit talis vt poſſit ei adiungi quelibet dīaꝝ: ita vt ſit in illa ꝛ de illa ſic erit genus. Si vero acceperis intētionē ſm̄ h: ꝙ iā hʒ aliquā dīaꝝ qua ꝯſtituta ꝛ ꝑfecta eſt ītētio: ita vt ſi aliqd ſupueniret: iā nō ſit de ipſa collectiōe aliqd. ſʒ adiūctū extrinſecus. ſic nō erit genus ſed mā. Si aūt habuerit ꝑfectionē ītētiōis: ita vt iaz habeat qcqd fuerit poſſibile hr̄e ſiet ſpēs. Si vero ꝯſideraueris ipſam ītētionē ꝑ ſe tm̄ nō ītelligēs: illud erit genus. igit̄ ex hac ꝯditione vt nō ſit aliqd additū: erit etiaz mā: ex hac vero ꝯditione qḋ eſt aliqd additū erit ſpecies. Cū aūt nō eſt dedita ad hoc. ſed ē poſſibile hr̄e vnāquāq; additionū: ita vt ſint ītrātia in collectionē ſue intētionis erit genus. Sed hoc nō eſt dubiū niſi in re cuius eſſentia eſt cōpoſita. In eo aūt cuius eſſentia eſt ſimplex: fortaſſis intellectus ponit in ſeipſo hos reſpectus ſm̄ ꝙ ṗdiximus. In eſſe aūt nihil eſt eius qḋ diſcernat̄ eē genus.

C ¶ Dicemus ḡ ꝙ in hoīe nō inuenit̄ corporeitas ante aīalitatē niſi quodā mō prioritatis. ſ. cū accipit̄ corporeitas ex ītētione materie nō generis. Similr̄ nō īuenit̄ in eo corpus ante aīalitatē niſi cū corpus fuerit ex ītētione qua nō ṗdicat̄ de eo: nō ex intētione qua predicat̄ de eo. Sed corporeitas que ponit̄ cū aīali ponit̄ apta oī intentioni q̄ adiungit̄ ei debito tres dimēſiōes ſibi ꝯiūgēdi. nihil.n. qḋ ſit ſpēs aīalis hʒ eē niſi habeat in ſe aīalitatē in effectu quā poſſibile erat ei ī ſe hr̄e. Intētio ḡ aīalitatis ē ps eē hui⁹ corporis ꝑ ꝯuerſionē diſpoſitōis corpis poſtq̄ iā fuerit ſicut corpus ex ītētione materie pars eſt eē aīalis. ¶ Deinde corporis abſoluti ex intētione materie eſſe ꝛ ꝯiūctio nō eſt niſi ex eē ſuaꝝ ſpēꝝ: ꝛ eius qḋ ſub ipſo eſt: qꝛ ſunt cauſe eē ipſius. ſʒ ipʒ nō eſt cā eē eoꝝ. Si vō corporeitas ex itellectu generis hr̄et eē ꝑ ſe añ eē ſpālitatiſ: tūc ipʒ eēt cā ſpālitatis ſicut corpus ex itellectu materie: ꝛ ſi eius ꝓoritas nō eēt tpe. ſʒ eē ipſi⁹ corporeitatis in hac ſpē eēt eē illius ſpēi nō ceteraꝝ. ſilr̄ eēt iudiciū in eo. Intellectui cteniz nō ē poſe attribuere corporeitati ex itellectu generis eē terminatū ī aliquā rē niſi adiūgat ei aliqd aliud: quouſq; aīal fiat ipa ſpēs ī itellectu. Si.n. h ageret ꝓfcō ipa ītētio q̄ ē gn̄is in itellu nō ṗdicaret̄ de nā ſpēi. ſʒ eēt ei⁹ ps. ēt in itellu. ei.n qḋ ē ſpēs nō attribuit̄ nā gn̄alitatis in eē ꝛ in itellu ſit. niſi cū iā accepis ſpēz in ſua ꝑfectiōe: ꝛ dīa nō erit ex ītētionē hui⁹ gn̄is nec adiūcta ei. ſʒ ꝯtēta in eo ꝛ ps ſic ṗdixim⁹. h āt iudiciū nō eſt gn̄is ſoli⁹ ſʒ oīs vl'is ex h qḋ ē vl'e. ¶ Manifeſtū ē igit̄ ex h ꝙ genus cū accipit̄ ſʒ h qḋ ē gen⁹ ē adhuc q̄ſi ignotū. Nōdū .n. ſcit̄ de q̄ forma ṗdicet: ꝛ quot formas ꝯtineat. vñ aīa ꝯtēdit h acqrere. Nōdū.n. ſtabilitū eſt ī effectu aliqd determinatū qḋ ſit gen⁹. vñ cū accepim⁹ colorē ꝛ ꝯſiderauerimus eū in itellu aīe. aīa nō erit ꝯtēta q̄ſi iā aliqd hēat ī effectu. ſʒ q̄ret itētioni coloris addi aliqd quouſq; remaneat in effectu color. De natura vō ſpēi nō q̄rit̄ acqſitio ītētiōis ſue. ſʒ acqſitio dſignatōis. de nā vō gn̄is ꝗuis aīa q̄rat acqſitionē deſignatiōis: iā fecit qḋ dz. ꝛ qḋ dz ſufficere: aīa tñ q̄rit ṗter hoc acqſitionē ītētiōis ei⁹ añ hāc ingſitionē: ita vt nihil remaneat niſi vt adaptet̄ ad hāc ingſitionē. ꝛ tūc aīa poterit pōere q̄lecūq; ſignatū voluerit. ḡ nō erit poſe aīe ponere illud eſſe aliqd. ita vt poſſit ꝯcedi eē qḋcūq; ſigtū fuerit niſi poſtq̄ adiūxerit ei alias intētiōes poſt coloritatē. ꝛ añ deſignationē. Nō.n. eſt ſibi poſe ponere colorē cū ipe ſit color ſine additiōe alicuius dſignati: qḋ ſit color ī hac mā: ꝛ ꝙ ipe color nō ſit niſi color tm̄. Iā.n. appropriat⁹ ē reb⁹ accn̄talibus q̄ accidūt extrīſecus. vñ pt ꝯcedi ipʒ in opione ꝑmanere: cū remotiōe

vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ ſicut fit in ꝓpriatis nã ſpecialitatis ſicut in mẽſura ⁊ q̃litate ⁊ ceteris. Similr̃ corpus de quo agimus nõ eſt poſſibile poni in ĩtellectu deſignatũ. ita vt ſit ſuba retinẽs q̇cq̇d cõtigerit poſtq̃ꝫ fuerit cõpoſitio lõga ⁊ lata ⁊ profunda ſupra cõpoſitionẽ eius: nec diffiniri an retineat ea an nõ retineat. ad ħ vt fiat ſpẽs. ¶ Siq̇s aũt dixerit ꝙ ſimilr̃ poſſumus coniungere quelꝫ ſm̃ hꝯ ꝯiũctionẽ. dicemus ꝙ noſter ſermo eſt de quodã modo cuiuſdã cõiunctionis: cuiuſmodi eſt ꝯiunctio aliquoꝝ in aliquo ſm̃ modũ ꝯiũctionis que eſt in nã generis ex hoc ꝙ eſt genus. Ipſe aũt modus eſt vt ea que ꝯiungunt̃ ſint dr̃ie aduenientes ei. Noſter aũt ſermo nõ eſt ħ de ſignificãdo qualr̃ nã generis cõprehendat dr̃ias ⁊ alia a drijs. que ſunt ea que ꝯiũgunt̃ in ea ad modũ dr̃iaꝝ. ſed de his que ſm̃ ħ ꝯducũt ad cognoſcẽdũ dr̃iaꝫ inter genus ⁊ materiã. Nõ. n. cũ voluerimus diſtinguere iter aliq̃ duo debemus deuiare ab ħ ad oñdẽdũ alias diſpõnes. Nã nr̃a ĩtẽtio eſt oñdere ꝙ nã generis: q̃ eſt corpus: eſt ſuba in q̃ põt ꝯcedi cõiũctio aliquoꝝ q̃ ſolẽt in ea ꝯiũgi. fit ġ collectio lõga lata ⁊ ꝓfunda. ⁊ ſi aliqua fuerint ĩcognita non erũt cognita niſi ex ꝯditiõib⁹. huiuſqꝫ locuti ſumus de ħ.

¶ Caplm̃. IIII. De ĩtellectibus q̇ ſunt extra ĩtẽtionẽ generis quomõ recipiunt̃ intra naturam generis.

A LOquamur nunc de his quoꝝ ꝯiunctio põt cõcedi in gñe: ⁊ deinde q̇eſcemus poſtq̃ꝫ ſtabilierimus ꝙ nã eius ⁊ eſſe in actu nõ ꝓuenit niſi ex illis. Dicemus ġ ꝙ ħ ĩquiſitio diuidit̃ in duo: quoꝝ vnũ eſt ſcire q̃ ſunt ea q̃ dꝫ retinere gen⁹ in ſe ⁊ cõplecti ad ħ vt ꝑ illa ipm̃ genus fiat ſpẽs. Et aliud eſt ſcire q̃ ſunt ea ex q̇bus retẽtis nõ fiat ita. Corpus. n. cũ retinet in ſe albedinẽ ſꝫ modũ quo ꝑdiximus nõ ex ħ fit ſpẽs. aĩal quoqꝫ cũ diuidit̃ in maſculũ ⁊ feminã nõ ſpecificat̃ ꝑꝑ ħ cũ ipꝫ ſpecificet̃ ex alijs. põt aũt ꝯcedi ꝙ cũ aĩal cadit ſuꝑ indiuiduũ in quo ſunt accñtia multa. fit ex illa collectõe aĩal ſignatũ. ꝑmo ġ dicemus ꝙ nõ ĩcũbit nobis vt ſtudeam⁹ ſtabilire ꝓprietatẽ dr̃ie vniuſcuiuſqꝫ gñis ſm̃ vnãquãqꝫ ſpẽm. nec ẽt dr̃ias ſpẽꝝ vnius generis. ħ. n. nõ eſt in nr̃o poſſe. qꝺ aũt eſt in nobis poſſibile. ħ eſt cognoſcere regulã in ħ ⁊ quomõ res dꝫ eẽ in ſe. cũ aũt ꝯſiderauerimus ꝺ aliq̃ ĩtẽtionũ itellectaꝝ ꝯueniẽtiũ ad ſpecificãdũ genus an ſit genus ſꝫ ꝯditionẽ illi⁹ regule. an nõ. fortaſſis ignotũ erit penes nos in pleriſqꝫ rebus ⁊ fortaſſis cognitũ in aliq̇bus. Dicemus ġ ꝙ ĩtẽtioni cõi cũ ꝯiũgit̃ nã ei⁹ ꝑmo neceſſe eſt vt ꝯiũctio eius ad illã fiat diuidendo quouſqꝫ reſtringat̃ in ſpãlitatẽ ⁊ vt ĩpoſſibile ſit ꝑmutari diuiſione ipſo ſignato remanẽte ſuba: ita vt v̇bi gr̃a. mobile ex eis fiat ĩmobile cũ ipꝫ ſit vnũ ꝑ ĩdiuidualitatẽ: ⁊ nõ mobile fiat mobile quũ ſit vnũ ĩdiuidualitate. Nec vt vnuꝫ mobile ⁊ aliud mobile ſint due partes diuiſionis ſubalis. Sed o vt diuiſio ſit fixa ad ħ vt ĩtẽtio ꝓpria nõ ſeparet̃ a ſua ꝓpria ꝑ̇tiõe generis: ⁊ poſt ħ dꝫ ẽt vt affirmatiuũ ex vtroqꝫ mẽbroꝝ vel vtraqꝫ nõ ſint ei accñtia: ꝑꝑ ħ ꝙ eſt ꝑ̇us illis. Cõtingit aũt ꝙ ipſa ĩtẽtio eſt nature generis prima. ⁊ aliq̃ñ ſecũdaria põt eſſe. Cũ aũt fuerit ſecũdaria poterit eſſe vt nõ ſit dr̃ia vllo mõ. ſed ſit aliq̇d comitans id qꝺ eſt dr̃ia. Sicut ſi aliq̇s erraret diuidẽdo ſubaꝫ nõ ĩ corpus ⁊ nõ corpus. ſꝫ in receptibile mot⁹. ⁊ nõ receptibile. receptibile eteniꝫ motus nõ ſequit̃ ſubaꝫ ꝓpinque. ſꝫ poſtq̃ꝫ fit locale ⁊ corpus. nã receptibile motus comitat̃ corpus. ⁊ multa alia comitant̃ corpus. ſꝫ vnũquodqꝫ eorũ poſt noĩationẽ corꝑis q̃ nõ ſunt dr̃ie. ſꝫ q̃dã comitãtia dr̃ias. ſube eteniꝫ mediãte corꝑietate accidũt intẽtiones iſte. Diuiſio aũt eius q̃ fit ꝑ corporeã ⁊ ĩcorporeã ẽ ĩquãtũ ẽ ſba nõ mediãte alio. ¶ Põt ãt ꝯcedi ꝙ aliqꝺ eoꝝ q̃ nõ accidũt ſube ꝑ̇mũ ſit dr̃ia ſꝫ nõ dr̃ia ꝓpinq̃ huic gñi. B

Arl. io. meth. t. 25.

ſꝫ dr̃ia poſt dr̃iaꝫ: v̇bi gr̃a ſicut cũ dr̃ ꝙ corp⁹ aliud eſt rõnale: aliud eſt irrõnale. corpus. n. ex ħ ꝙ ẽ corpus non eſt aptũ eẽ rõnale vel irrõnale. ſꝫ ꝑ̇us neceſſe ẽ eſſe hñs aĩaꝫ ad ħ vt fiat rõnale. Cũ ġ ĩuenit̃ corꝑis dr̃ia: dꝫ vt dr̃ie q̃ ſunt poſt ipꝫ. ſint dr̃ie faciẽtes notari appropriatione ipſaꝝ. hñs. n. rõnalitatẽ ⁊ carẽs rõnalitate faciũt notari diſpoſitiõe dr̃ie ei⁹ ex ħ ꝙ eſt hñs aĩaꝫ. Ipſuꝫ. n. eſt hñs rõnalitatẽ ⁊ carẽs rõnalitate ſꝫ ħ ꝙ eſt hñs aĩaꝫ. nõ ſm̃ ħ ꝙ eſt albũ vel nigrũ vel aliq̇d aliud aliquo mõ ĩ effectu. Silr̃ ħ ꝙ corpus eſt hñs aĩaꝫ aut nõ hñs aĩaꝫ nõ hꝫ vllo mõ ꝓpter aliqꝺ geneꝝ medioꝝ. Cũ igit̃ nature gñis etiã acciderint accidẽtia q̇bus drat. tũc nõ põt eẽ q̇n ipſa aptitudo differẽdi ſit vel ex natura generis. vel ex nã cõiori q̃ꝫ ipſa: ſicut prius erat ex nã priori q̃ꝫ ipſa. Si aũt fuerit ex nã cõiori q̃ꝫ ipſa ſicut aĩal aliud albũ aliud nigrũ: ⁊ ſicut hõ ali⁹ maſculus alius femina. nõ ẽ ħ ex ſuis drñtijs. aĩal. n. nõ fit albũ vel nigrũ: niſi q꞉ eſt corpus nãle. Iã. n. ipſum eſt ex̃ñs corpus nãle in effectu: ⁊ deinde ſupponit̃ his accñtibus que recipit: quãuis nõ ſit aĩal. hõ quoqꝫ nõ eſt aptus ad maſculũ ⁊ feminã: niſi q꞉ ẽ aĩal. ħ ġ non ſunt dr̃ie generis. Sunt. n. aliq̃ ꝓpria generi q̃ diuidunt illud ſicut maſculus ⁊ femina aĩal. nec tñ ſunt dr̃ie aliquo mõ: videlꝫ. q̃m nõ eẽnt dr̃ie aĩalis: niſi accideret aĩali ex ſua forma: ita vt forma eius diuidat̃ ꝑ illas diuiſione primitiua: ⁊ nõ ſint comitãtes aliq̇d: qꝺ ꝯſtituit dr̃iaꝫ ꝑ̇mã. Cũ aũt nõ fuerit ita. ſed nõ acciderint aĩali: niſi q꞉ eius materie ex qua eſt: accidit aliq̇d ꝓpter qꝺ fit alicuius diſpõnis q̃ nõ ꝓhibet acq̇ſitionẽ forme generis ⁊ eẽ ei⁹. nec ẽt ꝓhibet q̇n accidat corꝑi alia diuiſio ex ſua forma ꝑ dr̃ias. tũc duo mẽbra diuiſiõis nõ ſunt de drñtijs. ſꝫ de accñtib⁹ comitãtibus illud. ſicut maſculus ⁊ femina. Sꝑmati. n. qꝺ eſt aptũ forme aĩalis: ⁊ eſt aſſignatũ dr̃ie ꝓ̇pe aĩalis vl̃is. C
accidit paſſibilitas calefactiua ⁊ fit maſculus. Iam etiaꝫ poſſet ꝯcedi ꝙ eidẽ accideret paſſibilitas ĩfrigidatiua in cõplõne ⁊ fieret femina. Ipſa aũt paſſibilitas tm̃ nõ ꝓhibet ſꝫ ħ ꝙ ipm̃ idẽ eſt recipe dr̃iaꝫ q̃ accidit aĩali ex ſua forma. ſ. ex ħ. vñ eſt hñs aĩaꝫ appꝛhẽdẽtẽ mobilẽ volũtate. ⁊ iõ nõ ꝯcedat̃ recipe rõnalitatẽ ⁊ irrõnalitatem. ġ ħ actio nõ eſt agẽs aliq̇d in ſua ſpecificatiõe: q̃uis putaremus ẽt illud nec maſculũ nec feminã nec attẽderem⁹ ad ħ vllo mõ. tñ ꝯſtitueret̃ ſpẽs ab eo quo ſpecificat̃. Illud enim nec ꝓhibet ſpecificari nõ ꝯſideratũ nec acq̇rit ſpecificationẽ ꝯſideratũ. nõ eſt aũt ſic cũ ꝯſiderauerimus illud. nec rõnale nec irrõnale. vel cũ ꝯſiderauerimus colorẽ nec album nec nigrũ vllo mõ. ¶ Cũ ġ voluerimus diſtinguere iter dr̃ias ⁊ ꝓ̇ꝓ̇etates diuiſiuas nõ ſufficiet dr̃e ꝙ id qꝺ accidit ex mã nõ ſit dr̃ia. ipm̃. n. eẽ nutribile vel ĩnutribile nõ accidit niſi ex mã. ſed dꝫ ꝯſiderare ꝯditiones alias quas ꝑdiximus. ⁊ ob ħ nõ ĩuenimus aliquam ſpecieꝝ corporis cuius eſt paſſibile contineri ſub vl̃itate eius cuius eſt ĩpaſſibile. Inuenimus aũt hominẽ cuꝫ ſit ſpẽs aĩalis ſine dubio ꝯtineri ſub vl̃itate maſculi ⁊ feminine vtriuſqꝫ ſimul. Silr̃ equus ⁊ cetera hꝯ. maſculus aũt ⁊ femina iam cõtinent̃ ẽt ſub homine: eo ꝙ ħ intẽtio comitãs eſt ꝑ quã cadit diuiſio in diuiſum q̃uis aũt ſit ex ꝯditionibus dr̃ie: iã tñ ꝯtingit in nõ differentiã. aliquando enim id qꝺ eſt non differentia comitatur ſpẽꝫ aliquã inſeparabiliter. ħ aũt fit cum illud fuerit de comitãtibus differentiã. ¶ Repetimus aũt dicẽtes te ſcire ꝙ mã cũ mouetur ad recipiendum vnitatem forme que facit ſpeciẽ accidũt ei accidẽtia ex cõplõnibus ⁊ ceteris alijs quibus variat̃ eius diſpõ in actiões ꝓueniẽtes ex illa. nõ ex ħ ꝙ recipit formã gñis aut formã dr̃ie: q꞉ nõ q̇cquid recipit de diſpõnib⁹: ⁊ qꝺ accidit ei eſt de vniuerſitate eius

qđ ꝯtinet̃ ſub fine ad quē mouet̃ in generādo. Noſti.n. ꝯflictus rez nāliū.ſ.quō h̄ vnitio ſit:⁊ quō alie preueniūt alias ⁊ paſſiōes q̄ ꝯtingūt in eas:aliq̄n do.n.paſſiones precedūt remouētes a fine q itēdit̃:⁊ aliq̄n ſunt īferētes diuerſitates nō in ipſo fine q itēdit̃:ſʒ in aliqb⁹ habētib⁹ ſe ad finē aliq̄ ꝯparatiōe:⁊ aliq̄n ſunt ī aliqb⁹ lōge remotis a fine:⁊ ꝙ accidit mãe ſm h̄ cuʒ quo remanet mã occurrēs forme:eſt p̄ter intētionē finis:maſculinitas.n.⁊ feminitas nō agūt niſi ſm h̄ qđ eſt diſpō iſtoꝝ qb⁹ fit ge
D neratio.¶ Gnãtio aūt ſine dubio ē qddã qđ accidit poſt vitã:ſed poſtq̄ vita ſpecificata ē:res eſt termiata p ſe.ḡ h̄ ⁊ ſilia ſunt de vniuerſitate diſpōnū ꝯ̄ntiū poſt ſpecificatiōnē vite in ſpēm:q̄uis ſit ꝯpatiua fini.vñ qcqd fuerit d̄ paſſionib⁹ ⁊ comitãtib⁹ ſm hūc modū ſcias nō eſſe d̄ differētijs genez.¶ Jam ergo tibi nãm oſtēdimus vl'is:⁊ quō hʒ eſſe:⁊ quō genus dr̄t a mã tali modo:ꝙ poſſūt deriuari alij modi:de qbus poſtea loq̄mur oſtēdētes ea que ſunt debita generi p q̄ ſpecificet̃.Sʒ remanēt due inq̄ſitiōes cōiūcte ei:de quo agimus.vna.ſ.de his q̄ ſunt debita generi:nec ſpecificãt illud alia de hac itētiōe quō ſit:⁊ quō ex genere ⁊ dr̄ia cū ſint duo fiat vnū qddã definituʒ in effectu.¶ De p̄ª aūt inq̄ſitione dicemus ꝙ poſtq̄ illa nō ſunt dr̄ie ſine dubio ſunt accñtia.accñtia aūt aut ſunt comitãtia:aut nō comitãtia.Comitãtia aūt aut comitãt̃ genera generis ſi habuerint gnã:aut dr̄ias genez:aut ipʒ genus:aut dr̄iam ipſius:aut dr̄iaʒ ipſi⁹ que ſub ipſo ē:aut mã alicuius eoꝝ.Sed qm̄ quecūq̄ comitantur id qđ ex aliqbus fuerit ſupius:comitãt̃ etiã genera ſupiora ⁊ differētias q̄s h̄nt:⁊ dr̄iaʒ ꝯſtitutiuã q̄ eſt ipſi⁹ generis:⁊ comitant̃ etiã mãs iſtoꝝ ⁊ accñtia eoꝝ:qm̄ accñtia comitant̃ accñtia:tūc h̄ oīa comitabūt̃ genus:⁊ qcqd eſt ſub ipſo. Nullū aūt eoꝝ que comitant̃ dr̄ias tm̄ q̄ ſūt ſub genere comitat̃ gen⁹:eo ꝙ ſeq̄ret̃ ex h̄ ipm̄ fieri min⁹.poſſe eſt aūt vtrūq̄ cōtingere in illo.¶ Ponamus ḡ aliqd ſignatū qđ ſit cōpoſitū ⁊ terminatū ex differētijs corpoꝝ:⁊ ex accñtib⁹ multis:ꝙ cū dixerim⁹ corpus nō itelligim⁹ ex h̄ abſtractionē a ꝯiūctionē forme corporee cū mã:cui h̄ oīa ſint accñtia:⁊ ſint p̄ter eſſentiã ei⁹.Sʒ itelligimus qddã qđ eſt nō ī ſubō h̄ns lōgitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē:ſiue h̄ p̄dicet̃ de illo p̄ncipal'r:ſiue non p̄ncipal'r.h̄ ergo collectio ē cuiuſdã:qđ ē collectio ſignata ſup quã cadit collectio corpis ſʒ hãc itētionē:nō predicat̃ aūt de ea corp⁹ ſm aliã itētionē q̄ eſt ei⁹ mã.cū ḡ illud dr̄ corp⁹.ipʒ
E corpus nō ē:niſi ipʒ nō ps ei⁹:nec aliqd p̄ter ipm̄.¶ Pōt aūt aliqs dicere.ḡ iã poſuiſti nãm generis:nō niſi nãm iꝺiuidui.Sed ꝓbatū eſt iã:ꝙ iꝺiuiduū habʒ ꝓprietates ⁊ accñtia q̄ ſunt p̄ter nãʒ generis.vʒ.qm̄ nō eſt opus:vt nã corporis p̄dicata de iꝺiuiduo:habet nãm generis ſm h̄ ꝙ applicat̃ ipſis accñtib⁹ in effectu.Nã nã generis ſi nō predicaret̃ de collectione nō predicaret̃ de iꝺiuiduo:ſed eſſet pars indiuidui:licʒ.n.nō eſſent h̄ accñtia:⁊ he ꝓprietates:tm̄ h̄ nã quã dicimus h̄ret eē ſm intētioneʒ p̄dictã:h̄ ē qm̄ nã ſube q̄cūq̄ mō fuerit ei⁹ ſubalitas ꝯſtituta.eſt ex h̄ ⁊ ex h̄:qđ eſt neciūʒ ad eſſe corpus.h̄ ḡ accñtia ⁊ he proprietates p̄ter ea ſūt qb⁹ eget corpus:qđ eſt vnū ex generib⁹ ad eēndū corp⁹:ſic p̄dictū eſt:niſi fuerit ꝓpriatū ⁊ nō in h̄.Sʒ cū fuerint h̄ nō p̄dicabit̃ de illis corpus.Intereſt igit̃ an dicat̃ ꝙ nã ei⁹ nō eget ad ſuã itētionē aliq̄:an dicat̃ nō p̄dicari de illo.Jã eni predicat̃ de aliq̄:quo n̄ eget ad ſuã itētionē.Cū aūt p̄dicat̃ de aliq̄.iã appropriat̃ per illō in effectu poſtq̄ poſſe erat ēt appropriari alijs ab h̄.Siĺr eſt ei⁹ diſpō cū dr̄ijs.Niſi aūt eēt h̄ modus reſpectus in p̄dicatiōe ſpēi.nã gn̄is eēt ps nō p̄dicata.¶ Speciei aūt ē nã termiata in eē ⁊ ī itellcū vtroq̄ ſiĺ.vʒ.qm̄ cū terminatū fuerit eſſe generis per illa q̄ terminãt ipʒ erit in effectu ⁊ nō erit opus:poſtea niſi poni ſignatū tm̄:nec req̄ret̃ aliqd ad determinationeʒ ei⁹:niſi deſignatio tm̄:poſtq̄ nã d̄terminata ē ſpēs ſpãliſſima:⁊ erit tūc nã ſic.ꝙ accidēt ei comitãtia ex ꝓp̄etatib⁹ ⁊ accñtib⁹:p q̄ nã iꝺiuiduat̃ ⁊ fit deſignata.Ipſe vō ꝓp̄etates ⁊ accñtia:aut erūt aduenientia tm̄:ita vt nō ſint de eēntia vllo mō:⁊ h̄ ſūt accidētia q̄ accidūt iꝺiuiduis rez ſimplicium ⁊ accñtia:aut erūt diſpōnes ſupaddite ex qbus q̄dã ſunt quibus itellectis remotis ab h̄ ſignato ē:vt nō habeat eē h̄ ſignatum:qđ eſt p̄ter alia:q2 ꝯtinget deſtrui veritatē ſue alietati comitãtis:⁊ q̄dã ſunt qbus itellectis remotis nō eſt neceſſe prouenire deſtructionē ſui eē:poſtq̄ habuerit eē vel corruptionē ſue eſſentie poſt eius appropriationeʒ.Sed deſtruetur alietas ⁊ eius diuerſitas ad alia ſm ꝙ diuerſuʒ eſt ab alijs abſq̄ deſtructiōe ſingularis.fortaſſis aūt obſcuꝝ ē h̄ penes nos ⁊ nō d̄terminat̃.nr̄ vō ſermo nō ē de h̄ ſm qđ ſcitur:ſed ſm ꝙ res eſt in ſe.

¶ Capl'm.V.De aſſignanda comparatione diffinitionis ⁊ diffiniti.

Poteſt h̄ aliqs dicere ꝙ diffinitio ſm h̄ qđ ꝯſentiūt auctores artis ꝯpoſita eſt ex genere ⁊ dr̄ia.vnūqđq̄ quoꝝ diſcretuʒ eſt ab alio ⁊ vtreq̄ partes ſunt diffinitionis.Diffinitio autem nō eſt niſi qdditas diffiniti.ergo intētiōes que ſignãt̃ per genus ⁊ dr̄iam tal'r ſe h̄nt ad nãm ſpeciei:qualiter ipſa ad diffōnem.Sicut eni genus ⁊ dr̄ia ſunt partes diffinitionis:ſic etiã intētiones eoꝝ due ſunt partes diffiniti.vñ cum ita ſit:nō erit verū predicari naturam generis de natura ſpeciei:quoniã ps eius eſt.¶ Ad qđ dicimus.q2 cuʒ nos diffinimus dicentes.Uerbi gratia.hō eſt aĩal rõnale:nō volumus in hoc ꝙ hō ſit ꝯiūctio ex aĩali ⁊ rõnali:ſed volum⁹ in h̄ ꝙ ipſe eſt aĩal:qđ ē rõnale:q̄ſi.n.aĩal in ſe qddã ē cuius eē nō eſt terminatū:ſicut p̄dixim⁹:niſi cū ipm̄ anĩal fuerit rõnale. Jta vt cū h̄ ꝙ dicimus h̄ns aĩam apprehēdēteʒ ſimpl'r:qđ eſt nō termiatū fit habēs hãc aĩam iã ſit terminatuʒ. Nã eiuſmodi eſt ꝙ eius anĩa eſt ſenſibilis rõnalis.h̄ igit̃ determinatio eſt eius qđ eſt h̄ns aĩaʒ apprehēdētē.Corpus ḡ habēs aĩam apprehēdētē nō eſt aliqd:ſed ipm̄ eſſe h̄ns aĩam rõnalē:eſt aliqd qđ accidit ei extriſecus:⁊ hoc qđ eſt aĩal nō ē niſi id qđ ē h̄ns aĩam apprehēdētē.eē vō cui⁹ eſt aĩa apph̄ēdēs ē qddã terminatū:quoꝝ nullū hʒ eſſe in actu vllo mō:ſic iã ſciſti.ſed fit p illud termiatū.h̄ aūt dubitatio nō ē niſi in itellcū:eo ꝙ dubiū ē ei de certitudie aĩe apph̄ēdētis quouſq̄ poſſit d̄ſignari ⁊ dici ꝙ ē apph̄ēdēs ſenſu ⁊ imaginatiōe ⁊ rõne.¶ Cū aūt accipit̃ ſenſus in diffōne aĩalis nō eſt vere dr̄ia.ſed eſt cōſignans dr̄iaʒ:dr̄ia.n.aĩalis h̄ ē.ſ.ꝙ eſt h̄ns aĩam apph̄ēdētē mobilē volūtate.Nō eſt aūt eē aĩe aĩalis h̄ qđ imaginat̃:⁊ mouet volūtate:ſʒ eſt p̄nᵐ hoꝝ oīum nō h̄ns in ſe nomē ꝙ ꝯſequit̃ h̄.vñ neceſſe eſt aduenire ei nomē q̄tū in ſe ⁊ quãtū ad h̄ oīa.ita vt ſenſus ⁊ motus ſimul ſint in ei⁹ diffinitiōe.Sed ſenſus ponat̃ vel quaſi in intellectu vtriuſq̄ ſenſus:interioris.ſ.⁊ exterioris.vel erit cōtentus ſenſu tm̄ ad h̄ vt ſignificet h̄ omnia:nō ſignōne continētie:ſed comitãtie.Jaʒ aūt oſtēſus eſt intellectus hoꝝ ⁊ ꝯſiliũ. Senſus igit̃ nō ē vere dr̄ia anĩalis:ſed eſt vna de ptibus dr̄ie:⁊ vnū de comitãtib⁹ eã.eius autē dr̄ia eſt eē aĩe q̄ eſt:principiū oīum iſtoꝝ illi.Simil'r rationale hoī.Sed defectus noīuʒ ⁊ paruitas pcipiēdi dr̄ias:aut h̄:aut illud facit neceſſario deuiare a vera dr̄ia ad comitãs:aliq̄n autē denoīat̃ eius nomē a ſuo comitãti:ſic itelligim⁹ ſenſibile id qđ habet pricipiū:ex quo emanat ſenſus ⁊ alia h̄ɉ.aliquando vero dr̄ia eſt ignota penes nos ⁊ nō percipit̃:niſi ex ſuo comitãti.Noſter aūt ſermo nō eſt nūc de his ſm

A Queſtio.

Reſpōſio.

B Que ſit dr̄ia animalis.

ꝙ intelligimus ⁊ agimus de illis:ſ; ſm h ꝙ eſt eē eorum in ſe:deīde ſi aīal nō hr̄et niſi ſenſu;:tūc ip; eēt corpꝰ hn̄s ſenſum:nō corpus ex intētione abſtractiōis mãe corporee ſenſibilis tali cōditione:ꝙ eſſet illud tãtum:ſed totum eo mō quo diximus:qꝛ vnitio mãe cu; forma aut partis cū alia pte in cōpoſito nō eſt niſi ꝯiūctio alicuius cū aliquo preter illud comitãs aut accñs. ¶ Uñ ea in qbꝰ eſt vnitio ſunt multis modis. ¶ Uno vt ꝯiūctio mãe ⁊ forme: ſed mã eſt quiddã qd̄ nō h; eſſe per ſe vllo modo:nec ē in effectu niſi per formã:forma vero eſt qddam aliō ab ea: quoꝝ vnū nō eſt aliud. Cōiūctum aūt eoꝝ eſt neutrum. ¶ Alio aūt mō fit ꝯiūctio aliquoꝝ quoꝝ neutrum eget altero ad eēndū:ſed ex vnitiōe eoꝝ prouenit qddã aliud.

C vel ꝯparatiōe vel permixtiōe vel ꝯmutatiōe. ¶ Ex iſtis eſt qdã ꝯiūctio aliquoꝝ quoꝝ vnu; nō h; eſſe in effectu niſi p h ꝙ adiūgit̄ alȳ:⁊ qōdam h; eſſe in effectu:⁊ tunc id qd̄ nō h; eſſe in effectu exiſtit per id qd̄ h; eſſe in effectu:ex quoꝝ vnitiōe prouenit cōpoſitū:ſicut cōpoſitū ex corpore ⁊ albedine. Jn his autē diuiſionibus neutrū vnitoꝝ eſt aliud:nec ipſa vtraqꝫ ſunt partes vniti:nec predicat̄ alteꝝ de altero vllo mō vniuoce. ¶ Et ex his ē vnitio alicuius cū aliquo cuiꝰ vis nō ē ipſa eadē:niſi ex cōiūctiōe ſuiipſius cū illo:itellectus.n.iã itelligit intētione; quã poſſibile eſt eē multa:quoꝝ vnūqd̄qꝫ eſt ipſa intētio ineſſe. Nō ꝙ intētiōi adiūgat̄ alia q̄ deſignat eiꝰ eē:ſ; qꝛ ipſa itētio ꝯtinet̄ in eo:nec ē aliud niſi d̄ſignatiōe vl' ignorãtia nō in eē. Sic mēſura q̄ eſt itētio quã poſſibile eſt eē lineã ⁊ ſupficiē ⁊ pfunditatē nō ꝙ aliqd adiūgat̄ ei:ex cuius adiūctione fiat linea ⁊ ſuperficies ⁊ pfunditas:ſed qꝛ ipſa linea eſt ipſa:⁊ ipſa ſupficies eſt ipſa. Jō qm̄ intentio mēſure eſt vt ſit qddã receptibile eq̄litatis nō tali cōditione vt ſit h itētio tm̄. Nam hꝯ non eſt genus:ſic ia; noſti.ſed abſqꝫ vlla ꝯditiōe alia:ita:vt h itētio q̄ ē receptibil' eq̄litatis ipſa in ſe qcqd fuerit poſtq̄ fuerit eſſe eius in ſe qualecūqꝫ fuerit illud eē p̄dicet̄ de a p ſe:ꝙ ita eſt:⁊ lic; ſit in vna dimēſiōe v.l duabꝰ vel tribꝰ:h intētio in eē nō erit niſi aliq̄ iſtaꝝ. Jntellcūs aūt ſm h qd̄ itelligit eã attribuit ei eē p ſe:⁊ deīde ſi itellectus addiderit ei aliqd ī ſup illud ſupadditū nō erit q̄ſi intentio extrinſeca:q̄ conſequat̄ id qd̄ eſt receptibile eq̄litatis:ita vt ip̄m ſit receptibile eq̄litatis p ſe in diffōne ſui:⁊ h aliud adiunctū ei extrīſecus:ſed h erit determinatio ſue receptiōis eq̄litatl ſm ꝙ eſt in vna dimēſione tm̄ vel in pluribus:vñ receptibile equalitatis in vna dimēſione in hac re erit idem ip̄m receptibile eq̄litatis:ita vt poſſit dici ꝙ h receptibile equalitatis ē h qd̄ ē hn̄s vnã dimēſionē ⁊ eꝫ. h aūt nō fit in his que p̄ceſſerūt:q̄uis.n.h ſit aliqua multitudo ſine dubio:nō tm̄ eſt multitudo q̄ eſt partiū:ſed multitudo que eſt rei ſm qd̄ ē termiata ⁊ nō terminata:res.n.terminata in ſe pōt ꝯſiderari ſm h ꝙ eſt nō terminata q̄tum ad intellectū noſtꝝ.erit h alietas:cū aūt fit termiata ipa nō fit alia:niſi ſm reſpectū p̄dictū q eſt ſm intellectū tãtu;:determinatio.n.nō alterat:ſed certificat. Sic ḡ intel-

D lige vnitionē que eſt ex genere ⁊ dr̄ia:q̄uis ſint diuerſa: ⁊ in nã alicuius ſpērū fit ꝯpō:quaꝝ dr̄ie fluãt ab eaꝝ formis ⁊ genera eaꝝ a materȳs ſuaꝝ formaꝝ:q̄uis genera eaꝝ ⁊ dr̄ie eaꝝ nō ſint materie nec forme eaꝝ ſm ꝙ ſūt mãe ⁊ forme:ex qbus ſunt qdã in quaꝝ nã nulla eſt cōpoſitio:ſed ſi fuerit ꝯpoſitio ē queadmodū diximus. Nulla aūt eaꝝ i vnaquaq; ſpecieꝝ eſt alia ab alia:niſi qꝛ aliqñ accidit:nō ſ̄c termiata:ſ; qꝛ i poª ē ſemel termiata ⁊ accipit̄ aliqñ termiata in effectu. hac aūt potētia; nō h; ſ; eſſe:ſed ſm itellectū. Jneſſe.n.nō ē terminatio nãe generalis preter potētia; que faciat eam ſpēm:ſiue ipa ſpecies habeat ꝯpoſitionē in nã:ſiue nō hēat. Genꝰ ḡ ⁊ dr̄ia in diffinitione etiã ſm ꝙ vnūqd̄q; eoꝝ eſt ps diffinitionis:ex h qd̄ eſt diffinitio nō predicantur de diffinitione: nec diffinitio de ipſis. Nō.n.dr̄ diffinitio eē genus tm̄:vl' dr̄ia vel ecōuerſo. Non.n.dr̄ diffinitio aīalis eſſe corpus vel habēs ſenſu;:nec ecōuerſo. S; ſ; h ꝙ genera ⁊ dr̄ie ſunt nãe conſequentes nãm:ſicut iã noſti p̄dicant̄ de diffinito. ¶ Dicimus aūt ꝙ diffinitio vere dterminat vnã nãm. Uerbi grã.cū dr̄ aīal rōnale:ex h.n.iã determinata eſt intentio vnius alicuius:qd̄ eſt aīal:ꝙ animal ē rationale. Cū.n.ꝯſiderat̄ h vna res nō eſt pluralitas in intellectu. Cū aūt cōſiderat̄ diffinitio ⁊ inuenit̄ compoſita ex numero iſtaꝝ intētionū ⁊ ꝯſiderant̄ iſte intētiones ſ; h ꝙ vnaqueq; eaꝝ conſiderata in ſe nō ē alia: inuenit̄ h pluralitas in intellectu. S; cū itētio q̄ exiſtit i aīa itelligit̄ diffinitio ſm p̄mū reſpectū.ſ.vnū qddã qd̄ eſt aīal: qd̄ eſt rōnale:tūc diffinitio ē ip̄m diffinitu; in intellectu. Si aūt itelligit̄ diffinitio itentio exñs i aīa ſm reſpectū 2ᵐ.ſ.diſcrete:tūc itētio ipſius diffinitionis nō eſt intētio diffiniti. Sed qddã deducēs ad ip̄m ⁊ demonſtrãs ip̄m.

¶ Jtem reſpectus qui facit debere ipſam diffōnem eſſe diffinitū nō ponit animal ⁊ rationale duas partes diffōnis:ſed predicata de ipſo.ſ.ꝙ ipſa ſunt ipſa diffinitio non ꝙ ſint duo de veritate eius diuerſa a ſe ⁊ a toto:ſicut itelligit̄ ex noſtro exēplo de eo qd̄ eſt aīal:qd̄ eius aīalitas eſt pfecta ⁊ termiata p rōnalitatē:reſpectus vō q facit debere:qd̄ diffinitio nō ſit diffinitū prohibet genus ⁊ dr̄ia; predicari de diffōne:ſed ſunt due ptes eius:⁊ pp h nullū hoꝝ qd̄ eſt genus ⁊ differētia eſt diffinitio. Nec vniuerſitas intētionū aīalis cōpoſita cū rationalitate:eſt intētio aīalis nō cōpoſiti. Nec intētio rōnalis nō ꝯiūcti itelligit̄ de intētiōe ꝯiūctionis ex aīali ⁊ rōnali:nec qd̄ intelligit̄ d̄ vnoquoq; iſtoꝝ:nec aliqd̄ eoꝝ predicat̄ de illa. Coniunctū igit̄ ex aīali ⁊ rōnali nō eſt aīal ⁊ rōnale. Cōpoſitū.n. ex aliqbus duobꝰ.aliud eſt ab illis tertiu;:cuius vnūqd̄q; eoꝝ pars eſt:pars aūt nō eſt totū:nec totū ē ipſa pars. ¶ Qd̄ aūt d; oſtēdi h ē.ſ quō diffiniunt̄ res:⁊ q̄ ꝯparationē h; diffinitio ad illas:⁊ q̄ eſt dr̄ia iter qdditatē rei ⁊ formã. Dicemꝰ ergo ꝙ ſic ens ⁊ vnū ſunt de his q̄ ſūt cōmunia p̄dicamētis:ſed ſm p̄us ⁊ poſteriꝰ:ſil'r ēt h ꝙ res hn̄t qdditatē ⁊ diffōnem nō ē in omnibꝰ eis eodē ordine. ¶ Suba.n.ē cui p̄ dat̄ ſua diffinitio ⁊ vere. Cetera vero qm̄ qdditas coꝝ pēdet ex ſuba vel ex ſubali forª:ſic iam diffinimus:formaꝝ aūt nãliū ia; noſti diſpōnem ⁊ figuraꝝ ⁊ menſuraꝝ:tūc quodãmodo nō diffiniunt̄:niſi per ſubam:ex quo ꝯtingit aut accñtibꝰ:vt in diffinitionibus eoꝝ ſit aliqd ſupra id qd̄ eſt in eēntȳs coꝝ:q̄uis enim in eſſen ȳs nō recipiat̄ ſuba:ita vt ſit ps eoꝝ vllo modo:qm̄ cuiꝰ ps eſt ſuba:ip̄m ēt ſuba eſt:tm̄ ſuba recipit̄ in diffōne eoꝝ:ita vt ſit pars:eo ꝙ p ſubam diffiniunt̄ oīa:aut cōpoſitis:ꝯtingit in eis idem his repeti. Nã qm̄ in eis ē ſuba: iō neceſſe eſt illã poni in diffōne coꝝ:⁊ qm̄ in eis eſt accidēs:qd̄ diffinit̄ per ſubam:tūc neceſſe eſt eã iteꝝ poni in diffinitione accidētis:ita vt tota diffinitio ſit cōpoſita ex diffōne ſube ⁊ diffinitione accñtis:vñ oportet ide; repeti his ⁊ multotiens:qd̄ p; cū reſoluit̄ diffinitio ipſius accidentis ⁊ redigit̄ in ea q̄ ꝯtinet.ḡ in diffōne huius cōpoſiti his inuenit̄ ſuba:ſed in eēntia ꝯpoſita nō eſt niſi ſemel. ⁊ iō in hac diffōne aliqd eſt additū ſupra itētionē diffiniti in ſeipſo. Jn veris aute; diffinitionibus nō deb; eē aliquid ſupadditū. Uerbi grã.cū diffinit̄ naſus ſimus.oīno deb; accipi in ea naſus ⁊ depſſio:⁊ ſic ponit̄ naſus in ipſa diffōne ſimi. Simus.n.eſt naſus depſſus:nec poteſt poni h depreſſus tm̄. Si eni; depreſſus tãtu; eſſet ſimus:tunc crus depſſu; eēt ēt ſimum.deb; aūt oīno naſus accipi in diffinitiōe ſimi. Cū ergo diffinit̄ naſus ſimus.ia; accipit̄

E

Ariſt. 7. meta. t.c. 17.

in ea bis naſus: vñ neceſſe eſt vt aut hui⁹ nõ ſint diffõnes
⁊ ſic nõ habẽt diffinitiões niſi tantũ ſimplicia: aut he ſint
diffinitiones: ſed ſm aliũ modũ. ¶ Non dʒ aũt ſufficere
ſola expoſitio nois ad h: vt ſit diffinitio: quaſi diffinitio-
nes hui⁹ ponant̃ diffões vere: qm̃ diffinitio eſt demon-
ſtrãs qditatem rei: ſicut iaʒ noſti. Si.n. ois oratio cui po
teſt verificari nomẽ eẽt diffinitio: tunc omnes orões li-
bri cuiuſdã auctoris eſſent diffinitiões: qñ quidez aũt ita
eſt: tunc manifeſtũ eſt ꝙ he diffões cõpoſitoꝝ diffões
F ſunt ſm aliũ moduz. ¶ Quiditas autẽ ois ſimplicis eſt
ipſummet ſimplex. Nihil.n. eſt receptibile ſue qdditati.
Si.n. ibi eſſet aliqd receptibile ſue qditatis illud nõ eſſet
quiditas recepta: que habet̃ in eo: imo ipm receptũ eſſet
forma ei⁹: forma aũt ei⁹ nõ eſt id qđ adequat̃ diffõni: ſed
nec ꝯpoſita ſunt ex forma tm̃: id qđ ſũt. Diffõ.n. ꝯpoſito-
rũ nõ eſt ex ſola forma. Diffõ.n. rei ſignat oẽ id ex quo cõ
ſtituit̃ eius eſſentia: vñ cõtingit vt cõtineat mãm aliquo
modo: ⁊ ꝑ hoc cognoſcit̃ dr̃ia iter qditatẽ ⁊ formã: forma
eñi ſemꝑ eſt ꝑs qditatis in cõpoſitis: ois vo ſimplicis for⁹
eſt ipm ſimplex: qm̃ nõ eſt ibi ꝯpſo. Cõpoſitoꝝ vo forma
nõ eſt ipſa cõpoſita: nec eſt eoꝝ qditas. Ipſa cõpoſita nõ
eſt forma: iõ q2 ꝯſtat ꝙ pars eſt eoꝝ: qditas vero ẽ id qđ
eſt: qcqd eſt forma extũte ꝯiũcta mãe: ꝙ qdẽ ampli⁹ ẽ ꝙ̃
intẽtio forme: ꝯpoſito ẽt nõ ẽ h itẽtio: q2 ꝯpoſita ẽ ex for⁹
⁊ mã: h.n. ẽ qditas ꝯpoſiti: ⁊ qditas ẽ h cõpõ. g̃ forma eſt
vnũ eoꝝ que ꝯueniũt in hac ꝯpõne: qditas vo eſt ipa cõ-
poſitio ꝯplectẽs formã ⁊ mãm: vnitas aũt que fit ex illis
duob⁹ ẽ ad h vnũ: ⁊ generi qdẽ ex h ꝙ eſt gen⁹ ẽ qditas:
⁊ ſpẽi ex h ꝙ ẽ ſpẽs: eſt qditas: ⁊ ſingulari ⁊ ꝑticulari: ex
h qđ eſt ſingulare ⁊ ꝑticulare: eſt qditas cũ accñtibus ⁊
comitãtib⁹ ex qb⁹ cõſtituit̃. Cũ igit̃ qditas ꝑ̃dicat̃ de eo
qđ eſt genus: ⁊ dr̃ eo ꝙ eſt ſpẽs: ⁊ de eo ꝙ eſt ſingulare i-
diuiduũ fit hac ſola cõione nois: qñ h qditas nõ ẽ diſcre-
ta ab eo qđ per ipaʒ eſt qcqd eſt. alioqñ nõ eẽt ei⁹ qditas.
G ¶ Singulare aũt nõ hʒ diffõnẽ vllo mõ: ꝙ̃uis cõpoſitũ
habeat aliquã diffõnem. Quoniã diffinitio eſt oĩno cõpo
ſita ex noib⁹ determinãtib⁹: in qbus tñ nõ eſt determia-
tio alicui⁹ rei deſignate. Si.n. ꝯterminatio eẽt dſignatio
certa: iã eẽt noiatio tm̃: aut aliqđ ſignũ motus: aut ſitiuꝫ.
Non aũt fit in illis cognitio ignoti ꝑꝑ determinationeʒ:
vñ poſtꝙ̃ omne nomen qđ ꝯtinet̃ in diffõne ſingularis
ſignat determiatiõẽ quã poſſe ẽ multis ꝯuenire. tũc or-
do ꝯpõnis ſue nõ excipit illud ab hac poſſibilitate. Cũ.n.
q. fuerit intẽtio vlĩs: ⁊ ei adiũgit b. alia. ſ. ſilr intentio vlĩs
poterit tũc his eſſe reſtrictio aliq̃. Sʒ q2 ẽ reſtrictio vni⁹
vlĩs per aliud vlẽ: remanet poſtea ꝓpinquius vlẽ in quo
põt eſſe cõio. Verbi grã. cum diffinit̃ h ſocrates. ⁊ dr̃ eſſe
phs in h ẽt cõio eſt: cũ vo dr̃ phs caſtus: adhuc ẽt cõio ẽ.
Si vo dr̃ phs caſt⁹ q occiſus fuit iniuſte: adhuc ẽt h cõe ẽ.
Si vo dr̃ fili⁹ illius adhuc h põt eẽ cõe: qñ noticia illi⁹ ẽ:
ſicut noticia iſti⁹. Si vo notat̃ ipm indiuiduũ illi⁹ dſigna
tiõe vel cognomine fiet demõſtratio illius deſignatione
vel cognomĩe ⁊ nõ deſcriptiõe. Si vero addit̃ queʒ occi-
derũt in ciuitate illa ⁊ in die illo. h etiaʒ tota enumeratio
cũ illa idiuiduitate oĩno vlĩs eſt: poſſe eſt.n. illã ꝑ̃dicari d
multis: niſi reſtrinxeris circa indiuiduuʒ. Si vero illud
circa qđ reſtrinxeris fuerit aliqđ indiuiduũ de vniuerſi-
tate indiuiduoꝝ alicuius ſpẽꝝ: tunc nõ poterit hac dmõ-
ſtratione cognoſci: nec itellectu dep̃hẽdi niſi ſenſu. Si ãt
id circa qđ reſtringit̃ fuerit de indiuiduis: in quoꝝ vno-
quoqʒ ẽ ꝑfecta veritas ſpẽi: ⁊ nõ ſupuenit ei aliud nouuʒ
indiuiduũ itellcũs iã itellexit ipſaʒ ſpẽʒ ⁊ eius idiuiduũ.
Sed cũ aſſignat̃ ei deſcriptio: intellectus poterit illđ ap-
prehẽdere vel iudicare de eo certus illud poſſe permu-
taris ſua diſpõne in deſtructionem: hꝫ.n. res deſtruit̃: de

deſcripto vero nõ eſt certus: an ſemper ſit vel deſcriptio-
nem de eo ſemper predicari: aliquando aũt in intellectu
ſcit̃ ꝙ̃diu durabit h: h ergo ẽt nõ erit vera diffinitio: ma-
nifeſtũ eſt igit̃ ꝙ ſingulare nõ hʒ verã diffõnem: nõ eniʒ
põt oſtẽdi in ſe: niſi cognoia: aut deſignatione: aut ꝯpõne
ad aliqd notũ ꝑ cognomẽ vel deſignationẽ: qm̃ ois diffõ
eſt imaginatio intelligibilis: quã veꝝ eſt ꝑ̃dicari de diffi-
nito ſingulari: qđ cũ deſtruit̃ ſua diffõne non diffinit̃: vñ
diffinitio illius ſemper erit putatione: niſi fuerit ibi ꝑ̃ter
diffinitionẽ in intellectu additio deſignationis ⁊ viſiõis.
fiet ergo ꝓpter deſignationẽ diffinitũ ſua diffinitione. Cũ
aũt nõ fuerit h. putabit̃ hr̃e diffinitionẽ. vere aũt diffini-
tio eſt vera diffinitio: vñ qſqs vult diffinire corruptibi-
lia: iam preſumit ponere ea eſſe permanentia.

¶ Caplm. VI. De differentia ⁊ eius certitudine.

Nunc debemus loq de differentia: ⁊ oſtẽ- A
dere eius diſpoſitionem. dicemus g̃
ꝙ dr̃ia vere nõ eſt talis qualis eſt rõnalitas ⁊
ſenſibilitas: h.n. non predicant̃ de aliquo: niſi
de eo cuius nõ ſunt differentie. ſ. de ſua ſpẽ: ſic
ſenſus de tactu: ſicut noſti alĩs. aut de ſuo ſingulari: vt ra-
tionalitas de rõnalitate ſocratis: de indiuiduis.n. hoĩs
nõ predicat̃ rõnalitas nec ſenſus. Nullũ.n. eoꝝ dr̃ rõna-
litas vel ſenſus: ſed a noib⁹ eoꝝ denoiat̃ nomẽ. Si aũt he
ſunt differentie: ſunt dr̃ie: ſed aliter: nec ſunt eiuſmodi: vt
ſint aliq̃ ex his q̃ ꝑ̃dicant̃ de plurib⁹ vniuoce. Cõueniẽ-
tius eſt ergo vt h ſint ꝑn⁹ dr̃iaꝝ nõ dr̃ie: h.n. nõ ꝑ̃dicant̃
vniuoce: niſi de nõ indiuiduis ſpẽi que dicunt̃ eoꝝ dr̃ie:
ſcʒ rõnalitas ꝑ̃dicat̃ de rõnalitate ſocratis ⁊ platonis vni-
uoce: ſenſus quoqʒ ꝑ̃dicat̃ de auditu ⁊ viſu vniuoce. dr̃ia
ergo que eſt: ſicut rõnalitas ⁊ ſenſus non eſt eiuſmodi vt
prediceт̃ de aliquo aĩato. Senſus.n. ⁊ rõnalitas nõ ẽ ani-
mal vllo mõ. ¶ Dr̃ia aũt q̃ eſt rõnale ⁊ ſenſibile ẽ genus
in po⁹. Cũ aũt fuerit in effectu fiet ſpẽs: quõ aũt fiat h iaʒ
oſtẽdimus: ⁊ oſtẽdimus quõ ipm genus eſt dr̃ia ⁊ ſpẽs in
eſſe in actu. ⁊ quõ h differũt iter ſe: ⁊ ꝙ ſpẽs vere eſt qddã
qđ eſt genus: cũ fuerit proprĩata in effectu: ⁊ ꝙ h diſcre-
tio ⁊ dr̃ia eſt penes intellectũ. Cuʒ aũt diligentius diſcer-
nit̃ ineſſe i ꝯpoſitis genus fiet mã ⁊ dr̃ie forma: ⁊ tũc nec
genus: nec dr̃ia predicat̃ de ſpẽ. ¶ Deinde obiectiões q̃ B
fiunt cõtra h verbuʒ de nã dr̃ie ſunt he q̃s dicã. Cõſtat. ſ.
ꝙ ois ſpẽs diſcrepat ab alijs ſecũ ꝯuenientib⁹ in genere
per dr̃iaʒ. ⁊ ꝙ ipſa dr̃ia eſt quedã intẽtio q̃ ẽ: aut cõior ex
predicatis: aut ꝯtẽta ſub aliquo: qđ eſt cõius ex ꝑ̃dicatis.
Incõueniẽs eſt aũt dr̃e oẽm dr̃iam cõiorem eẽ ex ꝑ̃dica-
tis: rõnale.n. ⁊ alia hꝫ: nec ſunt ꝑ̃dicamẽta: nec ſunt de iu-
dicio predicamentoꝝ: reſtat ergo vt ꝯtineant̃ ſub cõiore
ex predicatis. Omne autez qđ ꝯtinet̃ ſub intẽtiõe cõiore
ſe differt ab eo ꝙ ſecũ ꝯuenit in illa per dr̃iam ſibi ꝓpriã:
ergo vnicuiqʒ dr̃ie eſt dr̃ia: ⁊ h vſqʒ in infi^m. ¶ Que autẽ
debes ſcire per que ſoluit̃ h qõ. h ſunt. ſ. quoniã ꝑ̃dicabile
aliud eſt ꝑ̃dicabile ꝯſtituẽs qditatẽ ſubi: ⁊ aliud ẽ predi-
cabile comitãs qditatẽ eius non ꝯſtituẽs illud: ⁊ q2 nõ ẽ
neceſſe: vt ois intẽtio minus cõis q̃ ꝯtinet̃ ſub intẽtione
cõiore: differat a ꝯuenientib⁹ ſecũ in illa per dr̃iam q̃ in-
telligit̃ eſſe intentio diuerſitatis ſue eſſentie ⁊ ſue qditatis:
opʒ.n. vt id qđ predicat̃ de aliquo ſi fuerit ꝯſtitutiuũ ſue
quiditatis in intellectu ⁊ cogitatiõe ſit: ſic ꝑs ſue qditatis:
vñ quicqd ꝯuenerit cũ eo in ipſa intẽtione in intellectu ⁊
cogitatiõe ⁊ diffõne: conueniet cum illo in eo qđ eſt pars
ſue qditatis: ꝙ autẽ deſtiterit ab eo neceſſario differet ab
eo ꝑ id in quo nõ ꝯuenit cũ eo: ꝙ apud intellectũ ⁊ cogita
tionẽ ⁊ diffinitionẽ eſt alia pars ſue quiditatis. ſ. apđ itelle
ctũ ⁊ diffõnem pars vite toti⁹. Differt igit̃ ab eo ꝑ id qđ
eſt aliud ab eo. ſ. per dr̃iaʒ. Cũ aũt ꝯuenerint i aliq̃ comi-

tanti:ita vt nõ ↄueniant in ptib⁹ diffõnis quiditatis vllo mõ:tūc per ipſaȝ q̄ditatẽ erūt differentes:nõ ꝑ ptẽ ei⁹:ſic color dr̄t a nūero:q̄uis.n.ↄueniat in ens:ens ãt ſic pȝ ex ꝑmiſſis:comitãs ẽ nõ aliq̄d de q̄ditate:tūc ad h̄: vt color dr̄at a nūero ſ3 diffõnẽ ⁊ itellc̄m nõ ẽ ei neceſſe aliq̄d: niſi ſua q̄ditas ⁊ ſua nã:nec ↄuenit cū eo nūerus in aliq̄ q̄d ſit de q̄ditate eius. Tota.n.q̄ditas coloris eſt nõ ↄueniẽs vllo mõ cū q̄ditate nūeri:ↄuenit autẽ cū eo in eo q̄d ẽ ex quiditatẽ eius. color igit̄ non eget dr̄ia q̄ dr̄at a numero. ¶ Dicemus ẽt ꝙ gen⁹ p̄dicat̄ de ſpẽ:ita ꝙ eſt ps q̄ditatis ei⁹ ⁊ p̄dicat̄ de dr̄ia:ita ꝙ eſt comitãs eã nõ ps q̄ditatis eius. V.g. aīal p̄dicat̄ de hoīe:qm̄ eſt ps q̄ditatis ei⁹:⁊ predicat̄ de rõnali:qm̄ eſt comitãs ipm. Nõ.n.intelligimus rõnale:niſi q̄d eſt hn̄s rõnalitatẽ:⁊ q̄d eſt hn̄s aīam rõnaleȝ:ita ꝙ h̄ nomẽ rõnale nõ ſignat:an illud ſit ſuba. an nõ. Sed comitat̄ ipm nõ eẽ:niſi ſubaȝ:⁊ niſi corpus:⁊ niſi ſenſibile:h̄ igit̄ p̄dicant̄ de illo:ſicut p̄dicat̄ comitãs de ſuo comitato:nõ.n.ↄtinet̄ in itellcū rõnalis.ſ.rei hn̄tis
C rõnalitatẽ. ¶ Dicem⁹ g̃ nūc ꝙ dr̄ia nõ ↄuenit i q̄ditate cū genere q̄d dr̄ ſe p̄dicat̄:dr̄t igit̄ ab eo ꝑ ſeipſaȝ:ↄuenit ãt cū ſpẽ in eo q̄d ẽ ps ſue q̄ditatis:dr̄t igit̄ ab ea ꝑ nãm generis:q̄d ẽ intra q̄ditatẽ ſpẽi:nõ itra q̄ditatẽ dr̄ie:q̄uo aūt ſe hẽat cū reliq̄s:h̄ ẽ.ſ.q̄d ſi dr̄ia ↄuenerit cū illis in q̄ditate:neceſſe erit vt diſcrepet ab eis per dr̄iaȝ. Si aūt nõ cõuenerit cū eis i q̄ditate:tūc nõ erit neceſſe differre ab eis per dr̄iaȝ. Nõ eſt.n.nec̄e vt oẽ q̄d ↄuenit cū alio ↄueniat cū eo in q̄ditate:vn̄ nõ ẽ nec̄e vllo mõ:vt cum dr̄ia fuerit cõtẽta ſub aliquo cõiore q̄ ſit ipa ↄtineat̄ ſub eo tāq̄ ſub gñe:põt.n.ↄtineri ſub aliq̄ cõiore ſe:ita vt illõ cõi⁹ ſit itra quiditatẽ ipſi⁹:⁊ põt ↄtineri ſub cõiore nõ niſi ad moduȝ ei⁹ q̄d ↄtinet̄ ſub comitãti q̄d nõ eſt itra q̄ditatẽ ei⁹: ſicut rõnale q̄d ↄtinet̄ ſub apph̄ẽdẽte q̄d ẽ gen⁹ ei⁹ ⁊ apprehendẽs ↄtinet̄ ſub ſuba:eo ꝙ ſuba ẽ ei:vt comitãs illi⁹. nõ vt gen⁹ queadmodū dixim⁹:⁊ ↄtinet̄ ẽt ſub ad aliq̄d:non ꝙ relatio ſit ei⁹ ſuba vl' ſit itra q̄ditatẽ ei⁹:ſ3 q2 eſt comitans illi⁹. dr̄ia ergo ad h̄ vt dr̄at a ſpẽ nõ eget alia dr̄ia:⁊ ad h̄ vt dr̄at ab alijs ſecū ↄuenietib⁹ in eẽ vel comitãtib⁹ non eget alia intẽtione:niſi ipſa ſua q̄ditate:vn̄ non dȝ ipa cõtineri ſub cõiore ſe.queadmodū ſpẽs ſub genere:ſ3 continet̄ vt comitatū minus cõe ſub comitãti:q̄d non ẽ itra q̄-
D ditatẽ ei⁹. ¶ Si aūt itellexeris dr̄iaȝ. V.g vt rõnalitatẽ non iuenieṁ⁹ exẽplū ei⁹:niſi i drȳs reꝝ ↄpoſitaꝝ. Si v̄o intellexeris rõnalitatẽ ipſaȝ eẽ hn̄tẽ aīam rõnalẽ:tūc ipa erit de intẽtionib⁹ ↄpoſitis ex ad aliq̄d ⁊ ſuba:ſic iã noſti alı̃s. Si aūt itellexeris ipſaȝ aīam:tūc ipſa erit ſuba ⁊ erit pars ſube ↄpoſite:a qua dr̄t ꝑ dr̄iaȝ q̄ eſt inter ſimplicem ſubaȝ ⁊ ↄpoſitã:queadmodū ſepe oſtẽſuȝ eſt. ¶ Repetamus aūt nūc ꝓpões in q̄b⁹ vr̄ eẽ aliq̄d q̄onis dicẽtes ꝙ ꝓpoſitio illa q̄ dicit ꝙ dr̄ia eſt itẽtio q̄ ẽ:aut cõior ex p̄dicatis:aut ↄtẽta ſub cõiore ex p̄dicatis:⁊ illa alia q̄ dic̄ ꝙ predicamẽtū eſt id q̄d eſt cõius ex p̄dicatis ẽ dictio falſa: q2 p̄dicamẽtū eſt id q̄d ẽ cõius p̄dicatis gn̄alib⁹ ↄſtituentib⁹ q̄ditatẽ. Nõ ꝙ ſit cõius p̄dicatis que nõ ↄſtituūt q̄ditateȝ oīum eoꝝ que ſunt ſub eis:ſ3 comitant̄ illa. Illa vero q̄ dicit ꝙ q̄cq̄d ↄtinet̄ ſub itẽtione cõiore ſe.dr̄t ab eo q̄d ſecū ↄuenit in illa ꝑ dr̄iaȝ ſibi ꝓpriã:falſa eſt:ea.n. que ↄueniūt in comitãti nõ itẽtiõe q̄ ẽ itra q̄ditatẽ rei nõ differūt ꝑ dr̄iaȝ:ſed ſola q̄ditate:manifeſtū ẽ g̃ ex h̄ q̄d n̄ opȝ vt vnicuiq̄ dr̄ie ſit dr̄ia. ¶ Opȝ ẽt ſcire ꝙ itellectus de h̄ ꝙ dr̄ ꝙ dr̄ie ſube ſunt ſube:⁊ dr̄ie q̄litatis ſunt q̄litates:h̄ ẽ.ſ.ꝙ dr̄ias ſube comitat̄ eẽ ſubas:⁊ dr̄ias q̄litatis comitat̄ eẽ q̄litates. Nõ ꝙ in quiditate dr̄iaꝝ ſube itelligatur diffinitio ſube:ita vt ſint ſube in ſe:⁊ ꝙ i quiditate dr̄iaꝝ q̄litatis itelligat̄ diffinitio q̄litatis:ita vt ſint q̄litates:nec vt dr̄iã ſube itelligam⁹. V.g. dr̄iaȝ q̄ p̄dicat̄ de ſuba vniuoce:ſ3 dr̄iaȝ q̄ p̄dicat̄ de ea denoīatiue ſm̄ non rõnale:ſ3 rõnalitatẽ:eſt.n.ſic iã noſti dr̄ia q̄ dnoīatiue nõ vniuoce:v̄a ãt dr̄ia ẽ q̄ p̄dicat̄ vniuoce. Nõ eſt ãt nec̄e vt cū dr̄ia vniuocatiõis fuerit:dr̄ia quoq̄ dnoīatiõis ſemꝑ hẽat eẽ ſic. niſi i oī q̄d ẽ ſpẽs ſubal'. non i ſpẽb⁹ accn̄talib⁹: nec in oī ſpẽ ſubali:ſed in ea que fuerit ↄpoſita ⁊ nõ fuerit ſuba ſimplex. ¶ Dr̄ie aūt que predicant̄ vniuoce intellectus hic eſt:quẽ ſic ſūmatim oſtendimus:poſtea vo ſm̄ diligentiorẽ ↄſiderationẽ ſcies. an h̄ res quã ſic oſtẽdimus debeat eſſe ſuba vel q̄litas. V.g. qm̄ rationale q̄d eſt res habens rationalitatem in h̄ q̄d eſt hn̄s rationalitatem:nec eſt ſuba:nec eſt accidens:ſed q2 ſcitur extrinſecus impoſſibile eſt quin ſit ſuba vel corpus.

¶ Capl'm. VII. De ↄpõne diffõnis cū ptib⁹ ſuis.

DIcemus ꝙ plerūq̄ in diffõne ſūt partes diffiniti. A Cū aūt dicimus ꝙ gen⁹ ⁊ dr̄ia nõ ſunt due ptes ſpẽi i q̄ditate nõ ẽ h̄. q̄ſi dicam⁹ ꝙ ſpẽs n̄ hȝ ptes. Spẽs.n. partes hȝ cuȝ fuerit ex aliquo modoꝝ reꝝ.ſ. vel ex accn̄tib⁹ ſ3 q̄titates vel ex ſubſtãtȳs ſm̄ ↄpoſita: vn̄ ſ3 ꝙ vr̄ ptes diffõnis ſūt p̄ores diffinito. Cõtigit autẽ alicubi fieri eẽ̄.cū.n.voluerim⁹ diffinire portionẽ circuli: diffiniemus eã per circulū:⁊ cū voluerim⁹ diffinire digituȝ hoīs diffiniemus per hoīeȝ:⁊ cuȝ voluerim⁹ diffinire angulū acutuȝ q̄ ẽ ps recti diffiniemus per rectuȝ. Nūq̄ aūt diffiniemus rectū ꝑ acutū:nec circulũ ꝑ portionem eius:nec hoīeȝ ꝑ digitū:opȝ aūt aſſignare cãm h⁹. ¶ Dicimus ergo ꝙ nullū hoꝝ eſt pars ſpẽi ſm̄ q̄ditatẽ eius:⁊ formã eius:nõ.n.ẽ in ↄditiõe circuli:vt portio in actu ſit i eo:ita vt ex eo ↄponat̄ for᷒ circuli:ſic ẽt i itellu circuli habere circūferẽtiã:nec ẽ i itellu hoīs ex h̄ q̄d ẽ hõ hr̄e digitū i actu:nec ẽ i itellu recti:vt ſit ibi acut⁹ ps ei⁹:h̄ igr̄ oīa nõ ſūt ptes rei ſ3 q̄ditatẽ ei⁹:ſ3 ſm̄ mãȝ ⁊ ſubȝ ei⁹. Nõ.n. accidit recto vt ſit ibi acutus:nec circulo vt ſit ibi portio: niſi ex paſſiõe q̄ accidit mãe eoꝝ. Nec ex h̄ pẽdet ꝑfectio ſue mãe cū forma eoꝝ:nec ꝑfectio forme eorum i ſeipſa. ¶ Scias aūt. qm̄ ſupficies ẽ mã itelligibil' forme circuli:ꝑp quã accidit ei diuiſio:vn̄ ſi ex h̄ pẽderet ꝑfcõ mãe ei⁹ eẽt d comitãtib⁹ iſepabilib⁹ n̄ d ↄſtituẽtib⁹:ſic iã expoſitū eſt i ꝑmiſſis. h̄ ãt d q̄b⁹ agim⁹ n̄ ſūt ita nã pt res ſepari ab eis:⁊ ab h̄ ẽt q̄d ẽ vt digit⁹:hõ.n.ad h̄ vt ſit aīal rõnale:n̄ eget digito:ſed ẽ h̄ de ptib⁹ ſue mãe q̄bus dcorat̄ diſpoſitio ſue mãe:vn̄ q̄cūq̄ fuerint de ptib⁹ q̄ nõ ſunt niſi cauſa mãe:⁊ q̄bus nõ eget for᷒ ipſa non ſunt ptes diffõnis vllo mõ:cū ãt fuerint ptes mãe:⁊ n̄ fuerint ptes mãe abſo'te:ſ3 ptes mãe cã ipſi⁹ for᷒:tūc i eoꝝ diffõne dȝ accipi ipa for᷒ ⁊ ipa ſpẽs:erit g̃ ẽt cū mã:ſic digit⁹ q̄ nõ ẽ ps debita corpori abſolute:ſed corpori q̄d ſit aīal vel hõ. Sil'r acut⁹ ſemicirculi ⁊ portio nõ ſunt ptes ſupficiei abſolute:ſed ſuperficiei q̄ ſit rectus angulus vel circulus:⁊ iõ for᷒ ſuorū totoꝝ accipit̄ in diffõne haꝝ partiū. ¶ Dr̄nt autẽ h̄ tria B
exẽpla:nã digitus ẽ ps hoīs in actu:cuȝ.n.hõ diffinit̄ aut deſcribit̄ ſ3 h̄ q̄d ẽ idiuiduū itegrū hūanū ↄuenit accipe digitū in eius deſcriptiõe:eo ꝙ ipſe ẽ ei ps ſubalis q̄tum ad h̄ q̄d ẽ idiuiduū itegrū ex accn̄tib⁹. Nec tñ ẽ ↄſtituẽs nãm ſpẽi eius:eo ꝙ iã ſepe diximus:q2 id quo ↄſtituit̄ ⁊ diſcernit̄ idiuiduū in ſua idiuidualitate aliud eſt ab eo:q̄ ↄſtituit̄ nã ſpeciei:⁊ h̄ pars eſt de numero eoꝝ:in q̄b⁹ ps eſt pars in actu. In reliq̄s aūt duobus ps non eſt pars in actu:manifeſte.n.vr̄ ꝙ ſi circulus diuidat̄ in partes deſtruet̄ vnitas ſue ſupficiei:⁊ deſtruet̄ in eo eſſentia circuli eo ꝙ circūferentia:iã nõ eſt vna linea in actu:niſi cum accipiūtur partes ei⁹ in eſtimatiõe aut poſitione nõ inciſione. Sil'r eſt iudicium de recto angulo. ¶ Itẽ circulus ⁊ angulus rectus differunt in hoc vno.ſ.ꝙ portio circuli

nō eſt niſi circuli in actu:acuto vō nō ē nece adeſſe vt ſit pars alteri⁹ anguli. Nō.n.eſt acutus ꝯpōne ampli ꝛ recti: ſed in ſe eſt acutus ex pōne.ſ.ſuoꝝ lateꝝ vnius ꝯ alteruꝫ. Sꝫ qm̄ acuto ex modo ipſi⁹ poſitionis.ſ.ſꝫ qō eſt poſitio ꝯtigit relō:qm̄ ex ſilitudīe ꝛ ꝓpinqtate ꝛ remotōe lineaꝝ iter ſe pēdet ſemp aliq̄ relō:iō accidit vt cognitio acuti pēdeat ex relōne. Sꝫ q̄uis h relō n̄ ſignet̄ i actu ꝓpter ſuā difficultatē. Jā tn̄ ſignat̄ ipa i po⁹ cū ponit̄ i actu. Jtē angulus ſupficial' n̄ fit niſi exn̄te linea ſup lineā. Jnclinatio vō q̄ fit eſt iclinatio ab aliq̄ eq̄litate ꝛ ad ptē aliq̄. Cū aūt accipit̄ ꝓpinqtas alicui⁹ lineaꝝ ad aliā abſolute:ꝛ accipit̄ ei⁹ iclinatio ab ea abſolute ſine aſſignatione iclinatiōis ab ea:tūc nō ē niſi iclinatio abſolute q̄ iuenit̄ i acuto ꝛ recto ꝛ āplo:i quoꝝ oīuꝫ lineis iclinatio ē ab vna ad aliā. ❡ Cū vō ꝯſideratur ꝯiūctio duaꝝ lineaꝝ iter ſe nō directe iuenit̄ āplius:ꝛ in eo iclinatio vnius ſuaꝝ linearuꝫ ab alia. h aūt iclinatio abſoluta eſt q̄ ꝓuenit ex curuitate duaꝝ lineaꝝ cuiuſlibꝫ anguli:vn̄ nece ē vt h iclinatio determiet̄ p aliqd qō nece ē eē lōgitudinē linearē. Jmpoſſe eſt eni cogitari lineā a q̄ iclinet̄ h linea:niſi a linea q̄ indirecte ꝯiūgit̄ cū ſcdā.q̄ fac̄ āgulū vel rectū vel acutuꝫ vel amplū:p lineā āt q̄ nō ꝯiūgit̄ cū hac nō ꝺtermiat̄ aliqd. Cōſideratio vō iclinationis a linea recta abſolute nō eſt certa i h ca⁹.alioqn āplus ꝛ rectus eēnt acuti.ſil'r ēt ꝯſideratio iclinationis a linea q̄ fac̄ āpluꝫ. Jncliatio.n.āplitudinis iā ꝑuat āplitudinē ſuā:qm̄ vnus āplus mioꝛ ē alio. Sil'r eſt de acuto q̄uis ſit ipoſſe acutū notificari p acutū: h.n.eēt notificare ignotū p ignotū:reſtat ḡ vt ei⁹ notificatio neceſſo fiat per rectū q non remāet icoꝛruptus fcā iclinatione aliq̄ ab eo:ꝛ dicet̄ ꝙ acutus eſt q eſt ex duab⁹ lineis:quaꝝ altera ꝯtigit alterā iclinata ad eā ampli⁹ q̄ linea recta:ſi erigat̄ ſic ꝙ fiat mioꝛ recto ſi rectus eēt.ex h aūt non itell'r ꝙ in actu ſit rectus maioꝛ cui ꝯpat̄:tūc eni eſſet diffinitio falſa:ſed cōparat̄ recto q eſt hō:hō.n.rect⁹ ex h ꝙ eſt in po⁹ q̄ eſt in effectu eſt po⁹ exn̄s in po⁹:po⁹.n. ex h qō eſt in po⁹:eſt in effectu:aliqn̄.n.po⁹ eſt i po⁹:ſꝫ po⁹ ꝓpinq̄ effectui:cū poſtea fit in effectu po⁹ ꝓpinq̄:po⁹.n. ꝓpinq̄ fetēdi cibaria eſt in po⁹:cuꝫ āt iā fetent:ipa po⁹ ꝓpinq̄ fit in effectu:ſed ei⁹ actio non eſt:acutus ḡ diffinit̄ p rectū:non q eſt in effectu abſolute:ſed in po⁹. Non āt diffinit̄ per aliū ꝯſile acutum:nec per aliqd qō nō eſt. Jd.n. per qō aliqd diffinit̄ hꝫ eē in po⁹:ꝛ h eſt diffinitio.ſꝫ h ꝙ ſil'r eſt in effectu:fortaſſis.n.ſciet̄ acutus ꝛ āplus p rectū: rectus.n.certificat̄ p eq̄litatē ꝛ ſilitudinē ꝛ vnitatē. Jlli vero duo certificant̄ p diſceſſionē ab eq̄litate. Rect⁹ igr̄ certificat̄ p ſeipm̄:pōt.n.dici ꝙ angulus mioꝛ ex duob⁹ angulis ineq̄lib⁹ q fiunt in vna linea ſtāte ſup aliā ē acutus:ꝛ maioꝛ ex illis eſt āplus. Si vō diligenter ꝯſideret̄ i h:iā oſtēdit̄ rectus:maior.n.eſt q eſt tantus ꝛ aliqd plus. minoꝛ vō eſt cui de tāto aliqd deeſt:p tm̄ ergo certificat̄ cognitio maioꝛitatis ꝛ minoꝛitatis:igitur per vnuꝫ conſimile certificatur multiplex diſſimile ꝛ diuerſuꝫ. Sic ḡ debes intelligere diſpoſitionem partiuꝫ diffinitoꝛuꝫ:debes etiam reminiſci eoꝝ que predicta ſunt de diſpōne ptium māe:ꝛ pendentiuꝫ ex materia.

❡ Cōpletus eſt tractatus qntus laudet̄ deus.ſeqt̄ ſext⁹ ad laudem eius.

❡ Caplm̄.I. De diuiſiōib⁹ cāꝝ ꝛ de caꝝ diſpōnibus.

A Oſtquā tractauimus de ſubſtantys ꝛ accn̄tib⁹:ꝛ d reſpectu poꝛitatis ꝛ poſterioꝛitatis iter ſe.ꝛ de ꝯueniētia diffōnum cū diffinitī.ꝛ d v'lib⁹ ꝛ particularib⁹:opꝫ nūc vt loquamur de cā ꝛ cāto:h.n.ſunt etiā de ꝯn̄tib⁹ eē inq̄tuꝫ eſt eē. Cauſe aūt ſicut iā noſti ſūt foꝛma ꝛ mā:ꝛ agēs ꝛ finis. Dico igit̄ ꝙ nos nō itelligimus: eē cām foꝛmalē:niſi cām q̄ ē pars eſſentie rei in qua ē id per qō res ē in effectu. Mām vō itelligim⁹ eē cām q̄ eſt pars eſſentie rei in qua eſt id p qō res eſt in effectu ꝛ in q̄ regeſcit po⁹ eē ci⁹. Agens vō eſt cā q̄ acqrit rei eſſe diſcretū a ſeipſo.ſ.vt eſſentie agētis ſm̄ p̄mam itētioneꝫ non ſit ſubꝫ illi⁹ eē qō acqrit̄ ab eo:nec iformet̄ p illud:ſed ita vt in ſeipſo ſit po⁹ illi⁹ eē nō accn̄tal'r:ꝛ ſic ēt oꝫ vt illud eē n̄ ſit ab ipſo inq̄tū eſt ipſe agēs. Sed ſi fuerit fit ſm aliu m reſpectū.ſ.qm̄ diuini ph̄i nō itelligūt per agētē p̄n^m motionis tm̄:ſic̄ itelligunt nāles. Sed p̄n^m eſſendi ꝛ datoꝛeꝫ ei⁹:ſicut creatoꝛ mūdi. Cā vō agēs nālis nō acqrit eē rei: niſi motionē aliq̄ ex modis motionū.igr̄ acqrēs eē nālib⁹ eſt p̄n^m motus:finē vō itelligim⁹ cām:pp quā acqrit̄ eſſe rei diſcretuꝫ ab ea:ꝛ pōt oſtendi ꝙ nō eſt cā alia h preter has. Dico.n.ꝙ cā rei neceſſario:vel ē itra eēntiā rei:ꝛ pars eē eius vel nō. Si aūt fuerit itra eēntiā rei:ꝛ ps eſſe eius:vel erit ps:cui⁹ eē ſolū nō facit reꝫ debere eē in effectu:ſed vt ſit tm̄ in po⁹:ꝛ h vocat̄ yle:vel erit ps cui⁹ eē ē facere eā rei in effectu:ꝛ h eſt forma. Si aūt nō fuerit ps eſſe rei:tūc vel erit cā pp quā res eſt vel nō. Si aūt fuerit cā pp quā illa eſt finis. Si vō n̄ fuerit cā pp quā:tūc nece eſt vt vel eē eius nō ſit in ea:niſi p accn̄s:ꝛ eſt agēs eius: vel eſſe eius ſit ab eo:ꝛ ſit in ea:ꝛ h eſt ēt elm ei⁹:vl' ſubꝫ eius:igr̄ p̄n⁹ vno modo ſunt.5.ꝛ alio mō q̄tuoꝛ. Si.n.elm qō eſt recipiens:ꝛ nō eſt pars rei acceperis p̄ter elemētū qō eſt pars erunt qnq̄. Si aūt acceperis vtrūq̄ pro vno: eo ꝙ cōicant in intētiōe po^e ꝛ preparatiōis erūt q̄tuoꝛ.oꝫ aūt vt nō accipias elm ex ſenſu agētis q ē ps p̄ncipy foꝛ^e ſed ꝯpoſito:ꝛ tūc recipiēs erit p̄n^m itētioni. Jp̄m.n.p̄ non ꝯſtituit̄ niſi per foꝛmā:ſꝫ ei⁹ eēntia reſpectu ſuiipſi⁹ tm̄ ē in po⁹. ❡ Res aūt q̄ ē in po⁹ eo mō quo eſt in po⁹ nō eſt p̄n^m:qꝛ nō eſt niſi p̄n^m itētioni. Jntētio vō eget vt acqrat̄ ſibi ſubm in effectu:ꝛ deīde fit cā exn̄tie rei:licꝫ ſit itētio inſepabilis:igr̄ p̄mitiua erit vel eēntialiter vel remota:ſꝫ primitiua erit eſſentia nō tpe:he igit̄ ſunt ſpēs cāꝝ. Cum aūt ſubꝫ fuerit cā itētioni quā ſuſtinet nō eſt h ſꝫ modū quo ſubꝫ ē cā ꝯpoſiti:ſꝫ alio mō. Cū vō fuerit foꝛ⁹ cā ipſi māe:nō erit eo mō quo foꝛ⁹ ē cā ꝯpoſiti:q̄uis ꝯueniūt eo mō quo vnūq̄q̄ eoꝝ ē cā alic⁹:a q̄ neutꝝ eoꝝ ē diſcretū. Jpa.n.q̄uis ꝯueniāt i h:tn̄ vno duoꝝ modoꝝ vnum eoꝝ n̄ acqrit̄ alteri ſuū eē inq̄tū ē cā:ſꝫ acqrit̄ eē ali⁹ rei: ꝛ ē i ea alio ꝙ cā ei⁹ ē p̄n^m ꝓpinquū ad acquirenduꝫ cāto ſuū eſſe in effectu:ſꝫ nō ſolū niſi cū ꝑticipe ꝛ occaſiōe que facit eē hāc foꝛmā.ſ.vel cāꝫ:igr̄ illud aliō ꝯſtituit̄ p illō:ꝛ iō erit cū ꝑticipe mediū ad acqrēdū illi ſuum eē i effectu: igr̄ foꝛ^e erit māe quaſi p̄n^m actiuum ſi eē ei⁹ i effectu eſſet ex ea ſolūmō:vl' videret̄ ꝙ foꝛ⁹ eēt ps cāe actiue:ſic vn⁹ ex duob⁹ monētib⁹ nauē:ſic i ſequētib⁹ ꝺclarabit̄: foꝛma aūt nō ē niſi cā foꝛmal' ꝯpoſito ex ea:ꝛ ex mā.igr̄ foꝛ⁹ nō eſt niſi foꝛ⁹ māe:ꝛ n̄ ē cā foꝛmal' māe. agēs vō acqrit aly rei eē qō nō hēbat illa res i ſeipſa:aduētus cui⁹ eē ē ab h qui eſt agēs inq̄tū eſſentie hui⁹ agentis nō eſt recipiens foꝛmā illi⁹ eſſe:nec ē adiūctū illi:ita vt ſit itra illud Sed vnaquaq̄ duaꝝ eēntiaꝝ ē ex̄ alterā:ꝛ neutrū eoꝝ ē virt⁹ recipiēdi alteꝝ i ſe. Nō ē aūt lōge qn ſit agēs q attribuit eē actu actiōe q̄tū i ſe eſt. Nā.n.q̄ eſt in ligno abſciſo eſt actiuū p̄n^m motus qui nō fit in mā:niſi p motū q ē in mā p quē debuit eē eēntia ei⁹. Coniunctio vō eoꝝ nō ē ꝙ vnū eoꝝ ſit ps eē alterius vel mā eius.ſꝫ ꝙ due eēntie ſūt certiſſime diſcrete ꝛ hn̄t cōe id in quo ſūt. ❡ Ex agentib⁹ āt eſt qui aliqn̄ nō eſt agens:nec eius patiēs eſt patiēs. Sꝫ cū ſuū patiens nō eſt patiens ꝯtingūt agenti occaſiones ꝓpter q̄s fit agēs:ꝛ tunc ab eo eſt eſſe rei poſtq̄ non fuit. ergo illi rei eſt eē:ꝛ eſt qō ei fuit nō eē. Sꝫ ab agente non

eſt ei h qd nō fuerat: nec h qd eſt poſtq̃ non fuerat: ſꝫ ab agente hꝫ tm̄ qd eſt: poſtq̃ aūt res ex ſeipſa hꝫ non eē: ſequit̃ tūc vt eſſe ei⁹ ſit poſt nō eſſe: ⁊ fiat: poſtq̃ nō fuerat. igit̃ ꝙ illi eſt eſſentialr̃ ab agente: h eſt .ſ. eſſe: h v̄o eē nō ē ei: niſi q2 illi alij rei ꝯcurrerent oīa: ex quoꝝ ꝯcurſu oꝫ: vt p̄ter eſſe qd hꝫ eſſentialr̃ hēat aliud eſſe: ſꝫ h qd ñ habuerit eſſe nō eſt ei ex cā agente: h aūt qd nō habuerit eſſe iā referunt quidā ad aliq̃ cām q̄ eſt p̄uatio ſue cāe. Suū.n. eſſe poſt nō eſſe eſt qddā qd nō eſt fcm̄ p cām: nō eſt autē poſ̄e vllo mō: vt ſit ei eſſe: niſi poſt nō eſſe: qd āt nō.ē poſ̄e nō hꝫ cāꝫ: veꝝ eſt āt ꝙ ſuū eſſe pōt eē ⁊ nō eſſe. igr̃ ſui eſſe cā eſt: ſꝫ ſuū nō eſſe: aliqñ erit: aliqñ ñ erit: igr̃ pōt eſſe: vt ⁊ ſui nō eſſe ſit cā: ⁊ ſui eſſe poſtq̃ ñ fuit ei eē. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ ſuū eſſe poſtq̃ nō fuit: potuit eē: ⁊ potuit ñ eē. dicā ſi tu itelligis ſuū eſſe inq̄tū iā eſt ipꝫ ſuū eē: tūc p̄uatio nihil agit h. Ipꝫ.n. ſuū eē eſt nō necīuꝫ. Nō eſt āt non necīuꝫ inq̄tū adhuc eſt p̄uatio: ſꝫ ex h ꝙ caſu accidit mō qd erat p̄uatū. Inq̄tū v̄o accepis ſuū eſſe poſt nō eſſe cōſiderabis ſuuꝫ eſſe poſt nō eſſe nō ſuū eē tm̄: qd fuit poſt nō eſſe: ⁊ poſtea ꝯtigit ei q̄ſi nō per cām: deide vt eſſet cā eſſendi ſuū eſſe poſt nō eſſe. Si āt fuerit cā ſui eſſe ꝙ fuit poſt nō eſſe inq̄tū eſt ſuū eſſe: tūc certū eſt poſſe ꝯcedi ꝙ ſuū eſſe p̄t eſſe ⁊ nō eſſe poſt nō eſſe qd erat ei. Nec dat ei certū ſuū eſſe poſt nō eſſe inq̄tū eſt eē poſt nō eē: vt poſſit eſſe: pp nō eſſe: vel poſſet nō eſſe: niſi nō fuiſſꝫ eē vllo mō: ⁊ tūc eſſet in reᵘ ad eſſe. ¶ Et fortaſſe putabit aliquis ꝙ agente ⁊ cā nō eſt opus: niſi vt res hēat eſſe poſt non eſſe. Sꝫ poſtq̃ res habuerit eſſe ſi deſtruat̃ cā. erit tm̄ res ſufficiens in ſe: igr̃ putauit ꝙ res nō idiget cā niſi ad icipiendꝫ eſſe. Sꝫ poſtq̃ icepit ⁊ habuerit eſſe: iā non idigebit cā. Cāe igr̃ apud eū erūt cāe fiendi tm̄ ⁊ p̄ores eo ꝙ fit ñ ſil̃ cuꝫ eo. Iā igr̃ putauit falſuꝫ ſicͭ tu noſti: eſſe.n. rei. poſt q̃ res facta eſt neceſſe eſt vt ſit vel neċe eſſe vel non neċe eſſe. Si autēꝫ fuerit eſſe qd eſt neceſſe: tūc vel ſua neceſſitas erit illi quiditati eſſentia ipſi⁹ q̄ditatis: ita vt iudiciū illi⁹ q̄ditatis ſit neceſſe eſſe: ⁊ tūc ipoſſibile eſt vt incipiat eſſe: vel erit neceſſe ꝯditionalr̃: ⁊ tūc illa ꝯditio vel erit iceptio vel p̄p̄etas aliq̃ ex p̄p̄etatib⁹ illi⁹ quiditatis vl̃ aliquid aliud ab ea. Sꝫ neceſſitas ſui eſſe nō pōt eſſe pp inceptionem. Ipſi⁹.n. inceptiōis nō eſt ſuū neceſſe necīum per ſe: q̄uo igr̃ erit neceſſe per illā id quod eſt aliū ab ea: Inceptio aūt iā deſtructa eſt. Cū igr̃ ipſa non eſt q̄uo erit cā neceſſitatis alij rei: niſi forte dixerit ꝙ cā non eſt ipſamet iceptio: ſed ipſa eſt res cui acquiſita eſt inceptio. igr̃ eſſet h de p̄p̄ietatibus que ſunt eius qd cepit. igr̃ iā h cōtineret̃ in ſcda parte diuiſiōis. dico igr̃ ꝙ necīo tunc aut id qd comitaret̃ has p̄prietates comitaret̃ quiditatem: ⁊ tunc quiditatē comitaret̃ neceſſitas eēndi: aut ꝙ he p̄prietates incipent cū eſſe: igr̃ dictio de neceſſitate ſui eſſe eſſet: ſicut dictio de p̄. Si aūt fuerint p̄prietates infinite: ⁊ oēs hꝫ: tunc oēs erunt poſ̄es eſſe nō neceſſarie p ſe vel proueniāt ad p̄prietateꝫ que neceſſario eſt pp aliud a ſe: diuiſionis autē ps p̄ma ponit omnes p̄prietates eſſe poſſibiles in ſcipſas. Iā autem ꝯſtitit ꝙ ſua neceſſitas poſſibilis eſt per aliud a ſe. igr̃ omnes p̄prietates erunt dbite ex neceſſitate pp aliquid aliud extra ſe. diuiſionis v̄o ps ſcda facit debere ꝙ eē inceptū nō facit p̄manere: niſi eſſe neceſſitatis extriſece: ⁊ h eſt cā. Tu autēꝫ iā noſti ꝙ intētio inceptionis nō eſt niſi eſſe poſtq̃ nō fuit. h igr̃ eſt eē: ⁊ h eſt eſſe poſtq̃ nō fuit. Cā āt q̄ facit incipe non eget aliquid in eſſe eius: ſꝫ agit inq̄tū eſt ab ea eſſe: ⁊ poſtea accidit vt ſit h in illa hora eſſe poſtq̃ non fuit: accidens autē qd caſu accidit non eſt intrās in ꝯſtitutionem rei. igr̃ non eſſe qd p̄ceſſit non eſt cā ei⁹ eſſe qd incepit. Sꝫ h maneria huius eſſe inq̄tum eſt illi manerie quiditatuꝫ: opꝫ vt habeat cām: q̄uis duret ⁊ p̄maneat: ⁊ iō non erit poſſibile dr̄e ꝙ aliq̃ res ponat eſſe rei eſſe: poſtq̃ nō fuit: h.n. nō eſſet poſ̄e: aliqd.n. eſt qd non oꝫ necīo eſſe poſt nō eſſe: ⁊ aliquid eſt qd neceſſario oꝫ eſſe poſt nō eſſe: eſſe āt inq̄tū eſt eſſe hui⁹ quiditatis pōt eſſe ex cā: ſed p̄prietas huius eſſe .ſ. ꝙ eſt eē poſt nō eē nō pōt eē p cām. igr̃ res inq̄tum eſt eē ſuū cepit .ſ. inq̄tuꝫ eē qd ē appropriatū: ſꝫ qd ē poſt nō eſſe nō hꝫ cām certiſſime. Sꝫ cā ē illi inquātū q̄ditas ei⁹ hꝫ eſſe. igr̃ aliter ē res q̄ ipſi putāt. Cā.n. nō eſt niſi de eſſe tm̄. Si aūt euenerit qd p̄ceſſit illud non eſſe: erit incipiēs: ſed ſi nō euenerit incipiens nō erit. agens v̄o ſm qd vulgus appellat agenteꝫ non eſt certa cā inq̄tum ponūt eum agēteꝫ. Ipſi.n. ponunt eū agentem inquantū ꝯſiderāt eū prius nō fuiſſe agentē. vñ nō ē agens inquātū eſt cā: ſed iquātū eſt cā: ⁊ aliquid aliō eſt adiūctū cū ea. qm̄ ē agens vno reſpectu .ſ. ꝙ nō eſt adhuc ipreſſio in illo ⁊ alio reſpectu ſui .ſ. ꝙ adhuc non eſt imp̄ſſio ab eo in illo. ſicͭ ſi ꝯſiderares ipm̄ ſm h qd p̄uenit ab ipſo ꝯiūctum cuꝫ eo. ꝙ nō p̄uenit ab ipſo. ⁊ ſic vocāt agenteꝫ: ⁊ ob h q̄cq̄d ipi vocāt agenteꝫ de ꝯditione ei⁹ eſt ꝙ aliqñ fuit nō agens: ⁊ poſtea voluit ⁊ accidit ei aliq̃ diſpoſitio q̄ non erat. ⁊ poſtea adiūctioneꝫ eſſentia ei⁹ cū illo adiuncto fit cā in effectu. Iā āt prius erat abſq̃ h igr̃ agens eſt apud eos iquātuꝫ eſt cā in effectu poſt ſuū eē cām in poᵒ: nō inquātuꝫ ē cā tm̄ in effectu: ⁊ oē id qd vocāt agenteꝫ. comitat̃ vt ſit etiā id qd vocāt patiens. Ipi.n. nō faciūt cum alienum a diſpōne q̄ ſibi adiūgit̃ pp quā cū ſibi aduenit p̄uenit ab eo eē: poſtq̃ nō fuit: poſtq̃ aūt patuit ꝙ eſſe q̄ditatis pēdet ab alio inq̄tuꝫ ē cē illi q̄ditati: nō inquātū ipm̄ ē eſſe poſt nō eē: tūc illud eē ſm hūc modū cātū eſſe: ⁊ interim dū durauerit ſic erit cātū pēdēs ab alio. Iā igr̃ manifeſtū eſt ꝙ cātū eget aliquo qd det ſibi ipm̄ eſſe p ſe tm̄: ſed iceptio ⁊ alia hꝫ ſunt res que accidūt ei: ⁊ ꝙ cātū eget datore ſui eſſe ſemper ⁊ iceſſanter q̄diu habuerit eſſe.

¶ Caplm. II. De ſolutione q̄ōnis. an oīs cā ſit ſimul cum ſuo cauſato: ⁊ de certitudine cauſe agentis. A

De hoc ꝙ putatur fili⁹ remanere poſt patrem: ⁊ fabrica poſt fabricatorem: ⁊ calefactio poſt ignē: occaſio fuit ignorantia que ſit vera cā: fabricator.n. ⁊ pater ⁊ ignis nō ſunt vere cāe exn̄tie ſm qd dr̄ oppoſitionem ei: nec etiaꝫ ſunt cauſe ſui eſſe. ¶ Fabricatoris nāq̃ motus cauſa eſt motus alicuius. Sed poſtea q̄es ⁊ eius ceſſatio a motu vel priuatio ſue motionis ⁊ ſua pōderoſitas poſt illam motioneꝫ cauſa eſt ꝯpletionis illi⁹ motionis. Illa.n. ponderoſitas ⁊ aduētus illius motiōis ſūt cauſa alicuius ꝯiūctionis: ⁊ illa coniunctio cā eſt alicui⁹ figure: vnaqueq̃ igitur cauſa eſt ſimul cum ſuo cauſato. ¶ Pater etiaꝫ cauſa eſt motus ſpermatis: ⁊ motus ſpermatis poſtq̃ p̄uenit ad modū predictuꝫ cauſa eſt eſſendi ſperma in loco ſuo: ⁊ deinde ipſum quieſcere in loco ſuo cauſa eſt rei. Sed eius formatio in aīal ⁊ ſuum permanere anial hꝫ aliam cām: poſtq̃ aūt h ita eſt: tunc oīs cā eſt cum ſuo cauſato. Sil̃r ēt ignis eſt cā calefactiōis aq̃. Calefactio vero cā eſt d̄ſtruēdi aptitudinē in effectu p̄fectaꝫ recipiēdi formā aqueitatis vel p̄manēdi: ⁊ illa vel alia cā eſt cā adueniēdi aptitudinē p̄fectaꝫ ad hui⁹ diſpōnem vt recipiat ꝯrīi eius .ſ. formā igneitatis: cā āt forme igneitatis ſunt cāe q̄ iueſtiūt elnta ſuis formis: ⁊ he cauſe ſūt ſeparate. igr̃ he cāe ſil̃ ſūt cū ſuis cātis. Sꝫ p̄cedētes ſūt cāe vel p acciñs vel adiutrices: ⁊ iō oꝫ vt teneam⁹ ꝙ cā fabrice eſt ꝯiūctio: ⁊ cā huius ſunt nāe coniūctoꝝ ⁊ ſua collectio ſm qd ordinauerunt ea: ⁊ cā huius eſt occaſio ſepata efficiens naturas. Cauſa quoq̃ filij eſt ꝯiūctio ſue forme cū ſua materia ab occaſiōe attribute forme. Cauſa vero

igni s eſt occaſio donatrix formaruꝫ ⁊ remotio aptitudi/
nis ꝑfecte ad ꝯrium illiꝰ forme ſil'.igiť iã īuenimus cau/
ſas cũ ſuis cãtis.Cũ aũt oſtẽderimus in his q̃ ſequunť ꝙ
cãe ſunt finite nõ aſſignabimus niſi has cãs.Nec tñ ne/
gamus eſſe cãs adiutrices ⁊ preparatrices ſine fine ante
B alias.imo oꝫ ita eſſe neceſſario.¶ Omne.n.qᵭ incipit iã
debet eſſe tũc:poſtq̃ꝫ nõ debuit ꝑꝑ neceſſitatẽ ſue cãe:ſic
oſtendimus.Quia poſtq̃ꝫ eiꝰ cauſa oꝫ eſſe:oꝫ tũc ⁊ ipſum
eſſe:vñ opꝫ vt in rebꝰ particularibus res ꝑ̄cedentes:ꝑꝑ
quas debẽt eſſe cauſe que ſunt in effectu ad h̄ vt ſint cãe
illaꝝ in effectu ſint res ſine fine:⁊ ideo nõ ceſſat īterroga
tio facta de illis:per q̃re vllo mõ.Sed qᵭ eſt h̄.an vnũ/
qᵭq; eoꝝ que ſunt ſine fine neceſſario faciat eſſe inſtãs:⁊
ſequunť tunc inſtantia multa cõtinua inter que non erit
tẽpus:qᵭ eſt abſurdũ:an remaneat tp̃s.Oportebit igr̃ vt
ſua neceſſitas eẽndi ſit in toto illo tpe:nõ in extremo eiꝰ:
⁊ intentio eius qᵭ facit debere eſſe neceſſitateꝫ eoꝝ:ſit ẽt
cum illis in illo tẽpore:⁊ tũc verbũ de neceſſitate faciẽte
neceſſitatem eſſendi illa erit:ſicut verbũ de illis:⁊ ꝓue/
niet ꝙ cãe infinite erunt ſimul:ẽt h̄ eſt qᵭ nos negamus.
Dico ergo ꝙ ſi motus nõ eſſet deberet eẽ dubitatio.mo/
tus.n.facit nõ permanere rẽ vnã in vna diſpõne.Et h̄ ꝙ
noua diſpoſitio ſuccedit poſt diſpõnem nõ eſt inſtãs poſt
inſtans:ſic vt tãgat illud:ſed h̄ fit ſm ꝯtinuationẽ:igr̃ cã
non eſt faciens neceſſitatem eſſendi cauſatum ſm eſſen/
tiam:ſed ſm cõparationẽ aliquaꝫ:cuius cõparationis cã
vel ꝑticeps ſue eẽntie motus eſt.Id.n.per qᵭ cã ẽ cã ĩ ef/
fectu motus ẽ.Cũ.n.res nõ hẽat ſtabile eẽ ſm vnã diſpo/
ſitioneꝫ:nec tñ fraudať ab eſſe cũ incipit in vno inſtanti:
tunc neccium eſt vt cã cuſtodiẽs:vel que eſt particeps in
ordinatione iſtaꝝ cãꝝ:per q̃s ſoluiť dubitatio:ſit motꝰ:⁊
C h̄ ẽt amplius declarabiť al's.Iaꝫ igiť oſtẽſum eſt ꝙ cãe
eſſentiales rei:ꝑꝑ quas eſt eſſe rei in effectu:neceſſe ẽ vt
ſint cum ea:nec ꝑ̄cedant in eſſe ſic vt poſſint remoueri re/
manente cauſato:h̄.n.non põt ꝯcedi.niſi in cauſis nõ eſ/
ſentialibus vel nõ ꝓpinqȝ.Cauſas.n.nõ eẽntiales vľ nõ
ꝓpinquas:nõ nego ꝓcedere in infinitũ:imo facio debe/
re h̄:poſtq̃ꝫ aũt h̄ ita eſt tũc cũ aliqua ex rebꝰ per eẽntiaꝫ
fuerit cã eſſe alterius rei ſemꝑ:ꝓfecto ſemꝑ erit ei cauſa
q̃ꝫdiu illa habuerit illud eſſe:⁊ ſi fuerit ſemꝑ eſſe huius:
ſemꝑ erit eſſe illius. Res igiť huius oibꝰ cauſis ẽ digni/
or in cauſalitate:eo ꝙ abſolute ꝓhibet rẽ nõ eẽ:h̄ igr̃ ẽ cã
que dat rei eſſe per effectũ:⁊ h̄ eſt intentio que apud ſapi/
entes vocať creatio:qᵭ eſt dare rei eſſe poſt non eẽ abſo/
lute:cauſatũ.n.q̃ꝫtuꝫ eſt in ſe eſt vt ſit nõ:q̃ꝫtũ v̊o ad cãm
ſuã eſt ei vt ſit.Qꝫ autem eſt rei ex ſeipſa:apud ītellectuꝫ
prius eſt per eſſentiaꝫ non tẽpore:eo ꝙ eſt ei ex alio a ſe.
igiť oẽ creatũ eſt ens poſt non ens poſteritate eẽntie.Si
autem laxauerint nomẽ inceptionis circa omne qᵭ hꝫ eẽ
poſt nõ eſſe:q̃ꝫuis nõ ſit h̄ poſteritas tpe:tunc oẽ creatuꝫ
erit incipiens.Si v̊o non laxauerint:ſed fuerit conditio
incipiẽtis vt habeat eẽ quo tp̃s ſit prius:tunc deſtruiť il/
lud prius ꝑꝑ aduentum ſuum poſt illud:eo ꝙ poſteritas
eius eſt talis poſteritas ꝙ nõ eſt ſimul cũ prioritate:imo
eſt diſcreta ab ea in eſſe:qꝛ tẽporalis eſt:⁊ ſic omne cau/
ſatũ eſt incipiens.qꝛ eſt cãtũ:cuius eſſe ꝑ̄cedit tp̃s:⁊ ꝑ̄ce/
dit eius eſſe ſine dubio motus:⁊ permutatio ſicut noſti.
D Nos aũt nõ curamus de noibus.¶ Itẽ incipiẽs ſm in/
tentionẽ q̃ non precedit tẽpus neccio vel eẽ eius ẽ poſt nõ
abſolute:vel eſſe eius eſt poſt non:nõ abſolute:ſed ſꝫ ꝓ/
uationem priuationis oppoſite proprie in mã eſſente:ſic
iam noſti.Si aũt fuerit eſſe eius poſt non abſolute:tunc
aduentus eius a cauſa erit creatio ⁊ h̄ eſt dignior oibus
modis dandi eſſe:qꝛ priuatio iam remota eſt oino:⁊ indu
citur eſſe.Sed ſi ponatur priuatio taliter ꝙ eſſe precedit
eã:tunc gnãtio cauſati erit īpoſſibilis niſi ex mã:⁊ indu/
ctio eẽ.ſ.eẽ rei ex re.qᵭ eſt breue ⁊ debile ⁊ futuꝝ:aliqͥ
aũt hoies ſunt q oẽ qᵭ eſt hꝰ non ponunt eſſe creatũ.Di/
co igr̃ ꝙ cũ nos eſtimauerimus rẽ q̃ ẽ ex ꝑ̄ma cã:mediã/
te alia cã ãgẽte:q̃ꝫuis illa res nõ ſit ex mã:ſed poſt nõ eẽ
eius ſucceſſerint eſſe eiꝰ:imo eius eſſe fuerit ex ꝑ̄ma cã
v̊a:eẽ poſt eẽ alteriꝰ qᵭ adiũgiť ei:tũc nõ ẽ ſuũ ſi ex non
abſolute:ſꝫ ex ſi q̃ꝫuis ñ ſit mãle.Aliq ẽt ſũt q attribuũt
creationẽ oi eẽ formali q̊cũq; mõ fuerit.Sed eſſe mãle:
q̃ꝫuis mãm nõ ꝑ̄ceſſit:appropriať tñ ꝯꝑõ eiꝰ ad cãꝫ noie
geniture.Nos ãt nõ curamꝰ de noibꝰ:poſtq̃ꝫ ītẽtiões eo/
rũ habemus diſcretas.Inuenimꝰ igr̃ ꝙ ex his ẽ qᵭdam
eẽ qᵭ eſt ex cã ſemꝑ ſine mã:⁊ qᵭdã qᵭ eſt ex mã:⁊ qᵭdã
qᵭ eſt ex aliquo mediãte:⁊ qᵭdã ſine medio:ꝯuenit aũt
vt oẽ qᵭ nõ eſt ex mã ꝑ̄iacente vocemus nõ gnãtum.ſed
creatũ:⁊ vt ex oibꝰ creatis id vocemus nobilius qᵭ ẽ ex
ſua ꝑ̄ma cã nulla mediãte:ſiue illud ſit mãle:ſiue actiuũ:
ſiue ſit aliqd aliᵭ.¶ Redeo aũt ad id in quo erã:⁊ dico
ꝙ ois agẽs cui accidit eẽ agẽs idiget mã in quã agat.Oẽ
eni qᵭ cepit:ſic iã noſti idiget mã:⁊ fortaſſis aget ſubito:
⁊ fortaſſis erit actio per motionẽ:erit igr̃ ꝑ̄nᵐ motus.Cũ
aũt nãles vocãt agentẽ ꝑ̄nᵐ motus:itelligunt motus q̃/
tuor:⁊ ſuſtinẽt in h̄ loco ponere gnãtionem ⁊ corruptio/
nem eẽ motus.Iã aũt agẽs erit agẽs ꝑ ſeipſum:⁊ iaꝫ erit
agens ꝑ virtutẽ.Sed q eſt ꝑ ſeipm agens:eſt ſic calor ſi
eẽt exiſtẽs expoliatus ⁊ ageret:⁊ tũc id qᵭ pro ueniret ex
eo ꝓueniret ob h̄ qᵭ eſt calor tm̃:agens vero per virtutẽ
eſt:ſicut ignis qui eſt agens ꝑ calorẽ ſuum.Nos auteꝫ iaꝫ
enumerauimus alios modos virtutum.

¶ Caᵐ.III.De ꝯpõne q̃ ẽ iter cãs agẽtes ⁊ ſua cauſata.

NOn eſt agẽs tm̃:ois q attribuit eẽ q̃le A
eſt ſuũ eẽ:ſꝫ fortaſſe ⁊ q attribu/ Ax.4.me/
it eẽ nõ q̃le ẽ ſuũ:ſic ignis q fač nigreſcere:⁊ ſi/ thauroꝝ.tex.
cut motꝰ q calefač.Agẽs ãt q attribuit eẽ q̃le 19.
eſt ſuũ:notũ ẽ ꝙ ipſe eſt dignior ⁊ fortior ĩ na
tura:q̃ꝫ ſit ille agens q attribuit eſſe non q̃le eſt ſuũ:ſꝫ h̄
notũ non eſt manifeſtũ:nec veꝝ ex oi ꝑte:niſi forte id qᵭ
attribuiť ſit ipmmet eẽ ⁊ certitudo:⁊ tunc attributor di/
gnior ẽ ad h̄ q̃ꝫ id cui attribuiť.Redeo igitur ad caput ⁊
dico ꝙ cãe ſunt cãe cauſatoꝝ neceſſario:vel ad inſtar ſui
eẽ vel alio mõ:exẽplũ ꝑ̄mi ẽ calefactio ab igne:exẽplum
ſcᵭi ẽ calefactio ex motu:⁊ aduẽtꝰraritati ex motu ⁊ mul/
ta alia his ſiľia:loq̃mur igr̃ de cauſis ⁊ cãtis q̃ cõparãtur
mõ ꝑ̄mo:⁊ iducamꝰ diuiſiões q̃ putanť eẽ diuiſiões eoꝝ.
Dico igr̃ ꝙ ĩ mõ ꝑ̊ iã putať ꝙ ĩ pleriſq; cãtuꝫ minus ẽ in
eẽ q̃ꝫ cã in eadẽ ītẽtiõe:ſi ipa ītẽtio fuerit talis:vt recipi/
at magis ⁊ minꝰ:ſic aq̃ cuꝫ calefit ab igne eſt q̃ſi ſiľis ei
cũ recepit h̄:⁊ ſic ignis de q̃ tenẽt v̊iſiľe ꝙ ꝯuertit a ſe in
ꝯſiľeꝫ ſibi ignẽ:⁊ tũc illud fit ſibi eq̃le ĩ forᵃ ignitatis:q̃
nõ recipit magis ⁊ minꝰ:⁊ fit eq̃le in accñte iſeꝑabili.ſ.ca
lefactiõe ſenſibili:cũ fuerit aduẽtus illiꝰ actiõis a forma
eq̃li ſue forᵉ:⁊ fuerit ab illa:ẽt cũ mã fuerit eq̃lis ĩ aptitu
dine.Sꝫ ꝙ cãtum ſit magis ĩ ītẽtione q̃ꝫ cã h̄ vr̃ non eẽ
poſſe vllo mõ:nec iuueniť h̄ in rebꝰ q̃ putanť cãe ⁊ cãta.Il/
lud.n.augmẽtũ nõ põt aduenire ſibi ex ſeipſo:nec põt eẽ
vt augmẽtũ eiꝰ ꝓueniat ex augmento aptitudis mãe:ſic
vt per ſe faciat neceſſario exire ad effectũ:aptitudo.n.nõ
eſt cã eſſendi.Si aũt cãm ⁊ impꝛ̄ſſionẽ que venit ex cauſa
vtraq; poſuerint occaſionẽ augmẽti:tũc illud augmẽtuꝫ
erit cãtuꝫ a duabꝰ rebꝰ nõ ab vna tm̃.Sꝫ ille due res ſiľ
iũcte ſunt maiꝰ ⁊ pluſq̃ꝫ cãtũ:qᵭ ẽ augmñtũ.Cum aũt nos
ꝯceſſerimꝰ oẽs iſtas opiniões:⁊ qcqd adhuc ãpliꝰ oppo/
nere voluerit:poterimꝰ dr̃e ꝙ q̃ꝫuis ītẽtio fuerit in cãto ⁊
cã eq̃ľ ĩ magis ⁊ minꝰ:tñ cãe inq̃ꝫtũ ẽ cã erit ꝑ̊oritas eẽn/
tialis ſine dubio ĩ illa intẽtiõe:⁊ ꝑ̊oritas eẽntialis que eſt

in illa intentiōe erit intentio diſpōnis illius itentiōis nō inuenta ſcōo. igr̄ illa pma itentio cū accepta fuerit ꝫ ſuū eſſe: ⁊ ꝫm ſuas diſpōnes q̄s hꝫ q̄tū ad ſuū eſſe: ſeq̄tur tūc ſuū eſſe: vt alterum ſit ꝑus eo: ⁊ tūc remouebit̄ abſoluta eq̄litas. Sꝫ eq̄litas remanebit in diſpōne ⁊ illa vtraqꝫ i quātū hn̄t illā diſpōnem eſſent eq̄lia ⁊ neutꝝ eoꝝ erit cā alterius vel cātū. Sꝫ ꝫm h̄ q vnū eoꝝ ē cā ⁊ alteꝝ cātū manifeſtū ē q attribuere vni eoꝝ diſpōnem illā dignius eſt eo qd̄ eſt ei primū non a ſcōo. nec fuit ſcōo niſi ab ipſa prima. Cōſtat igit̄ ex h̄ q h̄ intentio cū fuerit ipm eſſe: impoſſibile erit illa equari in eo vllo mō eo q nō eſt poſſibile illa equari in eo: niſi in reſpectu diſpōnis: ⁊ ē potior q̄tum ad meritū ipſius eſſe: ⁊ tūc meritū ipſi⁹ eſſe non ē de genere ipſi⁹ diſpōnis: eo q h̄ intentio nō accipitur ꝑ ipſo eſſe: manifeſtū eſt igit̄ nō eſſe poſſibile vt adequet̄ illi: cū intentio nō accipit̄ ipſum eſſe: igit̄ attribuens rei eſſe in

B quātū eſt eſſe dignior eſt quātum ad eſſe q̄ ipſa res. Sꝫ hic eſt qddā aliud diſcernendū ⁊ certificādū: qd̄ ñ debemus ꝑterire. ſ. q cauſe ⁊ cāta in pma ſpeculatiōe diuidūtur apud intellectū in duas partes: quaꝝ vna eſt q i nā cauſati ⁊ eius ſpecialitate ⁊ eius qditate eſſentiali eſt q faciet debere eſſe cātūꝫ in ſuo eſſe a nā vna vel plurib⁹: ⁊ tūc cauſe erunt diuerſe a ſpālitate eius ſine dubio cū fuerint cauſe rei in ſua ſpē nō in ſuo indiuiduo. Cū autē ita fuerit: tūc due ſpēs nō erūt vna: qd̄. n. h̄ ingrit̄ eſt cā illi⁹ ſpēi. Sed cauſata erunt ſic q debebunt eſſe ſpēi alius a ſpē ipſoꝝ cauſatoꝝ: ⁊ cauſaꝝ debebit eē ſpēs alia ab earūꝫ ſpē: ⁊ erūt cauſe rei cauſate eēntiales reſpectu ad ſpēꝫ cauſati abſolute: alia eſt q cātum nō erit cātum a cā: nec cā erit cā cāti in ſua ſpē: ſed in ſuo indiuiduo. Sꝫ accipiamus h̄ ꝫ q vr̄ intellectui hꝫ diuiſio: ⁊ tu ſuſtineas quouſqꝫ ꝑueniamus ad v̄itatē diſpōnis que dꝫ eſſe in ea. ꝫm nr̄am ſpeculatiōnē de cā dante formā oī hn̄ti formaꝫ ex corporib⁹. Sꝫ exēplū primi eſt aīa inquātum eſt cā motus electiōis: exēplum vō ſecūdi eſt iſte ignis inquātūꝫ ē cā illius ignis: dr̄ia autē inter hec duo nota eſt: h̄. n. ignis non eſt cā illius ignis ob h̄ q ſit cā ſpālitatis ignis: ſꝫ ob hoc q eſt cā alicui⁹ ignis. Cūꝫ aūt ꝯſiderauerimus h̄ ꝫ modum ſpālitatis erit h̄ cā ſpālitati per accñs. Silr̄ pr̄ filio nō inquantū h̄ eſt pater: ⁊ ille filius quātum ad eē humanitatis: ſed h̄ pars intelligat̄ duob⁹ modis: vno vt cā ⁊ cauſatū ſint cōicantes in aptitudie materie: ſicut ignis ⁊ ignis. alio vt nō ſint in ea cōicantes: ſicut lumē ſolis qd̄ ē in ſuba agentis lumē h̄ vel in luna. Cū aūt aptitudo materiaꝝ nō fuerit equalis in illis: nec māe fuerint vni⁹ ſpeciei: tunc multo minus equabunt̄ indiuidua in h̄. ſ. h̄ lumen qd̄ eſt in ſole: ⁊ h̄ lumē qd̄ ꝑuenit ab ipſo: fortaſſis ob h̄ q duo lumina nō ſunt vni⁹ ſpēi apud euꝫ qui ponit ꝯditiones in eq̄litate ſpālitatis q̄litatū: q vna eaꝝ nō ſit magis vel minus q̄ alia: ſicut tu noſti in ſuo loco. Sꝫ ſūt vna ſpecies apud eos qui tenent diuerſitatē inter eas ꝫ magis ⁊ minus eſſe diuerſitatē ꝑpter accñtia: ⁊ pp indiuidua: pars autē prima. ſ. q ſunt due res cōicantes i apti

C tudine materie: diuidit̄ etiā in duo. ¶ Nā illa aptitudo

Aptitudo vel erit aptitudo perfecta in patiēte vel iꝑfecta: aptitudo vero pfecta eſt vt nō ſit in nā ei ipediens id qd̄ eſt in po⁹ in ea: ſicut aptitudo aque calefacte ad infrigidādūꝫ. In ipſa. n. eſt po⁹ nālis: ſicut oſtendimus in nālibus que vel adiuuat virtutem que eſt extrinſecus ad infrigidandum vel nō adiuuat. Sed aptitudo imperfecta eſt: ſicut aptitudo aque ad calefaciendū. In ea. n. eſt po⁹ adiuuās calefactionē que fit in ea ab extrinſecus: ⁊ habꝫ eē cū calefactione remanens in ea nec deſtruitur. ¶ Pars autē prima diuiditur in tria: q̄ in adaptato vel erit v̄tus adiuuans que remanet ⁊ adiuuat: ſicut in aqua cū infrigidat̄ poſt calefactionē erit virtus impediens rem: ſed ꝺſtruit̄ cum eē rei: ſicut cum albeſcunt capilli poſt nigredinē: vl̄ erit in adaptato aliqua duaꝝ virtutū. ſ. nec adiuuās: nec impediens: ſed priuatio rei ⁊ adaptatio ad eā tantū: ſicut diſpoſitio inſipidi ad recipiendū ſaporeꝫ: ⁊ ſicut ꝑuatum odore ad recipiendum odorē. ¶ Si qs aūt nos interrogauit de aptitudine aque ad eſſendū ignē: ſub qua illarū qnqꝫ ptiū ē: nō erit dubiū nobis illā ꝯtineri ſub cōicāte in aptitudine pfecta māe: ſꝫ in qua mā eſt ꝯrīū eius: poteſt etiam aliqs dicere nos iā pretermiſiſſe ꝯſiderationē vni⁹ diuiſionis. ſ. cum non eſt cōicatio in mā oino eo q nō eſt illi māe. Contra qd̄ reſponſio h̄ eſt. ſ. q̄ h̄ non pōt eſſe conuenictia in ſpē vllo mō. Iā. n. oſtēſum eſt q eoꝝ que conueniunt in ſpē. ⁊ ſunt ſeparata a mā oino eſſe eſt vni⁹ modi oino: nec poteſt eē vt intentio vnius eorūꝫ predicet̄ de multis: poſtq̄ aūt aſſignauimus has diuiſiōes: que ſunt qnqꝫ: tunc aſſignabimus iudiciū vniuſcuiuſqꝫ eaꝝ. Dico igit̄ de hac parte diuiſiōis. ſ. in qua nō eſt cōicatio i aptitudine māe: nec in ꝓpinqua: nec in remota: q̄ id qd̄ facit agens de impſſionib⁹ que recipiunt magis ⁊ min⁹: nō dꝫ eē equale ſibi: poſſibile eſt enim vt ꝫm q differūt in ſuba māe: dr̄ant etiā in aptitudine recipiendi aliqd: ⁊ tūc non recipiūt equaliter: nec ēt debent eē nō equalia: nā pōt eē diſpoſitio hui⁹: ſicut eſt diſpō ſuperficiei etheris ꝯtīs ſupficiē circuli lune in motu q eſt p accñs. ſ. q̄ vbi nō pōt eē aliqd ꝓhibens receptionē impſſiōis ibi eſt eq̄le qd̄ impmit agens: ⁊ in h̄ loco id qd̄ fit: cōtingit eē cōſile ſibi: ſꝫ in alia parte diuiſionis. ſ. in qua eſt aptitudo pfecta: quocūqꝫ mō fuerit res: manifeſta eſt: q̄ patiēs iā aſſimilat̄ agēti aſſīlatione perfecta: ſicut ignis qui ꝯuertit aquā i ignē: ⁊ ſicut ſal qui ꝯuertit mel in ſal ⁊ ſilia. ¶ Iaꝫ aūt pt̄ eſſe vt patiens addat ſup agens: ſicut vr̄: ſꝫ nō eſt certū: ſicut aq̄: quā ꝯgelat aer: q̄ frigiditas aeris nō infrigidauit illā ꝯgelationē. Sed cum tu bn̄ ꝯſideraueris nō eſt agēs ſolūmodo: frigiditas que eſt in aere: ſed ⁊ eius v̄tus infrigidans formalis que eſt in ſuba aq̄ quā iā aſſignauim⁹ i naturalib⁹: ſiue adiuuet eā: ſiue nō adiuuet frigiditas aeris. ¶ In alia aūt parte diuiſionis. ſ. in qua eſt aptitudo patientis imperfecta non pōt patiens aſſīlari agēti pfecto in virtute: nec equari ei. Nō eſt. n. poſſibile vt id qd̄ eſt iam in v̄tute cui nō eſt ꝯrīū: ⁊ id qd̄ eſt in alia v̄tute cui ē ꝯrīū: q ꝓhibeat: ſint eq̄lia vllo mō: niſi remoueat̄ ꝓhibens: ⁊ ob h̄ nō eſt pōle eſſe aliqd ꝑter ignē a quo calefiat aliqd: cuius calefactio ſit qualis eſt calefactio illius ignis. Nec vt ſit aliqd preter aquā: a qua ifrigidet̄ aliqd: ⁊ ſit ei⁹ frigiditas maior frigiditate aque: aptitudo. n. ignis ad calefaciēdū: ⁊ aque ad infrigidandū eſt diſpō non ꝯrīa in ſua ſuba: ⁊ virtus agens eſt de ſuba ei⁹ non extranea ab ea: ſꝫ in patiēte ab illis duobus eſt ꝓhibens ⁊ aduerſans: q̄ id qd̄ agit ꝑncipalr̄ paſſionū ē extra ſubaꝫ ei⁹: ⁊ agit i illud ꝑ tactū ⁊ mediāte alio. ſicut calefactio ſenſibilis in igne calefaciente ⁊ frigiditas ſenſibilis in aqua infrigidāte. Nō eſt igit̄ illud poſſibile adequari ei. ¶ Si qs aūt dixerit iā q ignis liquefacit ſubas ⁊ facit eas calidiores ſe. Nos enīꝫ poſſumus mittere manus noſtras in ignēꝫ ⁊ ꝑtrāſire per illū ſubito: nec adurit tā grauiter ſic̄ liq̄facta ſi ſic moueremus manus noſtras ꝑ illa: ⁊ ob h̄ certe cognoſcimus q liquefacta calidiora ſunt ipſo igne. dicim⁹ q q̄nis h̄ ita ſit: nō fit tn̄ h̄ iō q liquefactū ſit calidius igne ſed fit h̄ trib⁹ de cauſis: ex qbus tn̄ vna eſt euidentior: ſꝫ illaꝝ triū vna eſt in liq̄facto alia in igne. tertia in tāgēte. Omnis aūt iſte ſunt adiuuantes ſe ⁊ ꝓpinque ſibi: liquefactū eni eo q ſpiſſum ē: ⁊ eſt in eo coherentia ⁊ viſcoſitas ⁊ tarditas ſeparationis cū tangitur: calefactio comitatur tangentē: ⁊ nō poteſt ſepari: niſi in tp̄e hn̄te mēſurā in ſe.

cōpōne tpis q̄ ſepaṫ calefactio ignis:q̄uis ſenſus nō ppē
dat illā diuerſitatē:ſed intellect⁹.ꝛ rō faciūt debere eē di
uerſitatē. De nā aūt agētis nālis ē. vt agat in ſuū patiēs
tpe lōgioꝛe actionē firmioꝛē:ꝛ vt debilis tpe longo agat
qđ nō agit foꝛtis tpe bꝛeui. Sed ꝙ eſt in igne fit ob h̄:ꝙ
ignis ſenſibilis nō ē niſi ptes vi ignis cū ptibus terre. ele
uādo ꝛ mouēdo ſe:q̄ꝝ ꝯiunctio eſt ſm vicinitatē ſiue ta
ctum nō ſm ꝯtinuationē:imo ſunt īter ſe diuiſe:ꝛ rarifi
cat eas aer qui ſubītrat.ꝛ iō id qđ de eo ītrat ī illas dimi
nuit puritatē caloꝛis eaꝝ:eo ꝙ eſt frigidius illo.ꝛ qꝛ non
patiunṫ in tāta feſtinatiōe paſſionē ꝑ quā fiat pur⁹ ignis
ꝛ cū h̄:qꝛ ipſe eſt velocis motus in ſe nō remanet ps eius
tangēs ptē coꝛpis manus tpe quo īpꝛimaṫ in ea īpꝛeſſio
ſenſibilis:ꝛ qꝛ ignis ñ eſt ꝯſtrictus.ſꝫ rar⁹: iō faċ īpſſiōes
multas nō ſenſibiles:nec īducētes menſurā ſenſibilem:
nec cū tpe hñte mēſurā:qꝛ vͦo ſuba liq̄fci eſt ꝯſtricta ſta
bilis ꝛ ꝯſtās ꝑ ꝯtinuationē.iō id qđ d̄ eo obuiat ſupficiei
manus fit q̄ſi vna ſupficies coeq̄lis illi toti. Sed qꝛ qđ
de igne ſenſibili obuiat illi ē ſupficies pue cōmixte:reſpe
ctu quaꝝ eſt īfrigidās.iō īpꝛeſſio ignis d̄r̄t ab illa:niſi du
rauerit manus in igne tāto tpe quo ꝯiūgi poſſint tāgen
tia ꝛ multiplicari:ꝛ agat vnaq̄ueq̄ꝫ ſuperficies in tangen
tem ſe actionē:que poſtea dn̄eṫ q̄uēadmodū fit in cōuer
ſionibus nālibus in īfrigidādo. ¶ Ignis vͦo qui īcludiṫ ī
calamis fabꝛoꝝ eſt magis īpꝛimēs ī id a q̄ tāgiṫ q̄ꝫ liq̄fa
ctū vel alia h̄9.ꝛ eſt velocioꝛis tpis pp ſuā ꝯſtrictionē ꝛ
ſuā puritatē. Sed de h̄ qđ fit in manu cā eſt h̄:qꝛ man⁹ ē
potens ad ſecādū aerē ꝛ ignē in coꝛpoꝛibus ſubtilib⁹ ve
loci motu.ſed non eſt potens ſic ad ſecādū liquefactum
in ſpiſſis veloci motu.vnde conatus ad ſecādū ꝛ irrūpen
dum ſubtilīa eſt puus.ad ſpiſſa vͦo eſt magnus.ꝛ pt eē vt
nō voceṫ illud raꝝ.ꝛ h̄ ſpiſſuꝫ niſi ob diuerſitē quā hñt
in hac intētiōe.q̄uis.n.liq̄fcm̄ nō eſſet viſcoſum:nec ma
gis adherens ei qđ tāgit:nec eēt maioꝛis ꝯſtrictōis ꝛ vni
tionis.tñ ſi duret eius ſecatio tpe lōgioꝛe in ſuſtinēdo il
lū.ꝛ ſit ſtabile ꝛ cōm̄itās nō refugiēs tactū ꝓfcō ſufficiet
ei h̄:vt in ſecādo magis īpꝛimat q̄ꝫ ſubtile ſꝫ ꝯpōnē tem
poꝝ.q̄re cū īpꝛeſſerit ī tāto tpe ī q̄ꝫto īpꝛimit ſubtile ali
quā īpꝛeſſionē ꝓfcō cū duplicatuꝫ fuerit tps poterit ſibi
adeq̄ri in aliq̄ duplicationū. Cū vͦo addiderint in dupli
catiōibus.poterit ꝛ h̄ addere ſup illud.ꝛ iō tps ignis du
plum nō erit mēſure ſenſibilis in actōe ꝯpōne magnitu
dinis adherētie illius liq̄fci:ſic tu ſcies. ꝯuenit āt.vt in h̄
loco declarem⁹ h̄ ampli⁹:q̄uis h̄ plus ꝯueniat magiſte
rio nāli. Oꝫ.n.vt h̄ dicam⁹ q̄ꝫtū ſuffiċ ad ſoluēdū dubita
tionē:ꝛ ꝑ qđ appeat vͦitas eius. Deide ſi aliq̄s voluerit h̄
ꝑfectius ingrere īquirat illud ex his que dcā ſunt in ſcīa
naturali:ꝛ p̄cipue īueniet illud in his:que ex nr̄a pte ſūt.
¶ Ex his oībus p̄dcis manifeſtū eſt iā id in quo putant
D eſſe ꝯcedendū ꝙ agens pōt eq̄ri cū patiente:ꝛ id in q̊ pu
tant ꝙ patiens pōt addere ſuper agentē: ꝛ id in quo pu
tāt h̄ nō poſſe ꝯcedi:ſed minus eē eo:ꝛ iteri patuit ꝙ q̄ꝫ
uis res ita eēt.tñ in ītētiōe eſſendi inquātū eſt ipm eē nō
eq̄nṫ agēs ꝛ patiēs:eo ꝙ nō ē agēs in ītētionē īquātuꝫ ē
eē ītētiōis ꝑ accñs vl' ꝑ poſitionē:ſic iā oñdimus.deide
in p̄nc°agēte.cuius patiēs nō cōicat ei in ſpē nec ī mā:ſed
cōicat ei aliq̊ mō in ītētiōe eēndi:nō pōt ꝯſiderari diſpō
intētiōis q̄ eſt eē:qꝛ ipſa nō cōicāt in ea ītētione. Reman
ſit igiṫ diſpō ꝯſiderādi in eo ipſum eē. In ceteris āt ab h̄
iaꝫ erat patiēs eq̄le vl' addēs ſup p̄ncipiū agēs. Sed cuꝫ
ꝯuertimus nos ad ꝯſiderādū illa q̄ꝫtū ad intentionē eēn
di:p̄ncipiū agens erit nō eq̄le patiēti:eo ꝙ illius eē eſt ꝑ
ſe:ꝛ eē patientis q̄ꝫtū ad illā paſſionē eſt acq̄ſituꝫ ab illo.
Deide eē iq̄ꝫtū eſt eē nō variaṫ in foꝛtitudīe ꝛ debilitate
nec recipit magis ꝛ minus.qꝛ nō variaṫ niſi tribus mo

dis.ſ.ſm p̄oꝛitatē ꝛ poſterioꝛitatē: ꝛ ſm qđ eſt īdigens ꝛ
nō īdigens:ꝛ ſm qđ eſt neċe ꝛ poſ'e. Si autē ꝯſiderauerī
p̄oꝛitatē ꝛ poſterioꝛitateꝫ ꝓfcō.ſicut tu noſti eē p̄us erit
cāe:ꝛ deide cāto de īndigentiā āt ꝛ nō īdigētiā iā noſti ꝙ cā
ad eſſe nō īdiget cāto:qꝛ hꝫ eē ꝑ ſe vl' ꝑ aliā cām. Sꝫ h̄ ī
tentio pene eſt q̄ſi p°q̄uis d̄r̄at ab ea aliquo reſpcū. De
neceſſitate quoq̄ꝫ ꝛ poſſibilitate iā noſti ꝙ ſi fuerit cā q̄
eſt cā oī cāto.illa erit neċe eſſe reſpectu vniuerſitatis cā
toꝛuꝫ:ꝛ eē abſo°. Si vͦo fuerit cā alicuius cāti ipſa erit ne
ceſſe eē reſpectu illius cāti:ꝛ illud cātū q̄lecūq̄ꝫ fuerit eſt
poſ'e eē in ſe. Sūma āt hoꝝ h̄ eſt ꝙ cātū q̄ꝫtū in ſe:eſt id
cui nō eſt neċe eē:aliogn eēt neċiū abſq̄ꝫ ſua cā:cū poſitū
fuerit eē neċe ꝑ ſe:ꝛ inq̄ꝫtū nō ꝓhibeṫ ei eē. Si nāūt hr̄et
eē ꝑ cām. Ipſuꝫ igiṫ ꝑ ſeipſuꝫ ſine ꝯditiōe eēndi ſibi cāꝫ
vl' nō eēndi ſibi cām:ē poſ'e eē:nec ē neċe ſine dubio:niſi
pp cām. Deide cā.ſic oñſum eſt:non ꝯcediṫ neċio eē pro
pter illud. Sed erit vel neċe eē ꝑ ſe vl' neċe pp aliud a ſe:
ꝛ cū acq̄ſitū ſibi fuerit eē ꝑ illud.tūc pt eē: vt ab ea ſit eē
aliud a ſe.igiṫ cātū reſpectu ſui eſt poſſibile:ꝛ cā reſpectu
ſui vel eſt neċe vel poſſibile. Sed ſi fuerit neċe eē.tc̄ eſſe
eius dignius ē q̄ꝫ eē poſſibilis. Si vͦo fuerit poſſibile:nec
fuerit neċe pp cātum.ſed cātū eſt neċe pp illam poſt ne
ceſſitatē illius.tūc eſſentia cāe ꝯſideranda eſt inquātū ē
neċe pp illud nō attēdētes eēntiā cāti: ſed h̄ erit pp illđ
neċe. Nulla ꝯſideratiōe adhuc hita de cāto cum eēntia
cāti:cū nō ſit niſi poſſibilis:nec curātes ꝯſiderare illđ re
ſpectu cāe.igiṫ cāe erit appꝛopꝛiatio neċitatis: ꝛ cāto nō
erit niſi poſſibilitas tm̄ apud illā appꝛopꝛiationē. Sꝫ cū
cāto fuerit neċitas:cāe quoq̄ꝫ erit neċitas. aliogn cā ad
huc eēt poſ'is:nec eēt neċe ſuū eē.ꝛ ſic neċe eē eēt cātum.
eueniret igiṫ ꝙ eēt neċe:ꝛ nō pp ipſam cām:qđ eſt abſur
dū.igiṫ cāe erit neċitas reſpectu ſui inquātuꝫ ipſa cōpa
ratur cauſato:eo ꝙ cā nō eſt neċe pp illđ:ſed pp ſe: vl' pp
reſpectū ſui ad aliđ nō ad ſe. Inquātū āt cā nōdū referṫ
ad cātū:cātū eē nō eſt neċe.qꝛ nō eſt neċe ſuū eē: niſi iq̄ꝫ
tuꝫ cā referṫ ad illud.ꝛ tūc fit.pp has igiṫ tres intētiōes
cauſa eſt dignioꝛ eē cāti.igiṫ cā dignioꝛ eſt cāto. Sed qꝛ
eē abſolute cū poſitū fuerit eē alicui⁹:fiet certitudo ei⁹.
manifeſtum eſt tūc ꝙ p̄n^m ꝙ eſt attribuēs certitudinē in q̄
ipſum cōicat.digni⁹ eſt hñda ipſa certitudine. Cū igiṫ cer
tum fuerit h̄ eē p̄n^m p̄^m:qđ eſt attribuēs alijs certitudinē
ꝓfcō certū erit ꝙ ipſum eſt certitudo per ſeipſum: ꝛ etiā
certū erit ꝙ ſcīa de eo ē ſcīa de vͦitate abſo° ſꝫ ꝙ ſcīa d̄r
vͦitas.ſ.q̄ eſt in reſpectu ſciti.

¶ Ca^m. IIII. De alijs cāis.ſ. mālib⁹ foꝛmalib⁹ finalibus. A

Sed poſt q̄ꝫ tractauim⁹ de p̄nc°effi
ciente:loq̄mur nunc de
alijs p̄ncipijs. Sꝫ p̄n^m māle eſt id in quo ē po
tētia eēndi rē. Dico igiṫ ꝙ illi eſt h̄ diſpō cuꝫ
alio multis modis.alicubi.n.ē ſic tabula ſcri
pture:que apta eſt ad recipiēdū aliq̄d qđ accīt ei ſine ali
qua ſui permutatiōe vel remotiōe alic⁹ ab eo qđ erat ei.
alicubi vͦo eſt:ſic cera imagini.ꝛ ſic puer viro.quoꝝ vnū
qđq̄ꝫ aptū eſt ad recipiēdū aliq̄d ſine ꝑmutatiōe aliqua
ſuaꝝ diſpōnū excepta motione ſm vbi: ꝛ ſꝫ quando ꝛc̄.
h̄9:alicubi vͦo eſt:ſic lignū lecto ꝙ cū dolaṫ minuitur ali
q̄d de ſuba eius.alicubi vͦo eſt ſic album nigro.h̄.n. alte
raṫ:ꝛ amittit q̄litatē quā hēbat ſine coꝛruptiōe ſue ſubē.
alicubi vͦo ē:ſic aq̄ aeri ex q̄ nō fit aer:niſi qꝛ ipſa coꝛrūpi
tur.alicubi vͦo ē:ſic ſpma aīali qđ eget ſpoliari a ſua foꝛ^a
ſepe q̊uſq̄ꝫ adapteṫ foꝛ^c aīal'. Silr vue acres vino.ꝛ alicu
bi vero eſt:ſic mā p̄^a foꝛ^c:q̄ adaptata eſt ad recipiēdū eā:
ꝛ per eā ꝯſtituiṫ in effectu:ꝛ aliud eſt.ſic ſpēs belliricí ele
ctuario ex q̄b⁹ ſolū nō ē electuariū:ſed ex eis ꝛ alia: aū h̄
aūt erāt vna ex ſuis ptib⁹ electuarij in p̄ōa:ꝛ alicubi ē.ſic

ligna ⁊ lateres domui. Hoc aũt vr̃ eẽ ſile p̃cedẽti: ſʒ dr̃t q2 ex p̃cedẽti nõ fit electuariũ niſi ſʒ alteratões. In hoc vo nõ ẽ niſi ↄpõ: ⁊ h⁹ manerie ſunt ẽt vnitates nũo. Iã aũt poſuerunt qdã ꝓpões ſilr mãm ↄ̃ni ⁊ ẽ error. Immo ꝓpões ſũt mã ſi⁹ ſylli. Ↄcl'o vo nõ ẽ for^a ꝓpõnũ: ſed qddã qd cõſequit̃ ex illis q̃ ꝓpões efficiãt eã i aĩa. Scdʒ hos g̃ modos res iuenies q̃ ſuſtinẽt põaʒ. Ille.n. res vel ſuſtinent põaʒ ꝑ ſeipſas vl' ꝑ ↄſortiũ alterius. Si aũt ꝑ ſeipſas. tũc ad h: vt ſit ex eis aliqd in effcũ vel ñ egebũt aliq̊ alio. ſic tabula: ⁊ h eſt qd oʒ vocari ſubʒ re^u eius: qd eſt in eo. ⁊ oʒ vt h9 res hẽat ꝑ ſe in effcũ exñtiã. niſi.n. habuerit exiſtẽtiam nõ erit adaptata ad hñdũ id qd fit in ea. Si vo non fuerit exiſtẽs niſi per id qd aduenit in eã. tũc iã fuit in ea aliqd receptũ qd requieuit in ea: cuius aduentu ↄſtituitur: aut z^m erit tale qd nõ ↄſtituit illud. ſed adiũgit̃ ei: vl' erit ꝙ aduentus eius deſtruet id qd erat ↄſtitutũ añ aduentũ eius. Eueniet igit̃ vt alteret̃. Nos aũt poſuim⁹ illd nõ alterari. ⁊ h ẽ p⁹ps diuiſionis vel egebit. vt aliqd ſibi addat̃: ⁊ h erit vel motus localis tñ. vel motus ſm q̃litatẽ: vel motus ſm q̃titatẽ: vel motus ſm ſitũ: vel mot⁹ ſubſtãtialis: vl' remotio alicuius de ſuba eius: ſiue ſit q̃titas ſiue q̃litas eius ſiue aliqd aliud. Q2 aũt fuerit ꝑ cõſortiũ alterius rei ſine dubio erit ei ↄiũctio ⁊ cõpõ. vl' cõpoſitio erit ex ↄiũctione tñ. vel cũ h erit alteratio ſʒ q̃litatẽ. Sed in q̊cũqʒ fuerit alteratio vl' ꝑuenit ad finẽ vna

B alteratione vel multis alteratõibus. Iã aũt fuit viſus: vt id ex q̊ fit gñatio ꝑ ↄpoſitionẽ: ⁊ eſt in re: vocet̃ elm: ⁊ h ẽ id ad qd reſoluitur res ad vltimũ. Si aũt fuerit corꝑale: tũc ipſum eſt mimũ ad qd ꝑuenit diuidẽs: i diuidẽdo in formas diuerſas q̃ ſũt in eo. ⁊ iã diffinierũt illd eẽ id ex q̊: ⁊ ex alio a ſe ↄpõit̃ res: ⁊ ẽ i ea ꝑ eẽntiã: ⁊ nõ diuidit̃ ꝑ formã: q aũt tenẽt ꝙ res nõ fiũt niſi ex gñib⁹ ⁊ dr̃ys: ponũt ea p̊ eĺa. ⁊ p̃cipue vnũ ⁊ idẽtitatẽ. h.n. ponũt digniora principꝫ q̃tũ ad dãdã iceptionẽ: eo ꝙ ſunt maioris vl'itatl ⁊ gnãlitatis. Sʒ ſi ipſi vellẽt recte iudicare ſcirẽt ꝙ exiſtẽtia ꝑ eẽntiã nõ ẽ niſi i ididuis. q̃ g̊ ſequũt̃ ea. ſunt digniora vt ſint ſubſtãtie ⁊ exñtes ꝑ ſe: ⁊ ſũt ẽt digniora vnitate.

Redeam⁹ igit̃ nũc ad mãʒ: ⁊ dicam⁹ ꝙ iã fuit viſus: vt aliqñ dicat̃ res eẽ ex mã ⁊ aliqñ nõ. Dicũt.n. ꝙ porta eſt ex ligno. ⁊ nõ dicunt ꝙ ex hoĩe eſt ſcriptor: ⁊ aliqñ id qd fit cõꝑat̃ ſubo: ⁊ aliqñ nõ. dicũt.n. ꝙ porta eſt lignea: ⁊ nõ dicũt ꝙ h ẽ ſcriptor hũanus. p̊mũ aũt cũ fuerit h ꝙ ſubʒ nõ mouet̃ vllo mõ: nec alterat̃ in recipiẽdo aliqd: tũc nõ dr̃ ꝙ fit ex illo. ſʒ ſꝑ dr̃ ꝙ eſt ex ꝓuatiõe. ſic dr̃ ex ñ ſcriptor̃. Cũ vo alterat̃ ⁊ p̃cipue cũ nõ iuenit̃ ꝓuatio i noĩe. dr̃ ꝙ ẽ ex ſubo. Cõꝑõne vo q̃ ẽ i ſubo nõ vtimur plm: niſi cũ fuerit ſubm: ſic vt aliud p̃ter illud adaptet̃ for^e. Sed for^a nõ cõꝑat̃ ei nec dr̃ ꝙ ſit ex ea: ſed deriuat̃ ab ea nomen. Subm vo aliqñ eſt cõicãs toti: ⁊ aliqñ ẽ cõicans nõ toti: ſic vue cõpreſſe ſunt origo aceto ⁊ vino ⁊ arob. ⁊ alys h9. Ois aũt origo in q̃tũ eſt origo nõ hʒ niſi receptionẽ tñ. ſʒ acqſitio forme eſt ſibi ab alio a ſe: ⁊ q̊cũqʒ origo vel recipiẽs vel initiũ motus ad impſſionẽ fuerit ens in ſe. putatur eẽ mobile ad eã ꝑ ſe ſʒ nõ eſt ita. Iã.n. mãifeſtuʒ ẽ nobis ex alys locis ꝙ nõ p̃t eẽ vna res agẽs ⁊ recipiens eãdẽ rẽ ſine ꝑtitione ſue eẽntie. Cũ aũt i origine fuerit p̊ncipiũ ſui motus ꝑ ſeipſam: tc̃ erit mobilis ꝑ nãm: ⁊ id qd fit ex ea erit nãle. cũ vo fuerit p̊ncipiũ motus i illa aliqd extrinſecus: ⁊ nõ fuerit ei moueri per ſe ad illã perfectioneʒ. tũc id qd fit ex ea erit artificiale vel ↄſile. ⁊ h eſt totũ qd dixim⁹ de mã.

C Forma aũt aliqñ dr̃ oĩs itẽtio q̃ i effcũ eſt adaptata vt agat ita vt ſube ſeꝑate ẽt ſint for^e. ⁊ ſm hãc itẽtionẽ dr̃ forma oĩs diſpõ: ⁊ actio q̃ eſt in recipiente vnito vel cõpoſito: ita ꝙ motus ⁊ accñia ſunt forme: dr̃ ẽt forma id ꝑ qd ↄſtituit̃ mã in effectu: ⁊ tc̃ ſube intelligibiles ⁊ accñia nõ erũt forme: ⁊ dr̃ for^a id ꝑ qd ꝑficit̃ mã q̃uis nõ ↄſtituat̃ per illd in effcm: ſic ſanitas: ⁊ q̃cqd ẽ ad qd mouent̃ res nãlr: ⁊ dr̃ for^a fi^a quicquid aliud fit i materys per artificium: ⁊ dr̃ for^e ꝓpe ſpẽs rei ⁊ gen⁹ ei⁹ ⁊ dr̃ia eius ⁊ h totũ. Q2 totalitas totius for^e eſt ẽt ꝑtib⁹.

Forma ẽt aliqñ eſt ipfecta. ſicut motus. ⁊ aliqñ perfecta: ſicut q̃dratura ⁊ rotũditas. Iã aũt noſti ꝙ vna res aliquãdo eſt for^a ⁊ finis: ⁊ p̊n^m efficiens diuerſis modis: qd in artificio ↄtigit: nã ipſum artificiũ forma eſt artificiati in aĩa: eo ꝙ in aĩa fab eſt forma mot⁹ ad formã dom⁹. Illa.n. p̊ncipiũ eſt per qd venit acqſitio forme in mãʒ domus. Silr ſanitas forma eſt curatõis: ⁊ cognitio medẽdi forma eſt ſanãdi.

Agẽs vo ipfectus eget motu ⁊ iſtr̃is ad h: vt id qd eſt in aĩa eius hẽat eẽ in mã. ꝑfcũs vo ẽ cũ ex forma que eſt in ei⁹ eẽntia ꝑuenit eẽ forme i ſuã mãʒ. vr̃ aũt ꝙ forme rerꝫ nãliũ ſint apd cãs p̃cedẽtes nãʒ aliq̊ mõ. apd nãʒ vo ſũt ſm ſolitũ curſum ſuũ aliquo mõ: ⁊ tu ſcies h poſtea.

Finis vo ẽ ille ꝑꝑ quẽ res ẽ: ⁊ h iã noſti in p̃cedẽtib⁹. finis aũt aliqñ eſt in aliqb⁹ reb⁹ in ipſo agente tñ. ſicut gaudiũ ex victoria: ⁊ aliqñ ẽ in alio ab agẽte q aliqñ ẽ in ſubo: ſic ꝑfectio motuũ q ꝑueniũt ex cogitatione vel ex nã. aliqñ ẽ i aliq̊ tertio: ſic cũ qs fac̃ aliqd: vt per illud placeat aly. igit̃ placere aly finis eſt extra agentem ⁊ extra recipiens: q̃uis gaudiũ placendi aly. hẽat ẽt aliũ finẽ. Ex finibus etiaʒ eſt aſſimilari aly rei: q̃ res inquãtum deſiderat̃ finis eſt: ⁊ ipa ẽt aſſil'atio finis eſt.

Caplm. V. De ſtabiliendo fine: ⁊ de ſol'one qõnũ illorꝫ qui deſtruxerũt finẽ: ⁊ d differẽtia iter finẽ ⁊ neceſſariũ: ⁊ de notificãdo mõ ſm quẽ finis eſt p̊or ceteris cauſis: ⁊ mõ ſm quẽ eſt poſterior ceteris cauſis.

A Dico igitur iam patuiſſe ex p̃dcis ꝙ oẽ cãtũ hʒ p̊n^m: ⁊ ꝙ oẽ icipiens hʒ mãm ⁊ ẽt formã. ſed nõdũ patuit ꝙ oĩs motio fiat ꝑꝑ finẽ. h.n. eſt aliqd qd ẽ in curia: ⁊ h eſt qd eſt cãus: ⁊ h eſt. ſicut mot⁹ celi: q vr̃ eẽ nõ ꝑꝑ finẽ: ⁊ ꝙ gnõ ⁊ corruptio nõ vident̃ fieri ꝑꝑ aliquẽ finẽ ſʒ qd putat̃: p̃t ẽt aliqs dr̃e ꝙ vnicuiqʒ fini ſit finis. ſicut vnicuiqʒ p̊n^o eſt p̊n^m: ⁊ ita nõ eſt ver⁹ finis nec ꝑfectio. finis.n. verus nõ eſt: niſi apud quẽ eſt qes. Iã aũt inuenimus res que ſunt fines: ⁊ hñt fines vſqʒ in infinitum. h.n. ſunt que putant̃ eẽ fines que ſunt infinite. ſic ↄ̊nes: que p⁹ ueniunt ex ſyll'is ↄñter ⁊ nõ finiũt̃. ⁊ p̃t ẽt aliquis dr̃e ponam⁹ ꝙ oĩ actiõi ſit finis: q̃re g̊ poſuerũt illã cãm p̊orẽ ceteris cauſis cũ ille ſit certe cãtũ oĩuʒ cãrum. Q2 aũt oʒ q̃ri de fine poſt ſol'onẽ h⁹ qõnis h eſt. ſ. an finis: ⁊ bonũ ſint idẽ an diuerſa: ⁊ ẽt q̃ dr̃ia ſit iter largitateʒ ⁊ ꝓbitatẽ. p̊mã igit̃ qõnẽ que ẽ de caſu ⁊ incuria. ſoluo ſic. ⁊ dico de diſpõe caſus. q2 q̊ ipſe ſit finis aliqs iã oñdim⁹ i nãlibus. Sed de incuria oʒ vt ſcias ꝙ oĩs motus voluntarius hʒ p̊n^m ꝓpiquũ ⁊ p̊n^m lõgiquũ. p̊ncipiũ aũt propinquuʒ eſt virtus mouens: que eſt in muſculis mẽbri: ⁊ p̊ncipium qd h precedit eſt ↄcurſus v̊tutis d̃ſideratiue. p̊ncipiũ vo lõgiquũ eſt imagiatio aut cogitatio. Cũ.n. i imaginatione vel in cogitatione rõali fuerit ipreſſa for^a aliq̊: ⁊ mota fuerit deſideratiua v̊tus ad ↄcurrẽdũ ſtatim ſeruiet ei v̊tus mouẽs que eſt in membris. aliqñ vo ipa forma ipreſſa in imaginatiõe vl in cogitatiõe erit ipſemet finis ad quẽ ꝑuenit mot⁹: ⁊ aliqñ erit alid ad h: ſed nõ ꝑuenitur ad illũ: niſi per motũ apud qd vel ceſſabit mot⁹ vel durabit motus: exẽplũ aũt p̊mi eſt h. ſ. ꝙ hoĩeʒ aliquãdo tedet eẽ in loco aliq̊: ⁊ imaginat̃ in aĩa eius forma alteri⁹ loci: ⁊ quia deſiderat eſſe ibi: mouetur tunc ad illum locum: ⁊ peruenit motus eius ad illum. igitur deſideratuʒ eius erit id ad quod peruenit motus virium mouentiuʒ muſculos. exemplum vero ſecundi eſt h. ſcʒ ꝙ aliquãdo

Ariſ. 2. phy. tex. 31.
Ari. 5. meta. tex. 4.
Ariſt. 2. phy. t. 70
p̊ ſufficiẽtie. c. 13.

Forma.

imaginaẗ in aia hoīs for⁹ vidēdi aliquē amicū ſuū: ⁊ ōſi
derat videre illū. vn̄ moueẗ ad locū in q̊ putat ſe iuenire
eū: ⁊ mot⁹ ei⁹ ꝑuenit ad locū illū. Jd aūt ad qđ ꝑuenit mo
tus ei⁹ nō eſt ipſum ſuū p̄mū deſideratū qđ itēdebat: ſed
aliud. Suū.n. deſideratū ꝯſequiẗ illud: ⁊ acquiriẗ p⁹ illđ
qđ eſt iuentio amici. Jā igiẗ noſti has duas diſiōes: ⁊ ex
h̄ clareſcet tibi aliquātulū: ꝙ finis ad quē ꝑuenit mot⁹ ī
oī diſpōne iq̄ꝫtū eſt finis motus: eſt finis p̄m⁹ verus v̄tu
ti efficiēti motū q̄ ē ī mēbris: ⁊ v̄tute mouēti q̄ ē ī mēbris
nō ē ali⁹ finis p̄ter hūc. Sꝫ aliqn̄ v̄tuti q̄ ē poꝛ hac ē finis
ali⁹ p̄ter hūc. vn̄ nō oꝫ ſꝑ: vt illa res ſit finis p̄mus v̄tuti
deſideratiue ſiue v̄tus ſit imagiatiua ſiue cogitatiua. nec
oꝫ ſꝑ nō eſſe: qꝛ aliqn̄ erit: ⁊ aliqn̄ nō erit: ſicut patuit ex
duob⁹ exēplis. Jn q̊ꝝ p̊ fuit finis vnus. Jn ſcđo vero fue
rūt diuerſi. v̄tus.n. mouens q̄ ē ī mēbris ē p̄n^m mot⁹ ſine
dubio: ſed v̄tus deſideratiua eſt p̊^m p̄ncipiū illius motus.
Nō.n. p̄t eē: vt mot⁹ aial ſit nō per deſideriū vllo modo.
Nā id ad qđ tēdit v̄tus ſm̄ itētionē aialis: ē ꝑ ōſideriuꝫ
aialis ſine dub°: qđ fit poſtq̄ꝫ nō fuerat. igiẗ ꝓpiquū p̄n^m
oīs mot⁹ aialis ē v̄t⁹ mouēs muſculos in mēbris: ⁊ h̄ p̄n^m
B qđ p̄cedit eā eſt ōſideriū. Deſideriū v̊o: ſic̄ tu noſti in li°.
de aia ſeq̄ẗ imaginationē vel cogitationē: ſine dub°. igiẗ
p̄mū p̄n^m erit imaginatio vel cogitatio. h̄ āt ſunt p̄nc^a mo
tus aialis: ex q̄bus quedā ſunt ōbita ꝑ ſe neċio: ⁊ q̄dā ſūt
nō ōbita ꝑ ſe neċio. Debita v̊o neċio ſunt virtutes mouē
tes: q̄ ſūt ī mēbris ⁊ v̄tutes ōſidera^{ue}. Nō ōbita v̊o neċio
ſūt imagiatio ⁊ cogitatio. Nō.n. p̄t eē imagiatio: ⁊ nō me
moꝛia. nec cogitatio ⁊ n̄ imagiatio. ſꝫ oī p̄nc° mot⁹: finis ē
ſine dubio. p̄n^m.n. qđ ē neċiū motui volūtario hꝫ finē ne
ceſſario. Sꝫ cū p̄n^m ē neċio: mot⁹ erit vacu⁹ a ſuo fine: ⁊ ſi
ꝯtigerit: vt ꝯcurrant p̄nci^m ꝓpiquū qđ ē v̄tus mouens ⁊
duo p̄n^a: que ſunt poſt illā. ſ. deſideratiuū cū imaginatio
vl̄ deſideratiuū cū cogitatio. tc̄ terminus mot⁹ erit finis
oībus p̄ncipijs cū h̄ n̄ erit: ſic̄ ē ī curia vllo modo. Si āt
ꝯtigerit vt ōrant. ſ. vt v̄tus mouēs nō ſit finis eēntial' v̄tu
ti ōſideratiue: opꝫtebit tūc neċio: vt v̄tuti deſidera^e ſit fi
nis alius pꝛeter finē q ē ī v̄tute mouēte que ē in mēbꝛo.
Nos.n. iā oñdim⁹ ꝙ motus volūtarius nō ē ſine deſide
rio. oē autē qđ eſt deſideriū eſt deſiderium alicuius rei.
Quare ſi nō fuerit cā finalis ad finē motus. tc̄ erit ad aliqđ
aliđ ſine dubio. Sꝫ cū iā fuerit illđ ad aliđ: ꝑꝑ qđ q̄ritur
mot⁹: ꝓfcō ōbebit eē poſt ꝑuentionē motus: ⁊ erit illud
q̄ſi id ad qđ itēdiẗ motus: vel qꝛ acquiriẗ poſt finē mot⁹.
⁊ erit ꝙ deſideriū imaginatiuū ⁊ cogitatiuū ꝯcurrerunt
ad illud. maīfeſtū ē igiẗ qꝛ illud eſt finis volūtari⁹: ⁊ nō
ē ī curia vllo mō. Oīs āt finis ad quē ꝑuenit mot⁹ ſi fue
rit finis deſideratus imagiatiōe nō cogitatiōe. ille ē q vo
catur in curia. Cū aūt finis nō fuerit termin⁹ mot⁹: ſꝫ ei⁹
p̄n^m fuerit deſideriū imaginationis nō cogitatiōis. tc̄ ne
ceſſe eſt: vt vel imagiatio ſola ſit p̄ncipiū motus ōſiderij:
vl̄ imagiatio cū nā vl̄ cū ꝯplōne: ſic̄ ſuſpirō ⁊ motus pul
ſus. vl̄ imagiatio cū moꝛe ⁊ hītu aiali q ꝯcurrūt ad illam
actionē ſine meditatiōe. Si autē ſola imaginatio fuīt p̄n
cipiū deſiderij. tūc illa actio vocabiẗ foꝛtuita: ⁊ nō erit in
curia. Si v̊o imagiatio fuīt cū nā: ſic̄ ſuſpirō: vocabiẗ illa
actio ꝯſuetudo. moꝛes.n. nō roboꝛanẗ niſi frequētatiōe
paſſiōis. Qđ igr̄ fuerit poſt moꝛes erit cōſuetudo ſine du
bio. Cū āt finis qui eſt v̄tuti mouēti q eſt termin⁹ mot⁹ iā
fuerit: ⁊ nō fuerit finis alius q eſt p⁹ illū quē itēdit ōſide
riū: ⁊ q eſt finis deſiderij: tc̄ illa actio vocabiẗ fruſtra: ſic̄
ille q ꝑuenit ad locū in q̊ putat iueniř amicū: ⁊ cū nō iue
nerit eū ibi: eius actio vocaẗ fruſtra ꝯpōne v̄tuti deſide
ratiue. nō v̄tutis mouentis ⁊ cōpōne finis p̄mi. ⁊ nō finis
ſcđi. Poſtq̄ꝫ āt ꝯſtāt he oēs ꝓpōnes: tūc dictio illi⁹ q dixit
ꝙ in curia ē actio ſine finali cā, falſa ē. Qui.n. dixit ꝙ in
curia ē actio ſine finali cā fuit p̄ſumptuoſus: ⁊ putaẗ fal
ſus q ē p̄ſumptuoſus. p̄ qꝛ actio n̄ fit ſine finali cā. niſi cū
nō hūerit finalē cām: ꝯpōne eius: qđ eſt p̄ncipiū ſui mo
tus: nō ꝯpōne ei⁹: qđ nō eſt p̄n^m ſui motus. nec cuiuſlibet
rei q̄ ꝯtigerit: nec ei⁹ qđ iduxerūt ingſitione ꝑ exē° de co
mēdo barbā. Nā p̄ncipiū ꝓpinquū mot⁹ huius eſt virt⁹
q̄ ē ī muſclo. qđ v̊o p̄cedit hāc ē deſideriū imagiabile ſi
ne cogitatiōe. p̄ncipiū.n. eius nō ē cogitatio vllo°. ḡ nō eſt
ei finis cogitatiu⁹. ſꝫ ē ei finis q ē ōſiderio imaginatiuus
⁊ virtuti mouēti. manifeſtū ē igiẗ ꝙ h̄ actio ſm̄ p̄ncipiuꝫ
ei⁹ qđ ē v̄t⁹ mouens ꝑuenit ad finē. h̄ āt qđ nō moueẗ ad
finē nō ē: niſi qꝛ vr̄ ꝙ p̄ncipiū ei⁹ n̄ ſit v̄tus mouēs. Non
oꝫ āt putari h̄ ꝑuenire nō ex deſiderio imaginabili vllo
mō. Oīs.n. actio aialis fit poſtq̄ꝫ nō fuit h̄. igiẗ ē ōſideriū
aliqđ ſine dubio ⁊ igſitio aial'. h̄ āt ē cū imagiatōe aliq̄.
Sꝫ imagiatio aliqn̄ nō erit ſtabilis. ſꝫ facile ōſtructibil'.
vl̄ erit ſtabil': ſꝫ nō aiaduertit eā. Nō.n. oīs q imagiat ali
qđ aiaduertit illud: nec iudicat ſe iā imaginaſſe aliquid.
imaginare.n. aliud ē q̄ꝫ aiaduertere ſe imagiaſſe. ⁊ h̄ ma
nifeſtū ē. Si.n. oēꝫ imaginationē comitareẗ aiaduerſio
illi⁹ imagiatiōis ꝓcederet h̄ in ifinitū. Scđo ꝙ de aduen
tu hui⁹ deſiderij aliq̄ cā ē ſine dubio: vel q̄ ē ꝯſuetudo vel
tediū diſpōnis ⁊ volūtatis mouendi ſe ad aliā diſpoſitio
nē vl̄ ꝯcupiſcētiā viriū mouētiū ⁊ ſenſibiliū renouandi ī
ſe actionē motiōis vel ſenſibilitatis. Cōſuetudo āt eſt ō C
lectabile: ⁊ moueri ab eo cui⁹ tedet eſt delectabile: ⁊ velle
facere aliqđ nouū delectat. ſ. ſm̄ virtutē aialē vel imagi
natiuā. delectatio v̊o eſt vtilitas ſenſibilis ⁊ imagiabil': ſꝫ
delectatio aialis que certe putaẗ vtilitas eſt ſm̄ ꝑtē hūa
nam. Cū āt fuerit p̄n^m imagiatio aialis ſine dubio ei⁹ vti
litas erit aial' imagiabil'. igiẗ h̄ actio nō eſt vacua ab vtili
tate ſui gñis. q̄uis eius vtilitas nō ſit vera ſm̄ intellcm̄.
Deide p̄ter has ſunt alie cāe q̄ appꝛopanẗ aliquibus tm̄
diſpōib⁹ motuū ꝑticulariū: q n̄ cōphēdūẗ: dubitatio v̊o q̄
ꝯſequiẗ illud manifeſtabiẗ ꝑ h̄. ſ. vt ſcias drīā iter finē ꝑ
eēntiā ⁊ finē neċiū. q eſt vn⁹ ex finib⁹ q ſt ꝑ accñs. Drīa āt
iter h̄ ē ꝙ finis ꝑ eēntiā: ē cā q̄ q̄riẗ ꝑꝑ ſeipſam. Neċium
v̊o ē vnūqđlꝫ ex trib⁹. qꝛ vel eſt aliqđ qđ neċe ē eē ad h̄
vt ſit finis. iq̄ꝫtū ipſuꝫ eē cā finis aliq̊ mō. ſic̄ durities fer
ri ad h̄: vt ꝑficiaẗ icidere vl̄ ē aliqđ qđ neċe ē eē ad h̄: vt
ſit finis nō ꝙ ipꝫ ſit cā: ſꝫ qꝛ ē comitās cāꝫ. ſic̄ h̄ qđ neċe
ē eē coꝛpus fuſcū. ad h̄ vt ſit icidere. nō fuit āt coꝛpus fu
ſcū neċiū ad icidēdū cū eo ꝑꝑ ſuā obſcuritateꝫ: ſed qꝛ co
mitatur ferꝝ: qđ neċiū eſt ad icidēdū cū eo. vl̄ ē aliqđ cu
ius eē neċiū comitaẗ ipſaꝫ cām finalē. ſic̄ cā final' ꝯiugij
ē gnō filioꝝ. deide gnōnē ſeq̄ẗ amoꝛ filioꝝ ⁊ comitaẗ eū.
Nō ꝙ ꝯiugiū fuerit ꝑꝑ amoꝛē filioꝝ. hi oēs ſunt fines ꝑ
accñs neċiū nō per accñs caſuale. Jā āt tu noſti alios fi
nes accñtales caſuales. Scias aūt ꝙ eē p̄ncipioꝝ deſide
rij nālis eſt diſio ſcđa ex his diſiōib⁹. v̄.g. Nā qꝛ debuit ī
fine diuo eſſe largitatē dātē oī: qđ poſe eſt eſſe bonū ī ſuo
eē. idcirco vnū ex h̄ fuit eē qđ ē in ꝯpoſitꝭ tm̄mō ex el'is.
Nec fuit poſe el'ta eē ī ill': niſi terrā ⁊ aquā ⁊ aerē ⁊ ignē.
Sꝫ qꝛ nō fuit poſe: vt ignis eēt eiuſmōi q̊ iduceret ad fi
nē vtilē q itēdiẗ ꝑ ignē: niſi eēt adurens ⁊ diſſoluēs. iđ co
mitaẗ h̄ neċio: vt noceat iuſtis: ⁊ ōſtruat m̄lta ex cōpoſi
tis. Sꝫ qꝛ iā ſum⁹ q̄ſi ex ꝓpo^m. tc̄ redeam⁹ ad illđ ⁊ rn̄dea
m⁹ ad q̄ōnē iductā dicētes. ꝙ ididua gñata q̄ ſūt ifini^a. n̄
ſt̄ fines eēntiales nāe. Nā finis eēntial' nāe. v̄.g. ē vt ſit ō D
ſubā: q̄ ē hō vl̄ equ⁹ vl̄ plāta: ⁊ vt illđ eē ſit ſtabile eē. h̄ āt
fuit ipoſe ī vno ididuo ōſignato. oē.n. qđ gnāẗ comitaẗ
neċio cōꝛꝛuptio. ſ. gñatū ex yle coꝛꝑali. Poſtq̄ꝫ āt h̄ ꝓhi Ari. 2. đ aia
bitū fuit ī ididuo remāſit in ſpē. p̊^a igiẗ itētio nāe ē: vt ꝑ tex. 34.
maneat nā hūana: ⁊ alia hōꝝ: vl̄ ididuū ꝑpetuū non deſi
gnatū: ⁊ illa itētio ē cā ꝑfectiua actōis n̄^e vl'is. ad h̄ āt vt

ꝧ vnū ꝑmaneat i eē neceē ē: vt ſint indiuidua poſt idiuidua
ſine fine: igiꝭ īfinitas īdiduoꝝ nūero erit accn̄talis ꝫ in/
tētionē necꝫ in ꝑte diuiſionis ꝑ^a: ⁊ ſm qͦ eſt accn̄s per ſe.
Si.n. poſſe eēt hoīez ꝑmāere ſp. ſicͭ ꝑmāet ſol ⁊ celū. ꝓfcō
n̄ eēt opꝰ gn̄ōne ⁊ mltiplicatōe ꝑ gn̄ōnē: ꝙuis.n. ꝯceſſeri/
mꝰ ꝙ itētio nāe n̄ ē īfinitas īdiduoꝝ. tn̄ īfinitas īdiduoꝝ
ē itētio alia ab itētōe cuiuſlꝫ īdidui. ꝧ.n. ꝙ īdidua vēiūt
ſine fiᶜ pꝰ īdidua n̄ fit ad ꝧ: vt ſit īfinitas. Itē indiduū qͦ
ducꝭ ad aliō īdiduū. ⁊ deinde vt pr̄ ad filiū ⁊ filiꝰ ad nepo/
tē: ad 3^m ⁊ 4^m: n̄ ē īpꝫ finis nāe vlis: ſꝫ nāe ꝑticlari. Poſt/
ꝙ āt ꝧ ſūt finis nāe ꝑticlari. tc̄ pꝰ illū nihil aliō ꝑter illū:
erit itētio ⁊ finis illi nāe q̄ ſꝭ eiꝰ finis. Intelligo āt ꝑ nām
ꝑticularē v̄tutē ꝓpriā regis vniꝰ īdidui: ⁊ itelligo ꝑ nāꝫ
vlēꝫ v̄tutē īfuſaꝫ i ſubas celoꝝ: q̄ſi vnā rē ⁊ gubnātē vni
uerſitatē gn̄ōnū. tu āt poſtea ſcies ꝧ oīa: motꝰ āt q tēdit ī
īfinitū ē vnꝰ ꝑ ꝯtiuationē. ſicͭ noſti ī nālibꝰ: ⁊ ēt itētio nāe
q̄ ē i illo motu n̄ ē ipſemet motꝰ: ī ꝙtū ē iſte motꝰ: ſꝫ itētio
ē ibi durabilitas: ⁊ ꝧ durabilitas ē vna itētio cuiꝰ eē pen/
det ex rebꝰ q̄ꝝ nūerꝰ ꝯcediꝭ eē ſine fine. Sꝫ modus ꝓpō/
nuꝫ ⁊ ꝯnis ē ꝧ. oꝫ.n. vt ſcias ꝙ ſenſus noſtre dictiōis quē
dicimꝰ ꝙ cā final' termiaꝭ ⁊ ceſſat. ꝧ ē.ſ. ꝙ cā finalis: que
eſt ſm vnū agētē: ⁊ vnā actionē termiaꝭ. Nō pōt.n. eē vt
agēs nālis vl' volūtariꝰ agat actionē ꝑmanētē ꝑꝑ finē pꝰ
finē: ita vt nō ceſſet apō aliquē finē. Si.n. ex vno ꝑncͦ ꝓ/
ueniret actio poſt actionē: ꝓfecto ipſe ſm vnāquāꝗ ac/
tionē eſſet agēs aliꝰ ab agēte qui erat ſm aliā actionem:
ꝙuis nec per eēntiā: nec ꝑ ſubꝫ eēt alius a ſe. vn̄ poſſent
multiplicari eius fines: ⁊ ꝫ vnūqͦꝗ qͦ fieret ab eo eēt
agēs ꝑꝑ aliū finē. Si āt ꝯcediꝭ ipſuꝫ eē agētē ꝯſideratū
poſt ſuū ē agētē: fit eē aliū a ſe: vſꝗ in īfi^m: tc̄ eiꝰ fines erūt
vſꝗ i īfi^m. Itē ꝯ ē cā finalis ſyll'o qui fit ꝑꝑ q̄ſitū termia/
tum. oīs.n. cōpō ſylli fit ꝑꝑ ꝧ. aīa v̄o ſm vnūquēꝗ ſyllꝫ
ſuccedētē qui ꝓueniet ab eo mereꝭ dici agēs aliꝰ ⁊ aliꝰ: ⁊
in vnaq̄ꝗ vice q̄ ē agēs eſt ei finis deſignatus q non pōt
ire in īfinitum: eo ꝙ vnicuiꝗ ſyll'o eſt vna ꝯ ſine dubio.
E ¶ Sed dubō q̄ ſequiꝭ ꝧ: ſoluiꝭ ꝧ mō.ſ. iam ſcis ꝙ finis
poniꝭ res: ⁊ poniꝭ ens: ⁊ dr̄ia eſt iter rē ⁊ entē: ꝙuis res n̄
ſit niſi ens: ſicͭ dr̄ia q̄ ē iter aliqd ⁊ eiꝰ comitās. Sꝫ ꝧ tibi
ꝑ ſue meta. ca.7. iam v̄ificatū ē: oīs aūt cā ī ꝙtū eſt ipſa cā hꝫ certitudineꝫ
⁊ cālitatē: cā v̄o finalis in ꝙtū ipſa eſt cā: cā eſt vt cetere
cāe ſint cāe ī effcū. Igiꝭ cālitas cāe finalis ē cā eē aliaꝝ:
igr̄ eē aliaꝝ cātū ē a cālitate illiꝰ. eiꝰ āt cālitas n̄ ē cā eſſe
eaꝝ ꝑus: niſi ſit imagiata i aīa vl' i alio ꝯſilī. Nō ē cā cāe
finali i ſua cālitate: niſi cā alia ꝑter cāꝫ q̄ moueꝭ ad eā vl'
ad quā ipſa ꝑ ſe moueꝭ. ¶ Scias ēt ꝙ res aliqn̄ ē cāta ī
ſua cālitate. ⁊ aliqn̄ ē cāta ī ſuo eē. Cāta āt ī ſua cālitate ē.
ſicͭ dualitas q̄ ī ſuo eē dualitatl cāta ē ab vnitate. Qꝛ v̄o
ſit cāta ī ſuo eē: māife^m ē: nec latet. Silr̄ aliqn̄ ē rei aliqd
acqſitū ad ꝧ: vt ſit ſua cālitas. ſicͭ ad exn̄dū q̄dratura in
lig̃ vl' lapiō. cōpa.n. nālia ſꝭ cā cālitatl mltaꝝ ex fōmis ⁊
accn̄tibꝰ q̄ n̄ terminanꝭ: niſi ꝑ illa: ⁊ ſꝭ cāe eē aliq̄ꝝ ex ill'
⁊ n̄ ſue cālitatl. ſicͭ putaꝭ iudiciū ſilr̄ eē ī diſcipliabilibus.
Iā igr̄ facile ē itelligere ꝙ cā final' in cālitate ꝑcedit cās
agētes recipiētes. ſilr̄ ⁊ formā ſm modū quo cā formal'
hꝫ cām q̄ ducꝭ eā ad illā. Silr̄ ēt cā finalis in ſuo eē in aīa
ꝑor ē ceteris cāis. In aīa.n. ꝑor ē agente: qꝛ aīa adinuenit
eā pꝰ: ⁊ poſtea imagiat apō ſe actionē ⁊ īqſitionē recipiē/
tis ⁊ q̄litatē forme. reſpcū igiꝭ cālitatis. ⁊ reſpectu eēndi
in itellcū. nō ē aliq̄ cā ꝑor cā finali. Immo ipſa ē cā eſſen
di cās: ceteras cās: eē v̄o aliaꝝ cāꝝ i effcū cā ē eēndi illā
ī effcū. Sꝫ cā final' n̄ ē cā ī ꝙtuꝫ ē iuēta. Sed ī ꝙtū eſt ad
aliqd. vn̄ ſm modū quo ē cā: cā ē aliaꝝ cāꝝ. Sed ꝫ mo
dū aliū ē cāta cāꝝ.ſ. cū cā final' iā hūit eſſe. Si.n. nō hūe/
rit eſſe in effcū: ſꝫ ſuū eē fuerit pꝰ ſuo eē in effcū. ſicͭ poſtea
ſuo loco mōſtrabiꝭ. tc̄ nlla aliaꝝ cāꝝ: erit ſibi cā neꝗ ēt

agēs: q facꝭ hꝫ eſſe. igiꝭ cā final' nō eſt cāta ceteraꝝ cāruꝫ
ſm qͦ eſt cā final'. ſed ſm ꝙ iā eſt aliqd i effcū. cū.n. n̄ hꝫ
eſſe in effcū: nō eſt cāta vllo mō. Sꝫ cū ꝯſideraꝭ ī ꝙtū ē
cā final': ē cā ceteraꝝ cāꝝ.ſ. ad ipſas eſſendū cās. ita vt ſit
cā agēs: ⁊ cā recipiēs ⁊ cā formal'. nō vt ſint i effcū ⁊ hēat
eſſe i ſeipſis. ꝙ igr̄ ꝑ eēntiā eſt cāe finali ī ꝙtū eſt cā final'
ꝧ eſt.ſ. vt ſit cā ceteraꝝ cāꝝ. Sꝫ ex mō quo eiꝰ itētio iaꝫ
hꝫ eſſe in effcū accidit ei: vt ſit cāta ex ꝧ.ſ. mō. Iā igiꝭ no
tum eſt ꝑ ſe qūo aliqd eſt cā ⁊ cātū in ꝙtū ipſum ē agens
⁊ finis. ⁊ ꝧ eſt vnū de ꝑncipiys nāliū. ¶ Sed qͦ ingriꝭ F
poſt ꝧ declarabiꝭ ꝑ ꝧ qͦ dicā.ſ. ꝙ finis q acqritur ex ac/
tione agētis: diuidiꝭ in duo.ſ. in finē q eſt forma vel intē/
tio in patiente receptibili actionis. ⁊ in finē qui nō ē for^a
nec intētio in patiēte receptibili vllo mō: eſt igiꝭ in agen
te. Si.n. nō fuerit in agente nec in patiēte. tūc cū nō poſ/
ſit eſſe in illa ſuba q̄ ꝑ ſe ſtat: q̄ nō eſt ex mā nec in mā: ꝓ/
fecto nō hēbit eſſe vllo mō. exēplū ꝑmi eſt forma hūana
in mā humana q̄ eſt finis v̄tuti agenti formationē i mā
hōis: ⁊ ad hūc finē ꝑuenit eius actio ⁊ eius motus. Exē/
plum v̄o ſcōi eſt hitatio q̄ ē finis fabricatori domꝰ: que ē
ꝑncipiū motus ad eſſendū domū. ⁊ ipſa nullo modo eſt
forma domꝰ. vr̄ āt ꝙ finis agentis ꝓpiquus: ⁊ ꝯtingens
motionē māe ſit forma i mā. ⁊ vt id cuiꝰ nō ē finis: for^a in
mā nō ſit ꝑncipiū ꝓpiquū motui ī ꝙtū eſt ſic. Si āt acci
derit ꝙ illud cuius finis eſt for^a i mā data: ⁊ ꝙ illud cuiꝰ
finis eſt huius itētiōis: ꝙ nō eſt ſua for^a i illa mā: ſꝭ vnū
aliqd. tunc ſi fuerit ꝧ erit ꝑ accn̄s. Sicut cum aliquis fa
bricat domū: vt hitet ī ea. Ipſa.n. īqſitio hitationis iducꝭ
eū ad fabricādū: ⁊ ē ei p^a cā fabricādi in ꝙtū ipſe eſt fabri
cator: ⁊ eſt cātū ī ꝙtū ē hitator. Cū āt ita euenerit: vt vnꝰ
homo ſimul ſit habitator ⁊ fabricator. tunc ſuus finis ī/
ꝙtū eſt habitator alius: erit a ſuo fine ī ꝙtuꝫ eſt ip̄e fabri
cator. Poſtꝙ āt māifeſtū eſt ꝧ: dico ꝙ in ꝑte diuiſiōis p^a:
finis hꝫ cōꝑationē ad multa q̄ ꝑcedebant eū in acquiſi/
tione eius in effectu ⁊ ineſſe. Ipſe.n. hꝫ cōꝑationem ad
agentē ⁊ cōꝑationeꝫ ad recipiēs cū ipſuꝫ eſt in potētia: ⁊
ad cōꝑationē ad recipien ꝯ cū ip̄uꝫ in effectu eſt recipiēs:
⁊ ꝯꝑatione ad motū. Cōſideratꝰ.n. reſpectu agentis eſt fi
nis: ⁊ reſpectu motus eſt terminus ⁊ non finis. fine eniꝫ
eſſentie ꝑꝑ quē eſt res: ⁊ quē intendit res non deſtruitur
res: ſed per eū ꝑficiꝭ res. motus vero deſtruitur ꝑuen/
tione eius. ꝯſideratus v̄o reſpectu recipientis ꝙ perficia
tur per illū: cū ipſuꝫ erat in potētia: eſt bonū qͦ adaptat
ipſam: malū v̄o ꝓuatio ē ſue ꝑfectōis. Sꝫ bonū qͦ ē ei op
poſitū eſt eſſe: ⁊ acqſitio i effcū. ꝯſideratꝰ v̄o reſpectu re/
cipientis cū ipſum iā eſt in effcū eſt for^a. ¶ Finis v̄o ſm
diuiſiōis ꝑtē ſcdaꝫ: notū eſt ꝙ nō eſt forma māe patientis
nec eſt ipſemet terminus motus. Iā āt claruit ꝙ ipſa eſt
forma vel itētio in agēte: ⁊ ꝙ ꝑ illū ſine dubio exit agēs
de potētia ad effcm̄. ꝙ āt ē in potētia eſt ꝑꝑ ꝓuatōeꝫ cui
ꝯiūctū eſt malū. ꝙ v̄o eſt i effectu eſt bonū illi oppoſituꝫ.
Igiꝭ ꝧ finis bonū eſt reſpectu nō eēntie agētis. ſed agentl
ſm qͦ eſt ꝑncipiū motus. ⁊ agens eſt finis. reſpectu vero
agētis ſm ꝙ per illū exit de potētia ad effcm̄ ⁊ ꝑficiꝭ: eſt
bonū: ſi ille exitus de potētia ad effcm̄ fuerit itētio vtilis
ad eē vl' ad ꝑmanēdū i eē: ⁊ vt motꝰ ſit nālis ⁊ volūtarius
⁊ electiōis itelligibilis. Sꝫ ſi fuerit maginabilis non oꝫ
eē bonū. Sꝫ putaꝭ. igiꝭ oīs finis eſt finis vno reſpectu ⁊
alio reſpectu eſt veꝝ bonū vl' putaꝭ. ꝧ igiꝭ ē diſpō bōita/
tis ⁊ cāe ꝑfectiᶜ. ¶ Ad cognſcēdā āt diſpōnē boni ⁊ libali
tatis. oꝫ ꝙ ſcias ꝙ vna ⁊ eadē res hꝫ reſpcm̄ ad recipiēs
qͦ per ipſam ꝑficiꝭ: ⁊ reſpcm̄ ad agēteꝫ a q̄ ꝑuenit: cū āt
fuerit reſpectꝰ eiꝰ ad agētē a quo ꝑuenit ſic vt non faciat
debere agentē eſſe patientē per illā vel ꝑ aliqd aliud qͦ
ſequaꝭ eā: tūc reſpectu ſui ad agēteꝫ erit liberalitas: ⁊ re/

ſpectu ſui ad patiēs erit bonū:vbū āt liberalitatī ꝛ cōſi-
milis ex ſua pª ipōne apō oēs liguas ē donatoꝛ tribuens
aly extra ſe donū ñ pp retributionē. Si.n.itēdit pp illō
retributionē.dr̄ vēditoꝛ vel accōmodatoꝛ vl' feneratoꝛ.
adulatio vō ꝛ collaudatio ꝛ fama ꝛ oēs diſpōnes: q̄ appe
tunt̄ nō reputant̄ a vulgo eē retributiones:niſi ſint ſube
vl' retributiōes:que itelliguntur in ſubiectī.putāt.n.ꝙ is
q dat aly extra ſe donū p qō acqrat̄ ſibi laus ſit libal: ꝛ ñ
vēditoꝛ vel accōmodatoꝛ:cū tñ ipſe vē ſit vēditoꝛ: qꝛ ex
h ꝙ ipſe bñfac aly ipſe lucrat̄ ſiue retributionē ſubalem
ſui gñis vl' alteri⁹ vel laudē vl' adulationē p quā gaudeat
ſiue lucret̄ ꝙ fiat nobilis ꝛ laudabilis. Si.n.non feciſſet
id qō digni⁹ ꝛ meli⁹ eſt facere q̄ꝫ nō facere ipſe nō eēt taꝫ
pulchꝛe diſpōnis in ſua nobilitate:vulgus vō nō compu
tat has itētiōes iter retributiones. vñ cū q bñ fac̄ alicui
pp aliqd boꝝ bonoꝝ putatiuoꝝ vel voꝝ:q̄ pº veniunt ei
per illud nō ceſſat vocare libalē. Sꝫ ſi bñ attēderet hāc
intētionē nō vocaret eū libalē.aliqs.n.ex vulgo bñficiū
recipiēs ab aliq̄ pp retributionē: q̄uis illa ſit pp ſubſtā-
tiam cū pcepit h:deſpicit illō bñficiū:ꝛ negat eſſe bonū:
nec vult illū ſibi bñ faciētē vocar̄ libalē:eo qō id qō agit:
agit pp cām. Si āt diligēter igrat̄ qs vē ſit ſenſus libera
lis iuenieꝛ ꝙ libalis eſt q dat aly pfectionē in ſuba eius
vel i ptib⁹ eius.ſic vt nō fiat ſibi retributio vllo mō. igr̄
ois q agit aliqd ex intētione tali vt pueniat ſibi ꝯſimilis
retributio nō eſt libalis.vñ ois dans recipiēti formaꝫ vl'
aliqd vtile:ꝛ hꝫ finē pueniēdi ſibi aliqd ex bono:qō fecit
aly nō eſt libalis. Sed dico ꝙ retributio ꝛ volūtas in eo
qō itēdir̄ nō aduenit niſi rei ipfecte in eēntia. Retribu-
tio.n.vel ē ſm ſe i ſua eēntia vel ſm aliqd aliō i ſua eſſen
tia:vel i ſuis cōmoditatibus. Notū eſt āt ꝙ ſi ſua itentio
fuerit de retributiōe ſue eēntie:vel ō cōmoditate ſue eēn
tie:vel oino ō aliq̄ qō afferat ſibi aliquā vtilitatē ei⁹ eſſen
tie ipſcā ē in ſuo eē. vel in ſuis pfectiōibus. Si āt nō fue
rit pp aliqd:tūc neċe ē aduenire illā itētionē ab illo i ali-
ud a ſe:vel nō aduenire:ſibi eq̄le eſt. Ita videlꝫ:vt ꝛ ſi nō
pueniret a ſe illō qō bonū eſt aly.eiuſ tñ diſpō oino eſſet
eadē q̄ꝫ ſi pueniret.igr̄ h nō eſt ei melius vel pulchꝛius
vel laudabilibus:ſiue ſit aliqd aliud de accñtib⁹ ꝓprys
ſue eēntie q̄ꝫ ei⁹ ꝯꝛiū:qō ē ñ pulchꝛ nec laudabile:nec ali
qd aliō de accñtib⁹:q̄ ſunt amabilia vel vtilia.ita videlꝫ
ꝙ ſi h nō faceret:nō tñ ōſiſteret eē id qō eſt ei dignius ꝛ
pulchꝛius. Nō eſt igr̄ adducēs illū ad h:qꝛ nō ē ei poti⁹
puenire illud a ſe in aliud q̄ꝫ eius oppoſitū. h.n.modo ſi
nō fuerit res pueniēs ex nā vel ex volūtate:q̄ non eſt ſꝫ
viā iducēdi neċitatē:ſed alio mō.ſic tu ſcies poſtea. pfcō
non pueniet bonū id aliq̄ꝫ reꝝ ex aliq̄ cāꝝ: niſi ſm h ꝙ
agētes ſm itētionē ſuā potioꝛ ē itētio pdcā.ſ.vt fluat ab
eo bonū in aliō a ſe:eo ꝙ h digni⁹ ē ei:ꝛ eius ꝯꝛiū indigni
us:ꝛ tūc finis rei eſt itētio retributionis q̄ ꝯiūgir̄ ſue eēn-
tie vel ſupuenit ſue eēntie vel reflectir̄ ad ſuā eēntiam:ꝛ
tūc eē illā itētionē ꝛ nō eē:nō eſt ei eq̄le reſpectu ſue eēn
tie:ꝛ pfectionū ſue eēntie ꝛ ſuaꝝ cōmoditatū. Sꝫ aduen
tus illi⁹ ab eēntia illi⁹ ē:ſic aduēt⁹ retributionū: q̄ appꝛo-
pꝛiant̄ ſue eēntie:ꝛ reducūt̄ ad eēntiā eius. qbus acqrat
pfectionē ꝛ dignitatē ꝓpꝛiā: ꝛ ob h qō ō q̄re nō ceſſat ite
rari q̄uſqꝫ pueniat̄ ad h:vt reducat̄ ad eēntiā. v.g. Si di
catur alicui agenti aliqd q̄re feciſti h:rñdebit vt pſit il-
li.ꝛ deinde ſi iterroger̄ q̄re voluiſti pdeſſe illi:rñdebit
qꝛ bñ facer̄ bonū eſt: ꝛ ſic nō ceſſabit qō quouſqꝫ dicar̄ ei
q̄re q̄ris qō ē bonū:ꝛ rñdeat h eē:aut vt bonū eueniat ei
aut vt malū remoueat̄ ab eo: ꝛ tūc ceſſat qō. acqſitio.n.
boni in oi re:ꝛ remotio mali ab ea h ē:qō acqrit ſibi ab-
ſolute.miā vō ꝛ largitas ꝛ clementia circa aliū ꝛ gaudiū
de bono qō fit aly ꝛ triſtitia:que peruenit ex defectu ꝛc.

hꝫ:ſunt accñtia ꝓpa agēti pp q̄ vitupar̄:ſi ea non fecerit
vel minuit̄ aliqd de ei⁹ pfectiōe.igit̄ libalitas eſt largi- Liberalitas.
tio abſqꝫ itētione alicuius modi. ita vt pp largitionē nō
ſit pfectio:igit̄ h itentio reſpectu recipiētis eſt bonū:ꝛ re
ſpectu agentis eſt libalitas.ois.n.adeptio pfectionis re-
ſpectu recipientis eſt bonū:ſiue fiat pp retributionē:ſiue
non.reſpectu vō agentis nō eſt liberalitas:niſi cū nō fue
rit pp retributionē. h eſt igit̄ manifeſtatio certitudis be-
neficy ꝛ libalitatis:qꝛ igit̄ iā loquuti fuimus de cauſis:
ꝛ eaꝝ diſpōnib⁹.reſtat vt colligamus breuiter: q̄ dcā ſūt
ō eis:dico igit̄ ꝙ he q̄tuoꝛ cāe putant̄:nō ꝯiūgi oēs i ple-
riſqꝫ reb⁹:qm̄ res q̄ nō mouent̄ ꝛ diſcipliales nō putant̄
hr̄e agētē.ſ.pncipiū motus:nec ēt putant̄ hr̄e finē.putat̄
eni ꝙ finis nō eſt:niſi motus:nec ēt māꝫ: qꝛ nō igrit̄:ni
ſi de formiſ eaꝝ.vñ riſit ille q dixit ꝙ h ñ ſignat cāꝫ pfe
ctiuā:ꝛ ꝙ ꝯſiderare h ad hanc ſciam ſpectat.vna.n.ſciē-
tia tractat de eis.ſic de oppoſitis. h āt nō ſūt oppoª.vna
vō ſcia eo mō quo h ſcia ē vna:manifeſtat diſpōnē earū.
Nos aūt licꝫ nō ꝯcedamus ꝙ he cāe nō ꝯiungunt̄ in oi-
bus rebus:de qb⁹ agit̄ in ſcientys.ita ꝙ ſunt ō reb⁹ cōib⁹
q̄ icidūt i ſuba ſciaꝝ diuerſaꝝ. Ipſe tñ iā iueniunt̄ in ſciē
tys diſcretis diuerſis.ꝛ iō auctoꝛ alic⁹ vni⁹ ſcie.v.g.nālis.
cuius magiſteriū eſt oñder̄ h oia pnª:nō ſufficit oñdere
qcqd accidit eis. Non autē ita ſe hꝫ res. Non.n. ois agēs
eſt pncipiū motus.ſicut dr̄.res etiam diſciplinales in na
turis ſuis:nō ſunt niſi per aliō a ſe: q̄re nᶜ nō ſepant̄ a mā
q̄uis ſpolient̄ in eſtimatōe. Iā.n.comitat̄ eas i eſtiatiōe
dio ꝛ fig⁹:q̄ ſunt eis ex occaſiōe māe:ꝛ qō verius eſt:dico
ꝙ mēſure ſunt yles ꝓpinq̄ figuris mēſurabilibus ꝛ vni-
tates ēt nuō ꝛ nūer⁹ ꝓpetatib⁹ nūeri.ꝛ iō iſtis ē pnᵐ agēs
ꝛ pnᵐ recipiēſ:ꝛ vbi h duo fuerint eſt pfectio:ꝛ pfectio eſt
itegritas:ſed terminatio ꝛ oꝛdiatio pp q̄s ſunt eis ꝓprie-
tates:q̄s hñt nō ſunt eis ob h:ꝙ ſꝫ h ꝙ ſunt:ſint illi⁹ oꝛ
dinationis ꝛ integritatis ꝛ termiationis. Si āt negauerit
ꝙ nō eſt pfectio.ſ.finis motus.nō tñ negabit eſſe bonuꝫ:
erit igit̄ cā eo ꝙ eſt bonū. Sꝫ nec h ēt fuit illic cā:niſi qꝛ
fuit bonū ꝛ poſtea accit illi bono.vt eēt pfectio mot⁹.eo
ꝙ illa fuit ad illā p motū. Sꝫ ſi h non eſſet ꝙ ꝓpetates:
q̄ ſequūt̄ ea eēnt fines ad quos reducunt̄ diſpōnes eoꝝ:
inqſitoꝛ itaqꝫ nō igreret eas in materys illoꝝ finiū.arti-
fex.n.mouet nām ad h:vt ſit rotūda:nō tñ ē finis ipa ro
tūditas:ſꝫ aliqd aliō de ꝓpetatib⁹ ei⁹. Ingrit.n. circulū p
eā.vñ he cāe iā fiūt cōes: q̄ pp oꝫ vt actoꝛ hꝫ ſcie ſpecleꝛ
in eis. Ipſe.n.nō tm̄ ꝯſiderat cōia:ſꝫ ēt id qō ē ꝓpꝛiū vni-
cuiqꝫ ſcie.ſ.qō eſt pncipiū illius ſcie nō ꝯſiderat cōia tm̄
qm̄ h ſcia iā ꝯſiderat accñtaª appꝛopꝛiātia ipa pticlaria
cū fuerit eēntialia:ꝛ p ꝛ nōdū fuerit accña eēntiaª ſubis
ſciaꝝ pticulariū. Si āt ō vnaqꝗ iſtaꝝ cāꝝ eēt ſcia per ſe
vtiqꝫ nobilioꝛ iter eas eēt ſcia ō finali:ꝛ ipa eēt ſapia:ꝛ h
ēt ipa nobilioꝛ ē reliqs ptibus h⁹ ſcie:qꝛ eſt ſcia ꝯſideras
finales cauſas rerum.

¶ Explicit tractatus.6⁹. laudetur deus ſuper omnia.

¶ Incipit tracta.7⁹.cū auxi⁹ dei. Capᵐ. I. De ꝯñtib⁹ vni-
tatē.ſ.idētitatē ꝛ ei⁹ diuiſiōib⁹:ꝛ de ꝯñtib⁹ multitudinē.ſcꝫ
alietatē ꝛ diuerſitatē:ꝛ de modis oppōnis cognitis.

Videtur aūt ꝙ ſm hanc noſtrā itē tionē:vt iā cōpleam⁹ vbuꝫ A
de his:que ꝓpꝛia ſunt idētitati ſm ꝙ eſt
idētitas ꝛ de ꝯñtibus eā. Scias autēꝫ ꝙ
vnū ꝛ ens iā pſicantur in pdicatōe ſui ō
reb⁹:ita ꝙ de quocūqꝫ dixeris: ꝙ eſt ens
vno re⁹ illud pōt eſſe vnū alio re⁹.nā qc-
quid eſt vnū eſt:ꝛ iō foꝛtaſſe putatur:qꝛ id qō itelligit̄ ō
vtroqꝫ ſit vnū ꝛ idē. ſꝫ nō ē ita. Sūt āt vnū ſubo.ſ.qꝛ i q̄-
cūqꝫ eſt h.eſt ꝛ illud. Si.n.qō intelligitur de vn oōio eēt

id qđ itell'r ꝑ ens:tũc multũ ꝫ ꝙ ē multũ nõ eēt ens.ſic
nõ ē vnũ.q̄uis accidat ei eē vnũ.dr̄.n.ꝙ mltitudo ē vna:
ſʒ nõ iq̄ʒtũ ē mltitudo.vñ oʒ vt loq̄mur nũc đ his:q̄ ap/
ꝓpiant̄ vnitati.⁊ de ei⁹ oppoſito.ſ.mltitudie.q̄ auteʒ ꝓ/
pria ſunt vnitati.ſunt idētitas ⁊ hõgenea ꝯueniētia ⁊ eq̄/
litas ⁊ ſilitudo:ꝓpͣ vo multitudis ſunt oppoͣ iſtoꝝ:tra/
ctare āt de oppoſitis vnitati:mai⁹ ē.vnitas.n.ꝯſilis ē:ſed
Ari ꝑ topic. ca.5. qđ ē ei ꝯriũ ē multis modis.¶ Idē āt ē cũ mlta vno mõ
ponunt̄ vnũ vno mõ:⁊ h̓ per accñs:⁊ h̓ ē ſm reſpectum
Ari.5.meta. tex.15. vni⁹ ꝑ accñs.Sic̄.n.illic dr̄ vnũ ſic.⁊ h̓ dr̄ idē.Sed q̄ dñr
idē in q̄litate ſunt ꝯſilia:⁊ q̄ in q̄ʒtitate dñr eq̄lia:⁊ q̄ ſũt
idē in relõne dñr ꝯpatiua.Sʒ vires ꝑ eēntiā ſũt in reb⁹ q̄
ꝯſtituũt eēntiā.vñ q̄ fuerint idē gñe dñr hõgenea:⁊ que
fuerit idē i ſpē dicent̄ talia:⁊ q̄ fuerit idē ꝓpo dicent̄ ꝯue
niētia:oppoͣ vo iſtoꝝ noſcunt̄ ex cognitõe iſtoꝝ.Nā op/
poſitũ ad ideʒ abſoᶜ ē aliđ.aliđ vo q̄ddā ē gñe:⁊ qđdā eſt
ſpē.⁊ h̓ ēt eſt aliđ dr̄ia:⁊ qđdā eſt aliud accñte.pōt āt eē:
vt id qđ eſt aliđ accñte ſit vna res:q̄ eſt aliđ a ſeipſa duo/
bus modis.Quoꝝ vnius nomē ꝓpriũ ſm alicuius placi
Aliud. tũ eſt.ſ.ꝙ eſt diuerſum nũero.aliud vo dr̄t a diuerſo i h̓
ꝙ diuerſum ē id qđ dr̄t a q̄lʒ.aliud vo ē id qđ aliat̄ eſſen/
Diuerſuʒ. tialr.Diuerſũ g̊ ē magl cõe q̄ʒ aliđ ſilr ⁊ alia.ea vo q̄ aliā/
tur gñe gñaliſſimo:ſi fuerit exñā i materijs ipa ſua alie/
tas i gñe gñaliſſi°:nõ fac̄ đbere ea nõ poſſe ꝯiũgi in vna
mā.Sʒ q̄ aliāt̄ ſpē ſub ꝓpīqs gñib⁹:q̄ ſunt ſub vno gña/
liſſi° ipoſe ē ea ꝯiũgi i vno ſubo.q̄cũqʒ āt nõ ꝯueniunt in
vno ſubo eodē mõ i eodē tꝑe dñr oppoͣ.Tu āt iā noſti i
logica nũeꝝ ⁊ ꝓꝑetates eoꝝ.ex qb⁹ hit⁹ ⁊ priuatio vno°
ꝯtinent̄ ſub ꝯdictorijs:ꝯria vo vno mõ ꝯtinent̄ ſub pri/
uatiõe ⁊ hitu.modus vo q̊ ꝯtinet̄ ꝑuatio ſub negõne ali⁹
B ē a mõ q̊ ꝯtinent̄ ꝯria ſub ꝑuatõe.¶ Oʒ āt vt ſcias ꝙ ꝑ/
Priuatõ dr̄ mltis modis. uatio dr̄ multis modis.dr̄.n.ꝑuatio id qđ oʒ eē i aliq̊:nec
ē in eo:nõ ꝙ nõ ſit illius modi:vt ſit in eo:q̄uis ſit illius
Ari.5.meta. tex.27. nāc:vt ſit i aliq̊.⁊ dr̄ ꝑuatõ id cui⁹ nā ē eē i gñe alicui⁹ rei:
nec ē i ipſa re:q2 nõ ē illi⁹ modi:vt ſit in ea:ſiue illđ ſit ge/
nus ꝓximũ ſiue lõgiquũ.⁊ dr̄ ꝑuatio id cui⁹ nā ē eē rei ñ
abſoᶜ:ſʒ in ſua hora q̄ ꝑterijt:ſic̄ ſenex edētulus.ꝑor vero
mod⁹ nimiũ ꝯuenit negaᶜ.alij mõi dr̄nt ab ea:⁊ dr̄ ꝑuatio
amiſſio per violētiā.⁊ dr̄ ꝑuatio id ꝑ qđ amiſit res itegri
tatē ſuā.monoculus.n.nõ dr̄ cec⁹:nec ēt videns abſoᶜ.h̓
enī nõ ē:niſi reᵘ ſubti lõgiq̊.ſ.hoīs nõ oculi.Deide đ ꝑua/
tiõe ꝑdicat̄ neg°.ſʒ nõ ꝯuertit̄.ꝑuatio vo nõ ꝑdicat̄ de ꝯ/
rio.amaritudo.n.ñ ē ꝑuatio dulcedis:ſʒ ē aliđ cũ ꝑuatõe
dulcedis.¶ Priuatio.n.aliqñ ē in mā.aliqñ eſt comes
eēntie:q̄ fac̄ debere eē ꝑuationē alterius eēntie in mā:⁊
nõ ē ſil cũ ꝑuatõe.⁊ h̓ ſũt ꝯria.q̊ꝝ oppõnis cā ñ ē alietas
gñeꝝ.iā.n.oñdim⁹ h̓:ſʒ cā h⁹ ē ꝙ eēntie eoꝝ ipſa diffõne
ſui:⁊ diffõne ſuaꝝ dr̄iaꝝ repugnant cõiũgi ⁊ deſtruũt ſe.
Ari.10.meta. tex.13.14. Poſtq̄ʒ āt nulla gñeꝝ gñaliſſimoꝝ ſunt ꝯria:oʒ tunc vt
ꝯria ſint diſtātia dr̄ijs:vñ inter oīa que ſunt aliđ:ꝯria ſũt
aliud ꝑ formas.ſic̄ nigredo ⁊ albedo ſub colore.⁊ dulce/
do ⁊ amaritudo ſub guſtu.bonitas vo ⁊ maliᵃ nõ ſũt cer/
te gña ſuꝑiora:nec bõitas ſignāt itētiõeʒ vniuoce in illis
nec mali°.ꝑter h̓ aũt maliᵃ ſignāt in oī re aliq̊ modo ꝑua
tionē ꝑfectõis q̄ oʒ eē ei.bõitas vo ē eē ei⁹.Inter illa igit̄
eſt diuerſitas:q̄ ē iter ꝑuationē ⁊ eē.qes vo ⁊ labor cõue/
niũt i gñe alio q̄ʒ ſit bõitas ⁊ maliᵃ.Cõueniũt.n.i ſenſato
⁊ imaginato ⁊ i ſilib⁹.Nõ ſunt igit̄ ſpēs bõitatis ⁊ maliᶜ.
vr̄ aũt ꝙ q nõ bñ ꝯſiderauerũt h̓.itellexerũt ꝙ eoꝝ:que
ſunt.ꝯria:⁊ hñt gña ꝓpīq̄ ſub qb⁹ ꝯtinent̄ vel q̄dā ꝯueiũt
in ſenſu vl itellcũ:⁊ q̄dā dr̄nt:⁊ collegerũt ex eis itētionē
ꝯuenientie ⁊ itētionē diuerſitatis:⁊ poſuerunt vnā ex eis
genus q̊rũdā:⁊ alterā poſuerunt genus alioꝝ.Sʒ nõ oʒ
ita eē.Nā ſenſus ꝯueniētie ⁊ diuerſitatis eſt:vt cõpo°fue
rint:q̄ſi due nāe inuenientur eis aliqua que diuerſis re

ſpectibus apta ſint poni q̄ſi gña eoꝝ.Ipſa enī ꝯtinētur
sub vniuerſitate potētiaꝝ agēdi ⁊ patiendi quodāmõ:⁊ C
ſub q̄litatib⁹ alio°:⁊ ſub relõnib⁹ alio°.Ipſa.n.ſʒ h̓ ꝙ ꝓ/
ueniũt ex reb⁹:q̄ ſunt potētie agēdi:⁊ ſm h̓ ꝙ acq̄rũt̄ in
aliq̊ ex aliqb⁹:q̄ ſũt potētie patiēdi:⁊ ſʒ h̓ ꝙ đ ill' geſcunt
diſpões i ſuis ſubſiſtētib⁹ ſũt đ q̄litatib⁹.Sʒ ſʒ h̓ ꝙ ꝯue/
niēs ē:eſt ꝯueniēs ſuo ꝯueniēti ſũt đ relatis.Cũ āt nomē
rei q̄ ē đ ꝯueniētia vel diuerſitate fuerit reductuʒ ad ali/
quā iſtaꝝ itētionũ.ꝯtinebit̄ ſub gñe qđ eſt ei ꝓpriũ.Nõ
dico āt ꝙ vna res ꝯtineatur ſub diuerſis gñib⁹.h̓.n.ē qđ
ego refugio.ſed q2 diuerſis reſpectibus vna res ē aliđ:⁊
aliud ⁊ ꝯtinet̄ in alia ꝑte.Nec ſunt h̓ certa gña.ſʒ ſũt q̄ſi
gña:q2 ſunt res cõpoſite ex intētiõe ⁊ actiõe vel paſſione
vel relõne ⁊ alijs.⁊ vr̄ ꝙ i ſeipſis ſunt q̄litates ⁊ ceteri re
ſpectus comitant̄ ea.Itē q̄uis nos ſtudeam⁹ ponere cõ/
uenientiā:⁊ diuerſitatē ꝯtineri ſub gñibuſ altioribus:tñ
nature ꝯrie:que ponunt̄ due nāe hñt certa gña ꝑter ꝯue
nientiā ⁊ diuerſitatē ſub qbus ꝯtineant̄:⁊ iā noſti h̓ als.
Sed h̓ ꝙ ꝯria ſint ſub duobus gñibus ꝯrijs:ſicut auda/
cia ⁊ temeritas:longũ eſt diſſerere.audaᵃ.n.in ſe q̄litas ē
⁊ q̊dā reſpectu eſt ſtrenui.Silr ēt temeritas in ſe quali/
tas eſt:⁊ q̊dā reſpectu eſt ſtoliditas.Sed ſtrenuitaſ ⁊ ſto
liditas nõ ſũt de gñib⁹ iſtaꝝ q̄litatũ:queādmoᵐ ſapidũ ⁊
iſipidũ nõ ſũt gña olfcõꝝ ⁊ guſtatoꝝ.imo comitāt̄ ea di/
uerſis reſpectib⁹ q ꝯſequunt̄ ea.audaᵃ.n.i ſe nõ ē ꝯria te/
meritati nec fõmidoloſitati.imo ſtrenuitas ⁊ fõmidolo
ſitas ſũt ꝯria ꝯtēta ſub hitu:q̄ eſt vna ſpēs q̄litatis.audaᵃ
vo eſt oppo° nõ audacie:q̄ ē q̄ſi genus temeritatl ⁊ fõmi/
doloſitatis.Si.n.audaᵃ eēt ꝯria temeritati:nõ tñ eēt ꝯ/
ria ex nā ſuꝑpſi⁹:ſʒ ex aliq̊ qđ accit ei.ſ.ex h̓:ille ē lauda/
bilis ⁊ ſtrenu⁹ ⁊ vtil:h̓ vo vituꝑabil' ⁊ ſtolidus ⁊ nociu⁹.
Cõtraria igit̄ vē ſunt ea q̄ ꝯueniũt i gñe ⁊ i ſubo.q̊ꝝ q̄dā
ſũt talia ꝙ vnũ ſubm recipit vtrũqʒ diuʒ ꝯrioꝝ:tñ ſine
ꝯuerſiõe ſui i aliđ ab illis duob⁹ ⁊ q̄dā ſũt:q̊ꝝ ſubʒ ꝑ⁹ cõ
uertit̄ i aliđ ab eis q̊ſqʒ accidat ei vnũ ex eis.aliq̄.n.eſt
ꝯplo q̄ idulcorat̄ aliqd.ſed ad amaricāđ eget aliq̄ cõplo
ne.Nõ ē āt h̓ diſpõ i ꝯuerſiõe calidi in frm.Cũ.n.fuerit
ꝯrietas i gñe:neēe erit tũc vt ꝑuatio cuiuſlibet eoꝝ i ſua
nā q̄ʒtũ ad illud genus:comitet̄ alteꝝ tñ:⁊ tuc ñ erit me
diũ iter illa vl erit mediũ:ſʒ vnũ vl plura.⁊ tũc neēe erit
vt illa multũ diſtēt ab vnoq̊qʒ illoꝝ vel eodē mõ:ita vt
ab vno nõ diſtēt magl vl min⁹ q̄ʒ ab alio vl nõ eodē mõ.
Si āt fuerit h̓ nõ eodē mõ:tũc qđdā eoꝝ:erit ꝓpīq⁹ ſili/
tudini alic⁹ extremi eo ꝙ i ſe ē aliqd forᶜ illi⁹:⁊ qđdā erit
in vltio diſtātie ab eo:⁊ h̓ ē ꝯriũ:q2 ꝯrietas ē vltimuʒ di
ſtātie iter appoͣ:q̄ ꝯueniũt i gñe ⁊ i mā.veꝝ eſt āt dicere
vltimũ diſtātie eē vbi ē mediũ:⁊ vbi nõ ē mediũ:q2 vnuʒ
qđqʒ eoꝝ ē in vltio diſtāᶜ ab alio.igr̄ ꝯrietas ē diſtāᵃ ꝑfcā:
q2 diffinitio eaꝝ eadē ē.¶ Qđ āt qs ponat vltimā diuer D
ſitatē ⁊ diſtātiā iter vnũ ⁊ duo alia diſtāᵃ h̓:poſe eſt.Di/
ſtātia.n.vni⁹ a duob⁹ vel erit ſm vnā intentionē vni⁹ mo
di:⁊ tũc duo diſtātia ab vno eodē mõ erũt ꝯueniētia i forᵃ
diſtātie:q̄ eſt vna ſpēs nõ mlte:vel erit multl mõis:⁊ tc̄
illi erũt diuerſi modi ꝯrietatis ñ vn⁹ mod⁹.g̊ nõ erit h̓ ꝑ
dr̄iā q̄ ꝯſeq̄t̄ gen⁹:vt faciat illā ſpēʒ ſine expectatõe alic⁹:
⁊ ꝑcipue in ſimplicib⁹.iā.n.noſti h̓:ſed erit de mõ ſequē/
tiũ:⁊ de diſpõne eoꝝ q comitant̄ ſpēm.Nr̄ āt ſermo ē de
vno mõ ꝯrietatis.ſ.q̄ ē ꝑ eēntiā.māifeᵐ ē igr̄ ꝙ ꝯriũ vni°
nõ ē niſi vnũ:mediũ vo vē ē id qđ q̄uis ſit diuerſuʒ ē tñ
ꝯſile.⁊ iõ oʒ vt ꝯuerſio ꝑmũ fiat ad illud dũ aliqd moue
tur ad ꝯriũ.Nigrum enim ꝑus fit citrinũ vel viride vel
rubeum.⁊ deinde fit album.Jam auteʒ ponũt cõtrarijs
media:per negationem duoruʒ extremorum.Sed hoc
aliquādo fit ex defectu nois medij.ſ.medij veri:ſic̄ ſi di/
ceretur:nec calidũ nec frigidũ ſi tepiduʒ careret noie ⁊

hꝰ res vel erit in vno genere vel in diuerſis.ſic ſi dixeris
nec leue nec graue.ħ aũt nõ erit veꝝ mediũ: ſꝫ eſt mediũ
ꝟbotenus.¶ Habitus aũt ⁊ ꝑuatio nõ hñt mediũ in ſub-
iecto. Ipſa.n.ſunt ipſa affirmatio ⁊ negatio reſtricta cir-
ca genꝰ vel ſubꝫ.⁊ i tpe ẽt ⁊ diſpõne.Cõpatio igiĩ habitꝰ ⁊
ꝑuatiõis ad illã rẽ ⁊ diſpõneꝫ.erit ſicꝫ ꝯpõ ꝯdictoriaꝝ ad
oẽ qδ ẽ.ſicꝫ.n.nõ ẽ mediũ iter ꝯdictorias:ſic nõ ẽ mediuꝫ
iter ꝑuationẽ ⁊ habitum.

¶ Caᵐ.II.De aſſignãdis itẽtõibus antiqſſimoꝝ δ ideis:
⁊ ſcδa methaſi:⁊ de cã q̃ eos duxit ad ħ:⁊ de oñdẽda ordi
ne ignorãtie ꝑꝑ quã decepti ſunt.

TEmpus eſt nobis: vt accigamur
ad refellẽdũ ſñias dcãs
A de ideis.⁊ diſciplialibus.⁊ de ꝑncipys ſe-
paratis: ⁊ de vlibꝰ.q̃ dr̃nt a nr̃is radicibꝰ
q̃s iã ſtabiliuimus.q̃ q̃uis iã ꝓbate ſint
certis regulis:i q̊ eſt aliq̃ inuitio ſufficiẽs
ſpeculatori ad diſſoluẽdũ ⁊ deſtruẽdum
oẽs veriſimilitudines eoꝝ:⁊ ad opponẽdũ ſentẽtys eo-
rum:tñ conabimur ad ħ totis viribus noſtris.Cõfidimꝰ
enim ꝙ per ea que dicemus interim dum aduerſamur
eis vtilia multa ꝓuenient:que pretermiſſa ſunt in eis: q̃
diximus ⁊ oñdimus. Dico igiĩ ꝙ omnis ars in exordio
ſuo eſt cruda ⁊ imatura:ſed maturaĩ poſtea: ⁊ deide pau
latim decoraĩ ⁊ ꝑficiĩ.Talis fuit phĩa antiquitus apud
grecos.primũ qdẽ perſuaſibilis.ſ.rethorica.Deide quia
incidit deceptio in eã fuit dialectica in vna ex ꝑtibꝰ eius
.ſ.naturali:que apδ plures eoꝝ prius fuit vſitata.poſtea
vero cepũt aiaduertere diſciplinalẽ.⁊ deide diuinã. Sꝫ
in ħ dum tranſirẽt de alys ad alias nimiũ fatigati ſunt.
primũ aũt in trãſeũdo de ſenſibili ad intelligibilẽ diuiſi
ſunt. Nã quidam ex eis putauerũt ꝙ diuiſio. facit δbere
eſſe duo aliqua in vnaquaqꝫ re.ſicut duos hoĩes in intẽ
tione humanitatis.ſ.hoĩem ſenſibilem corruptibilem.⁊
hoĩem itelligibilem ſepatũ perpetuũ iuariabilem.⁊ vni-
cuiqꝫ iſtoꝝ attribuerũt eſſe.Sed eẽ ſeparatũ vocauerũt
eſſe exemplare.⁊ vnicuiqꝫ reꝝ naturaliuꝫ attribuerunt
formam ſeparatã:que eſt ipſum itellectũ:⁊ cui obuiat i-
tellectus:eo ꝙ intellectus eſt res que nõ δſtruiĩ. Sꝫ qc-
qd eſt ſenſibile ex his eſt corruptibile.Scias vo:⁊ δmõ-
ſtratiões poſuerũt ſm huiuſmodi curſum:⁊ ſꝫ ħ tracta-
uerũt de eis.¶ Ex quibus plo famoſiſſimus:⁊ magiſter
eius Socrates nimiũ adheſerũt huic ſentẽtie dĩtes. ꝙ
hũanitas eſt vna intẽtio ens in qua cõicãt idiuidua ⁊ re-
manet deſtructis illis. Nõ eſt aũt ħ illa intẽtio:que ẽ ſen
ſibilis multiplex corruptibilis.eſt igiĩ illa q̃ eſt itẽtio itel
ligibilis ſeparata.Quidã vo aly nõ dederũt huic forme
ſeparationẽ:ſed ꝑncipys eius:⁊ res diſciplinales: que ſũt
ſepate diffinitiõibus poſuerũt digniores ſepatione ineẽ.
Id vo de formis naturalibus ꝙ nõ ſint ſepate diffinitõe
dixerũt nõ ſeparari per eſſentiam.⁊ dixerũt ꝙ forme na
turales nõ generãtur niſi ex ꝯiũctiõe illaꝝ formaꝝ diſci
plinaliũ cũ mã.ſicut planicies:que eſt intẽtio diſciplina-
lis cũ adiũgitur mᶜ.ſ.naſo fit ſimus.⁊ fit itẽtio nãlis.pla-
nicies aũt ſm ꝙ eſt diſciplialis eſt ſeparabilis. Sed ſm
qδ eſt nãlis nõ eſt ei:vt ſepeĩ.plo vo plus iclinabat ſe ad
ħ vt forme ſunt ſepate ⁊ diſciplinales:apud eũ erãt me-
die iter formas:⁊ iter nãles.q̃uis.n.he ſint ſeparate dif
finitiõe:nõ tamẽ cõcedebat eas exiſtere non in materia.
¶ Forma.n.vel eſt finita vel ifinita.Si aũt fuerit ifini
ta:ſed ħ hꝫ ex ħ:ꝙ eſt expoliata nã. tunc omne ſpacium
erit infinitũ.Si vo ħ acciderit ei ex ħ ꝙ eſt expoliata a
mã:tũc mã eſt acquirẽs reſtrictionẽ ⁊ formã.Sꝫ vtrũqꝫ
iſtoꝝ eſt abſurdũ. Nã ſpaciũ eſſe ifinitũ impoſſibile eſt.
Si aũt fuerit finita:tũc reſtrictio eius eſt in termio termi

nato.⁊ ſigna mẽſurata.Qꝛ ħ nõ eſt ei niſi ex paſſiõe acci
dẽte ſibi extriſecus.nõ ex ipſa nã eius. Nõ patitur autẽ
forma:niſi a ſua mã.igiĩ ſit eẽt ſepata:⁊ nõ ſepata.⁊ ħ eſt
ipoᶜ.oꝫ igiĩ:vt ſit mediũ.¶ Aly vo ꝑncᵃ reꝝ nãlium po-
ſuerũt ideas:⁊ poſuerũt eas certa intellecta: ⁊ certa ſepa
rata dñtes.Qδ cuꝫ ipſi expoliant diſpõnes corporales a
mã.ſ.nãles nõ remãet niſi magnitudo ⁊ figura ⁊ nume-
rus. Qm̃ ex.ix.ꝑdicam̃tis ea q̃ ſunt q̃litates paſſibiles ⁊
paſſiões ⁊ habitus ⁊ potẽtia ⁊ ipotẽtia ſunt res hñtium
paſſiões ⁊ hitꝰ ⁊ potẽtias. Relo vo ẽ de his:q̃ pẽdent ad
ſilitudinẽ iſtoꝝ:igiĩ ẽ mãl.reſtat igiĩ vbi: ⁊ eſt q̃titas:⁊
qñ eſt q̃titas:⁊ ſitus ⁊ eſt q̃titas.agere vo: ⁊ pati ſũt mã
les:acqriĩ igiĩ ex ħ:vt qcqd nõ eſt q̃tũ:ſit ẽt pendẽs ex
mã:pẽdẽtis vo ex mã ꝑncipiũ eſt id qδ nõ pẽdet ex mã.
igiĩ diſciplinalia.ſ.idee ſunt ꝑnᵃ nãliũ.⁊ ipſa ſunt certa i-
tellecta.alia vo ab eis.ſunt nõ itellecta: ⁊ idcirco nullus
põt diffinire colorẽ vel ſaporem vel alia hꝰ. diffinitione
que ſit recta:ſed que eſt cõpatio aliq̃ ad ṽtutẽ apprehen-
dentẽ.qꝛ itellectus nõ itelligit eas apud eos:ſed imagiat
eas imaginatio ſeq̃ns ſenſuꝫ.Dixerũt ẽt ꝙ numeri ⁊ mẽ
ſure:⁊ diſpõnes eaꝝ itelliguntĩ per ſeipſa igiĩ ipſa ſĩ ſepa
rata.¶ Quidã vo poſuerũt ea ꝑnᵃ.⁊ nõ poſuerũt ea ſepa
rata.⁊ ħ fuit ſecta Pithagore:⁊ cõpoᵃ oĩa aſſimilauerunt
vnitati ⁊ dualitati:⁊ poſuerũt vnitatẽ in termino bõitatꝭ
⁊ reſtrictiõis.dualitatẽ vo poſuerunt in maliᵃ: ⁊ in nõ re
ſtrictiõe.¶ Quidã vo aly poſuerũt ꝑnᵃ augmẽtũ ⁊ dimi
nutionẽ ⁊ equale ponẽtes equale ipſam ylẽ: eo ꝙ ab ipo
fit ꝯuerſio ad vtrũqꝫ extremoꝝ.Quidã vo aly poſuerũt
eq̃le formã:eo ꝙ ipſa eſt reſtricta ⁊ terminata: augm̃tuꝫ
vo ⁊ diminutio nõ hñt terminũ.poſtea vo diuiſi ſunt i cõ
poſitiõe vniuerſitatis ex diſciplinabilibus ideis.Quidã
eni poſuerũt nũeꝝ ꝑnᵐ mẽſure.vñ linea apδ eos ꝯponiĩ
ex duabꝰ vnitatibus ⁊ ſupficies ex quatuor vnitatibus.
¶ Quidã vo vnãquãqꝫ iſtaꝝ duaꝝ poſuerũt ꝑtẽ per ſe:
⁊ plures ex eis tenuerũt ꝙ numerus eſt ipſum ꝑnciᵐ:ſed
vnitas eſt ꝑmũ ꝑncipiũ:⁊ ꝙ vnitas ⁊ idẽtitas ſunt comi-
tãtia vel ꝯñtia ⁊ ꝓcreauerũt numerum ex vnitate ⁊ ordi
nauerũt eũ ſm tres modos.q̊ꝝ vnꝰ eſt modus nũeralis.
alter eſt modus nũeri diſciplinalis.tertius ẽ modꝰ itera-
tiõis.modus vo nũeri nũeralꝭ ẽ:q̊ poſuerũt vnitatẽ i ꝑncᵒ
ordis.⁊ deiñ dualitatẽ:⁊ deiñ ternarietatẽ. ⁊ ſic deiceps.
Nũerus vo diſciplinalis eſt: q̊ poſuerũt vnũ ꝑmũ:deide
2ᵐ.⁊ deide tertiũ:⁊ ordinauerũt nũeꝝ per ſucceſſionem
vnius poſt vnũ.tertius vo modus eſt:q̊ poſuerũt nũerũ
ꝓcreari per iterationẽ ipſius vnitatis. nõ per additiõeꝫ
alterꝰ vnitatis ad ipſaꝫ. miror aũt δ ſñia Pithagore q te-
nuit nũeꝝ ꝯponi ex vnitate ⁊ ſuba:eo ꝙ vnitas nõ ꝯſtat
ꝑ ſe:qꝛ vnitas ẽ alicꝰ:⁊ id i q̊ ẽ:ſuba ẽ.⁊ iδ ẽ ꝯpoſitio. ⁊ ſic
ẽ mltitudo.¶ Et ex his fuit ꝙ vnicuiqꝫ ordini diſciplia
lis nũeri attribuit ꝯueĩẽtiã alicuiꝰ forme.Ita vt cũ ẽ:ex-
poliatus ſit ordo nũeri.Cũ vo cõmiſceĩ mᶜ ſit forma ho
minis vꝉ eq:⁊ ħ ẽ δ ſñia quã aſſignauimꝰ i ꝑdcis.¶ Qui
dã vo aly dixerũt ꝙ iter hãc formã nũeralẽ: ⁊ iter exẽ-
plarẽ dr̃ia ẽ:ex qbꝰ fuerĩ q poſuerĩ eã mediũ ſꝫ ꝙ ꝑdcm̃
ẽ.plꝛes vo ex pithagoricis tenuerũt ꝙ nũerus diſciplialꝭ
vꝉ idealis eſt ipſum ꝑnᵐ:⁊ ipſum eſt nõ ſepatũ: ex quibꝰ
fuit ille q ꝯceſſit cõpoſitionẽ formaꝝ geometricaꝝ fieri
ex vnitatibus.ħ q̊ negauit menſuras dimidiari: ⁊ ex his
fuit quẽ nõ piguit ponere diſciplinales cõpoſitas eſſe ex
nũeris:⁊ poſt ꝯpõnẽ accidere eis diuidi in infinituꝫ. ⁊ ex
his fuit q formas numerales poſuit cõicãtes formis geo
metricis.Tu aũt cũ diligẽter conſideraueris ħ inuenies
ꝙ radices occaſiõis oĩs errorꝭ i quẽ iciderĩ iſti viri ſĩ.v.
¶ Una eſt opinio eorum:ꝙ cuꝫ res eſt expoliata ab ali-
quo:nec eſt adiunctus ei reſpectus alius: profecto expo-

liata eſt iẽe ab eo queadmodũ ſi id cui aliqd adiũctum
eſt ↄſiderãs per ſe ſine ↄſideratiõe eius ꝙ ſibi adiũctuꝫ.
eſt. Jã.n.ↄſideraſti illud nõ adiũctũ illi. ⁊ oĩno cũ ↄſide
raueris illud ſine ↄditiõe ↄiũctiõis: iã putabit te cõſide
raſſe illud cũ ↄditiõe nõ ↄiũctiõis. Jta vt nõ oporteat cõ
ſiderare illud: niſi nõ ↄiũctũ: q̃uis ſit ↄiũctũ. Sed qꝛ in
tellectus apprehendit intellecta: que ſunt in mũdo ſine
cõſideratione eius cui adiũgitur. ideo putauerũt ꝙ intel
lectus nõ apprehendit niſi ſeparata ab eis. Non eſt autẽ
ita. imo omnis res ſm ꝙ in ſeipſa eſt habet vnum reſpe
ctum: ⁊ ſm ꝙ iũcta eſt alij hꝫ aliũ reſpectũ. Nos.n. cum
intelligimus. v.g. formam hoĩs: iq̃ꝫtũ eſt forma hoĩs: ſo
lũmodo iã itelligimus aliqd: qđ ſolũmõ eſt ſm ꝙ eſt i ſe.
Sed ex h ꝙ itelligimus. nõ oꝫ ꝙ ſit ſolũ ⁊ ſepatũ. Cõiũ
ctum.n. ex h ꝙ eſt ipſum nõ eſt ſepatũ ſm moduꝫ nega
tiõis: nõ ſm modũ pͥuatiõis qua itelligit̃ ſepatio exñtie.
Nõ eſt aũt nobis difficile itelligere ſm apprehẽſionem
vel per reliq̃s diſpões vnũ ex duobus: q̃ꝝ vnũ ẽ.ſ. ꝙ nõ
eſt de nã eius ſepari a ſibi ↄiũcto in exñtia: q̃uis ſepetur
ab eo in diffõne ⁊ itẽtiõe: ⁊ certitudie: cũ fuerit eiꝰ certitu
do nõ ↄtẽta itra certitudinẽ alteriꝰ: qm̃ eẽ cũ illo fac̃ de
bere eẽ ↄiũctionẽ nõ ↄtineri in itẽtiõibus. ⁋ Scđa ẽ er
ror eoꝝ de vno. p h.n. ꝙ dicimus ꝙ hũanitas eſt itentio
vna: nõ itelligimꝰ intẽtionẽ q̃ ſit vna nũero. ⁊ ſit in mul
tis ⁊ multipliciter reſpectibus. ſic̃ vnꝰ eſt pr̃ multoꝝ. imo
ſic̃ vni pr̃i ſunt filij diſcreti. Jã aũt ſcripſimus de h al's.
Ipſi aũt neſcierũt qđ per h: qđ dicimus multoꝝ eẽ intẽ
tionẽ vnã: itelligamꝰ ꝙ q̃cũq; pͥus itellexerimꝰ venit̃ ad
mãm eadẽ hꝫ diſpõneꝫ quã alia: nec pͥuenit ex ea: niſi h
vnũ idiuiduũ. ⁊ ſilr̃ q̃lecũq; pͥus occurrerit intellectui: ⁊
ĩpreſſuꝫ fuerit in eo: acqrer̃ ex eo h eadẽ itẽtio vna: q̃uis
cũ vna aduenit: delet̃ alia: ⁊ nõ agit aliqd. Nõ ſic caloꝛ: q
cũ venit in mãm in qua eſt hũiditas iprimit aliq̃ itẽtio
nem: ⁊ cũ pñtatũ fuerit itellectui ꝙ venit ad eũ itẽtio hu
miditatis agit aliã itẽtionẽ. Jſti vo ſi itelligerẽt itẽtiões
de vno in h: remouerent̃ ab errore ſuo. ⁋ Tertia ẽ ig̃rã
tia eoꝝ ꝙ h iquãtũ eſt h aliqd aliđ eſt in cõicãs ei in dif
finitiõe q̃ eſt dcõ ↄ̃dictõis. ſic̃ ſi aliqs ſophiſtice iterroga
tus: an hõ iq̃ꝫtũ eſt hõ ſit vnꝰ vel multi: rñdeat ꝙ ẽ vnus
vel multi. Nã hõ iq̃ꝫtũ eſt hõ. eſt hõ tm̃. ⁊ iq̃ꝫtũ eſt hõ nõ
eſt aliqd aliđ ab hoĩe: ſꝫ vnitas ⁊ multitudo: ſunt aliđ ab
hoĩe. Jã aũt diſcuſſimus de his. ⁋ Quarta eſt opĩo eoꝝ
de h ꝙ cũ nos dicimꝰ ꝙ hũanitas ẽ ſꝑ manẽs: eſt q̃ſi di
ceremus ꝙ hũanitas eſt vna vel mlt̃e. h ãt nõ eẽt ſic: ni
ſi diceremus ꝙ hũanitas vna vel multe eſſet vna inten
tio. ⁊ iõ nõ oꝫ putare. vt cũ cõceſſerunt ſibijpſis ꝙ huma
nitas eſt manens cõſequi: vt vna ⁊ eadẽ hũanitas ſit ma
nens: ita vt ponat̃ hũanitas eterna. ⁋ Quinta eſt opĩo
eoꝝ de h ꝙ ſi res mãles fuerint cãte: opteat cãs eaꝝ eẽ
res: q̃s poſſibile eſt ſepari. Non.n. ſi res mãles fuerit in
tellecte ⁊ diſciplinales ſepate: optebit iõ: vt diſcipliales
oĩno ſint cãe eaꝝ: qꝛ fortaſſe alie ſube erũt cãe: que nõ ſt̃
ſube que ſuſtinẽt. ix. pͥdicamẽta. Nec certificauerũt cer
tiſſime: qꝛ geometrice: que ſunt de diſcipliabilibꝰ. nõ pñt
carere materijs in ſuis diffõnibus abſolute: q̃uis careãt
ſpẽ mãeꝝ. ⁊ he ſunt res ad certitudinẽ: q̃ꝝ videret̃ ſuffi
cere radices q̃s pmiſimꝰ. igĩ accigamur ↄ̃ eos qui tenẽt
ſniam de diſciplinabilibus.

⁋ Caplm. III. De deſtruendo ſententiam de diſciplinali
bus: ⁊ de ideis.

A DIco igitur ꝙ ſi i diſciplialibus fue
rit diſciplinale ſepatuꝫ a
diſciplinali ſenſibili. tũc vel erit in ſenſibili di
ſciplinale: vel non erit. Si aũt in ſenſibili non
fuerit diſciplinale: optebit tũc vt nec q̃dratũ
nec rotũdũ nec menſuratũ ſit ſenſibile. Si autem nullũ
iſtoꝝ fuerit ſenſibile. tũc q̃uo erit via ad ſtabiliendũ ſuũ
eẽ: ⁊ q̃ꝫto minus ad imaginandũ ea: Jnitiũ.n. nr̃e imagi
nationis de h ſumit̃ ab eſſe ſenſibili. ita vt ſi eſtimaremꝰ
aliquẽ hoĩeꝫ nullum eoꝝ ſenſiſſe procuidubio: ⁊ iudica
remus eum nõ poſſe imaginare aliqđ eoꝝ: neduꝫ etiaꝫ
intelligere: q̃uis nos iam ſtabilierimus: ſicut circulum
plura ex eis eſſe in ſenſibilibus. Si vero fuerit natura di
ſciplinalis h. vt habeat eſſe in ſenſibilibus. tunc illis na
turalibus: erit in ſua eſſentia reſpectus: pp quẽ eẽntie eo
rum vel erũt ↄueniẽtes in diffinitiõe ⁊ itẽtiõe cũ ſepara
to vel non ↄuenientes. Si autẽ fuerit nõ ↄueniẽtes cuꝫ
illo. tũc diſciplinalia itellecta erũt alia ab eis que imagi
namus ⁊ intelligimus: ⁊ ad ſtabiliẽdũ illa erit opus pͦba
tione alia. ⁊ ſic poſtea ↄſiderabimꝰ de diſpõne ſeparatio
nis eoꝝ. ꝙ.n. ipſi pretermiſerunt ſtabilire ea: ⁊ propoſue
runt tractare de ſeparatiõe eoꝝ nihil eſt. Si aũt fuerint
cõuenientia ⁊ cõlcantia illi in diffinitiõe: tunc h que đ ill'
ſunt in ſenſibilibus neceſſe eſt: vt vel fuerit in eis niſi na
turis: ⁊ diffinitiõe eoꝝ. Sed q̃uo ſeparabunt̃ ab eo: qđ ẽ
eoꝝ diffinitio vel ſit h pp aliqd qđ accidit eis ex aliqua
occaſiõe. ⁊ tũc illa eſt preparata ad h. qꝛ diffinitões eoꝝ
non pͥhibebũt h ſequi ad illã. igĩ de modo illorum ſepa
ratorũ erit: vt fiãt mãles. ⁊ đ modo iſtoꝝ materialiũ: erit
vt ſeparẽtur: ⁊ h eſt ↄ̃riũ ei qđ tenent: ⁊ ſuper qđ ↄſtituũt
radicẽ ſue ſnie: h aũt que fiũt pp aliqd qđ accidit vel ege
bũt ſepatis ad eẽ ſuũ vel nõ egebũt. Si ãt eguerit ſepa
tis: ſed nõ egebũt alijs ſepatis a ſe: niſi pp naturas ſuas.
tunc ſepata egebũt alijs ſepatis. Si ãt h nõ eguerit ſepa
tis: niſi pp aliqd qđ accidit eis: ita ꝙ niſi illud accidiſſet
illa nõ egerẽt ſepatis vllo modo. nec ſepata deberẽt hr̃e
eſſe vllo mõ: tũc accñs rei eſt qđ facit debere eſſe rei: qđ ẽ
pͥus ea: ⁊ ita nõ eget ea: ⁊ ponit ſeparata egẽtia illis ad h
vt poſſint hr̃e eẽ. ſi aũt nõ fuerit ſic: ſed fuerit ꝙ eẽ ſepa
toꝝ: facit debere eſſe ſepatoꝝ cũ illo accñte: tc̃ accñs nõ
facit debere ea eſſe in alijs: nec in ſuis: ſed natura ſepato
rũ eſt ↄueniens: ſi aũt fuerint nõ egẽtia ſepatis: tũc ſepa
ta nõ erũt cãe illoꝝ vllo mõ: nec pͥncipia: ⁊ ſequet̃ ꝙ h ſe
parata ſunt inſufficiẽtia. Cõiũctũ.n. materie ↄſequũtur
vires ⁊ actiões: que nõ ſunt in ſepato. Quãta.n. differen
tia eſt inter figurã humanã ſimplicẽ: ⁊ iter figurã hũanã
vnã agẽtẽ. ⁋ Miror ẽt de eis qui poſuerũt lineã in ſua
exiſtẽtia expoliatã a ſupficie: ⁊ pũctũ a linea: quid ẽ ḡ ꝙ
ↄrigit ea in corpe naturali a natura vniuſcuiuſq; eorum
facit debere h: ſed ſilr̃ deberet ea cõiungere ſi eẽnt ſepa
rata: an alia virtus aĩa: an intelligẽtia: an creator. Deide
linea q̃uo poř eſt corpe pfecto poritate cãe: cũ nõ ſit forª
eius. linea.n. nõ eſt forma corpeitatis: qꝛ nec eſt agẽs eiꝰ:
nec finis eius. Sed ſalteꝫ corpus pfectũ ⁊ integrũ dimẽ
ſionibus ſit finis linee ⁊ alioꝝ. Nec ẽt eſt yle eius. imo ẽ
quiddã qđ cõſequitur illud ſm h: qđ finitur ⁊ inciditur.
⁋ Jllũ ẽt qui tꝫ ſniam de numeris comitatur: vt diſtin
ctiones reꝝ ponat varietatẽ ſm augmentũ ⁊ diminutio
nem eoꝝ ẽt: tunc diuerſitas inter hoĩem ⁊ equum erit: ꝙ
vnus eoꝝ eſt plus: ⁊ alter minus. Minus auteꝫ ſꝑ ẽ i eo
qđ eſt plus. igitur vnus eoꝝ erit in alio. ⁋ Et ex his eſt
etiã qui ponit vnitates eq̃les. ⁊ ita id in quo dr̃t plꝰ ab eo:
qđ eſt minus: erit ps eius: qđ eſt minus: ⁊ ex his: ẽ ẽt q po
nit vnitates ineq̃les: ſed ſi ipſe dr̃nt diffinitõe: tũc nõ ſũt
vnitates: niſi cõione noĩs. Si vo nõ dr̃nt diffinitione: ſed
poſtq̃ ↄueniũt in diffinitiõe augentur ⁊ minuunt̃. tunc
augmẽtũ incremẽti eaꝝ eſt pp aliquid: qđ ẽ in eis in eſſe
ctu: ſic̃ nũerus. ⁊ ſicut vnitas eſt multitudo. ⁋ Eos aũt
qui tenẽt ſniam de nũero nũerali: ⁊ eos qui cõponũt ex
eo formas naturaliũ ſequitur: vt faciant vnũ de duobus

videlicet vt vel nũeꝝ q̄ eſt ſepat⁹ ponãt finitũ: ⁊ tũc finitio eius erit apud vnũ ex ſuis terminis deſignatũ tãtũ ⁊ nõ apud aliũ: ⁊ hec adinuẽtio eſt ſtulta: vl' ponãt iſi[m]: ⁊ tẽ formas nãliũ ponẽt iſinitas: ⁊ iſti ẽt ponũt vnitatẽ p[am]: p̄ter vnãq̄q̄ duaꝝ vnitatũ q̄ ſũt i ternario ⁊ poꝛẽ illi: ⁊ ſilr̄ i his q̄ ſequũt̄ ternariũ: ſꝫ h̄ ẽ abſurdũ. Qm̄ iter p[am] dualitatẽ ⁊ dualitatẽ q̄ ẽ in ternario nõ ẽ dr̄ia i eẽn⁹: ſꝫ accidit ei adiũgi ſibi aliqd. Adiunctio vo alicui⁹ ſibi nõ deſtruit eẽntiã ei⁹. Si.n. deſtrueret eẽntiã ei⁹: nõ eẽt ꝯiũctũ. Cõiũctũ.n. ꝯiũctũ eſt eẽnti. Sꝫ deſtruẽs nõ eſt ꝯiũctũ. Unitas aũt quõ erit deſtructrix duaꝝ vnitatũ: niſi p h̄ ꝙ dſtruit vnãquãq̄ illaꝝ. ſꝫ vnitas quõ erit deſtructrix vnitatis. Nã ſi deſtrueret illã nõ eẽt dualitas. Dualitas.n. que fit ex ꝯiũctione duaꝝ vnitatũ iter ſe nõ ẽ diſcreta in eẽntia a dualitate exñte nõ ꝯiuncta vnitati. Unitas.n. pp̄ ꝯiunctionẽ nõ variat diſpõnẽ: ſꝫ facit maius totum: ⁊ dimittit partẽ ſm̄ diſpõnẽ ſuã: ⁊ oĩo cũ fuerit vnitates ꝯuenientes: ⁊ cõpõ fuerit vna: tũc erunt due nãe ꝯuenientes: niſi forte acciderit aliqd qð variet ⁊ deſtruat: igr̄ nõ põt eſſe vt vnitates ſint niſi ꝯueniẽtes: q2 nũerus fit ex vnitatib⁹ ꝯueniẽtib⁹ nõ alijs: q̄uis q̄dã ex illis dicant ꝙ dualitatẽ inq̄tũ eſt dualitas ſeq̄r̄ vnitas alia p̄ter vnitatẽ ternarij: igr̄ ſilr̄ vnitas dualitatis erit p̄ter vnitatẽ ternarij. Seq̄tur g̊ vt denarietas ſit cõpoſita nõ ex duab⁹ q̄narietatib⁹: ſm̄ ꝙ due q̄narietates ſunt due q̄narietates. Denarij.n. vnitates ſunt p̄ter vnitates quinarioꝝ: igr̄ denarietas nõ eſt cõpoſita ex duab⁹ q̄narietatib⁹. Sequit̄ g̊ vt vnitates q̄narietatis cũ fuerint pars denarij ſint diuerſe ab vnitatibus ſuis cũ fuerint p̄tes q̄ndenarij. Sed foꝛtaſſe dicent ꝙ q̄narietas q̄ eſt in q̄ndecim. ⁊.ſ. p̄s quindenarij eſt p̄ter q̄narietatẽ q̄ eſt in denarietate ſimplici: q2 eſt q̄narietas denarij. ¶ Seq̄tur g̊ ꝙ denarietas cũ adiũgit̄ ei q̄narietas nõ ſit q̄ndenarietas niſi p⁹us deſtruant̄ vnitates eius: ⁊ h̄ totũ abſurdũ ẽ. Deĩde ſi q̄narietas denarij nõ fuerit eq̄lis q̄narietati abſolute: tũc nõ erit q̄narietas niſi cõiõe nois: ⁊ ſic opoꝛtebit vt itẽtionẽ q̄narietatis itelligam⁹ in illa poſt cõiõnẽ nois. Si aũt fuerit eq̄lis: tũc vnitates in oĩb⁹ illis erũt eq̄les ⁊ dualitates ⁊ ternarietates ſilr̄: foꝛ[a] igr̄ ternarietatis erit i q̄ternitate. Sꝫ ternarietas eſt foꝛ[a] ſpẽi nãlis ⁊ q̄ternarietas ſilr̄: igr̄ in ſpẽb⁹ nãlib⁹ erãt ſpẽs aliaꝝ reꝝ diuerſaꝝ ab illis. v.g. Cũ aliq̄s numerus fuerit foꝛ[a] hoĩs: ⁊ itẽ nũerus alius eq̄ maioꝛ vel minoꝛ eo: tũc ſi fuerit maioꝛ eo: ſpẽs hoĩs erit in equo. Si vo fuerit minoꝛ eo: ſpẽs eq̄ erit in hoĩe. Seq̄r̄ igr̄ vt ſit foꝛ[a] ſpẽi q̄ recipiat ſpẽs cũ fuerint maioꝛis cõpõnis q̄ ille: ⁊ vt cõpõ ſpẽꝝ ex ſpẽb⁹ fiat in iſinitũ. ¶ Deĩde quõ p̄t aliq̄s nũerus hñs oꝛdinẽ eẽntialẽ ex vnitate ⁊ dualitate ꝯuenire in iſinitũ in effectu: ſꝫ iã patuit falſitas ei⁹. ¶ Qui aũt faciũt numeꝝ ḡnari p iterationẽ vni⁹ eiuſdẽ vnitatis nõ itelligũt iterationẽ in illo niſi iũctionẽ rei alteri⁹ nũero p̄ter p[m]. Si aũt nũeꝝ facit iteratio: ſꝫ in p̄ ⁊ 2° nõ eſt vnitas: tũc vnitas nõ eſt p̄n[m] oꝛdinatõis nũeri. Si vo p̄mus inq̄tũ eſt p̄m⁹ fuerit vnitas: ⁊ ſcðs inq̄tũ eſt ſcðs fuerit vnitas: tunc h̄ ſunt due vnitates: ſꝫ vna vnitas nõ iterat̄ niſi p vicẽ vnã poſt aliã: ⁊ h̄ vices vel erit tp̄alis vel eẽntialis. Si aũt fuerit tp̄alis nec defecerit iterim: tũc ipa eſt ſic erat. nã iterata ẽ ſꝫ ſi defecerit: tũc vnitas erit aliđ idiuiduũ. Si aũt fuerit eẽntialis: h̄ ẽt erit manifeſtius. ¶ Quidã vo poſuerunt vnitatẽ nũero q̄ſi yle: ⁊ q̄dã poſuerũt q̄ſi foꝛ[am]: q2 dr̄ de oĩ. ¶ Miroꝛ aũt de pitagoꝛicis q̄ vnitates indiuiſibiles ponũt p̄n[a] mẽſuraꝝ cũ ipſi ſciãt mẽſuras diuidi i iſinitũ. ¶ Quidã ẽt dixerũt ꝙ cũ vnitas adiũgit̄ mãe fit pũct⁹ ſꝫ ꝯſideratõez illoꝝ: ⁊ quũ dualitas adiũgit̄ ei facit lineã ⁊ ternarietas ſupficiẽ: ⁊ q̄ternarietas coꝛp⁹. vñ nece eſt vt aut mã ſit eis cõis aut vnaq̄q̄ hẽat ſuã mãꝫ p ſe. Si aũt fuerit illis vna mã: tũc mã aliq̄n fit pũct⁹: ⁊ aliq̄n coꝛp⁹: ⁊ aliq̄n reuertet̄ in pũctũ: ⁊ q̄uis h̄ icõueniẽs ſit: adhuc tñ h̄ ẽt facit debere vt pũctũ non ſit digniõꝛ ad eſſendũ p̄n[m] coꝛpoꝛis q̄ coꝛp⁹ p̄n[m] pũcti. Sꝫ erũt de his q̄ ſũt viciſſim in eodẽ ſubõ. Si aũt mãe eoꝝ fuerint diuerſe: tunc in mã dualitatis nõ erit niſi dualitas: ⁊ ſeq̄r̄ ꝙ h̄ nullo mõ erũt ſilr̄. Scðꝫ aũt ſniaꝫ vitatis pũct⁹ nõ ẽ niſi in linea q̄ ẽ i ſupficie q̄ ẽ in foꝛ[a] coꝛpis q̄ ẽ i mã. Pũct⁹ vo nõ ẽ p̄n[m] niſi ex itellectu extmitatis. Sꝫ re va coꝛp⁹ ẽ p̄n[m] ex itellectu q̊ accidit ei finiri p ipſꝫ. Miroꝛ aũt de illo q̄ poſuit p̄n[m] augmẽtũ ⁊ diminutionẽ ⁊ eq̄le. vñ relõnez poſuit p̄n[m]. Relatio aũt ẽ q̄ddã accñs alicui alij ex his q̄ ſũt: ⁊ ẽ poſteri⁹ oĩbus reb⁹. Deinde quõ eſt eis poſe ponere in eſſe multitudinẽ: vnitas.n. ſcða q̄ ẽ i multitudine refert̄ ad p[am]. ſi habuerit eẽ p ſeipaꝫ. In q̊ igr̄ dr̄t vnitas ab vnitate? Sꝫ nec̄e eẽ p ſe nõ multiplicat̄ nec dr̄t ab aliq̊ niſi p ſubaꝫ nõ p nũeꝝ. Si vo ꝯtigerit h̄ pp̄ diuiſionẽ vnitatis: tunc vnitas non erit niſi menſura: ſꝫ ſi ꝯtigerit pp̄ aliã occaſione: tũc vnitas hꝫ cãm q̄ ẽ in nã ſua: nec ẽ de his q̄ ſunt p ſe nec de p̄ncipijs q̄ ſunt: ſꝫ nõ hñt cãm. ¶ Deĩde quõ poſuerũt vnitatẽ ⁊ multitudinẽ eẽ de ꝯrijs aſſignãtes vnaꝫ bonitati ⁊ alterã malicie. Ex iſtis.n. fuit q̄ tenuit ꝙ nũerus ẽ ex p̄te bonitatis pp̄ id oꝛdinatõis ⁊ cõpõnis ⁊ diſpõnis qð eſt in eo. ¶ Quidã vo tenuit ꝙ vnitas ẽ ex p̄te bonitatis. Sed ſi vnitas fuerit ex parte bonitatis: tunc quõ ex bonitate ḡnat̄ malicia? Uel quõ ex additõe bonitatis fit malicia? Si vero multitudo fuerit bonitas ⁊ vnitas malicia: tunc quõ ex additione malicie ꝯuenit bonitas? vel quõ p̄n[m] ⁊ initiũ fiet malicia: ita vt maius ſit cãtũ ⁊ min⁹ cã? ¶ Quidã vo ex eis poſuit nũeꝝ ⁊ vnitatẽ de maneria bonitatis ⁊ poſuit maliciã yle. Sꝫ yle ſi fuerit cãta: tunc hẽbit cãm ex q̊ pendeat q̄ erit yle vel foꝛ[a]. Si aũt pẽdet ab yle: tunc ſcies ꝙ itelligimus ex h̄. Si vo ex foꝛ[a] pẽdet: tũc quõ bonitas ḡnabit maliciã? Si aũt nõ fuerit cãta: tũc ẽ neceſſe eẽ p ſe: q2 vel erit receptibilis diuiſiõis vel erit expoliata. Si vo fuerit receptibilis diuiſiõis in ſe: tũc eſt mẽſura cõpoſita ex vnitatib⁹ ſm̄ ſniaꝫ illoꝝ: ⁊ tũc ẽt eſt de bonitate. Sed ſi nõ fuerit diuiſibilis in ſeipſa: tũc eẽntia ei⁹ ẽ vnitas. Unitas aũt inq̄tũ eſt vnitas bonitas eſt: q2 apð eos nõ itelligit̄ bonitas niſi ſm̄ h̄ ꝙ eſt vnitas vel oꝛdo nũeri. Unitas vo apð eos digniõꝛ eſt ad h̄. Si aũt poſuerũt ꝙ vnitatẽ eẽ vnitatẽ nõ ẽ ipaꝫ eẽ bonitatẽ: deſtruent̄ tũc oẽs eoꝝ radices: ſꝫ ſi poſuerũt ꝙ vnitatẽ eẽ vnitateꝫ ipaꝫ eſt eẽ bonitatẽ: ſeq̄t̄ tũc ex h̄ ipaꝫ eẽ yle: eo ꝙ ipa eſt vnitas q̄ eſt bonitas. Itẽ ſi fuerit vnitas ꝙ in ipa eſt bonitas ꝯñs eã ⁊ extnea ab ea: tunc ſi remouerimus ab ea h̄ ꝯñs: ſequet̄ eadẽ inq̄ſitio. Itẽ quõ põt ḡnari ex nũeris caloꝛ vel frigiditas leuitas vel grauitas: ita vt nũerus faciet debere aliqd moueri ſurſuꝫ ⁊ deoꝛſuꝫ. Sed ad deſtruendũ h̄ nõ eſt nobis nimis laboꝛãdũ: q̄uis q̄dã eoꝝ poſuerit res ḡnari ex nũero qui comitat̄ q̄litatẽ: ⁊ habet eſſe cũ illa. vnde p̄ncipia nõ erunt nũeri: ſed tñ nũeri ⁊ q̄litates aliaꝝ reꝝ: ⁊ h̄ eſt abſurdum apud eos.

¶ Explicit tractatus. VII. Incipit. VIII. Capitulum. I.
De cognoſcendo p̄mo principio vniuerſi eſſe: ⁊ de cognoſcendis proprietatibus eius.

POſtq̄ aũt puenim⁹ ad id in h̄ libꝛo nr̄o: oꝫ vt p̄ficiamus eũ p cognitionẽ p̄mi p̄ncipij vniuerſi eſſe ingrentes an ſit ⁊ an ſit vnũ nec hñs cõpar. nec ſilẽ: ⁊ vt oñdamus oꝛdinẽ eius in eſſe: ⁊ oꝛdinẽ eoꝝ que ſunt p̄ter ipſum: ⁊ oꝛdinẽ eoꝝ ⁊ diſpoſitionẽ reductionis eoꝛum ad ipſum adiuti auxilio eius. Primũ vero qð de h̄ incũbit nobis eſt h.ſ. vt oſtendamus ꝙ cauſe omnib⁹ modis finite ſunt: ⁊ ꝙ in vnoq̄q̄ oꝛdie caꝝ eſt p̄ncipiũ p[m]: ⁊ ꝙ p̄nci- A

piũ oĩuz illoꝝ eſt vnũ:ꝛ ꝙ eſt diſcretũ ab oibꝰ q̃ ſunt:ipm
ſolũ ens neĉe eẽ:ꝛ ꝙ ab ipo eſt ṗnᵐ ſui eẽ ois qđ eſt.Dico
igit̃ ꝙ cũ eẽ rei hẽat eẽ cũ ea:iã ħ certiſſime oñſum eſt ti/
bi.vñ dico ꝙ ſi poſuerimus cãtũ ꝛ poſuerimus eiꝰ cãm ꝛ
ſue cãe cãm:nõ tñ erit poẽ vnicuiq; cãe eẽ cãm in infini/
tũ.Cauſatuz.n.ꝛ eius cã ꝛ cã ſue cãe ſi ꝯſiderent̃ ſingula
ſcḋm cõpõnẽ ſui adinuicẽ:ꝑfecto cã cãe erit pᵃ cã abſolute
duoꝝ alioꝝ:ꝛ duo alia hẽbũt cõpõnẽ cãtionis ad illã:q̃z/
uis dĩant in ħ:qđ vnũ eoꝝ eſt cãtũ mediãte aliq̊:ꝛ alteꝝ
eſt cãtũ nullo mediãte :qđ nõ fuit ſic in p̊ nec i meᵒ. Me
diũ.n.qđ eſt cã ꝓxĩa cãti:eſt cã vnius rei tñ.Cãtũ vͦo vlti
mũ nullius rei eſt cã:vnũqđq; igr̃ iſtoꝝ triũ hꝫ ꝓprieta/
tẽ.Sed ꝓṗetas vltimi cãti eſt ħ ꝙ ipꝫ nõ eſt cã alicui rei
ꝛ ꝓṗetas alterius vltimi:eſt ħ ꝙ ipm eſt cã oĩ aliȷ a ſe.ꝓ/
prietas vͦo mediȷ eſt ꝙ ipm eſt cã vniꝰ ex̃mi:ꝛ eſt cãtũ al/
terius ex̃mi:ꝛ idẽ eſt an ſit vnũ mediũ an plura ſi fuerint
plura:ꝛ idẽ ẽ an ordinant̃ finita aut ĩfinita, Si.n.ordina/
tur multitudo finita:tũc vniuerſa nũeroſitas q̃ ẽ ĩter duo
ex̃ma erit q̊ſi vnũ mediũ:qꝛ cõicat in ꝓṗetate mediȷ ſcḋm
cõpõnẽ ſui ad duo ex̃ma:vnicuiq; aũt duoꝝ ex̃moꝝ ẽ ꝓ/
prietas.Silr̃ ẽt fiet ſi ordinet̃ multitudo infinita:cuiꝰ nõ
inueniat̃ ex̃mũ:qꝛ totũ illud ĩfinitũ erit ſcḋm ꝓṗetatẽ me/
diȷ:de q̊ ſi q̃ztãcũq; collectionẽ accepis:illa erit cã eẽ cãti
alteriꝰ:qđ ſeq̄t̃ ꝛ erit cãta ṗme:eo ꝙ qcq̄d ẽſt de illa colle/
ctione cãtũ:eſt eiꝰ a q̊ ꝑẽdet eẽ totiꝰ collectiõis,Cuius aũt
eẽ pendet a cãto:cãtũ eſt. Jlla igr̃ collectio eſt ꝯditio eẽn/
di cãtũ alteꝝ:ꝛ eſt cã ei:ꝛ q̃zto maiorẽ collectionẽ accepe/
ris:tñ iudiciũ ĩfinitiõis remanebit.vñ nõ põt eẽ collectio
cãꝝ aliq̃ꝝ:in q̃ nõ ſit cã nõ cãta:ꝛ cã pᵒ. Nã totũ infinitũ
eẽt mediũ ſine ex̃mo:qđ ẽ abſurdũ. ¶ Si q̄s aũt dixerit
ꝙ cãe ꝑcedũt cãs ſine fine remouẽdo vtrũq; ex̃mũ: vel
ita vt ſint duo extrema:ſꝫ ĩter ea ſint infinita:ħ nõ tollit
nr̃am intẽtionẽ in q̃ ſumus.ſ.in ſtabiliẽdo pᵃᵐ cãm.q̃zuis
eniꝫ dicat ħ eẽ duo ex̃ma:ꝛ inter ea meᵃ ſine fine.ħ tñ di/
cit lingua tñ:nõ ex ſñia quã teneat. Nã ſi ex̃mũ hꝫ:fini/
tũ eſt ĩ ſe:q̃zuis ꝯſiderãs nõ ꝑueniat ad ex̃mũ eiꝰ. Hoc.n.
in ꝯſiderãte ẽ:nõ in re ipſa.Alteꝝ vͦo eẽ finitũ ĩ ſe ħ vtiq;
eſt ipꝫ hr̃e ex̃mũ.qũo g̊ vniuerſitas q̃ eſt ĩter duo ex̃ma
erit infinita exñte extremo. Jllđ igr̃ ex̃mũ erit ṗus eo: qđ
eſt ĩfinitũ:ꝛ erit cã nõ cãta:ꝛ ħ mõ oñdi põt ꝙ in oibꝰ or/
B dinibꝰ cãꝝ finitio eſt:q̃zuis ꝑ ħ nõ ĩgramus niſi cãs agẽ
Ariſto .ſcđo metha.te.z. tes.Tu aũt iã noſti in nãlibꝰ:ꝙ qcq̄d hꝫ ordinẽ in nã fini
nitũ eſt:q̃zuis ħ nõ ꝑtineat ad illos . Accedamꝰ g̊ nũc ad
oñdẽdã finitionẽ cãꝝ q̃ ſunt ꝑtes eẽntie rei:ꝛ ſunt ṗores
ea in tpe:ꝛ he ſunt cãe que ꝓꝓ noie dicunt̃ mãles:ꝛ hec
ſunt de qbꝰ eſt res cuiꝰ ipe ſunt ꝑs eẽntialis. Per ħ aũt ꝙ
dicimꝰ rẽ eẽ de re:oĩno ĩtelligas ĩtraſſe in eẽ ſcđi aliq̄d qđ
erat rei pᶜ.ſ.vel ſuba ꝛ eſſentia q̃ eſt rei pᶜ:ſic hõ in puero:
cũ dr̃ ꝙ vir factus eſt de eo vel ꝑs ſube ꝛ eẽntie q̃ eſt rei
pᶜ ſicut aer in aq̃:cũ dr̃ ꝙ de ea fit aer. Sed ꝑ dictionẽ il/
lã q̃ dr̃ ħ eſt de ħ cũ fuerit poſterius eo:ita vt ħ vbũ de.
nõ ſignificet aliq̄d de eẽntia ṗmi:nõ intelligas niſi poſte/
rioritatẽ tñ:vñ dico ꝙ rẽ eẽ de re nõ ex intẽtione eẽndi
poſt rẽ:ſꝫ ex intẽtione.ſ.ꝙ in ſcđo eſt aliq̄d de p̊;ꝛ ĩtra eiꝰ
ſubam dr̃ duobꝰ modis:q̊ꝝ vnus ſenſus eſt vt ṗmuꝫ non
ſit id qđ eſt:niſi qꝛ nã eius mouet̃ ꝑfici ꝑ ſcđm.v.g.ſicut
puer nõ eſt puer:niſi qꝛ eſt in via ꝑueniẽdi ad virilitatẽ.
Cũ vͦo fit vir:nõ corrũpit̃:ſed ꝑficit̃. Non enim remouet̃
ab eo aliq̄d ſubale:vel ẽt accñtale niſi ħ ꝙ pendet de im/
perfectiõe:ꝛ de eſſe eius adhuc ĩ poᵃ:cũ ꝯſideratus fuerit
ſcḋm aliã ꝑfectionẽ.Alteriꝰ vͦo ſenſus eſt vt ṗmũ ſit tale cu/
ius nã ſit nõ moueri ad ſcđm:q̃zuis comitet̃ illud q̄es ad
recipiendũ formã eius:nõ ex mõ ſue q̄dditatis:ſꝫ ex mõ
ſuſtentãtis ſuã q̄dditatẽ:ex quo cũ fuerit ſcđm:nõ erit de
ſuba eius que eſt in effectu niſi ſcḋm intentionẽ de poſt:ſed
eſt de ſuba eius.ſ.ꝑte que adiungit̃ poᶜ:ſicut in aq̃ cũz fit
aer.Spoliat̃.n.a ſua yle forma aqueitatis:ꝛ acquirit̃ in
ea forᵃ aereitatis.pᵃ igr̃ ꝑs diuiſionis:ſicut notũ eſt tibi:
eſt vt acq̄rat̃ ſcđo tota ſuba que eſt in ipſo p̊ . Scđa eſt vt
pars eius:ꝛ deſtruat̃ ſuba illa:qꝛ igit̃ ſcđa ꝑs diuiſiõis eſt
ꝙ ſuba ṗoris fit in eo qđ eſt poſteriꝰ q̊ſi ipſuꝫ idẽ vel pars
eius:ꝛ pᵃ eſt ꝙ totalitas ſube ṗmi ꝛ ꝑfectio adiungat̃ ei:ꝛ
fuit ẽt ſicut iã noſti ex ṗdictis:vt id qđ eſt finitũ ĩ effectũ
nõ habeat ꝑtes infinitas in effectu ſiue ſint ꝑtes mẽſura/
biles ſiue intelligibiles:ita vt hẽant ordinẽ:tũc ħ ſufficit
nobis:ne opus ſit oſtendere:an ſit poẽ eſſe ſubm huiꝰ aut
ſubm vſq; infinitũ:an nõ ſit poẽ.Sꝫ de ſcđa ꝑte diuiſio/
nis manifeſtuz eſt ꝙ in ea ẽt oꝫ eſſe finitio. Jn p̊.n.nõ eſt
niſi poᵃ ſcđi ꝑꝑ oppoſitionẽ q̄ eſt ĩter formã eiꝰ ꝛ formaꝫ
ſcđi:ſꝫ ꝛ ipſa oppoſitio ſeruat̃ in ꝯuerſiõe vtrarũq; reꝝ.ſ.
q̊ñ vnaq̃q; eaꝝ fit ſubm alteriꝰ:qꝛ ħ corrũpit̃ in illã:ꝛ il
la in iſtã:ꝛ ſic certe nulla eaꝝ eſt ꝑ eẽntiã ṗor altera:ſꝫ eſt
ṗoritas eius ꝑ accñs.ſ.reſpectu indiuidualitatis nõ ſpãli/
tatis.Sed ob ħ nõ eſt nã aque dignior eſſe ṗnᵐ aeris q̃z
aer a quo:ſꝫ ſunt q̊ſi viciſſitudinaria in eẽ. Jlla.n.ſingula
ris.aq̃ põt eſſe ṗor illo ſingulari aere . Nõ nego aũt ꝯtin/
gere illis ſingularibꝰ nõ eſſe finẽ vel initiũ:ſꝫ nõ eſt nr̃ ſer
mo ħ ꝙ ſingularibꝰ eiꝰ ſit initiũ:ſꝫ ſpãlitati eiꝰ. Nec ꝙ per
accñs ſit initiũ ſꝫ ꝑ eſſentiã. Poſſunt.n.ħ accidere cãe añ
cãs in ĩfinitũ tã in ꝑterito q̃z in futuro.nec eſt opus nobis
oñdere niſi finitionẽ in rebꝰ que ꝑ eẽntiã ſunt cãe:ꝛ ħ eſt
diſpõ ſcđi mẽbri diuiſionis:poſt q̃z adiuuerimus nos ꝑ id
qđ dictũ eſt in nãlibꝰ. Primũ.n.mẽbꝝ eſt ꝙ ꝑ eẽntiã ſuã
eſt cã ſui ſubi:ſꝫ non ꝯuertit̃:vt 2ᵐ fiat cã ṗmi.Quia.n.2ᵐ
fit cã in ꝑfectione:ſꝫ ṗmũ fit cã in motu ad perfectioneꝫ;
ideo nõ põt eſſe motus ad ꝑfectionẽ poſt acquiſitionem
ꝑfectionis:ſicut põt eſſe ꝑfectio poſt motũ ad ꝑfectionẽ:
põt igitur eſſe vir de puero ꝛ nõ puer de viro.

¶ Capitulum.II.De queſtionibus ꝯſequentibus id qđ di
ctum eſt de ſolutione eoꝝ.

JAm aũt inuimꝰ in manifeſtatõe huiꝰ nos A
ſequi id qđ dcm̃ eſt de ħ ĩ hac doctri/
na pᵒ in tractatu de ſcripto ꝑ eliph iuniorẽ.Sꝫ
in ħ loco ſunt q̃ões:q̃s debemus inducere:ꝛ
deide accingemus nos ad ſoluẽdũ eas. Põt.n.
q̄s dr̃e ꝙ ṗmus doctor nõ cõpleuit diuiſionẽ eiꝰ qđ eſt eẽ
aliq̄d de alio. Jpſe.n.ħ dixit duobꝰ modis factũ.vno.ſ.vt
aliquid vnũ fit de alio ſibi ꝯtrario:ꝛ oĩo qcq̄d eſt de alio
ſcḋm viã cõuerſionis alio:vt id qđ ꝑficitur fit de eo ad qđ
mouet̃ ipm:ꝛ qcq̄d eſt in via fiendi aliq̄d:ſꝫ ħ nõ eſt inte
gra diuiſio.Oẽ.n.qđ eſt de aliq̊ ṗmũ eſt tribꝰ modis. Ne/
ceſſe eſt.n.vt aut ṗmũ de quo fit aliđ maneat ſcḋm ſuã eẽn/
tiã:ita vt nihil eiꝰ deſtruat̃.vel corrũpat̃ niſi intẽtio apti/
tudinis:ꝛ ꝙ pendeat ex ea:aut vt aliq̄d ſit de alio:qđ erat
aptũ tñ:ꝛ ſubito exiens ad effectũ nõ paulatim:aut vt ſit
aptũ tñ:ꝛ exeat ad effectũ motu ꝯtinuo:in q̊ eſt ĩtra apti/
tudinẽ purã:ꝛ ꝑfectionẽ purã.igr̃ id qđ fit de alio ſcḋm ṗdi
ctã diuiſionẽ:aliq̊ñ dr̃ eſſe vniꝰ diſpoſitiõis:ſicut cũ dr̃ ꝙ
de ignorãte ħ vel ħ fit ſciens:ꝛ aliq̊ñ eſt diſpõnis euntis
paulatim:ſicut cũ dr̃ ꝙ de puero fit vir:ꝛ aliq̊ñ eſt diſpõ/
nis apte tñ:ſicut cũ dr̃ ꝙ de ſpmate fit vir. Nomẽ.n.pue
ri notat aptitudinẽ ad ꝑficiendũ viꝝ paulatim. Nomen
vͦo ſpmatis aptitudinẽ ad eẽndũ hoĩeꝫ:nõ ꝯditione ꝓce/
dendi paulatim.igr̃ magr̃ ṗmus de ꝑtibꝰ diuiſionis vnaꝫ
ṗtermiſit:eã.ſ.que eſt ꝑfectio:ꝛ eẽ de aliq̊ nõ cõpõne mo/
tionis ad ꝑfectionẽ.Tũ qꝛ oĩs exitus ab aptitudine pura
ad effectũ nõ eſt ꝑfectio.Aĩa.n.ſentit q̊ñq; falſum : ꝛ exit
ad effectũ in eo de poᵃ. Nec fit ħ ſcḋm viaꝫ ꝑfectionis:nec
etiã ſcḋm viã ꝯuerſionis.Tũ qꝛ ex elis generant̃ genera/
ta ꝛ cõuertuntur in cõmixtione non corrupta in ſuis for/

mis eſſentialib⁹ ſicut iā noſti.vn̄ in eo qđ fit complexio p
remotionē ɔrꝫ cōplonis:ſꝫ p pñatione cōplexionis.h igr̄
ps diuiſionis nō eſt de diuiſione quā exēplificauit p ge/
neratione aeris ex aq̄.elā.n.nō corrūpunt̄ in ſuis ſpēbus
in cōplexione ſꝫ ɔuertunt̄. Nec eſt de diuiſione quā exē/
plificauit p eē virꝫ de puero. Hoc.n.non ɔuertit:q2 puer
nō eſt pp deſtructionē viri. Sꝫ illud ɔuertit̄.igit̄ ex his
que cōmiſcent̄ eſt quiddā qđ cōmiſcet̄ poſt deſtructionē
cōplexionis:ꝛ q2 cū ipe loquit̄ h nō loquit̄ de ſubo inq̄ꝫ/
tū eſt ſubm niſi inq̄ꝫtū ſignat de h vbū eēndi aliqđ de ali
quo. Notū eſt.n.ꝙ h nō dr̄ de oī cōparatiōe generati ad
ſuū ſubm. Si.n.fuerit de aptatis: ex qb⁹ fit aliqđ ſm pfe/
ctionē:ꝛ nō hꝫ nomē ſm modū quo eſt aptatū:ꝛ nō ſequi
tur illud pmutatio diſpōnis ſue que eſt ei ante exitum ad
effectū:tūc nō dicet̄ aliqđ eſſe de eo. Nō.n.dr̄ de hoīe eē
vir:ſed de puero. Puer.n.nomē eſt rei ex h ꝙ eſt impfe/
ctus nec pficit̄ niſi ɔuerſionib⁹:ꝛ ēt ſm viā pcedēdi pau
latim:ꝛ eſt impoſitū ei ad h vt itētio quā ſignat nomē de
illo remoueat̄ in exitu ei⁹ ad effectū. Niſi.n.eſtimet̄ in eo
remotio alicuius rei que erat ei pp quā merebat̄ nomen
nō dicet̄ aliqđ eſſe de eo:accidit igr̄ ex h:vt cū cōparatio
fuerit generati ad ſubm in eo qđ nō hꝫ nomē nō ſit intra
hanc diuiſionē:ꝛ accidit etiaꝫ ex h vt cōparatio ad ſubm
ſit p accn̄s nō p eēntiā. Puer.n.inq̄ꝫtū eſt puer nō pōt eē
vir:ita vt ſit ille puer ꝛ vir:ſꝫ deſtruit̄ id qđ intelligit̄ per
nomē pueri ad h vt ſit vir.igr̄ eē de puero ad vltimū eſt
intentio de poſt. Itē q2 nō loquit̄:niſi q2 de ſubiectis que
ſunt p accn̄s. Itē q2 neceſſe eſt vt aq̄ ex qua fit aer vel ſit
elemētū ei aliq̄ mō vel nō ſit. Si autē nō fuerit:tūc nihil
valꝫ tractare de eo. Sꝫ ſi fuerit:tūc n̄ oꝫ vt cū aer ɔuertit̄
a ſua q̄litate actiua i aq̄eitatē fiat elemētū ei.ſ.qn̄ ipe nō
ɔuertit̄ a ſua alia q̄litate ad h vt fiat elemētū alteri⁹ rei
.v.g.a ſua humiditate vt fiat elemētū ignis ſine ɔuerſiōe
ſui in aquā. Deinde ſilr̄ ignis eſt in alia q̄litate nō oppoſi
ta ei in quā ɔuertit̄ aer.igr̄ cauſe mālēs nō ibunt i ifinitū
ſine reuerſione. Ex poſitione.n.eius nō patuit ea debere
reuerti oīno:ſꝫ poſſe eſſe ea reuerti.ex q̄ inuēt̄ poſſibilitas
B finitionis. Nō eſt aūt h inq̄ſitio eius:imo eius inquiſitio
eſt eē finitionē:oñdamus igit̄ ſolutionē iſtaꝝ q̄onū dicē/
tes ɔuenīētius eē vt verbū magiſtri primi non ſit niſi de
pncipijs ſube:inq̄ꝫtū eſt ſuba:nō iq̄ꝫtū eſt ſuba cui accidit
ꝙ nō ɔſtituit ei ſubaꝫ nec pficit eā.vn̄ vbū eius fuit de eē
ſubaꝫ de ſuo elo:vel de ſubo illi vl de eē ſm viā ſpēi ſube
abſolute:vl ſm viā eēndi pfectionē ſpēi ſube:ꝛ ɔuenien/
tius eſt ēt vt vbū eius ſit de eē nāli non artificiali. Et cū
ita ſit:tūc elm eſt ps eēntialis in eē gn̄ati:ꝛ ēt in eſſe eius
qđ generat̄ ex eo. Non intelligo aūt p eſſentiale vt ſit ne/
ceſſariū ad eē cōpoſiti ex ſe ꝛ ex alio. Quia h ēt ineſt elo
in gn̄ationibus nō eēntialib⁹:ſicut elemēto ad eē corpus
albū. Sꝫ intelligo p eēntiale.h.ſ.vt elm eē ptē ſit aliquid
eēntiale ei:ꝛ tūc nō ɔſtituet̄ illud elemētū in effectu niſi
fuerit ps illi vel fuerit qđ eſt rei ſua pfcō nālis:eo ꝙ illud
iā pōt eē ps ſube. Illius vō iudiciū eſt:ſic iudiciū hui⁹:ni/
ſi fuerit elm qđ ɔſtituit̄ abſq3 illo:ꝛ deīde accidat ei fieri
partē cōpoſiti ab ipſo:ꝛ accn̄te:qđ eſt in eo:qđ nō eſt cōſti
tuens ipm:nec pficiēs id qđ ɔſtituit̄.igr̄ ipſuꝫ eē partē eſt
eēntiale reſpectu cōpoſiti:ꝛ nō eēntiale reſpectu ſuipi⁹:ſꝫ
opꝫ non auferamus ei ſuū eē partē. Cū aūt fuerit ſic:tunc
ſubm non erit liberꝝ ab vno iſtoꝝ duoꝝ.ſ.q2 vel erit con/
ſtitutū ab hac re vel ab alio equiualenti.erit igr̄ ꝙ iā fuit
in ea.igr̄ ante acq̄ſitionē forme habite iā erat in eo aliud
qđ equiualet ei in ɔſtitutione eius: ſꝫ nō adiūgitur cū h.
igr̄ erit ꝙ iā acq̄ſitio ex mā:ꝛ illa re erat ſuba q̄ deſtruit̄
cuꝫ aduenit ſcđm:ꝛ eſt vna ps diuiſionis aut erit ꝙ elm
iā ɔſtituit̄ nō p hanc rē q̄ ɔuenit:ſed p formā nō pfectā q̄
eſt ei p nām quā hēbat:inq̄ꝫtū ɔſtituit māꝫ tm̄:ſꝫ nōdum
acq̄rit̄ id qđ eſt cā finalis hui⁹ for̄ p nāꝫ:erit igr̄ ꝙ acq̄rit̄
ſuba:ſꝫ nō acq̄rit̄ pfecta nālr̄. Cū aūt illa pfectio fuerit p/
fectio ei⁹ p nām:q̄uis vtus nālis ſit pn^m mot⁹ ad pfcōnē
q̄ eſt p nām:ſequit̄ tūc neceſſario ꝙ aliqđ tps erit in quo
h nō erit ſm ſuā itegritatē nālē pp aliqđ ipediēs ipm:qđ
eſt in ipſo cū illud mouet̄ nālr̄ ad illā pfcōnē:ſequit̄ igit̄
neceſſario in hac parte diuiſionis: vt ꝙ eſt aptū moueat̄
ad pfectionē. Iā igr̄ manifeſtum eſt ꝙ oēs modi eſſendi
ſubaꝫ ſm hāc ɔſiderationē ɔtinent̄ ſub aliq̄ iſtaꝝ duaꝝ
partiuꝫ diuiſionis neceſſario. Silr̄ in oīb⁹ modis eſſendi
aliqđ ex aliq̄ illud qđ eſt receptibile in vtriſq3 partib⁹ erit
pars eēntialis ſm reſpectū ſui in ſe:ꝛ ſm reſpectū ſui etiā
ad cōpoſitū. ¶ Pōt aūt aliq̄s dr̄e poſſe eē vt vtus nālis
nō moueat ad ſuā pfectionē pp defectū alicui⁹ extrinſeci:
ꝛ pp ipediēs ꝛ phibēs:exēplū pmi eſt defect⁹ lumis ſolis
in granis ꝛ in ſeminib⁹. Scđi exemplū eſt langores exte/
nuantes corpa:ſed rn̄ſio ad h.h eſt ꝙ vbuꝫ primi docto/
ris de h nō eſt: ꝙ oīno moueat in effectu:ſꝫ ꝙ ſi nō fue/
rit aliqđ ipediēs nām:ꝛ occaſiōes nāles fuerint nālr̄ ad/
iuuātes ei⁹ nām moueat̄ ad pfcōnē:ꝛ h ſm viā pceden/
di. Iā ḡ manifeſtū eſt ꝙ cetere ptes diuiſiōis nō itēdunt̄
in hac inq̄ſitione:ſꝫ ps pdicta. H.n.iudiciū nō eſt certū de
reliq̄s ptib⁹ diuiſiōis. Pōt.n.h eē in nō eēndo ſubas.vꝫ.
cū poſuerimus ſubm qđ icipit ꝛ nō ceſſat acq̄rere aptitu/
dinē:poſt aptitudinē ad res accn̄tales ſine fine:ſic lignuꝫ
qđ cū figurat̄ aliq̄ figura aptat̄ p h ad aliqđ:ꝛ cū ei⁹ apti
tudo exit ad effectū:iterꝫ aptat̄ ad aliud:ſilr̄ ꝛ aīa in app/
henſione itelligibiliū:ꝛ vr̄ ꝙ in ɔuerſionib⁹ nālib⁹ nō p/
hibeat̄ h itentio. Sed ſolo q̄onis de h ꝙ res fiunt ex elis
ꝛ de h ꝙ eſt ſm vnā duaꝝ partiuꝫ diuiſionis patebit ex
his q̄ pdicta ſunt:qm̄ elm p ſe ſolū nō eſt aptū recipe for/
mā vegetationis ꝛ aīalitatis:ſed acq̄rit̄ ſibi aptitudo illa
pp q̄litatē q̄ venit in illud ex cōmixtiōe:ꝛ cōploni ɔtingit
in eo ſine dubio aliq̄ ɔuerſio in aliud ſibi nāle: q̄uis nō
ɔſtituat illud:igr̄ cōparatio ei⁹ ad formā cōplonis eſt de
illa pte diuiſiōis q̄ ē de ɔuerſiōe q̄ cū aq̄ſita fuerit i cōplo
ne:tūc receptio for̄ aīatiōis ab illo fiet pfcō illius acq̄ſiti
in cōplone:ꝛ pp eā nā mouebit̄ ad illaꝫ.igr̄ cōpatio ei⁹ ad
formā aīatiōis eſt ſic cōpatio pueri ad virꝫ:ꝛ pp h nō cor
rūpet̄ for^a aīatiōis ad h vt fiat cōplo tm̄:ſic puer nō ē de
viro:ſꝫ corrūpit̄ cōplo ad h vt fiat for^a ſimplex:quēad/
modū aq̄ ɔuertit̄ in aerē.aīal.n.nō eſt elm ſube eloꝝ:ſed
ɔuertit̄ in illa:eo ꝙ illa ſunt ſimpli^a.igr̄ cōplo ꝛ ſimplici/
tas viciſſitudinant̄ in ſubo. Simplicitas vō non ɔſtituit
ſubaꝫ eloꝝ:ſꝫ pficit nāꝫ cuiuſq3 eoꝝ:inq̄ꝫtū eſt ſimplex:ꝛ
ob h ignis ē purus ignis pp q̄litatē q̄ eſt i eo comitās ſuā
for^am:ꝛ ſilr̄ vnūq̄dq3 eloꝝ.gn̄atio igr̄ aīalis pēdet ex dua/
bus gn̄ationib⁹ vniuſcuiuſq3:q̄ꝝ eſt iudiciū ꝑpriū debito
diffōnis:ꝛ iō ɔtinet̄ in vnaq̄q3 partiū diuiſionis predicta/
rū. ¶ Sed ɔtra q̄onē q̄ accidit de h ꝙ ipe nō accepit de C
elis niſi ſm h ꝙ vſus erat dr̄e aliqđ eē de aliquo non ſm
acceptionē q̄ nō erat i vſu.rn̄ſio eſt.h.ſ.ꝙ iudiciū reꝝ nō
variat̄ pp noīa:ſꝫ nos debemus attēdere ſenſuꝫ eoꝝ.igr̄
itelligamus ꝛ ſciam⁹ itentionē eoꝝ. Dico igr̄ de intentio
ne eli ꝙ ſubm ex q̄ eſt res cū fuerit prius tpe ſm h qđ eſt
pus hꝫ ꝓpetatē q̄ nō eſt ei cū iā acq̄ſitum fuerit illud:ꝛ h
eſt aptitudo oīmoda nec gn̄at̄ ſuba ex eo niſi pp aptitu/
dinē ſuā ad recipiendū formā eius. Cū vero remouet̄ ap/
titudo pp exitū ad effectuꝫ eſt ſuba:ꝛ in h poteſt dici ꝙ
ſit gn̄ata ex eo. Sed ſi nō fuerit nomē ex modo aptitudis
ſed ſuū nomē fuerit ſumptū ex ſeipſo ſm qđ erat qn̄ non
ɔcedebat̄ ex eo gn̄ari aliqđ: tunc illud nomē non erit no/
mē ex q̄ pēdeat itentio gn̄ationis. Cū aūt nō fuerit ei no/
men ſm aptitudinē:tūc nō poterit verbo exprimi: q̄uis

intentio eius acqſita ſit in eē: Si aūt intētio q̄ eſt noīatio fuerit acqſita nō noīato: tūc ſuū iudiciū in intētioneʒ erit iudiciū illi⁹: q̄uis penuria noīs ꝓhibeat iudiciuʒ de eo: ⁊ de noīe eē vnū iudiciū. Si igr̄ acceperimus deſcriptionē pro illo noīe ſi eſſet poſitū: tunc poterimus loqui de oī re q̄ gn̄at̄ de eo qđ eſt ei m̄ā. v.g. Poſſumus. n. dicere ꝙ aīa ſciens fit de aīa inſcia: apta tn̄ ad ſciam niſi prohibeat ꝙ verbū accipit̄ in eo qđ eſt p̄ter intentionē gn̄ationis q̄ eſt in ſuba. vn̄ non poſſumus ꝯcedere dici ꝙ aīa ſciens gn̄et̄ de aīa apta ad ſciam. Sʒ h̄ ſine dubio ꝯcedit̄ ī ſubſtātijs. Nā iudiciū videre locutionis de illis non variat̄ in ipſis ſubſtātijs: nec ī ſubſtātijs cū ſuis diſpōnib⁹. Q2 aūt dic ille hō: ꝙ aliqd gn̄ari ex aliq̊ eſt ſcḋm intentionē de poſt: q̄uis ſit q̄licūq; mō itentio de poſt: nō tn̄ erit p̄ter gn̄ari ꝙ nos intelligimus. In oī. n. gn̄atione alicui⁹ de aliq̊: neceſſe eſt gn̄atū eſſe poſt illud ex quo gn̄at̄. Nō aūt ob aliud p̄termiſit ⁊ refugit loq de poſt magr̄ p̄mus: niſi vt nō putaretur eē ibi itentio tm̄ poſterioritatis ſic̄ in exēplo in qđ induxit ⁊ expoſuit. Cū. n. fit aliqd de aliq̊ ex hac itētione ꝙ eſt poſt illđ ſic vt remaneat ei aliqd de ſua ſuba q̄ erat ei p̄us: ⁊ eſt ēt in ſuba ſcđi: tūc nō erit tm̄ ex itētione de poſt: ſʒ erit id de quo erat nr̄ ſermo. Ei aūt qui dicit magiſtruʒ p̄m dixiſſe de elō qđ eſt ꝑ accn̄s: nō de elō qđ eſt ꝑ eſſentiā iā accidit deceptio ob h̄ ꝙ eē elm̄ gn̄ationis: nō eſt id qđ eē elm̄ exn̄tie vno reſpcū: q̄uis idē ſit ꝑ eēntiā. Elm̄. n. ꝑ eēntiā: gn̄ationi eſt eē ꝯiūcta po͡ᵉ: ⁊ elm̄ ꝑ eēntiā exn̄tie ē eēntia ꝯiūcta effectui: ⁊ vnūqđq; iſtoꝝ eſt elm̄ ꝑ accn̄s ei cui eſt elm̄ ꝑ eēntiā. Sʒ v̄bū ei⁹ eſt de elō ꝙ eſt gn̄ationi: nō ꝙ eſt exn̄tie: igr̄ nō accepit elm̄ niſi ſcḋm ꝙ eſt ꝑ accn̄s vni eloꝝ qđ eſt gn̄atiōi initiū exn̄tie: q̄m puer nō eſt elm̄ exn̄tie viri nec fit de eo exn̄tia viri: ſʒ eſt elm̄ ad fiēdū viꝝ ⁊ de eo fit vir. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ cū p̄mus magr̄ nō fuit locutus de p̄ncipijs ſube abſolute: tunc q̄re p̄termiſit elm̄ qđ eſt ſube in exn̄tia eius: ſic̄ ſubm̄ celi: ⁊ adheſit tm̄ elō qđ eſt ſube ſcḋm ꝙ gn̄at̄: rn̄debimus ad h̄: ꝙ elm̄ exn̄tie celi eſt ꝑs ei⁹ q̄ eſt cū eo in effectu nec dubitamus finita eē in effectu ea q̄ ſunt in eo ꝙ eſt finitū exn̄s in effectu. Sʒ ei q iā ad h̄ ꝑuenit vt nouerit hāc ſciam ⁊ cognouerit cetera q̄ p̄dcā ſunt nō dubitabit an cāe ſint finite vl̄ īfinite: ſʒ dubitabit an ſil̄r ſit in elīs q̄ ſunt ī po͡ᵃ vnū poſt aliđ: ⁊ ſunt diuerſa ꝓpinqtate vl̄ elōgatiōe. Sʒ ꝯ qōnē vltimā de h̄ qđ dr̄ de aq̄ ⁊ aere rn̄dere facilius erit ei q cognouit ea q̄ diximꝰ de elīs in libro de gn̄a. ⁊ corrup. q̄uis ſermo nr̄ h̄ eſt de gn̄atiōe rei ex re ꝑ eēntiā: ⁊ oīs alteratio q̄ eſt ꝑ eēntiā eſt ſcḋm vnā ꝯrietatē tm̄. igr̄ id qđ eſt de aliquo ꝑ eēntiā corrūpit̄ in illud neceſſario: ⁊ illud aliud ſil̄r: vniuerſitas igr̄ alterationū cōprehenſa eſt. q̄re oīs ordo deditus eſt duobus extremis ab vno quoꝝ fit reuerſio in alteꝝ. igr̄ iā ſolute ſunt oēs p̄dicte qōnes.

¶ Caplm̄. III. De oſn̄dē⁹ finitas eē cāe finales ⁊ formales ⁊ de ſtabiliēdo p̄mū p̄n̄ᵐ abſolute: ⁊ cāis p̄mis abſo͡ᶜ: ⁊ de cā p̄ᵃ ꝓprie: ⁊ de oſn̄dē⁹ qd ſit cā p̄ᵃ abſo͡ᶜ q̄ eſt cā oīuʒ cāꝝ.

B Quod finite ſint cāe finales iaʒ patuit tibi ex eo loco in q̊ oſn̄dimus eas eē ⁊ ſoluimus qōnes factas de illis. Cā. n. finalis cum ſtabilit̄ ſuū eē: ſtabilit̄ ēt ipſaʒ finitā eē. Cā. n. ꝑfectiua eſt ꝑꝑ quā cetere res ſunt: ⁊ ipſa nō eſt ꝑꝑ aliqd aliud. Si. n. poſt vnā cām ꝑfectiuā eēt alia cā ꝑfectiua: tūc p̄ᵃ eēt ꝑꝑ ſcđaʒ: ⁊ ita p̄ᵃ nō eēt cā ꝑfectiua. Poſita aūt fuerat cā ꝑfectiua. cū igit̄ fuerit ſic: tūc qui ꝯcedit cās ꝑfectiuas ſeq ſe vnā poſt aliā. iā negat eas eē cās ꝑfectiuas: ⁊ deſtruit nāʒ bonitatis: q̄ eſt cā ꝑfectiua: eo ꝙ bonitas eſt q̄ ꝑꝑ ſeipaʒ q̄rit̄: ⁊ ꝑꝑ quā cetere cāe q̄runt̄. Cuʒ aūt fuerit res q̄ q̄rit̄ ꝑꝑ aliā: tūc illa erit vtile nō bonū verū. vn̄ manifeſtū eſt ꝙ ex h̄ ꝙ cāe ꝑfectiue dn̄t eſſe nō finite: remouet̄ eē cās ꝑfectiuas. Qui. n. ꝯcedit ꝙ poſt vnāquāq; ꝑfectionē eſt ꝑfectio: h̄ iā deſtruit actionē itellect⁹. Per ſe. n. notū eſt ꝙ diſcret⁹ qſq; nō facit id qđ facit ꝑ intellectū: niſi q2 intēdit aliquē finē adeo: ꝙ ſi aliqs ex nobis egerit aliqd in q̊ nō hʒ aliquē finē ꝓpoſitū: dicet̄ ſtultus: ⁊ dicet̄ agere nō ſcḋm ꝙ eſt hn̄s itellectū: ſʒ q̄ſi ſit brutū aīal. Poſtq̄ʒ aūt h̄ ita eſt: nec̄e eſt: tūc vt ea q̄ facit diſcretus ſcḋm qđ eſt diſcretus ſint terminata acquirentia ſibi per ſeipſa fines propoſitos. Q2 autem actio intelligibilis nō eſt niſi terminata ꝑ finē h̄ nō ē actiōi itelligibili ex mō q̊ eſt actio itelligibilis: ſʒ ex mō q̊ ē actio in q̄ agēs itēdit finē: igr̄ eſt ſic ex h̄ ꝙ ip̄e ē itēdēs finē. Sʒ h̄ ꝙ ip̄e eſt itēdēs finē ꝓhibet vnicuiq; fini eē finē. igr̄ manifeſtū eſt nō eē veꝝ dr̄e ꝙ poſt vnūquēq; finē ſit finis. Actiōes. n. nāles ⁊ aīales notū ē ex alijs locis eē ꝑꝑ fines. ¶ Cā ēt q̄ eſt rei formalis facile ſciri p̄t eē fiᵗᵃ ex his q̄ dcā ſunt in log͡ᵃ: ⁊ fortaſſis ſciet̄ ex diſſōne ꝑtiū q̄ ſunt rei in effectu ſcḋm ordinē ei⁹ aliquē nālē: ⁊ ex h̄ ꝙ for͡ᵃ rei itegra vna eſt ⁊ ꝙ multi͡ᵒ cadit in eā ꝑꝑ cōitatē ⁊ ꝓpetatē: ⁊ ꝙ cōitas: ⁊ ꝓpetas ꝯtinet ordinē nālē. qcqd aūt hʒ ordinē nālē iā ſcitur eē finitū. Conſiderare igr̄ h̄ tm̄mō: ſufficit ne ſit opus ꝓlixitate. Incipiā ḡ ⁊ dicā ꝙ cū dr̄ p̄n̄ᵐ p̄ᵐ agens: vel p̄ᵐ p̄n̄ᵐ abſolute: nec̄e eſt eē vnū. Cū aūt dr̄ cā p̄ᵃ m̄ālis: ⁊ cā p̄ᵃ formalis ⁊c. h̄ꝯ. nō eſt nec̄e eſſe vnū: quēadmodū h̄ dʒ in nec̄e eē. Nulla. n. eaꝝ eſt cā p̄ᵃ abſolute. Sʒ nec̄e eē eſt p̄n̄ᵐ ēt illaꝝ p̄maꝝ. ex h̄ igr̄: ⁊ ex eo qđ p̄diximus manifeſtū eſt ꝙ neceſſe eē vnuʒ nūero eſt: ⁊ patuit ꝙ qcqd aliud eſt ab illo cū ꝯſiderat̄ ꝑ ſe eſt poſſe in ſuo eē: ⁊ iđ eſt cātū ⁊ pene īnotuit ꝙ in cālitate ſine dubio ꝑuenit̄ ad ip̄m. vn̄ B qcqd eſt excepto vno: qđ eſt ſibiip̄i vnū: ⁊ ente ꝙ ē ſibiip̄i ens eſt acqrēs eē ab alio a ſe ꝑ qđ eſt ſibi eē nō ꝑ ſe: ⁊ h̄ ē itētio de h̄ ꝙ res ē cāta. ſ. ꝙ ē recipiēs eē ab alio a ſe: ⁊ hʒ p̄uatōeʒ q̄ certificat̄ ei in ſua eēn͡ᵃ abſo͡ᶜ nō ꝙ certificet̄ ei p̄uō ꝑꝑ ſuā for͡ᵃᵐ abſq; ſua m̄ā vel ꝑꝑ ſuā m̄ām abſq; ſua for͡ᵃ. ſʒ ꝑ ſuā totalitatē. igr̄ ſi ſua totalitas nō fuerit ſil̄r cuʒ debite eēndi datorē eē: tūc ſi poſuerl ip̄ʒ remotū ab ea debebit eē p̄uō ei⁹ cū ſua totalitate: qđ ē oppoſitū ad ip̄aʒ eē a datore eēndi ip̄aʒ cū ſua totalitate: igr̄ non erit aliq̄ ꝑs ei⁹ cui⁹ eē p̄cedat alterā ſcḋm ꝯſiderationē hui⁹ ſnie. Sʒ q2 nec m̄ā ei⁹ nec for͡ᵃ ei⁹ ſi fuerit hn̄s m̄ām ⁊ formā. Totuʒ igr̄ reſpcū p̄͡ᶜ cāe creatū eſt. Sʒ dare eē ei qđ eſt ab ip̄o nō eſt tale dare eē qđ oīno ꝓhibeat p̄uatōeʒ a ſubijs reꝝ: ſʒ ē tale eē qđ ꝓhibeat p̄uationeʒ abſo͡ᶜ: ⁊ ē ī eo qđ p̄t ſuſtinere eternitatē: ⁊ h̄ ē creatio abſo͡ᵃ: ⁊ eē abſolutū nō eſſe aliqd. Dē. n. qđ cepit ab illo vno ē: ⁊ illđ vnū ē dās ei iceptionē: eo ꝙ id qđ icipit ē id qđ ē poſt nō eē. Sʒ ſi illđ poſt fuerit tp̄ale: tūc p̄cedet illđ an̄: ſʒ remouet̄ h̄ an̄ illđ: cū illđ icipit eē: erit igr̄ res appropiata: ſic ꝙ cā p̄ceſſit an̄: ⁊ n̄ ē nūc: igr̄ nō ꝑueniet eē aliqd niſi an̄ illđ fuerit aliqd aliud ꝙ deſtruat̄ ip̄a iā eēnte igr̄ iceptio de nō abſo͡ᶜ q̄ ē creatio erit caſſa nō hn̄s itellectū: igr̄ poſt qđ ē h̄: ē poſt qđ ē ꝑ eēntiā: q2 id qđ ē rei ex ſeip̄a p̄us ē eo qđ eſt ei ex alio a ſe. poſtq̄ʒ aūt eſt ei ex alio eē: ⁊ debitū eēndi: tūc hʒ ex ſe p̄uatiōeʒ ⁊ poſſibilitatē ⁊ fuit ei⁹ p̄uatio an̄ eſſe ei⁹ poſt p̄uationē eius prioritate ⁊ poſterioritate: ꝑ eſſentiā igit̄ oīs res excepto primo eſt poſtq̄ʒ nō fuit ens q̄ʒtū in ſe eſt.

¶ Caplm̄. IIII. De ꝓprietatib⁹ p̄mi p̄ncipij qđ ē neceſſe eē.

Iam ſtabilitū eſt eſſe aliqd qđ neceſſe eſt eſſe: ſʒ ſtabilimētū ei⁹ fuit ꝑ h̄ ꝙ nec̄e eſſe vnū eſt: igr̄ ei qđ eſt nec̄e eſſe nō cōicat aliqd in ſuo ordine. igr̄ nihil eſt preter ip̄m qđ ſit neceſſe eſſe. Poſtq̄ʒ aūt nihil p̄ter ip̄m eſt neceſſe eſſe: tūc ip̄m eſt p̄ncipiū debēdi eē oē qđ eſt qđ facit debere ip̄m eſſe debito primario vel mediāte alio. Sed poſtq̄ʒ eſſe oīs qđ eſt p̄ter eū eſt ab ei⁹ eſſe: tunc ip̄ſum eſt A

primũ. Nõ itelligit aũt p primũ itẽtio q̃ addat ad debitũ sui eẽ: ita vt p h multiplicet debitũ sui eẽ: s3 itelligit p h respect⁹ rõnis sue ad id qđ est ex se. Scias aũt q cum nos dixerim⁹ ꝛ pbauerim⁹ q necesse eẽ nullo⁹ multiplicat: ꝛ q eẽntia ei⁹ ẽ pure vna purissima ṽa: nõ itelligim⁹ p h q ab ipo remoueãt oĩa q̃ sũt: ꝛ q nõ hẽat rõnes ad ea q̃ sunt: h.n. ipo͛e est: ab oĩ.n. qđ est negant multi ꝛ diuersi modi eẽndi: qꝛ qcq̃d est ad alia q̃ sũt hʒ aliquẽ modũ rõnis ꝛ cõparatõis: ꝛ p̃cipue id a quo fluit oẽ eẽ: s3 p h q dicim⁹ ipʒ eẽ vni⁹ eẽntie q̃ nõ multiplicat itelligim⁹ q ipʒ ẽ: sicut in sua eẽntia: ꝛ deide ꝯsequunt ipʒ vl' rõnes affirmatiue ꝛ negatiue multe ꝛ ipe sũt comitãtes eẽntiã ꝛ sũt cãte eẽntie ꝛ sũt post eẽ eẽntie: nec sũt ꝯstituẽtes eẽntiã nec sũt ps ei⁹. ¶ Sigs ãt dixerit q si ille fuerit cãte: tũc ill' erit ẽt alia relõ ꝛ pcedet h vsq̃ i ifinitũ nos iniũgemus ei vt ꝯsideret id qđ certificauim⁹ de h̃ in capite relationũ vbi voluim⁹ oñd ere q relõ puenit ad finẽ ꝛ ibi soluet ei⁹ qđ. redibo igr ꝛ dicã q p̃mũ nõ hʒ qdditatẽ nisi vnitatẽ q̃ sit discreta ab ipsa. Dico.n. q necesse eẽ nõ p̃t hr̃e qdditatẽ quã comitet necessitas eẽndi: ꝛ icipiẽs a capite: dico q necesse eẽ iã itelligit ipʒ necesse eẽ vt vnuʒ: ꝛ iã itelligit ipm vnũ: ꝛ iã itelligit p h q ei⁹ qdditas ẽ. ṽ.g. hõ vel aliq̃ aliaꝝ subãꝝ q̃si ille hõ sit nec̃e eẽ: sic iã itelligit vnũ q ẽ aq̃ vel aer vel hõ ꝛ ẽ vnũ. Iã aũt poteris ꝯsiderare ꝛ scire h ex eo loco in quo accidit diuersitas sniãꝝ in nãlib⁹. s. q p̃ncipiũ vel est vnũ vel multa. Quidã.n. ex eis posuerũt p̃ncipiũ vnũ ꝛ qdã multa. Qui aũt posuerũt vnũ: qdã posuerũt p̃mũ p̃ncipiũ nõ eẽntiã vni⁹: sed id qđ est vnũ sicut aqua vel aer vel ignis vel alia hʒ. ꝛ qdã posuerũt p̃ncipiũ eẽntiã vnius inquãtũ ipsum est vnum: nõ aliquid cui accidit vnũ. vñ dr̃ia est iter quidditatẽ cui accidit vnũ vel ens: ꝛ iter ipm vnũ vel ens inquãtũ ẽ vnuʒ. Dico igit q necesse eẽ nõ p̃ot eẽ eiusmodi vt sit in eo cõparatio: ita vt sit h qdditas aliq̃ que sit necesse esse: ꝛ illi qdditati sit itẽtio aliq̃ p̃ter certitudinẽ ei⁹: q̃ itẽtio sit necessitas eẽndi. ṽ.g. Si illa qdditas eẽt hõ: tũc hoieʒ eẽ eẽt aliud eẽ q̃ ipʒ eẽ necesse eẽ: ꝛ tũc nõ posset eẽ qn h q dicimus necessitas eẽndi vel eẽt h certitudo vl' nõ eẽt: absurdũ ẽ ãt vt huic itẽtioni nõ sit certitudo q̃ sit p̃ter ipã qdditatẽ. Si aũt illi necessitati eẽndi fuerit h vt pẽdeat ab illa qdditate: ꝛ nõ est necesse eẽ sine illa: tũc itẽtio de necesse eẽ iquãtũ est necesse eẽ est necesse eẽ pp aliud qđ nõ est ipʒ: igit tũc erit necesse eẽ inquãtũ est necesse eẽ. Ipm enĩ in se iquãtũ est necesse eẽ ꝯsiderare eẽ necesse ẽ ppter aliqd qđ est ei pp qđ est necesse eẽ: ẽ absurdũ. Si ãt fuerit vt discrepet ab illa re: tũc illa qdditas nõ erit necesse esse vllo mõ abso͛: nec accidit ei necessitas essendi absolute. Ipa.n. nõ sit necesse eẽ aliq̃n. S3 necesse eẽ abso͛ semp ẽ necesse eẽ. Nõ est ãt sic dispõ entis cũ accipit abso͛ seq̃ns qdditatẽ nõ ligatũ cũ necessitate pura. Nec obest sigs dixerit q illud ens cãtũ est q̃dditati h mõ vel aly rei: po͛ ẽ .n. vt ens sit cãtũ ꝛ necessitas abso͛ q̃ est p eẽntiã non sit cãta. restat g̃ vt nec̃e eẽ p eẽntiã abso͛ certificatũ iquãtũ ẽ nec̃e p se: sit necesse eẽ sine illa qdditate. ad qđ rñdeo: q tũc illa qdditas eẽt accñtalis ad necesse eẽ: qđ est certificate exñtie p se: si illud eẽt po͛e: igit necesse eẽt designatũ in itellectu in h: ꝛ eẽt certificatũ necesse eẽ: q̃uis nõ esset qdditas illa accñtal'. Illa igr nõ ẽ qdditas rei designate i itellectu: q̃ ẽ necesse eẽ. s3 qdditas alteri⁹ rei seq̃ntis eam. Iã aũt posita fuerat qdditas sua nõ alteri⁹ rei: ꝛ h ẽ iconueniẽs: igit necesse eẽ nõ hʒ qdditatẽ nisi qđ ẽ necesse eẽ ꝛ h ẽ vnitas. Itẽ dico q qcq̃d hʒ qdditatẽ p̃ter vnitatem
B cãtũ ẽ. Tu ãt iã nosti q ex vnitate ꝛ eẽ nõ ꝯstat qdditas q̃ ẽ p̃ter vnitatẽ ad modũ q̃ aliqd ꝯstat ex ꝯstituẽte. erũt igit de comitãtibus: ꝛ tũc nõ p̃ot eẽ qn vel comitent qdditatẽ ex h q ẽ ipsa qdditas vel comitent eam pp aliqd aliud. Intẽtio ãt de h q dicim⁹ comitant ẽ seq eẽ: ꝛ q eẽ sequit nõ ẽ. Si aũt fuerit h q vnitas sequat qdditatẽ ꝛ comitet eã p se: tũc erit h q vnitas in suo eẽ sequet eẽ. qcqd ãt in suo eẽ sequit eẽ: id post q sequit hʒ eẽ p eẽntiam p̃us eo: igit qdditas p eẽntiã erit p̃or suo eẽ: qđ ẽ icõueniens. Restat igr vt eẽ sit ei ex cã. igr oẽ hñs qdditatẽ cãtũ ẽ: ꝛ cetera alia excepto necesse eẽ hñt qdditates q̃ sũt p se possibiles eẽ: qbus nõ accidit ei eẽ nisi extrinsecus: p̃mus igit nõ hʒ qdditatẽ. S3 sup hñtia qdditates fluit eẽ ab eo: igit ipse est eẽ expoliatũ ꝯditiõe: negãdi p̃uõnes ꝛ ceteras p̃pietates ab eo. Deide cetera alia q̃ hñt qdditates sunt possi⁹: qꝛ hñt eẽ p ipm. Intẽtio aũt de h q dicim⁹ q ipse est eẽ expoliatũ ꝯditiõe negãdi ceteras additiões ab eo nõ ẽ q ipse sit eẽ expoliatũ in quo cõicet aliqd aliđ eẽ si fuerit eẽ cui⁹ h sit p̃pꝛetas. Ipse.n. nõ ẽ illud ens expoliatũ ꝯditione negãdi. s3 est ens nõ ꝯditiõe affirmãdi. s. de p̃mo qđ ẽ ens cũ ꝯditiõe nõ addẽdi cõparationẽ. S3 hoc aliud est ens nõ ꝯditiõe additiõis: ꝛ qꝛ illud fuit vl'is qđ p̃dicat de oĩ re. istud ṽo nõ p̃dicat de eo in quo ẽ addendo: iõ in oĩ qđ ẽ p̃ter illud: ẽ addẽdo. p̃mus ẽt nõ hʒ gen⁹. p̃mus.n. nõ hʒ qdditatẽ. s3 qđ nõ hʒ qdditatẽ nõ hʒ gen⁹. gen⁹.n. rñdet ad iterrogationẽ p qd est. genus ẽt aliquo⁹ ps ẽ rei. certificatũ ẽ ãt q p̃m⁹ nõ ẽ cõposit⁹. Itẽ itẽtio generis nõ p̃ot eẽ qn vl' sit necesse eẽ: ꝛ tũc nõ cessabit quousq̃ sit ibi dr̃ia vel nõ sit necesse eẽ: s3 sit ꝯstituẽs ipm necesse eẽ: ꝛ tũc necesse eẽ erit ꝯstitutũ ab eo qđ nõ ẽ necesse eẽ: qđ est icõueniẽs. p̃m⁹ igit nõ hʒ gen⁹. ꝛ iõ nõ hʒ dr̃iã: qꝛ eniʒ nõ hʒ genus: nõ hʒ dr̃iaʒ: iõ nõ hʒ diffõnẽ. Nec fit demõstratio de eo: qꝛ ipe nõ hʒ cãʒ. Sil'r nõ q̃rit de eo q̃re. Tu.n. scies postea q ei⁹ actio nõ hʒ q̃re. ¶ P̃ot ãt aligs dr̃e q l3 refugiam⁹ dr̃e de p̃mo nomẽ subẽ: nõ tñ possumus refugere qn dicam⁹ de eo itẽtionẽ subẽ: qm̃ ẽ ꝛ nõ in subo q̃ ẽ itẽtio subẽ quã posuim⁹ gen⁹. Cõtra qđ dico q h nõ ẽ itẽtio subẽ quã posuim⁹ gen⁹. imo itẽtio ei⁹ ẽ q ẽ res hñs qdditatẽ stabilẽ: cui⁹ eẽ ẽ eẽ qđ nõ ẽ i subo cor͛ vl' aĩa: C
cui⁹ rei pbõ h ẽ. qm̃ nisi h fuerit itell'ʒ de suba ipa erit genus nullo⁹: qđ.n. sig̃t p h nomẽ ens nõ iudicat eẽ gen⁹. negõ ṽo q̃ seq̃t nõ addit ei aliqd supeẽ nisi occasionẽ discretiõis: hac ṽo itẽtiõe nõ affirmat aliqd: qđ iã sit acq̃sitũ i eẽ. Nec ẽ itẽtio alicui⁹ rei p se. s3 ẽ i respectu tm̃. eẽ igr nõ i subo nõ ẽ itẽtio affirma⁹ nisi q eẽn͛ei⁹ h p̃t eẽ vt sit ens: ꝛ deide ipʒ sit aliqd negatiẽ ꝛ rela͛: qđ ẽ ex idẽptitatẽ q̃ ẽ rei. h igr itẽtio si accipit h mõ nõ erit gen⁹. Tu ãt iã plene nosti h i log͛ ꝛ nosti ẽt in log͛ q cũ dicim⁹ oĩs vnitas nõ ẽ: itelligim⁹ eẽ appropriatũ: qꝛ nõ hʒ certitudinẽ aliã nisi vnitatẽ: tũc d h qđ dicim⁹ d diffõne subẽ: qꝛ ipsa ẽ ens nõ in subo. itẽtio ẽ q ẽ res de q̃ dr̃ q est nõ in subo: ita vt ens nõ in subo p̃dicet de ea: ꝛ hẽat in seipsa qdditateʒ sicut hõ lap. ꝛ arbor. Sic igr oʒ imaginare subaʒ ad h vt sit genus. pbõ ãt q iter h duo sit dr̃ia: ꝛ q vnũ eoꝝ sit genus ꝛ nõ alteꝝ ẽ h. s. q de idiuiduo alicui⁹ hoĩs cui⁹ eẽ ignorat p̃ot dici q ipm sine dubio mõ nõ est in subo: s3 vr sufficere qđ assignauimus de h cũ loq̃bamur de logica.

¶ Caplm. V. In quo q̃si affirmat ꝛ repetit qđ p̃terijt ad ostẽdẽdã vnitatẽ de necesse eẽ: ꝛ oẽs p̃prietates eius negatiuas sm viam concludendi.

Opus est vt repetam⁹ ṽbũ de h q certitudo p̃mi ẽ ipsi tm̃ ꝛ nulli aly. vn⁹ .n. iquãtũ ẽ necesse eẽ ẽ id p qđ ẽ ipe: ꝛ ei⁹ eẽntia: ꝛ h itẽtio ẽ attributa illi vel pp eẽntiã illius itẽtiõis vel p aliã cãʒ: veluti si id qđ est necesse eẽ sit aliqd. ṽ.g. h hõ: tũc necesse ẽ vt h vel ille sit h pp hũanitatẽ: ꝛ qꝛ ẽ hõ vel nõ sit. Si ãt pp h q ẽ hõ eẽt h hõ. tũc hũanitas iudicaret eẽ huc tm̃. S3 si hũani- A

tas aly pter hũc:tũc nõ iudicat humanitas eē hũc. B aũt
nõ ē fact⁹ B:nisi pp aliā cāʒ pter hũanitatē.Silr ē dispõ
certitudis de nec̃e eē.Si.n.ipsa p seipsaʒ fuerit B sigtũ:
tũc ipole ē vt illa certitudo sit aly nisi illi:aliogn ipa cer/
titudo nõ eēt B.Si võ certitudo h⁹ itētionis fuerit huic
sigto nõ ex seipo:ſʒ ex alio a se nec ipʒ ē ipʒ:nisi q2 ipʒ est
B itētio:tũc ppriũ eē ei⁹ erit acqsitũ ab alio a se:⁊ sic non
erit nec̃e eē:qđ ē ipole.igr̃ certitudo de nec̃e eē: ē vni tñ
ꝙ ē nec̃e eē:qũo.n.qdditas expoliata a mã erit duabus
exĩtys.Duo.n.nõ sũt duo nisi vel pp itētionē vel pp su-
stinēs itētionē.vel pp id in quo sũt ⁊ locũ:vel pp horā ⁊
tps:⁊ oio pp aliquā cāꝝ.qcũqꝫ āt duo drñt nõ p itētionē
drñt p aliqd qđ accidit itētiõi ⁊ ē adiũctũ ei. qcqd āt nõ
hʒ eē nisi eē itētiõis:nec pēdet ex cā extriseca nec ex dis/
põne extriseca in quo differet ab alio sibi ɔsili: Illđ igit
nõ ē ei cõicās i sua itētõe.igr̃ p nihil ē eqle.Itē dico ꝙ ne
cessitas eēndi nõ põt eē itētio i q̃ cõicet aliqd aliđ a se vl
lo mõ:ita vt sint ɔueniētia i certitudinib⁹ ⁊ spēb⁹ nec sint
diuersa certitudinib⁹:pᵐ āt ē ꝙ necessitas eēndi nõ habʒ
qdditatē sibi adiũctā nisi ipaʒ necessitatē eēndi.vñ i cer
titudine necessitatis eēndi nõ põt eē diuersitas postꝗ̃ ē
necessitas eēndi.Itē necesse ē vt id in quo drñt singula q̃
sũt necesse eē post ɔueniētiā in necessitate eēndi sit aliqd
qđ ē vel vnicuiqꝫ ɔueniētiũ in ea p qđ drat vnũqđqꝫ ab
alio vel nõ sit alicui vel sit aliqb⁹ ex illis ⁊ nõ sit aliqbus
nisi ei⁹ puatio.Si āt nõ fuerit alicui nec fuerit B aliquid
ppter qđ accidit diuersitas post ɔueniētiā cũ in certitu/
dinib⁹ nõ sit iter ea diuersitas:tũc sũt ɔueniētiũ certitudi
nũ.Iā āt diximus diuersas eē certitudies eaꝝ: postꝗ̃ cõi/
cauerāt i eo.Si āt fuerit aliqb⁹ ⁊ aliqb⁹ nõ.v.g.ita ꝙ vnũ
eoꝝ discretũ sit ab alio:tũc hʒ certitudinē necessitatis es/
sendi ⁊ isup aliqd aliđ qđ ē ɔditio discretiõis:⁊ silr ē aly
certitudo necessitatis eēndi:ſʒ cũ puatiõe ɔditiõis q̃ ē illi
qđ ñ fit discretũ ab B nisi pp h⁹ puatõeʒ:q2 nõ ē B aliqd
aliud nisi puatio pp qđ discernat̃ ab alio. igit̃ ex mõ ne/
cessitatis: eēndi ⁊ certitudis quā hʒ ē B ꝙ stabilit̃ exñs
cũ puatiõe ɔdõnis q̃ seqt̃ illđ.puatio võ nõ hʒ itētionem
acqsitā in reb⁹:aliogn eēnt i aliq̃ itētiões ifinite: ea.n.q̃
ab aliquo remouent̃ ifinite sũt cõparatiõe ipoꝝ q̃ đ ipo
B affirmant̃:de qb⁹ fierēt negõnes ifinite.Nõ põt āt eē qn
aut necessitas eēndi sit certificata scđo sine additiõe q̃ ē
ei aut nõ.Si āt nõ fuerit tũc erit ꝙ sine illa nõ hēbit ne/
cessitatē eēndi ⁊ ɔdõ i necessitate eēndi erit in altero. Si
võ fuerit:tũc additio erit ēt supflua ⁊ nõ erit de necessita
te eēndi:⁊ cũ B erit cõpositũ.Sʒ necesse eē est nõ cõposi
tũ.Si āt fuerit vnicuiqꝫ eoꝝ.aliqd p qđ discernat̃ ab al/
tero:tũc B iudicat cõpositionē in vnoquoqꝫ eoꝝ. Itē nõ
põt eē ēt qn aut necessitas eēndi sit pfecta ab vnaquaqꝫ
duaꝝ additionũ:vel sit B ei ɔdõ p quā pficiat̃.Si āt fue
rit pfecta absqꝫ additiõib⁹:tũc i necessitate eēndi nõ ē di
uersitas p eēntiā:ſʒ p accñtalia q̃ ɔsequunt̃. Id āt qđ est
necesse eē:iā extiterat nõ egēs ad suā exĩtiā ill' ɔñtibus.
Si āt nõ pficit̃ sine illis:tũc necessario aut nõ pficiet̃ si
ne illis ad hñdā certitudinē necessitatis eēndi:aut neces/
sitas eēndi erit itētio certificata in seipsa: ita vt nec illa/
duo nec alteꝝ sit iter idēptitatē ei⁹ ſʒ ꝙ ē necesse eē.ſʒ est
necessariũ vt sit ei acqsitũ eē cũ aliquo eoꝝ.v.g.sic yle:cu
ius subalitas:ꝗ̃uis sit i diffõne sue ylcitatis: tñ suũ eē in
effectu nõ ē nisi p hāc formā vl' p aliā.colorē quoqꝫ ꝗ̃uis
dr̃ia nigredis nõ ɔstituit iquātũ ē color nec dr̃ia albedis
tñ vnaq̃qꝫ eaꝝ ē ei q̃si cā ad eēndũ i effectu ⁊ ad hñduʒ
eē nec vna eaꝝ tñ ē cā ei⁹.Sʒ q̃cũqꝫ euenerit ꝗ̃uis illa
sit in vna dispõne:⁊ B i alia.Si āt fuerit res ſʒ iudiciũ p/
mi modi.tũc vnũqđqꝫ eoꝝ erit itrās i ɔstitutionē necessi
tatis eēndi:⁊ erit ɔdõ in illo.igr̃ vbi fuerit necessitas eēn/
di oportebit vt illa sit cũ eo.Si āt fuerit ſʒ iudiciũ itētio
nis scđe:tũc necessitas eēndi egebit aliquo p qđ hēat eē.
eēt igr̃ necesse eē ꝙ postꝗ̃ affirmaret̃ ei itētio:ꝙ ipʒ ē ne/
cesse eē:egeret alio p qđ hrēt eē:qđ ē icõueniēs.Sʒ i colo
re ⁊ yle nõ euenit ſʒ hāc formā:yle.n.iquātũ ē yle ⁊ color
iquātũ ē color ē aliqd:⁊ iquātũ ē ens ē aliqd.ponam⁹ igr̃
q̃si colorē B necesse eē ⁊ dr̃iā nigredis ⁊ albedis ibi. po/
nam⁹ B id quo appropriat̃ vnũqđqꝫ positoꝝ B:⁊ sic vna
queqꝫ dr̃iaꝝ albedis ⁊ nigredis nõ recipit̃ ad faciēdũ co
loritatē eē coloritatē:sic oʒ vt ppetas vniuscuiusqꝫ istoꝝ
duoꝝ positoꝝ nõ sit aliqd ad stabiliēdũ necessitatē eēn/
di.Sʒ ibi due dr̃ie recipiũt̃ ad faciēdũ colorē hrē eē.s.ad
B vt color sit aliqd:⁊ supra B ꝙ ē color.⁊ isup aliqd aliđ:
B āt B nõ ē po' qñ necesse eē:iā ē stabilitũ eē.imo ipʒ est
stabilimētũ eēndi.Sʒ eē est ɔdõ in stabilienda qdditate
de necesse eē.vel ipʒ ē ipʒ cũ puatiõe puatiõis vel phibi/
tiõe destructiõis.In colore āt eē ē ɔñs ꝙ seqt̃ qdditatē q̃
ē color.igr̃ qdditas q̃ p seipsaʒ ē color iuenit̃ sigta in effe/
ctu iuēta p eē.Si āt eēt ppetas nõ cā q̃tũ ad stabiliēduʒ
qdditatē necessitatis eēndi.ſʒ iquātũ acqrit̃ sibi eē ⁊ esse
eēt aliqd pter illā qdditatē veluti id qđ ē pter qdditateʒ
coloris.tũc pcederet B ſʒ ɔsiderationē cēteraꝝ reꝝ com
muniuʒ discretaꝝ suis drñtys:⁊ oio diuersaꝝ itētionib⁹
diuersis:ſʒ oportuit vt eē esset acqsitũ ad B vt esset eius
necessitas.igr̃ ppetas est sic ꝙ in aliquo idigeret ea i quo
nõ idiget ea:qđ ē absurdũ icõueniēs:⁊ ꝙ eē eēt illi qddā.
Sʒ certitudo eē illi⁹ qđ est necesse nõ eget aliquo scđo eē
qđ sequat̃:sicut certitudo coloris eget esse qđ sit ei cā es/
sendi:⁊ cũ B certitudo necessitatis eēndi qũo pēdebit ex
aliquo dāte sibi necessitatē:tũc.n.necessitas essendi in se
esset possibilitas eēndi.Incipiā ḡ a capite ⁊ dicā oio ꝙ p
dr̃ias ⁊ alia silia nõ certificat̃ certitudo itētionis gñalis
q̃tũ ad itentionē eius.ſʒ fortasse fuit cā ad ɔstituēdũ cer
titudinē hñdi eē.Rõnale.n.nõ est ɔdõ vt ex ea pendeat
aial q̃tũ ad itentioneʒ aialis ⁊ certitudinē ei⁹.ſʒ ad B vt
habeat esse sigtũ.Si āt ipʒ necesse esse eēt itentio cõis.⁊
eēt dr̃ia q̃ egeret ad B vt necesse eē hrēt esse:tũc id qđ eēt
ei q̃si dr̃ia esset itra qdditatē ei⁹ qđ est q̃si gen⁹.Dispõ āt
in qua cadit diuersitas nõ differētialis in oib⁹ his mani/
festior ē sc.pbatũ ē igit̃ ꝙ in necessitate essendi non est
cõicatio.igr̃ pmo nihil cõicat:postꝗ̃ āt liberꝝ est a mã ⁊
ab ei⁹ appenditys ⁊ ab oi corruptione:sed vtraqꝫ B sunt
ɔdõ ei⁹ qđ cadit sub ɔ̃rietate:tũc pmus nõ hʒ ɔ̃riũ. Iaʒ
igit̃ manifestũ est ꝙ pmus non hʒ genus nec qdditatem
nec q̃litateʒ nec q̃titateʒ nec qñ nec vbi nec sile sibi nec
ɔ̃riũ ꝙ est altissimus ⁊ gloriosus ⁊ ꝙ nõ hʒ diffõnē: ⁊ ꝙ
nõ põt fieri demõstratio de eo:sed ipse est demonstratio
de oi qđ est:imo sunt de eo sigᵃ manifesta.Cũ āt designa
tur ei⁹ certitudo nõ designat̃ nisi post vnitatē p negatio/
nē ɔsiliũʒ ab ipso ⁊ p affirmationē relõnũ ad ipm:qñ oē
qđ est ab ipso est ⁊ nõ est cõicās ei qđ est ab ipso. Ipse võ
est omne qđ est:⁊ tñ non est aliquod ex his.

¶ Caplm. VI. De ostēdendo ꝙ ipsuʒ est pfectũ:⁊ plusꝗ̃/
pfectuʒ ⁊ bonitas attribuēs qcqd est:⁊ quomõ est hoc:⁊
quomõ scit seipsum:⁊ quomõ scit vlia:⁊ qũo scit pticula/
ria ⁊ q̃liter nõ ɔcedit̃ dici ꝙ ipse ea apprehendat.

IGitur necesse eē est pfectũ esse: nā nihil
deest sibi de suo eē ⁊ de pfectioni A
bus sui eē:nec aliqd gñis sui eē egredit̃ abesse
eius ad aliud a se sicut egredit̃ ab alio a se.v.
gra.ab hoie multa enim de pfectiõibus sui eē
desunt vnicuiqꝫ hoi ⁊ etiā sua humanitas iuenit̃ in alio a
se.Sʒ necesse esse est plusꝗ̃ pfectũ:q2 ipʒ esse qđ est ei nõ
est ei tñ:imo etiā oē eē est exuberās ab ei⁹ eē:⁊ est eius ⁊
fluit ab illo.Necesse eē p se est bonitas pura:⁊ bonitateʒ

Ari. prio / rphi.ca.p.

deſiderat oio gcgd ē. Jd aũt qđ deſiderat ois res eſt eē ꝛ pfcõ eē. Jnquãtũ eſt eſſe: puõ vo iquãtũ eſt puõ nõ deſiderat̃ niſi iquãtũ eã ſeqt̃ eē ꝛ pfcõ. Jd ig̃ ẽ qđ ve deſiderat̃ eſt eē: ꝛ iõ eē eſt bõitas pura ꝛ pfcõ pura: ꝛ oio bõitas eſt id qđ deſiderat ois res iuxta modulũ ſuũ. qm̃ p eã pficit̃ ei⁹ eē: malicia vo nõ hʒ eẽtiã: ſʒ eſt vl' puõ ſube vel puatio vtilitatis diſpõnis ſube. igit̃ eē eſt bõitas ꝛ pfcõ eſſendi eſt bonitas eẽndi. eſſe vo cui nõ ꝯiũgit̃ puõ nec puõ ſube nec puõ alicui⁹ ꝙ ſit ſube: ſʒ ſemp ē in effectu ipʒ eſt bonũ pur. Jd vo qđ eſt poſe eē p ſe nõ eſt bonũ purum. Jpʒ.n.p ſe ipʒ nõ eſt neceſſariũ eē: qꝛ ipm p ſe põt pati puatiõe. qcgd vo põt pati puationẽ aliquo mõ ipʒ nõ ẽ oibus ſuis modis exps malitie ꝛ impfectiõis. igit̃ bonitas pura nõ eſt niſi neceſſe eē p ſe dr̃ ẽt bonitas id qđ attribuit reb⁹ ſuas pfectiões ꝛ ſuas bõitates. Jã ãt claruit ꝙ opʒ vt neceſſe eē p ſe attribuat oẽ eē ꝛ oẽʒ pfectionẽ eẽndi. Ꝥ igit̃ mõ eſt ẽt bõitas cui nõ ſubitrat pfcõ nec mali⁹. qcgd ãt eſt neceſſe eē eſt vitas. vitas.n. vniuſcuiuſqʒ rei ẽ ppetas ſui eſſe qđ ſtabilitũ eſt ei: igit̃ nihil eſt digni⁹ eſſe vitatẽ q̃ʒ neceſſe eē. Jã ẽt dr̃ vitas id de cui⁹ eē eſt certa ſnia. nihil eſt digni⁹ hac certitudine q̃ʒ id de cuius eſſe eſt ſnia certa: ꝛ cũ ſua certitudine eſt ſemp ꝛ cũ ſua ſempiternitate eſt p ſeipſuʒ: nõ p aliud a ſe. ceteraꝝ vo reꝝ qdditates ſicut noſti nõ merent̃ eſſe: ſʒ put ſunt in ſeipſis: nõ ꝯſiderata relone eaꝝ ad neceſſe eē merent̃ puõnẽ: ꝛ ob Ꝥ ſunt oẽs put ſunt in ſeipſis falſe. ſʒ pp ipm eſt certitudo eaꝝ: ꝛ reſpectu faciei ſeqntis ſunt acqſita: ꝛ ob Ꝥ ois res pit niſi ſm id qđ eſt vſus faciẽ ei⁹. ꝛ iõ digni⁹ eſt vt ipſe ſit neceſſe eſſe ꝛ vitas ꝛ itelligentia pura: qm̃ eſt eſſentia ſepata a

B mã oi mõ. ¶ Jã aũt noſti ꝙ cã de Ꝥ ꝙ res iam itelligit̃ mã eſt ꝛ appenditia ei⁹ nõ eſt eſſe rei. eſſe vo formale eſt eſſe itelligibile ꝛ Ꝥ eſt eē qđ poſtq̃ʒ qeſcit in re fit p illud rei itelligentia: ſʒ ꝙ aptuʒ eſt recipe illud eſt itelligentia in po⁹ q̃ cũ recipit illud poſt potentiã. fit intelligentia in effectu ſm viã pueniendi ad pfectionẽ. Jd vo cui⁹ eſſentia eſt itelligẽtia: eſt itelligentia eſſentialr̃: ꝛ iõ eſt pur intellectũ. qđ.n. phibet rẽ itelligi eſt Ꝥ ꝙ ipſa eſt in mã ꝛ i ei⁹ appendityſ ꝛ Ꝥ eſt phibẽs ne ſit itelligẽtia. ꝛ iã notũ eſt tibi Ꝥ. ꝙ igit̃ liberꝝ eſt a mã ꝛ ab ei⁹ appẽdityſ qđ certificatũ eſt hr̃e eſſe ſepatũ: ideſt itellectũ p ſe. Sʒ qꝛ eſt itelligentia p ſe: ꝛ eſt ẽt itellectũ p ſe: tũc ẽt eſt itellectuʒ p ſe. igit̃ ipſe eſt itelligentia apphẽſiõis ꝛ itelligens apphenſor ꝛ itellc̃uʒ apphẽſuʒ. Nõ ꝙ ibi ſint res multe. Jpſe eni iquãtũ eſt idẽptitas expoliata eſt itelligentia ꝛ iquãtum ꝯſiderat̃ ipſe ꝙ ſua idẽptitas ſpoliata eſt ſibyꝑſi eſt itellectũ a ſeipſo: ꝛ iquãtũ ꝯſiderat̃ ipſe ꝙ ipſe eſt ſibi idẽptitas ſpoliata eſt apphenſor itelligens ſeipſuʒ. Jntellectuʒ .n. apphenſuʒ ꝛ ſcitũ itelligibile eſt id cui⁹ qdditas ſpoliata eſt alicui: ꝛ itelligens apphẽſor ſciẽs eſt id cui⁹ eſt qdditas q̃ ſpoliata eſt alicui. Nõ eſt ãt de ꝯdõne hui⁹ rei vt ſit ipſuʒ vel aliud a ſe. ſʒ aliqd abſo: aliqd vo abſo cõius eſt q̃ʒ ipſuʒ vel aliud. pm⁹ igit̃ ſʒ ꝯſiderationẽ tuã qđ eſt ei qdditas rei ſpoliate eſt apphenſor itellector. Sʒ ſm cõſiderationẽ tuã ꝙ ſua qdditas ſpoliata eſt alicui eſt itellectũ apphenſuʒ: ꝛ Ꝥ eſt res ipſemet. igit̃ ipſe eſt intellector apphenſor. eo ꝙ ſua qdditas ſpoliata eſt rei q̃ eſt ipſemet ꝛ eſt itellectũ eo ꝙ ſua qdditas ſpoliata eſt res q̃ eſt ipſemet. Qui ãt aliquãtulũ cogitauerit. ſciet ꝙ itellector inuit itellc̃ʒ. Sʒ Ꝥ inuitio nõ dat itelligi ꝙ illđ ſit aliud vel illđ. Sicut id qđ mouet̃: q̃uis inuat mouẽs. Ꝥ ipſa tñ inuitio nõ facit debere illud eē aliud vel ipʒ. ſʒ ali⁹ modus iquiſitiõis facit debere Ꝥ. mãifeſtũ eſt ãt abſurdũ eē vt id qđ mouet̃ ſit pncipiũ ſui mot⁹ tali mãifeſtatõe q̃ ignorat̃ nãlr̃. Sʒ aqrit̃ augmẽtatõe. ꝛ idcirco nõ fuit ipoſſibilis multis imagiare ꝙ in reb⁹ eſſet aliqd qđ moueret ſe vſqʒ ad tps illi⁹ q mõſtrauit Ꝥ eē ipoſe. Sʒ imaginatio de hoc ꝙ aliqd mouet̃ ꝛ mouet nõ facit debere vt id qđ mouet̃ facit motorẽ eſſe abſqʒ ꝯdõne eſſendi illud vel aliud. vel motor faciat debere vt id qđ mouet̃ ab eo ſit abſqʒ ꝯditiõe eẽndi aliđ vel illđ. Silr̃ relõꝝ cognoſcit̃ vnitas p aliqd nõ pp ipſaʒ ꝯponẽ ꝛ rlõnẽ in itellũ poſitã. Scimus.n. certiſſime nos hr̃e vtutẽ q̃ itelligim⁹ res ꝛ vtus q̃ itelligimus hãc vtutẽ ꝛ eſt eadẽ vtus ꝛ ſic ipſa eadẽ itelliget ſeipſaʒ: ꝛ alia vtus itelligit Ꝥ. ꝛ ſic erũt in nobis due vires. vna q̃ itelligit res: ꝛ alia q̃ itelligim⁹ ipſaʒ vtutẽ ꝛ ꝯcatenabit̃ vbũ vſqʒ in ifinitũ: qꝛ erũt in nobis vires ifinite i effectu q̃ itelligũt res. Jã igit̃ claruit ꝙ ipſaʒ rẽ eē itellectam nõ facit debere ipſaʒ itellectã eē ab aliquo: qđ ſit aliud a ſe: ꝛ p hoc ẽt mõſtrat̃ ꝙ itellector nõ facit debere ſe eē itellectorẽ alteri⁹ rei. Dẽ ãt a quo qdditas ſpoliata iuenit̃ eſt itelligẽs: ꝛ ois qdditas ſpoliata q̃ apphẽdit̃ a ſe vl' ab alio ẽ itellecta. eo ꝙ Ꝥ qdditas eſt itelligens ſeipſaʒ ꝛ ipſa a ſeipſa eſt ẽt intellecta ꝛ ab oi qdditate ſpoliata q̃ drt ab ea. Jã igr̃ itellexiſti ꝙ ipʒ eē itelligẽtẽ ꝛ itellc̃ʒ nõ facit: neceſſario eē duo in eſſen⁹ nec in reſpcũ ẽt: qꝛ nõ acqrit̃ his duob⁹ niſi reſpect⁹: ꝙ qdditas ſua p ſeipſaʒ ſpoliata eſt ſibyꝑſi: ꝛ eo ꝙ ſua qdditas ꝛ ſua eſſen⁹ ſpoliata eſt ſibyꝑſi: ſʒ hec eſt poritas ꝛ poſterioritas in ordinatiõe itentionũ. Jntentio.n. q̃ q̃rit̃ mãifeſta eſt: ꝛ vna ſine diuiſiõe. Jã igr̃ patuit ꝙ ſuũ eſſe itelligenteʒ ꝛ itellc̃ʒ nõ facit debere eſſe multitudineʒ in eo vllo mõ: nõ põt ãt eē vt neceſſe eſſe itelligat res p res. Si.n. ſic eſſet: tũc eſſentie ei⁹ ꝯſtitueret̃ ex eo ꝙ itelligeret ꝛ ſic ei⁹ ꝯſti⁹ fieret ex reb⁹: ꝛ eſſet ꝙ ſi nõ eſſent res extriſece nõ eſſet cũ hac diſpõne: ꝛ eẽt ei diſpõ q̃ nõ pueniret ſibi ex ſeipſo: ſʒ ex alio a ſe: ꝛ tũc ab alio a ſe fieret ipreſſio in ipʒ. radices ãt q̃ pmiſſe ſũt: deſtruunt hoc: ꝛ qcgd ẽ ſile huic. ¶ Sʒ qꝛ ipe ẽ pncipiũ ois eē: tũc itelligit ex ſeipſo id cui ipe eſt pn^m: ꝛ ꝙ ipſe eſt pn^m eoꝝ q̃ ſunt pfecta in ſingularitate ſua: ꝛ eoꝝ q̃ ſunt gñata corruptibilia ſʒ ſuas ſpẽs vno mõ: ꝛ ſʒ ſua idiuidua alio⁹. Nõ põt ãt eē vt ipſe ſit itellector iſtoꝝ varioꝝ cũ ſua variatiõe ſʒ qđ ſunt variabilia itellectu tẽporali idiuiduali. ſʒ alio mõ queʒ oñdimus. Nõ.n. põt eſſe vt ipſe aliqñ itelligat itellectu tpali q̃dã ex eis eē: ꝛ aliqñ itelligat itellectu tpali q̃dã ex eis nõ eſſe: qꝛ tũc vnicuiqʒ iſtoꝝ duoꝝ eſſet forma itelligibilis p ſe. Nulla.n. duaꝝ formaꝝ remanet cũ 2ª. Tũc igit̃ neceſſe eſſe eſſet variabilis eẽntie. Jteʒ ſi corruptibilia nõ itelligunt̃ niſi ſʒ qdditatẽ ſpoliatã ꝛ ſʒ ꝙ ſeqt̃ ea id p qđ nõ idiuiduant̃: tũc nõ itelligunt̃ ſʒ ꝙ ſunt corruptibilia. Cũ.n. apphendunt̃ ſʒ ꝙ cõmiſcet̃ materie ꝛ accñtib⁹ mãe ꝛ tpi ꝛ idiuidualitati: tũc nõ ſunt itellecta ſʒ ſenſata vel imagiata. Nos ãt iã oñdimus in alyſ libris ꝙ ois forma ſenſibilis ꝛ imagiabilis nõ apphẽdit̃ ſʒ ꝙ eſt ſenſibilis ꝛ imaginabilis niſi cũ iſtro diuiſibili ꝛ ſic attribuere aliqs ex multis actiõib⁹ ei ꝙ eſt neceſſe eē eſt ei ipfcõ ſic ẽt attribuere ei multa ex modis itelligẽdi. Sʒ neceſſe eē nõ itelligit qcgd eſt: niſi vlr̃: ꝛ tñ cũ hoc nõ deeſt ei aliqđ ſingulare. ꝛ iõ nõ deeſt ei qđ minimũ eſt in celis ꝛ i terra: ꝛ Ꝥ ẽ de mirabilib⁹ qđ nõ põt imagiare niſi q fuerit ſubtil' igeny. Sʒ qũo ſit Ꝥ: rõ Ꝥ ẽ: qꝛ.n. ipe ſeipſuʒ itelligit ꝛ ꝙ ipe ẽ pn^m ois qđ eſt vtiqʒ itelligit pnª eoꝝ q̃ ſunt ab eo. ꝛ qcgd naſcit̃ ab eis ꝛ ꝙ qcgd eſt ex rebus oio eſt neceſſariũ eſſe pp eũ: ꝛ iã oñdim⁹ Ꝥ. igit̃ iſte cãe reducent̃ ad ea q̃ pueniũt ex eis quouſqʒ pueniãt ex eis res pticulares. Quia.n. pmus nouit cãs: ꝛ q̃ ꝯtinent̃ ſub eis: tũc ẽt nouit neceſſario id ad qđ reducunt̃ ꝛ tpa q̃ ſũt iter ea: ꝛ quotiẽs reducunt̃. Jmpo eſt.n. vt ſciat illa ꝛ neſciat iſta. eſt igit̃ apphẽdẽs res pticulares iquãtũ ſunt vl'es. ſ. iquãtũ hñt ppetates. Si aũt appropat̃ eis idiuiduũ hoc erit reſpectu tpis alicui⁹ vel diſpõnis alicui⁹. Si vo acci-

C

piat̄ illa diſpō cū ꝓꝓ̄etatibus ſuis.erit ēt in ordine eoꝝ:ſ ʒ
abſtrahet̄ a ꝓ̄ncipus cuiuſcꝫ eoꝝ.ſ.ſua ſpēs a ſuis indiui/
duis.vñ abſtrahet̄ a reb⁹ īdiuidualibus. Iā aūt diximꝰ
ꝙ ſic abſtrahi. Iā ponit īdiuiduis deſcriptionē ⁊ ꝓꝓ̄etatē
eoꝝ ꝓpriā.Si aūt fuerit illa ſpēs ſic:vt ēt apud ītell'ʒ ſit
īdiuiduū erit tūc ītellectui via ad illud deſcriptū:⁊ h̄ eſt
īdiuiduū qḋ eſt vnū in ſua ſpē cui nō eſt alteꝝ:ſicut ſol.v̄.
grā.vl' iupiter.Si v̄o fuerit ſpēs dilatata in īdiuiduis:tūc
nō erit via ītellectui ad deſcriptionē alicuiꝰ ſui indiuidui
D nisi ꝓ̄us deſignet̄ ei:ſicut iā noſti.¶ Redibo igit̄ ⁊ dicā
ꝙ ſi tu ſcires motus oīuʒ celeſtiū:ſcires ēt oēm eclipſiʒ ⁊
oēʒ applicationē ⁊ diſiūctionē q̄ eſt ei ſ̄ʒ modū vl'eʒ. Ita
dr̄es de aliq̄ eclipſi ꝙ poſt tp̄s motus ꝗ eſt de tali ad ta/
le:erit ſeptētrionalis dimidialis:⁊ ꝙ luna diſcedēs ab ea
veniet ad oppoſitionē talē:⁊ ꝙ iter hanc ⁊ aliā eclipſim
ꝯſilem ꝓ̄teritā vel futurā erit tm̄ tp̄is:⁊ ſil'r ſcires q̄ eſt di
ſpō iter alias duas eclipſes:ita ꝙ nō erit aliqd de his que
accidūt his eclipſibꝰ; qḋ tu neſcias: ſed tu ſcires h̄ vl'iter
h̄.n.itentio pōt dici de multis eclipſibus:qꝛ vniuſcuiuſcꝫ
eaꝝ diſpō eſt h̄ diſpō:tu v̄o ſcies aliq̄ rōne ꝙ illa eclipſis
nō eſt niſi vna tm̄:ſed h̄ nō remouet vl'itatē ſi memoꝛ es
eoꝝ q̄ ꝓ̄diximus.Sʒ cū oī h̄ fortaſſe nō poteris iudicare
mō ꝑ h̄ eē hāc eclipſim:vel nō eſſe niſi ſcieris ſingularis
.ſ.vidēdo motus ſenſibil'r: ⁊ ſcieris q̄ʒtū tp̄is eſt iter hāc
eclipſim viſam ⁊ illā.ſed tm̄ nō eſt h̄ te ſcire ꝙ de motibꝰ
eſt vnus motus:cuius diſpō eſt talis q̄lē tu vidiſti:⁊ ꝙ i/
ter illā ⁊ eclipſim talē eſt tm̄ tp̄is.h̄ aūt tu potes ſcire hoc
ī nō ſciēdi:ſʒ tm̄ tu nō ſcies illud ea hoꝛa qua dubitabis de
eo:an ille ſint an nō:ſʒ oʒ vt iā acquiſitū ſit tibi ꝑ viſuʒ ali
quid aſſignatū ei ꝑ qḋ ſcias diſpōnē illius eclipſis. Si āt
negauerit aliqs h̄ vocari cognitioneʒ ꝑticularis mō vl'i:
nō ꝯtēdā cū eo:nr̄a.n.intētio nūc alia eſt ab h̄.ſ faciēduʒ
cognoſcere qūo res ꝑticulares ſciunt̄ ⁊ apprehendunt̄ ta
li ſcia ⁊ apprehēſione:ꝙ ꝑ eas variat̄ ſciēs:⁊ quomō ſciū/
tur ſcia ⁊ apph̄enſione:ꝙ ꝑ eas nō variant̄ ſciens.Tu.n.
ſi ſcires de eclipſi quomō iuenit̄ : ⁊ tu eſſes ſemꝑ:ꝑfecto
eſſet tibi ſcia nō de eclipſi abſoluta:ſed de oī eclipſi q̄ fit:
⁊ tm̄ eē illā eclipſim ⁊ nō eſſe nō variaret in te aliqd.Tua
enim ſcia in duabus diſpōnibus eſſet eadē.ſ.ꝙ eclipſis q̄
eſt cū talibus ꝓprietatibus:eſſet poſt talem eclipſim: vel
poſt eſſe ſolis taliter in ariete ⁊ tali numero: ⁊ ꝙ eēt poſt
talem eclipſim ⁊ qḋ poſt eā eſſet talis:⁊ h̄ ſnīa eſſet in te
certa.ſ.ꝙ eſſet ante illā eclipſim ⁊ cū illa ⁊ poſt illā.Si āt
īterpoſito tp̄e ī h̄ cognoſceres ꝙ in h̄ īſtāti h̄ eclipſis nō
eſt ſed in alio:tūc nō remaneret illa tua ſcia q̄ tūc eſt : ſed
fieret alia ſcia:⁊ eſſet q̄ſi variatio quā ꝓ̄ſignauimꝰ:qꝛ nō
pōt eſſe vt in hoꝛa qua remouet̄ eclipſis ſis ſ̄ʒ hoc ꝙ fui/
ſti ante remotionē:⁊ hoc eſt qꝛ es tꝑalis ⁊ mouētancus.
ꝓ̄mus v̄o ꝗ nō ſubeſt tp̄i nec eius iudicio multo remotioꝛ
eſt ab hoc vt ipſe iudicet in hoc tp̄e vel in illo ſ̄ʒ ꝙ eclip/
ſis eſt in illo.⁊ ſ̄m ꝙ iudiciū de ea eſt nouū vel cognitio
noua.Scias ēt ꝙ tu nō ꝑuenisti ad ſciam eclipſium par/
ticularium niſi ꝑ hoc ꝙ cōpꝛehendiſti oēs eaꝝ cās: ⁊ ꝙ
cōpꝛehendiſti qcqd eſt in celo de motibus:poſtq̄ʒ aūt cō/
pꝛehendiſti omnes cās ⁊ eſſe eaꝝ mouiſti te ad oīa cāta.
¶ Nos aūt adhuc a capite reuoluemus h̄ cū additione
explanatiōis vt ſcias quomō deus ſcit abſ̄tia: ⁊ ide ſcies
quomō ꝓ̄mus ſcit ꝓ̄nª oīum reꝝ:⁊ ꝙ vna eaꝝ eſt ꝓ̄ncipiū
alterius rei:⁊ illa altera ꝓ̄ncipium alterius vel alioꝝ:⁊ ꝙ
eaꝝ diſpō ⁊ motus ſunt tales.⁊ ꝙ ex eis naſcit̄ tale vſcꝫ
ad nouiſſimū:poſt qḋ nō ſequit̄ aliud ſ̄ʒ ordinem qui co/
mitat̄ illud nouiſſimum ſ̄m poſterioꝛitatē ⁊ pꝛioꝛitatē ⁊
he res ſunt claues de abſentia.

¶ Caplm. VII. De cōparatione intellectoꝝ ad ipſuʒ ⁊ de oſtēſiōe ꝙ eius ꝓꝓ̄etates affirmatiue ⁊ negatiue nō faci/

unt debere eſſe in ſua eſſentia multitudinē:⁊ ꝙ illi eſt pul
chꝛitudo maxīa:⁊ gloꝛia altiſſima ⁊ collaudatio īfinita:⁊
de diſcernēda diſpōne delectatiōis intelligibilis.

Poſt hec oʒ te ſcire ꝙ cū pꝛimus dr̄ ītelli/ A
gentia:dr̄ ſ̄m ītentionē ſimplicē quā
noſti in libꝛo de aīa. Ipſe.n. ītelligit res ſimul
ita: vt ꝑ eas nō multiplicet̄ in ſua ſuba.nec vt
imaginetur certitudo ſue eēntie eſſe h̄ ꝙ ipſe
imaginet eas : ſed ꝙ fluunt foꝛme eoꝝ ab eo intellecte.
vnde ipſe aptioꝛ eſt ad hoc vt ſit intelligentia q̄ʒ ipſe foꝛ/
me fluentes a ſua intelligibilitate ⁊ ꝙ ipſe intelligit ſeip/
ſuʒ:⁊ ꝙ ipſe eſt ꝓ̄ncipiū oīs qḋ eſt. Et ſcias ꝙ ītētio ītelle
cta aliqñ ſumit̄ de re q̄ eſt:ſicut ꝯtingit cū nos ſumimus
de celo ꝑ ꝯſiderationē ⁊ ſenſum foꝛmā eius ītellectam ⁊
aliqñ foꝛma intellecta non ſumitur de his que ſunt; ſed
ecōuerſo; ſicut cū nos ītelligimus foꝛmā artificialē quā
adinuenimus.; ⁊ deinde foꝛma illa intellecta mouet nr̄a
mēbꝛa ad hoc vt ſit in opꝑe:igit̄ nō qꝛ fuit ipſa:deide nos
intelleximus eam;ſed qꝛ ītelleximus:fuit ipſa.Talis igit̄
eſt cōparatio oīs qḋ eſt ad ꝓ̄mū qui eſt neceſſe eſſe:qꝛ in/
telligit ſuā eſſentiā ⁊ qcqd facit debere eſſe ſua eſſentia:⁊
ſcit quomō bonitas ſit in oī qḋ eſt.Sequit̄ ḡ ſuā foꝛmaʒ
ītellectā foꝛma eoꝝ q̄ ſunt ſ̄ʒ oꝛdinē intellectū apud eū:
non ꝙ ſint ſequentes:quēadmodum lux ſequit̄ lucidum
⁊ calefactio calidū:ſed qꝛ eſt ſciens qualiter eſt oꝛdo bo/
nitatis in eſſe:qm̄ ex eo eſt:⁊ ꝙ ab iſta ſcientia fluit eē ſ̄m
oꝛdinem quē intelligit.ſ.oꝛdinē rectum:⁊ qm̄ ipſe diligit
ſeipſum qui eſt ꝓ̄ncipium totius oꝛdinis bonitatis inquā/
tum ipſe eſt ſic fit:ideo ꝙ oꝛdo bonitatis eſt dilectus ab
eo accñtal'r:ſʒ nō mouet̄ ad eū dilectione.Ipſe.n.non pa
titur ab eo nec ꝯcupiſcit aliquid nec inquirit:h̄ igr̄ eſt vo/
luntas eius que eſt expꝰs īꝑfectionis ⁊ īmunis a deſiderio
⁊ ab anguſtia intelligendi aliqd. ¶ Nemo aūt putet ꝙ B
qꝛ intellecta apud eū hn̄t foꝛmas ⁊ multitudinē; iō mul/
titudo foꝛmaꝝ quas intelligit ſint pars ſue eſſentie. Nā
quomō eſſet h̄ cū ipſe ſint poſt ſuā eſſentiā:ꝙ.n.ipſe ītel/
ligit ſuā eſſentiam ꝑ ſuā eſſentiā ītelligit:⁊ ꝑ h̄ ītelligit qc/
quid eſt poſt ipſum.h̄ igit̄ qḋ intelligit ſuā eēntiā cā eſt
ītelligēdi id qḋ eſt poſt ſuā eēntiā.Suū igit̄ ītelligi eius:
qḋ eſt poſt ſuā eſſentiā cātū eſt eius ꝙ ipſe intelligit ſuaʒ
eſſentiā:q̄ʒuis intellecta q̄ ſunt poſt ſuā eſſentiā nō ſunt ī/
tellecta eius niſi ſ̄m modū intellectoꝝ intelligibilē non
aīalē ⁊ ꝙ nō eſt eoꝝ ad ipſum niſi rel'o ꝓ̄ncipiȷ.ſ. ſecūduʒ
ꝙ ex eo eſt nō in eo.ſed rel'ones ſunt ſ̄m oꝛdinē.Qm̄ alia
ex eis ſunt ante alia:q̄ʒuis ſint ſimul:qꝛ nec ꝓ̄cedunt nec
ſequunt̄ ſe in tp̄e:igit̄ nō eſt in eo ꝑmutatio in ītellectis:
Nec putet aliqs ꝙ relatio intelligibilis ad ea ſit relatio
ad ea;ſ̄m ꝙ inueniunt̄:alioquin oē ꝓ̄ncipiū egeret foꝛma
⁊ mā.De mā.n.illius foꝛme eſt vt ītelligat̄ ſ̄m diſpōneʒ
aliquā.ſ.expoliationis vel alterius modi:ad h̄ vt ipſe in/
tellectus ſit in effectu.ſed h̄ relatio eius ad illa eſt īquā/
tū ipſa ſunt in diſpōne ītellecta.Si aūt h̄ eēt inquātū eſt
eſſe eoꝝ in ſingularibus:eueniret tūc ꝙ ipſe nō ītellige/
ret niſi qḋ iuenit̄ in vnaquacꝫ hoꝛa. Nec intelligeret de
eis qḋ ꝓ̄uatū eſſet de eis in ſingularibus niſi poſtq̄ʒ eēt:⁊
ita nō ītelligeret de.ſeipſo qḋ eſt ꝓ̄ncipiū illius rei ſ̄m oꝛ/
dinē ſuū niſi cū fieret ꝓ̄ncipiū.⁊ ſic nō ītelligeret ſuā eēn/
tiam:qꝛ nā ſue eſſentie eſt vt fluat ab eo qcquid eſt ⁊ ſua
apprehēſio de ipſis eſt inquātū nā eoꝝ eſt ꝙ ſunt ſic.vn/
de oʒ vt ſit ēt apph̄endens alteꝝ:q̄ʒuis nō ſit.igit̄ ſciēs di
uinū erit cōpꝛehendēs id qḋ iā eſt:⁊ qḋ poſſibile eſt eſſe:
cuius rel'o ad ipſa erit inquātum ſunt intellecta nō īquā/
tum ſunt in ſingularibus.remanſit igit̄ ꝯſiderare diſpo/
ſitionem eſſendi ītellecta.ſ.an ſint in eſſentia pꝛimi: ſicut
comitātia q̄ ſequunt̄ eū;an ſit eis ſuū eē ſeparatū ab eius

eẽntia:⁊ ab eẽntia alterius ꝑter ſe;ſicut forma ſepata ſm
ordinẽ poſita in oꝛiçõte deitatis:an ſint i.itelligẽtia vl'in
aĩa:vt cũ ꝑmꝰ ĩtelligit hãc formã deſcribat̃ in q̃ĩbꝫ eaꝝ:
⁊ tũc illa ĩtelligẽtia vel aĩa eẽt q̃ſi ſubꝫ illi foꝛᶜ ĩtellecte:⁊
eẽt itellecta iquãtũ ẽ in aliq̃ illaꝝ:⁊ eẽt itellecta a ꝑ iquã-
tũ eſt ex eo. Et itelligeret ꝑmꝰ de ſeipſo:qꝺ eſt ꝑnᵐ eius.
De vniuerſitate igit̃ itellectoꝝ qddã eſt itellectũ cuius
ꝑmꝰ eſt ꝑnᵐ nullo mediãte:ſꝫ fluit eẽ eiꝰ ab eo ꝑncipalr̃:
⁊ qddã eſt intellm̃:cuiꝰ ꝑmꝰ eſt ꝑnᵐ aliquo mediãte:⁊ eẽ
eiꝰ fluit ab eo ſcꝺario:⁊ ſilr̃ eſt diſpõ de eẽ illoꝝ itellecto-
rũ:q̃uis eni eoꝝ ipꝛeſſio ſit in vna re eoꝝ:tñ q̃dã ſũt ꝑus:
⁊ q̃dã poſteriꝰ ſm oꝛdinẽ cãe ⁊ cãti. Cũ aũt illa ipꝛeſſa in
illa re fuerit de itellectis ꝑncipalr̃:tũc illa erũt de vniuer
ſitate eoꝝ:q̃ꝝ ꝑmꝰ itellexit ſuã eẽntiã eẽ ꝑnᵐ:⁊ ita aduẽ-
tus eoꝝ erit ab eo nõ ſm ꝙ dicimꝰ.ſ.cũ itelligit bonitatẽ
ſtati eſt:ita vt ſuũ itelligere bonitatẽ ſit eã eẽ:⁊ vt ipaꝫ eẽ
ſit ipſuꝫ itelligere bonitatẽ. Ꝯ eni eẽt q̃ſi diceremꝰ ꝙ q͛a
ĩtellexit ea itelligit ea:vl' qꝛ ſunt ab eo ſunt ab eo. Si aũt
poſuerit ꝯ itellecta eẽ ꝑtẽ ſue eẽntie ꝯtiget ipſum multi-
plicari. Si vͦ poſuerint ea ſequẽtia ſuã eẽntiã accidit ſue
eẽntie ꝙ ex ꝑte eoꝝ nõ ſit nec̃e eẽ ꝑꝑ applicationẽ ſui ad
pol'e cẽ. Si vͦ poſuerit ea ſeparata ab oĩ eẽntia icidẽt in
ideas pl'onicas. Si vͦ poſuerit ea eẽ itelligẽtia aliq̃ acci
det ẽt icõueniẽs qꝺ diximꝰ añ. Oꝫ igit̃ vt ſtudeas euade-
re ab hac viſilitudie:⁊ caueas ne ml'tiplices eiꝰ eẽnᵃᵐ:nec
cures ſi eiꝰ cẽnᵃ accipiat̃ cũ aliq̃ rel'one ad pol'e eẽ:ſꝫ ſi i-
quãtũ eſt ſua eẽntia. Scias ẽt ꝙ mũdus diuinꝰ eſt valde
imẽſus:⁊ ſcias ꝙ dr̃ia ẽ iter fluere ab aliq̃ formã:cuiꝰ nã
eſt vt itelligat̃:⁊ iter fluer̃ ab aliq̃ formã itellectã iquãtũ
ẽ itellecta tm̃:abſq̃ additiõe aliq̃. Et ſcias ꝙ ipe itelligit
ſuã eẽnᵃᵐ eẽ ꝑnᵐ fluxꝰ oĩs itellci iq̃ᵐ ẽ itellꝫ cãtũ:ſic itelle
xit ſuã eẽntiã eẽ ꝑnᵐ fluxꝰ oĩs entis:iquãtũ ẽ ens cãtũ.⁊
ſtude ꝯſiderare radices datas ⁊ dãdas:⁊ apiet̃ tibi qꝺ oꝫ
apiri. Primꝰ igit̃ itelligit ſuã eẽntiã ⁊ oꝛdinationẽ boni-
tatis q̃ eſt in oĩ:⁊ q̃uo eſt:igit̃ illa oꝛdinatio ob ꝯ ꝙ ipſe
ĩtelligit eã fluit:⁊ ſit:⁊ eſt:⁊ qꝺ ſcit̃ fieri:⁊ modus fiẽdi ex
ſuis duobꝰ ꝑncipijs ẽ bonitas nõ refugiẽda ſequẽs boni-
tatẽ eẽntie ꝑncipij:⁊ eiꝰ ꝑfectionẽ:eo ꝙ ſũt delectabilia
vtraq̃ ꝑ ſeipſa:iõ ipꝫ ẽ volitũ:ſꝫ volitũ ꝑmi nõ eſt ſm vo
litũ nr̃ꝫ:ita vt in eo qꝺ ẽ ex eo ſit ei itẽtio. Sꝫ tu iã noſti
deſtructionẽ hꝰ:⁊ adhuc ſcies:qꝛ eſt volẽs ſꝫ modũ volũ
tatl' itelligibil' pure:⁊ vita eiꝰ ẽ ꝯ eadẽ ẽt:vita.n.q̃ ẽ apud
nos ꝑficit̃ apꝑhẽſiõe ⁊ actiõe q̃ ẽ motio veniẽtibꝰ ex dua-
bꝰ diuerſis viribꝰ. Certũ ẽ aũt eẽ aĩaꝫ apꝑhẽdentẽ:ꝙ vͦ
ipe itelligit oẽ:cã ẽ oĩs:⁊ ipe ẽ ꝑnᵐ ſue actiõis:qꝺ eſt dare
eẽ oĩ.igit̃ vna itẽtio de illo ẽ apꝑhẽſio vie dãdi eã.vnde
vita eiꝰ nõ eſt egẽs duabꝰ viribꝰ ad ꝯ ꝑficiat̃ duabꝰ viri-
bus:nec vita eiꝰ ẽ alia a ſcia eiꝰ:qꝛ ꝯ totũ eſt ei ꝑ ſuã eẽn-
tiã:⁊ ẽt qꝛ foꝛᵃ itellecta q̃ ſit i nob cã ẽ foꝛᶜ adiuẽte artifi
cial' ſi ipꝫ eẽ eiꝰ eẽt ſufficiẽs ad eẽndũ illã formã artificia-
lẽ.ſ.ſi foꝛᶜ eẽnt in effectu ꝑnᵃ eoꝝ:q̃ꝝ ipſe ſũt foꝛᶜ:tũc itel
lectũ apꝺ nos eẽt ipꝫ poſſe:ſꝫ nõ ẽ ita. Nã ſuũ eẽ nõ ẽ ſuf-
ficiẽs ad ꝯ:ſꝫ eget volũtate nouiter ꝓueniente ex v̾tute
ꝯſideratiua ꝑꝑ q̃s duas ſil' mouet̃ v̾tus motiua:q̃ mouet
neruos ⁊ mẽbꝛa iſtr̃alia:⁊ deide mouet inſtr̃a extrinſeca
⁊ ad vltimũ mouet mãꝫ:vñ eẽ ipſiꝰ foꝛᶜ itellecte nõ ẽ ipꝫ
poſſe nec volũtas. Sꝫ foꝛtaſſe in nob ẽ poſſe apꝺ ꝑnᵐ mo
uẽs:⁊ ꝯ foꝛᵃ eſt mouens ꝑnᵐ poᶜ:⁊ iõ eſt motoꝛ motoꝛis:
vñ volũtas eiꝰ q̃ eſt nec̃e eẽ nõ eſt altera in eẽntia ab eiꝰ
ſcia:nec eſt altera ab eo qꝺ itell'r de eiꝰ ſcia. Iã igit̃ oñdi-
mus ꝙ ſcia q̃ ẽ ei ẽ ipſa eadẽ volũtas q̃ eſt ei:⁊ ſilr̃ oñſuꝫ
ẽ qꝺ poſſe:qꝺ ẽ ei ẽ ipꝫ ſuã eẽnᵃᵐ eẽ itelligẽtẽ oẽ tali itell'u
q eſt ꝑnᵐ oĩuꝫ nõ ſumptꝰ ex oĩ:ſꝫ ẽ ꝑnᵐ ꝑ ſuã eẽntiã non
expectãs eẽ rei:⁊ ꝯ volũtas ſm modũ q̃ certificauimus
eã:ꝙ nõ certificat̃ ꝑꝑ itẽtionẽ fluẽdi eſſe ab ea:vt ipa ſit
aliud ab ipo fluere eſt ipſamet libalitas. Nos aũt iã oſtẽ-
dimꝰ de libalitate q̃dã:q̃ꝝ ſi memineris:ſcies ꝙ ꝯ volũ
tas eſt ipa libalitas:⁊ cũ certꝰ fueris ꝙ ꝑᵃ ꝓꝑetas de nec̃e
eẽ eſt:qꝛ ẽ:⁊ qꝛ ẽ ens. Scies deide ꝙ ꝺ alijs ꝓꝑetatibus:
q̃dã ſũt i qbꝰ itẽtio ẽ eẽ cũ rel'one:⁊ q̃dã ſũt ꝯ eẽ cũ negõ-
ne. Nulla ãt haꝝ duaꝝ facit in ſua cẽnᵃ debere eẽ multi-
tudinẽ vllo mõ nec variationẽ.q̃ vͦ cõmixta ſũt negõni
ſũt ꝯ. Si qs dixerit de ꝑ qꝺ ẽ ſuba nõ itelligat niſi ꝯ eſſe
nolẽs ipaꝫ eẽ ſubaꝫ:a q̃ negat̃ eẽ i ſubo. Cũ vͦ dr̃ vnꝰ nõ
itell'r niſi ipꝫ eẽ negata ab eo diſione ꝑ q̃titatẽ vel ꝑ di-
ctionẽ:⁊ negata ab eo comite. Cũ vͦ dr̃ itelligẽᵃ ⁊ itellꝫ ⁊
itelligẽs nõ itell'r certe:niſi qꝛ ipe ẽ ille q ẽ ſpoliatꝰ i ſe:⁊
negat̃ ab eo ꝯmixtio mãe:⁊ eiꝰ appẽdicia cũ ꝯſideratiõe
alicuiꝰ rel'onis. Si aũt dr̃ de eo ꝙ ẽ ꝑmꝰ nõ itell'r:niſi rel'o
hꝰ eẽ ad oẽ. Cũ vͦ dr̃ potẽs nõ itell'r ꝑ ꝯ:niſi qꝛ nec̃e eſſe
relatũ ad ꝯ:vt id qꝺ oꝫ eẽ aliꝺ a ſe:nõ ſit v̾e niſi ꝑ ipꝫ ſm
modũ quẽ ꝑdiximꝰ. Cũ ãt dr̃ viuꝰ:nõ itell'r niſi ꝯ eſſe ex
ꝯ itell'u.ſ.vt neget̃ mã ab illo:⁊ ꝙ ipe ẽ ꝑnᵐ diſpõnis to-
tius bonitatis:⁊ ꝙ ipe itelligit ꝯ:ꝯ igit̃ ꝯpoᵃ ſũt ex rel'o-
ne ⁊ negõne. Cũ vͦ dr̃ libal' itell'r q̃tũ ad hãc rel'onẽ cuꝫ
neg̊ne:cui addita ſit alia negõ.ſ.qꝛ ipſe nõ itẽdit itẽtionẽ
ſibypſi. Cũ vͦ dr̃ bonꝰ nõ itell'r:niſi qꝛ ꝯ eſſe liberꝝ eſt a
cõmixtione eiꝰ qꝺ ẽ in poᵃ ⁊ i ꝑfectiõe:⁊ ꝯ ẽ negõ:vl' ſi di
xerit ꝙ ſuũ eẽ eſt ꝑnᵐ oĩs ꝑfectionis ⁊ oꝛdinationis:⁊ ꝯ
eſt rel'o. Cũ igit̃ itellexerint ꝓꝑetates ꝑmi ⁊ veri ſꝫ hũc
modũ:ꝑfcõ ñ iueniet̃ de eis aliq̃ q̃ faciat debere eẽ in eiꝰ
eẽntia ꝑtes nec multitudinẽ aliq̃ mõ. ¶ Nõ põt aũt eſſe
pulchꝛitudo vl' decoꝛ oĩo:niſi cuiꝰ qdditas eſt itelligibil'
pura bona imunis ab oĩ mõ ipfectiõis:⁊ vna oĩ mõ:igit̃
nec̃e eẽ hꝫ pulchꝛitudinẽ ⁊ decoꝛẽ purũ:⁊ ipſum eſt ꝑnᵐ
pulchꝛitudinis oĩs rei:pulchꝛitudo aũt oĩs rei : ⁊ ſuꝰ de-
coꝛ eſt vt ſit queãdmodũ ꝯuenit ei. Quãto maioꝛ:igitur
eſt pulchꝛitudo eiꝰ:qꝺ eſt queãdmodũ oꝫ eẽ ꝙ eſt nec̃e:
oĩs eni pulchꝛitudo ⁊ ꝯueniẽtia cũ appꝛehẽdit̃ diligitur
⁊ delectat. Cuius ꝑnᵐ eſt ſua appꝛehẽſio vel ſenſibilis vl'
imaginabil':vl' eſtimabil':vel putatiua:vel intelligibilis.
Sꝫ qꝛ q̃to apꝑhẽſoꝛ ẽ mag̃ appꝛehendẽs ⁊ certioꝛ ⁊ ap-
pꝛehẽſuꝫ eſt pulchꝛius ⁊ nobilius in ſeipo:⁊ iõ ꝙ oꝫ hr̃e
virtꝰ apꝑhẽdẽs ſua delectatio in illo ẽ maioꝛ:tũc nec̃e eẽ
qꝺ ẽ in vltimo ꝑfcõnis ⁊ pulchꝛitudĩs ⁊ ꝺcoꝛis:eo ꝙ itel
ligit ſeipꝫ in tali vltĩo ꝑfcõnis ⁊ pulchꝛitudĩs ⁊ decoꝛis.⁊
cũ ꝑfectiõe itelligẽdi:⁊ cũ itelligẽtia itelligẽtis ⁊ itelligẽ
ti:⁊ ꝙ vnũ ſunt certiſſime:iõ ipe ſuypſiꝰ ẽ maximꝰ ama-
toꝛ:⁊ amatũ:⁊ magl' delectãs ⁊ delectatũ. Qm̃ delectatio
nõ eſt niſi apꝑhẽſio ꝯueniẽtis:ſm ꝙ eſt ꝯueniẽs:vñ ſen-
ſibilis delectatio eſt ſenſibilitas ꝯueniẽtis:⁊ itelligibilis
eſt:vt itelligat̃ ꝯueniẽs. Iã igit̃ ꝑmꝰ ẽ excellẽtioꝛ apꝑhẽ-
ſoꝛ cũ excellẽtioꝛe apꝑhẽſiõe excellẽtioꝛis appꝛehenſi:⁊
iõ ẽ excellẽtioꝛ delectatoꝛ cũ excellẽtioꝛe delectatiõe in
excellẽtioꝛi delectato:⁊ ꝯ ẽ i q̃ nihil ꝯpat̃ ei.hẽ ãt itẽtõẽs
nõ hñt alia noĩa niſi ꝯ. Sꝫ q̃ſqs reſpuerit ꝯ:inducat alia
ſi ꝑt. Oꝫ ãt vt ſcias ꝙ apꝑhẽſio q̃ itelligẽs apꝑhẽdit itel-
lectũ foꝛtioꝛ ẽ q̃ꝫ apꝑhẽſio q̃ ſentiẽs apꝑhẽdit ſenſatũ:qꝛ
eſt itell'ꝯ q itelligit ⁊ apꝑhẽdit qcqd põt ſpoliari ab aliq̃
⁊ mutari cũ eo:⁊ ſit idipſuꝫ:⁊ apꝑhẽdit illud inquãtũ eſt
ipm̃:nõ id qꝺ appet de eo. Nõ eſt autẽ ſic ſenſus ſenſato:
igit̃ delectatio q̃ ẽ nob de ꝯ ꝙ itelligimꝰ ꝯueniẽs maioꝛ
eſt q̃ꝫ ea q̃ ſentimꝰ ꝯueniẽs:ita ꝙ nõ eſt ꝯpatio iter illas.
Cõtigit aũt ꝙ v̾tꝰ appꝛehẽdẽs nõ delectat̃:in q̃ opꝫ dele
ctari ꝑꝑ aliq̃ accñtia:ſic ifirmꝰ nõ delectat̃ i dulci reſpuit
illud ꝑꝑ aliqꝺ qꝺ accidit. Silr̃ oꝫ vt ſcias nr̃am eẽ diſpõ-
nẽ dũ ſumꝰ in coꝛpe:nos eni q̃uis nr̃e v̾tutis itelligibilis
ſit acqſita ſua ꝑfectio in effectu:nõ tñ iuenimꝰ in ipſa re
tm̃ delectationis quãtũ cõuenit ipſi rei:⁊ ꝯ ſit ꝑꝑ ipedi-
mẽtũ coꝛpis. Si vͦ exueremur a coꝛpe ad itelligẽdum

nrām eēntiā ʒ:ita vt ipſa fiat:itelligibile cogſcendo:⁊ ſpe
culādo ea que ſunt certiſſime:⁊ veras pulchritudines:⁊
vā delectabilia:⁊ ſic cōiuncta cū eis:quēadmodū cōiun
giť vnū itellm cū alio itellecto:ꝑfcō eēmꝰ tūc ſic ꝙ iue/
niremus delectationē ⁊ decorē infinitū.Sed nos oſtē/
demꝰ adhuc oēs has itētiones plenius.Scias aūt ꝙ de/
lectatio cuiuſqꝫ v̓tutis plena eſt acqſitio ſue perfectiōis:
⁊ iō ſenſui ſenſata cōueniētia:⁊ ire vindicta ⁊ ſpei cōſecu/
tio:⁊ vnicuiqꝫ rei id qđ ē ꝓpriū ⁊ rōnali aīe ipſaʒ fieri ſe/
culū itelligibile in effectu:igiť nec̄e eē eſt intellectuʒ ſiue
itelligať:ſiue nō:⁊ dilectum:ſiue diligiť:ſiue non.

¶ Explicit trac. VIII.cū auxilio dei ad laudē eiꝰ.ſeʳ.IX.

¶ Caplm. I.De ꝓprietate actiua primi pncipij.

A IAm manifeſtū eſt nob ꝙ vniuerſitas
hʒ pnᵐ:qđ eſt nec̄e eē nō ꝯtentuʒ
ſub gn̄e:nec ſub diffōne:nec ſubeſt demō/
ſtrationi:expꝰs q̃litatis ⁊ q̃ʒtitatis:⁊ qddi/
tatis:vbi ⁊ qn̄ ⁊ motus:nec eſt aliqd ſile.
nec cōicans:nec ꝯriū:⁊ ꝙ eſt vnū qui itel
ligiť multis modis:eo ꝙ ipʒ ē nō diuiſibi/
le:nec in ꝑtes in effectu:nec in ꝑtes pōne:nec eſtimatiōe:
ſicut ꝯtinuū:nec itellectu q̃ſi eēntia eiꝰ ſit ꝯpoᵃ ex itētio/
nibꝰ intelligibilibꝰ diuerſis ex qbꝰ ꝓuenit vnū cōiunctū:
⁊ ꝙ eſt vnū inquātū nō eſt cōicās ei aliqd vllo mō in ſuo
eē qđ eſt ei:⁊ iō ꝑꝑ hanc vnitatē eſt ipar:⁊ eſt ēt vnū:qa
ipʒ eſt ꝑfectū eē:ſic ꝙ nihil deeſt ei:qđ ſpectet ad ꝑfectio
nē ſui.Jā āt erat h̄ vnꝰ ex modis dicēdi vnū:vnus auteʒ
nō dr̄ ipſe:niſi mō negatiuo:qꝛ nō ſic̄ vnuʒ qđ eſt icōpibꝰ
cōtinuatione ⁊ cōiunctione vel alio hꝫ:ꝙ eſt vnū vnita/
te q̄ eſt itētio iuenticia accn̄s eēntie vel eēntijs. Jā auteʒ
patuit tibi ex his q̄ dcā ſūt in ſcietijs nālibꝰ ꝙ v̓tus eſt i/
finita nō cōꝑata q̄ eſt pnᵐ pmi motꝰ ⁊ claruit tibi ꝙ motꝰ
circularis nō ſit ꝑ gnōne incōicante:⁊ ide patuit tibi alio
mō ꝙ pnᵐ eſt eternū eē:⁊ poſt h̄ claruit tibi ꝙ nec̄e eſſe
ꝑ h̄ eſt nec̄e eē oībꝰ ſuis modis:ꝙ nō pōt eē ei aliq̄ diſpō
futura:q̄ nō erat:⁊ adhuc ēt patuit tibi ꝙ cā q̄ʒtū in ſe eſt
facit nec̄io cē cātū:q̄ ſi fuerit ſp facit cātū:nec̄io eē ſp:ſed
ſi illa ſufficerēt tibi ꝑfcō nō idigeres his q̄ adhuc oñſuri
ſumꝰ.Nos tñ adhuc addemꝰ tibi aliqd ad declarationē
huiꝰ dicētes:iā tibi notū eē ꝙ oē qđ cepit hʒ māʒ:ꝙ ſi ita
eſt:tūc eius qđ pus nō fuit:⁊ poſtea eſt nec̄io due cāe.ſcʒ
actiua ⁊ receptibilis:vel nō erāt:vel erant:ſed vel agens
erat non mouens ⁊ receptibilis nō mouebatur:vel erat
agēs:ſʒ nō erat receptibilis:vel erat receptibil:ſʒ nō erat
agens.Dicemꝰ aūt v̓bū gn̄ale anq̄ʒ icipiamꝰ diſcutere h̄.
ſcʒ ꝙ ſi diſpōnes fuerit in ſe ſic̄ fuerūt:⁊ nō fuit factū ali
qd aliquo mō qđ nō erat:tūc debitū fiēdi aliqd ex eis:vl̓
nō fiēdi erit:ſic̄ erat:⁊ ita nō pōt eē:vt aliqd icepiſſʒ fieri.
Si aūt icepit eē qđ nō fuit:tunc neceſſario vel cepit fieri
ad modū eiꝰ:cuiꝰ cā fit ſubito nō ad modū eius:qđ fit ꝺʒ
ꝓpinquitatē vel elōgationē ſue cāe:vel cepit fieri ad mo
dū eiꝰ:qđ fit ꝺm ꝓpinqtatē ſue cāe vel elōgationē. Sed
pars pma nec̄io eſt de h̄ cuiꝰ iceptio eſt ꝑꝑ inceptionem
cāe:⁊ cū ea:nō poſt eā vllo mō.Si g̊ cā pus nō fuit:⁊ po/
ſtea eſt vel pus fuit:⁊ cātū ē poſt eam:ſequeť id qđ dixi/
mus pmo.ſcʒ debere fieri aliqd aliud preter cām:qđ fit
pus:⁊ ſit cā ꝓpinq̄.Si āt durarēt res ꝺʒ.hūc modū:opor
teret tūc vt cāe:⁊ ea q̄ fiunt eēnt ſubito ⁊ ifinita ⁊ oporte
ret ea eſſe ſil̓:h̄ aūt ꝺm ꝙ nos aſſignauimꝰ radicē iudicā
tē deſtructionē hꝫ:eſt ꝙ cāe q̄ incipiūt nō fiunt oēs ſubi
to:nō ꝑꝑ ꝓpinquitatē vel elongationē cāe pme. Reſtat
g̊ vt iceptio eiꝰ qđ fit ꝑueniat ad ꝓpinquiorē vel longin/
quiorē ex eis:ſʒ hoc fit ꝑ motū. Jaʒ igiť fuit motus ante
motū:⁊ ille motus perduxit cauſas ad hūc motū. Sunt
igitur q̄ſi duo ꝯtingentia:ſinautē redibit qđ iterū de tē/
pore:qđ eſt iter illa duo h̄ eſt:qꝛ ſi illud tp̄s nō impleue/
rit motus:tūc ea que fiunt ab eis ifinita erūt in vno iſtā/
ti:eo ꝙ nō pñt eē in iſtantibꝰ cōtingentibꝰ ⁊ ꝯcurrentibꝰ.
ſed opʒ vnū eē ꝓpinquus in ipſa re poſt elōgationē:vel lō
ginqus poſt ꝓpinq̄tionē:⁊ tūc illud inſtans vel erit finis
pmi motus ꝑducētis ad aliū motuʒ vel aliqd aliud. Si
aūt fuerit ꝑducēs ad aliū motū ⁊ fecerit debere eſſe:tūc
ille motus q eſt q̄ſi cā ꝓpinq̄ huiꝰ motꝰ erit cōtigēs illū.
Jntētio āt huiꝰ ꝯtingētie ſatis itelligiť p̄cipue cū non ſit
poſe tp̄s eē inter duos motꝰ:⁊ motꝰ nō eſt iteriʒ. Jaʒ enī
patuit ex nālibus ꝙ tp̄s cōſeqť motū:ſʒ tractare de oſtē
ſione huiꝰ:facit nos ſcire ꝙ motꝰ p̄cedit motū:nec tñ fa/
cit ſcire:an ille motꝰ eſt cā fiēdi hūc motū. Jā igiť aperte
manifeſtū eſt ꝙ motꝰ nō fit poſtq̄ʒ nō fuit niſi ꝑꝑ aliqd
qđ erat:⁊ illud qđ erat nō cepit fieri niſi ꝑ motū cōtingē
tē iſtū aliū motū. Nō curo āt qd fuerit illđ qđ erat anq̄ʒ
h̄ fieret.ſ.an fuit itētio agētis:vel volūtas vel ſcia:vl̓ in/
ſtrumētū:vel nā vel acquiſitio vnius tꝑis cōueniētioris
actioni q̄ʒ alterius:vel acqſitio preparationis vel aptitu/
dinis recipientis q̄ nō erat:vel applicatio impmētis:que
nō erat:qūocūqꝫ enī fuerit ſuū fieri pēdebit ex motu:nec
pōt aliter eſſe niſi ſic. Redeamus g̊ ad diſcutiendū h̄ ⁊
dicemus:ꝙ ſi cā agēs ⁊ receptibilis fuerint in ſeipſis ſic:
vt non ſit actio vel paſſio iter illas:tūc neceſſariū erit:vt
iteruenat cōparatio inter illas duas:q̄ facit debere eſſe
actionē ⁊ paſſionē.Sed q̄ʒtū ad agentē eſt ſicut volūtas
que facit debere eē actionē:vel nā faciēs debere actionē
vel inſtrm vel tp̄s:q̄ʒtū v̓o ad receptibile eſt:ſicut aptitu
do:q̄ nō erat:ſʒ q̄ʒtū ad vtraqꝫ eſt:ſic̄ applicatio vniꝰ eoꝝ
ad alterū. Jā āt manifeſtū eſt totū h̄ eē ꝑꝑ aliquē motū.
Sed ꝙ agēs ſit ⁊ nō receptibile vllo mō h̄ eſt ipoſe.prio
ꝙ receptibile:ſic̄ oñdimꝰ:nō fit niſi ꝑ motū:q hʒ ꝯtinua/
tionē:⁊ ſic motꝰ eſt ante motū.Scđo qꝛ nō pōt eē vt fiat
qđ nō fuit qn p̄cedat illud eē receptibile qđ eſt mā:eueni
ret enī ꝙ receptibile iā eēt:⁊ deinde fieret aliud recepti/
bile.Si aūt ponereť ꝙ receptibile eſt:ſed agens nō eſt.tē
fiet agens:⁊ ſeq̄ť illū fieri ꝑ cām hñtē motū ſicut predixi
mus:⁊ etiā qꝛ pnᵐ oīuʒ eſt eēntia quā nec̄e eſt eē:⁊ neceſ/
ſe eē eſt ſic ꝙ qcqd eſt ab eo:nec̄iuʒ eſt q̄ʒtū ad illđ:alio/
qn eēt ei diſpō q̄ nō erat:⁊ ſic nō eēt:neceſſe eſſe ex oībus
ſuis ꝑtibus.Si aūt diſpō q̄ fit poᵃ fuerit nō in eiꝰ eēntia:
ſed ex̄ eiꝰ eēntiā:ſicut qdā eoꝝ ponūt volūtatē:tūc qđ de
h̄ ꝙ volūtas fit ab ipſa reſtabit adhuc.ſ.an ſit ꝑ volūta/
tē:an ꝑ nām:an ꝑ aliqđ aliud qcqd illud ſit.Qūocūqꝫ āt
poſueris aliqd fieri:qđ nō erat:vel pones illud fieri i ſua
eēntia:vel nō fieri in ſua eēntia:ſed erit aliqd diſcretū ab
eēntia eius:⁊ remanebit adhuc qđ.Si enī fit in eius eēn
tia:tūc ipſuʒ eſt variabile.Manifeſtū aūt fuerat ꝙ ne/
ceſſe eē ꝑ ſe eſt nec̄e eē ex oībus ſuis ꝑtibꝰ.¶ Jtē ſi fue/
rint cuʒ ea q̄ ſunt diſcreta ab eo:fuit ipſe:ſicut erat anq̄ʒ
fierent:⁊ nihil accidit ei vllo mō qđ nō erat:ſʒ fuerit ipſe
ſicut erat cū nihil erat ab eo:tūc nō eſt neceſſe aliqd eſſe
ab eo:ſed erit diſpō ⁊ res ſicut erat:vñ neceſſariū eſt co/
gnoſcere neceſſitatē eēndi ab eo:an eligeř eē ab eo fuerit
potius ꝑꝑ aliqd qđ eēt mediū:qđ nō erat:cū erat pus nō
eē:⁊ ceſſatio ab actione eiꝰ diſpō:an hoc nō fuerit aliqd
qđ eēt ex̄ eū:Nos aūt loqmur nūc de iceptione eiꝰ qđ fit
ab eo nullo mediāte:an ſit aliqd qđ cepit:⁊ per illud ce/
pit zᵐ ſicut dn̄t de volūtate ⁊ volito. Jntellectus auteʒ
purus ⁊ verus teſtať ꝙ eēntia vna ſi ſic̄ erat ante cuʒ nō
erat ab ea aliqd mō etiā eſſet ſic ex oībus ſuis partibus:
profecto mō ēt nō eēt ab eo aliqd.Si āt mō factū eſt vt
ſit ab ea aliqd:tūc iam ꝯtingit i eēntia illa itētio vel vo/
lūtas vel nā vel poſſe:vel aptitudo vel aliqd aliud his ſi/
mile qđ nō erat. Qui aūt negauerit h̄ iā diſceſſit a vero

intellectu lingua:ſed redit ad illũ ꝓpria intentione:qm̃ qđ poſe eſt eſſe vel nõ ẽẽ nõ exit ad effectũ:nec ſit electio de eo:vt ſit potius ẽẽ vel nõ ẽẽ abſq; iductore vel vtilitate vel alio hꝰ.igit̃ neĉe eſt vt fiat aliqd in hac ẽẽntia que facit debere ẽẽ potiꝰ cũ ipſa ſit agens. Sin antẽ cõparatio eius ad illud poſe erit:ſicut erat añ:q2 ſi nõ ꝯtigerit ei aliqua cõparatio adhuc ẽẽt res ſm ſuã diſpõnẽ ⁊ poſſibilitas ẽẽt pura poſſibilitas ſm ſuã diſpõnẽ.Cũ aũt ꝯtigit ei cõparatio:tũc iaꝫ cõtingit ei aliqd:⁊ neĉe eſt vt cõtingat ſue ẽẽntie ⁊ in ſua ẽẽntia.Si eni fuerit ex̃ ſuaꝫ ẽẽntiam reſtabit adhuc qđ:⁊ nõ erit illa cõparatio q̃ſita. Ingremꝰ enim cõparationẽ que facit debere ẽẽ qcqd eſt ex̃ ſuã ẽẽntiam priuſq̃ nõ fuit totũ ſimul q̃ſi ſit vna collectio:⁊ diſpõnẽ q̃ erat ante:cũ nõ faceret ẽẽ aliqd:aliogn excipemus de collectione aliqd.ſ voluntatẽ:⁊ oꝫ cõſiderare diſpõnem eius:qđ eſt poſt illud:ſed hoc eſt abſurdũ.igit̃ ꝙ fit a primo ſm hãc dictionẽ eſt in ſua ẽẽntia:⁊ hoc eſt abſurduꝫ: qũo eni põt ẽẽ:vt in ẽẽntia eius fiat aliqd ⁊ a quo fiet. Iã aũt manifeſtũ fuerat ꝙ neĉe ẽẽ ꝑ ſe vnũ ẽ:vñ neceſſe eſt vt qcqd cepit:ſit ab eo:erit igit̃ qđ nõ erit cõparatio queſita. Nos autem non querimus niſi comparationẽ que facit neceſſario p̃mũ poſe exire ad effectũ:nec facit debere aliud ẽẽ.Dictũ eſt aũt ꝙ neĉe ẽẽ vnũ eſt:ꝙ ſi fuerit ab alio:tũc illud eſt cã p̃ma:⁊ adhuc reſtabit qđ.deide qũo poteſt ẽẽ:vt in nicho ſit hora ceſſandi ⁊ hora inchoandi: ⁊ in quo erit hora diuerſa ab hora.¶ Itẽ poſtq̃ oſtẽſuꝫ eſt ꝙ q2 aliq̃ diſpõ ꝯtingit p̃ncipio:tũc nõ põt ẽẽ quin id qđ fit fiat a p̃mo vel per nãꝫ vel ꝑ intẽtionẽ in illo ex voluntate vel ꝑ volũtatẽ:poſtq̃ nõ eſt ꝑ violẽtiã:neq; contingẽs.Si autẽ fuerit ꝑ nãm tũc variata eſt nã.Si vero fuerit ꝑ intentionẽ:tũc variata eſt intẽtio. Sed ſi fuerit per volũtatẽ ponamus illã fieri in illo vel ẽẽ diſcretam ab illo . Sed dico ꝙ aut voluntas eſt ipſum facere eſſe: aut itẽtio:⁊ vtilitas poſt ẽẽ.Si aũt ipſa volũtas fuerit ipſum facere ẽẽ ꝑ ſeipſaꝫ:tũc q̃re nõ fecit ẽẽ ante : vides ꝙ nõ cõplacuit ſibi id facere vel aduenit hora eius : aut q2 potuit ſup illud:ꝑ h̃ aũt qđ nũc dico nõ itẽdo qđ dixit aliquis.ſ.ꝙ h̃ iterrogatio inanis ẽ:eo ꝙ h̃ in oĩ hora põt repeti.h̃ aũt iterrogatio recta eſt.iõ ꝙ in vnaq̃q; hora põt repeti ⁊ ſeq.Si aũt fuerit ꝑꝑ intẽtionẽ ⁊ vtilitatẽ:notum eſt aũt:q2 id cuius ẽẽ:⁊ nõ ẽẽ agẽti eq̃le eſt:nõ eſt ꝑ intentionẽ:ꝙ aũt agenti potius eſt ẽẽ q̃ nõ ẽẽ:illud eſt ſibi vtile:verus aũt p̃mus:q2 ꝑfectus eſt ẽẽntia:iõ nõ eſt ſibi aliqd vtile.¶ Itẽ p̃mus in quo p̃cedũt ea que icipiunt per ſuã ẽẽntiã vel per tẽpus.¶ Si aũt ꝑ ſuã ẽẽntiã tm̃:ſicut vnũ p̃cedit duo:q̃uis ſint ſimul:ſed motus rei moꝛe eſt: vt moueat̃ motu eius a quo mouet̃:q̃uis ſint ſil̃. Tunc neĉe eſt vt vtraq; ſint ſimul incipiẽtia.ſ.⁊ p̃mus eternꝰ: ⁊ q̃cũq; facta ſunt ab ipo.Si aũt ipe p̃cedit nõ ꝑ ſuã ẽẽntiã tm̃:ſꝫ ꝑ ẽẽntiã:⁊ tp̃s.vꝫ.ꝙ fuit ſolus ⁊ nõ mũdus : nec motus:ſine dubio aũt h̃ verbum fuit ſig id qđ preterijt: nõ qđ eſt modo ꝓpe:ſequit̃ tũc vt dicas poſt.igit̃ iã fuit aliqua factura que p̃terijt anteq̃ crearet creaturas:⁊ illa factura eſt creata ab eo. Iã igit̃ fuit tẽpus ante motũ ⁊ tp̃s:p̃teritũ eni aut eſt ꝑ ſuã ẽẽntiã:⁊ h̃ eſt tp̃s:aut eſt ꝑ tp̃s:⁊ h̃ eſt motus:⁊ ꝙ eſt in eo:⁊ cũ eo:⁊ iaꝫ manifeſtum eſt tibi h̃.Si aũt nõ p̃cedit ꝑ aliqd qđ eſt p̃teritũ hore p̃me:in qua eſt factura creature.tũc ipſe fit cũ ſua factura: qũo aũt erit vt ſm poſitionẽ illoꝝ nõ p̃cedat ꝑ aliqd horã p̃mã creature.Sed iã ẽẽt ipſe ⁊ nõ creatura vl̃ ẽẽt ipſe ⁊ creatura.Sed nõ fuit ipſe:⁊ nõ creatura:ꝓuenit ex hoc ꝙ fuit ipſe ⁊ creatura:⁊ nõ ſuũ eſſe ante creaturã ꝓuenit ex ſui ẽẽ cũ creatura.h̃ aũt qđ fuit ipſe:⁊ nõ creatura non eſt ipm eſſe ſolũ:q2 ſua ẽẽntia iã eſt cũ creatura. Qꝛ autẽ fuit ipſe:⁊ nõ creatura:nõ eſt ſuũ eſſe cũ priuatione creature:nec eſt aliqd tertiũ:eſſe eni ſue ẽẽntie ⁊ priuatio creature:dictũ eſt ꝙ iã fuerat qđ nõ eſt mõ.h̃ eni verbũ fuit: cõtinet in ſe itentionẽ itellectã p̃ter itellectũ ex duabus p̃dictis.Cũ eni tu dixeris ẽẽ ẽẽntiã ⁊ priuationẽ eſſentie nõ intelliget̃:ex h̃ prioꝛitas.Sed põt itelligi cũ ea poſterioritas.S eni p̃uarent̃ res:poſſet ẽẽ ſuũ eſſe cũ priuatione rerũ.Nec poſſet dici h̃ fuit:ſed itelliget̃ prioꝛitas cuꝫ cõditione tertia.Nã ẽẽ ẽẽntie eſt aliqd:⁊ priuatio eſſentie eſt aliquid:⁊ ꝙ itelligit̃ ꝑ fuit eſt eſſe aliud a duabus intentionibus.Iaꝫ aũt attribuerunt hanc itentionẽ creatori ꝓtenſaꝫ ſine p̃ncipio:⁊ cõceſſerũt eum antea creaſſe qualẽcũq;:qđ putauerũt ẽẽ creaturã. Si aũt h̃ ita eſſet: tũc h̃ anterioꝛitas ẽẽt quãtitatiua menſurata:⁊ h̃ eſt qđ nos vocamus tẽpus.ſcꝫ p̃oꝛitatẽ nõ mẽſurationẽ hñteꝫ ſitum nec ſtabilitatẽ:ſed eſt ſm viã ſucceſſionis. Deide ſi volueris ꝯſidera qđ diximus in nãlibus:vbi oſtẽdimꝰ q2 id qđ ſignificat fuit ⁊ erit:cõtingit diſpõni nõ permanenti.Diſpõ vero non permanens eſt motus.Cũ aũt certus fueris de h̃:ſcies ꝙ p̃mus nõ p̃ceſſit creaturaꝫ apud eos prioꝛitate abſoluta tm̃:ſed p̃oꝛitatẽ tẽpoꝛis in quo eſt motus ⁊ coꝛpus vel coꝛpoꝛa:⁊ hi ſunt heretici q abſtulerunt de eo ſuã liberalitatẽ. Neceſſe eſt aũt vt concedant ꝙ deus anteq̃ creaſſet hunc mundũ:vel potẽs fuit creare aliqđ coꝛpus hñs motus:cuius hoꝛe ⁊ tẽpoꝛa ẽẽnt mẽſurata:ꝙ duraret vſq; ad creationẽ huius mũdi : ⁊ ceſſaret ibi:vel ꝑmãſit vſq; ad creationem mũdi:ita vt moꝛa vnius eſſet longioꝛ moꝛa alterius : ⁊ vſq; ad creationem mundi fuerunt illi hoꝛe:⁊ tẽpoꝛa terminata:vel non fuit potens deus creare aliqđ coꝛpus:niſi qñ incepit:ſed hec pars ſcđa eſt abſurda:q2 facit neceſſario deũ permutari de potentia ad impotẽtiã ⁊ ꝑmutari creaturas de poſſibilitate ad ipoſſibilitatẽ ſine cã:p̃ma aũt pars diuiditur in duo.¶ Dico eni neĉe ẽẽ ꝙ vel deus potuit creare aliud coꝛpus p̃ter illud coꝛpus qđ duraret vſq; ad creationeꝫ huius mũdi pluribus motibus:vel non potuit:abſurdũ eſt aũt dicere ꝙ nõ potuit ꝑꝑ hoc qđ iam prediximꝰ. Si autẽ potuit creare aliud:tũc vel potuit creare illud cum creatione illius p̃mi coꝛꝑis:qđ ſupꝛa noiauimus ante h̃ coꝛpus vel ante creationẽ eius:ꝙ aũt potuerit creare illud cũ illo:hoc eſt abſurdũ:q2 nõ eſt poſe ipſuꝫ inchoare duas creaturas eq̃lis motus in velocitate perueniendi vſq; ad creationẽ huius mũdi.Si vero nõ potuit creare cũ illo.Sed potuit creare diuiſim ab eo.ſ.vel prius vl̃ poſterius eo:tunc in diſpõne p̃uationis poſe fuit creari creaturã alicuius ꝓprietatis:⁊ nõ poſe eſſe in alia diſpõne:⁊ h̃ icideret p̃oꝛitas ⁊ poſterioꝛitas:⁊ ita iret hoc in ĩfinitũ. Iã igit̃ oſtẽſa eſt certitudo eiꝰ qđ prediximꝰ.ſ.ꝙ motus eſt q nõ hꝫ initiũ ĩ tꝑe:⁊ ꝙ nõ ẽ ei initiũ:niſi ex ꝑte creatoꝛis:⁊ ꝙ h̃ eſt motꝰ celeſtis:oꝫ ãt vt cã ꝓpinq̃ p̃mi motꝰ ſit aĩa nõ itelligentia:⁊ ꝙ celũ ẽ aĩal obediens deo.

¶ Caplm̃.II.Qꝛ ꝓpinquꝰ motoꝛ celeſtiũ nõ eſt nã nec intelligẽtia:ſed aĩa:⁊ ꝙ p̃nꝰ longinquũ eſt itelligentia. A.

Dicemus nos iã oſtendiſſe in nãlibꝰ ꝙ motꝰ non eſt nãlis coꝛꝑi abſolute.ſ.coꝛꝑi exiſtẽti ſm ſuã diſpõnẽ nãlẽ:eo ꝙ oĩs motꝰ q eſt ꝑ nãꝫ põt ſepari ab eo cui ieſt ꝑ nãm:ꝑꝑ aliquã diſpõnẽ q̃ accidit.Diſpõ vero q̃ ſepat id qđ eſt ꝑ nãꝫ ẽ diſpõ nõ nãlis ſine dubio.manifeſtũ eſt igit̃ ꝙ oĩs motꝰ ꝓueniẽs a nã remouet̃ ꝑ diſpõnẽ nõ nãlẽ:⁊ manifeſtũ ẽ ꝙ oĩs res:cui ẽ motꝰ nãl:q̃diu eſt in eo ſꝑ deeſt ſibi aliq̃ ex cõꝑationibꝰ motuũ ipſa ꝑmanẽte in ſua nã. Sꝫ hic motꝰ q deeſt non aduenit nãe niſi ꝑꝑ ẽẽ diſpõnis nõ nãl̃ vl̃ ĩ q̃litate:ſic̃ aquã calefieri ꝑ violẽtiã:vl̃ in q̃titate ſic̃ debilitas ſani ꝑ ĩfirmitatẽ vl̃ in loco vt cũ lapis iacit̃ ſurſuꝫ:⁊ ſil̃r motus ẽ in alijs predica-

mētis. Cū aūt trāſmutationis motus in ꝯriū eſt: trāſmu/
tatio diſpōnis nō nālis: ⁊ poſitio ſue elongationis a fine.
poſtq̄ aūt res ita eſt: tūc mot⁹ circularis nō eſt a nā. Si
enī eēt: tc eēt a diſpōne ñ nāli ad diſpōnē nālē. ad quā cū
ꝑueniſſet qeſceret: nec poſſ ꝙtū in ſe eſt redire ad diſpō/
nē illā nō nālē: nālis enī nō agit ꝑ electionē: ſꝫ ad moduꝫ
ſeruientis: ⁊ ad modū eius qđ comitat̄ ꝑ eſſentiā. Si aūt
nālis eēt mot⁹ circularis: tūc ipſa moueret̄ vel a loco nō
nāli: vl' a ſitu nō nāli fuga nāli ab ipſo. Oīs aūt fuga nā/
lis ab aliquo nō pōt ipſa eadē eē redit⁹ nālis ad ipꝫ. Mo
tus aūt circularis ſepat̄ ab oī pūcto ⁊ relinqt illud: ⁊ ſic
facit i ſingulis pūctl: ⁊ nō fugit ab aliq̄: ad quē poſtea nō
redeat: igit̄ mot⁹ circularis nō eſt nālis: ſꝫ tn̄ eſt ꝑ nāꝫ: id
eſt ſuū eē in ſuo corpe nō ē diuerſuꝫ a iudicio alteri⁹ nāe
in ſuo corpe. Id enī qđ mouet cl'os: q̄uis nō ſit v̄tus nāl:
eſt tn̄ res nāl' illi corpi ñ extnea ab eo: ⁊ ē ei q̄ſi nā. ¶ Itē
nulla v̄tus mouet niſi mediāte icl'ione. Incliatio aūt eſt
itētio q̄ ſentit̄ in corpe qđ mouet̄. Siqs enī coegerit illđ
qeſcere ꝑ violētiā ſentiet̄ illa icl'io in eo: ſic reſilitio vtris
in aq̄ ꝯ ſubmergentē ꝑꝑ icl'ionē mot⁹. Illa igit̄ icl'io aliđ
eſt q̄ mot⁹ ſine dubio: ⁊ aliud eſt q̄ v̄t⁹ mouēs: virtus. n.
mouēs eſt cū ꝑfectione mot⁹: ⁊ icliatio nō eſt: ſic ēt ē pri/
mus motus: cui⁹ motor nō ceſſat facere fieri in ſuo corpe
icl'ionē vnā poſt aliā: q̄ icl'io nō prohibet̄ vocari nā. Illa
enī nō eſt aīa nec eſt ab extriſec⁹: nec hꝫ volūtatē: nec ele
ctionē: nec eſt poſ'e eā moueri niſi moueat̄ ad ꝑtē nō ter/
minatā: ⁊ cū h̄: nō eſt ei ꝯriū ꝙ ꝯueniat nāe illi⁹ corporis
ꝓpinq. Si aūt vocaueris hāc itētionē nāꝫ poteris dr̄e ꝙ
cl'm mouet̄ ꝑ nāꝫ. Sꝫ nā ei⁹ ē flux⁹ ab aīa q renouat̄ ſꝫ
imaginationē aīe. Iā igit̄ manifeſtū eſt tibi. ꝙ ꝑn^m^ mot⁹
cl'i nō eſt nā. Sꝫ iā oñſuꝫ fuerat nō eē ꝑ violētiā. igit̄ eſt ꝑ
B volūtatē. ¶ Dico ēt ꝙ ꝑn^m^ ſui mot⁹ ꝓpinquū nō poteſt
eē v̄tus itelligibilis: pura q̄ nō variat̄: nec imaginat ꝑticu
laria. Nos aūt iā aſſignauim⁹ i capl'is p̄cedētib⁹ gn̄aliter
id qđ ꝑtinet ad cogn̄ē hui⁹ itētionis cū loq̄bamur ꝙ mo
tus ē intētio renouata cōpationib⁹: ⁊ ꝙ vnaqueq̄ ꝑs ei⁹
eſt appropriata cōpatione. nā nō eſt ei ſtabilitas: nec pōt
eſſe ſtabilis itētōis vllo mō. Si enī eēt ſtabilis itētionis:
oporteret vt ſequeret̄ illđ vn⁹ modus ꝑmutatōis diſpō/
nū. Si aūt a nā eēt mot⁹ ei⁹ oporteret vt vnuſq̄ſq̄ mot⁹
q renouat̄ in eo eēt ꝑꝑ renouationē ꝓpinqtatl ſiue elon
gatiōis a fine: ⁊ poſt finē q̄ſitū: ⁊ oīs ꝑs ei⁹ hꝫ cōpationeꝫ
q̄ ꝑuat̄ ab ea. ſ. id qđ terminatū ē ei de ꝓpinqtate ⁊ ꝑuat̄
finis. Si āt nō eēt illa renouatio: nō eēt renouatio mot⁹.
Dixit aūt magr̄ ꝑm⁹ ꝙ a ſtabili: inquātū ſtabile: nō ē niſi
ſtabile. Si aūt mot⁹ eēt ꝑ volūtatē oporteret tūc vt eēt ex
volūtate renouata ꝑticulari: volūtatl. n. vl'is cōpatio ad
vnāquāq̄ ꝑtē mot⁹ vna eſt: vñ nō oꝫ: vt h̄ mot⁹ fiat ſin/
gularl ꝑꝑ eā. Si āt volūtas vl'is eēt cā hui⁹ mot⁹ ꝑꝑ aliū
motū p̄orē eo vl' poſteriorē ꝑuatū: tūc ꝑuatū facit nec̄io
eē ꝑuati: ꝑuatū aūt nō facit nec̄io eē aliqd: q̄uis ꝑuatōes
ſint cāe ꝑuationū. Qr aūt ꝑuatū faciat nec̄io eē aliqd h̄ ē
ipoſ'e. Si v̄o cā mot⁹ fuerit ꝑꝑ aliq̄ q̄ renouāt̄: tūc qđ de
renouatiōe eoꝝ remanebit adhuc: qꝛ ſi renouatio fuerit
nālis ſequet̄ icōueniēs: qđ ſupra diximus. Sed ſi fuerit
volūtaria que ꝑmutat̄ ſm imaginatiōes renouatas: tūc
h̄ eſt qđ volumus. Iā igit̄ manifeſtū eſt ꝙ volūtas itel/
ligibilis faciēs eē: nullo mō fac̄ debere eē motū: pōt aūt
putari ꝙ illa volūtas eſt itelligibilis mobilis. Iaꝫ enī in/
lectus pōt moueri de itellecto ad itellectuꝫ: cū nō fuerit
itellect⁹ oīno in effectu: pōt enī itelligere ꝑticulare cōtine
ri ſub ſpē dilatatū: ⁊ appropriatū accñtibus itellectu. ſcꝫ
ad modū vl'eꝫ ſm ꝙ nos iaꝫ aſſignauimus. igit̄ pōt eē vt
eſtimem⁹ itell'm eē q itelligit motū vl'em ⁊ appetit eū. ⁊
deinde itelligit ꝑmutationē de termio ad terminū: ⁊ ap/
prehēdit illos mot⁹: ⁊ eoꝝ terminos mō itelligibili: ſicut
iā oñdim⁹: ⁊ ſic eſt nr̄ vſus ꝓbabim⁹: ꝙ qꝛ mot⁹ de h̄ ad
illud aſſignat initiū aliqđ vl'e: ad extremū aliud vl'e cuꝫ
mēſura aliq̄ deſcripta vl'i: ⁊ ſic q̄uſq̄ finiat̄ circulus: tūc
nō eſt lōge qn eſtimem⁹ ꝙ renouatio mot⁹: ſe^r^ hūc itellꝫ.
Dicā igit̄ ꝙ ſm hūc modū nō pōt cōpleri mot⁹ circula/
ris. h̄ enī ipreſſio ſm hūc modū eſt ꝓueniēs ex volūtate
vl'i: q̄uis ſit ſm modū renuationis ⁊ traſmutationis: vo/
lūtas aūt vl'is quocūq̄ fuerit nō ē niſi reſpectu nāe cōis
in eis: q̄uis ſit volūtas cū motu: quā ſeq̄t volūtas cū mo
tu. h̄ aūt mot⁹: q eſt ab h̄ hinc ad illđ illinc nō eſt potior
ꝓuenire ab illa volūtate hui⁹ mot⁹ q eſt illinc ad tertiuꝫ
terminū. igit̄ cōpatio oiuꝫ ꝑtiuꝫ mot⁹ eq̄liū ſingularū ad
vnāquāq̄ illaꝝ volūtatē itelligibiliū mobiliū eadeꝫ eſt:
vñ nō eſt ibi ꝑs q̄ dignior ſit cōpari ad vnā illaꝝ imagi/
nationū ad h̄ vt ſit ei⁹ cōpatio ad ſuū initiū in vna: quaſi
elōgauerit ſe a ſuo initio ꝑꝑ poſſibilitatē. Nec cōſtat ſuū
eē ab eo potius eē q̄ ſuū nō eē ſm ꝙ oꝫ eē ex ſua cā. h̄. n.
nō pōt eē ſic tu iā noſti: qūo enīꝫ pōt dici ꝙ motus de. a.
ad. b. ꝓueniat a volūtate itelligibili: ⁊ mot⁹ de. b. ad. c. ꝓ/
ueniat ab alia volūtate itelligibili: ⁊ non ſeq̄t̄ ex vnaq̄q̄
illaꝝ volūtatū aliđ p̄ter id qđ ſecutū ē: ⁊ eꝯ. Qm̄. a. ⁊. b. ⁊
c. ꝯſil'es ſunt in ſono. Nulla autē voluntatū vl'ium eſt q̄
aſſignet poti⁹. a. q̄. b. vel. b. poti⁹ q̄. c. igit̄. a. nō eſt dignior
aſſignari q̄. b. ex illa rel'one ſi fuerit intelligibilis motor
cl'i. nec. b. pluſq̄. c. niſi fuerit aīal ſingulare. poſtq̄ aūt illi
termini nō aſſignant̄ i itelligētia: ſꝫ fiūt termini vl'es tn̄:
tūc nō poterit eē potior mot⁹ de. a. ad. b. q̄ de. b. ad. c. De/
inde qūo poterit poni in illa volūtas ⁊ imaginatio: ⁊ de/
īde alia voluntas ⁊ imaginatio: q̄ dr̄ant in aliq̄: qđ ꝑterꝫt
⁊ vt nō adhereat vni ꝓpo īdiuiduo: ꝑꝑ qđ ꝯſideret̄: cū oī
āt h̄ itellectui nr̄o nō eſt poſ'e ponere hāc trāſmutationē
niſi cōeꝫ imaginationi ⁊ ſenſui. Cū autē ꝯuerterim⁹ nos C
ad itell'm puruꝫ poterim⁹ itelligere vniuerſitatē motuuꝫ
⁊ ꝑtes trāſmutatiōis ſm ꝙ itelligim⁹ circuluꝫ ſil'. igitur
ſm oēs diſpōnes nec̄ium eſt: vt v̄tus aīalis ſit principiuꝫ
ꝓpinquū motui: q̄uis nos nō negam⁹ ibi ēt eē v̄tutē itel
ligibilē q̄ moueat̄ hac trāſmutatiōe itelligibili: ſꝫ poſtq̄
initit̄ ſil'itudini imaginationis. Sed potētie intelligibili
ſpoliate oīb⁹ modis variationis: intellectū ſemꝑ eſt pñs:
ſiue intellectū eius ſit vl'e de vl'i ſiue ſit vl'e de particula/
ri: quēadmodū oſtēdim⁹. Si aūt ita fuerit in re: tūc cl'm
mouet̄ ꝑ aīam: ⁊ aīa eſt ꝓpinquuꝫ p̄ncipiuꝫ ſui mot⁹: ⁊ in
illa renouat̄ imaginatio ⁊ voluntas: ⁊ ipſa eſtimat ſe hr̄e
apprehēſionē reꝝ variabiliuꝫ ꝑticulariū: ⁊ voluntatem
eſſendi ipſas res ꝑticulares: ⁊ ipſa eſt ꝑfectio cōpis celi: ⁊
eius forma. Si autē nō eēt ſic: ſed eſſet exiſtēs ꝑ ſe oī mō.
tunc eſſet itelligētia pura que nō variaret̄: nec ꝑmutaret̄
nec admiſceret̄ ei aliqd qđ eſt in po^a^. ꝓximus autē mot⁹
celi: q̄uis nō ſit itelligētia: opꝫ tn̄ vt ſit ꝑus eo intellige/
tia que eſt prior cā motus celi. Iam autē noſti ꝙ hic mo/
tus idiget v̄tute infinita ſpoliata a mā que nō mouet̄: nec
ꝑ intētionē: aīa v̄o que mouet celū eſt ſicut iam notuꝫ eſt
tibi: corpalis ꝯuertibilis variabilis nec eſt ſpoliata a mā
cuius cōparatio ad celū ē ſicut cōpatio nr̄e aīe aīalis ad
nos: cui eſt vt itelligat aliq̄ mō itelligibilitate. ſ. cōmixta
māe: ⁊ oīno ſue eſtimationes vel q̄ vident̄ eſtimationes
ſunt certe: ⁊ ei⁹ imaginationes: ⁊ q̄ vnr̄ imaginatiōes ſūt
ſic eſt itellect⁹ actiu⁹ in nobis: q oīno initit̄ corpi. Sꝫ pri/
mus motor ei⁹ ē v̄tus liba a mā oīno: ⁊ oī mō: ⁊ poſtq̄ nō
eſt poſ'e eā moueri vllo mō iquātū ipſa mouet̄: ⁊ fac̄ va/
rietates: ⁊ ē libera: ſic iā tibi inotuit h̄: tūc oꝫ vt ⁊ ipſa mo
ueat quēadmodū motor mouet mediāte motu alterius
motoris q eſt actor mot⁹ ab initio ſuo q variat̄ ꝑꝑ eā: ⁊ h̄
eſt motus q̄ mouet motor motoris. Id autem qđ mouet

motoꝛē ſine variatione ſui:nec ꝑ intentionē nec ꝑ deſide/
riū idē finis ⁊ intentio quā intendit id qđ mouet̃:⁊ ideeſt
amatū inq̃ʒtū eſt amatū:⁊ ip̄m eſt bonitas apud amātē.
Sed dico ꝙ oē qđ mouet̃ motu nō violento ad aliqd ē:
⁊ deſideriū alicuius eſt:adeo ꝙ nāe etiā eſt deſideriū rei
nālis:⁊ h̾ eſt ꝑfectio eētialis coꝛpi vel in ſua foꝛꝰ vl̾ i ſuo
vbi vel in ſuo ſitu.Deſideriū vͦ volūtatis eſt aliqd volū
tariū:vel volūtas alicuiꝰ rei q̄ ſit e ſenſibilis ſicut ſuauitas
vel eſtimabilis imaginabilis:ſicut victoꝛia: vel opinabi/
lis:ſicut bonitas putatiua.Inq̄ſitoꝛ aūt ſuauitatis eſt vo/
luptas:⁊ inq̄ſitoꝛ victoꝛie eſt ira:⁊ inq̄ſitoꝛ bonitatis pu/
tatiue eſt opinio.Inq̄ſitoꝛ vͦ bonitatis pure ⁊ vē eſt itel/
lectus:⁊ h̾ inq̄ſitio vocat̃ electio.Uoluptas vͦ ⁊ ira non
ſunt ꝯuenientia ſubē coꝛpis:qđ nō variat̃ nec patit̃:q2 nō
cōuertit̃ ad diſpōnē incōuenienteʒ:vt ab ea iteꝝ rediens
ad diſpoſitionē cōuenientem delectet̃ aut vt velit vlciſci
ꝓꝑ id qđ imaginat:vñ iraſcitur:ꝑſertim cū oīs motus ad
ſuauitatē vel ad victoꝛiā finitus ſit:⁊ etiā q2 plura eaꝝ q̄
D putant̃ nō ꝑmanent putata ſemꝑ.Neceſſe eſt igr̃ vt p̄nci
piū huius motꝰ ſit electio vel voluntas bonitatis vere:⁊
neceſſe eſt etiā vt illa bonitas ſit q̄ poſſit acq̇ri ꝑ motuʒ ⁊
ꝑuenire ad eā:vel ſi bonitas cuiꝰ ſubſtātia nō poſſit acq̇ri
vllo mō:ſʒ ſit remota ab eo:⁊ necio illa bonitas ſit de ꝑfe
ctionibꝰ ſubē q̄ mouet̃ vt acq̇rat eā ꝑ motū.Sin aūt ceſſa
bit motꝰ nec poterit:tūc moueri ad agendū aliqd quo ac/
q̇rat ꝑfectionē:queādmodū eſt nā eiꝰ qui vult eſſe largus
vt ꝓpea laudet̃ vel honeſtet actiones ſuas:ad h̾ vt fiāt
habitꝰ honeſtatis:aut vt fiat nobilis.Id.n.qđ factū ē acq̇/
rit ſuā ꝑfectionē ab eo a q̊ factū eſt.Incōueniēs eſt igr̃ vt
eꝰ ꝑficiat ſubāʒ ſui agentis.ꝑfcō.n.cāti:iferioꝛ eſt ꝑfcōne
cāe agentis.Id aūt qđ iferiꝰ eſt nō acq̇rit id qđ nobilius
⁊ dignius eſt:ſed foꝛtaſſe id qđ inferiꝰ eſt p̄parat nobilioꝛi
ſuū inſtr̄m ⁊ ſuā mām q̊uſq3 ip̄m nobilius habeat eē i ali
qua reꝝ ꝓꝑ aliq̃3 cāʒ.Laudatio aūt quā nos inq̇rimus ⁊
appetimꝰ eſt ꝑfcō nō certa ſʒ putatiua.Ḣitus vͦ honeſti
quē acq̇rimꝰ ꝑ actionē cā nō eſt actio:ſʒ actio ꝓhibet eiꝰ
ꝯriū:⁊ adaptat ad illū vel accidit h̾ hitus a ſuba ꝑficiente
aīas hoīuʒ:q̄ eſt itelligētia agens:vel ſuba alia ei ꝯſilis:⁊
ſm̄ h̾ caloꝛ tꝑatꝰ eſt occaſio eēndi vires aīales:ſm̄ qđ eſt
p̄parās māʒ nō faciens eē.Nr̄ aūt ſermo nō eſt niſi de eo
qđ facit eē:⁊ oīno cū fuerit actio p̄parās ad hūdā ꝑfcōnē:
tūc cū fuerit hita ꝑfcō finiet motꝰ.reſtat igr̃ vt bonitas i/
q̄ſita ꝑ motū ſit exñs ꝑ ſe:cuiꝰ nā nō ē vt app̄hēdat̃.Deʒ
aūt bonitatē cuiꝰ h̾ eſt nā nō inq̇rit itellectꝰ:niſi vt aſſilet̃
ei ſm̄ qđ ſibi poſ͛e eſt:aſſilari vͦ ei ē itelligere de ſe qđ nō
eſt illi ſil͛e:⁊ iō oʒ vt ꝑmaneat ſꝑ ſm̄ qđ ꝑfcōnis ē eē ſubē
eiꝰ in ſuis diſpōnibꝰ ⁊ comitātibꝰ ad modū illiꝰ:cui potuit
acq̇ri ſua ꝑfcō vltima initio ſuo:⁊ deiñ aſſilat̃ ei i ꝑſeuerā
tia.Cui aūt nō potuit acq̇ri ſua ꝑfcō i initio ſuo cōplet̃ in
eiꝰ aſſilatiōe ꝑ motū.Certitudo aūt huiꝰ eſt ꝙ motoꝛ cele/
ſtis coꝛpis mouet̃ a v̾tute ifinita.v̾tus aūt q̄ ē ſue aīe coꝛ/
poꝛee finita eſt.Inq̃ʒtū aūt itelligit p̄m:fluit de eiꝰ flumi/
ne ⁊ v̾tute ſuꝑ eā ſꝑ:⁊ fit ip̄a q̄ſi hñs v̾tutē infinitā.Sʒ in/
tellectū de cuiꝰ lumine ⁊ v̾tute fluit ſuꝑ coꝛpꝰ celeſte eſt in
ſuba ſua ſm̄ ſuā ꝑfectionē vltimā:eo ꝙ nō remāſit in ſua
ſuba aliqd qđ ſit i poª.Sil͛r ē ⁊ h̾ inq̃ʒtitate ſua ⁊ q̄litate.
Sʒ in ſuo vbi ⁊ ſitu ſm̄ qđ p̄m ſecutū eſt ſuū eſſe de ſitibꝰ:
ſtabile nō eſt.Non qđ ip̄m eſſe in ſitu aliq̊:vel vbi ſit di/
gnius ſubē ſue quā in ſitu alio vel vbi in ſuo termio.Nul
la.n.ꝑs curſus celi vel ſtelle dignioꝛ eſt occurrere ſibi vl̾
alicui ſue ꝑti:q̃3 alia ꝑs.Cū.n.fuerit in vna ꝑte in effectu
erit in alia ꝑte i poª.Iā igr̃ accidit ſubē celi qđ eſt i poª ſui
ſitus ⁊ vbi:aſſilatio vͦ bonitati vltime facit debere ſꝑ ꝑ/
manere in ꝑfcōne q̄ plenioꝛ eē pōt rei ſꝑ.Et q2 h̾ nō fuit
poſ͛e coꝛpoꝛi celeſti in vno tm̄ retinuit in ſp̄e:⁊ ꝑ ſucceſſio
nē:factus eſt igr̃ motꝰ retinēs de hac ꝑfectione id qđ fuit
poſ͛e:cuiꝰ p̄ncipiū eſt deſideriū aſſilandi bonitati vltime
in ꝑmanēdo in ꝑfcōne vltima ſm̄ poſſibilitatē ſuā.Prin
cipiū aūt huiꝰ deſiderij eſt id qđ itelligit̃ de eo.Cū aūt tu
ꝯſideraueris diſpōnē coꝛpoꝝ nāliū in ſuo deſiderio nāli
ad eēndū in effectu:⁊ in ſuo vbi nec miraberis eſſe coꝛpꝰ
deſiderās tali deſiderio:vt ſit in aliq̊ ſuoꝝ ſituū:i q̊ ꝓpoª ē
ip̄m eē:⁊ vt ſit v̾tutis q̄ ꝑfectioꝛ eē pōt:⁊ vt ſit motu ⁊ ꝓ/
p̄rie.Et ex diſpōnibꝰ ⁊ diuturnitate ſui curſus ſequit̃ ip̄m
aſſilari p̊ ſm̄ qđ ab alio fluūt bonitates:nō ꝙ ille ſint itē/
tio eiꝰ:ita vt motꝰ ſit ꝓꝑ illas:ſʒ q2 intentio eiꝰ eſt aſſilari
p̊:ſm̄ qđ poſ͛e eſt vt ſit ſm̄ qđ ꝑfectiꝰ eē pōt in ſeip̄o:q̃ʒtū
ad h̾ ꝙ ſequit̃ illū:⁊ q̃ʒtū ad h̾ aſſilat̃ p̊:⁊ q̃ʒtū ad ea q̄ ꝓ/
ueniunt ab illo poſt illū.igr̃ motꝰ erit ꝓꝑ illđ p̄ncipali iten
tione:⁊ dico ꝙ ex ip̄o deſiderio aſſimilādi p̊ ſm̄ qđ eſt in
effectu ꝓuenit motꝰ celeſtis ad modū quo res ꝓuenit ab
imaginatiōe q̄ facit illā debere eē:q̃uis illud nō itendat̃
ab ip̄o p̄ncipali itētiōe.h̾.n.eſt imagiͦ eiꝰ qđ eſt in effectu:
igr̃ inq̇rit̃ ab eo id qđ i effectu ē ꝑfectiꝰ.Sʒ q2 h̾ nō eſt ei
poſ͛e in vno idiuiduo:iō eſt ꝑ ſucceſſionē:⁊ h̾ eſt motꝰ.Cū
eniʒ vnū idiuiduū durat̃ nō acq̇ret̃ ei aliud ꝯſil͛e:ſʒ h̾ ꝑ/
manet ſꝑ in poª.Motꝰ igr̃ ſeq̇t̃ illā imaginationē ſm̄ hūc
modū nō ꝙ h̾ ſit eiꝰ itentio p̄ncipalis:q̃uis illā imagina/
tionē vnā ſequant̃ imaginatiōes ꝑticulares q̄s dicimus
⁊ diſtinguimus ſm̄ qđ ꝓueniūt nō ſm̄ intentioneʒ p̄nci/
palē:⁊ illas imaginationes ꝑticulares ſequent̃ motus q/
bus ꝑmutant̃ ſitus.Motꝰ aūt eſt ꝑfectio q̄ maioꝛ h̾ eſſe
pōt.igr̃ deſideriū p̄mū eſt id qđ diximꝰ.Cetera vͦ que ſe/
quūt̃ illud:ſunt fluxꝰ.His aūt rebꝰ inueniūt̃ ſilia:ſʒ a
lōge in nr̄is coꝛpibꝰ q̄ nō oīno cōꝑant̃ eis:q̃uis aliq̃ʒtulū
ꝯfoꝛment̃ eis.v.g.cū deſideriū fuerit vehemens ad acq̇/
rendū qđ amat̃ vel aliud:ſequent̃ illud:tūc in nobis ima
ginationes ſm̄ qđ acciderit q̄s ſequūt̃ motꝰ:nō motꝰ q
ſunt apud ip̄m deſideratū.Sʒ motꝰ apud aliqd aliud in
via ⁊ curſu eiꝰ:⁊ in eo qđ ꝓpinque fuerit de illo:igr̃ motꝰ
celeſtis ſit volūtate ⁊ deſiderio ſm̄ hūc modū.Huiꝰ aūt
motus p̄ncipiū:eſt deſideriū ⁊ electio.Nō aūt vt motus
ſit id qđ intēdit p̄ncipal͛r.h̾.n motus eſt q̄ſi ſeruitiū aliqđ
angelicū vel celeſte.Nō ē aūt de ꝯditōe motꝰ volūtarij:
vt ſit intentꝰ in ſe.Sʒ cū v̾tus deſideratiua fuerit vt deſi/
deret aliqd ꝓueniet ei ex ea imp̄ſſio ꝑ quaʒ mouent̃ mē/
bra:⁊ aliq̄n mouet̃ ſic qđ pōt ꝑuenire ad id qđ itēdit:ali
q̄n alio mō ꝯſili vel pene eodē cū fuerit h̾ ꝑ imaginatio/
nē ſiue intētio ſit aliqd qđ aſſequat̃ ſiue ſit aſſilari ei i fa/
ciēdo qđ facit vl̾ in eē.Cū igr̃ delectatio ꝑuenerit ad itel/
ligendū p̄mū p̄ncipiū:⁊ ad id qđ intelligit̃ de eo vel app̄/
hendit̃ de eo ſm̄ modū itelligibilē vel aīalē:tūc occupa/
ta circa h̾ retrahet̃ ab oī alia re:⁊ ab oī alio mō:ſʒ tñ ꝓue
niet ex h̾ id qđ ē iferiꝰ eo in oꝛdie:⁊ h̾ ē deſideriū aſſilari
ei ſm̄ poſſibilitatē:ſeq̇t̃ igr̃ inq̄ſitio motꝰ nō inq̃ʒtū ip̄e eſt
motꝰ:ſʒ inq̃ʒtū ē id qđ diximꝰ:⁊ ſeq̇t̃ h̾ deſideriū amoꝛ
⁊ delectatio q̄ fluūt ab eo:⁊ h̾ ꝑfcō fluit a deſiderio:igr̃ ſʒ
hūc modū p̄mū p̄ncipiū mouet coꝛpus celi.ex his igit̃ oī/
bus iā manifeſtū eſt tibi ēt ꝙ magr̃ p̄mꝰ cū dixit celū mo
ueri ꝑ ſuā nām qd voluit intelligi:⁊ cū dixit ēt moueri ꝑ
aīam:qd ēt voluit itelligi:⁊ cū dixit ēt moueri illđ ꝑ v̾tu/
tē infinitā vel moueri ſicut amans mouet̃ ab amato:qd
voluit intelligi:nec eſt in verbis eius ꝯrietas.Itē tu ſcies
ꝙ ſuba huiꝰ bonitatis amate p̄me vna eſt:nec pōt eſſe vt
motoꝛ p̄mus vniuerſitatis celoꝝ ſit pluſq̃3 vnꝰ:q2 igitur
vnaq̄q3 ſperaꝝ celoꝝ hēat motoꝛē ꝓpꝛiū ꝓpinquū ⁊ de/
ſideratū amatū ꝓpꝛiū ſm̄ qđ vidit magr̃ p̄mꝰ:ideo q2 ſe
cuti ſunt eū ex ſapientiſſimis ꝑypateticis nō remouerūt
m̄ltitudinē niſi a motoꝛe vniuerſitatl:⁊ attribuerūt m̄lti/
tudinē motoꝛibꝰ ſeꝑatis:⁊ nō ſeꝑatis q ſunt ꝓpꝛij vniuſ/

cuiuſq; eorum: poſuerunt igitur primum ex ſeparatis proprijs id quod mouet ſperam primam que ſecundum eos qui precesserunt tholomeum eſt ſpera fixarum ſtellarum: ſed ſecundum eum que ſitus eſt in ſcientijs: quam docuit tholomeus eſt ſpera preter eam et circundans eam non ſtellata: et poſt hanc eſt motor ſpere ſequentis primam ſecundum diuerſitatem duarum ſniarum: et ſimiliter in omnibus inferius. Iſti igitur viderunt quod motor vniuerſitatis eſt quiddam: et quod poſt eum vnaquaq; ſpera habet alium motorem proprium. Magiſter vero primus poſuit numerum ſperarum que mouent: et ſecundum quod apparuit ei in ſuo tempore: et numerum earum ſequitur numerus principiorum ſeparatorum. Quod autem firmius eſt in dictis ſuorum ſociorum manifeſtat: et dicit in ſua epiſtola que eſt de principijs omnium: quod motor vniuerſitatis celorum vnus eſt: nec poſſunt eſſe plures: quamuis vnaquaq; ſpera habeat motorem proprium et amatum proprium. Qui autem expoſuit libros primi magiſtri ſecundum breuitatem: quamuis non profunde intelligeret: tamen apte dixit cuius hoc eſt intentio quod melius et dignius eſt eſſe vnum principium motus vniuſcuiuſq; celi qui eſt in eo: et eſſe principium motus proprium illi inquantum eſt amatum ſeparatum: et iſti duo ex antiquioribus diſcipulis magiſtri primi ſunt magis circa equalitatem vie: et argumento hoc facit etiam eſſe neceſſarium. Certificatum eſt enim nobis ex doctrina almageſti quod motus et ſpere celeſtes ſunt multi et diuerſi in plaga et velocitate et tarditate. oportet igitur vt vnicuiq; motui ſit motor alius ab eo qui eſt alterius et deſideratum ſit aliud vnius quam alterius: alioquin non eſſent diuerſe plage et velocitas et tarditas. Jam autem oſtendimus quod hoc deſiderata ſunt bonitates pure et ſeparate a materia: et quod motus et ſpere omnes communicant in deſiderio primi principij: et ideo conueniunt omnes in diuturnitate et reuolutione motus.

¶ Capitulum. III. qualiter proueniunt actiones a principijs altioribus: vt per hoc ſciatur quod oporteat sciri de motoribus ſeparatis intellectis propter ſe: et deſideratis.

A Certificemus hoc et aperiamus illud ſecundum aliud exordium dicentes quoſdam homines fuiſſe: qui quia audierunt verbum iuſtioris ex precipuis antiquis dicentes quod diuerſitas horum motuum et harum plagarum: videtur eſſe propter intentionem generandi res corruptibiles que ſunt ſub ſpera lune: et non ſolis: quia audierunt illum: ſed etiam quia cognouerunt argumentatione quod motus celorum non poteſt eſſe propter aliquid niſi propter ſeipſum: et quod non poteſt eſſe propter ſua cauſata: voluerunt concordare vtramq; ſniam dicentes: vt ipſe motus non ſit propter id quod eſt ſub luna: ſed vt aſſimiletur bonitati pure deſiderando eam. Diuerſitas vero motuum eſt ob hoc: vt id quod fit ex vnaquaq; earum in mundo generationis et corruptionis: deſeruiat tali diuerſitati per quam diſponatur permanentia ſpecierum. Sicut ſi aliquis vir bonus velit ire propter negocium ſuum ad aliquem locum: et offendat in duas vias: quarum vna eſt propria et compendioſior ad locum ſui negocij: et in alia eſt homo qui meretur ſibi bene fieri. Jpſe vero ſecundum iudicium ſue bonitatis eligit ire hac ſecunda via: quamuis non fuerit motus eius ad hoc vt prodeſſet alij: ſed vt ſibiipſi: et dixerunt quod ſimiliter eſt motus vniuſcuiuſq; celi. Non enim eſt niſi vt duret ſemper ſecundum ſuam perfectionem vltimam. Motus vero ad hanc partem vel ad hanc: et huius velocitatis vel illius eſt vt proſit alij a ſe. primum igitur quod dicemus his hoc eſt. ſcilicet quod ſi corporibus celeſtibus poteſt eſſe intentio aliqua in ſuis motibus propter res creatas: tunc eſt illa intentio in eligenda parte: et eſt poſſibile fieri hoc: et accidet hoc propter ipſum motum. Poteſt autem aliquis dicere quod propter quietem ſimiliter perficeretur eis bonitas que eſſet ei propria nec motus obeſſet ei in eſſe et prodeſſet alij preter ſe: et neutrum eorum eſſet ei facilius vel difficilius quam alterum: ſed de eis eligit id quod eſt vtilius. Si autem fuerit cauſa prohibens dicere quod motus eorum eſt ad hoc vt proſit alijs remouendo intentionem eorum in agendo propter aliud quod eſt cauſatum: tunc hec cauſa eſt in ipſa intentione eligendi plagam. Si autem hec cauſa non prohibuerit intentionem eligendi plagam: ita etiam nec prohibet intentionem motus. Similiter eſt diſpoſitio in intentione velocitatis et tarditatis.

Non eſt autem hoc propter ordinem fortitudinis et debilitatis ſcilicet motuum in circulis ex ordine eorum. ſcilicet aliorum ſuper alia ſecundum ſuperius et inferius: ita vt propter ea hoc aſcribatur eis: ſed hoc eſt diuerſum. Dicam autem quod nullus eorum poteſt eſſe propter generata nec propter intentionem motus: nec propter intentionem plage motus: nec propter menſurationem velocitatis et tarditatis: nec propter intentionem agendi aliquid propter illa. Omnis enim intentio eſt propter id quod intenditur: et eſt minoris eſſe quam id quod intenditur. Omne autem propter quod eſt aliud eſt perfectioris eſſe quam illud aliud inquantum ipſum: et illud aliud ſunt ſecundum quod ſunt: quoniam per ipſum perficitur aliud eo modo eſſendi qui ducit ad intentionem. Jmpoſſibile eſt autem vt perfectius eſſe acquiratur ab eo quod eſt vilius. igitur nullo modo eſt ei certa intentio cauſati ſed putata. Sin autem intentio eſſet acquirens: et tribuens eſſe quod eſt perfectius eo in eſſe. Per hoc autem quod neceſſarium eſt non intelligitur niſi id cuius intentio eſt preparata ei et attribuens ſibi ſuum eſſe quod eſt aliud: ſicut medicus eſt ſanitati. Medicus enim non dat ſanitatem: ſed preparat ad eam materiam et inſtrumentum. Non enim attribuit ſanitatem niſi principium quod eſt excellentius ſanitate: et hoc eſt quod dat materie omnes ſuas formas: cuius eſſentia eſt nobilior quam materia. Aliquando autem intendens fallitur in ſua intentione. ſcilicet cum non intendit id quod nobilius eſt intendere: et tunc intentio propter hoc non eſt recta ſed erronea. Sed quia hoc oſtenſio eget prolixitate et certificatione: quia ſunt in ea queſtiones que non ſoluuntur niſi verbis ſufficientibus: ideo redibimus ad viam euidentiorem: et dicemus quod omnis intentio aliquid intendit: ſed que eſt intelligibilis eſt illa cum id quod intenditur ab intendente: dignius eſt intendenti eſſe quam non eſſe ab eo: alioquin eſſet vana. ¶ Jd autem quod dignius eſt rei acquirit aliquam perfectionem. ſcilicet ſi fuerit per certitudinem erit certa. Si vero fuerit per putationem erit putatiua: ſicut meritum laudis et oſtentatio poteſtatis: et diuturnitas facit: quia hoc et his ſimilia ſunt perfectiones putatiue. Sed lucrum vel ſalus vel gratie diuine adeptio: vel futuri mundi bonum meritum hoc: et his ſimilia: ſunt perfectiones vere que non complentur per ſolum intendentem. igitur omnis intentio non eſt propter illam perfectionem. Jlla enim que vana eſt: videtur eſſe propter hoc. Jn illa enim eſt delectatio vel refrigeratio vel aliquid huiuſmodi. Abſurdum eſt autem vt cauſatum cuius eſſe perficitur per cauſam: acquirat cauſe perfectionem quam non habebat. Ea autem in quibus putatur quod cauſatum acquirit ſue cauſe perfectionem: falſa ſunt vel fallentia. Qui autem comprehenderit ea que predicta ſunt non impeditur conſiderare hoc et ſoluere. Si quis autem dixerit quod bonitates faciunt debere hoc. Bonus enim facit acquiri bonitatem: dicemus quod bonus acquirit bonitatem non ſecundum viam intentionis et inquiſitionis vt ſit hoc. Hoc enim faceret debere eſſe imperfectionem. Omnis enim inquiſitio et intentio de aliquo eſt inquiſitio de eo quod non habet intendens: ſed quamdiu non eſt et non intenditur non eſt id quod conuenientius eſt intendenti: et hoc eſt imperfectio. Bonitas enim non poteſt eſſe: quoniam vel ſit circa ens abſq; hac intentione: et tunc hoc intentio non facit eam eſſe: vel ſit ſic quod ſuum eſſe huius intentionis et ſuum non eſſe a bono erit eadem. igitur bonitas non facit debere eſſe hanc intentionem: et diſpoſitio aliorum comitantium bonitatem que comitantur eam: vel non erit per ſeipſam nec per intentionem que ſit intentio huius diſpoſitionis: vel erit quod per hanc intentionem perficietur bonitas et conſtituetur: hoc igitur intentio erit cauſa perfectionis bonitatis et ſue exiſtentie non cauſata illius. ¶ Si quis autem dixerit quod hoc eſt aſſimilari cauſe primo in hoc quod bonitas eius datur alijs: et vt ſit bonum ſecundum quod ſequitur poſt eam vel prouenit ab eo. Dicam quod ſecundum quod videtur hoc concedi poteſt: ſed ſecundum veritatem non eſt ita: aſſimilari enim illi eſt non intendere aliquid: ſed facere propter ſeipſum: et quia ipſe eſt ſecundum hunc modum fuit conuenientia omnium ſapientum. Acquiſitio enim perfectionis per intentionem: diſcreta eſt ab aſſimilari illi niſi interim dixerint quod primo intentio eſt quiddam: et hoc eſt per intentionem ſecundam ad modum conſecutionis. vnde neceſſe eſſet in electione plage et id quod intenditur intentione primo eſſet quiddam: et vtilitas predicta eſſet conſequens illud quod intenditur: igitur plaga eſſet non intenta primo intentione quantum ad ipſum quod ſequitur. Sed oporteret ibi eſſe perfectionem in eſſentia B

rei:q̃ ↄ̃ſequeret̃ illã vtilitatẽ quouſq; poſſit aſſimilari p̊. Nos aũt nõ ꝓhibem⁹ motũ eſſe id qđ intendit̃ p̃ncipalr̃ ad aſſimilãdũ ſe eẽntie p̃mi ẜm modũ quẽ diximus:ẜ nõ aſſimilari eẽntie p̃mi ſit itẽtio 2ª ẜ qđ fluit ab eo eẽ:poſtq̃ intentio pª aliud eſt.ſ.vt ſpeculet̃ ſurſum:ſed ſpeculari deorſuȝ eſt reſpectus vt intentio ſit ad plagã ad h̃ vt ſua aſſimilatio cũ p̊ ſit aſſilãtio ĩ ꝓueniẽdo res ab ĩpo:h̃ poſſet ↄ̃cedi in ĩpa electiõe mot⁹:igr̃ mot⁹ eẽt pp̃ id qđ eſt inferi⁹ vt fluat ab eo eẽ nõ aſſilãri ei inq̃tũ eſt pfectũ eſſe:⁊ amatũ ei⁹. Hoc aũt nõ eſt ſue eẽn̄c:niſi inq̃tũ eſt ſua eẽnª: ⁊ ſic res eſſe ab eo nihil ageret q̃tũ ad nobilitatẽ ſue eẽntie ⁊ pfectionẽ:ẜ ageret q̃tũ ad h̃ vt ĩpe ẜm ſuã pfectõeȝ ſit id qđ nobili⁹ eſt:⁊ inq̃tũ fluit ab eo eſſe vniuerſitatis: nõ ingrẽdo nec intẽdẽdo:oȝ igr̃ vt ſit ei deſideriũ ad illũ pp̃ aſſimilandũ iuxta hãc forãm:nõ ꝙ pfectio p̃mi pẽdeat ex eo.

C ¶ Si qs aũt dixerit ꝙ ſic p̃t eẽ vt corp⁹ celeſte acqrat bonitatẽ ⁊ pfectionẽ p motũ ⁊ mot⁹ eſt ei actio quã intendit:ſilr̃ eſt in oib⁹ ſuis actionib⁹:r̃ndebimus ad h̃ ꝙ mot⁹ nõ acqrit pfectõeȝ nec bonitatẽ:alioqn ceſſaret apđ eũ:ẜ eſt ĩpamet pfectio quã aſſignauim⁹:⁊ eſt certa p̃manentia ſue ſpẽi:ꝙ eſt poſ̃e eſſe corpi celeſti in effectu:eo ꝙ nõ eſt poſſibilis p̃manẽtia idiuidui:h̃ igr̃ mot⁹ nõ eſt ſilis ceteris motib⁹:q ingrunt pfcões ex̃ ſe:ẜ h̃ mot⁹ pficit id qđ mouet̃ p ĩpm. Ipe.n.eſt p̃manẽtia ſituũ ⁊ locoꝝ ẜm ſucceſſionẽ. Oȝ aũt vt redeam⁹ ad id qđ dimiſimus ãtea: cũ oñdim⁹ qũo h̃ mot⁹ ſeq̃t̃ imaginatõeȝ deſideratã:⁊ ꝙ h̃ mot⁹ ſilis eſt p̃manẽtie: ¶ Si qs aũt dixerit ꝙ h̃ dictõ ꝓhibet eẽ itentionẽ: ⁊ curam gñatoꝝ ⁊ diſpõnẽ ſapientiſſimã:q̃ eſt in nobis.nos dicem⁹ poſtea ꝙ remouebit hãc q̃õnẽ:⁊ faciem⁹ ſciri curã ⁊ intentioneȝ creatoris circa oẽ qđ ẽſt:qũo eſt:⁊ cura oĩs cãe ei⁹ qđ eſt poſt ĩpm q̃lr eſt:⁊ gñatoꝝ q̃ ſunt apud nos:qũo eſt cũ p̊ p̃n°:⁊ cãꝝ q̃ ſunt in medio. Iã.n.oñſuȝ eſt tibi ex his q̃ p̃diximus nõ poſſe aliquã cãꝝ pfici p cãtũ eẽntialr̃ niſi accñtaliter:⁊ ꝙ ille non ĩtendunt aliqđ agere pp̃ cãtũ q̃uis cõplaceat eis: ⁊ ſciãt illud:ẜ ſicut aq̃ ĩfrigidat̃ p ſeĩpaȝ in effectu ad ↄ̃ſeruãdã ſuã ſpẽm:nõ vt frigidet aliqđ aliud ex̃ ſe:ẜ ↄ̃ſeqtur vt infrigidat aliđ ex̃ ſe:⁊ ſicut ignis calefacit p ſeĩpm in effectu ad ↄ̃ſeruãdã ſuã ſpẽm nõ vt calefaciat aliqđ aliud ex̃ ſe: ẜ ↄ̃ſequit̃ vt calefaciat aliđ ex̃ ſe:v̉tus quoq; appetitiua deſiderat delectari coitu ad repellendũ ſupfluũ:⁊ cõplet̃ ei⁹ delectationõ vt p illũ fiat filius. Sanitas etiã eſt ſanitas p ſeĩpaȝ nõ vt ꝓſit infirmo:ẜ ↄ̃ſequit̃ eã ꝓdeſſe infirmo:ſic etiã eſt in cãis p̃cedentib⁹. Sȝ ibi eſt ei⁹ cõprehenſio qđ fit: ⁊ cognitio q̃lr eſt cũ eis ordiatio ⁊ bonitas:⁊ qr eſt ſic dȝ:ẜ ĩ iſtis nõ.

D ¶ Poſtq̃ aũt ita eſt ĩ re:tũc corª celeſtia nõ cõicauerunt in motu circulari niſi pp̃ deſideriũ amati cõis. Nec ſiunt diuerſa:niſi qr eoꝝ p̃nª amata deſiderabilia poſt illđ p̊m ſunt diuerſa. Nõ ꝙ ſi dubitauerimus:qũo ex vnoq̊q; deſiderio debeat eẽ v̉tus ẜm hãc diſpõnẽ:iđ debeamus ĩpediri ad cognoſcendũ ꝙ mot⁹ ſunt diuerſi pp̃ diuerſitatẽ deſideratoꝝ. Remãſit aũt nobis qddã ad eſtimãdũ.ſ.an deſiderata diuerſa ſint corª:nõ itelligẽtie ſepate:ita.vȝ.vt corp⁹ qđ eſt vilius velit aſſilãri corpi:qđ eſt p̃us ⁊ nobilius:ſicut putauit vnus ex p̃cipuis modernoꝝ ph̃oph̃ãtiũ ſarracenoꝝ:qui deturpauit ph̃iã: qm̃ nõ intellexit ĩtentioneȝ antiquoꝝ. Dico igr̃ h̃ eſſe abſurdũ:qm̃ aſſilãri ei facit debere hr̃e motũ illi ↄ̃ſileȝ ⁊ plagã ⁊ finẽ quã ĩtẽdit. Si aũt aliqđ ĩpedierit ne poſſit aſſeq ordinem illius nõ faciet debere h̃ niſi debilitas actionis: nõ diuerſitas actionis.vȝ.vt ſit h̃ ad vnã plagã ⁊ illđ ad aliã. Non põt.n.dici ꝙ cã huius diuerſitatis ſit nã illius corporis q̃ſi nã corpis repugnet moueri de.a.ad b.⁊ non repugnet moueri de b.ad a. Hoc.n.eſt impoſ̃e. Corpus.n. ex h̃ ꝙ eſt corpus nõ facit debere h̃. Nã etiã ex h̃ ꝙ eſt nã corporis petit vbi nãle abſq; ſitu ꝓprio. Si.n.q̃reret ſitũ ꝓpriũ:tũc moueri ab eo fieret per violentiaȝ:⁊ ſic in motu celi eẽt violentia. Itẽ cũ vnaq̃q; partiũ celi ſit ẜm oẽm cõparationẽ q̃ põt eſſe in nã celi:tunc nõ oȝ vt ſi remota fuerit vna pars a plaga ptrãſeat:⁊ ſi remota fuerit ab alia plaga nõ ptrãſeat ẜm nãm:niſi h̃ fuerit h̃ alia nã q̃ faciat moueri ad plagã vnã potius q̃ ad aliã:⁊ ſic erit magis appetens illã plagã cũ remouet̃ a ſua plaga. Iam aũt diximus ꝙ p̃nm̃ huius mot⁹ nõ eſt nãle. Nec eſt etiã ibi nã q̃ faciat debere ĩpm ſitũ nec plagas diuerſas. Iteȝ nõ eſt in ſuba celi nã que ꝓhibeat aĩam mouere ĩpȝ celũ ad quãlibet plagã. Itẽ nõ põt eẽ h̃ ex parte aĩe:ita vt nã eius ſit velle illã plagã tm̃ niſi ĩtentio mot⁹ fuerit ꝓpriata ad illã plagã. Volũtas.n.ſequit̃ intentionẽ:nõ ĩtentio voluntatẽ. Si aũt h̃ ita fuerit:tũc cã erit diuerſitas ĩtentionũ:non eſt igr̃ ꝓhibens ex p̃te corpeitatis nec ex p̃te nãe nec ex p̃te aĩe niſi diuerſitas ĩtentionis. Violẽtiã aũt ibi eſſe ẽ ĩpoſſibili⁹.igr̃ ſi ĩtentio eẽt aſſimilari poſt p̊m alicui corpi celeſtiũ:tũc motus eſſet ad modũ illi⁹ corpis nõ diuerſus ab eo nec velocior eo in multis locis. Silr̃ eſſet ſi ĩtentio motoris huius celi eſſet aſſimilari motori illi⁹ celi. Iã.n.manifeſtũ erat ꝙ ĩtentio in illis motib⁹ nõ eſt aliqđ ad qđ p̃ueniãt p motũ:⁊ ibi qeſcant:ẜ qddã aliđ:⁊ oñſuȝ eſt nũc ꝙ nõ eſt corpus:remãſit igit̃ ꝙ intentio vniuſcuiuſq; celi eſt aſſimilari rei q̃ eſt aliud a ſuba eoꝝ.ſ.a materijs ⁊ aĩab⁹ eoꝝ. Inconueniens eſt aũt aſſilãri elãrib⁹:⁊ ei qđ gñat̃ ex eis. Nõ ſunt aũt corª nec aĩe p̃ter h̃. E

¶ Reſtat igr̃ vt ſit vnicuiq; celoꝝ deſideriũ aſſilãndi ſubẽ ĩtelligibili ſepate q̃ eſt ei ꝓpa. Diuerſitas aũt motuũȝ ⁊ ſuaꝝ diſpõnũ quã hñt celi eſt pp̃ h̃:q̃uis nos neſciamus q̃liter h̃ debeat eẽ:⁊ q̃diu. Sȝ cã pª eſt deſideratũ vniuerſitatis cõiter:⁊ h̃ eſt ĩtẽtio de h̃ qđ dixerũt antiq ꝙ vniuerſitas hȝ motorẽ vnũ amabilẽ. Sȝ vnaq̃q; ſpa hȝ motorẽ ſuũ q eſt ei ꝓp̃us:⁊ amatũ qđ eſt ei ꝓpriũ.igr̃ vnicuiq; celo eſt aĩa mouẽs q̃ ĩtelligit bonitatẽ:⁊ pp̃ corpus hȝ imaginationẽ.ſ.formare p̃ticularia:⁊ hȝ volũtatẽ p̃ticulariũ. Sȝ idẽ qđ intelligit de p̊:⁊ qđ intelligit de p̃n° qđ eſt ſibi ꝓpriũ ⁊ ꝓpinquũ eſt p̃ncipiũ ſui deſiderij motiõis. Vnicuiq; aũt celo eſt ĩtelligentia que eſt p̃nm̃ ſibi ꝓpriũ ⁊ ꝓpinquũ.ſ.p̃nm̃ ſepatũ:cuius cõparatio ad ei⁹ aĩaȝ eſt ſicut cõparatio ĩtelligẽtie agẽtis ad nr̃as aĩas:⁊ h̃ eſt exemplũ vl̃e ĩtelligẽtie ſpẽi ſue actiõis:⁊ huic aſſilãt̃ ĩpm:⁊ oĩno in oĩ qđ mouet̃ ab illis neceẽſt vt ſit ĩtentio intelligibilis a p̃n° ĩtelligibili:qđ intelligit bonitatẽ p̃mã:⁊ ei⁹ eẽntia eſt ſepata. Iã aũt noſti ꝙ oẽ qđ intelligit eſt ſepate eſſentie. Principiũ v̉o mot⁹ eſt corpale.ſ.adherẽs corpi. Iam aũt noſti ꝙ motus celeſtis eſt aĩalis ꝓueniẽs ab aĩa eligente renouata electionib⁹ ↄ̃ti° ſuaꝝ p̃tiũ.vñ nũerus ĩtelligentiaꝝ ſeparataꝝ poſt p̃nm̃ p̊m erit ẜm nũeꝝ motuũ. Si aũt circuli planetaꝝ fuerint ſic ꝙ p̃ncipiũ motus circuloruȝ vniuſcuiuſq; planetaꝝ ſit v̉tus fluens a planeta: tunc nõ erit longe qn ſepata ſint ẜm nũerũ planetaꝝ nõ ẜm numeꝝ circuloꝝ:⁊ tũc eoꝝ nũer⁹ erit decẽ poſt p̊m. Primũ aũt eoꝝ eſt ĩtelligẽtia:que nõ mouet̃:cui⁹ eſt mouere ſperã corpis vltimi. Deinde id qđ ſequit̃ eſt:qđ mouet ſperã fixaꝝ. Deinde ſequit̃ qđ mouet ſperã ſaturni. Silr̃ eſt q̊uſq; p̃uenit̃ ad intelligẽtiã:a q̃ fluit ſup nr̃as aĩas:⁊ h̃ eſt A intelligẽtia mũdi terreni:⁊ vocamus eã intelligẽtiã agẽtẽ. Si auteȝ nõ fuerit ſic:ẜ fuerit ꝙ vnuſquiſq; circulus mouet̃ ad illas iudicio motus ſup̃ius:⁊ ſilr̃ eſt vnuſqſq; planetaꝝ:tunc h̃ ſepata erit plura numero:⁊ ſequet̃ ẜm ſñiam magiſtri primi ꝙ ſunt circiter quinquaginta ⁊ amplius. Sed vltima ex eis eſt intelligentia agens. Iã autẽ noſti ex his que diximus in diſciplinalibus quãtũ apprehendimus de numero eoꝝ.

¶ Caplm. IIII. De ordinatione eſſe intelligẽtie ⁊ anima/
rũ celeſtiũ ⁊ corpoꝝ ſuperioꝝ a primo.

A Iam certũ eſt nobis ex ſupradictis ꝙ ne/
ceſſe eẽ ꝑ ſe: vnũ ẽ: ⁊ ꝙ nõ ẽ corpꝰ nec
in corꝑe nec diuidit̃ aliq̃ mõ: ⁊ ꝙ eẽ diuʒ q̃ ſunt:
ẽ ab eo ⁊ ꝙ nõ p̃t hr̃e p̃nm vllo mõ nec cã: nec
a q̃ eſt res: nec in q̃ ẽ res: nec ꝑ quã eſt res: nec
ꝑꝑ quã eſt res: ita vt ip̃e ſit ꝑꝑ aliqd. vñ nõ põt eẽ vt eſſe
diuʒ ab illo ſit ſm viã itẽtionis ab illo: queadmodũ ẽ no/
bis itẽtio in his oibꝰ q̃ fiũt a nobis. Tũc. n. ip̃e eẽt itẽdẽs
ꝑꝑ aliqd aliḋ p̃ter ſe. Iã aũt expediti ſumꝰ ab h in alijs q̃
ſũt ex̃ eũ. ſ. ꝙ nulla res intẽdit aliqd qḋ ſit inferiꝰ ſe. In eo
aũt h euidẽtiꝰ eſt. Sʒ ꝙ ꝓpriũ ſit ei nõ hr̃e intentionẽ vt
eẽ diuʒ ſit ab eo: rõ h eſt. ſ. q꞉ h induceret multitudinẽ in
ſua eẽntia. Tũc. n. eẽt in eo aliqd ꝑꝑ qḋ intẽderet. ſ. q꞉ vel
cognitio eiꝰ vel ſcia eiꝰ faceret debere itẽdi: q꞉ idigeret ea
vel bonitas q̃ eẽt in ea faceret debere h: deniq꞉ intentio
alicuiꝰ vtilitatis q̃ ꝓdeſſet ei: ſicͭ iã p̃diximus. Hoc aũt ab/
ſurdũ eſt. Oẽ. n. eſſe qḋ eſt ab eo nõ eſt ſm viã nãe ad h
vt eẽ diuʒ ſit ab eo: nõ ꝑ cognitionẽ nec ꝑ bñplacitũ eius:
qũo h. n. eẽ poſſet cũ ip̃e ſit itelligẽs pura q̃ itelligit ſeipʒ:
⁊ iõ neceẽ eſt vt itelligat ſeq ipm vt eẽ diuʒ ſit ab eo inq̃tũ
ip̃e eſt p̃nm eiꝰ: ⁊ in ſua eẽntia nõ ſit ꝓhibens h: eo ꝙ euẽ/
tus diuʒ ſit ab eo ſic ꝙ ſua eẽntia eſt ſciens ꝙ ſua ꝑfectio
⁊ ſua excellẽtia eſt vt fluat ab eo bonitas: ⁊ h eſt de comi
tãtibꝰ ſuã gl̃iã quã ipſe diligit ꝑ ſeipſuʒ. Ois aũt ſcia q̃ ſcit
qḋ ꝓuenit ex ea nec admiſcet̃ ei impedimẽtũ aliqḋ. ſʒ eſt
queadmodũ iã oñdimus: placet ei id qḋ ꝓuenit ex ea: igr̃
p̃a placuit ex ſua eẽnͣ vt flueret: ⁊ oẽ qḋ eſt. vitatis aũt p̃c
nõ eſt ſua p̃a actio niſi ꝑ eẽntiã. Ip̃e. n. itelligit ſuã eẽntiã:
⁊ ꝙ ſua eẽnͣ eſt p̃nm ordinis bonitatis in eẽ: queadmodũ
oʒ eẽ nõ itellectu ꝓcedẽte de poͣ ad effectũ: nec itellectu
qui mouet̃ de vno itellectu ad aliḋ. Eiꝰ. n. eẽntia imunis
eſt ab oĩ qḋ eſt in poͣ oĩno: ſicͭ iã ſupra oñdimꝰ: ſʒ ip̃e eſt i/
telligẽs oĩa vt vnũ ſil: ⁊ ex h ꝙ itelligit ſeq̃t ordinatio bo
nitatis in eẽ: ⁊ intelligit vnũ q̃lr eſt poſe elegãtiꝰ ꝓuenire
eẽ totiꝰ ſʒ iudiciũ ſui itellecti. Certitudo aũt itellecta apḋ
eũ eſt ip̃a ſicͭ noſti: ſcia poͣ ⁊ volũtas. Nos. n. ad exequẽ/
dũ ꝙ imaginamus idigemus itẽtiõe motu ⁊ volũtate ad
h vt ſit. In ipſo aũt hoc nõ eſt ꝯueniẽs: nec põt eẽ ꝑꝑ ſuã
imunitatẽ a dualitate: in cuiꝰ ꝓbõne iã multuʒ deſudaui/
mus: igr̃ ip̃e itelligit ſe eẽ cãm ſm ꝙ intelligit illud. Eſſe
aũt qḋ eſt ab eo eſt ſm viã ꝯñdi ⁊ comitãdi eius eẽ: nõ ꝙ
eiꝰ eẽ ſit ꝑꝑ eſſe aliqd aliud a ſe: qm̃ ip̃e eſt agẽs oẽ qḋ eſt
hac itẽtione: q꞉ ip̃e eſt ens a q̃ fluit qcqd eſt fluxu diſcre/
to ab eiꝰ eẽntia: ſʒ ꝙ eſſe ois eiꝰ qḋ fit a p̃ nõ eſt niſi ſʒ viã
comitãdi ſi certũ fuerit ꝙ neceſſe eẽ ꝑ ſe eſt neceſſe eẽ oi/
bus ſuis modis. Iã expediti ſumus ab h in p̃cedẽtibus:
igit̃ ea q̃ p̃ ſunt ab eo: ⁊ h ſunt creata nõ p̃nt eẽ multa nec
nũero nec diuiſiõe in mãm ⁊ formã: qm̃ id qḋ ſeq̃t ex eo
eſt ab eiꝰ eẽntia nõ ab aliq̃ alio. Modus aũt ⁊ iudiciũ de
h qḋ eſt in eiꝰ eẽntia: ſm quẽ ſeq̃t ab eo h: nõ eſt modus ⁊
iudiciũ ſm ꝙ ſeq̃ret̃ ex eo nõ h: ſʒ aliḋ ab h. Si. n. ꝓueni
rẽt ab eo due res diſcrete ꝑ exñtiã vel due res diſcrete ex
q̃bus fit vnũ ſicͭ mã ⁊ forͣ comitãtia ſilr ille nõ ꝓuenirent
niſi ex duobꝰ modis diuerſis i eiꝰ eẽnͣ. Si ãt illi duo mo/
di eẽnt nõ in eiꝰ eẽntia ſʒ comitãtes eiꝰ eſſentiã: tũc rema/
neret qõ de comitãtia iſtoꝝ duoꝝ: q̃uiſq꞉ eẽnt ḋ ſua eẽnͣ:
⁊ ſic ip̃a eẽt diuiſibilis i itellectu. Iã aũt ꝓhibuimꝰ h an/
tea: ⁊ oñdimꝰ deſtructionẽ eiꝰ: manifeſtũ ẽ igr̃ ꝙ p̃m eoꝝ q̃
ſũt a cã p̃a vnũ nũero ẽ: ⁊ eiꝰ eẽnͣ ⁊ eiꝰ q̃dditas ẽ vnitas: ñ i
mã: vñ nihil corpoꝝ vel formaꝝ q̃ ſũt ꝑfectiões corpoꝝ
eſt cãtũ eiꝰ ꝓpinquũ: q꞉ p̃m cãtũ eſt itelligẽtia pura: q꞉ eſt
forͣ nõ in mã: ⁊ ip̃a eſt p̃a itelligẽtiaꝝ ſepataꝝ q̃s nũerauí
mus. Videt̃ aũt ip̃a eẽ p̃nm mouẽs corpꝰ vltimũ ſm viaʒ
deſiderij. ¶ Põt aũt aliqs dr̃e: q꞉ id qḋ fit a p̃ nõ ꝓhibet̃ B
eſſe forͣ mãlis: ſʒ ex ea ſeq̃t eſſe ſue mãe. Ad qḋ dico ꝙ h
faceret debere: vt ea q̃ ſunt poſt hãc formaʒ ⁊ hanc mãm
eẽt tertia in ordine cãtoꝝ: ⁊ eẽt eoꝝ eẽ mediante mã: ⁊ ſic
mã eẽt cã eẽndi formas corpoꝝ q̃ ſunt multa in mũdo: ⁊
ſuaꝝ viriũ. Hoc aũt eſt icõueniẽs: eo ꝙ ſuũ eẽ mãe ẽ eẽ re
ceptibile tm̃: nec eſt cã eẽndi aliqd niſi ſm viã receptõis.
Si aũt aliq̃ ex mãijs nõ eſt ſic: tũc non eſt mã niſi cõione
nois. Si aũt fuerit res poſita ſtabilis non ad modũ mãe
niſi cõione nois: tũc p̃mi cãti cõpatio ad eũ: nõ erit inq̃tũ
eſt forͣ in mã niſi cõione nois. Si vͦ fuerit h zm ſic: vt
eo mõ quo ab eo eſt mã ſit q̃ddã: ⁊ eo mõ q̃ ab eo eſt forͣ
ſit q̃ddã aliud: ita vt alia forͣ nõ hẽat eẽ mediãte mã: tũc
forͣ mãlis erit ſic ꝙ aget actõe in q̃ nõ idiget mã. qcqd
aũt agit ſuã actionẽ nõ idigẽs mã ipm ꝑ ſeipm eſt nõ idi
gẽs mã: igr̃ forͣ mãlis nõ idiget mã: ⁊ oĩno q̃uis forͣ mã/
lis ſit cã mãe exhẽs eã ad effectũ: ⁊ ꝑficiẽs cã: tñ mã hr̃et
imp̃ſſionẽ i eẽ illiꝰ: ⁊ h eſt ip̃a appropari ⁊ ſignari. Si aũt
p̃nm eſſendi fuerit de nõ mã: ſicͭ iã noſti: tunc ſine dubͦ erit
vnũqḋq꞉ eoꝝ cã alteriꝰ ſm qḋ aliqd: ⁊ nõ vno mõ. Si vͦ
nõ fuerit ita: tũc deſtruet̃ formã mãlẽ pẽdere de mã vllo
mõ: ſilr ẽt ſupradiximus ꝙ ad ſuũ eẽ mãe nõ ſufficit forͣ
tm̃: ſʒ forͣ eſt vt ꝑtialis cã. Poſtq꞉ aũt ita eſt: tũc ſola forͣ
nõ põt poni cã mãe oĩno ſufficiẽs ꝑ ſe. Palã igit̃ eſt non
poſſe eẽ: vt p̃m cãtũ ſit forͣ mãlis: ſʒ ꝙ nõ ſit mã manife/
ſtius eſt. Neceſſariũ eſt igit̃ vt cãtũ p̃m ſit forͣ nõ mãlis
oĩno. ſ. itelligẽtia. Tu ſcis aũt ꝙ h ſunt itelligẽtie ⁊ aĩe ſe/
parate multe. vñ eſſe coꝝ nõ põt eſſe acq̃ſitũ ab aliq̃ me/
diante: qḋ nõ ſit ſepatũ. Itẽ noſti ꝙ in vniuerſitate coꝝ q̃
ſunt a p̃: ſunt corͣ. ⁊ noſti ꝙ oẽ corpꝰ eſt poſe eẽ q̃tũ eſt in
ſe: ⁊ ꝙ neceſſariũ eſt ꝑ aliud eẽ: ⁊ noſti nõ eẽ illis viã eẽn/
di a p̃ abſq꞉ mediãte aliq̃. Sunt igr̃ ex ip̃o: ſʒ mediãte ali/
quo. Et noſti ꝙ mediũ nõ eſt vnitas pura. Noſti ẽt ꝙ ex
vno ſm ꝙ eſt vnũ nõ eſt niſi vnũ. Neceſſe eſt igit̃ vt ex
p̃ cãtis ꝑꝑ eẽ eoꝝ ſint alia in q̃bus oʒ eẽ neceſſitatẽ ⁊ mul/
titudinẽ q̃uocũq꞉ eueniret. Intelligẽtijs. n. ſepatis nõ p̃t
eſſe aliq̃ multitudo niſi queadmodũ dicaʒ: qm̃ cãtũ ꝑ ſe
eſt poſe eẽ in ſeip̃o. Propter p̃m aũt eſt neceſſariũ eſſe: ſed
neceſſitas ſui eẽ eſt ſm qḋ eſt itelligẽtia ⁊ intelligit ſeipʒ
⁊ intelligit p̃m neceſſario: vñ oʒ vt ſit in eo multitudo ex
h ꝙ intelligit ſe: qḋ eſt poſe eſſe q̃tũ in ſe: ⁊ ex h ꝙ intel
ligit neceſſitatẽ ſui eſſe a p̃ qḋ eſt intellectũ per ſe. Nõ eſt
aũt ei multitudo ex p̃. Nã poſſibilitas ſui eſſe eſt ei q̃ddã
ꝓpter ſe nõ ꝓpter p̃m: ſed eſt ei a p̃ neceſſitas ſui eſſe: ⁊ de/
inde multiplicat̃ ꝑ h qḋ intelligit p̃mũ: ⁊ ꝓpter h ꝙ in/
telligit ſeipm tali multiplicatione que eſt comitãs eẽ ſue
vnitatis ex p̃. Nos aũt nõ ꝓhibemus ex vno eſſe eẽntiã
vnã quã: poſtea ſequat̃ mltitudo relatiua: que nõ eſt ei in
p̃nͦ ſui eſſe: nec eſt intrãs in p̃nͦ ſue ꝯſtitutionis: ⁊ põt ꝯce
di eſſe vnũ ex quo ꝓueniat vnũ: ⁊ deinde h vnũ comitet̃
iudiciũ ⁊ diſpõ vel ꝓp̃etas vel cãtũ. Et illud etiã fit vnũ:
ſʒ ꝓpter cõicationẽ illiꝰ comitãtis ſeq̃t ex eo aliqd: ꝑꝑ qḋ
ꝓueniat multitudo ois variãs eius eſſentiã: oʒ igit̃ vt hꝯ
multitudo ſit cã poſſibilitatis eſſendi aliã multitudinem
ſilia cãto p̃mo. Si. n. nõ eſſet h multitudo: ꝑfecto nõ eẽt
poſe eſſe ab eo niſi vnũ: nec eſſet poſe eſſe ab eo corpus: ⁊
oĩno nõ eſſet ibi poſſibilitas multitudinis niſi h mõ tm̃.
Iã aũt manifeſtũ eſt nobis ex p̃dictis ꝙ intelligentie ſe/
parate ſunt plures nũero: igr̃ nõ hñt eſſe ſil ex p̃: ſʒ neceſ/
ſe eſt vt excellentior oibus illis ſit eſſe qḋ p̃mũ eſt ex eo:
poſt qḋ ſequit̃ intelligẽtia. Sub vnaquaq꞉ aũt itelligẽtia
eſt celũ cũ ſua mã ⁊ ſua forͣ: que eſt aĩa ⁊ itelligẽtia inferiꝰ
ea: igr̃ ſub oĩ intelligentia ſunt tria in eſſe. vñ oʒ vt poſſi/
bilitas eſſendi h tria ſit ab illa intelligentia p̃ma in crea/
tione ꝓpter ternitatẽ q̃ eſt noĩata in eã: ⁊ nobile ſequit̃ ex

nobiliore multis modis:igiꝛ ex pma intelligētia iq̄tātū itelligit pmū ſeqꝛ eē alterius itelligētie iferioris ea:⁊ inquātū itelligit ſeipſaꝫ:ſeqꝛ ex ea for^a^ celi vltimi:⁊ ei^9^ pfectio:⁊ ħ eſt aīa:⁊ pp nāꝫ eēndi poſeꝫ q̄ eſt ei^9^:q̄ eſt retēta iquātū itelligit ſeipſaꝫ:eſt etiā corpeitatꝭ celi vltimi que eſt ꝯtenta in totalitate celi vltimi:vn̄ ipſa:⁊ id qđ eſt cōe vtuti ſūt ſic ꝙ ex ipſa ſeqꝛ itelligentia:⁊ ex eo:qđ eſt cōe vtuti iquātū appropriaꝛ ſibypſi ſm modū ſuū:ſeqꝛ ſpa pma cū ſuis partib^9^ duab^9^.ſ.mā ⁊ for^a^:mā aūt eſt mediāte for^a^:⁊ cōſortio ei^9^:ſic poſſitas eēndi trahit ad effectū id qđ eſt apud eā.ſ.formā celi. Siſr eſt diſpō itelligen^a^ ⁊ intelligētia:⁊ in celo ⁊ celo:q̊uſqꝫ pueniꝛ ad itelligētiā agētē q̄ gubernat nr̄as aīas. Nō opꝫ āt vt ħ ꝓcedat i ifinitū ita vt ſub vnoq̊qꝫ ſepato ſit ſepatū. Dico eni ꝙ ſi ex itelligētia ꝓuenit eē multitudinis:tūc erit ħ pp itentiones multitudinis q̄ ſunt in ea:ſꝫ nō ꝯuertiꝛ:ita vt in vnaq̄qꝫ itelligētia ſit ħ multitudo:⁊ ꝙ ei^9^ multitudinē ſequāꝛ ħ cāta. Nec he itelligētie ſunt ꝯueniētes in ſpē.ita vt indi^a^ ſuarū itentionū ſint ꝯueniētia:igiꝛ icipiam^9^ oñdere hāc itētionē alio mō. ¶ Dico igiꝛ ꝙ celi ſunt mlti ſupra nūerū q eſt in p cāto q̄ꝫ^m^ ad mltitudineꝫ ei^9^ pdictā ⁊ pcipue cū vnūqđqꝫ celū diuiꝛ i ſuā māꝫ ⁊ i ſuā for^aꝫ^:igꝛ nō pt eē pn^m^ eoꝝ vnū qđ ſit cātū in p^m^:nec ēt pōt eē vt vnūqđqꝫ corpoꝝ ſit cā ei^9^:qđ ē pus:corpus eni ex ħ qđ eſt corpus nō pōt eē pn^m^ corpis:nec ex ħ ꝙ hꝫ vtuteꝫ aīalē pōt eſſe pn^m^ aīe in alio corpe. Nos eni iā oñdimus ꝙ aīa cuiuſqꝫ celi eſt ei^9^ pfectio ⁊ ei^9^ for^a^:nec eſt ſuba ſepata.aliogn eēt intelligētia nō aīa nec moueret vllo mō niſi ad modum deſidery:nec contingeret in eo variatio ex motu corpis nec ex cōſortio corpis ꝯtingeret imaginatio ⁊ eſtimatio: cōſideratio aūt iā pduxit nos ad ſtabiliendū has diſpōnes in aīab^9^ celoꝝ ſic noſti. Si aūt res ita fuerit:tūc non poterit eē.vt ex aīab^9^ celoꝝ pueniāt actiōes in alys corporib^9^ niſi mediātib^9^ ſuis corpib^9^:forme eniꝫ corpoꝝ ⁊ eoꝝ pfectiōes ſunt duob^9^ modis:aut eni ſunt for^e^:q̄rum exñtie ſunt pp mās corpoꝝ:⁊ iō exñtia earū eſt in materys corpoꝝ illoꝝ:⁊ ob ħ calor ignis nō calefacit qdlꝫ:ſꝫ qđ fuerit obuiās ſuo corpi vꝫ ſm cōpationem ſui corpis. Siſr ſol nō illuminat qdlꝫ:ſꝫ qđ fuerit oppo^m^ ſuo corpi: aut ſunt for^e^:q̄rū exñtie eſt p ſeipās nō pp mās corporū ſic aīe:qꝛ vnaq̄qꝫ aīa ñ appropriaꝛ corpi:niſi qꝛ ei^9^ actio eſt pp illud corp^9^ ⁊ in illo. Si aūt aīa eēt ſepate eēntie ⁊ actiōis vtriuſqꝫ ab illo corpe:tūc eēt aīa oīs rei nō aīa illius tm̄ corpis. Iā igꝛ manife^m^ ē ſm oēs modos ꝙ vires celeſtes q̄ ſūt ipreſſe i ſuis corpib^9^ ñ agūt niſi mediātib^9^ ſuis corpib^9^:abſurdū ē āt vt agāt aīaꝫ mediāte corpore: corp^9^.n.nō pōt eē mediū inter aīaꝫ ⁊ aīaꝫ. Si āt ille agūt aīas abſqꝫ mediātib^9^ corpib^9^:tūc hn̄t ſolitariā exiſtentiā abſqꝫ corpe:⁊ appropriationē ⁊ actionē ſepatā a ſua eēn^a^ ⁊ ab eēn^a^ corpis. ħ aūt eſt pter ꝓpoſitū. Si aūt nō agit illud aīa:tūc multo min^9^ aget corpus illud celeſte:aīa eniꝫ pñcellit corp^9^ i ordie ⁊ pfectiōe:ꝙ aūt in vnoq̊qꝫ celo ponaꝛ aliqd ex q̊ in ſuo celo ꝓueniat aliqd ⁊ ipſſio ſine infuſione ſue eēntie cū occupaꝛ circa illud corpus: ſꝫ eius eēn^a^ ſit diſcreta in exñtia ⁊ actiōe ab illo corpe:nos non ꝓhibem^9^ ħ:qꝛ ħ eſt qđ nos vocam^9^ itelligētiā ſpoliataꝫ: ex q̄ ponim^9^ aduenire id qđ eſt poſt eā:ſꝫ ē pter patiēs a corpe:⁊ pter cōicās ei:⁊ pter foraꝫ ei^9^ ꝓpriaꝫ:⁊ pter oē id qđ dixim^9^ cū ſtabiliuim^9^ aīaꝫ. Iā igꝛ certificatū eſt ꝙ celi hn̄t pn^a^:q̄ ſūt nec corpa^a^:nec for^e^ corpoꝝ:⁊ ꝙ vnūqđqꝫ celoꝝ appropriaꝛ alicui illoꝝ pn^oꝝ^:vniuerſitas aūt eoꝝ cōicat in vno pn^o^. Nō ē āt dubiū ħ eē itelligētias ſimplices ſepatas q̄ fiūt cū factura corpoꝝ humanoꝝ q̄ nō corrūpūꝛ:ſꝫ pmanēt. Iā āt ħ manifeſtū ē i ſciētys nālib^9^.q̄ nec ꝓueniūt a p pn^o^:eo ꝙ multe ſint:q̄ꝫuis ſint vna i ſpē.

Sꝫ qꝛ fiunt:ſunt cāte pmi mediāte aliq̊:cāe aūt agentes medie iter p^m^:⁊ illas nō pn̄t eē iferiores eis in ordine:qa nō ſunt itelligētie ſimplices ſepate:cāe vō datrices eē ſūt pfectiones in eē:recipiētes vō eē ſunt iferiores in eē:opꝫ igiꝛ vt cātū p^m^ ſit itelligētia vna p eēntiā ex q̄ nō pōt eſſe multitudo ꝯueniēs i ſpē. Intētiōes eni q̄ mltiplicanꝛ in ea ſm ꝙ multitudo pōt eē in ea:ſi fuerint diuerſe certitudinib^9^:tūc id qđ ꝓuenit ex vnaq̄qꝫ eaꝝ aliđ eſt in ſpē ab eo qđ ꝓuenit ab alia. Sed ſic nō cōmitabiꝛ vnūqđqꝫ eorū qđ comitaꝛ alterū:ſed alia nā. Si vō fuerit ꝯueniētes in certitudine:tūc in q̊ erūt diuerſe ⁊ multe cuꝫ nō ſit ibi diuiſio māe:igiꝛ ex cāto p nō pōt eſſe multitudo niſi diuerſa i ſpē.igiꝛ he aīe terrene nō fiunt a cāto p abſqꝫ mediāte alia cā iā eēnte. Siſr fit ab oī cāto p ſublimiore q̊uſqꝫ pueniꝛ ad cātū qđ fit cū factura eſoꝝ receptibiliuꝫ gnōnis ⁊ corruptionis:q̄ multiplicanꝛ nuō ⁊ ſpē ſiſ. igiꝛ multitudo recipientis:cā eſt multitudinis actionis pncipy qđ eſt vnū in eēntia:⁊ ħ eſt poſt cōpletioneꝫ eē oīum celeſtiū:⁊ ſeqtur ſemp itelligētia poſt itelligētiā:quouſqꝫ fiat ſpera lune:⁊ deinde fiāt eſa ⁊ aptanꝛ recipe impſſionē vnā in ſpē mltā nuō ab itelligētia vltia. Si eni cā multitudis nō fuerit in agēte debebit eē neēio in patiēte:opꝫ igꝛ vt ex vnaq̄qꝫ intelligētia fiat itelligētia inferior ea:⁊ ceſſet tūc q̊uſqꝫ poſſint fieri ſube itelligibiles diuiſibiles multe nuō pp multitudinē cārū:⁊ vſqꝫ huc ꝓueniūt. Iā igiꝛ vē manifeſtū eſt ꝙ ex oī itelligētia ſupiore in ordine ſm ħ qđ itelligit p^m^:ꝓuenit eē alteri^9^ intelligētie inferioris ea. Sed ſm ħ ꝙ intelligit ſeipſaꝫ ꝓueniēt circuli per ſe tm̄:corpus:corpus vō celi fit ab ea ⁊ pmanet mediāte aīa celeſti:oīs eni forma cauſa eſt vt ſua materia ſit i effectu:ipſa eni mā nō habet exiſtentiam.

¶ Capitulum. V. De diſpoſitione generationis elementorū a cauſis primis.

POſt aſſignatū numerū ſperarū celeſtiuꝫ ſecutū eſt neēio eē eſntorū:corpa aūt elementaria ſunt gñata corruptibilia:vnde oportet vt pncipia eoꝝ ꝓpinqua ſint res recipientes maneriā varietatis ⁊ motus:⁊ vt id qđ eſt itelligētia pura nō ſit cauſa eſſe eoꝝ ſola:oportet aūt vt iam certus ſis de ħ p ea que iam ſepe replicauimus a qbus iam expediti ſumus:ħ aūt eſnta hn̄t māꝫ in qua cōueniūt ⁊ formas qbus differunt:vn̄ oportet ꝙ vt ad eſſe diuerſitatē ſuarū formarū coopereꝛ diuerſitas diſpōnū celoꝝ:⁊ vt ad eſſe cōueniētiā eoꝝ in mā coopereꝛ cōueniētia diſpōnis celoꝝ:celi eni cōueniūt in nā iudicy motus circularis:opꝫ igiꝛ vt iudiciū illius nāe ſit adiuuans eſſe māe. Et vt id in quo differūt ſit pncipiū ꝓparationis māe ad formas diuerſas:ea aūt que ſunt multa cōueniētia in ſpecie ⁊ genere non ſunt ſola abſqꝫ ꝯſortio alterius adiuuantis:qđ eſt cauſa eſſentie:ꝙ in ſeipſa eſt cōueniēs vnū:nec facit diuerſa:niſi ꝙ eſt aliud ab ipſa hoc igitur vnū nō eſt ab ea niſi pp ligationē alterius vnius:qđ reducit eā ad vnū aliquid:opꝫ igiꝛ vt illud ſit vna de intelligentys ſeparatis:ſed vltima eaꝝ que ſequiꝛ nos:⁊ ipſa eſt a q̄ pp cōſortiū motuū celeſtiū fluit aliqd in quo eſt deſcriptio formarū mūdi inferioris ſm modū patiendi: queādmodū i illa itellige^a^:⁊ i alys itelligētys eſt deſcriptio formarū ſm modū agendi a qua poſtea fluunt forme in hoc appropriantes ea non per ſeipſa ſolūmō:vnū eni vnū agit in vnū ſicut noſti:ſed ꝓpter cōſortiū corporū celeſtiū:euenit igiꝛ ꝙ cū ħ res appropriauerit aliquā de impreſſionibus celeſtib^9^ abſqꝫ mediāte corpe eſntari vel mediāte:ita vt ponat illud ſm aptitudinē ꝓpriā.poſt cōmunionē que erit in ſua ſuba:tūc ab ħ ſepato fluet forma ꝓpria ⁊ deſcribeꝛ in illa materia. Tu ſis aūt ꝙ vnū A

nõ appropriat vnũ iquãtũ vnũqdq3 eoꝝ eſt vnũ p aliqd qd ſit ei abſq3 alio:ſed idiget vt ſint ei appropriatores diuerſi:appropriatores vo mãe ſunt ei⁹ ppatores:preparator vo eſt ille a quo fit pparato qddã:cui⁹ ꝯpatio ꝯuenientior ē ad illud q̄ȝ ad aliqd aliud:erit aũt h ppator eligens eē id qd eſt ſibi digni⁹ a pmis datorib⁹ formarũ.Si autē mã eēt ſm aptitudinē pmaȝ poſſet vtiq3 aptari duob⁹ ꝯrys:q̄re eni magis eligeret vnũ q̄ȝ aliud:niſi pp diſpõnē q̄ dñt ipmētes in ea:ꝛ hui⁹ēt diuerſitatl ꝯpatio ad oēs mãs vna eſt:vñ nõ oȝ vt q̄ȝm ad illd appropriet̃ vna mã poti⁹ q̄ȝ alia niſi pp aliqd ēt qd ē in illa mã:qd nõ eſt niſi aptitudo pfecta:nec eſt ppatio:niſi ꝯpatio pfcã ad ipſuȝ: ad qd eſt ppata:ꝛ h eſt ſic aq̄ q̄ cũ nimiũ caluerit iūgit̃ ſil̃ calefactio exñca ꝛ forma aq̄itatis q̄ cõiūcta ſil̃ remota ſunt ab cõpatione forme aqueitatis:ſȝ ſunt multe cõparationis ad formã igneã:quo plus eni h itēdit̃:itēdit̃ etiã ꝯpatio ꝛ auget̃ aptitudo:ꝛ fit d iure forme ignee:vt fluat ſup eã:ſȝ vis illi⁹ deſtruit̃.Sȝ q2 mã non remanet ſine forma:tūc nõ eſt ei⁹ exñtia ex h ſolo q cõpat̃ eidem pmis pncipys ſolūmõ:ſȝ ex h q eſt ex ſeipſa ꝛ ex forma. Sȝ q2 forͣ q̄ ꝯſtituit hãc mãȝ mõ iam erat mã exñs ſine ea:tūc nõ eſt ei⁹exñtia p formã ſolūmõ:ſȝ p eã ꝛ mediãtib⁹ pncipys ſcdarys vl̃ mediãtib⁹ alys vel cõſilib⁹. Si eni eēt ex pncipys pmis ſolūmõ:tūc nõ egeret fora alia: eo q forma iã pceſſit.Sȝ q2 cõueniūt ibi in motu circulari:ꝛ dñt comitãtia nãe quã ꝯſtituūt nãe ppe cuiuſq3 celi:tūc mãȝ cõſtituit h cuius nã cõuenit aliq nãrũ pparũ q̄ ſunt for͛:ꝛ ſic mot⁹ ē vilior diſpõne:q̄ ē ibi:ſic ꝛ mã eſt vilior eēnͣ h:ꝛ ſic ibi mot⁹ eſt ſequēs nãm eius qd eſt in poͣ ſic:ꝛ mã h cõuenit cũ eo:qd eſt in poͣ:ꝛ ſic ibi nãe ppe ꝛ cões ſūt pnͣ ꝛ adiuuãtia nãm ppriã vel cões:vt h ſic:ꝛ id qd comitat̃ nãs ppas ꝛ cões ibi de ꝯpationibus cõſtellationũ diuerſis mutabilibus ꝓuenictib⁹ i eas pp motũ eſt pnm varietatis diſpõnũ ꝛ permutationis earuȝ h ꝛ ſilr cõmixtio ſuarũ cõpationũ ibi eſt cã cõmixtionis cõpationis iſtoꝝ eloꝝ vl̃ adiuuãs ꝛ a corpib⁹ celeſtibus fiūt ipreſſ ones i corpa hui⁹ mũdi pp q̄litates q̄ ſūt ei pprie:ꝛ ab illis fluit in hūc mũdũ ꝛ ab aiab⁹ ēt illoꝝ fiunt ipreſſiones in aias hui⁹ mũdi:ꝛ ex his itētióib⁹ ſcim⁹ q nã q̄ eſt gubernatrix iſtoꝝ corpoꝝ ē q̄ſi pfectio:ꝛ forme fiunt ab aia diffuſa vl̃ adiutorio ei⁹. ¶ Dixerūt ãt qdaȝ ex phophãtib⁹ q celuȝ:eo q ē volubile:ꝛ oȝ reuolui ſup aliqd:qd ſit ſtabile in ei⁹plenitudie:vñ ꝯfricationē ei⁹cũ eo ſeqt̃ calefactio in tm̃:qd ꝯuertit̃ i ignē q aũt remotiſſimũ eſt ab eo remanet getũ:ꝛ q̄ magl accedet ad fridita tē ꝛ ſpiſſitudinē eſt terra:q vo de illo ſer ignē eſt calȝ:ſed min⁹ calm q̄ȝ ignis:ſȝ qd de eo qd ſer terra eſt ſpiſſuȝ:ſed min⁹ ſpiſſuȝ q̄ȝ terra:puitas ãt caloris:ꝛ puitas ſpiſſitudinis faciūt debere eē humiditatē.Siccitas vo ꝓuenit vl̃ ex calitate vl̃ ex friditate vltis:hũiditas aũt q̄ ſer terrã ē frigidior:q̄ vo ſer ignē ē calidior h ē cã eēndi ela:ꝛ h ē qd dixerūt:nõ ē aũt h qd poſſit pbare vbis ſyllogiſticis:nec eſt firmũ:cũ diligēter ꝯſideratũ fuerit.vr̃.n.h eē alr. Nã a corpib⁹ celeſtib⁹.ſ.vl̃ a q̄ttuor corpib⁹ ex illis vl̃ a nuō ꝯtēto in q̄ttuor collectionib⁹ ex vnoq̄q3 eoꝝ fluit in hãc mãm:q̄ fit pp cõicationē aptitudo ad formã corpis ſimplicis:q̄ cũ ſit apta recipit illas formas a datore formaꝝ vel vt h totũ fluat ab vno corpe:ſȝ ſunt ibi cõpationes:q̄ faciūt debere eē diuerſitates a cãis occultis in eã.Tu.n. cũ ſcire volueris ifirmũ eē qd dixerūt cõſidera q ipſi fefecerūt debere pmũ eē corpus qd nõ hēat aliquã ex formis cõſtituētib⁹ niſi formã corpalē:nec acqrit aliquã pter for͛ niſi gerē ſcdario. Nos aũt iã oñdim⁹ deſtructionē hui⁹:ꝛ oñdim⁹ q eē corpis nõ pficit̃ ex ſola forͣ corporeitatis:niſi cũ ea itellexeris ētaliã formã. Nõ formam ei⁹ tm̃ eſt:q̄ pma cõſtituit dimēſionē.Suũ eni eē dimenſionũ ſeqt̃ alias formas:q̄ ppãrãt ipſas. Si naũt:ꝯſidera diſpõnē raritatis ex calore vl̃ ſpiſſitudinis ex frigiditate. corp⁹ eni nõ fit corp⁹ calm:niſi iquãtũ ipſuȝ ſeqt̃ aliđ in motu ad h vt calefaciat illud:ꝯñtia illius motus ꝯñtis. quē iã oñdimus nõ eē violētũ:ſed nãlē.Si naut ē:iã completa erat ei⁹ nã:pōt aũt cōcedi vt cũ cõpleta fuerit eius nã ſeruet̃ in loco q eſt aptior ſibi ad cõſeruãdũ illud:calidũ eni cõſeruat̃ vbi eſt motus:ꝛ frigidũ vbi eſt qes.deinde nõ cogitauerūt qualr ps illius mãe debuit deſcēdere ad centrũ:ꝛ alia ps eius vicinari ſurſuȝ:ꝛ accidit ei calor. Sed de cã huius:cã reddi pōt. In vniuerſitate enim eſt leuitas ꝛ grauitas.Sȝ de pte cuiuſq3 eli ſic eſt : q poſtq̄ȝ certũ eſt ptes eloꝝ gñatas eē:cõſtat q cuȝ gñat̃ aliq ps ei⁹ in loco necio:ſeqt̃ vt vna ſupficies ei⁹ ſit ſupior cum mouet̃ ſurſuȝ ꝛ illa ſupficies eſt cõuenictior ſuperioritati q̄ȝ alia.Ex pnͦ vo ſue gnõnis non fit vna ſupficies eius deorſuȝ ꝛ alia ſurſuȝ:ſed q2 ſine dubio trãſmutata eſt pp motũ aliquē q fecit eã hr̃e ſitũ aliquē:q aũt mihi magis vr̃ h eſt qd ſentim⁹:puto enim q2 ille q h dixit de gnõne elntoꝝ conatus eſt abbreuiare h alicui ſcribenti ſibi ſuper h:ꝛ q venit poſt eũ cõfirmauit dictũ eius. Ipſe vero qui ſcripſit h fuit hõ cõfundēs ꝛ perturbãs rē.

¶ Capitulũ. VI. Et de cura ꝛ oſtenſione:quomodo cõtinentur res ſub diuino iudicio.

POſtquã aũt puenim⁹ ad h:opus e oſtēdere:q̄ ſit nob cura. Nõ dubitas aũt tibi iã fuiſſe manifeſtuȝ ex pdictis q cauſe altiores nõ cõcedūt opari pp nos id qd operant̃:nec intēdere aliqd ꝑpter nos:nec inducit eas aliqd:nec accidit eis electio.hoc aũt q mlte impreſſiones mirabiles fiunt in h q gñat̃ in hoc mũdo:tũ in ptibus metalloꝝ:tũ in ptibus vegetabiliũ ꝛ brutoꝝ hoīuȝ:ꝛ in hoc q itelligit̃ de ptibus celi nõ eſt tibi via dicere q fiat per caſuȝ:q2 rō inducit te ad iudicãdũ q oīo fiunt ex gubernatione ꝛ diſpõne:opȝ eni vt ſcias q cura boꝝ eſt ex hoc q pmus ſcit ſeipſuȝ:ꝛ q ab ipſo eſt necítas ordinationis bonitatis:ꝛ q ſua eēntia eſt cã bonitatl ꝛ pfectionis ſm q poſe eſt rebus ꝛ placent ei:ſicut predictũ eſt. Intelligit igit̃ ordinationē bonitatis ſm q poſſibile eſt eſſe mel us:vnde ex hoc q intelligit ordinationē ꝛ bonitatē:que melior eſſe pōt ſm q ipſe intelligit eã fluit ipſa tali fluxu quo perfectius peruenit ad ordineȝ ſm poſſibilitatē:ꝛ hec eſt intentio de cura. ¶ Scias aũt q malũ eſt multis modis.dicit̃ eni malũ vt defectus q eſt ignorãtia ꝛ debilitas ꝛ dformitas:ꝛ dr̃ malũ vt dolor ꝛ triſticia in qb⁹ eſt aliqua apprehenſio cãe nõ amiſſiõis rei tm̃. Cã aũt mouens bonitatē ꝛ phibens ꝛ faciēs debere eſſe eius puationē:aliqñ eſt ſeparata quã nõ apprehendit ipeditus:ſicut cũ nubes obumbrãt ꝛ phibet ꝛ radios ſolis cũ opus eſt perfici per ſolē:cũ eni ille cui opus eſt fuerit apprehenſor apprehendet q ſol nõ ꝓdeſt:ſȝ in q̄tũ apprehendit h:nõ apprehendit q nubes interpoſite ſunt:ſed inquãtũ eſt vidēs:ſed ſm q eſt videns non eſt dolens impeditus pp h vel carens eo : ſed ex h q eſt aliud:aliqñ aũt eſt cõiuncta quã apprehendit apprehenſor puationis ſalutis:ſicut cũ dolet pp amiſſionē ꝯtinuitatis mēbri ex calore diſſoluēte. Ipſe eni iquãtũ apphēdit amiſſionē continuitatis p virtutē q̄ eſt in ipſo mebro apprehēdit ēt nocens calm. Jam igit̃ ꝯiuncta ſunt h cũ contingit apprehenſio ſm q predixim⁹.ſ.apprehenſio rerũ puatarũ:ꝛ apprehēſio ſm q pdixim⁹.ſ.apprehenſio rerũ q̄ ſunt.Sed hoc apprehenſuȝ in hoc q eſt nõ eſt malũ in ſeipſo:ſed eſt maluȝ reſpectu huius rei:priuatio eni reſpectu ſue pfectionis ꝛ ſalutis nõ eſt malũ re" ipſi⁹

trű:ita vt ſit ei eẽ aut nõ ſit comes aliud:q2 nõ eſt ipſius eẽ:niſi malũ in ipſo:z ex h ꝙ eſt:malũ eſt:cecitas eni nõ põt eſſe niſi in oculis:z iquãtũ eſt in oculis nõ põt eẽ niſi malũ:z nõ eſt ei alius modus pp quẽ ſit nõ malũ. Calor aũt.v.g.cũ ſit:q̃uis q̃tũ ad eũ q dolet pp eũ:malus ſit: h3 tñ aliũ modũ q̃ põt eẽ nõ malũ.malũ ãt p eẽntiã ẽ priuatio:nec eſt q̃lib3 puatio:niſi puati iudicy nãe rerũ a pfectionib9 ſue ſpẽi:z ſue nãe.S3 malũ p accñs ẽ puatũ vl retrahẽs a iure ſue pfectionis:nõ aũt ẽ bonũ ex puatiõe abſoluta:niſi ex noĩe ei9:nec ẽ ẽt malũ ꝙ ſit. Si eni ipſa eẽt aliq̃ mõ malũ eẽt cõe. Nullũ igr eẽ ₰m ſuã pfectionẽ vltimã in q̃ nõ ẽ aliqd in po9 ſeqt malũ:nõ ſeqt malu3: niſi h in cui9 nã eſt aliqd in po9:z h ſit pp mã3:malũ vo ſeqt mãm pp aliqd p̃m:qd ſibi accidit:z pp aliqd nouu3: qd poſtea aduenit. Jd aũt qd ex ſeipſa ẽ h eſt.ſ.q2 accidit alicui mãe i initio ſui eẽ aliqd ṗter cãs mali extrinſecas qd iprimit in ea aliquã diſpõnẽ:q̃ phibet eius ppriã aptitudinẽ a pfectione:ex q̃ puenit malũ circa illũ:ſicꝫ mã ex qua gñat hõ vel equus cũ accidit ei ex cãis ꝯtingẽtibus poni peioris ꝯplõnis z durioris ſubẽ:tũc nõ recipit lineationẽ z figuratõe3 z rectitudinẽ:z iõ deturpat ꝑcreatio. Nõ q2 defuerit ꝙ opus fuit ad pfectionẽ cõplõnis:z ꝙ opus fuit ad formã:z iõ agẽs fuit deficiens:ſed q2 patiẽs nõ recipit. Jd aũt ꝙ ꝯtingit extrinſecus eſt vnũ:de duobus.ſ.vel prohibẽs iterpoſitũ z retrahẽs a pfectione:vl ꝯ̃riũ adiunctũ deſtruẽs pfectionẽ:ex eͫ p̃mi ſunt nubes mlte ſibi ſuppoſite:z ſpiſſitudo earũ z vmbre altorũ mõtiũ phibẽtes impſſionẽ ſolis in arbores ad pfectionem. Scđi vo ex eͫ eſt caſus gelu ſup herbas:qd ipedit earu3 pfectionẽ in tpe ſuo:adeo ꝙ deſtruit aptitudinẽ ppriã:z qcqd eſt cũ ea:oẽs aũt cãe mali nõ inueniũt in his q̃ ſũt ſub circulo lune:qcqd aũt eſt ſub circulo lune pene nihil eſt cõpatione ceterorũ q̃ ſunt ſicut noſti. Deide malũ nõ cõtigit niſi i aliqb9:z aliqñ ſpẽb9 eorũ ₰uatl:malũ aũt verũ ñ ꝯtigit i plib9 idiuiduis:niſi aliq̃ ſpẽs mali. Scias ãt ꝙ malũ ex itẽtiõe puationis vl eſt malũ q̃ͫ ad id qd eſt necium vl vtile pp.necium vel nõ eſt malũ q̃ͫ ad h:ſ3 eſt malũ q̃ͫ ad h ꝙ poſſe ẽ in his q̃ ſũt raro. Si ãt inueniret tũc eẽt ſic id qd ẽ ſupfluũ i pfectionib9:q̃ ſunt poſt pfectiones fixas:z nõ eſt in eo iudiciũ nãe poſſe:ſ3 h oĩno eſt ṗter id qd debem9 oñdere:nec ẽt ẽ malũ q̃ͫ ad ſpẽm. ſ3 q̃tũ ad id qd ſupaddit ſupra debitũ ſpẽi:ſic ignorãtia geometrie vel phie vel aliorũ hõ.h.n.nõ ẽ malu3 q̃ͫ ad h ꝙ hoies ſum9:ſ3 ẽ malũ q̃ͫ ad hñdã pfectionẽ ei9:qd ꝑdeſt. Tu ſcies aũt ꝙ h nõ eſt vẽ malũ:niſi cũ aliqs hominũ vl aliq̃ aĩa fuerit apta ad h. Nõ ẽ ãt apt9 aliqs ex h ꝙ ẽ hõ vl aĩa:S3 q2 iã placuit ei pulchritudo illi9 rei z cõcupiſcit eã:z adaptat ad illã:ſic ego poſtea oñdã tibi: añ h aũt nõ eſt de nã ſpẽi accõmodare ſe pfectiõib9 ſcđis q̃ ſequũt pfectionẽ p̃mã:ita vt ſi nõ ſit fiat puatio in aliq̃ iudicy nãe:igit malũ in his q̃ ſũt puiſſimũ ẽ:ṗter h ãt eẽ illud malũ in reb9 neciu3 ſeqt idigẽtiã boni:h eni elnta niſi eẽnt repugnãtia z patiẽa a dñante nõ poſſent ex eis eẽ he ſpẽs nobiles. Si eni ex eis nõ eẽt ignis quẽ ꝯcurrẽtia q̃ accĩt i curſu ol necio iduceret ad ꝯtigẽdũ pãnũ alicui9 paupis:z nõ deberet aduri:pfecto in igne nõ eẽt vtilitas cõis. Debuit igr necio vt bonũ qd poſſe ẽ i his reb9 nõ ſit bonũ.niſi poſt q̃ poſſe eſt ꝑuenire hõ malũ ex eo:z cũ eo:fluxus ãt bonitatl nõ fac debere dimitti bonitate3 ſupabũdãtẽ pp aliqd malũ raro ꝯtigẽs. Eẽt.n.ei9 dimiſſio mai9 malũ q̃ illud malũ.puatio eni illi9.ꝙ eẽ poſſe eſt in nã mãe cũ ẽ puatũ peior eſt q̃ puatio vni9 alicui9 rei: z iõ ſapiẽs eligit cõburi in igne ea ꝯditõe vt euadat viu9. q̃ mori ſine dolore. Si aũt ṗtermitteret h nã bonitatl. tũc eẽt malũ mlto maius q̃ h malũ:qd ẽ pp eẽ ei9:q2 igr fuit in iudicio itelligẽtie cõphẽdẽtis q̃litatẽ eẽndi ordinẽ ₰m ꝯtinuatõe3 bonitatis vt itelligeret digni9 eẽ h9 rẽ eẽ tali eẽ ex q̃ ꝯtigit aliqd qd cõcedit eſſe malũ:iõ oportuit vt fluat eſſe eius. ¶ Si qs aũt dixerit fuiſſe poſſe vt p̃m9 diſpoſitor daret eẽ bonitatẽ purã imunẽ a malicia diceret:q2 h nõ põt cõcedi in tali maneria eẽndi:quãuis poſſit cõcedi in eſſe abſoluto.maneria eni eẽ abſoluti immunis eſt ab hoc:z nõ eſt ei ſilis:z h eſt qd fluit a diſpõ*e p̃mi:z inuenit h in rebus intelligibilib9 z aĩalib9 z celeſtib9:ſed illa maneria remanſit in poſſibilitate:nec eſt ṗtermiſſum fieri illud eẽ pp malu3 qd ãmiſcet ei ꝙ ſi a ſuo exordio nõ eẽt oĩno z eẽt ṗtermiſſu3 nõ cõtingeret h malũ:z eẽt deterius q̃ ſi eẽt:cũ ſuũ eẽ ſit meli9 illis duobus malis:z eueniret h etiã qd nõ daret eẽ cauſis bonis q̃ ſunt pores his cãis adducẽtib9 malũ accidẽtalr:ex eſſe eni illarũ ſequit eẽ iſtarũ:z ſic eſſẽt maxima eũo in ordine bonitatis vlis:q̃uis aũt nõ reſpiciamus ad h:tñ ſi cõuerteremus cõſideratiõnẽ noſtrã ad hoc:ꝙ poſſibilitas eſſendi diuidit ₰m modos eorũ:que ſunt diuerſa in ſuis diſpoſitionibus:inuenimus ꝙ quia fuit eſſe expers mali acquiſitum remanſit maneria eẽndi que debuit eẽ hui9 quã nõ eẽ:q2 peius eſt q̃ ſuũ eſſe:fuit ideo neceſſariu3:vt flueret eſſe eius ab eo:vñ fluit eẽ qd eſt optimũ:z ₰m modũ pdictũ. ¶ Dico iterũ ꝙ malũ dicit mltis modis:malu3 eni dr opus abhoĩabile:z dr malũ pncipiũ eius.ſ.mores:z dr malũ dolor z triſticia:z ꝯſilia:z dicit malũ defectus rei a ſua pfectione z amiſſio rei quã nãliter debebat hre:vr aũt ꝙ quãuis itẽtiones doloris z triſticie hñt eẽ z nõ ſint puatorie:ipſe tñ ſequũt puatiões z defectus: malũ eni qd ẽ in actiõib9:vel eſt re9 eius q amiſit ſuã pfectionẽ pp aduẽtũ ei9 ad illũ:ſicut iniuria vel reſpectu ei9 q amiſit pfectionẽ quã d3 hre in gubernatione ſuorũ vel ciuitatl:ſic fornicatio:ſilr z mores nõ ſunt mali niſi pp h ꝙ h adueniũt ex illis:z ſunt cõiuncta cũ puatiõib9 pfectionũ aĩe q̃s op3 eã hre. Nihil aũt de actionib9 inuenit dici malũ:qd nõ ſit pfectio cãe agẽtis eas:z fortaſſe nõ eſt malũ niſi reſpectu cãe recipiẽtis vel reſpectu alterius agẽtis:q prohibet eius actionẽ in illa mã:in qua ipe eſt dignior hac actiõe. Jniuria aũt ꝑuenit ex vtute querente victoriã q̃ eſt iraſcibilis:z victoria eſt eius pfectio. z ob h creata eſt ₰m qd eſt iraſcibilis.ſ.vt ſit itendẽs ad q̃rẽdã victoriã:z letet in ea h igit actio q̃tũ ad ip3 bona eſt:ſed ſi debilitat in agẽdo illud q̃tũ ad h eſt ei malu3: nec eſt malũ niſi iniuriato vl aĩe rõnali:cuius eſt pfectio frangere hãc virtutẽ z dñari ei:ꝙ ſi non põt facere eſt ei malũ:z hoc eſt ei cã efficiẽs dolorẽ:alterũ vo eſt:ſicut cũ ignis adurit:aduſtio eni3 eſt perfectio ignis:ſed eſt mala quãtũ ad eũ a quo remouet ſalus pp eã:vel q2 amiſit id qd amiſit:malũ aũt cuius cã eſt defectus z penuria:que accidit embrioni nõ eſt agens aliqs q fecerit illud:ſed q2 agens nõ egit. h igit certe nõ eſt bonũ reſpectu alicuius rei:mala vo q̃ cõiungunt reb9 bonis.nõ ſunt niſi ex duabus cãis.vna eſt ex pte mãe inquãtũ eſt recipiẽs formã z priuationẽ.altera eſt ex pte agentis ex quo debuerunt eſſe mãlia.z q2 impoſſibile fuit vt mã hret debitũ eẽ.qd erat ſibi opus:z vt ageret actionẽ mãe:ideo non fuit recipiens formã:ſed puationẽ:fuit igit impoſſe eã nõ recipere oppoſita:z fuit impoſſibile virtutibus agentib9 nõ eſſe actiones ꝯ̃rias alys actionibus:quarũ eẽ cũ iã fuerit acquiſitũ:ipſe non agant ſuã actionẽ. Jmpoſſe eſt eni vt creet id qd intelligit de igne z ipſe nõ cõburat. ¶ Jtem q2 vniuerſitas nõ eſt pfecta niſi fuerit in ea calefactor:z niſi fuerit in ea calefactor ꝯburẽs.fuit ideo neceſſe vt intentio ꝑdeſſet ad eſſendũ h duo ex qbus prouenirent nocumẽta cõbuſtiõis. Cõbuſtio eni eſt ſic cũ ignis cõburit

mēbꝛū alicuius hoīs religioſi:ſed ꝙ eſt ſepius eſt inquiſitio boni intenti in nā:ſilr eſt etiā qd eſt ſemꝑ. Sed ſepius eſt:qꝛ ꝙ plura ex idiuidūs ſpēꝝ ſunt remota a ꝯbuſtione. Semper vō eſt qꝛ multe ſpēs nō pñt ſeruari ſemper:niſi per eē:qle eſt ignis:ita vt ſit cōburēs. raro vō eſt ſicut id qd ꝓuenit ab ignibus.ſ.nocumēta q̄ ꝓueniūt ab illis. Silr eſt in oībus alijs cauſis que ſunt ſiles his: nō erat aūt bonū ꝑtermitti vtilitates frequētes vel ſempiternas pp accñtia mala rara:igiť bonitates que fiunt ex his rebus fuerūt volite pma volūtate ſm modū quo cōuenit dici deū velle res:ꝛ fuit volitū malū etiā ſm modū qui eſt per accidēs:ꝛ preſcitū fuit illud futurū neċio. nec tñ curatū eſt de eo. bonū igiť iudicatū eſt per eēntiā ꝛ male iudicatū eſt per accidēs:eſſe aūt h̄ eſt ꝑ ꝓuidētiā. Silr de mā iā notū eſt:qꝛ ipſa deficit in aliqbus:ꝛ in ipſa deficiunt pfectiōes aliquarū rerū:ſed a deo mlta ſupplētur ei:ꝙ nō eſt cōpatio eoꝝ ad id qd ſibi deficit. poſtq̄ aūt ita eſt tunc nō fuit ſapientie diuine dimittere ſūmas bonitates que ſemꝑ:ꝛ ſepe ſunt pp mala aliquoꝝ indiuiduoꝝ:q̄ nō ſunt ſemꝑ. Dico aūt ꝙ res in eſtimatiōe aut ſunt res:quaꝝ eē poſſibile eſt eſſe niſi male abſolute:aut ſunt res:q̄rū eē eſt bonū:ꝛ ipoſe eſt eas eē malas impfectas:aut ſunt res in qb⁹ ꝓualet bonitas:ꝛ cū fuerint i ſuo eē:nec eſt poſe alr eē in naturis eaꝝ:aut ſunt res in qbus ꝓualet male:aut ſunt res eq̄les ad vtraq̄ diſpōnē. Sed malicia nō iueniť in naturis. ꝙ aūt totū eſt malū vel in quo ꝓualet vl eſt equale dū nō iueniť. Jd vō in cuius eē ꝓualet bonitas ꝯueniēti⁹ eſt eſſe cū id ꝓualet in eo ē bonū. Si aūt dr q̄re nō fuit remotū malū ab eo oīno:ita vt totū eēt bonū. Diceť ꝙ tc ipſa res nō eēt ipſa:eo ꝙ iā diꝑim⁹ ꝙ eē ei⁹ eſt tale eē:ꝙ ipoſe eſt eē ei⁹:qn accidat ex eo malū. Sꝫ ſi poneret h̄ res ſicvt ñ accidat ex ea malū: tūc eē ei⁹ nō erit eē:qd eſt ei:ſed erit eē aliarū rerū: q̄ ſūt aliud ab ea:ꝛ iā ſunt aliqd.ſ.vt ſic creeť ꝙ nō ꝯſeq̄ť eaꝫ malicia cōſecutione pma:cui⁹ exēm eſt ignis cū fuerit ei⁹ eē:ſic vt ſit ꝯburēs ꝛ fuerit eē cōburētis ſic:vt cū tetigerit pānū alicuius iuſti cōburat eū:eo ꝙ eē pāni illi⁹ iuſti tale eſt ꝙ receptibile eſt cōbuſtionis:ꝛ fuerit eē vniuſcuiuſq̄ coꝝ ſic vt accidāt ei mot⁹ diuerſi ꝛ fuerit eē motuū diuerſoꝝ in reb⁹ ſic vt accidat eis cōcurſus:ꝛ eē duoꝝ cōcurrētiū.ſ.agētis ꝛ patiētis fuerit ſic vt comiteť illud nālr actio ꝛ paſſio. ſi aūt nō fuerint ſcḋaria nō erūt pria. Jn vniuerſitate igiť nō ſunt ordinate vires agētes ꝛ patientes.ſ.celeſtes ꝛ terreſtres nāles ꝛ aiales:niſi ad h̄ vt cōducant ad ordinē vlē cū hac ipoſſibilitate.ſc vt ipſa ſint id qd ſunt:ꝛ nō iducāt aliq̄ mala. Jgiť ex diſpōnibus mūdi iter ſe adiuicē:ſequiť vt fiat i aīa forma praue fidei vel icredulitatl:vel alia malicia in aīa vel in coꝛpe:ita vt ſi nō eēt ſic oꝛdo vniuerſitatis nō eēt pfectus:ꝛ iō neglectū fuit h̄:ne eēnt attenta cōueniētia coꝛrūpētia que neceſſario accidunt. Dictū eſt eni in lege. creaui iſtos ad infernū:nō curo:creaui iſtos ad padiſū:nō curo. ¶ Jtem dictū eſt ꝙ vniuerſitas parata eſt ad id ad qd parata eſt. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ malū nō eſt exrneū:neq̄ rarū:ſed ſepiſſimū. Dicim⁹ ꝙ nō eſt ita:malū eſt eni multū:ſed nō ſepiſſimū: dria aūt eſt iter ſepe ꝛ multū:h̄ eni ſunt multa q̄ ſunt mlta:ꝛ nō ſepe:ſic lāgores:q ſunt multi ꝛ nō ſepe:cū aūt cōſideraueris iſtū modū dicēdi malū:de quo nūc loqmur iuenies illū multo minus q̄ bonū:qd eſt ei oppoſitū:ꝛ qd iuenit in ei⁹ mā. q̄to aūt magis minus eſt cōpatione bonitatū aliaꝝ ſempiternarū:veꝝ eſt autē ꝙ mala q̄ ſunt defectus pfectionū ſcḋariarū ſunt ſepiſſima: ſed nō ſunt de malis d qbus nos loqmur:ꝛ h̄ mala ſunt: ſicut ignorātia geometrie:ꝛ ſicut defectus nimie pulchritudinis:ꝛ alioꝝ huiꝰ q̄ nō nocent pfectiōibus pmis:nec pfectionibus:que ſequūť eas quātū ad vtilitatē que apparet ex eis:ꝛ h̄ mala non ſunt ex actione agentis:ſed qꝛ non agit agens:eo ꝙ agens non eſt paratus: vel qꝛ ipſa nō mouentur ad recipiendū:ꝛ hec mala ſunt ꝑuationes bonitatum ſm ſuperfluitatem ꝛ augmentū.

¶ Caplm. VII. De permiſſione diuina.

Opus eſt vt certificem⁹ h̄ diſpōnē aiaꝝ humanarū cū ſūt exute a coꝛpib⁹ ſuis:ad quā diſpōnē ꝑueniūt. Oꝫ āt te ſcire ꝙ pmiſſio alia ē q̄ fide recipiť: qꝛ ñ ē via ad ꝓbādū eā niſi credēdo teſtimonio ꝓphe:ſic illa q̄ eſt de eo ꝙ hēbit coꝛp⁹ apud reſurrectionē. Tu āt iā ſcis delectatiōes coꝛpoꝝ ꝛ gaudia qd ſunt. lex eni nr̄a quā dedit mahometh oñdit diſpōnē felicitatis ꝛ miſie: q̄ ſūt ſꝫ cōp⁹. Et alia ē pmiſſio q̄ apphēdiť itellu ꝛ argūne demrātiua:ꝛ ꝓpħia approbat:ꝛ h̄ ē felicitas ꝛ miſia aiarū:poſtq̄ ſūt exute a coꝛpib⁹ ſuis:q̄ ꝓbāť argñib⁹:q̄uis nr̄e eſtimationes debiles ſint ad imaginādū eas nūc pp cās:q̄s ego oñdā. Sapiētib⁹ vō theologis multo maioꝛ cupiditas fuit ad ꝯñdū hāc felici^tem^ q̄ felicitatē cōpoꝝ: q̄ q̄uis dareť eis:nō tñ attēderūt eā:nec appciati ſūt eā: cōpatione hꝰ felicitatl. q̄ eſt cōiuncta pme vitati:ſic paulo poſt oñdā. De ea igiť faciā ſciri diſpōnē hꝰ felicitatl ꝛ miſie:q̄ eſt ei ꝯria. Coꝛpal aūt felicitas iā aſſignata eſt in lege. Dico aūt oportere vt ſcias ꝙ oīs vtus aialis hꝫ delectationē ꝛ bonū:q̄ ſūt ſibi ꝓpa:ꝛ hꝫ nocumētū ꝛ malū:q̄ ſūt ſibi ꝓpa.v.g. qꝛ delectatio voluptatl ꝛ bonitatl ei⁹ ē: vt ꝑueniat ad eā q̄litas ſenſibilis ꝯueniēs aliq̄ ex qnq̄:ꝛ delectatio ire eſt victoꝛia:ꝛ delectatio eſtimationis eſt fiducia:ꝛ delectatio cōſeruatiue eſt recoꝛdatio rerū cōuenientiū. Nocumētū vō vnuiſcuiuſq̄ eoꝝ eſt id qd eſt ꝯriū his. Sed oēs ꝯueniūt in vno cōi.ſ.i pcipe ꝙ ſuū ꝯueniēs ꝛ ſibi aptū eſt bonū:ꝛ delectatio q̄ ſūt eis ꝓpa:cōueniēs aūt cuiuſq̄ eoꝝ per eēntiā ꝛ certitudinē eſt adeptio pfectionis in effectu q̄ eſt q̄tū ad ipſaꝫ pfectio. Et h̄ eſt vna radix. ¶ Jtē he vires q̄uis cōicant in his intentionib⁹ tñ oꝛdines earū certe diuerſi ſunt. Cuius aūt pfectio eſt nobilioꝛ ꝛ abundātioꝛ ꝛ cuius pfectio eſt maioꝛ diuturnioꝛ:ꝛ cuius pfectio eſt ſibi vicinioꝛ ꝛ preparatioꝛ: ꝛ cuius actio eſt perfectioꝛ ꝛ nobilioꝛ:ꝛ apprehenſio eſt in ſe foꝛtioꝛ:illius delectatio:quā habebit erit excellentioꝛ ꝛ glioſioꝛ ſine dubio:ꝛ h̄ ē alia radix:eo ꝙ ſu⁹ exit⁹ ad effectū in pfectiōe aliq̄ eſt vt ſentiat illa fieri ꝛ delecteť ſm ei⁹ q̄litatē:nō eni pcipit delectationē iteriꝫ dū nō hꝫ: ꝛ dū nō pcipit illā nō cōcupiſcit eā:nec ꝓſilit ad eā:ſicut frigidi nālr:certū eſt eni ſibi ꝙ coitus hꝫ delectationē:ſꝫ ipſe nō deſiderat eū:nec alliciť ad eū deſiderio:ꝛ illecebꝛa:que ſunt ei ꝓpa:ſed alio deſiderio:ſic cū deſiderat id qd fit in eo a quo acqriť apphēſio p illud:ꝛ hꝫ aliqd nocumētū:ꝛ oīno nō imaginat illud:ſilr etiā eſt diſpō ceci nati circa pulchrā foꝛmā:ꝛ ſilr ſurdi circa ſonos oꝛdinatos:ꝛ iō opꝫ vt prudens hō nō putet ꝙ oīs delectatio eſt: ſicut dlectatio aſini:ꝛ ꝙ p^a pn^a q̄ ſunt ꝓxia dño ſeculoꝝ careāt oī delectatiōe ꝛ gaudio:ꝛ ꝙ ꝓpa pulchritudo dñi ſeculoꝝ q̄ eſt ei in regno ſuo:ꝛ ſua virtus que eſt infinita nō ſit ei in vltimo nobilitatis ꝛ excellētie ꝛ ſuauitatl:ſed extollēdo eū vocamus h̄ delectationē improprie. ¶ Jtē aſini ꝛ pecoꝛa hñt delectationē ꝛ ſuauitatē. Sꝫ q̄ cōpatio pōt eē ſupioꝛū ad h̄ vilia:h̄ eni imaginamus ꝛ preſentatur nobis. Jlla vō non ſcimus perceptione:ſed argumentatione. noſtra igitur diſpoſitio erga illa eſt ſicut diſpoſitio ſurdi q nunquā audiuit in ſua ꝑuatione:imaginandi delectationē armonicā:cum ipſe ſit certus de amenitate eius:ꝛ h̄ eſt alia radix. ¶ Jtē pfectio ꝛ res cōueniēs preparata eſt virtuti apprehēdēti.ſed ſi h̄ fuerit ꝓhibēs vel

ſpediēs aīaȝ abhorrebit eā: ꝛ eliget potius eius ɔ̄rīū: ſic cū infirmus aliqs abhoiat ſapores dulces ꝛ deſiderat ſapores abhoiabiles malos per cōtiaȝ: qđ fortaſſe nō eſt abhoiatio: ſed eſt ꝑuatio delectationis: ſicut cū formidoloſus inuenit victoriā: ꝛ delectationē non ꝑcipit eaȝ: nec delectat̄ in ea: ꝛ h̄ eſt q̄rta alia radix. ¶ Itē cū v̄tus apprehēdēs fuerit īfecta ɔ̄rio ſue ꝑfectionis nō ſentiet illđ nec refugiet illud: q̄uſq; remoueat̄ impediēs: ꝛ tūc nocebit ei: ꝛ redibit ad ſuā nāȝ: quēadmodū amaricatus: aliq̄n nō ſentit amaritudinē ſui oris: quouſq; reparet̄ eius cōplexio: ꝛ mūdent̄ mēbra ei⁹: ꝛ tūc refugiet diſpōnēȝ: q̄ ſibi accidit. Sil'r eſt aīal aliq̄n faſtidiēs cibū ꝛ abhorrēs illū: q̄uis ſit ille q̄ cōuenietior ſibi ꝛ durat in h̄ lōgo tpe. Cū aūt remouet̄ īpediens redit ad debitū ſue nāe: ꝛ confortat̄ fames ei⁹: ꝛ ſuus appetitus cibi: ita vt nō poſſit abſtinere ab eo: ſed deſtruit̄ cū amittat illū. h̄ aūt ɔ̄tigit ex magno dolore: ſic ex aduſtiōe ignis: ꝛ ex vredine glaciei ledit̄ ſenſus ſic vt corpus nō ſentiat illū. Sed cū remouet̄ īpediēs ſentit nocumētū magnū. poſtq̄ aūt iam aſſignauimus has radices: opȝ redire ad id qđ itendimus.

B ¶ Dico igit̄ q̄ ſua ꝑfectio aīe rōnalis eſt vt fiat ſclm̄ intelligibile ꝛ deſcribat̄ in ea forma totius: ꝛ ordo itell's in toto: ꝛ bonitas fluēs in eſſe: ꝛ vt īcipiēs a p̄n° totius ꝓcedat ad ſubas excellētiores ſpiritales abſolute: ꝛ deīde ad ſpiritales pēdētes aliquo mō ex corpib⁹. ꝛ deīde ad aīas mouētes corpa: ꝛ poſtea ad corpa celeſtia: ꝛ deinde vt h̄ oīa ſunt deſcripta in aīa ꝑm diſpōnes ꝛ vires eoꝝ: q̄uſq; ꝑficiat̄ in ea diſpō eē vniuerſitatis: ꝛ ſic trāſeat in ſclm̄ intellectū inſtar eē totius mūdi: cernēs id qđ eſt pulchritudo abſolute: ꝛ bonitas abſolute: ꝛ decor verus fiat vnū cū ea īſculpta ex⁹ eius: ꝛ diſpōne eius ꝛ incedens ꝑm viam eius cōuerſa in ſilitudineȝ ſube eius. Sed h̄ q̄uō poterit cōparari ꝑfectionib⁹ amabilib⁹ aliarū viriū cū turpe ſit dicere eius ordinē eſſe nobiliorē vel ꝑfectiorē iſtis: q̄m iſtoꝝ ad illā nulla oīno ɔ̄patio eſt nec in excellentia: nec in ꝑfectione: nec in multitudine: nec in ceteris qb⁹ ꝑficit̄ delectatio apꝓhēdētiū: de qb⁹ ſupra dixim⁹. Sed diuturnitas eternitatis q̄uō pōt cōpari diuturnitati variabili corruptibili: vel q̄ erit diſpō ei⁹: cui⁹ applicatio eſt cōtingētia ſupficierū ɔ̄paratione eius qđ īfundit̄ in ſubaȝ ſui receptibilis: ita vt ſit ipm idē ſine diſcretiōe: q̄m intelligētia ꝛ itelligēs: ꝛ intellectū ſunt vnū vel pene vnū. Sed q̄ apprehenſiȝ a ſeipſo ſit ꝑfectius q̄ h̄. h̄ iō eſt occultū: q2 id qđ eſt ſubtilius apprehendēs: qddā eſt q̄ tu poteris cognoſcere parua īſpectione p̄dictorū. aīa rationalis plura numero apprehendit: ꝛ plus ſcrutatur apprehenſiȝ ꝛ plus expoliat illud a ſuperadditis: q̄ iō ſunt itra eius intentionē niſi accidētalr: ꝛ ipſa penetrat interiora apprehēſi ꝛ exteriora: q̄uō igit̄ h̄ apprehēſio poterit comparari illi apprehenſioni: vel quomō hec delectatio poterit comparari delectatiōi ſenſibili ꝛ beſtiali ꝛ iraſcibili: Sed quia nos in hoc noſtro ſclō: ꝛ noſtro corpe dimerſi ſumus in multa turpia. ideo nō ſentimus illā delectationē cū apđ nos fuerit aliquid de cauſis eius: ſicut iā aſſignauim⁹ in aliq̄ de p̄dictis radicibus: ꝛ iō nō īqrimus eā nec allicimur ad eā niſi p̄us depoſuerimus a ceruicib⁹ noſtris iugū voluptatis: ꝛ ire ꝛ ſorores earū: ꝛ deguſtemus aliquid illius delectationis: ꝛ ſic fortaſſe imaginabimus de illa parū aliqđ tanq̄ ꝑ interpoſitū. Sed precipue cū ſolute fuerint q̄ōnes ꝛ reuelata ſibi fuerit iquiſita nobilia: tūc cōparatio huius nr̄e delectatiōis ad illā nr̄aȝ delectationē erit: ſicut cōpatio delectationis ſenſibilis: q̄ eſt odorādi odores guſtatorū delectabiliū ad delectationē comedēdi ea: ſȝ idē icōparabiliter eſt lōgius ab hoc. Tu aūt ſcis q̄ cū intendis in aliqđ q̄ nimis eſt tibi cordi: ſi ꝑſentatur tibi aliqđ in quo eſt voluptas: ꝛ fecerint te eligere vnū de duob⁹: q̄ ɔ̄temnes voluptatē ſi fueris nobilis animi: aīe etiā vulgares dimittunt paratas voluptates: ꝛ ſuſtinēt labores ꝛ dolores magnos: vel ne detegant̄ vel ne erubeſcant: vel ꝑꝑ aliquā varietatē: vel ꝑꝑ deſideriū alterius rei: he aūt oēs ſunt diſpōnes intelligibiles: q̄ruȝ ɔ̄ria preponūt eis que nāliter debēt eligere: ꝛ ꝑpterea ſuſtinent multa horrenda nāe: ex quo ſcies q̄ ſi fines itelligibiles precioſiſſimi ſunt aīe in rebus vilibus: q̄to magis in rebus excellentioribus aīe etiā viles ſentiūt bonū vel malū: qđ accidit rebus vilibus: ꝛ non ſentiūt: qđ accidit rebus excellentibus ꝑpter occaſiones que iaȝ dicte ſūt. Sed poſtq̄ ſeparati fuerimus a corpe ſi aīa nr̄a dū fuit in corpe aiaduerrit ſuā perfectionē ſibi amabilē: quā nō eſt adepta cū ipſa nāliter tenderet ad eā: itelligit q̄ erat in effectu ſed ſua occupatio cū corpore: ſicut diximus faciebat eaȝ obliuiſci ſuꝑpſius: ꝛ eius qđ amare dȝ: ſicut infirmus q̄ obliuiſcit̄ eius qđ opus eſt reſtaurare ꝑ eo qđ reſoluit̄: de eo obliuiſcit̄ delectari in dulci ꝛ cōcupiſcere: ꝛ inclinat̄ ad ɔ̄cupiſcendū q̄ ſunt vere abhoiabilia: ꝛ tūc accidūt aīe dolor ꝛ triſticia ꝑpter amiſſionē eius: ſicut accidit delectatio quā fecimus debere eſſe: ꝛ ꝓbauimus magnitudinē ſui ordinis: igit̄ illud ē īfelicitaſ: ꝛ labor nō eq̄lis ſepationi ɔ̄tinuationis ab igne: ꝛ etiaȝ corruptioni ꝛ permutationi cōplexionis a glacie: igit̄ tūc erit q̄ſi paraliſis: quā aſſignauim⁹ in p̄dictis: quā. ſ. agit in eo ignis ꝛ glacies: ſȝ mā q̄ eſt īfecta in ſupficie ſenſus ꝓhibet ſentire eā ꝛ ꝑpēdere. Si v̄o poſtea contigerit remoueri ipediēs ſentit dolorē magnū. cū aūt v̄tus itelligibilis fuerit cōſecuta veritatē termino ꝑfectionis ꝑm q̄ ſibi eſt poſſe: tūc cū ſepata fuerit a corpore ꝑficiet̄ in ea ꝑfectione quā ſibi poſſe eſt ɔ̄ſeq ad ſilitudinē paralitici: cui cū ꝑſentat̄ cibus cōcupiſcibilis ꝛ cōpellit̄ guſtare cibū delectabilem ipſe nō ſentit. Si v̄o remouet̄ paliſis ab eo: ſtatī ſpeculatur maximā delectationē: ſȝ illa delectatio nō eſt de gn̄e delectatiōis ſenſibilis ꝛ aīalis vllo mō: imo eſt delectactatio cōueniēs diſpōni nāli: q̄ eſt ſubꝫs viuis puris: ꝛ ē excellētior ꝛ nobilior oī delectatione: ꝛ h̄ eſt felicitas. Illa vero alia ē labor ꝛ īfelicitas: ſȝ h̄ labor non erit vniuſcuiuſq; imꝑfecti: ſed eoꝝ q̄ ꝑ v̄tutē itelligibilē acq̄ſierūt deſideriū ſue perfectionis: ex h̄ q̄ iā ꝓbatū eſt apud eos ꝺ nā aīe eē: vt apꝓhēdat q̄dditatē vniuerſitatis ꝑ adeptionē ignoti ex noto ꝛ ꝑfectōis in effectu: ꝛ q̄ hoc nō eſt ſibi ex nā p̄ma: nec etiā ex ceteris v̄tutibus: ſed ꝑceperunt q̄ he ꝑfectiones nō fiunt niſi poſt aliq̄s cās. aīe v̄o ꝛ vires ſimplices pure ſunt q̄ſi yle ſubiecta cū non acq̄runt vllo mō h̄ deſideriū. h̄ eni deſideriū nō fit nec ſigillat̄ ī ſuba aīe niſi poſtq̄ ꝓbatū ē ei h̄ eē res: q̄rū ſcia nō acq̄rit̄ niſi ꝑ medios terminos: ſic tu noſti: ante h̄ aūt nō erat: eo q̄ h̄ deſideriū ſeq̄t̄ ſnias q̄ nō ſunt aīe ſnia p̄⁹. ſed ſnia adepta. Cū igit̄ hi aſſequunt̄ hāc ſniaȝ: comitat̄ aīam nec io h̄ deſideriū: q̄ poſtq̄ fuerit ſepata ſi nondū adepta fuit id quo poſt ſeparationē perueniat ad ꝑfectionē icidet in hāc maneriā laboris eterni: eo q̄ p̄ncipia habitus ſcialis nō acq̄runt̄ niſi per corp⁹ tm̄: ſed corp⁹ iā nō eſt. Iſti v̄o aut negligūt ſtudere ad acq̄rendū perfectionē humanaȝ aut aduerſant̄ aut negāt ꝛ defendūt ſnias falſas: q̄ ſunt ɔ̄rie veris ſentētꝫs: q̄ aūt negāt ſūt ꝺterioris diſpōnis: eo q̄ acq̄ſierūt diſpōnes ɔ̄rias ꝑfectioni. Sȝ q̄tū de imaginatiōe itelligibiliū oporteat aīaȝ hoīs acq̄rere ad hoc vt ptrāſeat terminū ī q̄ eſt illa q̄ incidit in hunc laboreȝ ita vt cū ptrāſierit illū terminū beāt̄ fiducia illi⁹ felicitatis: nō eſt mihi poſſe certe determinare: ſed eſt pene poſſe: q2 puto h̄ eē. ſ. vt aīa hoīs imaginet p̄n^a ſeparata viſiue ꝛ credat illa eē credulitate veriſſima: eo q̄ ſunt apđ eā ꝑ

demonſtrationē: ⁊ vt ſciat cās finales: ⁊ eoꝝ q̄ icidūt in motꝰ vl'es abſqꝫ ꝑticularibꝰ nō hn̄tibꝰ finē: ⁊ vt quieſcat apud eū diſpō totiꝰ: ⁊ cōpatio ſuaꝝ ꝑtiū iter ſe adiuicē: ⁊ ordinatio ꝓueniēs a p̄ pn̄ᵒ vſqꝫ ad vltimū eoꝝ q̄ ſunt: ⁊ eoꝝ q̄ icidūt iter ea: ⁊ vt imaginet curā: ⁊ q̄l'r eſt: ⁊ vt eē̄ntia que p̄cedit oīa certificet̄ q̄le eſt ſuū eē ꝓpriū: ⁊ qualis vnitas: ⁊ q̄l'r pōt ſciri: ita vt nō cōmitet̄ eā multitudo ⁊ alteratio vllo mō: ⁊ q̄uō eſt ad eā ꝯpatio ordinatiōis eorū q̄ ſūt. ⁊ deīde ꝙ ſpeculatoꝛ q̄t̄o plus addiderit ſpeculationis tāto plus addet̄ aptitudo ad felicitatē: ⁊ ꝙ nō liberat̄ hō ab h̄ mūdo: ⁊ ab eiꝰ illecebꝛis: niſi poſtq̄ totus ſuſpēſus ab illo mūdo deſideret id qđ eſt ibi: ⁊ amoꝛ eoꝝ que ſunt ibi remoueat eū oīno a cōſideratione eiꝰ: qđ eſt poſt ſe. Dico ēt ꝙ h̄ viſſima felicitas nō ꝑficit̄: niſi ꝑꝑ rectitudinē illius ꝑtis aīe q̄ eſt practica: ⁊ ꝑponā ad h̄ ꝑpōnē: q̄uis iā dixerimꝰ h̄ in ꝑdictl. Dico igit̄ ꝙ moꝛes ſūt habitꝰ ꝑꝑ quē facile ꝓueniūt ab aīa aliqua actiōes abſqꝫ p̄meditatiōe. Jā aūt p̄ceptū ē i lib. de moꝛibꝰ: vt teneat̄ mediocritas ⁊ acq̄rat̄ hīᵗꝰ vniuerſitatis vel mediocritatis: hītus aūt mediocritatis bꝫ eē in v̄tute rōnali: ⁊ v̄tute aīali. Sꝫ in v̄tute aīali eſt: cū acq̄rit̄ ei diſpō ſubiectionis. Jn v̄tute v̄o rōnali eſt cū acq̄rit̄ ei diſpō aptitudinis ⁊ patiēdi: queādmodū habitꝰ nimie ꝯtinētie: ⁊ nimie ſolōnis ſunt in v̄tute rōnali: ⁊ v̄tute aīali in vtriſqꝫ q̄ ſunt ꝯ̄rio mediocritatis. Notū eſt aūt ꝙ nimia cōtinētia: ⁊ nimia ſolo ſunt cōuenientioꝛes v̄tuti aīali. Cū eni cōfoꝛtat̄ v̄tꝰ aīalis: ⁊ acq̄rit̄ ei habitus dn̄andi: fit in aīa rōnali diſpō ſubiectiōis ⁊ ipꝛeſſio paſſiōis iſliget̄ in aīa rōnali: cuius nā̄ eſt ponere aīaꝫ nimis ligatā cū coꝛpe: ⁊ nimis affectā circa illud: habitꝰ v̄o mediocritatis itelligit̄ eē liberatio hōis a diſpōnibꝰ ſubiectibilibꝰ q̄ cōſeruat aīam rōnalem ſ̄m nām ſuā cū acq̄ſitiōe diſpōnis erigēdi ſe ⁊ deſpiciēdi h̄ qđ nō eſt ꝯ̄riū ſue ſubē: nec eſt iclinās ad eā ad ꝑtē coꝛpoꝛis: ſꝫ a ꝑte eiꝰ: mediocritas. n. ſemꝑ r̄mouet ab ea duo extrema. ⁋ Jtē ſubaꝫ aīe coꝛpus occupat ⁊ reddit ſtultā ⁊ facit eā obliuiſci ſui deſiderij ꝓpꝛij: ⁊ iquirēdi ꝑfectōeꝫ que ſibi cōpetit ⁊ ꝑcipiēdi delectationē ꝑfectionis ſi eaꝫ hūerit vl' ꝑcipiēdi aliq̄d de ꝑfectiōe ſi nō hūerit eā. Non ꝙ aīa ſit ipꝛeſſa coꝛpi vel ſubmerſa in eo: ſꝫ q2 ligatio iter illa duo q̄ eſt deſideriū nāle gubernādi illud ⁊ agitandi affectiōes eiꝰ: ⁊ q̄cq̄d ſupuenerit ei ex accidētibꝰ coꝛpis ⁊ habitibꝰ q̄ ipꝛimūt̄ in ea: q̄rū pn̄ᵐ eſt coꝛpꝰ: poſtq̄ aūt ſeꝑata ē: remanet in ea hītus adeptꝰ ex cōiūctiōe ſua cū eo. ⁊ ē pene ſil'is diſpōni ſue i eo: q̄ q̄t̄o plus minuit̄: tāto plꝰ remouet̄ obliuio motꝰ deſiderij ſue ꝑfectiōis: q2 ꝑ h̄ qđ de illo remanet cū illa ē iterpō: ne cōiūgat̄ pure loco ſue felicitatl: ⁊ ex his motibꝰ ꝑturbatiuis hic magnificat̄ eiꝰ doloꝛ. ⁋ Jtē ꝙ h̄ diſpō coꝛpalis ſit ꝯ̄ria ſue ſubē ⁊ nociua nō fac̄ nō currere: niſi coꝛpꝰ ⁊ nimia ſubmerſio eius in illud. Sed cū ſepat̄ aīa a coꝛpe ſentit illā ꝯ̄rietatē eē magnā: ⁊ q2 nocuit ſibi multū. h̄ aūt nocumentū: ⁊ h̄ doloꝛ nō ē ex aliq̄ comitāti iſepabili: ſed ex accidēti extraneo. accn̄s v̄o exn̄eū nō durat: nec remanet: ſꝫ remouet̄: ⁊ deſtruit̄ ceſſantibꝰ actionibꝰ: q̄ iſligebāt illā diſpōnē aſſiduitate ſua: ⁊ ex q̄ ſeq̄t̄: vt pena q̄ debet̄ huic nō ſit ꝑēnis: ſed remoueat̄ ⁊ deleat̄ paulati: quſqꝫ purificata aīa ꝑueniat ad felicitatē ſibi ꝓpꝛiā: aīe v̄o iſipiētes: que nō acq̄ſierūt d̄ſideriū boni: nec acq̄ſierūt diſpōnes malas cū fuerit ſepate a coꝛpe merebunt̄ aliq̄d de magnitudine miſericoꝛdie dei: ⁊ aliquē modū refrigerij: ſi q̄s v̄o acq̄ſierit diſpōnes coꝛpis malas: nec fuerit apud eū alia diſpō niſi hec: nec intētio q̄ aduerſet̄ ei: ⁊ refugiat: eiꝰ ſine dubio deſideriū erit ꝓnius ad iudiciū coꝛdis eius. Exuta igit̄ a coꝛpe puniet̄ pena foꝛti ꝑꝑ amiſſionē coꝛpis: ⁊ iudicij coꝛpoꝛis fraudulenta acquiſitione eiꝰ: qđ deſiderauerat. Jnſtr̄m eius eni iā deſtructū eſt: ſed moꝛes q̄ fuerant ex affectione coꝛpis adhuc ꝑmanēt. Ur̄ ēt eē verū id qđ dixit q̄dā ex ſapiētibꝰ. ſ. ꝙ he aīe q̄ ſunt munde cū ſepant̄ a coꝛpe: ſed in fine inheret eis q̄dā modus fidei: q̄ eſt aliꝫ ſibi cōſi̇libus: ſ̄m ꝙ ſolet dici vulgo: ⁊ ſolet imaginari in aīabꝰ eoꝝ de hac cū ipſi ſepant̄ a coꝛpe ſi nō eſt eis itentio trahēs eos ad ſupioꝛē ꝑtē ad ꝑfectionē ad h̄ vt felicitet̄. illa felicitate: nec deſideriū perfectionis ad h̄ vt affligat pena illa: ſed oēs eoꝛum diſpōnes aīales iclinant̄ iferius: ⁊ reſtrigant̄ circa coꝛpus: tūc nō eſt ꝓhibitiū q̄n mā̄e celeſtes ſint ſubiecte actiōibꝰ aīe in ſeipſis. dixerūt eni ꝙ q̄a ipſa imaginat q̄cq̄d credebat de diſpōnibꝰ alteriꝰ mūdi. iō inſtr̄m eiꝰ ꝑ qđ pōt imaginari ea eſt aliqđ ex coꝛpibus celeſtibꝰ: ⁊ ideo videt q̄cq̄d dictū ſibi fuerit in hoc mūdo de diſpōnibꝰ ſepulchꝛi ⁊ de reſurrectione eoꝛū: ⁊ de ſummis bonitatibus: aīe v̄o male vidēt etiā penā quā imaginauerant in hoc mundo: ⁊ affligunt̄ ea: foꝛma eni imaginata nō eſt debilioꝛ ſenſibili: ſed eſt maioꝛ impꝛeſſione ⁊ claritate: ſicut videmus in ſomnis. foꝛtaſſe eni ſi ſomniatū maius eſt pꝛo mō ſuo q̄ ſenſibile: tūc q̄t̄o magis illđ qđ eſt in alio ſeculo foꝛtius eſt q̄ qđ eſt i ſomnis ꝑꝑ paucitatē ipediētiū ⁊ expoliationē aīe ⁊ claritatē recipientis foꝛma eni q̄ v̄r in ſomnis vel q̄ ſentit̄ in vigilia: ſicut tu noſti nō eſt niſi deſcripta in aīa: ſꝫ vna eaꝛū icipit ab interioꝛi ⁊ deſcēdit ad illud: altera v̄o icipit ab exterioꝛi: ⁊ erigit̄ ad illud. cū aūt deſcribit̄ in aīa ꝑficit̄ ibi app̄hēſio viſa: ſed nō facit delectari: nec noceri certe: niſi h̄ qđ eſt deſcriptū in aīa nō qđ eſt ex̄: q̄cq̄d aūt deſcribit̄ in aīa agit ſuā actionē: q̄uis nō hēat cām extriſecus. cā eni eē̄ntial' eſt h̄ deſcriptio: extriſeca v̄o eſt cā ꝑ accn̄s vel cā cāe. hec igit̄ felicitas ⁊ ifelicitas viles ſunt: q2 ſūt in ꝯpatiōe aīaꝝ viliū: aīe v̄o ſancte longe ſunt ab huiꝰ diſpōnibus: q2 cōiungunt̄ ſue perfectioni ꝑ ſe: ⁊ imergunt̄ in delectationē v̄iſſimā: ⁊ liberant̄ a ſpeculatiōe eius: qđ eſt poſt ipſas ⁊ a ſeruitute q̄ erant oīmoda liberatione. Si aūt remāſerit in eis affectio: de h̄ credibilis vl' moꝛalis nocebit eis: ⁊ retardabunt̄ ꝑꝑ eā a cōſequēdo gradu ſuperioꝝ: quouſqꝫ deleat̄ illa impꝛeſſio: ⁊ tunc cōſequetur illū.

⁋ Explicit tractatus. IX. Cum auxilio dei. Jncipit. X.

⁋ Capitulū. I. De pn̄cipio: ⁊ de ꝓmiſſione generatr: ⁊ de inſpirationibus ⁊ oꝛationibus exauditis ⁊ flagellis celeſtibus. ⁊ de cōmemoꝛatione diſpoſitionū ꝓphie: ⁊ diſpoſitione iudicij de ſtellis.

POſtquā aūt eē cepit a p̄mo: tūc q̄cq̄d ꝯſeq̄t̄ aliud eſt iferius in oꝛdine ſuo p̄oꝛe: nec ceſſat deſcēdere ꝑ gradus. Jn hoc aūt p̄mus gradus eſt angeloꝝ ſpiritaliū ſpoliatoꝝ q̄ vocant̄ itelligentie: poſt hec eſt oꝛdo angeloꝝ ſpiritaliū q̄ vocant̄ aīe: ⁊ hi ſunt angeli adminiſtratoꝛes: poſtea eſt oꝛdo coꝛpoꝝ celeſtiū ex q̄bus aliđ eſt nobilius alio: ſic vſqueq̄ ꝑueniat̄ ad vltimū eoꝛuꝫ: poſt h̄ aūt incipit eſſe materie recipiētis foꝛmas generatas coꝛruptibiles: q̄ p̄ iueſtit̄ foꝛmis elntoꝝ: ⁊ deinde gradatim infoꝛmat̄ foꝛmis alioꝛuꝫ: primū igitur eſſe qđ eſt inter illa eſt id qđ vilius ⁊ inferius eſt eo qđ ſequitur: qđ autem eſt vilius inter ea: eſt materia: poſtea elnta: deīde cōpoſita cōgelata: poſtea vegetabilia. deīde aīalia bꝛuta poſtea homo. Ex his aūt nobilius eſt homo: ⁊ poſtea aīalia. deinde vegetabilia. Sed ex hoībꝰ ille eſt nobilioꝛ: cuius aīa fit intelligentia in effectu: ⁊ acquirit moꝛes q̄ ſunt honeſtatis practice: ex his autem ille excellentioꝛ eſt qui eſt aptus ad oꝛdinem ꝓphie: ⁊ h̄ eſt ille: in cuius viribus animalibus ſunt he tres ꝓpꝛietates. ſcꝫ vt audiat verbum dei: ⁊ videat angelos transfiguratos coꝛam ſe in

forma que poſſent videri. Jā aūt oñdimus q̄liter fiat h̄: ꝛ oñdim⁹ ꝙ añ eū: cui fit h̄ reuelatio trāſformant ange li: ꝛ fit in eius auribus vox: quā ipſe audit: q̄ eſt ex parte dei ꝛ angeloꝝ: ꝛ audit eā: q̄uis nō ſit verbū hoīum: nec aīalis terreni: ꝛ hic eſt cui daṫ ſpūs ꝓphie: ꝛ ſicut id qḋ p̄mū fit a p̄ncipio vſq; ad gradū m̄ae fuit itelligētia. de inde aīa: poſtea corpus celeſte: ſic h̄ incipit eē a corp̄ib⁹: poſtea ad aīas: deīde ad intelligētias. Jlla aūt forma nō fluit oīno niſi ab illis p̄ncipijs: ea v̄o q̄ fiunt in h̄ mundo fiunt ex cōflictib⁹ viriū agētiū ꝛ patiētiū terrenaꝝ ſeque tiū ꝯflictus viriū agētiū celeſtiū: factura aūt eius: qḋ fit ex virib⁹ terrenis cōpleṫ de duab⁹ cauſis: vna eſt vires agētes in eis vel nāles vel volūtarie: alia eſt vires paſſi ue vel nāles vel aīales. Sed ex virib⁹ celeſtib⁹ fiūt im p̄ſſiones in h̄ corpa q̄ ſunt ifra ea: tribus modis: vn⁹ eoꝝ eſt ex ſeipſis ſm ꝙ nihil de aīalib⁹ eſt cā in eo oīo: ꝛ h̄ eſt ex nā ſuoꝝ corpoꝝ: ꝛ ſuarū viriū corpalīū ſm figuratio nes: q̄ ex eis ꝯcurrūt cū virib⁹ terrenis: ꝛ ꝯpatiōib⁹ q̄ ſūt iter ea. Scḋm eſt ex ipſarū naturis aīalib⁹: terti⁹ eſt cōi catio aliq̄ q̄ eſt illis cū diſpōnib⁹ terrenis: ꝛ h̄ nō ſunt oīo niſi eo mō q̄ dicā. Jā. n. notū ē tibi ꝙ aīe corpoꝝ celeſtiū h̄nt modū agēdi i itētiōib⁹ ꝑticularib⁹ ſm viā nō pure itelligibilē. Earū eni eſt ꝑuenire ad ꝯp̄heſionē eoꝝ: que fiūt ꝑticulariū ꝑ app̄heſionē diſtictiōis ſuarū cāꝝ: q̄ iaz ſūt iquātū ſūt cāe: ꝛ ei⁹ qḋ ꝑuenit ex eis: nō aūt ꝑueniūt: niſi ad nālia ꝛ volūtaria q̄ debēt eē ēt volūtaria fluctuā tia: q̄ nō ſūt firma: nec ꝑueniūt ad violētiā: violēc. n. aut fiūt ꝑ violētiā nāe vl' ꝑ violētiā voluntatl: ad q̄s ꝑuenit reſolo i oīb⁹ violētl. deīde volūtates fiūt poſtq̄ nō fuert. ꝛ iō h̄nt cās ex qb⁹ ꝯñr ꝑueniūt faciētib⁹ eas eē debere. Nō ē āt volūtas a volūtate: aliogn iret h̄ i ifinitū: nec a nā volētl: aliogn duraret volūtas q̄diu duraret nā: vo lūtates aūt fiūt a cauſis: q̄ fiūt faciētib⁹ debere eē: ꝛ idu cētib⁹ ꝛ initētib⁹ terrenis vl' celeſtib⁹: q̄ faciūt debere eē nec̄io illā volūtatē: nālia aūt poſtq̄ iā ſunt cōſtituta cō ſtat ꝙ ſi fiūt ſine dubio pēdēt ēt ex reb⁹ celeſtib⁹ ꝛ terre nis. Jā aūt noſti h̄ ex p̄dictis: ſʒ ꝑp ꝯflictū iſtarū cārūz ꝛ impulſūz caꝝ: ꝛ ꝑp reductionē carū in ordinez retrahūṫ ſub motu celeſti. Cū aūt cognita tibi fiunt p̄ma inquātū ſunt p̄ᵃ: ꝛ diſpō eoꝝ in ſuo deſceſſu ad ſequētia: ſcies ſcḋa nec̄io: ꝛ ex his noſti ꝙ aīe celeſtes: ꝛ qḋ ē ſupra eas ſciūt nec̄io ꝑticularia: eius aūt qḋ eſt ſupra eas cognitio de il lis eſt mō vl'i. Jpſa v̄o ſciūt mō ꝑticulari: ſic vidēs vel in ducēs ad vidēdū qḋ eſt p̄ñs ſenſibus: igiṫ ſine dubio ſci unt ipſe id qḋ futurū eſt: ꝛ ſine dubio ipſe ſciunt i pleriſq; que particulariū quid ſit melius ꝛ aptius ꝛ propinquius bonitati abſolute de duob⁹ poſſibilib⁹. Jā aūt oñdimus ꝙ imaginationes: q̄ ſunt illis cauſis ſunt p̄ncipia eēndi il las formas h̄ cū fuerit poſſ'es: nec fuerūt ibi cāe celeſtes fortiores illis imaginationibus: q̄ ſunt p̄ores eis: nec ꝙ ē in vna ꝑte diuiſiōis p̄ter hāc tertiā. Cū aūt res ita fuerit: nec̄iūz erit eē id qḋ eſt poſſ'e nō ex cā terrena: nec ex cau ſa nāli celi: ſʒ ex impſſiōe aliq̄ ab his reb⁹ vires celeſtes. h̄ aūt nō ē v̄a ipreſſio: ſed eſt ipreſſio p̄n°ᵉ eēndi illā rez a reb⁹ celeſtib⁹. cū eni illa itellexerint p̄ᵃ: tūc itelligēt illaz rē: ꝛ cū itellexerit illā rē itelligēt id qḋ eſt cōuenieti⁹ eē: cū aūt itellexerit h̄ ſtati fiet cū nihil fuerit in eo ꝓhibēs. ſcʒ vl' ꝑuatio cāe nālis terrene eē cāe nālis terrene: ꝑua tio v̄o cāe nāl terrene eſt. v. g. cū aliq̄ res ē faciēs eē calo rē: ſʒ nō eſt v̄t⁹ calefaciēs nālic terrena: calefactio igiṫ il la fit imaginatiōi celeſti ob h̄ ꝙ bonuz eſt eē illā: queād modū ſit in corp̄ib⁹ hoīuz ex cāis imaginationū hoīuz: ſic iā noſti ex p̄dictl. exē̄ᵐ v̄o ſcḋi nō ē ꝓhibēs tm̄: ꝑuatio cāe calefactiōis: ſʒ eē cāe ifrigidatiōis: imaginationi igiṫ celeſti de eē calorē aduerſaṫ id qḋ facit nec̄io eē frigiduz

ꝑp violētiā ifrigidādi: queādmodū n̄raz imaginationez iraſcēdi cōp̄mit i nob̄ cā ifrigidās: modi igṫ hui⁹ diuiſionis ſūt ꝑmutatiōes reꝝ nāliū vl' iſpiratiōes addite ingreni vel alij ab eo vl' cōmixtio iſtoꝝ: q̄ꝝ vnū vl' pl'a ex eis ſiṫ iducāt ad finē vtilē. ꝯpatio aūt rogādi ad acgrēdā illam v̄tutē eſt ſic cōpatio manifeſtationis ad acgrēdū mani feſtationē rei: ſʒ h̄ totū fluit deſup: nec h̄ totuz ſeqtur ex imaginatione celeſtiū tm̄. Sed q̄ p̄mus ver⁹ nouit h̄ to tū ſm modū quē dixim⁹ eē illi ꝯuenietē: iō ab eo icipit eē oīs ei⁹: qḋ fit: ſed mediāte aliq̄: ꝛ ſm h̄ eſt ſcia ei⁹. igiṫ ꝑp has cās ꝓſunt hoibus orones ꝛ ſacrificia: ꝛ p̄cipue leta nie ꝓ pluuia: ꝛ alia hꝰ. oʒ vt timeas reddere malū ꝓ ma lo: ꝛ ſtudeas reddere bonū pro bono: cui⁹ rei certitudo fa ciet te fugere malū. Sed certitudo h⁹ eſt euidētia mira culoꝝ ei⁹: miracl'a v̄o ei⁹ ſūt eē ſuoꝝ ꝑticulariū: h̄ aūt diſ poſitio eſt itellecta apud p̄n⁹: oʒ igiṫ vt hēat eſſe. Si aūt nō hʒ eē: tūc h̄ eſt ſecretū: qḋ nos nō app̄hēdim⁹: vel ē cā alia ipediēs: ne illud ſit digni⁹ eē q̄ h̄: eē aūt illud: ꝛ eē h̄ ſiṫ eſt ipoſſ'e: cū aūt volueri ſcire ꝙ res: q̄s itelligis vtiles iducūt ad cōmoditates: ꝛ ꝙ ſunt nā ſm modū vnitionis quē iā noſti: ꝛ certus es: cōſidera diſpōnē vtilitatis mem broꝝ in aīalib⁹ ꝛ plātis: ꝛ quō vnūqḋq; eoꝝ creatū eſt: ꝛ nō eſt ibi cā nālis vllo mō: ſʒ p̄nᵐ ei⁹ eſt ſine dubio ex cu ra diuīa ſm ꝙ tu iā noſti curā. Siṫr crede eē iſtarū inten tionū pēdere ex cura dei ſm ꝙ tu iā noſti de cura: ſic illa pēdēt ex cura. Scias ēt q̄ qḋ plus approbat vulgus: ꝛ tʒ ꝛ dic verū ē: nec refugiūt h̄ niſi illi q̄ volūt videri p̄hi: eo ꝙ ignorāt cās ꝛ actiōes iſtoꝝ. Jā aūt in hac maneria fe cimus librū de pctō: ꝛ ei⁹ oppoſito. Jnde q̄ attende diſpō nē iſtoꝝ oīuz: ꝛ crede qḋ dṙ de diuinis flagellis: q̄ deſcen dūt ſup ciuitates flagitioſoꝝ: ꝛ ſup hoīes iniurioſos: ꝛ cō ſidera q̄lṙ defendiṫ veritas. Scias etiā ꝙ cā orōnis h̄: ꝛ eſe: ꝛ ſiṫr euētus iniurie ꝛ pcti nō ſūt niſi illinc. p̄n⁹ eni ho rū oīuz ꝑueniūt vſq; ad nām vel volūtatē vel caſuz nāe v̄o p̄nᵐ eſt illinc: ſʒ volūtates: q̄ ſūt in nob̄ ſunt poſtq̄ v̄o fuerūt: q̄cq̄d aūt eſt poſtq̄ nō fuit cām hʒ. igiṫ oīs volū tas q̄ eſt in nob̄: cām hʒ: cā aūt hui⁹ volūtatis nō tēdit ad ifiᵐ: ſʒ ad aliq̄ q̄ accidūt extriſecus terrena. ſ. ꝛ celeſtia: ſʒ terrena ꝑueniūt ad celeſtia: collectio igiṫ hoꝝ oīuz ꝑue nit nec̄io ex nec̄itate diue volūtatl. ¶ Caſus aūt fit ex cō curſu oīuz hoꝝ. cū eni reſolueris oīa: ꝑfecto reducēt ad p̄n⁹: q̄ꝝ nec̄itas deſcēdit a deo. Judiciuz aūt dei eſt p̄ma poſitio ſimplex: ꝛ mēſuratio eſt id ad qḋ ꝑuenit iudiciuz gradati: queādmodū ſi faceret debere ꝯiūctōes reꝝ ſim pliciū: q̄ iquātū ſūt ſimplices referūṫ ad iudiciū ꝛ māda tū diuū p̄ᵐ. Si āt poſſ'e eēt alicui hoīuz ſcire oīa: ea q̄ fiūt i celo: ꝛ i terra: ꝛ nās eoꝝ ſciret vtiq; q̄ ꝛ q̄lṙ ſūt futura. vñ aſtrolog⁹ iſte actor iudicioꝝ: q̄ñ pōnes ei⁹ p̄ᶜ: ꝛ ꝓpōnes ei⁹ nō initunṫ demſ'ationi: ſʒ aliq̄ñ initunṫ exp̄i'ᵒ vel pro p̄hie: ꝛ aliq̄ñ vtiṫ argumētatiōib⁹ poeticis ꝛ rethoricis i ſua ꝓbōne: iō nō cōfidit niſi in ſignis vni⁹ gn̄is ex cauſis eoꝝ: q̄ fiūt: ꝛ h̄ ſunt ea: q̄ ſunt in celo: eo ꝙ nō ꝑmittat ſe cōp̄hēdere oēs diſpōnes: q̄ ſūt in celo: q̄uis eni h̄ ꝑmitte ret nob̄: ꝛ ipleret: nō tm̄ eēt ei poſſ'e ponere nos ꝛ ſeipʒ ſic: vt cōp̄hēdam⁹ eē oīuz illoꝝ in vnoq̄q; tp̄e: q̄uis q̄tū ad actionē: ꝛ nām ſuā oīa illa ſint cognita apud nos. h̄ eniz nō ſufficit niſi ſciaṫ: an ſint vel non ſint: queādmodū nō ſuffic̄ tibi ſcire ignē eē calidū calefaciētē ꝛ faciētē h̄: ꝛ h̄ ꝛ ad ſciēdū ꝙ iā calefec̄: niſi ꝑus ſciēs eū fuiſſe ibi. q̄ ē āt via aſtrologie i aritbmetica: q̄ poſſit nob̄ daṫ cognē: que fiūt ꝛ cōtingūt in celo. Si eni ipſe poſſet ꝓponere nos ꝛ ſeipʒ ſic vt cōp̄hēderem⁹ h̄ totū: nō tm̄ poſſem⁹ ꝑ h̄ p̄ſci re abñtia. abñtia. n. q̄ ſūt i via fiēdi nō p̄ficiunṫ: niſi ꝑ cō mixtiones rerū celeſtiū: ꝛ iō ſuſtinem⁹ dṙe nos ſcire ea q̄ ꝑ cōpletionē ſui nui: q̄ eni⁹ ex eis: q̄dā ſunt p̄terita: ꝛ q̄dā

Orones pro ſunt hoibus.

Non debz hō reddere ma lū ꝓ malo.

C

ſequētia: ⁊ ex eis: q̄dā ſunt agentia: ⁊ quedā patiētia: ⁊ ex eis q̄dā ſunt nālia: ⁊ quedā volūtaria: iō nō pñt expleri ħ ꝑ ſola celeſtia: niſi cōprehendat̄ qcqd cōtinet̄ in vtriſqȝ. Neceſſitas aūt vniuſcuiuſqȝ eoꝝ proprie eſt id qꝺ pendet ex abſente: ⁊ iō nō poſſumus ꝯprehendere abſentia.

Non eſt credendū aſtrologis. vnde nō debem⁹ adherere oīno verbis eoꝝ: quāuis cōcedamus pro beneplacito noſtro ꝙ quicquid nobis dāt ex ſuis ꝓpōnibus ſapientialibus verū eſſe.

¶ Caplm̄. II. De ſtabiliendo ꝓpħam: ⁊ qualis eſt oratio ꝓpħe ad deū altiſſimum: ⁊ de promiſſione.

Ari. ꝑ polit. lec. prima. DIco aūt iam notū eſſe qꝺ hō dr̄t a ceteris aīalibus in ħ ꝙ vita eius decora non eſſet ſi vn⁹ ſolus eēt: nō eni ſolus poſſet ſufficere gubernationi ſuy pſius: ſine cōſortio alicui⁹

Auicēna ipſe quinta ſexti. caplo prio. adiuuātis ſe in neceſſitatibus ſuoꝝ negocioꝝ. Neceſſariū eſt eni vt vni hoī ali vacāti alius ſue ſpēi miniſtret: q2. v. g. ħ erat q auferat illi aliqd: ⁊ ille q obediet

Et platoi epiſtola nona. huic: ⁊ ille q cōſuet huic: ⁊ illi auferat acū ille: cū igit̄ copulant̄ ſic fit vita eoꝝ ſufficiēs: ⁊ ob hoc etiā fuit nec̄iuȝ vinciri ciuitates ⁊ congregationes: qcūqȝ eni neglexerit vinciri ciuitati ſm̄ cōditiones ciuitatis: ſed cōueniūt cuȝ aliqbus viuere cōtenti cōſortio eoꝝ tm̄: iſti tales vñr eē remoti a genere hoīuȝ ꝑuati ꝑfectionibus eoꝝ: preſerti q2 cū neceſſariū ſit ſibi vel aliȷ cōſilīi copulari ⁊ aſſimilari ciuibus: qꝺ poſtq̄ȝ ita eſt. Manifeſtū eſt tūc ꝙ ad permanendū eē hoīs nec̄ia eſt cōicatio. cōicatio aūt nō pōt ꝑfici: niſi ꝯctib⁹: ⁊ aliȷs cauſis neceſſariȷs: q̄ ſunt ei⁹. In ꝯctibus aūt neceſſarie ſunt conſtitutiones ⁊ iuſticia. Ad cōſtitutiones aūt ⁊ iuſticiā neceſſarius eſt cōſtitutor ⁊ iuſtitie executor. Nec̄e ē ēt: vt ħ ſit q pſuadeat hoīb⁹ ſuare ꝯſtitutiōes: ⁊ nec̄e eſt: vt ħ ſit hō q nō permittat hoīes: ſequi ſuas ſnīas in ħ: ⁊ diſſentire in viuēdo: vnuſquiſqȝ eorū qd ſit ſibi iuſticia ⁊ qd iniuria: vnde nec̄ium eſt huiꝰ hoīeȝ eſſe in gn̄e hoīuȝ: cuius eē magis neceſſariū eſt q̄ȝ natiuitas piloꝝ ſuperciliȷ ⁊ palpebraꝝ: ⁊ q̄ȝ ꝯcauitas plātarum: ⁊ q̄ȝ multa alia vtilia: ſed nō neceſſaria ad permanēdū: eē vō hoīem aptū ad inſtituēdū ⁊ exequendū iura poſſe eſt ſicut nos iā diximus: vñ nō pōt eē vt illa cura ꝑma ꝓuideat illas vtilitates: ⁊ nō ꝓuideat iſtā que eſt fūdamentū illarū: nec vt ꝑncipiū ꝑmū: ⁊ angeli poſt ipſum ſciāt illas: ⁊ nō ſciāt iſtā: nec vt ſciāt qd in ordie reꝝ poſſibiliter: ⁊ neceſſario oȝ eſſe acqſitū ad ſtabiliendū ordinē bonitatis: ⁊ ħ nō ſit: q̄uō aūt pōt eē vt nō ſit id ex cui⁹ eē pēdet eius eē qꝺ eſt: igit̄ nec̄iuȝ eſt ꝓpħam hr̄e: ⁊ neceſſariū eſt ipſuȝ eē hoīeȝ: ⁊ nec̄iuȝ eſt eū habere ꝓprietatē que nō eſt ceteris hoībus: ita vt hoīes ꝑcipiāt in ipo eſſe qddā ꝑ qꝺ dn̄ār ab ipſis: ⁊ illud eſt miracula que p̄dix imus: cū aūt fuerit huiꝰ hō oportebit vt iſtituat hoīb⁹ iura in negociȷs eoꝝ ꝑcepto dei ⁊ auxilio ⁊ inſpiratione ei⁹: ⁊ reuelatione ſcī ſpūs: ⁊ vt ꝑmū fundamētū ei⁹: qꝺ inſtituit ſit ħ. ſ. vt aſſignet eis ꝙ vnū hn̄t factorē oīpotētē ſciētē occulta ⁊ manifeſta: ⁊ ꝙ de iure ei⁹ ē vt obediat̄ ꝑceptis ei⁹: oȝ eni vt obediat mādatis ei⁹: cui⁹ eſt creatura ⁊ ꝙ obediētib⁹ ſibi iā ꝑparauit ſibi ꝓmiſſionē felicē: ⁊ inobediētib⁹ ꝓmiſſioneȝ terribilē: ita vt vulgus aſſueſcat eis que deſcēdūt ſuꝑ linguā ei⁹ a deo ⁊ angelis ei⁹ audiēdo ⁊ obediēdo: nō opȝ aūt vt detineat eos circa cognem alicui⁹ rei de deo niſi circa hāc. ſ. ꝙ eſt vn⁹ viuēs nō hn̄s ſilēm: ſed ſi addiderit vt faciat̄ eas credere eū hr̄e eē nō ſigtū in loco: nec diuiſibile v̇bo: nec qꝺ eſt ex̄ mundū vel intra: nec qꝺ eſt aliqd huius gn̄is: tūc magis honerabit: ⁊ turbabit in eis id qꝺ ꝑmū ꝑcepant de fide: ⁊ mittet eos in id vñ nemo poterit ſe expedire niſi ille qui fuerit adiutus a deo: q̄ȝ raro cōtingit̄ eſſe cui iſta dicant̄. vulgus. n. non pōt imaginare has diſpōnes pro modulo ſuo. pauci eni ex illis pñt imaginare certitudineȝ huius vnitatis ⁊ ſingularitatis: ⁊ q2 nō credūt eſſe hui⁹ eſſe: iō incident in hereſes ⁊ cōuertent̄ ad inqſitiones ⁊ argumentationes que retrahunt eos a ſuis operibus ciuilibus: ⁊ aliqñ faciūt eos īcurrere in ſnīas ꝯrias vtilitatib⁹ ciuitatis: ⁊ ꝯdicētes debito veritatis: ⁊ multiplicant̄ eis q̄ōnes in veriſiītudines: ⁊ tūc legiſlatori difficile eſt eos coercere: nō eni fiunt in ſapīa diuina vt oīa eēnt facilia. Nō debet aūt legiſlator dr̄e vulgo ſe occultaſſe aliqd qꝺ eis nō reuelauerit: q2 nō oȝ eū eē facilē ad dicēdū eis aliqd ꝺ his: imo opȝ vt iſinuet eis glīā dei ⁊ magnitudinē ei⁹ aliqb⁹ nutibus ⁊ ꝑabolis ſumptis a reb⁹ q̄ ſunt apꝺ eos glīoſe ⁊ magnifice: ⁊ cū ħ dicat eis qꝺ nō eſt ſibi aliquid aliud cōpar vel ſimile. Similiter etiā opȝ vt affirmet eis id qꝺ dicit̄ de ꝓmiſſione taliter vt poſſint imaginare eius qualitatem: ⁊ quieſcant in eo aīe eoꝝ: ⁊ vt felicitatis ⁊ terroris īducat exempla per que ipſi intelligūt: ⁊ imaginat de eis. veritatē aūt huius non detegat eis niſi aliqd cōe. ſ. qꝺ eſt aliquid: qꝺ nec oculus vidit: nec auris audiuit: ⁊ ꝙ illic ē regnū delectatiōis maxime: ⁊ doloris eſt horror etern⁹.

Iſaias capto 64. ⁊ Paulus ad corin. ꝑ. c. ſcꝺo. Scias aūt tu ꝙ deus ſcit modū bonitatis eſſe in his que dicta ſunt: oportet igitur vt id qꝺ deus ſcit faciat īueniri in hoībus ꝓ modulo ſuo ſicut noſti: nō eſt aūt malū ſi inducat in ſua rethorica aliqua capla aſſignātiū: que aptos naturalr̄ moueāt ad inquiſitionē ſapientialē.

¶ Cap. III. De cultu dei: ⁊ vtilite ei⁹ in ħ mūdo: ⁊ i futuro.

HOc aūt ſingulare qꝺ eſt ꝓpħa non eſt tale: cui⁹ eē renouet̄ oī tpe: mā eni recipiēs perfectionē hꝰ hoīs i paucis ꝯplōnib⁹ iuenit̄: vñ oȝ ſine dubio: vt ꝓpħa iā ſcripſerit expōnē vt ꝑmaneat: qꝺ iſtituit ⁊ ꝓmulgauit de his q̄ pertinēt ad vtilitates humanas: nec eſt dubiū cām hui⁹ rei eſſe. ſ. vt ſucceſſio hoīum ſentiat actorē ⁊ ꝓmiſſioneȝ ⁊ remoueat̄ cā inducens obliuionē eius ꝑꝑ deceſſuȝ generationis que cōſecuta eſt ꝓpħaȝ: vñ oȝ vt iniūgant̄ hominibus actiones ⁊ oꝑa que aſſueſcant frequentare tpibus ſtatutis ad hoc vt ſuū tp̄s ſit vmbra cōſimilis ei: qꝺ iudicat̄ ex ipſo tpe: vt redeat iterū recordatio rei: ⁊ vt nō delat̄ eius ſnīa obliuione repetat̄ aliqd annuatī vel frequenter: opȝ etiā vt he actiones ſint cognite ei: qꝺ fac̄ reminiſci dei ⁊ ꝓmiſſionis: aliogn nihil vtilitatis eſt in eis. recordatio aūt vel fiat verbis q̄ dn̄r vel ex ꝓꝑo corde recordāte imaginationis: ⁊ vt dicat̄ eis ꝙ he actiones approximant ad deū glīoſuȝ ⁊ altiſſimū: ⁊ facient ꝓmereri bonitatē largiſſimā: ⁊ ꝙ he actiones vere ſunt ħ modo: he aūt actione ſunt quaſi diuina obſequia: q̄ iniungūtur hoīb⁹: oīno eni oȝ ħ eē aliq̄ qbus excitētur hoīes: excitātia aūt ſūt vel mot⁹ vl̄ ꝑuatiōes motuū ducētes ad mot⁹. mot⁹ vō ſūt vt orōnes: ꝑuatiōes vō motuū ſuū vt ieiunū: qꝺ q̄uis ſit res ꝑuatoria: mouet tñ nām motu forti q fac̄ ꝑcipe hoīeȝ ꝙ ipȝ ē vnū de mādātis: ⁊ ꝙ nō fit in caſſuȝ: ⁊ ꝑ ħ recordat̄ ei⁹: qꝺ itēdit. ⁊ q2 ē appropiquatio ad deū. oȝ aūt ſi poſſe fuerit vt cū his diſpōbib⁹ cōmiſceas: alias cōmoditates ad cōfortādū ⁊ exponēdā cōſuetudinē: cōmoditates vō mūdane hoīb⁹ ſunt etiā vt agant eas: ſicut eſt expugnare ifideles: ⁊ ire i ꝑegrinatiōes: ⁊ vt deſignet loca orōnū: ⁊ ipſa ſunt aptiora oībus aliȷs locis ad ſeruiēdū deo: ⁊ q2 ſunt ꝓꝑa loca dei: ⁊ vt aſſignet actiones neceſſarias hoīb⁹: q̄ ꝑtinent ipſi deo: vt ſacrificia: eo ꝙ multū valēt ad hoc: loca aūt vtiliora ad deſignanduȝ ſunt in ea in qbus cōuerſat⁹ eſt legiſlator: ⁊ vbi habitauit: q2 ꝑꝑ ea recordat̄ eius: vtilitas autē huius recordationis ꝯſīs eſt vtilitatē recordationis dei ⁊ angelorum. Sed q2 hoc vnus locus ꝓpħe nō pōt eqdiſtare ab oī populo: iō opȝ iniungi iter peregrinationis ad illū: ⁊ oȝ dici ꝙ ex his oī-

bus obſequijs ideſt acceptibilius ꝑ qđ agēs paratur q̄ſi ſit loquēs in deo ⁊ tendēs in ipm̄.⁊ ad ipſuʒ factus q̄ſi p̄ſens ei:⁊ h̄ eſt orō.vñ oꝫ vt doctoꝛ doceat oratorē diſpōnes:q̄bus ꝑparat̄ ad orādū:quēadmodū ꝯſueuit hō ꝑparare ſe ad occurrēdū regi humano in mūdicia ⁊ decoꝛe:⁊ vt faciat aſſueſcere munditie ⁊ decoꝛi firma ꝯſuetudie: ⁊ inſtituat eū ad modū hoīs ꝑparātis ſe in occurſuʒ reguʒ cū humilitate demiſſo vultu cōpreſſis mēbris ceſſans a reuolutione ⁊ oī ꝑturbatiōe.Silr̄ oꝫ iſtituere doctrinas ⁊ deſcriptiōes laudabiles ſeruiēdi deo in vnoquoqꝫ tp̄e. he.n.diſpōnes ꝓſunt vulgo ad iprimendū memoꝛiā dei in aīalibus eoꝝ:⁊ vt deuotio eoꝝ circa legeʒ ⁊ moꝛes ſit firmioꝛ eis ꝑpter h̄.Si.n.nō eſſent eis hꝰ cōmemorātiа obliuiſcerent̄ eoꝝ oīuʒ poſt diſceſſuʒ vnius gn̄atiōis vel duaꝝ.h̄ ēt multū ꝓſunt ad ꝓmiſſionē:q2 letificant aīas eoꝝ ſicut noſti.ſꝫ h̄ oīa potius ꝓſunt maioꝛibꝰ ad ꝓmiſſionē.Iā aūt ſtabiliuimus diſpōnē vere ꝓmiſſiōis:⁊ oſtēdimꝰ ꝙ felicitas alteriꝰ mūdi acqrit̄ vacatiōe aīe ⁊ libertate ⁊ elōgatiōe eius a ꝯhēdo diſpōnes coꝛpales q̄ ſunt ꝯrie cauſis felicitatis:h̄ aūt libertas aīe acqrit̄ moꝛibus ⁊ habitibus.moꝛes vō ⁊ habitus acqrunt̄ actionibus: q̄rū nā eſt retrahere aīaʒ a coꝛpe ⁊ a ſenſibus:⁊ faciūt durare memoꝛiā eius in minoꝛa ad quā ꝑtinet.cū aūt multuʒ fuerit retracta ad ſe nō patiet̄ a diſpōnibus coꝛpalibus: ad memoꝛādū aūt iſta adiuuāt actiōes laborioſe q̄ ſūt p̄ter vſuʒ nature ⁊ vltra vires.he aūt affligūt coꝛpꝰ ⁊ vires aīales:⁊ deſtruūt volūtates eoꝝ q̄ ſunt q̄etis ⁊ ocij:⁊ ſubterfugiēdi laboꝛē ⁊ ꝯgelādi nāʒ ⁊ diſcedēdi ab exercitio acquirēdi intētiones beſtiales:nā ꝑpter exercitiū illoꝛuʒ motuū venit in aīam recoꝛdatio dei ⁊ angeloꝝ ⁊ ſeculi ⁊ felicitatis velit nolit.ꝑpter h̄ igit̄ eſt infixa ſibi volūtas diſcedēdi ab h̄ ope ⁊ ab eius ipreſſionibus:⁊ fit ei habitꝰ dn̄andi coꝛpi ⁊ nō patiēdi ab eo.cui ſi aduenerint actiones coꝛpales:nō tn̄ agunt in eū diſpōnes ⁊ habitus ſuaꝝ ipreſſionū:q̄ſi ſit deditus eis ⁊ obediens oī mō.⁊ iō dixit

Elemoſine tollūt peccata. Danielis ca.4.

ꝑpha veritatis.ꝙ ele tollūt peccata.Sꝫ ſi durat in hoīe h̄ actio acqret ei habitū itēdēdi ad ꝑtē vītatis ⁊ refugiendi falſitatē:⁊ fit auidiſſimꝰ ad euadēdū ad felicitatē poſt ſeꝑationē ſui a coꝛpe.has aūt actiōes ſiq̄s egerit:⁊ nō crediderit eas eſſe a deo.ſꝫ crediderit ꝙ in oī actiōe oꝫ eū recoꝛdari dei ⁊: poſtponere cetera alia h̄ aliquē gradū mercedis ꝯſequet̄ ꝑ h̄.Q̄to magis cū agit eas ille q̄ ſcit ꝙ ꝓꝑhia ex deo eſt:⁊ ex miſſiōe eiꝰ:⁊ ꝙ in ſapiētia diuina neceſſariū eſt ipꝫ mitti: ⁊ ꝙ q̄cq̄d ꝯſtituit non eſt niſi id qđ apud deū fuit vt ꝯſtitueret̄:⁊ ꝙ cōſtituit ex deo eſt.ꝓꝑhe igit̄ iniūctū eſt a deo:vt ſtabiliat cultū eius:ex quo vtilitas q̄ ꝓuenit cultoꝛibus in h̄ qđ facit ꝑmanere legē ⁊ cōſuetudinē in illis q̄ ſunt cāe eē eoꝝ:⁊ in h̄ ꝙ i tp̄e ꝓmiſſionis facit eos ꝓxios deo eſt ꝑpter eiꝰ ſctās benedictiōes.

¶ Caplm̄.IIII.De ligatiōe ciuitatis ⁊ de ligatiōe domus .ſ.de coitu ⁊ de ꝯſtitutionibus gn̄alibus in hoc.

OPortet vt iſtituēdo legē h̄ ſit p̄ma intētio.ſ.oꝛdinare ciuitatem in tres ꝑtes:diſpoſitoꝛes:⁊ miniſtros:⁊ legis periptos:⁊ in vnoquoqꝫ oꝛdie iſtoꝝ oꝛdinet̄ aliquis p̄latus poſt quē oꝛdinent̄ alij p̄lati iferioꝛes eo ꝯñter:⁊ poſt hos iteꝝ alij oꝛdinent̄ ꝯñter quouſqꝫ ꝑueniat̄ ad paucos ad h̄ vt nullus ſit in ciuitate inutilis q̄ nō habeat aliquē ſtatū laudabilē:ſed vt ab vnoquoqꝫ ꝑueniat vtilitas ciuitati:⁊ iō ꝓhibeat ocioſitatē ⁊ vacationem.ita vt nullus ꝑtermittat̄ q̄ ſcḋm qđ ſibi cōpetit nō habeat aliquē ſupꝛa ſe.nec ſit aliq̄s q̄ non obediat alicui alij.hꝰ.n.hoīes oīo cōpeſcēdi ſunt:q̄ aūt nō patiuntur cōpeſci.expellēdi ſunt a ciuitate:cū aūt cā huius fuerit ifirmitas:vel nocumētū aliqđ:tūc ꝯſtituendus eſt eis locus in quo ꝑmaneat hꝰ hoīes:⁊ deputet̄ eis ꝓcuratoꝛ: oꝫ aūt vt in ciuitate ſit q̄dā modus reipublice:q̄ partim ꝑueniat ex iure:qđ iſtituit̄ ꝯctibus:ꝑti ex his q̄ de terra vel vtero naſcant̄:ꝑtim ex calūpnijs q̄ pꝛo pena iſligunt̄:ꝑtim ex ꝓdis rebelliū:⁊ vt h̄ reſpublica ſit pꝛeparata cōībus vſibus:⁊ vt de illa det̄ ſumptus legis doctoꝛibus ⁊ illis q̄ nō poſſunt lucrari.vñ viuāt ꝑpter ifirmitatē: q̄buſdā aūt viſum fuit debere occidi eū de cuiꝰ lāgoꝛe deſperat̄:qđ abominabile ē:expēſa.n.eoꝝ nō grauat ciuitatē.Nā ſi aliq̄s eoꝝ hꝫ cognatos hn̄tes ſupflua ipſi ſuſtētāt eū:totā aūt calūniā nō cogat̄ ꝓſoluere ſolū ille q̄ peccat ſed adiuuēt eū ſui ꝓximi:q̄ nō cuſtodierunt nec cōpoſuerūt eū:⁊ leue ſit ꝙ cogit̄ ꝓſoluere:⁊ h̄ nō cū ſeueritate exigat̄:ſed cū māſuetudie:h̄ aūt ſit cū culpa ꝑpetrat̄ induſtria q̄ nō oꝫ ignoſci:nō ſolū āt oꝫ ꝓhibere ocia:ſed ēt ſtudia ꝑ q̄ amittunt̄ hereditates ⁊ cēſus:ita ꝙ nulla vtilitas ꝑuenit ex eis:ſicut q̄ cupit vincere cā alicuiꝰ lucri vt luctatoꝛ vel aleatoꝛ.h̄.n.accipit ⁊ nō ꝓdeſt ciuitati.Sꝫ oꝫ q̄ accipit accipiat pꝛo ſtudio afferente fructum alij:vt ſit cōmerciū vel ſube vel alicuius alterius vtilitatis:vel cōmerciū bone fame vel alioꝝ hꝰ q̄ enumerant̄ iter bona humana.Silr̄ ēt oꝫ ꝓhibere ſtudia hoīuʒ q̄ iducūt ꝯria vtilitatibus ſicut doctrina furādi ⁊ rapiēdi ⁊ decipiēdi ⁊ alioꝝ hꝰ.⁊ vt ꝓhibeat ēt actiōes q̄ ſi negligunt̄ iducunt ꝯriū ꝯſtructioni ciuitatis ſicut foꝛnicatio: ⁊ ſodomiti q̄ retrahūt hoīes ab eo qđ meliꝰ ē in ciuitate.ſ.ꝯiugio. Deinde ꝙ p̄m oꝫ iſtituere in ciuitate ꝯiugiū ē:qđ iducit gn̄atiōnē:⁊ vt faciat illud nimis ꝯcupiſci:ꝑ ipſam.n. remanet ſpēs:cuius ꝑmanētia ſignū eſt diuine clemētie: ⁊ doceat vt māifeſte fiat ꝯiugiū ne de gn̄atis ꝯtigat dubiō ⁊ erubeſcētia:⁊ eueniat ab h̄ alienatio p̄rimonioꝝ:q̄ ſunt radices ſube:q̄ eſt neceſſaria vite.ſuba.n.ꝑtim eſt ramꝰ ꝑtiꝫ radix Sꝫ radix eſt p̄rimoniū vel aliq̄d qđ eſt teſtamēto legatū.vel datū:ex q̄bus tribus radicibꝰ firmioꝛ eſt p̄rimoniuʒ:q2 nō eſt ex foꝛtuª vel ex caſu vel ex ꝯſuetudie ſic̄ nāle:ex occultatiōe aūt ꝯiugij ꝯtingūt aliq̄n nocumēta alijs modis:ſic̄ debitū vniꝰ ſuſtētādi aliū ⁊ adiuuandi ſe:⁊ alia hꝰ.q̄ ſi ꝯſiderauerit ſapiēs itelliget ꝑ ſe.opꝫ ēt vt doceat firma eſſe iura hꝰ cōplonis ne ex vnaq̄qꝫ ira ꝑueniat diuoꝛtiū ⁊ ſeq̄t̄ ide diuiſio cople q̄ ꝯiūgit filios ⁊ parentes: ⁊ in vnaq̄qꝫ vice egeat alio ꝯiugio:in quo ſunt mlte ſpēs nocumētoꝝ.maioꝛ āt vtilitas in his ē amoꝛ.amoꝛ vō nō acqrit̄ niſi ꝯſoꝛtio.ſꝫ ꝯſoꝛtiū non acqrit̄ niſi ꝯſuetudine. Cōſuetudo vō nō fit niſi diutina familiaritate:h̄ āt firmiꝰ oꝫ eē ex ꝑte mulieris ne hēat ꝑtātē diſcedendi a viro q̄n̄ voluerit.Ipſa.n.facilis ē ad iraſcēdū ⁊ ꝯcupiſcēdū:vñ oꝫ vt liceat viro aliq̄n dimittere vxoꝛē.alioq̄n multa dāna ꝑueniēt.poterūt.n.talis nature eē ꝯiuges:vt quo magis cogant̄ ſimul manere magis odiāt ſe ⁊ ꝑueniet ide maximū malū:aliq̄n.n.erit aliq̄d iter eos:qđ abhoꝛreat nā:⁊ h̄ cōpellet eos q̄rere alia ꝯiugia:q̄n voluptas nālis eſt:aliq̄n vō ꝯiuges erūt tales:ꝙ nō adiuuāt ſe ad gn̄andū:ſꝫ ſi ꝯiūgunt̄ alijs gn̄abūt.vñ oꝫ vt iteruenīat ibi ſeꝑatio.ſed oꝫ vt h̄ difficile ꝑmittat̄:⁊ vt nec eoꝝ duoꝝ fuerit ſtultioꝛis ſenſus ⁊ magl ꝑuerſus nō hēat hāc ꝑtātē.Relinq̄t̄ aūt h̄ arbitrio iudicis quouſqꝫ cognoſcat cā diſcoꝛdie: ⁊ tūc ſeparent̄ ad h̄ vt vir ꝓſoluat aliq̄d mulieri:⁊ ꝑter hoc ꝙ melius ē relinq̄re paci locū:⁊ vt difficiliꝰ ſit ei ipſaʒ reuocare q̄ʒ dimittere.vñ ꝓceptū ē in lege ſic. vt poſtq̄ʒ dimiſſa fuerit nō poſſit reuocari niſi ꝑus alij nupſerit ꝙ cū ſcierit vir fiet ei difficile vxoꝛē dimittere niſi fuerit vilis hō q̄ ꝑuipēdit verecundiā ꝑp delectationē aliq̄:ſꝫ nos nō curamꝰ de hꝰ hoībus.Iuſtū eſt aūt vt mulier cuſtodiat̄: eſt.n.ꝑui ſenſus ⁊ deceptibilis:⁊ magne voluptatis:ex cuius coīone ꝑuenit ignominia ⁊ verecundia maxima.Ex

cōiōne vero viri nō ꝓuenit ignominia: ſed inuidia: ⁊ ideo debent cuſtodiri porte ⁊ cortine. Oꝫ etiā vir mulieri miniſtrare neceſſaria: qꝛ pro ħ accipit retributionē cuꝫ ipſe dñať ⁊ ipa ſibi obtēperat: lꝫ ēt viro ducere quo voluerit: ſed nō lꝫ mulieri: vtilitas vero coitus vtriqꝫ cōis eſt: ſed portio mulieris maior eſt ⁊ delectatio eius in filijs maior eſt: oꝫ etiā vt parentes nutriāt filios: ita vt mr̄ ꝑbeat qꝺ ē ſuum ꝓpriū ⁊ pater miniſtret expenſas. doceat etiam vt filius ſeruiat ⁊ obediat parentibus ⁊ reuereať ⁊ cōmendat eos. Ipſi. n. ſunt cauſe eius eē. ꝑter ħ aūt qꝛ iaꝫ multum laboris ſuſtinuerunt ꝓpter eum.

¶ Caplm. V. De eligendo ſucceſſore ⁊ ſummo ſacerdote ⁊ de cōtractibus ⁊ de moribus.

POſt hec oꝫ vt ꝓpheta ꝯſtituat ſibi ſucceſſorem de genere ſuo: ſed cū ꝯſenſu maioꝝ ⁊ vulgi: ⁊ vt talē eligat q̄ bene regere poſſit: ⁊ ſit prudens ⁊ honeſtoruꝫ moꝝ. ſ. audax ⁊ manſuetus: ⁊ peritus gubernādi: ⁊ peritus legis: quo nullus ſit peritior: ⁊ ħ ſit manifeſtum oibus. Si aūt poſtea diſcordauerint in ħ. ita vt aliuꝫ velint eligere iam negauerunt deum: ⁊ ideo oꝫ iterponere iudicia in lege ſua: vt qſquis ſe intrudere voluerit poᵃ vel pecunia tota ciuitas vnanimiter irruat in euꝫ ⁊ occidat: ꝙ ſi potuerint facere ⁊ nō fecerint: iā ꝯdixerūt deo ⁊ negauerūt: nec eſt reus ſanguinis q̄ iterficit hōīē: ita tñ vt ꝑus innoteſcat populo. Opꝫ etiā vt iſtituat ꝙ poſt fidē ꝓphe nihil ē deo acceptabilius q̄ꝫ interfectio iſtius q̄ ſe taliter intrudit. Si aūt iſte q̄ intrudit ſe ꝓbauerit illum nō eſſe dignū: ſed ſe ad hanc dignitateꝫ: ⁊ oñderit in illo vicia eſſe q̄ non ſunt in ſe: tunc populus faueat ei: ⁊ ſit cū eo. oꝫ etiā vt inſtituat aliqua eſſe in ſolēnitatibus que nō pn̄t impleri niſi ꝑ ſucceſſorē: ſicut magne ſolēnitates. Solennitates. n. magne vtiles ſunt: eo ꝙ faciunt gētes cōgregari ⁊ dant eis audaciam ⁊ emulationem: ⁊ orones multitudinis exaudiunt ⁊ ꝓpter eas eueniunt bn̄dictiones a deo. Silr̄ ēt opꝫ vt in cōtractibus ſint aliqua que non pn̄t fieri ſine ſummo ſacerdote ſicut ꝯiugia ⁊ fraternitates gn̄ales. vn̄ opꝫ vt remoueat qcq̄d nocere pōt in ꝯtctibus: ⁊ doceant vt hoīes adiuuent ſe. ⁊ defendant tam ſe q̄ꝫ ea q̄ poſſident ſubueniendo ſibi. Cōtra inimicos aūt legis ſint vnanimes ad expugnādum eos ⁊ occidēdum: ſꝫ poſtq̄ꝫ reuocauerint eos ad veritatē. poſtq̄ꝫ aūt neceſſe eſt vt hoīes ſeruiant hominibus: tūc neceſſe eſt vt redigant̄ in ſeruitutē ciuiū. Silr̄ q̄ cōtrarij ſunt libertati nāl̄r ſunt ſerui: ſicut turci ⁊ ethiopes. ⁊ oio oēs qui naſcunt̄ in climatibus: in q̄bus nō pn̄t naſci hoīes bone cōplōnis nec boni ſenſus. Si autē alia ciuitas fuerit bonaꝝ ꝯſtitutionum ħ non aduerſať ei niſi tp̄s fecerit debere nō eſſe aliam legē niſi illam que deſcendit. cuius inſtitutio qm̄ optima eſt: tunc dilatāda eſt ꝑ totum munduꝫ. Si aūt aliqui fuerint iter eos qui in aliquo a lege diſcordent: ꝑus vt corrigant̄ reſipiſcant: qꝺ ſi facere noluerint: occidant̄. Debet aūt intētare penas grauiſſimas ⁊ cōtumelias non obedientibus regi in ħ mundo. Nō. n. ois homo dimittit malefacere ꝓpter id qꝺ timet in futuro: pro eo qꝺ nocet alij. Si aūt fecerit aliquid qꝺ noceat ſibi ipſi. nō intelligať ei a deo pena magna: ſed corrigať. Debet etiā docere ꝙ propria iudicia q̄ hn̄t vnūqꝺqꝫ tp̄s qn̄qꝫ debent ꝑmutari: Sed qꝺ magis eſt neceſſarium ciuitati eſt ordo legis per tōꝝ ſm̄ qꝺ opus eſt eis ⁊ ab eis. Non pōat aūt in ciuitate iudicia particularia: qꝛ dāna ꝓueniunt ex eis: eo ꝙ varianť ſm̄ varietatem temporꝝ ſed generalia. Inſtitutio. n. generaliuꝫ non ſufficit. vnde oꝫ vt ħ reſeruet̄ deliberationi: oꝫ etiā vt inſtitutor inſtituat mores ⁊ conſuetudines ducentes ad equitatem que eſt mediocritas in oibus tribus viribus aie. ſ. in concupiſcibili ⁊ iraſcibili: ⁊ in bona diſpoſitione ſapientie: ⁊ ꝑcipue in practicis ad ħ vt ſit hō honeſtus in ħ mundo: ⁊ poſtea liberet̄ aīa eius ab hoc corpe mundiſſima. Caput aūt haꝝ honeſtatū ſunt ſapientia tēperantia fortitudo ⁊ haꝝ collectio eſt equitas: que eſt ꝑter nabilitatē ſpeculatiuam. In quocūqꝫ aūt ꝯuenerit cū illis ſapientia ſpeculatiua: iam ħ factus eſt felix: ⁊ cui cum ħ date fuerint ꝓprietates prophetie. fortaſſe fiet deus humanus: queꝫ lꝫ adorari poſt deum: quia ipſe rex terreni mundi ⁊ eſt vicarius dei in illo.

FINIS

¶ Explicit Methaphyſica Auicēne: ſiue eius ꝑma phyloſophia optime caſtigata ⁊ emēdata ꝑ canonicos regulares ſancti Auguſtini. In monaſterio diui Joānis de viridario Cōmorantes. Ad laudem dei.

℄ Incipit tabula cōtentoꝝ in ſufficiētia Auicene.

Accidētia nō ſequūť formā li° p° c°.6. Accn̄tia vbi corp°.
Accidētiū q̄dā egēt mā̄ ⁊ forma.ibidē.
Accidētiū q̄dā accidūt extrinſecus: quedam ex ſubā rei.ibidem.
Accidētiū q̄ dā ꝯſequunť formā quedaꝫ materiam.ibidem.
Accidentia ⁊ forme ſunt:que trahunt intellectū noſtruꝫ ad apprehendendā ſapientiā.libro primo.caplo.9.
Accidētia multa veniūt ex mā̄ nō ex forma.ibidem.
Actiones ⁊ motus aduenient corporibus vel ab extrinſeco:vel ab intrinſeco:libro p̄mo.ca°.5.
Accidēs qūo pōt denoīare rē in qua nō eſt.li°2°.ca°.9.
Affectio oīs vocať forma. libro p̄mo. ca°2°.
Affectio vbi contrarietas.
Agere ⁊ pati pn̄ᵗᵃ qūo ſe hn̄t circa motū.libro 2°. ca° 3.
Albedo nō vult itelligi niſi itelligať:cū q̄titate.li°p.c°.8.
Animalia agūtur in ſuos mot⁹ ſpōte:libro p̄mo.caplo.5.
Ariſmethica eſt remotiora ꝯueniētia cū natura ⁊ eſt maioris ſimplicitatis:libro p̄mo.caplo.8.
Aſtronomia eſt ſimplicior ceteris ſciētys ſubalternatis. libro p̄mo.caplo.8.
Aſtronomie ſubiectū eſt ſpa cū motu.ibidem.
Calefactionis ⁊ frigefactionis curſus non cōtinuatur:libro 2°.caplo.3.
Caſus ⁊ fatum quomō differant:libro p̄mo.ca°. 13.
Cathegorie oēs hn̄t exitū de potētia ad effectū.li°.2.ca.p̊.
Cauſe reꝝ eſſentiales ſunt q̄ttuor.libro p̄mo.ca°.10.
Cāe qūo diuerſimode ꝯſideranť a diuino ⁊ nālī:li°p̊.c°10.
Cauſaꝝ diuerſitates.libro p̄mo.caplo.12.
Cāe itrinſece ⁊ vniuerſaliora ſunt notiora ſ̄m itellectum compoſita ⁊ ſpecialia ſ̄m nām.libro p̄mo.caplo p̄mo.
Cā neceſſaria ē p ſe:⁊ qūo indiget cauſato.li° 2°.ca° 9.
Cōmune differt duobus modis.libro p̄mo.ca° 2°.
Complexio quid ſit.libro p̄mo.caplo.6.
Cōcluſio inquātū ꝯcluſio eſt p̄ter p̄miſſas.li°p̄mo.ca°.10.
Cōſiliū malū ⁊ infortunium qūo differant.li°p̄mo.ca°.13.
Cōtinuum nō hꝫ partes in actu.libro 2°.caplo p̄mo.
Cōtinuationis tēporis que ſit cauſa.libro 2°.ca°.13.
Contrariū non diffiniť p reliquum.libro 2°.ca°.4.
Cōtrarietas vͣ nō neceſſaria iter extrema mot⁹.li°2°.c°3.
Cōtrarietas affectio ⁊ priuatio differūt.libro p̄mo.ca° 2.
Corpus naturale quid ſit:⁊ quid mathematicū ⁊ ex quo habeat ꝙ ſit corpus.libro p̄mo.caplo.2.
Corpus naturale vnum manens numero variatur ſ̄m dimenſionem terminatam.libro p̄mo.caplo.2.
Corpus vnumq̄dq̄ꝫ qualitatis habet nām.formā.mām. ⁊ accidentia.libro p̄mo.caplo.6.
Corpora ſimplicia ſunt id qō ſunt ex forma non ex materia.libro p̄mo.ca° 6.
Corporeitatis natura.libro ſcd̄o.caplo p̄mo.
Corruptio fit p p̄uationē nō p formam.libro p̄mo. ca° 2.
De generatio hominis non eſt cā nature: ſꝫ cā male electiōis.li° p̊. ca°7.
Denſitas fit duobus modis.libro 2°.caplo.9.
Dependētie ratio vbi pendendi.
Deus nō eſt de cōſideratione naturalis.li°p̄mo.ca° 2.
Differētia ē:qua ꝯſtituiť eēntia rei quocūq̄ꝫ.li° 2.ca° 8.
Diffinitōis ps ſūt multaq̄ ps nō ſunt eēntie ei⁹.li° p̊.ca° 8.
Dimenſio nō patiť infundi.libro ſcd̄o.caplo.7.
Diſcretio q̄d ⁊ propter quid ſit.libro p̄mo.ca°.14.
Diſciplinalis vbi naturalis.
Diſciplinales vbi mathematica.
Efficiens vniuerſale dicitur dupliciter. libro p̄mo.ca° 2.
Efficiens cuius eſſe eſt ꝑpter aliud eſt poſterius illo ſ̄m naturam.libro p̄mo.caplo p̄mo.
Efficiēs quo ad nos p acciñs eſt noti⁹ ⁊ ignotius.li°p̊.c°p̊.
Efficiēs in reb⁹ nālib⁹ dř p̄nᵐ motus in alio a ſe.li° p̊.c° 10.
Efficiens cauſa quid.libro p̄mo.caplo.10.
Efficiēs ē cā finis ⁊ eꝯ diuerſis tñ reſpectib⁹.li°p̊.ca.11.
Efficiēs cā:quid ſit oībus modis.libro p̄mo.caplo.12.
Efficiēs ꝓpinquū ⁊ remotū:ibidem.
Efficienti principio attributa.libro p̄mo.caplo.2.
Elemēta moueri ab intrinſeco videť innui.li° p̄mo.ca.2.
Eſſentia rei quomō cā ſit motus.libro.2.ca° p̄mo.
Eſſentia rei aliq̄n notior eſt nature aliq̄n nobis.li.2.c°.5.
Eſſe abſolute:eſt veꝝ eſſe.libro ſcd̄o.ca°.13.
Ex ſummitur dupliciter:libro p̄mo.ca°.2.
Extremum queritur duobus modis.libro.2.caplo.9.
Exiſtentia ex ſeipſis quedam inſtituta ſunt ad vnum q̄dam ad multa.libro p̄mo.cap°.5.
Fabrica non reſtat poſt fabricatorem ſ̄m ꝙ eſt fabrica.libro primo.caplo. 12.
Finis multiplex.ſ.eſſentialiter:accidentalr ꝓpinquus remotus propinquus:ꝓpīquus cōis ⁊ reliqua.li° p̊.ca°.12.
Finis quid ſit.libro ſcd̄o.caplo. 5.
Finali principio attributa.libro p̄mo.ca. 2.
Finitum.libro p̄mo.caplo.4.
Fit aliquid ex priuatione proprie: non aūt ex materia niſi vt eſt coniūcta priuationi.libro p̄mo.ca.2.
Firmamentū quomō ſit in loco.libro ſcd̄o.ca.3.
Forma quomō differat a priuatione.libro p̄mo.ca. 2.
Forma aſſimilať:maſculo.libro p̄mo.ca.2.
Forme q̄dā gn̄anť ⁊ cōrūpūť:q̄dā nec ſic nec ſic.li°p̊.c.3.
Formis diuerſis attributa.libro p̄mo.caplo.8.
Forma quomō conferat ſcire.libro p̄mo.caplo.9.
Forma quid ſit.libro p̄mo.caplo.10.
Forma aliquomō ē ſpēs:⁊ aliquo modo differt ⁊ multipliciter dicitur.libro p̄mo.caplo.10.
Forma multiplex.ſ. eſſentialis accidentalis propinqua remota:propria cōis.libro p̄mo.caplo.12.
Forma ſubſtātialis nō recipit magis ⁊ minus.li°2.cap.3.
Forma ſubſtātialis recipiť in mā nō in ſubō.li° 2.cap. 3.
Forme ſubſtātiali vtrū ſit aliq̄d cōtrariū.libro.2.ca.3.
Forme ſubāles aliquomō opponunť oppoſitione extremorum.libro 2.ca.3.
Forma corporeitatis eſt coeterna materie. li° p̄mo.ca. p̊.
Formā eē igenerabilē itelligiť dupliciter.li° p̄mo.ca.3.
Forma dans eſſe eſt de conſideratione naturalis:nō aūt prima forma efficiens.libro p̄mo.cap.3.
Forma vbi corpus.
Grauia ⁊ leuia non mouentur ex ſeipſis. libro primo.capitulo.14.
Generatio fit p formā:nō p p̄uationē.libro p̄mo.ca.2.
Generatio in ſubſtātialitate eſt corruptio.li°2.ca.3.
Geometrie ſubiectū eſt quantitas.libro p̄mo.ca.8.
Geometria pura nō cōuenit cū ſcia nālī.libro p̄mo.ca.8.
Habitus predicamētum qūo ſe hēat. li°.2.ca.3.
Homo in eo ꝙ eſt homo:non eſt ens inquantum ens libro primo.capitulo.4.
Homo creatus eſt ꝑpter felicitatem.libro p̄mo.ca. 7.
Incipiēdum eſt a cōiorībus.libro p̄mo.cap.p̊.
Indiuidua non multiplicantur preterq̄ꝫ corruptibilia.libro p̄mo.cap.p̄mo.
Indiuiduū magis vniuerſalis eſt prius notū ſ̄m ſenſuꝫ: ſed ſ̄m imaginationē indiuiduū ſpēi.libro p̄mo.ca.p̄mo.

Infortunium vbi cõſilium malum.
Infirmus medicus aliud eſt a medico ſm hoc q̄ eſt infirmus.libro primo.caplo.10.
Inſtans non h3 eſſe in actu.libro.2.ca.pmo.
Inſtãtis itẽtio niſi mltiplicet̃:ſit⁹nõ multiplicat̃.li.2.c.p̃.
Inſtãs vnde eſt iſtãs nõ põt eẽ bis.li° ſcdo.cap. 12.
Inſtãs ſuo curſu cãt tẽpus:7 qd̃ inſtans.libro ſcdo.ca.12.
Intellectus pcipit quãtitatem nudam.libro pmo.cap. 8.
Logyce ſubiectum:libro pmo.caplo. 2.
Locus qd ſit:7 opiniones de hoc: 7 alia multa ponuntur:libro ſcdo.caplo.5.p totum.
Locus quid ſit:7 de proprietatibus loci:libro ſcdo. ca. 9.
Locus nõ eſt corpus nec equale corpori:libro ſcdo.ca.9.
Locus eſt equalis locato.eſt dictio iꝑpria.ibidem.
Locus neceſſarius eſt motui:7 non eſt prior eo cauſalitate ſed natura:libro ſcdo.ca.9.
Magnum 7 paruum an ſint cõtraria: libro ſcdo.ca.3.
Materia eſt ſuſceptiua omnium naturaliũ formaꝝ cõis tñ duobus ſpeciebus tantũ:libro pmo.ca.2.
Materia tripliciter cõparat̃ ad cõpoſitũ:libro p°. ca. 10.
Mã eſſentialis accidentalis propinqua remota propria cõmunis 7c. li.p.c.12.
Materia eſt ꝑpetua:q2 nõ h3 materiã:libro pmo. cap. 3.
Mã eadẽ nũero ẽ corruptibiliũ 7 icorruptibiliũ:li.p.c.3.
Mã nõ ẽ in effectu niſi p receptionẽ formaꝝ:li° 2.ca.3.
Mã nõ eẽt neceſſaria ſi forma poſſet eẽ ſine ipa:li°p.c.6.
Mã ẽ ignotior ꝓuatiõe 7 ꝓbat̃ topice:li° pmo.cap. 2.
Mã non deſiderat nec deſiderio aiali nec nãli:q2 nõ h3 formam ſibi propriam:libro pmo.ca.2.
Materia vbi corpus.
Mãlia pncipia cõueniunt in vno itellectu:li°pmo.ca. 10.
Mathematice ſcie ꝯſiderãt cãꝫ formalẽ tm̃:li°pmo.c.15.
Mẽſurãs aliqd non d3 eſſe accidẽs illi:li° ſcdo.ca.13.
Medicus ſanans ſe:eſt alius aliquo mõ:li° pmo.ca.10.
Mobile eſt in quo eſt principium motionis 7 in quo eſt perfectio prima:libro ſcdo.caplo.9.
Mobile cũ mouet eſt in duplici potẽtia:li° ſcdo.ca.pmo.
Mobile quomo quieſcat:ibidem.
Mobilibus attributa:libro ſcdo.ca.10.
Mors alicuius licet non ſit ex lege nature particularis ẽ tñ ex lege nature vniuerſalis:libro pmo.caplo.7.
Mors 7 ethica ex quo proueniant:libro pmo.ca.14.
Motus nihil h3 ſm intellectũ:libro ſcdo.cap.pmo.
Motus ois qũo intelligitur eſſe in tempore:li°. 2.ca.p.
Motus pendet ex ſex rebus:ibidem.
Motus plures diffinitiones ponunt̃:libro ſcdo.ca.pmo.
Motum pandit duplex potentia:libro ſcdo.ca.pmo.
Motus eſt perfectio pria eius qd̃ eſt in potentia ſ3 q̄ eſt in potentia: ibidem.
Motus quare diuerſis diffinitionibus diffinit̃:ibidẽ.
Motus 7 quietis diuiſio:libro pmo.caplo.5.
Motus eſt aliquando exitus de potentia ad effectum p formam in materiam:libro pmo.caplo.10.
Motus pncipiũ aliqd ẽ ꝑparãs aliqd ꝑficiẽs:ibidẽ.
Motus in qbus pdicamentis reperitur:libro ſcdo.ca.p.
Motus quid ſit:libro ſcdo ca.pmo.
Motũ eẽ in pdicamẽto dr̃ quadrupliciter:li.2.ca.3.
Motus qño ſit in quãtitate 7 q̃litate:libro ſcdo.ca.3.
Motus quomõ habeat eſſe in ſitu:libro ſcdo.ca.3.
Motus nõ eſt ad formã nec ad mãm:libro ſcdo.ca.7.
Motus circularis eſt cã oium motuũ:libro ſcdo.ca. 13.
Motus quomõ menſuret tẽpus:libro ſcdo.ca.12.
Motus vbi actiones.
Mouet ſe ipſum nihil:libro ſcdo.ca.pmo.
Muſice ſubiectũ ſunt toni 7 tempora:libro pmo.ca.8.
Naturam eſſe an ſit principium ſcientie naturalis:libro pmo.capitulo.5.
Nature diffinitio:libro pmo.ca.5.
Natura tripliciter dicitur:libro pmo.ca.6.
Natura duplex.ſ.vniuerſalis 7 particularis:li° pmo.c.7.
Natura licet diſcretione careat:tamen eius opus tendit ad finem:libro primo.ca.14.
Natura vbi corpus.
Naturalis non habet tractare de principio efficiente 7 finali cõmuni:libro primo.ca.3.
Naturale quid eſt:7 quid eſt qd̃ h3 naturam 7 qd̃ eſt per naturam 7 qd̃ eſt ex natura:libro pmo.ca.7.
Naturalis 7 diſciplinalis quomõ differũt:li.pmo. cap.8.
Nãlis qbus egeat in ſuis probationibus:li.pmo.ca.9.
Numerator verus quis ſit:libro ſcdo.cap.12.
Numerus q̃re nõ ꝯtinet̃ ſub ſcia nãli:libro pmo.ca. 8.
Numeri nã que ſit vt eſt intelligibilis:libro pmo.ca.8.
Olim dupliciter:libro ſcdo.ca.13.
Opus vnũ h3 multos fines:libro pmo.ca.13.
Perfectio aliquando vniuoca: aliquãdo equiuoca reſpectu diuerſoꝝ: libro ſcdo.c. 2.
Perfectio duplex.ſ.ꝑpria 7 cõis:libro ſcdo.cap.5.
Perfectibile eſt de ꝓuatione in habitum: mutabile vero de contrario in contrarium:libro pmo.ca.ſcdo.
Pendendi ratio:libro pmo.ca.8.
Perſpectiue ſubiectum:libro pmo.ca.8.
Principia alia ſunt generati alia gñatõis:libro pmo.c.2.
Principia corporis ſunt materia 7 forma digniori modo q̃3 priuatio:libro pmo.ca.2.
Principium cõe dicitur duobus modis:libro pmo.ca. 2.
Principia ſunt quattuor:libro primo.ca.2.
Principia propinqua 7 remota que ſint:libro pmo.c.12. 7 libro ſecundo.caplo pmo.
Principia propria debent inquiri in ſcientia an ſint 7 qd ſint:libro primo.caplo pmo.
Principia pma dicunt̃ de alijs pncipijs:libro pmo.c.3.
Prioritas 7 poſterioritas in curſu cui⁹ ptes ſint:li°2.c.11.
Potentia exiſtẽs nõ eſt perfectu3:libro ſcdo.ca.13.
Priuationis neceſſitas:libro pmo.caplo ſcdo.
Priuatio eſt principium:ibidem.
Priuatio aliquo modo requiritur ad mutabile 7 perfectibile:libro primo.ca.2.
Priuatio non eſt perfectio:libro pmo.caplo ſcdo.
Priuatio quomodo eſt principium:ibidem.
Priuatio dicit ꝑparationẽ in materia:libro pmo.ca.2.
Priuatio alicuius nõ eſt coeterna materie:li.pmo.cap.3.
Priuatio ſicut habet eſſe per accidens : ita generatur 7 corrumpitur:libro pmo.caplo tertio.
Priuatio vbi contrarietas.
Quando attributa: libro ſcdo. ca 3.
Quãtitas eſt inacceſſibilis ſubſtãtie.
Quantitas certa non eſt exiſtens niſi in materia 7 ſubiecto:libro primo.caplo quarto.
Quantitas quomõ intelligitur diuerſimode a duobus modis formarum:libro pmo.capi.8.
Quãtitates quomõ diuerſificant̃:libro ſcdo.ca.8.
Quies totius qd 7 quomodo:libro ſcdo.caplo pmo.
Quies non opponitur ſecundum ſe motui:ſed ſecundum aliquid qd̃ cõſequitur eam:libro ſcdo.ca.4.
Quies nõ põt eſſe habitus 7 motus ꝓuatio:li°ſcdo.ca.4.
Quies quare aliquo mõ h3 ꝑus 7 poſterius:li°ſcdo.ca.13.
Quies vbi motus.
Quies quid ſit:libro ſcdo.capitulo pmo.
Quies totius qd ſit 7 quomõ:libro ſcdo.caplo pmo.

Quies conſideratur quantum ad id qđ eſt: ⁊ quantum ad id qđ conſequitur. libꝛo ſcđo.ca.4.
Receptum aliquando eſt foꝛma ſubſtātialis: aliquando affectio accñtalis: li.ꝑ.ca.
Relationi attributa: libꝛo ſcđo.ca.3.
Requiſita ad coꝛpoꝛis mutabilitatē: liᵒ pmo.cap.2.
Reꝝ quedam ſunt ſemper q̄dā ſepe: libꝛo pmo.ca.13.
Reꝝ diffoꝛmitas ⁊ ſimilitudo vnde ſit: liᵒpmo.ca.14.
Res in pꝛincipio generationis pꝛius eſt in loco q̄ȝ in foꝛma ſua: libꝛo ſcđo.ca.7.
Res ꝯuenientes in nā quomō multiplicant̄: liᵒ 2.ca.7.
Res quomodo ſint in tēpoꝛe: libꝛo ſcđo.ca.13.
Res in quibus nō eſt pꝛius nec poſterius vllo modo nō ſunt in tempoꝛe: liᵒ ſcđo.ca.13.
Requiſita ad coꝛpis mutabilitatē: libꝛo pmo.ca.2.
Reſpōſio ꝑ quas cauſas ⁊ quomō ſit ꝯueniēs: liᵒ ꝑ.ca.15.
Rñſio certa nō eſt niſi nominent̄ oēs cauſe: libꝛo pmo. capitulo.15.circa finem.
Reſpectus multiplicari in infinitum non eſt inconueniens: libꝛo pꝛimo.caplo.3.
Reſoluere quid ſit: libꝛo ſcđo.ca.9.
Reſiſtentie diuerſitas: libꝛo ſcđo.ca.8.
Sempiternū quid ſit: libꝛo ſcđo.ca.13.
Sigulare vagū duplex: li.ꝑ.ca.ꝑ.
Singulare ſignatum non notius aut ignotius vlī ſpāli neqȝ quo ad itellectū: neqȝ quo ad nāȝ: libꝛo pmo.ca.ꝑ.
Simplicium nā eſt foꝛma vt natura aque eſt ipſa foꝛma: libꝛo pꝛimo.ca.6.
Situs pꝛedicamentuȝ quomodo in eo ſit ꝯria: liᵒ.2.ca.3.
Situi attributa: ibidem.
Spēs vt continentur ſub genere ſunt ſimul natura non tamen ſimpliciter: libꝛo ſcđo.ca.2.
Spaciū infinitū ſi eſſet: eſſet ſolū ꝑ ſe exñs: liᵒ.2.ca.7.
Sperma quomō ſit aial paulatim: liᵒ.2.ca.3.
Subiectū ſciē nālis eſt coꝛpus ſenſibile: liᵒpmo.ca.pmo.
Superficies due diſtincte non componunt aliquid vnū qđ ſit locus: libꝛo ſcđo.ca.9.
Superfluitates ꝓpter quē finē ſint: liᵒpmo.ca.14.
Tardius ⁊ citius que ſint: libꝛo ſcđo.ca.8.
Tarditas ⁊ velocitas quomodo diuerſificentur.ibidem.
Tranſitus ⁊ motus differunt: liᵒſcđo.ca.pmo.
Trāſitus motus nō hȝ diſcōtinuationē in actu: liᵒ 2.ca.ꝑ.
Tēpus qd ſit.⁊ tēpoꝛis ꝓpꝛietates: liᵒ ſcđo.ca.10.
Tēpus nō eſt motus dupliciter ꝓbat̄.ibidē.
Tēpus nō eſt velocius neqȝ tardius aliquo tpe.ibidē.
Tempus eſt numerus motus: libꝛo ſcđo.ca.11.
Tempus quomodo ſit pꝛius ibidem.
Tempus eſt cui ex ſeipſo accidit ante ⁊ poſt: ⁊ non eſt aliquid exiſtens pꝛopꝛie: libꝛo ſcđo.ca.11.
Tempoꝛis nihil eſt niſi inſtans: libꝛo ſcđo.ca.12.
Tempus non pōt numerari ſine re.ibidem.
Tempus numerantia multa.ibidem.
Tempus menſurat motuȝ ⁊ ecōuerſo: liᵒ ſcđo.ca.12.
Tempus quomodo poteſt dici longum: bꝛeue: multum paucū ⁊ alia: libꝛo ſcđo.ca.12.
Tempus quomō dicit̄ habere eſſe: libꝛo ſcđo.ca.13.
Tempus quare ſit debilius in eſſe q̄ȝ motus: ⁊ ꝙ tēpus non eſt relatiuum: libꝛo ſcđo.ca.13.
Tempus eſt inter quecūqȝ duo inſtantia.ibidem.
Tempus hȝ multa accidentia: libꝛo ſcđo.ca.13.
Tempoꝛalia verba que ſint.ibidem.
Ubi pꝛedicamentū q̄re in eo ſit motus: liᵒſcđo.ca.3.
Uacuū non hȝ eſſe: libꝛo ſcđo.ca.9.
Uegetabilis materia vocat̄ natura: liᵒ pmo.ca.5.
Uelocitas ⁊ tarditas nō ſunt motus: liᵒſcđo.ca.3.
Uniuerſalia ſunt ꝑpetua duobus modis.ſ.reſpectu ſingularium ⁊ reſpectu ꝑdicatoꝝ eſſentialiū: liᵒpmo.ca.3.
Uniuerſalia quare dicuntur non generari neqȝ coꝛrumpi: libꝛo pmo.ca.3.
Ul'e non hȝ eſſe niſi in indiuiduis: libꝛo ſcđo.ca.pmo.
Uniuerſalia ſunt magis nota quo ad rōnes nr̄as: ſed indiuiduum vagū quo ad nām ⁊ pfectionē: liᵒpmo.ca.pmo.
In voluntarys difficile eſt aſſignare cām: liᵒ pmo.ca.3.
Yle materia oꝛigo ⁊ elementum differunt ratione: libꝛo pmo.ca.2.
Yle differt a pꝛiuatione: libꝛo pmo.ca.2.
Yle aſſimilatur femine: libꝛo pmo.ca.2.
Yle quid ſit: libꝛo pmo.ca.3.

Sufficientie Tabule Finis.

Tabula Sexti Naturaliū Auicene

Abſtractio multiplex:ꝛ eius gradus ſpecies habētur parte ſcđa.cap. z.
Accidentia que accidūt eſſentie ex materia.parte ſcđa.ca.z.
Accidētia ꝛ actiões aliqūe:q̄ accidūt aie dū eſt in corpe:pte 4ª.ca.4.
Accidentia vbi diſpoſitiones.
Actiões materie qbus modis differāt:pte pma.ca.4.
Actiões diuerſe ex diuerſis ſunt v̄tutib⁹:pte.5.ca.8.
Actiones proprie non abſentantur ab eſſentia cuius ſunt actiones.ibidem.
Admiratio vbi hominis pprietates.
Adunatio fit duobus modis:parte.5.ca.5.
Aer quare nō videat̄:parte 3ª.ca.pmo.
Aer quomō albificet.parte tertia.ca.4.
Aer an ponat̄ inſtrm̄ vel mediū ad videndū.ibidem.
Afficitur melius res a ſuo ↄ̄rio q̄ꝫ a ſuo ſimili:pte pª.c.z.
Albedo vnde habeat q̄ ſit albedo:pte tertia.ca.pmo.
Albedo an fiat ex lumine:pte tertia.ca.4.
Albedo non eſt lux. ibidem.
Albū trāſit in nigrū paulatiꝫ tribus vijs.ibidē.
Alcmeonis opinio de aia. parte pma.ca.z.
Alteritas in qbus cadat ꝛ in qbus nō.pte 4.ca.z.
Aie eſſe ꝛ diffinitio affirmat̄:parte pma.ca.pmo.
Aia dr̄ vis vel potētia:dr̄ forma ꝛ pfectio. ibidē.
Anima non eſt corpus.ibidem.
Anima eſt forma:finis:ꝛ efficiens.ibidem.
Anima cōuenientius dr̄ perfectio: q̄ꝫ vis aut virtus aut potentia.ibidem.
Anima non eſt nomen eſſentie.vbi ſupra.
Anima quid ſit. ibidem.
Aia quomō apph̄ēdere ꝛ mouere debeat.ibidē.
Anima que ſubſtātia ſit.ibidem.
Anima cur diffiniatur per corpus.ibidem.
Anima q̄re ↄſideret̄ in ſcientia nāli.ibidem.
Anima nō eſt perfectio oīs corporis.ibidem.
Anima quid ſit.ibidem.
Anima celi ibi.Celi anima.
Aia ſꝫ aliquos ↄuenit celo ꝛ vegetabilibus.ibidē.
Anima quid ſit ex relatione quā hꝫ.ibidem.
Anime ſcientiam diuerſi diuerſimode apprehendere cōtenderunt:parte pma.ca.z.
Anime doctrinaꝫ p̄ponere eſt via liberior ꝛ notior ad diſcēdū:q̄ꝫ p̄ponere doctrinā de corpe:in ꝓhemio.
Aia dum ↄiūgit̄ ſi ponat̄ eſſe hō:aut aliqd aliud:multa ꝛ abſurda incōueniētia ꝛ hereſis ſequunt̄.pte pª.ca. z.
Anima eſt cauſa qua vegetabile ꝛ animale ſunt illius cōplexionis quam habēt:parte pma.ca.3.
Anima ↄtinet̄ in predicamento ſubſtātie.ibidem.
Anima eſt cauſa vnde ſubiectum ppriuꝫ eſt id in effectu ꝛ eſt cauſa.vnde eſt ſic.ibidem.
Aia cū ſepat̄:qd accidat ꝛ qd ſubſtituat.ibidem.
Aia eſt ſuba:qꝛ eſt forma q̄ nō eſt in ſubo.vbi ſupra.
Anima eſt vna in compoſito.ibidem.
Aie actiões ſunt:qꝛ ↄgregat:ↄiūgit:cōpōit:ꝛ ſeruat.ibidē.
Anima eſt perfectio ſubiecti ꝛ quomō.vbi ſupra.
Aie diuerſe actiões ſunt:ex diuerſitate ſuarum virium. parte pª.ca.4.
Anime humane virtus multiplex.ſ.contēplatiua ꝛ actiua ꝛ que ſint.ibidem.
Anima humana licet non pendeat ex corpore:hꝫ ſe tm̄ ad corpus vt forma:parte ſcđa.ca.pmo.
Anima occupata circa interiora non curat de exterioribus ꝛ ecōuerſo:parte quarta.ca.z.
Anima quomodo ſit cā permutationis cōplōnis in materia corporali:parte quarta.ca.4.
Anime mundi attributa.ibideꝫ.
Aia nobilis quomō trāſcēdat opationē ſuā i corpe.vbi ſ.
Anime accn̄tiū cauſe que ſint:pte q̄rta.ca.6.
Anima que eſt apta recipere intelligibilia ex intellectu: nō eſt corpus nec forma exn̄s in corpe:pte 5ª.ca.p̊ ꝛ.z.
Anime rationalis eſſentiā nō eſſe impreſſaꝫ in corpe probatur:parte quinta.ca.zº.p totum.
Anima apprehēdit eſſentiā ſuaꝫ ſemp ꝛc̄.ibideꝫ.
Anime ſubſtātia habet duas actiones: ꝛ vtreqꝫ ſunt īpedientes ſe.ꝛ quare.vbi ſupra.
Aia cū intēta fuerit ſenſibus retrahet̄ ab ītellectu.ibidē.
Aia rōnal' quot mōis adiuuet̄ a v̄tutib⁹ aīalib⁹.pte.5.c.3.
Anima ſi impedita nō fuerit in proprijs actionibus non egebit corpore.ibideꝫ.
Anima perfecta ꝛ roborata:ſola per ſe operatur actiones ſuas abſolute.vbi ſupra.
Anima a quo habeat q̄ ſit ſingularis.ibideꝫ.
Anime ſingularitas eſt aliquid qđ eſſe incepit ꝛ nō eternum qđ ſemper fuerit.vbi ſupra.
Anime cū creat̄ in aliquo corpe ineſt affectio nālis īcliatiōis ad regēdū illđ ad ꝓuidēdū ci ꝛ alia h9.ibidē.
Animā eſſe imortalē:ꝛ non trāſire de corpore ad corpus probatur.parte quinta.ca.4.p totum.
Anima a quo creatur:parte quinta.ca.4.
Anima quomō pendeat ex corpore.ibidem.
Aiaꝫ fieri vel eē res itellectas nō placet Aui.pte 5.ca.6.
Anima eſt quaſi ſpeculum.ibideꝫ.
Aia cū liberabit̄ a corpore ꝛ ab accidētibus corporis poterit cōiungi intelligentie agenti.ibidem.
Anime inſtrumenta infra ibi. Inſtrumenta.
Anime humane ſunt vnum in ſpecie ꝛ diffōne.pte 5ª.c.3.
Anima non habet eſſe ante corpus.ibideꝫ.
Aie nō hn̄t alteritatē in eſſentia ꝛ forma.ibideꝫ.
Aia q̄re habeat affectionē nālem ad corpus.vbi ſupra.
Anima hꝫ pncipia pfectiōis ſue mediāte corpe ibidē.
Aiaꝫ nō eē vnā in oībus hoib⁹ multiplr̄ pbat̄.vbi ſupra.
Anima quomō itelligit̄ eſſe effecta ſingularis.ibidē.
Anima q̄re nō pēdeat a corpore pte qnta.ca.4.
Anime attribuens eſſe quid ſit.ibideꝫ.
Anima humana prius eſt intelligens in potentia: poſtea in effectu:parte quinta.ca.5.
Anima quomō cōſideratur a naturali.ibideꝫ.
Aia vegetabilis nō eſt ↄiūcta cū aia hūana:pte 5ª.ca.p̊.
Aie nr̄e nō hn̄t poteſtatē itelligēdi oia ſubito:pte 5ª.ca.6.
Anima pncipaliter pendet a corde:parte qnta.ca.8.
Anima viuificat animal ex corde.ibideꝫ.
Animalia q̄dā q̄re in tenebris videāt:parte 3ª.ca.7.
Aiales vires q̄uo opant̄ remotis ipedimētis:pte 4ª.c.z.
Antiquoꝝ opiniones de aia: parte pma.ca.z.
Anuloſis aialibus attributa:parte pma.ca.z.
Apis q̄re meliorē hēat odorē q̄ꝫ cetera alia:pte zª. ca. 5.
Apprehendens vis diuiditur:parte pma.ca.5.
Apph̄ēdentiū viriū ab intus ſufficiētia ꝛ qd ſint. ibidē.
Apph̄ēdere formas:ꝛ apph̄ēder̄ itētōes q̄uo dr̄nt.vbi.ſ.
Apprehēdere opando:ꝛ nō opando differunt.ibideꝫ.
Apprehēdere principalr̄ ꝛ ſecūdario q̄uo differāt. ibidē.
Apprehendētiuꝫ viriū ſenſibiliū ab intus occultaꝝ ſufficientia:ꝛ earum diffinitionis.vbi ſupra.
Apph̄ēſionū modi ponunt̄ ꝛ declan̄t:pte zª.ca.z.p totū.
Apprehēdere quid ſit:parte ſcđa.ca.z.
Aph̄enſio imaginabilis nō niſi corpe pficit̄: pte 4ª.c.3.
Apprehendētes virtutes naturaliter inclinantur ad ſuū apprehenſibile:parte tertia.ca.8.

Apprehendẽtes virtutes naturaliter inclinantur ad ſuũ apprehenſibile:parte 3ª.ca.8.
Apprehendẽtes virtutes nihil habent facere niſi iudicare vel apphẽdere:parte 4ª.cap.4.
Aptitudo alicuius vt aliquid emanet ab eo eſt duobus modis:parte p̄ma.caplo p̄mo.
Aptitudo quid ſit:parte quarta.ca.5.
Arti quedam attributa poʳ.parte tertia.ca.4.
Atomi q̄re videant̄ ab hoie exiſtente in tenebris ꝛ non in radio:parte tertia.ca.3.
Auditus quid ſit:parte prima.caplo q̄nto.
Auditus infra.vbi viſus.
Auditus fit a neruis cerebri:parte.5.ca.8.
Augumentatiua virtus quid ſit ꝛ quomodo differat a nutritiua:parte ſc̄da.capitulo p̄mo.
Augumentatiua vbi nutritiua.
Brutorum multorũ cautelle naturales ex eoꝝ eſtimatiua pẽdẽtes poʳ:pte.4.ca.3.
Bruta nõ hñt ꝓuidẽtiã:ꝛ aliqua eis attributa:pte.5.ca.1.
Calor ethicoꝝ ibi ethicoꝝ calor.
Calor naturalis eſt primũ inſtrumentũ vegetabilis:parte ſc̄da.caplo primo.
Celi anima an ꝯtineat̄ in diffõne data de aĩa:pte pᵃ.ca.p̄.
Celeſtiũ corpoꝝ nãꝫ opiniões declarãtes ponit̄.ibidẽ.
Cogitatiua virtus que ſit:parte q̄rta.ca.p̄mo.
Cogitatiue ꝛ memoratiue loca q̄ ſint:parte q̄nta.ca.8.
Color eſt q̄litas ſc̄di mẽbri diuiſionis:parte tertia.ca.p̄.
Color non eſt actu niſi per lumen.ibidem.
Coloris duo itelligunt̄ circa apparẽtiã eiuſdẽ:pte 3ª.c.3.
Color quid ſit.ibidem.
Colores medij quomodo fiant:parte tertia.ca.4.
Cõpoſita nõ aĩata q̄re nõ habeãt ſenſuꝫ nec vitã: quamuis augeantur:parte ſc̄da.ca.3.
Cõparationes virtutũ ad corpus q̄les ſint.pte.5.ca.7.
Cõplexiões ſpũuꝫ quare debeãt eẽ diuerſe:pte.5.ca.8.
Cõcupiſcentia intenditur volũtas ad deſideriũ: ꝛ ex ira ad victoriam:parte quarta.ca.4.
Cor quomõ poſſit eẽ p̄cipiũ oĩuꝫ v̄tutũ: parte.5.ca.8.
Cordis diſpõnes multe ponunt̄.parte quarta.ca.6.
Cordis p̄marie ꝛ ſecũdarie diſpõnes q̄ ſint.ibidẽ.
Cordi attributa.vbi ſupra.
Cordis ſenſus ꝛ precipue tactus eſt maior q̄ ſenſus cerebri:parte quinta.ca.8.
Corporum diſtinctio ponitur:parte p̄ma. ca.p̄mo.
Corpora ſunt duobus modis ſꝫ p̄mã diuiſionẽ:pte.3.c.p̄.
Corpus patit̄ a nõ corpe ſine ipſiꝰ offenſiõe:pte.3.ca.7.
Corpis diſpõnes ex hoc ꝙ eſt corpus ponit̄:pte.4.ca.4.
Corpus a quo habeat ꝙ ſit ſingulare:pte q̄nta.ca.3.
Corpus aut eſſentiam anime impoſſibile eſt eſſe theſauꝝ anime:parte quinta.ca.6.
Corpus ex hoc ꝙ eſt corpus nõ poſſe eſſe id in quo coniunguntur virtutes ꝓbatur:parte q̄nta.ca.7.
Croci parua q̄titas q̄re tingat multã aquã:pte.3.ca.5.
Cupiditas ꝛ ira hñt dñiuꝫ iter virtutes mouentes. Alie etiam virtutes graduant̄:parte quarta.ca.4.
Cura vbi laſſitudo.
Delicia quid ſit:parte quarta.ca.quinto.
Deſideriũ quid ſit:parte quarta.ca.3.
Deſperatio quid ſit:parte quarta.ca.3.
Deſtructo poſteriori nõ deſtruit̄ prius ſed eꝯ.pte.5.c.4.
Deſtruẽdi potẽtia q̄ ſit ꝛ ex quo ſit:parte q̄nta.ca.4.
Diafanum vbi tranſlucens.
Difficultas cognoſcẽdi eſt ex duobus:parte q̄nta.ca.5.
Diffidẽtia quid ſit:parte quarta.ca.3.
Diffinitio vbi ſillogiſmus.
Diſcere quare ꝯtrariũ ſit ad memorari.parte q̄rta. ca. 3.
Diſcere p̄mũ cui comparetur:parte q̄nta.ca.6.
Diſpõnes q̄dã principaliter pendent ab anima: quedam ab vtroq3:ꝛ quedã a corpore:parte quarta.ca. 4.
Doloris ire ꝛ triſticie cauſa ponitur:parte quarta.ca.3.
Dubitatio eſt priuatio comprehenſionis alterius cõtradictoriarum:parte prima. caplo quarto.
Elementa ꝛ multa mixta:quare non recipiãt vitam:parte quinta.ca.7.
Emanãtia ab anima primo que ſint:parte q̄nta.ca. 7.
Epilenticus ꝛ aliqui alij quare videant intus id qđ apparet foris:parte quarta.ca.ſc̄do.
Eſſentia alicuius nõ abſentat ab eo:parte q̄nta.ca.7.
Eſſentie accidentia ex materia que ſint:parte ſc̄da. ca. 2.
Ethicoꝝ calor eſt multo fortior q̄ tertianoꝝ:pte.2.ca.3.
Extimatiua ꝛ alie vires iteriores quid ſint: parte prima. cap.q̄nto.ꝛ parte quarta.caplo p̄mo.
Eſtimatiua quomõ abſtrahat:parte ſc̄da. caplo ſc̄do.
Extimatiue ꝛ memoratiue v̄tus declarat̄:pte.4.c.3.p totũ.
Extimatio fit multis modis.ibidem.
Extimatio eſt excellẽtior iudex in aĩalibus.vbi ſupra.
Extimatiua quid operetur:parte quarta.caplo p̄mo.
Extimatio ẽ nobilior iter v̄tutes apphẽdẽtes:pte.4.c.4.
Excellẽs ſenſibile corrũpit ſenſum:parte quinta.ca.2.
Extrema vniuſcuiuſq3 partis inter ſe habent differẽtias: ꝛ que ſint:parte quarta.ca.6.
Fames ꝛ ſitis q̄d ſint: parte ſc̄da.ca.3.
Forma oĩs eſt perfectio ꝛ non conuertitur probatur:parte prima.ca.p̄mo.
Forma multiplex:parte prima.ca.p̄mo.
Formã eſſe vnicã in cõpoſito innuit:parte p̄ma.ca.3.
Forme plures:vtrũ ſint in homine.ibidem.
Forma quomodo tranſeat de virtute interiori ad aliam virtutem interiorem:parte tertia.ca.8.
Forma intellecta vbi theſaurus.
Forma q̄ eſt in aĩa manifeſtũ p̄cipiũ eſt eius qđ ꝯtingit in mã:ſicut forma ſanitatis in aĩa medici ꝛc̄.pte.4.c. 4.
Formationes tres itellectus quomõ differãt:pte.5.ca. 6.
Forme intelligibiles ſunt res p ſe exiſtẽtes.ibidem.
Gaudium quid ſit:parte quarta.caplo q̄nto.
Gñatiua v̄tus vbi v̄tꝰ:ꝛ vbi nutritiua.
Generatiua habet duas actiões:que ſint:pte ſc̄da.ca.p̄.
Generatiua reſtaurat qđ de ſpecie reſoluit̄.ibidem.
Generis nã imperfecta eſt:parte p̄ma.ca.p̄mo.
Gñis ꝛ differẽtie nõ eſt ꝓceſſus in ifinitũ:parte.5.ca.2.
Gipſuꝫ ꝛ alia ſimilia quomõ albeſcant:parte tertia.c.4.
Graduatio viriũ oĩuꝫ tã nãliũ quã aĩaliũ:pte pᵃ.ca.5.
Guſtus quid ſit:parte prima.ca.q̄nto.
Guſtꝰ vtilitas ꝛ q̄uõ ꝯueĩat ꝛ differat cũ tactu:pte.2.c.4.
Guſtus vbi viſus.
Herculis ſomniũ q̄le fuerit:parte quarta.ca.2.
Hominũ actões ꝓpe q̄ ſint:pte pᵃ.c.4.
Homo quare habeat ſubtiliorem ſenſum tactus ceteris animalibus:parte ſc̄da.ca.3.
Homo q̄re nõ habeat niſi duo noĩa odoꝝ: parte.2.ca. 5.
Homo cur debiliter odoret.ibidem.
Homines veroꝝ ſomnioꝝ qui ſint:parte quarta ca.2.
Hoĩes ꝯueniũt in apphẽdẽdo qđ ſentiũt ꝛ imaginant̄:ſꝫ differunt in velle illud:parte quarta.ca.quarto.
Hoĩs ꝓꝓetates:actiões:ꝛ alia ei attributa.parte.5.ca.p̄.
Hominis ꝓprietas maxime propria eſt formare itẽtões vniuerſales ꝛ itelligibiles maxĩe abſtractas.ibidẽ.
Homini ineſt iudicãs ſenſibilis: ꝛ iudicãs imaginatiua ꝛ iudicãs eſtimatiua:ꝛ iudicãs cõtemplatiua; ꝛ iudicans actiua:parte quinta.ca.p̄mo.

Tabula Sexti Naturaliū

Homini ineſt aliqua ſubſtantia que apprehendit intelli/gibilia recipiendo:parte quinta.ca.ſcđo.
Homines quomodo differant in qualitate ⁊ quantitate ingenij: parte quinta.ca.6.
Humana eſſentia eſt natura:parte ſcđa.ca.2.
Humane eſſentie natura eſt nō multiplicari:⁊ que ſit rō huius:parte ſcđa.ca.ſcđo.
Humanitati accidit multiplicari ex mā.ibidem.

Infectio vbi permutatio.
Ingeniū eſt actus rōnis:parte qnta.c.6.
Ingenium eſt principium doctrine.ibidem.
Ingenium ſuſcipit maius ⁊ minus.ibidē.
Inſtrumēta fatigantur ex iugi motu:⁊ deſtruitur eorum cōplexio naturalis:parte qnta.ca.ſcđo.
Intellectus multiplr̄ ſumit̄:parte pͥma.ca.5.
Intellectus ⁊ imaginatio quomodo differant in appre/henſione albedinis ⁊ alioꝝ hꝫ:parte quarta.ca.3.
Intellectus eſt prima virtus anime que comparat̄ con/templationi:parte quinta.ca.pͥmo.
Intellectus actiuus eget corpore ⁊ corporalibus virtu/tibus ad omnes actiones ſuas.ibidem.
Intellectus contemplatiuus eget ⁊ ipſe huiuſmodi ſꝫ nō omnimodo.vbi ſupra.
Intellectus multiplex:parte quinta.ca.primo.
Intellectiua virtus ſi itelligeret inſtrō corporali nō itel/ligeret ſeipſam:parte quinta.ca ſcđo.
Intellectiua virtus iterum ſi intelligeret inſtrumēto cor/porali nō intelligeret aliqua alia.ibidem.
Intellectus oppoſito mō ſe hꝫ ad ſenſuꝫ:nā cū itellexerit nobiliora poterit ⁊ ignobiliora apprehēdere: ſenſus ve/ro non.vbi ſupra.
Intellectus quare magis corroboret̄ in ſenectute in iu/uentute.ibidem.
Intellectus qualr̄ naſcatur in aīa:parte qnta.ca.5.
Intellectꝰ hꝫ poteſtatē multiplicādi qđ ē vnū:⁊ adunan/di que ſunt multa:⁊ quomodo:⁊ ꝙ hoc nō cōpetit alijs virtutibus.ibidem.
Intellectus quare non poſſit formare ea que ſunt.in vlti/mo intelligibilitatis.vbi ſupra.
Intellectus hꝫ gradus:qui ponunt̄:parte qnta.ca.6.
Intellectus:intelligens: ⁊ intellectum ꝙ non ſint idem arguitur: parte quinta.ca.6.
Intellectus non continet multitudinem vllo modo: nec ordinem formarum.ibidem.
Intellectus eſt principium omnis forme emanantis ab eo in anima. vbi ſupra.
Intellectus nr̄ eſt efficiēs formas ⁊ creans illas.ibidē.
Intellectus adeptus quid ſit.vbi ſupra.
Intelligibilia pͥma ſunt ꝑpoſitiones quas ꝯuenit crede/re non aliunde:parte prima.caplo quinto.
Intelligibiliū formaꝝ receptibilē eē ſubāꝫ nō corporalē ꝓbatur multis rōnibus:parte quinta.cap.ſcđo.
Intelligētia agēs ⁊ patiēs declarat̄:pte qnta.ca.5.ꝑ totū.
Intelligētie quomō itelligāt malū ⁊ ꝑuationes. ibidē.
Intelligibilia dr̄ formari tribus modis.parte.5.ca.6.
Iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis cuiꝰ ſint ptes:parte pͥma. ca. 5.
Iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili attributa:parte qnta.ca.pͥmo.
Ira vbi concupiſcentia.
Iudiciū intellectuale ⁊ imaginale:parte quarta.ca.pͥmo.

Laſſitudo ⁊ alia multa:cā ſunt ſomni.pte.4.c.2
Lucētia in nocte.parte tertia.ca.3.
Lucentia omnia ſunt eiuſdem generis.ibidem.
Luctus vbi hominis proprietates.
Lumē eſt q̄litas pͥmi mēbri diuiſiōis. parte tertia. ca. pͦ.
Lumē deſcēdēs ex lucido an ſit q̄litas.parte tertia.ca.2.
Lumina ſuperexcellētia q̄ ſint:parte tertia.ca.tertio.
Lux:lumē:⁊ ſplēdor quomō differāt.parte tertia.ca. pͦ.
Lux eſt q̄litas pͥmi mēbri diuiſionis.ibidem.
Lux eſt pars coloris.parte tertia.cap.pͥmo.
Lux quid ſit.ibidem.

Malum vbi intelligentie.
Mā:vna:eſt:parte quinta.ca.2°.
Medicina deceptorum que vocatur lac virginuꝫ quo/modo fiat:parte tertia.ca.4.
Mediū nō calīm neqꝫ frigidum:parte ſcđa.ca.tertio.
Medius terminꝰ in ſillogiſmo duplr̄ inuenit̄.pte.5.c.6.
Memoria eſt theſaurus itellectus:parte quarta.c.pͥmo.
Memorie locus ibidē:⁊ ibi cogitatiue.
Memoratiue virtus:vbi eſtimatiue.
Memoria ⁊ ſi ſit in brutis aliquibus:non tamen recor/datio parte quarta.caplo tertio.
Memorare quaſi cōtrariū eſt ad diſcere.ibidem.
Memoriā magnā hn̄t q nō hn̄t multos motꝰ:pte.4.c.3.
Mores ex q̄ vtute aīe habeāt eſſe:parte qnta.ca.pͥmo.
Motiua diuiditur:parte prima.caplo quinto.
Motiuaꝝ virtutū diſpoſitiones poͬ:parte.4ᵃ.ca.4.
Motus diuiſio:aut eniꝫ eſt ſcđꝫ q̄titatē:aut ſm̄ q̄litatē: aut ſcđm aliud:ſi ſit localis aut eſt nālis: aut voluntas: aut animalis ⁊ reliqua.parte prima.ca.ſcđo.
Motus voluntarius duplex:parte ſcđa.ca.tertio.
Multitudo reꝝ ex multis cauſis ꝓuenit.parte.5ᵃ.ca.3.

Natura pōt facere cōplōnē:q̄ eſt ad modū ꝑmuta/tionis:ars vero nō.parte tertia.ca.4.
Nature actiōes ſunt īfinite in diuidēdo ⁊ opando.ibidē.
Nigredo an ſit color verus:parte tertia.caplo quarto.
Nihil ocioſuꝫ aut ſupfluū eſt in nā:parte qnta.ca.4.
Nucha que ſit:⁊ quoꝝ ſit origo:parte quinta.ca.8.
Nutricatio quomodo ꝯuenienter fiat.ibidem.
Nutrimentum non ſemper permutatur ſubito in naturā nutriti:parte ſcđa.caplo pͥmo.
Nutritiua quid ſit: ⁊ eius finis: ⁊ quomodo differat ab augmentatiua.ibidem.
Nutritiua ſeruit augmētatiue: ⁊ augmētatiua generati/ue:⁊ due prime verſant̄ circa ſingulare:tertia vero intē/dit ſpeciem:parte ſcđa.caplo ſcđo.
Nutritiua reſtaurat qđ de ſingulari reſoluit̄.ibidē.

Obliuio in qbꝰ ſit:⁊ a qbꝰ rebꝰ cauſet̄. pte 4ᵃ c.3.
Obſcuritas qd ſit:parte tertia.ca.pͥmo.
Obſcuritas eſt in ſubiecto luminis.ibidem.
Oculus vbi ſol.Oculi vbi animalia.
Occupari nō poſſumꝰ eodē tpe circa diuerſa.pte 4ᵃ.c.2.
Odoratum qualiter poſſit eſſe vapor:parte ſcđa.ca.5.
Odores vbi homo ⁊ pomum.
Odorandi mediū qđ ſit.parte ſcđa.ca.5.
Olfatus quid ſit:parte prima.caplo quinto.
Olfactus hominis comparat̄ ad olfactuꝫ ceteroruꝫ ani/malium:parte ſcđa.caplo quinto.
Olfactus fit a duabus carunculis:parte quinta.ca.8.
Olfactus vbi viſus.
Opinio quid ſit:parte quinta.caplo pͥmo.
Opiniones antiquoꝝ de aīa:parte pͥma.caplo ſcđo.
Ordo libroꝝ naturalium vſqꝫ ad hunc ſextum incluſiue ponitur in prohemio circa principium.
Ordo aliorum nālium:diſciplinalium:⁊ diuinorum po/nitur circa finem prohemij.
Ouum qd acquirat ab igne:parte tertia.ca.quarto.

Partes ꝯſtitutionis due:parte prima.ca. pͥmo.
Paſſio nō accit niſi ex re noua.pte 2ᵃ c.3.
Paſſio quid ſit ⁊ in quibus ſit:parte ſcđa.ca.3.
Paſſio quomodo fiat:parte tertia.cap.7.

Patitur res melius ꝛc. vbi afficitur.
Pauoꝛ eſt cauſa ſomni ꝛ aliquando moꝛtis.pte 4ª.ca.2.
Percuſſio quid ſit: parte ſecunda.caplo ſexto.
Percutienti ꝛ percuſſo attributa.ibidem.
Perfectio eſt reſpectu ſpeciei.parte pꝛima. caplo pmo.
Perfectio duplex.ſ.pꝛima ꝛ ſcda.ibidem.
Permanēdi appetitus eſt res que venit ex deo in omne qđ eſt:parte ſcda.caplo pꝛimo.
Permutatio quedam vera: quedam ſimilitudinaria ꝛ que ſint:parte tertia.caplo quinto.
Pomũ q̄re marceſcat ex multo odoꝛatu:parte 2ª. cap.5.
Potentie nomen quid appꝛehendat:parte pma.ca.pmo.
Potētia tripliciter dr̄. Pꝛima dr̄ abſoluta nalr̄. Scda dr̄ facilis vel poſſibilis. Tertia dr̄ eſſe perfectio virtutis: parte pꝛima.caplo quinto.
Pꝛincipium non omne elementum eſt.parte pª.caplo.2.
Pꝛincipia actiui ꝛ ꝯteplatiui ex q̄bus ſint.parte 5ª.ca. p.
Pꝛiuationes vbi:intelligentie.
Pꝛophetie aliqua attributa poʳ.parte quarta.cap.4.ꝛ.5.
Pꝛopꝛiũ nō ſcimus niſi poſtq̃ ſciuerimꝰ cōe.in ꝓhemio.
Pũctus ſiue angulus ſunt accñtia rectitudini:pte 3ª ca.5.
Puncto attributa:parte quinta.caplo ſcdo.
Pupilla vna quare ipleat̄ cũ altera claudit̄.parte 3ª.c.7.
Pupille attributa.ibidem.

Rationalis anime vires q̄ ꝛ qđ ſint.pte pª.ca. 5.
Recoꝛdatio vel reminiſcētia nō eſt niſi in hoie iter animalia:licet in multis ſit memoꝛia: parte quarta.caplo tertio.
Recoꝛdatio quid ſit ibidem ꝛ quomodo in recoꝛdatione pꝛocedatur vbi ſupꝛa.
Recoꝛdant̄ q̄dã facilius q̃ diſcāt ꝛ q̄ ſint ꝛ hꝰ cã. ibidē.
Redditus quomodo fiat:parte ſcda.caplo quinto.
Repꝛobatio antiquoꝝ circa opiniões de aia:pte pª.ca.2.
Reſolutionē vſq; ad mãꝫ pmã innuit Aui.pte pma.ca.3.
Retractio anime vnde perueniat:parte quinta.caplo.2.
Riſus vbi hominis pꝛopꝛietates.

Sanguis cũ fuerit diuerſaꝝ cōplonũ vel diſpōnũ inclinat ad diuerſos moꝛes vel diuerſa accidentia ꝛ ad que.parte quarta.caplo ſexto.
Sapiētia creatoꝛis hꝫ in ſe oia pñtia pterita ꝛ futura:angeli aũt ꝛ aie qualr̄ ſe hēat circa hoc.parte 4ª. cap. 2.
Sapoꝛes quot ſint ꝛ quid ſint:parte ſcda.caplo tertio.
Sciētia eſt certa compꝛehenſio alterius contradictoꝛiarum.parte pꝛima.caplo quarto.
Scientia quid ſit.parte quinta. caplo pꝛimo.
Sciſſio quid ſit.parte ſecunda.caplo ſexto.
Senſata vt ſimul inueniant̄ ab intellectu q̃ requirat̄. parte quarta.caplo pmo.
Senſibilia communia quomodo appꝛehendantur a ſenſibus particularibus.parte tertia.caplo octauo.
Senſibilia communia quare cōia dicant̄.ibidem.
Senſibile excellens:vbi excellens.
Senſibilis aia ꝛ vegetabilis qđ eē hñt.parte pma.ca. 3.
Senſibilia cōia ſunt quinq;:parte pꝛima.caplo quarto.
Sēſibilis vis diuidit̄ in motiuã ꝛ apphēdētē.pte pª.c. 5.
Senſus quomodo ſentit ſe ſentire.parte ſcda.caplo ſcdo.
Sēſuuꝫ cōparatio circa pati vel nō pati:parte ſcda.ca. 3.
Sēſus iterioꝛes declarant̄:ꝛ q̄dã eis attributa:pte 3ª c.8.
Senſus quid ſit:parte pꝛima.caplo pꝛimo.
Senſus eſt aliqua affectio vel paſſio:parte pꝛima. caº. 2.
Senſus interioꝛes quot ſint.parte pꝛima. caplo quinto
Senſus omnis denudat foꝛmas a materia ſed nō ab accidentibus materie:parte ſcda.caplo ſcdo.
Sēſus ꝛ ſentiēs quomō differēter abſtrahãt: pte 3ª.c. 7.
Sēſus cōis virtus ipſa videt audit ꝛc.parte tertia.caº. 8.
Senſus cōis cōparat̄ imaginatiue quo ad aliq̄.ibidem.
Sēſus noſtri quomō ſentiãt ꝛ ſentiant̄:vbi ſupꝛa.
Senſuum exterioꝛum quos habent animalia declaratio ponitur:parte quarta.caplo pmo.per totũ.
Sēſus cōis eſt virtus cui reddunt̄ oia ſenſata.ibidē.
Senſus cōmunis eſt centrum omnium ſenſuuꝫ ꝛ ab ipſo oꝛiginant̄ nerui:ꝛ alia ei attributa.vbi ſupꝛa.
Sēſus iterioꝛes bene declarant̄ ſcđꝫ huius intentioneꝫ. parte quarta.caplo pmo.
Senſu appꝛehenditur foꝛma:eſtimatiua vero appꝛehenditur intentio.ibidem.
Senſuum interioꝛum loca pꝛopꝛia.vbi ſupꝛa.
Senſus non appꝛehendit ſe:ſed aliquod exterius ꝛ quare.parte quinta.caplo ſcdo.
Senſus quomodo ſeruiãt anime humane.parte 5ª. ca. 3.
Sētiens in effectu eſt ſicut ſenſatũ in effectu:ſilr̄ in potētia.parte ſecunda.caplo ſcdo.
Sētiēs apphēdit ſuũ ſenſatũ ꝛ puationē ſui ſenſati.ibidē.
Separatio multiplex:parte quinta.caplo ſeptimo.
Sillogiſmus ꝛ diffinitio eſt via que ducit nos neceſſario ad diſcere:parte quarta.caplo tertio.
Similia nō multiplicant̄ niſi in materijs.parte pª.ca. 2.
Simplicia quare nō habeãt ſenſuꝫ nec vitã:parte 2ª.c.3.
Simulachꝛa reꝝ non ſunt fixa:parte tertia.caplo.8.
Sol ꝛ ſtelle quomodo videant̄ vel nō videant̄. ꝛ quare in tenebꝛis.ſ.parte tertia.caplo tertio.
Solē q̄re nō poſſit ītueri oculus humanus.parte.5.ca. 5.
Somnij ſpēs quedam ponunt̄.parte quarta. caplo.2.
Somnij ipſius multe cauſe ponuntur.ibidem.
Somnijs dignoſcuntur ac pꝛeuidentur aliqua ab aliquibus ꝛ huius cauſa.vbi ſupꝛa.
Somnia que vera ſint ꝛ que non.ibidem.
Somnia vera qua hoꝛa magis fiant:vbi ſupꝛa.
Somnus quid ſit:ꝛ ex q̄bus cauſetur.ibidem.
Sono attributa ꝛ pꝛopꝛietates ponunt̄:parte ſcda.ca. 6.
Sonus eſt pꝛimuꝫ ſenſibile auditus.ibidem.
Sonus retrahit ab intellectu.parte quinta.caplo ſcdo.
Spes quid ſit:parte quarta.caplo tertio.
Splendoꝛ vbi lumen.
Spiritus in quo exiſtit ſenſus quomodo differat a ſenſu in quo exiſtit imaginatiua:parte tertia. caplo octauo.
Spiritus ſubſtantia qualis ſit.ibidem.
Spiritus ſenſus cōis quomō teneat foꝛmã.vbi ſupꝛa.
Spũs eſt vehiculũ virtutũ aialiũ:imo ꝓpoꝛtionabilr̄:nã alia eſt cōplo ſpũs aialis:alia vitalis:ꝛ alia naturalis. parte quinta.caplo octauo.
Spirituũ cōplexiones: vbi cōplexiones ſpirituum.
Subſtãtia triplex mã:foꝛma:cōpoſitũ.parte pma.cap.p.
Subſtantia multiplex.ibidem.
Subſtãtiale ꝛ ſubſtãtia nō eſt vnũ.vbi ſupꝛa.
Subtilitas eſt ſupꝛa igenium.parte quinta. caplo ſexto.
Superfluum vbi ocioſum.

Tactus quid ſit:parte pꝛima.caplo quinto.
Tactus pꝛopꝛietates:parte ſcda.caplo.3.
Tactus virtutes multe.ibidem.
Tactus eſt pmus ſenſuũ pp quē aial eſt aial vbi ſupꝛa.
Tactus vbi viſus.
Tactus fit a neruis cerebꝛi:parte quinta.caplo octauo.
Tenebꝛa vbi obſcuritas.
Theſaurus anime quis ſit:parte quinta.caplo ſexto.
Theſauri nō eſt apphendere foꝛmã ſꝫ tñ retinere.ibidē.
Timoꝛ quid ſit:parte quarta.caplo tertio.
Timoꝛ vnde cauſetur:parte quarta.caplo quarto.
Timoꝛ:audacia:ira:delectatio ꝛ alia hō quomō nalr̄ cauſent̄ ex diuerſitate diſpōnũ ſanguinis:parte q̄rta.ca.6.

Tabula ſexti Naturaliũ

Tinnitus an ſit ſonus ⁊ quomodo.parte ſcđa.caplo.6.
Traſlucens nõ eſt viſibile vllo mõ:parte tertia.ca.pmo.
Vapor quomodo poſſit odorari:parte ſcđa.cap.5.
Uegetabilis anima ⁊ ſenſibilis qđ eſſe habeant:parte prima.caplo tertio.
Uegetabiliũ ⁊ anuloſoꝝ aialiũ differentia:parte pª.ca.2.
Uegetabilis aia in qbus ⁊ quomõ ſit:parte pma.cap.3.
Uegetabilis habet tres vires.ſ.nutritiuam augmentatiuam ⁊ generatiuam:parte prima.caplo quinto.
Uegetabilis virtutes proprie ponuntur ⁊ declarantur: parte ſecunda.caplo primo per totum.
Uehiculum virtutum vbi ſpiritus.
Uertigo eſt cã motus vaporis in cerebro:parte.4.ca.p.
Uigilia quid ſit:parte quarta.caplo ſcđo.
Uigilia ex quibus cauſis fiat.ibidem.
Uires anime numerantur:parte prima.caplo quinto.
Uires aiales diuidunt in tres ptes ⁊ q.⁊ qd ſint.ibidem.
Uirium naturalium ⁊ animalium graduatio.vbi ſupra.
Uiribus attributa:parte prima.caplo quarto.
Uis:vbi potentia.
Uis ex hoc ꝙ eſt vis eſt ad aliud:parte prima. caplo. 4.
Uis imaginatiua ⁊ intellectiua ⁊ alie hꝰ ⁊ eis attributa. ibidem.
Uirtutum motiuarum:vbi motiuarum.
Uirtute aliqua ꝯiungunt ſenſibilia aliter eniꝫ nõ diſcerneret iter ea.parte 4ª.caplo pmo.Jtẽ nõ cognoſceret vnũ ſenſatũ ex alio.ibidẽ.Jtẽ nõ rememoraret vnũ ex alio:⁊ ſic difficile eſſet viuere vbi ſupra.
Uirtus omnis ex hoc ꝙ eſt virtus ex quo ſit.pte 5ª.c.7.
Uirtutes omnes habent vinculum aliquod in quo coniunguntur ⁊ quare.ibidem.
Uirtus q̃ eſt pᵐ qđ emanat ab aia in ſpma ⁊ ſemẽ:eſt virtus generans membra ſm vnãquãqꝫ virtutum congruam actioni illius:parte quinta.caplo.7.
Uirtutibus apprehẽdentibus p inſtrumẽta accidit ex pſeuerantia operis fatigari:parte quinta.caplo ſcđo.
Uirtutes aiales ⁊ nãles licet differãt nõ ſolũ accidẽte: ſꝫ ẽt diuerſe ſint ſpẽ:ꝯueniũt tñ in vna eẽntia:pte 5ª.c.7.
Uirtus non ſeparatur cum ſpecialitate ſua ſed cum generalitate ſua.ibidem.
Uirtus itellectiua qua etate corroborat:parte 5ª.cap. 2.
Uirtus intellectiua quare magis corroboratur in ſenectute q̃ in iuuentute.ibidem.
Uirtus omnis apprehendens per inſtrumentum nõ apprehendit eſſentiam ſuam vbi ſupra.
Uirtutes multe graduant:parte quarta.caplo.4.
Uirtutũ cõparatio ad corpus q̃lis ſit:parte qnta. cap. 7.
Uirtus vbi potentia.
Uiſibilium ſentẽtia completur parte tertia.caplo.7.
Uiſibilis virtus eſt extra ſenſum cõmunem : quamuis emanet ab eo:parte tertia.caplo octauo.
Uiſio nõ conſiſtit in humore chriſtaloidos.ibidem.
Uiſus quid ſit:parte prima.caplo quinto.
Uiſus abſtrahit a mã imperfecte:parte ſcđa.caplo.2.
Uiſus determinatur:parte tertia.caplo pmo p totum.
Uiſus vel circa viſum ponuntur ſentẽtie praue ⁊ deſtruuntur:parte tertia.caplo quinto.
Uiſus debilium quomodo confortatur.ibidem.
Uiſus:tactus:⁊ guſtus:⁊ alij ſenſus particulares quomõ apprehendant ſenſibilia cõia:parte tertia.caplo.8.
Uiſus perficitur humore criſtaloide:parte quinta. ca.8.
Uita dupliciter dicitur:parte prima.caplo primo.
Uita ꝓhibetur recipi ex vltimitate vel diſtantia maxima contrarietatis:parte quinta.caplo ſeptimo.
Unum qualiter videtur duo:parte tertia.caplo.8.
Unum poteſt videri duo quadruplici de cauſa.ibidem.
Uniuerſalia ſunt ꝯceptiões tantũ:parte quinta.ca.pmo.
Uolũtatis rami ſunt iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcilis:pte 4ª.c.4.
Uultures quomodo intelligũtur odorare ex magno ſpacio.parte ſcđa.caplo quinto.
Ymaginatiua quomõ abſtrahat:parte 2ª.ca.2.
Ymaginatiua quomodo appellari poſſit fantaſia.parte quarta.caplo primo.
Ymaginationes falſe ⁊ alia hꝰ a qbus cauſent.ibideꝫ.
Ymaginatiua vocat formalis vbi ſupra ⁊ caplo ſcđo.
Ymaginatiua quot modis ipediat ne agat:pte 4ª.ca.p.
Ymaginatiue natura que ſit:⁊ proprietas motus eius vnde cauſetur:parte quarta.caplo ſcđo.
Ymaginatiua cum ſit fortior in aliquibus quid operetur in illis ⁊ non in alijs.ibidem.
Ymaginatiue ſeruitiũ qua hora ſit melius vbi ſupra.
Ymaginatio maloꝝ motuũ fit ab vſu mẽtiendi. ibidem.
Ymaginatio vbi intellectus.
Ymaginabilis apprehenſio non fit niſi mediante corpore:parte quarta.caplo tertio.
Ymaginatio quomõ põt facere caſus: parte quarta.c. 4.
Ymaginatio nõ ymaginat ſcipſaꝫ: parte quinta.ca. ſcđo.
Ymaginabiliũ formatio qd ſit:parte quinta.caplo.6.

Tabule Sexti Nãlium Auicẽne.Finis.

Accipitrum decez genera: libꝛo octauo caplo.5.
Adoleſcentes generant creaturas debiles:libꝛo quinto.caplo ſcdo.
Albabar animal libꝛo pꝛimo.
Alzuti piſcis libꝛo pꝛimo.
Anima eſt vna:⁊ eſt p̄mo ↄiūcta cū p̄mo mēbꝛo:⁊ p̄mū inſtrumentum anime eſt caloꝛ naturalis:libꝛo iz.caplo.6.
Animalia quedam ſimilia ſunt plātis:libꝛo.8.capº p̄mo.
Animal carens ſanguine:eſt ↄtētū paruo cibo:liº 14.c.p̄.
Animal omne mouet aurem pꝛeter hominē: libꝛo p̄mo.
Animalia quadrupedalia mouēt pedes ↄ̄rio hoī.libꝛo p̄.
Animal omne coꝛnutum eſt quadrupes:libꝛo pꝛimo.
Animal coꝛnutū:oē hꝫ coꝛnu vacuū p̄ter ceruū:libꝛo p̄.
Animal omne generās habet quinqꝫ ſenſus pꝛeter ⁊c̄. libꝛo quarto.caplo ſcdo.
Animalium diuerſitas circa modum generandi: libꝛo quinto.caplo pꝛimo.
Animalia quomodo generent̄ ex ouo:libꝛo.6.capº p̄mo.
Animalibus multis attributa:libꝛo ſeptimo.
Animalia ſerpentia poſſunt viuere longo tempoꝛe ſine nutrimento:libꝛo octauo.caplo pꝛimo.
Animal magis impinguatur cum mutatur de regione calida ad frigidam ꝙ̄ ecōuerſo:libꝛo octauo.caplo.z.
Animalia habentia ſanguinem ſubtilem ſunt timoꝛoſa: habentia vero ſpiſſum ſunt magis audacia: libꝛo nono.caplo pꝛimo.
Animal habens ſanguinem omne illud habet cerebꝛuꝫ: libꝛo.iz.caplo ſeptimo.
Animalia quomodo ſumant cibum ⁊ arboꝛes ſimiliter. libꝛo.iz.caplo decimo.
Animalia quedam non habent fel.libꝛo.14. caplo p̄mo.
Animalia anuloſa quedam volant ⁊ quedā nō:li.4.ca.p̄.
Animalia que habent vocem libꝛo quarto.caplo ſcdo.
Animalia que doꝛmiunt ⁊ que nō:libꝛo quarto. caplo.3.
Animaliū quoꝛūdā ꝓpꝛietates ⁊ eis nocentia.li.8. caº. z.
Animalia anuloſa impinguant̄ tēpoꝛe partus.ibidem.
Animalia quadrupedia in egypto ſunt magna.ibidem.
Animalia aſie ſunt maloꝝ moꝛum.vbi ſupꝛa.
Animalium omniuꝫ eſt partus determinatus pꝛeter hominis:libꝛo nono.caplo quinto.
Animal completum quod ſit.libꝛo.16.caplo p̄mo.
Animalium diuerſitas ⁊ quomodo recipiant guttaꝫ deſcendentem:⁊ virtutes animales ⁊ alias virtutes: libꝛo.16.caplo pꝛimo.
Animalia que ſint que multa oua faciūt ⁊ que pauca: libꝛo.17.caplo pꝛimo.
Animal nō poteſt eſſe ſine coꝛde licet poſſit eſſe ſine epate:libꝛo.18.caplo pꝛimo.
Animalium generationis modus.ibidem.
Animalium generatio:libꝛo.15.caplo p̄mo.
Animalia omnia ſanguinea que ambulāt aut volant:aut ſaltant ſunt diuerſa per maſculinuꝫ ⁊ femininū.ibidē.
Animalia que generent cōpleta generatione ⁊ que non: vbi ſupꝛa.
Animalia que multum ouant parum viuunt.li.17.caº.p̄.
Animalia:que plures:⁊ que paucos filios faciāt.libꝛo.18. capitulo pꝛimo.
Anſeri attributa:libꝛo ſexto.caplo p̄mo.
Anuloſa animalia quo fumo fugent̄.libꝛo quarto.caº z.
Annus:vbi pluuioſus.
Apes habent pꝛincipem:libꝛo pꝛimo.
Apes libꝛo.17.caplo pꝛimo.
Apibus quedam attributa:libꝛo octauo.caplo quarto.
Appetitum habet omne animal ad id cui cōuenit ſua cōplexio:libꝛo.iz.caplo.iz.
Aquile quedam attributa:libꝛo octauo.caplo pꝛimo.⁊ libꝛo nono caplo pꝛimo.
Aquila quomodo comedat aquilaꝫ.ibidem.
Aquila facit tria oua ⁊ vnuꝫ eycit.libꝛo.6.caplo p̄mo.
Aquilis attributa quedam:libꝛo octauo.caplo pꝛimo.
Arance plures modi ⁊ attributa quedam:libꝛo.8.cap.5.
Arboꝛes que multos fructus faciunt parum viuūt.libꝛo .17.capitulo pꝛimo.
Archam animal libꝛo pꝛimo.caplo vnico.
Arietes ſenes cum feſtinant ante iuuenes ad coitū ſignificatur ꝙ ille annus erit fertilis:libꝛo ſeptimo.
Ariſtotelem ſibi contradicere videtur innuere auctoꝛ iſte.libꝛo nono.caplo pꝛimo.
Aſſimilationis cauſa vnde oꝛiatur.libꝛo.18.caplo p̄mo.
Aſini quomodo impinguant̄:libꝛo octauo.caplo p̄mo.
Aſinoꝛum egritudines:libꝛo octauo.caplo ſcdo.
Aſinus indicus habet vnum coꝛnu.libꝛo.iz.caplo.14.
Aſinis attributa:libꝛo.16.caplo ſcdo.
Auditui attributa aliqua.libꝛo.iz.caplo.iz.
Aues venatiles raro potant:libꝛo octauo.caplo p̄mo.
Aues quedam efficiuntur foꝛtioꝛes per vnum ventū ꝙ̄ per alium.libꝛo octauo.caplo ſcdo.
Aues habentes vngues curuos valde raro potant. libꝛo octauo.caplo ſcdo.
Aques quedam pariunt agnuꝫ coꝛnutuꝫ.libꝛo.8.capº.z.
Aues quedaꝫ ponunt cinamomū in nidis ſuis.li.8.ca.4.
Aues non potant aquā multaꝫ ⁊ quare.libꝛo.i3.caplo. 5.
Auibus diuerſis attributa:libꝛo.14.caplo octauo.
Auis que ſtat in aquis non facit nidum ſupꝛa arboꝛem. libꝛo octauo.caplo pꝛimo.
Auicēna ſub quo climate fuerit:⁊ de qua ꝓuincia poteſt colligi.libꝛo ſexto.capitulo pꝛimo.
Auribus attributa aliqua.libꝛo.iz.caplo.iz.
Baritus animal habet tres oꝛdines dentium.li.p̄.
Bos vbi coꝛnus.
Boui attributa.libꝛo ſeptimo.
Cacha auis cantat ſuauiter.libꝛo octauo. caplo. 4.
Calidum multipliciter.libꝛo.iz.caplo.6.
Caloꝛ habentium ſanguinem.ibidem.
Caloꝛ vtruꝫ ſit maioꝛ in puero ꝙ̄ in iuuene vel ecōuerſo. libꝛo.iz.caplo tertio.
Camelus habet vngulas fiſſas ⁊ in aliqua regione non. libꝛo pꝛimo.
Cameli repellunt equos.libꝛo ſeptimo.caplo pꝛimo.
Cameli appetunt potum aque turbide. libꝛo.8. caº p̄mo.
Camelus non luxuriat cuꝫ matre.libꝛo octauo.caplo. 7.
Canar animal.libꝛo quarto.caplo p̄mo.⁊ libꝛo.14.ca.7.
Canes quidam non manſueſcunt niſi poſt tertiam generationem:libꝛo octauo.caplo ſcdo.
Canibus aliqua attributa:libꝛo.7.⁊ libꝛo octauo. caplo p̄mo.⁊ libꝛo.16.caplo ſcdo.
Canibus accidit ſquinātia podagra ⁊ rabies. libꝛo octauo.capitulo ſcdo.
Canes: capꝛi:⁊ quedam alia animalia quomodo ⁊ quibus herbis medicentur.libꝛo octauo.caplo quarto.
Caniciei cauſa:libꝛo nono.caplo quinto.
Caper vbi lac.
Capꝛe attributa.libꝛo ſeptimo.⁊ libꝛo octauo. capº p̄mo.
Capꝛe quedam habent auriculas in quibus eſt diſtātia palme ⁊ medium.libꝛo octauo.caplo ſcdo.
Capꝛeoli nunꝙ̄ mutant dentes.
Capꝛi oues ⁊ arietes ſunt ſtulti.libꝛo octauo.caplo.4.
Capꝛe ⁊ oues quomodo impinguantur.ibidem.

Caput quare habeat parum carnis.libro.12.caplo.10.
Capitis quedam attributa.ibidem.
Capitis tres figure naturales vbi ſupra.
Capitis ⁊ ſpōdiliū colli anothomia:libro.12.ca.13.
Charin qui ⁊ dicitur cignus:pugnat cum aquila ⁊ vincit eā:⁊ de cantu eius:libro octauo.caplo.4.
Carnes animalium que paſcunt̄ in montibus ſunt meliores ꝗ̄ que in planis:libro octauo.caplo pmo.
Cartilaginis iuuamenta:libro.12.caplo.12.
Caſtor animal:libro.15.caplo primo.
Cauſarum diuerſitas vnde cauſetur:libro.18.caº pmo.
Cerebrum quomodo ⁊ quare doleat ⁊ aliqua ei attributa:libro.12.caplo ſexto.
Cerebrum quare ſit tante molliciei ⁊ quare illa ſit lenis vnctuoſa:libro.12.caplo ſeptimo.
Cerebrum quomodo ſe habeat.ibidem.
Cerebꝝ h3 duo foramina:⁊ alia ei attributa vbi ſupra.
Cerebrum non habet ſanguinem.ibidem.
Cerebrum quomodo ſit inſtrumentum operationū ſenſuum:libro.12.caplo decimo.
Cerual quo igenio capiat ceruū:libro octauo.caº pmo.
Cerual quomodo capiat bouem.ibidem.
Cerual quo pacto percutiat hominem:vbi ſupra.
Cerui quomō doceāt ⁊ defendāt filios:libro.8.caº 4.
Cerui quomodo abſcondant cornua cū mutant ea ⁊ aliqua alia eis attributa.ibidem.
Ceruus maſculus habet cornua ⁊ quare non habeat cornua femina:libro.12.caplo.14.
Chiſtis fellis anothomia:libro.13.caplo quinto.
Chochi:libro.14.capitulo ſeptimo.
Complexio quid ſit:libro.12.caplo primo.
Chonche libro primo.
Cor impedientia:libro.12.caplo ſexto.
Cor quomō ſit principium ſenſuum.libro.12.caplo.10.
Cor ex quibus ⁊ quomodo componat̄ ⁊ eidem attributa aliqua:libro.13.caplo ſcdo.
Cor magnū habentia maioris ſunt timoris ꝗ̄ habentia paruum:libro.13.caplo tertio.
Cor pmo generat̄ ⁊ vltimo morit̄:libro.16.caplo pmo.
Cornua bouū quomodo reddantur mollia: libro.8.capitulo pmo.
Corporales virtutes omnes habent terminum: libro.12.caplo tertio.
Corpus eſt ex femina:⁊ ſpiritus animalis eſt ex maſculo:libro.16.caplo primo.
Coruus ⁊ bos nālr ſunt inimici:libro octauo.caplo.3.
Coruus ⁊ vulpes licet dicant̄ eſſe amice:aliqñ tñ exptū eſt inter eos eſſe inimiciciā: libro octauo. caplo tertio.
Delphino attributa:libro quarto.ca.2. Et libro ſexto. caº ſcdo:⁊ libro.8.caplo.7.
Dentibus attributa:libro.12.caplo.14.⁊ liº 16.caº ſcdo.
Dentes iuuant ad formationē litterarꝝ:ibidem.
Diafragma quare poſitum ſit inter membra ſpiritualia ⁊ nutritiua:libro.13.capitulo primo.
Digeſtiones multe ⁊ quomō fiāt:libro.12.caplo.4.
Dorſi anothomia:libro.14.caplo tertio.
Elephanti attributa.libro.7. capitulo vnico:⁊ libro octauo.caplo primo.
Elephas raro infirmatur:libro octauo.caplo ſcdo.
Elephantes pugnant inter ſe:⁊ qua induſtria capiantur:⁊ reddantur obedientes:libro.8.caplo tertio.
Epar eſt ſecundū membrum in generatione poſt cor:libro.13.caplo. 3.
Epar ⁊ ſplen quare ſint ſub ſtomaco ⁊ quomō:liº.13.ca.5.
Epilepſia quandoq3 aufertur anno.14.libro.9.ca.pmo.
Equa abortit ex fumo extincte candele ⁊ ſimiliter mulier:libro octauo.caplo ſcdo.
Equale ſcdm medicos quid:libro.12.caplo primo.
Eque attributa:libro ſeptimo.
Equa que impregnatur ab equo: ſi poſt coit cum aſino corrumpitur quod eſt in eius vtero:libro.16. caplo. 2.
Equi impinguantur ex potu:⁊ appetunt aquam turbidā: libro octauo.caplo pmo.
Equis diuerſis attributa:libro octauo.caplo ſcdo ⁊.7.
Equus quas aues habeat inimicas:libro octauo. capº.3.
Equis ⁊ vaccis quedam attributa:libro octauo.cap.4.
Etates ſunt quattuor:libro.12.caplo tertio.
Faui damnificantur a quodam animali quod naſcitur in cera:libro octauo.caplo ſcdo.
Femine ſunt malorum morum cum lactant:libro ſeptimo.capitulo vnico.
Femina quandoq3 abortit ex fumo extincte candele: libro octauo.caplo ſcdo.
Feminis attributa quedam vbi mulieres.
Feminarum ꝓpter quid alique generant ſolū maſculos ⁊ quedam feminas:libro.18.caplo primo.
Fertilitatis anni ſignum:libro ſeptimo.caplo vnico.
Fetus cuiuſlibet generis ex ſene eſt malus:libro.5.ca.2.
Fetus quomodo ſtat in matrice:libro nono.caplo qnto.
Fetus multi quare ⁊ quomodo ſimul generent̄. ibidē.
Flegma eſt ſanguis non decoctus:libro octauo.caplo. 2.
Filiorum aſſimilatio patri vel matri vnde cauſetur: libro.18.caplo primo.
Formica ⁊ quedam alia animalia quomodo interficiātur a quibuſdam odoribus:libro quarto.caplo ſcdo.
Formicis attributa quedam:libro octauo.caplo quinto.
Gallus ſemper coit: libro primo.
Gallus h3 deſideriū multū:libro ſeptimo.
Galline attributa: libro ſexto. caplo primo.⁊ libro octauo.caplo ſeptimo.
Geminorum cauſa que ſit:libro nono.caplo quinto.
Generatio piſcium ⁊ alioꝝ ponitur:libro ſeptimo.
Generationis animalium modus:liº 15.caplo pmo.
Generatio ⁊ factio quomodo poſſint ſe inuicem iuuare in ſaluando ſpeciem.ibidem.
Generationis materia debet eſſe mundior ꝗ̄ materia nutritionis:libro.15.caplo tertio.
Generationis animalium qualitas:libro.16. caplo pmo.
Grues habent principem:libro primo.
Grues mutant ſe ad diuerſas regiones: libro.8. caplo.2.
Gruibus aliqua attributa.ibidem:⁊ libro nono.caplo.10.
Guſanes que ſint innuitur:libro.15.caplo pmo.
Hardon vel balarce animal:libro primo.
Homo non poteſt viuere ſolus et in hoc aſſimilantur ei formice apis ⁊ grues:libro primo.
Homo aīalium ſolus habet tibias multum carnoſas: libro pmo.
Hominis ſanguis quomodo ad diuerſas partes ꝯuertat̄ in ſomno ⁊ vigilia:libro tertio.ca.3.
Hominis quidam non ſomniant anteꝗ̄ ſit magni:⁊ quidam nunꝗ̄:libro.4.ca.3.
Homo ſudat ſanguinē:libro tertio.ca.3.
Homines quidā in quibuſdā locis ſunt qui aſſimilantur brutis:libro octauo.caplo pmo.
Homines ſani ad tempus durare poſſunt ſine cibo:libro octauo.caplo.2.
Hominis cuiuſdam mirabilia.ibidem.
Homini attributa:libro nono.caplo pmo.
Hō quomō ⁊ ꝗ̄to tpe generet̄:libro nono.cap.5.
Hō iter oīa aīalia h3 pectus amplum.libro.14.ca.7.

Homo vbi ſperma.
Humor qd ſit ⁊ quot ſint humores:libro.12.caplo.5.
Impinguationis pluriū animaliū ponit modus:libro.8.ca.p̄mo.
Impregnatio ⁊ eius ipedimētū:libro.10.ca.p̄mo.
Infirmitates diuerſoꝝ aialiū:libro.8.caplo ſcdo.
Inteſtinoꝝ anothomia ⁊ numerus:libro.13.caplo.6.
Intoxicatio diuerſoꝝ aialium: libro.8.caplo ſcdo.
Iricius marinus:libro quarto.caplo p̄mo.
Karabo:libro.14.caplo ſeptimo.
Labiorū anothomia:libro.14.ca.8.
Lac quomodo fiat:libro tertio.cap.3.
Lacti attributa.ibidem.
Lac quomō ſit etiam ſine partu.vbi ſupra.
Lac ficuum coagulat lac ibidem.
Lac aſine ⁊ aliorum animalium:libro.7.
Lactuca agreſti vtitur quedā auis contra morbum ſerpentis:libro octauo.caplo quarto.
Lana aialis comeſti a lupo ſi ex ea fiat pānus facit multos pediculos:libro octauo.caplo p̄mo.
Leoni quedā attributa:libro.8.ca p̄mo.⁊.6.⁊.7. ⁊ libro.14.capitulo ſeptimo.
Leones ſunt magni in terra quadam:libro.8.caplo.2.
Leonum diuerſitas:libro.15.caplo ſcdo.
Leopardus quomō ſanet ⁊ aliqua ei attributa:liº8.c.4.
Leopardus:libro.14.caplo ſeptimo.
Leo terre quid ſit ⁊ ei attributa.ibidem.
Lingua hominis eſt ꝓpter loqui:in alijs animalibus ꝓpter alia:libro.12.caplo.12.
Linguā mouent nouē muſculi.ibidem.
Lingue multa attributa: vbi ſupra.
Lupis qdā attributa:liº.8.ca.2.⁊.ca.7.⁊ liº.16.caº ſcdo.
Lupi quidam comedunt piſces:libro octauo.ca.5.
Lupi quidā diligunt leopardum:libro octauo.caº 4.
Malchie animal: libro quarto.caplo primo.
Mādibule anothomia:libro.14.ca.7.
Manuum anothomia:libro.14.caplo ſeptimo.
Marinis aialibus qdā attributa:libro octauo caº p̄mo.
Maſculi aliqui habent lac:libro tertio.caplo tertio.
Matricis ⁊ virge anothomia:libro.15.caplo p̄mo.
Maxillarum anothomia:libro.14.caplo octauo.
Medulle multa attributa:libro.12.caplo ſexto.
Mel qd ſit melius:libro octauo.caplo ſexto.
Membra hominis ſuperiora primo ſunt plaſmata maiora inferioribus:liº primo.
Mēbroꝝ graduatio quoad q̄litates p̄mas:libro.12.c.2.
Mēbrū magis ſenſibile quod ſit:libro.12.caplo.6.
Mēbris nutritiuis quedam attributa:liº. 13. caº primo.
Membroꝝ quorūdam anothomia:libro.14.caplo ſcdo.
Membroꝝ conſimilium differentia:libro.16.caº vnico.
Menſtruum quomodo ⁊ quando cauſetur: libro nono.caplo primo. ⁊ libro.15.caplo tertio.
Miluus ⁊ coruus inuicē pugnant:libro.8.caplo tertio.
Monſtrum vnde cauſetur:libro.18.caplo p̄mo.
Mors duplex nālis.ſ.⁊ accidentalis:libro.12.caº ſcdo.
Mula non menſtruat:libro ſeptimo.
Mulieres hominum plus habent ſanguinis ꝙ aliorum animalium femine:libro tertio.caplo tertio.
Mulieres nigrē habent lac ſanius.ibidem.
Mulieres vtplīmū ſūt obediētes ⁊ maioris domatiōis ⁊ timoris ⁊ debilitatis p̄ter leopardas ⁊ lupas:liº.8.c 3.
Mulieribus aliqua attributa:ibidem:⁊ libro nono.capº primo:⁊ libro.14.caº.7.⁊ libro.16.caplo ſcdo.
Mulier grauida q̄re diuerſa appetat:libro.9.ca.4.
Mulieris partus diuerſi narrant̄:libro nono.caplo.5.
Mulieres nō igrauidant̄ poſt qnquagīta annos: ibidē.
Mulieres quedā ingrauidant̄ cū vno viro ⁊ cū alio nō.vbi ſupra.
Mulieris multum ſalis comedentis:filius naſcitur ſine vnguibus:ibidem.
Mulier que concipit beneficio medicine frequenter cōcipit fillas.vbi ſupra.
Mulier qn̄ cito debet parere:ſignum:ibidem.
Mulieres q̄re cito caneſcāt ⁊ ponit̄ vl'e caniciei:vbi.ſ.
Mulieres qualr multipliciter geſtent fetus:ibidem.
Mulieri ſomniāti ꝯtingentia:libro.10.caplo vnico.
Mulieres nāliter debiliores ſunt maſculis:liº.15.ca.3.
Mulieres an habeāt ſperma:libro.15.caplo ſcdo.
Muloꝝ ſpēs nō eſt naturalis:libro.16.caplo ſcdo.
Muribus attributa quedam:libro octauo. caplo ſcdo.
Muſculi mouētes liguā ſunt nouē:libro.12.caplo.12.
Naribus ⁊ odoratui attributa ⁊ narium iuuamēta libro.12.caplo.12.
Nerui motiui ſunt magis frigidi ⁊ ſicci:ſꝫ nerui ſenſitiui ſunt frigidi ſꝫ nō multū ſicci:libro.12.caplo ſcdo.
Nerui q̄re nō oēs oriantur a nucha:libro.12.caplo.7.
Neruorum iuuamenta:libro.12.caplo octauo.
Nerui ſenſitiui quare ab anteriori parte cerebri oriant̄ ⁊ motiui a poſteriori.ibidem.
Neruoꝝ ſeptē paria oriunt̄ a medulla vel cerebro.ibidē.
Neruus qui vadit ad oculum eſt fortior ꝙ ille qui vadit ad linguam ⁊ huius ratio:vbi ſupra.
Neruis multa attributa.ibidem.
Nutrimētū eoꝝ que fiunt duplex:libro.16.caplo p̄mo.
Oculi anothomia ponitur:libro.12.caplo.xi.
Oculus:libro.16.caplo ſcdo.
Odores interficiētes formicas:libro.4.caplo ſcdo.
Oſſium anothomia ⁊ alioꝝ:libro.12.caplo nono.
Oſſa q̄re qdā ſint ſolida ⁊ quedā ꝯtinua.ibidem.
Oſſa nō ſunt ſentiētia niſi dentes:libro.12.caplo.14.
Oua animalium cum ſuis pullis ⁊ anothomia ponitur:libro ſexto.caplo primo.per totum.
Oua feminina ſunt que longiora ſunt ⁊ hn̄tia vtrūqꝫ caput acutū:maſculina vō q̄ hn̄t rotunditatē.ibidem.
Ouam iuuenū faciunt citius filios ꝙ oua ſenū.vbi.ſ.
Oua vbi piſces.
Ouiū vēti a qbus aialibus ponat̄:libro.6.caplo p̄mo.
Oua qn̄ cubent̄ a mare ⁊ qn̄ a femina.ibidem.
Oues vbi capre.
Ouis abūdat lacte p octo mēſes:libro tertio.ca.6.
Palumbe retinēt oua:libro quarto.cap. p̄mo.
Palumbi.libro.17.caplo p̄mo.
Palūbis attributa quedam:libro.8.cap.4.
Pappa in auibus eſt p̄mus vētriculus.libro.13.cap.5.
Paſſeꝝ etas ⁊ alia attributa:libro.8.ca.4.⁊ caplo. 7.
Partes animaliū numerant̄:libro.xi.caplo vnico.
Pectinis anothomia.libro.14.caplo.4.
Pedis anothomia:libro.14.cap.6.
Peſtilētia nō iuenit̄ cōmuniter in piſcibus ſicut in animalibus terreſtribus.libro.8.ca.ſcdo.
Piſces oēs habent caput ⁊ caudam: libro p̄mo.ca. p̄mo.
Piſces nō reſpirāt neqꝫ habēt pulmonē:libro ſcdo.
Piſces habent auditum:libro quarto.caplo ſcdo.
Piſciū oua ⁊ eoꝝ ouatio.libro ſexto.caplo ſcdo.
Piſciū nō oīa oua fiunt piſces.ibidem.
Piſcium quoddā genus cuius finditur venter qn̄ ouat ⁊ poſt cōglutinatur ⁊ ſanatur.ibidem.
Piſces qui ſunt in ripa quare ſaporoſiores ⁊ ſaniores ſūt.libro octauo.caplo ſcdo.
Piſces quidam nidificant.ibidem.

Piſces quidam apparēt ex pluuia.ibidem.
Piſcibus diuerſis attributa quedaȝ.ibidē.⁊ li°.i4.ca.7.
Pica dignoſcit̄ eſſe deriſiua aliaꝝ auiū:libꝛo.8.ca.3.
Pigmei vbi habitent:libꝛo.8.caplo ſcdo.
Pluuia vbi piſces.
Pluuioſus annus multiplicat piſces:libꝛo.8.ca.ſcdo.
Poꝛco mōtano attributa:libꝛo octauo.ca.p̄mo.
Poꝛci quomodo impinguant̄.ibidem.
Poꝛci infirmitates:libꝛo.8.caplo ſcdo.
Pſitaco attributa:libꝛo.8.cap. 7.
Pueri non ſomniant ante quartum annū:libꝛo.4.c.3.
Puer quomō iaceat in ventre matris.libꝛo.9.ca.6.
Puer ridet poſt quinquaginta dies.⁊ eſt p̄ma actio anime rationalis.ibidem.
Pulmonis compoſitio ⁊ anothomia:libꝛo.i3.ca.z°.Et ei attributa.ibidem.
Quadrupes omne habet colluȝ.libꝛo p̄mo.
Rapacibus aialibus q̄dā attributa.libꝛo.8.c.z.
Ranis marinis attributa:li°.8.c.5.
Renum anothomie:libꝛo.i4.caplo pꝛimo.
Rocbus aial.libꝛo pꝛimo.
Saliua hois ieiuni interficit aialia:libꝛo.8.ca.z.
Sal quomō impinguat capꝛas.li°.8.ca.z.
Sal facit abundare lac.ibidem.
Sāguis quoꝝ aialiū coagulet̄.⁊ quoꝝ nō:li° 3.ca.3.
Sanguis hominis eſt tēperatus.ibidem.
Sanguis mēbꝛoꝝ inferioꝝ eſt ſpiſſioꝛ.ibidem.
Sāguis cur facit nutrimētū toti⁹a coꝛde p̄ncipalr.ibidē.
Semē viri ⁊ mulieris qūo ꝯcurrūt ad gn̄atione.li.9.c.p̄.
Semini attributa:libꝛo.i5.caplo pꝛimo.
Sepia.libꝛo quarto.capitulo pꝛimo.
Spermate multo exeūte de hoie plus diſcoloꝛat̄ ⁊ debilitatur coꝛpus q̄ſi quadragies exiret de ſuo coꝛpoꝛe ſanguis.libꝛo tertio.caplo.3.
Serpentium qui nidificant ⁊ qui non:libꝛo.8.ca.ſcdo.
Serpentibus attributa.ibidem.
Serpētes magni in quadā terra:libꝛo.8.ca.z.
Senſus a quo oꝛiuntur:libꝛo.iz.ca.io.
Splen.vbi epar.
Splen non eſt mēbꝛum eſſentiale:⁊ multa animalia carent ſplene:libꝛo.i3.ca.5.
Sperma quomodo fit.libꝛo.3.cap.3.
Sp̄mati attributa.libꝛo.9.ca.p̄mo.z.3.⁊.5°.⁊ lib°.i5.ca.p̄ z° ⁊.3.⁊ libꝛo.i6.cap.p̄mo.
Sperma quid ſit.libꝛo.i5.ca.z.⁊.3.
Spermatis viri ⁊ mulieris differētia.li°.i5.ca.3.
Sperma quomō cauſetur: ⁊ ꝙ cauſa ſpermatis eſt contraria cauſe menſtrui.ibidem.
Sperma quomō moueat̄ ad gn̄andū creaturā.li.i6.c.p̄.
Stella piſcis. libꝛo.6.ca.z.
Sp̄us ⁊ ſperma vbi virtus generatiua.
Sp̄us aialis eſt ex hoie coꝛpus ex femina:libꝛo.i6.c.p̄.
Scoꝛpionibus attributa quedā.libꝛo.8.ca.z.
Spondiliū vtilitas:libꝛo.iz.ca.6.
Spondilium colli anothomia:libꝛo.i4.cā.5.
Stomaci anothomia ⁊ ei attributa:libꝛo.i3.ca.5.
Sterilitatis cā in hoibus ⁊ mulis:libꝛo.i6.ca.p̄mo.
Tactui attributa:libꝛo.iz.cap.6.
Tele aranee materia:libꝛo.8.ca.3.
Temperantia eſt octo modis:libꝛo.iz.ca.p̄mo.
Tenchea aial:libꝛo p̄mo.ca.vnico:⁊ li°.i4.ca.7.
Teſticuloꝝ anothomia ⁊ eis attributa:libꝛo.i5.ca. p̄mo.
Triticum maſticatum quare melius maturat apoſtema q̄ decoctum.libꝛo.iz.cap.4.
Uacce impinguant̄ ex omni re vētoſa:li°.8.ca.p̄mo.
Uaccis ⁊ equis attributa:libꝛo.8.ca.4.
Uētriculus poſterioꝛ q̄re nō hēat foꝛamina.li°. iz. ca.7.
Ueſice anothomia:libꝛo.i3.ca.5.
Uiri multū coeūtes cito ſeneſcūt:libꝛo.9.ca.p̄mo.
Uirtuti nāli gn̄atiue ⁊ infoꝛmatiue attributa:li° i6. ca° p̄.
Uiſus eſt nobilior alijs ſenſibus:libꝛo.iz.ca.xi.
Uiſus ⁊ oculi anothomia:libꝛo.iz.caplo.xi.
Uocē pōt facere ſolum aial reſpirans:libꝛo.4.ca.ſcdo.
Urina quadrupedū eſt ſpiſſioꝛ vrina hominis:libꝛo.7.
Urſus libꝛo.i4.ca.7.
Urſo ⁊ vrſe quedā attributa:li°.8.ca.p̄mo.⁊ ſcdo ⁊.4.
Ungues: libꝛo.i6.ca.z.
Uulpes habēt amicitiā cū ſerpēte:libꝛo.8.ca.3.
Uulturibus attributa:libꝛo.8.ca.4.
Yrūdinū ſagacitas in nidificādo:libꝛo.8.ca.4.
Yſofagus ē de ſuba ſtomaci:li.i3.c.p̄.⁊.4
Yſofagi anothomia ⁊ ei attributa.ibidem.

Tabula de animalibus.Finis.

Ccidens quomodo poſſit eē in accidēte.tractatu 3°. ca° p̄.
Accidens vnius non pōt eſſe ſubſtantia reſpectu alterius.tractatu ſcđo.cap.p̄.
Accidens quid ſit.lib.3°.caplo.8°.
Accidentia quedā comitantia: quedam non comitantia.tracta.5°.caplo 4°.
Actio in quo ſit.tractatu 3°.caplo p̄.
Actio dei non habet quare:tractatu 8°.caplo.4°.
Actus ⁊ potentia:octo modis differunt.tractatu.3° ca.2°.
Actus quomodo ſit prior potentia:⁊ ecōuerſo.trac.4.c.2.
Actus vbi effectus.
Ad aliquid quid ſit.tracta.3.c.10.
Affirmatio ⁊ negatio non coniungunt̄ in aliquo.trac.2.c.8.
Agens nāle ſolū diſponere ſubm ad eē nouū:trac.6.cap.p̄.
Agens diuerſimode cōſiderat̄ a pħo p̄:⁊ a nāli.trac.6.c.p̄.
Agens attribuens eſſe:quale eſt ſuum eſt dignius q̄ aliud non attribuens tale eſſe:tracta.6°.caplo 3°.
Agens in quibus poteſt equari cum patiente:⁊ in quibus non:tractatu 6°.caplo 3°.
Agens imperfectū eget motu ⁊ inſtrumentis.ſecus de perfecto.tractatu 6°caplo 4°.
Albedo q̄uis ſit inſeparabilis a materia:in ſe tamē habꝫ eſſe.tractatu 5°.caplo primo.
Aliud oppoſitum:⁊ differens que ſint.tractatu 7°. capi.p̄.
Amor non acquirit̄ niſi cōſortio:tractatu.10.capi.4°.
Angeli vbi carentia materia.
Angulus quid ſit:tractatu 3°.caplo 4°.
Animal ⁊ homo:⁊ cetera huiꝰ:in ſeipſis ſm ſeipſa cōſiderata ſine conditione aliqua non ſunt niſi aīal tantuꝫ:homo tantū:⁊c̄.huiꝰ.tractatu 5°.caplo pmo.
Animal q̄uo ſit natura ⁊ res nālis ⁊ mlta alia:trac.5°.c.p̄.
Animal qūū diuiditur in maſculum ⁊ feminā non ſpecificatur:tractatu 5°.caplo 4°.
Aīal q̄uo diuerſimode eſt genus ⁊ ſubm:tracta.5°.cap.3°.
Animalis differentia que ſit:tractatu 5°.caplo 5°.
Animalis virtus omnis habet delectationem ⁊ bonuꝫ:q̄ ſunt ſibi ꝓpria.trac.9°.caplo 7°.
Anima q̄uo habet eſſe:tractatu 4°.caplo ſcđo.
Anime virtus eſt vt intelligat ſe intelligere:⁊ vt vnire attribuat diuerſas diſpoſitiones comparationū vſq͂ in infinitum:tractatu 5°.caplo 2°.
Anima rationalis eſt forma hominis:tracta.5.caplo.3.
Anima celi eſt eius perfectio ⁊ eius forma:nec eſt ſubſtantia ſeparata.tractatu 9°.caplo 4°.
Anima āñcedit corpꝰ in ordine ad ꝑfectionē. trac.9°.c.4.
Anime rōnalis ꝑfectio poſt ſepationē a corpe.trac.9.ca.7.
Anime nobili ⁊ vili appropriata:ibidem.
Aīe natura:⁊ ei attributa āñ ſepationē ⁊ poſt.trac.9 ca.7.
Anime celeſtes:⁊ qđ eſt ſupra eas ſciunt particularia ⁊ futura:eius vero qđ eſt ſupra eas cognitio de illis eſt modo vniuerſali:trac.10.caplo pmo.
Aptitudo quedaꝫ perfecta:quedā imperfecta:trac.6°.c.3°.
Aqua infrigidat ſeipſaꝫ per ſeipſaꝫ:vt conſeruet ſuā ſpēm.proportionaliter digne:tracta.9.cap.3.
Ars oīs in exordio eſt cruda ⁊ imatura.trac.7.ca.2.
Aſſimilatio corpoꝝ celeſtiū ad pmū q̄uo ſit.trac.9.c.3.
Aſſignatio itentionū antiq̄ſſimorū trac.7.caplo.2.
Aſtrologus quibus vyſ ſeu argumentationibus innitat̄.tractatu.10.caplo pmo.
Athomus nō eſt diuiſibile ex forma ſua:trac.2.cap.2.
Auicēna fuit de lege machometh.trac.9.cap.7.
Bonum in omi re eſt ipſam eſſe in effectu.tractatu 4°.caplo ſcđo.
Bonum ⁊ liberalitas quomō differant:tracta.6.cap.5.
Bonitas ⁊ malicia non ſunt genera:trac.7.caplo pmo.
Bonitatē oīa deſiderant iuxta modulū ſuum. trac.8.c.6.
Bonū quare dr̄ purū:⁊ quare nō purū.trac.8.caplo.6.
Calor naturalis ⁊ occaſio eēndi vires animales.tractatu.9.caplo.2.
Carentia materia nō recipiunt diuerſitatē indiuidualem: eo q͂ in illis eſt tantū vna ſpēs.trac.5.caplo.2.
Caſus ex quibus proueniat.trac.10.caplo pmo.
Cauſe vltime nō ſunt hic ſubm.trac.p̄.caplo.pmo.
Cauſa poſita poniť cauſatū ⁊ remota:remouet̄ q̄uo intelligitur:trac.4.caplo pmo.
Cauſa pma ſola ſcit q̄diu duret motus eius:trac.9.c.3.
Cauſis attributa:trac.6.per totū.caplo.3.
Cauſas formales ⁊ finales oſtēdit eē finitas.trac.8.c.3.
Cauſe ſunt quattuor ⁊ quid ſint.trac.6.caplo pmo.
Cauſarū ſufficientia.trac.6.ca.pmo.
Cauſa non eſt faciens neceſſitate eſſendi ſuum cauſatum: tractatu.6.caplo.2.
Cauſe accidentales poſſunt ꝓcedere in ifinitū:trac.6.c.2.
Cauſas eſſe finitas probatur:trac.8.caplo primo.
Cauſe ſimul ſunt cum ſuis cauſatis:trac.6.caplo.2.
Celū eſt compoſitū ex materia ſua ⁊ forma ſua:trac.9.c.3.
Celū vnū aliud eſt vltra ſtellatum.trac.9.caplo.2.
Certitudo ⁊ veritas qd ſint:trac.2.caplo pmo.
Creatorē mundi ponit:trac.6.c.primo.
Creatio eſt ens poſt non ens.trac.6.caplo.2.
Creatio eſt dignior oībus modis dandi eſſe:trac.6.c.2.
Circulus quomodo cōficitur.trac.3.caplo.9.
Ciuitas qualiter debꝫ ordinari in tres partes.trac.10.c.4.
Cōmunio mltitudinis nō pōt eē niſi relone tm̄.trac.5.c.2.
Conſtituens rem prius eſt ea.trac.3.caplo pmo.
Contrarioꝝ conditiones:trac.3.caplo.6.
Cōpoſitū ex aliq̄bus duobus aliud eſt ab illis:trac.5.c.5.
Compoſitorū diffinitiōes quomodo differant a diffinitionibus ſimplicium:tracta.5.caplo.5.
Concluſio nō eſt forma ꝓpoſitionū pmiſſarū:trac.6.c.4.
Conſuetudo ſequit̄ mores:⁊ qđ eſt delectabile.trac.6.c.5.
Contraria que ſint:trac.7.c.primo.
Contrariū vnū non hꝫ duo cōtraria.trac.7.c.pmo.
Contrarioꝝ media qualiter:⁊c̄.trac.ibidem.
Conſtituens naturam indiuiduāl aliud eſt ab eo quo cōſtituitur natura ſpēi:trac.5.caplo.7.
Conuenientie ⁊ diuerſitatis ſenſus:trac.7.caplo primo.
Corpus naturale quid.trac.p̄.caplo.4.
Corpus quantū cuius menſura ſit.trac.3.caplo.4.
Corpus p qd differat ab alio corpore.trac.3.c.4.
Corpori ⁊ ſuperficiei attributa:trac.3.caplo.4.
Corpus q̄uo eſt pus ⁊ poſterius aīali diuerſis reſpectibꝰ. tractatu.4.caplo primo.
Corpus quid ſit.tractatu.2.caplo.2.
Corpus nāle q̄uo differat a diſciplinali.trac.2.c.2.
Corpus nullum eſt cui aſſimilet̄ celū.trac.9.c.3.
Corpora celeſtia quare cōmunicāt in motu circulari ⁊ nō in alyſ:ibidem.
Corpus ex hoc qđ eſt corpus non poteſt eſſe pncipiuꝫ corporis:tractatu.9.caplo.4.
Corpus compoſitū vt genus ⁊ vt materia quomodo differat:tractatu.5.c.3.
Corpus ex hoc q͂ eſt aliquo colore coloratuꝫ:ſiue maſculū ⁊c̄.non dr̄ eſſe genus neq͂ ſpēs:trac.5.cap.4.
Corpus ex hoc qđ eſt corpus non eſt aptuꝫ eſſe rōnale vel irrationale:tractatu.5.caplo.4.
Corporeitas ē ſpecies ſpecialiſſima:⁊ eget mā.trac.2.c.2.
Corporeitas q̄uo ſit ante aīalitatem.trac.5.cap.3.
Correlatiua q̄uo inuicem ſe habeant.trac.3.caplo.10.

Cultus dei ⁊ de eius vtilitate:tractatu.10.caplo.3.
Cum quid ſit.tractatu.3.caplo.10.
Debilitati ⁊ fortitudini attributa:trac.4.c.2.
Decem non ſunt nouem ⁊ vnum: vel quinq; ⁊ quinq;:trac.3.caplo.5.
Delectatio eſt vtilitas ſenſibilis imaginabilis:trac.6.ca.5.
Delectatio duplex.ſ.huius ſeculi ⁊ futuri:trac.9.c.7.
De ſumitur dupliciter.trac.8.capi.2.
Delectationes multe multarū rerum.trac.9.ca.7.
Determinatio non alterat ſed certificat:trac.5.c.5.
Deus non eſt ſubm metaphyſice.trac.p̊.caplo p̊.
Deus nō hꝫ quidditatē nec diffinitionē trac.8.c.4.
Deus non eſt in aliquo predicamento:trac.8.c.5.
Deus ex hoc ꝙ eſt itelligens ⁊ intellectū:non eſt propter hoc duo in eſſentia.tracta.8.ca.6.
Deus quicquid intelligit:itelligit p ſe ⁊ nō per alias res:⁊ quare.tractatu.8.caplo.6.
Deus quō intelligit ſingularia:ibidem.
Deus intelligendo ſuā eſſentiā intelligit alia:trac.8.ca.7.
Deus intelligendo ſuā eſſentiā eſt cā oiū que ſunt:ibidē.
Dei actio ſola eſt libera.trac.9.c.4.
Dei actio eſt per ſuam eſſentiā:⁊ ſua eſſentia cauſat oīa: ⁊ intelligendo ſe intelligit omnia:ibidem.
Deus eſt cauſa omnium.trac.10.ca.6.
Differentie cuiuſlibet proprietatē ſtabilire non pertinet ad primū philoſophum.trac.5.c.4.
Differentie rerū multe ſunt nobis ignote:trac.5.c.5.
Differentia ⁊ genus quō non predicatur de diffinitione:⁊ econuerſo:tractatu.5.caplo.5.
Differentia eſt genus in potentia.trac.5.c.6.
Differentie natura.trac.5.c.6.
Differentia quare non conueniat in quidditate cum genere qd de ſe predicatur.trac.5.cap.6.
Differētia vt differat a ſpē nō eget alia dr̄ia.trac.5.ca.6.
Differentie non opus eſt eſſe drīam:⁊ quare drie ſubſtantie ſint ſubſtātie:⁊ differentie qualiter ſint qualitates: ⁊ que differentie predicant̄ vniuoce.trac.5.c.6.
De diffinitiōis ⁊ diffiniti aſſignanda cōparatione.trac.5.c.5.
De differentia ⁊ eius certitudine.trac.5.c.6.
De diffinitione cū partibus eius.trac.5.c.7.
De diſciplinalibus ⁊ ydeis ſcia deſtruitur.trac.7.c.3.
Diffinitio eſt quidditas diffiniti.trac.5.c.5.
Diffinitio determinat vere vnā nām:trac.5.c.5.
Diffinitio quādo ſit idē qd diffinitū:⁊ qn̄ nō.trac.5.c.5.
Diffōnes vē nō debēt hr̄e aliquid ſuperadditū.trac.5.c.5.
Diffinitio cōpoſitorū nō eſt ex ſola forma.trac.5.c.5.
Diffinitionis partes quare alique vident̄ priores ⁊ alique poſteriores:tractatu.5.c.7.
Dimenſio non eſt continuitas.trac.2.c.2.
Diſpoſitio appropriata paternitati vel filiationi eſt ignota nobis.tractatu.3.caplo.10.
Diſpoſitio que ſeparat id qd eſt per naturā eſt diſpoſitio non naturalis.trac.9.c.2.
De domus ligatione.trac.10.c.4.
Diuina ſcientia quid ſit.trac.p̊.c.2.
Diuine ſapiē eſt non dimittere ſummas bonitates:q̄ ſemper vl ſepe ſunt pp mala aliquorū idiuiduoꝝ. trac.9.c.6.
Dualitas eſt primus numerus:⁊ quō pauca ⁊ non pauca. tractatu.3.caplo.6.
Effectus eſt prior potētia imaginatione diffinitione:perfectione:⁊ fine.tractatu.4.ca.2.
Elementū quō eſt principium:⁊ quō non.trac.6.c.p̊.
Elementum quid ſit.trac.6.c.4.
Ens inquantū ens eſt ſubm metaphyſice.trac.p̊.c.2.
Ens in quo primo diuiditur.tracta.p̊.caplo.2.
Ens ⁊ res.tractatu.2.caplo p̊mo.
Ens eſt notius q̄ agens ⁊ patiens.tracta.2.c.p̊.
Entis ⁊ rei aſſignatio:⁊ eorū p̊mis diuiſionibꝰ.trac.p̊.c.5.
Equalitas quid:⁊ ꝙ eſt propria quātitatis.trac.3.c.3.
Equale cui opponitur.trac.3.c.6.
Equinitas eſt tantum equinitas:cuius diffinitio eſt preter diffinitionē vniuerſalitatis.trac.5.c.p̊.
Eſſe duplex.ſ.per eſſentiā ⁊ per accidens.trac.3.ca.p̊.
Eſſe multipliciter dicit̄.trac.6.c.2.
Eſſe non recipit nec maius:nec minus.trac.6.c.3.
Eſſentie dei multa attributa.trac.9.c.4.
Finitum ⁊ infinitum poſteriora ſunt quantitate: tractatu.2.c.2.
Fides non poteſt probari argumentatione: ſed prophete teſtimonio:trac.9.c.7.
Finis qd ſit:⁊ei multa attributa ⁊ diuiſiones.trac.6.c.4.
Finis quidam eſſentialis:quidā accidentalis. trac.6.c.5.
Finis quare dr̄ cauſa cauſarū cum ſit cauſatus:⁊ quomodo prior ceteris cauſis.trac.6.c.5.
Finis duplex.trac.6.caplo.5.
Finitū eſt omne habens ordinē in natura.trac.8.c.p̊.
Forma elementi nō appropriat ipſum magis vni loco eiuſdem ſpeciei q̄ alteri:trac.2.c.3.
Forma quomodo ſit prior materia.trac.2.c.4.
Forma ⁊ materia quomodo habeant eſſe.trac.2.c.4.
Forma eſt principium ex quo aliquid fit.trac.4.c.2.
Forma quomodo differt a quidditate.trac.5.c.5.
Forme nāles diffiniunt̄ per ſubſtantiā.trac.5.ca.5.
Forma ſimplicis eſt ipſum ſimplex:ſecus de forma compoſiti.tractatu.5.caplo.5.
Forma qn̄ debeat accipi in diffōne ⁊ qn̄ nō.trac.5.c.7.
Forma dicit̄ quinq; modis.trac.6.caplo.4.
Fortitudo quid.trac.4.caplo.2.
Forma aliqn̄ perfecta aliqn̄ imperfecta trac.6.c.4.
Forma finis ⁊ efficiens aliqn̄ coincidunt in idem:ibidē.
Forme corporum ⁊ perfectiones ſunt duobus modis. tractatu.9 caplo.4.
Forma oīs eſt cā vt ſua mā ſit in effectu.ibidem.
Generatio eſt quiddam quod accidit poſt vitā. tractatu.5.caplo.4.
Genus dicit vnā eſſentiā:⁊ nō vnā nām.trac.2.c.2.
Generis ⁊ ſpēi noīe:ſecundū quā intentionem vtatur phs primus.trac.5.caplo.3.
Genus non eſt qddam terminatū in eſſe.trac.5.c.4.
Genus ⁊ differentia quomodo nō predicant̄ de diffinitione nec econuerſo.trac.5.caplo.5.
Genus ⁊ differentia qn̄ non predicāt̄ de ſpecie.trac.5.c.6.
Geometrie ſubiectum.trac.primo.c.4.
Genus ⁊ materia qualiter differant.trac.5.caplo.3.
Habitus ⁊ priuatio non habent mediū.trac.7.c.p̊.
Habitus mediocritatis eſt liberatio hominis a diſpoſitionibus ſubiecibilibus:qui cōſeruat animam rationalem.trac.9.caplo.7.
Homo eſt anima ⁊ corpus.trac.3.c.2.
Homo quare non percipiat delectationes veras.ſ.alteriꝰ ſeculi:⁊ hoc ꝑpter vicia.trac.9.c.7.
Hō liberat̄ ab illecebris huius mundi niſi totus ſuſpēſus ſit ab illo ⁊ deſideret felicitatē eternā.trac.9.c.7.
Homo eſt nobilior ceteris exiſtentibus hic.trac.10.c.p̊.
Homo ſpeculatiuus ⁊ moralis eſt nobilior ceteris hominibus.ibidem.
Hō aptus ad ordinē ꝓphetie eſt ceteris excellētior.ibidē.
Homo timeat reddere malum pro malo ibidem.
Hoīs vita nō eſt decora ſi ſit ſolus.tractatu 10.c.2.
Homines excitantia que ſint.tractatu.10.c.3.

Idem dicitur multis modis.trac.7.c.p̊.
Illuminatio ⁊ lux a qua cauſa proueniant. tractatu.2.caplo.4.
Incuria motus que ſit.tractatu.6.caplo.5.
Indiuiduis hominum attributa.trac.3.cap.2.
Indiuiduū quid ſit.tractatu.5.caplo primo.
Indiuidua que poſſunt deſcribi:⁊ que non.trac.8.c.6.
Incipiens eſſe omne habet principiū mãle. trac.4.c.2.
Inclinatio quid ſit.trac.9.cap.2.
Indiuidua generata que ſunt infinita nō ſunt fines eēntiales nature.tractatu.6.c.5.
Iniuria qualiter ſit mala.tractatu.4.c.2.
Inquiſitio ⁊ intentio omnis eſt de eo qd̄ non habet intēdens ⁊ inquirens.trac.9.c.3.
Inquiſitores diuerſi diuerſorum.trac.9.c.2.
Intelligentia qd̄ eſſe habet.trac.3.c.2.
Intelligentie itelligūt ſe:q̄uis alia nō intelligant eas. tractatu.3.caplo.8.
Intelligentie quō ſciuntur a nobis.tracta.3.caplo.8.
Intelligentiarū ſeparatarū poſt primā:numerus eſt ſm numerum motuum.tracta.9.c.3.
Intelligentia agens que ſit.ibidem.
Intelligentia prima.
Intelligentie non ſunt cōuenientes in ſpecie.trac.9.c.4.
Intelligentie quomodo ſe inuicē cauſent.trac.9.c.4.
Intentio vna ⁊ eadē non pōt eſſe in multis.trac.5.c.2.
Intentio generis duplex.tractatu.5.c.4.
Intentio intelligitur illud qd̄ agens intelligit facere. tractatu.6.caplo primo.
Intentio ſumitur pro eo qd̄ intenditur.trac.9.ca.3.
Intentio aſſimilationis celorū eſt itelligentia ſeparata. tractatu.9.caplo.8.
Liberalitas quid ſit.tractatu.6.caplo.5.
Liberalitas quomodo a bono differat.tractatu.6.caplo.5.
Linea ſeparatur a ſuperficie.trac.3.caplo.4.
Linea vbi ſuperficies.
Linee attributa.trac.3.caplo.9.
Longitudo:latitudo ⁊ pfunditas ſunt equoca.tra.2.c.2.
Locus nāē pcedit natura eius formā.trac.2.ca.3.
Malicia non habet eſſentiam.trac.8.c.6.
Malū dicitur multis modis.trac.9.c.6.
Malo attributa.tracta.4.caplo.2.
Maior ⁊ minor quid ſit.trac.5.c.7.
Materia quomodo ſit cauſa forme.trac.2.c.4.
Materia vtrum ſit compoſita.trac.2.c.2.
Materia ⁊ forma dependēt in eſſe cognito abalterutra. tractatu.2.caplo.4.
Materia nō pōt eſſe cā eſſendi formā.trac.2.c.4.
Materia non hab3 eſſe niſi per formā.trac.5.c.5.
Materie eſſe eſt eē receptibile tantū:nec eſt cā eſſendi aliquid.tractatu.9.caplo.4.
Mathematice ſcientie:quare ſint poſt naturales aliquo modo ſic:⁊ aliquo modo non.trac.p̊.c.4.
Menſura in cōtinuis eſt quid cōtinuū.trac.3.c.4.
Menſure attributa.trac.p̊.c.2.
Medium per abnegationē extremorū:quare nō ſit verū medium.trac.7.caplo p̊.
Metaphyſica quare ſit nobilior ſcia alijs.trac.p̊.c.2.
Metaphyſica inquirit quattuor.trac.p̊.c.2.
Metaphyſica conuenit ⁊ differt cum topica ⁊ ſophyſtica.tractatu p̊.caplo.2.
Metaphyſica quō vtilis ſit alijs ſcientijs: ⁊ quomodo non.tractatu pmo.caplo.3.
Metaphyſice vtilitas.trac.p̊.caplo.3.
Metaphyſice ad alias ſcientias ordo.trac.p̊.c.3.
Metaphyſice vltima intentio.ibidem.
Metaphyſice ſcientia neceſſaria:ibidem.
Metaphyſice ſcientie finis eſt cognitio dei.trac.p̊.c.4°.
Metaphyſicus quō ſpeculet numerū.trac.p̊.c.4.
Mores nō roborāt niſi frequētatōe paſſiōis.trac.6.c.5.
Mores ſunt habitus ꝓpter quē facile proueniūt ab aīa alique actiones.trac.9.c.7.
Motus voluntarius h3 duplex pnm.trac.6.c.5.
Motus aialis q̄dā ſunt debita neciō:q̄dā non:ibidem.
Motus non h3 initiū in tpe:⁊ non eſt ei initiū niſi ex parte creatoris.trac.9.c.p̊.per totū.
Motus circularis q̄re nō ſit nālis:ſed p nāz. trac.9.c.2.
Motus celi eſt per volūtatē.ibidem.
Motus celi idiget vtute ifinita ſpoliata a mā.trac.9.c.2.
Motus vniuerſitatis eſt vnus:ſperarū vero diuerſarū diuerſi.trac.9.c.2.
Motus corpoꝝ celeſtiū eſt pfectio eoꝝ.trac.9.c.3.
Mulier eſt parui ſenſus:quapp cuſtodiēda.trac.10.c.4.
Multitudo quō eſt notior q̄ vnū.trac.3.c.3.
Multitudo opponit vnitati ⁊ paucitati.trac.3.c.5.
Multa ſunt ſil' tpe q̄ nō ſunt ſimul nāe.trac.2.c.4.
Natura vlis h3 eē in his ſenſibilibus quomodo intelligitur:trac.5.ca.2.
Natura quō indiuiduatur.trac.5.c.4.
Natura particularis ⁊ vlis qd intelligūt.trac.6.c.5.
Nālis ſcie ſub3 ē corp⁹ ſubijciēs motui ⁊ quieti.trac.p̊.c.2.
Nālis non agit per electionē.trac.9.c.2.
Negatio pdicat de puatione:ſ3 nō ꝯuertit.trac.7.c.p̊.
Nece eſſe eſt bonitas pura.trac.8.c.6.
Nece eē vnū eſt ⁊ ei attributa:trac.2.c.2.
Nociuū ⁊ vtile quomodo differunt.trac.p̊.c.3.
Nomen huius ſcientie.trac.p̊.c.3.
Numerus inquantū numerus nō pendet ex ſenſibilib⁹ nec in ſenſibilibus.trac.p̊.c.2.
Numerū diffiniens:qꝫ eſt multitudo aggregata ex vnitatibus:reprobatur.trac.3.c.3.
Numerus habet eſſe in aīa:⁊ in rebus:trac.3.c.5.
Numeri cōſideratio quō difficilis.trac.3.c.6.
Oppoſitio eſt quadruplex.trac.3.c.6.
Opus bonū nō eſt ex nobis:nec bonitas.tractatu.9.caplo.3.
Ordo rerū productarū a primo.trac.10.c.p̊.
Orationes ⁊ letanie q̄bus proſint.trac.10.c.p̊.
Origo ois iquantū origo non habet niſi receptionē tantum.tractatu.6.caplo.4.
Ordo huius ſcientie.trac.pmo.c.3.
Ordinatio eſſe intelligentie ⁊ animarū celeſtiū ⁊ corporum ſuperiorum a primo.trac.9.ca.4.
Partes integrales nō ſunt de quidditate ſui totius. tractatu.5.caplo.7.
Particulare quō differat a parte:vide vbi vniuerſale.
Particularia ſciunt:ita qꝫ aliquādo per ea variat ſciēs: ⁊ aliquādo non.trac.8.c.6.
Perfectio cāti eſt iferior pfectiōe cāe agētis. trac 9.c.2.
Perfectū quib⁹ pmo attribuit ſm phos:⁊ ad que trāſferatur.tractatu.4.caplo.3.
Perfectum ⁊ pluſq̄ perfectum quid ſint:ibidem.
Perfectionū modi diuerſi.trac.3.c 2.
Permiſſio diuina.trac.9.caplo.7.
Platonis opinio de principijs ſube.trac.3.c.p̊.
Potentia ꝓpinqua:remota:pfecta:⁊ ipfecta.trac.4.c.2.
Potentie quedā proueniunt ex nā quedā ex conſuetudine:quedam ex artificio.tractatu.4.c.2.
Potētia i corruptibilib⁹ ē prior actu:ſec⁹ in eternis:ibidē.

Potētia mali melior eſt q̄ effectus: ſecus ꝺ bono. ibidē.
Potentia multipliciter ꝺr̄ quere vbi actus
Potētia quomodo ſit potentie. tractatu. 5. c. 7.
Poſſibile eſſe. trac. 2. caplo. 2.
Phyloſophye prime ſubm̄ inquirit̄. trac. p̄. ca. p̄.
Phyloſophie prime vtilitas ⁊ ordo. trac. p̄. c. 3.
Practica vbi ſcientia.
Preparator eſt cā eſſentialis: vl̄ accñtalis. trac. 4. c. 2.
Predicatorū ſufficientia. tractatu. 3. caplo. 2.
Predicabile aliud eſt conſtituens quidditatē: aliud cō-municans quidditatem. trac. 5. c. 6.
Predicatorū nouem diſpoſitio. tracta. 3. caplo. p̄.
Prius ⁊ poſterius. trac. 4. c. p̄.
Principium primū vniuerſi eſſe. trac. 8. c. p̄.
Principijs attributa. trac. 9. c. p̄.
Principia vno mō ſunt q̄nq; alio mō q̄ttuor. trac. 6. c. p̄.
Principiū mäle quid ⁊ ꝙ eius diſpoſitio cū alijs eſt no-uem modis. trac. 6. c. 4.
Principia motus aīalis que ſint. trac. 6. c. 5.
Principiū nō eſt ꝑncipiū oīum entium. trac. p̄. c. 2.
Priuatio dicitur multis modis. trac. 7. c. p̄.
Priuatio reſpectu ſue perfectionis ⁊ ſalutis nō eſt malū reſpectu ſui tantū. trac. 9. c. 6.
Promiſſio duplex. vna que fide apprehēditur alia que argumentatione ⁊ intellectu. trac. 9. c. 7.
Priuatio quid ſit. trac. 3. c. 6.
Priuatio inquantū priuatio non deſiderat̄. trac. 8. c. 6.
Profunditas ⁊ altitudo differunt ꝯm rōnē. trac. 2. c. 2.
Prophetie neceſſitas ⁊ ei attributa. trac. 10. c. 2.
Punctū nō eſt diuiſibile. trac. 3. c. 2.
Pūctū deſignare lineā ſuo motu nō eſt poſſe. trac. 3. c. 4.
Qualitates non eſſe ſubſtātias ꝓbat. trac. 3. c. 7.
Qualitates q̄ſdā in quantitate eſſe notum eſt: quaſdā vero non. trac. 3. c. 9.
Queſtiones ſcientie naturalis. trac. p̄. c. 4.
Quiditas quid ſit: ⁊ ꝙ q̄dditas ſubē eſt ſuba. trac. 3. c. 8.
Quiditas oīs ſimplicis eſt ipſum ſimplex. trac. 5. c. 5.
Quiditas q̄ūo differat a forma. trac. 5. c. 5.
Quiditas eſt cōpoſita ex mä ⁊ forma. trac. 5. c. 5.
Rationalitas ⁊ ſenſus quare non ſunt differen-tie. tractatu. c. 6.
Res conſideratur dupliciter. trac. 3. c. 4.
Res quomodo fiat in effectu. trac. 2. c. 2.
Res näles ⁊ caſuales que ſint. trac. 4. c. 2.
Res eſſe anteq̄ ſit vle inuitur. trac. 5. c. 2.
Res ⁊ ens differunt. trac. 6. c. 5.
Res vna nō cōtinet̄ ſub diuerſis generibus. trac. 7. c. p̄.
Res prohibetur itelligi per hoc ꝙ eſt in mä. trac. 8. c. 6.
Relatio nō intelligitur per ſe. trac. 3. c. 10.
Relatio multiplex. trac. 3. c. 10.
Relatio an in ſingularibus habeat eſſe in intellectu tā-tum. tractatu 3 caplo. 10.
Relatiua multiplicia. trac. 3. c. 10.
Reſpectus diffinitionis ad diffinitū cū ſit duplex qua-liter diuerſorū cauſa ſit. trac. 5. c. 5.
Sacerdos ſummus. trac. 10. caplo. 5.
Scia nª deb3 ſtabilire eſſe ſuū ſubie-ctum. tractatu primo. caplo p̄mo.
Scie phyloſophice diuidūt̄ i ſpeculatiuas ⁊ actiuas: ibidē.
Scientia ſpeculatiua triplex. trac. p̄. c. p̄.
Scie ſubalternate q̄ūo ſe habeant. trac. p̄. c. 2.
Scie oēs in qua vtilitate cōmunicent. trac. p̄. c. 3.
Senſus non eſt vera dr̄ia animalis. trac. 5. c. 5.
Senſus ⁊ rationalitas non ſunt differentie: ſed principia differentie: ⁊ quare. trac. 5. caplo. 6.
Senſibile quomodo diuerſimode cōſideratū eſt diffe-rentia ⁊ non differentia. trac. 5. c. 3.
Sepe ⁊ multū q̄ūo differant. trac. 9. c. 6.
Singulare nō h3 diffinitionē vllo modo. trac. 5. c. 5.
Simplex dignius eſt compoſito. trac. 3. c. 2.
Separatio duplex. trac. 3. caplo. 4.
Speras eſſe plures q̄ octo probatur per motum vnifor-mem. tractatu. 9. ca 2.
Spēs eſt nā terminata in eē ⁊ in itellectu. trac. 5. c. 4.
Subm̄ huius ſcientie inquiritur. trac. p̄. c. p̄.
Subm̄ huius ſcie ſtabilitur: trac. p̄. c. 2.
Subiectum continuum eſt corpus. trac. 3. c. 2.
Subm̄ ⁊ materia ſubiecta q̄ūo differant. trac. 2. c. p̄.
Subē eē inquantū ſuba nō pendet ex mā. trac. p̄. c. 2.
Suba abſolute non eſt ſubiectū huius ſcie: ſed pars ali-qua ſubiecti eius. trac. 2. caplo. 8.
Suba ex h̄ ꝙ ens nō eſt ſuba: nec aliqua ſuba: ibidem.
Suba eſt prior alijs. trac. 2. caplo p̄mo.
Suba ⁊ ſue partes notificant̄ per vba gn̄alia. trac. 2. c. p̄.
Subē corpee certitudo ⁊ de eo q̄ð ↄpōit̄ ex ea. tra. 2. c. 2.
Stellarū iudiciū. trac. 10. caplo. p̄mo.
Suſceptor qualiter eſt eligendus. trac. 10. c. 5.
Sufficiens ⁊ inſufficiens quid ſint. trac. 4. c. 3.
Superfluum quid ſit. trac. 4. c. 3.
Sꝑficiei ⁊ linee attributa. trac. 3. c. 4.
Trianguli ⁊ colūne ⁊ pyramis eſſe. trac. 3. c. 9.
Totū differre ab vl̄i ſex dr̄ijs. t. 5. c. 2.
Ueritas ⁊ certitudo quid ſint. trac. p̄. c. 9.
Ueritas vniuſcuiuſq; que ſit. trac. 8. c. 6.
Uniuerſitas eoꝝ de quibus tractat hec ſcia. trac. p̄. c. 5.
Uniuerſa. trac. 4. caplo. 3.
Uniuerſalitas qualiter comitat̄ naturas. trac. 5. c. 2.
Uniuerſalis ⁊ particularis dr̄ia ad totū ⁊ ptē: ibidem.
Uniuerſitatis vires agētes ⁊ patientes ad quid ordina-te ſint. tractatu. 9. caplo. 6.
Unum ambigue dicitur. trac. 3. c. 2.
Unitatum comparatio. tracta. 3. caplo. 2.
Unum parificatur ad eſſe. ibidem.
Unitas ſubē an ſeparabilis ſit a ſuba. trac. 3. c. 3.
Unitas nō intrat in diffōne ſubē nec accidentis: ibidē.
Unitas quare non ſit numerus. trac. 3. c. 5.
Unū ⁊ multū quare nō ſunt cōtraria. trac. 3. c. 6.
Unum ⁊ multū quare non opponuntur priuatiue ⁊ re-latiue. ibidem.
Unum ⁊ multum q̄ūo opponuntur. ibidem.
Unū inquantū vnū non cauſat niſi vnū. trac. 9. c. 4.
Unita oportet manere. trac. 2. ca. 3.
Uniuerſale dicitur tribus modis. trac. 5. c. p̄.
Uniuerſale quid ſit: ibidem.
Uniuerſale q̄ūo habeat eſſe. trac. 5. c. 2.
Uniuerſalitas eſt tantū in aīa. ibidem.
Uniuerſale differt a toto ſex differentijs. trac. 5. c. 2.
Unitio eſt multis modis. trac. 5. c. 5.
Unū eſt idem ſubiecto enti. trac. 7. c. p̄.
Unius partis: ibidem.
Unitatē cōſequentia. trac. 7. c. p̄.
Utilitas huius ſcientie. trac. p̄mo. caplo. 3.
Utile vbi nociuum

¶ Finis.

¶ Uenetijs mandato ac ſumptibus heredū nobilis viri dn̄i Octauiani Scoti ciuis ac patritij Modoetieñ. ab icarnatiōe Ybi. anno octauo. ſupra Milleſimū q̄ngeteſq; centeſimū. Per Bonetū Locatellū Bergomēſe3 pſbyterū. Sextodecimo kalendas Maias.

¶ Cum dei laude cui gratie ſint infinite. Amē.

Regiſtrum

a
Auicēne perhypatetici
¶ Incipit Logica
¶ Comparatio autē
q̄ ſingulare ab

b
nis hoc aliq̄s
cipiemus a cōitatibus

c
¶ Incipit prohemium
priuſq̄ cauſam:
entiam cum ſua
faceremus aut non

d
le eſſe. Sed nobis
lignoꝝ ex ſuo
ſpōdeat̄ ꝓ illa.
ab extrinſeco:

e
nis qui eſt oppoſitus
aut nō alicubi
q̄ accidat diſperſio.
ſua totalitate eē

f
¶ Incipit liber
etiam magis
remotū: ſiue

A
¶ Incipit opus
accipiatur in itellectu
tum propriū de
quo nihil eſt

B
⁊ occidentaliū
gnauimus ei multas
tentiam: ⁊ ramos
facilitatem

C
q̄ ꝯtingit in ſpū
bilium. ⁊ facies
illuſiones in
res itelligibilis

D
deſtruendum: ⁊
habet eſſe effectus.
cidere ex aliqua
¶ Capitulum. VIII.

E
inteſtinū: qđ ꝓcedit
marina lati corporis
ſi vt in plurib⁹
vnā canem aliquādo

F
pter hoc dꝫ inungi
la cā cōis erit:
omyomeron ⁊
fuerit impeditus:

G
tiganalis: ⁊ figura
q̄ ſunt tres muſculi:
nō: ⁊ ꝓpe epiglotim
ipm: parū declinat

H
ex parte domeſtica.
ho vident̄ ſimiles:
quibus magis
didimalia. Sed in

I
principia noticiam
volumus autē
⁊ ipſa quodāmodo
¶ Incipit liber

K
noſti in logicis
differentias vel
vt remaneat
per aliquid

L
per ſe deſtructione
Color igit̄ iſte
ſtet ab eo oib⁹
cantur multis modis

M
qđ cōtinet̄ ſub
in ea bis naſus
nō eſt niſi circuli
ignis eſt occaſio

N
videlicet vt vel
mis eſſentialib⁹
primū. Nō itelligit̄
deſiderat oio

O
nobiliore multis
tm̄: ita vt ſit ei eē
ipediēs aiaꝫ
forma que poſſens

P
Patitur res melius
Accipitrum decē
Domo vbi ſperma

¶ Finis

¶ Aduerte lector: impſſor: ſiue bibliopola: q̄ lege ſereniſſimi atq̄ excelſi dominij ex ſpeciali priuilegio cautum eſt ac definitū: ne cuiq̄ liceat hec Auicenne opera imprimere: nec imprimi facere: nec alibi impreſſa vendere in hac vrbe: nec in aliquibus terris vel locis eiuſdem ſereniſſimi dominij. Sub pena vt in gratia continetur: que notata eſt in officio dominorum aduocatorum.

DATE DUE

JAN - '65 Dr. Carlo

JUL 20 '64

JAN - '65 W. Carlo

JUN 1 5 2002

JAN 1 7 2009

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

341666

BOSTON COLLEGE
3 9031 028 06791 6

B751
.A35C12

Avicenna.

Bapst Library
Boston College
Chestnut Hill 67, Mass.